Bundel van de Economie Financiën en Bestuur van 22 maart 2021

Agenda bijlagen

Spreektijd 4 uur (2).docx

Agenda_Economie_Financiën_en_Bestuur_22_maart_2021 met behandelvoorstellen.docx

Rondvraag hr. Hartog VVD over gemeenschappelijk financieel toezichtkader (gemeenten)..docx

Beantwoording technische vragen cie EFB 22 maart 2021.docx

Presentatie technische briefing EFB over ROM NH 220321.pdf

Conceptverslag Commissie Economie Financien en Bestuur 22 maart 2021.voorvisie.doc

0.1 BOT overleg actualisatie cultuurbeleid van 11.00 uur tot 12.30 uur (nadere info volgt nog)

0.2 Technische briefing nieuw op te richten ROM van 13.00 uur tot 13.30 uur

Presentatie technische briefing EFB over ROM NH 220321.pdf

1 13:30 - Opening en mededelingen

2 Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering, lange termijn agenda en moties- en toezeggingenlijsten

Vastgesteld verslag Commissie Economie Financiën en Bestuur 15 februari 2021.doc

Moties EFB maart 2021 1.docx

Toezeggingen EFB maart 2021.docx

2.a Vooruitblik komende vergadering (en) aan de hand van de Strategische agenda en vaststelling strategische agenda.

Aan de hand van de Strategische Agenda wordt vooruitgekeken naar de komende vergaderingen. Commissieleden kunnen hierbij voorstellen doen voor de agenda's van deze vergaderingen

Strategische agenda EFB maart 2021.docx

3 13:35 - Inspreekhalfuur over onderwerpen die niet op de agenda staan maar wel tot de portefeuille van de commissie horen

4 Rondvraag portefeuille mw. Zaal en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa (naast de rondvraagpunten kunt u hier ook korte vragen over de tot de portefeuille van mw. Zaal behorende punten uit de c-agenda stellen)

Rondvraag hr. Hartog VVD over gemeenschappelijk financieel toezichtkader (gemeenten)..docx

5 B-agenda Openbare orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie, Concerncontrol, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS zaken (EFB onderwerpen portefeuille CvdK Van Dijk)

5.a 14:05 - Communicatie: Brief GS aan PS inz. afdoening Motie 48-2020 over educatie koloniaal verleden (dit betreft een doorgeschoven punt van de vergadering van 18 januari 2021 en 15 februari 2021)

Voorstel voor behandeling:
Aangeven of u zich kunt vinden in het voorstel van GS om de motie als afgehandeld te beschouwen.

Toelichting:
Op 29 juni 2020 hebben Provinciale Staten een motie aangenomen waarin zij Gedeputeerde Staten oproepen om stil te staan bij de jaarlijkse Keti Koti viering alsmede een expositie en activiteiten te organiseren gericht op educatie over het slavernijverleden. In een brief lichten Gedeputeerde Staten toe hoe zij deze motie uitvoeren.

Dossier 5014 voorblad

Onderzoek Paviljoen Welgelegen Hope & Slavenhandel.pdf

Brief aan PS over afhandeling motie 48-2020 educatie koloniaal verleden.pdf

Mail stichting Keti Koti tafel geredigeerd.docx

Keti-Koti-Tafel_Reactie_PS-NH_motie_Educatie-koloniaal-verleden_170121_Geredigeerd.pdf

5.b 14:30 - Communicatie: Brief GS aan PS in. vaststelling Communicatieaanpak Duurzaam doorpakken 2020 - 2023 en afdoening motie 98-2019 (dit betreft een doorgeschoven punt van de vergadering van 18 januari 2021 en 15 februari 2021)

Voorstel voor behandeling:
Aangeven of u nog opmerkingen heeft over de communicatieaanpak en of u zich kunt vinden in het voorstel van GS om de motie als afgehandeld te beschouwen.

Toelichting:
Het College van Gedeputeerde Staten beschrijft op hoofdlijnen de communicatieaanpak van deze coalitieperiode. De belangrijkste ambitie daarin is de groei van een zendende provincie naar een provincie die voortdurend in gesprek is met haar inwoners en partners. Met deze aanpak willen Gedeputeerde Staten de inwoners van Noord-Holland meenemen in hun inzet op het gebied van klimaat, duurzame stedelijke ontwikkeling en bereikbaarheid, leefbaarheid en economie, vitaal landelijk gebied, cultuur, openbaar bestuur en financiën. Transparant en proactief communiceren, bij zowel positief als negatief nieuws, gebruikmakend van kanalen dicht bij de inwoners van onze provincie.

Dossier 5140 voorblad

Brief aan PS over communicatieaanpak Duurzaam doorpakken 2020-2023 en afdoening Motie 98-2019.pdf

M98-2019 AANGENOMEN .pdf

6 A-agenda Openbare orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie, Concerncontrol, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS zaken (EFB onderwerpen portefeuille CvdK Van Dijk)

6.a.1 14:50 - A-punt Statenvoordracht Regiegroep Metropoolregio Amsterdam (MRA) 9 april 2021 (A-agenda EFB 22-3-2021)

Op 9 april 2021 zal de halfjaarlijkse vergadering plaatsvinden van de MRA-Regiegroep. Aan de Colleges van B&W en GS van de betrokken overheden wordt gevraagd om de vergaderstukken te agenderen in raden en Staten voor een zienswijze.

Omdat PS pas op 12 april een besluit hierover kan nemen zal de inbreng uit de commissie (voor zover deze op basis van een gewogen peiling op een meerderheid kan rekenen), meegegeven worden als voorlopige zienswijze aan de MRA-Regiegroep. De wensen en opvattingen van de commissie, worden vervolgens door de vertegenwoordigers van de provincie Noord-Holland ingebracht in de vergadering van de Regiegroep Metropoolregio Amsterdam van 9 april 2021.
Achteraf stelt PS hierover op 12 april de voordracht met ontwerpbesluit vast.

Dossier 6121 voorblad

statenvoordracht 921516-1584429.docx

00_agenda_RegiegroepMRA_20210409.pdf

03a_algemeen_vs_RegiegroepMRA_20201030_con.pdf

03b_vs_verslag_extrabijeenkomst_RegiegroepMRA_20201210.pdf

04a_notitie_VerantwoordingMRA2020_20210215.pdf

Brief aan PS over vergadering Regiegroep Metropoolregio Amsterdam.pdf

6.a.2 15:15 - B-punt: Versterken MRA samenwerking

Voorstel voor behandeling:
De leden van de commissie kunnen met elkaar en de CdK de voorstellen tot versterking bespreken en aandachtspunten meegeven voor de regiegroep van 9 april

Per 1 januari 2021 is het onderwerp MRA overgeheveld van de cie RWK naar EFB.
De MRA is meerdere keren (waaronder het evaluatierapport) ter sprake gekomen in de commissie RWK, zie:
\- cie RWK 14 oktober 2019\, agendapunt 5a en het verslag van die vergadering bij de agenda bijlagen boven in;
\- cie RWK 16 april 2020\, agendapunt 7 en het verslag van die vergadering bij de agenda bijlagen boven in;
\- cie RWK 24 september 2020\, agendapunt 3 en het verslag van die vergadering bij de agenda bijlagen boven in\.

Brief MRA inz. versterken samenwerking.pdf

Beantwoording rondvraag MRA mw. Van Meerten VVD cie EFB 15 februari.pdf

Brief CdK aan PS inz. governance MRA.pdf

Mail MRA inz. versterkte samenwerking MRA.pdf

Brief MRA over versterkte samenwerking.pdf

Voorstel MRA over versterkte samenwerking: metropool van grote klasse.pdf

Persbericht - Andere organisatie MRA nodig voor ontwikkeling metropool van grote klasse.pdf

Mail MRA 19 maart 2021 over consultatie versterkte samenwerking.docx

7 Rondvraag portefeuille dhr. Van Dijk en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa (naast de rondvraagpunten kunt u hier ook korte vragen over de tot de portefeuille van de hr. Van Dijk behorende punten uit de c-agenda stellen)

8 B-agenda IPO, ICT en Data en Subsidies algemeen (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Stigter)

8.a 15:40 - Databeveiliging: Brief GS aan PS inz. toelichting beveiliging bij BIJ12 (B-agenda EFB 22-3-2021)

Voorstel voor behandeling:
De leden van de commissie kunnen met elkaar en de gedeputeerde de voorliggende stukken bespreken.

Toelichting:
Naar aanleiding van de Statenvergadering op 1 februari jongstleden informeren wij Provinciale Staten over de beveiliging van de informatiesystemen van BIJ12.

Dossier 6180 voorblad

Brief aan PS over toelichting op informatiebeveiligingsissues bij BIJ12.pdf

Voortgangsbericht beveiliging BIJ12 210211

Brief aan PS over informatiebeveiliging BIJ12 (2).pdf

PvdA mondelinge vragen Slecht beveiligde ICT -GEWIJZIGDE VERSIE-.pdf

PS verslag 1-2-2021 inz. datalekken.docx

9 Rondvraag portefeuille dhr. Stigter en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa (naast de rondvraagpunten kunt u hier ook korte vragen over de tot de portefeuille van de hr. Stigter behorende punten uit de c-agenda stellen)

10 B-agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Pels)

10.a 16:05 - Bibliotheken: Brief GS aan PS inz Afdoen motie 175 Bibliotheken openhouden

Voorstel voor behandeling:
Aangeven of u zich kunt vinden in het voorstel van GS om de motie als afgehandeld te beschouwen

Toelichting:
Provinciale Staten hebben op 9 november 2020 met motie 175 het college van GS opgeroepen te onderzoeken welke bijdrage de provincie kan leveren in het openhouden van bibliotheken bij toekomstige lockdowns vanwege de coronamaatregelen. Het college informeert PS over de diverse activiteiten die naar aanleiding van deze motie zijn ondernomen.

Dossier 5667 voorblad

Brief aan PS over motie 175 Bibliotheken openhouden.pdf

bijlage 1 PS - 1560538 brief GS Ruimte voor bibliotheken bij toekomstige lockdown DEF.pdf

bijlage 2 PS- 1568357 Uitwerking Probiblio motie Bibliotheken open houden.docx

Bijlage 3 PS - 1568378 Themapublicatie de bibliotheek en de coronacrisis_Zuid- en Noord-Holland Probiblio 2020.pdf

M175-2020 -AANGENOMEN.pdf

10.b 16:20 - Sociale Infra: brief GS aan PS inz. Noodfonds sociale infra, informeren PS over inzet restant

Voorstel voor behandeling:
Aangeven of de brief u nog aanleiding geeft tot het maken van opmerkingen/stellen van vragen.

Toelichting:
Provinciale Staten hebben op 18 mei 2020 motie 41 aangenomen over noodsteun aan maatschappelijke instellingen vanwege de Covid-19 maatregelen. Het college informeert PS over de verdere uitwerking en procedure voor de inzet van het restbedrag in 2021.

Dossier 5668 voorblad

Bijlage 1 PS januari 2021 Voorwaarden provinciaal noodfonds sociale infrastructuur.pdf

Brief aan PS over inzet restbedrag noodfonds sociale infrastructuur (cultuur) in 2021.pdf

10.c 16:35 - Economisch Herstel en Duurzaamheidsfond: Brief GS inz. tussenstand uitvoering Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds s: (B-agenda EFB 22-3-2021)

Voorstel voor behandeling:
Na bijna een halfjaar geeft GS de eerste tussenstand van de uitvoering van het Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds.
GS gaat graag met u in gesprek over de voortgang, nieuwe ontwikkelingen en de voorbereiding van de 2e set van maatregelen

Toelichting:
Op 9 oktober 2020 zijn Provinciale Staten geïnformeerd over het raamwerk voor de uitvoering van het Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds (motie 42). Het doel is de economische en maatschappelijke effecten in Noord-Holland, als gevolg van de uitbraak van het Coronavirus te verzachten. De 1e tranche is in uitvoering en GS komen nu met een brief waarin de tussenstand van de uitvoering is beschreven.

Dossier 6012 voorblad

Brief aan PS over tussenstand uitvoering Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds.pdf

10.d 17:00 - Inkoop: Brief GS aan PS inz. Inkoopbeleid 2021-2024

Voorstel voor behandeling:
Kennis te nemen van de wijze waarop de provinciale organisatie haar inkoopbeleid wil inzetten en het bespreken van de mogelijkheden van maatschappelijk verantwoord inkopen.

Toelichting:
In het Coalitieakkoord 'Duurzaam doorpakken' is vermeld dat het inkoopbeleid gemoderniseerd wordt. Gezien ook de (aangescherpte) doelstellingen in het Coalitieakkoord is een nieuw inkoopbeleid voor de komende vier jaar opgesteld. Met het inkoopbeleid willen we een bijdrage leveren aan een duurzame, bereikbare, leefbare en innovatieve provincie. De provincie Noord-Holland koopt jaarlijks voor ruim 350 miljoen euro aan werken, diensten en leveringen (producten) in. Dit is ruim 50% van onze jaarlijkse begroting. Met dit inkoopvolume hebben we als provincie impact op onze maatschappelijke opgaven. Het inkoopbeleid, waarin 4 thema's (Circulair Inkopen, Klimaatneutraal Inkopen, Sociaal Inkopen en Ethisch Inkopen) zijn uitgewerkt, sluit onder meer aan bij de doelstellingen van Actieprogramma Klimaat 2020 – 2023, de Circulaire Roadmap van de Metropool Regio Amsterdam (MRA), de Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025 en de Green Deal duurzaam GWW.

Dossier 5855 voorblad

Brief aan PS over het inkoopbeleid 2021-2024.pdf

1498055-1531460 Concept Inkoopbeleid PNH_9.0_210304 DEF1.docx

10.e ABP: Brief van Fossielvrij nl inz ABP's investeringen in fossiele industrie (verzoek van C- naar B-agenda). (Verplaatst naar agenda EFB 22-4-2021).

Het betreft hier een verzoek van de c-naar de b-agenda van de heren Zoon (PvdD) en Dulfert (GL).
Er wordt in de brief een beroep gedaan op GS om er bij ABP op aan te dringen om te stoppen met fossiele investeringen.

Hieronder wordt aangeven met welk doel de fractie dit onderwerp/ de ingekomen brief op de agenda heeft gezet
\- welke politieke vraag wil de indiener aan de orde stellen
GL en PvdD willen graag van de gedeputeerde weten of ze gehoor wil geven aan die oproep. Fossiele investeringen door ABP zijn niet alleen slecht voor het milieu (in Noord-Holland), maar vormen ook een groeiend risico voor pensioenen van de werknemers bij de Provincie.
\- wat vraagt de indiener aan de andere fracties \(de commissie\, de portefeuillehouder\)
GL en de PvdD willen graag horen van de andere commissieleden of ze een dergelijk verzoek wil steunen evt. via een motie vreemd.

Motivatie van het verzoek:
GS is, als werkgever, verantwoordelijk voor onze werknemers van de Provincie. We zien dat Fossiele investeringen niet alleen slecht voor het milieu zijn. Haaks staan op de provinciale klimaatambities. Maar ook een groeiend risico vormen voor de pensioenen van onze werknemers. Om hun financieel te beschermen en om goed om te gaan met provinciale middelen zou een sterk signaal naar ABP verstandig zijn. Onder andere de gemeenten Amsterdam, Haarlem, Den Haag, Groningen, Nijmegen, Maastricht en Boxtel deden eerder al een oproep aan het ABP om investeringen in de fossiele industrie versneld af te bouwen. In 2022 stelt het ABP zijn klimaatdoelen bij. Daarom is het goed om nú vanuit de deelnemende organisatie op te roepen de koers aan te passen.

C naarB-verplaatsingABP-EFBmaart2021.docx

Brief van Fossielvrij nl inz: ABP's investeringen in fossiele industrie.pdf

Aanjager-of-Obstakel-FossielvrijNL-2021.pdf

11 Rondvraag portefeuille mw. Pels (naast de rondvraagpunten kunt u hier ook korte vragen over de tot de portefeuille van mw. Pels behorende punten uit de c-agenda stellen)

12 17:30 - Sluiting

13 C-agenda Economie, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Bestuur, Interbestuurlijk Toezicht en Europa (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Zaal)

13.a Economie: Brief GS aan PS inz. behoefteraming werklocaties Noord-Holland-Noord (C-agenda EFB 22-3-2021)

In de Omgevingsverordening NH2020 is bepaald dat gemeenten per regio afspraken maken over de ontwikkeling van bedrijventerreinen en kantorenlocaties. Deze afspraken moeten zijn gebaseerd op een vastgestelde provinciale behoefteraming.

De behoefteraming werklocaties Noord-Holland-Noord uit 2013 is verouderd. Daarom is een nieuwe behoefteraming uitgevoerd. Hierbij is afgestemd met de drie regio's. Deze behoefteraming wordt vastgesteld door de provincie en vormt het uitgangspunt voor het aanpassen van de regionale afspraken in de drie regio's.

Dossier 5618 voorblad

Rapportage Behoefteraming werklocaties Noord-Holland-Noord 2020.pdf

Brief aan PS over behoefteraming werklocaties Noord-Holland-Noord.pdf

13.b Europa: Brief GS aan PS inz. Rapportage Europese samenwerking Randstadprovincies (C-agenda alle commissies maart 2021); u kunt de rapportage als achtergrondinfo gebruiken in het proces om te komen tot een nieuwe Europastrategie

De vier Randstadprovincies werken in Brussel samen op Europese dossiers. Zij signaleren nieuwe beleidsontwikkelingen en analyseren voorstellen. De Randstadsamenwerking in Brussel stelt jaarlijks een rapportage op over de werkzaamheden van het afgelopen jaar met een doorkijk naar het komende jaar.

Dossier 5485 voorblad

Randstad vooruitblik 2021 (voortgangsrapportage).pdf

Brief aan PS over Randstad vooruitblik 2021.pdf

13.c Gemeentelijke herindeling: Brief GS an PS inz. wijzigingsbesluit verrekening grenscorrectie Gooise Meren en Weesp (C-agenda EFB 22-3-2021)

Gedeputeerde Staten namen op 3 juli 2018 een besluit over de financiële verrekening over de grenscorrectie Bloemendalerpolder tussen de gemeenten Gooise Meren en Weesp. In de jaren die volgden konden de gemeenten geen overeenstemming bereiken over de verrekening van de kosten. Hierdoor was het nodig om in 2020 een wijzigingsbesluit te nemen. De gemeenten hebben nu besloten om te schikken. Gedeputeerde Staten hebben een nieuw wijzigingsbesluit genomen zodat de verrekening plaats kan vinden.

Dossier 5940 voorblad

Brief aan PS over wijziging besluit verrekening grenscorrectie Bloemendalerpolder tussen Gooise Meren en Weesp.pdf

13.d Economie: Brief GS aan PS inz. Uitvoeringsregeling MKB Innovatiestimulering Regio en Topsectoren 2021 (C-agenda EFB 22-3-2021)

De Uitvoeringsregeling MKB-innovatiestimulering Regio en Topsectoren 2021 (hierna MIT-regeling) is een regeling waarbij ondernemers subsidie kunnen aanvragen voor haalbaarheidsstudies en Research&Development samenwerkingsprojecten. De MIT-regeling is een samenwerking met het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. De MIT-regeling wordt in 2021 volledig opengesteld binnen het Missiegedreven Topsectoren en Innovatiebeleid. In totaal is er €7.1 miljoen beschikbaar voor de MIT-regeling 2021.

Dossier 6028 voorblad

UvR MIT 2021.pdf

Brief aan PS over MKB Innovatiestimulering Regio en Topsectoren 2021.pdf

13.e Europa: Brief GS aan PS inz. Jaarverslag Kansen voor West II 2019 (C-agenda EFB 22-3-2021)

Kansen voor West II (KvW II) is het samenwerkingsverband van de vier Randstadprovincies en de vier grote steden. Het programma wordt gefinancierd door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) en geeft een impuls aan de regionale economie. De Management Autoriteit KvW II stuurt jaarlijks een evaluatie van de vorderingen van het programma.

Dossier 6032 voorblad

PNH oplegger - Jaarverslag KvW II 2019.pdf

publieksversie-evaluatie KvW II-2019.pdf

Brief aan PS over Jaarverslag Kansen voor West II 2019.pdf

13.f Ingekomen mail Ontsluiting WFO terrein, Zwaagdijk (C-agenda M&B- leidend - en EFB 22-03-2021 en C-agenda NLG 19-04-2021)

Ingekomen mail Ontsluiting WFO terrein, Zwaagdijk.docx

2021-03-11 Ontsluiting WFO terrein Zwaagdijk.pdf

13.g Economie/wonen: Brief GS inz . Wonen voor Winkels (C-agenda EFB 22-3-2021 en RWK 19-4-2021 EFB leidend)

Noord-Hollandse winkelgebieden kampen met toenemende leegstand en staan voor de uitdaging toekomstbestendig te worden. Tegelijkertijd is er een forse opgave woningen te realiseren. Gedeputeerde Staten gaan met 'wonen voor winkels' transformatie van structurele winkelleegstand naar woningen in centrumgebieden stimuleren.

Dossier 6003 voorblad

Eindrapport 'Wonen voor winkels' in Noord-Hollandse winkelgebieden

Bijlagerapport 'Wonen voor winkels' in Noord-Hollandse winkelgebieden

Brief aan PS over Wonen voor Winkels.pdf

14 C-agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Pels)

14.a Circulaire economie: Brief GS aan PS inz. definitieve Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025 (C-agenda EFB 22-3-2021)

In het coalitieakkoord 'Duurzaam Doorpakken' heeft het college besloten zich te blijven inzetten voor de transitie naar een circulaire economie. Voor de uitvoering van deze ambitie is de Actieagenda Circulaire Economie voor de jaren 2021 tot en met 2025 vastgesteld. In de Actieagenda staat beschreven wat de provincie in deze periode concreet gaat doen om de transitie naar een circulaire economie te versnellen en bij te dragen aan de gewenste systeemverandering.

Dossier 5731 voorblad

Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025.pdf

Brief aan PS over vaststelling Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025.pdf

14.b Cultuur: Brief GS aan PS inz. Uitvoeringsregeling subsidie stimulering regionale samenwerking cultuur Noord-Holland 2021 (C-agenda EFB 22-3-2021)

De provincie zet zich in voor een goed regionaal bereikbaar en toegankelijk cultureel aanbod in Noord-Holland. Hierbij is regionale samenwerking belangrijk. Met de Uitvoeringsregeling subsidie stimulering regionale samenwerking cultuur Noord-Holland 2021 ondersteunen wij gemeenten en culturele instellingen om regionaal samen te werken op het gebied van cultuur.

Dossier 5692 voorblad

Uitvoeringsregeling subsidie stimulering regionale samenwerking cultuur.docx

Brief aan PS over Uitvoeringsregeling subsidie stimulering regionale samenwerking cultuur Noord-Holland 2021.pdf

14.c Inkoop: Brief GS aan PS inz. verlenging deelname Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) (C-agenda EFB 22-3-2021)

Op 8 december 2016 heeft de provincie Noord-Holland het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2016-2020 ondertekend. Met het manifest spreken de ondertekenaars (Rijksoverheid en andere bestuurders en medeoverheden) af om bij hun inkoopbeleid duurzame en innovatieve producten en diensten te ontwikkelen. In het manifest bepalen overheden zelf hun doelstellingen, op basis van hun eigen ambities. De provincie heeft hiervoor in 2016 een actieplan opgesteld. In afwachting van de vaststelling van de opvolger van het manifest, het Nationaal Actieplan MVI door het Parlement, heeft het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat de provincie verzocht om de deelname tot en met 2021 te verlengen.

Dossier 5710 voorblad

Brief aan PS over verlenging deelname Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen.pdf

14.d Erfgoed: Beantwoording vraag hr. Hoogervorst SP inz. erfgoedregister Enkhuizen cie EFB (C-agenda EFB 22-3-2021)

Beantwoording vraag hr. Hoogervorst SP inz. erfgoedregister gemeente Enkhuizen.pdf

14.e Financien/co2: Brief GS inz. voortgang ontwikkeling impact analyse (C-agenda cie NLG en RWK 15-3-2021 en EFB en M&B 22-3-2021; cie EFB leidend).

In het coalitieakkoord Duurzaam Doorpakken wordt de impact- analyse van ons beleid op de CO2-uitstoot en welzijn en welvaart aangekondigd. GS informeren PS over de stand van zaken met deze impact-analyse.

Dossier 5773 voorblad

Brief aan PS over voortgang ontwikkeling impactanalyse van CO2 uitstoot en welzijn en welvaart.pdf

14.f Sport: Brief GS aan PS inz. Uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming sportaccommodaties Noord-Holland 2021 (C-agenda EFB 22-3-2021)

In de beleidsnotitie Sport heeft de provincie Noord-Holland aangegeven in te willen zetten op het verduurzamen van sportaccommodaties. Hiervoor willen wij jaarlijks de Uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming sportaccommodaties Noord-Holland 2021 openstellen. Hier kunnen sportverenigingen tot maximaal €10.000 subsidie aanvragen voor kleine fysieke besparingsmaatregelen zoals de aanschaf van ledverlichting. Met deze uitvoeringsregeling willen wij sportverenigingen stimuleren om op relatief korte termijn aan de slag te gaan met kleine besparings- en verduurzamingsmaatregelen voor hun accommodaties.

Dossier 5820 voorblad

Uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming sportaccommodaties Noord-Holland 2020.pdf

Brief aan PS over uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming sportaccommodaties Noord-Holland 2021.pdf

15 C-agenda IPO, ICT en Data en Subsidies algemeen (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Stigter)

15.a IPO: IPO Meerjarenraming 2022-2024 (zie vraag aan leden PS in nieuwsmail van 3 maart 2021; C-agenda's NLG en RWK 15-3-2021 en EFB en M&B 22-3-2021)

210330 AV 2a0 Oplegger IPO Meerjarenraming 2022-2024 (1).pdf

210330 AV 2a1 IPO Meerjarenraming 2022-2024.pdf

210330 AV 2a2 IPO Begroting 2021 incl. meerjarenraming (1).pdf

16 C-agenda Openbare orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie, Concerncontrol, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS zaken (EFB onderwerpen portefeuille CvdK Van Dijk)

16.a Bestuur: Brief burger inz. Leugens-Bedrog-Oorlogsmisdaden van en door de Nederlandse Regeringen vanaf de VOC 1602 tot Vandaag februari 2021 (C-agenda EFB 22-3-2021)

Brief burger inz. Leugens-Bedrog-Oorlogsmisdaden van en door de Nederlandse Regeringen vanaf de VOC 1602 tot Vandaag februari 2021.pdf

17 C-agenda Algemeen

17.a MRA: Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 46 (C-agenda alle commissies maart)

Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 46.pdf

17.b MRA: Maandelijks MRA Raads en Statenleden Bericht - editie 47 (C-agenda EFB en M&B 22-3-2021 en RWK en NLG 19-4-2021)

Maandelijks MRA Raads en Statenleden Bericht - editie 47.pdf

Spreektijdregeling commissies 2019-2023

Fractie	Vergadering van 4 uur
GroenLinks	16 minuten
VVD	15 minuten
D66	12 minuten
PvdA	12 minuten
JA21 *(5/9e deel)*	9 minuten
CDA	10 minuten
FvD *(3/9e deel)*	5 minuten
PvdD	9 minuten
PVV	9 minuten
SP	9 minuten
ChristenUnie	7 minuten
50+ / PvdO	7 minuten
Denk	7 minuten
Fractie Baljeu (afsplitsing, 1/9e deel)	2 minuten
GS (ca. 2/5e deel)	51 minuten

Provincie Noord-Holland

Agenda Economie Financiën en Bestuur

Datum	22-03-2021
Tijd	13:30 - 17:35
Locatie	Online vergaderomgeving
Voorzitter	Sandra Doevendans
Omschrijving	I.v.m. de maatregelen omtrent het coronavirus vindt de commissievergadering online in een digitale vergaderomgeving plaats. De vergadering is openbaar en online live te volgen voor toehoorders via https://noord-holland.stateninformatie.nl Ook is het mogelijk om (digitaal) in te spreken bij de vergadering of vooraf een schriftelijke bijdrage te geven. Inspreken kan bij de agendapunten die ter bespreking staan geagendeerd (A- en B-agenda), of tijdens het inspreekhalfuur op andere punten die vallen onder de beleidsterreinen van de commissie Economie, Financiën en Bestuur. Voor het inspreken moet u zich aanmelden bij de Statengriffie. Dat kan tot 15.00 uur op de voorafgaande werkdag (vrijdag 19 maart 2021) bij commissieadviseur Monique de Zwart: zwartm@noord-holland.nl Let op: alle genoemde tijden bij de afzonderlijke agendapunten zijn richttijden. Indien er geen, of een beperkt aantal, aanmeldingen zijn voor het inspreekhalfuur zullen de agendapunten na punt 3 eerder beginnen.

0.1	**BOT overleg actualisatie cultuurbeleid van 11.00 uur tot 12.30 uur (nadere info volgt nog)**
0.2	**Technische briefing nieuw op te richten ROM van 13.00 uur tot 13.30 uur**
1 13:30	**Opening en mededelingen**
2	**Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering, lange termijn agenda en moties- en toezeggingenlijsten**
2.a	**Vooruitblik komende vergadering (en) aan de hand van de Strategische agenda en vaststelling strategische agenda.** Aan de hand van de Strategische Agenda wordt vooruitgekeken naar de komende vergaderingen.

Provincie Noord-Holland

Commissieleden kunnen hierbij voorstellen doen voor de agenda's van deze vergaderingen

3 **Inspreekhalfuur over onderwerpen die niet op de agenda staan maar wel tot de**
13:35 **portefeuille van de commissie horen**

4 **Rondvraag portefeuille mw. Zaal en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa (naast de rondvraagpunten kunt u hier ook korte vragen over de tot de portefeuille van mw. Zaal behorende punten uit de c-agenda stellen)**

5 **B-agenda Openbare orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie, Concerncontrol, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS zaken (EFB onderwerpen portefeuille CvdK Van Dijk)**

5.a **Communicatie: Brief GS aan PS inz. afdoening Motie 48-2020 over educatie**
14:05 **koloniaal verleden (dit betreft een doorgeschoven punt van de vergadering van 18 januari 2021 en 15 februari 2021)**

Voorstel voor behandeling:
Aangeven of u zich kunt vinden in het voorstel van GS om de motie als afgehandeld te beschouwen.

Toelichting:
Op 29 juni 2020 hebben Provinciale Staten een motie aangenomen waarin zij Gedeputeerde Staten oproepen om stil te staan bij de jaarlijkse Keti Koti viering alsmede een expositie en activiteiten te organiseren gericht op educatie over het slavernijverleden. In een brief lichten Gedeputeerde Staten toe hoe zij deze motie uitvoeren.

5.b **Communicatie: Brief GS aan PS in. vaststelling Communicatieaanpak Duurzaam**
14:30 **doorpakken 2020 - 2023 en afdoening motie 98-2019 (dit betreft een doorgeschoven punt van de vergadering van 18 januari 2021 en 15 februari 2021)**

Voorstel voor behandeling:
Aangeven of u nog opmerkingen heeft over de communicatieaanpak en of u zich kunt vinden in het voorstel van GS om de motie als afgehandeld te beschouwen.

Toelichting:
Het College van Gedeputeerde Staten beschrijft op hoofdlijnen de

communicatieaanpak van deze coalitieperiode. De belangrijkste ambitie daarin is de groei van een zendende provincie naar een provincie die voortdurend in gesprek is met haar inwoners en partners. Met deze aanpak willen Gedeputeerde Staten de inwoners van Noord-Holland meenemen in hun inzet op het gebied van klimaat, duurzame stedelijke ontwikkeling en bereikbaarheid, leefbaarheid en economie, vitaal landelijk gebied, cultuur, openbaar bestuur en financiën. Transparant en proactief communiceren, bij zowel positief als negatief nieuws, gebruikmakend van kanalen dicht bij de inwoners van onze provincie.

6 A-agenda Openbare orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie, Concerncontrol, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS zaken (EFB onderwerpen portefeuille CvdK Van Dijk)

6.a.1 A- punt MRA: Voordracht zienswijze op Verantwoording MRA 2020/regiegroep 9 april 2021 (Voordracht van GS zal volgende week worden toegevoegd)

14:50

Op 9 april 2021 zal de halfjaarlijkse vergadering plaatsvinden van de MRA-Regiegroep. Aan de Colleges van B&W en GS van de betrokken overheden wordt gevraagd om de vergaderstukken te agenderen in raden en Staten voor een zienswijze.

Omdat PS pas op 12 april een besluit hierover kan nemen zal de inbreng uit de commissie (voor zover deze op basis van een gewogen peiling op een meerderheid kan rekenen), meegegeven worden als voorlopige zienswijze aan de MRA-Regiegroep. De wensen en opvattingen van de commissie, worden vervolgens door de vertegenwoordigers van de provincie Noord-Holland ingebracht in de vergadering van de Regiegroep Metropoolregio Amsterdam van 9 april 2021. Achteraf stelt PS hierover op 12 april de voordracht met ontwerpbesluit vast.

U kunt dus uw zienswijze meegeven op de (financiële) verantwoording over 2020.

6.a.2 B-punt: Versterken MRA samenwerking (de voorstellen tot versterkte samenwerking die ter consultatie zullen worden verzonden aan alle MRA-deelnemers en hun Raden en Staten komen volgens het MRA bureau in de week van 8 maart en zullen dan aan dit agendapunt worden toegevoegd).

15:10

Voorstel voor behandeling:
De leden van de commissie kunnen met elkaar en de CdK de voorstellen tot versterking bespreken en aandachtspunten meegeven voor de regiegroep van

Provincie Noord-Holland

9 april

Per 1 januari 2021 is het onderwerp MRA overgeheveld van de cie RWK naar EFB.
De MRA is meerdere keren (waaronder het evaluatierapport) ter sprake gekomen in de commissie RWK, zie:
- cie RWK 14 oktober 2019, agendapunt 5a en het verslag van die vergadering bij de agenda bijlagen boven in;
- cie RWK 16 april 2020, agendapunt 7 en het verslag van die vergadering bij de agenda bijlagen boven in;
- cie RWK 24 september 2020, agendapunt 3 en het verslag van die vergadering bij de agenda bijlagen boven in.

7 **Rondvraag portefeuille dhr. Van Dijk en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa (naast de rondvraagpunten kunt u hier ook korte vragen over de tot de portefeuille van de hr. Van Dijk behorende punten uit de c-agenda stellen)**

8 **B-agenda IPO, ICT en Data en Subsidies algemeen (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Stigter)**

8.a **Datalekken nav GS brief over Bij 12 en toezegging in PS (GS sturen nog een brief; deze zal zsm worden toegevoegd)**
15:35
Voorstel voor behandeling:
De leden van de commissie kunnen met elkaar en de gedeputeerde de voorliggende stukken bespreken.

9 **Rondvraag portefeuille dhr. Stigter en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa (naast de rondvraagpunten kunt u hier ook korte vragen over de tot de portefeuille van de hr. Stigter behorende punten uit de c-agenda stellen)**

10 **B-agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Pels)**

10.a **Bibliotheken: Brief GS aan PS inz Afdoen motie 175 Bibliotheken openhouden**
16:10
Voorstel voor behandeling:
Aangeven of u zich kunt vinden in het voorstel van GS om de motie als afgehandeld te beschouwen

Toelichting:
Provinciale Staten hebben op 9 november 2020 met motie 175 het college van GS opgeroepen te onderzoeken welke bijdrage de provincie kan leveren in het openhouden van bibliotheken bij toekomstige lockdowns vanwege de coronamaatregelen. Het college informeert PS over de diverse activiteiten die naar aanleiding van deze motie zijn ondernomen.

10.b **Sociale Infra: brief GS aan PS inz. Noodfonds sociale infra, informeren PS over**
16:25 **inzet restant**

Voorstel voor behandeling:
Aangeven of de brief u nog aanleiding geeft tot het maken van opmerkingen/stellen van vragen.

Toelichting:
Provinciale Staten hebben op 18 mei 2020 motie 41 aangenomen over noodsteun aan maatschappelijke instellingen vanwege de Covid-19 maatregelen. Het college informeert PS over de verdere uitwerking en procedure voor de inzet van het restbedrag in 2021.

10.c **GS brief over informeren herstelfonds motie 42 (wordt volgende week aan de**
16:40 **stukken toegevoegd)**

Voorstel voor behandeling:
Aangeven of de brief u nog aanleiding geeft tot het maken van opmerkingen/stellen van vragen.

10.d **Brief GS aan PS inz. inkoopbeleid (is in GS van 2 maart behandeld; stukken nog**
17:05 **niet ontvangen; deze zullen zsm worden toegevoegd).**

Voorstel voor behandeling:
De leden van de commissie kunnen met elkaar en de gedeputeerde de voorliggende stukken bespreken

11 **Rondvraag portefeuille mw. Pels en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa (naast de rondvraagpunten kunt u hier ook korte vragen over de tot de portefeuille van mw. Pels behorende punten uit de c-agenda stellen)**

15 **Sluiting**
17:35

Provincie Noord-Holland

16 **C-agenda Economie, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Bestuur, Interbestuurlijk Toezicht en Europa (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Zaal)**

16.a **Economie: Brief GS aan PS inz. behoefteraming werklocaties Noord-Holland-Noord (C-agenda EFB 22-3-2021)**

In de Omgevingsverordening NH2020 is bepaald dat gemeenten per regio afspraken maken over de ontwikkeling van bedrijventerreinen en kantorenlocaties. Deze afspraken moeten zijn gebaseerd op een vastgestelde provinciale behoefteraming.

De behoefteraming werklocaties Noord-Holland-Noord uit 2013 is verouderd. Daarom is een nieuwe behoefteraming uitgevoerd. Hierbij is afgestemd met de drie regio's. Deze behoefteraming wordt vastgesteld door de provincie en vormt het uitgangspunt voor het aanpassen van de regionale afspraken in de drie regio's.

16.b **Europa: Brief GS aan PS inz. Rapportage Europese samenwerking Randstadprovincies (C-agenda alle commissies maart 2021); u kunt de rapportage als achtergrondinfo gebruiken in het proces om te komen tot een nieuwe Europastrategie**

De vier Randstadprovincies werken in Brussel samen op Europese dossiers. Zij signaleren nieuwe beleidsontwikkelingen en analyseren voorstellen. De Randstadsamenwerking in Brussel stelt jaarlijks een rapportage op over de werkzaamheden van het afgelopen jaar met een doorkijk naar het komende jaar.

17 **C-agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Pels)**

17.a **Circulaire economie: Brief GS aan PS inz. definitieve Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025 (C-agenda EFB 22-3-2021)**

In het coalitieakkoord 'Duurzaam Doorpakken' heeft het college besloten zich te blijven inzetten voor de transitie naar een circulaire economie. Voor de uitvoering van deze ambitie is de Actieagenda Circulaire Economie voor de jaren 2021 tot en met 2025 vastgesteld. In de Actieagenda staat beschreven wat de provincie in deze periode concreet gaat doen om de transitie naar een circulaire economie te versnellen en bij te dragen aan de gewenste systeemverandering.

17.b **Cultuur: Brief GS aan PS inz. Uitvoeringsregeling subsidie stimulering regionale samenwerking cultuur Noord-Holland 2021 (C-agenda EFB 22-3-2021)**

De provincie zet zich in voor een goed regionaal bereikbaar en toegankelijk cultureel aanbod in Noord-Holland. Hierbij is regionale samenwerking belangrijk. Met de Uitvoeringsregeling subsidie stimulering regionale samenwerking cultuur Noord-Holland 2021 ondersteunen wij gemeenten en culturele instellingen om regionaal samen te werken op het gebied van cultuur.

17.c **Inkoop: Brief GS aan PS inz. verlenging deelname Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) (C-agenda EFB 22-3-2021)**

Op 8 december 2016 heeft de provincie Noord-Holland het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2016-2020 ondertekend. Met het manifest spreken de ondertekenaars (Rijksoverheid en andere bestuurders en medeoverheden) af om bij hun inkoopbeleid duurzame en innovatieve producten en diensten te ontwikkelen. In het manifest bepalen overheden zelf hun doelstellingen, op basis van hun eigen ambities. De provincie heeft hiervoor in 2016 een actieplan opgesteld. In afwachting van de vaststelling van de opvolger van het manifest, het Nationaal Actieplan MVI door het Parlement, heeft het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat de provincie verzocht om de deelname tot en met 2021 te verlengen.

17.d **Erfgoed: Beantwoording vraag hr. Hoogervorst SP inz. erfgoedregister Enkhuizen cie EFB (C-agenda EFB 22-3-2021)**

17.e **Financien/co2: Brief GS inz. voortgang ontwikkeling impact analyse (C-agenda cie NLG en RWK 15-3-2021 en EFB en M&B 22-3-2021; cie EFB leidend).**

In het coalitieakkoord Duurzaam Doorpakken wordt de impact- analyse van ons beleid op de CO2-uitstoot en welzijn en welvaart aangekondigd. GS informeren PS over de stand van zaken met deze impact-analyse.

17.f **Sport: Brief GS aan PS inz. Uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming sportaccommodaties Noord-Holland 2021 (C-agenda EFB 22-3-2021)**

In de beleidsnotitie Sport heeft de provincie Noord-Holland aangegeven in te willen zetten op het verduurzamen van sportaccommodaties. Hiervoor willen wij jaarlijks de Uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming sportaccommodaties Noord-Holland 2021 openstellen. Hier kunnen sportverenigingen tot maximaal €10.000 subsidie aanvragen voor kleine fysieke besparingsmaatregelen zoals de aanschaf van ledverlichting. Met deze uitvoeringsregeling willen wij sportverenigingen stimuleren om op relatief

korte termijn aan de slag te gaan met kleine besparings- en verduurzamingsmaatregelen voor hun accommodaties.

18 C-agenda IPO, ICT en Data en Subsidies algemeen (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Stigter)

18.a IPO: IPO Meerjarenraming 2022-2024 (zie vraag aan leden PS in nieuwsmail van 3 maart 2021; C-agenda's NLG en RWK 15-3-2021 en EFB en M&B 22-3-2021)

19 C-agenda Openbare orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie, Concerncontrol, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS zaken (EFB onderwerpen portefeuille CvdK Van Dijk)

19.a Bestuur: Brief burger inz. Leugens-Bedrog-Oorlogsmisdaden van en door de Nederlandse Regeringen vanaf de VOC 1602 tot Vandaag februari 2021 (C-agenda EFB 22-3-2021)

20 C-agenda Algemeen

20.a MRA: Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 46 (C-agenda alle commissies maart)

Rondvraag hr. Hartog VVD over gemeenschappelijk financieel toezichtkader (gemeenten).
Voor portefeuille mw. Zaal commissie EFB 22 maart 2021

Elk jaar sturen de gezamenlijke provincies het “gemeenschappelijk financieel toezichtkader” naar de gemeenten waarin de kaders door de provincies worden aangegeven waar de gemeenten bij het vaststellen van de begroting rekening mee dienen te houden.

Als voorbeeld van een meegegeven kader. In de kaderbrief van 2021 is door de provincie aangegeven, dat de gemeenten voor de jaren 2022, 2023 en 2024 een stelpost “uitkomst onderzoek jeugdzorg” mocht opnemen. Dit kader gaf gemeenten enige financiële ruimte in de meerjarenraming.

Onze fractie bereiken signalen dat het gemeenten weliswaar lukt de begroting “technisch” sluitend kunnen maken, maar dat men hiermee nog niet klaar is. Zo horen we regelmatig dat de gemeenteraad heeft ingestemd met een verhoging van de tarieven OZB om zo een eerste stap naar een structureel sluitende begroting/meerjarenraming te zetten. Maar moeten nog de nodige besluiten worden genomen om de begroting voor de komende jaren structureel sluitend te krijgen. Het gaat hierbij vaak om forse bedragen en het is vanzelfsprekend van groot belang dat colleges van B&W met de raad en inwoners in gesprek willen gaan om tot weloverwogen ombuigingen komen.

De toezichtkaders vanuit de provincies worden in de praktijk in mei naar de gemeenten verzonden, terwijl de discussies en de besluitvorming over de kaderbrief voor de begroting 2022 al in april plaatsvinden. Eigenlijk dus net even te laat.

Daarnaast spelen er ook andere zaken die van (financieel) belang zijn voor de gemeenten. Ik noem hierbij de “claim” van de gemeenten van € 1,7 miljard m.b.t. de kosten Jeugdzorg, die bij het Kabinet is ingediend. Ook de voorlopige cijfers herijking Gemeentefonds geven (sommige) gemeenten wellicht de nodige financiële armslag. Indien de kaderbrief financieel toezicht 2022 richtinggevende uitspraken over deze kwesties zou opnemen, kunnen wellicht een aantal voorgenomen ombuigingsvoorstellen van gemeenten worden aangepast dan wel gefaseerd worden doorgevoerd.

Onze fractie heeft de volgende vragen voor de gedeputeerde:
1. Bestaat de mogelijkheid om de toezichtkaders eerder naar de gemeenten te versturen zodat deze kaders kunnen worden meegenomen bij de besluitvorming van de kaderbrief voor de begroting 2022?

2. Is het mogelijk om bij de toezichtkaders voor de komende jaren rekening te houden met compensatie voor de kosten van de Jeugdzorg en gemeenten de ruimte te bieden om te anticiperen op herijking van het Gemeentefonds?

3. Bent u bereid om Provinciale Staten in de toekomst te betrekken bij de totstandkoming van de kaders voor gemeenten?

4. Voor het geval uw antwoord op een van de vragen ontkennend luidt verzoeken wij u vriendelijk om uw toelichting.

Met vriendelijke groet, mr. G.J.W. Hartog. Lid van Provinciale Staten namens de VVD.

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
1	D66/mw. Kapitein	8a	Stigter	Datalekken BIJ 12	1. Onze accountant heeft een aantal aanbevelingen over ICT beveiliging gedaan, waarover in de rekeningencommissie is afgesproken dat deze in de commissie gesteld gingen worden: Wat doet het college met de aanbevelingen over de ICT beveiliging van de accountant in hun jaarrapport?	Antwoord 1: De geconstateerde bevindingen worden onderschreven, maar de IT-auditor bureau Noordbeek vult de scope van het onderzoek ruimer in dan noodzakelijk voor de jaarrekeningcontrole, zodat niet altijd duidelijk is in hoeverre de aandachtspunten echt een risico vormen voor de jaarrekening. Een nadere duiding van die risico's en de beperking van de IT-audit tot de scope van de jaarrekeningcontrole wordt door ons als noodzakelijk gezien bij toekomstige onderzoeken. De geconstateerde bevindingen geven een basis voor verdere invulling van onze controle op en regie over onze IT-omgeving. Met behulp van de auditopvolgingslijst wordt periodiek bijgehouden en gerapporteerd hoe het daarmee staat en worden de nodige acties gepland. Alle aanbevelingen worden gescheiden naar bestuurlijke en ambtelijke aanbevelingen en de bestuurlijke aanbevelingen worden

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					a) Bijvoorbeeld de penetratietesten. Deze is voor het laatst in 2018 uitgevoerd. De aanbeveling is om deze binnenkort weer uit te gaan voeren en wel door een andere leverancier. Wanneer wordt dit voorzien? b) Ander voorbeeld: hoe gaat u invulling geven aan het aandachtspunt over het risico van vervuiling	tweemaal per jaar – per 1 maart en per 1 september – aan GS en PS voorgelegd. Antwoord 1a: De provincie wil jaarlijks de informatiesystemen controleren op technische naleving van beveiligingsnormen en risico's ten aanzien van de feitelijke veiligheid. Wat dat betreft is de laatste penetratietest niet in 2018, maar in 2020 uitgevoerd. De provincie was al voornemens de volgende penetratietest door een andere leverancier uit de laten voeren. Deze is voorzien in het 2e kwartaal 2021. Antwoord 1b: In 2020 is veel van de geconstateerde bevinding opgelost. Een klein deel, zijnde het schonen van oude gegevens, was eind 2020 nog niet gerealiseerd. In het eerste kwartaal van 2021 is deze laatste actie ook uitgevoerd, waarmee de bevinding als afgedaan kan worden beschouwd. De accountant zal dit bij zijn komende controle dan ook kunnen

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					van de active directory (waar de gegevens van medewerkers in worden vastgelegd) als deze niet constant wordt opgeschoond, zoals 2 jaar geleden het geval was c) Graag een toelichting op andere aspecten van de opvolging.	vaststellen. Antwoord 1c: *Business Continuity Management* Uitgaande van de scope van de jaarrekeningcontrole is de fysieke hardware van SAP (MyBrand) ondergebracht in twee datacenters met maatregelen om bij een calamiteit de productieomgeving zonder dataverlies binnen korte termijn voor klanten weer beschikbaar te hebben. De maatregelen zijn zodanig opgezet dat bij uitval van een datacenter binnen vier uur de 'operationele' systemen zonder dataverlies beschikbaar zijn vanuit het andere datacenter. *Data Base Administrator (DBA)* Het door de accountant benoemde risico kan als laag worden ingeschat omdat andere maatregelen dit risico deels afdekken. Om het risico verder te kunnen mitigeren, heeft de leverancier een mogelijke oplossing aangeboden, maar de kosten hiervan zijn relatief hoog. De provincie moet hier een

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						risicoafweging maken en bepalen of en welke aanvullende maatregelen (kunnen) worden genomen. Dit proces is nog gaande. *CMDB* De provincie heeft het beheer van de ICT-infrastructuur, databases en de Configuratiemanagement Database (CMDB) uitbesteed aan de huidige Shared Service Organisatie (Fujitsu) waardoor het beheer een verantwoordelijkheid is van Fujitsu. Jaarlijks wordt door de Fujitsu middels een onafhankelijk auditrapport verantwoording afgelegd over de kwaliteit van het gevoerde beheer. Deze rapportage geeft aan dat het beheer van voldoende niveau is. De provincies wil in de toekomst echter zelf het beheer van de configuratie onderdelen kunnen voeren, zodat er geen directe afhankelijkheid is van huidige of toekomstige Shared Service Organisatie. Het inrichten van een eigen database is nog gaande. De geconstateerde bevinding van de

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						accountant gaat over deze te ontwikkelen eigen CMDB en heeft geen relatie met het huidige operationeel beheer van de ICT-infrastructuur. Er is dan ook geen risico t.a.v. de jaarrekening. Antwoord 2a: In 2020 zijn er 3 datalekken gemeld. In twee gevallen waren zakelijke persoonsgegevens oneigenlijk openbaar gemaakt. Het derde geval betrof het niet goed weglakken van namen in WOB-documenten. Antwoord 2b: De afgelopen jaren heeft de provincie geen significante verandering geconstateerd. De aantallen zijn vrijwel gelijk gebleven en komen overeen met de aantallen van de meeste provincies. Antwoord 2c: Ja, de datalekken die zijn gemeld zijn allen menselijke fouten die per ongeluk

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					2. In 2020 heeft de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) 23976 datalekmeldingen gekregen. Een sterke stijging. 20% van de datalekken, was bij de overheid. Dus 4788 maal. (zie ook https://www.binnenlandsbestuur.nl/digitaal/nieuws/sterke-stijging-aantal-datalekken-bijoverheid op 3 maart 2021) a) Hoeveel hiervan was bij de provincie Noord Holland? b) Ziet u een stijging of een daling bij onze provincie? c) Heeft u zicht op de oorzaak van deze datalekken	zijn gemaakt. Door middel van awareness campagnes wordt in het algemeen maar ook op basis van dergelijke casuïstiek het bewustzijn van de medewerkers getoetst en verhoogd. Antwoord 3: BIJ12 rapporteert goede voortgang bij het opstellen van oplossingsmaatregelen en het oplossen van kwetsbaarheden. Van de eerder geconstateerde kwetsbaarheden is inmiddels ruim driekwart opgelost. Enkele applicaties kunnen, naar het zich nu laat aanzien, op korte termijn weer openbaar toegankelijk worden. Voor sommige applicaties is langere tijd nodig voor zij weer veilig kunnen worden opengesteld, maar blijven wel toegankelijk via gecontroleerde toegang (methode van whitelisting). De prioriteit in de herstelmaatregelen ligt bij de applicaties met essentiële informatie en het meeste gebruik, zoals de Risicokaart. Ondertussen is het onderzoek naar

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					bij onze provincie? Gaat het om fouten die per ongeluk gemaakt worden (per ongeluk naar verkeerde ontvangers toesturen van gegevens), om systeemfouten/kwetsbaarheden, om gerichte hacks van buiten, of om andere oorzaken? 3. Wat is de laatste stand van zaken bij BIJ12 mbt de uitvoering van de voorgenomen maatregelen? Bijvoorbeeld, staan de systemen nog steeds 'offlline'?	mogelijk misbruik van de systemen afgerond en er zijn geen sporen hiervan gevonden. De voorlopige melding bij de Autoriteit Persoonsgegevens is ingetrokken. Antwoord 4: Door middel van de hierboven beschreven methode van whitelisting is de schade voor de gebruikers van BIJ12 beperkt gebleven.

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					4. Heeft u zicht op hoe groot uiteindelijk de schade is geworden voor de gebruikers van BIJ12?	
2	D66/mw. Kapitein	10c	Pels	Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds	1. Pagina 1 Wat is de voortgang bij het realiseren van de eerste dienst bij het energieloket? Is deze er al? Zo ja, hoeveel gebruik wordt er van gemaakt? Zo nee, hoeveel verwacht u dat er gebruik van gemaakt gaat worden? En hoe gaat dit gecommuniceerd worden naar onze inwoners? 2. pagina 2 Goed dat de provincie niet alles zelf uitvoert. Op welke manier worden deze organisaties gefinancierd voor hun	1. Antwoord: We zijn met de energieloketten een plan aan het uitwerken hoe zij deze dienst het beste kunnen vormgeven. We starten eerst met een pilot. Uit deze pilot zal blijken welk percentage van de benaderde woningeigenaren van deze dienst gebruik willen maken. Hoe de werving van de deelnemers voor de pilot gaat

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					activiteiten op dit punt? Is dit een onderdeel van hun reguliere activiteiten. 3. pagina 2 Hoeveel gebruik wordt gemaakt de subsidieregelingen van woningcorporaties? 4. pagina 3 Is er een overzicht van de bedrijven met personeelstekorten? 5. pagina 5 Hoeveel geld verwacht u in deze eerste tranche uit te geven? 6. (geen pagina) Komt er ook een terugkoppeling over wat de investeringen en subsidies hebben opgeleverd in onze P&C cyclus? Hoe en wanneer wordt PS geïnformeerd over waar het geld aan uitgegeven wordt, en kan dit worden vergezeld van informatie over de effecten? 7. (geen pagina) Worden aanvragen in de praktijk ook afgewezen? Zo ja, kunt u een indicatie geven van hoeveel?	plaatsvinden, moet nog worden besloten en is onderdeel van het plan. Bij gebleken succes zullen de energieloketten deze dienst o.a. via hun website aanbieden. 2. Antwoord: Het idee is om een zelfstandig functionerende organisatie in Noord-Holland op te zetten die particuliere woningeigenaren ontzorgt bij de uitvoering en financiering van verduurzamingsmaatregelen en die garant staat voor het goed functioneren van de maatregelen. Deze organisatie werkt samen met bouw- en installatiebedrijven die kennis hebben van het verduurzamen van woningen. Daarnaast wordt samengewerkt met financiers in Noord-Holland. In principe zou deze organisatie op eigen benen moeten staan en niet afhankelijk zijn van een fee van de bedrijven waarmee wordt samengewerkt, zodat het belang van de klant centraal staat. In het oosten van het land is een dergelijke organisatie actief. Dit bedrijf heet WOAB. Het lijkt erop dat de markt in

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						Noord-Holland niet zelf een vergelijkbare organisatie opzet. Dat is begrijpelijk want het is een complexe rol die de organisatie vervult en de marges zijn beperkt. We hebben eerst onderzocht of WOAB met steun van het provinciale PDENH een vestiging in Noord-Holland zou kunnen starten. Dat bleek niet mogelijk. We onderzoeken nu of er andere vergelijkbare ontzorgingsconcepten in Nederland actief zijn. Op basis van de resultaten van dit onderzoek bepalen we welk concept het meest kansrijk is om al dan niet met hulp van de provincie in Noord-Holland aan de slag te gaan. 3. Antwoord: Op dit moment weten wij dat er twee aanvragen in voorbereiding zijn. 4. Antwoord: Nee, er is niet een overzicht van bedrijven met personeelstekorten. Op een hoger aggregatieniveau is via landelijke en regionale CBS-statistieken wel inzicht te verkrijgen in de sectoren van bedrijven

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						met de meeste openstaande vacatures. Te weten: bouw, informatie(technologie) en communicatie en in het onderwijs. 5. Antwoord: Zoals te lezen in Programma 8 van de begroting hebben we een set van maatregelen voor de 1e tranche beschreven met een raming die optelt tot een bedrag van € 14,1 miljoen. Ons streven is deze bedragen uit te geven. 6. Antwoord: Ja wij willen de verantwoording van de besteding van de middelen uit het Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds via onze P&C cyclus laten lopen. In de eerste begrotingswijziging is daarom ook opgenomen het Programma 8 Economisch Herstel en Duurzaamheidsfond. 7 Antwoord: Er zijn wel aanvragen binnen, maar die zijn nog in behandeling.

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
3	D66/mw. Kapitein	10d	Pels	Inkoopbeleid	1. pagina 4 Gelden de 4 inkoopthema's voor alles? Hoe blijf je dit pragmatisch doen in de uitvoering? 2. Pagina 4 Krijgen kleine leveranciers en starters juist meer of minder kansen bij het toepassen van de 4 inkoopthema's? 3. Pagina 4 Wat betekent een 'eerlijke prijs' in de praktijk voor de Provincie? Hoe wordt deze berekend? Hoe wordt bepaald of de uitgaven in verhouding staan tot de opbrengst of de uitkomst? 4. Pagina 4 Als we in 2030 volledig circulair willen inkopen, moeten we daar dan geen extra budget voor gaan uittrekken? 5. Pagina 5 In het kader van successen delen en om het inkoopbeleid goed te begrijpen: kunt u een paar recente voorbeelden geven van mooie inkoop-projecten op de verschillende inkoopthema's/doelstellingen? Dus voor Circulair, Klimaat neutraal, Sociale Impact? 6. Pagina 5 Hoe ver gaat uw reikwijdte bij het inkopen naar de activiteiten van de leveranciers? Bijvoorbeeld, bevraagt u leveranciers ook of hoe zij omgaan met bv. duurzame energie, hoe zij omgaan met hun toeleveranciers (en de andere thema's die bij ons centraal staan in onze	1. Gelden de 4 inkoopthema's voor alles? Hoe blijf je dit pragmatisch doen in de uitvoering? Het is belangrijk voor elke opdracht na te gaan in hoeverre er realistische en proportionele kansen liggen om invulling te geven aan de verschillende thema's. Het is aan de organisatie om te bepalen welke thema's bij de voorliggende opdracht relevant zijn en welk ambitieniveau haalbaar is. Dit is voor iedere opdracht maatwerk. Dat betekent ook monitoren en eventueel handhaven op of conform de eisen geleverd/gepresteerd wordt en/of gemaakte beloftes in het kader van de gunningscriteria worden waargemaakt. Dit doen wij door de leverancier aan te

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					inkoop)? 7. Pagina 5 Hoe gaat u om met leveranciers die zelf het initiatief nemen voor extra investeringen in hun werk voor de provincie die precies passen in de doelstellingen van de provincie? Bijvoorbeeld een leverancier die projecten uitvoert om wegen aan te leggen en hierbij de biodiversiteit meeneemt. Als echter een andere leverancier het onderhoud gaat doen en de overdracht is niet goed geregeld, dan zijn de investeringen voor niets geweest. Houd Inkoop hier rekening mee bij het aanbesteden van het onderhoud? Worden dit soort issues bij Inkoop gemeld? Wij vragen dit omdat wij hier een melding over kregen via ons netwerk dat dit niet goed verloopt. 8. Pagina 6 Zijn er nog andere provinciale beleidsthema's dan circulair en klimaat, waar het inkoopbeleid rekening mee houdt? Denk aan de Voedselvisie, Natuurontwikkeling, Duurzame bouw etc. ? Op welke wijze kan en wordt hier invulling aan gegeven? 9. Pagina 7 Wat zijn de belangrijkste niet-circulaire producten (qua volume) die wij nu nog inkopen? 10. Pagina 7 Wat voor producten zijn voor de provincie het gemakkelijkste en het moeilijkste om circulair in te	laten tonen dat de gemaakte afspraken m.b.t. de inkoopthema's zijn nagekomen. 2. Krijgen kleine leveranciers en starters juist meer of minder kansen bij het toepassen van de 4 inkoopthema's? Afhankelijk van de waarde van de opdracht kunnen juist kleine leveranciers en/of starters worden benaderd voor het doen van een offerte. Bij Nationale en Europese aanbestedingen moeten de eisen en wensen die aan de leverancier en de uitvoering van de opdracht gesteld worden proportioneel zijn. Dit garandeert echter niet dat de opdracht ook voldoende bekend is bij en toegankelijk voor kleine leveranciers en/of

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					kopen?	starters. Uiteraard wordt tijdens aanbestedingstrajecten ook altijd gestimuleerd om elkaar als leverancier (in de keten) op te zoeken door het organiseren van marktconsultaties en informatiebijeenkomsten. Daarnaast is in het inkoopbeleid vastgelegd dat wij een voorkeur hebben voor regionale leveranciers bij opdrachten onder de Europese aanbestedingsdrempel. Daarmee bieden wij de kleinere leveranciers en starters uit de regio meer kansen ten opzichte van de grote landelijke partijen. 3. Wat betekent een ‘eerlijke prijs’ in de praktijk voor de Provincie? Hoe wordt deze berekend? Hoe wordt bepaald of de uitgaven in verhouding

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						staan tot de opbrengst of de uitkomst? Dit betekent dat de kosten, niet alleen voor het product of dienst, maar ook voor de maatschappij, op lange termijn zo veel als mogelijk inzichtelijk gemaakt moeten worden en ook aan de markt bekend moet worden gemaakt hoe de prijs dient te zijn opgebouwd. Aangezien de provincie zo veel als mogelijk gunt op basis van de beste prijs kwaliteit verhouding wordt verder gekeken dan naar prijs alleen. Een instrument dat hierbij kan helpen en dat momenteel in ontwikkeling is, is de Total Cost ov Ownership (TCO) of Total Cost of Usage (TCU). TCO/TCU is het totaalbedrag aan kosten voor de aanschaf, het bezit en gebruik van een

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						product of dienst en de omgevingseffecten gedurende de hele levenscyclus/gebruikscyclus. Je kijkt hierbij niet alleen naar de kosten vanaf het moment van aankoop tot het moment dat je er afstand van doet, maar ook naar de lange termijn investeringen in materialen en hergebruik hiervan. 4. Als we in 2030 volledig circulair willen inkopen, moeten we daar dan geen extra budget voor gaan uittrekken? In beginsel blijven we binnen de financiële kaders. Het is denkbaar dat een volledig circulaire oplossing een grotere investering en extra budget vraagt. Als dit aan de orde is, zal nadere bestuurlijke

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						afweging plaatsvinden. Echter, slimme keuzes (bijvoorbeeld door als provincie meer risico te dragen of te kiezen voor het Innovatiepartnerschap) en door de markt ook voldoende uit te dagen, kunnen maken dat een marktpartij bereid is hierin te investeren. De provincie is, gegeven haar positie, opgaven en inkoopvolume, een interessante opdrachtgever. 5. In het kader van successen delen en om het inkoopbeleid goed te begrijpen: kunt u een paar recente voorbeelden geven van mooie inkoop-projecten op de verschillende inkoopthema's/doelstellingen? Dus voor Circulair, Klimaat neutraal, Sociale Impact? Circulair:

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						De aanbesteding voor de Cruquiusbrug, dienstkleding en relatiegeschenken. Klimaatneutraal: Het uitzetten van klimaatneutrale opdrachten staat nog in de kinderschoenen, maar delen van opdracht worden wel al klimaatneutraal uitgevoerd, zoals bijvoorbeeld het energieneutraal maken van de gebouwen waar de provincie gebruik van maakt en het gebruik maken van elektrisch materieel bij het uitvoeren van werken. Sociale impact: Connexxion zet in het kader van haar OV-concessies mensen uit de doelgroepen in. Ook wordt er door Connexxion ingekocht bij sociale ondernemingen. Zo worden de bussen in Hoorn, Alkmaar, Haarlem en Hilversum schoongemaakt door

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						zogenoemde 'Cleanteams'. Deze teams bestaan uit cliënten van verschillende stichtingen, zoals de Hartekampgroep. Contractpartner Sweco hielp iemand met een visuele beperking aan een stageplek en natuurlijk de duurzame inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt door de Compass Group bij de koffiebar op het Houtplein. 6. Hoe ver gaat uw reikwijdte bij het inkopen naar de activiteiten van de leveranciers? Bijvoorbeeld, bevraagt u leveranciers ook of hoe zij omgaan met bv. duurzame energie, hoe zij omgaan met hun toeleveranciers (en de andere thema's die bij ons centraal staan in onze inkoop)?

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						Wij zullen de leveranciers vragen om zo veel mogelijk aan te tonen dat de inkoopthema's ook in hun keten worden toegepast en daarin kunnen zij zich onderscheiden. Echter de inspanning die dit vraagt, van beide zijden, moet wel opwegen tegen het resultaat dat dit oplevert. Ter illustratie: ketenverantwoordelijkheid (in brede zin) heeft bijvoorbeeld een rol gespeeld bij de koffieaanbesteding. Eisen waren bijvoorbeeld dat producten tenminste tegen een vaste minimumprijs (garantieprijs) bij producenten wordt afgenomen. Als de wereldmarktprijs boven de minimumprijs (garantieprijs) komt, wordt de

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						wereldmarktprijs betaald aan de producent. Daarnaast het investeren in ontwikkeling: producenten ontvangen een additionele vaste niet onderhandelbare premie, waarmee zij in verdere ontwikkeling kunnen investeren Resultaat daarvan is bijvoorbeeld dat onze thee (Té de Origen) biologisch wordt geteeld door lokale boeren, fair trade ingekocht en verwerkt en verpakt in Sri Lanka. Zo zorgen we dat de boeren trots zijn op hun product en dat zoveel mogelijk omzet achterblijft in het land van herkomst. 7. Hoe gaat u om met leveranciers die zelf het initiatief nemen voor extra

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						investeringen in hun werk voor de provincie die precies passen in de doelstellingen van de provincie? Bijvoorbeeld een leverancier die projecten uitvoert om wegen aan te leggen en hierbij de biodiversiteit meeneemt. Als echter een andere leverancier het onderhoud gaat doen en de overdracht is niet goed geregeld, dan zijn de investeringen voor niets geweest. Houd Inkoop hier rekening mee bij het aanbesteden van het onderhoud? Worden dit soort issues bij Inkoop gemeld? Wij vragen dit omdat wij hier een melding over kregen via ons netwerk dat dit niet goed verloopt. Inkoop wil bij aanbesteding uiteraard graag meedenken

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						over dit soort aandachtspunten bij aanbesteding. Dit kan bijvoorbeeld (ook) in de vorm van een contracteis worden gegoten. Inkoop is hierbij afhankelijk van signalen die hierover worden ontvangen, maar indien die signalen ons bereiken zullen wij hierop acteren. De inzet van contractadviseurs speelt een belangrijke rol bij het signaleren van dergelijke kwesties. 8. Zijn er nog andere provinciale beleidsthema's dan circulair en klimaat, waar het inkoopbeleid rekening mee houdt? Denk aan de Voedselvisie, Natuurontwikkeling, Duurzame bouw etc. ? Op welke wijze kan en wordt hier invulling aan gegeven? De vier thema's zijn door onze organisatie als de belangrijkste

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						betiteld. Ze omvatten vaak onderliggende thema's, zoals door u aangehaald. Op basis van de informatie van de opdrachtgever, de marktsituatie, maar bijvoorbeeld ook de duur van een contract kunnen ook deze aanpalende thema's in een opdracht worden uitgewerkt. Zo kan bijvoorbeeld door het terugdringen van stikstof met een bepaalde opdracht meer ruimte komen voor biodiversiteit. 9. Wat zijn de belangrijkste niet-circulaire producten (qua volume) die wij nu nog inkopen? Het grootste inkoopvolume speelt in de Noord-Hollandse infrastructuur, dus qua volume

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						valt daar de grootste winst te behalen. 10. Wat voor producten zijn voor de provincie het gemakkelijkste en het moeilijkste om circulair in te kopen? Het gemakkelijkst zijn die producten waar al een brede markt voor is zoals ge- en verbruiksartikelen. Het lastigst zijn producten waar de marktontwikkelingen nog niet geleid hebben tot een aanbod waarbij de inkoopthema's zijn toegepast. ICT is daar een voorbeeld van. Deze markt wordt gedomineerd door grote spelers die wereldwijd opereren. De provincie kan daar weinig invloed op uitoefenen.

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
4	D66/Vink en Kapitein	6b	CdK	Versterkte samenwerking MRA	1. **Democratische legitimiteit** Het memo stelt: “De aanbeveling om de MRA meer doorzettingsmacht en -kracht te geven verhoudt zich slecht tot de eis van democratische verantwoording, controle en transparantie (regel 102 – 105) en vormt een groot bestuurlijk dilemma”. Echter, in het voorstel staat (regel 369-370) dat de Staten en Raden onverkort hun eigen bevoegdheden houden: zij nemen de besluiten over de begroting en de MRA agenda. a. Kunt u het genoemde grote bestuurlijk dilemma daarom nader duiden? Hoe wordt het dilemma minder groot door het onderhavig voorstel? Zo niet, hoe kijkt u dan aan tegen de democratische controle op beleid en uitvoering door gekozen volksvertegenwoordigers? b. Hoe is de verantwoordelijkheid en democratische controle van de verschillende gemeenteraden geborgd? 2. **Effectiever werken** Wat in de manier van werken is in het voorstel het belangrijkste dat maakt dat de MRA veel effectiever wordt? 3. **Omvang MRA** a. Ligt de omvang van de samenwerking in de MRA vast? Welke criteria bepalen de omvang van de MRA? b. Wat zijn de bepalingen over toe- en uittreden? Is	Antwoord 1a: Het dilemma schuilt in het feit dat er weliswaar behoefte is naar meer doorzettingsmacht op regionale schaal, maar de formele bevoegdheden moeten blijven liggen bij de democratisch gekozen organen (raden en Staten). Door het beter betrekken van de volksvertegenwoordiging kan dit dilemma kleiner worden. Antwoord 1b: De MRA-samenwerking heeft de vorm van een convenant. Er worden geen formele bevoegdheden overgedragen (zoals in het geval van een gemeenschappelijke regeling). De verantwoordelijkheid en democratische controle zijn geborgd in de reguliere bevoegdheden en besluitvormingsprocedures waar niets aan afgedaan wordt. Dit geldt zowel voor gemeenteraden als voor de Provinciale Staten van Flevoland en Noord-Holland. Antwoord 2:

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					er sprake van een toetredingsbeleid? c. Zijn er verzoeken tot toetreding geweest in de afgelopen drie jaar? d. Is er overwogen om de omvang van de MRA aan te passen bij het opnieuw maken van samenwerkingsafspraken? 4. **Internationaal** In regel 259-265 wordt de functie van de MRA expliciet zowel intern als extern gedefinieerd. Bestaat hier een overlap met de buitenlands promotieactiviteiten en het EU-beleid van de Provincie? 5. **Bestuur** Algemene vergadering A. Zitten alle deelnemers in de Algemene Vergadering, of alleen vertegenwoordigers van deelregio's? In de regels 348 – 358 staan beide situaties omschreven B. Op dit moment werkt het bij Verbonden partijen zoals Gemeenschappelijke Regelingen dat vertegenwoordigers van Raden en Staten verantwoording behoren af te leggen.. Hoe wordt het bij de nieuwe MRA in onze provincie geregeld dat onze vertegenwoordigers verantwoording aan Staten en Raden afleggen? Hoe wordt het voor Statenleden transparant dat dit op een goede wijze gebeurd en hoe	De praktijk zal dit moeten uitwijzen. Vermoedelijk zal de MRA effectiever worden door de beoogde vereenvoudiging van de bestaande bestuurlijke overleggen en de betere ambtelijke ondersteuning vanuit het MRA-bureau. Antwoord 3a: Nee, volgens artikel 12.1 van het huidige MRA-convenant kunnen ook andere overheden toetreden tot de samenwerking, wanneer de andere deelnemers daar unaniem mee instemmen. Antwoord 3b: Zie het voorgaande antwoord. Antwoord 3c: Nee, er zijn geen formele verzoeken gedaan. Antwoord 3d: Nee Antwoord 4:

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					zien Statenleden dat hun beleid op een goede wijze wordt meegenomen? C. Waarom is er niet voor gekozen de Algemene Vergadering samen te stellen uit gekozen volksvertegenwoordigers en de vergadering daarmee als een soort monistisch “parlement” te laten functioneren, vergelijkbaar met bijvoorbeeld de Regioraad van de Vervoerregio Amsterdam? De directie van de MRA D. Heeft de directie nu niet ook een spilfunctie tussen betrokken bestuurders, ambtenaren en raads- en statenleden? Hoe wordt het anders, of niet? A. Betekent een grotere directie dat er concreet taken verschuiven van de provincie en gemeente naar de MRA? Welke precies? Waarom is deze verschuiving veel efficiënter? Statenleden E. Hoe verandert de afbakening van taken en verantwoordelijkheden door de nieuwe werkwijze? Op welke wijze kunnen Statenleden sturen op onze provinciale doelen die in MRA-verband worden uitgevoerd? F. In hoeverre worden wij als Statenleden betrokken bij invulling van de inhoud van de agenda? Of mogen wij alleen de begroting en de agenda bepalen? G. Denk bijvoorbeeld aan de invulling van een Woondeal: als dit een van de thema’s van de MRA gaat	Nee, de activiteiten vullen elkaar juist aan. Antwoord 5a: Alle aan de MRA deelnemende overheden maken deel uit van de Algemene Vergadering Antwoord 5b: De MRA-samenwerking vindt plaats op basis van een convenant en niet op basis van een gemeenschappelijke regeling. Er vindt dan ook geen overdracht van bevoegdheden plaats. Ten aanzien van MRA-onderwerpen vindt dus formele verantwoording van GS aan PS plaats op basis van de reguliere procedures. Antwoord 5c: De Vervoerregio Amsterdam is een orgaan dat functioneert op basis van een gemeenschappelijke regeling, en ontvangt ook rechtstreeks (zeer aanzienlijke) geldmiddelen vanuit het Rijk. De Vervoerregio heeft dus eigen bevoegdheden en geldmiddelen, en kan

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					worden, gaat de MRA dan bepalen waar wat gebouwd mag gaan worden en doorkruist dat dan niet de coördinerende taak van de provincie op het gebied van wonen? 6. **Eerdere trajecten** a. Wat zijn de wezenlijke verschillen tussen de MRA en dit MRA-voorstel en de destijds (jaren negentig) voorgestelde stadsprovincie Amsterdam? Of is hier niet naar gekeken? Zo nee, waarom niet? Zo ja, welke lessen zijn destijds getrokken? b. In 2014 is er een analyse opgesteld voor een mogelijk grote provincie of landsdeel Noordwest/Noordvleugelprovincie (bestaande uit Noord-Holland, Utrecht e Flevoland). Welke conclusies werden daarin getrokken? Zijn deze nu ook meegenomen? c. Wat is er gedaan met het advies uit 2016 van de commissie Toekomst Stadsregio Amsterdam dat, mede op basis van consultatie van de Raad Openbaar Bestuur, inging op democratische transparantie en legitimiteit van samenwerkende gemeenten in het Amsterdamse, en dan specifiek met het gedeelte uit dat advies dat zich richtte op de toekomst van de MRA?	daarom niet zonder meer vergeleken worden met de MRA. Antwoord 5d: Ja. Het wordt anders, in die zin dat de rol van het MRA-bureau verbreedt van een vooral secretariële rol naar een bredere ook inhoudelijke ondersteuning. Ten behoeve daarvan is een regionaal directeurenoverleg in het leven geroepen dat de MRA-directeur voorzit. Antwoord 5a (verkeerde becijfering?) Nee, er verschuiven geen taken. Wel vindt er meer en intensievere afstemming plaats tussen het MRA-bureau en de ambtelijke organisatie van de provincie Noord-Holland. Op dit moment zijn overigens reeds diverse provinciale ambtenaren (deels) werkzaam voor en bij het MRA-bureau. Antwoord 5e Er vindt geen verandering plaats van taken en verantwoordelijkheden. Statenleden kunnen sturen op

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						provinciale doelen op de manier zoals dat ook tot dusverre het geval was, te weten in het reguliere overleg met Gedeputeerden en de CdK. Antwoord 5f Statenleden kunnen de gehele inbreng van de provincie Noord-Holland in MRA-verband mede bepalen, op basis van wensen en bedenkingen die worden meegegeven aan de gedeputeerden en de CdK die in diverse MRA-Platforms en portefeuillehoudersoverleggen actief zijn. Antwoord 5g De formele bevoegdheden die de provincie Noord-Holland heeft, worden op geen enkele wijze doorkruist of ingeperkt door de regionale overleggen waarbij de provincie (bijvoorbeeld) in MRA-verband betrokken is. Antwoord 6a De stadsprovincie was bedoeld als een formele bestuurslaag met eigen bevoegdheden. Daarvoor bleek geen

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						draagvlak te bestaan. Ook op dit moment is er geen draagvlak om de MRA-samenwerking te formaliseren tot een regionaal bestuur zoals de eerdere stadsprovincie. Antwoord 6b De conclusie die uit de mislukte landsdeeldiscussie is getrokken, is dat er geen draagvlak is voor een regionale bestuurslaag buiten de klassieke drie lagen van het huis van Thorbecke (Rijk, provincies en gemeenten). Antwoord 6c De provincie Noord-Holland heeft rond 2016 ook zelf, in samenwerking met de Raad voor het Openbaar Bestuur, een vergelijkbare bijeenkomst georganiseerd (in Heiloo) over dit thema van regionale samenwerking van gemeenten, dat immers in de gehele provincie aan de orde is. De instelling van de MRA-Raadtafel is mede tegen die achtergrond tot stand gekomen.

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
5	PvdD/Zoon en Kostic	10b	Pels	Brief GS aan PS inz. Noodfonds sociale infra, informeren PS over inzet restant	1. Het sociale noodfonds is bedoeld voor culturele en maatschappelijke organisaties. Hoeveel van het inmiddels bestede bedrag van circa € 5,6 miljoen is besteed aan maatschappelijke organisaties?	In 2020 is € 7.192.400 besteed van het noodfonds voor sociale infrastructuur. Dit is geheel besteed aan culturele organisaties. Zoals wij U hebben geïnformeerd met onze brieven van 9 juli 2020 (kenmerk 1446470) en 29 oktober 2020 (kenmerk 1501515) kwam uit de bestuurlijke overleggen naar voren dat gemeenten voor de ondersteuning uit het noodfonds prioriteit geven aan culturele instellingen, omdat daar de nood het hoogst is. De mogelijkheid om ook maatschappelijke organisaties voor te dragen is, op aandringen van GS, meerdere keren onderwerp van het bestuurlijk overleg geweest. Geen van de gemeenten heeft echter een maatschappelijke organisatie voorgedragen.
6	PvdD/Zoon en Kostic	10c	Pels/Zaal	Brief GS inz. tussenstand uitvoering Economisch Herstel en	1. Wat zijn de verduurzamingsstappen op bedrijventerreinen waar straks subsidie naar gaat? Bijv. op de Boekelermeer? 2. Hoe wordt precies gewaarborgd dat het geld altijd positief bijdraagt aan duurzaamheid (ecologie,	1. Wat zijn de verduurzamingsstappen op bedrijventerreinen waar straks subsidie naar gaat? Bijv. op de Boekelermeer?

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
				Duurzaamheidsfonds	milieu, klimaat)? 3. Hoe verhouden deze maatregelen zich tot HIRB-duurzaamheid? 4. Hoeveel van de in dit fonds beschikbare € 100 miljoen is inmiddels besteed, en hoeveel per onderscheiden doel? 5. Onder doel 3, onder "Versterken arbeidsmarkt techniekssector" staat dat de provincie "tekorten op de arbeidsmarkt m.b.t. duurzame economie" wil bestrijden. Aan welk soort opleidingen, personeel en technieken denkt de provincie hierbij concreet? Hoe helpt dit een duurzame economie die binnen de ecologische grenzen blijft?	Antwoord: Het doel van de voorbeeldprojecten is om de verduurzaming die op gang is gezet op deze terreinen te verbreden en zo een multiplier-effect te creëren voor andere bedrijventerreinen, De Boekelermeer bijvoorbeeld richt zich onder meer op het creëren van een evenwichtig energiesysteem (doel in de RES), onder meer door de toegevoegde waarde van opslag (batterijen) en inzet van laadsystemen, **2.** Hoe wordt precies gewaarborgd dat het geld altijd positief bijdraagt aan duurzaamheid (ecologie, milieu, klimaat)? Antwoord: In de keuze van voorbeeldprojecten is meegenomen dat zij bijdragen aan de doelstelling van de motie: vermindering CO2 uitstoot in de gebouwde omgeving **3.** Hoe verhouden deze maatregelen zich tot HIRB-duurzaamheid?

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						Antwoord: De voorbeeldprojecten zijn gericht om projecten te stimuleren om zo de verduurzamingsopgave die al in gang is gezet te verbreden en een multiplierеffect te creëren. De HIRB Duurzaamheid is een ondersteuning voor bedrijventerreinen die van start willen gaan met fysieke verduurzamingsmaatregelingen op hun terrein. 4. Hoeveel van de in dit fonds beschikbare € 100 miljoen is inmiddels besteed, en hoeveel per onderscheiden doel? Antwoord: Antwoord: In Programma 8 van de begroting hebben we een set van maatregelen voor de 1e tranche beschreven met een raming die optelt tot een bedrag van € 14,1 miljoen. Ons streven is deze bedragen uit te geven, maar er zijn nog geen middelen uitgegeven vanuit de tot nu vastgestelde maatregelen. 5. Onder doel 3, onder “Versterken

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						arbeidsmarkt techniekssector" staat dat de provincie "tekorten op de arbeidsmarkt m.b.t. duurzame economie" wil bestrijden. Aan welk soort opleidingen, personeel en technieken denkt de provincie hierbij concreet? Hoe helpt dit een duurzame economie die binnen de ecologische grenzen blijft? Antwoord: Hoe een duurzame economie en het reduceren van ecologische effecten zich de komende jaren gaat ontwikkelen is mede afhankelijk van innovatiemogelijkheden in de huidige productieketens. Voldoende en goed onderlegde technische en technologische vakspecialisten vormen een belangrijke incentive voor innovatie van die ketens en het toegepast krijgen van innovaties. Denk aan klimaatneutraal bouwen, installeren van zonnepanelen, warmtepompen, aanpassen van onze (energie)infrastructuur. De motie is dan ook gericht op ondersteuning van duurzame technische beroepen welke nodig zijn voor de opgave in de

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						gebouwde omgeving. Via onze reguliere beleid richten wij ons ook op het verduurzamen van onze maak-industrie en voedselketens. Er bestaat een triple helix MBO-campusstructuur rond actualisatie van het technische en technologisch onderwijs. Deze helpt om technologisch vakmanschap actueel te houden in lijn met de vraag van de markt van de toekomst. Het gaat dan om onder andere: • Smart-Maintenance en Windtechnician via Techport, NovaCollege • Duurzame installaties: Vakschool Technische Installateur, ROC van Amsterdam. • Duurzaam- circulaire-bouwen, Dudok XP met het HorizonCollege • Natuurinclusieve landbouwtechnologie-Greenfields, van de GreentechCampus met het Clussiuscollege

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
7	PvdD/Zoon en Kostic	10d	Pels	Brief GS aan PS inz. Inkoopbeleid 2021-2024	1. De PvdD heeft in 2017 een Initiatiefvoorstel Maatschappelijk Verantwoord Inkopen" naar een hoger plan" ingediend (https://noordholland.partijvoordedieren.nl/initiatieven/maatschappelijk-verantwoord-inkopen-naar-een-hoger-plan). In een 'Quick scan Duurzaam inkopen bij provincies en gemeenten" (2015) van De Groene Zaak eindigde de provincie Noord-Holland als drie na laatste van tien provincies. Is bekend hoe de provincie nu scoort? 2. Sluit de provincie aan op de landelijke MVI-ambitieniveaus per thema als wegen, vervoer, met de minimumeisen (basisniveau 0), met het aanmoedigen van leveranciers (niveau 1) en met het uitnodigen (niveau 2) om zo duurzaam mogelijke producten en diensten te leveren? 3. Klopt het dat nu bij inkoop duurzaamheidsambities steeds worden bepaald in 'ambitiesessies', waarbij het leidende principe 'financieel passend' is? Hoe werkt dit? 4. Is aan PS ooit inzichtelijk gemaakt wat er nodig is aan budget per ambitieniveau en wat de verschillende ambitieniveaus bijdragen aan het behalen van provinciale doelen?	1. De PvdD heeft in 2017 een Initiatiefvoorstel Maatschappelijk Verantwoord Inkopen" naar een hoger plan" ingediend (https://noordholland.partijvoordedieren.nl/initiatieven/maatschappelijk-verantwoord-inkopen-naar-een-hoger-plan). In een 'Quick scan Duurzaam inkopen bij provincies en gemeenten" (2015) van De Groene Zaak eindigde de provincie Noord-Holland als drie na laatste van tien provincies. Is bekend hoe de provincie nu scoort? Deze meting hebben wij niet herhaald, dus op dit moment hebben we geen inzicht in de huidige stand van zaken. Er zijn overigens veel dimensies waarop publieke organisaties met elkaar vergeleken kunnen worden op het gebied van maatschappelijk verantwoord

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						inkopen. 2. Sluit de provincie aan op de landelijke MVI-ambitieniveaus per thema als wegen, vervoer, met de minimumeisen (basisniveau 0), met het aanmoedigen van leveranciers (niveau 1) en met het uitnodigen (niveau 2) om zo duurzaam mogelijke producten en diensten te leveren? Ja, de provincie probeert zo veel mogelijk aan te sluiten bij landelijk beleid en doelstellingen. 3. Klopt het dat nu bij inkoop duurzaamheidsambities steeds worden bepaald in 'ambitiesessies', waarbij het leidende principe 'financieel passend' is? Hoe werkt dit? In beginsel wordt per (grotere) opgave o.a. via ambitiesessies

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						de duurzaamheidsambitie bepaald. Daarbij wordt uitgegaan van het bestaande financiële kader. Daar waar dit kader niet passend is om aan de gekozen duurzaamheidsambitie invulling te geven, zal een nadere bestuurlijke afweging plaatsvinden. 4. Is aan PS ooit inzichtelijk gemaakt wat er nodig is aan budget per ambitieniveau en wat de verschillende ambitieniveaus bijdragen aan het behalen van provinciale doelen? Nee, want het beleid ziet op opgaven/aanbestedingen die in de komende jaren gaan plaatsvinden. Het is nu niet mogelijk om daarvan een vertaling te maken naar de financiële consequenties van de

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						ambitieniveaus uit het inkoopbeleid. We gaan daarbij in beginsel uit van het bestaande financiële kader. Zie ook het antwoord op vraag 3.
8	PvdD/Zoon en Kostic	13a	Zaal	Brief GS aan PS inz. behoefteraming werklocaties Noord-Holland-Noord	1. Kan GS aangeven wanneer de rapportage Behoefteraming werklocaties Noord-Holland-Zuid aan PS wordt gestuurd? 2. Gaan de rapportages over kwalitatief accommoderen (dus focus op duurzaamheid) of alleen over hectares?	1. De rapportage behoefteraming werklocaties Noord-Holland-Noord staat op https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Economie_Werk/Bedrijventerreinen_Kantoren. Met betrekking tot Noord-Holland-Zuid wordt samengewerkt met gemeenten Almere en Lelystad en provincie Flevoland in MRA verband in Plabeka. De rapportage behoefteraming werklocaties Noord-Holland-Zuid staat op de site van de MRA: Actualisatie Vraagraming Plabeka 2019 (metropoolregioamsterdam.nl) 2. De rapportages Behoefteraming werklocaties Noord-Holland-Noord én Zuid (middels Plabeka) gaan over de toekomstige ruimtebehoefte vanuit verschillende economische sectoren, en

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						betreft zowel de kwantitatieve vraag (hectares) als kwalitatieve aspecten van de vraag, onder meer met betrekking tot verduurzaming. De jaarlijkse voortgang wordt daarin gemonitord in de Monitor Werklocaties provincie Noord-Holland en de Monitor Plabeka (MRA), beide te vinden op Bedrijventerreinen & Kantoren - Provincie Noord-Holland (noord-holland.nl)
9	PvdD/Zoon en Kostic	13b	Zaal	Brief GS aan PS inz. Rapportage Europese samenwerking Randstadprovincies	1. In de “Randstad Vooruitblik 2021” is te lezen: “Op het dossier van de ontwikkeling van organische productie (biologische landbouw) ligt er een concrete uitdaging om erkenning (of toestemming) te krijgen voor het Nederlandse systeem van natuurinclusieve en kringloop landbouw. Hier trekken we samen op met het Ministerie van LNV.” a) In wat voor opzicht moet er erkenning worden verkregen voor natuurinclusieve en kringlooplandbouw? b) Wat voor gevolgen heeft het dat die erkenning er nu kennelijk nog niet is? c) Wanneer wordt deze erkenning verwacht? Waar is deze afhankelijk van? d) Biologische landbouw is een voorloper waar we veel	a. In de van Boer-tot-Bord strategie, die de Europese Commissie in mei 2020 presenteerde, wordt de doelstelling van 25% biologisch landbouwareaal in 2030 genoemd. In Nederland werken wij volop aan de verduurzaming van de land- en tuinbouw en richten ons daarbij, naast biologische bedrijfsvoering, op natuurinclusieve en kringlooplandbouw. De laatste genoemde vorm telt op dit moment echter niet mee voor het bereiken van die 25% doelstelling. Voor de provincies en het rijk is het van belang dat diverse

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					van kunnen leren. Gaat de provincie actief actoren uit de biologische landbouw uitnodigen om steeds mee te praten (zoals dat nu standaard gebeurt met de conservatieve LTO)?	vormen van duurzame landbouw (lees: kringloop en natuurinclusief) worden meegenomen ter realisatie van de doelstelling. Tegelijk dient gewaakt te worden voor 'uitholling' van de term biologisch. b. Zie antwoord bij a c. Eind maart 2021 publiceert de Europese Commissie haar actieplan voor biologische landbouw. Hierin staat naar verwachting op welke wijze de Commissie de doelstelling van 25% biologisch areaal hoopt te realiseren. Afhankelijk van de inhoud van dit voorstel gaan provincies en het rijk in gesprek met Brusselse beleidsmakers over de mogelijkheden voor diverse vormen van duurzame landbouw, naast biologisch. d. Op dit moment zit de biologische sector ook aan de stikstoftafel en is betrokken bij de totstandkoming van de Voedselvisie.

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
10	PvdD/Zoon en Kostic	14e	Pels	Brief GS inz. voortgang ontwikkeling impact analyse	1. Wat komt er uit de 1e inventarisatie over wat de feitelijke invloed is van het handelen van de provincie is op de CO2-uitstoot en CO2-eq? 2. Hoe gaat de provincie de impact van beleid en uitvoering op welzijn en welvaart beoordelen? Enkel met de indicatoren van de bestaande Barometer Welvaart en Welzijn, of breder?	1. Op dit moment zijn we bezig met een inventarisatie van de invloed van ons beleid op de CO2-uitstoot. In deze CO2 impactanalyse is het de bedoeling om door te rekenen in welke mate de maatregelen die wij nemen een positieve of negatieve invloed hebben op de CO2 uitstoot voor de gehele Provincie Noord-Holland. We proberen dus te kijken wat het mogelijk effect is in termen van CO2 uitstoot. Voor het daadwerkelijk kunnen doorrekenen is het van belang dat de maatregelen concreet genoeg zijn geformuleerd. Maar dit moet ook worden uitgerekend in samenhang met de internationale en landelijke regels rondom CO2 en de maatregelen die andere regionale partners nemen. Het concept impact analyse heeft, gelet op de zoektocht naar vorm en inhoud, het kenmerk van een groeimodel. Naar verwachting is een eerste analyse voor de provinciale opgaven voor duurzame opwekking van energie en voor mobiliteit rond de zomer

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						compleet. Ook de uitstoot voor de eigen organisatie, zoals voor huisvesting, wagenpark, aanleg en beheer van infrastructuur e.d. zal op korte termijn bekend worden. Als het gaat om beleid is de directe invloed van de provincie minder scherp te onderkennen vanwege de faciliterende, regisserende en verbindende rol die zij bij beleidsvorming inneemt. Ook zijn de doelen in veel gevallen minder concreet gedefinieerd voor wat betreft de invloed op CO2-uitstoot. 2. Dit willen we breder doen. Bij het bepalen van de effecten van welzijn en welvaart van ons provinciale beleid zitten een paar moeilijkheden. Veel provinciaal beleid is onderdeel van netwerken en samenwerkingsverbanden. Niet alles is meetbaar. Daarnaast wegen soms de kosten van het meten niet op tegen de opbrengsten. Momenteel wordt onderzocht of de systematiek van het Centraal Bureau voor Statistiek (CBS) met hun Monitor

Technische vragen cie EFB 22-03-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						Brede Welvaart bruikbaar is. Daar worden zowel de economische als de ecologische en sociaal-maatschappelijke aspecten van welvaart, binnen en buiten de eigen grenzen gemonitord. Eind november 2020 heeft het CBS hiervan een regionale versie gepubliceerd.

Regionale Ontwikkelings Maatschappij (ROM) voor Noord-Holland

Technische briefing cie. EFB 22 maart 2021

Provincie Noord-Holland

Opzet presentatie

- Wat is een ROM?
- Aanleiding ROM voor NH
- Hoofdlijnen opzet en inrichting ROM NH
- Hoe verhoudt ROM NH zich tot bestaande instrumenten?
- Huidige stand van zaken
- Vervolg proces

Provincie
Noord-Holland

Wat is een ROM?

- Versterken regionale economie: ontwikkelen, investeren, acquisitie
- Aandeelhouders: provincie, gemeenten, Rijk (EZK)

- NH witte vlek in ecosysteem
- ROM’s verschillen afhankelijk van regionale economische structuur en agenda

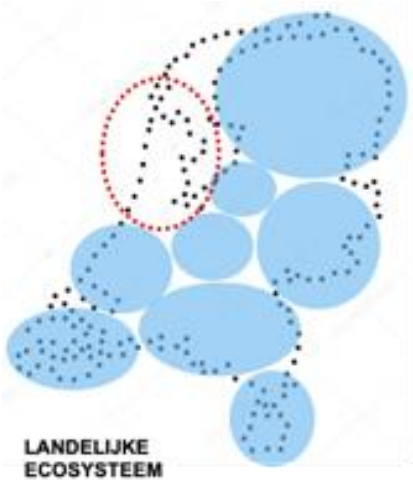

Provincie
Noord-Holland

Aanleiding ROM voor NH

1. Transitieopgaven economie: energietransitie en circulaire economie

2. Komst Invest-NL: toeleiding projecten vanuit NH

3. Crisis: investeringscapaciteit en gezamenlijk instrument met Rijk voor economisch herstel en uitvoering Rijksregelingen (o.a. COL)

Provincie Noord-Holland

Hoofdlijnen opzet ROM voor NH

Uitgangspunten

- 2 fasen: basis-ROM per 1 juli 2021, daarna doorontwikkeling naar bredere ROM
- complementair aan de bestaande structuur, mogelijk op termijn integratie
- focus op ontwikkelen en investeren
- samenwerkingsovereenkomsten met andere organisaties
- werkgebied is Noord-Holland, mogelijkheid grensoverschrijdend samenwerken
- regionaal rendement

Provincie Noord-Holland

Inrichting ROM voor NH (1)

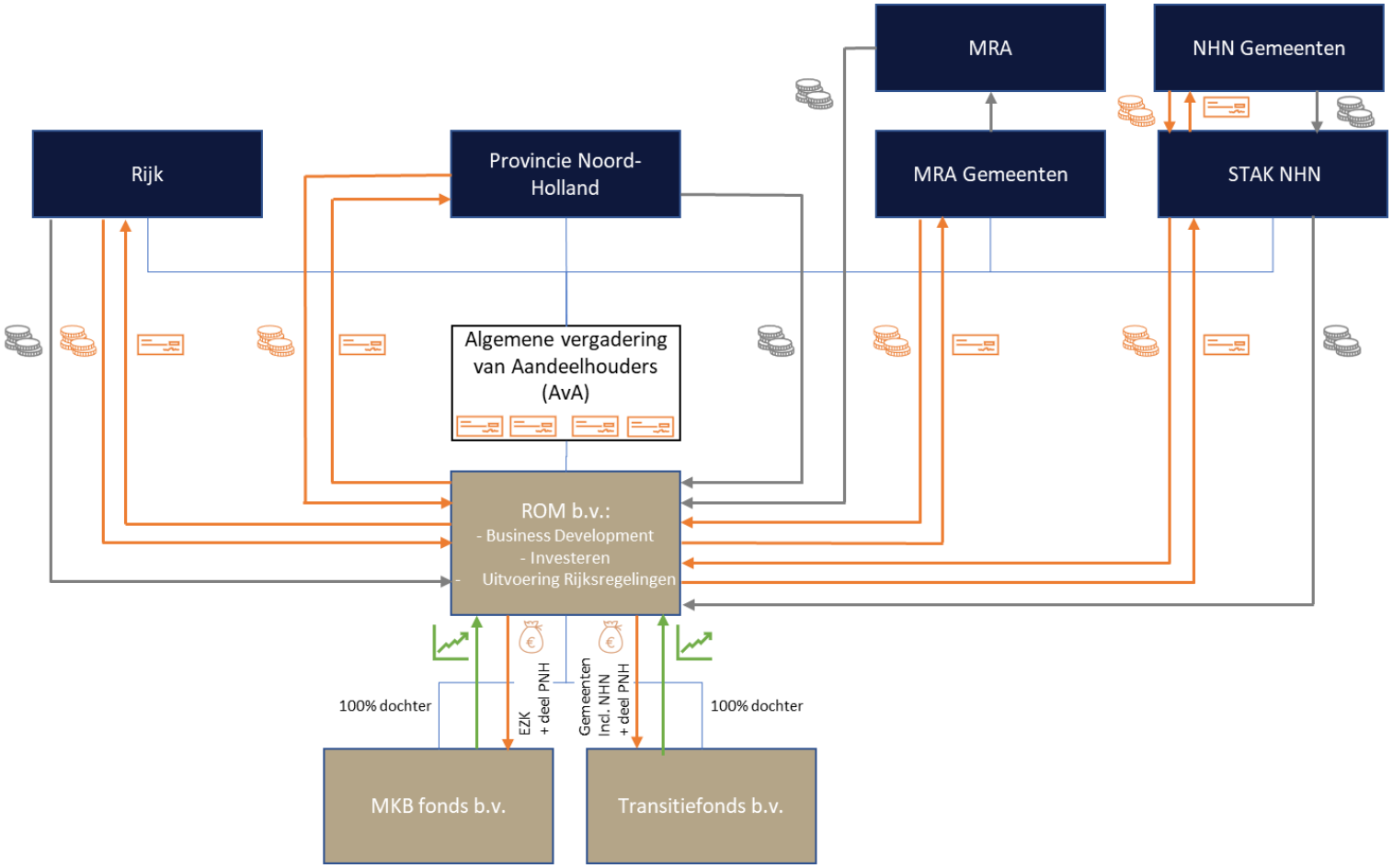

Provincie Noord-Holland

Inrichting ROM voor NH (2)

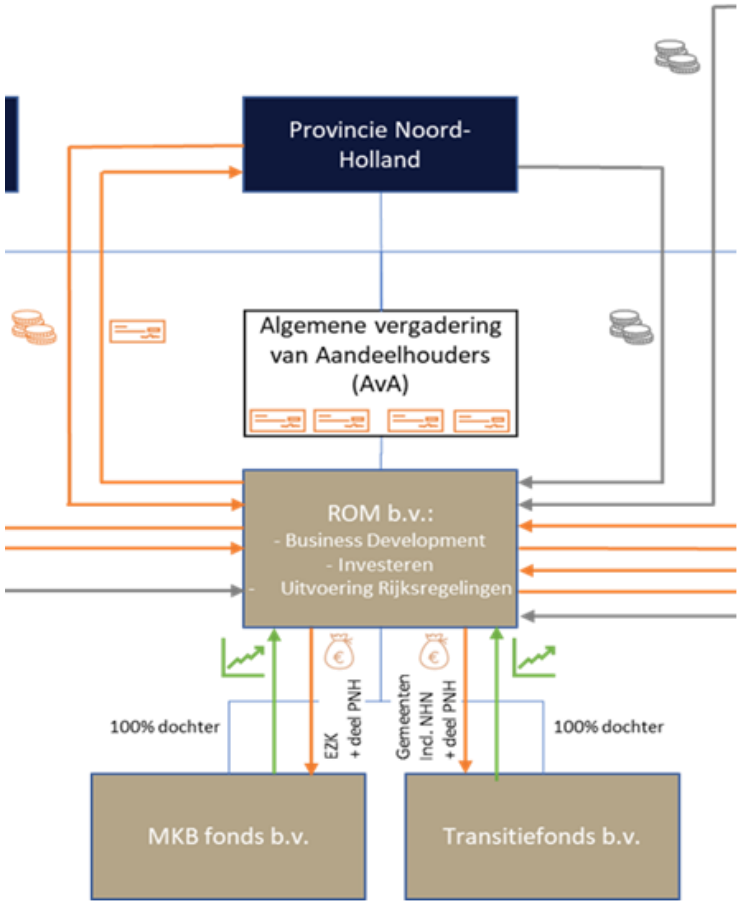

Provincie Noord-Holland

Fondsenstructuur

Transitiefonds

- Focus op energietransitie en circulaire economie
- Grootschalige investeringen, 2 – 5 mln., aansluiting Invest-NL
- Streefkapitaal: 100 mln.
- Voorbeelden: waterstoffabriek, warmtenet

MKB-fonds

- Ondersteunen groei innovatief MKB
- Investeringen van 300.000 tot 2,5 mln.
- Streefkapitaal: 65 mln.
- Agrifood, hightech (incl. digitaal) en health/life sciences

Provincie
Noord-Holland

Financiën en sturing PNH

Financieel

- Bijdrage aan exploitatie (ontwikkeltak): ca. € 500.000 (via MRA-bijdrage)
- Provinciale inleg: richtbedrag 35 mln, in tranches
- Fondsen zijn nominaal revolverend, risicoprofiel vgl. PDENH
- Fondsbeheer gedekt uit fondsvermogen

Sturing

- Kadernota verbonden partijen (PS)
- Statuten en investeringsreglementen: doelstelling, voorwaarden, risicoprofiel (GS/PS)
- Benoeming RvC & IC (GS/gedeputeerde)

Provincie Noord-Holland

ROM vs. andere instrumenten

Financiering innovatief MKB		
MIT (subsidie)	Innovatiefonds (tot 300.000)	ROM - MKB-fonds (vanaf 300.000)
Financiering bedrijven energietransitie en circulaire economie		
PDENH (tot 2 mln.)		ROM – Transitiefonds (2 – 5 mln.)
Begeleiding en ondersteuning bedrijven		
PIM (informatie en advies)	GO!-NH (versnellingsprogramma)	ROM - business development
Acquisitie en regionaal netwerk		
Amsterdam in Business (acquisitie MRA)	Amsterdam Economic Board (netwerk MRA)	Ontwikkelingsbedrijf NHN (acquisitie en netwerk NHN)

Provincie Noord-Holland

Stand van zaken

- Founding members: Provincie Noord-Holland, Amsterdam, Min EZK, gemeenten NHN, gemeenten MRA
- Indicatief startkapitaal 130 mln.
- Opstellen oprichtingsdocumenten
- Beoogde oprichting 1 juli a.s.

Provincie Noord-Holland

Vervolgproces

- 22 april 2021 B-agenda commissie EFB
- Mei 2021 Oprichtingsbesluit in GS
- 14 juni 2021 Oprichtingsbesluit in commissie EFB
- 28 juni 2021 Oprichtingsbesluit in PS
- Juli 2021 Oprichting ROM

Provincie Noord-Holland

Vragen?

Provincie
Noord-Holland

Provincie Noord-Holland

Provinciale Staten

Verslag concept

Statencommissie Economie, Financiën en Bestuur

Datum	:	22 maart 2021
Commissievoorzitter (plv.)	:	mw. S. Doevendans
Commissiegriffier	:	mw. M. de Zwart
Telefoonnummer/e-mail	:	zwartm@noord-holland.nl

Aanwezig:		
Commissievoorzitter		mw. S. Doevendans
Commissiegriffier		mw. M. de Zwart
Leden van de commissie	FvD	mw. J. Vastenhouw, dhr. R Dekker
	GL	dhr. J. Dulfer, dhr. G. Zaal
	VVD	dhr. G. Hartog, mw. M. van Meerten
	D66	dhr. Kanik, mw. A. Kapitein, dhr. R. Vonk, mw. L. Gonggrijp
	PvdA	dhr. J. Carton, dhr. T. Wagelaar
	PVV	--
	SP	mw. A. de Groot
	CDA	mw. C. Kuiper, dhr. D. Heijnen
	JA21	--
	PvdD	Ines Kostiç, dhr. F. Zoon
	50plus	dhr. M. van Dregt
	CU	dhr. M. Klein
	DENK	dhr. E. Mangal, dhr. S. Koyuncu
College van GS		dhr. Van Dijk, mw. Pels, dhr. Stigter, mw. Zaal
Afwezig		dhr. W. Hoogervorst (SP), mw. I. Bezaan (PVV)
Notulist		Moneypenny/H. Mutsaerts

Agenda

1. Opening en mededelingen
2. Vaststelling van de agenda, verslag van de vorige vergadering, strategische agenda en moties- en toezeggingenlijsten
   2.a. Vooruitblik op de komende vergadering(en) a.d.h.v. strategische agenda
3. Inspreekhalfuur over onderwerpen die niet op de agenda staan maar wel tot de portefeuille van de commissie behoren

4. Rondvraag portefeuille mw. Zaal en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
5. B-agenda Openbare Orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie, Concern control, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS-zaken
   5.a. Communicatie: Brief GS aan PS inzake afdoening motie 48-2020 over educatie koloniaal verleden
   5.b. Communicatie: Brief GS aan PS inzake vaststelling communicatieaanpak Duurzaam doorpakken 2020-2023 en afdoening motie 98-2019
6. A-agenda Openbare Orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie, Concern control, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS-zaken
   6.a.1. A-punt MRA: Voordracht zienswijze op Verantwoording MRA 2020/regiegroep 9 april 2021
   6.a.2. B-punt: Versterken MRA samenwerking
7. Rondvraag portefeuille dhr. Van Dijk en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
8. B-agenda IPO, ICT en Data en Subsidies algemeen
   8.a. Datalekken nav GS brief over BIJ12 en toezegging in PS
9. Rondvraag portefeuille dhr. Stigter en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
10. B-agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Pels)
    10.a. Bibliotheken: Brief GS aan PS inzake Afdoening motie 175 Bibliotheken openhouden
    10.b. Sociale Infra: Brief GS aan PS inzake Noodfonds sociale infra, informeren PS over inzet restant
    10.c. GS brief over informeren herstelfonds motie 42
    10.d. Brief GS aan PS inzake inkoopbeleid
    10.e. ABP: Brief van Fossielvrij nl inz ABP's investeringen in fossiele industrie (verzoek van C- naar B-agenda).
11. Rondvraag portefeuille mw. Pels en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
12. Sluiting
13. C-agenda Economie, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Bestuur, Interbestuurlijk Toezicht en Europa (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Zaal)
    13.a Economie: Brief GS aan PS inz. behoefteraming werklocaties Noord-Holland-Noord (C-agenda EFB 22-3-2021)
    13.b Europa: Brief GS aan PS inz. Rapportage Europese samenwerking Randstadprovincies (C-agenda alle commissies maart 2021); C-agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Pels)
    14.a Circulaire economie: Brief GS aan PS inz. definitieve Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025 (C-agenda EFB 22-3-2021)
    14.b Cultuur: Brief GS aan PS inz. Uitvoeringsregeling subsidie stimulering regionale samenwerking cultuur Noord-Holland 2021 (C-agenda EFB 22-3-2021)
    14.c Inkoop: Brief GS aan PS inz. verlenging deelname Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) (C-agenda EFB 22-3-2021)
    14.d Erfgoed: Beantwoording vraag hr. Hoogervorst SP inz. erfgoedregister Enkhuizen cie EFB (C-agenda EFB 22-3-2021)

14.e Financiën/co2: Brief GS inz. voortgang ontwikkeling impact analyse (C-agenda cie NLG en RWK 15-3-2021 en EFB en M&B 22-3-2021; cie EFB leidend).
14.f Sport: Brief GS aan PS inz. Uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming sportaccommodaties Noord-Holland 2021 (C-agenda EFB 22-3-2021)

14. C-agenda IPO, ICT en Data en Subsidies algemeen

15.a. IPO: IPO Meerjarenraming 2022-2024 (zie vraag aan leden PS in nieuwsmail van 3 maart 2021; C-agenda's NLG en RWK 15-3-2021 en EFB en M&B 22-3- 2021)

15. C-agenda Openbare orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie, Concern control, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS zaken (EFB onderwerpen portefeuille CvdK Van Dijk)

16.a Bestuur: Bestuur: Brief burger inz. Leugens-Bedrog-Oorlogsmisdaden van en door de Nederlandse Regeringen vanaf de VOC 1602 tot Vandaag februari 2021 (C-agenda EFB 22-3-2021)

17. C-agenda algemeen

17.a. MRA: Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 46 (C-agenda alle commissies maart)

Agenda

1. Opening en mededelingen

De **voorzitter** opent de digitale commissievergadering om 13.30 uur en heet alle aanwezigen welkom. Er zijn afmeldingen ontvangen van dhr. Hoogervorst (SP) en mw. Bezaan (PVV). Op dinsdagavond 22 juni wordt er vanuit Brussel een webinar over Europa aangeboden door het Huis van de Nederlandse Provincies van 19.00 tot 21.00 uur. Het fysieke werkbezoek aan Brussel staat gepand op 14 en 15 oktober. Per fractie kan een afgevaardigde deelnemen. Verdere informatie over het webinar en het werkbezoek wordt nog nadere informatie toegestuurd.

2. Vaststelling van de agenda, verslag van de vorige vergadering, strategische agenda en moties- en toezeggingenlijsten

De **voorzitter** constateert dat de agenda ongewijzigd wordt vastgesteld, evenals de lijst van moties en toezeggingen, de strategische agenda en het verslag van 15 februari 2021.

2.a. Vooruitblik op de komende vergadering a.d.h.v. strategische agenda

De **voorzitter** meldt dat voorafgaande aan de commissievergadering van 22 april 2021 een technische briefing plaatsvindt over de inkomsten van de provincie. Geagendeerd voor de

vergadering zijn de afdoening motie Kinderen van Moria, afdoening motie voedselbanken, gehanteerde rekenrentes nazorgheffingsplaatsen en de ROM. Gezien de huidige nog beperkte agenda voor 22 april wordt voorgesteld om op die datum een TB bestuurskracht financiën gemeenten te plannen en een TB over de Stelling van Amsterdam. De commissie gaat hiermee akkoord.

3. Inspreekhalfuur over onderwerpen die niet op de agenda staan maar wel tot de portefeuille van de commissie behoren

De **voorzitter** meldt dat zich geen insprekers hebben aangemeld.

4. Rondvraag portefeuille mw. Zaal en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa

Dhr. **Hartog** (VVD): Elk jaar sturen de gezamenlijke provincies het "gemeenschappelijk financieel toezichtkader" naar de gemeenten waarin de kaders door de provincies worden aangegeven waar de gemeenten bij het vaststellen van de begroting rekening mee dienen te houden. Als voorbeeld van een meegegeven kader. In de kaderbrief van 2021 is door de provincie aangegeven dat de gemeenten voor de jaren 2022, 2023 en 2024 een stelpost "uitkomst onderzoek jeugdzorg" mochten opnemen. Dit kader gaf gemeenten enige financiële ruimte in de meerjarenraming. Onze fractie bereiken signalen dat het gemeenten weliswaar lukt de begroting "technisch" sluitend te kunnen maken, maar dat men hiermee nog niet klaar is. Zo horen we regelmatig dat de gemeenteraad heeft ingestemd met een verhoging van de tarieven OZB om zo een eerste stap naar een structureel sluitende begroting/meerjarenraming te zetten. Maar er moeten nog de nodige besluiten worden genomen om de begroting voor de komende jaren structureel sluitend te krijgen. Het gaat hierbij vaak om forse bedragen en het is vanzelfsprekend van groot belang dat colleges van B&W met de raad en inwoners in gesprek willen gaan om tot weloverwogen ombuigingen komen. De toezichtkaders vanuit de provincies worden in de praktijk in mei naar de gemeenten verzonden, terwijl de discussies en de besluitvorming over de kaderbrief voor de begroting 2022 al in april plaatsvinden. Eigenlijk dus net even te laat. Daarnaast spelen er ook andere zaken die van (financieel) belang zijn voor de gemeenten. Ik noem hierbij de "claim" van de gemeenten van € 1,7 miljard m.b.t. de kosten Jeugdzorg, die bij het kabinet is ingediend. Ook de voorlopige cijfers herijking Gemeentefonds geven (sommige) gemeenten wellicht de nodige financiële armslag. Indien de kaderbrief financieel toezicht 2022 richtinggevende uitspraken over deze kwesties zou opnemen, kunnen wellicht een aantal voorgenomen ombuigingsvoorstellen van gemeenten worden aangepast dan wel gefaseerd worden doorgevoerd. Onze fractie heeft de volgende vragen voor de gedeputeerde: 1. Bestaat de mogelijkheid om de toezichtkaders eerder naar de gemeenten te versturen zodat deze kaders kunnen worden meegenomen bij de besluitvorming van de kaderbrief voor de begroting 2022? 2. Is het mogelijk om bij de toezichtkaders voor de komende jaren rekening te houden met compensatie voor de kosten van de Jeugdzorg en gemeenten de ruimte te bieden om te anticiperen op herijking van het Gemeentefonds? 3. Bent u bereid om PS in de toekomst te betrekken bij de totstandkoming van de kaders voor gemeenten? 4. Voor het geval uw antwoord op een van de vragen ontkennend luidt verzoeken wij u vriendelijk om uw toelichting.

Gedeputeerde **Zaal** antwoordt op de eerste vraag dat momenteel wordt gewerkt aan de kaderbrief financieel toezicht waarvan kaders samen met BZK en andere provincies worden opgesteld. Deze brief wordt rond Pasen aan de gemeenten toegestuurd. Rond die tijd wordt ook een rondje gehouden met de wethouders Financiën waarna met de commissie van gedachten wordt gewisseld over de uitkomsten. Vraag 2 is voorgelegd aan BZK met het

verzoek hierover de gemeenten snel duidelijkheid te verschaffen. Men verwacht die duidelijkheid in mei. In antwoord op vraag 3 wordt gemeld dat het gaat over de Gemeentewet. Zij zegt toe om de kaderbrief met de kaders aan PS toe te sturen en in een TB kunnen nadere vragen gesteld worden.

5. B-agenda Openbare Orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie, Concern control, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS-zaken
   5.a. Communicatie: Brief GS aan PS inzake afdoening motie 48-2020 over educatie koloniaal verleden

Mw. **Zandwijken** spreekt in namens Stichting Keti Koti Dialoogtafels. In de motie van 1 juli 2020 worden PS van Noord-Holland opgeroepen om "De Stichting Keti Koti Tafel te benaderen en te vragen of zij i.s.m. de provincie, dialoogtafels wil organiseren over hoe racisme van invloed is op het dagelijks leven van Noord-Hollanders." Dit is verwant aan de motie die op 3 juli 2020 aangenomen werd door PS van Noord-Brabant. Daarin werd geconstateerd dat "Stichting Keti Koti Tafel rond 1 juli duizenden succesvolle activiteiten organiseerde, ook in Brabant, over hoe het verleden van slavernij doorwerkt in het heden en hoe we samen racisme en vooroordelen kunnen bestrijden" en werden GS verzocht om "Organisaties gespecialiseerd in diversiteit en dialoog, zoals de Stichting Keti Koti Tafel, te betrekken." Dialoogtafel van de stichting Keti Koti Tafel: Zoals het Kennisplatform Integratie en Samenleving in haar publicatie "Wat werkt bij het verminderen van discriminatie?" schrijft behoort de dialoogtafel die onze stichting Keti Koti Tafel organiseert, tot een van de weinige effectieve instrumenten om discriminatie te bestrijden en tegelijkertijd aandacht te besteden aan het gedeelde slavernijverleden dat een sociaal-culturele achtergrond van die discriminatie vormt. In onze interventiebeschrijving t.b.v. de Movisie Databank Effectieve Sociale Interventies (Broekroelofs, Keestra e.a. 2018) worden de verschillende doelen, effecten en de gehanteerde methode van de Keti Koti (dialoog)Tafel wetenschappelijk onderbouwd. Inmiddels hebben wij een workshopserie ontwikkeld waarmee wij momenteel verschillende lokale Keti Koti Collectieven trainen om zelf zulke dialoogtafels te organiseren en waarmee wij ook andere trainers opleiden. Kortom: de stichting Keti Koti Tafel is reeds bezig om haar activiteiten op te schalen op nationaal en lokaal niveau en daartoe ook zelfstandige trainers op te leiden. Afgelopen jaar heeft het NiNsee (Nationaal instituut Nederlands slavernijverleden en erfenis) erkend dat de effectieve en complementaire bijdrage die onze stichting al jarenlang zelfstandig levert aan de 1 juli herdenking van de afschaffing van de slavernij, waarvoor NiNsee de kranslegging en het festival organiseert. De interesse voor onze aanpak en methode is groeiende, ook in ander verband dan de 1 juli herdenkingen. Zo zijn wij uitgenodigd om een dialoogtafel te organiseren als kick-off van het project. Musea bekennen kleur, dat in # 3 van de besproken motie genoemd wordt. Wegens het succes hiervan zijn wij uitgenodigd om ook de afsluiting van het project vorm te geven. Inmiddels bestaat er ook in de VS interesse voor onze unieke 'inter racial reconciliation dialogue method', die wij op uitnodiging in deze Amerikaanse blog beschreven hebben. Uitvoering van betreffend onderdeel van de motie: Zoals hierboven uitgelegd ziet de stichting Keti Koti Tafel met interesse een opdracht tegemoet waarin zij uitvoering zal kunnen geven aan het betreffende deel 2 van deze motie. Daartoe zal de stichting de unieke dialoogtafels organiseren op de manier die zij daarvoor ontwikkeld heeft, met dien verstande dat elke Keti Koti dialoogtafel wordt ontwikkeld in samenwerking met lokale organisaties (musea, bibliotheken, onderwijsinstellingen, gemeentes, enz.) zodat gedurende het gehele proces lokale netwerken geactiveerd en betrokken worden; daarbij wordt gewerkt aan de oprichting van verschillende lokale Keti Koti Collectieven, waardoor aan een duurzame inbedding van de Keti Koti Tafel gewerkt wordt; indien mogelijk worden lokale

trainers opgeleid ten behoeve van een verspreiding van de benodigde expertise om Keti Koti dialoogtafels te faciliteren. Zelfstandig maar waar mogelijk samenwerkend met NiNsee:
Voor 1 juli 2021 is onze stichting reeds bezig om een Nationale Keti Koti Tafel te organiseren. Daarnaast is onze stichting reeds begonnen met het geven van workshopseries in opdracht van een aantal Hogescholen en van het Amsterdam Museum, waarmee Keti Koti dialoogtafel-trainers worden opgeleid. Bovendien gaan wij in samenwerking met het Keti Koti Collectief Zeeland ervoor zorgen dat op alle middelbare scholen in Zeeland een Keti Koti Tafel rondom de 1 juli herdenking zal plaatsvinden. Onze activiteiten hebben wij de afgelopen jaren geheel zelfstandig georganiseerd en grotendeels gefinancierd. Ook bij de uitvoering van uw motie zal onze samenwerking met het NiNsee af dienen te hangen van de herdenkingsactiviteiten die dit instituut lokaal zal kunnen en willen ondernemen. Afgelopen jaren bleken die lokale activiteiten van het NiNsee echter beperkt te zijn, mede vanwege de organisatorische en financiële uitdagingen waarvoor het zich gesteld zag. Juist vanwege onze zelfstandigheid en flexibiliteit qua organisatie en financiering van onze stichting hebben wij tijdens de pandemie in 2020 zo'n 2000 deelnemers deel laten nemen aan een Keti Koti dialoogtafel middels zowel lokaal gedistribueerde do-it-yourself 'Keti Koti Tassen' als een live gestreamde Keti Koti Tafel vanuit het Theater aan het Spui op 1 juli. Wegens gebrek aan budget kon het NiNsee dit ook daar haar verwelkomde initiatief destijds niet ondersteunen. Ook dit jaar zullen wij als flexibele en zelfstandige organisatie adequaat inspelen op de nu heersende omstandigheden, indien wij deze opdracht van u mogen ontvangen. PS worden verzocht de stichting te ondersteunen om een krachtig samenwerkingsverband op te zetten met een of meerdere professionele organisaties om mensen te trainen en Keti Koti communities op te zetten van zwarte en witte Nederlanders met voldoende expertise om de dialoog te kunnen voeren. Hoe meer mensen deelnemen, hoe groter het collectieve bewustzijn zal worden en minder polarisatie.

Mw. **De Groot** (SP) verzoekt een toelichting op het Nationaal Instituut Slavernijverleden.
Mw. **Zandwijken** meldt dat de Stichting NiNsee verantwoordelijk is voor de herdenking afschaffing slavernij en voor wetenschappelijk onderzoek naar de gevolgen. De Stichting Keti Koti richt zich op bevordering van de dialoog over de slavernijgeschiedenis tussen zwarte en witte Nederlanders.
Dhr. **Zaal** (GL) vraagt of mw. Zandwijken al eerder contact heeft gehad met de provincie.
Mw. **Zandwijken** heeft geen contact gehad met het bestuur, maar wel ambtelijk een reactie gekregen. De provincie biedt een Keti Koti dialoogtafel aan, maar dat is onvoldoende voor de grote vraag en behoefte. De provincie dient juist bij te dragen aan het opleiden van mensen die dergelijke tafels kunnen organiseren en bemensen. De kleine stichting kan het grote aantal aanvragen niet aan.
Dhr. **Mangal** (DENK) vraagt aan welke partijen mw. Zandwijken denkt.
Mw. **Zandwijken** stelt voor een samenwerkingsverband op te zetten met de anti-discriminatie bureaus in Noord-Holland, zodat zij getraind kunnen worden om de kennis over te dragen aan hun netwerk en achterban. In Zaandam zou het antidiscriminatiebureau betrokken worden bij het oprichten van een Keti Koti community, maar vanwege tijdgebrek moest zij afzeggen.
De **voorzitter** meldt dat de VVD de motie als afgedaan beschouwt.
Dhr. **Zaal** (GL) is blij met de conclusie van het onderzoek en geeft complimenten voor het door GS voorgestelde samenhangende pakket van activiteiten, gericht op het verleden maar ook op het heden. Wordt de Stichting Keti Koti tafel betrokken bij de uitvoering mede om de

samenwerking met partners te bevorderen? Het stimuleren van dialoogtafels past prima bij de provinciale rol als verbinder. De motie is afgedaan.
Mw. **Kuiper** (CDA) sluit zich hierbij aan. Goed dat het Huis van Hilde en Oneindig Noord-Holland worden betrokken. De motie is afgedaan. Wat is de stand van zaken van het overleg met de organisatoren van het Keti Koti festival en Pakhuis De Zwijger?
Dhr. **Kanik** (D66) sluit zich aan bij GL. De motie is afgedaan.
Dhr. **Zoon** (PvdD) is blij dat het onderzoek onderdeel wordt van de permanente expositie en aan de orde wordt gesteld bij rondleidingen in het provinciehuis, want ook voor hedendaags misbruik en slavernij bij handel, bouwwerkzaamheden en prostitutie moet aandacht blijven, maar ook het misbruik van dieren moet hierbij betrokken worden. De motie is afgedaan maar het onderwerp vraagt om continu aandacht.
Mw**. De Groot** (SP) concludeert dat de betrokkenheid van de provincie bij slavernij en het koloniale verleden lange tijd onvoldoende is geopenbaard. De SP stemt in met het organiseren van exposities en het aansluiten bij bestaande initiatieven. Kan de CdK jaarlijks een overzicht verstrekken van alle initiatieven? GS stellen voor om het NiNsee Instituut te betrekken bij het organiseren van dialoogtafels en het versterken van het Keti Koti festival, maar Keti Koti ziet deze samenwerking niet zitten. Hoe wordt dit opgelost? De bestaande provinciale vriendschapsrelatie met een Chinese provincie moet beëindigd worden.
Dhr. **Klein** (CU) beschouwt de motie als afgedaan, aangezien een breed palet aan maatregelen is genomen. Dat neemt niet weg dat de opdracht van de motie niet is afgedaan, omdat het probleem van achterstelling hardnekkig is en in de weg staat aan het realiseren van een inclusieve samenleving.
Dhr. **Wagelaar** (PvdA) sluit zich aan bij eerdere bijdragen. Vooral culturele organisaties moeten betrokken en blijvend versterkt worden in het proces.
Dhr. **Mangal** (DENK) vraagt een toelichting op het scholenprogramma, worden ook scholen buiten Haarlem betrokken en is er bij de scholen voldoende geld beschikbaar om het provinciehuis te bezoeken? Het organiseren van dialoogtafels wordt georganiseerd door Keti Koti en GS mogen dit niet delegeren aan NiNsee. De rol van de provincie in het slavernijverleden gaat verder dan enkel Paviljoen Welgelegen, daarom zal DENK zich blijven inzetten op een vervolg van deze eerste stap van de provincie naar een gelijkwaardige dialoog voor een gezamenlijke verwerking van het slavernijverleden.
Dhr. **Van Dijk** (CdK) is blij dat de motie als afgedaan kan worden beschouwd, maar dat geldt niet voor de opdracht. Onder andere met exposities en het projecteren van verschillende kleuren op het gebouw wordt uiting gegeven aan de focus op diversiteit, dit zijn belangrijke signalen. Er zijn diverse contacten geweest met Keti Koti en mw. Zandwerken en er wordt samengewerkt met Keti Koti en niet met NiNsee. Laatstgenoemde organiseert wel het festival en dat is onduidelijk verwoord in de brief. Ook is gesproken met Pakhuis De Zwijger en met andere organisaties. Gaandeweg het proces is gebleken dat het beter is om sec een dialoogtafel te organiseren – niet alleen met Keti Koti maar ook met andere organisaties – en dit niet te koppelen aan te organiseren provinciale bijeenkomsten en evenementen, waarbij het koloniale verleden van het provinciehuis aanleiding is voor een goede dialoog. De provincie werkt samen met Keti Koti en andere organisaties, maar dit staat los van het verzoek om de mogelijkheid van sponsoring, dat maakt geen onderdeel uit van de motie. Er worden scholen uit de hele omtrek uitgenodigd om op bezoek te komen of provinciale ambtenaren gaan op bezoek bij scholen om het provinciespel te spelen. De motie over het beëindigen van de provinciale vriendschapsrelatie met een Chinese provincie is niet door PS aangenomen. Hij is over dit thema in gesprek met BZK en zal hier binnenkort na discussie in het presidium op terugkomen.

De **voorzitter** leest in de chat dat de motie voor de commissie is afgedaan.

5.b. Communicatie: Brief GS aan PS inzake vaststelling communicatieaanpak Duurzaam doorpakken 2020-2023 en afdoening motie 98-2019

Mw. **Vastenhouw** (FvD): Voorzitter, communicatie anno 2021. We hebben gezien wat communicatie kan doen. Nederland zit nu mede in een angstkramp omdat de communicatie over Covid gericht is op persoonlijk levensgevaar zodat de ontvanger van de boodschap zich direct of indirect bedreigd voelt. Wat wij als provincie communiceren, zorgt dus voor een reactie bij de Noord-Hollanders. Natuurlijk wil de coalitie dat er door provinciale communicatie acceptatie en draagvlak ontstaat voor de provinciale plannen bij de Noord-Hollanders, dus dat de Noord-Hollanders en masse windturbines omarmen, de auto vaker laten staan, dat boeren spontaan hun land afgeven en dat ieder bedrijf duurzaam onderneemt. Dat blijkt ook uit het mooi vormgegeven document over de communicatiestrategie die wij Staten mochten ontvangen. U wilt de Noord-Hollander laten participeren, u wilt alle groepen laten meedoen en u zegt: "Wij gaan dit en wij gaan dat", maar wát heeft de Noord-Hollander hieraan? Wat wordt er gedaan met de inbreng van Noord-Hollanders? Wat is uw intrinsieke doel bij het aangaan van participatietrajecten? Wilt u echt luisteren of alleen zorgen wegnemen en uiteindelijk plannen gewoon doordrukken? Te vaak horen wij namelijk dat participatietrajecten niet goed zijn verlopen. FvD zou graag een volgende commissie met u van gedachten wisselen op basis van de ervaringen van de meest recente participatietrajecten, deze als geheel reflecteren. Communicatie anno 2021 dus, u heeft als voornemen Direct Duidelijk te zijn. Klinkt echt goed! U zegt dat wij Staten ook gebruik mogen maken van de afdeling communicatie om onze politieke standpunten naar voren te brengen. Hoe ziet u dat voor zich? Krijgt iedere politieke partij evenveel uren of is er een soort winkeltje waar wij jaarlijks producten uit kunnen halen zoals een opname of een interview? En hoe zorgen we ervoor dat deze communicatie naar buiten niet diffuus wordt, dat het duidelijk is voor Noord-Hollanders uit welke mond gesproken wordt? We spreken vandaag niet over de inhoud van instrumenten, toch? Want de FvD-motie die vorig jaar op de PvdA na Statenbreed werd aangenomen, gaat over communicatie van instrumenten die er nu zijn. U heeft de motie uitgevoerd en wilt deze afdoen. Ik vind dat onvoldoende. De meest recente kwestie met mogelijke windturbines op nabije afstand van woonhuizen leverde veel vragen op bij Noord-Hollanders. Zij vroegen FvD: ''wat kunnen we doen?, welke middelen hebben wij?''. De instrumenten waren voor hen onbekend. FvD vraagt zich af: welk advies geeft de provincie in deze kwestie aan deze bezorgde bewoners wanneer zij zich afvragen welke democratische middelen zij kunnen toepassen? Communicatie anno 2021. Een keer communiceren is verre van voldoende. Denkt u werkelijk dat dat gaat over een afvinklijstje of vergis ik mij? Wat we moeten doen is het volgende: doorlopend communiceren over de instrumenten die er voor Noord-Hollanders zijn, ervan uitgaande dat wij steeds een nieuwe belangengroep aanspreken. Daar bovenop maken we zo gebruik van de kracht van herhaling. Zorgen over provinciaal (en indirect gemeentelijk) signaleren en bewoners actief informeren hoe zij hun stem kunnen laten horen. Dus voorbeeld RES in juni, maar ook recentelijk nog de zonneakkers bij Zwanenburg. Bij nieuwe besluiten omtrent participatie of communicatie, óók hierover communiceren richting de Noord-Hollanders. Communiceren vanuit het perspectief van de Noord-Hollanders. Wat hebben zíj eraan! Kortom, kunt u antwoord geven op eerder genoemde vragen? Waarbij de meest prominenten luiden: Kan de provincie een communicatietraject inrichten die er is voor de Noord-Hollander en niet alleen haar eigen doelen ondersteunt en kan toegezegd worden dat de motie doorlopend wordt uitgevoerd met het voorgenoemde? Daarnaast en tot slot. Is er draagvlak onder uw Staten voor een

diepgaandere discussie over het doel en de invulling van participatietrajecten op basis van de meest recente ervaringen? Mw. **Kuiper** (CDA) constateert dat ook dit communicatiestuk weer aantoont dat het onmogelijk is om alle informatie uit het publieke domein fysiek te verspreiden, reden om de digitale toegankelijkheid en vaardigheid van burgers te vergroten. Het CDA beoordeelt de motie als afgedaan.
Dhr. **Kanik** (D66) refereert aan een aantal teksten in het document over 'zenden en ontvangen'. Hij hoopt dat niet enkel wordt ingezet op het uitvoeren van polls op social media want dit levert onvoldoende bruikbare informatie op. Er moet juist goed marketingonderzoek gedaan worden met een goede weging om de juiste input voor het provinciale beleid te verkrijgen. Wordt de afdeling Statistiek betrokken en hoe wordt geborgd dat het inwonerspanel een goede afspiegeling is van de Noord-Hollandse bevolking? Wie bepaalt welke burgers worden betrokken? De provincie of een externe partij?
Dhr. **Wagelaar** (PvdA) geeft de provincie complimenten voor met name het aanbod via social media, dat ziet er goed en mooi uit. Hoewel men een integrale aanpak van communicatie en participatie door GS ondersteunt, kan deze splitsing tussen beide aspecten leiden tot onduidelijkheid over de precieze aanpak en doelen. De overheid moet vooraf duidelijk communiceren hoe wordt omgegaan met de input van burgers, maar er is in de aanpak niets te lezen over het verwachtingenmanagement.
Dhr. **Zoon** (PvdD) vindt het goed om burgers te betrekken bij uitvoering door en het handelen van de provincie. Hij verzoekt een toelichting op de Coalition of the Willing en het hierbij betrekken van 1.000 Noord-Hollanders.
Dhr. **Zaal** (GL) waardeert het document en beschouwt de motie als afgedaan. Hij sluit zich aan bij D66. Helaas ontbreekt bij de beschikbare instrumenten de traditionele ouderwetse telefoon.
Dhr. **Van Dijk** (CdK) meldt dat op de afdeling Communicatie een adviseur Inwonersparticipatie is aangesteld, evenals een specialist Social Media met kennis over de achterliggende algoritmen die van grote invloed zijn. Het is echt niet voldoende om enkel berichten te plaatsen. Binnenkort wordt samen met BZK geparticipeerd middels de digitale democratie, met name om kennis te delen en ervaring op te doen met digitale participatieplatformen, alles ter verbetering van de participatie en communicatie want deze aspecten liggen dicht bij elkaar en overlappen elkaar sterk. Tevens wordt deelgenomen aan de pilot Quick Scan Provinciale Democratie, waarvoor twee Statenleden van de begeleidingscommissie worden uitgenodigd om deel te nemen. Deze Quick Scan maakt tevens onderdeel uit van de portefeuille Bestuurlijke vernieuwing van mw. Zaal, dus beide portefeuilles zijn betrokken. Via de Newsroom wordt informatie vergaard over meningen en denkbeelden van burgers, zodat trends en actualiteiten in de samenleving zichtbaar worden. De informatie wordt aangeboden op taalniveau B1, meer dan 500 provinciemedewerkers hebben de taaltraining gevolgd. Er wordt niet alleen uitgegaan van polls, maar er worden deskundige en representatieve bureaus ingezet om een goede afspiegeling van de provinciale samenleving te borgen. Met the Coalition of the Willing wordt ingezet op een doorlopende uitwisseling van informatie tussen burgers en provincie, niet alleen over specifieke plannen, maar ook over toekomstige doelen en ontwikkelingen. Verwachtingenmanagement is essentieel om te voorkomen dat er irreële beelden ontstaan. De telefoon is een belangrijk instrument, mede met het oog op het gebruik van social media.
Tweede termijn
Mw. **Vastenhouw** (FvD) kan de motie niet als afgedaan beschouwen. Zij verzoekt de CdK toe te zeggen de democratische instrumenten te pluggen op de communicatiekanalen en gevoelige onderwerpen te combineren en de burger te vragen wat hij heeft ervaren. Zij stelt GS voor om

gezamenlijk met de commissie in gesprek te gaan over een dergelijke strategie. Op welke wijze kunnen PS-leden gebruik maken van de communicatieafdeling? Welk advies geeft de provincie aan inwoners die bij de provincie informatie opvragen over bijvoorbeeld de windmolens in IJburg? PS-leden hebben hier geen invloed op. Wat wordt deze bewoners geadviseerd?
Dhr. **Zaal** (GL) bedoelde met de toepassing van de telefoon niet de digitale aspecten, maar hoe met bewoners wordt omgegaan die telefonisch contact opnemen met de provincie. Hoe wordt de grens tussen politieke taken en verantwoordelijkheden bewaakt, zodat politiek neutraal informatie wordt aangeboden in politiek gevoelige dossiers?
Dhr. **Van Dijk** (CdK) antwoordt dat waar mogelijk, instrumenten doorlopend op de website worden geplugd, maar communicatie is vaak een momentopname want de ontwikkelingen gaan heel snel, vandaag is FB populair en morgen TikTok. Burgers met vragen over processen waar gemeenten verantwoordelijk zijn, worden doorverwezen naar de betreffende gemeenten. Met de werkgroep Participatie wordt gesproken over het onderscheid tussen luisteren, praten en beslissen en over aspecten waar beter over gecommuniceerd moet en kan worden. De lessen moeten in alle processen toepasbaar zijn. Bellen is nog steeds een belangrijk instrument om te communiceren. Communicatie is wederzijds en tweezijdig en moet ertoe leiden dat de burger begrip krijgt voor en kennis van provinciale taken.
De **voorzitter** constateert in de chat dat de meerderheid van de commissie de motie als afgedaan beschouwd; de VVD had vooraf al aangegeven hiermee akkoord te gaan. Is de commissie akkoord met een discussie op een andere plaats dan in de werkgroep? Zij constateert dat de commissie een voorkeur heeft om de door mw. Vastenhouw voorgestelde discussie in de werkgroep Burgerparticipatie te houden.

6. A-agenda Openbare Orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie, Concern control, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS-zaken
   6.a.1. A-punt MRA: Voordracht zienswijze op Verantwoording MRA 2020/regiegroep 9 april 2021
   6.a.2. B-punt: Versterken MRA samenwerking

Dhr. **Van Dijk** (CdK) refereert aan de brief van de transitiecommissie waarin 5 mei wordt aangegeven als einddatum om alle reacties in te leveren, maar ook in de vergadering van 22 april kan nog over de zienswijze gesproken worden. De reacties van vandaag worden doorgeleid naar de regiegroep MRA-vergadering van 9 april a.s.
Mw. **Kapitein** (D66) zal nooit voor een voordracht stemmen waarin wordt ingestemd met het overdragen van bevoegdheden aan een ander orgaan waarbinnen de democratische legitimiteit niet goed verankerd is en dat lijkt het geval te zijn bij de nieuwe werkwijze MRA. De MRA is tot nu toe succesvol gebleken en de voorgestelde doorontwikkeling wordt ondersteund, maar de ingreep van de structuurwijziging is niet duidelijk en D66 heeft nooit signalen ontvangen dat de provincie niet effectief en slagvaardig zou zijn. Het is niet nodig dat Amsterdam nadrukkelijker de leiding gaat nemen, mits sprake is van een sterk en actief bestuur met betrokkenheid van gemeenten en provincie. Hoe zullen de activiteiten voor PS en GS veranderen als deze worden opgepakt door de MRA? Worden naast de agenda en begroting de inhoudelijke keuzes met PS besproken? Waar wordt het beleid versterkt? Worden de besluiten teruggekoppeld? Voorgesteld wordt om smart doelstellingen en slimme prestatie-indicatoren toe te passen. Hoe zien GS de rol van niet gekozen vertegenwoordigers in het bestuur? Hoe kunnen zij politiek worden aangesproken? De MRA moet actief op zoek gaan naar samenwerking met alle delen van de provincie, dus ook met het noorden. Kunnen GS toezeggen alsnog het advies van de – toenmalige – Stadsregio Amsterdam te betrekken? Er

moet nog veel werk verzet worden, maar het is goed om meer tijd uit te trekken voor dit onderwerp dan nu gepland staat, want samen kan men meer bereiken dan alleen en dat kost tijd en inspanning van iedereen. Hopelijk gaan alle PS-leden zich intensiever met dit proces bezighouden. De voordracht wordt ondersteund.

Mw. **Kuiper** (CDA) heeft geen behoefte aan formalisering en overdracht van bevoegdheden aangezien hierdoor een nieuwe bestuurslaag zou ontstaan. Naar de mening van de evaluatiecommissie zou de Vervoersregio op de schaal van de MRA moeten worden gebracht. Graag een reactie. Hoe zien GS de doorontwikkeling van het ambtelijk MRA-bureau naar een meer inhoudelijke taakstelling? Worden de wensen en bedenkingen van GS op het ontwerpbesluit kenbaar gemaakt voordat PS besluiten? Wat zien GS als meest noodzakelijke wijziging om de MRA te versterken?

Dhr. **Dulfer** (GL) vindt het prima dat de provincie kiest voor een voorzichtige versterking, want regionale samenwerking en een gevoeld eigenaarschap bij de raden en bevolking is cruciaal om daadkrachtig te kunnen zijn. De provincie heeft een specifieke rol bij het bewaken van de verbinding van de MRA met de rest van de provincie, evenals bij de relatie met gemeenten en de provincies Zuid-Holland en Utrecht, want bijvoorbeeld Abcoude ligt middenin de MRA maar maakt hier officieel geen onderdeel vanuit. Hiervoor dient een bepaalde vorm gevonden te worden. De drie gestelde doelen zijn erg economisch benaderd. Duurzaam is enkel gerelateerd aan mobiliteit. Komen de energietransitie, klimaatadaptatie en eerlijke welvaartsverdeling voldoende tot uiting? De raadtafel MRA zou versterkt moeten worden, maar hoe gebeurt dat? Deze tafel heeft geen democratisch mandaat en daarom mag deze geen formele status krijgen. Wel kan deze functioneren als intermediair tussen raden en organisatie, mits deze daarvoor gefaciliteerd wordt. Er worden drie aandachtspunten meegegeven: draagvlak in de raden, regio en bevolking, evenwicht in doelstellingen en verbinding met de rest van Noord-Holland maar zeker ook met Utrecht en Zuid-Holland.

Ines **Kostiç** (PvdD) ziet onvoldoende een groene toekomst terug in de opzet van de MRA. Vier hoofdpunten zijn van belang: een duidelijke visie en doelen om in samenhang toe te werken naar een serieuze aanpak van klimaat en biodiversiteit, welzijn mens en dier en de leefomgeving voorop. De door PS voorgestelde integrale aanpak moet duidelijker terugkomen. Het is belangrijk om toe te werken naar enkel activiteiten die zoveel mogelijk klimaatneutraal, klimaatpositief en natuurinclusief zijn met oog voor de leefomgeving, ook elders waar de activiteiten impact hebben. Dat bespaart kosten op lange termijn. Er ligt te veel focus op economische groei en de zogenaamde concurrentiepositie. Ten tweede, de MRA moet zich meer gaan richten op en experimenteren met de Donuteconomie, MRA is een mooi niveau om hiermee te experimenteren. De MRA website spreekt nog over het aandeel in BBP maar dat is echt achterhaald. De barometer Brede Welvaart en Welzijn moet worden aangescherpt of er moet worden gewerkt met de Monitor Brede Welvaart CBS, waarbij ook ecologie wordt meegenomen. Ten derde, er wordt niet gesproken over hoe de regio de kans op het voorkomen van een pandemie zoals corona, kan verkleinen en dat is zeker mogelijk. Dit onderwerp dient op de agenda van de MRA te komen. Ten vierde, de democratische legitimiteit moet vergroot worden door volksvertegenwoordigers actief te betrekken en aan de voorkant te laten meebeslissen, want het is onwenselijk dat de MRA nog steeds een relatief onbekend orgaan is. Er moet geëxperimenteerd worden met bottom-up input van bijvoorbeeld burgerraden.

Mw. **De Groot** (SP) constateert in het kader van democratische legitimiteit dat de MRA op dit moment voor bestuurders is opgericht en niet voor volksvertegenwoordigers. De consultatie van raden en Staten is nu gestart en de voorstellen van de regiegroep worden voorgelegd aan PS. Welke rol voor raden en Staten is weggelegd in de afspraken? Bij wie ligt de uiteindelijke

besluitvorming? De doelstellingen zijn te economisch benaderd, want er moet ook aandacht zijn voor mens, natuur en milieu. Ook dient er een strategie voor datacenters te komen, zeker met het oog op de verdozing en het niet gebruiken van de restwarmte en het overmatige drinkwatergebruik. Waarom moeten er na corona weer meer toeristen naar Amsterdam komen? De MRA wordt al overspoeld door toeristen. Er wordt nog steeds ingezet op automobiliteit ondanks de stikstofuitspraak van de Raad van State die de aanleg van wegen ernstig zal gaan belemmeren.
Dhr. **Wagelaar** (PvdA) is voorstander van de MRA maar heeft twee kanttekeningen. Er moet buiten de MRA expliciet aandacht zijn voor andere delen in de provincie. In het voorstel voor versterking worden de regio's echter niet specifiek benoemd. De CdK wordt opgeroepen deze andere provinciale delen met name te noemen en aandacht voor en met omliggende regio's op het gebied van bijvoorbeeld duurzame mobiliteit, vast te leggen en te formaliseren. De MRA mag geen extra bestuurslaag worden, dus de precieze mandatering aan het bestuur moet nauwkeurig zijn uitgewerkt en bekrachtigd door raden en Staten inclusief een soort noodremprocedure waarop raden en Staten een beroep kunnen doen om besluiten terug te nemen. GS worden verzocht in te zetten op een duidelijke vastlegging van de positie van raden en Staten in het kader van de mandatering aan het bestuur.
Mw. **Van Meerten** (VVD) is tegenstander van een extra bestuurslaag of overheveling van bevoegdheden en gelukkig zijn GS het hiermee eens. De VVD zal altijd kritisch kijken naar de democratische legitimering binnen de MRA als bestuurlijk samenwerkingsverband. De samenwerking moet zo concreet en praktisch mogelijk zijn. GS staan open voor de wensen van de regio Zuid-Kennemerland en Gooi en Vechtstreek om direct betrokken te zijn bij het mobiliteitsbeleid. Wat betekent dit voor NHN en hoe kan de provincie een evenwichtige verdeling van belangen over de gehele provincie waarborgen? Wat zijn de financiële consequenties? Gaan Gooi en Vechtstreek en Zuid-Kennemerland financieel bijdragen en hoe verhoudt dit zich tot NHN? Er is gekozen voor ontwikkeling van de regio tot een Metropool van grote klasse, maar men moet zich goed blijven verhouden tot andere regio's, zoals de Randstad, Utrecht en Amersfoort, want de verhoudingen tussen stad en land staan al onder druk en dit soort doelen kan leiden tot verdere verdeeldheid. Is bij de doelen ook gekeken naar regio's zoals Haaglanden en Rotterdam? Zijn zij slagvaardiger en wat kan men daarvan leren? Hoe kijken GS naar 'slagvaardig en draagvlak' als reden voor versterking van de MRA? In de evaluatie en het Verwaaijen-advies ontbreekt een goede onderbouwing en vaak is sprake van drogredeneringen. GS dienen hier scherp op te blijven, want de provincie moet hierin haar rol pakken omdat het antwoord hierop wellicht niet alleen in de MRA ligt maar ook elders. Vereenvoudiging van het overleg en minder bestuurlijke drukte zijn goed, maar hoe kan meer daadkracht en slagvaardigheid gecombineerd worden met een afslanking van het bureau? Waarom moet Amsterdam de leiding nemen? Dit zou de rol van de provincie kunnen ondermijnen. De ALV lijkt een extra bestuurslaag te zijn want de ALV toetst of het bestuur handelt binnen de kaders van de begroting en MRA-agenda, maar dat is echt een taak van PS en gemeenteraden als controlerende bestuursorganen. Hoe kijken GS hiernaar?
Dhr. **Klein** (CU) vindt het voorstel een stap in de goede richting met een goede afbakening van de te bereiken samenwerkingsdoelen en taken en de keuze voor een balans en niet voor maximale economische competitie met andere Europese regio's. De rollen zijn helder beschreven, de raden en Staten nemen de besluiten. Zijn de doelen verenigbaar, zoals het zijn van de meest inventieve regio met een goed opgeleide beroepsbevolking en het bewaren van een sociaal evenwicht? De deelregio's worden versterkt, maar in het bestuur zijn zij straks indirect en zwaar ondervertegenwoordigd. Hoe wordt de inbreng van de deelregio's versterkt? De raadstafel krijgt een ambassadeursrol, maar wat zijn de gevolgen als de raden en Staten

afwijkende en verschillende besluiten nemen? De doelen moeten beter geformuleerd en afgebakend worden, want doelen zoals ‘duurzaam verbonden regio’, ‘systeemsprong haven’ en ‘systeemsprong luchtvaart’ zijn erg vaag en onduidelijk. Een aantal suggesties zal schriftelijk ingediend worden.

Dhr. **Koyuncu** (DENK) is blij met de overzichtelijke structuur en duidelijke opdracht aan de MRA om betekenisvol te worden voor de burgers en Europa. De gemeenteraden en Staten moeten actief worden geïnformeerd door middel van bijvoorbeeld een informatiepakket voor nieuwe raads- en Statenleden. Wat zijn cruciale besluiten die door raden en Staten genomen worden? Blijven niet cruciale besluiten buiten deze besluitvorming?

Dhr. **Van Dijk** (CdK) meldt dat de evaluatie MRA de aanleiding voor dit voorstel vormt waarin visie en doel van de MRA duidelijker in beeld komen. In de MRA is de provincie een andere grootheid dan een gemeente, maar de provincie kan deze samenwerking benutten om haar beleid naar een hoger niveau te brengen. Amsterdam is de leider en dat betekent dat zij anderen, de deelregio’s, juist meer aan bod laat komen. De verantwoordelijkheden worden gelegd daar waar zij horen, dus er worden geen bevoegdheden overgedragen van de provincie naar de MRA, daar verandert niets in. De producten van de MRA moeten herkenbaar zijn voor alle deelnemers, hierop is juist het leiderschap van Amsterdam als grootste gemeente gericht. De deelregio’s moeten in de samenwerking een goede focus in de MRA-agenda verkrijgen. De MRA mag geen tweede bestuurslaag worden, het is een vrijwillig maar niet vrijblijvend samenwerkingsverband. De rol van de ALV kan gezien worden als een soort raad van toezicht op het bestuur en de platforms. Het bestuur staat voor continuïteit van de MRA en staat aan de lat voor de facilitering. De besluiten en politieke verantwoordelijkheid liggen juist bij de platforms en de inhoud komt terug in de MRA-agenda waarover PS altijd met de portefeuillehouders kunnen overleggen, daar gaat dit voorstel niet over. Het bestuur stuurt de platforms aan om de gezamenlijke doelen te realiseren, maar veel van de huidige activiteiten worden ook in de toekomst gewoon voortgezet. De raadtafel komt met initiatieven om meer bijeenkomsten te organiseren voor een grotere betrokkenheid van raden en Staten maar deze tafel neemt niet hun plaats in. Het budgetrecht wordt niet gewijzigd. De bestuurders in de ALV zijn verantwoordelijk voor de verbinding met de raden en Staten. De inhoudelijke doelstellingen zijn niet limitatief opgesomd, daarom is er ruimte voor de platforms om hier nader vorm aan te geven en ook klimaat en biodiversiteit te betrekken. Overigens moet men oppassen om te veel doelstellingen te formuleren, want dat zal de realisatie vertragen. Het provinciale beleid zal juist een boost krijgen, dat vormt het uitgangspunt voor de MRA. Een beleid op verstedelijkingsstrategie, mobiliteit en natuur zal de diverse gemeenten zeker helpen omdat dit beleid dan voor alle gemeenten geldt. De verbinding is ook gericht op andere delen van Noord-Holland en de provincies Zuid-Holland en Utrecht. Energietransitie en klimaat leiden wellicht tot een vierde platform, maar daar is nog niet definitief over besloten. Alle onderwerpen die de PvdD heeft genoemd, zijn belangrijk ook op provinciaal niveau, maar deze komen niet een-op-een terug in de doelstellingen van de MRA want de focus ligt op korte lijnen. Zaken zoals datacenters en mobiliteit komen terug in de platforms. Een grotere slagvaardigheid en efficiency kan beter bereikt worden met een beperkt aantal professionals, daarvoor is geen grote administratieve organisatie nodig. Regio’s zoals Haaglanden en Rotterdam en Eindhoven waarvan de provincies niet meedoen aan de MRA of delen van Noord-Holland buiten de MRA, worden door de provincie bediend. De leden van de Vervoersregio zullen niet deelnemen aan de MRA, de overige regio’s haken aan bij het platform Mobiliteit bij relevante mobiliteitsvragen voor de MRA. De MRA moet niet een optelsom zijn van 32 gemeenten, het gaat erom dat de deelregio’s de samenwerking zoeken en gezamenlijk hun voorstellen inbrengen om de gehele MRA te versterken. Het voorstel van

DENK om informatiepakketten aan te bieden aan nieuwe raads- en Statenleden, is een goede suggestie. Overige vragen/opmerkingen van de commissieleden worden schriftelijk beantwoord ter bespreking op 22 april a.s.

Tweede termijn

Dhr. **Dulfer** (GL) constateert nogmaals dat doelstellingen kaderstellend zijn, maar deze doelstellingen zijn op dit moment niet evenwichtig en komen onvoldoende terug in de kaders. Een platform kan alleen ingesteld worden als het binnen de doelstellingen valt, daarom moeten deze evenwichtiger worden geformuleerd.

Mw. **Van Meerten** (VVD) is blij met de toegezegde schriftelijke beantwoording van gestelde vragen. Er is geen behoefte aan een zienswijze. Hoe kijkt de CdK naar de onderbouwing van de evaluatie en hoe gaat men om met de tegenstelling tussen slagvaardig en draagvlak? Dit kan een discussieonderwerp voor de volgende vergadering zijn.

Dhr. **Van Dijk** (CdK) meldt dat op 22 april wederom in deze commissie gediscussieerd kan worden over de inhoudelijke transitie en dan kunnen suggesties worden meegegeven voor de regiegroep of kan alsnog besloten worden om een zienswijze in te dienen die ziet op de halfjaarlijkse vergadering waarbij over de financiële verantwoording wordt gesproken. Op 28 juni besluiten PS over het voorstel op basis van het definitieve document van de MRA. GS gaan schriftelijk reageren op de nog niet beantwoorde vragen en suggesties (o.a. van de CU) die vandaag in de commissie gesteld zijn. Hierover kan op 22 april a.s. verder gesproken worden. Via een gewogen peiling kan op 22 april alsnog besloten worden om een reactie te geven aan de regiegroep. Op 9 april a.s. wordt gesproken over de financiële en inhoudelijke verantwoording over het voorgaande jaar. Hierover zijn geen opmerkingen gemaakt. financiën.

7. Rondvraag portefeuille dhr. Van Dijk en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa

Mw. **Vastenhouw** (FvD) wordt verzocht haar vragen te mailen zodat de CdK deze schriftelijk kan beantwoorden.

8. B-agenda IPO, ICT en Data en Subsidies algemeen

8.a. Datalekken n.a.v. GS brief over BIJ12 en toezegging in PS

Dhr. **Carton** (PvdA) is blij dat de ICT-problemen en datalekken bijna zijn opgelost, niettemin blijven er zorgen bestaan. De kwetsbaarheden kwamen een jaar geleden aan het licht in een rapport van Atos, maar een jaar later bestaan deze kwetsbaarheden nog steeds. De structurele beheerprocessen bij BIJ12 zijn duidelijk niet op orde, onder andere vanwege veroudering van software en hardware, onvoldoende aandacht voor beheer en onduidelijkheid over verantwoordelijkheden en ontoereikend onderhoud en beveiliging. Deze problemen kunnen alleen ontstaan wanneer beheerprocessen structureel niet op orde zijn terwijl dat een van de kerntaken van BIJ12 is, het goed beheren van applicaties. Er vindt nu aanvullend onderzoek plaats. Zijn er voldoende middelen beschikbaar om deze problemen in de toekomst te voorkomen? Wat was de rol van Atos als leverancier? Welke leerpunten uit dit onderzoek betrekken GS bij andere processen en systemen? In 2023 zal BIJ12 voldoen aan de NEN-en ISO-norm, maar volgens de NEN-website is de betreffende norm ingetrokken. Hoe wordt de toekomstbestendigheid gegarandeerd? In totaal heeft BIJ12 hiervoor nu 1,4 miljoen euro nodig, 120.000 euro per provincie. Waarom is een dergelijke extra investering nodig en waren de middelen in de afgelopen jaren misschien onvoldoende om de systemen op orde te houden? Zijn de kosten voor het opbouwen van applicaties in het bedrag van 1,4 miljoen euro voorzien of is hiervoor een extra investering nodig?

Mw. **Kapitein** (D66) sluit zich volledig aan bij de PvdA. D66 was erg ongerust geworden door de conclusies van het onderzoek en de plotselinge datalekken bij BIJ12. GS geven aan dat de zaken nu op orde zijn en BIJ12 voert de acties voortvarend uit.
Dhr. **Hartog** (VVD) sluit zich aan bij de PvdA. Waarom moeten nu zulke grote bedragen geïnvesteerd worden om deze gaten achteraf te dichten? Waren er de afgelopen jaren onvoldoende middelen beschikbaar voor onderhoud en het updaten van de systemen? Wie is hiervoor verantwoordelijk?
Mw. **Kuiper** (CDA) vraagt hoeveel kosten samenhangen met de vervanging.
Dhr. **Zoon** (PvdD) heeft veel vertrouwen in de eigen organisatie en in andere provincies, maar de afhandeling van provinciale taken via uitvoeringsorganisaties brengt een risico mee ten aanzien van maximale beveiliging van verwerking van financiële en persoonsgegevens, zoals door BIJ12. Zaken die niet uit hand gegeven kunnen worden, kunnen wellicht ondergebracht worden bij één provincie of een externe organisatie. In 2019 waren er al signalen ontvangen over onregelmatigheden, waarom duurde het een jaar voordat er actie is genomen en systemen zijn dichtgezet? Een Security Officer heeft de problemen beter boven water gekregen dan in het adviesrapport van Atos het geval is. Kan BIJ12 nog steeds vertrouwd worden bij het verwerken van gevoelige informatie? Welke lessen worden meegenomen naar andere uitvoeringsorganisaties?
Dhr. **Mangal** (DENK) vraagt welke gevaren de provincie en gemeenten lopen door de recent aangetroffen Iraanse spionagesoftware bij een datacenter in Haarlem, indien hier informatie was opgeslagen. Hoe veilig zijn de datacenters waar de gegevens van provincie en gemeenten zijn opgeslagen? Wat heeft de penetratietest opgeleverd? Pas geleden heeft een aantal instanties, de Cyber Security Raad, AIVD en MIDV gewaarschuwd voor onder meer Chinese hackers. Hoe wordt hiermee omgegaan? Ook bij Waternet lagen de gegevens van 400 gebruikers op straat omdat de veiligheid niet gegarandeerd was. Wanneer worden de schriftelijke vragen van DENK door GS beantwoord?
Gedeputeerde **Stigter** meldt dat de organisatie veel gebruik maakt van data ICT en dat moet op veilige wijze gebeuren. Ook GS zijn erg geschrokken van de situatie bij BIJ12, maar op dat moment is kordaat opgetreden en zijn de computersystemen afgesloten. Een groot aantal van de applicaties zijn intussen weer beschikbaar. Overigens is geen sprake geweest van een privacy-schending of het daadwerkelijk lekken van informatie. Daarom is de pro forma melding bij de Autoriteit Persoonsgegevens weer ingetrokken. Op korte termijn zijn de juiste maatregelen genomen en er is een ontwikkelpad opgesteld voor de langere termijn. De provincie hanteert strikte en strenge veiligheidsnormen en die worden nu ook doorgeleid naar BIJ12. De benodigde middelen voor de korte termijn, voor aanpassing applicaties en kwaliteitsmanagement zijn ingeschat op 1,4 miljoen euro, welk bedrag de gezamenlijke provincies moeten opbrengen. Er zijn door deze casus niet zozeer leerpunten opgekomen voor de provincie, maar zeker voor de gelieerde instellingen. Daar zal hij op een ander moment op terugkomen. De juiste NEN-normering zal worden nagegaan, maar GS baseren zich op ISO 27001, ook voor BIJ12. Er is niet één verantwoordelijke partij, maar structureel was sprake van onvoldoende betrokkenheid bij BIJ12 van het IPO bestuur, want er is geen portefeuillehouder of bestuurlijke adviescommissie actief. Binnen het IPO bestuur zal de verantwoordelijkheid voor BIJ12 structureel verankerd worden. Daarnaast ontbraken goed opdrachtnemer en opdrachtgeverschap. BIJ12 had kritischer moeten beoordelen of aan de opdracht voldaan kon worden met de beschikbare middelen en met allerlei strenge veiligheidseisen. Vanuit verschillende kanalen werden opdrachten gegeven aan BIJ12 maar niet structureel. Dat heeft geleid tot onvoldoende afspraken op basisniveau over het beheer van systemen en applicaties, hoewel BIJ12 zeker in staat is tot een goede uitvoering. IPO zal

zich nu hiervoor gaan inzetten gezien de grote voordelen die samengaan met het bij één orgaan onderbrengen van deze activiteiten, maar dat vraagt wel om meer financiële bijdragen van de provincies. De Security Officers van de diverse provincies zullen BIJ12 gaan ondersteunen. GS zijn niet op de hoogte bij welk datacentrum in Haarlem de spionagesoftware is aangetroffen, maar vooralsnog lijkt het erop dat de provincie hier geen gegevens had gestald. Atos is de ICT leverancier van BIJ12 en al in 2019 maakten zij zich zorgen over BIJ12 en dat hebben zij ook kenbaar gemaakt.

Tweede termijn

Mw. **Kuiper** (CDA) vraagt of sinds januari het bedrag van € 1,4 miljoen verhoogd is.

Dhr. **Carton** (PvdA) is blij met de reactie van GS op de gedeelde zorgen. Hoe zorgt het IPO bestuur dat de fouten hersteld worden en dat hier niet weer een jaar overheen gaat? Valt het opbouwen van de applicaties binnen het bedrag van € 1,4 miljoen?

Dhr. **Mangal** (DENK) herhaalt zijn verzoek aan GS om snel antwoord te geven op de schriftelijke vragen. Wat is de urgentie van de waarschuwing van AIVD c.s. voor hackers van buitenaf? Welke testen zijn uitgevoerd en kunnen die gedeeld worden met PS?

Dhr. **Hartog** (VVD) onderschrijft de ingezette koers om door te gaan met BIJ12 maar verzoekt PS op de hoogte te houden van het vervolg.

Dhr. **Zoon** (PvdD) vraagt wanneer een rapportage volgt over de stand van zaken bij andere gelieerde organisaties.

Gedeputeerde **Stigter** meldt dat € 1,4 miljoen voor nu toereikend is, ook voor het opnieuw opbouwen van applicaties en een aantal fundamentele aanpassingen. Mocht blijken dat een aantal applicaties niet toereikend is, dan zou dit bedrag kunnen oplopen. Het IPO-bestuur heeft een verbetertraject vastgesteld en er worden verantwoordelijke bestuursleden aangewezen, waaronder gedeputeerde Stigter met het oog op de regeringskant van het bestuur. Daarom zal hij zich meer dan gemiddeld gaan inzetten voor BIJ12. De antwoorden op de schriftelijke vragen van DENK worden nagegaan. Als AIVD of andere organisaties signalen geven over de veiligheid rondom cyber security dan wordt hier heel serieus mee omgegaan. Overigens is de ervaring dat datacenters zich houden aan de strengste veiligheidseisen. Daarvoor hebben zij de provincie niet nodig. Eerst zal een inventarisatie van de gelieerde organisaties waar dezelfde applicatieverantwoordelijkheid geldt, uitgevoerd worden. Voor het zomerreces wordt een datastrategie voorgelegd, waarvan Security onderdeel uitmaakt. Op dat moment zullen PS nader geïnformeerd worden over de overige gelieerde organisaties.

9. Rondvraag portefeuille dhr. Stigter en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa

De **voorzitter** constateert dat er geen rondvragen zijn.

10. B-agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Pels)

10.a. Bibliotheken: Brief GS aan PS inzake Afdoening motie 175 Bibliotheken openhouden

Ines **Kostiç** (PvdD) vraagt of bekend is of ProBiblio extra middelen nodig heeft.

Mw. **De Groot** (SP) vraagt of de inspanningen van GS/PS/Rijk hebben geleid tot het al dan niet beperkt of digitaal openhouden van bibliotheken. Kunnen GS een globaal beeld scheppen van deze situatie?

Gedeputeerde **Pels** meldt dat ProBiblio e.e.a. binnen het huidige budget heeft gerealiseerd en geen extra middelen nodig heeft.

Zij vraagt de SP welk doel gediend is met deze vraag omdat een dergelijke inventarisatie heel arbeidsintensief is.

Mw. de Groot geeft aan dat dat niet nodig is en laat de vraag verder zitten.

De **voorzitter** constateert dat de commissie van mening is dat de motie is afgedaan.

10.b. Sociale Infra: Brief GS aan PS inzake Noodfonds sociale infra, informeren PS over inzet restant

Mw. **Van Meerten** (VVD) meldt dat een pagina ontbreekt in de stukken op iBabs. Een aantal raadsleden is bezorgd over de bestemming van de subsidie omdat deze gelden niet geoormerkt zijn. Graag een toelichting. Is er al meer bekend over de verrekening van de subsidie met de NOW? Zijn er meer uitzonderingen voor culturele instellingen gemaakt?
Mw. **Kuiper** (CDA) vraagt welke uitdagingen er nog bestaan voor de culturele instellingen. Doet de provincie genoeg of vallen er op korte termijn instellingen om?
Dhr. **Wagelaar** (PvdA) constateert dat voor de MRA een bedrag van € 10 miljoen was gereserveerd en daarvan is nu nog € 4 miljoen over. Voor NHN was € 5,2 miljoen beschikbaar waarvan nog maar € 0,4 miljoen resteert. Daarom de vraag of de verdeling van de fondsen naar rato van het aantal inwoners wel verstandig was. Is het wellicht bij de inzet van andere fondsen beter om te kijken naar de noodzaak?
Ines **Kostiç** (PvdD) vraagt of aan festivals duurzaamheidsrandvoorwaarden worden gesteld.
Gedeputeerde **Pels** meldt dat de ontbrekende pagina 3 onder pagina 4 is geplaatst wellicht vanwege een scanfout. Zij bevestigt dat het Rijk de gelden richting gemeenten niet heeft geoormerkt. In december is hier tijdens het bestuurlijk overleg aandacht voor gevraagd en zijn gemeenten nadrukkelijk verzocht het geld hiervoor vrij te houden, daarnaast wordt de eis gesteld om te cofinancieren want hiermee worden de middelen gebonden. Het is hinderlijk dat de NOW-gelden tussen diverse overheden verschoven worden, maar het Rijk is vooralsnog niet ontvankelijk voor de negatieve effecten van steun- en specifieke maatregelen en het toestaan van uitzonderingen. De komende maanden redden de instellingen zich nog wel met de algemene maatregelen, maar in de tussenfase met een gedeeltelijke opening is het nog niet mogelijk om voldoende inkomsten te genereren. Doordat de Rijksmaatregelen verlengd zijn, wordt een kleiner beroep op het noodfonds gedaan, daarom zijn er nog voldoende middelen in het fonds beschikbaar om de verschuiving van 2020 naar 2021 te kunnen bekostigen. Op basis van de huidige cijfers zal er minder verschil bestaan tussen NHN en MRA, vanwege de verwachting van onderbesteding in NHN. Er worden geen randvoorwaarden voor duurzaamheid gesteld aan het verlenen van de noodsteun, deze wordt onvoorwaardelijk toegekend.

10.c. GS brief over informeren Herstelfonds motie 42

Mw. **Kapitein** (D66) kijkt uit naar de resultaten van de pilot met het energieloket en de plannen voor de uitwerking. Dat geldt ook voor het nieuw te ontwikkelen ontzorgingsconcept voor de inwoners. Twee aanvragen van woningbouwcorporaties is een mager resultaat. Goed dat er wordt samengewerkt bij 5 pilots op de bedrijventerreinen. De provincie draagt bij aan het versterken van de cultuursector in Amsterdam en dat is goed want dat gaat ook over de provincie. De verwachting dat er 500.000 mensen van uitkering naar werk zijn of worden geholpen, is fantastisch. De eerste tranche omvatte ruim € 14 miljoen , corona is nog lang niet voorbij dus de nood bij ondernemers is en blijft hoog.

Mw. **Kuiper** (CDA) is tevreden over de tussenstand. Fijn dat in de tranche 1.5 wel aandacht wordt gegeven aan steun voor de maatschappelijke sector. Goed dat ingezet wordt op verduurzaming van bedrijventerreinen. Komt er een HIRB-plus duurzaamheidsregeling en hoe verhoudt die zich tot de reguliere HIRB-regeling die nog steeds heel waardevol is? Er moeten scherpe keuzes gemaakt worden bij de besteding van de € 100 miljoen.

Dhr. **Dulfer** (GL) is blij met het nauwe overleg van gemeenten over de uitvoering, de versterking van het maatschappelijk weefsel en de cultuursector. Hebben GS naar aanleiding van het BOT-overleg over de cultuursector voorafgaande aan deze vergadering, nog aanvullingen op het document?

Ines **Kostiç** (PvdD) is bezorgd over mensen die weinig te besteden hebben maar wel woningeigenaar zijn. Hoe kunnen GS deze mensen beter bereiken? Er moet integraal naar de biodiversiteit en klimaatcrisis worden gekeken om winst te kunnen boeken op natuurinclusiviteit.

Mw. **De Groot** (SP) constateert dat de vaart er niet echt in zit. Klopt dit gevoel? Ziet de provincie toe op het voorkomen van het uitkeren van dividend aan aandeelhouders door bedrijven die steun uit het noodfonds ontvangen? Heeft het GS verrast dat gemeenten en bedrijven en maatschappelijke instellingen allerlei wensen kenbaar hebben gemaakt? Hoe worden de gerezen problemen opgelost?

Mw. **Van Meerten** (VVD) is blij met de voortvarendheid bij de uitvoering van de tweede tranche in samenwerking met gemeenten. Hebben GS signalen ontvangen over de behoefte aan meer steun voor ondernemers? De VVD heeft namelijk wel signalen ontvangen dat het water aan de lippen staat bij de toeristensector en de horeca, een belangrijke sector voor de provincie. Deze sector wordt hard geraakt, daarom wordt de suggestie gedaan om naast gemeenten, ook samen te werken met brancheorganisaties, zoals in Gelderland waar wordt samengewerkt met Koninklijke Horeca Nederland en Hiswa Recron en waar vouchers worden verstrekt voor administratie en strategische hulp bij het aanvragen van de NOW-regeling. Is eenzelfde regeling mogelijk binnen het herstelfonds? Is de gedeputeerde bereid om met brancheorganisaties in gesprek te gaan? De VVD heeft groeiende zorgen over de impact van de crisis op de ondernemers, blijven GS alert op de samenhang tussen het verlenen van steun aan ondernemers vanwege het causale verband tussen Covid en het steunpakket? Hoe verhouden steunmaatregelen aan bedrijventerreinen zich tot maatschappelijk vastgoed? Blijven de financiële verhoudingen in balans? Vallen subsidies voor verduurzaming van bedrijventerreinen onder het fonds van € 100 miljoen of is de provincie medefinancier? Wanneer worden PS geïnformeerd over de revolverendheid van het fonds?

Gedeputeerde **Pels** zegt toe bij de tweede tranche te onderzoeken waar werkelijk behoefte aan is en hoe de toegankelijkheid voor de culturele sector in Noord-Holland gestimuleerd kan worden, via gemeenten, instellingen of scholen. Het initiatief samen met Amsterdam voor de kunst- en cultuursector is bedoeld voor de gehele provincie. De HIRB plus-regeling komt binnenkort naar PS. Bij de tweede tranche zal de aandacht voor cultuur samen met gemeenten geïntensiveerd worden, evenals het op gang brengen van de toegankelijkheid. Meer aandacht voor minder draagkrachtige mensen met een eigen woning en verduurzaming zal als overweging meegenomen worden bij de tweede tranche en aangegeven zal worden welke afwegingen zijn gemaakt. Biodiversiteit past niet binnen de contouren van het herstelfonds, daarom wordt dit niet als randvoorwaarde meegegeven. Men zit op schema en er is een versnelling doorgevoerd bij de maatschappelijke sector. Nog sneller dan op dit moment het geval is, is met het oog op zorgvuldig handelen niet mogelijk. De wens van de PvdD voor een integrale benadering van klimaat en biodiversiteit kan via een motie kenbaar gemaakt worden, aangezien biodiversiteit niet is opgenomen in het huidige kader dat PS hebben meegegeven.

Het is heel moeilijk voor de provincie om te controleren hoe de bonusstructuur en aandeelhoudersrelaties bij bedrijven functioneren. De provincie stelt een deel van de subsidie in cofinanciering beschikbaar ten behoeve van het verduurzamen van bedrijventerreinen waar meer bedrijven bij betrokken zijn, maar er worden in ieder geval geen grote bedragen naar het buitenland gesluisd, hoewel het niet helemaal kan worden uitgesloten. Gemeenten zijn nadrukkelijk verzocht om aan te geven waar zij behoefte aan hebben en dat heeft geleid tot een inventarisatie van de maatschappelijke sector waar de provincie aan gaat bijdragen. GS willen in de regeling inzetten op zaken die dichtbij de taken van de provincie liggen, zoals sport, dorpshuizen en bibliotheken. Daarop is door de gemeenten gezamenlijk gekozen voor het thema voor het op gang brengen van ontmoeting, binnen en buiten, on- en offline. Momenteel wordt een regeling opgesteld waarin een aantal voorwaarden wordt opgenomen. GS zijn dus niet door de grote aantallen wensen overvallen. Bij het herstelfonds zijn door PS voorwaarden en doelen aan GS meegegeven, zoals de gebouwde omgeving, het steunen van de maatschappelijke en culturele sector en versterking van en aansluiting op de arbeidsmarkt. Bij het op gang brengen van de bezoekerseconomie – zoals dit in Amsterdam in plaats van toerisme wordt genoemd- wordt gekeken naar de link met de toeristische branche en horeca, maar het budget voor toerisme is vrij beperkt. Het voorbeeld van Gelderland en de wens voor overleg met brancheorganisaties zal doorgeleid worden naar gedeputeerde Zaal. Ook worden marktpartijen en maatschappelijke organisaties betrokken om het proces van uitvoering te versnellen, zoals voor de gebouwde omgeving, arbeidsmarkt en cultuur. Dit aandachtspunt zal in de tweede tranche meegenomen en teruggekoppeld worden aan PS. GS onderzoeken momenteel hoe bij de tweede tranche met een goede balans het grootste effect kan worden behaald en op welke thema's de provincie echt meerwaarde kan bieden. Revolverendheid op bepaalde doelen wordt een aandachtspunt. Deze afwegingen zullen goed onderbouwd worden.

10.d. Brief GS aan PS inzake inkoopbeleid

Dhr. **Klein** (CU) ziet dit als een follow-up van het voorstel dat in de vorige periode is ingediend door de PvdD en CU. De provincie kijkt naar mogelijkheden van launching customer en een schaduwbeprijzing van CO2 en dat wordt ondersteund. Waar ligt de prioriteit bij de kaders? De financiële kaders lijken bepalend te zijn en pas daarna komt aan de orde hoe een eerlijke beprijzing wordt vormgegeven. Deze volgorde zou juist andersom moeten zijn. Het voorkomen van misbruik in de productieketen moet als een verplichting opgelegd worden en verdient nadere aanscherping. Wordt het beperkte instrumentarium uitgebreid en zo ja, op welke wijze? De CU is van mening dat PS dit beleid moeten vaststellen, deze constatering wordt onderbouwd door het feit dat GS dit beleid nu hebben vastgesteld maar na bespreking door PS, vindt opnieuw een vaststelling plaats door GS.

Mw. **Kapitein** (D66) is blij met de inzet op de voorbeeldfunctie van de provincie als launching customer voor innovatieve bedrijven. Het principe van eerlijke prijzen is belangrijk, want daarin zijn ook de maatschappelijke kosten meegenomen. Gaat de provincie deze kosten ook meewegen? Als het niet lukt om in 2030 volledig circulair in te kopen, dan moeten er bestuurlijke keuzes gemaakt worden. D66 gaat hierover graag in gesprek.

Dhr. **Dulfer** (GL) is blij met de vervolgstappen op het gebied van duurzaam inkopen want hiermee kan de provincie een grote bijdrage leveren aan een duurzame, bereikbare, leefbare en innovatieve provincie waarin iedereen kan meedoen. De provincie kan als launching customer met het grote inkoopvolume het verschil maken door zich in de voorhoede te begeven. Welke kaders, ambities en doelstellingen uit bestaande beleidskaders worden toegepast? Gelden voor elk organisatieonderdeel dezelfde kaders of lopen deze uiteen?

Wanneer worden de ambities en beleidskaders gesynchroniseerd en op welke wijze? Er is goed nagedacht over duurzaam inkopen, maar de doelstellingen worden steeds minder concreet. Bij circulair inkopen staan vier concrete doelstellingen maar bij ethisch inkopen ontbreken deze concrete doelstellingen. Termen als ketenverantwoordelijkheid en ketentransparantie zijn niet verder uitgewerkt. Waarom zijn GS zo weinig concreet op dit thema? Er kan toch gebruik gemaakt worden van bestaande certificering voor duurzaamheid voor producten? Hoe duurzaam is de huidige inkoop? Heeft er een nulmeting plaatsgevonden? Vanuit deze positie kunnen stappen gezet worden naar verbetering.

Mw. **Kuiper** (CDA) vraagt zich af waarom dit voorstel met inkoopkaders niet als A-stuk is voorgelegd aan de commissie. Wat betekenen de eisen voor de aanbieders, die moeten aangeven wat de mate van circulariteit van hun producten is, hoe zij CO2-reductie realiseren en aantonen dat het product niet door mensenrechtenschendingen, ook niet in de keten, tot stand zijn gekomen, evenals dat er alles aan is gedaan om dierenwelzijn te bevorderen. Dit moet ook nog financieel passend zijn en een bepaald kwaliteitsniveau hebben. Welke ondernemers kunnen aantonen dat zij aan al deze vereisten voldoen? Welke effecten ontstaan er voor kleine regionale aanbieders? Gelden deze vereisten onverkort voor alle inkopen van de provincie? Wat betekent dit voor de bezetting van de afdeling Inkoop? Moeten alle vereisten getoetst worden ook bij inkoopbedragen van 1.000 euro? Waarom wordt niet een financiële ondergrens gehanteerd als pragmatische insteek?

Ines **Kostiç** (PvdD) sluit zich aan bij de vragen van CU, GL en D66 over ethische keuzes en het in beeld brengen van maatschappelijke kosten. De provincie moet maximaal de ruimte benutten om op voorhand te selecteren op meest planeet, mens en diervriendelijke bedrijven. Hoe wordt dierenwelzijn betrokken bij de catering, aangezien in de Voedselvisie wordt erkend dat plantaardig de meest diervriendelijke en duurzame keuze is? Wordt dit verwerkt in de interne informatievoorziening?

Mw. **De Groot** (SP) sluit zich aan bij de PvdD, D66, GL en CU. Dit voorstel verdient een plaats op de A-agenda.

Dhr. **Carton** (PvdA) vraagt inzage in de actuele status van de ontwikkeling van instrumenten zoals de milieukostenindicator. Duurzaamheid en circulariteit kunnen als standaard gunningscriterium opgelegd worden door partijen te vragen zich te onderscheiden op die aspecten met kansen en innovaties voor verdere verduurzaming. Welke mogelijkheden bestaan hiervoor? Circulaire toepassingen zijn niet altijd eenvoudig en vragen een andere kijk op scope, projectkosten en planning. Zijn de gevolgen voor de verwachte en geplande investeringen op korte en lange termijn inzichtelijk? GS melden dat 'waar mogelijk', ethisch inkopen onderdeel wordt van het inkoopbeleid. 'Waar mogelijk' lijkt erg vrijblijvend. Kan dit juridisch verankerd worden? Wordt het Nationaal Actieplan Bedrijfsleven en Mensenrechten onderdeel van het provinciale inloopbeleid?

Mw. **Van Meerten** (VVD) sluit zich aan bij het CDA. De VVD is erg bezorgd over de opstapelende regels en de aan te leveren bewijslast hetgeen leidt tot grote problemen voor kleine mkb'ers, zeker in de huidige crisis. Met deze regels worden enkel grote bedrijven aangetrokken en valt het mkb volledig buiten de boot. Hoe ethisch is dat? Is overlegd met werkgeversorganisaties over ethisch inkopen en kunnen zij inzicht geven in hoe zwaar de bewijslast zal wegen? Hoe verhoudt men zich tot andere provincies met het streven naar een klimaatneutrale provinciale organisatie in 2030 en staat dit op de agenda van het IPO?

Gedeputeerde **Pels** antwoordt dat GS ervoor gekozen hebben om dit in concept eerst met de commissie te bespreken en na het ophalen van de input er definitief over te besluiten. Inkoopbeleid draagt bij aan bijvoorbeeld mobiliteit als een belangrijk onderdeel van de inkoopportefeuille, daar moeten de kaders vastgesteld worden en de rest dient ter

ondersteuning. Deze opdracht om in te kopen is niet afkomstig van de afdeling Inkoop, maar vanuit mobiliteit en dat geldt ook voor het budget. De financiële consequenties zijn niet in beeld gebracht, GS focussen op een goede balans tussen inkoop en maatschappelijke kosten van de investeringen. De vastgestelde inkoopkaders binnen het betreffende beleidsterrein zijn van toepassing en die zullen door GS voor PS in kaart worden gebracht. Het is momenteel nog niet mogelijk om bijvoorbeeld 100% circulair in 2030 door te rekenen, mede omdat nog niet bekend is wanneer investeringen plaatsvinden.

Ines **Kostiç** (PvdD) vraagt hoe de ethische kaders worden geïntegreerd in het inkoopbeleid per beleidsveld.

Gedeputeerde **Pels** meldt dat het gaat om de strategische afweging van het inkoopbeleid in interactie met het algemene beleidsveld. Deze kaders komen samen en vervolgens komt het ethische belang van de inkoopketen in beeld. Wanneer dit belang heel klein is, dan staan de benodigde middelen niet meer in verhouding tot het resultaat hetgeen zou leiden tot ineffectief gebruik van de middelen.

Dhr. **Klein** (CU) ziet geen bezwaar tegen het vaststellen van meerdere kaders.

Gedeputeerde **Pels** antwoordt dat bij circulair en klimaatneutraal een duidelijke beleidsopgave bestaat en die raken alle gebieden. Daarom zou het vreemd zijn als deze aspecten niet worden verwerkt in de mobiliteitsopgave. Er is juist een programma opgesteld binnen mobiliteit met het oog op het realiseren van verduurzaming. De kaders hangen nauw samen met het specifieke beleidsveld en deze zijn niet vrijblijvend, er wordt telkens een strategische afweging gemaakt. Elk jaar wordt onderzocht welke grote inkooptrajecten verwacht worden in het komende jaar of jaren en wat kan worden gerealiseerd binnen de thema's van verduurzaming en circulariteit. Wellicht kunnen extra middelen noodzakelijk zijn, maar gaande het traject – mede omdat men sterk afhankelijk is van innovatie – wordt duidelijk hoe men het doel gaat bereiken. De thema's waar men extra alert op moet zijn bij een strategische inkoop zijn bekend, maar het is onhaalbaar om alle inkoopvoorwaarden bij elke inkoop te toetsen. Het gaat niet om het strategische kader, maar men gaat strategisch kijken naar welke inkoopprocedures geschikt zijn om in te zetten op deze thema's. De interactie met beleid moet juist op gang worden gebracht. Ook voor lokale aannemers moet inschrijving mogelijk zijn. Erkend wordt dat sommige thema's elkaar zullen tegenspreken. Het voorkomen van misbruik in de keten is niet mogelijk, maar misbruik is niet overal van toepassing. Indien gewenst kan het woord 'kan' verwijderd worden indien dit te vrijblijvend klinkt. Er zijn veel keurmerken maar er is niet een gestandaardiseerde lat op ethisch inkopen waarlangs bedrijven gelegd kunnen worden. Met andere provincies en het Rijk kan samen opgetrokken worden om helderheid te verkrijgen. Er wordt een nulmeting uitgevoerd ten aanzien van duurzaamheid. Vorig jaar is al een brief gestuurd aan PS over de focus op plantaardig aanbod in de catering. Het is niet bekend wat de stand van zaken van klimaatneutraal bij andere provincies is, maar in het kader van de opgave voor overheden in het klimaatakkoord om in 2030energieneutraal te zijn, zal zij bij de overige provincies navraag doen.

De **voorzitter** meldt dat eventueel een motie vreemd kan worden ingediend om te verzoeken de inkoopnotitie door PS te laten vaststellen.

10.e. ABP: Brief van Fossielvrij nl inzake ABP's investeringen in fossiele industrie (verzoek van C- naar B-agenda).

De **voorzitter** meldt dat dit agendapunt wordt verplaatst naar de vergadering van 22 april a.s.

11. Rondvraag portefeuille mw. Pels en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa

De **voorzitter** meldt dat er geen rondvragen zijn ingediend.

12. Sluiting

De **voorzitter** sluit de vergadering om 17.50 uur.

Regionale Ontwikkelings Maatschappij (ROM) voor Noord-Holland

Technische briefing cie. EFB 22 maart 2021

Provincie Noord-Holland

Opzet presentatie

- Wat is een ROM?
- Aanleiding ROM voor NH
- Hoofdlijnen opzet en inrichting ROM NH
- Hoe verhoudt ROM NH zich tot bestaande instrumenten?
- Huidige stand van zaken
- Vervolg proces

Provincie
Noord-Holland

Wat is een ROM?

- Versterken regionale economie: ontwikkelen, investeren, acquisitie
- Aandeelhouders: provincie, gemeenten, Rijk (EZK)

- NH witte vlek in ecosysteem
- ROM’s verschillen afhankelijk van regionale economische structuur en agenda

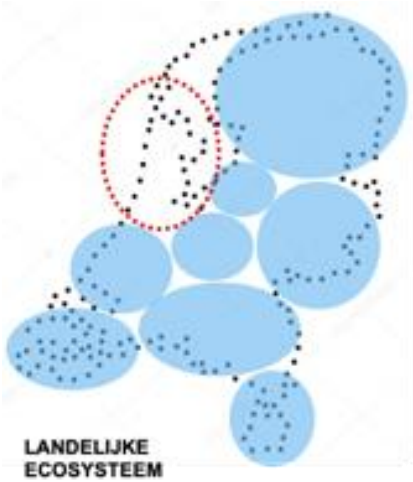

Provincie
Noord-Holland

Aanleiding ROM voor NH

1. Transitieopgaven economie: energietransitie en circulaire economie

2. Komst Invest-NL: toeleiding projecten vanuit NH

3. Crisis: investeringscapaciteit en gezamenlijk instrument met Rijk voor economisch herstel en uitvoering Rijksregelingen (o.a. COL)

Provincie Noord-Holland

Hoofdlijnen opzet ROM voor NH

Uitgangspunten

- 2 fasen: basis-ROM per 1 juli 2021, daarna doorontwikkeling naar bredere ROM
- complementair aan de bestaande structuur, mogelijk op termijn integratie
- focus op ontwikkelen en investeren
- samenwerkingsovereenkomsten met andere organisaties
- werkgebied is Noord-Holland, mogelijkheid grensoverschrijdend samenwerken
- regionaal rendement

Provincie Noord-Holland

Inrichting ROM voor NH (1)

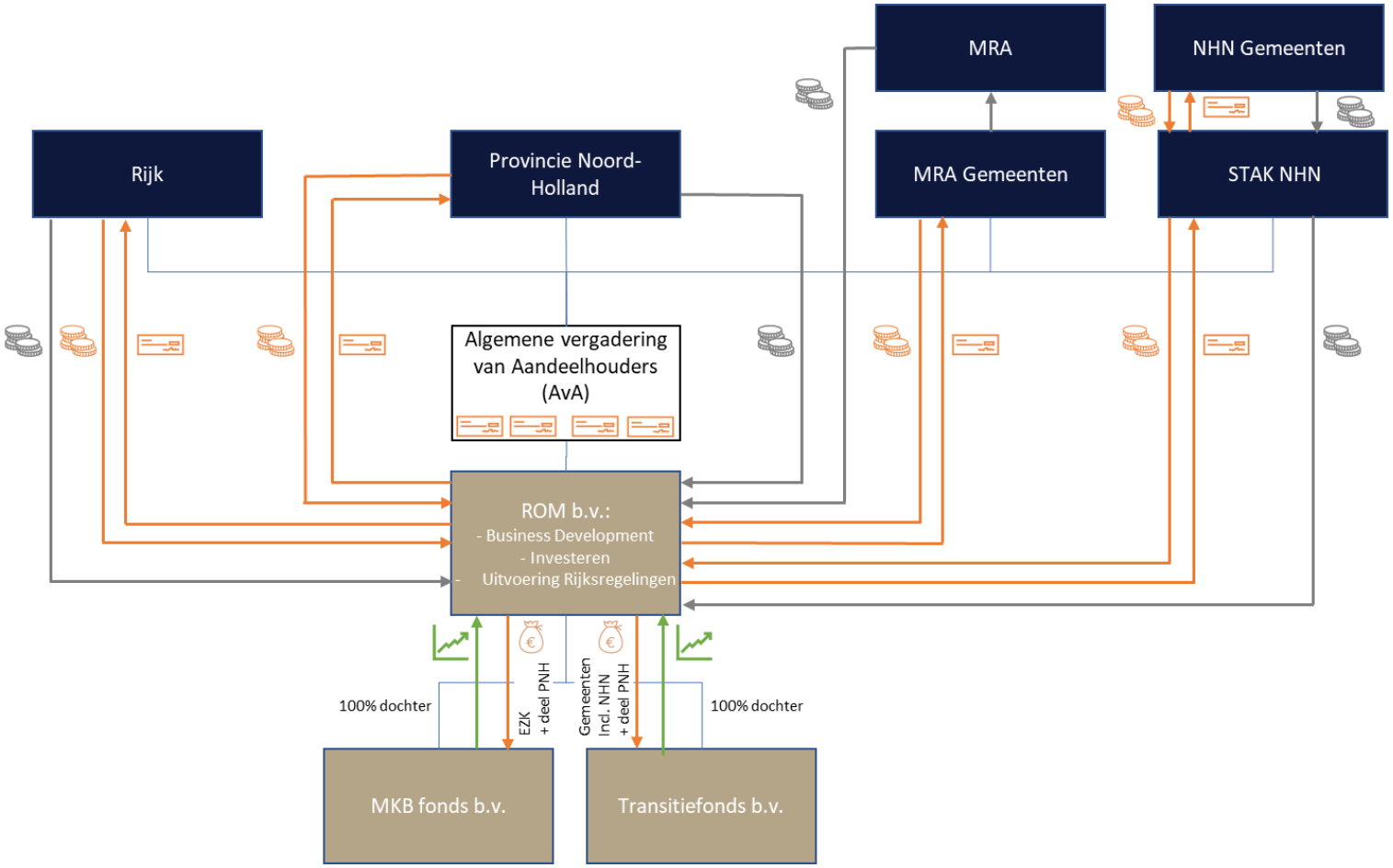

Provincie Noord-Holland

Inrichting ROM voor NH (2)

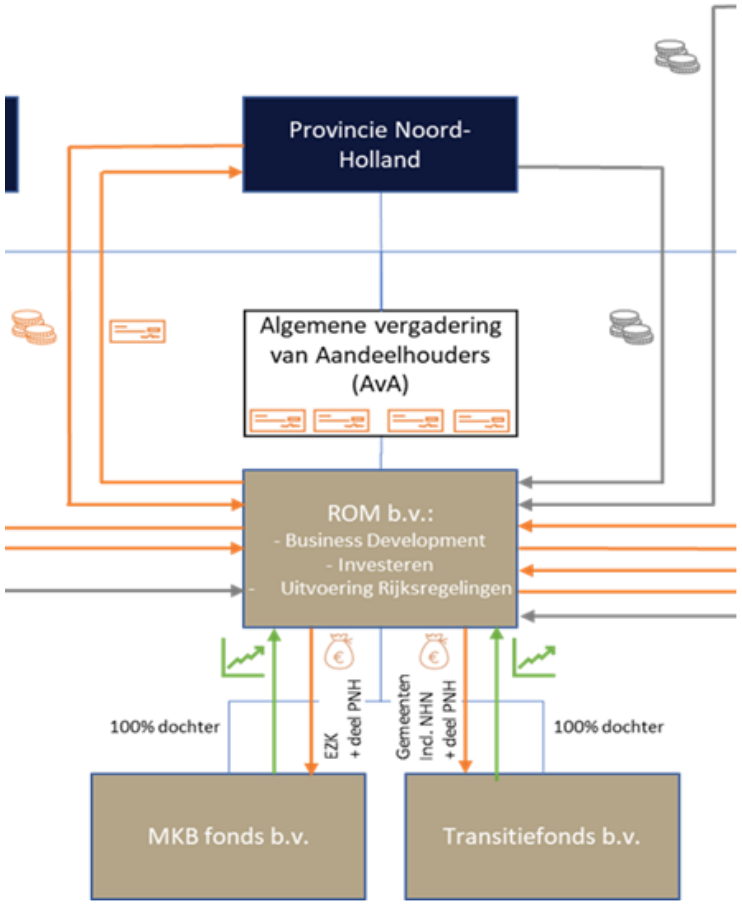

Provincie Noord-Holland

Fondsenstructuur

Transitiefonds

- Focus op energietransitie en circulaire economie
- Grootschalige investeringen, 2 – 5 mln., aansluiting Invest-NL
- Streefkapitaal: 100 mln.
- Voorbeelden: waterstoffabriek, warmtenet

MKB-fonds

- Ondersteunen groei innovatief MKB
- Investeringen van 300.000 tot 2,5 mln.
- Streefkapitaal: 65 mln.
- Agrifood, hightech (incl. digitaal) en health/life sciences

Provincie
Noord-Holland

Financiën en sturing PNH

Financieel

- Bijdrage aan exploitatie (ontwikkeltak): ca. € 500.000 (via MRA-bijdrage)
- Provinciale inleg: richtbedrag 35 mln, in tranches
- Fondsen zijn nominaal revolverend, risicoprofiel vgl. PDENH
- Fondsbeheer gedekt uit fondsvermogen

Sturing

- Kadernota verbonden partijen (PS)
- Statuten en investeringsreglementen: doelstelling, voorwaarden, risicoprofiel (GS/PS)
- Benoeming RvC & IC (GS/gedeputeerde)

Provincie Noord-Holland

ROM vs. andere instrumenten

Financiering innovatief MKB		
MIT (subsidie)	Innovatiefonds (tot 300.000)	ROM - MKB-fonds (vanaf 300.000)
Financiering bedrijven energietransitie en circulaire economie		
PDENH (tot 2 mln.)		ROM – Transitiefonds (2 – 5 mln.)
Begeleiding en ondersteuning bedrijven		
PIM (informatie en advies)	GO!-NH (versnellingsprogramma)	ROM - business development
Acquisitie en regionaal netwerk		
Amsterdam in Business (acquisitie MRA)	Amsterdam Economic Board (netwerk MRA)	Ontwikkelingsbedrijf NHN (acquisitie en netwerk NHN)

Provincie Noord-Holland

Stand van zaken

- Founding members: Provincie Noord-Holland, Amsterdam, Min EZK, gemeenten NHN, gemeenten MRA
- Indicatief startkapitaal 130 mln.
- Opstellen oprichtingsdocumenten
- Beoogde oprichting 1 juli a.s.

Provincie Noord-Holland

Vervolgproces

- 22 april 2021 B-agenda commissie EFB
- Mei 2021 Oprichtingsbesluit in GS
- 14 juni 2021 Oprichtingsbesluit in commissie EFB
- 28 juni 2021 Oprichtingsbesluit in PS
- Juli 2021 Oprichting ROM

Provincie Noord-Holland

Vragen?

Provincie
Noord-Holland

Verslag concept

Statencommissie Economie, Financiën en Bestuur

Datum	:	15 februari 2021
Commissievoorzitter (plv.)	:	mw. S. Doevendans
Commissiegriffier	:	mw. M. de Zwart
Telefoonnummer/e-mail	:	zwartm@noord-holland.nl

Aanwezig:			
Commissievoorzitter			mw. S. Doevendans
Commissiegriffier			mw. M. de Zwart
Leden van de commissie		FvD	--
		GL	dhr. J. Dulfer, dhr. G. Zaal
		VVD	dhr. G. Hartog, mw. M. van Meerten, mw. G. van Geffen
		D66	mw. L. Gonggrijp, dhr. E. Kanik
		PvdA	dhr. J. Carton
		PVV	mw. I. Bezaan
		SP	mw. A. de Groot, dhr. W. Hoogervorst
		CDA	dhr. D. Heijnen, mw. C. Kuiper
		JA21	dhr. D. van den Berg
		PvdD	Ines Kostiç, dhr. F. Zoon
		FvD :	dhr. R. Dekker, dhr. Dessing
		50plus	dhr. M. van Dregt
		CU	dhr. M. Klein
		DENK	dhr. S. Koyuncu, dhr. E. Mangal
College van GS			mw. Z. Pels, mw. I. Zaal
Afwezig			mw. J. Vastenhouw (FvD), mw. A. Kapitein (D66)
Notulist			Moneypenny/H. Mutsaerts

Agenda

1. Opening en mededelingen
2. Vaststelling van de agenda, verslag van de vorige vergadering, strategische agenda en moties- en toezeggingenlijsten
   2.a. Vooruitblik op de komende vergadering(en) a.d.h.v. strategische agenda
3. Inspreekhalfuur over onderwerpen die niet op de agenda staan maar wel tot de portefeuille van de commissie behoren

4. Rondvraag portefeuille dhr. Stigter en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
5. A-agenda Openbare Orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie, Concern control, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS-zaken
   5.a. Statenvoordracht Randstedelijke Rekenkamer 1e begrotingswijziging voor zienswijze
   5.b. Statenvoordracht – wensen en bedenkingen bij subsidievaststelling fractiebijdragen n.a.v. Rapport van bevindingen 2019-2020
6. Rondvraag portefeuille dhr. Van Dijk en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
7. A-agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Pels)
   7.a. Voordracht eerste begrotingswijziging 2021
8. Rondvraag portefeuille mw. Pels en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
9. B-agenda Economie, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Bestuur, Interbestuurlijk Toezicht en Europa (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Zaal)
   9.a. Economie: Brief GS aan PS inzake Voortgangsrapportage Uitvoeringsagenda Economie 2020
   9.b. Economie: Brief GS aan PS inzake Kamerbrief Stand van Zaken Pallas
   9.b.1. Pallas: Brief over belang Pallas aan de minister Medische Zorg en Sport
10. Rondvraag portefeuille mw. Zaal en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
11. Sluiting
12. C-agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Pels
    12.a Financiën : Brief GS aan PS over vaststellen van de begroting 2021 van het Fonds Nazorg gesloten stortplaatsen provincie Noord-Holland Nazorgfonds Begroting 2021 (C-agenda EFB 15-2-2021)
    12.b Cultuur: deelevaluatie cultuurbeleid 2017-2020: erfgoed en herbestemming (C-agenda EFB 15-2-2021; stuk kan worden betrokken wanneer de actualisatie van het cultuurbeleid in de cie wordt besproken)
    12.c Erfgoed : Actualisatie provinciaal erfgoedregister op diverse onderdelen van de Stelling van Amsterdam (C-agenda EFB 15-2-2021).
13. C-agenda Economie, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Bestuur, Interbestuurlijk Toezicht en Europa (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Zaal)
    13.a Europa/economie: Brief GS aan PS inz. openstelling Europese REACT-EU middelen per 15 februari 2021
    13.b Toezicht gemeentefinanciën: Brief GS aan PS inz. regime 2021 financieel toezicht Noord-Hollandse gemeenten
    13.c Bestuur: Brief GS aan PS inz. Verslag regionaal bestuurlijk overleg Zaanstreek-Waterland 7 december 2020
    13.d Economie: Brief GS aan PS inz. De Kop Werkt! vaststellen Jaarprogramma 2020-2e Tranche (C-agenda EFB 15-2-2021).
    13.e Gemeentelijke herindeling/vervoer/financiën: Brief aan Minister BZK over verlaging korting provinciefonds en overheveling n.a.v. herindelingen i.r.t. Vervoerregio Amsterdam (C-agenda EFB en M&B 15-2-2021; EFB trekkende cie)

14. C-agenda Openbare orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie, Concern control, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS zaken (EFB onderwerpen portefeuille CvdK Van Dijk)
    14.a Bestuur: mail van burger inz. doofpotten van de Nederlandse Regering
    14.b Randstedelijke Rekenkamer: Brief aan PS inz. Opgave BTW-compensatiefonds 2020
    14.c MRA: Brief transitiecommissie MRA inz. versterken samenwerking
    14.d Taal: Open brief van burger aan div. Ministers inz. vernietiging moedertaal
15. C-agenda IPO, ICT en Data en Subsidies algemeen (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Stigter)
    15.a Data: Brief GS aan PS inz. over informatiebeveiliging BIJ12 (C-agenda EFB 15- 2-2021)
    15.b Subsidies: Brief GS aan PS inz. programmering Evaluatiekader subsidies 2021 (C-agenda EFB 15-2-2021 en C-agenda NLG en RWK 8-2-2021 en M*&B 15- 2-2021)
16. C-agenda Algemeen

Agenda

1. Opening en mededelingen

De **voorzitter** opent de digitale commissievergadering om 13.30 uur en heet alle aanwezigen welkom. De vergaderorde wordt toegelicht. Er is een quorum aanwezig. Er zijn afmeldingen ontvangen van de CdK, mw. Kapitein (D66) en mw. Vastenhouw (FvD).

2. Vaststelling van de agenda, verslag van de vorige vergadering, strategische agenda en moties- en toezeggingenlijsten

De **voorzitter** constateert dat de agenda ongewijzigd wordt vastgesteld, evenals de lijst van moties en toezeggingen, de strategische agenda en het verslag van 18 januari 2021. Het wijzigingsvoorstel van mw. Kapitein (D66) is verwerkt in de tekst van de notulen. Voor de volgende vergadering op 22 maart a.s. staat een BOT gepland van 11.00 tot 12.30 uur over de actualisatie Cultuurbeleid en van 13.00 tot 13.30 uur een technische briefing over de op te richten Regionale Ontwikkelingsmaatschappij.

2.a. Vooruitblik op de komende vergadering a.d.h.v. strategische agenda

De **voorzitter** meldt dat voor de commissievergadering van 22 maart 2021 de volgende punten op de agenda staan: Afdoening motie Koloniaal verleden, communicatieaanpak en

afdoening motie 98, inkoopbeleid, voortgangsbrieven moties 41 en 42, afdoen motie 175 bibliotheken openhouden en datalekken (nadere informatie van GS volgt) en de MRA.

3. Inspreekhalfuur over onderwerpen die niet op de agenda staan maar wel tot de portefeuille van de commissie behoren

De **voorzitter** meldt dat zich geen insprekers hebben aangemeld.

4. Rondvraag portefeuille dhr. Stigter en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa

De **voorzitter** meldt dat er geen vragen zijn ingediend.

5. A-agenda Openbare Orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie, Concern control, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS-zaken

5.a. Statenvoordracht Randstedelijke Rekenkamer 1e begrotingswijziging voor zienswijze

De **voorzitter** meldt dat mw. Hoenderdos, directeur-bestuurder Randstedelijke Rekenkamer, aanwezig is om technische vragen te beantwoorden.

Dhr. **Zoon** (PvdD) geeft complimenten voor de goede kwaliteit van de rapporten en de begroting. Hoe gaat de inzet van de programmaraad eruitzien? Voorgesteld wordt een quick scan uit te voeren over de stikstofaanpak aangezien dit een provincie overstijgend thema is.

Mw. **Van Meerten** (VVD) heeft geen behoefte aan een zienswijze.

Dhr. **Klein** (CU) vraagt wanneer input kan worden geleverd voor onderzoeken.

Mw. **Hoenderdos** antwoordt dat de programmaraad op 22 april a.s. bijeenkomt. Op de agenda staat bespreking van de longlist waaruit vervolgens een definitieve keuze wordt gemaakt. De komende weken kunnen PS input leveren voor de onderwerpen op de longlist. Hiervoor zal een uitnodiging per e-mail – via de Griffie- aan PS gestuurd worden.

De **voorzitter** constateert dat de voordracht als hamerstuk naar PS wordt doorgeleid.

5.b. Statenvoordracht – wensen en bedenkingen bij subsidievaststelling fractiebijdragen n.a.v. Rapport van bevindingen 2019-2020

Dhr. **Hoogervorst** (SP) is tevreden met het korte overzicht en vooral over het feit dat er minder rompslomp mee gepaard is gegaan dan in voorgaande jaren.

Mw. **Van Meerten** (VVD) vindt het een hamerstuk.

De **voorzitter** constateert dat de voordracht als hamerstuk naar PS wordt doorgeleid.

6. Rondvraag portefeuille dhr. Van Dijk en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa

Mw. **Van Meerten** (VVD) meldt dat op 2 december jl. de jaarlijkse State of the Region van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) online plaatsvond. In de speech van burgemeester Halsema van Amsterdam refereerde zij aan het advies van Ben Verwaayen. Dit advies stelt dat bestuurders van de MRA (burgemeesters en commissarissen) unaniem hebben geconcludeerd

dat: 1. De huidige governance van het samenwerkingsverband niet langer volstaat; 2. Dat er een model moet worden ingericht waar slagkracht en draagvlak voorop staat; 3. De focus van de MRA op max 3 prioriteiten gericht moet zijn. Ten aanzien van de structuur van de MRA is het advies om deze om te vormen van het huidige (bestuurlijke) samenwerkingsverband naar een zelfstandige entiteit met een Algemene Vergadering, een Bestuur en een Directie. Overigens was de aanleiding voor het advies de evaluatie in 2019 “Meer richting en resultaat” van het huidige samenwerkingsmodel en de coronacrisis. Op 12 januari jl. ontvingen PS Noord-Holland een brief van MRA voorzitter Halsema over de “Transitiecommissie versterking MRA samenwerking”. In deze brief wordt het proces beschreven dat in 2021 moet leiden tot een concrete versterking van de samenwerking. Dit alles roept een aantal vragen op. Vraag 1: zijn GS van Noord-Holland ook de mening toegedaan dat het huidige besturingsmodel en de werkwijze van de MRA niet (meer) voldoen? Zo ja, waar blijkt dit uit? Op wiens initiatief is besloten tot (vervroegde) evaluatie van het huidige model uit 2017? Hoe is de besluitvorming binnen de MRA tot evaluatie van de huidige structuur, dat heeft geleid tot het advies van Ben Verwaayen, tot stand gekomen en op welke wijze? Vraag 2. Bij de evaluatie van 2019 is gesproken met veel bestuurders - ook politiek - en met raads- en Statenleden. Dit leidt in onze ogen tot een divers beeld waaruit ook conclusies getrokken kunnen worden. Ben Verwaayen heeft bij de totstandkoming van zijn advies enkel gesproken met niet-politieke bestuurders. Vinden GS dit een passende aanpak bij dit politieke vraagstuk? Zo ja, waarom? De keuze voor een ervaren bestuurder uit het bedrijfsleven als adviseur bij een publiek-bestuurlijk vraagstuk als deze vinden wij opmerkelijk. Wat vinden GS van deze keuze? Vraag 3. De conclusie van het rapport uit 2019 is en ik citeer “dat niet alles over de kop moet” maar dat gekozen moet worden voor samenwerking die ertoe doet. De lichte besturing van de MRA wordt door deelnemers breeduit in dit rapport gewaardeerd. Het advies van Verwaayen - een fundamentele verandering van de structuur - lijkt hiermee op gespannen voet te staan. Hoe kijken GS hier tegenaan? Hoe en op welke wijze gaat de nieuwe, zwaardere structuur zorgen voor meer slagkracht en draagvlak? Op welke wijze wordt de democratische legitimiteit gewaarborgd in de nieuwe structuur? Zijn er financiële consequenties verbonden aan de nieuwe structuur? Vraag 4. De brief van 12 januari jl. geeft uitleg over het proces. Hier wordt aangegeven dat in maart een digitale consultatie plaatsvindt. Hoe moet ik dit interpreteren? Hoe gaan GS de besluitvorming in PS vormgeven?

De **voorzitter** meldt dat vanwege de afwezigheid van de CdK, de vragen schriftelijk beantwoord worden.

7. A-agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Pels)

7.a. Voordracht eerste begrotingswijziging 2021

Dhr. **Heijnen** (CDA) is blij dat de moties 41 en 42 financieel zijn verwerkt en dat na eerdere toezeggingen € 15 miljoen wordt vrijgemaakt voor de cofinanciering van de POP3-gelden. De dekking van de uitgaven is anders vormgegeven, dank voor de antwoorden op de technische vragen waarmee de zorgen zijn weggenomen. Toekomstige investeringen in infrastructuur komen niet in gevaar, maar er ontstaat wel een forse claim op de jaarlijkse begroting, de komende 50 jaar jaarlijks € 3,5 miljoen. Deze stap wordt gerechtvaardigd door het duurzaam herstelfonds coronacrisis. Het CDA stemt in met de voordracht.

Mw. **Gonggrijp** (D66) dankt voor het overzichtelijke document, de meeste wijzigingen zijn in 2020 al aangekondigd. Prima dat motie 41 wordt opgenomen in het programma Economisch

Herstel en Duurzaamheid. Hoe zijn de kaders bepaald voor het ten laste brengen van de diverse begrotingsprogramma's? Hoe worden de grenzen tussen activiteiten bewaakt? Er wordt € 175 miljoen vrijgemaakt uit de reserve kapitaallasten ten behoeve van de voorgestelde investeringen. De suggestie wordt gedaan om € 4 miljoen van de reserves ontwikkeling provinciale infrastructuur in te zetten voor Tata Steel. Deze middelen komen ten laste van de vrijgevallen reserveringen parallelle Kaagbaan, maar wat is de logica van de combinatie Kaagbaan/Tata Steel? De € 1 miljoen voor circulaire economie komt ten laste van de reserve energietransitie. Graag een toelichting. Hoe wordt een financiële balans geborgd tussen de verschillende prioriteiten in de versterking arbeidsmarkt techniekssector? Is er ruimte om in te spelen op de arbeidsmarkt met het oog op de verdere digitalisering van de samenleving?

Dhr. **Hartog** (VVD) is blij met de door het college voorgestelde gefaseerde en structurele aanpak voor de komende jaren, met name met het oog op de nabije toekomst en de huidige coronacrisis, want bijzondere tijden vragen om maatregelen die in andere omstandigheden niet getroffen waren. Er wordt ingestemd met het voorstel, omdat de moties 41 en 42 financieel zijn verwerkt maar ook de ambities NNN. Er wordt aangesloten bij de vraag over de gelden van de Kaagbaan/Tata Steel. Er komt een doorrekening van de effecten op de verschillende begrotingsposten, het zou wellicht verstandiger zijn geweest om deze eerst in beeld te hebben alvorens met dit kader in te stemmen.

Dhr. **Dulfer** (GL) gaat akkoord met de voordracht en het instellen van een nieuwe begrotingsprogramma Economisch Herstel en Duurzaamheid inclusief de reserve, met als doel zicht te houden op de uitvoering van het herstelfonds van motie 42. Gezien de langdurige lockdown blijft het economisch herstel langer uit en de nood lijkt toe te nemen. Hoe kijken GS aan tegen de huidige crisis met het oog op de moties 41, noodfonds, en 42, herstelfonds? Het opnemen van toekomstige kapitaallasten in de exploitatie is financieel transparanter dan het aanhouden van allerlei reserves, dus deze actie wordt ondersteund. De toekomstige lasten worden geschat op € 3,5 miljoen per jaar, maar hoe zeker is het dat deze op dit niveau blijven? Heeft dit effect op de risicoanalyse en de financiële weerbaarheid van de provincie? Vorig jaar was er een onderbesteding van € 111 miljoen euro en dat zal dit jaar waarschijnlijk hetzelfde zijn vanwege corona. Voorgesteld wordt om de dekking van motie 42 gedeeltelijk ten laste te brengen van de min of meer structurele onderbesteding.

Dhr. **Hoogervorst** (SP) vindt de wijziging in grote lijnen helder. Prima om een programma Economisch Herstel en Duurzaamheid in de begroting op te nemen. Wordt binnen dit programma helder aangegeven welke middelen aan welke doelen worden besteed? Is het toegestaan om de afschrijvingslasten niet meer te dekken uit de kapitaallastenreserves maar uit de algemene middelen? Overigens is 'Algemene middelen' een te vage omschrijving. Hoe worden de afschrijvingslasten nu gefinancierd? Ontstaat er door de jaarlijkse kosten van € 3,5 miljoen meer risico voor de begroting of wordt de begroting elke keer sluitend of positief gemaakt? In dat geval zal nauwlettend worden gevolgd op welke fronten de druk het zwaarst gevoeld wordt. Kan de gedeputeerde toezeggen dat PS op zulke momenten worden betrokken in het proces?

Dhr. **Carton** (PvdA) stemt in met de voordracht. Twee vragen: de algemene reserve wordt verhoogd met € 7,4 miljoen om schommelingen in de kapitaallasten op te vangen, maar de verwachte druk op de exploitatie is € 3,5 miljoen per jaar. Waarop is dit bedrag van € 7,4

miljoen gebaseerd? Zijn hiermee de risico's gedekt? De in te stellen reserve Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds heeft een gedeeltelijk revolverend karakter, maar dat komt niet terug bij de in te stellen reserve. Er wordt aangesloten bij de vraag van de VVD over de doorrekening van de effecten op de begrotingsposten.

Dhr. **Klein** (CU) constateert een aantal positieve zaken, zoals € 5 miljoen als cofinanciering POP3-gelden en € 43 miljoen voor het behalen van de ambitie NNN. De wijze waarop de dekking wordt gevonden, ook voor de moties 41 en 42, leidt tot de vraag of er niet te veel voor ad hoc oplossingen wordt gekozen. Een deel van de reserve wordt ingezet voor de dekking van de plannen maar een deel van de reserve blijft in stand. Is het niet beter om te stoppen met de kapitaallastenreserve en voortaan alles ten laste te brengen van de begroting? Onderbesteding is een doorlopend issue. Het geld dat resteert, zal zeker goed benut kunnen worden, maar dit is eigenlijk niet de juiste werkwijze. Het voorstel om een deel van de reserve provinciale infrastructuur in te zetten voor de extra kosten programma Tata Steel, wordt ondersteund, maar wat is de motivatie hiervoor? Is dit een beleidswijziging?

Gedeputeerde **Pels** dankt voor de complimenten voor deze unieke begrotingswijziging die zo helder mogelijk is toegelicht. Met het toevoegen van het programma wordt gestreefd naar het verschaffen van helderheid gedurende de P&C-cyclus. Voor het onderscheid tussen diverse programma's is het van belang om in elk document van de P&C-cyclus optimaal inzichtelijk te maken hoe met het geld wordt omgegaan, maar het streven is erop gericht om zoveel mogelijk binnen het programma te houden. Als het gaat om thema's die deels bekostigd worden uit bijvoorbeeld het programma Klimaat en deels uit het herstelfonds, dan zal het college ervoor kiezen om het bij een van de twee onder te brengen en eventueel middelen over te hevelen, anders wordt het minder inzichtelijk. Het is de wens om binnen het programma helder te maken welke middelen en doelen gekoppeld worden, maar het is belangrijk om samen met PS op te trekken bij de uitwerking van het herstelfonds. Daarom hebben GS er niet voor gekozen om nu al sturende doelen te formuleren. Over de tweede en mogelijk derde tranche wordt daarom het gesprek aangegaan met PS. In de toekomst kan nader gesproken worden over de doelen van het herstelfonds en of GS hebben voldaan aan de opdracht van PS. Bij het verwerken van de moties 41 en 42 zijn verschillende opties bestudeerd, er is een keuze tussen meer inkomsten genereren of de uitgaven beperken, maar aan de opcenten kan niets gewijzigd worden en ook het provinciefonds zal niet verhoogd worden. Het doorvoeren van bezuinigingen zou de ambities in het coalitieakkoord en de rol en taken van de provincie aantasten en dat was juist niet de bedoeling. Daarom is gefocust op de verschillende reserves en de kapitaallasten. Zij stemt in met het voorstel om een keer naar het hele systeem van reserves te kijken, daar is de gedeputeerde het mee eens. GS werken momenteel aan een verkenning om de financiering van de infrastructuur (het grootste programma in de begroting) meer inzichtelijk te maken voor PS. Met PS zal ook nog gesproken worden over de besteding van het herstelfonds voor € 100 miljoen en het revolverende karakter. Om PS niet te beperken in de wensen, is gekozen voor de dekking van het volledige fonds, zodat alle mogelijkheden open blijven. Via de P&C-cyclus worden PS hier regulier over geïnformeerd. Over de onderbesteding is bij de laatste begrotingswijziging uitgebreid gesproken, na de nieuwe stappen resteert voor realistische plannen over 2020 een bedrag van € 70 miljoen in plaats van € 111 miljoen in 2019. Plannen die leiden tot onderbesteding, zijn niet uitgevoerd in dat jaar, maar die vervallen niet en kunnen in het volgende jaar alsnog tot uitvoering komen. Daarom wordt voorzichtig omgegaan met het inzetten van de onderbesteding als dekking. Vorig jaar hebben PS de vrijval van € 4 miljoen

Kaagbaan goedgekeurd en het college is bevoegd om ervoor te kiezen deze middelen over te brengen naar het programma Tata Steel, mede omdat niet kan worden gewacht op de kaderbrief. € 1 miljoen voor de actieagenda circulaire economie komt ten laste van de reserve energietransitie. De prioritering van motie 42 zal met PS worden besproken. Binnenkort komen GS met een update-brief over de stand van zaken. De vraag van de VVD over het eerst in beeld brengen van de effecten van de vrijval, wordt beantwoord met de opmerking dat het mogelijk effect heeft op de jaarschijven maar niet op het totaalbedrag. Fluctuaties in de toekomst bijvoorbeeld in een jaar waarin veel wordt geactiveerd, worden op de korte termijn niet als problematisch gezien. Voor de lange termijn kan worden gekeken naar de activering en in welk jaar. Indien mogelijk wordt dit bij de komende kaderbrief voorgelegd of anders bij de begrotingsbehandeling.

Dhr. **Hartog** (VVD) stelt voor om bij investeringsplannen meteen het doorkijkje naar de effecten op de begroting te geven.

Gedeputeerde **Pels** is het hiermee eens, want het is belangrijk om qua financiën mobiliteit steeds inzichtelijker te maken en daar is dit een belangrijke stap bij. Bij de initiële investering worden onderhoud en de kapitaallasten transparant aangegeven, maar deze inzichtelijkheid kan verder vergroot worden voor PS en daar wordt hard aan gewerkt. Het is wellicht beter om niet te veel te focussen op wat is nood en wat is herstelsteun, het gaat om het zo effectief mogelijk inzetten van de middelen van het herstelfonds, want de crisis duurt nu al langer dan oorspronkelijk verwacht. Bij de update zal hierover met PS gesproken worden. De lasten moeten in de reguliere begroting gedekt worden, in deze coalitieperiode is voor de dekking € 7,4 miljoen gereserveerd en ook de volgende provinciebesturen moeten een sluitende begroting voorleggen. Er wordt een doorkijk gegeven naar 2028 en er wordt aangetoond hoe de begroting sluitend kan worden gemaakt. De meerjarenbegroting biedt nog wat ruimte, dus er zijn nu geen zorgen over mogelijke bezuinigingen. De waarschuwing van de VVD om de komende jaren voorzichtig te zijn, is echter op zijn plaats.

Dhr. **Hoogervorst** (SP) verzoekt PS te betrekken bij het eventueel doorvoeren van bezuinigingen op de uitgaven.

Gedeputeerde **Pels** zegt dit toe, dat vindt plaats via de reguliere P&C-cyclus en begrotingswijzigingen. De eindtijd van de reserve staat op 2023, dat is het einde van de coalitieperiode. Daarna lopen de bestedingen van het herstelfonds wel door, zeker bij revolverendheid, daarom zullen PS verzocht worden om de looptijd te verlengen.

Gedeputeerde **Zaal** meldt dat digitalisering een belangrijk thema is. Binnen het arbeidsmarktbeleid worden mensen voorbereid op banen in de toekomst, zoals in de digitaliseringssector. Als voorbeeld wordt genoemd de Mkb Digital Workspace, want juist bij het mkb staat 'Life Long Learning' minder op de voorgrond, vandaar de focus van de provincie hierop.

Tweede termijn

Dhr. **Klein** (CU vraagt of de kapitaallastenreserves die geheel leeg zijn, worden opgeheven. Vindt dit plaats bij de kaderbrief?

Gedeputeerde **Pels** antwoordt dat dit momenteel samen met de gedeputeerde Mobiliteit wordt uitgewerkt vanwege de langjarige dekking van infrastructuurprojecten, vervanging en onderhoud. Bij de kaderbrief wordt het perspectief aangeboden op de meerjarenbegroting 2028. Het wijzigen van de kapitaallastensystematiek is een ingrijpende wijziging op de samenstelling van de begroting en zal op een apart moment met PS besproken worden. 2021 is een tussenjaar waarin het huis en reserves op orde worden gebracht, zodat de begroting straks een correct beeld vertoont.

De **voorzitter** constateert dat de voordracht als hamerstuk naar PS wordt doorgeleid.

8. Rondvraag portefeuille mw. Pels en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa

Mw. **Van Meerten** (VVD): Op 26 oktober jl. sprak de directeur van Artis, Rembrandt Sutorius in bij de commissie EFB. Aanleiding was het instellen van het noodfonds (motie 41). Hij gaf aan dat de bedragen voor het noodfonds te laag zouden zijn om de grote uitdagingen die er voor de monumenten liggen op het gebied van verduurzaming, te dekken. Zoals we allemaal hebben kunnen lezen, heeft Artis inmiddels een exploitatie- en investeringstekort van € 20 miljoen ten gevolge van de Coronacrisis. Ten gevolge hiervan o.a. het besluit van Artis om de leeuwen te verhuizen omdat er niet geïnvesteerd kan worden in een nieuw verblijf. Dit was ook voor de Amsterdamse raad reden voor een spoeddebat. In het verlengde hiervan heb ik ook een aantal vragen aan de gedeputeerde: Bent u op de hoogte van de problemen bij Artis? Bent u het met ons eens dat Artis een hoogwaardige grote toeristische aantrekkingskracht heeft, zowel regionaal als internationaal en dat Artis in de toekomst een grote rol kan spelen in het opwaarderen van het toerisme in Amsterdam en Noord-Holland? Zo niet, waarom niet? Bent u het met ons eens dat Artis een grote economische kracht is in Amsterdam en Noord-Holland door middel van werkgeverschap en dat deze kracht ondersteund moet worden? Zo niet, waarom niet? Bent u het met ons eens dat Artis een unieke positie inneemt in Noord-Holland en Nederland en dat Artis zoveel als mogelijk in stand gehouden moet worden? Bent u op de hoogte van de toezegging van wethouder Ivens van Amsterdam om samen met de provincie en de Rijksoverheid een financiële bijdrage te doen aan Artis, niet ter ondersteuning van de exploitatie maar juist om achterstallig onderhoud aan de monumentale gebouwen en behoud van de dieren te ondersteunen? En bent u, als dit verzoek van wethouder Ivens u bereikt, mee te werken aan een oplossing en de commissie over de vorderingen te informeren?

Gedeputeerde **Pels** is op de hoogte van de problemen die al enige tijd spelen. Sinds de zomer van 2020 is er veel contact geweest over en met Artis over de ontstane situatie. Het Rijk heeft € 39 miljoen vrijgemaakt voor ondersteuning van grotere dierentuinen en over de verdeling daarvan zijn GS in gesprek met het ministerie, Amsterdam en Artis. Artis is een mooie locatie, maar er zijn ook andere instellingen die het heel moeilijk hebben, zoals het Anne Frank Huis en Carré. Ook zij staan voor grote uitdagingen vanwege de afhankelijkheid van bezoekers. Dhr. Ivens is bereid het gesprek aan te gaan met het Rijk en de provincie en als die uitnodiging binnenkomt, dan zal deze zeker geaccepteerd worden, maar de rol van de provincie moet wel passen binnen de kerntaken. Algemene coronasteun komt ten laste van de Rijksbegroting, aangezien de provincie hiervoor niet gecompenseerd wordt.

9. B-agenda Economie, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Bestuur, Interbestuurlijk Toezicht en Europa (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Zaal)

9.a. Economie: Brief GS aan PS inzake Voortgangsrapportage Uitvoeringsagenda Economie 2020

Dhr. **Heijnen** (CDA) geeft complimenten voor de rapportage die zich echt focust op de economie in de provincie, want dat gebeurt eigenlijk weinig. Door de te verwachten economische crisis moet de provincie zich blijven inzetten voor krachtige sectoren, inclusief vervoer, opslag en industrie want deze sector is bijzonder zwaar getroffen. De voorzetting van HIRB en de verwerking van motie 42 worden ondersteund en het is goed dat de ingestelde fondsen zoals Duurzame mkb innovatie, PDENH hun doel hebben bereikt. Dat geldt eveneens voor de internationale inzet van de provincie en de werking richting een sterke en duurzame agrisector. Hopelijk gaat de provincie op deze weg door. Hoe past de voedselvisie 2020-2030 in deze ambitie en hoe wordt hierop door de Greenport gereageerd? Een kritische reactie op de dekking van de breedbandverbindingen, want twee derde van het witte gebied heeft zicht op glasvezel, maar wanneer vindt de daadwerkelijke aansluiting op glasvezel plaats? Welk perspectief geldt voor het resterende deel van het witte gebied?

Mw. **Gonggrijp** (D66) constateert dat de provincie veel instrumenten aanbiedt ter stimulering van de economie. In diverse sectoren bevinden zich wereldspelers dankzij een innovatief mkb. D66 blijft inzetten op het versterken van de kaders voor het bedrijfsleven en dient de provincie bij te dragen aan een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt en aan meer publiek-private samenwerking. Het stimuleren van innovatie, mkb, startups en scaleups blijven prioriteit, want startups spelen een belangrijke rol om nieuwe grote bedrijven uit te dagen. Ook zijn de bedrijven hard nodig om de maatschappelijke uitdagingen aan te gaan en met missiegericht innovatiebeleid kan dit gestimuleerd worden. Een toekomstbestendige economie is circulair en de economische groei is geen echte groei wanneer deze niet wordt vertaald in kwaliteit van leven. De impact van de coronacrisis op de economie is enorm en er is veel onzekerheid over hoe lang de maatregelen blijven gelden. Met name vanwege de toenemende digitalisering is een goede digitale infrastructuur in de gehele provincie van groot belang, maar het realiseren van deze infrastructuur verloopt niet overal naar wens. Op welke wijze worden deze problemen opgelost? Digitale kennis en vaardigheden zijn cruciaal op de arbeidsmarkt. Hoe kijken GS hiernaar en op welke manier wordt de publiek-private samenwerking de komende periode extra gestimuleerd? Binnenkort wordt een BOT-overleg gevoerd over de ROM voor de MRA, maar graag een toelichting op de plannen.

Ines **Kostiç** (PvdD) pleit voor een structurele hervorming van de economische strategie, want er is sprake van een biodiversiteits- en klimaatcrisis. De ecologische begroting is niet op orde en men leeft al jarenlang op de pof. Daar moet ook de VVD zich zorgen over maken. Dit moet het fundament zijn voor nieuw strategisch beleid om te voorkomen dat investeringen aan de ene kant – visserij, landbouw, handel, vestigingsklimaat – investeringen aan de andere kant, natuur milieu en gezondheid, deels of grotendeels tenietdoen. Binnen de ecologische grenzen kan men voorzien in de behoeften, maar hiervoor moeten wel kaders gesteld worden en dat gebeurt nu nog niet of slechts gedeeltelijk. Voorgesteld wordt om een economie te creëren die dienstbaar is aan de aarde en aan het welzijn van de mensen en niet andersom. Daarom dient in het nieuwe strategische kader te worden vastgelegd dat het economisch beleid zodanig wordt ingericht dat het voorziet in het welzijn van mens en dier binnen de ecologische grenzen van de aarde, ongeacht of de economie groeit of niet.

Mw. **Gonggrijp** (D66) vraagt of de PvdD van mening is dat de ondernemers hun bedrijf op een verkeerde wijze voeren en geen bijdrage leveren.

Ines **Kostiç** (PvdD) antwoordt dat dit niet bedoeld wordt. Ondernemers kunnen nu niet anders dan groeien en zoveel mogelijk winst maken en dat gaat vaak ten koste van natuur en milieu. Daarom is een ander economisch systeem noodzakelijk om hen te helpen bij het ontwikkelen richting duurzaamheid. Ondernemers die deze ontwikkeling nastreven, lopen tegen muren aan omdat het huidige systeem op groei en winst is gericht. Wanneer men binnen de ecologische grenzen blijft, dan is men goed op weg.

Mw. **Van Meerten** (VVD) meldt dat in de inleiding van de voordracht vermeld staat dat men zich bij het oprichten van een duurzame economie juist inzet voor de bewoners. Er is € 43 miljoen alleen al voor NNN vrijgemaakt. Heeft de PvdD dit goed gelezen?

Ines **Kostiç** (PvdD) leest alle stukken grondig en zij is bekend met alle acties van de provincie, maar het welzijn van mens en dier binnen de ecologische grenzen moet het uitgangspunt zijn, want zonder fundamentele wijzigingen moet er constant gerepareerd worden. De investering in NNN is ook bestemd voor reparatie en dat is rommelen in de marge en het biedt geen structurele oplossingen. Voorgesteld wordt om bijvoorbeeld als in toerisme wordt geïnvesteerd, de milieuafdruk te verkleinen, dat geldt ook voor de invloed op het vestigingsklimaat. De barometer welvaart en welzijn dient ingezet te worden om het economische beleid bij te sturen.

Dhr. **Dulfer** (GL) constateert dat sinds 2016 toen het strategische beleidskader en de uitvoeringsagenda zijn opgesteld, er twee crisissen zijn ontstaan: de klimaatcrisis en de coronacrisis en dat heeft geleid tot een andere blik op economische ontwikkeling en de rol van de overheid. GS hebben uitgesproken dat er geen verschil moet zijn tussen de gewone economie en circulaire economie, want alle economie is circulaire economie. Dit is een economische kans voor Nederland en de provincie die aangegrepen moet worden. De uitvoeringsagenda moet toekomstgericht zijn op de transities in de economie die op stapel staan, zoals het uitfaseren van benzine- en dieselauto's en het uitfaseren van de afzetmarkt van raffinage. De industrie moet overstappen van fossiele op duurzame bronnen en elektrificering. De overheid en ook de provincie, kan de markt hierbij helpen door regels in te stellen en de benodigde infrastructuur te faciliteren. Elektrificering van industrie, verkeer en woningen noopt tot een goede elektrische infrastructuur in de vorm van hoogvoltageleidingen en schakelstations met opslagcapaciteit. Kan dit element worden opgenomen in de uitvoeringsagenda? Bedrijven die de komende jaren gaan omschakelen, hebben behoefte aan opgeleide medewerkers, daarom is scholing en omscholing van medewerkers noodzakelijk.

Ines **Kostiç** (PvdD) vraagt of GL ook van mening is dat de provincie vooral moet inzetten op een gezond vestigingsklimaat met duurzame bedrijven en dat het fundamentele uitgangspunt moet zijn het waarborgen van welzijn van mens en dier binnen de ecologische grenzen.

Dhr. **Dulfer** (GL) is het hier in principe mee eens, maar in de praktijk is het niet eenvoudig om ecologische grenzen te bepalen en vast te stellen welke bedrijven bijdragen aan het welzijn, want dat is breder dan alleen ecologie. Daarom is het positief dat de gedeputeerde stappen zet op dit gebied om het inzichtelijk te maken. Scholing en omscholing worden wel genoemd, maar verdienen meer aandacht, vooral omdat veel mensen momenteel thuiszitten door gebrek aan stageplaatsen en gebrek aan perspectief. Voldoende geschoold personeel lijkt straks bij

herstel van de economie een beperkende factor te worden en dat moet absoluut voorkomen worden.

Mw. **De Groot** (SP) constateert dat hard wordt gewerkt om de economie in de provincie duurzaam, vernieuwend en ondernemend te maken. Hiervoor worden subsidies gegeven en allerlei programma's opgetuigd. De lijst van projecten en programma's laat zien waaraan het geld besteed wordt, maar het is moeilijk om uit de voortgangsrapportage op te maken of de inzet en het geld van de provincie een dermate invloed hebben dat projecten succesvol worden afgerond. De doelen zijn prima, maar hoe wordt gecontroleerd of de gelden zoals voor bedrijventerreinen, goed besteed worden? Er is aandacht voor ruimtegebruik, duurzaamheid en werkgelegenheid en begeleiding naar werk, maar wat wordt gedaan voor mensen die veel werken, maar toch arm zijn en hoe wordt de kloof tussen rijk en arm en slecht en goed opgeleid geslecht? Wat wordt gedaan om werkgelegenheid te bieden aan mensen die niet gemakkelijk mee kunnen komen? Hoe wordt ervoor gezorgd dat de economie niet alleen duurzaam, vernieuwend en ondernemend is, maar ook zorgzaam, arbeidsintenstief, goed betaald en nivellerend? Zonder inkomenspolitiek toe te passen, zijn er veel mogelijkheden. Zij sluit zich aan bij de PvdD.

Mw. **Van Meerten** (VVD) heeft veel waardering voor het aanbieden van de juiste instrumenten en faciliteiten aan bedrijven en ondernemers. In dit opzicht zijn 3 thema's relevant. Een goede samenwerking tussen stad en platteland, een arbeidsmarkt met goed opgeleide werknemers en economie en klimaat in balans. Het is duidelijk dat niet alle natuurlijke hulpbronnen in de toekomst beschikbaar blijven en er is aandacht voor de effecten van klimaatverandering op ecologie en economie. Met name hoofdstuk 3 over het conjunctuurbeeld en impact van corona was zeer interessant maar ook verontrustend om te lezen dat Noord-Holland zwaarder is getroffen dan andere provincies, mede vanwege de overgrote vertegenwoordiging van kwetsbare sectoren zoals zakelijke dienstverlening, detail en handel, vervoer en opslag en horeca en toerisme. Daarom is het noodfonds van groot belang voor het draaiend houden van de economie. HIRB: verduurzaming van bedrijventerreinen is van groot belang voor ondernemers, dus goed dat met motie 42 een nieuwe impuls aan HIRB wordt gegeven. Hier moet de komende tijd de focus op gelegd worden. Bij de Schipholregio wordt een knelpunt genoemd, de energie-infrastructuur en het ontbreken van voldoende transportcapaciteit. Nu geldt code rood, maar wat hebben GS ondernomen toen code oranje werd geconstateerd? Welke andere oplossingen zijn beschikbaar en welke acties worden ondernomen? Het is niet duidelijk of in 2021 het koopstromenonderzoek wordt voortgezet, overigens het minste wat de provincie kan doen om ondernemers te steunen en gemeenten erop te wijzen wat zij voor de ondernemers kunnen doen. Welke acties hebben GS voor de detailhandel voor ogen?

Ines **Kostiç** (PvdD) hoort de VVD spreken over balans tussen economie en klimaat. Vindt de VVD ook dat de balans de verkeerde kant opschiet met als gevolg ernstige ecologische tekorten en dat de economie binnen de ecologie moet functioneren?

Mw. **Van Meerten** (VVD) constateert dat de hele wereld al bezig is om een goede balans te realiseren. De balans is niet uit het lood geslagen, maar het is belangrijk om dit aan te pakken zodat het in de toekomst beter gedaan kan worden.

Mw. **Bezaan** (PVV) leest dat Noord-Holland door de coronacrisis harder is getroffen dan andere provincies. Uit cijfers van CBS blijkt dat Noord-Holland in augustus 2020 de grootste

economische terugval liet zien van -12 tot -14% vanwege de specifieke economische structuur in het zuiden van de provincie met een grote vertegenwoordiging van de zwaarst getroffen sectoren, zoals zakelijke dienstverlening, internationale handel, detailhandel, vervoer en opslag, toerisme en cultuur. In het derde kwartaal is de werkeloosheid in Nederland gestegen tot 4,3% en in Noord-Holland tot 4,7% en dit percentage zal naar verwachting toenemen als de maatregelen nog langer duren. Hoe maakt het college het kabinet duidelijk om coronamaatregelen zoveel mogelijk te versoepelen en steunmaatregelen in tact te laten? Waarom is een hogere bevolkingsgroei volgens het college positief, met name met het oog op de grote woningnood in de provincie? De indicator van CO2-uitstoot mag vervallen, want de PVV is van mening dat dit er niets aan de hand is. De provincie is geen bank, daarom is het jammer dat er onder andere vanuit het Innovatiefonds Noord-Holland - INH - tot oktober 2020 € 7,3 miljoen aan leningen is verstrekt aan ondernemers in de proof-of-conceptfase. Het is positief dat ook andere marktpartijen actief worden in het buitengebied waardoor twee derde van het buitengebied zicht op glasvezel heeft gekregen.

Dhr. **Klein** (CU) hecht erg aan het idee van brede welvaart als sturingsmechanisme voor economisch beleid en dat idee komt ook terug in de barometer Welvaart en Welzijn. De huidige voortgangsrapportage hinkt echter op twee gedachten, het gaat vaak over economische groei of krimp en dat ziet puur op de som van de uitgaven en niet op brede welvaart. In de barometer worden de hogere verkoopwaarden van woningen gezien als positief, want de welvaart voor de verkoper neemt toe, maar veel mensen kunnen door deze prijsstijgingen geen woning meer vinden. Ook wordt hogere bevolkingsgroei als positief beoordeeld, maar door de bevolkingstoename moeten veel voorzieningen met steeds meer mensen gedeeld worden. Zoals gevraagd door de PvdD, kunnen GS een slag maken bij het meer concreet maken van goede economische ontwikkelingen door de neveneffecten explicieter te betrekken? Het is een goed idee om hierover met elkaar verder na te denken. Positieve ontwikkelingen zijn de HIRB en de inzet op verduurzaming door de Schiphol Area Development Group, de inzet op de arbeidsmarkt met aandacht voor mbo, CO2 netwerk Greenport Aalsmeer. Twee punten van aandacht. Het capaciteitstekort van TenneT in de Haarlemmermeer wordt onder andere veroorzaakt doordat de aangevraagde capaciteit van datacenters niet volledig benut wordt, dus het technische tekort is minder dan het theoretische tekort. Wat kan de provincie hieraan doen? Bij breedband wordt voortgang gemaakt volgens GS, maar DELTA Fiber is teruggekomen op haar belofte om glasvezel aan te leggen in Zaanstreek/Waterland. Wat kunnen GS hier extra aan doen?

Dhr. **Carton** (PvdA) dankt voor het uitgebreide verslag. De coronacrisis heeft een grote impact op de werkgelegenheid in de provincie en op de positie van kwetsbare inwoners die met nog meer onzekerheid te maken krijgen wanneer bedrijven en organisaties extra klappen krijgen en de steunmaatregelen op een gegeven moment worden beëindigd. Wat kan worden gedaan om deze inwoners te ondersteunen of te begeleiden naar ander werk, samen met gemeenten en onderwijsinstellingen?

Mw. **De Groot** (SP) vraagt hoe de PvdA kijkt naar kwetsbare inwoners, want die zijn er altijd, ook zonder coronacrisis. Wat heeft de PvdA gedaan voor deze groep?

Dhr. **Carton** (PvdA) bedoelt met name de sectoren die extra worden geraakt in deze crisis en de hierin werkzame burgers, vaak op basis van flex-contracten. De opgave voor woningbouw en energietransitie is groot, maar er is nog steeds een tekort aan technisch opgeleide

medewerkers. Dit tekort bestond al in 2020, daarom is de goede aansluiting tussen onderwijs en bedrijven van groot belang. In de provincie zijn veel inspanningen gedaan voor het begeleiden van kwetsbare mensen naar de arbeidsmarkt, daarom worden het vervolgproces en de extra aandacht voor deze groep in de agenda gewaardeerd. Welke stappen nemen GS om breedband in het buitengebied op te pakken, mede met het oog op het vele thuiswerken en de noodzakelijke beschikbaarheid van snel internet? Wat draagt de analyse van de barometer Welvaart en Welzijn bij en hoe wordt deze meegenomen in de te maken keuzes? Worden alle kansen voor bijsturing benut? De PvdA gaat graag het gesprek aan niet alleen over sociale thema's maar ook over andere neveneffecten van economische activiteiten waarbij niet alleen wordt gefocust op groei. Het voorstel om hierover het gesprek aan te gaan, wordt ondersteund.

Gedeputeerde **Zaal** meldt dat na deze voortgangsrapportage van de economische uitvoeringsagenda een actualisatie volgt – mede vanwege de klimaat- en coronacrisis – en daarvoor hebben de commissieleden vandaag veel input gegeven, die zal worden geïntegreerd in de actualisatie. Bij brede welvaart richt men zich op welvaart en welzijn – dus dat is breder dan enkel het faciliteren van economische groei – en daarbij ligt de focus op duurzame economie. Ondernemers investeren al flink in verduurzaming en daar helpen GS hen graag om hen mee te kunnen nemen in de transitie en dat wordt gemakkelijker wanneer ondernemers geld kunnen verdienen met groene economie en verduurzaming. GS hebben geen signalen ontvangen dat de HIRB+-subsidies niet goed terechtkomen, er gebeuren juist mooie dingen zoals het oprichten van energiecorporaties, collectieve inkoop van zonnepanelen en aanleggen van laadpalen. Niettemin bestaat er nog een grote opgave bij het verduurzamen van de bedrijventerreinen inclusief natuurinclusief en circulair, waarvoor een deel van motie 42 beschikbaar wordt gesteld. De economie van Noord-Holland wordt harder geraakt dan andere provincies, daarom worden ondernemers geholpen met het eigen corona-hulppakket met een informatieloket, soepel omgaan met financieringseisen en het uitvoeren van Rijksregelingen en het aanbieden van € 66 miljoen voor hulp aan ongeveer 222 ondernemers. Daarnaast zijn het herstelfonds en het noodfonds ingesteld om culturele ondernemers acuut te kunnen steunen en met motie 42 het herstel aan te jagen. GS gaan zich inzetten om het herstel aan te jagen door groen de crisis uit te investeren met een groen duurzaam herstel. De provincie kan niet treden in het Rijksbeleid en de coronamaatregelen, die keuzes moeten aan het Rijk worden gelaten. Digitale infrastructuur is naast groen, duurzaam en circulair, een heel belangrijk thema. Breedband is vaker onderwerp van gesprek geweest, de strategie ziet op het faciliteren en ondersteunen van lokale initiatieven, maar het is wel zo dat deze initiatieven zelf verantwoordelijk zijn voor de daadwerkelijke uitrol. Voor de restopgave van een derde lopen een aantal pilots en er wordt gesproken met de andere provincies en de Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat over de exacte rol van de provincie en om deze zodanig vorm te geven dat dit belangrijke onderwerp op de agenda blijft. Daarbij komt ook de casus Zaanstreek/Waterland (vervuiling door oud asfalt naast de wegen) aan de orde en wordt onderzocht of de provincie dit binnen de eigen rol kan oplossen. Hier komt de gedeputeerde op terug.GS stellen voor om bij bespreking van de actualisatie van de uitvoeringsagenda ook een voorstel van de provinciale rol bij het oplossen van de knelpunten bij breedband en de laatste witte gebieden te agenderen. De regionale ontwikkelingsmaatschappij wordt niet alleen ingezet voor de MRA maar ook voor NHN. Als het lukt, dan wordt het een unieke samenwerking van EZK, provincie en (grote en kleine) gemeenten in zowel MRA als NHN om gezamenlijk een dergelijke maatschappij te ontwikkelen en hierin te participeren om alle ondernemers van investeringen te voorzien en

Rijksregelingen uit te voeren. Over de voortgang worden PS binnenkort separaat geïnformeerd. Arbeidsmarkt: een heel belangrijk thema en een urgente noodzaak voor de betrokkenheid van de provincie, met name op de mismatch tussen vraag en aanbod, zowel gericht op aansluiting onderwijs/arbeidsmarkt, van werk naar werk als intersectorale mobiliteit. In deze agenda staat weinig vermeld over arbeidsmarkt en onderwijs, reden hiervoor is het feit dat naast de economische uitvoeringsagenda, de visie Arbeidsmarkt en Onderwijs van kracht is. Ook hiervoor is een andere situatie ontstaan die noodzaakt tot een actualisatie, die dit jaar aan PS zal worden voorgelegd om input te leveren. Naast een goede arbeidsmarkt is de energiestructuur van groot belang. Men is voortdurend in gesprek met partijen rondom Schiphol om dit op te lossen, dat was ook al het geval toen code oranje van kracht was. Wanneer een oplossing bereikt wordt, dan worden PS geïnformeerd. Alle thema's die door de commissie worden aangedragen voor de geactualiseerde agenda, worden hierin meegenomen, zoals elektrificering, dat is een belangrijk thema. Alle uitvoeringsregelingen zoals HIRB, worden geëvalueerd, maar tot nu toe zijn deze allemaal succesvol gebleken.

Ines **Kostiç** (PvdD) vraagt of GS het ermee eens zijn dat investeringen vooral moeten plaatsvinden in bedrijvigheid die niet alleen schade berokkent, maar juist bijdraagt aan natuur, milieu en gezondheid. Zijn GS bereid mee te werken aan een tafelgesprek met nieuwe economen voordat de nieuwe strategie wordt vastgesteld?

Gedeputeerde **Zaal** is altijd bereid om deel te nemen aan rondetafelgesprekken. Het vestigingsklimaat wordt gefaciliteerd en vervolgens worden de diverse instrumenten zoals fondsen, ingezet. In HIRB+ zit al een vrij grote focus op duurzaamheid en groene innovatieve initiatieven, want uiteindelijk streeft iedereen naar een circulaire economie.

Mw. **De Groot** (SP) verzoekt bij alle regelingen op economische gebied een evaluatie uit te voeren. Wordt de input van de commissie verwerkt in het nieuwe economische beleid en geldt dat ook voor werkgelegenheid voor lager betaalde banen?

Gedeputeerde **Zaal** benadrukt dat het arbeidsmarktbeleid is gericht op alle soorten werknemers en een inclusieve arbeidsmarkt beoogt. De input van de commissie wordt verwerkt in de agenda, maar er volgt geen gelegenheid meer om over de actualisatie nog een keer het woord te voeren. Op de vraag over de evaluatie van alle regelingen wordt op een later moment teruggekomen. Periodiek wordt een koopstromenonderzoek uitgevoerd en het detailhandelsbeleid wordt regionaal via de adviescommissies vastgesteld. In antwoord op de vraag van de PVV over het positieve oordeel over een hogere bevolkingsgroei in relatie tot het grote woningtekort, wordt gesteld dat dit niet slechts een aspect betreft. De gedeputeerde is het er niet mee eens om te stellen dat vanwege het woningtekort een hogere bevolkingsgroei niet goed is. Demografie biedt een toekomstkader, niet alleen op het gebied van wonen, en zoals het nu wordt voorgesteld, is te zwart-wit.

Tweede termijn

Dhr. **Klein** (CU) is blij met de bereidheid van GS om aan te schuiven bij een expertmeeting over goede economische ontwikkelingen. De PvdD en CU vragen de overige fracties of zij dit initiatief kunnen steunen.

De **voorzitter** meldt dat er een rondetafelgesprek/expertmeeting over de actualisatie van de agenda gepland staat op 11 maart a.s. Oud gedeputeerde Bond heeft vorige periode toegezegd aan PS om een expertmeeting economie te organiseren tbv de actualisatie van het economisch beleid. Hier kan dan wellicht ook de nieuwe economie bij worden betrokken.

Gedeputeerde **Zaal** vindt het prima.

De **voorzitter** constateert dat de commissie het voorstel ondersteunt. De ambtelijke ondersteuning van GS zal contact opnemen met de PvdD en CU ten behoeve van de expertmeeting op 11 maart.

9.b. Economie: Brief GS aan PS inzake Kamerbrief stand van zaken Pallas
9.b.1. Pallas: Brief over belang Pallas aan de minister Medische Zorg en Sport

Dhr. Groen van Vereniging Pettemerduinen kernreactor vrij: "Het verhaal gaat dat het enige boek dat de voormalige president van de Verenigde Staten Ronald Reagan, heeft gelezen Atlas Shrugged van Ayan Rand is. Het lag gedurende zijn presidentschap op zijn nachtkastje. De roman vertelt het verhaal van ondernemers die wegtrekken uit een socialistische samenleving om een eigen utopische maatschappij te scheppen op basis van het kapitalisme en marktregulering. Een filosofie die ook ten grondslag ligt aan de huidige Nederlandse politiek. Pallas maakt momenteel echter een omgekeerde beweging. Van het geloof in de markt naar de afhankelijkheid van de overheid. Op de site van Pallas staat nog steeds vermeld dat Pallas gesterkt door alle gesprekken met investeerders en de robuuste businesscase, ervan overtuigd is dat de private financiering rondkomt. Helaas, medio vorig jaar werd duidelijk dat de markt niet gelooft in de levensvatbaarheid van het Pallas-initiatief; de particuliere investeerders haakten af. Moeiteloos wordt door de onlangs aangetrokken oud-minister Zalm en oud-topambtenaar Leefting nu het steven gewend. Pallas wordt een staatsbedrijf. Om staatsbedrijf te kunnen worden zal de politiek moeten worden overtuigd van het grote strategische belang voor Nederland van de nieuw te bouwen reactor. Impliciet moet daartoe worden aangetoond dat als Pallas operationeel is in 2030 de leveringszekerheid van medische isotopen dan nog steeds afhankelijk is van kernreactoren, er dan geen leveringszekerheid mogelijk is met deeltjesversnellers en dat ontwikkeling van nieuwe radio-farmaceutische producten nog steeds alleen mogelijk is met kernreactoren. Ook het RIVM suggereert dat we als overbrugging naar toekomstige isotopenproductie met versnellers, nu nog een kernreactor nodig hebben. De huidige ontwikkelingen van isotopenproductie met versnellers laat echter zien dat een keuze voor Pallas de ontwikkeling van betere radiotherapieën juist belemmert. Voor de huidige stand van innovatieve technologie verwijs ik naar de meegestuurde bijlage. Elke medische isotoop die van belang is voor Pallas, kan worden geproduceerd door inmiddels bewezen alternatieve technologie. Pallas zal ruim voordat de reactor gereed is, overbodig zijn en een relikwie worden in ons mooie Natura-2000 duinengebied, samen met de oude HFR-reactor en historisch kernafval waarvoor onvoldoende geld is gereserveerd om deze te ontmantelen of af te voeren. Het nieuwe Pallas-scenario 'financiering door de overheid' hoeft ons niet te verbazen. Pallas kenmerkt zich immers door een steeds wisselend script. Oorspronkelijk was het de bedoeling om de huidige HFR per 2015 te vervangen. Dat is nu verschoven naar 2030. Eerder werden de kosten begroot op € 200 miljoen, in de tweede fase werd dat € 600 miljoen. Onlangs liet Hermen van der Lugt bij BNR-radio weten dat de kosten van Pallas nu richting het miljard gaan. Overigens presenteerde Pallas op 25 januari – 3 dagen voordat officieel bekend werd dat het bouwconsortium uiteen is gevallen – het

architectuurontwerp voor de nieuwe reactor- en kantoor- en productiegebouwen. Nog niet voor de kernreactor zelf, dat is pas in 2022 gereed. Het architectuurontwerp is op verzoek van omwonenden geheel gericht op integratie in de omgeving. Er is inderdaad gewerkt met ribbels geïnspireerd op het strand en de duindoorn groeit tot aan de voordeur. De werkelijkheid is echter dat er in de Pettemerduinen een nieuwe Bijlmer aan Zee wordt gebouwd. De gebouwen torenen 26 meter de lucht in, gelijk aan een flat met tien verdiepingen. Aan het ontwerp is wederom veel belastinggeld besteed, maar het zal nooit worden uitgevoerd, alleen al omdat de ontwikkelingen in de markt snel gaan en de bouw van Pallas al twintig jaar wordt gekenmerkt door uitstel. Tot nu toe is er in deze fase € 164 miljoen aan subsidies verstrekt. Dat zijn leningen. De provincie heeft een lening verstrekt van € 40 miljoen en is akkoord gegaan met uitstel van afbetaling. Het is tijd dat u als leden van deze commissie een risico-inschatting maakt. Ons advies: Trek de stekker eruit! Geef tijd en aandacht aan nieuwe ontwikkelingen."

Mw. **Gonggrijp** (D66) vraagt welke scenario's' voorliggen om met deze situatie om te gaan.

Dhr. **Heijnen** (CDA) is blij dat de Rijksoverheid wil bijspringen, want het CDA blijft geloven in een toekomst voor Pallas en de noodzaak van de productie van medische isotopen. In de brief van het Rijk wordt een locatie in Groningen genoemd, maar klopt het dat Petten nog steeds de voorkeurslocatie is? Mocht er voor Groningen gekozen worden, wat zijn dan de gevolgen voor de lening van de provincie aan Pallas?

Dhr. **Zoon** (PvdD) constateert dat de minister stelt dat private financiering geen redelijke kans van slagen heeft, maar in de provinciale voorwaarden staat dat de bouw en exploitatie volledig met privaat risicodragend kapitaal worden gefinancierd. Delen GS deze mening en wat zijn de gevolgen voor het ontwerpbesluit 56 van toen? Zijn GS het ermee eens dat het risico altijd veel hoger is geweest bij het instellen van de lening dan de veronderstelde 25% voor het niet slagen van het project? Nu is er € 148 miljoen publiek geld geïnvesteerd, maar waar is dit aan besteed? Er is namelijk geen jaarverslag beschikbaar. De € 40 miljoen hadden beter aan andere zaken zoals Tata Steel en werkgelegenheid rond IJmond, besteed kunnen worden, graag de visie van GS. Het is opvallend dat het Rijk nu besluit over dit project, omdat in besluit 56 staat vermeld dat gezamenlijk zou worden opgetrokken met de provincie. Wat wordt bedoeld met alternatieven waarbij geen nieuwe reactoren worden gebouwd? Al 10 jaar lang wordt gesteld dat Pallas de enige mogelijkheid was en nu zijn er plotseling meerdere alternatieven. Waren GS hier altijd al van de op de hoogte en is er een exit-strategie beschikbaar?

Dhr. **Hartog** (VVD) meldt dat Pallas niet alleen invloed heeft op de gebiedsontwikkeling, directe en indirecte werkgelegenheid maar vooral op het borgen van de mogelijkheid om mensen met kanker therapeutisch te kunnen behandelen. Daarom worden termen zoals 'weggegooid geld' en 'onverantwoorde risico's' betreurd.

Mw. **De Groot** (SP) vraagt zich af of mensen met kanker nu dan niet worden geholpen. Zijn de nieuwe ontwikkelingen op het gebied van behandelingen van kanker onvoldoende? Tegen de tijd dat de nieuwe reactor operationeel wordt, kunnen alle noodzakelijke medicijnen tegen kanker geproduceerd worden.

Dhr. **Hartog** (VVD) verwijst naar de antwoorden op de gestelde vragen in december 2020. Hieruit blijkt dat niet alle nieuwe initiatieven voorzien in alle therapeutische behandelingen. Productie van isotopen zonder radioactief afval zou de voorkeur hebben, maar dat is op dit moment niet mogelijk. De huidige reactor is al over de productiefase heen.

Dhr. **Zoon** (PvdD) heeft het idee dat de VVD kankerpatiënten in de steek laat, want veel projecten waar de VVD voorstander van is – Pallas, A8/A9, Zeesluis – worden duurder en lopen enorme vertraging op. Hoe kan Pallas bijdragen aan geneeskunde als het nog vele jaren duurt voordat deze operationeel is?

Dhr. **Hartog** (VVD) verwijst naar de planning. De reactor kan binnen 10 jaar in bedrijf zijn. In de brief aan de minister zijn de zorgen zodanig verwoord dat die recht doen aan de standpunten van de VVD en hopelijk ook de meerderheid van PS. Heeft het niet erg lang geduurd toen GS pas eind januari reageerden op een Kamerbrief van de eerste week van december?

Dhr. **Dulfer** (GL) constateert veel tegenvallers in het dossier, ondanks de positieve inbreng van de directie van Pallas over de voortvarende uitvoering van de plannen. Telkens wordt naar voren gebracht dat er onvoorzien grote tegenslag is ontstaan. De vorige keer bevestigde de directie dat er veel interesse was uit de particuliere sector, maar nu blijkt dat niet zo te zijn. Zelfs de minister kijkt naar alternatieven van de productie van isotopen.

Dhr. **Hartog** (VVD) maakt bezwaar tegen de opmerking dat er geen of verminderde interesse is bij private partijen om te investeren. Die bereidheid is er wel, onder voorwaarde van garanties van de overheid en dat een private partij eigenaar mag zijn van een reactor. De politiek moet hier antwoord op geven en dat gebeurt niet. Weet GL zeker dat de tekst juist gelezen wordt?

Dhr. **Dulfer** (GL) constateert dat telkens een drempel wordt opgeworpen omdat de ambities en de belangstelling te laag zijn, dat is ook hier het geval. De vraag of er voldoende isotopen zijn wordt nu door de minister nader beoordeeld, daar hoort deze vraag thuis. Twijfels over de haalbaarheid nemen toe, maar gelukkig melden GS dat de terugbetaling van de lening van € 40 miljoen niet ter discussie staat.

Mw. **De Groot** (SP) constateert dat de HFR aan het einde van zijn levensduur is en er is heel veel risicovol kernafval opgeslagen in de buurt van de reactor. Ondanks het bedrag van € 117 miljoen dat is besteed aan het opruimen van dit afval, is er weinig verwijderd. Pas in 2035 zal alles afgevoerd zijn. Private investeerders hebben zich teruggetrokken, omdat men betwijfelt of Pallas ooit nodig zal zijn omdat isotopen op andere wijzen kunnen worden geproduceerd. De kosten zijn inmiddels opgelopen tot € 1 miljard zonder uitzicht op ingebruikname. Kunnen GS garanderen dat de lening wordt terugbetaald zonder private investeringen of leidt het ertoe dat het Rijk en de provincie onterecht staatssteun hebben gegeven wanneer geen succes wordt geboekt? De brief aan de minister toont aan dat GS er ook niet meer in geloven. De HFR blijft tot 2030 draaien en is de werkgelegenheid tot dat moment gegarandeerd. In deze periode kunnen GS nadenken over welke werkgelegenheid naar Schagen wordt overgeheveld, misschien deskundigheid om het afval op te ruimen. Pallas en NRG bieden werkgelegenheid voor expats, maar zelden voor Nederlandse burgers. Het onderzoek van de minister is terecht, maar komt te laat. De stekker mag uit het project getrokken worden.

Dhr. **Hartog** (VVD) constateert dat als de stekker eruit wordt getrokken, de lening niet meer terugbetaald zal worden.

Mw. **De Groot** (SP) vindt het prima om de stekker eruit te trekken, ook al betekent dat dat de lening niet terugbetaald wordt.

Mw. **Bezaan** (PVV) is net als het college van mening dat de realisatie van de Pallas reactor van groot belang is, niet alleen voor behoud van kennisinfrastructuur en werkgelegenheid, maar ook voor de gezondheid van burgers. De PVV schrok van de informatie van de minister dat private partijen enkel op voorwaarde van garanties van de overheid willen instappen, niet alleen omdat de bouwkostenraming wordt overschreden, maar ook omdat er behoefte bestaat aan meer duidelijkheid over de verwachte totale kosten, opbrengsten en bouwrisico's. Omdat deze duidelijkheid nu niet geboden kan worden, is volgens het Rijk private financiering niet haalbaar. Het college gaat in overleg met de minister om duidelijkheid te verkrijgen over de positie van de provincie en het Rijk. Hoewel de PVV geen voorstander is van publieke financiering in private zaken, is het belang van Pallas zo groot dat hiervoor een uitzondering wordt gemaakt. De PVV staat in beginsel niet negatief tegenover een eventuele noodzaak van nog meer steun van het Rijk en provincie.

Dhr. **Klein** (CU) constateert dat men altijd heeft gevreesd voor hetgeen nu duidelijk is geworden, toenemende bouwkosten en geen private financiering in zicht. Deze ontwikkeling is erg belangrijk voor de gezondheid en de regio, want ook corona toont dat afhankelijkheid van het buitenland qua medicijnen slecht kan uitpakken. Er moet nu snel worden ingezet op duidelijkheid over het vervolg. Neemt het kabinet zoals gepland, een besluit in het voorjaar 2021? Zo nee, want zijn de gevolgen voor het traject?

Dhr. **Carton** (PvdA) erkent het belang van de nieuwe reactor, maar eigenlijk vindt vandaag een herhaling plaats van de vorige technische briefing en commissievergadering waarin ook al tegenslagen werden vermeld zoals over de private partijen. Wat is precies het risico van de lening van de provincie? Er moet zo snel mogelijk duidelijkheid komen over het lopende onderzoek en het besluit van het kabinet. Welke scenario's zijn er opgesteld voor het vervolg?

Dhr. **Van den Berg** (JA21) vraagt of de PvdA zoals in het verleden bezwaar heeft tegen de toepassing van kernenergie an sich of tegen de hoge kosten.

Dhr. **Carton** (PvdA) heeft altijd steun gegeven aan Pallas om een bijdrage te leveren aan de gezondheidszorg. Nu richten de zorgen zich met name op de toenemende kosten en het afhaken van private partijen.

Dhr. **Van den Berg** (JA21) vraagt zich af hoe de PvdA wel voorstander kan zijn van Pallas maar tegenstander van reguliere kernenergiecentrales voor de opwekking van elektriciteit aangezien hier dezelfde risico's mee samenhangen.

Dhr. **Carton** (PvdA) herhaalt zijn eerdere antwoord. De focus ligt nu op de risico's van Pallas.

Dhr. **Zoon** (PvdD) constateert dat 9 van de 11 incidenten zich hebben voorgedaan in Petten. Hoe kijkt de PvdA naar de (on)veiligheid van de huidige reactor die nog lang in bedrijf moet blijven? Wat is de rol van de provincie hierbij?

Dhr. **Carton** (PvdA) benadrukt dat veiligheid van groot belang is. Bij het voortbestaan van de reactor blijven de zorgen bestaan. Daarom dienen de resultaten van het onderzoek snel bekend te zijn. De provincie maakt het mede mogelijk om een nieuwe reactor te bouwen.

Mw. **De Groot** (SP) vraagt of de PvdA accepteert dat in de toekomst isotopen op andere wijze dan door kernenergie kunnen worden geproduceerd.

Dhr. **Carton** (PvdA) meent dat de nieuwe reactor door de productie van isotopen zal bijdragen aan de gezondheid.

Dhr. **Van den Berg** (JA21) constateert dat private investeerders momenteel te veel risico's zien, niet ten aanzien van de exploitatie maar bij het mitigeren van andere risico's. De voorkeur gaat uit naar private investeringen en marktpartijen, mits de overheid de juiste voorwaarden en een gelijk speelveld borgt. Welke acties zijn ondernomen om private investeerders binnen boord te halen? Welke rol heeft de provincie hierbij gespeeld? Welke mogelijkheden zijn er om ten behoeve van private investeerders, risico's te mitigeren? Welke rol ziet de provincie voor zichzelf weggelegd?

Dhr. **Klein** (CU) constateert dat is gebleken dat de marktpartijen deze situatie juist niet kunnen oplossen. JA21 presenteert een te simpele kijk op de realiteit. Hoe kunnen de risico's worden gemitigeerd zonder dat de overheid andere risico's op zich neemt?

Dhr. **Van den Berg** (JA21) vindt dit een compliment, want de situatie is ook niet ingewikkeld. De markt kan dit prima zelf uitvoeren, mits de risico's worden weggenomen en er een betrouwbaar en eerlijk speelveld voor investeerders wordt gecreëerd. In antwoord op de vraag over het mitigeren van risico's wordt de wedervraag gesteld waarom dan wel subsidie wordt gegeven aan zon- en windenergieprojecten die niet rendabel zijn en waarmee hele grote risico's voor de overheid en burgers samenhangen. De leveringszekerheid van isotopen is van levensbelang en de sector is belangrijk voor de regio en werkgelegenheid. Verwacht wordt dat de provincie brede steun gaat verlenen.

Dhr. **Dulfer** (GL) vraagt of JA21 risicodragend wil investeren in de reactor wanneer de realisatie hiervan alleen mogelijk is met overheidsfinanciering. Hoeveel dient de provincie te investeren?

Dhr. **Van den Berg** (JA21) kan niet precies aangeven hoeveel de provincie zou moeten investeren. De voorkeur gaat uit naar private investeerders, zoals in Engeland waar een kernreactor wordt gebouwd door private investeerders met overheidsgaranties voor verzekering en een vaste marktprijs. Die werkwijze moet Nederland ook toepassen, zowel voor kernenergie als voor energieopwekking door Pallas.

Dhr. **Mangal** (DENK) is voorstander van vervanging van de huidige reactor, maar hoe groot zijn de financiële gevolgen als de private investeerders in financiële problemen komen. De Rijksbijdrage leidt op een later moment tot winst voor private (buitenlandse) partijen, dus hoe kan worden voorkomen dat de schulden nu worden gesocialiseerd en de winsten geprivatiseerd? Wat krijgen de burgers terug voor de subsidies en leningen?

Gedeputeerde **Zaal** focust met name op de rol van de provincie en de op dit moment beschikbare informatie. De provincie heeft € 40 miljoen geleend vanwege het belang van de ontwikkeling van isotopen en behoud van kennis, innovatie en werkgelegenheid op de Energy and Health Campus in Schagen. Het was altijd al bekend dat het een risicovolle lening was, reden om deze volledig te voorzien. Dit bedrag is besteed aan de voorbereiding van het ontwerp en het aanvragen van verschillende vergunningen, een heel ingewikkeld proces. De provincie zet nog steeds in op realisatie van de kernreactor vanwege het belang voor de regio en de medische zekerheid, vandaar de brief aan het ministerie. Een aantal fracties heeft gewezen op alternatieven, maar die kunnen ook bestaan naast de reactor. Projecten zoals SHINE en Lighthouse zijn heel veelbelovend, maar het is nog maar de vraag of deze plannen worden uitgevoerd. Bovendien produceren versnellers een ander soort isotopen dan Pallas, dus er zal altijd behoefte zijn aan medische isotopen van Pallas. SHINE is voorzien voor Groningen, niet Pallas, die is voorzien voor Petten. Pagina 6 van de brief ziet op de private financiering en de minister zegt hier dat dit alleen mogelijk is met verregaande garanties. Daarom wordt een onderzoek uitgevoerd naar mogelijkheden van publieke financiering. In paragraaf 5 worden de alternatieven beschreven wanneer geen nieuwe reactor wordt gebouwd. Pallas is niet controversieel verklaard, dus zal het demissionaire kabinet in het voorjaar nog steeds een besluit nemen. De provincie is in gesprek met het Rijk, daarbij is het uitgangspunt dat de lening op € 40 miljoen gehandhaafd blijft en dat deze wordt terugbetaald. Overigens is nooit de voorwaarde aan de lening verbonden dat sprake zou moeten zijn van private financiering. Mochten de omstandigheden wijzigen, dan komt zij terug bij PS. GS zullen PS op de hoogte houden van het vervolg.

Dhr. **Zoon** (PvdD) vraagt meer duidelijkheid over de besteding van de lening van € 40 miljoen. GS worden verwezen naar voordracht 56 met het oog op de uitspraak van de gedeputeerde dat aan de lening niet de voorwaarde is verbonden dat er sprake zou moeten zijn van private financiering.

Dhr. **Hartog** (VVD) verwijst de PvdD naar de jaarverslagen op de website van Pallas waarin de besteding van de lening verantwoord is.

Gedeputeerde **Zaal** benadrukt dat de lening is bedoeld voor de ontwikkeling van de Energy and Health Campus met behoud van werkgelegenheid voor de regionale economie, dat is een rol van de provincie.

10. Rondvraag portefeuille mw. Zaal en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa

Dhr. **Zaal** (GL) verwijst naar agendapunt 13.b. In de brief wordt gesproken over de zorgen van het college over de kaalslag bij de kwaliteit van voorzieningen. Bij 13.c. staat het verslag van het bestuurlijk overleg met een aantal gemeenten in de regio Zaanstreek/Waterland waarin veel aandacht is gegeven aan bestuurskracht en regionale samenwerking. Hoe ernstig is de financiële situatie, hoezeer staat de bestuurskracht onder druk, wat is het verband tussen beide aspecten en voldoet het huidige provinciale beleid?

Gedeputeerde **Zaal** heeft al eerder toegezegd om na beoordeling van de begrotingen van alle gemeenten in het kader van IBT, PS een update te geven. Schriftelijk is deze update reeds gegeven, maar wellicht is een mondelinge toelichting ook van belang. Hiervoor zal in april een technische briefing of BOT gepland worden.

De **voorzitter** constateert dat de commissie hiermee instemt. Een dergelijk overleg zal dan naar alle waarschijnlijkheid worden gepland op een uitloopvergadering op donderdagavond, omdat de beschikbare commissietijd op maandagen reeds ingevuld is.

Dhr. **Mangal** (DENK) refereert aan C-agenda 12.b. De vraag wordt via de mail aan de griffie gestuurd ter beantwoording door gedeputeerde Pels.

11. Sluiting

De **voorzitter** dankt iedereen voor de bijdrage en sluit de vergadering om 17.15 uur.

Onderwerp	Inhoud	Nummer	Portefeuillehouder	Datum PS	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
Vergroting bekendheid van Noord-Hollandse burgers met provinciaal referendum, burgerinitiatief en inspraak	PS verzoeken het college van Gedeputeerde Staten: - de volgende vier communicatie-uitingen die bekendheid in grote mate zouden versterken te organiseren en uit te voeren o de mogelijkheid tot het initiëren van een referendum, burgerinitiatief of inspraak opnemen in een (digitale) brochure en die onder Noord-Hollandse burgers verspreiden o het doen van (meer) uitingen hieromtrent op sociale media te denken valt hierbij aan een aparte website, en gebruik van de sociale media Facebook, Twitter en Instagram o het opstellen en verspreiden van een infographic met wegwijzer over alle mogelijke manieren van inspraak en	M98-2019	Zaal, I.	11-11-2019	07-01-2021 De afhandeling van deze motie staat 18 januari op de agenda van de commissie EFB. Dat gebeurt in de brief van GS aan PS inz. vaststelling Communicatieaanpak Duurzaam doorpakken 2020 - 2023 en afdoening motie 98-2019 (agendapunt 11B) 03-12-2020: uit besluitenlijst GS van 01-12-2020 m.b.t. Vaststelling Communicatieaanpak Duurzaam doorpakken 2020 - 2023: Het College van Gedeputeerde Staten beschrijft op hoofdlijnen de communicatieaanpak van deze coalitieperiode. De belangrijkste ambitie daarin is de groei van een zendende provincie naar een provincie die voortdurend in gesprek is met haar inwoners en partners. Met deze aanpak willen Gedeputeerde Staten de inwoners van Noord-Holland meenemen in hun inzet op het gebied van klimaat, duurzame stedelijke ontwikkeling en bereikbaarheid, leefbaarheid en economie, vitaal landelijk gebied, cultuur,	11-02-2021: brief GS over deze motie komt aan de orde in cie EFB van 22 maart 2021. 19-01-2020: voorstel presidium volgt nog na behandeling in cie EFB van 22maart 2021.

	meedenken die Noord-Hollandse burgers t.a.v. het bestuur hebben o de informatie op de website toegankelijk en up to date houden				openbaar bestuur en financiën. Transparant en proactief communiceren, bij zowel positief als negatief nieuws, gebruikmakend van kanalen dicht bij de inwoners van onze provincie. Besluit GS 01-12-2020: 1. De Communicatieaanpak Duurzaam doorpakken 2020 - 2023 vast te stellen 2. Provinciale Staten met bijgesloten brief en digitaal opgemaakte bijlage te informeren 3. Provinciale Staten voor te stellen om motie 98-2019 hiermee als afgedaan te beschouwen. 24-07-2020 De volgende acties zijn ter afdoening van deze motie uitgevoerd: 1. De webpagina https://www.noord-holland.nl/Bestuur/Inspraak is nagelopen en geactualiseerd. 2. Er is een infographic gemaakt over de verschillende manieren waarop Noord-Hollanders kunnen meedenken of inspraak kunnen hebben. Deze wordt zowel online als offline gedeeld. 3. In zowel het digitale als het papieren magazine &Holland heeft de infographic een plek gekregen, aangevuld met interviews met Noord-Hollanders die gebruik gemaakt hebben van een of	

					meerdere inspraakmogelijkheden. Deze artikelen zullen ook weer gedeeld worden op social media. 4. De infographic en de losse interviews zijn geadverteerd op sociale media van de provincie Noord-Holland met een verwijzing naar de actuele pagina over inspraakmogelijkheden. Er komt nog een brief richting PS met het voorstel om de motie als afgedaan te beschouwen. 27-03-2020 De uitvoering van deze motie is besproken in de staf van de cvdK. De volgende acties worden ter afdoening van deze motie voor de zomer van 2020 uitgevoerd: 1. De webpagina https://www.noord-holland.nl/Bestuur/Inspraak wordt nagelopen en geactualiseerd. De pagina krijgt ook een verkorte url, bijvoorbeeld www.noord-holland.nl/meepraten. 2. Er wordt een infographic gemaakt over de verschillende manieren waarop Noord-Hollanders kunnen meedenken of inspraak kunnen hebben. Deze wordt zowel online als offline gedeeld. 3. In zowel het digitale als het papieren magazine &Holland krijgt de infographic	

					ook een plek, aangevuld met ervaringen van Noord-Hollanders die gebruik gemaakt hebben van een of meerdere inspraakmogelijkheden. Deze artikelen zullen ook weer gedeeld worden op social media. 4. De infographic wordt gedeeld op Twitter, Facebook en Instagram van de provincie Noord-Holland met een verwijzing naar de actuele pagina over inspraakmogelijkheden. 03-02-2020 Uitvoering van de motie volgt medio 2020.	
Vang de kinderen van Moria op	Roepen het College GS op: — Ondersteuning te verlenen aan de Noord—Hollandse gemeenten bij de opvang en huisvesting van deze kinderen. — In Den Haag aan te dringen op medewerking met de gemeenten.	M21-2020	Dijk van, A.	09-03-2020	20-01-2021 Deze motie kan worden afgedaan, vanwege (a) de actualiteit rond Moria (=er blijken uiteindelijk helemaal geen kinderen daar te verblijven), en (b) de andere activiteiten m.b.t. asielopvang die de CdK samen met Noord-Hollandse gemeenten nu reeds verricht in het kader van de Noord-Hollandse regietafel asielopvang, die de CdK op verzoek van het kabinet organiseert. Wij zullen een brief om afdoening van de motie voorbereiden. 17-08-2020 Bij brief van 3 juli 2020 hebben wij u geïnformeerd over de stand van zaken rond de uitvoering van deze motie. 30-04-2020	PS 1-2-2021: Hr. Van Dijk zegt brief toe 31-08-2020: In de rondvraag van de cie EFB heeft de hr. Zaal (GL) gevraagd: de brief van GS geeft vooral een procedurele opsomming van allerlei

					Onze provinciale betrokkenheid wordt gevormd via de regionale regietafel vluchtelingen en inbreng in de landelijke regietafel. Uiteraard met de aantekening dat formeel gezien dit georganiseerd wordt vanuit de hoedanigheid van de CdK als Rijksheer en hierover de verantwoording aan de minister wordt afgelegd.	overlegvormen waarbinnen aandacht wordt gevraagd voor opvang en huisvesting van de kinderen in Moria. Wat is er intussen concreet bereikt bij de gemeenten? Dhr. Van Dijk (CdK) antwoordt dat het kabinet heeft besloten dat de opvang van de kinderen van Moria plaatsvindt op het Griekse vastenland in samenwerking met de Griekse overheid. Hij neemt als Rijksheer deel aan het overleg waarin hij

						functioneert als verlengstuk van het kabinet en vanuit deze functie vraagt hij aandacht voor dit probleem, maar vooralsnog is geen sprake van bereidheid en wordt verwezen naar de afspraken met Griekenland. Niettemin vraagt hij ook binnen de kring van Commissarissen hier aandacht voor. 30-06-2020 Een brief van GS met stand van zaken is op de C-agenda van cie RWK 24-8-2020 en cie EFB 31-8-2020 geplaatst.

Motie Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds	Verzoek PS aan college van Gedeputeerde Staten op om: Zo snel mogelijk te inventariseren hoe de economische en maatschappelijke infrastructuur op een duurzame manier gestimuleerd en versterkt kan worden en met een voorstel te komen voor het instellen van een Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds dat zich daarop richt. Hierbij de aandacht te richten op: - verduurzaming van de bebouwde omgeving, inclusief maatschappelijk vastgoed, waarbij centraal staat dat er geen lastenverhoging voor eigenaren en huurders plaats zal vinden en dat deze verduurzaming onderdeel uit zal maken van de bijdrage die Noord-Holland doet aan	M42-2020	Pels, Z.	18-05-2020	12-01-2021 GS hebben in oktober 2020 PS middels een brief geïnformeerd over het raamwerk voor de uitvoering van motie 42. Met de 1e tranche zoals die beschreven staat is begonnen en inmiddels heeft besluitvorming over enkele maatregelen plaatsgevonden. In maart zullen GS middels een brief PS informeren over de stand van zaken en een vooruitblik naar de 2e tranche. Op de website van de provincie staat een overzicht van de maatregelen. In oktober is er een actualisatie van uit de GS-besluitenlijst en vanuit cie EFB bij de motie gepubliceerd. 21-10-2020: uit besluitenlijst GS d.d. 06-10-2020: Op 18 mei 2020 hebben Provinciale Staten een motie aangenomen om te komen tot een Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds (motie 42). Het doel is de economische en maatschappelijke effecten in Noord-Holland, als gevolg van de uitbraak van het Coronavirus te verzachten. GS komen nu met een brief waarin het raamwerk dat is ontwikkeld voor de uitvoering is beschreven en wil daarover in gesprek met PS. Besluit GS	4-3-2021: stand van zaken uitvoering motie 42 op B-agenda EFB 22-3-2021 14-12-2020: Financiële verwerking motie 42 bij 1e begrotingswijziging 2021. 27-10-2020: de brief GS met raamwerk is besproken in cie RWK van 19-10-2020 en in cie EFB van 26-10-2020, wordt nog vervolgd. 01-09-2020: in cie EFB van 31-08-2020 is over motie 42-2020 gesproken.

	het realiseren van de doelen van het Klimaatakkoord - versterking van de culturele en maatschappelijke infrastructuur - het als uitgangspunt nemen dat maatregelen voornamelijk revolverend zijn - als startpunt te nemen een richtinggevend maar niet dwingend bedrag van Euro 100 mln - financiering uit de eigen middelen doch, indien noodzakelijk, vreemd vermogen te overwegen en daarbij een breed financieel instrumentarium te betrekken - het voorkomen van versnippering van middelen. Aan de Staten een voorstel te doen, uiterlijk bij de begroting 2021, en hierbij ook de eventuele invloed en uitwerking op de diverse beleidsterreinen inzichtelijk te maken.				06-10-2020: 1. Provinciale Staten door middel van bijgaande brief te informeren over het raamwerk dat is ontwikkeld voor de uitvoering van motie 42 2. De gemeenten in Noord-Holland te informeren over het Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds gemeenten door middel van bijgaande brief. 20-08-2020: uit besluitenlijst GS d.d. 07-07-2020: Besluit GS 1. Provinciale Staten met een brief te informeren over de voorgenomen uitwerking van moties 41 en 42. 2. De portefeuillehouders RO en Cultuur te machtigen redactionele aanpassingen te doen. 15-07-2020 Wij hebben op 7 juli jl. een brief aan PS gestuurd waarin beschreven wordt welke onderdelen relevant worden gezien in de uitvoering van motie 42.	Er is afgesproken dat het voorstel van GS hoe daar invulling aan te geven niet samen met de begroting als een punt wordt geagendeerd maar ieder apart (eerst blauwdruk/motie 42-2020 en dan begroting). Dit is behandeld op 19 oktober in de cie RWK en op 26 oktober 2020 in de cie EFB

Provinciaal Noodfonds Sociale Infrastructuur	Verzoek PS om 1. Gemeenten en waterschappen te laten inventariseren welke culturele en maatschappelijke organisaties die mede bijdragen aan Provinciale doelen als cultuur, cultuur historie en leefbaarheid aan de huidige situatie ten onder dreigen te gaan 2. Te inventariseren welke maatregelen op korte termijn genomen moeten worden om deze organisaties te helpen de periode tot herstel van een meet normale situatie te overbruggen 3. Een voorstel aan Provinciale Staten voor te leggen voor het instellen van een 'Provinciaal Noodfonds Sociale Infrastructuur' (PNSI) om de kosten van deze noodmaatregelen voor de korte termijn te dekken 4. Voorwaarden op te stellen waar een gemeente of waterschap aan moet voldoen	M41-2020	Pels, Z.	18-05-2020	11-01-2021 In 2020 is met de gemeenten in Noord-Holland toegewerkt naar twee proposities: één vanuit Noord-Holland Noord en één vanuit de gemeenten in de MRA (exclusief Amsterdam en Flevoland). Beide proposities zijn door GS overgenomen. In november 2020 is door GS noodsteun verleend aan 37 gemeenten die op hun beurt 100 culturele instellingen in Noord-Holland financieel helpen. Het restant (€ 2.807.600) wordt ingezet voor gemeenten in Noord-Holland om noodsteun te verlenen aan culturele instellingen met vervolgschade in 2021. In het bestuurlijk overleg met de wethouders in december 2020 is besproken dat de bijdrage wordt ingezet als aanvulling op noodsteun vanuit de rijksoverheid (rijkscultuurfondsen) en de gemeenten. Daarom moet eerst duidelijk zijn welke steun hieruit wordt verleend. Indienen van de proposities voor het restbedrag is in maart/april 2021. In oktober is er een nieuwe actualisatie vanuit de GS-besluitenlijst bij de motie gepubliceerd 29-10-2020: uit	4-3-2021:Voortgangsbrief op B-agenda EFB 22-3-2021 01-09-2020: in cie EFB van 31-08-2020 is over motie 41-2020 gesproken. Er werd door de commissie een aantal zaken meegegeven. 03-07-2020: de 2e begrotingswijziging met daarin verwerkt de motie over het Provinciaal Noodfonds Sociale Infrastructuur komt naar verwachting in augustus in cie

	om in aanmerking te komen voor een beroep op het PNSI ter ondersteuning van de lokale maatschappelijke en culturele organisaties 5. Voor de uitvoering samenwerking te zoeken met gemeenten, waterschappen en het Rijk, met in achtneming van ieders eigen competentie 6. Als startpunt te nemen een richtinggevend maar niet dwingend bedrag van Euro 10 mln 7. Financiering uit de eigen middelen doch, indien noodzakelijk, vreemd vermogen te overwegen en daarbij een breed financieel instrumentarium te betrekken 8. Gelet op de urgentie van de problematiek, de uitvoering van de verschillende onderdelen van deze motie zo spoedig mogelijk ter hand te nemen en PS regelmatig te				besluitenlijst GS d.d. 27-10-2020: Besluit: 1. Kennis te nemen van de twee proposities die dienen als basis voor de subsidieaanvraag van a) de gemeenten in Noord-Holland Noord en b) de gemeenten in de MRA (excl. Amsterdam en Flevoland) en die gedaan zijn in het kader van de uitvoering van motie 41 inzake het Provinciaal Noodfonds Sociale Infrastructuur 2. Aan 37 gemeenten een incidentele subsidie te verstrekken zoals opgenomen in bijlage 4 om culturele instellingen in hun gemeente te ondersteunen die als gevolg van de COVID-19 maatregelen in acute financiële nood zijn gekomen 3. In afwijking van de Aanwijzingen voor de subsidieverstrekking Provincie Noord-Holland een voorschot van 100 procent van de verleende subsidies te verstrekken 4. PS voor te stellen de resterende middelen in het noodfonds beschikbaar te houden, om samen met de gemeenten in Noord-Holland noodsteun te verlenen aan culturele instellingen met vervolgschade Covid-19 in 2021, door het restantbedrag van € 2.807.600 als	EFB (en overige commissies) en naar verwachting op 14 september 2020 in PS.

	informeren over de voortgang.				uitgestelde intentie op te nemen in de laatste begrotingswijziging 5. Provinciale Staten met bijgaande brief te informeren over de voorgenomen uitwerking van motie 41 en de portefeuillehouder Cultuur te machtigen redactionele aanpassingen te doen. 20-08-2020: uit besluitenlijst GS d.d. 07-07-2020: Besluit GS 1. Provinciale Staten met een brief te informeren over de voorgenomen uitwerking van moties 41 en 42. 2. De portefeuillehouders RO en Cultuur te machtigen redactionele aanpassingen te doen.15-07-2020 15-07-2020 Op 7 juli jl. hebben wij besloten PS te informeren over de voortgang van de uitvoering van deze motie. Gemeenten in respectievelijk Noord-Holland Noord en Metropoolregio Amsterdam maken een voorstel voor steun uit het noodfonds voor organisaties van bovenregionaal belang buiten Amsterdam. Voor verdere uitwerking en voorwaarden verwijzen wij naar de opgestelde brief. Deze staat onder meer geagendeerd voor de commissie EFB (31-8 leidende commissie)	

Educatie koloniaal Verleden	PS verzoekt het college van Gedeputeerde Staten: - jaarlijks stil te staan bij de jaarlijkse Keti Koti viering op 1juli - organisaties gespecialiseerd in racisme, zoals onder andere Stichting Keti Koti Tafel te benaderen en te vragen of zij, i.s.m. de provincie, dialoogtafels wil organiseren over hoe racisme van invloed is op het dagelijks leven van Noord-Hollanders - i.s.m. met een organisatie gespecialiseerd in racisme en slavernijverleden een tentoonstelling in het provinciehuis over racisme / structurele ongelijkheid en de rol van het provinciehuis als koloniaal erfstuk hierin te organiseren - daarbij waar mogelijk zichtbaar verbinding te leggen met andere vormen van discriminatie - PS over de	M48-2020	Dijk van, A.	29-06-2020	07-01-2021 De afhandeling van deze motie staat 22 maart op de agenda van de commissie EFB. Dat gebeurt in de brief GS aan PS inz. afdoening Motie 48-2020 over educatie koloniaal verleden (agendapunt 11A) 03-12-2020: uit besluitenlijst GS van 01-12-2020: 1. Kennis te nemen van het onderzoek 'Fout erfgoed? Paviljoen Welgelegen en het slavernijverleden' uitgevoerd door de Fabryck 2. Met een brief Provinciale Staten te informeren over de uitvoering van motie 48-2020 'educatie koloniaal verleden' 3. Provinciale Staten voor te stellen om motie 48-2020 hiermee als afgedaan te beschouwen. 24-07-2020 Er wordt gewerkt aan een voorstel ter afdoening van deze motie. In het najaar ontvangt PS een brief over de implementatie van de motie.	11-02-2021: brief GS over deze motie komt aan de orde in cie EFB van 22 maart 2021. voorstel presidium volgt nog na behandeling in cie EFB van 22 maart 2021.

	voortgang hiervan te informeren.					
Investeren in stageplekken voor Noord-Hollandse jongeren	PS verzoekt het college van Gedeputeerde Staten om: ● In gesprek met de techniekSector te onderzoeken of, en zo ja welke, ondersteuning van de provincie en/of de werkambassadeur wenselijk is om het aantal stageplekken te bevorderen t.b.v. MBO-studenten.	M184-2020	Zaal, I.	09-11-2020	07-01-2021 Een GS besluit over uitvoering van de motie is voorzien in februari waarna PS het voorstel voorgelegd krijgen.	
Helder taalgebruik	PS verzoekt Gedeputeerde Staten, - Een tweede toegankelijke versie van de de begroting volgens de richtlijnen voor taalniveau B1 op te stellen - Te verkennen voor welke andere publicaties een tweede versie volgens de richtlijnen B1 passend zou zijn - Daarbij ook de communicatie op de website mee te nemen.	M174-2020	Pels, Z.	09-11-2020	Bij de jaarstukken 2020 zal een eerste simpele versie worden gevoegd, in de vorm van een animatiefilmpje. Over de verdere uitvoering van de motie worden Provinciale Staten bij de begroting verder geïnformeerd.	

Meer laadpalen	PS dragen het college van GS op: □ - te bekijken in welke provinciale programma's het aanleggen van publieke oplaadpalen ingepast kan worden om de groei van het aantal laadpalen aan te jagen, zoals het HIRB-programma voor verduurzaming van bedrijventerreinen.	M179 -2020	Zaal, I.	09-11-2020	07-01-2021 In de motie wordt verwezen naar MRA-E met betrekking tot uitrol publieke laadinfra voor personenvoertuigen. Daarvoor zijn al meer dan 6000 laadpunten gerealiseerd en wordt de plaatsing van nog eens 20.000 laadpunten uitgevoerd. Met betrekking tot laden op privé terrein voor particulieren en/of bedrijven wordt op dit moment een plan van aanpak opgesteld. Begin 2021 kunnen we daar concrete maatregelen benoemen zodat ook daar voldoende laadinfra beschikbaar komt. De werkzaamheden van MRA-E worden / zijn vastgelegd in een jaarlijks opgesteld werkprogramma.	
Bibliotheken open houden	PS roepen Gedeputeerde Staten op - Het belang van het snel weer kunnen openen van bibliotheken te benadrukken bij de veiligheidsregio - Contact op te nemen met de gemeenten om te kijken welke ondersteuning hierbij nodig is - Te onderzoeken hoe Probiblio bibliotheken kan	M175 -2020	Pels, Z.	09-11-2020	11-01-2021 In verschillende gremia hebben Gedeputeerde Staten het bredere maatschappelijk belang van de bibliotheken en de oproep om bibliotheken open te houden bij toekomstige lockdowns onder aandacht gebracht. De CdK heeft dit besproken in zijn overleg met de veiligheidsregio's en gedeputeerde Pels in haar overleggen met gemeenten, IPO en Probiblio. GS hebben op 3 december 2020 een brief	05-02-2021: Brief over afdoen motie 175 Bibliotheken openhouden in GS 2-2-2021 behandeld. Zal in commissie EFB van 22 maart 2021 besproken worden.

	ondersteunen in het opzetten van aanbod dat past binnen de mogelijkheden die door het kabinet zijn gegeven - In overleg te treden met het IPO en de minister van OCW om sluiting van bibliotheken bij eventuele toekomstige lockdowns te voorkomen.				over dit onderwerp verzonden aan Binnenlandse Zaken. Deze brief is door verschillende provincies mede-ondertekend. Onze uitvoeringsinstelling Probiblio steunt op diverse manieren de lokale bibliotheken, onderzoekt voortdurend wat hier passend aanbod is en brengt in januari een themapublicatie over de maatschappelijke inzet van bibliotheken in coronatijd uit. 05-02-2021: Uit besluitenlijst GS d.d. 02-02-2021: Provinciale Staten hebben op 9 november 2020 met motie 175 het college van GS opgeroepen te onderzoeken welke bijdrage de provincie kan leveren in het openhouden van bibliotheken bij toekomstige lockdowns vanwege de coronamaatregelen. Het college informeert PS over de diverse activiteiten die naar aanleiding van deze motie zijn ondernomen. Besluit GS 02-02-2021: 1. Provinciale Staten met bijgaande brief te informeren over de uitwerking van motie 175 Bibliotheken openhouden 2. Provinciale Staten te verzoeken de motie als afgedaan te beschouwen.	

Waar nodig extra provinciale ondersteuning voor voedselbanken en voedseluitgifte punten die geconfronteerd worden met tekorten	PS roept het College van GS op om: Te verkennen hoe we vanuit de provincie ondersteuning kunnen bieden aan voedselbanken Alles in het werk te stellen om een win-win situatie te creëren met betrekking tot het voorkomen van voedselverspilling en het sluiten van korte ketens aan de ene kant en het zorgen van voldoende aanbod voor de voedselbank aan de andere kant.	M183-2020	Pels, Z.	09-11-2020	28-01-2021 Het overleg over de uitvoering van de motie loopt, bijv. via Greenport NHN en uitvoering van onderdeel motie 42. Op andere onderdelen wordt nog onderzocht waar de behoefte ligt.	
Maatwerkdemocratie	PS dragen het college van GS op: - gemeenten in Noord-Holland te attenderen op de maatwerkdemocratie-instrumenten - op verzoek gemeenten te ondersteunen die vorm willen geven aan nieuwe, gemeentegrens overstijgende, bestuursvormen die zowel goede sturing voor de raad	M177-2020	Zaal, I.	09-11-2020	11-01-2021 GS zijn gestart met de uitvoering van de motie. Maatwerkdemocratie is op 4 december jl. in de BZK Roadshow met gemeenten besproken en de motie is opgenomen in de concept Agenda bestuurlijke vernieuwing en participatie. De concept agenda wordt op 18 januari a.s. in de cie. EFB besproken. Daarna zal bij de vaststelling van de definitieve agenda voorgesteld worden de motie als afgedaan te beschouwen.	

	als betrokkenheid van inwoners kunnen bieden.					
Ondersteuning provinciale vrijwilligers in coronatijden	PS Verzoekt het college van GS: - provinciale vrijwilligers een hart onder de riem te steken en waardering te betonen voor hun inzet in deze uitdagende COVID-19 tijden - te onderzoeken welke manier hiervoor het beste past en dit terug te koppelen aan Provinciale Staten.	M155 -2020	Pels, Z.	09-11-2020	Over de uitvoering van deze motie zullen Provinciale Staten in het eerste kwartaal van 2021 worden geïnformeerd.	

Onderwerp	Portefeuillehouder	Inhoud	Behandeld in agenda	Stand van zaken
1 begrotingswijziging 2021	Pels, Z.	Mw. Pels zegt toe: - in te stemmen met het voorstel om een keer naar het hele systeem van reserves te kijken. GS werken momenteel aan een verkenning om de financiering van de infrastructuur (het grootste programma in de begroting) meer inzichtelijk te maken voor PS. - om met PS nog te spreken over de besteding van het herstelfonds voor € 100 miljoen en het revolverende karakter. Om PS niet te beperken in de wensen, is gekozen voor de dekking van het volledige fonds, zodat alle mogelijkheden open blijven. Via de P&C-cyclus worden PS hier regulier over geïnformeerd. -Fluctuaties in de toekomst bijvoorbeeld in een jaar waarin veel wordt geactiveerd, worden op de korte termijn niet als problematisch gezien. Voor de lange termijn kan worden gekeken naar de activering en in welk jaar. Indien mogelijk wordt dit bij de komende kaderbrief voorgelegd of anders bij de begrotingsbehandeling. -Het wijzigen van de kapitaallastensystematiek is een ingrijpende wijziging op de samenstelling van de begroting en zal op een apart moment met PS besproken worden	Economie Financiën en Bestuur 15-02-2021 7.a. Financien, Infrastuctuur, Landbouw, Milieu: Voordracht Eerste begrotingswijziging 2021 (A-agenda NLG 8-2-2021, EFB en M&B 15-2-2021)	

Jaarstukken 2019/ICT/datalekken	Stigter, E.	Stand van zaken onderzoek ICT: er loopt momenteel een audit naar de gehele ICT en naar aanleiding van de resultaten wordt in de volgende fase een actie gestart waarbij de financiële stand van zaken van de administratie meegenomen wordt. De tijdsplanning van dit proces zal toegestuurd worden. Hij kan niet concreet antwoorden op de vraag of het proces op schema ligt. In ieder geval worden PS op de hoogte gehouden.	Economie Financiën en Bestuur 15-06-2020 4.a. Voordracht Jaarstukken 2019	In PS van 1-2-2021 zijn vragen gesteld door PvdA over veiligheid systemen provincie. Mede nav datalek Bij 12 van IPO. Hr. Stigter zegt nadere informatie toe zodat het onderwerp in de commissie EFB kan worden behandeld. Behandeling in commissie EFB 22 maart 2021
Kop werkt!	Zaal, I.	Programma loopt af. hr. Van der Hoek zegt toe dat het onderwerp terugkomt op de agenda van de commissie na afronding van de effectrapportage (maatschappelijke en economische effecten) en de evaluatie van het ambitiedocument en evaluatie governance.	Economie Financiën en Bestuur 20-01-2020 7.a. De Kop Werkt! Voortgangsrapportage 2019, Jaarprogramma 2020	Aan de evaluatie van het ambitiedocument en evaluatie governance wordt nu gewerkt. De effectrapportage wordt circa 1 jaar uitgesteld. In 2021 wordt dit te samen aan de commissie aangeboden. 2e tranche jaarprogramma 2020 is behandeld in EFB van 18 januari 2021. Toezegging mw. Zaal bij deze behandeling: GS geen voorstander van verlenging huidige samenwerkingsovereenkomst. Samenwerking wel van groot belang en zal op andere manier worden vormgegeven. Zodra op

				basis van een integrale benadering er nieuwe overeenkomsten worden afgesloten, komen GS terug bij PS, maar eerst moeten de lopende projecten worden afgerond en moet de effectrapportage worden afgewacht.
Voortgang beleidsnotitie Sport	Pels, Z.	Het aanbieden van plantaardige maaltijden en snacks in de kantine zal wederom bij de eerstvolgende kennissessie via Sportservice onder de aandacht gebracht worden. De focus op natuurinclusiviteit kan bij een volgende ronde aan de orde komen, aangezien het huidige budget daarvoor nu onvoldoende is.	Economie Financiën en Bestuur 18-01-2021 5.b. Sport: Brief GS aan PS inz. Voortgang Beleidsnotitie Sport	
Actieagenda circulaire economie 2021-2025	Pels, Z. Zaal, I.	Mw. Zaal zegt toe: - bij de actualisatie van de agenda Onderwijs en Arbeidsmarkt wordt de vraag van GL hoe ervoor wordt gezorgd dat mensen door omscholing de kans krijgen om zinvol deel te nemen aan de maatschappij meegenomen.	Economie Financiën en Bestuur 18-01-2021 5.a. Circulaire Economie: Concept-Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025	
Motie 42 herstelfonds	Pels, Z.	- Zodra de regelingen zijn afgerond, wordt hierover uitgebreid met PS gesproken en met enige regelmaat zal naar het geheel van het fonds worden gekeken.	Economie Financiën en Bestuur 26-10-2020 4.a.	De toezeggingen zijn gedaan in diverse cie's EFB en PS (begrotingsvergadering 2021).

		Eind maart 2021 is de eerste tranche wellicht weggezet, een goed moment om met PS het gesprek aan te gaan over de uitwerking. - Het is belangrijk om toe te werken naar meetbare kengetallen per maatregel door middel van een goede monitoring. PS worden hierover geïnformeerd - Wanneer serieus gedacht wordt over de effectiviteit van het fonds zullen GS terugkomen bij PS zodat kaders meegegeven kunnen worden. - Financieel wordt herstelfonds verwerkt in 1e begrotingswijziging 2021 - Verkend wordt of een relatie kan worden gelegd met kengetallen uit de impactanalyse, die dient als terugkoppeling op de jaarrekening - Cultuurbank wordt verkend	Economie/duurzaamheid: Brief GS aan PS inz. raamwerk voor de uitvoering van motie 42: economische herstel en duurzaamheidsfond (Het genoemde doel 1 in de brief (muv bedrijventerreinen op B-agenda cie RWK 19-10-20 en de overige doelen (met bedrijventerreinen uit doel 1) op b-agenda EFB 26-10-20)	Eind maart 2021 is eerste tranche weggezet dan zal het onderwerp weer in de commissie worden besproken (22 maart cie EFB). 1e begrotingswijziging waarin herstelfonds financieel wordt verwerkt is behandeld in EFB 15-2-2021. Hierbij is toegezegd -dat over de tweede en mogelijk derde tranche het gesprek aangegaan wordt met PS. -Met PS zal nog gesproken worden over de besteding van het herstelfonds voor € 100 miljoen en het revolverende karakter. Om PS niet te beperken in de wensen, is gekozen voor de dekking van het volledige fonds, zodat alle mogelijkheden open blijven. Via de P&C-cyclus worden PS hier regulier over geïnformeerd.

				In de toekomst kan nader gesproken worden over de doelen van het herstelfonds en of GS hebben voldaan aan de opdracht van PS
Initiatiefvoorstellen Forum voor Democratie tot wijzigen Referendumverordening	Zaal, I.	GS zullen pogingen tot referenda monitoren en waar mogelijk, obstakels bespreekbaar maken in de commissie Mw. Zaal geeft aan dat op basis van de motie van FvD is al een communicatietraject gestart, voorgesteld wordt na te gaan wat dit heeft opgeleverd alvorens weer een nieuw traject te starten. Zodra de digitale mogelijkheid aanwezig is, zal hierover gecommuniceerd worden. Bindend correctief referendum agenderen in commissie zodra de Grondwetswijziging dat mogelijk maakt	Economie Financiën en Bestuur 28-09-2020 9.a. Initiatiefvoorstellen tot wijziging Referendumverordening van Forum voor Democratie en advies van GS over de initiatiefvoorstellen	Zie ook gestelde Statenvragen 115-2020 van FvD Vraag over kosten is schriftelijk beantwoord en geagendeerd op C-agenda EFB 18 januari 2021.
Verworpen motie 77 onderzoek financiele positie gemeenten	Zaal, I.	Mw. Zaal zegt het volgende toe: Normaal wordt over IBT in een jaarverslag aan het einde van het jaar, gerapporteerd. In verband met de bijzonder situatie, zal zij aan het einde van het jaar als alle begrotingen zijn ingediend, met een tussenrapportage te komen die dan eventueel besproken kan worden.	PS-vergadering 14-09-2020 13. Indien aan de orde: stemming motie(s) Vreemd aan de Orde van de Dag.	Op de c-agenda EFB van 15 februari 2021 staat brief van GS met de eerste bemerkingen. In de brief geeft GS aan dat In het eerste kwartaal van dit jaar de financiën van de Noord-Hollandse gemeenten verder tegen het licht worden gehouden om hun beelden erop verder te verscherpen. De

				resultaten daarvan zullen GS in het tweede kwartaal ook aan u ter kennis aan PS te brengen. Voorgesteld wordt om het onderwerp dan op de B-agenda te bespreken. Nav rondvraagpunt hr. Zaal GL over dit onderwerp is toegezegd om na beoordeling van de begrotingen van alle gemeenten in het kader van IBT, PS een update te geven. Schriftelijk is deze update reeds gegeven, maar wellicht is een mondelinge toelichting ook van belang. Hiervoor zal in april een technische briefing of BOT gepland worden.
Kadernota verbonden partijen	Pels, Z.	In het te organiseren overleg van GS met PS over welke informatie PS willen ontvangen over de verbonden partijen kan het ontvangen van de Kadernota's van de GR's worden meegenomen.	Economie Financiën en Bestuur 31-08-2020 9.b. Verbonden partijen: Voordracht Kadernota verbonden partijen 2020	Gekeken zal worden of dit onderwerp in een van de komende commissievergaderingen geagendeerd kan worden of dat een apart moment georganiseerd moet worden.

Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies	Pels, Z.	- de verbinding wordt voor de lange termijn aangegaan en jaarlijks wordt aan PS een jaarrekening, jaarverslag en kadernota voorgelegd, dat is het moment om er met elkaar over te spreken. - Mw. Pels stelt voor om - gezien het feit dat het een nieuwe vorm van samenwerking betreft - er de komende tijd vaker met elkaar over te spreken. Een goed moment is het bespreken van het nieuwe beleid van Noord-Holland voor de Stelling van Amsterdam dat aan het eind van het jaar aan PS wordt toegestuurd. Dit is een goed moment voor PS om aanvullende kaders mee te geven aan GS.	Economie Financiën en Bestuur 18-06-2020 15.a. Erfgoed: Voordracht Oprichting Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies	Behandeling waarschijnlijk 1e kwartaal 2022 (zie brief C-agenda EFB 18-1-2022). Mw. Pels heeft technische briefing aangeboden over dit onderwerp. Datum wordt gezocht.
Agenda weerbaar Noord-Holland	Dijk van, A.	- Met de QuickScans wordt gewoon doorgegaan want het streven is hier zoveel mogelijk gemeenten op aan te laten sluiten. PS zullen hier regelmatig over geïnformeerd worden. - Er wordt in ieder geval ingezet op het vergroten van de interne weerbaarheid waarover teruggekoppeld zal worden en waar nodig, wordt ingezet op het vergroten van de eigen weerbaarheid.	Economie Financiën en Bestuur 18-06-2020 13.a. Bestuur: Brief GS aan PS inz. Concept-Agenda Weerbaar Noord-Holland	De CdK zal over de voortgang van de agenda ten minste 1x per jaar aan de Staten rapporteren (los van de P&C-cyclus. Eerste voortgangsrapportage juni 2021. Zie ook brief C-agenda EFB 18-1-2021
Kaderbrief 2021 (behandeld in EFB 15/6 en PS	Pels, Z.	1. Er kan een extra techn. brief.komen over onzekerheden eigen prov. financiën irt corona. 2. Op korte term. heeft corona geen duidelijke impact op opcenten, maar dat is wel mogelijk op langere term. Ook bestaan er onzekerheden over de toekomst van het belastinggebied. De ged. neemt deel aan IPO-	Economie Financiën en Bestuur 15-06-2020 4.b. Voordracht Kaderbrief 2021	1. Er zal 22 april een technische briefing provinciale financiën georganiseerd worden (Corona, opcenten, provinciefonds (zijn ook uitkomsten IPO bekend)

29/6/2020)		werkgroep strat. verkenning. PS worden geïnformeerd als er nieuws is. 3. Aandacht voor operat. doelen: mw. Pels wil eerst het gesprek aangaan met PS , via de Rekcie. Ook over de indicat. zal zij in gesprek gaan met PS 4. Impactanalyse: gekeken zal worden naar de impact van jaarrek. 2019. In najaar komt GS met 1e concept van 3 programma's uit begroting om te toetsen of dit de imp.analyse is waar om gevraagd wordt. Met PS wil zij kijken hoe van verantwoording bij jaarrek. toegewerkt kan worden naar begroting Ook zal er hier een koppeling gemaakt worden met de indicatoren. 5. 8-jaarsperspectief: brengt op zich weinig. Effecten verschillende keuzes rijk over belastinggebied en provinciefonds kunnen in scenario's worden gezet en gedeeld worden met PS		3. Een eerste verbeterslag in de indicatoren is gerealiseerd in begroting 2021 rekeningencie Plus is gaat dit oppakken. 4. Impactanalyse: uitgesteld naar voorjaar 2021 (brief GS inz. voortgang ontwikkeling impact analyse staat op c-agenda's van alle commissies in maart 2021)
Burgerparticipatie	Dijk van, A.	GS stellen voor om bij dit proces eventuele verbeteringen te betrekken, vast te leggen welke vormen er al zijn en wat er past bij de provincie, het participatiebeleid vast te stellen en de doelstellingen te evalueren, hetgeen overigens al plaatsvindt bij grote onderwerpen, zoals bij de Omgevingswet. Deze evaluatie zal aan PS worden voorgelegd	Economie Financiën en Bestuur 24-02-2020 7.a. Burgerparticipatie: agendapunt aangedragen vanuit Presidium	Agenda bestuurlijke vernieuwing en participatie behandeld in EFB 18-1-2021. Ged. Zaal heeft zich voorgenomen om ook met dierenrechtenorganisaties, TBO's en milieuorganisaties regelmatig te overleggen over de verschillende beleidsterreinen van haar portefeuille. Zij zegt toe zich in te zetten op uitbreiding van dit

				netwerk. Presidium 1-2-2021: Besloten tot hernieuwde start werkgroep burgerparticipatie. Deze werkgroep die in principe voor de duur van een jaar wordt ingesteld, de opdracht mee te geven om zich te richten op de participatieverordening, het digitale platform en het samen met gemeenten organiseren van een provinciale conferentie over burgerparticipatie. De werkgroep zal zich richten op de bespreking van de door de ambtelijke organisatie voorbereide documenten, en als klankbord dienen voor GS en de organisatie van de conferentie over burgerparticipatie. De werkgroep zal bijeenkomen zodra door de ambtelijke organisatie de eerste bespreekpunten worden aangereikt Zie ook stand van zaken motie 98-2019 op

				motielijst EFB Na behandeling in commissie 22-3-2021 deze toezegging afdoen.
Actualisatie Cultuurbeleid	Pels, Z.	Diversiteit wordt aan de voorkant al meegenomen bij de informatievoorziening. Zij stelt voor om met de sectoren te bespreken hoe PS betrokken kunnen worden bij de rondetafelgesprekken. In de uitwerking zal zij hierop terugkomen. Gezien de heroverweging is een accentverschuiving zeker mogelijk ten aanzien van hoe men zich met de taken en bevoegdheden verhoudt tot de cultuur.	Economie Financiën en Bestuur 20-01-2020 10.a. Cultuur: Brief GS inz. actualisering cultuurbeleid (brief wordt geagendeerd bij de rondvraag van mw. Pels EFB 20-1-2020).	Laatste planning: zie brief B-agenda EFB 31-8-2020 22 maart 2021: BOT overleg 11.00 uur tot 12.30 uur mei-juli 2021: discussienotitie sept-nov. 2021: notitie actualisering cultuurbeleid jan. 2022: vaststelling actualisatie vaststellen in PS (voorafgaand eerst in cie EFB) Bij actualisatie ook in de discussie de voorstellen uit de initiatiefvoorstellen SP over Steunpunt monumenten en Archeologie meenemen. Mw. Pels zegt tevens toe de eventuele meerkosten voor het steunpunt alsdan in beeld te brengen.
Waarderingskaart Stolpboerdeijen	Pels, Z.	Daadwerkelijke uitwerking waarderingskaart zal in eerste kwartaal 2021 in commissie terugkomen. Hierin wordt gezocht naar een mengvorm van opties 2 en 3. Bij ontwikkelingen in de waarderingkaart zal mw. Pels	Economie Financiën en Bestuur 20-01-2020 9.b. Monumenten: Brief	Behandeling voorzien in april 2021

		mondeling/schriftelijk mededelingen te doen. Er zal ook een terugkoppeling worden gegeven hoe gemeenten hiermee om willen gaan.	GS aan PS inz. Noord-Hollandse waarderingskaart voor stolpboerderijen (B-agenda EFB 20-2-2020)	
Dierenwelzijn meenemen bij evenementensponsoring	Zaal, I.	Hr. van der Hoek zegt toe: - PS inzage te geven in de wijze waarop dierenwelzijn wordt vertaald in afspraken in sponsorcontracten - na 3 jaar een evaluatie plaatsvindt maar tussentijds zal PS jaarlijks via een voortgangsbrief worden geïnformeerd over de ontwikkelingen zodat de effectiviteit getoetst kan worden en de regels kunnen worden aangescherpt.	Economie Financiën en Bestuur 20-01-2020 7.b. Afdoening motie 74-2019: dierenwelzijn meenemen bij evenementensponsoring en door GS vastgestelde uitgangspunten evenementensponsoring 2020-2023	In EFB van 18 januari 2021 is de eerste voortgangsbrief besproken.
Ontslagen bij Tata in relatie tot werkgelegenheid in duurzaam	Zaal, I.	De hr. Van der Hoek stelt voor eerst de gang van zaken bij Tata af te wachten zodat duidelijk wordt welke functies gaan vervallen en daarna actie te ondernemen om te kijken of er een match kan worden gevonden bij de invulling van technische vacatures. Hij zal PS daarover informeren zodra er meer duidelijkheid ontstaat.	Economie Financiën en Bestuur 02-12-2019 4. Rondvraag portefeuille dhr. Van der Hoek en terugkoppeling deelname	22-1-2020: Indien er ontwikkelingen zijn worden deze gemeld.

heidssector			gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa (naast de rondvraagpunten kunt u hier ook korte vragen over de tot de portefeuille van de hr. Van der Hoek behorende punten uit de c-agenda stellen)	
Mogelijkheden tussentijdse begrotingswijzigingen nazorgheffing stortplaatsen na afronding onderzoek Asset Liability Manageme	Pels, Z.	Mw. Pels zegt toe de commissie te informeren zodra de consequenties van het onderzoek bekend zijn. Mochten de effecten heel erg groot zijn, dan zal de commissie tijdig met een brief van GS via de B-agenda geïnformeerd worden. Zij verwacht de resultaten van het onderzoek in februari 2020 te kunnen voorleggen.	Economie Financiën en Bestuur 02-12-2019 7.c. Voordracht vaststelling tarieventabel 2020 nazorgheffing stortplaatsen 2020	Verwacht wordt in december de parameters definitief te kunnen vaststellen en na afronding van het onderzoek eind januari 2021 zal hierop terugkomen worden (maart 2021)

ntstudie inz. te hanteren rekenrentes				
Begroting 2020 Communicatieplan	Dijk van, A.	Hr. Van Dijk merkt op dat in november GS besluiten over het communicatieplan en dat dat voor het einde van het jaar wordt toegezonden aan PS.	Economie Financiën en Bestuur 28-10-2019 4.a. Voordracht Begroting 2020 en Memorie van Antwoord.	In de vergadering EFB van 2 december 2019 heeft de hr. Van Dijk aangegeven dat het plan niet eind van het jaar wordt toegezonden maar in het voorjaar 2020 Cie EFB 31-8-2020: mededeling CdK: Het sturen van de communicatie-aanpak, zoals toegezegd in de vergadering EFB van 2 december 2019, heeft vanwege corona vertraging opgelopen. De uitvoering daarvan is echter al in gang gezet. Onlangs zijn het Presidium (22 juni jl.)en de werkgroep Jeugdparticipatie geïnformeerd over de gevolgen van corona op tal van onze communicatie-en voorlichtingsactiviteiten. De communicatieaanpak zal eind van het jaar op hoofdlijnen in

				een korte brief aan de Staten toegestuurd worden, zodat we daarover ook met de Staten begin 2021 in gesprek kunnen gaan (januari-februari 2021). Is voor vergadering EFB 22-3-2021 geagendeerd in samenhang met afdoening motie 98-20219. Na behandeling deze toezegging afvoeren.
Pallas	Zaal, I.	15-2-2021 Mw. Zaal zegt toe de commissie op de hoogte te houden van de ontwikkelingen	Economie, Energie & Bestuur (2015-2019) 26-11-2018 3. Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering, lange termijn agenda en moties- en toezeggingenlijsten (de lijst met moties zal volgende week worden toegevoegd)	Voorafgaande aan de vergadering van 15 februari ie een technische briefing over stand van zaken Pallas gehouden en heeft Pallas ter bespreking op B-agenda gestaan. Zie ook Statenvragen van de hr. Hartog van de VVD 123-2020.

Tweede/derde voortgangsrapportage strategische economische agenda	Zaal, I.	Mw. Zaal zegt toe: Arbeidsmarkt is een heel belangrijk thema en een urgente noodzaak voor de betrokkenheid van de provincie, met name op de mismatch tussen vraag en aanbod, zowel gericht op aansluiting onderwijs/arbeidsmarkt, van werk naar werk als intersectorale mobiliteit. In deze agenda staat weinig vermeld over arbeidsmarkt en onderwijs, reden hiervoor is het feit dat naast de economische uitvoeringsagenda, de visie Arbeidsmarkt en Onderwijs van kracht is. Ook hiervoor is een andere situatie ontstaan die noodzaakt tot een actualisatie, die dit jaar aan PS zal worden voorgelegd om input te leveren. Naast een goede arbeidsmarkt is de energiestructuur van groot belang. Men is voortdurend in gesprek met partijen rondom Schiphol om dit op te lossen, dat was ook al het geval toen code oranje van kracht was. Wanneer een oplossing bereikt wordt, dan worden PS geïnformeerd. Alle thema's die door de commissie worden aangedragen voor de geactualiseerde agenda, worden hierin meegenomen, zoals elektrificering, dat is een belangrijk thema	Economie, Energie & Bestuur (2015-2019) 26-11-2018 8.a. Economie: Brief GS aan PS inz. Tweede Voortgangsrapportage Uitvoeringsagenda economie 2016-2019 (B-agenda EEB 26-11-2018)	Voortgangsrapportage is 15 februari 2021 geagendeerd. Expertmeeting 11 maart 2021 en nieuw uitvoeringskader mei/juni 2021. Zie ook de toezegging van mw. Zaal bij actieagenda circulaire economie over onderwijs en arbeidsmarkt.

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Maart 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

	2021					2022	2023	GS	Werk vorm	Procesafspraken / Wensen t.a.v. de voorbereiding
Commissie EFB	**22-3**	**22-4**	**14-6**	**3e kwart**	**4e kwart**					**Roodgedrukte teksten** *zijn de laatste toevoegingen / updates op de Strategische agenda voor de commissie EFB*
Algemeen										
1e begrotingswijziging 2022								Allen		2022: Cie EFB: februari 2022 PS: maart 2022
Jaarstukken 2020 Tevens willen GS tijdens de bespreking van het eerste concept van de impactanalyse bij de jaarrekening 2020 graag over de planning van de tweede fase en belangrijke uitgangspunten voor de genoemde ontwikkelingen met PS van gedachten wisselen Zie brief GS impactanalyse c-agenda alle commissies maart 2021)								Allen		2021: Rekeningencommissie - maandag 31 mei 2021 Technische vragenronde mondeling: maandag 31 mei 2021 (avond) Reguliere commissies - maandag 7 juni 2021 (NLG en RWK - maandag 14 juni 2021 (EFB en M&B) PS 28 juni 2021
Kaderbrief 2022								Allen		Reguliere commissies - maandag 7 juni 2021 (NLG en RWK - maandag 14 juni 2021 (EFB en M&B) PS 28 juni 2021
2e begrotingswijziging 2021								Allen		maandag 20/9/2021 NLG en RWK Maandag 27/9/2021 EFB en M&B - PS 11 oktober 2021
Begroting 2022								Allen		25 oktober in commissie NLG en RWK 28 oktober in commissie EFB en M&B 8 november in PS.
Laatste begrotingswijziging 2021								Allen		cie EFB :29 november 2021 PS :13 december 2021
Motie 41 (noodfonds)										Commissie wordt in maart 2021 geïnformeerd over de voortgang van motie 41 (restant 2,8 miljoen). In juli 2021 dan weer info over resterende middelen noodfonds (zie brief EFB 22-3-2021)

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Maart 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

motie 42 (herstelfonds)										Blauwdruk is behandeld in EFB 26-10-2020 (en RWK 19-10-2020). Toegezegd is: - Zodra de regelingen zijn afgerond, wordt hierover uitgebreid met PS gesproken en met enige regelmaat zal naar het geheel van het fonds worden gekeken. - Eind maart 2021 is de eerste tranche wellicht weggezet, een goed moment om met PS het gesprek aan te gaan over de uitwerking.; - Het is belangrijk om toe te werken naar meetbare kengetallen per maatregel door middel van een goede monitoring. PS worden hierover geïnformeerd; - in februari 2021 wordt de eerste begrotingswijziging 2021 behandeld waarin motie 42 financieel wordt verwerkt. In maart 2021 zal de voortgang van uitvoering motie 42 worden besproken. Te verkennen of een relatie kan worden gelegd met kengetallen uit de impactanalyse, die dient als terugkoppeling op de jaarrekening. In het 1e kwartaal van 2021 zal op de impactanalyse worden teruggekomen (22-3-2021 EFB brief GS over impactanalyse)
Financiën, Cultuur en Erfgoed (Pels)										
Voorstel om de opzet van de begroting te verbeteren en meer inzichtelijk te maken										In de rekeningencommissie (valt onder commissie EFB) van 26 augustus 2019 is over dit onderwerp gesproken, GS zullen met een voorstel richting commissie/PS komen om de opzet van de begroting te verbeteren en meer inzichtelijk te maken.
Onderzoek Rekenrentes in IPO verband .										(cie EFB 2-12-2019) Mw. Pels meldt dat in IPO-verband het onderzoek naar een realistische rente is gestart, want het wijzigen van de rente heeft grote gevolgen voor het doelvermogen. De uitkomsten van het onderzoek zijn nog niet bekend, maar hierin wordt gerekend met de rekenrente die ook verzekeraars hanteren. Na afronding van het onderzoek kan een realistisch scenario opgesteld worden. Uitkomsten waarschijnlijk in februari 2020. Deze worden met de commissie gedeeld. Indien de effecten heel erg groot zijn, dan zal de commissie tijdig met een brief van GS via de B-agenda geïnformeerd worden.
Nota Verbonden Partijen										Evaluatie behandeld in EFB van 16 september 2019. De nieuwe nota verbonden partijen is in de commissie van 31 augustus 2020 behandeld en als hamerstuk in PS van 5 oktober 2020. Er zal een bijeenkomst georganiseerd worden om te bespreken hoe PS geïnformeerd wil worden over de verbonden partijen (het toesturen van Kadernota's kan hierin worden meegenomen).Datum wordt gezocht. 7 december 2020 is een expertmeeting revolverende fondsen gehouden

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Maart 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

Actualisatie Cultuurnota	BOT overleg							Pels		24 februari 2020 van 12.00 uur tot 13.00 uur Technische briefing geweest Laatste planning: zie brief B-agenda EFB 31-8-2020 22 maart 2021 11.00-12.30 uur : BOT overleg mei-juli 2021: discussienotitie sept-nov. 2021: notitie actualisering cultuurbeleid jan. 2022: vaststelling actualisatie vaststellen in PS (voorafgaand eerst in cie EFB)
Investeren in behoud van archeologisch erfgoed								Pels		Met de actualisatie van het cultuurbeleid (zie hierboven) komt de beleidsinzet op het gebied van onderwaterarcheologie aan de orde. Onderwerpen daarbij zijn beschermingsbeleid van wrakken in de Waddenzee en extra onderzoek naar nieuw aangeleverde vondsten. In het tweede kwartaal 2020 worden PS geïnformeerd over de presentatie van de vondsten van het Palmhoutwrak. Financiële bijdrage Kaap Skil voor tentoonstellen Palmhoutwrak-collectie (28-9 c-agenda)
Investeren in behoud en herbestemming monumenten								Pels		Bij de actualisatie van het cultuurbeleid (zie een paar regels naar boven) zal de provinciale inzet voor rijksmonumenten (zonder woonfunctie) worden voorgelegd.
Cultuureducatie en bibliotheken	Afdoen motie open houden biblioth eken							Pels		23 november 2020: digitaal werkbezoek EFB met Probiblio Begin 2021 ontvangen PS het programma Cultuureducatie met kwaliteit 2021-2024 dat door Plein C wordt uitgevoerd. Cultuureducatie en de provinciale rol bij bibliotheken zal ook onderdeel zijn van de actualisatie van cultuurbeleid . (zie brief C-agenda EFB 30 november 2020) Afdoening motie openhouden bibliotheken 22 maart 2021 behandelen in cie EFB
Initiatiefvoorstellen SP over archeologie en erfgoed (vervolg op discussienotitie)								Pels		Discussienotitie SP over archeologie en erfgoed behandeld in commissie EFB 20 januari 2020. Naar aanleiding van deze bespreking heeft de SP 2 initiatiefvoorstellen opgesteld. Deze zijn behandeld in EFB van 30 november 2020. SP zet initiatiefvoorstellen niet door naar PS. Onderwerp zal namelijk worden besproken bij actualisatie cultuurnota.
Voorstel voor Noord-Hollands waarderingskaart stolpboerderijen								Pels		Commissie EFB 20/1/2020: Daadwerkelijke uitwerking waarderingskaart zal april 2021 in commissie terugkomen. Bij ontwikkelingen in de waarderingkaart zal mw. Pels mondeling/schriftelijk mededelingen te doen. Er zal ook een terugkoppeling worden gegeven hoe gemeenten hiermee om willen gaan.
Stelling van Amsterdam								Pels		Recent is opdracht verleend voor een onderzoek naar de herstelbehoefte en versterkingsmogelijkheden van recreatie rondom de Liniedijken van de Stelling van Amsterdam. Dit onderzoek is in gang gezet omdat in het coalitieakkoord is gemeld dat er een Landschapsfonds wordt ingesteld (valt onder sector Groen/NLG) waaruit ook herstel en recreatief gebruik van de Liniedijken gefinancierd kan worden. Om nu inzicht te krijgen in deze herstelbehoefte is dit onderzoek gestart. Het onderzoek moet medio mei af zijn. De uitkomsten van het onderzoek moeten leiden

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Maart 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

										tot een aanvraag uit het Landschapsfonds. Het onderzoek is medio mei 2020 afgerond. Als er besluitvorming nodig is, vindt deze na het zomerreces plaats. PS worden daar dan bij betrokken (NLG/EFB) Bij behandeling Gemeenschappelijk Orgaan Waterlinies op 18-6-2020 in EFB heeft mw. Pels voorgesteld om – gezien het feit dat het een nieuwe vorm van samenwerking betreft – er de komende tijd vaker met elkaar over te spreken. Een goed moment is het bespreken van het nieuwe beleid van Noord-Holland voor de Stelling van Amsterdam dat aan het eind van het jaar aan PS wordt toegestuurd. Dit is een goed moment voor PS om aanvullende kaders mee te geven aan GS. Waarschijnlijk commissie EFB 1e kwartaal 2022 (zie brief C-agenda EFB 18-1-2021). In de cie vergadering 18-1-2021 is afgesproken over dit onderwerp een technische briefing te organiseren
Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (Pels)										
Sport								Pels		Voortgang Beleidsnotitie Sport EFB besproken in EFB 18 januari 2021. Toegezegd is: Het aanbieden van plantaardige maaltijden en snacks in de kantine zal wederom bij de eerstvolgende kennissessie via Sportservice onder de aandacht gebracht worden. De focus op natuurinclusiviteit kan bij een volgende ronde aan de orde komen, aangezien het huidige budget daarvoor onvoldoende is.
Goed werkgever- en opdrachtgeverschap								Pels		Binnen de ambtelijke organisatie is 'goed werkgeverschap en eigentijdse arbeidsverhoudingen' één van de pijlers van het strategisch HR beleid. Onder deze noemer wordt gewerkt aan diverse thema's, waaronder diversiteit en inclusiviteit en ontwikkel- en loopbaanmogelijkheden. Naar verwachting in het tweede kwartaal van dit jaar zullen GS de Staten nader informeren over de wijze waarop wij uitvoering geven aan dit onderdeel van het Coalitieakkoord, en de komende tijd met onze verbonden partijen in gesprek gaan welke stappen ze hierin kunnen zetten. Zie brief c-agenda EFB 26 oktober 2020
Voortgang Social Return								Pels		**Voortgang: 1e kwartaal 2020 (zie c-agenda EFB 31-8-2020)** **Voortgang: 2e kwartaal 2021** **Voortgang: 3e kwartaal 2022** **Herijking social return medio 2023**
Inkoopbeleid										**Nieuw inkoopbeleid in de maak.** **Commissie 22 maart 2021**
Circulaire economie en PDNH Per 1-1-2021 van M&B naar EFB (Pels)										

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Maart 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025								Pels		18-1-2021 concept-Actieagenda in cie. EFB (besproken B-agenda) . Mw. Zaal zegt toe: - bij de actualisatie van de agenda Onderwijs en Arbeidsmarkt wordt de vraag van GL hoe ervoor wordt gezorgd dat mensen door omscholing de kans krijgen om zinvol deel te nemen aan de maatschappij meegenomen.
PDENH (Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland)								Pels		N.a.v. veel vragen over dit onderwerp is op verzoek van PS een technische briefing PDENH gehouden op 3 september 2020 in de commissie M&B. Op 7 december 2020 heeft er een expertmeeting plaats gevonden over revolverende fondsen Gedeputeerde Pels heeft 03-09 een informatiesessie Verbonden Partijen / PDENH voor de commissies EFB en M&B aangekondigd. Naar goed moment wordt nog gezocht.
Economie, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Bestuur, Interbestuurlijk Toezicht en Europa (Zaal)										
Voortgangsrapportage/actualisatie economisch uitvoeringsbeleid/ Dashboard								Zaal		26 november 2018 is de 2e voortgangsrapportage behandeld in EEB (incl. voortgang PIM en andere MKB instrumenten). In het tweede kwartaal 2020 wordt een (proces) voorstel voor actualisatie van economische beleid aan PS gestuurd. Hierin wordt aangegeven op welke momenten PS betrokken worden bij de actualisatie. Nieuwe planning ivm Covid- - 15 februari 2021 nieuwe voortgangsrapportage incl. coronaeffecten; - 11 maart 2021 Expertmeeting - Juni 2021: nieuw uitvoeringsprogramma (hierbij ook hoogwaardige digitale verbindingen agenderen)
Voortgang Pallas project								Zaal		In 2012 is door het Kabinet en de Provincie Noord-Holland besloten om een lening te verstrekken om de mogelijkheid te bieden om tot een nieuwe reactor in Petten te komen ter vervanging van de huidige Hoge Flux Reactor (HFR). Eind 2013 is hiertoe de Stichting Pallas opgericht, met als doel om een reactor te ontwerpen en realiseren, die bestemd is voor de productie van medische isotopen en voor nucleair technologisch onderzoek.

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Maart 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

										Onderdeel van de opdracht was het aanvragen van de benodigde vergunningen, het opstellen van een business case en het aantrekken van private investeerders (fase 1). Voor deze fase hebben het Rijk en de Provincie Noord-Holland samen een lening van €80 mln. verstrekt die in drie tranches ter beschikking is gesteld. Onderdeel van de opdracht was ook om de daadwerkelijke bouw en exploitatie - fase 2 en 3 - privaat te financieren. Uit de brief van GS aan PS (zie C-agenda 16-9-2019; 11.1.b) blijkt dat er momenteel concrete interesse is van private investeerders. Jaarlijks (meestal in de maand februari) worden de commissieleden op de hoogte gehouden over de voortgang van het project. Zie ook brief op c-agenda EFB 15 juni 2020 Brief GS inz. uitstel terugbetaling op B-agenda EFB 31-8-2020; Voorafgaande aan deze vergadering is een technische briefing over stand van zaken Pallas gehouden. Volgende technische briefing 15 februari 2021 en stand van zaken op B-agenda EFB
HIRB/werklocaties								Zaal		Onder de noemer HIRB-plus zijn regelingen opgesteld voor het toekomstbestendig maken en houden van bedrijventerreinen en winkelgebieden. Ook zijn middelen vrijgemaakt ten behoeve van pilots op het gebied van verblijfsrecreatie. In totaal wordt voor HIRB-plus in de periode 2020-2023 een bedrag van € 2,5 mln. per jaar ingezet. In de subsidieregeling voor de fysieke herstructurering van bedrijventerreinen krijgen de aspecten duurzaamheid (waaronder CO2-reductie), circulariteit en leefbaarheid grotere nadruk. Projecten die op deze gebieden veel maatregelen nemen hebben een grotere kans op subsidie in de jaarlijkse subsidietender. PS worden jaarlijks geïnformeerd over de gehonoreerde projecten. Regionale afspraken werklocaties: Hiervoor worden de afspraken gevolgd die gemaakt zijn inde PRV; ramingen worden minimaal eens in de 5 jaar voorzien. Voor NHN is net een herziening van de raming gestart (oplevering 2e helft 2020). Over de resultaten worden de Staten eind 2020 geïnformeerd.
Jaarprogramma van De Kop Werkt! (wensen en bedenkingen').								Zaal		EFB 20-1-2020: programma loopt af: hr. Van der Hoek zegt toe dat het onderwerp terugkomt op de agenda van de commissie na afronding van de effectrapportage (maatschappelijke en economische effecten) en de evaluatie van het ambitiedocument en evaluatie governance. 29/6: Zie ook brief C-agenda EFB 31/8 inz. jaarrapportage 2019 en verlengen programma. De effectrapportage (maatschappelijke en economische effecten) en de evaluatie van het ambitiedocument en evaluatie governance komen nog terug op de agenda. Aan de evaluatie van het ambitiedocument en evaluatie governance wordt nu gewerkt. De effectrapportage wordt circa 1 jaar uitgesteld. In 2021 worden dit allemaal te samen aan de Cie aangeboden

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Maart 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

										2e tranche jaarprogramma 2020 is op 18 januari in cie EFB behandeld
Herstructurering Winkelgebieden .								Zaal		EFB 20-1-2020 (rondvraag Van der Hoek): negatieve berichtgeving winkelleegstand. Primair gemeenten aan zet. Wordt wel in regionaal en in MRA verband over gesproken. Eventuele acties zullen in gezamenlijkheid plaatsvinden. In dat geval worden PS geïnformeerd
Continuering regionale economische samenwerking NHN								Zaal		.De provincie en 18 NHN gemeenten hebben op 17 december 2017 een aandeelhouders- en dienstverleningsovereenkomst ondertekend, waarin de strategische samenwerking van en onderlinge afstemming tussen ondernemers, onderwijsinstellingen, kennisinstellingen, lokale en provinciale overheden en regionale samenwerkingsverbanden in NHN is vastgelegd. In deze overeenkomsten is bepaald dat uiterlijk in oktober 2021 een tussenevaluatie is uitgevoerd en uiterlijk in mei 2023 een eindevaluatie is uitgevoerd. De tussenevaluatie wordt opgeleverd in oktober 2021 en in het Bestuurlijk Afstemming Overleg NHN (BAO) en de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 22 november 2021 vastgesteld, opdat de uitkomsten van de evaluatie kunnen worden vertaald in het Jaarplan ONHN van 2022. De resultaten van deze tussenevaluatie zullen na deze datum aan de Commissie worden voorgelegd.
Uitkomsten evaluatie detailhandelbeleid								Zaal		Zie ook brief GS inz. monitor detailhandel op c-agenda EFB 31-8-2020
Hoogwaardige en digitale verbindingen								Zaal		Plannen van marktpartijen en het lokale initiatief dat met een garantstelling gesteund wordt, dekken meer dan driekwart van de witte buitengebieden. In het resterende deel worden gemeenten met een kansrijke business case op weg geholpen om met de markt glasvezel aan te leggen. Eind maart loopt de beroepstermijn tegen de garantstelling af. Indien er geen hoger beroep wordt aangetekend sluiten GS een garantie- en uitvoeringsovereenkomst en wordt de garantie daadwerkelijk verstrekt. Rond de zomer wordt meer zicht verwacht op een resultaat bij (de eerste) twee gemeenten die GS verder ondersteunt. PS worden over beide zaken geïnformeerd. EFB 15/6/2020: De analyse met kansen voor de gemeente Bergen is ontvangen en GS willen dat komende maand met de gemeente bespreken. Met de tweede gemeente gaat GS van start zodra blijkt dat de werkwijze (met Bergen) succesvol blijkt. Het lijkt GS zinvol om het geheel na de zomer in de cie EFB te agenderen De hr. Zaal (GL) verzoekt dit na de zomer op de agenda van de commissie EFB te plaatsen. Op 28 september zal tkn een update op de c-agenda worden geagendeerd (in overleg met de hr. Zaal). In voorjaar 2021 zal het bespreekstuk worden geagendeerd (bij actualisatie economische agenda).

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Maart 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

										EFB 30-11-2020: brief op C-agenda waarin wordt voorgesteld dit onderwerp te bespreken bij de actualisatie van de strategische agenda economie.
Discussienotitie PvdD naar een nieuwe economie								Zaal/Pels		Nav behandeling in cie EFB 31-8-2020 zal nes Kostic zal samen met andere partijen een aantal initiatiefvoorstellen uitwerken.
Een innovatief klimaat bevorderen Economie en inclusieve arbeidsmarkt								Zaal		GS streeft naar een optimaal vestigingsklimaat voor ondernemers in Noord-Holland. Een nationaal en Europees gelijk speelveld is hierbij van groot belang. We stellen geen strengere normen dan de wettelijke, maar stimuleren bedrijven om duurzame maatregelen te nemen. De provincie ondersteunt het vestigingsklimaat door in te zetten op goede bereikbaarheid, goede ruimtelijke ordening en een gezonde leefomgeving. Om de verduurzaming van de economie te versnellen, ondersteunen en stimuleren GS over de volle breedte duurzame innovatie. Hiervoor stelt GS middelen beschikbaar. GS stimuleert (duurzame) innovatie op verschillende manieren, met de MKB innovatie-instrumenten en -fondsen. Voor de financiële stimulering van innovaties is de MIT-subsidieregeling ingesteld (MKB innovatiestimulering regio en Topsectoren), het Participatiefonds Duurzame Economie NH en het Innovatiefonds NH. Met het investeringsgereedprogramma PIM worden (duurzame) ondernemers met het vinden van passende financiering geholpen, en met het versnellingsprogramma GO!-NH worden duurzame innovaties versneld. Al deze innovatie-instrumenten worden in de huidige coalitieperiode voortgezet en/of uitgebreid. Daarnaast start, in samenwerking met regionale partners, een pilot 'Globalisers' om Noord-Hollandse scale-ups te helpen groeien door ondersteuning te bieden bij het toetreden op de internationale markt. De uitvoering van deze instrumenten wordt door GS georganiseerd. PS worden jaarlijks, bijvoorbeeld na e innovaties versneld. Al deze innovatie-instrumenten afronding van een subsidie openstelling, per brief geïnformeerd.
Een veerkrachtige arbeidsmarkt bevorderen								Zaal		Voor een vitale en veerkrachtige beroepsbevolking blijft ingezet worden op een meer skillsbased arbeidsmarkt met als onderlegger een campusstructuur gefocust op techniek en technologie. In deze campusstructuur werkt de triple helix samen aan 1) een betere aansluiting arbeidsmarkt & onderwijs door onderwijsvernieuwing, 2) versnellen van de overgang van werk naar werk aan de hand van skills en 3) bevorderen van een inclusieve arbeidsmarkt door gezamenlijke projecten. In de steigers staan nu projecten bij de Zaancampus en Luchtvaart Community Schiphol. Voor aanscherping van het campusbeleid worden eind 2020 de evaluatieresultaten verwacht. In de tweede helft van 2020 start een nieuwe Werkambassadeur (zie brief c-agenda EFB 31/8/2020) Met Provinciale Staten zal dan ook zijn nieuwe werkagenda nader worden besproken. De werkagenda van de werkambassadeur zal de komende tijd (maart-april) meer vorm krijgen en hij wil ook op dat moment graag hierover met de cie van gedachte wisselen. Zie ook beantwoording technische vragen EFB 18-1-2021

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Maart 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

Nieuwe Europastrategie								Zaal		Commissie EFB 16-9-2019: afgesproken in om geen COE in te stellen. Halverwege de collegeperiode zal de nu gekozen werkwijze geëvalueerd worden. Op maandag 20 april zal van 11.00 uur tot 12.30 een BOT overleg worden gehouden over analyse EU beleid, evaluatie Europees beleid 2017-2020 en welke accenten de commissie belangrijk vindt (ivm coronacrisis gaat dit niet door. Er zal een nieuwe planning worden gemaakt voor de nieuwe europastrategie. Waarschijnlijk in najaar notitie met daarin - de accenten voor de komende nog lopende periode van de huidige Europa strategie (loopt tot 1/1/2021) en - opzet om te komen tot een nieuwe europastrategie (startnotitie november 2020) - Op 28 september technische briefing zoals afgesproken in EFB 20 april 2020 - Starnotitie Europstrategie behandeld in EFB 30 november 2020. - 18 januari 2021 is een technische briefing gehouden over Green Deal en Brexit (gevolgen voor Noord-Holland); - 15 februari 2021 een BOT overleg nieuwe Europastrategie - Bespreking van notitie ter politieke beraadslaging met uitkomsten van beeldvormingsfase Commissie EFB Juni 2021 - Bespreking concept Europastrategie 2022-2025 Commissie EFB Najaar 2021 - Vaststellen Europastrategie 2022-2025 Provinciale Staten Najaar 2021
Sponsoring								Zaal		In oktober 2019 zijn de uitgangspunten in de commissie besproken en in november 2019 heeft GS het definitieve sponsorbeleid 2020-2023 vastgesteld. PS zullen jaarlijks een voortgangsrapportage ontvangen over de duurzaamheidsmaatregelen die de gesponsorde evenementen invoeren. 18 Januari 2021 is de Voortgangsbrief dierenwelzijn gesponsorde evenementen 2020 op B-agenda EFB. In 2022 vindt een evaluatie van de doelstellingen en de resultaten plaats.
Initiatiefvoorstel wijziging Referendumverordening van FvD										Behandeld in cie EFB van28-9-2020:. Toegezegd is: GS zullen goed blijven volgen of sprake is van gestrande pogingen en in dat geval zullen PS worden geïnformeerd Mw. Zaal geeft aan dat op basis van de motie van FvD is al een communicatietraject gestart, voorgesteld wordt na te gaan wat dit heeft opgeleverd alvorens weer een nieuw traject te starten. Zodra de digitale mogelijkheid aanwezig is, zal hierover gecommuniceerd worden. De vraag van de PVV over de geschatte kosten van een referendum (bedrag concretiseren) is schriftelijk beantwoord.

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Maart 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

										Zie ook Statenvragen FvD 115-2020 Bindend correctief referendum agenderen in commissie zodra de Grondwetswijziging dat mogelijk maakt
IBT: tussenrapportage financiële positie gemeenten										PS 14-9-20: Normaal wordt over IBT in een jaarverslag aan het einde van het jaar, gerapporteerd. In verband met de bijzonder situatie, zal zij aan het einde van het jaar als alle begrotingen zijn ingediend, met een tussenrapportage te komen die dan eventueel besproken kan worden. EFB 15 februari 2021 (C-agenda tussenstand en uitgebreidere rapportage ter bespreking in april/ mei .
Openbare orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie Concerncontrol, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS zaken (CdK)										
Vergroting bekendheid van Noord-Hollandse burgers met provinciaal referendum, burgerinitiatief en inspraak /bestuurscultuur								CdK		Afdoeningsvoorstel motie 98-2019 zal worden geagendeerd voor EFB van 22 maart 2021
Bestuurscultuur								CdK		Concept Agenda bestuurlijke vernieuwing en participatie/notitie bevoegdheidsverdeling GS/PS is besproken in EFB 18 januari 2021 Werkgroep burgerparticipatie wordt nieuw leven ingeblazen (zie ook toezeggingenlijst) Participatieverordening zal na het zomerreces komen (zie hieronder)
inspraak en participatieverordening.										Aug. 2021 EFB en september PS (ook via de werkgroep Burgerparticipatie)
1e begrotingswijziging Randstedelijke Rekenkamer voor zienswijze 2022								CdK/PS		Februari 2021
Begroting Randstedelijke Rekenkamer 2022								CdK/PS		Mei/juni 2021
Communicatiestrategie								CdK		Het sturen van de communicatie-aanpak, zoals toegezegd in de vergadering EFB van 2 december 2019, heeft vanwege corona vertraging opgelopen. De uitvoering daarvan is echter al in gang gezet. Onlangs zijn het Presidium (22 juni jl.)en de werkgroep Jeugdparticipatie geïnformeerd over de gevolgen van corona op tal van onze communicatie-en voorlichtingsactiviteiten. De communicatieaanpak zal eind van het jaar op hoofdlijnen in een korte brief aan de Staten toegestuurd worden, zodat we daarover

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Maart 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

										ook met de Staten in het voorjaar van 2021 in gesprek kunnen gaan. Communicatie aanpak en afdoeningsvoorstel motie 98-2019 stond geagendeerd voor EFB van 18 januari 2021 maar is doorgeschoven naar 22 maart 2021
Ondermijning, tegengaan, weerbaarheid stimuleren										Deze ambitie wordt in het voorjaar van 2020 uitgewerkt in een Agenda Weerbaar NH. De Agenda vormt de leidraad voor het provinciaal handelen in deze coalitieperiode. Een van de aspecten – ook al benoemd in de programmabegroting 2020 – is de quick scan weerbaarheid van gemeenten. Deze zal een plaats krijgen in de Agenda. Dat geldt ook voor de aanpak van de eigen weerbaarheid. In de Agenda wordt ook aandacht besteed aan de wijze waarop de voortgang inzichtelijk wordt gemaakt voor PS. Het voornemen is om de Staten ten minste jaarlijks te informeren over de voortgang. De Agenda Weerbaar NH leent zich voor behandeling volgens het BOB-model. De concept-Agenda Weerbaar NH is op 18 juni 2020 in de commissie EFB besproken. De bespreking gaf geen aanleiding tot wijziging van de Agenda die vervolgens nog voor het zomerreces is vastgesteld door GS (definitieve agenda is verzonden en staat op C-agenda commissie). Toegezegd is: Met de QuickScans wordt gewoon doorgegaan want het streven is hier zoveel mogelijk gemeenten op aan te laten sluiten. PS zullen hier regelmatig over geïnformeerd worden. - Er wordt in ieder geval ingezet op het vergroten van de interne weerbaarheid waarover teruggekoppeld zal worden en waar nodig, wordt ingezet op het vergroten van de eigen weerbaarheid. De cdK zal over de voortgang van de agenda ten minste een keer per jaar aan de Staten rapporteren (los van de P&C-cyclus;(eerste voortgangsrapportage juni 2021). • Ten aanzien van de quickscans kan gemeld worden dat de voorbereidingen voor de uitrol bij gemeenten in volle gang is. Dit voorjaar is een behoeftepeiling gehouden bij gemeenten en meer dan 20 gemeenten hebben laten weten graag een quickscan gemeentelijke weerbaarheid uitgevoerd te zien bij de eigen gemeente. Dit najaar zal worden gestart met het uitvoeren van de quickscans bij de gemeenten die hebben aangegeven graag mee te willen doen • Ten aanzien van de interne weerbaarheid kan worden gemeld dat, zoals in de Agenda Weerbaar NH opgenomen, een provinciaal weerbaarheidsbeeld wordt opgesteld. De oplevering wordt eind december verwacht en zal input vormen voor een actieplan interne weerbaarheid. Zie ook brief C-agenda EFB 18-1-2021
Motie 48-2020 Educatie										Afdoeningsvoorstel was geagendeerd voor EFB 18-1-2021 maar is

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Maart 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

Koloniaal verleden										doorgeschoven naar 22 maart 2021
Statenvoordracht - Wensen en bedenkingen bij subsidievaststelling fractiebijdragen n.a.v. Rapport van bevindingen 2019-2020										
IPO, ICT en Data en Subsidies algemeen (Stigter)										
IPO begroting 2022								Stigter		
Datastrategie								Stigter		GS actualiseert in de komende jaren de provinciale datastrategie. De belangrijkste speerpunten zijn daarbij: - Open Dataplatform beschikbaar voor het publiceren van: WOB besluiten Open stateninformatie - invoering Dataplatform t.b.v. Data initiatieven; eenmalige opslag en meervoudig (her)gebruik - Uitvoeren VU opleidingsplan voor PNH Medewerkers - Verhogen kennisniveau Datagedreven werken - Opleveren Integratieplatform t.b.v. samenwerken met derden m.b.v. gegevensuitwisseling Het Open Data in mei 2020 opgeleverd, maar moet daarna nog gevuld worden met relevante data. Die planning is afhankelijk van het Open Data beleid. Naar verwachting stellen GS het Open Databeleid na het zomerreces vast. PS worden hierover geïnformeerd. 31-8-2020: technische briefing datastrategie. Open data / ethiek: interprovinciale besluitvorming in najaar 2020 Kunstmatige intelligentie: verkenning naar focus (december 2020 gereed) Voortgangsrapportage heeft op de B-agenda van EFB 30 november gestaan. Geactualiseerde datastrategie naar Staten~~: maart 2021~~ wordt juni 2021 PS 1-2-2021 heeft PvdA vragen gesteld over veiligheid systeem provincie mede nav datalekken BIJ 12. Nadere info volgt. 22 maart 2021 bespreken in commissie

Rondvraag hr. Hartog VVD over gemeenschappelijk financieel toezichtkader (gemeenten).
Voor portefeuille mw. Zaal commissie EFB 22 maart 2021

Elk jaar sturen de gezamenlijke provincies het “gemeenschappelijk financieel toezichtkader” naar de gemeenten waarin de kaders door de provincies worden aangegeven waar de gemeenten bij het vaststellen van de begroting rekening mee dienen te houden.

Als voorbeeld van een meegegeven kader. In de kaderbrief van 2021 is door de provincie aangegeven, dat de gemeenten voor de jaren 2022, 2023 en 2024 een stelpost “uitkomst onderzoek jeugdzorg” mocht opnemen. Dit kader gaf gemeenten enige financiële ruimte in de meerjarenraming.

Onze fractie bereiken signalen dat het gemeenten weliswaar lukt de begroting “technisch” sluitend kunnen maken, maar dat men hiermee nog niet klaar is. Zo horen we regelmatig dat de gemeenteraad heeft ingestemd met een verhoging van de tarieven OZB om zo een eerste stap naar een structureel sluitende begroting/meerjarenraming te zetten. Maar moeten nog de nodige besluiten worden genomen om de begroting voor de komende jaren structureel sluitend te krijgen. Het gaat hierbij vaak om forse bedragen en het is vanzelfsprekend van groot belang dat colleges van B&W met de raad en inwoners in gesprek willen gaan om tot weloverwogen ombuigingen komen.

De toezichtkaders vanuit de provincies worden in de praktijk in mei naar de gemeenten verzonden, terwijl de discussies en de besluitvorming over de kaderbrief voor de begroting 2022 al in april plaatsvinden. Eigenlijk dus net even te laat.

Daarnaast spelen er ook andere zaken die van (financieel) belang zijn voor de gemeenten. Ik noem hierbij de “claim” van de gemeenten van € 1,7 miljard m.b.t. de kosten Jeugdzorg, die bij het Kabinet is ingediend. Ook de voorlopige cijfers herijking Gemeentefonds geven (sommige) gemeenten wellicht de nodige financiële armslag. Indien de kaderbrief financieel toezicht 2022 richtinggevende uitspraken over deze kwesties zou opnemen, kunnen wellicht een aantal voorgenomen ombuigingsvoorstellen van gemeenten worden aangepast dan wel gefaseerd worden doorgevoerd.

Onze fractie heeft de volgende vragen voor de gedeputeerde:
1. Bestaat de mogelijkheid om de toezichtkaders eerder naar de gemeenten te versturen zodat deze kaders kunnen worden meegenomen bij de besluitvorming van de kaderbrief voor de begroting 2022?

2. Is het mogelijk om bij de toezichtkaders voor de komende jaren rekening te houden met compensatie voor de kosten van de Jeugdzorg en gemeenten de ruimte te bieden om te anticiperen op herijking van het Gemeentefonds?

3. Bent u bereid om Provinciale Staten in de toekomst te betrekken bij de totstandkoming van de kaders voor gemeenten?

4. Voor het geval uw antwoord op een van de vragen ontkennend luidt verzoeken wij u vriendelijk om uw toelichting.

Met vriendelijke groet, mr. G.J.W. Hartog. Lid van Provinciale Staten namens de VVD.

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	5014
Extern Zaak ID	1525160
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 maart 2021
Agendapunt	5.a
Omschrijving	Communicatie: Brief GS aan PS inz. afdoening Motie 48-2020 over educatie koloniaal verleden (dit betreft een doorgeschoven punt van de vergadering van 18 januari 2021 en 15 februari 2021)
Organisatieonderdeel	CZ/SI

Bijlagen
Onderzoek Paviljoen Welgelegen Hope & Slavenhandel.pdf
Brief aan PS over afhandeling motie 48-2020 educatie koloniaal verleden.pdf
Mail stichting Keti Koti tafel geredigeerd.docx
Keti-Koti-Tafel_Reactie_PS-NH_motie_Educatie-koloniaal-verleden_170121_Geredigeerd.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	7 december 2020
Ingekomen stukken ter kennisname	31 december 2020
Economie Financiën en Bestuur	18 januari 2021
Economie Financiën en Bestuur	**22 maart 2021**

Toelichting

Op 29 juni 2020 hebben Provinciale Staten een motie aangenomen waarin zij Gedeputeerde Staten oproepen om stil te staan bij de jaarlijkse Keti Koti viering alsmede een expositie en activiteiten te organiseren gericht op educatie over het slavernijverleden. In een brief lichten Gedeputeerde Staten toe hoe zij deze motie uitvoeren.

Kon pagina 1 uit document Onderzoek Paviljoen Welgelegen Hope & Slavenhandel.pdf niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 2 uit document Onderzoek Paviljoen Welgelegen Hope & Slavenhandel.pdf niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 3 uit document Onderzoek Paviljoen Welgelegen Hope & Slavenhandel.pdf niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 4 uit document Onderzoek Paviljoen Welgelegen Hope & Slavenhandel.pdf niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 5 uit document Onderzoek Paviljoen Welgelegen Hope & Slavenhandel.pdf niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 6 uit document Onderzoek Paviljoen Welgelegen Hope & Slavenhandel.pdf niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 7 uit document Onderzoek Paviljoen Welgelegen Hope & Slavenhandel.pdf niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 8 uit document Onderzoek Paviljoen Welgelegen Hope & Slavenhandel.pdf niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 9 uit document Onderzoek Paviljoen Welgelegen Hope & Slavenhandel.pdf niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 10 uit document Onderzoek Paviljoen Welgelegen Hope & Slavenhandel.pdf niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 11 uit document Onderzoek Paviljoen Welgelegen Hope & Slavenhandel.pdf niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 12 uit document Onderzoek Paviljoen Welgelegen Hope & Slavenhandel.pdf niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 13 uit document Onderzoek Paviljoen Welgelegen Hope & Slavenhandel.pdf niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 14 uit document Onderzoek Paviljoen Welgelegen Hope & Slavenhandel.pdf niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 15 uit document Onderzoek Paviljoen Welgelegen Hope & Slavenhandel.pdf niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 16 uit document Onderzoek Paviljoen Welgelegen Hope & Slavenhandel.pdf niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
mw. R. Copier
CZ/COM

Telefoonnummer +31235144136
copierr@noord-holland.nl

Verzenddatum

- 3 DEC. 2020

Kenmerk
1525160/1525227

Uw kenmerk

Betreft: Afhandeling motie 48-2020 'educatie koloniaal verleden'

Geachte leden,

Graag informeren wij u over de afhandeling motie vreemd 48-2020 'educatie koloniaal verleden' die op 29 juni jl. is ingediend.

Inleiding

De provincie onderneemt verschillende initiatieven waarmee zij haar verantwoordelijkheid neemt in het maatschappelijke debat over het koloniaal verleden. Ook schenken wij daar in woord en geschrift aandacht aan en gaan wij met Noord-Hollanders het gesprek aan. Zo betrekken wij hen bij de complexiteit en gevoeligheid rond dit thema. Het doel is om meer begrip en bewustzijn te creëren over wat het slavernij- en koloniaalverleden heeft betekend en tot op de dag van vandaag betekent.

De uitvoering van de motie is verdeeld in drie onderdelen:
1. Exposities;
2. Dialoogtafels en relatie met het Keti Koti festival;
3. Aansluiting bij bestaande initiatieven.

Hieronder leggen wij uit welke acties wij per onderdeel ondernemen.

1. Exposities

Sinds de jaren dertig van de vorige eeuw voeren we het politiek debat in het provinciehuis, paviljoen Welgelegen. Dit huis van onze provincie politiek werd aan het eind van de 18e eeuw gebouwd door Henry Hope (1735-1811), een Amsterdams bankier. Hope was gouverneur generaal van de West-Indische Compagnie en in die functie betrokken bij de slavenhandel. Volgens recent onderzoek door De Fabryck[1] naar het slavernijverleden van Henry Hope en paviljoen Welgelegen is het *"praktisch onmogelijk dat Henry Hope aan Welgelegen geen geld heeft besteed dat was verdiend aan activiteiten die ware gerelateerd aan de slavernij'.*

[1] Bureau voor gebouwhistorisch onderzoek. Zij hebben in opdracht van ons in de periode juli - september 2020 onderzoek gedaan.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

U vindt het onderzoek als bijlage bij deze brief.

De resultaten van het onderzoek verwerken we in de rondleidingen en onze communicatiemiddelen (website, social media, Oneindig Noord-Holland). In het scholenprogramma nemen we een opdracht voor de leerlingen en lesmateriaal voor docenten op over het koloniale verleden van paviljoen Welgelegen. Door ook het scholenprogramma te betrekken bij de activiteiten laten we aan de jongere generatie zien dat de provincie er is voor iedereen, ongeacht kleur of afkomst. De provincie kijkt het verleden aan, verbindt dit met het heden en maakt zo van onze provincie een inclusieve samenleving.

Paviljoen Welgelegen

Voordat paviljoen Welgelegen het huis van onze democratie werd, heeft het diverse functies en verschillende bewoners gehad. Zo was het van 1871 tot 1923 het eerste Koloniale Museum ter wereld. Het doel van de collectie was om een levendig en systematisch beeld te geven van grondstoffen, natuurvoortbrengselen en producten uit de overzeese gebieden Oost- en West-Indië. De collectie bestond onder andere uit: bamboe- en rotanmeubelen, een opgezette koningstijger van Sumatra, modellen van Indische vaartuigen en woningen, Indische kunst en nijverheid. De toenmalige collectie is overgedragen aan het Tropenmuseum in Amsterdam.

Momenteel werkt het Tropenmuseum aan een nieuwe vaste tentoonstelling 'de Erfenis'. De focus van deze tentoonstelling ligt op de bewustwording van de relatie tussen ons dagelijkse leven en de erfenissen van kolonialisme en slavernij. Samen met het Tropenmuseum organiseren we in 2022 een tentoonstelling in de expositieruimte van het provinciehuis over dit thema. Rondom deze expositie zetten we ook een educatieprogramma op.

In 2023 is het 160 jaar geleden dat de slavernij officieel werd afgeschaft. Tijdens dit herdenkingsjaar willen we jonge, talentvolle kunstenaars een podium in onze expositieruimte bieden. Wij vragen hen te reflecteren op de maatschappelijke discussie over de omgang met ons koloniale verleden, dat verbonden is met uitbuiting, slavernij en hedendaags racisme. Ook daar zullen we met ons Scholenprogramma educatieve initiatieven aan verbinden.

Huis van Hilde

In de tweede helft van 2021 wordt in archeologiecentrum Huis van Hilde een tentoonstelling georganiseerd over het Schervenwrak. Dit Schervenwrak is vrijwel zeker de 'Pieter Anthony'. Het schip vertrok in 1822 vanuit Amsterdam naar Suriname. Het vervoerde spullen voor de ontginning van de jungle, het bouwen en leven op een plantage. De reis kwam snel ten einde, de boot sloeg namelijk lek op een zandbank in Texel. Het Schervenwrak biedt de mogelijkheid om het koloniale verleden te belichten vanuit de archeologie. Daarbij is ook een divers randprogramma in Huis van Hilde mogelijk gedurende de looptijd van de tentoonstelling. Dat kan onder andere ingevuld worden met lezingen van verschillende sprekers over dit thema.

Historische achtergrondverhalen

Het digitaal verhalenplatform Oneindig Noord-Holland (ONH) zal nieuwe historische achtergrondverhalen verzorgen over het koloniaal verleden, diversiteit en inclusie. ONH doet dit bijvoorbeeld in aanloop naar de opening van tentoonstellingen met dit thema en rond het herdenkingsmoment Keti Koti. In de wekelijkse nieuwsbrief besteden zij aandacht aan de verschillende activiteiten die gedurende het jaar door andere partijen georganiseerd worden rond dit thema. Daarnaast worden de al bestaande verhalen op het platform, net als op eigen website, redactioneel nagelopen op termen en benamingen die tegenwoordig als achterhaald, kwetsend of denigrerend kunnen worden ervaren

2. Keti Koti festival en dialoogtafels

Wij zijn in gesprek met de organisatoren van het Keti Koti festival, het Nationaal Instituut Nederlands slavernijverleden (hierna: NiNsee) over een mogelijke sponsor- bijdrage van de provincie. Zij willen graag meer verdieping toevoegen aan het festival door het organiseren van debatten en lezingen op het festival. Wij willen NiNsee daarnaast vragen dialoogtafels te organiseren. De provincie kan voor dergelijke activiteiten (debatten, lezingen en dialoogtafels) ook Huis van Hilde aanbieden als locatie.

Daarnaast gaan we met onafhankelijke platforms, zoals Pakhuis De Zwijger, in gesprek over de mogelijkheid van een partnerschap om onderwerpen rond dit thema te kunnen agenderen.

3. Aansluiting bestaande initiatieven

Haarlemmers en slavernij
In het najaar van 2021 komt het boek 'Haarlemmers en slavernij' uit van Dineke Stam en Ineke Mok. Bij het boek hoort een fietsroute, die start bij paviljoen Welgelegen en voert langs verschillende plaatsen in Haarlem die met het slavernijverleden van de stad te maken hebben. Op diverse plekken in de stad vinden presentaties plaats, waaronder in het paviljoen.

Musea bekennen kleur
Een groot aantal Noord-Hollandse musea hebben zich verenigd in een samenwerkingsverband 'Musea bekennen kleur'. Onder meer Teylers museum, het Frans Hals museum, het West-Fries Museum, en het Stedelijk museum Alkmaar willen hiermee aandacht besteden aan meer diversiteit en inclusie in de museale wereld. Wij nodigen de initiatiefnemers uit op het paviljoen voor een thema-avond over welke groepen en thema's ondervertegenwoordigd zijn in de museale wereld.

Tot slot
Wij stellen u voor de motie als afgedaan te beschouwen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

1 bijlage(n)
Onderzoek Henry Hope

Mail stichting Keti Koti tafel

Geacht Statenlid

Vanmiddag staat bij u op de agenda de ‘afhandeling van de motie 48-2020 'educatie koloniaal verleden’’. In de oorspronkelijke motie (zie bijlage) werden de PS opgeroepen om de door onze stichting georganiseerde Keti Koti Tafels hierbij in te zetten, terwijl de Brief ter afhandeling (zie bijlage) in §2 verwijst naar onze dialoogtafels . Graag hadden wij vanmiddag kort ingesproken tijdens uw afhandeling om toe te lichten hoe wij uitvoering zullen kunnen geven aan de relevante onderdelen van uw motie. Echter, doordat wij pas vandaag geinformeerd werden over deze bespreking moeten wij ons beperken tot deze schriftelijke toelichting, waarvoor onze excuses.

Vandaar dat wij in bijgevoegde reactie als stichting Keti Koti Tafel schriftelijk kort toelichten waarom en hoe wij menen het beste zelfstandig uitvoering te kunnen geven aan dit onderdeel van de besproken motie. Waar in de Brief ter afhandeling gesuggereerd wordt dat het Ninsee hierin een leidende rol dient te hebben leggen wij in de brief uit dat onze stichting zelfstandig de afgelopen jaren haar activiteiten heeft opgeschaald en uitgebreid met trainers-workshops, terwijl het Ninsee het aan de financiële en organisatorische capaciteiten ontbrak om hieraan steun te verlenen. Wij verzoeken dan ook dringend om de bestaande verhoudingen te respecteren, volgens welke wij gaarne samenwerken met het Ninsee echter zonder onze uiterst succesvolle en zelfstandige strategieën te hoeven aanpassen.

Mocht u twijfelen over deze voorgestelde organisatorische aanpak van dit onderdeel van uw motie dan willen wij u verzoeken om het besluit hierover uit te stellen, zodat er vooraf nog overleg hierover met onze stichting kan plaatsvinden. Ook zouden wij het ten zeerste op prijs stellen als u hierin zou willen optrekken met die partijen die ook voor het aannemen van de bovengenoemde motie hebben gestemd. Daartoe kunt u desgewenst deze brief inclusief bijlagen integraal aan uw collega’s doorsturen.

Wij willen u hartelijk danken voor uw aandacht hiervoor en wensen u succes bij uw beraadslagingen.
Hoogachtend,

Stichting Keti Koti Tafel

Zaandam, 17 januari 2021

Betreft: Afhandeling motie 48-2020 'educatie koloniaal verleden - bijdrage Keti Koti Tafels

Geachte gedeputeerden van Noord-Holland,

Pas hedenavond werden wij, directie en bestuur van de stichting Keti Koti Tafel, erop gewezen dat morgen de afhandeling van motie 48-2020 'educatie koloniaal verleden' op uw agenda staat. Met excuses voor deze korte termijn willen wij graag beknopt onze visie op het onderdeel *"2. Dialoogtafels en relatie met het Keti Koti festival"* geven, waarin naar de Keti Koti dialoogtafels verwezen wordt die onze stichting reeds voor zo'n 15.000 deelnemers georganiseerd heeft op verzoek van en in samenwerking met zo'n 100 binnen- en buitenlandse musea, bibliotheken, universiteiten, gemeentes enz.

In het bijzonder willen wij bevestigen dat onze stichting reeds bezig is geweest om haar activiteiten op te schalen en uit te breiden in verschillende provincies in ons land en daarom bereid en in staat is om een opdracht van de PS van Noord-Holland daartoe effectief uit te voeren.

Context van de motie:

In de motie van 1 juli 2020 worden de PS van Noord-Holland opgeroepen om "De Stichting Keti Koti Tafel te benaderen en te vragen of zij, i.s.m. de provincie, dialoogtafels wil organiseren over hoe racisme van invloed is op het dagelijks leven van Noord-Hollanders."

Dit is verwant aan de motie die op 3 juli 2020 aangenomen werd door de PS van Noord-Brabant. Daarin werd geconstateerd dat "Stichting Keti Koti Tafel rond 1 juli duizenden succesvolle activiteiten organiseerde, ook in Brabant, over hoe het verleden van slavernij doorwerkt in het heden en hoe we samen racisme en vooroordelen kunnen bestrijden" en werden de GS verzocht om "Organisaties gespecialiseerd in diversiteit en dialoog, zoals de Stichting Keti Koti Tafel, te betrekken."

Dialoogtafel van de stichting Keti Koti Tafel:

Zoals het Kennisplatform Integratie en Samenleving in haar publikatie "Wat werkt bij het verminderen van discriminatie?" schrijft behoort de dialoogtafel die onze stichting Keti Koti Tafel organiseert tot een van de weinige effectieve instrumenten om discriminatie te bestrijden en tegelijkertijd aandacht te besteden aan het gedeelde slavernijverleden dat een sociaal-culturele achtergrond van die discriminatie vormt. In onze interventiebeschrijving t.b.v. de Movisie Databank Effectieve Sociale Interventies (Broekroelofs, Keestra e.a. 2018) worden de verschillende doelen, effecten en de gehanteerde methode van de Keti Koti (dialoog)Tafel wetenschappelijk onderbouwd.

Inmiddels hebben wij een workshopserie ontwikkeld waarmee wij momenteel verschillende lokale Keti Koti Collectieven trainen om zelf zulke dialoogtafels te organiseren en waarmee wij ook andere trainers opleiden. Kortom: de stichting Keti Koti Tafel is reeds bezig om haar activiteiten op te schalen op nationaal en lokaal niveau en daartoe ook zelfstandige trainers aan het opleiden. Afgelopen jaar heeft het Ninsee (Nationaal instituut Nederlands slavernijverleden en erfenis) erkend dat onze stichting nu reeds ons ook benaderd in erkenning van de effectieve en complementaire bijdrage die onze stichting al jarenlang zelfstandig levert aan de 1 juli herdenking van de afschaffing van de slavernij, waarvoor Ninsee de kranslegging en het festival organiseert.

De interesse voor onze aanpak en methode is groeiende, ook in ander verband dan de 1 jul herdenkingen. Zo zijn wij uitgenodigd om een dialoogtafel te organiseren als kick-off van het project

Musea bekennen kleur, dat in # 3 van de besproken motie genoemd wordt. Wegens het succes hiervan zijn wij uitgenodigd om ook de afsluiting van het project vorm te geven. Inmiddels bestaat er ook in de VS interesse voor onze unieke 'interracial reconciliation dialogue method', die wij op uitnodiging in deze Amerikaanse blog beschreven hebben.

Uitvoering van betreffend onderdeel van de motie:

Zoals hierboven uitgelegd ziet de stichting Keti Koti Tafel met interesse een opdracht tegemoet waarin zij uitvoering zal kunnen geven aan het betreffende deel 2 van deze motie. Daartoe zal de stichting de unieke dialoogtafels organiseren op de manier die zij daarvoor ontwikkeld heeft, met dien verstande dat:

- elke Keti Koti dialoogtafel wordt ontwikkeld in samenwerking met lokale organisaties (musea, bibliotheken, onderwijsinstellingen, gemeentes, enz.) zodat gedurende het gehele proces lokale netwerken geactiveerd en betrokken worden;
- daarbij wordt gewerkt aan de oprichting van verschillende lokale Keti Koti Collectieven, waardoor aan een duurzame inbedding van de Keti Koti Tafel gewerkt wordt;
- indien mogelijk worden lokale trainers opgeleid ten behoeve van een verspreiding van de benodigde expertise om Keti Koti dialoogtafels te faciliteren.

Zelfstandig maar waar mogelijk samenwerkend met Ninsee:

Voor 1 juli 2021 is onze stichting reeds bezig om een Nationale Keti Koti Tafel te organiseren. Daarnaast is onze stichting reeds begonnen met het geven van workshopseries in opdracht van een aantal Hogescholen en van het Amsterdam Museum, waarmee Keti Koti dialoogtafel-trainers worden opgeleid. Bovendien gaan wij in samenwerking met het Keti Koti Collectief Zeeland ervoor zorgen dat op alle middelbare scholen in Zeeland een Keti Koti Tafel rondom de 1 juli herdenking zal plaatsvinden.

Onze activiteiten hebben wij de afgelopen jaren geheel zelfstandig georganiseerd en grotendeels gefinancierd. Ook bij de uitvoering van uw motie zal onze samenwerking met het Ninsee af dienen te hangen van de herdenkingsactiviteiten die dit instituut lokaal zal kunnen en willen ondernemen. Afgelopen jaren bleken die lokale activiteiten van het Ninsee echter beperkt te zijn, mede vanwege de organisatorische en financiële uitdagingen waarvoor het zich gesteld zag.

Juist vanwege onze zelfstandigheid en flexibiliteit qua organisatie en financiering van onze stichting hebben wij tijdens de pandemie in 2020 zo'n 2000 deelnemers deel laten nemen aan een Keti Koti dialoogtafel middels zowel lokaal gedistribueerde *do-it-yourself* 'Keti Koti Tassen' als een live gestreamde Keti Koti Tafel vanuit het Theater aan het Spui op 1 juli. Wegens gebrek aan budget kon het Ninsee dit ook daar haar verwelkomde initiatief destijds niet ondersteunen. Ook dit jaar zullen wij als flexibele en zelfstandige organisatie adequaat inspelen op de nu heersende omstandigheden, indien wij deze opdracht van u mogen ontvangen.

Wij hopen hiermee aan u voldoende informatie verstrekt te hebben om de afhandeling van deel 2 van de motie, c.q. de opdrachtverlening aan de stichting Keti Koti, te ondersteunen. Wij zullen ons nog aanmelden voor een inspreekbeurt tijdens de bespreking, maar wellicht is daartoe geen ruimte meer. Steeds zijn wij ook beschikbaar voor verdere toelichting.

Met de meeste hoogachting,

[redacted] (directeur stichting Keti Koti Tafel) en [redacted] (mede-initiatiefnemer)

Stichting Keti Koti Tafel
[redacted]

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	5140
Extern Zaak ID	1531912
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 maart 2021
Agendapunt	5.b
Omschrijving	Communicatie: Brief GS aan PS in. vaststelling Communicatieaanpak Duurzaam doorpakken 2020 - 2023 en afdoening motie 98-2019 (dit betreft een doorgeschoven punt van de vergadering van 18 januari 2021 en 15 februari 2021)
Organisatieonderdeel	CZ/SI

Bijlagen
Brief aan PS over communicatieaanpak Duurzaam doorpakken 2020-2023 en afdoening Motie 98-2019.pdf
M98-2019 AANGENOMEN .pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	7 december 2020
Ingekomen stukken ter kennisname	31 december 2020
Economie Financiën en Bestuur	18 januari 2021
Economie Financiën en Bestuur	**22 maart 2021**

Toelichting

Het College van Gedeputeerde Staten beschrijft op hoofdlijnen de communicatieaanpak van deze coalitieperiode. De belangrijkste ambitie daarin is de groei van een zendende provincie naar een provincie die voortdurend in gesprek is met haar inwoners en partners. Met deze aanpak willen Gedeputeerde Staten de inwoners van Noord-Holland meenemen in hun inzet op het gebied van klimaat, duurzame stedelijke ontwikkeling en bereikbaarheid, leefbaarheid en economie, vitaal landelijk gebied, cultuur, openbaar bestuur en financiën. Transparant en proactief communiceren, bij zowel positief als negatief nieuws, gebruikmakend van kanalen dicht bij de inwoners van onze provincie.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

dhr. O. Beeksma

CZ/COM

Telefoonnummer +31235143362

beeksmao@noord-holland.nl

Verzenddatum

- 3 DEC. 2020

Kenmerk

1531912/1531939

Uw kenmerk

Betreft: Communicatieaanpak Duurzaam doorpakken 2020 - 2023 en afdoening Motie 98-2019

Geachte leden,

Hierbij bieden wij u de hoofdlijnen van onze communicatieaanpak aan. Zoals aangegeven in de commissie Economie, Financiën en Bestuur (EFB), door corona later dan gepland. Dat neemt niet weg dat de uitvoering inmiddels ter hand is genomen. Juist in deze tijd is communicatie immers van groot belang, zowel intern als extern, zowel off- als online. De belangrijkste ontwikkeling die we deze coalitieperiode in gang hebben gezet is de groei van een zendende provincie naar een provincie die voortdurend in gesprek is met haar inwoners en partners. Graag gaan we ook met u het gesprek over onze communicatie-inzet aan.

Met onze communicatie willen we de inwoners van Noord-Holland meenemen in onze inzet op het gebied van klimaat, duurzame stedelijke ontwikkeling en bereikbaarheid, leefbaarheid en economie, vitaal landelijk gebied, openbaar bestuur en financiën. Transparant en proactief communiceren, bij zowel positief als negatief nieuws, gebruikmakend van kanalen dicht bij de inwoners van onze provincie.

Hoe we dat doen leest u in de bijlage: https://nota.noord-holland.nl/communicatieaanpak

In november 2019 namen uw Staten de motie 'Vergroting bekendheid van Noord-Hollandse burgers met provinciaal referendum, burgerinitiatief en inspraak' aan. De volgende acties zijn ter afdoening van deze motie uitgevoerd:

- De webpagina https://www.noord-holland.nl/Inspraak is uitgebreid en geactualiseerd.
- Er is een infographic gemaakt over de verschillende manieren waarop Noord-Hollanders kunnen meedenken of inspraak kunnen hebben. Deze is zowel online als offline gedeeld en staat ook op bovengenoemde pagina.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

- In zowel het digitale als het papieren magazine &Holland heeft de infographic een plek gekregen, aangevuld met interviews met Noord-Hollanders die gebruik gemaakt hebben van een of meerdere inspraakmogelijkheden. Deze artikelen zijn ook gedeeld op sociale media.
- De infographic en de losse interviews zijn geadverteerd op sociale media van de provincie Noord-Holland met een verwijzing naar de actuele pagina over inspraakmogelijkheden.

Wij stellen u voor deze motie hierbij als afgedaan te beschouwen.

Over de afdoening van motie 174-2020 Helder taalgebruik wordt u separaat geïnformeerd.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

MgS/11-11-2019

AANGENOMEN

Forum voor Democratie

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

CDA

50 PLUS

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID
Noord-Holland

SP

DENK

Motie 'Vergroting bekendheid van Noord-Hollandse burgers met provinciaal referendum, burgerinitiatief en inspraak'

Provinciale staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 11 november 2019, te Haarlem, ter behandeling van de begroting 2020,

Constaterende dat:

- Gedeputeerde Staten burgerparticipatie belangrijk vinden[1];
- Noord-Hollanders sinds 2018 het recht van initiatief tot een provinciaal referendum hebben, zoals neergelegd in de provinciale referendumverordening;
- Noord-Hollanders ook andere mogelijkheden tot participatie hebben, zoals die uit hoofde van 'Verordening burgerinitiatief', en de 'Provinciale inspraakverordening';
- uit contacten met, en geluiden vanuit, het Noord-Hollandse electoraat is gebleken dat Noord-Hollandse burgers in onvoldoende mate bekend zijn met deze instrumenten;
- informatie op het inspraak-gedeelte van de website van de provincie[2] verouderd is, in het bijzonder het document: 'Leden commissies 2015-2019';

Overwegende dat:

- het geboden en waardevol is om die bekendheid van zoveel mogelijk Noord-Hollandse burgers met het referendum te vergroten, en zo de afstand tussen het bestuur en de Noord-Hollandse bevolking te verkleinen;

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- de volgende vier communicatie-uitingen die bekendheid in grote mate zouden versterken te organiseren en uit te voeren;

---

[1] Coalitieakkoord 'Duurzaam doorpakken', p. 23.
[2] https://www.noord-holland.nl/Bestuur/Inspraak

- de mogelijkheid tot het initiëren van een referendum, burgerinitiatief of inspraak opnemen in een (digitale) brochure en die onder Noord-Hollandse burgers verspreiden;

- het doen van (meer) uitingen hieromtrent op sociale media; te denken valt hierbij aan een aparte website, en gebruik van de sociale media Facebook, Twitter en Instagram;

- het opstellen en verspreiden van een infographic met wegwijzer over alle mogelijke manieren van inspraak en meedenken die Noord-Hollandse burgers t.a.v. het bestuur hebben;

- de informatie op de website toegankelijk en up to date houden;

… en gaan over tot de orde van de dag

Ondertekening,

Joyce Vastenhouw (Forum voor Democratie)

Ilse Bezaan (PVV)

Gideon Everduin (DENK)

Willemien Koning (CDA)

Jaap Hollebeek (PvdD)

Wil van Soest (50Plus)

Eric Smaling (SP)

Forum voor Democratie

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	6121
Extern Zaak ID	921516
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 maart 2021
Agendapunt	6.a.1
Omschrijving	A-punt Statenvoordracht Regiegroep Metropoolregio Amsterdam (MRA) 9 april 2021 (A-agenda EFB 22-3-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/B&S

Bijlagen
statenvoordracht 921516-1584429.docx
00_agenda_RegiegroepMRA_20210409.pdf
03a_algemeen_vs_RegiegroepMRA_20201030_con.pdf
03b_vs_verslag_extrabijeenkomst_RegiegroepMRA_20201210.pdf
04a_notitie_VerantwoordingMRA2020_20210215.pdf
Brief aan PS over vergadering Regiegroep Metropoolregio Amsterdam.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	15 maart 2021
Economie Financiën en Bestuur	**22 maart 2021**
Ingekomen stukken ter kennisname	31 maart 2021
PS-vergadering	12 april 2021

Toelichting

Op 9 april 2021 zal de halfjaarlijkse vergadering plaatsvinden van de MRA-Regiegroep. Aan de Colleges van B&W en GS van de betrokken overheden wordt gevraagd om de vergaderstukken te agenderen in raden en Staten.

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 9 maart 2021

Onderwerp: Vergadering MRA-Regiegroep

Kenmerk: 921516-1584429

Bijlagen: 4

1. Inleiding

Op 9 april 2021 zal de halfjaarlijkse vergadering plaatsvinden van de Regiegroep van de Metropoolregio Amsterdam (MRA). PS wordt voorgesteld kennis te nemen van de vergaderstukken die aldaar voorliggen, en wensen en opvattingen desaangaande naar voren te brengen. Die kunnen vervolgens door de vertegenwoordigers namens de provincie Noord-Holland in deze vergadering van de Regiegroep worden ingebracht.

Een belangrijk gespreksonderwerp van de Regiegroep betreft het proces van versterking van de MRA-samenwerking. Daarnaast liggen er enkele reguliere stukken voor, zoals de inhoudelijke en financiële verantwoording over 2020 en verslagen van de afgelopen vergaderingen van de Regiegroep van 30 oktober en 10 december 2020. Vanwege het feit dat het proces van de versterking van de MRA-samenwerking op dit moment nog niet is afgerond, kan er nu nog geen globale begroting voor 2022 en een werkplan worden opgesteld. Deze stukken zullen naar verwachting voor de zomer beschikbaar komen, wanneer de Transitiecommissie het voorstel voor de nieuwe 'governance' van de MRA zal hebben afgerond. Op het moment dat deze Statenvoordracht in uw Staten besproken wordt, zal hierover vermoedelijk meer duidelijk zijn geworden.

De Regiegroep van 9 april 2021 zal besluiten nemen over de voorliggende stukken, rekening houdend met de opvattingen die zijn binnengekomen vanuit de betrokken gemeenten en vanuit de provincies Flevoland en Noord-Holland.

2. Proces versterking samenwerking MRA

In de omgeving van Amsterdam wordt al enkele decennia intensief samengewerkt tussen de gemeente Amsterdam, omliggende gemeenten en de provincies Noord-Holland en Flevoland. Deze bestuurlijke samenwerking vindt sinds 2017 plaats op basis van afspraken die zijn vastgelegd in het convenant *Versterking samenwerking Metropoolregio Amsterdam*. Deze bestuurlijke 'spelregels' zijn grotendeels een codificatie van al bestaande procedures en

werkprocessen, maar hebben wel gezorgd voor meer transparantie, ook met betrekking tot de financiering van de MRA-samenwerking.

Het convenant bevat de bepaling dat na enige tijd een evaluatie zou plaatsvinden. Die evaluatie is in het voorjaar en de zomer van 2019 door een onafhankelijke commissie uitgevoerd. In juli 2019 verscheen het rapport *Meer richting en resultaat*.

Het MRA-evaluatierapport beklemtoonde het grote belang van de MRA-samenwerking, maar voegde daar aan toe dat de besturing van de MRA beter gestroomlijnd diende te worden en meer gericht zou moeten worden op de uitvoering. Vanuit die analyse formuleerde de evaluatiecommissie de volgende aanbevelingen:

- Laat Amsterdam nadrukkelijker de leiding nemen binnen de MRA-samenwerking.
- Maak, onder procesleiding van Amsterdam, een inspirerende en koersbepalende regionale visie.
- Formuleer, op basis van die visie, uitvoeringsprogramma's met daarin vergaande resultaatsafspraken. De evaluatiecommissie denkt zelf aan uitvoeringsprogramma's ten aanzien van energietransitie, duurzame woningbouw, vitale economie en Vervoerregio.
- Stroomlijn de besturing ('governance') van de MRA. De evaluatiecommissie doet diverse aanbevelingen over de rol en taken van de Regiegroep, de Agendacommissie, de bestuurlijke platforms en de portefeuille-overleggen.
- De Vervoerregio zou naar de mening van de evaluatiecommissie op de schaal van de MRA gebracht moeten worden.
- De deelregio's zouden hun positie binnen de MRA-samenwerking moeten versterken.
- Het is eveneens van belang om de betrokkenheid van raden en Staten bij de MRA-samenwerking te vergroten. Dit is cruciaal voor het politieke draagvlak van deze regionale samenwerking op langere termijn.
- Het regionale investeringsfonds Invest-MRA verdient krachtige ondersteuning.
- Binnen de MRA moet de samenwerking met kennisinstellingen en bedrijven ('triple helix') zoals binnen de Amsterdam Economic Board, meer structurele aandacht krijgen en beter geborgd worden.

Vanuit de Regiegroep hebben de voorzitter en de beide vicevoorzitters (de burgemeesters Halsema en Weerwind en CdK Van Dijk) gefunctioneerd als opdrachtgevers van de evaluatie. De gemeente Amsterdam heeft na verschijning van het evaluatierapport de lead genomen in de uitwerking van de aanbevelingen betreffende de 'koersbepalende regionale visie', en de verbetering van de 'governance'. De aanbeveling inzake de 'triple helix' is opgepakt door de gemeente Almere. Voor de nadere uitwerking van de aanbeveling inzake de relatie tussen de MRA en de Vervoerregio Amsterdam is de provincie Noord-Holland trekker.

In het najaar van 2020 is hard gewerkt aan verbetervoorstellen. De coördinatie van dit proces lag in handen van een 'Transitiecommissie', die onder voorzitterschap staat van burgemeester Halsema. Ook CdK Van Dijk maakt deel uit van deze Transitiecommissie. Kortgeleden bent u per brief (met kenmerk 921516/1580533) geïnformeerd over de voortgang van het werk van de Transitiecommissie. Waarschijnlijk is het zo dat op het moment dat uw Staten spreekt over deze

Statenvoordracht, meer duidelijk zal zijn over de verdere uitwerking van de aanbevelingen en over de wijze waarop u daarbij betrokken zult worden. Zoals in de hierboven genoemde brief aangekondigd, zal er een ‘digitale consultatie’ plaatsvinden van alle betrokken overheden, waarbij ook raden en Staten actief worden betrokken. Daarnaast zal tussen mei en het zomerreces ruimte zijn voor het inbrengen van wensen en bedenkingen.

Sinds de publicatie van het evaluatierapport hebben we diverse malen met uw Staten van gedachten gewisseld over de aspecten van de MRA-samenwerking die voor de provincie Noord-Holland specifiek van belang zijn. Het is goed om die hier nog eens kort te memoreren.

Ons College ziet zeker ruimte voor verbetering van de bestaande MRA-samenwerking, maar is in essentie toch van mening dat die nu reeds constructief verloopt en resultaten oplevert. De noodzakelijke intensivering van de samenwerking zou dan ook vooral het karakter moeten hebben van een pragmatische doorontwikkeling van hetgeen reeds is opgebouwd. Ingrijpende structuurwijzigingen zijn niet nodig. Ons College heeft ook geen behoefte aan een formalisering van de bestaande netwerksamenwerking of aan een overheveling van bevoegdheden.

Op dit moment bestaat de bestuurlijke samenwerking in de MRA uit drie Platforms (Ruimte, Mobiliteit en Economie), enkele daarmee verbonden overleggen van portefeuillehouders, en uit twee overkoepelende afstemmingsoverleggen (de Agendacommissie en de Regiegroep). De ambtelijke ondersteuning van dit geheel wordt verzorgd door een MRA-bureau. De ambitie is om de regionale afstemming te versterken en te intensiveren, door onder meer de Agendacommissie en Regiegroep om te vormen tot een dagelijks- respectievelijk algemeen bestuur, dat vaker bijeen komt en kleiner van omvang is. Binnen de drie Platforms en de portefeuillehoudersoverleggen wordt momenteel het gesprek gevoerd over de vraag welke aanpassingen er nodig zijn ten aanzien van de inhoudelijke scope, de samenstelling en de vergaderfrequentie.

Het ambtelijke MRA-bureau zou naast een ‘secretariële rol’ ook een meer inhoudelijke rol op zich moeten nemen en qua omvang moeten groeien. Ten behoeve daarvan fungeert de directeur van het MRA-bureau als voorzitter van een coördinerend overleg van directeuren van enkele grotere partners die aan de MRA-samenwerking deelnemen.

Een structurele actieve betrokkenheid van raden en Staten is van belang voor de democratische borging van de regionale samenwerking. Ons College ondersteunt de ambitie om de diverse deelregio’s binnen de MRA beter in positie te brengen en realiseert zich dat de centrumgemeenten daarbij een belangrijke rol kunnen spelen. Ook staat ons College ervoor open om op een pragmatische manier vanuit de inhoud een werkwijze te vinden die tegemoetkomt aan de wensen van de deelregio’s Zuid-Kennemerland en Gooi- en Vechtstreek, om directer betrokken te willen zijn bij het mobiliteitsbeleid in de MRA.
Bij dit alles zal de provincie Noord-Holland het steeds als een eigen verantwoordelijkheid beschouwen om nadrukkelijk het oog gericht te houden op de verbinding met de Noord-Hollandse regio’s die geen deel uitmaken van de MRA.

3. Overige vergaderstukken

Doorgaans liggen in de voorjaarsvergadering van de Regiegroep enkele reguliere vergaderstukken voor, conform de afspraken uit het MRA-convenant. Het gaat dan onder meer om de verantwoording over het voorgaande jaar en om de globale begroting voor het komende jaar. Dat is ditmaal anders. Vanwege de lopende discussie over de bestuurlijke samenwerking is het op dit moment nog niet mogelijk om een conceptbegroting voor volgend jaar op te stellen. Wel is er een verantwoording beschikbaar over het afgelopen jaar 2020. Hieruit blijkt (niet verrassend) dat de geplande en ondernomen activiteiten van de MRA sterk zijn beïnvloed door de sinds het afgelopen voorjaar ontstane corona-situatie. Daardoor konden veel bijeenkomsten geen doorgang vinden (zoals het MRA-Congres), liepen sommige programma's vertraging op, maar was anderzijds juist weer behoefte aan extra coördinatie in MRA-verband. Desondanks is een groot deel van de geplande inhoudelijke activiteiten toch uitgevoerd, zoals de inhoudelijke verantwoording over 2020 laat zien.

7. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 921516-1584429

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 9 maart 2021;

besluiten:

1. Kennis te nemen van de vergaderstukken voor de vergadering van de Regiegroep Metropoolregio Amsterdam van 9 april 2021.

2. Wensen en opvattingen desaangaande naar voren te brengen, die door de vertegenwoordigers van de provincie Noord-Holland ingebracht kunnen worden in de vergadering van de Regiegroep Metropoolregio Amsterdam van 9 april 2021.

Haarlem,

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

metropool
regioamsterdam

agenda

Platform	-
Overleg	Regiegroep van de Metropoolregio Amsterdam
Datum	9 april 2021
Locatie	NNTB, MRA Bureau of digitaal via MS Teams
Tijd	16.30 – 18.00 uur

LET OP: het is nog onzeker of deze bijeenkomst fysiek kan plaatsvinden ivm Corona. Het verzoek is om rekening te houden met reistijd in uw agenda, zodat u in de gelegenheid bent om aanwezig te zijn mocht dit mogelijk zijn in relatie tot de dan geldende maatregelen

Agendapunten

1. **Opening en mededelingen**
   - **Globale begroting 2022** – normaal gesproken zou in de Regiegroep van april de globale begroting voor 2022 worden vastgesteld. Door het proces van de versterking van de MRA-samenwerking zal de begroting qua onderverdeling echter aan (grote) veranderingen onderhevig zijn. Daar is nu nog geen concreet zicht op: deze hangen samen met hoe het voorstel van de Transitiecommissie verder wordt uitgewerkt, een proces waaraan in de komende maanden vorm zal worden gegeven. Voor 2022 zal daarom geen globale begroting worden opgesteld. Vlak voor de zomer zal een uitgewerkte begroting en werkplan voor volgend jaar worden opgesteld, die in de Regiegroep van oktober zal worden vastgesteld

2. **Versterking MRA-samenwerking (bijlage 2a - nazending)**
   Bijlage 2a zal kort voor de Regiegroepbijeenkomst worden nagezonden
   Terugkoppeling door de leden van de transitiecommissie over de laatste stand van zaken wat betreft de versterking van de MRA-samenwerking. Ook is er gelegenheid tot uitwisseling van ervaringen tot nu toe met de consultatieronde voor de prioriteiten, de nieuwe governance. Daarnaast is in bijlage 2a een eerste voorstel opgenomen voor de opzet van de nieuwe samenwerkingsafspraken, waarin straks de versterkte MRA-samenwerking wordt vastgelegd.
   Bespreekpunten en gevraagde afspraken:
   - **2.1 Kennis te nemen van de laatste stand van zaken wat betreft de versterking van de MRA-samenwerking**

Strawinskylaan 1779 (WTC, I-toren)
1077 XX Amsterdam
info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

2.2 **Uitwisseling van ervaringen met de consultatieronde**
2.3 **Te reflecteren op het eerste voorstel voor de opzet van de nieuwe samenwerkingsafspraken, en waar gewenst aanvullingen en suggesties aan te dragen**

Hamerstukken:

3. **Vaststelling verslagen van de Regiegroep van 30 oktober en de extra Regiegroep van 10 december 2020 (bijlage 3a, 3b)**
   Ter vaststelling de verslagen van de Regiegroep van 30 oktober 2020 en de extra bijeenkomst van de Regiegroep van 10 december 2020.
   Gevraagde afspraak:
   3.1 **Vaststelling van het verslag van de Regiegroep MRA van 30 oktober 2020**
   3.2 **Vaststelling van het verslag van de extra bijeenkomst van de Regiegroep van de MRA van 10 december 2020**

4. **Verantwoording 2020 (bijlage 4a)**
   In bijlage 4a de financiële en inhoudelijke verantwoording over het jaar 2020. Het MRA Werkplan en Begroting was voor 2020 nog opgesteld aan de hand van de oude MRA Agenda. De verantwoording is daarom ook nog volgens die indeling opgezet.
   Gevraagde afspraak:
   4.1 **Vaststelling van de verantwoording over 2020**

5. **Rondvraag en sluiting**

metropool
regioamsterdam

Bezoekadres
WTC Amsterdam
I-tower, second floor
Strawinskylaan 1779
1077 XX Amsterdam

info@metropoolregioamsterdam.nl

notulen

Overleg	**Regiegroep van de Metropoolregio Amsterdam**
Datum	30 oktober 2020
Locatie	Digitaal, MS Teams
Contactinfo	Remco Rienties, MRA Bureau, 06 - 20002447, r.rienties@metropoolregioamsterdam.nl
Aanwezigen	**Femke Halsema** (voorzitter, deelregio Amsterdam), **Arthur van Dijk** (Vice-voorzitter, Provincie Noord-Holland), **Victor Everhardt** (deelregio Amsterdam), **Franc Weerwind** (vice-voorzitter, deelregio Flevoland), **Jan Hamming** (deelregio Zaanstreek-Waterland), **Jos Wienen** (deelregio Zuid-Kennemerland), **Gerard Kuipers** (deelregio Gooi- en Vecht), **Pieter Heiliegers** (deelregio Amstelland-Meerlanden), **Henry Meijdam** (deelregio Flevoland), **Jeroen Verwoort** (deelregio IJmond), **Leen Verbeek** (Provincie Flevoland), **Don Bijl** (deelregio Zaanstreek-Waterland), **Pieter Broertjes** (deelregio Gooi- en Vecht), **Marian van der Weele** (deelregio Amstelland-Meerlanden), **Ellen Verheij – de Haas** (deelregio Zuid-Kennemerland), **Tjapko Poppens** (deelregio Amstelland-Meerlanden), **Alexander Luijten** (deelregio Gooi- en Vecht), **Jop Fackeldey** (Provincie Flevoland), **Marja Ruigrok** (Vervoerregio Amsterdam & Agendacommissie, PH Lobby/PA), **Thijs Kroese** (Agendacommissie, PH Governance), Jeroen Olthoff (Provincie Noord-Holland)
Ondersteuning	**Emiel Reiding** (secretaris Regiegroep), **Remco Rienties** (secretaris Regiegroep)
Gasten	**Ilknur Dönmez** (Investeringsagenda MRA), **Edwin Oskam** (MRA Green Deal)
Afwezig met bericht	**Maaike Veeningen** (Agendacommissie, PH Nieuwe MRA Agenda), **Robbert Berkhout** (Agendacommissie, PH communicatie), **Sicko Heldoorn** (deelregio Zaanstreek-Waterland)

Agendapunten

1. Opening en mededelingen

Bij de opening en mededelingen is geconstateerd dat het werkplan en begroting nu als hamerstuk op de agenda staat. Naar aanleiding daarvan is afgesproken dat alle wensen en opvattingen die de deelnemers met betrekking tot het werkplan en begroting hebben geformuleerd, nog per mail kunnen worden nage-zonden naar het MRA Bureau. Deze zullen dan als bijlage bij het verslag worden gevoegd, en de punten die om nadere actie vragen zullen worden opgepakt.

2. Versterking MRA-samenwerking naar aanleiding van de coronacrisis

Tijdens de ingelaste Regiegroep van 10 juni heeft de Regiegroep geconcludeerd dat er juist nu een behoefte is aan een sterke MRA en aan een gezamenlijke inzet om sneller, sterker en duurzamer uit de crisis te komen. De MRA kan nu zijn kracht bewijzen: juist nu moeten de deelnemers extra energie in de MRA-samenwerking steken, zo is de heersende gedachte onder de Regiegroepleden. In de regiegroep is daarom een voorstel besproken voor de versterking van de MRA-samenwerking naar aanleiding van corona, en is inzichtelijk gemaakt welke trajecten al lopen die hier een relatie mee hebben.

Bestuurlijk trekker Victor Everhardt heeft een presentatie gehouden waarin hij bovenstaande notitie nader heeft toegelicht. Naar aanleiding daarvan is een levendige discussie gevoerd in de Regiegroep, waarin een aantal centrale en breed gedragen punten naar voren zijn gekomen.

Er is veel positieve energie voor dit onderwerp, het samenwerken om gezamenlijk sterker uit de coronacrisis te komen, met daarbij onder andere een focus op duurzaamheid. Er moet daarbij aandacht zijn voor zowel de korte als de langere termijn. Naast de economische impact en de impact op ons klimaat moet ook gekeken worden naar de sociaal-economische en de sociaal-maatschappelijke impact. De crisis vraagt ook om een MRA-reactie op de sociaal-economische impact op een aantal wijken.

Aandacht moet nog worden besteed aan hoe we het voorliggende verhaal gezamenlijk naar Den Haag en Brussel gaan brengen. Het benoemen van concrete activiteiten en projecten is daarbij belangrijk.

De leden van de Regiegroep zijn erg blij dat er nu een ROM gaat komen voor (het noord-hollands deel van) de MRA. Dat ontbrak echt nog, en er zitten veel voordelen aan voor de MRA. Vraag die daarbij nog wel rijst is wat nu precies de verhouding is met Invest-MRA, en wat het betekent voor gemeenten die daar niet in participeren. Ook de verhouding tussen de ROM voor NH en de ROM voor Flevoland moet goed duidelijk worden.

De Regiegroepleden zien voor zichzelf een rol als ambassadeurs voor dit verhaal. Ook zien zij een sterke relatie met het governance traject naar aanleiding van de evaluatie. Het MRA Clubgevoel moet verder worden versterkt, ook met de triple-helix partners.

Een breed gedragen gevoel in de Regiegroep is dat op dit onderwerp nu snel stappen gemaakt moeten worden.

3. Voortgang uitwerking evaluatie MRA-samenwerking

Ter vergadering is een mondelinge toelichting geven over de voortgang van de uitwerking van de evaluatie van de MRA-samenwerking door voorzitter Femke Halsema en de andere bestuurlijk trekkers van de verschillende actiepunten.

Met betrekking tot de visie is geconstateerd dat er inmiddels een aantal sessie met Verwaayen zijn geweest. Deze waren inspirerend, en er was grote mate van overeenstemming. In november zullen nog een aantal sessies worden georganiseerd, waarna in december in de extra regiegroep keuzes gemaakt zullen gaan worden. In de Regiegroep was bij dit onderwerp veel aandacht voor de rol van de deelregio's, en de

noodzaak om de deelregionale samenwerking te versterken. Ook het betrekken van de raden en staten bij de visie wordt als zeer belangrijk benoemd.

Voor de triple helix worden een tweetal sporen bewandeld. Enerzijds worden de relaties met de Amsterdam Economic Board aangehaald, en anderzijds wordt van onderaf per uitvoeringslijn uit de MRA Agenda bekeken hoe de samenwerking met bedrijfsleven en kennisinstellingen verder versterkt kan worden. In de Regiegroep wordt opgeroepen om ook in het traject van de visie hier goed aandacht aan te besteden (wie zijn we, wat ambiëren we, en hoe verhouden we ons tot andere partijen).

Voor het onderwerp het versterken van de samenwerking op het gebied van mobiliteit wordt hard gewerkt aan een voorstel. De directeuren van het MRA Bureau, de VRA en de PNH zijn hiermee bezig, en zorgen ervoor dat er op 10 december een voorstel zal liggen. Het voorstel zal ingaan op de vraag hoe de samenstelling en werkwijze van het Platform Mobiliteit zodanig kan worden verbeterd dat de huidige slagkracht en effectiviteit behouden blijft en tegelijk het MRA brede draagvlak kan worden versterkt door directe betrokkenheid van de deelregio's bij het Platform Mobiliteit.

Voor de governance is een bestuurlijke werkgroep ingericht, die ook principes voor de governance heeft vastgesteld. Vervolgens is geconcludeerd dat de vorm de inhoud moet volgen, en dat het beter is om eerst de visie uit het traject van Verwaayen moet worden afgewacht. Met de huidige sessies van Verwaayen worden ook stappen gezet op het gebied van governance. De verwachting is dat er op 10 december wel een voorstel op hoofdlijnen zal liggen voor de governance dat in de Regiegroep besproken kan worden. Ook ten aanzien van de governance wordt geconstateerd dat de deelregionale samenwerking ook verstevigd moet worden.

In de Regiegroep is geconcludeerd dat de vergadering van 10 december dus een behoorlijk constituerende vergadering zal worden. Er zullen stappen worden gezet op het gebied van visie, governance, triple helix en mobiliteit. Het voornemen wordt uitgesproken om hier allemaal extra tijd voor te reserveren in de agenda's.

Hamerstukken:

4. Terugkoppeling schriftelijke ronde Regiegroep Metropoolregio Amsterdam april 2020 en vaststelling verslag extra Regiegroep van 10 juni 2020

De verslagen van de voorgaande bijeenkomsten zijn als hamerstuk vastgesteld.

5. MRA Werkplan en Begroting 2021

Conform de afspraken in het convenant wordt elk jaar een MRA Werkplan en Begroting opgesteld voor het daaropvolgende jaar, waarin concreet wordt opgenomen welke acties en resultaten voor dat jaar zijn voorzien, welke bedragen daarvoor zijn begroot en hoe dit wordt gefinancierd. Tijdens de Regiegroep is het werkplan en de begroting voor 2021 vastgesteld. Daarbij is afgesproken dat alle deelnemers de wensen en opvattingen die zij mbt het werkplan en de begroting hebben nog schriftelijk kunnen doorsturen, en dat deze vervolgens als bijlage bij het verslag worden gebundeld.

6. Rondvraag

Tijdens de rondvraag heeft Franc Weerwind de leden van de Regiegroep opgeroepen om zich aan te melden voor de bijeenkomst over de Floriade, waarvoor zij allen een uitnodiging hebben ontvangen.

Don Bijl heeft verzocht om een snelle samenvatting van deze bijeenkomst van de Regiegroep, die dan kan worden benut als terugkoppeling naar de raden en de colleges.

Femke Halsema heeft een korte toelichting gegeven over de plannen voor de viering van 750 jaar Amsterdam. Er komen drie programmalijnen, waarvan een de ontwikkeling van de MRA zal zijn. Het is nadrukkelijk de bedoeling dat de viering van 750 jaar Amsterdam in de gehele MRA gevierd zal gaan worden. Alle aanwezigen zijn uitgenodigd om mee te denken over de viering van het feest.

Bijlage 2
Ingekomen wensen en opvattingen naar aanleiding van het MRA Werkplan en Begroting 2021

Onderstaande opsomming geeft een overzicht van ingekomen wensen en opvattingen die deelnemers van de MRA hebben ingezonden naar aanleiding van het MRA Werkplan en de Begroting voor 2021. Achter elk punt staat welke deelnemer(s) het punt heeft/hebben aangedragen.

- Wij kunnen ons vinden in het voorgelegde Werkplan en begroting 2021. Wij zijn daarbij benieuwd hoe u de focus ten aanzien van de (nieuwe) strategische MRA-opgaven, bijvoorbeeld door een focus per (deel)regio aan te brengen, de komende jaren nader uitwerkt. Een pragmatische benadering zou daarbij wat ons betreft uitgangspunt moeten zijn. Deze benadering zien wij terug bij de insteek om de jaarplannen en het werkplan waar wenselijk op onderdelen verder aan te scherpen en aan te vullen op basis van actuele ontwikkelingen rond Corona. Wij kunnen ons hierin vinden. (Heemstede)
- Tenslotte zijn wij benieuwd hoe u de evaluatie van de governance verder vormgeeft. Een meer resultaatgerichte sturing en een stroomlijning daarvan is wat ons betreft het belangrijkste aandachtspunt. (Heemstede)
- Het werkplan voor het komende jaar is duidelijk onderscheidend en toont dat de nieuwe MRA Agenda een andere, effectievere aanpak mogelijk maakt. Tegelijkertijd zorgt de huidige crisis voor malaise op zowel economisch als sociaalmaatschappelijk vlak, wat in Zaanstreek-Waterland uiteraard net zozeer merkbaar is als in de andere MRA-deelregio's. Wij beamen dat er ondanks deze onzekerheden naar gestreefd moet worden om als regio sterker uit deze periode te komen. U duidt in uw brief reeds enkele dossiers aan waarin de MRA momenteel toegevoegde waarde kan hebben. Wij zien dan ook uit naar de uitwerking en de bevindingen van het door u ingestelde crisisteam. (deelregio Zaanstreek-Waterland)
- De woningbouwopgave neemt onverminderd toe en wordt waarschijnlijk versterkt door economische recessie. Door bundeling van onze krachten in kennis, middelen en lobby, alsmede het consequent aanpakken van complexe kwesties zoals woonruimteverdeling en milieubeperkingen geven wij werkelijk gestalte aan onze ambitie van een inclusieve metropool waar adequate woonruimte is voor ieder. (deelregio Zaanstreek-Waterland)
- Hoewel de crisis voor een belangrijk deel van de economie betekent dat het werk 'op afstand' plaatsvindt en daarmee het aantal files op de weg drastisch deed teruglopen, is het belang van een toekomstbestendig mobiliteitssysteem niet minder geworden. De nadruk van onze inzet moet liggen op de ontwikkeling van een OV-systeem dat in staat is om zich aan te passen aan een veranderende mobiliteitsvraag. De knooppuntontwikkeling in het kader van de polycentrische metropool kan hieraan bijdragen. Daarnaast dienen wij te anticiperen op een autonome verkeerstoename door de omvangrijke woningbouw en groei in bedrijvigheid. Het tegengaan van filevorming en duurzame oplossingen voor het wegennet zijn dan ook urgente kwesties waarvoor wij de handen ineenslaan. (deelregio Zaanstreek-Waterland)
- De crisis legt onze afhankelijkheden van de geglobaliseerde economie bloot; tot op de lokale werkvloer zijn mondiale verschuivingen in vraag en aanbod merkbaar. Het is dan ook niet verrassend dat het gesprek over een meer lokaal en regionaal marktsysteem, zoals op gebied van voedsel en energie, groeit in deze tijd. Wij zien daarin een rol weggelegd voor de MRA als aanjager en facilitator. Daarnaast verwelkomen we de sleutelpositie die House of Skills toebedeeld wordt. Het programma heeft onderwijl meermaals haar waarde bewezen en zal ook in deze periode helpen de veerkracht van onze economie te versterken. (deelregio Zaanstreek-Waterland)

- Wij onderstrepen de noodzaak om in tijden van recessie de duurzaamheidsambities te borgen, opdat deze niet verloren gaan in het kader van gewenste bezuinigingen. Door nu in te zetten op hernieuwbare bronnen van dichtbij wordt zowel economische ontwikkeling gestimuleerd als de afhankelijkheid van kostbare energie van elders teruggebracht. De MRA vormt een uitstekend platform voor lobby, het organiseren van investeringen, en het verder brengen van de bewustwording onder overheden, marktpartijen, en burgers. (deelregio Zaanstreek-Waterland)
- Net zoals de andere MRA-deelregio's kent Zaansteek-Waterland een omvangrijk landelijk gebied. En net zoals onze partners in de MRA beschouwen wij dit groen erfgoed als een essentiële bouwsteen in een gezonde metropoolregio. Tegelijkertijd beseffen wij dat het veelvoud aan ontwikkelrichtingen en de daarmee gepaarde complexiteit maakt dat patstellingen meer de regel dan de uitzondering vormen. Helaas signaleren wij dit wederom in het nieuwe werkplan. Desondanks dienen wij onze verantwoordelijkheid te nemen om onze innovatiekracht, organisatievermogen en voldoende middelen in te zetten voor de toekomstbestendigheid van het landelijk gebied. Daarbij vragen wij met nadruk aandacht voor de voortdurende bodemdaling in het veenweidegebied, de intensivering van ecologische waarde, de ontwikkeling van een robuuste en duurzame agrarische sector en een passende recreatieve functie. (deelregio Zaanstreek-Waterland)
- De onderlinge confrontatie van de voorgaande aandachtspunten alsmede tussen de vigerende programma's van de MRA is onvermijdelijk en essentieel voor evenwicht; de behoefte van bereikbaar, passend werk, van goede opleidingen alsmede van betaalbare woningen in een veilige en gezonde omgeving vormen samen de inclusieve metropoolregio die wij ambiëren. Maar deze puzzelstukken passen afhankelijk van tijd en plaats beter of slechter. In deze rap veranderende wereld is het belangrijk om elkander te ondersteunen om de juiste prioriteiten en allocatie van - uiteindelijk beperkte - gemeenschappelijke middelen te bepalen. Wij doen dat als gemeenten, als deelregio's, als Noord en Zuid en als collectief dat de MRA vormt. (deelregio Zaanstreek-Waterland)
- In uw brief stelt u dat momenteel nog gebruik gemaakt wordt van een doorvertaling van lopende projecten en programma's en dat het gesprek over de verdeling van middelen onder de verschillende uitvoeringslijnen alsmede de aansturing over laatstgenoemde nog moet plaatsvinden. Hoewel wij beseffen dat de samenloop van de nieuwe agenda en de crisis de bestuurlijke en organisatorische processen vertraagt, benadrukken wij graag het belang van grip en transparantie op de uitvoering van onze samenwerkingsagenda en de allocatie van gezamenlijke middelen. In dit kader vragen wij aandacht voor eerdere oproepen om tot meer concrete en meetbare resultaten te komen. Tot op heden is dat naar onze mening nog niet gerealiseerd. Ten behoeve van behoud van draagvlak voor ons veelomvattend, groeiend samenwerkingsverband doen wij graag opnieuw deze oproep. (deelregio Zaanstreek-Waterland)
- De gemeenten zijn zich bewust van de actualiteit van de pandemie en de gevolgen die deze crisis kan hebben voor de prioriteiten in de MRA-samenwerking en uitvoering van de Agenda. Hoewel op moment van schrijven nog geen nieuwe informatie beschikbaar is, houden wij vooralsnog rekening met de mogelijkheid van een aangepast werkplan. Wij zien dergelijke documentatie graag te zijner tijd tegemoet, ervan uitgaande dat door het MRA Bureau hierbij rekening wordt gehouden met de besluitvormingscycli en tijdige aanlevering voor colleges en raden. Wij waarderen uw streven om te midden van de Coronacrisis de koers van de nieuwe MRA Agenda vast te houden, en zien dan ook uit naar de uitvoering van het werkplan. (deelregio Zaanstreek-Waterland)
- Met de gezamenlijke inzet van de deelnemers in de MRA op de in de agenda 2.0 geformuleerde beoogde resultaten kan een goede bijdrage geleverd worden aan onze gemeentelijke en regionale doelstellingen. De MRA heeft ook een belangrijke functie in de getrapte vertegenwoordiging in de

afstemming met het rijk en andere op grotere schaal opererende partijen. Een goede balans tussen slagkracht en representativiteit is hierin belangrijk. Daarbij willen wij nogmaals benadrukken dat we het belangrijk vinden dat de overlegstructuren efficiënt blijven waarbij wel sprake is van een evenredige vertegenwoordiging van alle deelregio's in alle gremia van de MRA. Dus ook in platform mobiliteit en de agendacommissie. (deelregio Gooi- en Vecht)

- We constateren dat de MRA met de begroting 2021 een verbeterslag heeft gemaakt naar een betere verantwoording door transparante lijnen van de MRA agenda naar de jaarplannen en de begroting en door meer concrete resultaten te formuleren. De eerder voorgestelde indexering naar een bijdrage van € 1,53 is nog steeds actueel en nu ook onderbouwd. Dat dit voorstel komt op een moment dat gemeenten moeten bezuinigen en aan hun verbonden partijen en subsidiepartners taakstellingen opleggen is ongelukkig. We stellen daarom voor vanuit dat aspect in de Regiegroep te overwegen of de indexatie daadwerkelijk een goed idee is of dat beter volstaan kan worden met de incidentele dekking van de overschrijding in de jaarrekening van 2019. Voor 2021 e.v. zou dan uitgegaan moeten worden van de bijdrage van € 1,50 per gemeente. (deelregio Gooi- en Vecht)
- We willen hierbij nogmaals aangeven dat de financiële sturing binnen de MRA verbeterd moet worden, zowel in de planning en control als in de dagelijkse budgetbewaking. Het is belangrijk duidelijke afspraken te maken over hoe om te gaan met overschotten en tekorten en de opbouw van reserves zodat deelnemers minder voor verrassingen komen te staan. Daarbij horen ook afspraken over indexering in relatie tot de ontwikkeling van het inwoneraantal van de MRA. Beide elementen beïnvloeden het uiteindelijke jaarbudget van de MRA. (deelregio Gooi- en Vecht)
- Zowel de doorontwikkeling van de financiële en inhoudelijke sturing als de wens tot evenredige vertegenwoordiging vinden hun plek in de optimalisering van de governance. Waar in de dagelijkse uitvoering al verbeterkansen liggen kunnen deze natuurlijk ook al eerder worden opgepakt. (deelregio Gooi- en Vecht)
- Alvorens vervolgstappen in het proces van de Verstedelijkingsstrategie te zetten zal eerst per gemeente moeten worden opgehaald en afgestemd wat de visie is op de ruimtelijke en sociale ordening, het woonbeleid, mobiliteit en energietransitie. Dit moet integraal worden benaderd en niet alleen vanuit het platform Ruimte. Het proces dient transparant te zijn met vooraf gedeelde stappen, met per stap daadwerkelijk input en terugkoppeling naar alle gemeenten/deelregio's. Vervolgens is het noodzakelijk dat duidelijkheid ontstaat over het besluitvormingsproces; wat wordt wanneer waar behandeld en vastgesteld en welke rol hebben raden en staten hierin? (Ouder-Amstel)
- Het kan niet zo zijn dat in de Verstedelijkingsstrategie keuzes of besluiten opgenomen worden die nog niet door de gemeenten zelf genomen zijn. In het kader van de op te stellen omgevingsvisies zijn gemeenten nog veelal aan het nadenken over deze keuzes. Bovenstaande vraagt om een herijking van het proces en de planning voor de verstedelijkingsstrategie zoals door de MRA in het Werkplan is voorgesteld. (Ouder-Amstel)

metropool regioamsterdam

notulen

Overleg	Extra bijeenkomst Regiegoep MRA
Datum	10 december 2020
Locatie	Digitaal, MS Teams
Contactpersoon	Remco Rienties, MRA Bureau, 06 – 20002447, r.rienties@metropoolregioamsterdam.nl

Aanwezigen	**Femke Halsema** (voorzitter, Amsterdam), **Arthur van Dijk** (vice-voorzitter, Provincie Noord-Holland), **Franc Weerwind** (2e vice-voorzitter, deelregio Flevoland), **Marja Ruigrok** (Vervoerregio Amsterdam, deelregio Amstelland-Meerlanden), **Leen Verbeek** (Provincie Flevoland), **Henry Meijdam** (deelregio Flevoland) **Jop Fackeldey** (deelregio Flevoland), **Pieter Broertjes** (deelregio Gooi- en Vecht), **Alexander Luijten** (deelregio Gooi- en Vecht), **Gerard Kuipers** (deelregio Gooi- en Vecht), **Tjapko Poppens** (deelregio Amstelland-Meerlanden), **Marian van der Weele** (deelregio Amstelland-Meerlanden), **Pieter Heiligers** (deelregio Amstelland-Meerlanden), **Jos Wienen** (deelregio Zuid-Kennemerland), **Ellen Verheij** (deelregio Zuid-Kennemerland), **Jeroen Verwoort** (deelregio IJmond), **Don Bijl** (deelregio Zaanstreek-Waterland), **Jan Hamming** (deelregio Zaanstreek-Waterland), **Lieke Sievers** (deelregio Zaanstreek-Waterland), **Jeroen Olthof** (Provincie Noord-Holland), **Robbert Berkhout** (Agendacommissie, PH Communicatie), **Thijs Kroese** (Agendacommissie, PH Governance), **Maaike Veeningen** (Agendacommissie, PH MRA Agenda)
Ondersteuning	**Emiel Reiding** (secretaris Regiegroep), **Remco Rienties** (secretaris Regiegroep)
Gasten	**Ben Verwaayen**
Afwezig	**Victor Everhardt** (Amsterdam), **Janneke Sparreboom** (deelregio Flevoland)

Opening en vragensessie Ben Verwaayen

De vergadering start met een nadere toelichting door Ben Verwaayen op het door hem uitgebrachte advies over de visie en de governance. In de onderstaande tekst zijn ook antwoorden verwerkt die Verwaayen heeft gegeven naar aanleiding van vragen die zijn gesteld, en die zijn advies daarmee verder hebben verduidelijkt.

Verwaayen constateert dat in de hedendaagse wereld meer sprake is van concurrentie tussen stedelijke regio's dan concurrentie tussen landen. Als regio Amsterdam kunnen we in die concurrentiestrijd veel meer bereiken dan nu, als we er in slagen om veel beter samen te gaan werken. Daarvoor is het noodzakelijk dat de ambities helderder en duidelijker worden vastgesteld en gecommuniceerd, en is een duidelijkere structuur nodig met meer slagkracht.

Hij bepleit dat er binnen twee maanden een uitgewerkt voorstel wordt gemaakt, met daarin drie inhoudelijke prioriteiten waarin de MRA zich wil onderscheiden, en een nieuwe governance.
Die governance moet in zijn optiek in ieder geval bestaan uit drie centrale onderdelen:

1. Er moet een directie komen (een ambtelijke organisatie) die initieert en de uitvoering aanjaagt en coordineert. Die de communicatie onderhoudt met de politiek (wethouders, gedeputeerde, raden & staten) en zorgt dat er ook draagvlak is.
2. Er moet een slagvaardig en kernachtig bestuur komen, die ook stevig sturen op de uitvoering/ realisatie resultaten
3. Er moet een algemene vergadering worden ingesteld, waarin alle deelnemers zijn vertegenwoordigd, die het bestuur legitimeert.

De algemene vergadering is eigenaar van 'het verhaal', het bestuur vertaalt dat in een opdracht, en de directie zorgt ervoor dat de politieke organisatie (platforms, maar ook deelregio's en raden & staten) betrokken blijven bij de uitvoering.

Verwaayen benadrukt dat het essentieel is om een sterke ambtelijke organisatie te hebben: de bestuurders hebben veelal geen tijd, dus er is behoefte aan een daadkrachtige ambtelijke directie.
De prioriteiten moeten gekozen worden samen met de politiek (wethouders, gedeputeerde, raden & staten), breed in de hele MRA. Deze prioriteiten zijn aldus Verwaayen niet het enige wat we doen in de MRA-samenwerking: je kan heel veel dingen doen (bijvoorbeeld de dingen die in de MRA Agenda staan), zonder dat die een van de drie prioriteiten hoeven te zijn, of je je er bestuurlijk druk over hoeft te maken. De drie prioriteiten zijn die punten waar je gezamenlijk extra veel energie op zet, en elkaar ook op aan kan spreken/ af kan rekenen. De drie prioriteiten moeten ambitieus zijn, impact hebben, en snel zijn te realiseren. De MRA-samenwerking heeft behoefte aan gezamenlijke successen om te vieren.
Voor het politieke draagvlak is het van belang om heel duidelijk en eerlijk te communiceren, en de politiek (wethouders, gedeputeerden, raden & staten) mee te laten bepalen over de keuze van de prioriteiten.

De brede algemene vergadering (waarin alle MRA-deelnemers direct zijn vertegenwoordigd) is een bewuste keuze, die van belang is om een gevoel van eigenaarschap te creeeren (gevoel van het is van ons). Vrijblijvenheid kan een knelpunt vormen. Bereidheid te commiteren en te investeren is belangrijk. Als je dat niet voor elkaar krijgt is het allemaal nutteloos, dit is de essentie! Aan het omarmen van dit model zitten dan ook consequenties:

- Er moet meer geld op tafel voor een proffessionele ambtelijke organisatie
- Er moet commitment komen in tijd van bestuurders. Zij moeten er zijn, en dingen doen.
- Er moet ook commitment zijn door middel van de communicatie die je voert: je ambities en prioriteiten superscherp formuleren, en ook elkaar erop aanspreken/ afrekenen.

Naar aanleiding van de toelichting door Ben Verwaayen wordt in een tweetal vragenrondes onder de leden van de Regiegroep verduidelijking op zijn advies gegeven, en een aantal aandachtspunten benoemd. In deze vragenrondes zijn een aantal punten ter verduidelijking naar voren gekomen, die in de bovenstaande passages over het advies van Verwaayen zijn verwerkt. Daarnaast zijn er ook een aantal aandachtspunten en suggesties voor nadere uitwerking benoemd. Deze staan hieronder verwoord:

- In de Regiegroep leeft breed het idee dat er meer aandacht moet komen voor politiek draagvlak; er moet goed nagedacht worden over hoe de wethouders/ gedeputeerden en raden & staten goed aangehaakt worden.
- Ook de relatie met de Platforms moet goed worden uitgewerkt. Daarvoor is het belangrijk om hen ook een plek te geven in het tijdelijk bestuur/ het transitieteam dat de nieuwe governance gaat uitwerken.
- We hebben ook staande afspraken in het door iedereen ondertekende convenant: als we straks een nieuwe governance hebben, moeten we ook kijken hoe we de afspraken daarover samen goed kunnen vastleggen
- Het moet niet te vrijblijvend blijven. De rollen van het bestuur en de algemene vergadering moeten goed worden uitgewerkt.
- Commitment vergt herkenbaarheid: je vertegenwooridigd voelen, en terugzien wat de MRA oplevert.
- De prioriteiten moeten ook gaan over het onderscheidend vermogen van de MRA t.o.v. andere (internationale) regio's. En hoe gaan de de drie prioriteiten bepalen?

Bestuurlijk gesprek over de governance

Na de vragenronde met Ben Verwaayen, heeft Ben de vergadering verlaten, en hebben de Regiegroepleden gezamenlijk verder gesproken over zijn adviezen en over hoe nu verder.

Startpunt voor dit gesprek is een voorstel dat voorzitter Halsema op tafel heeft gelegd. Dat voorstel omvatte de volgende punten:

- Er wordt een transitieteam in het leven geroepen
- In tegenstelling tot het voorstel van Ben Verwaayen voegen we hier ook een aantal wethouders aan toe
- Voorstel voor de samenstelling van het transitie team: Femke Halsema, Arthur van Dijk, Leen Verbeek, Thijs Kroese en nog een bestuurder uit de Gooi- en Vechtstreek.
- Er moet een opdracht komen voor het transitieteam, waar in ieder geval in staan: het verzoek om een korte visie te maken, het te komen tot drie prioriteiten, een voorstel voor de MRA Governance

- Het MRA Bureau/ de directie zal een ronde maken langs alle deelnemers van de Regiegroep, om daar de suggesties voor de 3 prioriteiten op te halen. Het is de verantwoordelijkheid van de leden van de Regiegroep om hierover goed af te stemmen met hun wethouders/ gedeputeerden, en de gemeenten die zij in hun deelregio vertegenwoordigen
- Half februari plannen we dan een extra regiegroep waarin we de eeste voorstellen kunnen bespreken, en dan kan hier eind februari een klap op worden gegeven

De leden van de Regiegroep hebben vervolgens op dit voorstel gereageerd, en daarbij zijn een aantal opmerkingen gemaakt.

In de Regiegroep hebben een aantal deelregio's aangegeven het heel belangrijk te vinden zelf in het transitieteam vertegenwoordigd te zijn. Hierover is afgesproken dat voorzitter Halsema na de vergadering met de betrokken regio's zou bellen, om hier een voor iedereen passende oplosssing voor te vinden.

Indien wenselijk kunnen deelregio's (enkel ter inspirtatie) een korte schriftelijke zienswijze over het advies van Verwaayen of de uitwerking van de visie of de governance meegeven aan het transitieteam. Zij kunnen dit verzenden aan de secretarissen van de Regiegroep.

Het goed organiseren van het draagvlak voor de voorstellen die gemaakt gaan worden is belangrijk, en zal naar verwachting ook langer duren dan twee maanden. Dat is de komende tijd een continu proces wat aandacht vraagt van het transitieteam maar ook de leden van de Regiegroep.

In de Regiegroep is ook aandacht gevraagd voor de cultuur van de samenwerking. Daar zou in de visie of in de governance ook aandacht aan besteed moeten worden. Niet meer whats in it for me, maar what in it for us.

Er is een suggestie gedaan om voor de drie prioriteiten niet alleen input op te halen bij de Regiegroep leden, maar ook bij de Vervoerregio Amsterdam en de Amsterdam Economic Board.

Het beeld dat er tot nog toe weinig is bereikt in de MRA-samenwerking is in de Regiegroep nadrukkelijk bestreden. We doen ook al veel dingen wel goed, ook na voorgaande crises. We hebben al veel gezamenlijke successen behaald en gevierd.

Gemaakte afspraken:

- 3.1 **Er wordt een transitieteam in het leven geroepen, die ondersteund zal worden door het MRA Bureau/ de directie**
- 3.2 **Het transitieteam kent voorlopig de volgende samenstelling: Femke Halsema, Arthur van Dijk, Leen Verbeek, Thijs Kroese en nog een nader te bepalen wethouder uit de Gooi- en Vechtstreek.**
- 3.3 **Femke Halsema zal contact opnemen met Almere en Haarlem om te kijken of vanuit deze deelnemers ook nog een bestuurder moet worden toegevoegd aan het transitieteam.**
- 3.4 **Er moet een opdracht komen voor het transitieteam, waar in ieder geval in staan: het verzoek om een korte visie te maken, het te komen tot drie prioriteiten, een voorstel voor de MRA Governance**
- 3.5 **Het MRA Bureau/ de directie zal bij alle deelnemers van de Regiegroep input ophalen voor de 3 prioriteiten. Het is de verantwoordelijkheid van de leden van de Regiegroep om hierover goed af te stemmen met hun wethouders/ gedeputeerden, en de gemeenten die zij in hun deelregio vertegenwoordigen**
- 3.6 **Begin januari zal het transitieteam bij elkaar komen om daar in ieder geval een werkwijze en een fasering te bespreken; deze zullen ook gedeeld worden met de leden van de Regiegroep, die hierover suggesties kenbaar kunnen maken bij het MRA Bureau**
- 3.7 **Half februari zal een extra regiegroep worden belegd waarin we de eeste voorstellen kunnen bespreken, en dan kan hier eind februari een klap op worden gegeven**

Het gesprek over het thema Mobiliteit

In de Regiegroep is ook een notitie besproken met daarin een voorstel voor de versterking van de samenwerking in de MRA op het gebied van mobiliteit. Bestuurlijk trekker van dit onderwerp Arthur van Dijk geeft een toelichting bij de notitie. Daarbij wordt onderkent dat de notitie een sterke relatie heeft met het governance traject.

In de Regiegroep wordt breed de noodzaak erkent om het platform te verbreden. Er zijn nog wel veel vragen over de verdere uitwerking van het voorstel. Zo zijn er zorgen over de frequentie van het platform, de verhouding tussen het platform en de voorgestelde kopgroep, en de samenvoeging van de deelregio's Zuid-Kennemerland en de IJmond.

Gemaakte afspraken:

- 4.1 **Het platform mobiliteit wordt verbreed met vertegenwoordigers van de ontbrekende deelregio's**

4.2 De verdere uitwerking van het voorstel voor de verbeterking van de samenwerking op het gebied van mobiliteit zal worden opgepakt in het traject voor het versterken van de governance dat het transitieteam gaat uitvoeren. Zij zullen over dit onderwerp goed afstemmen met het platform Mobiliteit

Rondvraag

De gemaakte afspraken zijn in de rondvraag herhaald. Er zijn in de rondvraag geen andere onderwepen besproken.

metropool
regioamsterdam

memo

Aan	Regiegroep van de Metropoolregio Amsterdam
Kopie aan	-
Informatie bij	Remco Rienties, 06 – 20002447, r.rienties@metropoolregioamsterdam.nl
Onderwerp	Inhoudelijke en financiele verantwoording MRA over 2020
Datum	15 februari 2021

1. Samenvatting

Deze notitie geeft een verantwoording over het jaar 2020. Enrzijds over de realisatie van de begroting ten opzichte van de in de Regiegoep vastgestelde begroting voor 2020, en anderzijds inhoudelijk over de uitgevoerde activiteiten en behaalde resultaten.

De verantwoording is – net als het oorspronkelijk vastgestelde werkplan en de begroting – opgesteld volgens de acties uit de 'oude' MRA-agenda. In de inhoudsopgave kan eenvoudig terug worden gezocht welk onderwerp waar te vinden is.

De gerealiseerde inkomsten vallen iets lager uit dan begroot: ongeveer € 6.000 euro. Ook de gerealiseerde uitgaven vallen lager uit dan begroot: ongeveer € 205.000 euro. Het saldo tussen de gerealiseerde inkomsten en de gerealiseerde uitgaven bedraagt net iets minder dan € 200.000 euro. Er is daarmee een overschot op de begroting over 2020 van ongeveer € 200.000 euro.

Ondanks de Corona zijn in 2020 toch veel activiteiten (in al dan niet aangepaste vorm) uitgevoerd. Een aantal willekeurige voorbeelden hiervan:

- De nieuwe MRA Agenda is afgerond en vastgesteld
- De uitzendingen reeksen van MRA University en MRA Actueel
- Er is samen met het Rijk hard gewerkt aan de Verstedelijkingsstrategie voor de MRA
- De economische verkenningen van de MRA zijn weer uitgevoerd en gepubliceerd
- Er is veel werk verzet voor de uitwerking van de evaluatie en het komen tot een voorstel voor de nieuwe governance/ versterkte MRA-samenwerking.

De activiteiten die zijn uitgevoerd hebben ook concrete resultaten opgeleverd. Een selectie hiervan:

- Er is een gezamenlijke lobby gestart richting Den Haag voor het metropakket
- Er is een ROM MRA in oprichting, waar in 2020 veel werk voor is verzet
- Vanuit de MRA is gecoordineert op de ingediende plannen voor de woningbouwimpuls.
- Voor de versnelling van de woningbouwopgave zijn vanuit de flexibele schil van de MRA 91 experts ingezet bij MRA-gemeenten om lokaal te helpen woningbouwplannen- en productie te versnellen.
- Vanuit het House of Skills van de MRA is een transferpunt Zorg en Welzijn gerealiseerd – de Zorgscan. Dit betreft matching van werkzoekenden die willen werken in zorg/welzijn op basis van skills en (verkorte) scholingstrajecten
- De oplevering van een *roadmap* circulair inkopen, die als praktisch spoorboekje en handleiding voor alle MRA-overheden toepasbaar is om verder te werken aan circulair inkopen. Tevens is een ondersteuningsloket ingericht, waar MRA-overheden rond circulair inkopen advies kunnen inwinnen;
- Er is een campagne ontwikkeld en uitgevoerd om inwoners van de MRA tijdens de zomer te verleiden om in de regio vakantie te vieren / zich te recreëren, om zo ondernemers en instellingen in de regio te steunen.

Er zijn in totaal nogal wat activiteiten uitgevoerd: vanwege de leesbaarheid van deze verantwoording is daarom per onderwerp slechts beknopt omschreven wat in 2020 is gedaan. Voor alle onderwerpen en activiteiten geldt dat meer informatie op aanvraag beschikbaar is. U kunt zich met vragen wenden tot info@metropoolregioamsterdam.nl

Inhoudsopgave

1. Samenvatting 1

2. Financiele verantwoording 5
2.1 Inkomsten 5
2.2 Uitgaven 5
2.3 De verschillen verklaard 7

3. Inhoudelijke verantwoording 10

3.1 Algemeen 10
3.1.1 Verstedelijkingsstrategie 10
3.1.2 Nieuwe MRA-agenda 10
3.1.3 MRA werkgroep Corona 11
3.1.4 Versterking Triple Helix samenwerking 11
3.1.5 Investeringsagenda MRA 11
3.1.6 Lobby / public affairs 12
3.1.7 Betrekken Raden en Staten 12
3.1.8 MRA University, MRA Actueel & State of the Region 13
3.1.9 Communicatie algemeen 14
3.1.10 Evaluatie en governance traject 14
3.1.11 Onderzoek/ data / kennis 14

3.2 Uitvoering acties MRA Agenda 15
3.2.1 Bouwen en Wonen (actie 1.1, 1.2 en 1.11) 15
3.2.2 Vastgoedmarketing (actie 1.3) 17
3.2.3 Plabeka (actie 1.5) 18
3.2.4 Regionale Verblijfsaccomodatiestrategie (actie 1.9) 19
3.2.5 Strategische Agenda Toerisme (actie 1.10) 19
3.2.6 Onderwijs en Arbeidsmarkt (actie 2.5-2.8) 20
3.2.7 Triple Helix / Board (actie 2.9) 21
3.2.8 Open Amsterdam / IN Amsterdam (actie 2.10) 21
3.2.9 Metropolitaan Landschap (actie 3.1, 3.2, 3.5) 22
3.2.10 Cultuurimpuls MRA (actie 3.10) 22
3.2.11 Circulaire Economie (actie 4.1 – 4.7) 23
3.2.12 Energietransitie (actie 4.8 – 4.10) 24

3.2.13	Acties Mobiliteit (actie 5.1, 5.3, 5.4 en 5.7)	24
3.2.14	Klimaatadaptatie (actie 6.1 – 6.3)	26
3.2.15	Economische verkenningen e.d. (actie 7.2)	27
3.2.16	Overige projecten EZ/ Ruimte	27

2. Financiële verantwoording

2.1 Inkomsten

De inkomsten die over 2020 zijn gerealiseerd voldoen nagenoeg precies aan de begroting. Het beeld van de realisatie ziet er als volgt uit:

Inkomsten	Begroting	Gerealiseerd
Gemeenten (1.53 per inw)	**€ 3.795.886**	**€ 3.790.230**
Bijdrage Provincie NH	**€ 1.320.699**	**€ 1.320.366**
Bijdrage Provincie FL	**€ 317.963**	**€ 318.093**
Extra bijdrage EZ Amsterdam	**€ 1.439.532**	**€ 1.439.532**
Extra bijdrage EZ PNH	**€ 1.439.532**	**€ 1.439.532**
Totaal	**€ 8.313.612**	**€ 8.307.753**

2.2 Uitgaven

In onderstaand overzicht zijn de uitgaven voor 2020 weergegeven. Bij de inhoudelijke programma's en projecten is achter de korte omschrijving ook het corresponderende actienummer uit de (oude) MRA Agenda opgenomen.

Uitgaven	Begroting	Gerealiseerd
Bouwen en Wonen (1.1, 1.2 en 1.11)	€ 490.000	€ 490.000
Vastgoedmarketing (1.3)	€ 200.000	€ 200.000
Plabeka / PHB (1.5 en 1.6)	€ 230.000	€ 278.892
Hotelstrategie (1.9)	€ 150.380	€ 117.292
Strategische Agenda Toerisme (1.10)	€ 450.000	€ 450.000
Onderwijs & Arbeidsmarkt (2.5 – 2.8)	€ 400.000	€ 401.590
Triple Helix / Board (2.10)	€ 2.290.000	€ 2.290.000
Open Amsterdam (2.10)	€ 350.000	€ 349.167
Metropolitaan Landschap (3.1, 3.2, 3.5)	€ 230.000	€ 227.280
Cultuurimpuls MRA (3.10)	€ 75.000	€ 75.000
Circulaire Economie (4.1 t/m 4.5, 4.7)	€ 300.000	€ 288.963
Energietransitie (4.8, 4.9 en 4.10)	€ 230.000	€ 240.500

Klimaatadaptatie (6.1, 6.2 en 6.3)	€ 170.000	€ 170.000
Economische Verkenningen (7.2)	€ 150.000	€ 150.000
Budget urgente projecten EZ	€ 354.620	€ 288.263
Budget urgente projecten Ruimte	€ 20.000	€ 9.691
Lobby, Public Affairs, EU	€ 75.000	€ 14.425
MRA Verstedelijkingsstrategie	€ 50.000	€ 41.965
Personeelsbudget MRA Bureau	€ 793.000	€ 1.032.757
Budget programma/projectmanagers	€ 500.000	€ 527.489
Budget traineepool MRA	€ 166.000	€ 116.487
Huisvesting, ICT, etc.	€ 100.000	€ 100.000
Vergader-, bureau- en OV kosten	€ 110.000	€ 67.711
Communicatie en representatie	€ 80.000	€ 82.423
MRA Congres	€ 80.000	€ 20.008
Onderzoeksbudget	€ 60.000	€ 23.775
State of the Region	€ 80.000	- € 15.397
Algemene reserve / post onvoorzien	€ 119.612	€ 69.629
Vergaderkosten Platform Ruimte	€ 10.000	€ 0
Totaal	**€ 8.313.612**	**€ 8.107.910**

Bij een aantal van de hierboven omschreven uitgaven is een nadere toelichting over de opgenomen cijfers op zijn plaats.

- Voor de Strategische Agenda Toerisme (actie 1.10) was voor het najaar de start van een grootschalig onderzoek voorzien. Dit onderzoek blijkt ingewikkelder dan gedacht, en zal daarom pas in Q1 van 2021 worden gestart. Hiervoor is een reservering opgenomen van € 135.000
- Voor de Verstedelijkingsstrategie is dit jaar bijna € 170.000 euro uitgegeven. Een groot deel van deze kosten zijn echter gedekt vanuit een reservering die in 2019 voor 2020 is gemaakt (van € 128.000). Daardoor blijft een bedrag over van € 41.965 dat drukt op de begroting van 2020
- Voor het MRA Congres is in 2020 ruim € 90.000 euro aan kosten gemaakt. Doordat in 2019 een reservering is meegenomen naar 2020 van € 70.000, drukt slechts een bedrag van € 20.008 op de begroting van 2020.
- Bij de State of the Region is een negatief bedrag opgenomen, omdat we van de organisatie van de SOTR een bedrag teruggestort hebben gekregen doordat de kosten voor het voorgaande jaar lager uitvielen dan begroot.

- Het saldo van de gerealiseerde inkomsten ten opzichte van de gerealiseerde uitgaven bedraagt € 199.843 euro. Er is over het jaar 2020 dus sprake van een overschot van bijna € 200.000 euro.

2.3 De verschillen verklaard

Aan de inkomsten kant verschilt de realisatie slechts heel beperkt ten opzichte van de vastgestelde begroting. Een verschil van € 5859 euro, oftewel minder dan een tiende van een procent (0.07%). Dit minieme verschil komt doordat de inwoneraantallen op basis waarvan de bijdragen van de deelnemers worden berekend heel licht afweken van de aantallen waarmee in de begroting is gerekekend.

Aan de uitgaven kant zijn de verschillen groter. Er is een bedrag van € 205.702 euro minder uitgegeven dan begroot, oftewel ongeveer 2.5% van de totale begroting. Hieronder zullen een aantal van de in het oog springende verschillen tussen begroting en realisatie van uitgaven nader worden verklaard.

- **Plabeka/ Projectbureau Herstructurering Bedrijventerreinen**:
  Voor deze activiteit is ongeveer € 40.000 euro meer uitgegeven dan begroot. Een activiteit die in de begroting niet was voorzien, en die in 2020 op verzoek van de leden van het platform Economie wel actief is opgepakt is het opstellen van een regionale strategie voor Datacenters.
- **Regionale Accomodatiestrategie**
  De kosten voor de activiteiten vanuit de regionale accomodatiestrategie zijn ongeveer € 32.000 euro lager uitgevallen doordat minder geld dan voorzien is uitgegeven aan cofinanciering voor het aansluiten van gemeenten op een digitaal nachtregister. Ook heeft het expertteam door Corona minder vastgoedontwikkelingen begeleid dan begroot.
- **Lobby/ Public Affairs/ EU**
  Voor de activiteiten op het gebied van lobby, public affairs en Europa is fors minder uitgegeven dan begroot: ongeveer € 56.000 euro. Dit is voor een deel te wijten aan corona, waardoor er minder fysieke activiteiten (en daarmee gepaard gaande kosten) hebben plaatsgevonden. Daarnaast blijkt ook dat het bedrag vooralsnog wat ruim begroot is: een deel van de kosten die gemaakt zijn, zijn uiteindelijk ook toe te schrijven aan een van de inhoudelijke programma's of aan bijvoorbeeld het communicatiebudget.
- **Budget urgende projecten Platform Economie**

Het budget voor urgentie nieuwe projecten van het Platform Economie is in 2020 niet in zijn geheel besteed: er is ongeveer € 66.000 euro onbenut gebleven. Hier is geen hele specifieke reden voor aan te wijzen: het ene jaar zijn er meer actuele ontwikkelingen die vragen om regionale actie, en het andere jaar wat minder.

- **Personeelsbudget MRA Bureau**
  Aan personeel is aanzienlijk meer uitgegeven dan begroot: zo'n € 240.000 euro. Hier zijn een aantal duidelijke oorzaken voor: de directeursfunctie is verzwaard (van een halve naar een hele FTE), en voor een aantal mensen (die essentiele werkzaamheden voor de MRA uitvoeren, denk bijvoorbeeld aan een senior P&C-adviseur) die voorheen om-niet voor de MRA werkten, zijn in 2020 wel facturen verzonden. De laatste jaren wordt overigens steeds meer gevraagd van de ambtelijke organisatie, en in lijn met de uitgevoerde evaluatie, het advies van Ben Verwaayen en de gesprekken hierover in de Regiegroep en de Transitiecommissie is de verwachting dat het MRA Bureau/ de MRA-directie het komende jaar verder verstevigd moet worden.
- **Traineepool MRA**
  Aan de traineepool is ongeveer € 50.000 euro minder uitgegeven dan begroot. Dat komt door de wijze waarop de traineepool is georganiseerd. De trainees wisselen met enige regelmaat van werkplek/organisatie tijdens hun traineeship. Op het moment dat je als organisatie een tijdje geen trainees hebt, wordt je hier vanuit de traineepool financieel voor gecompenseerd. Dit is ook het geval geweest voor het MRA Bureau in 2020. Een deel van het jaar hebben we geen trainees gehad, waardoor we vanuit de traineepool een compensatie van ongeveer € 50.000 euro hebben ontvangen.
- **Vergader, Bureau- en OV-kosten**
  Deze post is door Corona lager uitgevallen dan begroot: door vrijwel het gehele jaar thuis te werken zijn er veel minder kosten gemaakt voor bijeenkomsten, reiskosten, etc. Dit geeft geresulteerd in ongeveer € 43.000 minder aan uitgaven.
- **MRA Congres**
  Het MRA Congres kon in april 2020 niet doorgaan vanwege Corona. Normaal gesproken kost een MRA Congres (dat eens in de twee jaar wordt georganiseerd) ongeveer € 160.000 euro. Dit wordt welk elk jaar begroot, € 80.000 euro per jaar, waarbij in het jaar dat geen congres plaats vindt, een reservering voor € 80.000 euro wordt gemaakt voor het volgende jaar. Vanuit 2019 was daarom een reservering gemaakt voor 2020 voor ongeveer € 70.000 euro (omdat in 2019 al ongeveer € 10.000 euro aan kosten was gemaakt voor de organisatie van het congres in 2020). In 2020 is geen congres georganiseerd: in plaats daarvan zijn digitale uitzendingen

van MRA Actueel gemaakt. Hiervoor is in 2020 zo'n € 90.000 euro aan kosten gemaakt. Doordat we vanuit 2019 een reservering hadden van € 70.000 euro, drukt van de gemaakte kosten slechts € 20.000 euro op de begroting voor 2020. Er blijft daarom in 2020 een bedrag van ongeveer € 60.000 onbesteed op deze begrotingspost.

- **Onderzoeksbudget**
  Op het onderzoeksbudget is ongeveer € 37.000 euro minder uitgegeven dan begroot. Het ontwikkelen van de brede MRA-monitor is in 2020 minder snel gegaan dan verwacht. De verwachting is dat hier in 2021 alsnog invulling aan gaat worden gegeven.
- **State of the Region**
  De State of the Region kon in 20220 ook niet doorgaan in zijn oorspronkelijk vorm. Het heeft in 2020 de vorm gegkrgen van een uitzending van MRA Actueel. De kosten hiervan zijn geboekt onder het kopje MRA Congres. Daarnaast is een bedrag retour ontvangen van de organisatie van de State of the Region, voor een teveel aan bijdrage die we over voorgaande jaren hebben gedaan (doordat kosten lager uit vielen dan verwacht).
- **Algemene reserve / post onvoorzien**
  De post algemene reserve / post onvoorzien is voor 2020 een bedrag van ongeveer € 70.000 euro uitgegeven, om het tekort over 2019 te dekken (conform afspraak in de Regiegroep van april 2020). Er zijn verder geen onvoorziene kosten geweest die niet vanuit een ander budget gedekt konden worden. Er blijft daarmee een bedrag van ongeveer € 50.000 euro open op deze post.
- **Verdgaderkosten Platform Ruimte**
  Voor het Platform Ruimte is een bedrag van € 10.000 opgenomen op de begroting om vergaderkosten en kosten voor andere bijeenkomsten voor het Platform Ruimte te dekken. Door Corona is in 2020 geen gebruik gemaakt van deze post. Hier zijn dan ook geen kosten op geboekt.

3. Inhoudelijke verantwoording

In dit hoofdstuk wordt per activiteit die in 2020 is uitgevoerd een toelichting gegeven op de uitgevoerde activiteiten en behaalde resultaten.

3.1 Algemeen

In deze paragraaf worden de algemene/ platform overstijgende activiteiten omschreven.

3.1.1 Verstedelijkingsstrategie

In 2020 zijn, conform planning, in het kader van de Verstedelijkingsstrategie regio-rijk interbestuurlijke afspraken gemaakt over o.a.:

- ruimtelijke prognoses
- evenwichtige polycentrische ontwikkeling van wonen, werken voorzieningen tot 2030
- versnelling woningbouw
- versterken kennisinfrastructuur
- energiesysteem op de korte termijn
- integraal te ontwikkelen gebieden.

De grote keuzevraagstukken die spelen in de Verstedelijkingsstrategie zijn aan de orde geweest in diverse platformbesprekingen en in deelregionale raden- en statensessies.

Hoewel in 2020 al grote stappen zijn gezet om te komen tot een verstedelijkingsstrategie, is besloten om langer de tijd te nemen om tot de definitieve verstedelijkingsstrategie te komen. Op basis van de in 2021 uitgevoerde werkzaamheden zal in 2021 het verstedelijkingsconcept, de fasering en de investeringsstrategie worden doorontwikkeld tot een integrale verstedelijkingsstrategie. Besluitvorming hierover is voorzien in het MIRT najaar 2021.

3.1.2 Nieuwe MRA Agenda

In het laatste kwartaal van 2019 is de MRA Agenda 2020-2024 afgerond en naar de deelnemers toegestuurd om vast te stellen. Begin 2020 hebben alle 35 deelnemers de nieuwe agenda vastgesteld. De lancering van de MRA Agenda zou plaatsvinden medio april, tijdens het MRA-congres, door de corona crisis is het congres komen te vervallen. De agenda is digitaal gelanceerd (https://www.metropoolregioamsterdam.nl/agenda/). Verschillende inhoudelijke aspecten van de agenda zijn behandeld middels uitzendingen van MRA Actueel. De implementatie van de agenda vindt plaats middels de uitvoeringslijnen, per uitvoeringslijn is een jaarplan opgesteld met nadruk op te behalen doelen en resultaten, deze

jaarplannen zijn in het MRA-werkplan 2020 opgenomen. Er wordt gewerkt aan een brede MRA monitor die aansluit bij de te behalen doelen en resultaten.

3.1.3 MRA Werkgroep Corona

Vlak nadat de pandemie om zich heen begon te grijpen is er vanuit een vanuit de deelregio's samengestelde MRA-corona werkgroep gestart met twee opdrachten

a. Delen kennis en ervaring corona maatregelen
b. Het bepalen van de impact van de crisis op de MRA-opgaven en het uitlichten van (bestuurlijke) knelpunten en keuzes.

De eerste opdracht is ingevuld door het opzetten coronapagina op MRA-website en een sharepoint site met relevante covid-19 documentatie. Daarnaast zijn verbindingen gelegd met en tussen de provincies en de grote steden (1,5m samenleving, corona monitors), de MRA-platforms (economische maatregelen, OV) en met andere MRA partners (Board, Rijk). De MRA-samenwerking is met betrekking tot de coronacrisis relevant bij een aantal thema's die in de platforms of het MRA Bureau een plek hebben gevonden (OV, arbeidsmarkt, monitoring economie, Investeringsagenda, etc.). Bij andere thema's zoals veiligheid en gezondheid is MRA-samenwerking niet he tacterende niveau (lokaal, VR of deelregionaal) maar was het uitwisselen van best practices het doel. De tweede opdracht is ingevuld door het opstellen van een zogenaamde policy brief over de economische impact van de covid-19 pandemie op de MRA. De coronacrisis heeft in korte tijd de context waarin de MRA Agenda moet worden uitgevoerd flink veranderd, met name door de effecten die deze heeft en zal hebben op de economische situatie, de arbeidsmarkt en de overheidsfinanciën. Hoewel de lange termijn doelen overeind blijven, vraagt de huidige situatie om aanvullende acties op de korte en middellange termijn.

3.1.4 Versterking Triple Helix samenwerking

Na opdrachtverlening vanuit de MRA Agendacommissie is in september 2020 de werkgroep 'versterking triple helix samenwerking' van start gegaan. Doel is de slagkracht van de MRA te vergroten door het actief beter benutten van het externe netwerk. Vanuit de werkgroep zijn verschillende uitvoeringslijnen ondersteunt bij het intensiveren van de samenwerking met, met name bedrijven. De stap naar structurele samenwerking met kennisinstellingen lijkt iets groter, hiervoor zijn in 2020 veel (hernieuwde) kennismakingsgesprekken gevoerd met kennisinstellingen om mogelijkheden over en weer te verkennen. Voor de trajecten MRA Green Deals en de Investeringsagenda MRA is bijna uitsluitend met triple helix partijen gewerkt (houtbouw, waterstafpropositie, verduurzamen voedselketen, etc.).

3.1.5 Investeringsagenda MRA

In het laatste kwartaal van 2020 heeft het BO economie opdracht gegeven om in nauwe samenwerking met de Board een Regionale investeringsagenda op te stellen. In het procesplan voor de MRA Agenda (november 2018) was al de ambitie opgenomen om de MRA Agenda 2020-2024 te vertalen naar een Investeringsprogramma. De externe prikkel van beschikbare komende fondsen vanuit het Rijk en de EU gaf de urgentie aan om dit nu op

te pakken. In eerste instantie richten we ons dan ook op substantiële projecten en programma's op het vlak van economie die voor de regio en voor Nederland de komende 10 jaar het verschil kunnen gaan maken en groter investeringen vragen (voor het Nationaal Groeifonds ligt de ondergrens bijvoorbeeld bij 30 miljoen).

3.1.6 Lobby / public affairs

Rijkslobby
In 2020 zijn de MRA-prioriteiten op de dossiers Mobiliteit en Bouwen&Wonen verder onder de aandacht gebracht, zowel bij ministeries als bij de landelijke politiek. Concreet zijn het metro-pakket, alternatieven voor de verhuurdersheffing voor de corporaties en het breder agenderen van bereikbaarheid van (nieuwe) woningen. Er is een algemeen position paper opgesteld voor het Rijk voor het herstel na corona. Vanaf de zomer is gestart met de voorbereidingen op de landelijke verkiezingen en de daaropvolgende formatieperiode.
De MRA-investeringsagenda geeft input voor economische proposities voor de MRA, waarvoor gemeenschappelijke lobby-kracht wordt ingezet.
De IJmond-regio heeft met 58,5 mln een flink aandeel uit de Europese Just Transition Fund-gelden ontvangen, aan te wenden voor de energietransitie.

Europa
In 2020 is de MRA lid geworden van METREX. METREX is een club waar Europese metropolen zijn aangesloten, en waarbinnen kennis en expertise wordt uitgewisseld. De MRA is ook aangesloten op het netwerk van European Metropolitan Authorities (EMA). Dit netwerk heeft zich in 2020 ingezet voor de toegang van metropolen tot Europese herstel/ Green Deal-fondsen, die via de lidstaat moet worden ingediend. Wethouder Ruigrok heeft deelgenomen aan een EMA-webinar. Inmiddels heeft de Europese Commissie de lidstaten aangegeven de afstemming met steden en regio's beter te verzorgen.
Op meer inhoudelijk vlak is de MRA lid geworden van ACR+, een organisatie waarbij steden en regio's zijn aangesloten voor kennisuitwisseling en beïnvloeding voor het bereiken van de klimaatdoelstellingen. In het voorjaar is vanuit het programma Circulaire Econome met ACR+ een webinar rondom producentenverantwoordelijkheid in circulaire textiel georganiseerd.
Tenslotte is de MRA via de Amsterdam Economic Board aangesloten als mentor bij de Intelligent Cities Challange (ICC) waarin 136 steden en regio's worden geholpen om het corona-herstel intelligent, groen en sociaal verantwoord vorm te geven.

3.1.7 Betrekken Raden en Staten

MRA Raadtafel
De MRA Raadtafel wordt gevormd door raads- en Statenleden van de deelnemers van de MRA. Een paar maal per jaar komen zijn bij elkaar om met elkaar om ervaringen uit te wisselen over hoe de MRA onderwerpen in het raad, Staten of deelregio worden behandeld. In 2020 was dit onder de volgende thema's: 11 jan 2020 - MRA-congres, 7 mei 2020 (verschoven van 24 mrt) - Verstedelijkingsstrategie, 1 sep 2020 - MRA Begroting/Werkplan, 8 dec 2020 – opzet AM-regio en Corona-maatregelen

MRA Raads- en Statenleden Bericht
Elke maand, m.u.v. de maand augustus, zijn alle raads- en Statenleden geïnformeerd via het MRA Raads- en Statenleden Bericht. Via dit bericht, dat ook naar alle colleges als ter kennis name stuk wordt aangeboden, worden raads- en Statenleden geïnformeerd over de actuele stand van zaken en activiteiten van de MRA-samenwerking.

Serie bijeenkomsten over de Verstedelijkingsstrategie
In alle deelregio's zijn in het de maand september bijeenkomsten over de Verstedelijkingsstrategie, bestemd voor raden en Staten, georganiseerd. Eerder stond deze reeks gepland voor de maand april 2020. In iedere deelregio werd naast het algemene lijn van de verstedelijkingsstrategie ook ingezoomd op de eigen deelregio. De bijeenkomsten kenmerkten zich door informatieverstrekking en met elkaar in gesprek gaan over de inhoud.

Actualisering van de 10Resultatenkaarten van de deelregio's (op de website)
In het voorjaar zijn de 10Resultaten-kaarten van de MRA-deelregio's geactualiseerd, behalve die van de IJmond. Extra toegevoegd is de gemeente Diemen. Ze staan op de MRA-website.

3.1.8 MRA University, MRA Actueel & State of the Region

De onzekere situatie rond de Coronacrises en de daaruit volgende maatregelen resulteerde in het niet doorgaan van het MRA Congres op 17 april 2020. Tijdens dit congres zou de lancering van de MRA Agenda centraal staan. Helaas bleek in het hele voorjaar en naar later ook in het najaar een fysieke oploop van bestuurders en raads- en Statenleden niet te kunnen plaatsvinden.

In het voorjaar is gewerkt aan de ombouw van het MRA Congres naar een serie digitale uitzendingen onder de noemer Metropoolregio Actueel. In de tussentijd werd gestart de webinarreeks MRA University. Deze online-colleges waren gericht om beter te kunnen begrijpen wat de impact is van de coronacrisis en hoe we daarop kunnen reageren als belanghebbenden in de MRA-samenwerking. De MRA University uitzendingen waren:

- 14 apr 2020 (Henri de Groot over de economie van de MRA)
- 21 april 2020 (Ton Wilthagen over de Arbeidsmarkt)
- 28 april 2020 (Walther Ploos van Amstel over logistiek en transport)
- 12 mei 2020 (Peter Boelhouwer over de woningmarkt)
- 19 mei 2020 (Michiel de Vries over scenario denken)
- 26 mei 2020 (Paul Iske over omgaan met risico's)
- 2 juni 2020 (Thomas Rau over cirulaire economie)
- 9 juni 2020 (Barbara Baarsma over kortere voedselketens)
- 24 juni 2020 (Kees Vendrik over een duurzame reset)
- 2 juli 2020 (Rijk van Ark over de regionale samenwerking in de MRA)

In het najaar ging de reeks 'live online' bijeenkomsten over de uitvoeringslijnen van de nieuwe MRA Agenda van start. Samen met de bestuurlijk trekkers van de nieuwe

uitvoeringslijnen werden de vanuit een televisiestudio de onderwerpen behandeld van het MRA Congres, dat in april niet doorging. Daarbij zijn aan bod gekomen:

- 20 okt 2020 (Duurzame en innovatieve mobiliteit)
- 29 okt 2020 (Samenvatting Duurzaamheid Top)
- 17 nov 2020 (Toekomst van het toerisme in de MRA)
- 24 nov 2020 (Economische Verkenningen Metropoolregio Amsterdam)
- 2 dec 2020 (State of the Region)
- 8 dec 2020 (Verstedelijkingsstrategie)
- 15 dec 2020 (Duurzaam investeren)

3.1.9 Communicatie algemeen

Vanuit communicatie zijn een groot aantal verschillende activiteiten uitgevoerd. Een selectie hieruit is:

- Een maandelijkse digitale nieuwsbrief
- Verscheidene persberichten en follow-up
- Vormgeving en opmaak diverse publicaties (MRA Agenda pdf en online magazine, MRA-werkplan 2021, economische verkenningen, etc)
- Communicatie rondom de uitzendingen reeks MRA University
- Communicatie rondom de uitzendingen reeks MRA Actueel
- Documentaire over MRA-landschap

3.1.10 Evaluatie en governance traject

In 2020 is vanuit het MRA Bureau ook tijd en energie gestoken in het begeleiden van het proces rondom de evaluatie en de nieuwe governance. Daarbij valt bijvoorbeeld te denken aan het faciliteren van verschillende (ambtelijke en bestuurlijke) sessies, het begeleiden van bestuurlijke besluitvorming (in o.a. de Regiegroep, Agendacommissie, Platforms) of het informeren en betrekken van de bestuursadviseurs van de centrumgemeenten en beide provincies. Eind 2020 is bovendien de transitiecommissie van start gegaan, waar voor het MRA-bureau ook veel werk uit voort is gekomen.

3.1.11 Onderzoek/ data/ kennis

Vanuit het onderdeel onderzoek, data en kennis is gewerkt aan een aantal verschillende activiteiten. Als MRA nemen we deel aan het Open Research Platform Amsterdam. Daarnaast hebben we een publicatie gemaakt over het onderzoek Wonen in de Metropoolregio Amsterdam (WiMRA), en hebben we een publicatie gemaakt rondom de Economische Verkenningen MRA (EVMRA 2020). Ook zijn verkennende gesprekken gevoerd met een aantal kennisinstellingen over een structurelere samenwerking.

3.2 Uitvoering acties MRA Agenda

In deze paragraaf worden de activiteiten omschreven die nodig waren voor het uitvoeren van de acties uit de MRA Agenda, zoals omschreven in het vastgestelde werkplan.

3.2.1 Bouwen en Wonen (actie 1.1, 1.2 en 1.11)

Het grootste deel van de activiteiten zijn uitgevoerd zoals gepland, langs de 3 strategische opgaven van ons jaarplan 2020:
1. Voldoende divers en betaalbaar woningaanbod en evenwichtige spreiding
2. Versnelling woningproductie en gebiedsontwikkeling
3. Afstemming woningbouwopgave met andere (ruimtelijke) opgaven.

In de loop van het jaar is de precieze invulling en verbinding met lopende trajecten aangepast n.a.v. actuele ontwikkelingen. Prioriteit lag op de volgende trajecten:

- Samenwerking o.b.v. Woondeal MRA met het Rijk
  - Op basis van de in 2019 gesloten Woondeal is in 2020 verder gewerkt om de afgesproken inzet van het rijk voor elkaar te krijgen. Onder meer zijn twee bestuurlijk Overleggen Woondeal met de minister van BZK voorbereid. Op verschillende ambtelijke niveaus met BZK is overlegd en onderhandeld over de samenwerking op de opgaven in brede zin en op specifieke onderdelen. Voor de betaalbare nieuwbouw en voor stedelijke vernieuwing zijn rijksgelden gekomen. Op het gebied van beleid en regelgeving zijn de politieke gevoeligheden groot en is een lange adem nodig. Een aantal wetvoorststellen waar we in de woondeal voor hebben gepleit, die de betaalbaarheid van de bestaande voorraad moeten verbeteren, zijn in voorbereiding genomen (opkoopbescherming, Woz-cap).
  - Voor Flex wonen hebben we een inventarisatie gemaakt.
  - In 2020 is actief geparticipeerd in het onderzoek Opgaven Middelen naar de investeringscapaciteit van de corporaties. In samenwerking met de corporaties (AFWC) hebben we geadviseerd over de resultaten en conclusies. In het onderzoek is aangetoond en erkend door het Rijk dat de middelen van de corporaties onvoldoende zijn om hun opgaven te realiseren.
- Versnelling woningbouw
  - *Doorontwikkeling Sleutelgebieden naar Bereikbare Sted*en.
    In vervolg op de Sleutelgebieden en in samenwerking met het Rijk-Regio programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB), het Ministerie van I&W en BZK is het programma Bereikbare Steden opgestart. In de 7 stadsharten van de middelgrote steden worden de woningaantallen opgevoerd om de businesscases te versterken en voor 2030 te realiseren. Voor deze stadsharten is gestart met een integrale aanpak van wonen, economische versterking, voorzieningen en

bereikbaarheid. Deze aanpak is vastgelegd in het BO MIRT van 25 november 2020. In 2021 wordt gewerkt aan concretisering van de gebiedsplannen.

- *Bouwimpuls*
  Voortvloeiend uit het signaal van 2018, en afspraak in de Woondeal, is in 2020 uitgebreid onderhandeld met het Rijk om Rijksbijdrage te verkrijgen voor de onrendabele publieke tekorten. In 2020 zijn door het kernteam Versnelling MRA de aanvragen voor de eerste twee tranches van de Woningbouwimpuls gecoördineerd en heeft een een aantal gemeenten ondersteuning gekregen bij de aanvragen.
- *Flexibele schil/ ondersteuning*
  Met de gemeenten van de MRA worden periodiek op ambtelijk/bestuurlijk niveau gesprekken gevoerd over de knelpunten in de uitvoering in relatie tot de versnellingsopgave. Dat heeft er o.a. toe geleid dat in de MRA 91 experts zijn ingezet om de gemeenten te ondersteunen in de productie. Daarnaast wordt samen gewerkt aan het inrichten van kwalitatief sterke teams waarin tenminste projectmanagement, planning en planeconomie worden aangesteld.
- In het kader van duurzaam en toekomstbestendig wonen is er gewerkt aan stimuleren van meer duurzame bouwmethoden. Dit heeft eind 2020 geresulteerd in een Green Deal waarbij de intentie is onderschreven in 2025 voor 20% in hout te bouwen. In 2021 wordt de ambities verder geconcretiseerd en wordt draagvlak onder gemeenten en marktpartijen verbreed.

- Verstedelijkingsstrategie MRA met het Rijk
  - Het programma Bouwen en Wonen heeft de analyses en het proces gecoördineerd om te komen tot afgestemde woningbouwafspraken binnen de regio en met het Rijk voor de Verstedelijkingsstrategie. Dit heeft geleid tot afspraken in het BO Leefomgeving en het BO MIRT over woningbouw tot 2030 en tot 2040.
- De resultaten van het grootschalige woononderzoek Wonen in de MRA (WiMRA, onderzoek samen met de corporaties, zijn gepubliceerd.
- Met de corporaties is een nieuwe Regionale Agenda corporaties MRA opgesteld.
- Er zijn analyses en voorstellen gedaan om het bestuurlijke gesprek binnen de MRA over betaalbaar wonen en evenwichtige spreiding verder te brengen.
- Het programma/platform Bouw Woon Leef heeft met financiële en redactionele bijdrage uit ons programma mooie items gemaakt, waarmee ontwikkelingen op de woningmarkt in de MRA aan een breed publiek worden getoond. Dit geldt ook voor het platform en tijdschrift Nul20.
- Ook de reguliere werkzaamheden, zoals de Monitor Plancapaciteit en de organisatie van het AO, DO en PHO Bouwen en Wonen, zijn doorgegaan in 2020. Een ochtend van de duurzaamheid is georganiseerd voor verbinding tussen de programma's. Alleen de jaarlijkse grote bijeenkomst voor de zomer met alle bestuurders Wonen van de MRA deelnemers is niet doorgegaan vanwege corona.

3.2.2 *Vastgoedmarketing (actie 1.3)*

Het project Vastgoedmarketing loopt sinds 2015. Sinds die tijd is een regionaal netwerk opgebouwd, gericht op het bij marktpartijen onder de aandacht brengen van de investeringsmogelijkheden voor vastgoed in de MRA. Hiertoe is een website ontwikkeld waar per deelregio de nieuwe ontwikkellocaties worden gepresenteerd, worden de marktontwikkelingen periodiek gemonitord en beschikbaar gesteld. Daarnaast zijn – met een gemeenschappelijk MRA-stand – de belangrijkste vastgoedbeurzen (Provada, MIPIM etc) - bezocht. In 2019 is – na een evaluatie – de naam gewijzig in VastgoedCommunicatie.
Voor de vastgoedcommunicatie heeft Covid 19 aanzienlijke gevolgen gehad. Allerlei fysieke activiteiten, zoals een investeerdersexcursie en deelname aan beurzen zijn komen te vervallen. Gevolg hiervan is dat de kosten aanzienlijk zijn terug gevallen ten opzichte van de begroting. In totaal is er sprake van een vrijval van 78.000 euro op een budget van 149.000 euro. In plaats van de fysieke activiteiten zijn allerlei werkzaamheden verricht om toch nog door te kunnen werken en de kosten tot en minimum te beperken.

Een aantal kosten, zoals reserveringskosten voor diverse netwerkevents, liepen door, natuurlijk voor veel lagere bedragen. Daarbij valt te denken aan de opslag van materialen voor beursstands e.d.
Daarnaast zijn nieuwe kosten gemaakt voor onder andere het organiseren en deelnemen aan digitale beursbijeenkomsten e.d. Ook zijn vaste contracten door blijven lopen. Ook zijn er virtuele sessies en webinars georganiseerd met alle partners in de keten van de woningproductie (BZK, Provincies, Gemeenten, beleggers, ontwikkelaars, bouwers en corporaties) om samen op te trekken om de economische activiteit in de bouwsector zoveel mogelijk op gang te houden.

Een aantal concrete resultaten vanuit deze actie:

- Website *InvestinAmsterdam.com*

Voor het verspreiden van investeringskansen, nieuws, vastgoedmarketing en ander MRA-vastgoedgerelateerde zaken gebruiken wij https://investinamsterdam.com/. De afzonderlijke gemeenten leveren een contactpersoon aan die alle relevante kavel-, gebieds- of investeringskansen binnen diens regio vermarkten via de website. De voertaal is Engels, om ook internationale partijen aan de regio te binden.

- Nieuwsbericht naar wethouders/colleges

Om de Vastgoedcommunicatie en haar resultaten regelmatig onder de aandacht te brengen bij de MRA-bestuurders varen wij mee op de reguliere MRA-nieuwsbrief (maandelijks), maar ontwikkelen wij, in samenwerking met PropertyNL, ook twee trendbrieven per jaar. De informatie is gericht op de bestuurders in de MRA. De trendbrief is in 2020 doorgezet en in voorbereiding genomen. Alleen Amsterdam heeft een periodiek marktbericht voorbereid en in productie genomen. Bedoeling is om in 2021 de draad weer voor de gehele MRA op te pakken.

- Beursdeelname Provada, Expo Real en Mipim

Amsterdam vervult een prominente rol (trekker) van de verschillende beurzen die (inter)nationaal worden gehouden. In ieder geval gaat het over de PROVADA, de MIPIM, en de EXPO REAL. Deelname aan andere beurzen wordt in kaart gebracht. Deze beursactiviteiten zijn gedurende het jaar vele malen verschoven en uiteindelijk alle gecanceld of digitaal geworden.

3.2.3 Plabeka (actie 1.5)

In 2019 is de nieuwe Uitvoeringsstrategie Plabeka vastgesteld, waarin meegenomen de nieuwe vraagramingen. Op basis hiervan zijn in 2020 de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Jaarlijkse Plabeka monitor. Deze maakte duidelijk dat voor de wat langere termijn er weer kraptes zullen ontstaan voor m.n. bedrijventerreinen en in enkele deelregio's ook op de kantorenmarkt.
- Deze constateringen hebben ertoe geleid dat in 2020 hard gewerkt is om te komen tot een strategie voor een betere spreiding van de economische dynamiek, door in – en mét – de deelregio's de mogelijkheden voor nieuwe, onderscheidende werkmilieus te ontwikkelen.
- Deze strategie is feitelijk een 'economische doorvertaling/invulling' van de bredere Verstedelijkingstrategie. Hiermee is Plabeka belangrijke input voor deze Verstedelijkingsstrategie
- In samenspraak met het Platform Ruimte is een regionale Datacenterstrategie opgesteld. Deze wordt medio 2021 ter vaststelling voorgelegd.
- Continuering van de herstructureringsopgave bestaande werklocaties via het Projectbureau Herstructurering Bedrijventerreinen (PHB), met focus op verduurzaming bedrijventerreinen, georganiseerd beheer en netwerkbijeenkomsten. Doelstelling is om komende vier jaar 50 bedrijventerreinen te herstructureren.

Een aantal concrete resultaten vanuit deze actie:

- Plabeka monitor 2020
- Het opstellen van een regionale strategie en nieuwe plabeka afspraken om een meer ruimtelijk gespreide economische dynamiek te bevorderen (= ook input voor de verstedelijkingsstrategie) – deze wordt in 2021 afgerond
- Continuering van het Projectbureau Herstructurering Bedrijventerreinen (PHB) (in periode 2019-2022: 20-30 herstructureringsprojecten, 10 locaties georganiseerd beheer, 10 locaties verduurzaamd/energie-neutraal)

3.2.4 *Regionale Verblijfsaccomodatiestrategie (actie 1.9)*

Het Bestuurlijk Overleg Economie van de MRA heeft in 2020 ingestemd met de inzet van het MRA-ontwikkelkader- en het MRA expertteam verblijfsaccommodaties als regionaal afstemming instrument in het kader van de ladder van duurzame verstedelijking. Deze strategie beschrijft hoe de MRA-gemeenten beleidsmatig om willen gaan met de diverse vormen van verblijf: hotels, campings, groepsaccommodaties, vakantieparken, camperplaatsen, jachthavens, B&B en vakantieverhuur. Zo worden de verschillende verblijfsvormen via een integraal paraplubeleid in verhouding tot elkaar gebracht. In 2020 de MRA-hotelmonitor nauwkeuriger en vollediger geactualiseerd worden. Naast dit overzicht van de groei van het aanbod zal er onderzoek gedaan worden naar de ontwikkeling van de vraag van álle vormen van verblijf.

Een aantal concrete resultaten vanuit deze actie:

- Diverse MRA-gemeenten hebben in 2020 het ontwikkelkader vastgesteld en in hun ontwikkelprocessen opgenomen.
- Hierdoor is meer afstemming over- en regie op hotelvastgoedprojecten georganiseerd
- In 2020 is het MRA Expertteam door MRA-gemeenten bij negen projecten ingezet. Zij heeft de betrokken gemeenten over deze projecten nader geïnformeerd en geadviseerd.
- Er is een onderzoek gedaan naar dag attracties in de MRA dat als basis zal dienen voor een voorstel aan het Bestuurlijk Overleg Economie om ook voor dag attracties een MRA-ontwikkelkader in te stellen.

3.2.5 *Strategische Agenda Toerisme (actie 1.10)*

Voor het internationaal toerisme was 2020 een slecht jaar. Door de Corona maatregelen die over de gehele wereld zijn genomen, is het toerisme nagenoeg tot stilstand gekomen. Dat betekend niet dat er niets is uitgevoerd voor toerisme.
Het programma Amsterdam, Bezoeken, Holland Zien is gecontinueerd met een licht aangepast activiteitenplan voor 2020. De activitieten die gericht waren op bezoekers die in onze regio verbleven konden uiteraard geen doorgang vinden, maar veel online activiteiten en activiteiten die gericht zijn op toekomstige bezoekers zijn gewoon doorgegaan. Via de online kanalen (social media, iamsterdam.com) is het imago van de regio verder uitgebouwd. Daarnaast is ook productontwikkeling aangejaagd en is veel nieuwe content ontwikkeld.
Voor het project CycleSeeing Amsterdam hebben we ons in 2020 meer gericht op de nationale bezoeker en de eigen inwoner van de regio, die tijdens het corona jaar grote belangstelling hadden om per fiets de regio te verkennen. Ook is een specifieke bewonerscampagne gestart, die onze eigen inwoners meer bewust heeft gemaakt van al het moois dat om de hoek te bewoneren is (de campagne 'Je zit er Naast').
Middels een uitzending van MRA Actueel over toerisme is het start schot gegeven voor een herijking van onze toeristische strategie. Een centrale bouwsteen hiervoor is een uniek

onderzoek naar de toeristische en recreatieve ontwikkelruimte in de MRA. Dit onderzoek had eigenlijk in december moeten starten, maar blijkt in die mate ingewikkeld dat de opdracht verlening nog even op zich laat wachten. Een groot aantal kennispartners en adviesbureaus denken nu aan de voorkant mee hoe we dit onderzoek zo goed mogelijk kunnen opzetten.

3.2.6 Onderwijs en Arbeidsmarkt (actie 2.5-2.8)

In de afgelopen jaren is regionaal sterk ingezet op initiatieven waarin onderwijsinstellingen en regionaal bedrijfsleven gezamenlijk vormgeven aan opleidingen (met name op MBO-niveau) die goed aansluiten op de vraag vanuit de markt. Hiermee is een stevig fundament onder het regionaal onderwijs&arbeidsmarktbeleid gelegd. In 2020 is de Strategische Agenda Onderwijs&Arbeidsmarkt vastgesteld, waarbij het accent ligt op de versterking van de samenwerking bedrijfsleven – onderwijs (m.n het praktijkgericht onderwijs). In het kader van deze agenda zijn meerdere projecten mede-geinitieerd en financieel ondersteund.

Binnen het MRA Onderwijs&Arbeidsmarktbeleid heeft House of Skills een bijzonder positie. Dit netwerk van overheden, bedrijfsleven en onderwijsinstellingen richt zich primair op het bevorderen de skills-gerichte aanpak. Hierbij gaat het primair om wat iemand kan (skills) en minder om welk diploma men heeft. Hiertoe heeft House of Skills intrumenten ontwikkeld (o.m Skillspaspoort, Paskamer, Loopbaanscan). Op basis van deze aanpak worden ook concrete projecten – met andere partners zoals de WSP's – uitgevoerd.
Een aantal concrete resultaten vanuit deze actie:
m.b.t Strategische Agenda zijn de volgende projecten zijn financieel ondersteund:

- Purmervalley (ICT onderwijs)
- Talentpool IJmond (kwaliteitsverbetering stages/BBL in de maak- en onderhoudsindustrie)
- Pathways (online IT loopbaanprogramma)
- Zaancampus (versterking opleidingsinfrastructuur voor de food-, proces- en maakindustrie – dit in nauwe samenwerking met regionaal bedrijfsleven)
- Ontwikkeling Talent ECO Systeem Gids (gericht op het inzichtelijk maken van de verschillende regionale activiteiten op gebied talentontwikkeling, het bevorderen van de samenwerking en opschaling hiervan, het sneller verbinden van vraag en aanbod

House of Skills heeft o.m de volgende producten/diensten geleverd:

- Transferpunt Zorg en Welzijn – de Zorgscan (matching van werkzoekenden die willen werken in zorg/welzijn op basis van skills en (verkorte) scholingstrajecten
- Loopbaanpaden Techniek en Bouw (analoog aan zorg, worden zij-instromers in techniek en bouw ondersteund)
- Green Deals MRA (koppelingen van beleidsambities mbt duurzaamheid aan skillsprofielen)
- Uitrol 1000 skillspaspoorten Schiphol/ loopbaanpaden medewerkers Schiphol

- Skillspaspoorten voor medewerkers gemeenten

3.2.7 Triple Helix / Board (actie 2.9)

Vanuit de MRA wordt de Board-organisatie jaarlijks financieel ondersteund. In de Board werken MRA overheden nauw samen met het bedrijfsleven en de kennisinstellingen. Naast het uitbrengen van adviezen, richt de Board zich op het realiseren van de vijf uitdagingen: Gezondheid, Mobiliteit, Human Capital, Digitale Connectiviteit en Circulaire Economie. MRA en Board werken dus vaak nauw samen, met name op de thema's Human Capital, Digitale Connectiviteit en Circulaire Economie. Op mobiliteit wordt vooral samengewerkt mbt smart mobility en logistiek.

In het kader van deze samenwerking is de MRA, dsamen met de gemeente Amsterdam en de provincie Noord-Holland initiatiefnemer van de totstandkoming van een Regionale Ontwikkelingsbedrijf (ROM) voor de MRA en Noord-Holland Noord. Vanuit de MRA is financieel substantieel bijgedragen in de voorbereidingskosten en wordt ambtelijke ondersteuning geleverd.

Een aantal concrete resultaten vanuit deze actie:

- Financiering van de board-uitvoeringsorganisatie
- Het afgelopen jaar hebben Board en MRA samen de State of the Region georganiseerd, gezamenlijke Green Deals ontwikkeld en is gestart met een gezamenlijke Investeringsagenda. Ook is de Board nauw betrokken bij de beoogde oprichting van de Regionale OntwikkelingsMaatschappij
- Bijdrage in totstandkoming en ontwikkelkosten nieuwe ROM

3.2.8 Open Amsterdam/ INAmsterdam (actie 2.10)

Onder regie van INAmsterdam uitvoering geven aan het programma 'open amsterdam', gericht op het aantrekken van internationaal talent. Dit door het wegnemen van belemmeringen en het bieden van voorzieningen, zoals internationale scholen, huisvesting en goede, meertalige informatievoorzieningen over woonmogelijkheden in de metropoolregio en wet- & regelgeving. Ook wordt een bijdrage gegeven aan de servicedesk van INAmsterdam.

Een aantal concrete resultaten vanuit deze actie:

- Via de monitor 'internationals in de MRA' is eenduidig de omvang en profiel van internationals (facts&figures) in beeld gebracht.
- Continuering dienstverlening INAmsterdam; agv Corona is het aantal internationals ver achtergebleven bij de (stijgende) cijfers van de afgelopen jaren. Echter, de corona-maatregelen vroegen wel om een intensievere begeleiding, ondersteuning en advisering van de INAmsterdam doelgroep.

- In het kader van Deltaplan Internationaal Onderwijs is de gemeente Zaanstad ondersteund bij de ontwikkeling van hun bidbook voor een Europese School in Zaandam.

3.2.9 Metropolitaan Landschap (actie 3.1, 3.2, 3.5)

Vanuit het programma is gezorgd dat er deel werd genomen en input geleverd werd in verschillende (beleids)processen w.o. Verstedelijkingsstrategie, MRA als thematrekker landschap, Masterplan Diversiteit, Voedselvisie, Visie Recreatie & Toerisme, Atelier Oostflank, Buitenpoorten CoP 'Landschap als vestigingsvoorwaarde'.

Er is een kaartenset ontwikkeld bestaande uit waardenkaarten met feitelijke informatie over natuur-, landschaps-, erfgoed- en recreatiewaarden in de MRA en een ontwikkelkaart met circa. 15 majeure landschapsopgaven in de MRA. Deze kaartenset geeft de positionering van het MRA-landschap weer en wordt gebruikt als bouwsteen voor verschillende beleids- en gebiedsprocessen, zoals o.a. voor de Verstedelijkingsstrategie van de MRA.

Er is een start gemaakt met het ontwikkelen van een landschapscursus voor vrijwilligers van natuur-, landschaps- en erfgoedorganisaties en recreatieondernemers die worden opgeleid tot landschapsambassadeurs van de MRA. Zij kunnen straks aan een breder publiek vertellen over de waarden, bijzonderheden en de diversiteit van de landschappen in de MRA.

Op basis van het 'Narratief voor het MRA Landschap' is een film gemaakt Film 'MRA Landschap door de eeuwen heen'. Deze is beschikbaar op de websites van de PNH en de MRA. De website mralandschap.nl in combinatie met een nieuwsbrief voor een breed netwerk is doorontwikkeld. Door Corona is de beoogde frequentie van de nieuwsbrief niet gehaald.

In 2020 is de eerste pilot 'Buitenpoort Santpoort-Noord' afgerond en geëvalueerd. De opgedane ervaring is verwerkt in het Handboek Buitenpoorten. Het bestuurlijk trekkerschap is belegd bij de PNH/ov-knooppunten en de NS. Vanuit Metropolitaan Landschap wordt er nog ondersteund, indien nodig. Er is een start gemaakt met het onderzoeken van vier nieuwe potentiële Buitenpoorten.
Een aantal geplande activiteiten op het gebied van financiering, zoals een expertmeeting over financiering van het landschap, heeft door Corona niet plaatsgevonden. Er is in de zomer 2020 een wisseling van programmamanager geweest. Dit had invloed op de uitvoering van het programma, door Corona was de werkoverdracht lastig en duurde ook beduidend langer.

3.2.10 Cultuurimpuls MRA (actie 3.10)

De partners binnen de Metropoolregio Amsterdam op het gebied van kunst, cultuur en erfgoed werken binnen het programma Kunst, Cultuur en Erfgoed samen aan het bevorderen van de cultuurparticipatie en het faciliteren van toekomstbestendige cultuur en erfgoedsectoren in de gehele regio. Hierbij wordt gekeken naar het bevorderen van

samenwerking, zichtbaarheid en toegankelijkheid, cultuureducatie en talentontwikkeling, ruimte en duurzaamheid en erfgoed.
2020 is voor de cultuursector een dramatisch jaar geworden. Slechts een paar maanden van 2020 hebben zij bezoekers mogen ontvangen. Dit maakte ook dat de uitvoering van dit programma een aangepast karakter heeft gekregen en was het al accent verschoven naar een publiekscampagne om bewoners van de MRA na de lockdown te stimuleren om in eigen regio te genieten van kunst&cultuur. Als gevolg van de tweede lockdown is deze campagne 'on hold' gezet.

3.2.11 Circulaire Economie (actie 4.1 – 4.7)

Ook in 2020 is een Duurzaamheid top gehouden, als vervolg op de eerste Duurzaamheid Top in 2019. De uitgewerkte handreikingen voor de circulaire inkoop op de vijf voornoemde inkoop pakketten zijn hier gepresenteerd en er is een verantwoording gegeven over de uitwerking van alle afspraken die in 2019 op de eerste top waren gemaakt.
Op 15 juni heeft een brede wethouder bijeenkomst plaats gehad met als insteek vanuit de corona crisis een duurzaam Economisch herstel uit te werken. Dit heeft geleid tot uiteindelijk vijf green deals die in gang zijn gezet. Deze moeten in 2021 leiden tot concrete afspraken die tussen overheid en bedrijfsleven worden vastgelegd. Op het vlak van de circulair Economie gaat het daarbij om een inzet om te komen tot 20% hout toepassing bij nieuwbouw en om samen met het bedrijfsleven te kome tot brede circulaire verwerking van textiel.
Veel aandacht is gegeven aan de communicatie vanuit het programma naar de MRA-overheden en vooral gericht op de beleid ambtenaren die vanuit het MRA programma gaan werken. Dit heeft geleid tot een maandelijkse nieuwsbrief, nieuwsbrieven af. Alle portefeuillehouder overleggen en verdere inrichting van de MRA-site MRA duurzaam.nl
Tot slot is vooral, samen met de MRA-overheden, intensief gewerkt aan het komen tot een geheel vernieuwd programma Circulair Economie voor de MRA, met een strategische meer

Concrete producten/resultaten

- De oplevering van een roadmap circulair inkopen, die als praktisch spoorboekje en handleiding voor alle MRA-overheden toepasbaar is om verder te werken aan circulair inkopen. Tevens is een ondersteuningsloket ingericht, waar MRA-overheden rond circulair inkopen advies kunnen inwinnen;
- Er is op vijf inkooppakketten een volledig circulaire uitwerking tot stand gekomen, waaronder die voor het inkoopsegment beton en asfalt, waarmee tevens conform het nationaal beton akkoord kan worden gewerkt.
- Voor textiel is een zogenaamde Deman deal gesloten. Deze betreft het circulair verwerken en opnieuw in de kringloop brengen van katoen en spijkergoed. De MRA wil bereiken dat gemeenten overeenkomstig deze deal kunnen gaan werken.
- Om te bereiken dat de verwerking van luiers kan worden gerealiseerd vanuit een sluitende business case zijn hierover opnieuw met het bedrijfsleven en betrokken gemeenten onderhandelingen gestart.

- Rond circulair bouwen is samen met c creators de inzet gestart binnen het project Cirkelstad. Dit beoogt vanuit de inbreng van concrete bouwprojecten tot een uitwerking voor Circulaire bouwtoepassingen te komen.

3.2.12 Energietransitie (actie 4.8 – 4.10)

De activiteiten vanuit actielijn 4.8 zijn ongeveer verlopen zoals gepland. Een deel van de middelen zijn zoals gepland ingezet voor de verdere uitwerking van de Human Capital Agenda Klimaatopgave (maar deze heeft door de coronacrisis wel een wat andere focus gekregen, zie hieronder). Ander deel van de middelen zijn – volgens plan - ingezet op verder invulling geven aan concrete acties die waren ingezet tijdens de voorbereiding van de 1e en 2e MRA Duurzaamheid Top. Ook hiervoor geldt dat deze inzet door de coronacrisis en het effect daarvan op de economie, een net wat ander karakter heeft gekregen.

Zoals gepland is in 2020 ingezet op het verder uitwerken van de gewenste MRA inzet op het thema Smart Energy Systems.

Activiteiten van het Warmte Koude Programma van de MRA zijn verlopen zoals gepland. De bijdrage vanuit de MRA wordt ingezet om de netwerksamenwerking te stimuleren tussen publiek-private partijen die als partners optrekken met het doel om de warmtetransitie te versnellen met de aanleg van warmtenetten. Momenteel werken 37 publieke én private partijen samen aan het realiseren van warmtenetten.

Hoewel in 2020 een verkenning is uitgevoerd om de gewenste MRA inzet op thema Smart Energy Systems te kunnen bepalen, is het niet gelukt om ook al in 2020 invulling te geven aan die inzet. Om die reden is eind 2020 besloten om een deel van het beschikbare budget voor deze actielijn ter beschikking te stellen voor de uitvoering van de Verstedelijkingsstrategie.

De coronacrisis was aanleiding om een aantal acties iets anders vorm te geven. Het gegeven dat de coronacrisis ingrijpende economische effecten had en de situatie op de arbeidsmarkt ineens fors veranderde en het risico dat de duurzaamheidsambities door de coronacrisis ineens minder belangrijk zouden worden geacht, was voor het PHO Duurzaamheid aanleiding om in te zetten op het traject MRA Green Deals duurzaam uit de crisis. Dat leidde er ook toe dat hiervoor extra middelen moesten worden ingezet.

3.2.13 Acties Mobiliteit (actie 5.1, 5.3, 5.4 en 5.7)

2020 was een bijzonder jaar. Er was sprake van de overgang van de eerste naar de tweede MRA Agenda. In de verantwoording wordt om deze reden dan ook gerefereerd aan projecten met codes als 5.1 t/m 5.7 en A1 t/m C2. In deze verantwoording wordt hiernaast al uitgegaan van de nieuwe uitvoeringslijnen 3.1 t/m 3.3 van de MRA Agenda 2.0. Op deze manier wordt beter aangesloten op de gangbare agendering in de platforms. Daarnaast heeft de Coronacris uiteraard effecten op de werkzaamheden van het platform Mobiliteit gehad. Het Openbaar Vervoer en met name de bekostiging is zwaar onder druk komen te staan.

Hierover zijn in 2020 de vervoersautoriteiten met het Rijk tot een vergelijk gekomen. Daarnaast werden de effecten op het woonwerkverkeer zichtbaar wat een impuls van de werkgevers- en scholenaanpak betekende.

De samenwerking binnen het platform Mobiliteit kent een iets andere insteek en samenstelling. De financiering van de activiteiten binnen het platform wordt door de vijf partners geregeld en maakt om deze reden geen onderdeel uit van de MRA begroting. Naar aanleiding van de aanbevelingen van de MRA Evaluatie is in 2020 een start gemaakt met voorstellen hoe de deelregio's vertegenwoordigd kunnen worden in het platform.

In het platform Mobiliteit worden de overleggen c.q. samenwerking met het Rijk (programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid, MIRT, Spoor, Landelijk OV Toekomstbeeld, etc…) voorbereid en/of een regionaal standpunt bepaald. De afgesproken MIRT Verkenning m.b.t. Multimodaal Knooppunt Schiphol is in uitvoering (actie 5.1). In 2020 zijn de metroprojecten Doortrekken Noord-Zuidlijn en Sluiten Kleine Ring beide door I&W voorgedragen voor een bijdrage uit het Nationaal Groeifonds. Ondertussen zijn binnen SBaB onder de noemer ZWASH (B3) hiertoe de nodige onderzoeken verricht. Hetzelfde geldt voor Amsterdam Bay Area en de verbinding naar Almere, waarover binnen de MRA is afgesproken om hiervoor de tweede tranche van het Nationaal Groeifonds te benutten. In programma SBaB (B1) is hiernaast een netwerkstrategie voor de hele MRA ontwikkeld die mede benut wordt voor de MRA Verstedelijkingsstrategie en is het programma Bereikbare Steden gestart, mede vanuit het programma Bouwen en Wonen, dat moet leiden tot meer aantrekkelijke poly-centrische stadsharten: woonmilieus en economische identiteit rond knooppunten in de MRA (invulling B4).

Een andere functie van het platform Mobiliteit betreft de uitvoering van de MRA Agenda 2020. Het gaat hier om de volgende uitvoeringslijnen:

Schaalsprong OV
Een deel van het werken aan de transitie naar OV vindt binnen SBaB plaats en via de voorbereiding van gesprekken over het spoor met het ministerie. Maar voor de uitvoering van een groot deel van het Regionaal OV Toekomstbeeld (ROVT) staan de regionale partijen aan de lat. De regionale coördinatie op het spoor (A1) is door de Vervoerregio Amsterdam opgepakt. Hierbij zijn in 2020 afspraken over OV SAAL gemaakt met het Rijk (A3). De uitvoering van het ROVT (A2) wordt door de provincie Noord-Holland gecoördineerd. Diverse netwerkstudies in de deelregio's zijn in uitvoering als een logische aanvulling op de netwerkstrategie van SBaB (B2).

Fiets
Al jaren wordt er met succes gewerkt aan het oplossen van knelpunten op het MRA Fietsroutenetwerk (actie 5.3). De voortgang wordt jaarlijks (locaties, maatregelen en kilometers) in beeld gebracht bij het platform Mobiliteit en www.metropoolregioamsterdam.nl. Sinds de lancering van het Nationale Toekomstbeeld Fiets worden daarbij ook alle ontwikkelingen van fietsvoorzieningen bij stations en R-net

haltes gecoördineerd samengebracht ten behoeve van optimale financiering. En tot slot wordt er vanuit de Green Deal aanpak van de MRA samen met het bedrijfsleven gewerkt aan een versterking van het voorzieningenniveau voor de fiets.

Duurzame en Innovatieve Mobiliteit
Er bestonden al een aantal initiatieven c.q. projecten op het gebied van duurzame en innovatieve mobiliteit zoals Zero Emission, Samenwerkingsagenda Logistiek & GD ZES (actie 5.4), RMP (C1), MRA Elektrisch (C2) en Smart Mobility (actie 5.7). De Green Deal Zero Emission Stadslogistiek is maandag 8 januari ondertekend door een aantal MRA partners. M.b.t. Zero Emissie heeft de VRA bekend gemaakt het komende decennium volledig over te willen gaan. MRA Elektrisch voldoet aan de snel stijgende vraag naar laadpunten binnen en buiten de MRA. Het triple helix kennisplatform Smart Mobility heeft verschillende producten (en een handboek) ontwikkeld om gemeenten te faciliteren bij de mogelijkheden van innovatieve mobiliteit. Uitvoeringslijn 3.3 brengt de initiatieven samen en probeert synergie te creëren om de efficiency en de effectiviteit te versterken. Deze gecoördineerde aanpak wordt uiteraard gematcht met de acties die in de Uitvoeringsagenda van SBAB (C1) zijn opgenomen. Het jaar 2020 is benut om vanuit de vroegere deelprogramma's Slim & Duurzaam en Stedelijke Bereikbaarheid activiteiten samen te brengen in één gezamenlijke agenda. Corona-gerelateerde maatregelen als werkgevers- en scholenaanpak hebben hier in 2020 een belangrijke rol gespeeld.

3.2.14 Klimaatadaptatie (actie 6.1 – 6.3)

Het programma MRA Klimaatbestendig heeft in 2020 via drie verschillende uitwerkingslijnen gewerkt aan het klimaatbestendiger maken van de regio. Ten eerste is er gewerkt aan klimaatbestendige nieuwbouw en gebiedsontwikkeling. Afgelopen jaar heeft het BO Ruimte opdracht gegeven om toe te werken naar het vaststellen van een intentieovereenkomst Klimaatbestendige nieuwbouw in 2021. Onderdeel van deze intentieovereenkomst is het door de MRA opgestelde concept basisveiligheidsniveau, dit basisveiligheidsniveau is in 2020 op vijfsleutelgebieden van de MRA getoetst. Hiermee zijn alle sleutelgebieden in 2019 en 2020 onderzocht en op basis van de uitkomsten wordt het basisveiligheidsniveau aangescherpt. Tegelijkertijd liep het project Resilience by design, binnen dit project hebben internationale ontwerpteams de MRA onder de loep genomen en hebben aanbevelingen gedaan op welke manier klimaatbestendig ontwerpen onderdeel uit kan maken van investeringsbeslissingen in gebiedsontwikkeling. Negen voorbeeldprojecten in de metropoolregio laten zien hoe dit in zijn werk kan gaan. De lessen en uitkomsten van Resilience by design worden o.a. meegenomen in de Verstedelijkingsstrategie.

Ten tweede is er gewerkt aan klimaatbestendige vitale en kwetsbare infrastructuur. Dit zijn functies of infrastructuur die bij uitval of beschadiging ernstige schade met zich mee kan brengen voor mens, milieu en economie, zoals telecom, elektriciteit en de weginfrastructuur. Afgelopen jaar is er gewerkt aan het opstellen van een position paper namens de MRA. De regio heeft namelijk niet alle bevoegdheden om de risico's die lokaal en regionaal worden gelopen weg te nemen, hiervoor is de MRA afhankelijk van het Rijk. Daarnaast wordt

onderzocht of er eisen voor vitale en kwetsbare infrastructuur onderdeel kunnen worden van de intentieovereenkomst Klimaatbestendige nieuwbouw.

Binnen een derde lijn is gewerkt aan de verbinding met andere MRA-programma's zoals de verstedelijkingsstrategie, energietransitie, circulaire economie, landschap en bouwen en wonen. Maar ook aan kennisontsluiting zoals het faciliteren van de regio met een digitale klimaatatlas met uniforme klimaatstresstestkaarten en in samenwerking met het MRA bureau aan het ontsluiten van alle producten via de MRA kanalen.

Alle geplande werkzaamheden hebben doorgang kunnen vinden. Het programma klimaatadaptatie heeft nauwelijks last gehad van Corona. Alle bijeenkomsten konden digitaal plaatsvinden en omdat bijvoorbeeld met het project resilience by design met internationale teams werd gewerkt heeft dit het aantal contactmomenten alleen maar verhoogd.

3.2.15 Economische verkenningen e.d. (actie 7.2)

Jaarlijks worden in opdracht van de MRA de Economische Verkenningen opgesteld. Deze stonden dit jaar voor een groot deel in het kader van Covid-19, zijn effecten op de economie en de perspectieven op herstel in de komende jaren. Geleidelijk aan ontwikkelen deze Verkenningen zich steeds meer tot verkenningen van de 'brede welvaart' en wordt er ook aandacht besteed aan sociale en ruimtelijke ontwikkelingen, alsmede op het gebied van duurzaamheid. Als gevolg van Corona zijn deze Verkenningen dit jaar niet fysiek gepresenteerd, maar middels een speciale editie van 'MRA Actueel'

3.2.16 Overige projecten EZ / Ruimte

Deze begrotingspost biedt de mogelijkheid om snel in te kunnen spelen op actuele ontwikkelingen. In 2020 was dit natuurlijk vooral de Corona-crisis en zijn (economische) effecten. Zo is vrijwel direct na de eerste lockdown een onderzoek door St. Economisch Onderzoek (SEO) uitgevoerd naar de mogelijke effecten op de regionale economie, zijn samen met de Amsterdam Economic Board crisis-scenario's ontwikkeld en is extra capaciteit gefinancierd om een versnelling aan te brengen in het programma Circulaire Economie. Ook is een extra bijdrage van € 200.000 aan House of Skills beschikbaar gesteld, om snel te kunnen inspelen op de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, met name ten behoeve van medewerkers op Schiphol en werknemers in de bezoekers economie. Aanvullend op de reguliere activiteiten van House of Skills konden zo snel deze mensen begeleidt worden in 'van werk naar werk' trajecten. Om de bezoekers economie een extra impuls te geven, is (toen de lockdown maatregelen begin zomer werden versoepeld) een bewonerscampagne ("je zit ernaast") gestart om inwoners van de MRA te verleiden om in hun directe omgeving vakantie te vieren. Tenslotte heeft de MRA – op verzoek van meerdere gemeenten – de toekomstige ontwikkelingen mbt de komst van 5G in beeld gebracht en de mogelijkheden voor gemeenten om daar invloed uit te oefenen onderzocht. Beoogd wordt om op basis hiervan in 2021 een regionaal beleidskader /handleiding voor de MRA gemeenten te ontwikkelen.

Provincie
Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt

Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr J.J. van den Berg
BEL/BS

Telefoonnummer +31235144076
bergjj@noord-holland.nl

Verzenddatum
11 MAART 2021

Kenmerk
921516/1584431

Uw kenmerk

Betreft: vergadering Regiegroep Metropoolregio Amsterdam

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over de vergadering van de Regiegroep Metropoolregio Amsterdam van 9 april 2021.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van [illegible]

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk nummer 34362354
Btw nummer NL.0010.03.124.B.08

metropool
regioamsterdam

Retouradres: Strawinskylaan 1779, 1077 XX Amsterdam

Aan:
Colleges B&W MRA-gemeenten
Gedeputeerde Staten van Flevoland en Noord-Holland
Dagelijks bestuur van de Vervoerregio Amsterdam
Raden MRA-gemeenten
Provinciale Staten van Flevoland en Noord-Holland
de leden van de Regiegroep
van de Metropoolregio Amsterdam

Datum	12 januari 2021
Kenmerk	-
Behandeld door	Remco Rienties, r.rienties@metropoolregioamsterdam.nl, 06 - 20002447
Onderwerp	Transitiecommissie versterking MRA Samenwerking

Geachte deelnemers van de MRA,

In de extra bijeenkomst van de Regiegroep van 10 december 2020 is afgesproken de versterking van de MRA-samenwerking verdere vorm te geven. Ben Verwaayen heeft op verzoek van de Regiegroep sessies georganiseerd. Hij heeft daarop een advies gegeven dat nu wordt opgepakt. Hiertoe is door de Regiegroep een bestuurlijke transitiecommissie ingesteld, die met nadere voorstellen hiertoe komt. Hierover wil de transitiecommissie u graag informeren.

De samenstelling van de transitiecommissie is als volgt: Arthur van Dijk, Leen Verbeek, Thijs Kroese, Gerard Kuipers, Franc Weerwind en ondergetekende.
Deze commissie heeft inmiddels zijn eerste overleg gehad en onder meer het plan van aanpak vastgesteld. Dit plan van aanpak gaat nog schriftelijk langs de leden van de Regiegroep voor een eventuele reactie. Het verdere proces ziet er als volgt uit:

- 17 februari: extra bijeenkomst van de Regiegroep, waarin de voorstellen van de transitiecommissie besproken worden

- Begin maart worden de voorstellen (na verwerking van bemerkingen uit de Regiegroep) ter consultatie verzonden aan alle MRA-deelnemers en hun Raden en Staten
- Deze consultatie wordt digitaal vormgegeven, op een dusdanige wijze dat alle deelnemers gehoord kunnen worden, en de Raden en Staten actief betrokken worden
- Parallel aan de consultatieronde zal door de transitiecommissie gewerkt worden aan een voorstel voor het vastleggen van de Samenwerkingsafspraken
- De voortgang van het proces en de nodige inhoudelijke bijsturing is onderwerp tijdens de reguliere Regiegroep van 9 april
- Tussen medio en eind mei wordt een extra Regiegroep gepland. Uiterlijk een maand daarvoor zullen de voorstellen en de Samenwerkingsafspraken worden verzonden naar de Regiegroep, alle MRA-deelnemers en hun Raden en Staten. Tijdens deze maand wordt wederom een (digitale) consultatie gehouden. In deze Regiegroep zullen de voorstellen, na weging en eventuele bijstelling op basis van de uitkomsten van de consultatie worden vastgesteld.
- Formele bekrachtiging in de Raden en Staten volgt nog voor het zomerreces.
- Er zal op een feestelijke (en inhoudelijk interessante) wijze aandacht worden besteed aan het door alle deelnemers ondertekenen van de nieuwe afspraken (na de zomer). De exacte vorm hiervan hangt af van wat er dan mogelijk is.

Het jaar 2021 wordt, zoals u ziet, het jaar waarin de versterking van onze regionale samenwerking concreet vorm krijgt. Graag willen wij u daarbij betrekken. Ik wens ons allen daarvoor een vruchtbaar jaar toe.

Met vriendelijke groet, mede namens de transitiecommissie,

Femke Halsema,
Voorzitter Metropoolregio Amsterdam

Strawinskylaan 1779 (WTC, I-toren)
1077 XX Amsterdam
info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

Rondvraag Commissie EFB 15 februari 2021

Transitie versterking MRA Samenwerking

Inleiding
Op 2 december jl. vond de jaarlijkse State-of -the Region van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) online plaats.
In de speech van burgemeester Halsema van Amsterdam refereerde zij aan het advies van Ben Verwaayen. Dit advies stelt dat bestuurders van de MRA (burgemeesters en commissarissen) unaniem hebben geconcludeerd dat:

1. De huidige governance van het samenwerkingsverband niet langer volstaat;
2. Dat er een model moet worden ingericht waar slagkracht en draagvlak voorop staat;
3. De focus van de MRA op max 3 prioriteiten gericht moet zijn.

Ten aanzien van de structuur van de MRA is het advies om deze om te vormen van het huidige (bestuurlijke) samenwerkingsverband naar een zelfstandige entiteit met een Algemene Vergadering, een Bestuur en een Directie.
Overigens was de aanleiding voor het advies de evaluatie in 2019 “Meer richting en resultaat” van het huidige samenwerkingsmodel en de coronacrisis.
Op 12 januari jl. ontvingen Provinciale Staten Noord-Holland een brief van MRA voorzitter Halsema over de “Transitiecommissie versterking MRA samenwerking”. In deze brief wordt het proces beschreven dat in 2021 moet leiden tot een concrete versterking van de samenwerking.
Dit alles roept een aantal vragen op:

Vraag 1
Is GS van Noord-Holland ook de mening toegedaan dat het huidige besturingsmodel en de werkwijze van de MRA niet (meer) voldoet? Zo ja, waar blijkt dit uit?
Op wiens initiatief is besloten tot (vervroegde) evaluatie van het huidige model uit 2017?
Hoe is de besluitvorming binnen de MRA tot evaluatie van de huidige structuur, dat heeft geleid tot het advies van Ben Verwaayen, tot stand gekomen en op welke wijze?

Antwoord: *Het rapport van de externe evaluatiecommissie verscheen in juli 2019. Sindsdien heeft ons College diverse malen, onder meer in september 2019, in april en oktober 2020, en zowel in commissieverband als plenair, met uw Staten van gedachten gewisseld over de uitkomsten van deze evaluatie en onze visie daarop. Daarbij hebben wij zeker niet aangegeven dat het huidige besturingsmodel en de werkwijze van de MRA niet meer zou voldoen. In het MRA-convenant is een bepaling opgenomen dat na enige tijd een evaluatie van de samenwerking dient plaats te vinden. De heer Verwaayen maakte geen deel uit van de evaluatiecommisie, maar is op initiatief van de gemeente Amsterdam bij de uitwerking van enkele aanbevelingen betrokken.*

Vraag 2
Bij de evaluatie van 2019 is gesproken met veel bestuurders - ook politiek - en met raads- en statenleden. Dit leidt in onze ogen tot een divers beeld waaruit ook conclusies getrokken kunnen worden. Ben Verwaayen heeft bij de totstandkoming van zijn advies enkel gesproken met niet politieke bestuurders. Vind GS dit een passende aanpak bij dit politieke vraagstuk. Zo ja, waarom?
De keuze voor een ervaren bestuurder uit het bedrijfsleven als adviseur bij een publiek-bestuurlijk vraagstuk als deze vinden wij opmerkelijk. Wat vindt GS van deze keuze?

Antwoord: *Naar aanleiding van het evaluatierapport is in de MRA-Regiegroep afgesproken dat de gemeente Amsterdam de lead zou krijgen in het verder uitwerken van de aanbevelingen betreffende de nieuwe visie en de governance van de MRA. Amsterdam heeft daarvoor de heer Verwaayen ingeschakeld. Hij heeft een opdracht meegekregen waarbij hij in zelfstandigheid kon opereren. Overigens zal het zeker de VVD-Statenfractie bekend zijn, dat de heer Verwaayen, die zelf VVD-lid is,*

al langere tijd actief is als politiek adviseur en onder meer op jaarlijkse basis een heidag organiseert voor de VVD-partijtop en bewindslieden.

Vraag 3
De conclusie van het rapport uit 2019 is - en ik citeer - dat " niet alles over de kop moet" maar dat gekozen moet worden voor samenwerking die ertoe doet. De lichte besturing van de MRA wordt door deelnemers breeduit in dit rapport gewaardeerd. Het advies van Verwaayen - een fundamentele verandering van de structuur - lijkt hiermee op gespannen voet te staan. Hoe kijkt GS hier tegen aan?
Hoe en op welke wijze gaat de nieuwe, zwaardere structuur, zorgen voor meer slagkracht en draagvlak?
Op welke wijze wordt de democratische legitimiteit gewaarborgd in de nieuwe structuur?
Zijn er financiële consequenties verbonden aan de nieuwe structuur?

Antwoord: *Het College van GS is op geen enkele wijze gebonden aan de adviezen en uitspraken van de heer Verwaayen, die immers geen formele status hebben, en acht het dan ook niet nodig een standpunt in te nemen over diens advies. Op het moment dat er stukken van de MRA-Regiegroep beschikbaar komen, zal het College daar een standpunt over formuleren, en daarover graag met de Staten het gesprek over aangaan.*

Vraag 4
De brief van 12 januari jl. geeft uitleg over het proces. Hier wordt aangegeven dat in maart een digitale consultatie plaatsvindt. Hoe moet ik dit interpreteren? Hoe gaat GS de besluitvorming in PS vormgeven?

Antwoord: *Deze weken worden enkele aanbevelingen nader uitgewerkt door een 'transitiecommissie', dat wordt voorgezeten door de burgemeester van Amsterdam en waarin ons College in de persoon van de CdK is vertegenwoordigd. Naar verwachting zult u deze voorstellen binnenkort tegemoet kunnen zien. Het verdere proces ziet er namelijk als volgt uit:*

- *17 februari: een extra bijeenkomst van de Regiegroep, waarin de voorstellen van de transitiecommissie worden besproken;*
- *Begin maart: na verwerking van opmerkingen uit de Regiegroep worden de voorstellen voor een eerste consultatieronde verzonden aan alle MRA-deelnemers en hun raden en Staten;*
- *De consultatie wordt digitaal vormgegeven, op een dusdanige wijze dat alle deelnemers kunnen worden gehoord en de raden en Staten actief worden betrokken;*
- *Parallel aan de consultatieronde wordt door de transitiecommissie gewerkt aan een voorstel voor het vastleggen van samenwerkingsafspraken*
- *9 april: de voortgang van het proces en de nodige inhoudelijke bijsturing is onderwerp van gesprek tijdens de reguliere Regiegroep*
- *Medio/eind mei: extra vergadering Regiegroep voor het vaststellen van de voorstellen en de samenwerkingsafspraken*
- *Vóór het zomerreces: formele bekrachtiging in raden en Staten.*

Na het zomerreces zal vervolgens op een feestelijke en inhoudelijk interessante wijze aandacht worden besteed aan het door alle deelnemers ondertekenen van de nieuwe afspraken. De precieze vorm hiervan hangt af van wat er dan mogelijk is met het oog op de maatregelen tegen de verspreiding van het coronavirus.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Commissaris van de Koning

Uw contactpersoon

dhr. J.J. van den Berg

BEL/BS

Telefoonnummer +31235144076

bergjj@noord-holland.nl

Verzenddatum

Kenmerk

921516/1580533

Uw kenmerk

Betreft: Governance MRA

Geachte leden,

Graag informeer ik u over de stand van zaken betreffende de bestuurlijke samenwerking in de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Op dit moment wordt, als vervolg op de eerdere uitgevoerde evaluatie, gewerkt aan voorstellen om de 'governance' van de MRA te verbeteren. Voor het zomerreces zullen deze voorstellen in uw Staten worden geagendeerd. Het is goed u nu reeds enkele achtergronden van dit proces te schetsen en een beeld te geven van de aspecten die daarbij voor het College van GS van Noord-Holland specifiek van belang zijn.

In de regio rond Amsterdam wordt al decennialang intensief samengewerkt. Sinds 2017 verloopt die bestuurlijke samenwerking aan de hand van afspraken en 'spelregels' die zijn vastgelegd in een convenant. Dit document is ondertekend door 32 gemeenten, de Vervoerregio Amsterdam en door de provincies Flevoland en Noord-Holland. Deze afspraken laten de formele bevoegdheden van colleges, raden en Staten onverkort in stand - er is bewust niet gekozen voor een formeel bindende samenwerking op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen.

Het convenant bevat de afspraak dat na enige tijd een evaluatie van de samenwerking zou plaatsvinden. Die evaluatie is verricht door een onafhankelijke commissie die in de zomer van 2019 een rapport opleverde. Nadien hebben we diverse malen (bijvoorbeeld in september 2019, in april 2020 en in oktober 2020) met uw Staten in commissieverband of plenair van gedachten gewisseld over de uitkomsten van deze evaluatie en over de inzet van onze provincie daarbij.

Die inzet komt er in essentie op neer, dat het verbeteren van de bestuurlijke samenwerking binnen de MRA in de optiek van ons College vooral het organisch doorontwikkelen betreft van een inhoudelijke en pragmatische samenwerking, die als zodanig goed verloopt en meerwaarde heeft. De bestaande Platformstructuur en de positief geëvalueerde afstemming met de Vervoerregio behoeft geen

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

ingrijpende stelselherziening. Wel staat ons College ervoor open om vanuit de inhoud een werkwijze te vinden die tegemoetkomt aan de begrijpelijke wensen van de deelregio's Zuid-Kennemerland en Gooi- en Vechtstreek, om directer betrokken te willen zijn bij het regionale mobiliteitsbeleid in de MRA. Daarbij verdient dan ook de relatie met Noord-Holland Noord specifieke aandacht.
Aangezien de MRA geen formele structuur en eigen democratisch mandaat heeft, is de actieve betrokkenheid van raden en Staten cruciaal. Initiatieven als de 'MRA Raadtafel' kunnen die betrokkenheid versterken. Bij de verdere uitwerking van de nieuwe MRA-governance zal ons College hiervoor aandacht blijven vragen.

Deze weken worden enkele aanbevelingen nader uitgewerkt door een 'transitiecommissie', dat wordt voorgezeten door de burgemeester van Amsterdam en waarin ons College in de persoon van de CdK is vertegenwoordigd. Naar verwachting zult u deze voorstellen binnenkort tegemoet kunnen zien. Het verdere proces ziet er namelijk als volgt uit:

- 17 februari 2021: een extra bijeenkomst van de Regiegroep, waarin de voorstellen van de transitiecommissie worden besproken;
- Begin maart: na verwerking van opmerkingen uit de Regiegroep worden de voorstellen voor een eerste consultatieronde verzonden aan alle MRA-deelnemers en hun raden en Staten;
- De consultatie wordt digitaal vormgegeven, op een dusdanige wijze dat alle deelnemers kunnen worden gehoord en de raden en Staten actief worden betrokken;
- Parallel aan de consultatieronde wordt door de transitiecommissie gewerkt aan een voorstel voor het vastleggen van samenwerkingsafspraken
- 9 april 2021: de voortgang van het proces en de nodige inhoudelijke bijsturing is onderwerp van gesprek tijdens de reguliere Regiegroep
- Medio/eind mei: extra vergadering Regiegroep voor het vaststellen van de voorstellen en de samenwerkingsafspraken
- Vóór het zomerreces: formele bekrachtiging in raden en Staten.

Na het zomerreces zal vervolgens op een feestelijke en inhoudelijk interessante wijze aandacht worden besteed aan het door alle deelnemers ondertekenen van de nieuwe afspraken. De precieze vorm hiervan hangt af van wat er dan mogelijk is met het oog op de maatregelen tegen de verspreiding van het coronavirus.

Hoogachtend,

De commissaris van de Koning
in de provincie Noord-Holland

A.Th.H. van Dijk

Aan alle deelnemers in de Metropoolregio Amsterdam

- p/a alle gemeente- en provinciesecretarissen
- p/a alle raads- en Statengriffiers

Wilt u zo vriendelijk zijn deze mail en bijlagen naar uw raads- en Statenleden en bestuurders door te sturen/mailen?
Alvast hartelijk dank voor uw medewerking!

Aan alle raads- en Statenleden en bestuurders in de Metropoolregio Amsterdam,
Namens de leden van de Transitiecommissie, bied ik u deze mail aan, met daarin het voorstel getiteld 'Metropool van grote klasse'.
Tevens de begeleidende brief aan u, met daarin opgenomen het proces van consultatie, samenwerkingsafspraken en vaststelling, zoals we dat gezamenlijk de komende maanden gaan doorlopen.

Tot slot meld ik u dat er vanaf woensdagochtend in verschillende media aandacht wordt besteed aan dit voorstel.
Naast de verzending van het bijgevoegde persbericht (morgen) worden vandaag interviews gegeven aan het Noordhollands Dagblad, De Stentor en Het Parool en morgen aan de Gooi- en Eemlander.

Met vriendelijke groet,
namens Emiel Reiding (directeur MRA)

Bijlagen:

- voorstel
- begeleidende brief
- persbericht

Arjen Overbeek
Adviseur Raden en Staten
Projectleider Metropoolregio Actueel

M +31 (0)6 227 667 25
E a.overbeek@metropoolregioamsterdam.nl

metropool regioamsterdam

Metropoolregio Amsterdam
Strawinskylaan 1779
(WTC Amsterdam, I-toren)
1077 XX Amsterdam

www.metropoolregioamsterdam.nl

metropool
regioamsterdam

Retouradres: Strawinskylaan 1779, 1077 XX Amsterdam

Datum 9 maart 2021

Behandeld door Remco Rienties, 06 – 20002447, r.rienties@metropoolregioamsterdam.nl

Onderwerp Voorstel voor de versteviging van de MRA samenwerking

Geachte raads- en Statenleden en bestuurders in de Metropoolregio Amsterdam,

Met groot genoegen sturen wij u het voorstel voor de versterking van onze samenwerking in de Metropoolregio Amsterdam. Een voorstel waarmee wij hopen onze regionale samenwerking meer vanuit gedeelde inhoudelijke ambities en gezamenlijke kracht te kunnen besturen. Een metropoolregio van grote klasse.

Dit voorstel is het resultaat van intensieve voorbereiding door de transitiecommissie en overleg tussen de transitiecommissie en de regiegroep. Aanleiding voor het voorstel is de evaluatie uit 2019, de scenariobijeenkomsten die met Ben Verwaayen zijn doorlopen, en een reeks informele gesprekken met bijvoorbeeld vertegenwoordigers van de platforms en partners uit de *Amsterdam Economic Board*. Na verwerking van alle input hebben de leden van de Regiegroep na een extra bijeenkomst en een schriftelijke ronde de gelegenheid genomen om het voorstel van de transitiecommissie verder aan te scherpen. Eerder hebben wij u over dit proces om te komen tot een voorstel in de brief van 12 januari jl. geïnfomeerd.

De transitiecommissie heeft haar best gedaan zorgvuldige formuleringen te kiezen en daarmee recht te doen aan de opvattingen en belangen van de verschillende gesprekspartners. Uiteindelijk hebben wij keuzes gemaakt waarvan wij veronderstellen dat die zo veel mogelijk aan de wensen van alle MRA-deelnemers tegemoet komen. Voor ons staan draagvlak en transparantie, maar ook daadkracht en resultaatgerichtheid voorop.

Het is een voorstel om te komen tot een nieuwe sterke Metropoolregio Amsterdam met een sterke democratische controle. Dit voorstel is niet het eind van een traject, maar de start. Het vraagt nog om nadere uitwerking; hier gaan we als transitiecommissie de komende maanden enthousiast mee verder. De komende periode wordt dit voorstel uitgewerkt in Samenwerkinsgafspraken. Voordat we als transitiecommissie deze Samenwerkingsafspraken opstellen vinden we het van groot belang om van alle deelnemers, juist ook van raads- en Statenleden, te horen wat men van het voorstel vindt.

We verzoeken de college dan ook om over het voorstel met de raads- of Statenleden het gesprek te voeren in de komende consultatieperiode.

We nemen u graag verder mee in het proces van consultatie, Samenwerkingsafspraken en vaststelling, zoals we dat gezamenlijk de komende maanden gaan doorlopen. Dit proces ziet er tot na de zomer als volgt uit:

Tot 5 mei 2021 - Consultatie
Het voorstel van de transitiecommissie ligt vanaf heden ter bespreking bij alle colleges, raden en Staten.

- U wordt verzocht zich uit te spreken over het voorstel. De reacties kunnen tot 5 mei 2021 worden ingediend.
- Tevens wordt u vriendelijk verzocht met uw planninng voor de komende maanden rekening te houden met een moment van definitieve goedkeuring van de nog op te stellen Samenwerkingsafspraken.
- In de komende week benadert de MRA directie uw bestuursadviseurs met de vraag of er behoefte is aan ondersteuning in het door u te doorlopen traject.

Tijdens deze periode is het mogelijk om gebruik te maken van:
- Deelregionale (digitale) bijeenkomsten over het voorstel voor raads- en Statenleden met de voorzitter van de MRA en andere leden van de transitiecommissie. U wordt hierover op korte termijn nader geïnfomeerd.
- Leden van de transitiecommissie, die op verzoek van colleges, raden of Staten het voorstel kunnen toelichten.
- Een op de MRA-website te vinden Q&A over het voorstel en het proces.

Uiterlijk medio mei 2021 - Transistiecommissie
De commissie bespreekt alle inbreng van colleges, raden en Staten, en verwerkt deze tot het definitieve voorstel voor de Samenwerkingsafspraken.

Uiterlijk 21 mei 2021 – Extra regiegroep
De regiegroep behandelt het voorstel voor de Samenwerkingsafspraken en stelt deze in concept vast. Direct daarna geeft de Regiegroep het voorstel voor de Samenwerkingsafspraken vrij ter behandeling en ter goedkeuring door de colleges, raden en Staten.

Tot eind juni - Periode goedkeuring van Samenwerkingsafspraken door colleges, raden en Staten
We vragen de colleges, raden en Staten vóór eind juni een bespreking en (zo mogelijk) vaststelling van de Samenwerkingsafspraken in te plannen.

Eind juni - Extra Regiegroep
De Regiegroep neemt alle reacties op het verzoek van goedkeuring door colleges, raden en Staten in ontvangst en meldt daarna de formele bekrachtiging van de Samenwerkingsafspraken aan alle deelnemers.

Na de zomer
- De eerste bijeenkomst van de nieuwe MRA raadtafel wordt in september gepland. Dan wordt de nieuwe MRA raadtafel verder geconcretiseerd. Voorbereidingen voor deze eerste bijeenkomst worden direct na medio juni gestart en ondersteund door de MRA directie.
- Op een feestelijke (en inhoudelijk interessante) wijze wordt aandacht besteed aan het door alle deelnemers ondertekenen van de nieuwe afspraken. De exacte vorm hiervan hangt af van wat er dan, gegeven Corona, mogelijk is.

Aan de basis van een goede samenwerking ligt vertrouwen en elkaar kennen. We beseffen dat elkaar ontmoeten en elkaar spreken hiervoor ontzettend belangrijk is. Juist in de huidige tijd is dit lastig. Door de maatregelen die tot op de dag van vandaag nodig zijn om het coronavirus te bestrijden, treffen we elkaar inmiddels al bijna een jaar vrijwel uitsluitend digitaal. Dat bemoeilijkt ons aller werk, maar maakt het niet onmogelijk. Uiteraard hopen we dat in de loop van het jaar steeds meer mogelijk wordt, en dat we elkaar ook fysiek weer gaan ontmoeten.

We sluiten als transitiecommissie graag aan bij bijeenkomsten die u (al dan niet deelregionaal) organiseert om het voorstel te bespreken, zodat we waar nodig kunnen toelichten welke keuzes we hebben gemaakt en waarom we die hebben gemaakt. Digitaal zolang dat moet, fysiek zodra het weer veilig kan.

Tot slot treft u bij als bijlage het persbericht dat gelijktijdig met deze mail naar de media is verzonden.

Met vriendelijke groet,

De leden van de transitiecommissie,

Arthur van Dijk
Femke Halsema (voorzitter)
Thijs Kroese
Gerard Kuipers
Leen Verbeek
Franc Weerwind
Emiel Reiding (secretaris)

Bijlagen:

- Voorstel
- Persbericht

Strawinskylaan 1779 (WTC, I-toren)
1077 XX Amsterdam
info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

I De noodzaak van de Metropoolregio Amsterdam

Groot Amsterdam is een gebied tussen twee kusten. Je vindt er badplaatsen, parken, veenweidegebieden, recreatieterreinen, zeehavens, historische steden en in het hart ligt een luchthaven. Dat alles wordt omzoomd door suburbane woonmilieus en bedrijventerreinen. Dichte infrastructuur maakt de verbinding tussen al deze plekken mogelijk. Hoewel deze metropoolregio relatief beperkt van omvang is, is het gebied gevarieerd door verschillende landschappen, door de zichtbare geschiedenis, de verschillende woonmilieus, en het contrast tussen dorpse rust en stedelijke drukte. Dat geeft het karakter. De strategische ligging in West-Europa, op een internetknooppunt, aan de Noordzee en goed ontsloten, doet de rest.

Dit citaat is afkomstig uit het boek 'Groot Amsterdam. Metropool in ontwikkeling' van Theo Baart en schetst de onvermijdelijke en historische verandering van het gebied dat wij samen bewonen en besturen.
Dat is in de eerste plaats een economische en maatschappelijke ontwikkeling. Bedrijven als Schiphol en Tata Steel, net als de havens, spannen onzichtbare draden door de gehele regio in werkgelegenheid en economische groei. Met de toename van de internationale handel, de vestiging van internationale bedrijven en de snelle groei van het toerisme, is de regio een pleisterplaats geworden voor expats en internationale bezoekers. De metropool dijt uit en verstedelijkt, van de IJmond tot en met Lelystad, van Zaanstreek-Waterland tot Amstelland-Meerlanden. Amstelveen wordt meer grootstedelijk en Zaanstad kruipt dichter bij Amsterdam. Plaatsen als Almere, Purmerend, Hoofddorp en Uithoorn verstedelijken verder, niet in de laatste plaats omdat ze plek bieden aan de middengroepen voor wie het wonen in Amsterdam onbetaalbaar wordt. Tegelijk neemt ook de dagelijkse pendel van woon- en werkverkeer toe waardoor wegen en openbaar vervoer intensiever worden gebruikt. Met de groei van het inwonertal, het economische en sociale verkeer, is er grote druk ontstaan op de historische oude kernen, op het landschap en de recreatiegebieden.
De wording van een werkelijke metropool is daarmee de afgelopen jaren ook onvermijdelijk een groot bestuurlijk vraagstuk geworden. Voor de keuze voor een nieuw ziekenhuis, een nieuwe hogeschool, de vestigingsplek van een nieuw internationaal bedrijf, de nieuwe huizen en bedrijventerreinen, de aanleg van nieuwe wegen en openbaar vervoersverbindingen, moet

aanhoudend overleg plaatsvinden tussen gemeenten (en provincies) en wordt vergaderd in wisselende samenwerkingsverbanden: in de Vervoerregio, in portefeuille-overleggen van bestuurders en tijdens thematische platformbijeenkomsten. In de *Amsterdam Economic Board* hebben de grote bedrijven en kennisinstellingen zich verzameld om de regio van advies te dienen. Bestuurlijk verenigt de regio zich in de MRA, een soms actief, soms minder actief samenwerkingsverband en overlegorgaan.

In een door de regiegroep van de MRA gevraagde onafhankelijke evaluatie uit 2019 wordt onder de veelzeggende titel *Meer richting en resultaat* geoordeeld dat de bestuurlijke samenwerking in de regio tekortschiet. Deze is versplinterd en fragmentarisch, het mankeert aan eigenaarschap, leiderschap en daadkracht, waardoor de metropolitane ontwikkeling onvoldoende wordt gestuurd en begeleid.

De noodzaak van eendrachtige en sterke regionale sturing is groot, en sinds het uitbreken van de coronapandemie in 2020 enkel groter geworden:

1. In de wereldwijde en Europese economische (en bestuurlijke) ontwikkeling spelen regio's een steeds belangrijkere rol. In de slag om de vestiging van bedrijven, de toekenning van Europese gelden en in de nationale besluitvorming over bijvoorbeeld grote woningbouwprojecten, nieuwe openbaarvervoersverbindingen, energie- en klimaatmaatregelen en investeringen in natuur en landschap wordt sterker gekeken naar de betekenis ervan voor de regio, dan naar de bijdrage ervan voor de verschillende gemeenten en provincies die er deel van uitmaken;
2. Met het gegroeide inwonertal, de hausse aan toeristen en het toenemend aantal vervoersbewegingen staat de leefbaarheid van de regio onder druk:
    - (Inter)nationale vraagstukken ten aanzien van energietransitie, klimaatverandering, verduurzaming van de mobiliteit en voortgaande verstedelijking dienen pregnant beantwoord te worden in de metropoolregio. De dubbele opgave om de kwaliteit van leven van de inwoners te bewaren en te versterken en tegelijkertijd de druk op onze natuurlijke omgeving en ons landschap te verminderen, is per definitie een bovenlokale, regionale aangelegenheid.

- Onze regio heeft daarbij in toenemende mate te maken met een ‘waterbedeffect’ waarbij het polycentrisch evenwicht onder druk komt te staan. Ondanks de bouw van duizenden woningen neemt bijvoorbeeld het aandeel betaalbare woningen in de hele metropool af. In de MRA neemt de segregatie tussen de rijke en arme delen en tussen de kansrijke en kansarme inwoners toe. Mensen met een laag en middeninkomen vertrekken uit Amsterdam omdat zij geen betaalbare woning kunnen vinden. Zij verhuizen naar bijvoorbeeld Hoofddorp, Almere of Purmerend. Ook in andere stedelijke kernen zoals bijvoorbeeld Zaanstad, verdiept de ongelijkheid zich. Juist de evenwichtige opbouw die de regio van oudsher heeft bepaalt in sterke mate het welzijn van haar inwoners en de (internationale) aantrekkingskracht voor bedrijven en bezoekers.

3. De coronapandemie trekt diepe sporen in de metropoolregio. De afgelopen jaren kende de regio de snelste economische en werkgelegenheidsgroei, met de komst van corona is dit omgedraaid in de grootste krimp. Het grote aandeel van economische sectoren zoals toerisme, cultuur, horeca, uitzendbureaus, groothandel en detailhandel in de groei van de afgelopen jaren, blijkt tijdens een pandemie de achilleshiel. Er is een realistische verwachting dat de regionale economie zich na corona snel herstelt, tegelijkertijd is er noodzaak tot herijking om onze economische veerkracht aanzienlijk te vergroten.

Met de economische, duurzaamheids- en maatschappelijke opgaven waarvoor de metropoolregio staat doemt er ook onmiddellijk een groot bestuurlijk dilemma op. Ons bestuursstelsel kent geen regionaal bestuur naast de (nationale, provinciale en lokale) democratisch gelegitimeerde bestuurslagen, noch bestaat er in de metropoolregio op dit moment de wens om die in het leven te roepen. De aanbeveling in de evaluatie van 2019 (waar een groot aantal lokale en provinciale bestuurders voor zijn geïnterviewd) om de MRA meer doorzettingsmacht en -kracht te geven verhoudt zich slecht tot de eis van democratische verantwoording en transparantie. Anders gezegd, er is behoefte aan sterke regionale sturing maar er is tegelijkertijd weerzin tegen een regionaal orgaan dat zich macht en positie toe-eigent zonder dat het geworteld is in de lokale en provinciale democratie. De wording van een

polycentrische metropool vraagt met andere woorden om een evenwichtige ontwikkeling en spreiding van verantwoordelijkheid, om gezamenlijke moed en solidariteit, en onderling bestuurlijk vertrouwen. Samenwerking is vrijwillig maar kan niet vrijblijvend zijn als de metropool voor de eigen inwoners, in Nederland en in internationale vergelijkingen succesvol wil zijn.

II Nieuwe ambitie: een metropool van grote klasse

In vervolg op de evaluatie heeft de regiegroep strateeg Ben Verwaayen gevraagd om te helpen een toekomstperspectief voor de metropoolregio te schetsen. Als tweede is hem de vraag voorgelegd hoe de metropoolregio beter kan samenwerken en bestuurlijk effectiever wordt.

Op basis van scenario's zijn 32 burgemeesters en 2 Commissarissen door Verwaayen bevraagd over hun toekomstbeeld van de regio. Zij bleken opvallend gelijkgestemd. Vrijwel niemand denkt dat in de regio alles bij het oude kan blijven, even weinig bestuurders denken dat de metropool zich moet toeleggen op maximale economische competitie met andere Europese regio's. Er is grote waardering voor de historische wording, de grote variatie in stedelijke kernen en landschappelijke schoonheid, de brede welvaart en de spreiding van maatschappelijke kansen, en men beschouwt nabijheid en menselijke maat als een grote kracht.

Dit leidt tot een gezamenlijk gedragen keuze voor de ontwikkeling van de regio tot 'een metropool van grote klasse'. Dit betekent dat creativiteit, nieuwsgierigheid, internationale openheid en ondernemingszin dragende beginselen zijn bij verdere regionale ontwikkelingen. In de internationale vergelijkingen moet de metropoolregio zich niet in de eerste plaats onderscheiden door zijn rijkdom en economisch groeipotentieel maar door zijn duurzame innovatiekracht, sociale evenwicht en culturele vernieuwing. Het onderscheidend vermogen van de metropoolregio ligt niet in de kwantiteit van bulkproductie en groeicijfers maar in de kwaliteit van zijn beroepsbevolking, het potentieel van zijn jongeren, het ondernemersklimaat waarin startups en innovatie floreren en van de dagelijkse omgeving om te wonen, werken en te recreëren. De historisch gegroeide metropool die een

grote diversiteit en kwaliteit van leven kent bevat met andere woorden ook de opdracht voor de toekomst.

Het voorkeursscenario ‘een metropool van grote klasse’ is de afgelopen tijd op verzoek van de regiegroep van de MRA door de transitiecommissie (door ondergetekenden) geoperationaliseerd.
Wat betekent dit voor onze gezamenlijke activiteiten? Waar leggen wij ons op toe en wat willen wij bereiken? Hoe presenteren wij ons in Den Haag, in Europa en internationaal? Wat maakt de regio onderscheidend, allereerst voor onze eigen inwoners en de hier al gevestigde bedrijven en instellingen, maar ook voor nieuwe (internationale) bedrijven, kennis- en kunstinstellingen en maatschappelijke organisaties die overwegen zich in onze regio te vestigen?

Op basis van een rondgang langs alle deelnemers van de MRA en enkele leden van de *Amsterdam Economic Board* stelt de transitiecommissie voor om de ambitie ‘een metropool van grote klasse’ te operationaliseren in drie doelen:

1.	De meest inventieve regio van Europa, met de best opgeleide bevolking	• Creatief ondernemerschap • Tech, Data, Artificial Intelligence • Life sciences & Health • Groene innovatie et cetera
2.	Een regio voor iedereen, naar de menselijke maat	• Sociaal evenwichtig • Open & divers • Hoge leefkwaliteit (wonen, landschap, cultuur) • Nabijheid van (publieke) diensten et cetera
3.	Een duurzaam verbonden regio	• Internationaal knooppunt • Systeemsprong haven, OV, luchtvaart, verduurzaming • Digitale hub et cetera

Deze drie doelen bouwen voort op de historische ontwikkeling van de metropoolregio (en sluiten aan bij de actielijnen van de MRA-agenda) maar

beperken ook de reikwijdte van bemoeienis door de MRA. Wat lokaal of in de deelregio's kan, gebeurt ook daar. Door onze gedeelde ambitie te preciseren en te expliciteren vergroten we de herkenbaarheid en de onderscheidende kracht van de MRA.
Op dit moment heeft de regio al een heel goede uitgangspositie. Startups, duurzame, creatieve en mediabedrijven zijn sterk vertegenwoordigd, onze internationaal erkende universiteiten en hogescholen bieden het potentieel voor verdere innovatie. De regio vormt een belangrijk internetknooppunt, waar Schiphol, de havens en internationale OV-lijnen onze fysieke, internationale verbinding garanderen. Ondanks de kleine schaal is de variatie in landschappelijkheid en woonmilieus groot en dankzij de kleine schaal zijn publieke voorzieningen (scholen, ziekenhuizen, kunst en cultuur et cetera) altijd nabij.
Tegelijkertijd zijn er ernstige belemmeringen om de ambitie een metropool van grote klasse te worden, te verwezenlijken. De arbeidsproductiviteit en -participatie nemen nauwelijks toe, er zijn tekorten op de arbeidsmarkt, de mobiliteit staat onder druk en de vraag naar betaalbare woningen stijgt sneller dan het aanbod waardoor de toegankelijkheid van de regio onder druk staat. In energietransitie, klimaatadaptatie en de omvorming tot een circulaire economie liggen grote kansen voor innovatie en nieuwe welvaart maar deze vergen ook grote aanpassingen van inwoners en overheden.

III Nieuwe samenwerking: sterke MRA, sterke democratische controle

The proof of the pudding is in the eating. De MRA wordt niet morgen opgericht maar bestaat al geruime tijd en functioneert soms beter en soms minder. Er zijn bestuurlijke platforms en portefeuillehouders die elkaar treffen, waar zaken worden gedaan op deelterreinen. Er is een MRA-agenda, een agendacommissie en een regiegroep waar afspraken worden gemaakt over de regionale samenwerking en de voortgang ervan.

Uit de evaluatie van 2019 blijkt dat de informele uitwisseling van kennis en ervaring wordt gewaardeerd en er de afgelopen jaren resultaten zijn geboekt waar de MRA-deelnemers trots op zijn: de acquisitie van EMA, afspraken over bedrijventerreinen, gezamenlijke maatregelen om toeristenstromen meer te

spreiden, de activiteiten van de *Amsterdam Economic Board*, verbeteringen in infrastructuur en OV et cetera. Maar er wordt ook geklaagd over bestuurlijke drukte, papierstromen en overleggen die nergens toe leiden. Belangrijker dan dat is dat koers, visie, richting en eendracht worden gemist.

Hier doemt het grote bestuurlijke dilemma opnieuw op. De MRA is geen officieel bestuurlijk, democratisch gelegitimeerd orgaan. De besluiten over bijvoorbeeld de begroting en de MRA-agenda liggen (vanzelfsprekend) onverkort bij de Raden en Staten. Deze hebben hun democratische bevoegdheden en beslissingsmacht en bepalen daarmee ook de kaders voor het handelen in de MRA. De MRA is een samenwerkingsverband, opgebouwd vanuit de deelregio's, dat zijn legitimatie ontleent aan gedeeld enthousiasme, gelijkgestemdheid over de toekomst van de regio, overtuigingskracht en onderling vertrouwen. De gesprekspartners in de evaluatie van 2019 en de scenariobijeenkomsten van Verwaayen spreken ook de hoop en de verwachting uit dat de MRA de komende jaren leiding geeft aan de ontwikkeling van de regio, macht en kracht verzamelt en van grotere betekenis wordt.
Hoe, met andere woorden, ervoor te zorgen dat de MRA betekenisvol wordt voor zijn inwoners, voor de nationale overheid, in Europa en in internationale overleggen en tegelijkertijd de Raden en de Staten zich betrokken en erkend weten in (de aanloop naar) de besluitvorming.

Dat vereist vereenvoudiging van het overleg binnen de MRA tot een overzichtelijk aantal organen met een duidelijke positie en opdracht. De bestuurlijke drukte dient verminderd te worden, overleggen moeten heldere besluitvorming dienen en deze dienen bijtijds te kunnen worden voorgelegd aan, en gecontroleerd door Raden en Staten. Tegelijkertijd dient de positie van onze partners beter te worden verankerd in de samenwerking: bedrijfsleven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties dienen hun weg gemakkelijk te vinden naar het bestuur van de MRA. Daarvoor versterken we ook de samenwerking met de *Amsterdam Economic Board*.

Daartoe zijn de volgende richtinggevende principes voor samenwerking geformuleerd:

* De basis voor de samenwerking in de MRA ligt in de zeven deelregio's. Zonder sterke deelregio's geen sterke MRA. In de MRA-platforms en de portefeuillehoudersoverleggen zijn de deelregio's vertegenwoordigd. Dit vereist ambtelijke en bestuurlijke afstemming en overleg met de Raden in de deelregio's. Op welke wijze men daaraan invulling geeft wordt in de deelregio's zelf besloten, waarbij de provincies indien gewenst een actieve, stimulerende rol vervullen. Vanuit de deelregio's zijn er ook belangrijke relaties met gebieden buiten de MRA (zoals Noord-Holland-Noord, regio's rond Utrecht, Zwolle en Leiden).

* De inhoud staat voorop. Omdat sturing vanuit de MRA steunt op vertrouwen en overtuiging en niet op hiërarchie, committeren de leden zich aan de gedeelde ambitie en doelen;

* Draagvlak is onmisbaar aangezien de cruciale besluiten alleen door de democratische organen kunnen worden genomen. Dit betekent geregelde afstemming met deelregio's, tijdige openbaarmaking van agenda's, stukken en verslagen via de MRA-website.

* In de beperking toont zich de meester. Lang niet alle opgaven lenen zich voor het schaalniveau van de MRA. De MRA is geen rupsje nooit genoeg dat alle regionale kwesties naar zich toetrekt: de activiteiten en voorstellen dienen de centrale ambitie en drie bijbehorende doelen.

* De MRA heeft een interne en een externe functie. Dat betekent als eerste de versterking van de onderlinge samenwerking in de regio door te begeesteren, bestuurders en maatschappelijke partners bijeen te brengen en draagvlak te zoeken op gewenste, grote regionale ontwikkelingen. Als tweede betekent dit het vergroten van de bekendheid, het gezag en de overtuigingskracht van de regio bij de eigen inwoners, de nationale overheid, in Europa en op internationale fora.

IV Een heldere, eenvoudige(r) organisatie

Op basis van de evaluatie uit 2019 en het advies van Verwaayen stellen wij een vereenvoudiging en verheldering voor van het samenwerkingsverband MRA. We zetten de agendacommissie en de regiegroep om naar respectievelijk een bestuur en een algemene vergadering en we professionaliseren het huidige MRA Bureau. Vanuit het principe 'aandacht geeft kracht' gaat de vergaderfrequentie van bestuur en algemene vergadering omhoog. En we scherpen de verantwoordingslijnen tussen het bestuur van de MRA en de democratisch gekozen organen aan.

1. Bestuur MRA

Het bestuur heeft de dagelijkse leiding over de samenwerking in de MRA. Dit vervangt de agendacommissie. Het bewaakt de realisatie van de centrale ambitie, de drie inhoudelijke doelen en de inhoudelijke samenhang ertussen. Het bestuur is het gezicht naar buiten, zij coördineert de lobby in Den Haag en Brussel en zorgt dat er met één mond wordt gesproken. Het bestuur is verantwoordelijk voor het draagvlak voor de te nemen besluiten die ambtelijk worden voorbereid door de directie. In haar werk maakt het bestuur dankbaar gebruik van het werk van de bestuurlijke platforms. Voor advies gaat het bestuur te rade bij de algemene vergadering en daaraan legt zij ook verantwoording af. Alle democratisch te bekrachtigen, bestuurlijke besluiten worden voorgelegd aan de raden en staten. De leden van het bestuur opereren zonder last of ruggespraak.
Het bestuur komt maandelijks bijeen en bestaat uit:

- Burgemeester Amsterdam (voorzitter)
- CdK Noord-Holland
- CdK Flevoland
- Per bestuurlijk platform één afgevaardigde; niet zijnde de voorzitter
- Directeur MRA (secretaris)

Voor de eerste samenstelling van het bestuur wordt de burgemeester van Amsterdam aangewezen als formateur. Bij de samenstelling wordt rekening gehouden met geografische verdeling van de portefeuillehouders die vanuit de platforms deel uitmaken van het bestuur. Elke portefeuillehouder zal voor één of twee deelregio's als *linking pin* fungeren.

Bij toekomstige wijzigingen in de samenstelling van het bestuur is de AV aan zet.

2. De bestuurlijke platforms

Op dit moment kent de MRA drie platforms (Economie, Ruimte en Mobiliteit) en 4 portefeuillehoudersoverleggen (PHO's Duurzaamheid, Wonen, Landschap en Cultuur). De platforms kennen ambtelijke overleggen (AO's), directeurenoverleggen (DO's) en bestuurlijke overleggen (BO's). De platforms zorgen onder andere voor de inhoudelijke voorbereiding van de MRA-inbreng in de samenwerking met het Rijk, zoals bij de Verstedelijkingsstrategie en het MIRT. De platforms hebben een belangrijke positie in de voorbereiding en de uitvoering van de centrale ambitie en de bijbehorende doelen.

Aan de platforms wordt gevraagd om bij de toekomstige indeling de drie inhoudelijke doelen te betrekken. Met de nieuwe ambitie zijn er een aantal onderwerpen die om meer bestuurlijke aandacht vragen, maar we willen ook een slanke en doelgerichte organisatie opzetten. Daarom wordt voorgesteld in de overgangsperiode (zie het slot van deze notitie) de verhouding tussen de (huidige) platforms en de PHO's opnieuw te bezien. Onderwerpen als (groene) innovatie (energie en klimaat), sociaal evenwicht en de menselijke maat (leefbaarheid, onderwijs, arbeidsmarkt en betaalbaar wonen) rechtvaardigen meer bestuurlijke aandacht.
Nu zijn er onder de vlag van de MRA zeven inhoudelijke bestuurlijke overleggen. Ook met de eventuele toevoeging van een vierde platform is er een slimmere indeling mogelijk waarin dit aantal kan worden teruggebracht, terwijl recht wordt gedaan aan de gewenste extra aandacht voor de genoemde onderwerpen. Het toekomstige bestuur gaat daarover in de overgangsperiode het gesprek aan met de portefeuillehouders.

Elk platform stelt elk jaar, in overleg met het bestuur, een nieuwe inhoudelijke agenda op. Deze worden door het bestuur gebundeld voorgelegd aan de algemene vergadering. De platforms komen bestuurlijk 4 tot 6 keer per jaar bij elkaar. De voorzitters van de platforms worden geleverd door de beide provincies (bij vier platforms ieder 2). Een transparante keuze vooraf, waarvoor om pragmatische, niet om politieke redenen is gekozen. Indien een lid van een platform stopt als bestuurder, dan stelt de betreffende deelregio

een opvolger voor. In de MRA-platforms en de PHO's zijn alle deelregio's met minimaal één afgevaardigde vertegenwoordigd.

3. Algemene vergadering

De algemene vergadering (AV) is een breed overleg waarin alle MRA-deelnemers zijn vertegenwoordigd: 32 gemeenten, 2 provincies en de Vervoerregio Amsterdam. Zij legitimeert de bestuurlijke prioriteiten, bekrachtigt de samenstelling van het bestuur en toetst of het bestuur handelt binnen de kaders van de begroting en de MRA Agenda (waarvan de kaders worden vastgesteld door Raden en Staten). Daarmee is de AV het centrale orgaan en bewaakt de identiteit en cultuur van de MRA. De AV vervangt de huidige regiegroep. De deelregio's stemmen onderling af wie zij (burgemeester(s) en/of wethouder(s)) afvaardigen, dubbeling met een positie in het bestuur is uitgesloten.

Het bestuur legt verantwoording af in de AV. De leden van de AV leggen verantwoording af in hun Raden en Staten. De AV komt vier keer per jaar bijeen, of vaker indien de leden dat wensen of als het bestuur daar met redenen omkleed om vraagt. De burgemeester van Almere zit de AV als kwartiermaker voor in de eerste twee jaar. De AV bepaalt daarna zelf hoe het voorzitterschap vorm te geven.

4. Raden en staten, én de Raadtafel

Vanzelfsprekend hebben de Raden en Staten onverkort hun eigen bevoegdheden. Zij nemen besluiten over de begroting en de MRA Agenda. Daarmee bepalen de Raden en Staten de kaders voor het handelen binnen de MRA. In de vernieuwde samenwerking worden de Raden en Staten in een eerder stadium inhoudelijk bij onderwerpen betrokken (bijvoorbeeld door digitale consultatie).
Om ervoor te zorgen dat het bestuur genoeg voeling heeft met de democratische vertegenwoordiging in de MRA wordt de positie van de Raadtafel versterkt. Deze zal bestaan uit 1 raadslid per gemeente en 2 statenleden per provincie. Allereerst adviseert de Raadtafel het bestuur en de AV over het proces van besluitvorming en controle. Zij kan gevraagd en ongevraagd advies geven. Daarnaast vervult de Raadtafel ook de rol van

ambassadeur. Dit betekent dat de Raadtafel initiatief neemt tot het organiseren van bijeenkomsten voor Raads- en Statenleden, inhoudelijke gesprekken met experts of leden van de *Amsterdam Economic Board* en daarin wordt ondersteund door de MRA-directie.
Als een beslissing grote gevolgen heeft, wordt de formele lijn van wensen en bedenkingen gebruikt. Die loopt via de Raden en Staten, niet via de Raadtafel. De Raadtafel kan wel gevraagd en ongevraagd adviseren deze lijn te doorlopen. De huidige Raadtafel wordt nadrukkelijk betrokken bij de invulling van de versterkte rol.

5. Directie MRA

De directie stuurt op uitvoering van de MRA-agenda en de bestuurlijke afspraken over de centrale ambitie en de bijbehorende doelen. Bij het maken van afspraken heeft de directie een agenderende en initiërende rol. Daadkracht in de uitvoering koppelt de directie aan het bijdragen aan draagvlak voor de te nemen besluiten. Daarin heeft de directie een spilfunctie voor betrokken ambtenaren, bestuurders en raads- en statenleden. De directie rapporteert aan het bestuur en krijgt een aanmerkelijk sterkere positie dan het huidige secretariaat dat vooral ondersteunt. Dit betekent dat het ambtelijk apparaat wordt aangepast op basis van een op te stellen profiel voor de bezetting. Een formatie met een vaste kern van ongeveer 30 fte wordt op voorhand redelijk geacht. In het profiel wordt aangegeven aan welke taken, projecten en programma's de medewerkers worden gekoppeld. De deelregio's stellen geschikte kandidaten om niet beschikbaar voor de directie MRA. Zo ontstaat een vaste kern en een flexibele schil die kan meebewegen met de vragen van het bestuur. De mensen die de deelregio's inzetten werken nu feitelijk meestal al aan opgaven in MRA-verband. We brengen deze nu alleen organisatorisch bij elkaar. Zo hoeven er geen additionele kosten te worden gemaakt. Dit heeft het voordeel dat er een goede afspiegeling in personeel ontstaat, dat de kwaliteit van kandidaten gewaarborgd kan worden en de kosten naar draagkracht binnen de deelregio's kunnen worden gedeeld.

V Tot slot

De verandering die hier wordt voorgesteld zal niet van vandaag op morgen zijn beslag krijgen. Door de coronapandemie en de noodzaak van economisch en maatschappelijk herstel heeft versterking van de MRA wel grote urgentie. In het eerder aan Colleges, Raden en Staten toegestuurde schema is voorzien in definitieve besluitvorming over de centrale ambitie, de drie doelen en het herziene samenwerkingsverband voor de zomer van 2021.

Na de consultatie op basis van de nu voorliggende notitie zal de vereenvoudigde organisatie de komende maanden verder worden uitgewerkt in een protocol dat ook voor de zomer wordt voorgelegd.
Na de definitieve besluitvorming zal in ieder geval een overgangsperiode van een half jaar (tot eind 2021) nodig zijn om de nieuwe werkwijze te bestendigen. Het bestuur werkt samen met de platforms scenario's uit hoe de centrale ambitie, de drie doelen en het reguliere werk op basis van de MRA-agenda kunnen worden verbonden. Ook wordt nagegaan of de MRA-agenda 2020-2024 aanpassing en aanscherping behoeft.

Vertrouwen, gedeeld enthousiasme, begrip voor elkaars wensen en zorgen, en een gezamenlijk gedragen ambitie ontstaan in ontmoeting. Jaarlijks komen we daarom met de gehele MRA bijeen om te praten over de relevante inhoudelijke onderwerpen, bij voorkeur in combinatie met de State of the Region. We nodigen sprekers uit die de Raads- en Statenleden, bestuurders, ambtenaren en onze maatschappelijke partners inspireren en verleiden nieuwe horizonten te verkennen. Immers, alleen samen brengen wij onze metropoolregio verder.

De transitiecommissie,

Arthur van Dijk
Femke Halsema (voorzitter)
Thijs Kroese
Gerard Kuipers
Leen Verbeek
Franc Weerwind
Emiel Reiding (secretaris)

metropool
regioamsterdam

persbericht

10 maart 2021

Andere organisatie MRA nodig voor ontwikkeling ‘metropool van grote klasse’

De organisatie van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) moet eenvoudiger worden om de grote ambities van het samenwerkingsverband te kunnen waarmaken. In internationaal perspectief moet de regio zich bovendien niet alleen onderscheiden door economische groeimogelijkheden, maar ook door de goed opgeleide beroepsbevolking, het sociaal evenwicht en de hoge kwaliteit van de leefomgeving. Zo kan de regio zich ontwikkelen tot een ‘metropool van grote klasse’. De organisatie moet hiervoor veranderen en overzichtelijker worden. Dit voorstel doet een commissie onder leiding van de Amsterdamse burgemeester en MRA-voorzitter Femke Halsema aan de colleges van burgemeester en wethouders, de gemeenteraden en Provinciale Staten in de MRA.

De commissie bestaat naast Halsema uit Arthur van Dijk (commissaris van de Koning in Noord-Holland), Leen Verbeek (commissaris van de Koning in Flevoland), Franc Weerwind (burgemeester van Almere), Gerard Kuipers (wethouder in Hilversum) en Thijs Kroese (wethouder in Purmerend). Het voorstel van de commissie is vandaag aan de deelnemers van de MRA verzonden.

De commissie komt met haar voorstel naar aanleiding van een evaluatie van de MRA-samenwerking. Hieruit bleek dat de ontwikkeling van de regio onvoldoende wordt gestuurd en begeleid, terwijl het belang van sterke regionale sturing groot is.

Ambitie uitgewerkt in drie doelen
Diverse gesprekken en bijeenkomsten hebben geresulteerd in de gedeelde ambitie van een ‘metropool van grote klasse’, waarin nabijheid en de menselijke maat een grote kracht zijn. Deze ambitie is in het voorstel uitgewerkt in drie doelen:

- De meest inventieve regio van Europa, met de best opgeleide bevolking
- Een regio voor iedereen, naar de menselijke maat
- Een duurzaam verbonden regio

Strawinskylaan 1779 (WTC, I-toren)
1077 XX Amsterdam

info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

Deze doelen bouwen voort op de historische ontwikkeling van de regio en zorgen voor een grotere herkenbaarheid en onderscheidende kracht van de regio. Hoewel de MRA voor het realiseren van de doelen een goede uitgangspositie heeft, zijn er ernstige belemmeringen die vragen om sturing.

Vereenvoudiging
Om ervoor te zorgen dat de MRA van grotere betekenis wordt voor haar inwoners, in internationaal perspectief en voor de nationale overheid, en tegelijk de gemeenteraden en Provinciale Staten in de MRA goed worden betrokken, is een vereenvoudiging nodig van het overleg binnen de MRA, oordeelt de commissie. De bestuurlijke drukte moet worden verminderd, overleggen moeten heldere besluitvorming dienen en moeten bijtijds worden voorgelegd aan gemeenteraden en Provinciale Staten. De commissie stelt daarom voor om onder meer te gaan werken met een bestuur en een algemene vergadering.

Proces
Het voorstel van de commissie is nu ter consultatie aangeboden aan de colleges, de gemeenteraden en de Provinciale Staten binnen de MRA. Besluitvorming is voorzien vóór de zomer van 2021. Na de besluitvorming zal een overgangsperiode van een half jaar nodig zijn om de nieuwe werkwijze te bestendigen.

Over de MRA
De MRA is het samenwerkingsverband van 35 overheden: 32 gemeenten, de provincies Noord-Holland en Flevoland en de Vervoerregio Amsterdam. Meer informatie over de MRA kunt u vinden op de website www.metropoolregioamsterdam.nl.

NOOT VOOR DE REDACTIE (NIET VOOR PUBLICATIE):
Indien u vragen heeft over dit persbericht, kunt u contact opnemen met:
Mark Intres, woordvoerder Metropoolregio Amsterdam, 06 - 14 82 48 94,
m.intres@metropoolregioamsterdam.nl

Relevante links:

- Voorstel Transitiecommissie
- Evaluatie Meer richting en resultaat, juli 2019
- MRA Agenda

Strawinskylaan 1779 (WTC, I-toren)
1077 XX Amsterdam

info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

Mail MRA 19 maart 2021

Bijgaand bericht stuur ik u namens de Transitiecommissie van de MRA.
Hierbij het verzoek om deze mail door te zetten naar uw raads- en Statenleden.
Mocht u naar aanleiding van dit bericht vragen of opmerkingen hebben, dan verneem ik het graag.

Geachte leden van de raden en de colleges binnen de MRA,

Vorige week hebben uw raad en uw college het voorstel ontvangen voor de versterking van onze samenwerking in de Metropoolregio Amsterdam (MRA); het voorstel 'Metropool van grote klasse'. Met de ontvangst van dit conceptvoorstel is de consultatieperiode begonnen: in de begeleidende brief is aangegeven dat tot 5 mei reacties kunnen worden ingediend.

Na een lange aanloop hebben we momentum gevonden om van onze MRA samen een werkelijke metropool te maken. We beseffen dat de raden en Staten dit proces niet volledig hebben meegemaakt. We hechten er zeer aan onze democratische organen in deze fase optimaal in het proces te betrekken. We hebben expliciete signalen gekregen dat meerdere raadsleden het proces erg snel vinden gaan.

We hebben begrip voor deze zorgen. Met name de termijn van de consultatie tot 5 mei maakt het lastig om de reactie vanuit de raden zorgvuldig te kunnen formuleren. Tegelijkertijd denken we dat het heel belangrijk is dat we ons nog voor de zomer gezamenlijk achter het voorstel (met eventueel gewenste aanpassingen) kunnen scharen. Om twee redenen:

1. *Dit jaar zal in het teken staan van een nieuw kabinet dat ons land de richting zal wijzen voor het herstel uit de coronacrisis. Het is in ons aller belang dat we als MRA een sterke partner zijn in dit herstelproces;*
2. *Ook de gemeenteraadsverkiezingen volgen in feite al snel. Vanaf deze zomer gaan werken met onze nieuwe opzet, met de overgangsperiode de tweede helft van dit jaar, geeft ons de gelegenheid de structuur en werkwijze te optimaliseren. Zodat deze stevig staat als de nieuwe raden en bestuurders aantreden.*

Beide overwegingen maken het belangrijk voor het zomerreces democratische steun te verkrijgen voor het voorstel. Dan kunnen we ons als MRA sterk presenteren. Dit betekent wat ons betreft concreet:

- *Dat u als raad beziet op welke termijn een inhoudelijke reactie op het nu voorliggende conceptvoorstel mogelijk is. Hier geldt: hoe eerder hoe beter. Dit om de opmerkingen en wensen vanuit uw raad goed te kunnen wegen en verwerken in het eindvoorstel. De datum van 5 mei is daarbij niet 'heilig'. Als het voor het meireces niet lukt in uw gemeente, dan is het ook mogelijk tot een week na het meireces de opvatting van uw raad aan ons mee te geven (dat betekent uiterlijk 17 mei);*
- *Na verwerking van uw reacties maken we een aangepaste versie van het voorstel. U ontvangt dit voorstel uiterlijk 25 mei. We vragen u dit voorstel voor het zomerreces ter vaststelling te bespreken in uw raad.*

Hiermee hopen we voor het zomerreces in elk geval het raamwerk van onze hernieuwde samenwerking definitief te kunnen bevestigen, met steun van de raden en Staten. De conceptuele uitwerking in de Samenwerkingsafspraken willen we ook voor het zomerreces aan de raden en Staten voorleggen, zoals

aangegeven. Mocht het nodig zijn, dan kan de vaststelling van bepaalde onderdelen daarvan na het zomerreces plaatsvinden.

Aan de Regiegroep zal in de vergadering van 9 april a.s. worden gevraagd dat wij in de periode tot de vaststelling als 'voorlopig bestuur' kunnen opereren in het proces van de formatie van het nieuwe kabinet.

Tot slot wijzen wij u nog graag op de mogelijkheid van collegiale ondersteuning vanuit de transitiecommissie tijdens de periode van consultatie. Voor raadsleden worden door ons deelregionale bijeenkomsten georganiseerd. Ook in vergaderingen van uw raad, raadscommissies of college kunt u een beroep doen op leden van de transitiecommissie voor het geven van een toelichting op het voorstel.

Wij kijken uit naar uw reactie op het voorliggende voorstel. Voor opmerkingen of nadere vragen kunt u bij ons terecht.

Met vriendelijke groet,

De transitiecommissie,

Arthur van Dijk
Femke Halsema (voorzitter)
Thijs Kroese
Gerard Kuipers
Leen Verbeek
Franc Weerwind
Emiel Reiding (secretaris)

Met vriendelijke groet,

Remco Rienties
Adjunct-directeur Metropoolregio Amsterdam (MRA)
Secretaris Agendacommissie en Regiegroep
Programmamanager Toerisme

T 06 - 20002447
E r.rienties@metropoolregioamsterdam.nl
W metropoolregioamsterdam.nl
Aanwezig: ma, di, do, vr

metropool
regioamsterdam

WTC Amsterdam • I-Tower • second floor
Strawinskylaan 1779 • 1077 XX Amsterdam

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	6180
Extern Zaak ID	1594225
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 maart 2021
Agendapunt	8.a
Omschrijving	Databeveiliging: Brief GS aan PS inz. toelichting beveiliging bij BIJ12 (B-agenda EFB 22-3-2021)
Organisatieonderdeel	CZ/CIO

Bijlagen
Brief aan PS over toelichting op informatiebeveiligingsissues bij BIJ12.pdf
Voortgangsbericht beveiliging BIJ12 210211
Brief aan PS over informatiebeveiliging BIJ12 (2).pdf
PvdA mondelinge vragen Slecht beveiligde ICT -GEWIJZIGDE VERSIE-.pdf
PS verslag 1-2-2021 inz. datalekken.docx

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	22 maart 2021
Economie Financiën en Bestuur	**22 maart 2021**
Ingekomen stukken ter kennisname	31 maart 2021

Toelichting

Naar aanleiding van de Statenvergadering op 1 februari jongstleden informeren wij Provinciale Staten over de beveiliging van de informatiesystemen van BIJ12.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon
dhr. P. de Ruiter
CZ/CIO

Telefoonnummer +31235143803
ruiterp@noord-holland.nl

Verzenddatum

18 MAART 2021

Kenmerk
1594225 / 1594230

Uw kenmerk

Betreft: Toelichting op informatiebeveiligingsissues bij BIJ12

Geachte leden,

Naar aanleiding van de PS vergadering van 1 februari jongstleden informeren wij u over de beveiliging van de informatiesystemen van BIJ12. BIJ12 werkt als uitvoeringsorganisatie in opdracht van de twaalf provincies. De provincies maken gebruik van gemeenschappelijke applicaties en informatiesystemen die bij BIJ12 zijn ondergebracht. Dit betreft onder andere databanken en registers voor natuurbeheer, monitoring, subsidieverlening, schade-uitkeringen.

In december 2019 heeft BIJ12 op basis van het rapport Advies Informatieveiligheid van ATOS, de ICT-leverancier van BIJ12, mondeling de beveiligingssituatie gedeeld in een overleg van de provinciale Chief Information Security Officers (CISO overleg). Tijdens dit overleg kwamen kwetsbaarheden op de systemen aan het licht, waar BIJ12 direct mee aan de slag is gegaan. De kwetsbaarheden konden relatief snel worden opgelost.

In september 2020 heeft BIJ12 opnieuw een dergelijk rapport gedeeld tijdens een CISO overleg. Het wekte verbazing dat dezelfde kwetsbaarheden op de systemen bij BIJ12 boven water kwamen die eerder als opgelost waren gekwalificeerd. Hierop heeft de provincie Gelderland hun kwetsbaarheden-tool ter beschikking gesteld, waarmee in oktober 2020 een extra scan is uitgevoerd op de netwerkvoorzieningen in beheer van BIJ12. Hieruit kwam naar voren dat de hardware en software van de systemen bij BIJ12 sterk waren verouderd. Er kon op basis van beide rapporten niet anders worden geconcludeerd dan dat het verouderingsproces van de applicaties geleidelijk aan zover was gevorderd, dat het niet langer mogelijk was om de benodigde en actuele beveiligingsmaatregelen te plannen voor de betreffende applicaties. De kwetsbaarheden nemen daardoor snel toe en betreffen situaties waarbij het voor niet-geautoriseerden en/of

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

kwaadwillenden mogelijk is om ongeautoriseerde toegang te hebben tot systemen en/of gegevens in te zien. De provinciale CISO's hebben daarop in december 2020 expliciet geadviseerd de systemen off-line te halen. Dit is in januari 2021 ook daadwerkelijk gebeurd.

Een gespecialiseerd bureau heeft onderzocht of de systemen van BIJ12 zijn gecompromitteerd. Dit onderzoek is recentelijk afgerond en er is geen bewijs gevonden dat dit daadwerkelijk het geval is. Hierop is de pro forma melding bij de Autoriteit Persoonsgegevens ingetrokken.

De beveiligingsproblematiek is in feite terug te voeren naar onvoldoende aandacht voor het op peil houden van het benodigde beheer van de informatiesystemen bij BIJ12. Een aantal applicaties kon na verloop van tijd gewoonweg daardoor niet meer worden bijgewerkt met de benodigde en actuele beveiligingsupdates. Dit kwam mede omdat voor betrokkenen niet altijd voldoende helder was wie waarvoor verantwoordelijk was. Ook de applicatievoorzitters bij de provincies hebben achteraf gezien te weinig gestuurd op het onderhoud en de beveiliging.

Op de vraag van uw Staten of het College niet eerder informatie had kunnen verstrekken, het volgende. BIJ12 is een uitvoeringsorganisatie van het IPO en het College is vertegenwoordigd in het bestuur van het IPO. Het College heeft geen eerdere signalen ontvangen anders dan eerder aangegeven in de brief aan Provinciale Staten op 25 januari 2021. Toen de signalen binnenkwamen bij het IPO bestuur is hier zo snel mogelijk op geacteerd.

Nu de informatiesystemen zijn beveiligd, is BIJ12 aan zet om de informatiebeveiliging duurzaam op orde te brengen.

Op dit moment worden de benodigde stappen gezet om de informatiebeveiliging en het beheer en onderhoud structureel te borgen in beheerprocessen, organisatie en governance / besluitvorming. Hierbij wordt aangemerkt dat BIJ12 zich heeft gecommitteerd om in 2023 certificering te bereiken op de informatiebeveiligingsnorm NEN/ISO IEC 27001:2017[1]. De processen die daarvoor moeten worden ingericht, hebben als doel om dit soort problemen te voorkomen.

Het op orde krijgen van de beveiliging van de systemen brengt kosten met zich mee. Alhoewel nog veel onzeker is, worden deze vooralsnog door BIJ12 begroot op maximaal EUR 1,4 mln. Indien dit bedrag via de

[1] De NEN-ISO/IEC 27001-standaard bevat eisen waar het managementsysteem voor informatiebeveiliging aan dient te voldoen. Het is deze norm waartegen wordt geaudit bij certificering. Deze standaard specificeert eisen voor het vaststellen, implementeren, uitvoeren, controleren, beoordelen, bijhouden en verbeteren van een gedocumenteerd Information Security Management System (ISMS) in het kader van de algemene bedrijfsrisico's.

verdeelsleutel aan de provincies wordt doorberekend, impliceert dit voor de provincie een kostenpost van max. circa EUR 120.000 (eenmalig). De financiële consequenties voor de structurele borging van het beheer en onderhoud in beheerprocessen, organisatie en governance / besluitvorming worden na uitvoering hiervan inzichtelijk gemaakt.

In de bijlage treft u het meest recente voortgangsbericht aan van de aanpak van de informatiebeveiliging bij BIJ12.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

1 bijlage(n)

Voortgangsbericht beveiliging BIJ12 210211

Werkt voor provincies

Voortgangsbericht Beveiliging IT BIJ12

11 februari 2021

Op maandag 25 januari is, naar aanleiding van de bevindingen door ATOS, de provincies en de externe adviseurs, besloten om 10 applicaties van BIJ12 af te sluiten.
Hierbij ontvangt u de voortgang van de aanpak van de informatiebeveiliging en software updates van de informatiesystemen bij BIJ12, per 10 februari 2021.

De IT-omgeving van BIJ12 is inmiddels veilig gesteld door de afsluiting van de buitenwereld.
Het extern onafhankelijke onderzoek naar mogelijke inbreuken in de voorgaande periode vordert goed. Vooralsnog zijn er geen gecompromitteerde systemen gevonden, al zal dit onderzoek nog enkele weken duren.

Overheidsorganisaties en ketenpartners hebben via een speciale voorziening ('whitelisting') alsnog toegang gekregen tot de systemen van BIJ12. Zo'n 150 organisaties maken hier op dit moment gebruik van. Voor de overige (niet overheids-)partijen is een helpdesk ingericht.

Er is een tijdelijke projectorganisatie ingericht met medewerkers van BIJ12, externe IT leveranciers en provincies. Er is goede voortgang geboekt bij het opstellen van oplossingsmaatregelen en het oplossen van kwetsbaarheden. Van de eerder geconstateerde kwetsbaarheden is inmiddels ruim driekwart opgelost.
Enkele applicaties kunnen, naar het zich nu laat aanzien, op korte termijn weer openbaar toegankelijk worden.
Een deel van de resterende kwetsbaarheden zal meer tijd vragen. Voor sommige applicaties is daarom langere tijd nodig voor zij weer veilig opengesteld kunnen worden. Zij zullen in de tussentijd via de gecontroleerde toegang blijven werken.
De prioriteit in de herstelmaatregelen ligt bij de applicaties met essentiële informatie en het meeste gebruik, zoals de Risicokaart.

Vragen vanuit pers en provinciale staten (o.m. Utrecht en Noord-Holland) zijn in goede afstemming beantwoord.

Er wordt gewerkt aan voorstellen voor structurele versterking van de organisatie van BIJ12, in lijn met de governance uitgangspunten die het IPO-bestuur vandaag heeft vastgesteld in het kader van het Toekomstperspectief BIJ12.

De kosten voor het oplossen van de kwetsbaarheden kunnen slechts voor een beperkt deel worden opgevangen binnen de bestaande begroting van BIJ12. Bij de Voorjaarsnota zal een voorstel worden voorgelegd voor de eenmalige kosten en structurele kosten om de preventie op het noodzakelijke niveau te brengen.
Voor enkele applicaties zal een beslissing om al of niet tot herbouw over te gaan separaat aan de provincies worden voorgelegd.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon
dhr. P. de Ruiter
CZ/CIO

Telefoonnummer +31235143803
ruiterp@noord-holland.nl

Verzenddatum
28 JAN. 2021

Kenmerk
1568300 / 1568428

Uw kenmerk

Betreft: Informatiebeveiliging BIJ12

Geachte leden,

Op basis van de informatie die wij van het IPO hebben ontvangen informeren wij u over de beveiliging van de informatiesystemen van BIJ12.

Essentie / samenvatting
Op 25 januari 2021 is een aantal ICT-systemen van IPO/BIJ12 tijdelijk 'offline' gezet. Dit is een noodzakelijke voorzorgsmaatregel omdat er kwetsbaarheden zijn geconstateerd in de beveiliging van deze systemen. Dit betekent dat bepaalde applicaties tijdelijk van buitenaf onbereikbaar zijn gemaakt. Het gebruik van die applicaties wordt zo snel mogelijk op alternatieve manieren mogelijk gemaakt om de continuïteit van de dienstverlening rond deze systemen zoveel mogelijk te verzekeren. Relevante partners zijn op de hoogte gebracht.
Intussen wordt hard gewerkt aan het oplossen van de kwetsbaarheden. BIJ12 heeft de situatie ook gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens.

Toelichting
IPO/BIJ12 werkt als uitvoeringsorganisatie in opdracht van de twaalf provincies. Provincies maken gebruik van gemeenschappelijke applicaties en informatiesystemen die bij BIJ12 zijn ondergebracht. Dit betreft onder andere databanken en registers voor natuurbeheer, monitoring, subsidieverlening, schade-uitkeringen. Hoewel deze systemen niet op personen gericht zijn en deels vooral openbare informatie bevatten zou een inbreuk hierop direct of indirect ook persoonsgegevens kunnen raken.
BIJ12 is bezig om, met betrokkenheid en inzet van de provinciale ICT-specialisten en de externe beheerders van systemen, maatregelen in te zetten om de systemen weer veilig te laten zijn. Een onafhankelijk extern onderzoeksbureau doorzoekt of er inbreuken op de systemen zijn geweest. Het onderzoek is nog niet afgerond. Tot op moment van dit schrijven hebben zij geen concrete sporen van inbreuk waargenomen. De kwetsbaarheid is echter zodanig dat BIJ12 het risico niet kan laten voortbestaan.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Mede door de onderlinge verbindingen tussen de systemen treft de voorzorgsmaatregel een reeks van applicaties, zoals op dit moment in ieder geval: Archeodepot; Integraal bedrijventerrein informatiesysteem; Landelijk grondwaterregister; Zwemwaterportaal; Risicokaart; Subsidiestelsel Natuur en landschap; Nationale databank vegetatie en habitat.

In sommige gevallen zijn kwetsbaarheden verholpen of kunnen die binnen enkele dagen worden opgelost. Andere applicaties vragen zulke ingrijpende aanpassingen dat zij beter opnieuw kunnen worden opgebouwd. Het totale herstel zal daarmee geruime tijd vragen, zeker enkele maanden. Herstelde applicaties, dan wel alternatieve voorzieningen, zullen komende dagen en weken uiteraard zo snel mogelijk weer beschikbaar worden gemaakt.

Bij BIJ12 is een helpdesk ingericht die bereikbaar is via de website van BIJ12 en een specifiek emailadres: bereikbaar@bij12.nl.

BIJ12 heeft een zogenoemde pro forma melding gedaan bij de Autoriteit Persoonsgegevens. Hoewel er voor zover tot op heden bekend geen inbreuk is ontstaan op vertrouwelijke informatie, is wel tot een melding besloten omdat er door de kwetsbaarheden een data-beveiligingsrisico bestaat.

Vervolgprocedure / voortgang
Er is een projectorganisatie opgericht waarin IPO/BIJ12 en de twaalf provincies nauw samenwerken aan het oplossen van de kwetsbaarheden; de zorg voor de continuïteit van de dienstverlening gedurende de periode dat bepaalde applicaties niet normaal bereikbaar zijn; en structurele maatregelen om herhaling te voorkomen.
Wij houden u op de hoogte van de vorderingen van de beveiligingsonderzoeken en de maatregelen in deze sporen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

Provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

GEWIJZIGDE VERSIE

Mondelinge vragen PvdA voor het Vragenuur PS 1 februari 2021

De provincie Noord-Holland moet volgens de PvdA Noord-Holland zorgvuldig en veilig omgaan met de (persoons)gegevens van onze inwoners. Na alle terechte commotie over datalekken en de handel in persoonsgegevens bij de GGD, is onze fractie enorm geschrokken van het bericht van vrijdag 29 januari, dat ook de ICT-systemen van de provincies al maanden lek zijn. De provincie verwerkte grote hoeveelheden en gevoelige informatie. Met de toenemende digitalisering neemt dit ook alleen maar toe.

Informatiebeveiligers zeggen enorm geschrokken te zijn over de verouderde beveiliging van de systemen. Het gebrek aan onderhoud gaat soms jaren terug. Informatiebeveiligers geven aan dat wij ervan uit mogen gaan dat wij gehackt zijn. De PvdA- fractie maakt zich daarom ernstige zorgen over de staat van onze systemen.

Inwoners moeten kunnen vertrouwen op een provincie die zorgvuldig en vertrouwelijk omgaat met persoonlijke en gevoelige informatie. Wij roepen Gedeputeerde Staten op om direct actie te ondernemen om te zorgen dat de beveiliging goed op orde komt. Daarbij hebben wij, in aanvulling op uw brief van vrijdag jongstleden, voor nu de volgende vragen:

- Kunt u de zekerheid geven dat de beveiliging van de ICT systemen van PNH op dit moment op orde is en de gegevens van onze inwoners goed beschermd worden?
- Welke acties neemt het college om (potentiële) beveiligingsrisico's te verhelpen?
- Hoe voorkomt GS dat dergelijke beveiligingsrisico's in de toekomst optreden?
- Waarom is niet eerder ingegrepen na de signalen en conclusies van de informatiebeveiligers over de situatie bij BIJ12?

Tot besluit, dit is niet alleen een ontzettend belangrijk, maar ook een complex onderwerp. Daarom zullen wij vragen uw brief van 29 januari te agenderen voor de Commissie EFB zodat wij met elkaar kunnen spreken over de stand van zaken en over de vraag hoe wij dit in de toekomst beter gaan doen. Het vertrouwen in de overheid staat onder druk. Datalekken en privacyschendingen helpen daar niet bij. Daar kunnen we wat aan doen, daar moeten we wat aan doen.

Jorrit Carton

Partij van de Arbeid Noord-Holland

Uittreksel uit conceptverslag PS 1-2-2021 behandeling vragen PvdA inz. Datalekken

De VOORZITTER: Dan gaan we naar de derde vraag in het kader van het vragenuur. Die wordt gesteld door de PvdA en gaat over slecht beveiligde ICT.

De heer CARTON (PvdA): De Provincie Noord-Holland moet volgens de PvdA Noord-Holland zorgvuldig en veilig omgaan met de gegevens van haar inwoners. Na alle terechte commotie over datalekken en het verkopen van persoonsgegevens is de fractie enorm geschrokken van het bericht van vrijdag 29 januari jl. dat ook de ICT-systemen van de provincie al maanden lek zijn. De provincie verwerkt grote hoeveelheden en gevoelige informatie. Met de toenemende digitalisering neemt dat ook alleen maar toe. Informatiebeveiligers zeggen enorm geschrokken te zijn over de verouderde beveiliging van de systemen en het gebrek aan onderhoud, dat soms jaren teruggaat. Informatiebeveiligers geven aan dat we er misschien wel vanuit moeten gaan dat we gehackt zijn. De PvdA-fractie maakt zich dan ook ernstige zorgen over de staat van onze systemen. Inwoners moeten kunnen vertrouwen op een provincie die zorgvuldig omgaat met persoonlijke en gevoelige informatie. We roepen Gedeputeerde Staten dan ook op om direct actie te ondernemen en te zorgen dat de beveiliging goed op orde is. We hebben aanvullende vragen op de brief van vrijdag jl. Kunnen Gedeputeerde Staten de zekerheid geven dat de beveiliging van de ICT-systemen van Provincie Noord-Holland op dit moment op orde is en de gegevens onze inwoners goed beschermd worden? Welke actie neemt het college om potentiële beveiligingsrisico's te verhelpen? Hoe voorkomen Gedeputeerde Staten dat dergelijke beveiligingsrisico's in de toekomst optreden? Waarom is niet eerder ingegrepen na de signalen en conclusies van informatie beveiligers over de situatie bij BIJ12? Tot slot, dit is een ontzettend belangrijk onderwerp en ook erg complex, dus daarom vragen we ook om dit te agenderen in de commissie Economie, Financiën en Bestuur, zodat er op een later moment nog verder over doorgepraat kan worden, als er meer bekend is. Besproken kan worden hoe we dit in de toekomst beter kunnen gaan doen.

Gedeputeerde STIGTER: Om te beginnen met het laatste. Het is goed dat we vandaag stilstaan bij deze actualiteit. Het is ook goed om in de commissie Economie, Financiën en bestuur hierover nog eens verder van gedachte te wisselen, zodat we meer de diepte in kunnen en we meer nog dan vandaag weten over welke maatregelen er bij BIJ12 verder genomen worden. Ik heb ook toegezegd om voor de zomer met een datastrategie te komen, waarin we alle belangrijke aspecten rondom ICT-data de revue laten passeren. Ook daar zal informatieveiligheid een centrale rol spelen.
Even terug naar uw vragen. Provincie Noord-Holland verwerkt dagelijks ontzettend veel informatie. Burgers, bedrijven, organisaties en overheden mogen er ten alle tijden vanuit gaan dat het betrouwbare informatie is en dat wij zorgvuldig omgaan met de gegevens die daarbij aan de orde zijn. Daarom is informatieveiligheid van groot belang. Dat vraagt ook continu aandacht. Iets wat vandaag nog veilig is, is dat misschien over een maand niet meer. Dat vraagt dat we elke dag alert zijn en elke dag hard werken om dat voor elkaar te krijgen. Twee dingen wil ik noemen, die we daar in oppakken. Allereerst hebben de gezamenlijke overheden met elkaar een basisniveau afgesproken rondom informatiebeveiliging. Tot voor kort had iedere overheidslaag zijn eigen systeem. Dat was

niet handig. Alle overheden gaan nu uit van één basisniveau. De Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Wij leggen al onze informatiesystemen, zoals we dat ook kennen bij onze bediencentrale, langs de maatlat van de BIO. Als blijkt dat we niet adequaat zijn dan zullen we gepaste maatregelen nemen. We werken in onze dienstverlening heel veel met externe partijen, die voor ons werken aan informatie. Ze moeten voldoen aan de strenge internationale veiligheidsnormen, vanuit NEN ISO.
Wat hebben we gedaan om de veiligheidsrisico's te verhelpen? Ik verbijzonder het even tot BIJ12. Dat was ook de aanleiding van de vragen. Op het moment dat de eerste signalen binnenkwamen, is daar een extern onderzoek opgezet en zijn er ook maatregelen genomen. Op basis van het onderzoek is gebleken dat die maatregelen niet voldoende waren. We hebben toen een vervolgstap gezet in de escalatie daarvan door een aantal applicaties stop te zetten. We hebben samen met de andere provincies gekeken hoe we de dienstverlening zo goed mogelijk gecontinueerd kan worden terwijl tegelijkertijd risico's worden beperkt. Na het stopzetten hebben we gekeken hoe we gebruik kunnen maken van de systemen van BIJ12, met een beperking van de veiligheidsrisico's. Dat is gebeurd door de systemen stand alone te laten werken, waardoor het publiek geen toegang meer heeft, maar er nog wel mee gewerkt kan worden. Dat is een tijdelijke situatie. Op dit moment wordt bekeken welke maatregelen genomen moeten worden om ervoor te zorgen dat in de toekomst veilig met de applicaties kan worden gewerkt. Dat is soms een kwestie van een aantal kleinere maatregelen op korte termijn. Voor sommige applicaties zullen we echt nog wel de diepte in moeten gaan. We kijken dus ook welke oplossingsrichtingen voor de langere termijn mogelijk zijn. We hebben dus niet het signaal afgewacht. We hebben direct maatregelen genomen. Stap voor stap zijn die maatregelen strenger geworden op dat vlak.

De **VOORZITTER**: De heer Carton heeft u in tweede termijn nog een vraag?

De heer **CARTON** (PvdA): Ja, een korte vraag. Ik dank de gedeputeerde voor de antwoorden. Het is goed het de volle aandacht heeft van Gedeputeerde Staten en ook dat we in een later stadium door kunnen praten met elkaar. Waarom kan het zo zijn dat informatiebeveiligers constateren dat het onderhoud zoveel jaar achterstand heeft en dat het in slechte staat is?

De heer **ZOON** ((PvdD): We hebben nog een paar vragen hierover. Ik kan me voorstellen dat de gedeputeerde nog met een brief komt, die we nog kunnen bespreken in de commissie. Ik zou graag iets van een tijdlijn willen hebben. Wanneer zijn deze kwetsbaarheden geconstateerd? Het offline zetten van een systeem is wel het laatste redmiddel. Hebben we wel op tijd gehandeld? Heeft dit alles financiële gevolgen? We hebben de begroting van BIJ12 laatst vastgesteld. Ik kan me voorstellen dat wanneer alles opnieuw ingericht moet worden dat wel wat geld kost.
Kwetsbaarheden ontstaan niet zomaar. BIJ12 heeft als kerntaak het verwerken van gegevens. Ik heb altijd vertrouwen in onze IT-organisatie, maar ik vraag me af of BIJ12 wel geschikt is. Kan de gedeputeerde daar een antwoord op geven? We worden nu eigenlijk achteraf geïnformeerd. Had de gedeputeerde ons niet eerder kunnen informeren?

Gedeputeerde STIGTER: Ik denk dat we over de vragen van de heer Zoon het beste van gedachte kunnen wisselen in de commissie. Vanaf 2019 zijn er signalen binnengekomen dat er rondom een aantal applicaties sprake was van onzorgvuldig onderhoud. Op basis daarvan zijn maatregelen genomen. Het is niet zo dat er niets is gedaan. Afgelopen najaar uitmondend in december bleek dat die maatregelen onvoldoende zijn geweest. In de applicaties van BIJ12 zitten systeemaspecten die ervoor zorgen dat de veiligheidsissues ook niet allemaal even snel oplosbaar zijn. Er is fundamenteel wat meer aan de hand. Op dat moment zijn we samen met andere provincies daarmee aan de slag gegaan. Dat leidde tot het stopzetten van applicaties. Die zijn op afstand gezet. Per applicatie wordt nu bekeken wat de situatie is en welke maatregelen voor de lange termijn genomen moeten worden.

De VOORZITTER: Meneer Stigter, u bent door uw spreektijd heen. Ik hoorde dat u dit onderwerp verder wilt bespreken in de commissie.

Gedeputeerde STIGTER: Dit zeg ik toe. Dan zal ik ook vragen die ik niet heb kunnen beantwoorden meenemen in mijn voorbereiding, zodat we er in de commissie uitgebreider bij stil kunnen staan.

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	5667
Extern Zaak ID	1533738
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 maart 2021
Agendapunt	10.a
Omschrijving	Bibliotheken: Brief GS aan PS inz Afdoen motie 175 Bibliotheken openhouden
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Bijlagen
Brief aan PS over motie 175 Bibliotheken openhouden.pdf
bijlage 1 PS - 1560538 brief GS Ruimte voor bibliotheken bij toekomstige lockdown DEF.pdf
bijlage 2 PS- 1568357 Uitwerking Probiblio motie Bibliotheken open houden.docx
Bijlage 3 PS - 1568378 Themapublicatie de bibliotheek en de coronacrisis_Zuid- en Noord-Holland Probiblio 2020.pdf
M175-2020 -AANGENOMEN.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	8 februari 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	28 februari 2021
Economie Financiën en Bestuur	**22 maart 2021**

Toelichting

Provinciale Staten hebben op 9 november 2020 met motie 175 het college van GS opgeroepen te onderzoeken welke bijdrage de provincie kan leveren in het openhouden van bibliotheken bij toekomstige lockdowns vanwege de coronamaatregelen. Het college informeert PS over de diverse activiteiten die naar aanleiding van deze motie zijn ondernomen.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
mw. P.D.M. Joosten
BEL/REE

Telefoonnummer +31235143939
joostenp@noord-holland.nl

Verzenddatum
- 4 FEB. 2021

Kenmerk
1533738/1560538

Uw kenmerk

Betreft: Motie 175 Bibliotheken openhouden

Geachte leden,

Met deze brief informeren wij u over de uitwerking van motie 175 'Bibliotheken openhouden'.

Inleiding
In de Statenvergadering van 9 november 2020 hebben Provinciale Staten een door GroenLinks ingediende motie 175 'Bibliotheken openhouden' aangenomen. Daarmee is het college van GS opgeroepen te onderzoeken welke bijdrage de provincie kan leveren in het openhouden van de bibliotheken bij een toekomstige lockdown. Een belangrijk signaal hierbij was de maatschappelijke meerwaarde van bibliotheken voor kwetsbare groepen.

Aanleiding motie 175
Tijdens de tweede lockdown werden, vanaf 4 november 2020, de bibliotheken gesloten vanwege de verzwaring van de toenmalige corona-maatregelen. Na een motie van GroenLinks in de 2e kamer werd besloten dat de lockdown voor bibliotheken enigszins werd verruimd en bibliotheken wel materialen konden laten bezorgen of afhalen. In praktijk bleek het voor de bibliotheken moeilijk om dit binnen de noodverordeningen te doen. In motie 175 werd opgeroepen om het bredere maatschappelijk belang van bibliotheken te bepleiten bij veiligheidsregio's, gemeenten en IPO en het daarmee mogelijk te maken de bibliotheken open te houden voor meerdere doelgroepen tijdens toekomstige lockdowns.

Uitwerking motie
Voor de uitvoering van deze motie is o.a. samenwerking gezocht met de Provinciale Ondersteuningsorganisatie voor de bibliotheken Probiblio en met het IPO. Dit heeft o.a. geleid tot het versturen van

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Dreef 1
2012 HR Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL 0010.03.124.B.08

een brief aan het ministerie van Algemene Zaken namens meerdere provincies. Door Probiblio zijn meerdere activiteiten ontwikkeld waaronder een specifieke themarapportage over de bibliotheken en coronatijd.

In de motie is opgeroepen tot enkele acties. Wij hebben hieraan op de volgende wijze gevolg gegeven:

- In november heeft de Commissaris van de Koning in zijn overleg met de voorzitters van de veiligheidsregio's het belang van het openhouden van de bibliotheken onder de aandacht gebracht.
- In de overleggen met de wethouders van de Noord-Hollandse gemeenten in december 2020 is het maatschappelijk belang van de bibliotheken voor kwetsbare groepen ter sprake gekomen.
- Gedeputeerde Cultuur heeft in het IPO-overleg cultuur aandacht gevraagd voor het openhouden van bibliotheken. Daaropvolgend hebben wij middels een brief aan het ministerie van Algemene Zaken verzocht om extra inzet t.a.v. bibliotheken. Deze brief is door het merendeel van de provincies medeondertekend (zie bijlage 1).
- Probiblio heeft onderzocht hoe zij het beste de bibliotheken hierin kan ondersteunen (zie bijlage 2).
- Probiblio heeft een themarapportage uitgebracht voor de lokale bibliotheken in Noord- en Zuid-Holland over de maatschappelijke opgaven gedurende de coronacrisis (zie bijlage 3).

Themarapportage Probiblio.

In opdracht van de provincies Noord- en Zuid-Holland brengt Probiblio enkele keren per jaar een themarapportage uit. Het thema van de meeste recente rapportage is: de bibliotheken en hun maatschappelijk opgaven in coronatijd. In dit rapport is onderzocht welke rol de bibliotheken kunnen spelen voor de kwetsbare doelgroepen in de veranderende omgeving veroorzaakt door de coronacrisis. Naast een analyse van doelgroepen en gevolgen voor hen en de gemeenten door de coronacrisis, worden voorbeelden gegeven van oplossingen om doelgroepen te blijven bereiken en de dienstverlening te blijven uitvoeren. Ook worden concrete acties per maatschappelijk thema benoemd.

Vervolg

Door de oplopende besmettingscijfers zijn sinds 15 december wederom strengere maatregelen van kracht. Uitzonderlijk is echter dat het Kabinet dit keer specifiek de bibliotheken de mogelijkheid geeft om hun loketfunctie open te houden. Daarmee denken wij dat uw oproep is aangekomen. Onze ondersteuningsinstelling Probiblio

blijft ook in het voorjaar de lokale bibliotheken steunen met good practices, advies en bijdragen aan de landelijke lobby, specifiek waar het gaat om de Covid-19 maatregelen en mogelijke oplossingen zodat de bibliotheken hun belangrijke werk zo snel mogelijk kunnen hervatten. Vanzelfsprekend voert zij daarnaast haar reguliere werkzaamheden voor het bibliotheekwerk, waar mogelijk digitaal, of anders uit.

Wij verzoeken u hiermee motie 175 'Bibliotheken openhouden' als afgedaan te beschouwen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Bijlagen:
1. GS Brief: ruimte voor bibliotheken bij toekomstige lockdowns
2. Uitwerking activiteiten Probiblio
3. Themarapportage Probiblio: Bibliotheken in coronatijd

Provincie Noord-Holland

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

mw. P.D.M. Joosten

BEL/REE

Telefoonnummer +31235143939

joostenp@noord-holland.nl

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

De Minister van Algemene Zaken
Postbus 20001
2500 EA 'S-GRAVENHAGE

Verzenddatum

- 3 DEC. 2020

Kenmerk

1533738/1533742

Uw kenmerk

Betreft: Ruimte voor bibliotheken bij toekomstige lockdowns.

Excellentie,

Het afgelopen jaar is ons land opgeschrikt door het coronavirus en de vergaande consequenties van dit virus voor onze samenleving. Het kabinet heeft moeten 'sturen in de mist' zoals de minister-president stelde. Wij willen als provincies onze waardering uitspreken voor de wijze waarop het kabinet dit heeft gedaan. Gelukkig hebben we inmiddels meer kennis over het virus en de effectiviteit van de maatregelen die zijn getroffen. Boven alles hopen de gemeenten en provincies dat er snel een vaccin gevonden zal worden en dat een verdere opleving van het virus uitblijft.

Als lokale en regionale bestuurders worden wij dagelijks geconfronteerd met de gevolgen van het virus en de maatregelen die zijn getroffen. Terwijl wij allen terecht inzetten op het indammen van het virus, zien we dat de maatregelen een groot effect hebben op onze lokale gemeenschappen. Mensen met een zwakkere sociale of economische positie worden extra hard geraakt. Bibliotheken zijn voor de meest kwetsbare groepen in onze samenleving van groot belang, zoals de Kamer met het unaniem aannemen van de motie Klaver nog eens heeft uitgesproken. Bibliotheken kunnen een belangrijke rol spelen in het voorkomen van achterstanden die ontstaan door de coronacrisis. Bibliotheken hebben de afgelopen maanden laten zien dat zij in staat zijn om hun taken binnen de gestelde maatregelen goed uit te voeren. Wat betreft de afstand en hygiëne hebben zij goede beheersmaatregelen genomen. Daarom willen wij u vragen bij eventuele toekomstige lockdowns de bibliotheken open te houden, zodat zij hun rol voor iedereen, en met name de kwetsbare groepen, kunnen voortzetten. Het zou gezien het grote belang dat bibliotheken dienen, in onze ogen, één van de laatste functies moeten zijn die worden gesloten.

De afweging welke functies open te houden en welke te sluiten is een complexe. Daar hebben wij alle begrip voor. Gelukkig is er de afgelopen maanden veel kennis over het virus en de effectiviteit van maatregelen vergaard. We willen u vragen naast bibliotheken, ook breder te kijken naar de culturele sector. Deze sector wordt hard geraakt door de beperkende maatregelen en daarmee wordt ook haar belangrijke rol in onze samenleving geraakt. De roep vanuit de samenleving om meer

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Dreef 1
2012 HR Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

mogelijk te maken voor de culturele sector en ook in beperkende maatregelen voor deze sector tot voorspelbare scenario's te komen, neemt toe. Wij willen u vragen in lijn met het advies 'Onderweg naar overmorgen' van de Raad voor Cultuur te kijken naar de mogelijkheden voor de culturele sector de komende maanden. Wij gaan hier graag met u in overleg.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

Deze beslissing is namens Gedeputeerde Staten genomen door het lid van het college dat met dit onderwerp is belast

Deze brief is gezonden mede namens de Colleges van Gedeputeerde Staten van:
Provincie Groningen
Provincie Friesland
Provincie Limburg
Provincie Utrecht
Provincie Gelderland
Provincie Zuid-Holland
Provincie Overijssel
Provincie Drenthe

Bijlage 2 Uitwerking motie 175: Bibliotheken openhouden 1533738/1568357

Ondersteuning lokale bibliotheken door Probiblio

Achtergrond

Bij het opstellen van de motie 175 was bekend dat tot minstens 18 november de bibliotheken hun vestigingen niet mochten openstellen voor publiek vanwege de tijdelijke verzwaring van de gedeeltelijke lockdown. Aanvankelijk was het idee een gehele sluiting net als andere culturele instellingen. Na een motie van GL (motie Klaver) in de 2e kamer werd bekend dat de lockdown voor bibliotheken enigszins werd verruimd en bibliotheken wel materialen zoals boeken konden laten afhalen en/of bezorgen en voor een specifieke groep (huiswerkklassen) open mochten. Probleem is dat veel bibliotheken zich toch gedwongen zagen om in deze eerste twee weken van de tweede lockdown tot volledige fysieke sluiting over te gaan. In de eerste lockdown hadden veel bibliotheken een afhaalservice georganiseerd, die is waar mogelijk weer geactiveerd. Door de korte termijn waarop de tweede lockdown inging was dit echter lang niet overal organisatorisch uitvoerbaar. Daarnaast kwamen de bibliotheken in de problemen omdat hun maatschappelijk belang zich veel breder uitstrekt als de huiswerkbegeleiding. Zeker bij kwetsbare groepen omvat dit bijvoorbeeld ook de taallessen aan anderstaligen, de digitale hulp aan burgers en de activiteiten in het onderwijs.

Ondersteuning Probiblio

Net als in de eerste lockdown is Probiblio vanaf de bekendmakingen op 4 november en de nog strengere maatregelen op 14 december samen met haar landelijke en regionale partners op zoek naar manieren waarop bibliotheken kunnen blijven functioneren onder de voorwaarden van het kabinet. Bijvoorbeeld:

- Probiblio heeft samen met de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB) een lobby gevoerd om de eerste noodverordening aan te passen zodat deze meer passend was voor de bibliotheken.
- Probiblio biedt ondersteuning aan de VOB met de lobby richting rijk en veiligheidsregio's.
- Ondanks de landelijke maatregelen zet Probiblio het interbibliothecair leenverkeer, zowel binnen de provincie als landelijk, zo goed mogelijk voort. Dan zijn, zodra de bibliotheken weer opengaan, alle boeken op plaatst van bestemming en/of klaar voor afhalen.
- Probiblio heeft aandacht voor good practices. Provinciale en landelijke voorbeelden worden op de website gedeeld met de lokale bibliotheken. Bijvoorbeeld hoe bibliotheken via digitale ondersteuning toch hun doelgroepen kunnen bereiken (Bibliotheek Den Haag die via facebook het contact met laaggeletterden onderhoudt).
- Probiblio biedt steun aan lokale bibliotheken op specifieke vragen, bijvoorbeeld hoe om te gaan met vrijwilligers, die regelmatig behoren tot een risicogroep.
- Probiblio heeft in de eerste golf actief bijgedragen aan het opstellen van protocollen en ondersteunt bibliotheken bij het lokaal vertalen van het protocol.
- De dienstverlening die Probiblio biedt wordt overal waar mogelijk digitaal doorgezet.

Vervolg

Met Probiblio is afgesproken dat we ons zoveel mogelijk richten op toekomstige lockdowns. De hoop is gevestigd op –gedeeltelijke- openstelling van de bibliotheken zodra de maatregelen weer kunnen worden verruimd. Probiblio zal zich, met haar partners, blijvend inzetten om een volgende volledige sluiting te voorkomen. Daarnaast zal ze:

- In overleg met Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB) treden om tot een lijst te komen van fysieke activiteiten voor de meest kwetsbare groepen die minimaal doorgang zouden moeten vinden in tijden van fysieke lockdown (& communiceren met rijk/veiligheidsregio's).
- Nieuwe manieren onderzoeken om ook via digitale kanalen aanbod te bieden voor een brede doelgroep, zodat mensen verbonden blijven met de bibliotheek.
- Een actieve rol blijven spelen in de doorontwikkeling van de online bibliotheek.

Zie voor de actuele stand van zaken: https://www.probiblio.nl/

januari 2021

Pro biblio

De bibliotheken in Zuid- en Noord-Holland: maatschappelijke opgaven in de coronacrisis

Maatschappelijke opgaven:

themapublicatie de bibliotheek in de coronacrisis

Wij werken aan de toekomst van bibliotheken

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting 4

Voorwoord 7

1. Inleiding **8**

1.1 Aanleiding 8

1.2 Doelstelling en onderzoeksvragen 8

1.3 Onderzoeksmethode 8

2. De coronacrisis en relevante maatschappelijke thema's en doelgroepen voor de bibliotheek **9**

2.1 Maatschappelijke thema's die extra naar voren komen door de coronacrisis 9

2.2 Welke rollen vervult de bibliotheek al binnen de aangehaalde thema's? 10

2.3 Doelgroepen 12

3. Thema's en doelgroepen in Zuid- en Noord-Holland **14**

3.1 Zuid- en Noord-Holland: sterk stedelijke gebieden 14

3.2 Werk, werkloosheid en economie 14

3.3 (Nieuwe) kwetsbare groepen die geraakt worden door de coronacrisis 16

4. Ondernomen acties in coronatijd bij bibliotheken én buiten de bibliotheeksector **18**

4.1 Activiteiten ondernomen door bibliotheken tijdens de coronacrisis 18

4.2 Inspirerende voorbeelden van activiteiten ondernomen door andere organisaties 22

5. Rollen die gemeenten in Zuid- en Noord-Holland innemen ten aanzien van corona **24**

5.1 De rollen van gemeenten 24

5.2 Activiteiten binnen gemeenten 25

6. Wat kan de bibliotheekbranche meenemen naar de toekomst? **28**

6.1 Wendbaar, veerkrachtig en creatief 28

6.2 Mogelijke acties om nu en in de toekomst in te spelen op trends en ontwikkelingen 30

Bronnen 32

Bijlage: maatschappelijke thema's gerelateerd aan de coronacrisis 33

Colofon

Themapublicatie maatschappelijke opgaven in de coronacrisis

Maatschappelijke opgaven in relatie tot het bibliotheeknetwerk in Zuid- en Noord-Holland

Opdrachtgever
Provincie Zuid-Holland en provincie Noord-Holland

Projectgroep Probiblio
Team Marktkennis:
Marlon Mendonça Dias, Adviseur Beleidsonderzoek
Berthy Nijhuis, Teamleider Marktkennis

Team Management & Organisatie:
René Kronenberg, Strategisch Adviseur

Team Educatie:
Floor Banning, Adviseur Basisvaardigheden

Team Marketing:
Iet Wiersma, Marketingadviseur

Voor vragen over deze publicatie kunt u terecht bij: onderzoek@probiblio.nl

© Probiblio 2021

Managementsamenvatting

Doelstelling onderzoek (hfst. 1)

Inzicht geven in welke maatschappelijke thema's extra spelen in de coronacrisis en welke rol de bibliotheek hierin kan nemen voor (potentiële) doelgroepen die (extra) geraakt worden op het gebied van maatschappelijke participatie en zelfredzaamheid. Hieronder volgt een samenvatting van de uitkomsten per onderzoeksvraag.

Welke maatschappelijke thema's, passend binnen de kernfuncties van bibliotheken, komen extra naar voren door de coronacrisis en welke doelgroepen vallen hieronder? (hfst. 2 en de bijlage)

Reeds kwetsbare groepen worden harder geraakt en nieuwe kwetsbare groepen ontstaan. Onder kinderen, jongeren, ouderen en alleenstaanden neemt eenzaamheid toe. Daarnaast nemen sommige burgers corona minder serieus terwijl anderen de berichtgeving en het beleid hierop niet vertrouwen.

De crisis leidt tot sterke economische krimp en tot groei van werkloosheid en schuldenproblematiek. Naast al bestaande kwetsbare groepen, die nu nog harder geraakt worden, zien we dat de coronacrisis ook nieuwe groepen op dit thema kwetsbaar maken, zoals flexwerkers, zzp'ers en jongeren/starters.

Door corona loopt reguliere zorg achter, bewegen mensen minder en neemt stress toe door crisis gerelateerde problemen (financieel, werk, gezondheid, sociaal, thuiswerken). Kinderen en jongeren kampen vaker met gezondheidsproblemen door meer thuis zitten en beperkingen in sociale contacten.

Informatie over het virus, de maatregelen en beschikbare hulp is lastig voor laaggeletterden en minder digitaalvaardigen. Daarnaast versnellen de coronamaatregelen de digitalisering van de samenleving op vele gebieden, terwijl niet alle burgers kunnen aanhaken.

De versnelling in digitale ontwikkelingen heeft gevolgen voor het filteren en de betrouwbaarheid van informatie. Zo wordt veel nepnieuws verspreid over het virus en de maatregelen. Sommige burgers vertrouwen verstrekte informatie niet meer en negeren dit of zijn op zoek zijn naar nieuwe bronnen.

Door de sluiting van onderwijsinstellingen tijdens lockdowns en de overgang naar thuisonderwijs komen leerlingen en studenten geïsoleerd thuis te zitten. Leraren missen direct contact met leerlingen en ouders krijgen opeens een rol als thuisonderwijzer. Daarnaast dreigen leerachterstanden.

Welke thema's en doelgroepen zien we meer dan gemiddeld in Zuid- en Noord-Holland? (hfst. 3)

Zuid- en Noord-Holland zijn de meest verstedelijkte provincies in Nederland. Uit onderzoek weten we dat de mate van stedelijkheid van invloed kan zijn op de verspreiding van een virus. Zo startte de tweede coronagolf in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag. Verder zijn een aantal groepen, extra geraakt door corona, meer dan gemiddeld vertegenwoordigd in Zuid- en Noord-Holland, vooral in grotere steden: zzp'ers (met name Noord-Holland), laaggeletterden (met name Zuid-Holland), achterstandswijken en alleenstaanden/éénoudergezinnen.

Groot Amsterdam wordt economisch extra hard geraakt. Onder andere door de grote hoeveelheid getroffen zzp'ers, flexwerkers en uitzendkrachten en de aanwezigheid van hard getroffen sectoren zoals de luchtvaart, horeca en cultuur en recreatie. Twee sectoren waar qua werkgelegenheid nog steeds groei te zien is, zorg en welzijn en openbaar bestuur, zien we vooral terug in de arbeidsmarktregio's Haaglanden en Zuid-Holland Centraal, waardoor we daar een meer gemengd beeld zien van de gevolgen voor economie en werkgelegenheid.

Welke acties ondernemen bibliotheken en andere organisaties tijdens de coronacrisis? (hfst. 4)

Geconfronteerd met de eerste lockdown in maart zijn bibliotheken creatief aan de slag gegaan met oplossingen om doelgroepen te bereiken en dienstverlening te blijven uitvoeren. Voorbeelden zijn (zie hfst 4.1 voor meer):

Bibliotheek als uitleen- en informatieplek: materiaal vanuit huis reserveren en ophalen, bij mensen thuisbezorgen, actieve promotie van de online collectie, vervangen van spreekuren door telefonische hulplijnen, speciale (openings)tijden voor (activiteiten gericht op) risicogroepen.

Ontwikkelplek*:* veel online thuisactiviteiten en challenges voor kinderen en jongeren, online, telefonische en buitenluchtalternatieven voor leesbevordering, meer zomerscholen, uitlenen van laptops of tablets voor groepen die dat ontberen, studieplekken voor kinderen en jongeren die dat thuis niet hebben, telefonische hulplijn voor minder digitaalvaardigen, informatie over en hulp bij de corona-app.

Ontmoetingsplek*:* alternatieven voor de ontmoetingsfunctie zoals online lezingen, boekpresentaties, leesclubs en interviews met schrijvers, ouderen bellen hoe het gaat, video's aanbieden, telefoongesprekken over kunst en cultuur, activiteiten streamen en telefoonlijsten opzetten waarbij leden elkaar bellen over onderwerpen.

Inspiratie buiten de bibliotheeksector

Vaak betreft dit nieuwe online dienstverlening zoals interactieve digitale tours door musea, in 3D kunst bekijken, gestreamde theatervoorstellingen en muziekfestivals, virtuele wandeltochten door de natuur, thuisonderwijstips van onderwijzers op YouTube en online taalcoaching via Kletsmaatjes.

Er zijn verschillende initiatieven geweest om informatie voor iedereen toegankelijk te maken. Zoals de tolken Nederlandse Gebarentaal bij persconferenties en websites met basisinformatie in begrijpelijke taal met afbeeldingen of animaties: Pharos Corona.Steffie.nl, Stichting Lezen en Schrijven en de Rijksoverheid.

Ook op het gebied van wederdiensten zien we inspirerende voorbeelden op het gebied van online uitwisselen van hulpvragen en hulpaanbod: Aandacht voor elkaar, Coronahelpers of NLvoorelkaar of acties als Support Your Locals. Op Recruiters for good worden corona gerelateerde vacatures en werkzoekenden gematched.

Welke rol pakken gemeenten in de coronacrisis en met welke acties? (hfst. 5)

Voor bibliotheken is het nuttig om bewust te zijn van de rol die de gemeente aanneemt in de crisis en welke prioriteiten daarbij horen. Er zijn vier rollen te onderscheiden, waarbij gemeenten vaak meerdere rollen aannemen (zie hoofdstuk 5.2 voor voorbeelden van acties van verschillende typen gemeenten).

De economisch gedreven gemeente: neemt in de coronacrisis vooral financieel-economische maatregelen om het bedrijfsleven, zzp'ers en nieuwe werklozen te ondersteunen. Deze rol zien we bij gemeenten het meest.

De nieuw-communicerende gemeente: richt zich sterk op het informeren van de burger, gebruikmakend van nieuwe (online) communicatie- en PR-kanalen en meerdere talen. Ook belangenbehartigende activiteiten (publieksvriendelijke acties, pleidooien) vallen hieronder. Bijna alle gemeenten willen deze rol oppakken, maar ondervinden grote verschillen in succes hiermee.

De maatschappelijk betrokken gemeente: richt zich op kwetsbare groepen. Ook zorginstellingen, non-profit organisaties en aangepaste culturele activiteiten afhankelijk van inkomsten van bezoekers krijgen aandacht. Het aantal gemeenten dat deze rol als prioriteit oppakt is beperkter dan die van de economisch gedreven gemeente.

De eigenwijze gemeente: is kritisch, wil het kabinet scherp houden op diverse thema's en vaart een meer eigen koers. Deze gemeente zoekt en benut de beleidsruimte en praktische mogelijkheden voor lokale invulling van maatregelen en zoekt daarin soms 'de grens' op.

Wat kunnen bibliotheken vanuit de coronacrisis meenemen naar de toekomst? (hfst. 6)

De maatschappelijke waarde van de bibliotheek wordt, op een soms pijnlijke manier, benadrukt in deze crisis. De kwetsbare groepen die de bibliotheek al bedient, worden nu nog harder geraakt. Ook zijn er nieuwe doelgroepen naar boven gekomen die baat hebben bij de dienstverlening van de bibliotheek. Maar bibliotheken kunnen ook tijdelijk door de overheid gesloten worden indien coronabesmettingen oplopen; en als bibliotheken open zijn, gelden er allerlei beperkende maatregelen. Bovendien heeft de crisis een financiële impact op de bibliotheek die lang voelbaar zal zijn. Bibliotheken zijn in de crisis meer flexibel gaan werken en komen door het voortdurend inspelen en anticiperen op steeds veranderende omstandigheden met creatieve oplossingen. In de toekomst kan de bibliotheek deze flexibiliteit blijven omarmen. Aandachtspunten en kansen zijn:

Gemeenten: zijn ook een doelgroep in de coronacrisis. Ze maken zich zorgen om de eigen financiële begroting en het uitvoeren van nieuwe, extra taken. Tegelijkertijd moeten ze de coronacrisis in hun werkgebied managen. Ten aanzien van bibliotheken kan dit leiden tot veranderende prioriteiten en mogelijk afnemende subsidies. Tegelijkertijd draagt de bibliotheek bij aan een oplossing voor ontstane maatschappelijke problemen en kan daarmee meerwaarde bieden voor de gemeente. De coronacrisis laat dit zien. Dit is een belangrijk gegeven dat gebruikt kan worden in de communicatie en omgang tussen bibliotheken en gemeenten.

Maatschappelijke waarde: voor bibliotheken is het belangrijk de maatschappelijke meerwaarde in kaart te brengen en te communiceren naar belangrijke stakeholders, bijvoorbeeld via het jaarverslag of een apart rapport Maatschappelijke Waarde. Denk aan de gemeente maar ook (potentiële) samenwerkingspartners zoals het bedrijfsleven en maatschappelijke partners. Belangrijk vanwege misschien lagere subsidiegelden in 2021 en het creëren van een bredere financiële basis.

Medewerkers en organisatie: leerpunten uit de crisis dienen mee genomen te worden in het beleid om de organisatie blijvend zo in te richten dat zij zich snel aan kan passen aan een gewijzigde situatie, bijvoorbeeld die van een nieuwe (intelligente) lockdown, digitale ontwikkelingen die elkaar in rap tempo opvolgen en de opkomst van 'nieuwe' kwetsbare groepen. De hiervoor benodigde flexibiliteit in de organisatie en bij personeel stimuleert ook innovaties. Maar deze flexibiliteit vraagt ook veel van de medewerkers. Duidelijke communicatie, de juiste begeleiding, alertheid op stress, intercollegiaal contact en waardering zijn daarom belangrijk.

Bestaande leden en bezoekers vasthouden en nieuwe doelgroepen aantrekken: door de coronacrisis bestaat het risico dat een deel van de leden en bezoekers afhaken. Bibliotheken dienen zichtbaar en in contact met doelgroepen te blijven zowel fysiek, indien mogelijk, als digitaal. Deze inspanningen en de nieuwe digitale ontwikkelingen kunnen ook goed gebuikt worden om nieuwe doelgroepen aan te trekken.

De digitale bibliotheek in de lift: Het is nog urgenter geworden dan het al was om ontwikkelingen op dit vlak, ook op landelijk niveau, goed te organiseren. Veel voorbeelden komen voorbij in hoofdstukken 4 en 6.

Voorwoord

Coronadienstverlening door bibliotheken: veel verschillen om verschillende redenen

Terecht wordt in dit rapport gesteld dat bibliotheken zich wendbaar, veerkrachtig en creatief hebben getoond en blijven tonen in de coronacrisis. Er zijn enorme stappen gezet in de vernieuwing van de dienstverlening en de versteviging van de relaties met klanten, opdrachtgevers en partners.
In de maatregelen die zijn opgelegd door de Rijksoverheid wordt geen onderscheid gemaakt tussen bibliotheken onderling. Maar de diversiteit is natuurlijk groot en dat heeft grote gevolgen voor de mogelijkheden die bibliotheken – binnen de opgelegde beperkingen – aan hun bezoekers kunnen bieden.

Bibliotheken zijn door de Rijksoverheid aangemerkt als 'doorstroomlocatie' net zoals bijvoorbeeld musea. Men had vooral het uitlenen en inleveren van materialen voor ogen. Maar inmiddels telt Nederland heel veel bibliotheken die evenzogoed een verblijfsfunctie bieden. Ze hebben leslokalen en theater- en bioscoopzalen en delen het pand met partners van allerhande allooi.
Na elke persconferentie of toespraak moesten bibliotheken hun eigen puzzel leggen: kunnen we in onze vestiging wel of niet mensen laten werken aan de publiekscomputers, mogen we wel of niet groepen ontvangen, wat betekent het dat we het gebouw delen met partners die moeten werken met een ander protocol?

Bibliotheken werken in opdracht van en in samenspraak met hun gemeenten. Ook dat leidde tot verschillen tussen wat er lokaal geboden kon worden. De ene gemeente en veiligheidsregio nam andere besluiten dan de andere met als meest in het oog springende: wel of geen aansporing of toestemming om een afhaalbibliotheek in te richten. Leden van de bibliotheek vonden het lastig te begrijpen waarom bibliotheek x wel een afhaalservice bood en bibliotheek y niet. En dat zorgde voor ongemakkelijke situaties.

Een steeds groter aantal bibliotheken is voor de dienstverlening afhankelijk van de inzet van vrijwilligers. En dat zijn heel vaak mensen uit de groep die in de richtlijnen 'kwetsbaar' genoemd wordt. Dat betekent dat die bibliotheken onmiddellijk te kampen kregen met bezettingsproblemen. Er moesten pijnlijke keuzes worden gemaakt: bedanken we kwetsbare medewerkers / vrijwilligers, beperken we openingsuren, ga maar door.

De maatschappelijke en culturele waarde van bibliotheken is in deze coronacrisis onomstotelijk bewezen. Dit rapport illustreert dat. Ik hoop van harte dat lokale bestuurders hun voordeel doen met de *best practices* uit dit rapport.

Anne Rube

Interim Voorzitter VOB

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Probiblio, de ondersteuningsorganisatie van bibliotheken in de provincies Zuid- en Noord-Holland, is door de provincie Zuid-Holland gevraagd om meerdere onderzoeken uit te voeren naar maatschappelijke opgaven in relatie tot het bibliotheeknetwerk. Dit specifieke onderzoek is uitgevoerd in opdracht van zowel de provincies Zuid- én Noord-Holland en heeft de impact van de coronacrisis op de bibliotheek als thema. Voor bibliotheken werd het door coronamaatregelen veel lastiger om hun kernfuncties goed te vervullen en in contact te blijven met de samenleving en doelgroepen. Veel bibliotheken gingen na de eerste schrik hier creatief mee om en zijn in de nieuwe situatie oplossingsgericht aan de slag gegaan. Echter, het is duidelijk dat de coronacrisis en de bijbehorende maatregelen het werk van bibliotheken en de omringende lokale samenleving, waarbinnen iedere bibliotheek opereert, heeft verandert en dat een deel van die verandering blijvend is. Denk aan het ontstaan van 'nieuwe' kwetsbare groepen als zzp'ers en starters, de digitale ontwikkelingen die nu nog sneller gaan maar ook nieuwe mogelijkheden bieden en aan manieren van werken en samenwerken die veranderen.

1.2 Doelstelling en onderzoeksvragen

Doelstelling: *Inzicht geven in welke maatschappelijke thema's extra spelen in de coronacrisis en welke rol de bibliotheek hierin kan nemen voor (potentiële) doelgroepen die (extra) geraakt worden op het gebied van maatschappelijke participatie en zelfredzaamheid.*

Onderzoeksvragen en hoofdstukken:

- Welke maatschappelijke thema's komen momenteel extra naar voren door de coronacrisis? (H2)
- Welke rol spelen bibliotheken binnen deze thema's en welke doelgroepen, relevant voor bibliotheken, vallen onder deze thema's? (H2)
- Welke thema's en doelgroepen spelen meer dan gemiddeld in/voor Zuid- en/of Noord-Holland? (H3)
- Welke speciale of extra acties hebben bibliotheken in Nederland en in Zuid- en Noord-Holland tijdens de coronacrisis ondernomen en wat zijn inspirerende voorbeelden buiten de bibliotheeksector? (H4)
- Welke rol pakken gemeenten in Zuid- en Noord-Holland in de coronacrisis en welke acties ondernemen gemeenten op genoemde thema's? (H5)
- Welke inzichten en acties kunnen bibliotheken vanuit de coronacrisis meenemen voor de toekomst? (H6)

1.3 Onderzoeksmethode

Om antwoord te krijgen op de onderzoeksvragen heeft Probiblio gekozen voor deskresearch. Hiervoor heeft Probiblio informatie verzameld uit onderzoeken, beleidsstukken, papers en artikelen met onderwerpen als coronavirus, de bibliotheek, crisis, coronamaatregelen, maatschappelijke participatie en kwetsbare groepen. Sinds de uitbraak van het coronavirus is er in korte tijd enorm veel gepubliceerd over corona en aan corona gerelateerde onderwerpen. Van krantenartikelen tot online nieuwssites tot wetenschappelijke onderzoeken. Hierbij hebben we gekeken naar de onderwerpen in hun algemeenheid als naar de specifieke situatie in Zuid- en Noord-Holland en dit aangevuld met eigen inzichten van onze experts.

2. De coronacrisis en relevante maatschappelijke thema's en doelgroepen voor de bibliotheek

Binnen het 'nieuwe normaal', volgend uit de coronacrisis, zien we allerlei ontwikkelingen die grote impact hebben op de maatschappij. In dit hoofdstuk kijken we naar maatschappelijke thema's die relevant zijn voor bibliotheken en die door de coronacrisis extra aandacht krijgen of nieuw naar voren komen en die invloed hebben op de zelfredzaamheid van burgers. We kijken naar de relatie tussen deze thema's en de rol van de bibliotheek en we geven een overzicht van doelgroepen vallend onder de behandelde thema's.

2.1 Maatschappelijke thema's die extra naar voren komen door de coronacrisis

> *Corona raakt ons allemaal. Van Terschelling tot Aruba. Jong en oud. Mensen met een beperking vaak nog harder dan anderen. Corona raakt ons in school en werk. In het gemis van een aanraking. En vooral: in ons gevoel van veiligheid en vertrouwen. Want geen eindexamen kunnen doen, een begrafenis in zeer kleine kring, niet op bezoek kunnen bij je man of vrouw in het verpleeghuis, als ondernemer ineens je levenswerk verliezen, of je baan – het is allemaal enorm ingrijpend.*
>
> *Toch gebeurt er deze maanden ook veel goeds [.....] Bijzonder was ook hoe we in een paar maanden samen voor elkaar kregen dat de grootste beperkingen konden worden opgeheven. En bijzonder is de veerkracht van ondernemers die op allerlei creatieve manieren hun bedrijf draaiende hielden, van leraren die hun leerlingen online gingen begeleiden, en van ouders die plotseling werk en onderwijs thuis combineerden.*
>
> Bron: fragment uit de troonrede van 2020

Hieronder volgt een overzicht van maatschappelijke thema's die voor bibliotheken van belang zijn voor hun maatschappelijke rol en dienstverlening en die sterk beïnvloed worden door de coronacrisis. Het betreffen bestaande thema's waarmee de bibliotheek haar maatschappelijke waarde nog eens extra kan benadrukken en het zijn nieuwe thema's waarmee de bibliotheek haar maatschappelijke waarde juist kan versterken. In de bijlage zijn de gevolgen van de coronacrisis op deze maatschappelijke thema's verder uitgewerkt. Hieronder beperken we ons tot een korte opsomming.

Sociale cohesie en eenzaamheid

De coronacrisis raakt niet iedereen even hard. Reeds kwetsbare groepen worden harder geraakt en er ontstaan nieuwe kwetsbare groepen (zie ook onder en de bijlage) wat de sociale cohesie onder druk zet. Daarnaast nemen sommige burgers corona minder serieus terwijl anderen de berichtgeving en het beleid hierop niet vertrouwen. Door de genomen maatregelen en de daaruit voortvloeiende beperkingen in sociale interactie neemt ook eenzaamheid toe onder groepen als ouderen, kinderen/ jongeren en alleenstaanden.

Werk, werkloosheid en schuldenproblematiek

De crisis leidt tot een sterke economische krimp en daarmee, onder andere, ook tot een groei van de werkloosheid en een toenemende schuldenproblematiek. Naast al kwetsbare groepen op dit thema die nu nog harder geraakt worden, zoals laagopgeleiden, laaggeletterden en chronisch zieken, zien we dat de coronacrisis ook nieuwe groepen binnen dit thema onder de aandacht brengt, zoals flexwerkers, zzp'ers en jongeren, studenten en starters.

Mentale en fysieke gezondheid

Naast directe gevolgen van corona voor gezondheid zijn er veel indirecte gevolgen. Door pieken in coronaopnames loopt de reguliere zorg langdurig achter met de nodige gevolgen voor mensen met andere gezondheidsproblemen dan corona. We zien een afname qua bewegen en een toename van stress door problemen gerelateerd aan de coronacrisis (financieel, werk, gezondheid, sociaal, thuiswerken). Ook kampen kinderen en jongeren zowel fysiek als mentaal met toenemende gezondheidsproblemen door het vaker thuis zitten, minder beweging en minder sociale contacten.

Taal- en digivaardigheden

Informatie over het virus zelf, de coronamaatregelen en hoe en waar men hulp kan krijgen is lastig voor laaggeletterden en minder digitaalvaardigen door de overvloed aan, vaak online, informatie. Daar komt bij dat de coronamaatregelen de digitalisering van de samenleving op vele gebieden (sociaal, financieel, administratief, dagelijks leven) nog meer versnellen, terwijl niet alle burgers hierbij kunnen aanhaken.

Toegang betrouwbare informatie

De hierboven genoemde versnelling in de digitalisering van de samenleving heeft ook gevolgen voor het filteren en de betrouwbaarheid en geloofwaardigheid van informatie. Zo wordt er veel nepnieuws verspreid over het virus en de maatregelen. Maar er zijn ook veel mensen die de verstrekte informatie niet meer vertrouwen en op zoek zijn naar nieuwe of andere informatiebronnen of informatie maar negeren.

Scholing- en leerachterstanden

De sluiting van onderwijsinstellingen over de gehele linie van het onderwijssysteem tijdens de lockdown in de eerste golf en de overgang naar thuisonderwijs heeft veel impact gehad. Zowel op leerlingen en studenten die geïsoleerd thuis kwamen te zitten als op leraren die het directe contact met de leerlingen misten en ouders die opeens een rol als thuisonderwijzer kregen. Ook het feit dat veel stages in het praktijkonderwijs niet meer kunnen plaatsvinden heeft een nadelig effect. Er dreigen leerachterstanden op te treden.

2.2 Welke rollen vervult de bibliotheek al binnen de aangehaalde thema's?

In het begin van de coronaperiode zijn bibliotheken langere tijd gesloten geweest. Tijdens die periode en erna blijkt herhaaldelijk dat de maatschappelijke waarde van de bibliotheek, en de functies die de bibliotheek hierin vervult, gemist werden. Denk aan toegang tot informatie en een plek zijn voor ontmoeting, persoonlijke ontwikkeling, ontspanning en ondersteuning. Een voorbeeld hiervan zijn bezoekers in verschillende werkgebieden van bibliotheken in Zuid- en Noord-Holland die in die periode op de deur hebben geklopt met de vraag of ze echt niet naar binnen konden voor zaken als het gebruik van internet of hulp bij het maken van een printje of het opzoeken van informatie.

Met de ontwikkeling en verankering in de afgelopen jaren van de bibliotheek als maatschappelijk educatieve organisatie, is de bibliotheek binnen meer thema's actief dan ooit tevoren. De uitbreiding vindt vooral plaats op thema's die binnen het sociaal domein vallen, zoals werk en inkomen of participatie en zelfredzaamheid. In de bijlage, en samengevat in de vorige paragraaf, zien we welke impact de coronacrisis op deze thema's in het leven van (kwetsbare) doelgroepen heeft. In deze paragraaf gaan we in op de al bestaande rol van de bibliotheek binnen deze thema's. In hoofdstukken 4 en 6 is te lezen hoe deze bestaande rol uitgebreider door bibliotheken kan worden ingevuld, aangevuld met wat we als sector van de coronaperiode kunnen leren.

De complexe discussie rondom coronamaatregelen en bibliotheken:

Een motie van GroenLinks-voorman Jesse Klaver om buurthuizen en bibliotheken in elk geval ten dele open te houden, vanwege de belangrijke maatschappelijke functie van die instellingen, werd met algemene stemmen aangenomen […….]

De minister-president is het met de Kamerleden eens dat buurthuizen en bibliotheken een belangrijke maatschappelijke rol vervullen, "maar juist die sociale functie brengt vele contacten en reisbewegingen met zich mee", zei hij.

Fragmenten uit artikel Trouw, 4 november 2020

Informatiefunctie

Dit thema is sterk verweven in de bibliotheekdienstverlening. Zowel de online als offline beschikbare boeken, kranten, tijdschriften, audio- en videocollectie voorzien bezoekers van een groot scala aan informatie. Naast het beschikbaar stellen van materialen, maken veel bezoekers gebruik van de mogelijkheid om zelfstandig informatie te vergaren aan de krantentafel of op een computer en de gevonden informatie te printen. Dit is een fijne uitkomst voor mensen die deze faciliteiten thuis niet tot hun beschikking hebben. Maar de informatiefunctie van de bibliotheek reikt verder. Bezoekers kunnen voor steeds meer zaken, waarbinnen mensen geacht worden hun weg te vinden, in de bibliotheek terecht. Zij krijgen daar hulp bij de zoektocht naar het antwoord en ontvangen advies. Dit gebeurt vaak tijdens de spreekuren die de bibliotheek en samenwerkende partners organiseren. Deze spreekuren gaan soms in op heel specifieke thema's waar mensen tegenaan kunnen lopen, zoals ADD, ADHD en autisme, dyslexie of schuldenproblematiek. Ook zijn er spreekuren in het teken van onderwerpen die voor meer mensen herkenbaar zijn, zoals hulp bij belastingaangifte of het kunnen stellen van vragen over digitale toepassingen.

Educatieve functie

Naast het toegankelijk maken van informatie en mensen daarin wegwijs maken, voorziet de bibliotheek in educatieve ontwikkeling en maatschappelijke versterking door middel van programma's en activiteiten. Voor veel doelgroepen is de bibliotheek een plek om te ontdekken, vragen te stellen, verder te leren en veel te kunnen oefenen, in groepsverband of één-op-één. Denk aan het ontdekken van een wereld vol verhalen, boeken en lezen. Of het krijgen van hulp bij schoolvakken en begeleiding bij huiswerk. Wat betreft het versterken van minimale vaardigheden om actief deel te kunnen nemen in de maatschappij biedt de bibliotheek ondersteuning bij taalvaardigheden, het leren omgaan met digitale apparatuur, het zelfstandig de weg vinden in de structuren van de digitale overheid en het opdoen van tips en adviezen met betrekking tot solliciteren.

Ontmoetingsfunctie

Uit dit alles blijkt ook de ontmoetingsfunctie van de bibliotheek. Veel mensen ontmoeten door middel van een activiteit anderen die met eenzelfde 'life event' te maken hebben, zoals de zoektocht naar een baan of passend vrijwilligerswerk. Daarnaast ontstaat sociaal contact tussen deelnemers van groepsactiviteiten vrijwel automatisch, de activiteit brengt mensen direct bij elkaar. Maar ook de dynamiek tussen deelnemer en vrijwilliger in maatjes-trajecten heeft een groot sociaal karakter. Daarnaast vinden er aan de lopende band spontane ontmoetingen plaats rondom de boekenkasten of binnen de muren van een specifieke activiteit waar mensen met dezelfde interesses of passies bij elkaar komen.

De bibliotheek als veilige thuishaven

Ook zijn er bezoekers die de bibliotheek binnenlopen zonder een directe informatie- of leerdoel. Voor hen is de bibliotheek een plek om gewoon even te zijn. Een ongedwongen plek waar je verblijft zonder ervoor te betalen en op zoek kunt gaan naar iets, of ter afleiding. En een stapje verder, voor sommige (kwetsbare) doelgroepen fungeert de bibliotheek als veilige haven, als afleiding van thuis bijvoorbeeld of een plek waar je even rustig jezelf kunt zijn of je zonder afleidingen kunt concentreren op werk of studie.

2.3 Doelgroepen

Om een praktisch overzicht te bieden hebben we in onderstaande tabel de in pargraaf 2.1 genoemde thema's naast elkaar gezet met daaronder per thema de doelgroepen die daaronder vallen.

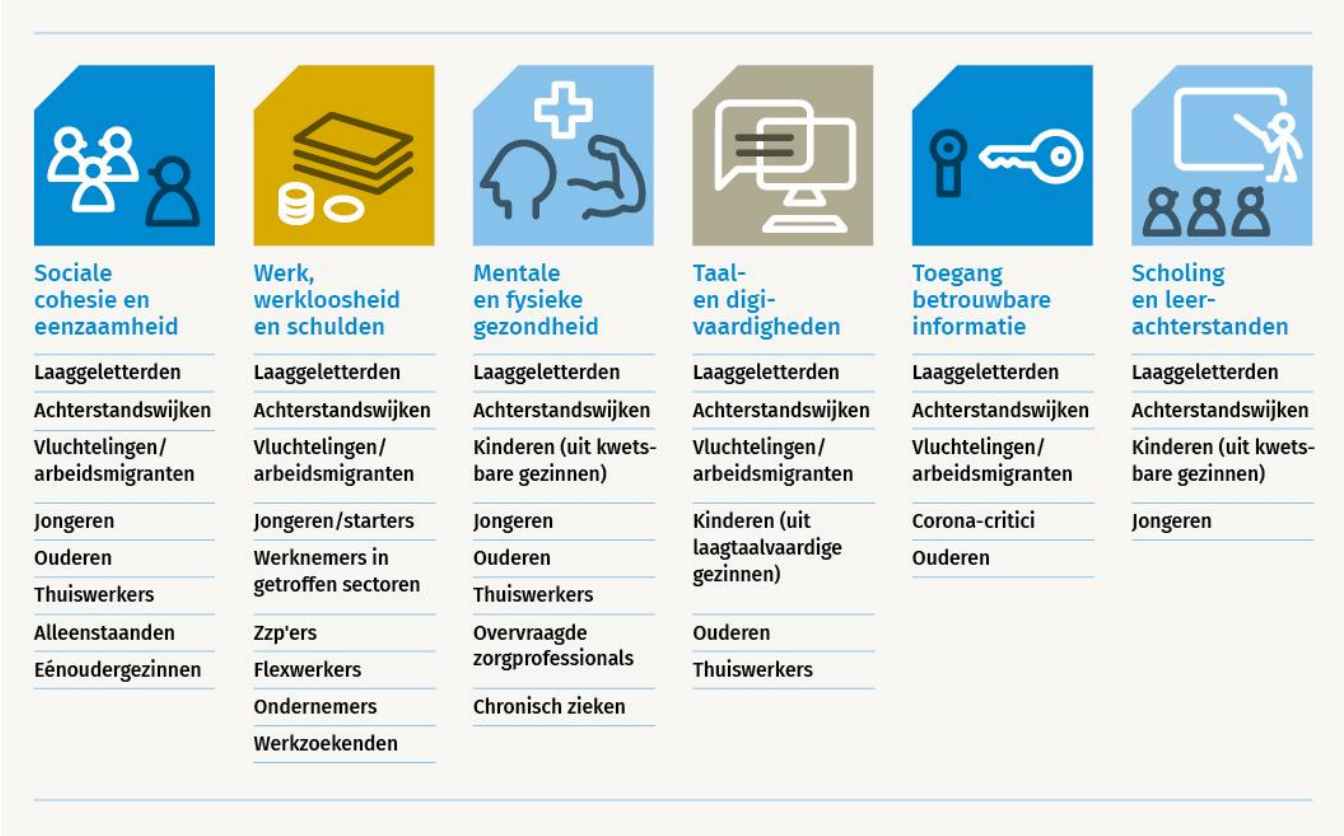

Figuur 1: Overzicht maatschappelijke thema's die spelen in de coronacrisis en bijbehorende doelgroepen die ook (potentieel) relevant zijn voor bibliotheken. Doelgroepen die bij meerdere thema's voorkomen zijn gemarkeerd met dezelfde kleur.

De genoemde thema's overlappen deels met elkaar. Zo kunnen kinderen uit kwetsbare gezinnen, door een tekortschietende ondersteuning thuis of door gebrek aan middelen zoals een laptop, een leerachterstand oplopen als ze noodgedwongen thuis moeten leren. Tegelijkertijd kunnen zij vaker te maken krijgen met een gespannen thuissituatie wat effect heeft op hun mentale gezondheid. Problemen met taal- en digivaardigheden beïnvloeden werk en inkomen, mentale en fysieke gezondheid en sociale cohesie en eenzaamheid (zie onze themapublicatie *Laaggeletterdheid*, 2018). Bij de behandeling van deze thema's en mogelijke acties is het van belang de samenhang tussen thema's voor wat betreft doelgroepen in het oog te houden.

Leeswijzer hoofdstukken 3 tot en met 6

In figuur 1 hebben we per thema een symbool opgenomen. We gebruiken de symbolen in de rest van dit rapport om aan te geven onder welk thema of thema's een onderwerp valt.

Bekende doelgroepen

Het feit dat de coronacrisis sommige groepen harder raakt dan andere groepen zet de sociale cohesie onder druk. Sommige doelgroepen zijn al prioriteit voor veel bibliotheken, denk aan laaggeletterden, ouderen, jongeren, kinderen en inburgeraars. Door de coronacrisis zijn er nieuwe uitdagingen of problemen bij gekomen voor deze doelgroepen of zijn bestaande problemen verergerd. Denk aan laaggeletterden of anderstaligen die belangerijke informatie over het coronavirus en geïmplementeerde maatregelen niet goed tot zich kunnen nemen. Of aan ouderen die niet digitaalvaardig zijn maar die door de coronacrisis nog meer afhankelijk zijn geworden van digitale middelen voor het verkrijgen van belangrijke informatie, het afhandelen van administratieve zaken en voor sociale contacten.
Huishoudens met schulden dreigen nog verder in de problemen te komen en de opeenstapeling van problemen in achterstandswijken zoals onder andere gezondheid, schuldenproblematiek en werkloosheid neemt toe. Er zijn kinderen en jongeren die leerachterstanden dreigen op te lopen door tijdelijke sluitingen van onderwijsinstellingen en jongeren die zich afzetten tegen het 'nieuwe normaal'. Ook zien we een verhoging van het aantal kinderen en jongeren die met mentale en fysieke gezondheidsproblemen kampen ten gevolge van de coronacrisis (zie bijlage, punt 4).

Nieuwe doelgroepen

We zien ook nieuwe groepen, die voorheen niet in beeld waren als 'kwetsbaar', die nu door de coronacrisis met serieuze problemen worden geconfronteerd. Een goed voorbeeld zijn 'nieuwe werklozen' zoals: zzp'ers die geen opdrachten meer hebben en flexwerkers en werknemers in door de coronacrisis getroffen sectoren die hun werk verliezen. Of kleine ondernemers van wie het bedrijf in de problemen is gekomen. Een ander voorbeeld zijn mensen die vanwege de coronamaatregelen voor het eerst, of vaker, thuiswerken en die vanwege het thuiswerken met gezondheidsproblemen of andere uitdagingen kampen. Ook zien we groepen die al in beeld waren bij bibliotheken maar die nu met nieuwe problemen kampen zoals een toenemend aantal jongeren/ starters zonder werk of met schulden.
Ook degenen die niet geloven in de heersende berichtgeving over het coronavirus en/of in de genomen maatregelen, corona-critici, zijn een nieuwe groep direct gerelateerd aan de coronacrisis. Zij kunnen de sociale cohesie onder druk zetten door hun 'tegendraadse' activiteiten en zorgen soms ook voor nepnieuws. Echter, onder deze groep vallen ook burgers die, soms in positieve zin, voor een ander geluid zorgen en de discussie over belangrijke of onderbelichte onderwerpen op gang brengen.

Nieuwe ontwikkelingen

De coronacrisis leidt tot veel veranderingen waarvan sommige ook positief kunnen uitpakken. Het is van belang ook bewust te zijn van deze positieve ontwikkelingen en ervan te leren. Zoals nieuwe, vaak online, vormen van samenwerken en dienstverlening en versnelling van innovaties op digitaal en medisch gebied en in de dienstverlening. Er is meer bewustwording van grote vraagstukken zoals leefomgeving, milieu, gezondheid en duurzaamheid en de impact voor de toekomst van het wel of niet ondernemen van acties op deze vraagstukken. Verder zien we burgers en ondernemers die tijdens de coronacrisis nieuwe kansen of ontwikkelingen weten te benutten die door de crisis worden geboden. Hieruit kunnen positieve voorbeelden en leerpunten gehaald worden.

3. Thema's en doelgroepen in Zuid- en Noord-Holland

Het coronavirus en de tot nu toe besproken thema's spelen landelijk en de genoemde doelgroepen zien we overal in het land terug (zie hoofdstuk 2.1 en de bijlage voor uitwerking thema's en doelgroepen). Wel zijn er regionale verschillen die ertoe leiden dat een bepaald(e) thema of doelgroep in een specifieke regio sterker kan spelen c.q. vaker voorkomt dan gemiddeld landelijk. Voor Zuid- en Noord-Holland brengen we dat in deze paragraaf, voor zover mogelijk gezien beschikbare informatie en de snelle ontwikkelingen, op hoofdlijnen in kaart. Belangrijk om in het achterhoofd te houden is dat als thema's en doelgroepen hier niet genoemd worden, dat niet betekent dat deze thema's en doelgroepen niet voorkomen in Zuid- en Noord-Holland: alle genoemde thema's zijn relevant tijdens de coronacrisis en spelen ook in Zuid- en Noord-Holland.

3.1 Zuid- en Noord-Holland: sterk stedelijke gebieden

In 2019 woonde 49% van de inwoners in Nederland in (zeer) sterk stedelijk gebied. Voor Noord-Holland is dit 69% en voor Zuid-Holland 72%, waarmee dit de sterkst verstedelijkte provincies in Nederland zijn (bron: CBS). Waar in de eerste golf het coronavirus vooral Noord-Brabant en Limburg aan het begin hard trof, zagen we in september 2020 dat het virus in Zuid- en Noord-Holland snel om zich heen greep in de sterk stedelijke regio's Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond en Amsterdam-Amstelland. Deze regio's vormden de start van de tweede coronagolf in Nederland. Gezien specifieke kenmerken van grote steden, waaronder hoge mobiliteit en een hoge bevolkingsdichtheid, zijn grootstedelijke regio's vatbaar voor een snelle verspreiding van een virus als deze éénmaal de kop opsteekt[1].

3.2 Werk, werkloosheid en economie

Werk en werkloosheid

Het UWV verwacht dat Groot Amsterdam (Aalsmeer, Amstelveen, Amsterdam, De Ronde Venen, Diemen, Haarlemmermeer, Ouder-Amstel, Uithoorn) op werkgelegenheid één van de hardst door de coronacrisis geraakte arbeidsmarktregio's word. In juni 2020 geeft het UWV hierover het volgende aan[2]:

In Groot Amsterdam werkt 34% van alle werknemers in een sector met grote of zeer grote krimp van werkgelegenheid (ruim 182 duizend werknemers). Landelijk gaat het om 32%. In Groot Amsterdam zijn luchtvaart, cultuur, sport & recreatie en horeca sterk vertegenwoordigd. Dit zijn juist de sectoren die snel geraakt werden door de coronacrisis. [.....] Ook de uitzendbranche wordt getroffen. Ruim 9% van de Amsterdamse werknemers werkt via de uitzendbranche. In Groot Amsterdam werkt 18% in een sector waar nog sprake is van groei. Dat is lager dan het landelijk gemiddelde (23%).

Twee sectoren waar nog steeds sprake is van groei zijn het openbaar bestuur en zorg & welzijn. De arbeidsmarktregio Haaglanden kent daardoor een gemengd beeld en Zuid-Holland Centraal wijkt hierdoor zelfs positief af van het gemiddelde:

De regio Haaglanden kenmerkt zich door veel werk in het openbaar bestuur. [.....] In deze regio zijn ook veel werknemers actief in de zorg en welzijn. In totaal werkt in de regio Haaglanden 27% in een van de sectoren waar nog steeds sprake is van groei. Maar voor deze regio geldt ook dat er relatief veel mensen werken via de uitzendbranche (11%), dus in een van de krimpsectoren. In totaal werkt zo'n 32% van de mensen in deze regio in sectoren met grote krimp. Het beeld voor deze regio is dus divers. Ook Zuid-Holland Centraal heeft veel werknemers die in de zorg & welzijn en het openbaar bestuur werken. Van alle werknemers werkt 28% in een groeiende sector en 27% in een sector met (zeer) grote krimp. In Zuid-Holland Centraal is het aandeel

werknemers dat werkt via een uitzendbureau met bijna 7% lager dan gemiddeld.

Voor meer informatie over werkgelegenheid op lokaal niveau, zie de volgende pubicaties van het UWV: impact corona op werkgelegenheid en regionale verschillen werkgelegenheid

Economie

Als we kijken naar de gevolgen voor de economie dan zien we de grootste economische krimp in het derde kwartaal van 2020 in Noord-Holland en dan met name in Amsterdam en Haarlemmermeer. Dit is goed te zien op de kaart onder, afkomstig van het CBS, waarin staat aangegeven hoe groot de econmische krimp in het derde kwartaal van 2020 per arbeidsmarktregio is in vergelijking met 2019.

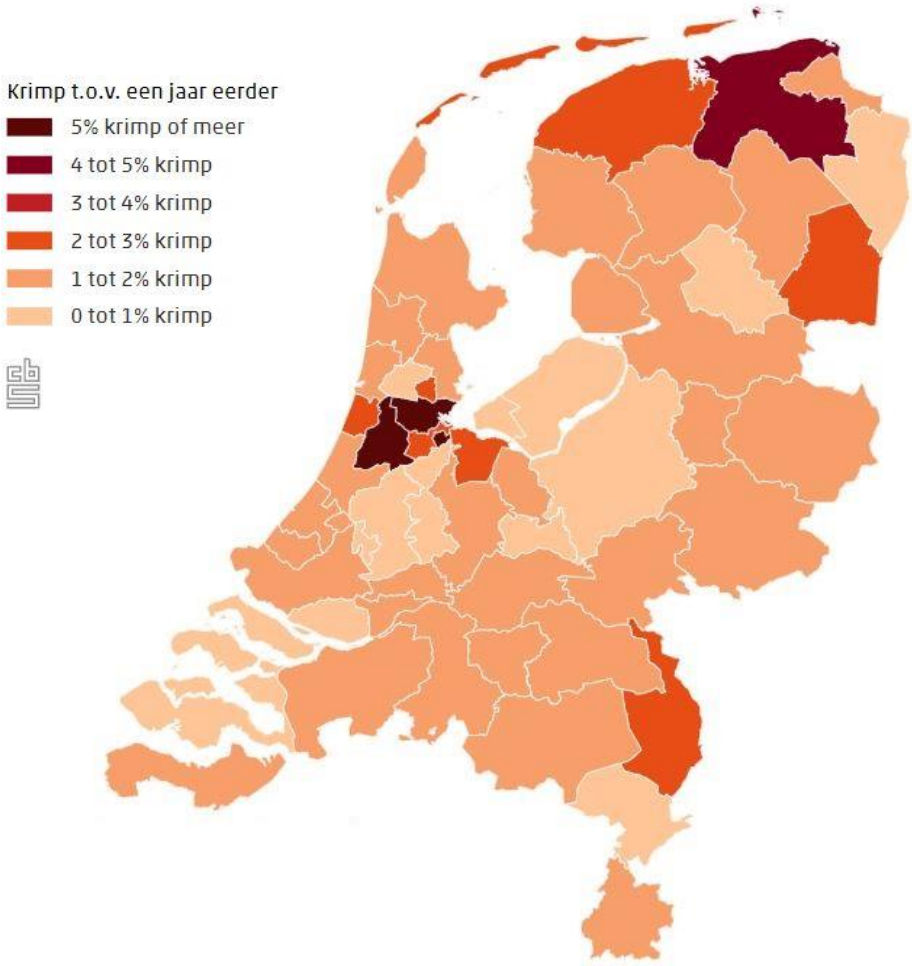

Figuur 2: economische krimp (bron, CBS)

3.3 (Nieuwe) kwetsbare groepen die geraakt worden door de coronacrisis

Hieronder benoemen we groepen die door de coronacrisis (extra) geraakt worden en die in Zuid- en of Noord-Holland extra voorkomen. Voor iedere groep geven we met een symbool aan (zie hoofdstuk 2.3) onder welke thema('s) de desbtreffende groep valt.

Laaggeletterden

Eén van de groepen die al in beeld is bij bibliotheken en die extra geraakt wordt door de coronacrisis betreft laaggeletterden. De provincie Zuid-Holland is absoluut gezien de provincie met de meeste laaggeletterden in Nederland, in totaal rond de 700.000 laaggeletterden van 16 jaar en ouder. Dat is ruim een kwart van het totaal aantal laaggeletterden in Nederland van 16 jaar en ouder (zie ook onze themarapportage Laaggeletterdheid Zuid-Holland, 2018). Vooral de arbeidsmarktregio's Haaglanden en Rijnmond hebben een hoog percentage laaggeletterden met resp. 18% en 16% van de bevolking tussen de 16 en 65 jaar (in Nederland als geheel is dit percentage 12%, bron: geletterdheidinzicht.nl). In de regio's Drechtsteden (Zuid-Holland) en Groot Amsterdam (Noord-Holland) is dit percentage met 14% ook hoger dan gemiddeld in Nederland.

Zzp'ers

Noord-Holland is de provincie met de meeste zzp'ers in Nederland. Per 1.000 inwoners zijn er hier in 2019 93 zzp'ers, waarbij Amsterdam de kroon spant met 123 zpp'ers. Voor Nederland als geheel is dit 72 zzp'ers per 1.000 inwoners. Zuid-Holland komt op een derde plaats met 71 zpp'ers (Utrecht is nummer 2 met 82). Echter, we zien dat in Zuid-Holland het aantal zzp'ers het snelst stijgt tussen 2015 en 2019, nl. met 27%; in Nederland is dit 22%. Van de 10 gemeenten met meeste zzp'ers per 1.000 inwoners in Nederland bevinden 9 zich in Noord-Holland. Voor meer informatie over aantallen zzp'ers per provincie tussen 2015 en 2019 zie het volgende artikel met infographics van de kvk. Samenvattend zien we dat deze groep, die hard wordt geraakt door de coronacrisis, de afgelopen jaren flink is gegroeid in heel Nederland en dat zzp'ers met name in Noord-Holland sterk vertegenwoordigd zijn.

Inwoners in achterstandswijken

In deze wijken doen zich meerdere problemen tegelijk bovengemiddeld voor zoals armoede, werkloosheid, (nachtelijke) geluidsoverlast, geweld, criminaliteit, verslavingsproblematiek en medische problemen en een hoger dan gemiddeld sterftecijfer. Alle genoemde maatschappelijke thema's (zie hoofdstuk 2.1) die spelen in de coronacrisis zien we al sinds jaar en dag in verhoogde mate terug in deze wijken. De meeste achterstandswijken treffen we aan in de G4, waarmee deze wijken een duidelijk aandachtspunt voor zowel Zuid- als Noord-Holland zijn. Maar ook in een aantal kleinere, provinciale, steden treffen we deze problematiek aan, zoals in Zuid-Holland in Dordrecht en Schiedam en in Noord-Holland in Zaanstad en Alkmaar. In de leefbarometer is tot op buurtniveau te zien wat de beoordeling van de leefbaarheid is; dit is een goede indicator van waar achterstandswijken zich bevinden.

Doordat in achterstandswijken verschillende kwetsbare groepen en maatschappelijke problemen op lokaal niveau samenkomen zijn veel inwoners van deze wijken kwetsbaarder voor een crisis zoals de huidige coronacrisis (maar eerder ook de kredietcrisis). Veel van de onderwerpen die vallen onder de eerder benoemde thema's, spelen een belangrijke rol in deze wijken, zoals laaggeleterdheid, werkloosheid, schuldenproblematiek, informatieachterstanden en gezondheidsproblemen. Ook wordt de sociale cohesie door het bestaan van deze

wijken onder druk gezet. Er is een kloof tussen veel inwoners van deze wijken en de gemiddelde Nederlander op het gebied van onder andere inkomen, werk, gelijke kansen en gezondheid. Deze sociaal-economische en gezondheidsverschillen tussen arm en rijk lijken verder toe te nemen door de coronacrisis[2]. Onder andere doordat inwoners van deze wijken het nog moeilijker krijgen, terwijl er elders groepen burgers zijn die goed weten om te gaan met de crisis of zelfs nieuwe kansen benutten die door de crisis geleverd worden. Pharos signaleert in het artikel "Meer migranten sterven tijdens corona-epidemie – inclusief onderzoek nodig" dat groepen in sociaal ongunstige situaties, zoals mensen in armoede, daklozen, gevangenen en verslaafden, steeds meer problemen ondervinden door de coronamaatregelen. Deze problemen doen zich bovengemiddeld voor in achterstandswijken.

Alleenstaanden en éénoudergezinnen

Alleenstaanden en mensen uit éénoudergezinnen lopen een groter risico op eenzaamheid. In de coronacrisis, waarin sociale contacten door de maatregelen beperkt worden, speelt dit nog sterker. In grote steden als Amsterdam, Rotterdam en Den Haag zijn er aanmerkelijk meer alleenstaanden en éénoudergezinnen dan gemiddeld in Nederland. De koploper op provinciaal niveau is echter Groningen (met name door veel studenten in de stad Groningen en veel alleenstaande ouderen in het landelijk gebied). Op de tweede plaats komt Noord-Holland en op de derde plaats Zuid-Holland. Hiernaast volgt een overzicht van het percentage éénpersoonshuishoudens en éénoudergezinnen in Zuid- en Noord-Holland met daaronder de 10 gemeenten in deze provincies met het hoogste percentage (de percentages betreffen het percentage van het totaal aantal huishoudens en niet van het totaal aantal inwoners).

Provincie/ gemeente	Eénpersoons-huishouden	Eénouder-huishouden	Totaal
Nederland	38,3%	7,3%	45,7%
Groningen (PV)	45,5%	6,5%	52,0%
Noord-Holland	42,5%	8,1%	50,6%
Zuid-Holland	40,0%	8,4%	48,4%
10 Steden Noord- en Zuid-Holland met hoogste aandeel:			
Delft			63,4%
Amsterdam			63,3%
Leiden			59,8%
Rotterdam			58,7%
Den Haag			57,0%
Diemen			55,3%
Vlissingen			52,3%
Zandvoort			51,5%
Haarlem			51,5%
Schiedam			51,4%

Figuur 3: percentage éénpersoonshuishoudens en éénouder-gezinnen in Nederland, Groningen en Zuid- en Noord-Holland, bron: CBS

4. Ondernomen acties in coronatijd bij bibliotheken én buiten de bibliotheeksector

Toen in maart 2020 de bibliotheekdienstverlening voor een periode stil dreigde te vallen wisten bibliotheken, na de eerste schrik, snel te schakelen. In dit hoofdstuk kijken we naar voorbeelden hoe bibliotheken in Zuid- en Noord-Holland en landelijk, zijn omgegaan met de coronacrisis in relatie tot de thema's en doelgroepen benoemd in hoofdstuk 2. Dit hoofdstuk is geen compleet overzicht van alle acties die ondernomen zijn, maar geeft een inkijk in de uitbreiding van de bibliotheekdienstverlening naar nieuwe programmavormen en nieuwe mogelijkheden om doelgroepen te bereiken. We kijken ook verder dan de muren van een bibliotheek en halen relevante voorbeelden van organisaties uit andere sectoren naar voren.

> *Het sluiten van bibliotheken is een schande die elke politicus zich moet aanrekenen, degenen die de kaalslag veroorzaken en degenen die het laten gebeuren. Bibliotheken zijn, net als ziekenhuizen, vitale organen. Het is de enige plek waar iedereen gratis wijzer wordt.*
>
> *Toine Heijmans, fragment uit een column in de Volkskrant, 5 november 2020*

4.1 Activiteiten ondernomen door bibliotheken tijdens de coronacrisis

Op landelijke schaal is er gezocht, geëxperimenteerd en ruimhartig gedeeld wat de mogelijkheden zijn van het doorzetten van (een gedeelte) van de bibliotheekdienstverlening in een periode dat de bibliotheekvestiging zelf gesloten was of (deels) heropend. In de totstandkoming van dit hoofdstuk hebben we ons gebaseerd op de gedeelde ervaringen van bibliotheken en onderstaande dossiers. In deze dossiers is meer te lezen over de bibliotheeksector en andere sectoren (hoofdstuk 4.2) tijdens de coronaperiode.

Meer voorbeelden lezen over de bibliotheeksector en andere sectoren tijdens de coronacrisis (links):

- Dossier Koninklijke Bibliotheek: de bibliotheek in coronatijd
- Dossier Basisvaardigheden op 1,5 meter afstand
- Handreiking de Bibliotheek *op school* po en COVID-19, vo en mbo
- Verschillende protocollen m.b.t. de heropening van bibliotheken
- Coronaplatform van de Boekmanstichting
- Coronadossier sociaal domein van Movisie
- Inspiratievideo 'De bibliotheek in 2020: veerkrachtig en dichtbij'

4.1.1 De bibliotheek als uitleen- en informatieplek

Bibliotheken ondernamen snel actie op het doorzetten van het uitlenen van materialen tijdens de periode dat bibliotheekvestigingen gesloten waren. Dit gebeurde in verschillende scenario's, bijvoorbeeld via het online of telefonisch reserveren van materialen die vervolgens opgehaald konden worden bij een uitdeelloket in de buitenlucht of bij mensen thuis werden bezorgd. Onderzoek onder 55 nationale bibliotheken wijst uit dat driekwart van deze bibliotheken (75%) een afhaalservice op hebben gezet[1].

De online collectie wordt tijdens de coronaperiode actief in de spotlight gezet door bibliotheken. De ThuisBieb-app maakt het gratis lenen van e-books en luisterboeken voor veel mensen mogelijk, of zij nu lid zijn van de bibliotheek of niet. Ook is er in de coronaperiode meer gecommuniceerd over de online Bibliotheek en de Luisterbieb, bijvoorbeeld via de campagne #ikleesthuis. De uitingen van de #ikleesthuis campagne hebben miljoenen mensen bereikt en had effect: in de maanden maart, april en mei lag het aantal e-book uitleningen bij

de online Bibliotheek 70% hoger dan in dezelfde periode vorig jaar en dat van luisterboeken ruim 130%[1].

Bibliotheken hebben daarnaast vaak de spreekuren, waarin over verschillende thema's informatie wordt verstrekt, vervangen door een telefonische hulplijn. Hier kon men nu terecht met vragen over bijvoorbeeld het leren van de Nederlandse taal of een digitale toepassing.

Ook wanneer de bibliotheekvestiging zelf weer open is, vaak met beperkte openingstijden, staat zowel de uitleenfunctie als de kennis- en informatiefunctie doorgaans voorop. Bezoekers kunnen vaak wel terecht voor gebruik van de collectie maar in mindere mate nog voor deelname aan activiteiten. Verschillende bibliotheken richtten een venstertijd voor risicogroepen in. Bibliotheek Rotterdam bijvoorbeeld maakte voor mensen uit een kwetsbare doelgroepen inzichtelijk welke tijdstippen behoren tot de rustige momenten in een vestiging. Daarnaast zijn er bibliotheken die speciale openingstijden hanteren voor een specifieke vorm van dienstverlening, zoals DOK Delft met een vast moment voor taalmaatjes en Taalvisite gezinnen.

4.1.2 De bibliotheek als ontwikkelplek

De programmering van de bibliotheek heeft een innovatieve vlucht genomen naar de digitale wereld. Talloze lezingen, activiteiten, spreekuren, oefengroepen en begeleiding één-op-één voor uiteenlopende doelgroepen zijn in 2020 online georganiseerd. Iets wat voor de komst van corona nog niet of nauwelijks ondernomen werd, bleek dankzij een hoog niveau van creativiteit en snel schakelen goed op poten te kunnen worden gezet.

Voor kinderen en jongeren

Online thuisactiviteiten en challenges

In de aangepaste online dienstverlening werd vanuit veel bibliotheken extra aandacht geschonken aan kinderen en jongeren die in een thuisonderwijsperiode zaten. Om hen te (blijven) binden aan de bibliotheek werd er een scala aan thuisactiviteiten en *challenges* gedeeld. Zoals een online workshop rapteksten schrijven, georganiseerd door Bibliotheek Rotterdam of de leeschallenge van Bibliotheek de Boekenberg. Bibliotheek aan den IJssel lanceerde #thuisopdrachten voor allerlei verschillende doelgroepen bestaande uit boekentips, leuke filmpjes en opdrachten om thuis uit te voeren. Vanuit een samenwerking tussen Bibliotheek de Boekenberg, de Tekenmeisjes en Probiblio ontstond Buiten Biebs, op avontuur met boeken. Dit zijn tien opdrachten, gekoppeld aan tien verschillende boeken, en zijn de aanleiding om buiten avonturen met boeken te beleven.
Ook konden kinderen vanuit huis het dynamische duo de Biebboys (Bibliotheek Gelderland Zuid) volgen via de tientallen video's die ze online deelden. Van Biebboys kon er thuis ook gemakkelijk overgeschakeld worden naar de Biebbouwers. In de Biebbouwersvideo's worden jonge kijkers uitgedaagd om deel te nemen aan een Minecraft-opdracht en een originele inzending te doen. Ook ontstond er een thuiseditie van het bekende programma Scoor een boek!, waarbij het hele gezin betrokken wordt en de bibliotheek een rol speelt, zoals Bibliotheek Kennemerwaard en Bibliotheek Waterland.

Leesbevordering

Voor de jongste doelgroep en hun ouders kwamen alternatieven voor voorleesbijeenkomsten in de bibliotheek, zoals BiebStart Online vanuit Bibliotheek Kennemerwaard. Daarnaast werd op grote schaal de VoorleesExpress (of vergelijkbare voorleestrajecten) omgegoten naar een online variant, waarbij voorleesvrijwilligers digitale middelen inzetten om op afstand samen met gezinnen in verhalen en boeken te duiken. Bibliotheken ondernamen daarbij soms de actie om voorleestasjes bij deelnemende gezinnen thuis af te leveren of digitale voorleestassen samen te stellen. Deze digitale voorleesinzet is een mooie oplossing in een situatie waarbij het alternatief bestaat uit helemaal géén voorleesmomenten voor laagtaalvaardige gezinnen. Veel bibliotheken concludeerden namelijk wel dat het betrekken van ouders bij een VoorleesExpress-traject op afstand moeilijk is. BoekStartcoaches die niet langer binnen de muren van het CJG actief kunnen zijn, hebben nieuwe manieren

gezocht. De BoekStartcoaches van Bibliotheek Rotterdam hebben een wekelijks telefonisch BoekStartcoachuurtje ingericht. Ouders kunnen daar met vragen over voorlezen terecht. Door middel van een filmfragment over het belang van voorlezen aan jonge baby's stellen de BoekStartcoaches zich voor aan jonge ouders en leggen ze de link naar het BoekStartkoffertje en het telefonische spreekuur.

Ook leesconsulenten kunnen voor een lange tijd niet bij alle scholen met een Bibliotheek *op school* terecht. Daar is inventief op ingespeeld met leesbevorderende activiteiten buiten de schoolmuren, zoals op het schoolplein. Daarnaast konden kinderen in sommige werkgebieden van bibliotheken online gebruikmaken van hulp bij het kiezen van een boek. Bibliotheek Zuid-Hollandse Delta verzorgde een online variant van Dokter Leesplezier, kinderen kunnen met deze dokter bellen via Skype.

Zomerschool

Meer dan voorheen waren kinderen in de zomerweken thuis. Dat gegeven werd gecombineerd met de vraag hoe de bibliotheek kan bijdragen aan het vergroten van een kansrijke start van het nieuwe schooljaar voor leerlingen met een lees- of taalachterstand. Het antwoord bleek te liggen in de Zomerschool, die vaak ontstaat als samenwerking tussen gemeente, bibliotheek en het onderwijs. Gedurende de zomervakantieweken wordt de bibliotheek de plek voor schoollessen en creatieve activiteiten. Sommige bibliotheken waren hier ook voor de coronaperiode al actief mee, maar voor andere bibliotheken vormde deze periode een impuls om een Zomerschool te organiseren. Zoals Bibliotheek de Bollenstreek, die dit jaar de Zomerschool heeft ingezet als voortraject van de VoorleesExpress, waarvoor een lange wachtlijst was ontstaan.

Helpende hand bij thuisonderwijs en thuis leren

Naast alle activiteiten hebben sommige bibliotheken in de periode van thuisonderwijs veel betekent door het bieden van faciliteiten voor gezinnen waar die thuis afwezig waren. De meest voorkomende actie was het uitlenen van laptops of tablets (bijvoorbeeld Bieb voor de Zaanstreek en Bibliotheek De Groene Venen). Ook hebben bibliotheken rustige en ruim opgezette studieplekken aangeboden voor kinderen en jongeren die thuis niet genoeg de rust konden vinden om aan school te werken (bijvoorbeeld Bibliotheek aan den IJssel).

Het digitale Taalhuis

Het Taalhuis in de bibliotheek was de plek vol levendige groepsactiviteiten met talloze ontmoetingen tussen taalleerders en taalvrijwilligers of tussen taalleerders onderling. Toen de bibliotheekvestigingen sloten, en de doelgroep laagtaalvaardige volwassenen nog kwetsbaarder werd, is er op grote schaal omgeschakeld naar online taalcoaching. Veel Taalhuizen pakten dit op, maar al snel bleek de grote uitdaging om laagtaalvaardigen te begeleiden naar online programmering. Lage digitale vaardigheden of beperkte toegang tot digitale apparatuur en internet vormden een belemmering voor deze online programmering. Ook het sociale aspect tijdens online oefenmomenten bleek een aandachtspunt.
Niet alleen van taalleerders vroeg online taalcoaching een omschakeling, ook taalvrijwilligers moesten in een relatief korte tijd wegwijs worden in het werken met videobelprogramma's, online materialen en begeleiding bieden aan deelnemers om online actief te worden. Vertrouwde aanpakken werden herzien om de kwaliteit van een online activiteit te bewaken. Al snel werd duidelijk dat de rol van online taalcoach niet paste bij elke vrijwilliger. Ondertussen hebben sommige Taalhuizen apart ingezet op het werven van online taalcoaches.

> *Mensen uit allerlei rangen en standen van de samenleving komen elkaar bij de bibliotheek tegen. Die functie van de bibliotheek is door de coronamaatregelen sterk onder druk komen te staan. We zijn enorm inventief gebleken op digitaal vlak, maar we moeten niet beweren dat online ontmoetingen hetzelfde effect hebben als een fysieke samenkomst.*
>
> Frans Bergfeld (Probiblio), in een interview met Anne den Dool

Digitale vaardigheden op afstand

Ook veel activiteiten om digitale vaardigheden te versterken werden op afstand georganiseerd. Het Informatiepunt Digitale Overheid en het digi-spreekuur van een aantal bibliotheken werd omgebouwd naar een telefonische hulplijn, waar mensen met vragen over digitale toepassingen en online zaken terecht kunnen. Van iedereen wordt tijdens de coronacrisis verwacht zich meer online te begeven voor werkzaken, sociaal contact, regelzaken en praktische dingen: een grote uitdaging voor de doelgroep minder digitaalvaardigen. Om hen meer wegwijs te maken in wat er op hen afkwam, hebben sommige bibliotheken instructievideo's of digitale masterclasses over digitale dagelijkse handelingen georganiseerd. Bibliotheek Rijn en Venen legde via de Digilijn mensen uit hoe online te shoppen of online contact te leggen met een bekende.

Wanneer we specifiek inzoomen op het coronavirus en digitale toepassingen, vervult de bibliotheek op landelijke schaal een rol rondom de app CoronaMelder. Inwoners kunnen bij de bibliotheek terecht voor toegang tot betrouwbare informatie over de app om vervolgens zelf tot een weloverwogen keuze te komen om de coronamelder wel of niet in gebruik te nemen. Ook biedt de bibliotheek hulp bij installatie van de app.

4.1.3 De bibliotheek als ontmoetingsplek

Waar de uitleenfunctie van de bibliotheek grotendeels intact bleef, is de bibliotheek als plek om te verblijven of voor een spontane ontmoeting of gesprek in veel gevallen in haar mogelijkheden sterk beperkt door de coronacrisis. Hiervoor werden wel enkele alternatieven in het leven geroepen. Het praatje werd door veel bibliotheken telefonisch gefaciliteerd voor ouderen. Naast het voeren van een alledaags gesprek is er door sommige bibliotheken een specifieke dienstverlening per telefoon ingericht, om inwoners bijvoorbeeld te voorzien van informatie en gesprekken over kunst (18% van 55 deelnemende bibliotheekorganisaties aan een enquête hebben aangegeven video's of telefoongesprekken over kunst en cultuur aan te bieden[2]). Bibliotheek Kennemerwaard maakt het bijvoorbeeld mogelijk dat inwoners elkaar telefonisch weten te vinden voor het delen van inspirerende kunstquotes, kunstwerken of gedichten.

Maar de bibliotheek wist op nog meer manieren voor bezoekers een online ontmoetingsplek te creëren. Denk aan lezingen, boekpresentaties, interviews met schrijvers en leesclubs. Een mooi voorbeeld hiervan is Ontmoet schrijvers online, een initiatief van een paar bibliotheken in Zuid-Holland en Probiblio, waarbij bibliotheken bekende schrijvers digitaal ontvangen.

Een aanvulling op digitaal programmeren, is het streamen van activiteiten. Deelnemers volgen de activiteit live via een scherm, soms kan een klein gedeelte van de deelnemers offline aansluiten, afhankelijk van de heersende maatregelen op dat moment. Een voorbeeld is de OBA met een livestream evenement over een terugblik op de Amerikaanse verkiezingen (*the day after*).

> *Het telefonische contact met ouderen die al een tijdje niet bij ons waren langs geweest bijvoorbeeld, beviel ontzettend goed. We hadden gedacht dat deze slapende leden zich zouden realiseren dat ze al die tijd geld hadden uitgegeven aan een bibliotheekabonnement dat ze niet gebruikten, maar niets was minder waar. Het was een mooi moment om hen bij te praten over de laatste ontwikkelingen van de bibliotheek, zoals de opening van een nieuwe vestiging.*
>
> Iris de Boer (de Bibliotheek Gouda), in een interview met Anne den Dool

4.2 Inspirerende voorbeelden van activiteiten ondernomen door andere organisaties

In veel sectoren zien we de afgelopen maanden talloze initiatieven om dienstverlening van instellingen en organisaties beschikbaar te stellen en doelgroepen te blijven bereiken. In deze paragraaf stippen we ter inspiratie een aantal interessante voorbeelden aan uit sectoren buiten de bibliotheekbranche.

4.2.1 Aanbod of dienstverlening online in plaats van offline

Musea met gesloten deuren en tentoonstellingen zonder bezoekers, dat bracht veel musea op het idee om bezoekers via een digitale tour toegang te geven tot de collectie. Er werden 360-graden foto's gedeeld, interactieve digitale tours georganiseerd, podcasts opgenomen of korte (video)posts op sociale media die een kijkje in de keuken gaven.
Veel theaters maakten het mogelijk om aangepaste voorstellingen thuis vanaf het beeldscherm te beleven. Dit gold ook voor de muziekindustrie, concerten werden gestreamd zodat fans op afstand mee konden genieten. Ook sommige (muziek)festivals en feesten waren afgelopen festivalseizoen online te bezoeken, zoals Oerol of het Amsterdams Dance Event (ADE).

In de filmindustrie was er al een groot digitaal aanbod zoals online platforms waar je tegen betaling toegang krijgt tot de film, zoals Picl. Bioscopen en filmhuizen maakten daar tijdens de coronacrisis veel gebruik van. Daaromheen werden regelmatig online nabesprekingen georganiseerd, om contact te kunnen blijven maken met het publiek. Niet alleen de cultuursector laat mensen thuis genieten van het moois wat organisaties te bieden hebben. Natuurmonumenten brengt in samenwerking met Google natuur bij mensen thuis. Zo zijn er virtuele wandeltochten te maken door 19 verschillende natuurgebieden.

Ook het onderwijs schoot mensen thuis te hulp en kennis en ervaringen werden online ruimhartig gedeeld, zoals het YouTube kanaal Geflipt waar leerkrachten thuisonderwijs tips delen met ouders.
En het project Kletsmaatjes van Het Begint met Taal speelt in op de grote behoefte onder mensen die de Nederlandse taal leren en willen blijven oefenen met spreken en contact maken. Deze behoefte is gegroeid in een periode waarin taallessen soms niet door konden gaan en taalleerders minder mogelijkheid hebben om met anderen een gesprekje aan te knopen. Kletsmaatjes maakt een vorm van taalcoaching mogelijk die volledig online plaatsvindt. Het voordeel daarbij is dat er een nieuwe groep vrijwilligers wordt aangesproken die zich specifiek aanmelden voor een online traject en beschikken over de benodigde digitale vaardigheden.

4.2.2 Stapje naar kwetsbare doelgroepen toe

Veel organisaties hebben zich verplaatst in kwetsbare groepen. Zaken zoals minder personen in één ruimte en exclusieve openingstijden voor specifieke doelgroepen hebben we veel teruggezien in de winkelbranche, zoals het 'ouderenuurtje' in de supermarkt.

Ook nam de behoefte toe om anderen op afstand te laten weten dat je aan elkaar denkt en een hart onder de riem te steken. Hier speelde het platform cor.omapost.nl goed op in door het makkelijk mogelijk te maken van het versturen van een kaartje naar grootouders. Ook kun je ervoor kiezen om post te versturen naar een onbekende, door gekoppeld te worden aan een ouder persoon die wel een kaartje kan gebruiken.

Omdat informatie over het coronavirus en de getroffen maatregelen in Nederland voor elke burger toegankelijk moet zijn, ontstonden er verschillende initiatieven van informatieverspreiding in toegankelijke taal. Zoals de tolken Nederlandse Gebarentaal die bij persconferenties aanwezig zijn. Of de websites waar betrouwbare basisinformatie (waar iedereen ten minste van op de hoogte zou moeten zijn) in begrijpelijke taal, en ondersteund door zo veel mogelijk afbeeldingen of animaties, wordt weergegeven. Dit is beschikbaar gesteld via

Corona.Steffie.nl en Stichting Lezen en Schrijven. Aanvullend werden er informatie-sheets en informatiefilmpjes in andere talen opgesteld en verspreid door Pharos en de Rijksoverheid.

Een andere kant van de informatiestroom die met de aantocht van het coronavirus ook om de hoek is komen kijken, zijn berichten over het virus en de verspreiding die gestoeld zijn op onjuiste informatiebronnen of onjuiste aannames. Wereldwijd is er veel aandacht voor het 'factchecken' van nieuws dat over covid-19 verspreid wordt. Daarnaast zijn er campagnes op sociale media om in actie te komen tegen de verkeerde informatie en adviezen die gedeeld worden.

4.2.3 Wederdiensten voor elkaar

Op landelijk en lokaal niveau ontstonden er verschillende initiatieven om er voor elkaar te kunnen zijn en wederdiensten uit te wisselen. Overzichten van (digitale) activiteiten en het online uitwisselen van hulpvragen en hulpaanbod werden op verschillende platforms inzichtelijk gemaakt, zoals 'aandacht voor elkaar', 'corona helpers' of 'NLvoorelkaar'. Specifiek gericht op de horecasector ontstond er de beweging *Support Your Locals* waarmee mensen werden opgeroepen om boodschappen en maaltijden bij lokale horeca ondernemers in te slaan. Dit ging gepaard met allerlei horecaplekken die drankjes en eten in bezorg- of afhaalvorm aanboden.

Veel goederen of materialen waren op de plek waar ze oorspronkelijk goed benut zouden worden opeens overbodig, door stilgevallen sectoren of dienstverleningen. Massaal werden deze overschotten beschikbaar gesteld voor plekken waar het beter benut zou worden. Denk aan vliegtuigmaaltijden die werden uitgedeeld voor zorgpersoneel. Of de vele bloemstukken die vanuit de bloemenindustrie voor een spotprijs werden verkocht. Ook waren er particulieren die hun voorraad beschermingsbrillen of mondkapjes beschikbaar hebben gesteld aan de zorg.

Vanuit deze gedachte is bijvoorbeeld ook het platform Recruiters for good' ontstaan. Niet om overshotten van materialen aan te bieden, maar om corona-gerelateerde vacatures en werkzoekenden aan elkaar te matchen. Dit platform is specifiek voor werkzoekenden die door de coronacrisis hun baan zijn verloren en specifiek voor organisaties die noodvacatures open hebben staan. Andere organisaties die tijdelijk minder werkaanbod hebben voor medewerkers lossen dat op door medewerkers beschikbaar te stellen binnen andere sectoren. Zo liet de Efteling weten de ouderenzorg te gaan ontlasten door langdurig medewerkers beschikbaar te stellen voor werkzaamheden als het zetten en schenken van koffie en thee, het serveren van maaltijden en bewoners gezelschap te houden.

5. Rollen die gemeenten in Zuid- en Noord-Holland innemen ten aanzien van corona

Bibliotheken zijn net als inwoners en organisaties in gemeenten afhankelijk geweest van de besluitvorming van de overheid rondom de coronacrisis. In dit hoofdstuk kijken we naar wat voor soort gemeenten in deze coronatijd er te onderscheiden zijn (paragraaf 5.1) en wat zij hebben ondernomen rondom welke thema's gericht op welke doelgroepen (paragraaf 5.2).

> ***Burgemeesters: coronacrisis verergert tweedeling in maatschappij***
>
> *De coronacrisis veroorzaakt in achterstandswijken een exponentiële groei van problemen als onderwijsachterstand, armoede, huiselijk geweld, werkloosheid en ondermijnende criminaliteit. De tweedeling in de maatschappij en de kansenongelijkheid nemen toe.*
>
> *Dat stellen de burgemeesters van vijftien grote en middelgrote steden in een manifest dat zij vanochtend overhandigen aan het kabinet.*
>
> Bron: fragment uit artikel NOS, 16 juni 2020

5.1 De rollen van gemeenten

Gemeenten zie je in tijden van de coronapandemie verschillende rollen aannemen die hieronder zijn gecategoriseerd. Tussen de categorieën of rollen zit soms overlap, wat betekent dat een gemeente meerdere rollen kan vervullen in de lokale gemeenschap.

De economisch gedreven gemeente (met stip op één)

Deze gemeenten hebben in de coronaperiode vooral financieel-economische maatregelen genomen, gericht op partijen als het lokale bedrijfsleven, zzp'ers en nieuwe werklozen in de gemeente. Deze gemeenten houden een pleidooi voor deze doelgroepen en proberen daadwerkelijk acties te ondernemen, waar deze doelgroepen en organisaties financieel profijt van hebben en die de lokale economie ondersteunen. Dit is de rol die veruit het vaakst door gemeenten wordt opgepakt. Ook het landelijk overheidsbeleid is sterk gericht op financieel-economische ondersteuning; denk aan de TOZO en NOW regelingen. Gemeenten voeren de TOZO regelingen uit.

De maatschappelijk betrokken gemeente

Deze gemeenten hebben in de coronaperiode diverse activiteiten ondernomen, zoals aangepaste culturele activiteiten die passen binnen de anderhalvemetersamenleving, naastenzorg en gemaksverhogende activiteiten. Maar ook activiteiten gericht op eenzame burgers, jongeren, ouderen, alleenstaanden, éénoudergezinnen en mensen met een dagbesteding. Ook zorginstellingen (dankzegging aan de zorgprofessionals) en non-profit organisaties die afhankelijk zijn van inkomsten van bezoekers, krijgen de aandacht van de maatschappelijk betrokken gemeente. Denk bijvoorbeeld aan de gemeente Breda waarin een nieuw theaterstuk over de impact van corona is bedacht en uitgevoerd. Dit was een samenwerking tussen de Grote Kerk en diverse Bredase culturele partners, mogelijk gemaakt door de gemeente.

Deze rol is soms lastig op te pakken voor gemeenten: vaak ontbreekt het aan de nodige extra middelen hiervoor (vooral financiële steun) en moeten er, moeilijke, keuzes gemaakt worden. Gemeenten hebben ook niet het antwoord op alle nieuwe maatschappelijke vragen die door corona opkomen. Ze volgen de richtlijnen vanuit de

landelijke overheid en het RIVM, die vooral gaan over gezondheid, veiligheid en economie, en niet zozeer over de kwaliteit van leven. Bovendien verandert het landelijk beleid aangaande corona(maatregelen) regelmatig.

> *De bibliotheek heeft zich ontzettend snel aangepast op de coronasituatie met diensten zoals de mogelijkheid om boeken te reserveren en af te halen en 'Bieb voor jezelf'. Zo konden onze inwoners in deze ongewone tijd gelukkig volop blijven lezen. En daar mogen we best trots op zijn. Dit is lang niet in alle gemeenten gelukt.*
>
> Wethouder De Bruijn, gemeente Voorschoten, Voorschoten Online

De nieuw-communicerende gemeente

Deze gemeenten hebben in de coronaperiode vooral ingezet op communicatie met de burger. Denk daarbij aan nieuwe communicatie- & PR-activiteiten in crisistijd, zoals het gebruik van nieuwe media en kanalen en van verschillende talen. Ze hebben zich ingezet met belangenbehartigende activiteiten (publieksvriendelijke acties, oproepen/pleidooien) en hebben zich in sommige gevallen als regisseur ontpopt in de lokale samenleving.

Bijna alle gemeenten in de provincies Zuid- en Noord-Holland hebben deze rol willen oppakken en zich toe-eigenen. Communiceren en informeren valt ook onder de rol die de gemeente van oudsher heeft. Maar de ene gemeente pakt die rol in de huidige crisis met verve en actuele ervaring (zie ook paragraaf 5.2), en bij de andere gemeente blijft die rolinvulling nieuw en onwennig.

De eigenwijze gemeente

Deze rol zien we minder vaak bij gemeenten. Dit zijn gemeenten die in de coronaperiode een meer eigen koers bewandelen. Denk daarbij aan activiteiten waarbij de grenzen van beleidsruimte en praktische mogelijkheden zijn gezocht en benut voor lokale invulling. Activiteiten die 'op de rand' van de wet- en regelgeving en van de adviezen van het RIVM zijn ondernomen, activiteiten die naast digitaal toch ook fysiek zijn of worden aangeboden en activiteiten die vóór corona niet mogelijk waren, maar door corona wel. Het zijn gemeenten die de instelling hebben: wij nemen 'geen halve maatregel in de anderhalvemetersamenleving'. Het zijn kritische gemeenten die het kabinet scherp willen houden op diverse thema's, zoals het pleidooi van vijftien gemeenten voor onorthodoxe maatregelen in achterstandswijken tijdens corona (zie ook citaat met bron bij de inleiding van dit hoofdstuk).

5.2 Activiteiten binnen gemeenten

De gemeenten hebben dus in de coronatijd verschillende gedaantes aangenomen en daarbij verschillende activiteiten opgepakt. In deze paragraaf hebben we ter illustratie een aantal van deze activiteiten opgenomen om hier een idee bij te krijgen.

In de coronatijd hebben we gezien dat de overheid en dus de gemeenten vooral focussen op de economie en financiën en het nemen van ondersteunende maatregelen richting bepaalde doelgroepen op dat gebied. Daarnaast zien we dat gemeenten zich zorgen maken om 'bestaande' kwetsbaren die door corona nóg meer zichtbaar worden. Voor de gemeenten zijn de 'nieuwe' kwetsbaren door corona vaak jongeren.

Financieel-economische activiteiten (met stip op één)

Er zijn door de overheden, zoals gemeenten, vele financieel-economische activiteiten ondernomen:

- Extra regelingen voor zelfstandige ondernemers (incl. zzp'ers): uitvoering van de TOZO-regeling 1 en 2 (tijdelijke overbrugging).
- NOW-regeling (tijdelijk overbrugging voor werkbehoud).
- Financiële injecties gemeenten: bijvoorbeeld tijdelijk geen handhaving op parkeren in gemeente Oss.
- Extra en nieuwe ruimte voor terrassen voor de horeca (in gemeente Rotterdam).
- In sommige gemeenten werden richting burgers en ondernemers geen belastingen geheven en ook geen aanslagen, aanmaningen en dwangbevelen. Het innen van belastingen werd opgeschort. Voorbeeld hiervan is de Zuid-Hollandse gemeente Noordwijk.
- In veel gemeenten worden burgers opgeroepen om de lokale economie te ondersteunen (oproep vanuit gemeente: ondersteun je lokale winkels en bedrijvigheid).
- Lokale samenwerking in gemeenten die werd gestimuleerd en financieel ondersteund door de gemeente en de betrokken provincie.

Maatschappelijke activiteiten

Gemeenten hebben tijdens corona diverse maatschappelijke activiteiten ondernomen, maar dit is op cultureel gebied en voor (sport)verenigingen wel beperkt gebleven. Men ging eerder over op 'sluiting' dan creatief denken wat er nog mogelijk was binnen de kaders. Denk aan 'anderhalvemeteractiviteiten', zoals in sport en beweging, muziek, dans en meer, waar creatieve oplossingen een optie kunnen zijn in plaats van sluitingen. Mooi voorbeeld van een ondernomen activiteit op dit gebied door een gemeente is het Vakantie-doeboek in gemeente Ede.

We zien wel aardig wat gemeenten die zich sterk hebben gemaakt voor zorgmedewerkers en voor kwetsbare doelgroepen zoals zieken, dak- en thuislozen, multiprobleemgezinnen (vaak in achterstandswijken), eenzame ouderen, mensen die al vóór corona in armoede leefden en jongeren. Zo werd in deze tijd van crisis soms 'het onmogelijke mogelijk': er werden in dit kader activiteiten georganiseerd als het beschikbaar stellen van vele tablets en laptops aan ouderen en kinderen (zoals in de gemeenten Gouda, Delft, Helmond, Hoorn), het verplaatsen van nachtopvang naar hotels en het versnellen van aanvragen bij de gemeente. In sommige gemeenten heeft men geëxperimenteerd met het gratis thuis laten bezorgen van ID-kaarten, paspoorten en reisdocumenten, bijvoorbeeld in de Noord-Hollandse gemeente Alkmaar.

Communicatie en informatie

Door corona bezigen gemeenten nog meer overheidscommunicatie dan normaal. Deze communicatie- en informatiefunctie hebben veel gemeenten, met wisselend succes, stevig opgepakt, want dit biedt concrete mogelijkheden voor actie. Hieronder volgen voorbeelden van (nieuwe) communicatie en informatie van gemeenten:

- Gemeenten boden niet alleen de reguliere communicatieactiviteiten aan, maar men zocht ook naar nieuwe wegen om burgers te bereiken, zoals social media meer benutten om het bereik te vergroten, nieuwe telefonische hulplijnen, nieuwe websites, etc.
- In verband met de multiculturele samenleving is binnen sommige gemeenten de communicatie ook in verschillende talen uitgevoerd.
- De burgemeester in gemeente Vijfheerenlanden, provincie Zuid-Holland, belt nabestaanden waarvan een gezinslid is overleden.

- De gemeenten hebben diverse pleidooien gehouden om burgers te beïnvloeden (‘oproepen tot’). Bijvoorbeeld de oproep tot het ophouden met hamsteren (in het begin van de coronacrisis de run op supermarkten), de oproep tot het ondersteunen van lokale ondernemers en de lokale economie, de oproep tot steun van de zorgprofessionals, de roep om acceptatie van handhavers, en de lokale beslissingen zoals de tijdelijke verplichting van mondkapjes in Amsterdam en Rotterdam.
- In sommige gemeenten zijn onder de bevolking gedegen onderzoeksprogramma’s opgezet waarmee men de gemoedtoestand n.a.v. corona onder burgers monitort en daarover communiceert. Voorbeelden hiervan zijn de gemeenten Den Bosch, Breda, Eindhoven en Hardenberg.
- De informatie vanuit gemeenten over de Corona-app.

Wat opvalt is dat gemeenten er vaak voor kozen om bijeenkomsten af te gelasten of fysiek en coronaproof door laten gaan in plaats van deze publieksactiviteiten digitaal te verzorgen. Fysieke contacten en overleggen werden soms digitaal geregeld, maar ook daar zie je na verloop van tijd de digitale moeheid toeslaan. Het lijkt er ook op dat er in gemeenten weinig (nieuwe) virtuele activiteiten zijn georganiseerd. Met andere woorden: de publieksactiviteiten van gemeenten zijn in het algemeen op een laag pitje komen te staan; voor de schermen viel het stil, achter de schermen draaide de organisatie door.

Burgers en inwoners van gemeenten zijn overigens niet altijd tevreden over de communicatie en informatie vanuit gemeenten ten tijde van corona[1]. De VNG heeft zich daarvoor ook opgeworpen en ondersteuning aangeboden richting gemeenten.

De eigenwijze gemeente:

Er is een aantal gemeenten in de provincies Zuid- en Noord-Holland dat deze eigen koers heeft willen varen. Voorbeelden van acties van deze gemeenten zijn:

- de gemeente Delft die met een officiële ‘politiek geitenpaadje’ werkt om digitale besluitvorming mogelijk te maken (zie dit artikel) – dit is inmiddels *bon ton* geworden in gemeenteland;
- de gemeente Rotterdam, die van de nood een deugd maakte door in de eerste coronagolf snellere terrasprocedures mogelijk te maken en daarna, ook in het najaar, door te gaan met deregulering op dat vlak;
- het eerder aangehaalde pleidooi van vijftien gemeenten, waaronder een aantal gemeenten in Zuid- en Noord-Holland, voor onorthodoxe maatregelen in achterstandswijken tijdens corona;
- Een voorbeeld buiten Zuid- en Noord-Holland zijn de gemeenten Twenterand en Zutphen die in respectievelijk mei en oktober ‘gewoon’ fysieke raadsvergaderingen hebben gehouden, terwijl de meeste gemeenten deze fysieke raadsvergaderingen annuleerden en/of deels overstapten op digitaal.

6. Wat kan de bibliotheekbranche meenemen naar de toekomst?

Enerzijds liggen er kansen voor de bibliotheek: de maatschappelijke waarde van de bibliotheek is in deze periode overduidelijk. De kwetsbare groepen die de bibliotheek al bedient, blijken in deze crisis hard geraakt te worden. Verschillende doelgroepen hebben vanwege de coronacrisis (nog sterker) behoefte aan ondersteuning op het gebied van digitale- en taalvaardigheden, het vinden van een baan, omgaan met schuldenproblematiek, scholing en leerachterstanden, toegang tot informatie over bijvoorbeeld gezondheid en het verhelpen van eenzaamheid. Ook zijn er potentieel nieuwe doelgroepen naar boven gekomen die baat kunnen hebben bij de dienstverlening van de bibliotheek.

Anderzijds zijn er uitdagingen: bibliotheken kunnen voor langere of kortere periode door de overheid gesloten worden wanneer de coronabesmettingen oplopen. Indien bibliotheken wel geopend zijn, mogen er minder mensen naar binnen dan voorheen, moet er altijd afstand gehouden worden, is er wellicht een tekort aan personeel en vrijwilligers en zijn er nog allerlei extra maatregelen van toepassing. Bepaalde activiteiten zijn hierdoor moeilijker te organiseren, samenwerken wordt ingewikkelder, doelgroepen zijn soms moeilijker te bereiken en sommige doelgroepen blijven vanwege hun gezondheid liever zoveel mogelijk thuis. Bovendien heeft de coronacrisis de nodige financiële impact op de bibliotheek.

Hoe kan de bibliotheek in deze complexe situatie haar dienstverlening verder versterken en met welke partners werkt ze daarvoor het beste samen? In dit laatste hoofdstuk wordt beschreven hoe de bibliotheek succesvol kan anticiperen op ontwikkelingen rond de coronacrisis en misschien ook op nieuwe crisissen in de toekomst.

6.1 Wendbaar, veerkrachtig en creatief

De afgelopen maanden hebben ons geleerd dat bibliotheken ontzettend veerkrachtig en wendbaar zijn. Veel Zuid- en Noord-Hollandse bibliotheken hebben in 2020 slimme en creatieve oplossingen bedacht om hun publiek zo goed mogelijk van dienst te zijn, ondanks de maatregelen. Veel Bibliotheken zijn meer flexibel gaan werken: ze moeten voortdurend inspelen en anticiperen op steeds veranderende omstandigheden.

Medewerkers en organisatie

De online ontwikkelingen in combinatie met het door de situatie vereiste flexibeler werken heeft tot een aantal innovaties in de dienstverlening en in de manier van werken geleid bij bibliotheken. Dit biedt ook kansen voor de toekomst. Leerpunten uit de crisis kunnen gebruikt worden om een organisatie zo in te richten dat deze zich snel aan kan passen aan een gewijzigde situatie, bijvoorbeeld die van een nieuwe (intelligente) lockdown, digitale ontwikkelingen die elkaar in rap tempo opvolgen en de opkomst van ‘nieuwe’ kwetsbare groepen. De hiervoor benodigde flexibiliteit in de organisatie stimuleert ook innovaties. Innovatieve ontwikkelingen zoals we die tijdens de crisis hebben gezien bij bibliotheken (zie hoofdstuk 4) hebben tot gevolg dat de transitie van de bibliotheek niet alleen verteld maar ook gezien wordt. Dit kan personeel aantrekken dat interesse heeft in deze nieuwe (digitale) ontwikkelingen en dienstverlening wat vervolgens deze ontwikkelingen binnen de bibliotheek weer versterkt.

Het ontwikkelen van beleid op het flexibel werken in een veranderende organisatie is belangrijk met aandacht en keuzes voor onder andere hybride werken (thuis/op kantoor – online/offline), het zorgen voor een goed ICT-systeem en bijbehorende apparatuur inclusief laptops en smartphones voor medewerkers, het ontwikkelen van digitale vaardigheden van medewerkers, het serieus werk maken van de digitale bibliotheek en innovaties daarin, bepaalde medewerkers of managers een voortrekkersrol laten nemen (aanjagers) en het bevorderen van intercollegiaal contact.

Het is belangrijk om rekening te houden met het feit dat de benodigde veerkracht van organisaties, het meer flexibel werken, veel van medewerkers vraagt. Dit is goed te zien in de coronacrisis waarin dit extra is uitvergroot. Veel mensen vinden het lastig dat de situatie steeds verandert en voelen zich hierdoor onzeker. Daarnaast hebben ze misschien te maken met zorgen over hun gezondheid of die van hun naasten, vereenzaming of juist overprikkeling en stress door het thuiswerken. De balans tussen werken en thuis vervaagt wat lastig kan zijn. De juiste begeleiding van medewerkers, intercollegiaal contact en alert zijn op signalen van stress kunnen problemen op langere termijn voorkomen.
Een mooi voorbeeld tijdens de coronacrisis: toen de bibliotheken in november 2020 opnieuw voor twee weken gesloten werden, besloot een aantal bibliotheken haar medewerkers voor twee dagen met betaald verlof te sturen. Zodat zij daarna weer met frisse energie aan de slag konden met het opzetten van haal- en brengdiensten of online activiteiten. Andere bibliotheken stuurden medewerkers een kaart of pakketje met een opsteker of bedankje toe. Allemaal manieren om de waardering voor medewerkers uit te spreken.

Gemeenten

Ook gemeenten worden geraakt door de coronacrisis. Ze maken zich zorgen over de eigen financiële begroting en de toekomst van hun bestaansrecht. In zijn algemeenheid hebben ze nu te maken met wegvallende inkomsten, bijvoorbeeld belastingen (toeristenbelastingen of op evenementen), in combinatie met een toename van uitgaven voor bijvoorbeeld de volksgezondheid. Tegelijkertijd moeten ze de coronacrisis in hun werkgebied managen (zie hoofdstuk 5). In combinatie met andere ontwikkelingen, waaronder het feit dat er vanuit de rijksoverheid taken zijn overgeheveld naar gemeenten, heeft dit ook gevolgen voor bibliotheken vanwege veranderende prioriteiten bij gemeenten en mogelijk afnemende subsidies in de toekomst.

Dit bibliotheek levert op veel gebieden een toegevoegde maatschappelijke waarde en daarmee meerwaarde voor de gemeente. In de coronacrisis is dit ook weer sterk naar voren gekomen. Dit is een belangrijk gegeven dat gebruikt kan worden in de communicatie en omgang tussen de bibliotheek en de gemeente.

Maatschappelijke waarde

De Zuid- en Noord-Hollandse bibliotheken hebben aangetoond hoe waardevol hun kernfuncties zijn en wat voor centrale maatschappelijke rol ze vervullen, juist in deze soms ingewikkelde tijd. Desondanks bestaat de vrees dat in 2021 de subsidiegelden voor bibliotheken lager uitvallen. In combinatie met het wegvallen van een deel van de inkomsten, brengt dit de nodige risico's met zich mee.
Op verschillende vlakken draagt de bibliotheek bij aan een oplossing voor ontstane problemen, zoals eerder in deze publicatie uiteengezet (zie paragraaf 2.2 en 4.1). Het is belangrijk voor bibliotheken om deze maatschappelijke meerwaarde in kaart te brengen, bijvoorbeeld in het jaarverslag en/of een apart rapport Maatschappelijke Waarde. Vervolgens kunnen bibliotheken dit doelgericht gebruiken in de communicatie richting overheid en gemeenten en andere belangrijke (potentiële) partners en stakeholders zoals het bedrijfsleven en maatschappelijke partners. Het doel hiervan is het aantonen van de maatschappelijke waarde van de bibliotheek en het realiseren van een bredere financiële basis. (Landelijke) PR rond de bijdrage van bibliotheken aan de maatschappij draagt hier ook aan bij.

Zichtbaar blijven onder bestaande leden en bezoekers en nieuwe doelgroepen aantrekken

Het is van belang dat bibliotheken zichtbaar blijven richting partners, maar de zichtbaarheid naar de gebruikers van de bibliotheek is net zo belangrijk. De vertrouwde dienstverlening van bibliotheken is in coronatijd overduidelijk veranderd. Voor veel leden en bezoekers betekent dit dat het gebruikelijke wekelijkse of maandelijkse bibliotheekbezoek er anders uit is komen te zien. Een deel van de bezoekers zal vanwege het deels wegvallen van de fysieke verblijfs- en ontmoetingsfunctie van de bibliotheek zelfs helemaal zijn weggebleven. Het is belangrijk om het contact met deze groepen te behouden en zichtbaar te blijven, fysiek en digitaal. En om

er voor te zorgen dat het snel weer een gewoonte wordt om de bibliotheek te bezoeken. In hoofdstuk 4.1 zijn verschillende voorbeelden voorbij gekomen die laten zien hoe bibliotheken hun dienstverlening hebben aangepast aan de nieuwe situatie. Naast een oplossing voor de huidige situatie en nieuwe mogelijkheden voor bestaande doelgroepen biedt dit ook kansen voor de toekomst. Zo zijn sommige nieuwe vormen van (online) dienstverlening blijvend in te zetten na de coronacrisis en kunnen hiermee ook nieuwe (kwetsbare) doelgroepen bereikt worden zoals starters op de arbeidsmarkt, 'nieuwe' werklozen, zzp'ers en jongeren die met nieuwe problemen kampen ten gevolgde van de crisis.

De digitale bibliotheek in de lift

De digitale bibliotheek maakt het mogelijk op het netvlies van leden en bezoekers te blijven als bibliotheek en om nieuwe doelgroepen aan te trekken. De coronacrisis heeft duidelijk gemaakt hoe belangrijk de online dienstverlening van bibliotheken is. In tijden waarin mensen gevraagd wordt zoveel mogelijk thuis te blijven, is het online aanbieden van collectie en toegang tot informatie nog belangrijker geworden. Dit maakt dat het nog urgenter is dan het al was om ontwikkelingen op dit vlak (op landelijk niveau) goed te organiseren. Zodat de bibliotheek kan voldoen aan de toenemende behoefte van mensen om zich thuis bezig te houden. Denk aan:

- Digitaliseren van Taalcafés;
- Online programmering via een streamingskanaal;
- Online platform voor communities ter aanvulling op de bibliotheek als fysieke ontmoetingsplek: KennisCloud.

6.2 Mogelijke acties om nu en in de toekomst in te spelen op trends en ontwikkelingen

Op welke trends en ontwikkelingen kunnen bibliotheken vanuit hun informatiefunctie, educatieve en maatschappelijke functie en/of ontmoetingsfunctie inspelen, nu ten tijde van corona en in de toekomst? Per thema volgen hieronder suggesties voor mogelijke acties die bibliotheken kunnen ondernemen. Soms nieuw, soms uitgewerkt door één of meerdere bibliotheken tijdens de crisis (zie hoofdstuk 4), en blijvend relevant.

Sociale cohesie en eenzaamheid

- Bevorderen van lokale samenwerking in tijden van crisis. Een mooi voorbeeld daarvan is een Lokale Denktank van verschillende lokale partijen in Maastricht, waar de bibliotheek aan deelneemt.
- Bevorderen van netwerken en contact door het organiseren van (digitale) speeddates tussen bijvoorbeeld studenten die nieuw in de stad zijn of pas gepensioneerden of tussen werkzoekenden en werkgevers.
- Maatjesprojecten faciliteren waarbij welzijnsorganisaties en/of de gemeente met bibliotheken samenwerken.
- Digitaal koffie-uurtje voor ouderen, in samenwerking tussen bibliotheek en welzijnsorganisaties.
- Telefonisch contact onderhouden met kwetsbare doelgroepen, zoals kwetsbare ouderen. Door bibliotheekmedewerkers of door een telefoonboom tussen mensen onderling te faciliteren (bibliotheek belt a, a belt b, b belt c, enzovoort).
- Inzet van gastvrouwen en -heren in de bibliotheek om mensen te ontvangen, op maatregelen te wijzen en wegwijs te maken.
- Samenwerking met het Rode Kruis op informatievoorziening rond het burgerhulpverleningsnetswerk Ready2Help en voorlichting richting bijvoorbeeld laaggeletterden en minder digitaalvaardigen.

Taal- en digitale vaardigheden

- Digitale taalcoaching of taalcoaching in de buitenlucht, één op één of in groepsverband.
- Telefonische spreekuren voor mensen met vragen over het leren van de Nederlandse taal, digitale toepassingen of de digitale overheid.

- Webinars of uitlegvideo's over verschillende digitale handelingen, zoals: het invullen van een online formulier, online een aankoop doen of videobellen.
- Begeleiden en ondersteunen van vrijwilligers in het organiseren van online taalactiviteiten of cursussen digitale vaardigheden.

Werkloosheid en schuldenproblematiek

- Lokale banenmarkt (online of als fysiek evenement) waarbij de bibliotheek samenwerkt met de gemeente, UWV of uitzendbureaus.
- Community voor zzp'ers of werkzoekenden faciliteren, fysiek of via een digitaal platform als KennisCloud.
- Netwerkbijeenkomsten zoals Walk & Talk organiseren met cursussen voor werkzoekenden en de mogelijkheid ervaringen uit te wisselen met andere werkzoekenden via de bibliotheek.
- Stageplekken en werkervaringsplekken bij de bibliotheek openstellen, in samenwerking met het onderwijs.

Mentale en fysieke gezondheid

- Programma's om thuis fysiek en/of mentaal fit te blijven voor kwetsbare groepen, zoals via het online Digi-Taalhuis aangeboden wordt.
- Corona- of vaccinatiespreekuur, bijvoorbeeld gelinkt aan het IDO, in samenwerking met de GGD.
- Programma's rondom mindfulness en het voorkomen van stress, voor studenten of werkenden.
- Psychosociale hulp waarbij de bibliotheek samenwerkt met welzijnsorganisaties of het Rode Kruis.
- De bibliotheek inrichten als een prettige plek om te verblijven, een plek om even te zijn en te ontspannen.

Scholing en leerachterstanden

- Zomerschool voor leerlingen die een leerachterstand hebben opgelopen.
- Bieden van werk- en studieplekken (indien nodig op basis van reservering) in de bibliotheek.
- Uitlenen van tablets, laptops en andere devices in samenwerking met bijvoorbeeld de gemeente, goede doelen of welzijnsorganisaties.
- Stageplekken in de bibliotheek organiseren in samenwerking met opleidingen en de gemeente.
- Het uitvoeren van online activiteiten door leesconsulenten van de bibliotheek.
- Het opzetten van Digichallenges rond schoolopdrachten.

Toegang tot betrouwbare informatie

- Haal- en brengdiensten van collectie voor kwetsbare groepen (of voor nieuwe doelgroepen, die bijvoorbeeld vanwege een volle agenda geen tijd hebben voor een bibliotheekbezoek).
- Nepnieuws bestrijden door betrouwbare informatie te verstrekken of door te verwijzen naar betrouwbare bronnen; de bibliotheek kan hierin een gidsfunctie nemen.
- Gespreksplatformen opzetten over actuele maatschappelijke kwesties, zoals nu bijvoorbeeld nepnieuws rond het coronavirus, de aanpak van het virus door de overheid, wel of niet vaccineren of de balans tussen werken en privé bij thuiswerken.
- Experimenteren met burgerkastjes en deze – in samenwerking met de gemeenten – beschikbaar stellen om het distributienetwerk van de bibliotheek fijnmaziger te maken en de noodzaak tot verplaatsen te verkleinen. Bijvoorbeeld door als bibliotheek aan te haken bij minibiebkastjes. Mooi voorbeeld is in Rotterdam waar de bibliotheek minibiebs ondersteunt.

Bronnen

Hoofdstuk 3:

[1] J.M.D, Galema (2010), *Epidemieën zijn moeilijk beheersbaar*.

[2] K. van Brakel, F. Kalkhoven, M. de Vries en S. Wagenaar, *Coronacrisis: regionale verschillen in impact op werkgelegenheid*, UWV arbeidsmarktinformatie, 4 juni 2020.

[3] A. Hiemstra, T. Moons en E. Smulders (juli 2020), *Impact coronacrisis op aanpak van gezondheidsverschillen*, Pharos.

Hoofdstuk 4:

[1] Leeslust tijdens coronacrisis aangewakkerd door #ikleesthuis, CPNB (2020).

[2] Koninklijke bibliotheek: Dossier Koninklijke Bibliotheek: de bibliotheek in coronatijd en dan het artikel “Rozet: Kunsttelefoon” onder de kop “Nederlandse bibliotheken zoeken naar oplossingen”.

Hoofdstuk 5:

[1] S. Plantinga, Totta Research, *Burgers ontevreden over corona-communicatie vanuit gemeente, 27 maart 20020*.

Bijlage:

[1] Lisette Kuyper en Kim Putters (18 mei 2020), *Zicht op de samenleving in coronatijd: Eerste analyse van de mogelijke maatschappelijke gevolgen en implicaties voor beleid*, Sociaal en Cultureel Planbureau.

[2] Claire Boonstra (18 april 2020), Corona & Onderwijs – *drama of kans?*.

[3] *Onderzoek impact coronamaatregelen op kinderen en jongeren,* 29 juni 2020, iresearch i.o.v. JOGG.

[4] Milou Dekkers (18 mei 2020), *Corona: leerachterstand door afstand?*

[5] Thijs Bol (30 april 2020), *Sociale ongelijkheid in thuisscholing tijdens de corona-crisis*, UVA.

Bijlage: maatschappelijke thema's gerelateerd aan de coronacrisis

1. Sociale cohesie en eenzaamheid

De uitwerking van de coronacrisis op de sociale cohesie gaat twee kanten op. We zien aan het begin van de crisis dat burgers, bedrijven en instellingen zich vaak goed aan de maatregelen hielden. Ook talloze snel opgerichte burgerinitiatieven om boodschappen te doen voor kwetsbaren, onbekenden te bellen die eenzaam zijn of initiatieven die vraag en aanbod aan vrijwillige inzet bij elkaar brengen, ondersteunen de sociale cohesie[1].

Maar naarmate de maatregelen langer duren komt de sociale cohesie ook onder druk te staan. Een voorbeeld zijn jongeren en studenten die hun energie kwijt moeten en hun sociale contacten tijdens corona sterk zien teruglopen. Een gevolg zijn bijeenkomsten en feesten, waar corona maatregelen soms genegeerd worden. Er zijn groepen die niet geloven in het nut van de maatregelen of twijfelen aan het bestaan van het virus en die steeds sterker van zich laten horen via demonstraties en (sociale) media. De toenemende ongelijkheid tussen burgers die hard en minder hard door de coronacrisis geraakt worden, zet de sociale cohesie ook onder druk.

Verder hebben de coronamaatregelen een beperkende invloed op activiteiten en voorzieningen waar mensen elkaar kunnen ontmoeten: afgelaste dagbestedingsactiviteiten en ontmoetingsplekken als buurthuizen, bibliotheken, (sport)verenigingen en horeca[1] maar ook familiebezoek aan verpleeghuizen dat aan voorwaarden onderhevig is. Daarnaast werken veel mensen thuis. Dit alles beperkt sociale interactie met risico op meer eenzaamheid onder bijvoorbeeld ouderen, mensen met gezondheidsproblemen, jongeren en alleenstaanden.

Deze gevolgen van de coronacrisis stapelen zich boven op de maatschappelijke veranderingen waarvan men al eerder vreesde dat deze de sociale cohesie onder druk zetten: de toenemende diversiteit in de samenleving, de afbrokkeling van voorheen verbindende instituties zoals kerkgenootschappen of vakbonden, de groeiende individualisering, toenemende polarisatie van opvattingen, flexibilisering van de arbeidsmarkt en digitalisering[1].

2. Taal- en digivaardigheden

Mensen met lage taalvaardigheden en/of beperkte digitale basisvaardigheden hebben moeite om belangrijke informatie met betrekking tot het coronavirus en de daaruit volgende maatregelen, tot zich te nemen. Daarnaast is er heel veel informatie beschikbaar en het is voor deze groep lastig om hieruit informatie te filteren die voor hen relevant is. Ook vinden ze het vaak lastig om hulp te vragen en/of te ontvangen die nodig kan zijn in deze crisis en om belangrijke sociale contacten op afstand te onderhouden.

Daarnaast zien we dat door de coronacrisis de digitalisering van de samenleving in een nog grotere versnelling raakt. Taal- én digitaalvaardige burgers kunnen de nieuwe digitale versnelling bijhouden, en bovendien ook profiteren van de nieuwe kansen die boven komen. Zoals werk dat sneller, efficiënter en op afstand wordt gedaan. Of activiteiten die nu vaker en sneller vanuit huis, coronaproof, geregeld worden, waaronder online boodschappen doen, sociale contacten onderhouden of een afspraak maken voor een coronatest.

Aan de andere kant dreigen meer burgers nu (verder) digitaal achter te raken. Ze hebben bijvoorbeeld moeite met het helpen van kinderen bij online thuisonderwijs, informatie zoeken over corona en de laatste maatregelen, online boodschappen doen of online sociale contacten onderhouden. Allerlei initiatieven gericht op deze doelgroep zijn periodiek afgeschaald, zoals hulp bij de belastingaangifte, online afspraken maken en het contact met de digitale overheid. Hierdoor wordt het voor deze mensen nog lastiger volwaardig te participeren in de samenleving. Dit geldt zeker in een situatie waarin de omvang van het aanbod van informatie zo groot is als nu. Voor mensen bij wie bijvoorbeeld emoties als onzekerheid en angst de boventoon voeren, kan alle beschikbare informatie als belangrijk en een houvast worden gezien, waardoor een 'informatie-overload' dreigt.

3. Werk, werkloosheid en schuldenproblematiek

Onderstaande CPB prognoses (nov. 2020) tonen de gevolgen van de coronacrisis op de economie en op werkloosheid. De lichtblauwe lijn in de grafieken was de verwachting van de economische ontwikkeling en werkloosheid vlak voor het instellen van de coronamaatregelen. We zien 2 scenario's, een basisraming met een verder milde ontwikkeling van het virus en één waar er nog meerdere golven volgen, het start-stop-scenario.

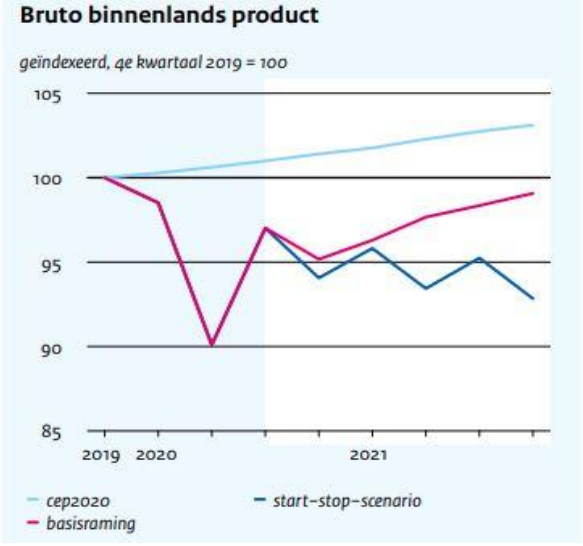

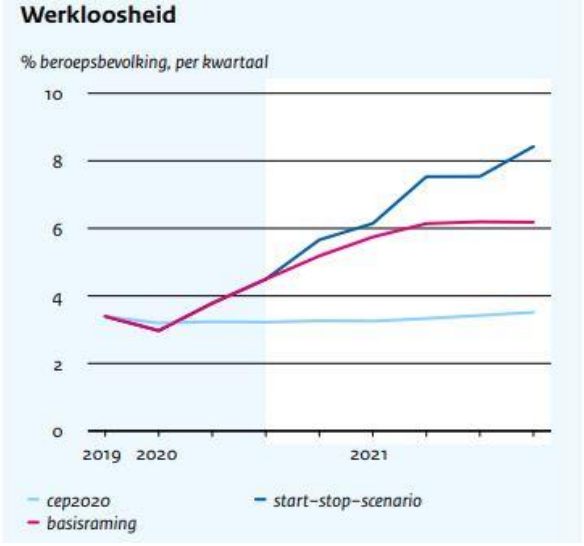

Figuur 4 en 5: prognose economische groei en werkloosheid CPB, bron: novemberraming economische vooruitzichten 2021

De basisraming toont dat de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp, een maatstaf voor economische groei), naar een aanvankelijk scherpe daling en stijging in kwartaal 1 en 2 2020, weer groeit en eind 2021 iets onder het niveau van eind 2019 zit. In het tweede scenario zien we in 2021 verschillende kleinere pieken en dalen waarbij de trend negatief is: eind 2021 zitten we nog steeds ver onder het niveau van 2019. Ook de verwachtingen voor werk zijn somber. In maart 2020 was het werkloosheidscijfer nog 2,9% (bron: CBS). Sindsdien stijgt dit percentage: in het milde scenario naar 6,1% eind 2021 en in het tweede golf scenario naar ruim 8%. Het CPB geeft aan dat de coronacrisis hierbij een zwakke plek in de samenleving raakt:

> *Jongeren, zzp'ers, flexwerkers en kwetsbare groepen dragen een disproportioneel deel van de economische klap. De uitdaging is om onderliggende ongelijkheid aan te pakken, zodat een volgende crisis een sterkere samenleving treft"*
>
> Bron: www.cpb.nl/macro-economische-verkenning-mev-2021

Zo zien we 'nieuwe' werklozen in de vorm van zzp'ers, flexwerkers en mensen werkzaam in sectoren die het nu moeilijk hebben (zoals horeca, cultuur, detailhandel, toerisme, transport). Of starters die niet aan werk komen door de gekrompen arbeidsmarkt. Verder dreigen meer huishoudens in financiële problemen te komen. Een onderzoek uitgevoerd door SchuldenLabNL en Deloitte schat in dat het aantal huishoudens met schulden zal stijgen van 1.3 miljoen in 2019 naar tussen de 1.6 miljoen (*best-case* scenario) en 2.5 miljoen (*worst-case* scenario) in 2021[2]. Hiervan betreft circa 41% problematische schulden. De samenstelling van deze huishoudens met schulden verandert deels in deze periode met een groter aandeel zzp'ers, flexwerkers, schoolverlaters en 35-minners dan voorheen terwijl tegelijkertijd bestaande kwetsbare groepen harder worden geraakt.

4. Mentale en fysieke gezondheid

Het duidelijkste gevolg van het coronavirus op de gezondheid is wanneer men ziek wordt ten gevolge

van een besmetting. Een neveneffect is dat ten tijde van een piek in ziekenhuisopnamen de zorg overbelast raakt waardoor reguliere zorg achterblijft. Dit heeft ook op langere termijn gevolgen: oversterfte, aandoeningen die verergeren, en achterstanden in de reguliere zorg die weggewerkt moeten worden.

Eerder zagen we dat de coronamaatregelen gevolgen hebben voor (nieuwe) groepen op werk en inkomen, wat kan leiden tot extra stress en zelfs depressie. Ook werken veel meer mensen thuis, wat sommigen goed afgaat maar anderen problemen oplevert. Door het gebrek aan goede werkstoelen, tafels en/of verlichting voor thuiswerken, door minder beweging, door meer eenzaamheid of door het meer moeite hebben met het gescheiden houden van werk en privé.

Ook onder kinderen zien we toenemende gezondheidsproblemen. Een onderzoek van het Emma Kinderziekenhuis, uitgevoerd onder kinderen tussen de 8 en 18 jaar, laat zien dat vergeleken met 2018 kinderen en jongeren tijdens de lockdown van voorjaar 2020 aangeven zich minder gezond te voelen en minder contact te hebben met leeftijdgenoten. Er is een stijging van 5% in slaapproblemen, van 7% in boosheid, van 10% in somberheid en van maar liefst 15% in angstklachten. Het percentage kinderen met dusdanig ernstige angstklachten dat er op zijn minst hulp aangeboden zou moeten worden, verdubbelde van 8 naar 16%.

Bovenstaande zijn slechts een paar voorbeelden van hoe het coronavirus en de genomen maatregelen effecten hebben op de mentale en fysieke gezondheid en hoe deze effecten ook verschillen tussen groepen, afhankelijk van zaken zoals leeftijd, gezondheid, inkomen, werk en gezinssituatie.

Huisartsen: “kwetsbare mensen nog verder in verdrukking door corona”

Het gaat om een groep die vaak informatie over het virus en de maatregelen niet begrijpt. Ook gaan ze bij klachten te laat naar de huisarts, omdat ze bang zijn besmet te raken. Soms komen ze helemaal niet meer buiten, waardoor hun gezondheid nog verder achteruitgaat.

Bron: fragment uit artikel NOS, 6 november 2020

5. Scholing en leerachterstanden

De sluiting tijdens de eerste coronapiek van kinderopvang en onderwijsinstellingen over de gehele linie van het onderwijssysteem (van primair onderwijs tot volwassenonderwijs) was de start van het thuisonderwijs voor veel huishoudens in Nederland. Een periode waarin de onderwijssector in rap tempo overging naar het organiseren van onderwijs op afstand en digitale onderwijsprogramma’s onmisbaar bleken. Leerlingen of studenten en ouders kregen veel voor hun kiezen: iedereen in huis aanwezig, zoeken naar een nieuwe structuur van de dag, het thuis in bezit moeten zijn van digitale apparatuur, de benodigde digitale vaardigheden om met de apparaten en digitale leeromgevingen om te gaan en specifiek voor ouders; het vervullen van de thuisonderwijzer rol.

De overgang naar wekenlang thuisonderwijs (en in het geval van beroeps- en hoger onderwijs de gedeeltelijk doorlopende situatie van thuisonderwijs en het niet kunnen doen van stages) heeft effect op de ontwikkeling van leerlingen en studenten. Sinds de beginperiode van het coronavirus worden er vanuit verschillende disciplines zorgen geuit over de te verwachten leerachterstanden[3]. Een volledige conclusie van ontstane leerachterstanden echter (nog) niet te trekken. De kwaliteit van thuisonderwijs is afhankelijk van veel factoren die elkaar wederzijds beïnvloeden waardoor een dergelijke conclusie eerst onderzoek op grote schaal over een langere periode vereist. Daarnaast blijkt dat een periode van thuisonderwijs juist veel mogelijkheden creëert voor persoonlijke ontwikkeling, terwijl wanneer er wordt gesproken over een leerachterstand er alleen ingegaan wordt op didactische voortgang. Alleen ingaan op de didactische vaardigheden schetst dus een eenzijdig beeld. Kijkend naar scholing- en leerachterstand n.a.v. van de thuisonderwijsperiode vallen de volgende zaken op:

- Veel scholen hebben te maken met leerlingen en studenten met wie ze wekenlang moeilijk of geen contact hebben: veelal scholieren uit een nieuwkomersgezin of een gezin uit een achterstandswijk[4].
- Een onderzoek van de onderwijsinspectie onder 900 scholen constateert bij een klein deel van de basisschoolleerlingen een verminderde cognitieve ontwikkeling, welbevinden, motivatie en concentratie.
- Onderzoeksbureau Oberon doet onderzoek naar de gevolgen van covid-19 voor het primair en voortgezet onderwijs, bestaande uit zes peilingen die tot en met april 2021 worden afgenomen.
- Het Interstedelijk Studenten Overleg (ISO) onderzocht de opgelopen studievertraging. In 2020 zijn er 54.000 meer studenten dan in 2018 die aangeven een achterstand te hebben in het studieprogramma. Oorzaken die het vaakst meespelen zijn het wegvallen van lessen en van laboratorium- en practicum-onderwijs, afwezigheid van de benodigde faciliteiten thuis, en het tot stilstand komen van een stage.
- De schoolsluiting en het thuisonderwijs hebben gevolgen gehad voor de kansenongelijkheid in het onderwijs. Situaties waar al extra aandacht naar uitging, zijn vaak ook de situaties waar thuisonderwijs niet optimaal kan plaatsvinden. De zorgen over een opgelopen leerachterstand in deze situaties zijn vergelijkbaar met die van een tot stilstand gekomen leerontwikkeling tijdens de zomervakantie[5]. Scholen en instellingen kunnen subsidie aanvragen om leerlingen en studenten extra ondersteuning te bieden vanwege leerachterstanden ten gevolge van de coronacrisis.
- Binnen het voortgezet onderwijs zien we verschillende reacties op de coronamaatregelen. Open dagen voor scholieren werden alternatief georganiseerd met vloggende leerlingen, talkshows en virtuele rondleidingen. Op sommige scholen zijn alle leerlingen overgegaan naar het volgende jaar. Andere scholen hebben een zomerprogramma georganiseerd voor leerlingen die door corona achterstanden hebben opgelopen. Het centraal examen is dit jaar niet doorgegaan. De resultaten van de schoolexamens vormden de basis voor het diploma. Ook de centrale CITO-eindtoets binnen het primair onderwijs ging niet door.

6. Toegang tot betrouwbare informatie

Met de intrede van het coronavirus kwam er een grote stroom van nieuws- en informatievoorziening op gang. Berichtgeving over de verspreiding van het virus, de symptomen van het virus, de getroffen maatregelen en het effect op de samenleving is de hele dag door via elk mediaplatform te volgen. Bedolven raken onder alle beschikbare informatie ligt hierdoor op de loer, juist voor kwetsbare doelgroepen die niet altijd over de vaardigheden beschikken om te filteren tussen alle informatie die beschikbaar wordt gesteld.

Naast de problemen die mensen met lage taal- of digivaardigheden hebben met het tot zich nemen van de overvloed aan informatie, is ook het tot ons nemen van betrouwbare informatie een aandachtspunt. Hierbij is Mediawijsheid belangrijk: de vaardigheden om beschikbare media (digitaal en analoog) veilig en slim in te zetten, zodat de eigen kwaliteit van leven wordt vergroot en iemand optimaal kan deelnemen aan de wereld om zich heen. De coronaperiode bevestigt hoe belangrijk mediawijsheid is. Het afgelopen jaar bleek dat onrust en onzekerheid onder nieuwszoekers en -lezers nepnieuws in de hand werkt en het kritisch beoordelen van informatie op betrouwbaarheid voor sommige doelgroepen moeilijk(er) was. Sommige nieuwsberichten over het bestrijden van het coronavirus of verminderen van klachten zijn later door artsen en de WHO op waarheid ontkracht, net als theorieën over de verspreidingsmogelijkheden van het virus en ziekenhuissituaties die niet op waarheid gestoeld waren.

Tegelijkertijd bleek dat (politieke) vertegenwoordigers in de samenleving niet altijd een voorbeeldrol spelen, terwijl mensen soms juist zoeken naar een persoon die als baken kan dienen tijdens een onrustige periode. Denk bijvoorbeeld aan de Amerikaanse president Trump die qua corona zijn eigen denkbeelden erop na hield en deze ook stevig verspreidde. Wereldwijd is er veel aandacht voor het ‘factchecken’ van nieuws dat over het coronavirus verspreid wordt. Verschillende organisaties voelen zich hier verantwoordelijk voor en komen in actie tegen verkeerde informatie of adviezen die door platforms of vertegenwoordigers verspreid worden.

M175 / PS 09-11-2020

AANGENOMEN

Motie Bibliotheken open houden

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 9 november 2020,

Constaterende dat

- De maatschappelijke meerwaarde van bibliotheken tijdens de coronacrisis groter is dan ooit, juist voor kwetsbare groepen in de samenleving;

Overwegende dat

- Na een motie van GroenLinks het kabinet heeft beaamd dat het belangrijk is dat bibliotheken open kunnen blijven voor bepaalde activiteiten;
- Het onder de huidige regels mogelijk is voor bibliotheken om open te gaan maar dat het in praktijk moeilijk blijkt dat binnen de huidige noodverordening te doen;

Roepen Gedeputeerde Staten op

- Het belang van het snel weer kunnen openen van bibliotheken te benadrukken bij de veiligheidsregio;
- Contact op te nemen met de gemeenten om te kijken welke ondersteuning hierbij nodig is;
- Te onderzoeken hoe Probiblio bibliotheken kan ondersteunen in het opzetten van aanbod dat past binnen de mogelijkheden die door het kabinet zijn gegeven;
- In overleg te treden met het IPO en de minister van OCW om sluiting van bibliotheken bij eventuele toekomstige lockdowns te voorkomen

en gaan over tot de orde van de dag.

Rosan Kocken
GroenLinks

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	5668
Extern Zaak ID	1400571
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 maart 2021
Agendapunt	10.b
Omschrijving	Sociale Infra: brief GS aan PS inz. Noodfonds sociale infra, informeren PS over inzet restant
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Bijlagen
Bijlage 1 PS januari 2021 Voorwaarden provinciaal noodfonds sociale infrastructuur.pdf
Brief aan PS over inzet restbedrag noodfonds sociale infrastructuur (cultuur) in 2021.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	15 februari 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	28 februari 2021
Economie Financiën en Bestuur	**22 maart 2021**

Toelichting

Provinciale Staten hebben op 18 mei 2020 motie 41 aangenomen over noodsteun aan maatschappelijke instellingen vanwege de Covid-19 maatregelen. Het college informeert PS over de verdere uitwerking en procedure voor de inzet van het restbedrag in 2021.

Uitwerking voorwaarden provinciaal noodfonds sociale infra

Voorwaarden vanuit de motie van Provinciale Staten
De provincie Noord-Holland is voornemens een noodfonds in te richten met een bedrag van € 10 miljoen voor de sociale infrastructuur, dat mede ten goede komt om culturele en maatschappelijke organisaties te ondersteunen in de coronacrisis. Dit bedrag kan worden ingezet om te voorkomen dat instellingen in Noord-Holland moeten sluiten.

Met uitvoering van deze motie treedt de provincie buiten haar kerntaken. Immers de instandhouding van de culturele en maatschappelijke infrastructuur is een gemeentelijke verantwoordelijkheid. De nood is echter hoog. In de huidige situatie wil provincie NH de extra voor deze crisis beschikbaar gestelde middelen zo goed mogelijk besteden om ervoor te zorgen dat de culturele en maatschappelijk infrastructuur in Noord-Holland door deze ongekende crisis komt. Daarom wil ze graag hierin samenwerken met de gemeenten.

Op 4 juni 2020 is er in een bestuurlijk overleg met alle portefeuillehouders cultuur van de regio Noord-Holland Noord en de regio MRA overeengekomen dat de gemeenten, zowel in MRA als in NHN verband met een gezamenlijk voorstel van hun regio zullen komen waarin beschreven is voor welke instellingen (van regionaal belang) steun uit het noodfonds gewenst is. Op het bestuurlijk overleg van 1 juli 2020 zijn de onderstaande voorwaarden vastgesteld. De verwachting is dat de middelen van het noodfonds niet toereikend zullen zijn om alle culturele en maatschappelijke organisaties in nood te kunnen steunen. Door de gemeenten is aangegeven dat zij, op basis van hun kennis van de lokale en regionale behoefte, prioriteit willen geven aan noodsteun voor de culturele instellingen.
Op basis hiervan hebben we met de gemeenten afgesproken dat de focus van het noodfonds ligt op deze culturele instellingen. Bij wijze van uitzondering kunnen in het voorstel ook maatschappelijk organisaties worden opgenomen die passen in de onderstaande voorwaarden.

Het noodfonds is bedoeld voor regionale organisaties die acute financiële problemen hebben als gevolg van de maatregelen tegen de verspreiding van Covid-19. De verdeelsleutel van het beschikbaar budget is gebaseerd op het aantal inwoners (voor de MRA minus Amsterdam).

Het noodfonds van de provincie wordt ingezet als een aanvullend fonds voor de *vitale regionale* instellingen die, buiten de landelijke regelingen vallen, buiten de gemeente Amsterdam gevestigd zijn en die door de coronamaatregelen structureel verlies draaien. Voorwaarde vanuit provinciale staten is cofinanciering door gemeenten. Om meer duiding te geven aan welke instellingen prioriteit gegeven kan worden zijn in nauw overleg met de gemeenten onderstaande voorwaarden opgesteld.

Voorwaarden voor ondersteuning van culturele instellingen

A. Algemeen
- De gemeente of regio waarin deze instelling gevestigd is, is voornemens om de bijdrage uit het noodfonds te matchen met x-bedrag aan extra middelen bovenop de reguliere subsidie aan de betreffende instelling (zijnde 35 % van het tekort/netto schadebedrag) om de schade van de Covid-19 zo veel mogelijk te beperken.
- Deze matching kan (gedeeltelijk) bestaan uit huurkwijtschelding of andere coulance-maatregelen van de gemeente.
- Provincie draagt maximaal 65% van het netto schadebedrag per instelling bij.
- De gemeente heeft een structurele subsidierelatie met de culturele instelling.

B. Financiële schade
- De instelling:

- heeft aantoonbare schade door de landelijke maatregelen die zijn genomen in verband met Covid-19;
- deze schade kan niet geheel gedekt worden door de generieke maatregelen van het rijk (NOW, TOGS/TOZO, etc);
- heeft geen bijdrage ontvangen vanuit het landelijk noodfonds van € 300 miljoen van OCW of onderdelen hiervan die uitgevoerd worden door het Mondriaan Fonds, Filmfonds of Fonds Podiumkunsten;
- heeft, voor zover verantwoord, de eigen reserve aangesproken, hierbij gaan we uit dat minimaal 12,5 % van de reserve over 2019 wordt ingezet tot dekken van de nettoschade;
- heeft een eigen inkomsten percentage van minimaal 15 % van hun totale omzet in 2019;
- was voor januari 2020 financieel gezond (solvabiliteit over 2019 is boven de 15%) of kan met de meerjarenbegroting/een financiële prognose over 2020 en 2021 aantonen dat de organisatie in 2020 of 2021 gezond zou worden zonder tussenkomst van coronamaatregelen.

C. Regionaal belang

- Het gaat om een instelling met een bovenlokale functie en een vitale functie in de regionale culturele infrastructuur:
  - de culturele instelling heeft een bovenlokaal publieksbereik;
  - de culturele instelling heeft een eigen plek (accommodatie);
  - de culturele instelling biedt gedurende een groot deel van het jaar activiteiten aan.

D. Verdeling budget.

Het budget wordt ingezet om zoveel mogelijk instellingen voldoende te kunnen ondersteunen vanuit de categorie 1. Indien na deze verdeling nog budget overblijft kan dit ingezet worden voor instellingen uit categorie 2.

Categorie 1:
Musea, podia, filmtheaters, presentatie-instellingen en festivals

- De instelling heeft een belangrijke regionale rol in de uitvoeringsketen van de disciplines museaal, hedendaagse beeldende kunst, podiumkunsten en/of filmtheaters en kan toelichten hoe die rol wordt vormgegeven.
- Voor musea gelden als voorwaarden: het beheer en behoud van een collectie van regionaal, provinciaal of nationaal belang; is geregistreerd in het museumregister van Stichting Museumregister Nederland en heeft minimaal 10.000 drempeloverschrijdingen in 2019.
- Voor theaters en poppodia geldt een minimum van 80 voorstellingen/concerten en drempeloverschrijdingen van minimaal 40.000 in 2019 en is lid van de VSCD dan wel VNPF.
- Voor filmtheaters geldt een minimum van 40 vertoningen en drempel-overschrijdingen van minimaal 5.000 in 2019.
- Voor presentatie-instellingen hedendaagse beeldende kunst geldt dat zij een minimum van 3 exposities en 3000 drempeloverschrijdingen hebben in 2019.
- Voor festivals geldt dat zij: minimaal drie jaar bestaan, een bovenlokaal bereik hebben met minimaal 20.000 bezoekers, openbaar toegankelijk zijn en aangesloten zijn bij de Verenigde Podiumkunstfestivals dan wel de VSCD.

Categorie 2:

Overige instellingen: musea, podia, filmtheaters, presentatie-instellingen, festivals, uitgebreid met Centra voor de kunsten en andere cultuur-educatieve organisaties die aangesloten zijn bij de Cultuurconnectie en met de regionale bibliotheken. Hierbij gaat het om instellingen die niet vallen onder 1, maar wel voldoen aan de voorwaarden zoals verwoord in A, B en C.

Bijlage A. Aanvullende overwegingen die kunnen helpen bij de selectie.

Wanneer blijkt dat het budget ontoereikend is om de in categorie 1 instellingen allemaal te honoreren, kunnen onderstaande aanvullende overwegingen helpen bij het maken van een definitieve selectie.

- Spreiding en diversiteit in de regio. Wat blijft er over aan voorzieningen wanneer deze instelling omvalt. Wat is minimum om bepaalde functies in de regio qua leefbaarheid & economische ontwikkeling te behouden. Het totale aanbod moet voldoende divers blijven.
- Is hier sprake van zgn. 'ketenschade': bijvoorbeeld: Wat is de rol binnen de provinciale & landelijke artistieke vernieuwing? Heeft de instelling een functie als productiehuis? Wat kunnen de instellingen betekenen t.a.v. de opdrachten aan producerende organisaties en zzp'ers? Heeft de instellingen een bepalende functie (economisch en artistiek) in de regionale keten?
- Schept de instelling regionale en lokale werkgelegenheid en kan de instelling opdrachtenstroom richting zzp'ers en andere instellingen weer op gang brengen.
- Levensvatbaarheid? Hoe kansrijk is de instelling om te overleven op de langere termijn? Kan de instelling invulling geven aan de 1,5 meter maatschappij?
- Cultureel Ondernemerschap; is de instelling geheel van subsidie afhankelijk? Wat zijn andere inkomstenstromen? Is er sprake geweest van eerdere gemeentelijke bezuinigingen op de instelling en wat is de impact hiervan?

Bijlage B. Veelgestelde vragen:

Welke financiële schade wordt door het noodfonds vergoed?
Het gaat om de netto financiële schade die de instellingen tot 1 januari 2021 hebben als gevolg van de landelijke maatregelen inzake Covid 19. De financiële schade houdt rechtstreeks verband met invoering van deze maatregelen. Hieronder vallen bijvoorbeeld: inkomstenderving door stopzetten van publieksactiviteiten, horeca-schade, kaartverkoop, etc. Het gaat om de werkelijke nettoschade tot 1 september 2020 en de geschatte nettoschade tot 1 januari 2021.

Wat is nettoschade?
Onder nettoschade verstaan we hier de volgende berekening:
omzetverlies 2020 (maart- december 2020 in vergelijking met dezelfde periode 2019) minus
de niet gemaakte kosten 2020 (vanwege het niet doorgaan van activiteiten) minus
de inkomsten uit generieke rijksmaatregelen (NOW, TOGS, etc), minus
de 12,5 % eigen reserve (indien verantwoord).

Waarom gaat het in categorie 1 om instellingen als musea, podia en filmtheaters, presentatie-instellingen en festivals?
Het gaat om een noodfonds. Uit het landelijk onderzoek blijkt dat de grootste schade ligt bij instellingen met een publieksfunctie, gezien zij voor een belangrijk deel van publieksinkomsten afhankelijk zijn.

Wat zijn presentatie instellingen?
Presentatie-instellingen zijn plaatsen waar hedendaagse beeldende kunst in zijn meer experimentele vorm en context wordt getoond. Zij zijn van essentieel belang voor de diversiteit van het kunstenaanbod, de (inter)nationale uitstraling van hedendaagse beeldende kunst, de aanwas van nieuw talent, nieuwe vormen van publieksbereik en nieuwe tentoonstellingsconcepten.

Waar kunnen niet gesubsidieerde en commerciële culturele instellingen terecht?
Deze doelgroep kan gebruik maken van de generieke maatregelen voor ondernemers van de rijksoverheid. Daarnaast kunnen ze terecht bij Cultuur + Ondernemen waar de minister een extra bedrag heeft vrijgemaakt voor een leenfaciliteit. Deze leenfaciliteit is bedoeld voor ondernemingen in de culturele en creatieve sector die onvoldoende gebruik kunnen maken van de generieke maatregelen en niet in aanmerking komen voor de aanvullende subsidie voor producerende instellingen, de opengestelde Monumenten Lening of investeringen in de vitale regionale infrastructuur. De cultuursector is immers vele malen groter dan alleen het gesubsidieerde deel. Zij worden hiermee in staat gesteld publieksgerichte producties, programma's, tentoonstellingen of projecten te ontwikkelen. De inkomsten van deze activiteiten moeten voldoende zijn om naar verwachting de kosten van de lening dekken. Zo kan de lening bijdragen aan (de heropbouw van) een gezonde exploitatie.

Wanneer is er sprake van een structurele subsidierelatie een instelling met één (of meer) gemeenten?
Dit kan door o.a.:
- Een structurele opname in de begroting.
- Opname in het cultuurbeleidsplan van de gemeente en de meerjarenbegroting
- Meerjarige subsidierelatie van tenminste 3 jaar
- Positief advies voor cultuurbeleidsperiode 2021-2024

Wat zijn drempeloverschrijdingen?
Met drempeloverschrijdingen wordt hier bedoeld; het geheel aan aantal fysieke bezoekers aan de instelling voor voorstellingen, cursussen, presentaties, vakbeurzen, educatieve projecten en andere evenementen in 2019.

Wat valt onder eigen inkomsten?
de volgende baten, welke terug te vinden zijn in de jaarrekening aan de batenkant van de exploitatierekening, te verstaan:
a. publieksinkomsten; en
b. overige inkomsten, zijnde:
    1. directe opbrengsten in de vorm van sponsorinkomsten en overige inkomsten;
    2. indirecte opbrengsten;
    3. overige bijdragen.

Onder eigen inkomsten worden in elk geval niet begrepen de volgende baten:
a. subsidies die zijn verstrekt door een bestuursorgaan;
b. overige bijdragen uit publieke middelen;
c. rentebaten;
d. bijdragen in natura;
e. kapitalisatie van vrijwilligers;
f. waardering vrijkaarten; en
g. overige baten die geen relatie hebben met cultureel ondernemerschap.

Wat verstaan we onder reserves?
vrij besteedbaar vermogen, behorende tot:
a. de algemene reserve;
b. het stichtingskapitaal; en
c. relevante bestemmingsfondsen

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
mw. P.D.M. Joosten
BEL/REE

Telefoonnummer +31235143939
joostenp@noord-holland.nl

Verzenddatum
11 FEB. 2021

Kenmerk
1400571/1565885

Uw kenmerk

Betreft: Inzet restbedrag noodfonds sociale infrastructuur (cultuur) in 2021

Geachte leden,

Met deze brief informeren wij u over de voortgang van motie 41 inzake het noodfonds sociale infrastructuur.

Op 29 oktober 2020 (kenmerk 1400571/1501515) hebben wij u geïnformeerd over de uitvoering van motie 41. Dit is gebeurd door honorering van beide proposities van de samenwerkende gemeenten in Noord-Holland Noord (NHN) en de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Wij hebben aan 37 gemeenten een subsidie verstrekt waarmee aan 100 culturele instellingen noodsteun is verleend.
In beide regio's resteert nog een bedrag. Vanuit het provinciale noodfonds resteert voor NHN een bedrag van € 391.531 (provincie € 254.495, gemeenten € 137.036). Voor de MRA resteert een bedrag van € 3.927.853 (provincie € 2.553.104, gemeenten € 1.374.749). Dit restantbudget wordt in 2021 ingezet als noodsteun voor de periode 1 januari - 1 juli 2021.

Uitgangspunten voor de inzet in 2021
Op 3 december 2020 hebben wij een eerste overleg gevoerd met de Noord-Hollandse wethouders over de inzet van dit restantbedrag. Geconcludeerd werd dat de gevolgde procedure in zomer en najaar van 2020 op instemming van de gemeenten kon rekenen en de samenwerking tussen de gemeenten en provincie om tot de proposities te komen zeer succesvol is geweest.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Voor de inzet van het restant hebben de wethouders aangegeven dat de voorkeur uitgaat naar:

- Qua proces dezelfde procedure te volgen als in zomer en najaar 2020. Dat wil zeggen toewerken naar twee proposities: één van Noord-Holland Noord en één van de gemeenten in de MRA (exclusief Amsterdam).
- Dezelfde voorwaarden te hanteren als bij de eerste procedure (zie bijlage).
- De kopgroep van gemeenten wederom het voortouw te laten nemen om tot een propositie te komen. Voor Noord-Holland Noord bestaat deze kopgroep uit de gemeenten Alkmaar, Hoorn en Den Helder. Voor de MRA zijn het de gemeenten Haarlem, Haarlemmermeer, Zaanstad, Purmerend, Velsen, Hilversum, Amstelveen.
- Alkmaar en Haarlem zijn wederom penvoerder voor hun regio.
- Het provinciale budget wordt ingezet als aanvulling op de maatregelen voor cultuur van rijk en gemeenten.
- Gezien de relatief beperkte omvang van het restbedrag in verhouding tot de te verwachten schade bij culturele instellingen is uitgangspunt voor de inzet van het restbedrag in 2021 te focussen op instellingen met een belangrijke rol in de uitvoeringsketen en met een zekere omvang qua publieksbereik (categorie 1 instellingen cf. de voorwaarden van het noodfonds).
- Het uitgangspunt van cofinanciering/matching is de huidige verdeling: 65% provincie -35% gemeenten. In overleg met de gemeenten wordt verkend of het wenselijk is om deze verdeling aan te passen. Als blijkt dat door een lagere procentuele bijdrage van de provincie meer instellingen uit categorie 1 ondersteund kunnen worden, is dat bespreekbaar.
- Voor het restbedrag wordt toegewerkt naar een gezamenlijke propositie in mei/juni 2021.

Instellingen binnen de gemeente Amsterdam

Wij hebben ervoor gekozen om het noodfonds specifiek te richten op de Noord-Hollandse instellingen buiten Amsterdam. De gemeente Amsterdam kwam al snel met een eigen noodfonds om de culturele instellingen in haar gemeente te ondersteunen. Vanuit de rijksoverheid kwam eveneens steun voor Amsterdam en haar culturele instellingen. Naast de aanzienlijke rijksbijdragen voor de grotere Amsterdamse cultuurinstellingen, die in de door OCW gefinancierde Basisinfrastructuur (BIS) zijn opgenomen, en de bijdragen die lokale Amsterdamse instellingen via de rijksfondsen hebben ontvangen, heeft de gemeente voor 2020 € 8.221.861 noodsteun t.b.v. cultuur van het rijk ontvangen. Voor het voorjaar van 2021 zal de gemeente Amsterdam hiervoor wederom een budget ontvangen van € 15.729.398. De bijdragen van het Rijk en het eigen Amsterdams noodfonds zijn

Vervolg
Dit voorjaar wordt toegewerkt naar een goede uitwerking voor het restant van het noodfonds sociale infrastructuur. Uitwerking geschiedt op een vergelijkbare wijze als in 2020. Wij hopen u rond juli 2021 te informeren over de besteding van de resterende middelen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

Bijlage: Voorwaarden provinciaal noodfonds sociale infrastructuur

begrijpelijkerwijs specifiek gericht op ondersteuning van in Amsterdam gevestigde instellingen.
Met het inzetten van de provinciale noodsteun voor de Noord-Hollandse culturele instellingen buiten Amsterdam, nemen wij de verantwoordelijkheid voor de culturele instellingen in de overige Noord-Hollandse gemeenten in de MRA en in Noord-Holland Noord. De keuze voor de inzet van de provinciale noodsteun is besproken met de gemeente Amsterdam. Overigens worden Amsterdamse instellingen wel meegenomen bij de uitwerking van motie 42.

Motie 42: Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds
Naast het programma om maatschappelijk vastgoed fysiek te verduurzamen, ontwikkelen we in de uitwerking van motie 42 instrumenten om de culturele sector in Noord-Holland duurzaam te versterken. In overleg met gemeenten en het culturele veld wordt onderzocht wat hiervoor nodig is en op welke manier wij als provincie steun kunnen verlenen bij het ontwikkelen van nieuwe verdienmodellen. U wordt over de uitwerking van motie 42 later geïnformeerd.

Restbudget 2020
Door de voortdurende lockdown moeten de financiële prognoses van de culturele instellingen regelmatig worden bijgesteld. Ook zijn er diverse maatregelen vanuit rijk of gemeenten pas laat bekend geworden. Voor de proposities van de eerste tranche is gewerkt met prognoses van de zomer 2020. Onder meer door de verlenging van de aanvullende maatregelen van het rijk (NOW, VNL en cultuurfondsen van het rijk) en de hernieuwde sluiting van culturele instellingen in het najaar van 2020, is de kans groot dat de jaarrekeningen over 2020 van de instellingen een ander beeld laten zien dan deze prognoses. Er bestaat een kans dat niet alle instellingen de gehele subsidie vanuit het noodfonds nodig hebben gehad. Tegelijkertijd zijn er ook al indicaties dat door de aanhoudende sluiting bij sommige instellingen de schade in de 1e helft van 2021 groter is dan in 2020. We streven ernaar om hierover in de eerste maanden van 2021 duidelijkheid te krijgen, zodat we het niet gebruikte budget kunnen toevoegen aan de huidige resterende middelen voor 2021.

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	6012
Extern Zaak ID	1494135
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 maart 2021
Agendapunt	10.c
Omschrijving	Economisch Herstel en Duurzaamheidsfond: Brief GS inz. tussenstand uitvoering Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds s: (B-agenda EFB 22-3-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Bijlagen
Brief aan PS over tussenstand uitvoering Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	15 maart 2021
Economie Financiën en Bestuur	**22 maart 2021**
Ingekomen stukken ter kennisname	31 maart 2021

Toelichting

Op 9 oktober 2020 zijn Provinciale Staten geïnformeerd over het raamwerk voor de uitvoering van het Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds (motie 42). Het doel is de economische en maatschappelijke effecten in Noord-Holland, als gevolg van de uitbraak van het Coronavirus te verzachten. De 1e tranche is in uitvoering en GS komen nu met een brief waarin de tussenstand van de uitvoering is beschreven.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

dhr. R.J. Louwman

BEL/GRN

Telefoonnummer +31235143392

louwmanr@noord-holland.nl

Verzenddatum

11 MAART 2021

Kenmerk

1494135/1586179

Uw kenmerk

Betreft: Tussenstand uitvoering Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds

Geachte leden,

In onze brief van oktober 2020 (kenmerk 1494135/1494136) is het raamwerk geschetst hoe uitvoering te geven aan het Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds. Daarin zijn de maatregelen beschreven die in de 1e tranche ingevoerd zouden gaan worden. In uw vergadering van 9 november 2020 is deze brief besproken. Vervolgens zijn wij aan de slag gegaan met de uitvoering.

In deze brief beschrijven wij de stand van zaken van de 1e tranche. Over het algemeen kunnen we concluderen dat de invoering van de meeste maatregelen van de 1e tranche op schema ligt. Hieronder volgt per onderdeel een toelichting. Daarnaast staan wij stil bij de doelen van de motie in het licht van de nog steeds voortgaande pandemie en willen wij u informeren over onze bevindingen uit de gesprekken met gemeenten.

Voortgang 1e tranche.
Doel 1. Verduurzaming van de bebouwde omgeving met als gevolg minder CO2 uitstoot.
Bij het onderdeel verduurzaming gebouwde omgeving wordt door inzet van middelen uit het Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds het herstel van de economie gesteund. De maatregelen moeten leiden tot investeringen in fysieke verduurzamingsmaatregelen waardoor de CO2 uitstoot omlaag gaat. Binnen de gebouwde omgeving zijn vier doelgroepen onderscheiden.

Particuliere woningeigenaren
Het energieloket richt zich op de doelgroep eigenaren-bewoners en de maatregel betreft twee aanvullende diensten. De eerste dienst bestaat uit verbetering van de advisering aan de woningeigenaar door het benutten van de energiedata die via de slimme meter beschikbaar kunnen komen.
De tweede dienst bestaat uit een betere aansluiting van het verduurzamingsadvies op het offertetraject. Het beoogd resultaat is een toename van het percentage woningeigenaren dat één of meer van de geadviseerde verduurzamingsmaatregelen laat uitvoeren. Aanvankelijk was de gedachte dat dit vrij snel in 2021 van kracht zou gaan, maar overleg met betrokken partijen vergt meer tijd dan voorzien.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Het mogelijk maken van het woonabonnement of op een andere manier ondersteunen van de particuliere eigenaar bij de aanschaf van verduurzamingsmaatregelen is voor ons iets nieuws. We hebben te maken met meerdere opties, maar ook met marktpartijen die werkzaam zijn op dit onderdeel. Dat maakt dat wij als overheid zorgvuldig moeten zijn bij het neerzetten van een nieuw product. Het kost meer tijd dan verwacht en wij laten een onderzoek uitvoeren naar de opties om de particuliere woningeigenaar te ondersteunen en wat onze rol daarin kan zijn. Zodra daarover meer bekend is zullen wij u informeren.

Corporaties
De subsidie regeling om woningcorporaties te stimuleren samen te werken bij het innovatief verduurzamen van de huurwoningen is ingegaan op 6 november 2020 (gedekt uit programma Verduurzaming bestaande woningvoorraad Noord-Holland).

Bedrijventerreinen
De maatregel om op de bedrijventerreinen de samenwerking te verbeteren en ondernemers te ontzorgen richting verduurzaming is gestart door hiervoor een opdracht te verlenen aan Projectbureau PHB en het Ontwikkelingsbedrijf NHN.
We starten met 5 pilots om te leren wat deze verduurzamingsslag inhoudt en daarmee ook andere bedrijventerreinen te informeren en stimuleren wat er allemaal mogelijk is op dit gebied. De pilots (Boekelermeer volgt in september) staan op de lijst subsidie buiten uitvoeringsregeling die 8 maart behandeld is in uw Provinciale Staten. Wanneer deze lijst is vastgesteld, kunnen de initiatiefnemers subsidie aanvragen (medio april) met de bedoeling een volgende stap te zetten in het verduurzamen. Het betreffen:

- Westfriese bedrijvengroep: versnelling energietransitie
- Stichting parkmanagement Hoorn: ontwikkeling smart grid
- Lokale Energie Maatschappij SAENZ: opzet lokaal handelsplatform en energielevering woningbouw
- Vereniging GreenBiz IJmond: living labs verduurzaming bedrijventerreinen
- Boekelermeer: het project verduurzaming Boekelermeer 2.0

De subsidie regeling (HIRB+ duurzaamheid) die de conversie naar fysieke verduurzamingsmaatregelen mogelijk moet maken zullen wij in maart vaststellen en kan snel daarna van kracht zijn.

Maatschappelijk vastgoed
Van het Rijk hebben wij de subsidie ontvangen om een programma 'Ontzorgen verduurzaming maatschappelijke vastgoed' uit te voeren. Voor de uitvoering worden er vier duurzaamheidscoaches en vier projectfacilitators gerekruteerd. Zodra de duurzaamheidscoaches starten (wij verwachten per 1 april) zullen zij met de eigenaren (dorpshuizen en wijkcentra, culturele ANBI's, sportbedrijven en kleine gemeenten) in gesprek gaan om te komen tot verduurzamingsplannen. Mede op basis van de behoefte die uit deze gesprekken naar voren komt zal een subsidie regeling worden opgesteld waarmee wordt beoogd de investering in fysieke verduurzamingsmaatregelen daadwerkelijk te realiseren (conversie).

De uitvoeringsregeling verduurzaming (culturele)instellingen is door ons vastgesteld en op 1 februari 2021 van kracht geworden.

Inmiddels zijn al 4 aanvragen ontvangen. Mocht blijken dat de regeling succesvol is dan zouden we het plafond kunnen verhogen.

Doel 2. Versterking van de culturele en maatschappelijke infrastructuur

Versterken maatschappelijke sector

In de 1e tranche onderzoeken we samen met gemeenten welke maatregel voor dit onderdeel passend is. Aanvankelijk was de gedachte dat we in de 2e tranche tot uitvoering zouden komen. Na de eerste gesprekken met gemeente willen we een versnelling aanbrengen, omdat de urgentie bij gemeenten wordt gevoeld om hier snel iets aan te doen en daar willen wij bij aansluiten. De planning is om in overleg met gemeenten een regeling voor de versterking van de maatschappelijke sector eerder dan in de 2e tranche van kracht te laten gaan. Dit met in acht neming van een zorgvuldig en adequaat proces om te komen tot doelen, uitgangspunten, criteria en procedure.

In de gesprekken met een deel van het maatschappelijk veld en een aantal gemeenten is geïnventariseerd wat maatschappelijk speelt. Gemeenten komen met veel verschillende onderwerpen en doelgroepen, maar centraal staat de behoefte om ontmoeting mogelijk te maken. Ontmoeting wordt gezien als de basis van het sociaal weefsel. Daarbij denken veel gemeenten aan ontmoeting in de directe leefomgeving, niet alleen in de binnenruimte maar ook in de buitenruimte. Ook het vernieuwend inzetten van digitale middelen kan bijdragen. Daarnaast ligt het accent op het versterken en innoveren van vrijwilligersorganisaties (bijv. op HR aspecten en het op peil houden van het vrijwilligersbestand) en op het versterken/innoveren van burgerinitiatieven.

Versterken cultuursector

Wij overleggen met initiatiefnemers in Amsterdam en de gemeente Amsterdam over een gezamenlijke regeling in de vorm van leningen voor het stimuleren van nieuwe producties, nieuwe verdienmodellen en het hervormen van organisaties. Bij deze maatregel richten wij ons op de doelgroep: professionele kunst en cultuur, met de nadruk op het middensegment en eventueel subtop. Voor ons is het van belang dat de maatregel ten goede komt van soortgelijke instellingen in heel Noord-Holland. Besluitvorming volgt in de eerste helft van dit jaar.
Met gemeenten zijn we in gesprek over passende maatregelen om innovatie en productie te stimuleren ten behoeve van zowel de professionele culturele instellingen als erfgoedorganisaties, hierbij richten we ons op kleinere organisaties en initiatieven.

Doel 3. De economische infrastructuur op een duurzame manier gestimuleerd en versterkt

Versterking arbeidsmarkt techniekssector

Door het Coronavirus is werkloosheid in bepaalde sectoren opgelopen daarom is onze inzet er op gericht om tekorten op de arbeidsmarkt m.b.t. duurzame economie te bestrijden door het wegnemen van drempels waar mensen en bedrijven tegen aanlopen bij het overstappen. Hiervoor zijn oriëntatie-, opleiding-, en ondersteuningsvouchers aangedragen. We starten met 3 projecten:

- Een Service Punt Techniek (SPT), aangedragen door de Technocoalitie-NH, gericht op het matchen en opleiden van kandidaten en werkgevers tussen (en door) de 4 aangesloten techniekbranches en hun Opleidings- en Ontwikkelfondsen (O&O).

- Een Mobiliteitspunt Zaancampus voor zij-instroom i.s.m. met andere MBO-Techniekcampussen uit onze provinciale Campusstructuur. Het project richt zich op oriëntatie en opleiden vanuit aangesloten ROC's en bedrijfsopleiders in de campussen.
- Een kleinschalig pilot-project Wijkcentrum verduurzaming in Heerhugowaard met ROC HorizonCollege. Technische MBO'ers worden via leer-werkervaringsplekken ingezet bij praktijk van die wijkaanpak.

De inschatting is dat hiermee tussen de 500-1000 mensen van werk of uitkering naar werk geholpen kunnen worden.

Voortgaande pandemie.
In mei 2020, met het indienen van uw motie, schreef u te verwachten dat het Coronavirus Nederland in een diepe recessie zal duwen. Nu bijna een jaar later is die verwachting uitgekomen en heeft er ook weer enig herstel plaatsgevonden. Het Rijk heeft maatregelen genomen het virus in te dammen en steunpakketten beschikbaar gesteld om schadelijke effecten in de samenleving en economie zoveel mogelijk te beperken. Met het starten van het vaccineren lijkt er zicht te zijn op het onder controle krijgen van het virus, maar hoe we daar uit gaan komen en hoe lang de negatieve effecten duren is momenteel niet te voorspellen.

De uitgangspunten voor het raamwerk, zoals het rekening kunnen houden met opgaven die mogelijk later in de tijd naar voren komen en het werken in tranches, sluiten goed aan bij de ontwikkeling zoals die zich tot nu toe heeft gemanifesteerd.

De doelen voor de lange termijn, de stip op de horizon, die wij nastreven met het Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds zijn niet veranderd en vormen de basis om de negatieve effecten van het Coronavirus te verzachten in combinatie met de verduurzaming van de gebouwde omgeving. Deze doelen zijn:

- Vermindering CO2 uitstoot in de gebouwde omgeving
- Versterkte culturele en maatschappelijke sector
- Meer en goed geschoold personeel voor de technische sector

Zowel de maatregelen die we inmiddels genomen hebben als de maatregelen in voorbereiding dienen bij de te dragen aan deze doelen.

De context waarbinnen we het Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds verder vorm geven ontwikkelt zich wel verder. De crisis duurt langer en de steunpakketten van het Rijk zijn gericht op onder andere onderwijs, jeugd, arbeidsmarkt, creatieve sector, monumenten, culturele sector. Sommige regelingen werken direct naar groepen, andere gelden lopen via het gemeentefonds. Wij proberen hierop met onze provinciale maatregelen aanvullend te zijn, tegelijkertijd weten we nog niet of meerdere steunpakketten zullen volgen. Wel is duidelijk dat de komende jaren extra financiële middelen beschikbaar komen vanuit Europa en dat zou mogelijkheden kunnen bieden als cofinanciering voor het Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds.

Gesprekken met gemeenten.
In dit Covid-jaar met allerlei beperkende maatregelen en nieuwe steunpakketten zijn de gemeenten druk met het opvangen van allerlei effecten. De impact van de coronacrisis is bij deze overheidslaag het hoogst, omdat zij direct te maken hebben met bewoners, ondernemers

en maatschappelijke en culturele organisaties die de gevolgen ondervinden van de crisis. Het gaat om de jeugd, de ouderen, vrijwilligers, sportclubs, sociaal-cultureel werk, leegstand van winkels, zorg, verkiezingen in Corona-tijd, het sociale weefsel in wijk, dorp of stad, et cetera. Al deze onrust vraagt om aandacht en dat merken wij in de gesprekken met gemeenten. Zij hebben veelal een goed beeld van wat er speelt, wat nodig zou zijn en vragen daarbij om ondersteuning. Wij van onze kant willen sturing geven aan de beschikbare middelen en geven dat vorm door een maatregel zo in te richten dat de middelen - eventueel via de gemeenten- ingezet worden voor de doelen die wij beiden nastreven. Gemeenten kunnen dan binnen ons kader de ruimte zoeken om invulling te geven aan de maatregelen.

Binnen het raamwerk voeren we de maatregelen uit in de 1e tranche en bereiden wij ook de 2e tranche voor. Wij zitten nog in het denkproces voor de 2e tranche en de rol die we als provincie additioneel kunnen pakken binnen de verduurzaming van de gebouwde omgeving. Het gaat om vragen zoals incidentele of structurele middelen, onze inzet naast de inzet van Rijk, gemeenten en marktpartijen en de onzekerheid over de economische gevolgen van Coronavirus. Over de nadere invulling van de 2e tranche sturen wij u voor de zomer een brief. Daarin willen we, net als in onze brief van oktober 2020, de aanpak beschrijven van de 2e set maatregelen.

Tot slot.
Na bijna een half jaar geven wij u de eerste tussenstand van de uitvoering van het Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds. Wij gaan graag met u in gesprek over de voortgang, nieuwe ontwikkelingen en de voorbereiding van de 2e set van maatregelen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	5855
Extern Zaak ID	1498055
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 maart 2021
Agendapunt	10.d
Omschrijving	Inkoop: Brief GS aan PS inz. Inkoopbeleid 2021-2024
Organisatieonderdeel	CZ/SI

Bijlagen
Brief aan PS over het inkoopbeleid 2021-2024.pdf
1498055-1531460 Concept Inkoopbeleid PNH_9.0_210304 DEF1.docx

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	15 maart 2021
Economie Financiën en Bestuur	**22 maart 2021**
Ingekomen stukken ter kennisname	31 maart 2021
Overdracht vanuit GS	19 april 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	30 april 2021
Economie Financiën en Bestuur	14 juni 2021

Toelichting

In het Coalitieakkoord 'Duurzaam doorpakken' is vermeld dat het inkoopbeleid gemoderniseerd wordt. Gezien ook de (aangescherpte) doelstellingen in het Coalitieakkoord is een nieuw inkoopbeleid voor de komende vier jaar opgesteld. Met het inkoopbeleid willen we een bijdrage leveren aan een duurzame, bereikbare, leefbare en innovatieve provincie. De provincie Noord-Holland besteedt jaarlijks tussen de 30-50% van haar begroting via inkoop. Met dit inkoopvolume hebben we als provincie impact op onze maatschappelijke opgaven. Het inkoopbeleid, waarin 4 thema's (Circulair Inkopen, Klimaatneutraal Inkopen, Sociaal Inkopen en Ethisch Inkopen) zijn uitgewerkt, sluit onder meer aan bij de doelstellingen van Actieprogramma Klimaat 2020 – 2023, de Circulaire Roadmap van de Metropool Regio Amsterdam (MRA), de Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025 en de Green Deal duurzaam GWW.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

mw. A. Truggelaar

CZ/SI

Telefoonnummer +31235143977

truggelaara@noord-holland.nl

Verzenddatum

10 MAART 2021

Kenmerk

1498055/1525263

Uw kenmerk

Betreft: Inkoopbeleid 2021-2024

Geachte leden,

Hierbij verzoeken wij u deze brief (met bijlagen) ter bespreking op de B-agenda van de commissie Economie, Financiën en Bestuur van 22 maart 2021 te plaatsen.

Wat is de reden?

De provincie Noord-Holland hanteert al sinds langere tijd een inkoopbeleid dat handvatten en richtlijnen biedt voor het realiseren van provinciale doelstellingen via (inkoop)opdrachten. Het inkoopbeleid wordt periodiek herzien, zowel qua vorm als inhoudelijk, o.a. op basis van het coalitieakkoord.

Het huidige inkoopbeleid "Samen Inkopen voor Noord-Holland" loopt van 2017 tot 2021. Hierin staan thema's als maatschappelijk verantwoord ondernemen, goed opdrachtgeverschap en innovatie als belangrijke pijlers benoemd. Met het nieuwe inkoopbeleid bouwen wij de al eerder ingezette lijn uit het voorgaande inkoopbeleid en de huidige praktijk verder uit.

Daarnaast sluit het inkoopbeleid aan bij de doelstellingen van het Actieprogramma Klimaat 2020 - 2023, de Circulaire Roadmap van de Metropool Regio Amsterdam (MRA), de Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025 en de Green Deal duurzaam GWW.

In het huidige coalitieakkoord staat expliciet vermeld dat het inkoopbeleid gemoderniseerd moet worden. Voor het opstellen van het nieuwe inkoopbeleid hebben wij duidelijke wensen op diverse thema's zoals verduurzaming, circulariteit en inclusiviteit. Aangezien het inkoopbeleid een belangrijk instrument moet worden om de doelstellingen uit het coalitieakkoord te helpen realiseren en ook aansluit op andere thema's, al dan niet binnen bestuurlijke gremia, is kennisneming van het nieuwe inkoopbeleid door de Commissie wenselijk.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Wat vragen wij aan de commissie?

Kennis te nemen van de wijze waarop de provinciale organisatie haar inkoopbeleid wil inzetten en het bespreken van de mogelijkheden van maatschappelijk verantwoord inkopen.

Om welk GS-besluit gaat het?
Het besluit van 2 maart 2021 (1498055/1505617) waarbij het concept inkoopbeleid 2021-2024 is vastgesteld.

Op grond waarvan wordt dit voorstel gedaan?

Het coalitieakkoord en onze wens de uitkomst van de bespreking mee te nemen in de definitieve vaststelling van het inkoopbeleid.

Is dit eerder behandeld in een commissie of in PS?

Nee, er is geen eerdere behandeling geweest in commissie of PS.

Wat zijn de effecten van het voorstel?

Het inkoopbeleid zorgt voor een zorgvuldige en rechtmatige afweging van alle inkopen van de provincie. Daarnaast draagt het nieuwe inkoopbeleid bij aan meer bewustwording binnen de gehele organisatie dat en hoe op de verschillende thema's door inkopen impact gemaakt kan worden. Ook marktpartijen kunnen door het Inkoopbeleid gestimuleerd worden te investeren in thema's waardoor ze eerder voor een opdracht van de provincie in aanmerking komen.

Wat zijn de financiële aspecten/risico's

Deze zijn op dit moment nog niet inzichtelijk. Per opdracht zal bepaald worden hoe op welke thema's wordt ingezet en zullen de financiële gevolgen bij die opdrachten inzichtelijk worden gemaakt.

Met wie is dit intern afgestemd?

Met diverse stakeholders op belangrijke thema's als energietransitie, duurzaamheid, social return en klimaat uit de directies Beleid, CZ en Beheer & Uitvoering.

Hoe heeft (burger)participatie plaatsgevonden?

Ten tijde van het opstellen van het beleid is tevens een aantal strategische leveranciers van de provincie uitgenodigd om mee te denken.

Wanneer en hoe is over dit besluit gecommuniceerd?

Na behandeling in de commissie zal het beleid opnieuw aan ons ter vaststelling worden aangeboden. Na vaststelling zal communicatie via website, intranet en het Provinciaal Blad plaatsvinden. Na onze vergadering van 2 maart is alvast een nieuwsbericht geplaatst over het vast te stellen inkoopbeleid en de inhoud en impact ervan.

Wanneer evalueren wij dit besluit?

Periodiek (midterm en endterm) zullen de resultaten die geboekt zijn op het gebied van duurzaamheid, circulair, sociaal inkopen e.d. worden geëvalueerd. De uitkomsten zullen gebruikt worden om met de directies de inkoopstrategie voor komende trajecten te bepalen.

Wat is de link met Europa?

Uitvoering van het Inkoopbeleid moet passen binnen de Europese aanbestedingsrichtlijnen.

Vervolgprocedure
Implementatie, uitvoering en monitoring van het inkoopbeleid binnen de ambtelijke organisatie.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Inkoopbeleid provincie Noord-Holland 2021 – 2024

De bijdrage van inkoop aan een circulaire en klimaatneutrale provincie met oog voor welzijn van mens en dier

Provincie Noord-Holland

Inhoudsopgave

Inleiding **1**

1. Circulair Inkopen **4**

2. Klimaatneutraal Inkopen **7**

3. Sociaal Inkopen **9**

4. Ethisch Inkopen **11**

5. Leidende principes **13**

Inleiding

Samen met onze collega's, partners en inwoners maken we ons sterk voor een duurzame, bereikbare, leefbare en innovatieve provincie waarin iedereen mee kan doen. Nu, maar ook in de toekomst. Met ons inkoopbeleid willen we daar een actieve bijdrage aan leveren. De provincie Noord-Holland besteedt tussen de 30 en 50% van de begroting via inkoop. Het betreft opdrachten (concessies) voor het openbaar vervoer, maar ook het onderhouden en aanleggen van onze infrastructuur en groen en faciliteiten voor onze bedrijfsvoering.

Met dit inkoopvolume hebben we als provincie impact. We willen een voorbeeldfunctie vervullen en kunnen als launching customer ook het verschil maken door ons in de voorhoede te laten zien. Dit betekent dat wij als opdrachtgever actief de ontwikkeling en toepassing van 'innovatieve' oplossingen voor onze eigen maatschappelijke vraagstukken stimuleren.

Op deze wijze leveren we vanuit ons inkoopbeleid een bijdrage aan onze maatschappelijke opgaven. We zetten hierbij extra in op Maatschappelijk Verantwoord Inkopen. Het inkoopbeleid sluit aan bij de doelstellingen van het Actieprogramma Klimaat 2020 – 2023, de Circulaire Roadmap van de Metropool Regio Amsterdam (MRA), de Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025 en de Green Deal duurzaam GWW. Daarnaast vergroten we onze kennis over Sociaal Inkopen en benutten daarbij de inzichten van het Preston model, het Urgenda boekje en de 'UN Guiding Principles on Business and Human Rights'. Als provincie willen wij een duidelijke richting geven aan onze manier van inkopen door kaders, uitgangspunten, ambities en doelstellingen te benoemen. Hiermee bouwen wij de al eerder ingezette lijn uit het voorgaande inkoopbeleid en de huidige praktijk verder uit.

Kaders en uitgangspunten

In het coalitieakkoord staan onze ambities voor een duurzame, bereikbare, leefbare en innovatieve provincie. Deze ambities hebben we uitgewerkt in beleidskaders en programma's, zoals de Actieagenda Circulaire Economie 2021 – 2025 (vaststelling februari 2021) en het Actieprogramma Klimaat 2020 – 2023. Binnen deze kaders en de wettelijke aanbestedingsregels geven wij uitvoering aan ons inkoopbeleid. In deze notitie hebben we de uitgangspunten voor dit uitvoeringsbeleid geformuleerd. Op basis van deze uitgangspunten leveren we bij de uitvoering van onze inkoopprocessen een bijdrage aan de provinciale doelen. Inkoopbeleid is dus met nadruk uitvoeringsbeleid dat plaats vindt binnen de inhoudelijke en financiële kaders die Provinciale Staten daarvoor hebben gesteld. Daarnaast voldoet ons inkoopproces vanzelfsprekend aan de wet- en regelgeving.

Focus: Maatschappelijk Verantwoord Inkopen

De komende jaren zullen we extra inzetten op Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI). MVI betekent dat er naast de prijs ook nadrukkelijk oog is voor de effecten van inkoop op de omgeving (klimaat, milieu, grondstoffen) en sociale aspecten. Hierbij wordt onder meer onderscheid gemaakt tussen circulair inkopen, milieuvriendelijk inkopen, sociaal inkopen, internationale sociale voorwaarden, innovatiegericht inkopen en MKB–vriendelijk inkopen[1]. De grens tussen de verschillende toepassingen van MVI is niet altijd scherp en daarom wordt MVI vaak gezien als containerbegrip. We vinden het belangrijk dat MVI praktisch en toepasbaar is en onderscheiden daarom vier aspecten van MVI in dit beleid. Zo is voor iedereen duidelijk wat er onder deze begrippen wordt verstaan en wat dit betekent voor het inkopen van leveringen, diensten of werken.

[1] MVI-thema's van PIANOo

Voor zowel de provincie als opdrachtnemer is MVI nog een zoektocht met elkaar. Dit vergt van ons om verder kennis op te bouwen en nadrukkelijk na te denken over hoe wij op de juiste wijze de inkoop op dit gebied denken te realiseren. Met het inkoopbeleid wil de provincie het realiseren van haar ambities op het gebied van Maatschappelijk Verantwoord Inkopen explicieter onder de aandacht brengen en faciliteren. Om deze reden staan onderstaande inkoopthema's centraal in dit beleid:

1. ***Circulair Inkopen***
2. ***Klimaatneutraal Inkopen***
3. ***Sociaal Inkopen***
4. ***Ethisch Inkopen***

Leidende principes

Om de uitvoering van deze inkoopthema's te kunnen borgen in de inkoopprocessen is een drietal leidende principes benoemd (een nadere uitwerking is terug te vinden in hoofdstuk 5) dat van belang is voor de uitvoering van dit beleid. Al onze inkoopopgaven zijn daarom:

1. **Financieel passend**
   De provincie gaat doelmatig om met haar financiële middelen bij het inzetten op de inkoopthema's. Provinciale Staten stellen in de begroting hiervoor de financiële kaders vast. Bij de start van een inkooptraject maken we op basis van deze kaders de financiële ruimte voor de inkoopthema's inzichtelijk (binnen een ambitiesessie) en brengen we focus aan in het inkoopwerk door het vaststellen en bijhouden van de aanbestedingskalender. Daarnaast moeten de inspanningen en uitgaven daadwerkelijk bijdragen aan de realisatie van het doel en in verhouding staan tot de "opbrengst of uitkomst" van het inkoopproces. Het is hierbij van belang dat we werken met *eerlijke prijzen*, waarbij de effecten van de opdrachten op de omgeving meegenomen worden in de prijs.
2. **Gebaseerd op professionele en integrale samenwerking**
   De provincie is zich zeer bewust van het feit dat zij door het opbouwen van een duurzame relatie met de verschillende stakeholders (andere aanbestedende diensten, maar ook marktpartijen) tot efficiëntere en innovatievere oplossingen kan komen. We zetten in op contract- en leveranciersmanagement, hebben oog voor een eerlijke en proportionele risicoverdeling en benutten reeds aanwezige kennis.
3. **Conform wet- en regelgeving**
   Al onze inkopen voldoen aan de (Europese) wet- en regelgeving, waardoor de provincie rechtmatig inkoopt. Het inkoopbeleid geeft handvatten om effectief én rechtmatig in te kopen, maar soms kan een spanningsveld optreden tussen de beoogde ambities uit het Inkoopbeleid en de rechtmatigheid van inkopen. Wet- en regelgeving is hierin altijd leidend.

Randvoorwaarden

Het inkoopbeleid geldt voor de gehele provinciale organisatie. Om uitvoering te kunnen geven aan het inkoopbeleid is het van belang dat:

We tijdig starten met alle betrokkenen
Het inkoopproces start al eerder dan bij het doorlopen van de aanbestedingsprocedures zelf. Het is van belang dat we tijdig starten met het inkoopproces en alle betrokkenen. In de opstart van het inkoopproces worden inhoudelijke en strategische keuzes gemaakt voor de invulling en uitvoering van de opdracht (de inkoopstrategie). Dit vraagt om een bredere aanpak aan het begin van een studiefase. Hiervoor zal er eerder op samenwerking worden ingezet over de directies heen.

We van elkaar en van de markt leren
Door tijdig te starten, creëren we ruimte om gezamenlijk de juiste kennis en expertise aan te wenden. Dit doen we zowel intern als met de markt. We experimenteren met MVI, maar hebben hierbij ook oog voor wat de markt kan. We leren van onze eigen ervaringen, maar ook van ervaringen van andere organisaties en zijn bereid om te experimenteren waar dit verantwoord is. Dit doen we onder andere door het, waar mogelijk, toepassen van nieuwe inkoopvormen en werkwijzen.

We de voortgang en successen delen
Samen pakken we onze rol in het ontwikkelen/opzetten van een continu proces van leren en kennisdelen met de belangrijkste stakeholders. We rapporteren bij de midterm en endterm review van de Strategische Agenda over de voortgang en de uitvoering van het Inkoopbeleid. Zo weet iedereen waar we als provincie staan en welke uitdagingen we nog hebben.

Reikwijdte van het beleid

Het Inkoopbeleid geldt voor alle medewerkers binnen de provinciale organisatie. Dit inkoopbeleid vormt het uitvoeringskader voor al onze inkopen. We conformeren ons in al onze aanbestedingen daarom aan inhoud en reikwijdte van dit inkoopbeleid, waarbij het comply or explain principe geldt. Afwijken is slechts mogelijk indien gemotiveerd kan worden aangegeven waarom en in hoeverre dat in een specifieke situatie gerechtvaardigd zou zijn. Daar waar nodig zal de directie besluiten tot afwijken.

De wereld rondom inkoop is en blijft continu in beweging, gedreven door zowel externe factoren (o.a. wet- en regelgeving, marktontwikkelingen en jurisprudentie) als interne factoren. Het Inkoopbeleid van de provincie Noord-Holland speelt hierop in. Periodiek wordt bezien of bijstelling van het beleid wenselijk/noodzakelijk is.

In dit inkoopbeleid hebben we een aantal concrete doelstellingen geformuleerd die wij de komende jaren willen realiseren. Daarvoor is de provincie onder andere afhankelijk van de kennisontwikkeling (binnen en buiten de organisatie), kosten en techniek. Dat maakt dat de haalbaarheid van deze doelstellingen deels ongewis is. Evengoed formuleren wij een stevige ambitie en zetten wij er op in om deze te realiseren.

Leeswijzer

In onderstaande hoofdstukken wordt voor de vier inkoopthema's en de drie leidende principes beschreven:

- **Waarom** we deze toepassen;
- **Hoe** we deze toepassen;
- **Wat** we hiermee willen bereiken;
- Welke **verantwoordelijkheid** we samen hebben voor het in uitvoering brengen.

Na elk uitgewerkt inkoopthema volgt het beschikbare instrumentarium. Hierin worden tools benoemd die toegepast kunnen worden voor de monitoring van de impact op het beschreven inkoopthema en de leidende principes. Deze tools worden de komende periode verder uitgewerkt binnen de provinciale organisatie waarbij we, gebruikmakend van eenieders expertise, een toolbox zullen creëren waarin alle belangrijke informatie, tools en middelen beschikbaar komen. Dit betekent dat wij de toolbox stapsgewijs met het juiste instrumentarium verder gaan aanvullen.

1. Circulair Inkopen

Op dit moment is onze economie nog grotendeels ingericht als een lineair systeem: grondstoffen worden gedolven om producten van te produceren, deze worden gebruikt en aan het einde van hun levensduur vernietigd waardoor de grondstoffen verloren gaan. De overgang naar een circulair systeem ofwel circulaire economie houdt in dat het gebruik van primaire, niet hernieuwbare grondstoffen wordt beperkt en dat kringlopen worden gesloten zodat grondstoffen waar mogelijk (oneindig) blijven circuleren in ons economisch systeem. Afval bestaat niet in de circulaire economie en verspilling van grondstoffen wordt voorkomen door de herbruikbaarheid van producten en materialen te maximaliseren en daarmee waardevernietiging te minimaliseren.

De provincie stimuleert de transitie naar een circulaire economie. *Een product of dienst is voor ons circulair als het leidt tot minimale toepassing van nieuwe materialen (en/of fossiele grondstoffen).* Dit geldt zowel in het productieproces als bij het gebruik van de producten en diensten, en/of maximale inzet op langere levensduur waarbij daarna hoogwaardige herbruikbaarheid van het product of de materialen kan worden gerealiseerd[2]. Deze definitie is gebaseerd op de principes van de R-ladder.

Met ***Circulair Inkopen*** zetten we ons inkoopvolume in als instrument om producten en diensten in te kopen die:

- bijdrage te leveren aan het verminderen van het gebruik van primaire grondstoffen en stimuleren van (her)gebruik van (circulaire) producten en diensten
- minimale toepassing vergen van nieuwe materialen (en fossiele energie) in het productieproces;
- minimale toepassing van nieuwe materialen (en fossiele energie) vragen bij het gebruik van de producten;
- focussen op lange levensduur;
- hoogwaardig herbruikbaar zijn (eventueel na behandeling) na de gebruiksfase.

Inkoop heeft de kans om een versneller te zijn in deze transitie door de invloed die zij kan uitoefenen om de markt in beweging te krijgen en innovatie te stimuleren.

Waarom Circulair Inkopen?

De huidige situatie is onhoudbaar en daarom is het van belang dat er ingezet wordt op oneindig gebruik van grondstoffen en daarmee op ***Circulair Inkopen***. De wereldbevolking groeit en het gebruik van grondstoffen en producten neemt wereldwijd toe. Aan het eind van de 20e eeuw zijn we jaarlijks 34 keer meer materialen, 27 keer meer mineralen, 12 keer meer fossiele brandstoffen en 3,6 keer meer biomassa gaan gebruiken dan aan het begin van deze eeuw. In 2030 hebben we meer dan twee planeten nodig om aan onze vraag te voldoen, terwijl dat in 1960 nog een halve planeet was.

Met ***Circulair Inkopen*** dragen wij samen met onze ketenpartners bij aan het realiseren van een wereld die in balans is met wat de aarde kan geven en verwerken. Nu, in de nabije toekomst en voor komende generaties.

[2] Definitie vanuit MRA Roadmap Circulair Inkopen

Wat willen we bereiken met Circulair Inkopen?

In de actieagenda Circulaire Economie heeft de provincie Noord-Holland een ambitie geformuleerd voor het bereiken van een circulaire economie. Daarnaast heeft de provincie de Intentieverklaring circulair inkopen en opdrachtgeverschap binnen de MRA ondertekend. De provincie sluit hiermee aan bij de ambities en doelen van het Rijk voor circulaire economie. Op grond hiervan dragen wij bij aan de realisatie van deze ambities door:

1. Met onze inkoop zoveel als mogelijk in te zetten op de toepassing van hernieuwbare, niet primaire grondstoffen en materialen en het optimaal voorkomen van afvalstromen;
2. Zo snel mogelijk – en uiterlijk 2022 – te streven om 10% van ons inkoopvolume circulair in te kopen[1].
3. In 2025 te streven om 50% van ons inkoopvolume circulair in te kopen3;
4. Bij voorkeur in 2030 – en uiterlijk 2050 – te streven om 100% van ons inkoopvolume circulair in te kopen.

Hoe gaan we nu samen Circulair Inkopen?

1. De mate van circulariteit wordt vaak gerelateerd aan de zogenaamde R-ladder. Hoe hoger een strategie op deze ladder van circulariteitsstrategieën staat, hoe meer circulair de strategie is, waarbij R1 de hoogste trede is. Daarom vormen de principes van de R-ladder waar mogelijk het uitgangspunt voor onze aanbestedingen. Het doel hierbij is om zo veel mogelijk in te zetten op R1 Refuse en Rethink (afwijzen en heroverwegen), R2 Reduce (verminderen) en R3 Re-use (hergebruiken);
2. We voeren jaarlijks spendanalyses uit. Hierdoor is inzichtelijk bij wie, voor hoeveel geld, waar en wat we inkopen als provincie. Wat nog niet inzichtelijk is, is hoe circulair we inkopen als provincie. Door de principes van de R-ladder aan onze spendanalyses te verbinden, kunnen we inzichtelijk maken hoe circulair we inkopen;
3. In aanbestedingen die betrekking hebben op de bouwsector, infrastructuur en (openbaar) vervoer wordt zoveel mogelijk ingezet op ***Circulair Inkopen***. Aanvullend gaan we de mogelijkheden van ***Circulair Inkopen*** verder verkennen voor de prioritaire ketens van de provincie binnen het spoor ‘grondstoffen’[3] en op alle inkooppakketten die afgesproken zijn in samenwerking met de MRA[4];
4. Bij onze inkopen zetten we daar waar het kan zoveel mogelijk in op het inkopen van regionale producten en bij regionale leveranciers. Zo stimuleren we de regionale economie[5]. Het uitgangspunt voor onze inkopen onder de Europese drempel is: we nodigen ten minste één niet regionale partij[6] uit (dus maximaal vier regionale partijen);
5. We passen in onze aanbestedingen in ieder geval de minimumvereisten inzake groene overheidsopdrachten (GPP) van de Europese Commissie toe[7]. Waar dat aan de orde is, verkennen we extra kansen.

[3] Conform actieagenda Circulaire Economie;
[4] https://mraduurzaam.nl/
[5] In lijn met het Preston-model: dit is een holistisch raamwerk. Binnen dit model blijft het geld binnen de lokale markt.
[6] Een regionale partij bevindt zich met het vestigingsadres binnen de grenzen van de provincie Noord-Holland.
[7] https://ec.europa.eu/environment/gpp/index_en.htm

Wat zijn onze uitdagingen?

De komende periode gaan we onderzoeken hoe en met welke instrumentaria we circulariteit meetbaar kunnen maken, zodat registreren, monitoren en rapporteren over dit thema mogelijk wordt. Circulariteit is namelijk nog niet voor elke productgroep goed (financieel) meetbaar te maken. Daarnaast is er de veronderstelling dat ***Circulair Inkopen*** mogelijk duurder is. Bij ***Circulair Inkopen*** wordt echter niet alleen gekeken naar de kosten van gebruik, maar naar de kosten over de totale levenscyclus. Hierdoor lijkt de investering initieel hoger, maar is dit feitelijk niet het geval. Door te experimenteren met andere manieren van beprijzen (zie de voorbeelden bij instrumentarium) wordt dit inzichtelijk. Hierbij blijven we binnen de budgetten die hiervoor zijn toegekend.

Instrumentarium

Een lineaire economie ombuigen naar een circulaire economie betekent het maken van keuzes om te komen tot waarde creatie en het behoud van waarde. De circulaire economie vraagt dus om een ander denkraam waaraan de provincie een bijdrage levert door ***Circulair Inkopen*** mogelijk te maken en verder te stimuleren. Door middel van de instrumentaria wil de provincie bijdragen aan het verder versnellen naar een circulaire economie.

Een instrument dat momenteel in ontwikkeling is, is de **Total Cost** Ownership (TCO) **of Total Cost of Usage (TCU).** TCO/TCU is het totaalbedrag aan kosten voor de aanschaf,het bezit en gebruik van een product of dienst en de omgevingseffecten gedurende de hele levenscyclus/gebruikscyclus. Je kijkt hierbij niet alleen naar de kosten vanaf het moment van aankoop tot het moment dat je er afstand van doet, maar ook naar de lange termijn investeringen in materialen en hergebruik hiervan. Vervolgens kijk je niet alleen naar kostenreductie bij die leverancier, maar bekijk je ook wat je binnen je eigen organisatie kunt doen om kosten en materialen te besparen of anders in te zetten conform de principes van de R-Ladder. TCU bekijkt de kosten vanuit het perspectief van de eindgebruiker (daar waar Life Cycle Cost dit niet doet). Er zal in de toekomst gekeken worden hoe en op welke manier dit instrument een bijdrage kan leveren aan de beoogde doelstellingen.

Met **Life Cycle Costing (LCC)** worden leveringen, diensten of werken uit economisch oogpunt met elkaar vergeleken. Hierbij wordt gekeken naar de aanschafwaarde, de kosten voor gebruik en de kosten aan het einde van de levensduur of de restwaarde. Door middel van ***Circulair Inkopen*** zetten we in op reductie van de inzet van materialen en waardecreatie van onze reststromen. We focussen ons op het behoud van waarde in de gehele keten. Op deze manier kan in elke fase van de levenscyclus een evenwichtige beslissing worden genomen en kunnen de kosten en opbrengsten op elk gewenst moment geoptimaliseerd worden[8]. De ontwikkeling van LCC vraagt om een gezamenlijke inspanning van de provincie en de markt om te komen tot een goed werkend instrument.

[8] Definitie GPP

2. Klimaatneutraal Inkopen

Klimaatneutraal betekent dat een proces niet bijdraagt aan klimaatverandering. Hiermee bedoelen we: geen uitstoot van CO_2 en andere broeikasgassen[9]. Van alle broeikasgassen die de mens uitstoot, is CO_2 het belangrijkst: ruim de helft van de klimaatverandering wordt veroorzaakt door CO_2[10].

Als we ***Klimaatneutraal Inkopen*** binnen de provincie betekent dit dat we met onze opdrachten inzetten op het verminderen van de uitstoot van CO_2 (CO_2-reductie), stikstof en overige broeikasgassen. Met stikstof bedoelen we: stikstofoxiden (NO_x) en ammoniak (NH3). Deze vormen van stikstof hebben namelijk een negatieve impact op mens en milieu.

Waarom Klimaatneutraal Inkopen?

Het klimaat verandert door de uitstoot van broeikasgassen. Dit zien we terug in langere perioden van droogte en hitte, extreme neerslag en extreme stormen. Ook stijgt de zeespiegel en zijn de seizoenen verstoord (zachte winters en hete zomers). Dit heeft een directe invloed op de leefomgeving.
Om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen, heeft Nederland doelstellingen geformuleerd naar aanleiding van het Klimaatakkoord van Parijs. Deze zijn vastgelegd in de Klimaatwet. De Nederlandse overheid heeft de ambitie om in 2050 de CO_2-uitstoot met 95% te hebben gereduceerd t.o.v. 1990, met als tussendoel 49% in 2030. De provincie heeft deze ambitie verder vorm gegeven in haar Actieprogramma Klimaat. Ons streven is om in 2030 een klimaat neutrale provinciale organisatie te hebben. Daarnaast streven wij naar energieneutraliteit in onze infrastructuur en bedrijfsvoering om eveneens bij te dragen aan de CO_2 doelstelling. Dit houdt in dat we geen CO_2 uitstoten. Een aantal doelstellingen zullen wij al voor 2030 bereiken, te weten: in 2028 is onze huisvesting gasloos en wekken we de verbruikte energie zelf op. Daarnaast is ons wagenpark emissieloos in 2027.
We hebben ook een ‘eigen’ programma Duurzame Infrastructuur, waarin we onder andere inzetten op 25% minder CO2 in 2023, energieneutrale exploitatie in 2023 en reductie van materialengebruik – met 50% in 2023. Ofwel, de helft van de 2030 doelen willen we in 2023 bereikt hebben.
Een aanvullend thema binnen Infra is uitvoering van het Schone Lucht Akkoord en de transitie naar een emissieloze bouw.

In Nederland is er tevens sprake van een zeer hoge toediening van stikstofverbindingen. Dit zijn met name NH3 in de vorm van dierlijke mest en stikstofoxiden die worden uitgestoten door verbrandingsmotoren. Dit leidt tot problemen met de ecosystemen op land, in water en in de zee en dit heeft een negatieve invloed op de biodiversiteit. Het terugdringen van de stikstofuitstoot is daarbij een grote opgave voor de Nederlandse samenleving. Als provincie vinden wij dat wij de natuur willen en moeten beschermen. Daartoe is de Noord-Hollandse Aanpak Stikstof vastgesteld. Het doel hiervan is om de hoeveelheid stikstof terugdringen, de natuur te versterken en tegelijkertijd economische ontwikkeling mogelijk maken binnen de gestelde randvoorwaarden.

Wat willen we bereiken met Klimaatneutraal Inkopen?

Door in te zetten op ***Klimaatneutraal Inkopen***, kan een aanzienlijke vermindering van de uitstoot van CO_2 worden bereikt en een bijdrage geleverd worden aan de ambitie om in 2030 klimaatneutraal te zijn. Daarnaast is de reductie van CO_2 in algemene zin goed voor de beperking van de emissie stikstof. We hebben bij het doen van onze inkopen oog voor het behoud van de biodiversiteit en natuurherstel.

[9] Definitie RVO
[10] Milieucentraal

Hoe gaan we nu samen Klimaatneutraal Inkopen?

1. Met behulp van de beschikbare en reeds toegepaste tools (o.a. de CO_2 -monitor) evalueren we vanaf vaststelling van het inkoopbeleid aanbestedingen op onder andere klimaatneutraliteit. We voeren hiermee een nulmeting uit op onze aanbestedingen. Zo krijgen we een eerste inzicht in waar we staan op het gebied van ***Klimaatneutraal Inkopen***. Daarnaast helpen deze tools bij het creëren van draagvlak;
2. Door middel van SMART contractafspraken en contractmanagement stimuleren we de uitvoering van de CO_2- en stikstofreductie bij onze partners door hier actief op te sturen;
3. Met onze huidige partners onderzoeken we de mogelijkheden om de CO_2- en stikstofreductie te integreren in de bestaande contracten (voor zover dat niet het geval is), zodat we ook hier een bijdrage kunnen leveren aan de provinciale doelstelling.

Wat zijn onze uitdagingen?

We weten nog niet precies waar we staan als het gaat om ***Klimaatneutraal Inkopen***. We hebben binnen een aantal projecten CO_2-reductie geïntegreerd, maar het is nog geen standaard. Op het gebied van stikstof(reductie) staan we aan de beginfase: we gaan de mogelijkheden verkennen. Om te kunnen bepalen waar we staan en of we in lijn werken met de beoogde doelstelling, is het uitvoeren van een nulmeting noodzakelijk. Daarnaast zijn er verschillende tools en instrumenten in ontwikkeling die toegepast kunnen worden om ***Klimaatneutraal Inkopen*** te kunnen meten. Hierin moet een keuze gemaakt worden, zodat we uniform en eenduidig kunnen monitoren en evalueren.

Instrumentarium

Een instrument waarmee geëxperimenteerd kan worden is **schaduwbeprijzing** of **'CO_2-beprijzing'.** Dit is een manier om uitstoot van CO_2 mee te wegen bij de keuze tussen producten. Hierbij wordt de klimaatimpact uitgedrukt in geld. Dit fictieve bedrag wordt bij de prijs van een product of dienst opgeteld en daarna pas vergeleken met alternatieven. Zo kan de provincie de opdracht gunnen op basis van kosten waarin ook de impact op het klimaat is meegenomen. Voor deze 'schaduwprijs' is bepaald wat een ton CO_2 minimaal zou moeten kosten om de werkelijke milieukosten mee te kunnen laten wegen bij inkopen. Eenmaal ingevoerd als tool kan de prijs per ton CO_2 geleidelijk aangepast worden naar aanleiding van nieuwe inzichten, zodat het past bij de wijze waarop de provincie werkt.

De CO_2 prestatieladder is een ander instrument dat helpt bij het inzichtelijk maken van de CO_2-uitstoot. De CO_2 -Prestatieladder is een CO_2 -managementsysteem dat bestaat uit 5 niveaus. Tot en met niveau 3 gaat een organisatie aan de slag met de uitstoot van de eigen organisatie (en alle projecten). Vanaf niveau 4 en 5 wordt er ook werk gemaakt van de CO_2 -uitstoot in de keten en sector. De ladder kan toegepast worden als selectie- of gunningscriterium, waarbij geldt: hoe hoger de trede, hoe hoger de beoordeling.

Vanaf 2019 is de provincie gestart met het in beeld brengen van de CO_2 impact van haar inkopen. Dit doet zij op dit moment binnen de Directie Beheer & Uitvoering en de sector Facility Management. **De CO_2 monitor** geeft de provincie een mogelijkheid om de impact van onze inkoop te meten, na te gaan waar de grootste emissiebronnen liggen en tevens mogelijke effecten van maatregelen te evalueren.

3. Sociaal Inkopen

Iedereen kan aan de kant komen te staan bijvoorbeeld door ziekte, ontslag, of een beperking.. Ook mbo-stagiairs kunnen extra kansen gebruiken. De provincie zet zich in om voor alle doelgroepen werk of werkervaring te bieden door middel van ***Sociaal Inkopen***. Hiermee dragen we bij aan een inclusieve samenleving, waarin iedereen mee kan doen.

Onder ***Sociaal inkopen*** verstaan wij als provincie Noord-Holland: inkopen zodat mensen met afstand tot de arbeidsmarkt aan werk(ervaring) worden geholpen, onder andere door social return als voorwaarde in onze contracten op te nemen en inkopen bij sociale ondernemingen gericht op arbeidsparticipatie te stimuleren.

Waarom Sociaal Inkopen?

Begin 2019 had Noord-Holland ruim 2,8 miljoen inwoners en de verwachting is dat de bevolking tot 2040 doorgroeit tot 3,2 miljoen inwoners. Van onze inwoners zijn ongeveer 53.000 mensen werkloos. Ook kunnen onze inwoners aan de kant komen te staan door ziekte, ontslag, een beperking of als statushouder.

In 2016 is het social return beleid ingevoerd. Met ingang van 1 januari 2020 is het social return beleid verder verruimd op basis van de aanbevelingen uit het adviesrapport naar aanleiding van de evaluatie social return. Bij het inkopen van diensten en werken maakt de provincie prestatieafspraken met haar contractpartners om mensen met afstand tot de arbeidsmarkt een baan of stageplek aan te bieden, initiatieven gericht op arbeidsparticipatie te ondersteunen, of sociaal in te kopen.

De provincie koopt jaarlijks voor vele miljoenen in. Door middel van ***Sociaal Inkopen*** zorgen wij er samen met onze contractpartners voor dat deze doelgroepen dat steuntje in de rug krijgen dat zij nodig hebben en bieden wij hen kansen. Zo leveren investeringen in onze provincie ook sociale winst op.

Wat willen we bereiken met Sociaal Inkopen?

We willen zoveel mogelijk sociale impact gericht op arbeidsparticipatie genereren vanuit onze opdrachtgeversrol. Daar bedoelen we mee: voor iedereen zicht op werk en inkomen. Op deze manier dragen we vanuit inkoop bij aan een inclusieve samenleving waarin iedereen mee kan doen.

Wat hebben we al bereikt?
Sinds 2016 zijn met 51 contractpartners uitvoeringsafspraken gemaakt over social return. Door middel van deze afspraken hebben deze contractpartners de afgelopen jaren maar liefst 294 mensen aan werk(ervaring) geholpen. Sinds 2019 hebben inkopen bij een sociale onderneming plaatsgevonden voor een bedrag van € 392.832,- en is er voor 1.186 uren aan kennis geleverd door onze contractpartners aan sociale initiatieven om mensen dichterbij werk te brengen.

De social return waarde is 1 tot 7% van de totale opdrachtsom, waarbij de streefwaarde 5% is. Deze toepassing is maatwerk per aanbesteding en hangt samen met de waarde van de opdracht, de component arbeid in de opdracht, ontwikkelingen in de (arbeids)markt en duur van de opdracht.

In november 2020 is de vernieuwde site noord-holland.nl/socialreturn gelanceerd. Hier brengen we het netwerk van re-integratiepartners en sociale ondernemingen in beeld en delen we inspirerende praktijkvoorbeelden van (en met) onze contractpartners met een social return verplichting.

Hoe gaan we nu samen Sociaal Inkopen?

1. We zetten bij onze aanbestedingen in op social return conform de voorwaarden in het social return beleid;
2. We signaleren binnen welke inkoop(categorieën) er kansen liggen om nog meer sociaal in te kopen op basis van onze aanbestedingskalender en gaan in gesprek met de markt om zo vraag en aanbod optimaal op elkaar af te stemmen;
3. We onderzoeken in hoeverre social return ook toegepast kan worden binnen subsidies, zodat we ook hier impact kunnen maken;
4. We gaan op zoek naar een proef om een voorbehouden opdracht in de markt te zetten (art. 2.82 Aanbestedingswet).

Het Team Social Return levert alle expertise rond social return en sociaal inkopen binnen de provincie. Team Social Return:

- Bouwt aan een netwerk met de arbeidsmarktregio's, re-integratiepartners en sociale ondernemingen;
- Adviseert de interne contracteigenaren hoe social return dient te worden toegepast bij aanbestedingen;
- Ziet toe op juiste invulling van de social return verplichting door de contractpartner;
- Bundelt de expertise, borgt en standaardiseert het proces waar mogelijk.

Wat zijn onze uitdagingen?

Sociaal inkopen gaat over de provincie in haar rol als opdrachtgever en dit is meer dan het toepassen van social return. De uitdaging is om als organisatie actief te zoeken naar passende manieren om sociaal in te kopen, zoals bijvoorbeeld het uitvragen van offertes bij sociale ondernemingen om hen zo meer kansen te geven op het verkrijgen van een opdracht. En de aanvraag zo op te stellen dat er ook ruimte is voor sociale ondernemingen om in te schrijven, samen te onderzoeken hoe deze sociale ondernemingen het beste bij opdrachten van de provincie betrokken kunnen worden.

Instrumentarium

In overeenstemming met andere aanbestedende diensten is het doelgroepwaardenmodel ontwikkeld. Dit is het afrekenkader waarmee de social returnverplichting wordt gewaardeerd. Hoe groter de afstand tot de arbeidsmarkt, hoe hoger de waarde van de kandidaat. Ook sociaal inkopen of het ondersteunen van initiatieven gericht op arbeidsparticipatie worden hierbij toegestaan. Bij gebruik van het doelgroepwaardenmodel blijft ruimte voor inhoudelijke maatwerkafspraken en blijven opdrachtnemers eigen keuzes maken welke doelgroep wordt ingezet.

4. Ethisch Inkopen

Een deel van alle inkopen heeft zijn oorsprong in lage loon productielanden. Landen waar zaken als respect voor mensenrechten, het niet omkopen van mensen en goede arbeidsomstandigheden niet altijd vanzelfsprekend zijn[11]. Veel zaken die wij als provincie inkopen hebben ook een effect op mensen. Dit kan een direct effect zijn (bijvoorbeeld inhuur van personeel of adviesdiensten) of een indirect effect (bijvoorbeeld de productie van de koffiebonen van onze warme drankenautomaten). Als provincie vinden we het belangrijk dat we zoveel mogelijk ***Ethisch Inkopen***: onze inkopen zijn gericht op de naleving van ethische normen en waarden. Het uitgangspunt hierbij is ketenverantwoordelijkheid: dit betekent dat wij als provincie direct invloed (willen) hebben op het gedrag van onze partners. Zo dragen we bij aan onder andere goede arbeidsomstandigheden, naleving van rechten van werknemers, milieu- en diervriendelijke productie en het tegengaan van kinderarbeid.

Waarom Ethisch Inkopen?

Nederland voert reeds een actief beleid om de naleving van mensenrechten door het bedrijfsleven te bevorderen en om mensenrechtenschendingen door bedrijven, rechtstreeks of in hun keten, te voorkomen. Sinds 1 januari 2013 worden de sociale voorwaarden in alle Europese aanbestedingen van de rijksoverheid toegepast. De Lidstaten hebben de verantwoordelijkheid om de mensenrechten van personen te respecteren, te beschermen en te realiseren. Dit houdt onder meer in de plicht om bescherming te bieden tegen mensenrechtenschendingen door derden, waaronder bedrijven.

Het vergroten van dierenwelzijn is daarnaast een belangrijk uitgangspunt voor de provincie. Daarom zet de provincie bij het gebruik van producten en het doen van haar inkopen in op dierenwelzijn.

Wat willen we bereiken met Ethisch Inkopen?

De provincie neemt maatschappelijke misstanden, van welke aard dan ook, serieus en zal deze waar mogelijk proberen tegen te gaan. De ‘UN Guiding Principles on Business and Human Rights’ oftewel het Ruggie-kader vormen een belangrijk uitgangspunt voor ***Ethisch Inkopen***. We hechten veel waarde aan hoe en waar onze producten worden gemaakt en vinden we het belangrijk samen te werken met leveranciers die met ons op één lijn zitten betreffende waarden van sociale verantwoordelijkheid.

Hoe gaan we nu samen Ethisch Inkopen?

1. Bij aanbestedingen gebruikt de provincie de wettelijke instrumenten om de integriteit van Opdrachtnemers te toetsen, waaronder maar niet limitatief:
    a. De Gedragsverklaring Aanbesteden;
    b. Het Uniform Europees Aanbestedingsdocument;
    c. Een geheimhoudingsverklaring, belangenverstrengelingverklaring en integriteitverklaring.
2. De provincie hanteert een aantal standaard bepalingen in haar algemene voorwaarden die toezien op de naleving van de Internationale Sociale Voorwaarden.
3. We passen onze standaard sjablonen aan, zodat we eisen/voorwaarden voor ***Ethisch Inkopen*** waar mogelijk/nodig opnemen in onze aanbestedingen en contracten.

[11] https://www.groenezaken.com/blog/ethisch-en-verantwoord-inkopen

4. De Nederlandse overheid heeft 13 sectoren aangemerkt als risico sectoren die door het internationale karakter van de ketens vaak te maken hebben met plekken in de wereld waar zich grote risico's voordoen op het gebied van ***Ethisch Inkopen***[12]. Het gaat om de sectoren: Bouw, Chemie, Detailhandel, Elektronica, Energie, Financiële sector, Groothandel, Hout & Papier, Land- & Tuinbouw, Metaal, Olie & Gas, Textiel & Kleding en Voedingsmiddelen. Indien aanbestedingen betrekking hebben op één van deze sectoren, verkennen we of er in deze aanbestedingen extra afspraken gemaakt moeten worden over hoe er met deze risico's dient te worden omgegaan. Dit geldt eveneens voor aanbestedingen ten behoeve van de bedrijfsvoering van de eigen organisatie. Te denken valt aan contractvoorwaarden en het toepassen van (leveranciers)gedragscodes. Ook kan te contracteren partij gevraagd worden om inzage te geven in de manier waarop hij eventuele risico's op het gebied van ***Ethisch Inkopen*** beheerst. De bewijslast ligt hierbij bij de leverancier. . Op deze wijze tonen onze partners aan dat ze mensenrechten respecteren conform de UN Guiding Principles en de OESO-richtlijnen.
5. We passen de lijst met ondernemingen uit de rapportage van het bureau van de Hoge Commissaris voor de mensenrechten van de Verenigde Naties daar waar mogelijk binnen onze aanbestedingen toe.
6. Onze inkopen voldoen zoveel mogelijk aan dierenwelzijnscriteria, dat wil zeggen:
   - proefdiervrije producten;
   - geen levende schaaldieren;
   - geen bont;
   - bij producten die leer bevatten wordt voorrang gegeven aan niet-dierlijke alternatieven waar deze voorhanden zijn.

De provincie gaat , voor zover mogelijk, bij inkopen waar ethische aspecten in brede zin een rol zouden kunnen spelen na wat voor impact inkoop heeft op de mensen en dieren, om zo verantwoorde beslissingen te kunnen nemen over waar, bij wie en hoe we als provincie inkopen. Op deze wijze zorgen we voor meer interne bewustwording.

Wat zijn onze uitdagingen?

Ethisch inkopen kunnen we alleen in nauwe samenwerking met onze leveranciers. Daadwerkelijk vorm en inhoud geven aan onze ambities kan alleen als alle partijen in de keten hun verantwoordelijkheid nemen. Door middel van een leverancierscode kan de provincie van haar leveranciers vragen dat zij het nodige doen om de gedragsnormen van provincie na te leven én uit te dragen. Zo ontstaat er een gezamenlijke verantwoordelijkheid op het gebied van ***Ethisch Inkopen*** en is de provincie in staat om op de naleving van deze gedragsnormen te sturen. Op dit moment is er nog geen leverancierscode voor de provincie. We gaan onderzoeken hoe we een dergelijke code het best kunnen inzetten, omdat we beseffen dat het slechts een momentopname is. Daarnaast kunnen de normen en waarden die de provincie hanteert niet zo vanzelfsprekend zijn in andere culturen of kunnen deze gewoon anders uitgelegd worden. Bij relevante Europese aanbestedingen zal hier dus rekening mee gehouden moeten worden en proportionele keuzes moeten worden gemaakt. Immers is de provincie gehouden aan de Europese en nationale wetgeving ten aanzien van aanbesteden. Binnen deze kaders zal de provincie sturen op de naleving van ***Ethisch Inkopen***.

Instrumentarium

MVI Risicochecker: deze (korte) check laat zien welke internationale risico's er worden gelopen binnen een inkoopopgave op het gebied van onder andere de sociale voorwaarden en wordt aangegeven wat er gedaan kan worden om die risico's te beperken.

[12] MVO Sector Risico Analyse, in opdracht van de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerkingen de Minister van Economische Zaken

5. Leidende principes

Met dit inkoopbeleid wil de provincie Noord-Holland het realiseren van haar ambities op het gebied van Maatschappelijk Verantwoord Inkopen door middel van opdrachten explicieter onder de aandacht brengen en faciliteren. We ondersteunen daarbij de hele provinciale organisatie. Van groot belang voor het (mede) succesvol uitvoering geven aan de hiervoor geformuleerde uitgangspunten is dat we werken binnen onze kwaliteitskaders. Daarom zijn er voor dit Inkoopbeleid leidende principes vastgesteld. Deze vormen de randvoorwaarden voor de uitvoering van het Inkoopbeleid. Al onze inkoopopgaven zijn daarom:

1. **Financieel passend;**
2. **Gebaseerd op professionele en integrale samenwerking;**
3. **Conform geldende wet- en regelgeving.**

5.1 Onze inkoopopgaven zijn financieel passend

De provincie is zich zeer bewust van het feit dat zij inkoopt met geld van onze gemeenschap. Daarom gaan we effectief en doelmatig om met deze financiële middelen en kopen we opgave gericht in. Daarnaast willen we ons inkoopvolume inzetten om impact te maken op de maatschappij door middel van onze vier inkoopthema's. Door beide zaken in ogenschouw te nemen, creëren we zoveel mogelijk maatschappelijke waarde[13]. Bij de uitvoering van de deze inkoopthema's blijven we binnen de budgetten die hiervoor zijn vastgesteld. Binnen de reeds beschikbaar gestelde budgetten, maken we een afweging tussen de kwaliteit en de bijbehorende kosten. Hierbij zullen we keuzes moeten maken. Dit doen we door:

1. Op voorhand een aanbestedingskalender op te stellen. Dit is een overzicht van aanbestedingen voor het komende jaar. Op basis van de aanbestedingskalender stellen we als provincie aan de voorkant vast binnen welke strategische aanbestedingen er mogelijk extra ingezet gaat worden op de inkoopthema's. Het strategische karakter wordt bepaald door de omvang of impact (op politiek, organisatie of omgeving). We doen dit op maat en toegesneden op de specifieke behoeftes en ambities en er is oog voor potentiële raakvlakken en kruisbestuiving;
2. In onze aanbestedingen zoveel mogelijk te werken met reële prijzen, open boekhoudingen en verder te kijken dan uitsluitend de initiële kosten. Hierdoor kan het zijn dat de investering initieel hoger is, maar kunnen de totale kosten lager zijn. We zijn hierdoor in staat om de effecten van de opdrachten op de omgeving (klimaat, milieu, grondstoffen, etc.) mee te nemen in de prijs. De rekening van de omgevingseffecten zal hierdoor zo min mogelijk worden doorgeschoven naar toekomstige generaties.
3. Total Cost of Usage (TCU) en Life Cycle Costing (LCC) zijn hierbij instrumenten die verder ontwikkeld gaan worden en waar mogelijk, worden ingezet;
4. In elke aanbesteding focus aan te brengen. Niet alle doelen en inkoopthema's van de provincie kunnen in elke aanbesteding in gelijke mate worden verankerd. We verkennen dus welke maatschappelijke waarde(n) de nadruk krijgt/krijgen. Hierbij geldt als uitgangspunt dat we werken met een beperkt aantal, echt onderscheidende selectie-en gunningscriteria. Hierbij kiezen we, samen met onze collega opdrachtgevers, bij voorkeur één focusgebied/ thema in elke aanbesteding. Dit doen we door middel van het organiseren van een ambitiesessie. Zo bepalen we samen welke (integrale) ambities er zijn op het gebied van de inkoopthema's.

[13] artikel 1.4 lid 2 van de Aanbestedingswet

5. Samen met het aanbestedingsteam op voorhand de aangebrachte focus door te rekenen en de verhouding tussen prijs en kwaliteit te bepalen. Pas na akkoord op dit voorstel, wordt de aanbesteding gepubliceerd. Zo gaan we geen verplichtingen aan die wij met elkaar niet kunnen waarmaken;
6. Te werken met inkoopinstrumenten die helpen bij het bewaken van (het inkopen binnen) projectbudgetten. Te denken valt aan budgetplafonds en het toepassen van absolute beoordelingsmethodieken.

5.2 Onze inkoopopgaven zijn gebaseerd op een professionele en integrale samenwerking

Organisatiedoelstellingen worden steeds maatschappelijker en daarmee wordt ook de rol van de inkooporganisatie en het inkoopbeleid er één waarin het verankeren van deze doelen in al onze inkopen steeds belangrijker wordt. En dit kun je simpelweg niet alleen. We willen daarom nog breder samenwerken, kennisdelen en elkaars kwaliteiten benutten. Niet alleen door meer de samenwerking intern op te zoeken, maar juist ook door de focus te leggen op samenwerken binnen de Metropool regio Amsterdam, met andere opdrachtgevers (waaronder provincies en overheden), in Europa en met externe partners (leveranciers, milieuorganisaties en andere stakeholders).

De provincie is zich zeer bewust van het feit dat zij door het opbouwen van een duurzame relatie met de verschillende stakeholders tot betere en innovatievere oplossingen kan komen. Dit kan ertoe leiden dat er tijdens de contractfase een prettigere samenwerking kan worden gerealiseerd, waardoor efficiency en uiteindelijk ook lagere maatschappelijke kosten kunnen worden bereikt (ondersteunend aan leidend principe 5.1). Het belang van samenwerken wordt nog verder onderstreept doordat marktpartijen bij de provincie aangeven dat zij graag mee willen denken in (inkoop)vraagstukken en ruimte willen krijgen om echt de beste oplossingen te kunnen bieden. Er is bij marktpartijen behoefte aan (regionale) inkoopuniformiteit om innovatieve oplossingen vanuit de markt ook schaalbaar te kunnen maken (en hierdoor betaalbaar te kunnen aanbieden).
Dit doen we door:

1. Zelf, en samen met onze collega opdrachtgevers, te investeren in ons Leveranciers- en contractmanagement, zodat we ook in de uitvoeringsfase kunnen blijven sturen op (een grotere) maatschappelijke waarde. We ontwikkelen een strategische visie op contractmanagement voor de provincie en inventariseren de strategische contracten en leveranciers. Zo kunnen we beheersmaatregelen treffen die maken dat we minder kwetsbaar zijn en borgen dat onze partners uitvoering geven aan de beoogde kwaliteit binnen de gestelde financiële kaders uit de aanbesteding;
2. In te zetten op een stapsgewijze verandering van een meer traditionele opdrachtnemer-opdrachtgever relatie naar een relatie die gebaseerd is op transparantie en win-win. We willen meer experimenteren met andere contract- en aanbestedingsvormen als Innovatiepartnerschap en Bouwteams. Tot slot passen we contractvoorwaarden toe die robuust en eenduidig zijn. Eerlijke en proportionele risico-verdeling en een optimale rolverdeling zijn hierbij het uitgangspunt;
3. In te zetten op werken binnen multidisciplinaire teams waarin materiekennis, kennis van inkoop en kennis van maatschappelijke thema's in elk geval vertegenwoordigd zijn. Zo koppelen we diverse expertgebieden binnen de organisatie aan elkaar om nog meer synergie te creëren;
4. In te zetten op de samenwerking met collega opdrachtgevers om binnen Inkoop tot zoveel mogelijk eenduidigheid te komen richting onze marktpartijen. Zo ontstaat er een stevig partnerschap tussen de provincie, circulaire creatieve netwerken en kennisinstituten;
5. In te zetten op het benutten van reeds aanwezige kennis in de markt, door marktontmoetingen te organiseren, ook wanneer er geen specifieke inkoopvraag ligt, en meer gerichte marktconsultaties te houden. Dit betekent dat wij als opdrachtgever actief de ontwikkeling en toepassing van innovatieve oplossingen voor onze eigen maatschappelijke vraagstukken stimuleren en bijdragen aan verdere opschaling hiervan;

6. Te verkennen bij iedere inkoopbehoefte of een lange(re) samenwerking met een marktpartij potentieel kan leiden tot meer maatschappelijke waarde dan wel innovaties. Wanneer dit potentieel er is, geeft dit de kans dat partijen optimaal van elkaars expertise gebruik kunnen maken en er ook daadwerkelijk geïnvesteerd kan worden in innovatie binnen de samenwerking. Een lange(re) samenwerking kent ook risico's. Een opdrachtnemer is voor een langere periode verantwoordelijk voor de (integrale) uitvoering van werkzaamheden. Hierdoor ontstaat in gezamenlijke afhankelijkheid. In de praktijk blijft het voorzien en juist beleggen van risico's een uitdaging. Bij lange(re) contracten is het toepassen van gedegen contractmanagement van belang. Dit vormt een belangrijk instrument voor volledig risico- en kansenmanagement.

5.3 Onze inkoopopgaven zijn conform geldende wet- en regelgeving

Rechtmatig en integer inkopen zonder belangenverstrengeling en eerlijke kansen bieden aan (potentiële) aanbieders moet vanzelfsprekend zijn voor alle inkooptrajecten. Het op tijd invoeren en borgen van nieuwe aanbestedingswetgeving is daarbij essentieel om rechtmatig en integer in te kopen. De voor het inkoopbeleid meest relevante geldende wet- en regelgeving volgt uit:

- Aanbestedingswet: dit wettelijke kader implementeert de geldende Europese richtlijnen aanbesteden. Deze wet biedt één kader voor overheidsopdrachten boven en beperkt onder de (Europese) Drempelwaarden en de rechtsbescherming bij (Europese) aanbestedingen Aanbestedingswet.
- Europese wet- en regelgeving: wet- en regelgeving op het gebied van aanbesteden is afkomstig van de Europese Unie. De 'Aanbestedingsrichtlijnen' vormen momenteel de belangrijkste basis. De interpretatie van deze Aanbestedingsrichtlijnen kan volgen uit Groenboeken, Interpretatieve Mededelingen etc. van de Europese Commissie.
- Burgerlijk Wetboek: het wettelijke kader voor overeenkomsten.
- Gids Proportionaliteit: regels in verband met de proportionaliteitseis (zie nog hieronder) en een nadere uitwerking van deze eis.
- Algemene verordening gegevensbescherming (AVG).

Het inkoopbeleid geeft handvatten om effectief én rechtmatig in te kopen, maar soms kan een spanningsveld optreden tussen de beoogde ambities uit het Inkoopbeleid en de rechtmatigheid van inkopen. Wet- en regelgeving is hierin altijd leidend. Voor wat betreft opdrachten onder de Europese drempelbedragen geldt dat de aanbestedingsregelgeving wat meer mogelijkheden biedt om partijen en/of oplossingen die passen bij deze ambities te selecteren. Voor wat betreft opdrachten vanaf de Europese drempelbedragen ligt dit wat lastiger, aangezien onze eigen voorkeuren niet altijd rechtmatig in een uitvraag tot uitdrukking kunnen komen. Zo dient bijvoorbeeld de voorkeur voor lokale, duurzame ondernemingen altijd proportioneel in relatie tot aard en omvang van de opdracht, non-discriminatoir en niet in strijd met het level playing field beginsel te komen. Het feit dat een partij (zelf of in de keten) het niet zo nauw neemt met mensenrechten of dierenwelzijn, wil niet automatisch zeggen dat de provincie deze partij kan uitsluiten bij een aanbesteding of contractueel kan ingrijpen. Indien zich bovenstaande contradictie lijkt voor te doen, wordt een juridische toets uitgevoerd. Deze juridische toets kan daarbij leiden tot het bijstellen van opdracht specifieke doelstellingen.

5.4 Instrumentarium

Om de leidende principes tot uitvoering te kunnen brengen, wordt samen met onze (collega) opdrachtgevers de komende tijd ingezet op het (verder) ontwikkelen van onderstaande tools:

- **Tool risico-verdeling**: deze tool geeft inzicht in welke risico-verdeling proportioneel is gezien de samenwerkingsrelatie die wordt nagestreefd;
- **Handleiding inzet Beste Prijs Kwaliteit Verhouding (BPKV):** handleiding voor inzet van BPKV specifiek voor binnen de provincie;
- **Beslisboom keuze inkoopthema's:** instrument dat aan de hand van een aantal vragen een duidelijk advies geeft welk(e) 'inkoopthema(s) een prominente plek moet(en) krijgen binnen een specifieke (strategische) aanbesteding;
- **Toolkit contract- en leveranciersmanagement:** we inventariseren welk instrumentarium er al is op het gebied van contract- en leveranciersmanagement en vullen aan op onderwerpen als: "voortdurende verbetering" (KPI ladder) en "transparante prestatiemeting".
- **Jaarkalender marktontmoetingen:** een jaarkalender zal ontwikkeld gaan worden waarop alle marktontmoetingen terug te vinden zijn die of door de provincie worden geïnitieerd of waar vanuit de provincie op aangesloten wordt.
- **Interne kennisbank ontwikkelen:** één digitale plek waarin alle inkoop gerelateerde formats en best practices van de provincie zijn terug te vinden die direct ondersteunen aan de uitvoering van dit inkoopbeleid.
- **Nieuwe/ innovatieve aanbestedingsvormen en formats die meer samenwerking mogelijk maken:** geïnvesteerd zal worden in het verder uitbouwen van formats van nieuwe / innovatieve aanbestedingsvormen en samenwerkingswerkwijzen.

FORMAT Agenderingsverzoek Statencommissies Noord-Holland

Naam fractie / indiener: GroenLinks & Partij voor de Dieren / dhr. Dulfer & dhr. Zoon

Naam commissie en datum: **Economie Financiën en Bestuur 22 maart 2021**

o Legt de volgende discussienota ter bespreking voor aan de Statencommissie en/of de portefeuillehouder: (titel)

X Verzoekt de brief op de C-agenda onder nr. **17g**

van: **Fossielvrij.nl**

onderwerp: **ABP's investeringen in fossiele industrie**

ter bespreking te verplaatsen naar de B-agenda[1]

Aanleiding

Hieronder wordt de achtergrond van het onderwerp geschetst en aangegeven wat de aanleiding is voor het verzoek:

- **Discussienota**

- **onderwerp van de C- naar de B-agenda te verplaatsen**
  Er wordt in de brief een beroep gedaan op GS om er bij ABP op aan te dringen om te stoppen met fossiele investeringen.

Het behandeldoel

Hieronder wordt aangeven met welk doel de fractie dit onderwerp/ de ingekomen brief op de agenda heeft gezet

- welke politieke vraag wil de indiener aan de orde stellen

GL en PvdD willen graag van de gedeputeerde weten of ze gehoor wil geven aan die oproep. Fossiele investeringen door ABP zijn niet alleen slecht voor het milieu (in Noord-Holland), maar vormen ook een groeiend risico voor pensioenen van de werknemers bij de Provincie.

- wat vraagt de indiener aan de andere fracties (de commissie, de portefeuillehouder)

GL en de PvdD willen graag horen van de andere commissieleden of ze een dergelijk verzoek wil steunen evt. via een motie vreemd.

Nadere toelichting onderwerp

[1] Een verzoek tot het verplaatsen van een ingekomen stuk van de C- naar de B-agenda kan zodra deze op de Lijst ingekomen stukken staat.

Onderwerp: ABP's investeringen in fossiele industrie

Utrecht, 3 maart 2021

Geachte gedeputeerde,

Om klimaatverandering tegen te gaan, is een buitengewoon snelle overgang naar een koolstofarme samenleving nodig. Waar gemeenteambtenaren en provincieambtenaren hard werken aan het behalen van de klimaatneutrale samenleving, investeert hun eigen pensioenfonds ABP hun geld in de grootste oorzaak van de klimaatcrisis: de fossiele industrie - waaronder nog steeds in kolenmijnen, schaliegas en teerzanden. De veranderingen bij ABP gaan langzaam, té langzaam als we de doelen van Parijs willen halen om de temperatuurstijging tot 1,5 graden te beperken. **We doen daarom een beroep op u om er bij ABP op aan te dringen om te stoppen met fossiele investeringen.**

ABP zegt deze aandelen in vervuilende bedrijven te willen behouden, omdat het door middel van een *engagement-beleid* invloed kan uitoefenen op de fossiele industrie. Toch laat het pensioenfonds het afweten op momenten dat het werkelijk aan engagement kan doen. **Uit recent onderzoek van Fossielvrij NL blijkt dat ABP tegen 78% van de resoluties stemt waarin een kolen-, olie- of gasbedrijf wordt opgeroepen om doelstellingen in lijn met het Parijs-Akkoord te stellen.**[1] Bij alle klimaatresoluties bij fossiele bedrijven stemt ABP 55 % van de gevallen tegen. Zo stemt ABP tegen de resoluties die Follow This indient bij Shell, in tegenstelling tot veel andere Nederlandse pensioenfondsen.[2]

Uit de gegevens van de IEA blijkt dat in 2019 99,2% van de uitgaven van olie- en gasbedrijven naar investeringen in fossiele brandstoffen gaat, en slechts 0,8% naar hernieuwbare energie, biomassa en CCS.[3] Het is evident dat we met dergelijke inzet 'Parijs' niet gaan halen. Door als pensioenfonds te blijven investeren in fossiele bedrijven, legitimeert het deze werkwijze van fossiele bedrijven. **Door te divesteren kan ABP - als grootste pensioenfonds van Europa - daarentegen een krachtig signaal afgeven.** Een fossiel bedrijf heeft een *social license to operate* nodig om effectief te kunnen opereren. Er is een grote maatschappelijke en culturele verandering nodig om een forse afname in fossiele productie te bewerkstelligen. Hiervoor zijn nieuwe wetten en een nieuwe economie nodig, en dat vereist voldoende draagvlak. Door als pensioenfonds van de publieke sector grenzen aan te geven en te divesteren uit fossiele bedrijven wordt de *social license* van de fossiele industrie ingetrokken en zo bijgedragen aan de noodzakelijke transitie.

Daarnaast verkleint *divestment* de financiële ruimte van de fossiele industrie. Nieuwe fossiele projecten worden voor het grootste deel gefinancierd door leningen van banken en obligaties. Als het moeilijker of duurder wordt voor bedrijven om leningen te krijgen, komt hun

[1] Zie: Aanjager of Obstakel. Een analyse van ABP's rol in de energietransitie, Fossielvrij NL, 2020: https://gofossilfree.org/nl/abp-aanjager-of-obstakel-in-de-energietransitie/
[2] Zie: Stemgedrag vermogenbeheerders bij resoluties Follow This, 2020: https://tinyurl.com/y39a2yvx
[3] International Energy Agency, The Oil and Gas Industry in Energy Transitions, January 2020, https://www.iea.org/reports/the-oil-and-gas-industry-in-energy-transitions;

winstgevendheid onder druk te staan. Dit wordt door Shell zelf ook benadrukt: *"Some groups are pressuring certain investors to divest their investments in fossil fuel companies. If this were to continue, it could have a material adverse effect on the price of our securities and our ability to access equity capital markets."*[4] Ook uit een lobby van de fossiele industrie blijkt dat de opkomst van duurzaam beleggen het moeilijker maakt voor de sector om aan kapitaal te komen.[5] Daarmee draagt *divestment* bij aan het beteugelen van de klimaatcrisis.

Tot slot neemt ABP een groot financieel risico door te blijven investeren in een industrie die tot het verleden behoort. Financiële instellingen zoals het IMF en DNB waarschuwen voor de financiële risico's van fossiele investeringen. Als de wereld er in slaagt om kolen, olie en gas in de grond te houden zullen de meerderheid van de reserves van fossiele bedrijven niet gebruikt worden. Deze reserves worden dan 'stranded assets' en verliezen snel aan waarde, met een financieel verlies voor pensioendeelnemers tot gevolg. Met de vooruitzichten van de energietransitie - S&P overweegt de kredietwaardigheid van de oliesector te verlagen - neemt ABP een risico door in deze sector te blijven investeren.[6] **Uit onderzoek van Bert Scholtens en Auke Plantinga van de Rijksuniversiteit Groningen blijkt bovendien dat het rendement niet achteruit gaat als investeerders uit fossiel stappen.**[7]

Komend jaar wordt het nieuwe beleggingsbeleid van ABP vastgesteld. **Provincies kunnen een krachtig signaal afgeven door bij ABP, in een (open) brief, aan te dringen op een versneld afscheid van de fossiele industrie.** Een goed voorbeeld is de brief die de Gemeente Groningen stuurde naar ABP.[8] **Daarnaast kunt u IPO oproepen om hier als werkgever een positie in te nemen.** Daarbij kunt u meenemen dat volgens onderzoek van ABP 59 procent van de deelnemers een duurzaam pensioen wil, en 55 procent zelfs mocht dit ten koste gaan van het rendement.[9] U kunt zich gesteund voelen door talloze docenten- en ambtenarenintiatieven die zich inzetten tegen de fossiele investeringen bij ABP.[10]

We hopen dat deze brief de urgentie heeft laten zien om dit thema op te pakken. Voor vragen of meer informatie kunt u contact opnemen met Hiske Arts, Hiske@fossielvrij.nl, 06-44822846.

Met vriendelijke groet,

Liset Meddens
Directeur Fossielvrij NL

Bijlage: Aanjager of Obstakel? Een analyse van ABP's rol in de energietransitie

---

[4] Shell (2018) Annual Report 2017: https://reports.shell.com/annual-report/2017/servicepages/downloads/files/strategic_report_shell_ar17.pdf

[5] David Sirota, "A New Trump Rule Tries to Help Big Oil Crush the Climate Movement", 6 augustus 2020, https://www.jacobinmag.com/2020/08/climate-crisis-big-oil-trump

[6] https://cleantechnica.com/2021/01/29/sp-warns-oil-majors-a-downgrade-is-coming-wiks/

[7] Plantinga, A. & Scholtens, B. (2020): The financial impact of fossil fuel divestment, https://tinyurl.com/y4ktq46v

[8] Zie de brief van Burgemeester Schuiling van Gemeente Groningen, 5-11-2020: https://tinyurl.com/2fpy3fbn

[9] ABP (2019) Duurzaam en Verantwoord Beleggingsbeleid ABP, https://tinyurl.com/2y2y8axm, pagina 35

[10] Zie bijvoorbeeld deze petitie van waterschappers: https://tinyurl.com/abp-waterschap, en het initiatief https://www.ikwileenschoonpensioen.nl

AANJAGER OF OBSTAKEL?

EEN ANALYSE VAN ABP'S ROL IN DE ENERGIETRANSITIE

Februari 2021

FOSSIEL VRIJ NL

BELANGRIJKE BEVINDINGEN

> Pensioenfondsen hebben een grote rol in het mogelijk maken van het behalen van de Parijs-doelen, door de financieringsstromen van de fossiele industrie te verleggen naar hernieuwbare energie. ABP laat - als grootste pensioenfonds van Europa en één van de grootste van de wereld - na om de financiering te verleggen van fossiel naar duurzaam.

> ABP stemt tegen 54% van de klimaatresoluties bij kolen-, olie- en gasbedrijven. ABP stemt zelfs tegen 79% van de aandeelhouderresoluties waarin een fossiel bedrijf wordt gevraagd doelstellingen te stellen die in lijn zijn met het Akkoord van Parijs.

> ABP stemt tegen alle resoluties bij banken waarin een bank wordt gevraagd hun financieringsbeleid Paris-aligned te maken en de financiering van de fossiele industrie uit te faseren. Daarnaast stemt ABP tegen alle resoluties waarin een bank wordt opgeroepen om niet te lobbyen tegen beleid dat haaks staat op het Akkoord van Parijs. Overige klimaatresoluties bij banken worden wel ondersteund.

> ABP ondersteunt bij overige bedrijven wel vrijwel alle klimaatresoluties. Het is opvallend dat ABP de minst strenge eisen stelt aan de sectoren die de grootste transitie moeten maken en de grootste invloed hebben op de klimaattransitie.

> Doordat ABP nalaat om consequenties te verbinden aan bedrijven die geen reductiedoelstellingen hebben die in lijn zijn met het Akkoord van Parijs, is het engagement-beleid van ABP vrijblijvend en tandeloos.

> In tegenstelling tot wat ABP zelf beweert - dat zij voorop lopen met hun duurzaamheidsbeleid en een belangrijke bijdrage leveren aan het behalen van de Parijs-doelen - zijn zij juist een obstakel hierin en zorgen zij voor het vertragen van de transitie van fossiele naar hernieuwbare energie.

> ABP misleidt deelnemers door te stellen dat het fonds duurzaam belegt. Het investeert nog steeds fors in fossiele bedrijven die de motor zijn van de klimaatcrisis. Daarnaast komt het pensioenfonds de belofte niet na om als belegger invloed aan te wenden bij fossiele bedrijven.

INLEIDING

Om gevaarlijke klimaatverandering tegen te gaan, is een buitengewoon snelle overgang naar een koolstofarme samenleving nodig. Om de wereldwijde temperatuurstijging tot 1,5 °C te beperken is een wereldwijde reductie van 49% in broeikasgasemissies tegen 2030 noodzakelijk, en moet de uitstoot in 2050 netzero zijn. Zelfs in dat scenario is er een aanzienlijke kans (50%) dat de temperatuur toch meer stijgt. Het is dus noodzakelijk dat de absolute uitstoot van fossiele brandstoffen drastisch verminderd wordt, en we versneld de overstap maken naar hernieuwbare energie.[1]

Pensioenfondsen wereldwijd kunnen met hun astronomische vermogen van 32 biljoen dollar[2] (dus 32.000 miljard dollar) een gigantisch gewicht in de schaal leggen. Volgens het rapport van het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) vereist de beperking van de temperatuurstijging tot 1,5 °C "a major reallocation of the investment portfolio".[3] Voor de pensioensector zijn er veel redenen om zich maximaal in te zetten voor een maximale temperatuurstijging van 1,5 °C. Pensioenfondsen investeren immers voor de toekomst, en zouden daarom de leefbaarheid van de wereld voorop moeten stellen. Wat heb je immers aan een pensioen in een onleefbare wereld? Daarnaast brengt volgens De Nederlandse Bank (DNB) klimaatverandering grote financiële risico's mee voor de investeringen van pensioenfondsen, ook buiten de energiesector.[4] Op dit moment zitten we op koers voor een temperatuurstijging van 3 graden of meer aan het eind van deze eeuw.[5] Daarom is het noodzakelijk dat de pensioensector grote stappen gaat zetten.

ABP is als grootste pensioenfonds van Europa, met een beschikbaar vermogen van 466 miljard dollar een speler van belang in het versnellen van de energietransitie. ABP beheert bijna eenderde van het vermogen dat pensioenfondsen in Nederland beheren.[6] ABP zegt een groene en duurzame belegger te zijn en heeft zich gecommitteerd aan het Akkoord van Parijs[7]. Ook deelnemers van ABP zelf geven in meerderheid aan duurzaam beleggen belangrijk te vinden, zelfs áls dit ten koste zou gaan van het rendement.[8]

1 IPCC Special Report Global Warming of 1.5 ºC, 2018. https://www.ipcc.ch/sr15/chapter/spm/

2 Secretary-General's address at Columbia University: "The State of the Planet" https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2020-12-02/address-columbia-university-the-state-of-the-planet

3 IPCC Special Report Global Warming of 1.5 ºC, 2018. "Mitigation Pathways compatible with 1.5 ºC in the context of sustainable development". https://www.ipcc.ch/sr15/chapter/chapter-2/

4 Zie rapport van DNB: De Nederlandse financiële sector veilig achter de dijken? Een nadere verkenning naar klimaatgerelateerde financiële risico's, 2017, http://docplayer.nl/57362231-De-nederlandse-financiele-sector-veilig-achter-de-dijken-een-nadere-verkenning-naar-klimaatgerelateerde-financiele-risico-s.html

5 Trouw, 9 december 2020, https://www.trouw.nl/duurzaamheid-natuur/coronadip-in-uitstoot-co2-is-verwaarloosbaar-wereld-koerst-af-op-3-graden-warmer~b4b73b7d/

6 De Nederlandse pensioenfondsen hebben 1560 miljard vermogen in beheer (per 31-12-2019). Zie: https://financieel.infonu.nl/diversen/187706-hoeveel-pensioengeld-is-er-begin-2020-in-nederland.html

7 ABP (2020) Duurzaam en Verantwoord Beleggingsbeleid ABP vanaf 2020: https://www.abp.nl/images/abp-dvb20-beleid.pdf

8 59% van de ABP-deelnemers wil dat hun pensioengeld duurzaam belegd wordt. 55% wil dit zelfs als het ten koste gaat van het rendement.
ABP, Duurzaam en verantwoord beleggen 2019, p44 https://www.abp.nl/images/abp-verslag-duurzaam-beleggen-2019.pdf

Desalniettemin investeert ABP nog steeds € 17,4 miljard in de fossiele industrie (versus € 3,8 miljard in hernieuwbare energie).[9] Voor ABP zijn deze investeringen in fossiele sectoren van belang, naar eigen zeggen omdat "voor het klimaat de grootste winst te behalen [is] uit het omzetten van niet-duurzaam naar duurzaam en niet zozeer in het verder verduurzamen van iets dat al grotendeels duurzaam is." ABP zegt invloed te willen uitoefenen op de bedrijven waar het in investeert.

In dit discussiestuk gaan we voorbij de groene woorden van ABP en analyseren we hoe ABP in de praktijk invloed aanwendt. Hiervoor maken we een analyse van het stemgedrag van ABP op klimaatgerelateerde resoluties tijdens aandeelhoudersvergaderingen.[10] We maken daarbij een onderscheid tussen ABP's stemgedrag bij fossiele bedrijven, banken en overige bedrijven, en hebben daarnaast de aard van de resolutie bekeken.

Hiervoor hebben wij een analyse gemaakt van alle relevante resoluties die wij konden vinden die het klimaat betreffen: in totaal 72 resoluties.[11] In deze analyses zijn in principe resoluties uit 2020 meegenomen. Indien er in 2020 geen resolutie was ingediend, maar wel in 2018 of 2019, is deze resolutie meegenomen.

Daarnaast hebben wij gekeken of ABP met deze bedrijven ook in gesprek is gegaan over deze thema's. We hebben daarbij naar de 'engagement-lijst' gekeken van ABP, die aangeeft met welke bedrijven ABP in gesprek is gegaan over het milieu.[12] Deze lijst heeft als beperking dat niet bekend is wat het doel noch uitkomst van het gesprek is. Het geeft enkel aan dat ABP zegt over het 'milieu' in gesprek te zijn gegaan.

9 ABP, Duurzaam en verantwoord beleggen 2019, p. 26: https://www.abp.nl/images/abp-verslag-duurzaam-beleggen-2019.pdf

10 Voor de leesbaarheid van dit rapport schrijven we in deze factsheet over ABP, terwijl APG de uitvoeringsorganisatie is en namens ABP stemt op aandeelhoudersvergaderingen.

11 Voor de selectie van de resoluties is het rapport Voting Matters als basis genomen, aangevuld met andere resoluties die we zelf hebben gevonden (bijvoorbeeld via aandeelnemersinitiatieven As you Sow, ACCR en Marketforces. Resoluties die de steun krijgen van het management (en daardoor op zeer hoge instemming konden rekenen) zijn in deze analyse niet meegenomen. Bij Equinor zijn meerdere resoluties ingediend die geen van allen zijn gesteund door ABP. In deze analyse hebben wij twee van deze resoluties meegenomen.

12 Deze lijst is als bron genomen: https://www.abp.nl/images/engagement-bedrijven-2019.pdf

HET STEMGEDRAG VAN ABP BIJ FOSSIELE BEDRIJVEN: GEEN STEUN VOOR PARIS' ALIGNMENT

Ondanks de grote noodzaak om de uitstoot van fossiele brandstoffen terug te brengen, maken fossiele bedrijven maar langzaam de transitie naar hernieuwbare energie. Uit de gegevens van de International Energy Agency blijkt dat in 2019 99,2% van de uitgaven van olie- en gasbedrijven naar investeringen in fossiele brandstoffen gaat, en slechts 0,8% naar hernieuwbare energie, biomassa en *carbon capture and storage* (CCS).[13] Ook de in 2020 aangekondigde ambities van oliereuzen schieten sterk te kort om in de buurt te komen van wat nodig is om de temperatuurstijging onder 1,5 °C te houden.[14] Tekenend is dat in de aangekondigde plannen bij bijvoorbeeld Shell, Total en ExxonMobil, de productie van deze bedrijven het komende decennium zal toenemen, ondanks hun uitgesproken ambitie om bij te dragen aan het behalen van de klimaatdoelstellingen van het Akkoord van Parijs. In de huidige plannen van de fossiele bedrijven worden vooral relatieve reductiedoelstellingen opgenomen, in plaats van absolute. Terwijl we dat laatste nodig hebben. Als enkel de al ontwikkelde reserves worden aangeboord zal dit de temperatuur al boven de 2°C duwen.[15] Nieuwe fossiele projecten beginnen is dus onverenigbaar met het 1,5 °C doel van het klimaatakkoord. Bovendien gaan de bedrijven er in hun scenario's sterk van uit dat er in de toekomst CCS en compensatieprojecten ingezet kunnen worden, terwijl deze methodes nu nog (zeker op deze schaal) onbewezen zijn. Fossiele bedrijven moeten dus een grote transitie maken, willen zij in lijn komen met het Akkoord van Parijs.

Bij verschillende fossiele bedrijven zijn tijdens aandeelhoudersvergaderingen de afgelopen jaren resoluties ingediend die oproepen tot het stellen van reductiedoelstellingen die in lijn zijn met het Parijs-akkoord. Veel van deze resoluties bestaan uit een aantal elementen; namelijk doelstellingen (ipv vrijblijvende 'ambities') voor alle emissies (scope 1, 2 en 3), die voor de korte, middellange en lange termijn gesteld moeten worden. In enkele resoluties bij kolenbedrijven wordt om een tijdspad gevraagd voor de afbouw en sluiting van kolenmijnen, wederom in lijn met de doelstellingen van het Parijs-Akkoord. Deze resoluties labelen we in dit rapport als "reductiedoelstellingen Parijs".

Daarnaast worden resoluties ingediend die om openbaarheid vragen rondom deelname in organisaties die tegen klimaatmaatregelen lobbyen of verdergaande resoluties waarin een bedrijf wordt opgeroepen uit belangenorganisaties te stappen die tegen klimaatmaatregelen lobbyen. Deze resoluties labelen we in dit rapport "lobby". Ook zijn er resoluties die gaan over rapportage omtrent risico-inschatting door klimaatverandering of door de activiteiten zelf, zonder dat er gevraagd wordt om concrete reductiedoelstellingen. Deze laatste resoluties zijn minder verregaand, omdat hier geen consequenties voor het bedrijf aan worden verbonden. Deze resoluties labelen we als "report".

13 International Energy Agency, The Oil and Gas Industry in Energy Transitions, January 2020, https://www.iea.org/reports/the-oil-and-gas-industry-in-energy-transitions;

14 Zie het rapport "Big Oil - Reality Check", september 2020: http://priceofoil.org/content/uploads/2020/09/OCI-Big-Oil-Reality-Check-vF.pdf en "Oil Companies aren't actually going green, 18 september 2020: https://www.washingtonpost.com/politics/2020/09/18/oil-companies-arent-actually-going-green-some-are-heading-there-faster-than-others/

15 Zie het rapport "Big Oil - Reality Check", september 2020: http://priceofoil.org/content/uploads/2020/09/OCI-Big-Oil-Reality-Check-vF.pdf. Deze berekening is gebaseerd op gegevens van Rystad Energy, IEA, World Energy Council, IPCC en Global Carbon Project.

STEMGEDRAG VAN ABP BIJ KLIMAATRESOLUTIES

Uit een nadere analyse van het stemgedrag van ABP bij 35 klimaatresoluties bij fossiele bedrijven, blijkt dat ABP tegen 54% van deze aandeelhoudersresoluties stemt.[16] Bij resoluties die vragen om reductiedoelstellingen in lijn met het Parijs-Akkoord stemt ABP zelfs in 79% van de gevallen tégen. Van de 14 resoluties die hier om vroegen heeft ABP dus 11 keer tegengestemd. Zo stemt ABP tegen klimaatresoluties die het aandeelhouderscollectief van Follow This bij Shell, BP en Equinor heeft ingediend. Maar ook soortgelijke resoluties bij ConocoPhillips, Chevron en Total kunnen niet op de steun van ABP rekenen. Shell, BP, Chevron, Total en ConocoPhilips zijn onderdeel van de twintig bedrijven die verantwoordelijk zijn voor eenderde deel van de wereldwijde uitstoot van broeikasgassen[17], dus het is zeer opmerkelijk dat ABP deze resoluties niet ondersteunt.

De resoluties bij de Australische fossiele bedrijven Santos en Woodside worden wel gesteund door ABP. Deze resoluties lijken in bewoording sterk op de Follow This resolutie. Het is onduidelijk waarom ABP wel de resoluties steunt bij Santos en Woodside, maar niet soortgelijke resoluties bij Shell en Equinor.

Stemgedrag ABP bij oliebedrijven

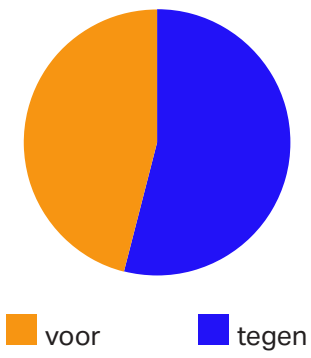

Ook bij resoluties waarin kolenbedrijven worden opgeroepen om de kolenproductie af te bouwen en over te stappen naar duurzame energie, stemt ABP veelal tegen. Ook dit is opmerkelijk, omdat volgens ABP's factsheet over steenkolenmijnen ABP bedrijven "aanspoort om zo snel mogelijk over te stappen naar duurzame energie".[18] Desalniettemin stemt ABP bijvoorbeeld bij het Australische energiebedrijf AGL tegen de resolutie waarin een bedrijf wordt opgeroepen "to align the closure dates of the Bayswater and Loy Yang A coal-fired power stations with a strategy to limit the increase in global temperatures to 1.5°C above pre-industrial levels." Ook bij het Australische bedrijf Whitehaven, dat door acht jongeren wordt aangeklaagd wegens de uitbreiding van een kolenmijn[19], ondersteunt ABP geen resoluties die gaan over reductiedoelstellingen in lijn met het Parijs-Akkoord.

ABP steunt in grote meerderheid wel resoluties waarin een bedrijf wordt gevraagd te rapporteren over risico's die door activiteiten van het bedrijf ontstaan, of die een bedrijf loopt door klimaatverandering. Ook stemt ABP in de meeste gevallen voor resoluties waarin een bedrijf wordt opgeroepen om hun lobbybeleid (inclusief het beleid van de koepels waar ze bij aangesloten zijn) in lijn te brengen met de klimaatdoelen van het Parijs-Akkoord. Desalniettemin stemt ABP tégen twee van deze resoluties bij BHP en Origin Energy, waarin deze bedrijven worden opgeroepen om uit netwerkorganisaties te stappen die lobbyen voor COVID-19 herstelmaatregelen die inconsistent zijn met de doelen van het Klimaatakkoord van Parijs.

16 In deze analyse maken we enkel onderscheid tussen voor en tegen. Onthouding rekenen we mee als tegen.

17 The Guardian, 9 oktober 2019, "revealed: the 20 firms behind a third of the carbon emissions", https://www.theguardian.com/environment/2019/oct/09/revealed-20-firms-third-carbon-emissions

18 Factsheet Beleggen in steenkoolbedrijven, januari 2021, https://www.abp.nl/images/factsheet-steenkool-abp.pdf

19 ABC News, Class action to stop planned coal mine extension filed by climate action-focused Australian teenagers, 8 september 2020, https://www.abc.net.au/news/2020-09-09/class-action-against-environment-minister-coal-mine-approval/12640596

Opvallend is dat bij het Australische energiebedrijf Origin Energy geen gesprekken hebben plaatsgevonden, dus de enige manier hoe ABP invloed had kunnen uitoefenen is door te stemmen op de aandeelhoudersvergadering. Desalniettemin heeft ABP tegen de resoluties heeft gestemd die bij dit bedrijf zijn ingediend. Eén van deze resoluties betreft het respecteren van de rechten van de inheemse bevolking waar het gaat om fracking. Gezien de grote schade die fracking veroorzaakt en het belang om mensenrechten te waarborgen, is het op zijn minst gezegd opmerkelijk dat ABP een dergelijke resolutie niet ondersteunt.

Bedrijf	Jaar	Naam resolutie	Aard van resolutie	Stemming	Stemgedrag ABP	Tak bedrijf	Engagement
AGL	2020	Approve Coal Closure Dates	reductie-doelen Parijs	19,96	tegen	coal / mining	nee
AGL	2019	Approve Public Health Risks of Coal Operations	rapport	10,85	tegen	coal / mining	nee
AGL	2019	Approve Transition Planning Disclosure	reductie-doelen Parijs	30,33	voor	coal / mining	nee
Atmos Energy	2019	Report on Methane Leaks & Management	rapport	34,8	voor	oil / gas	ja
BHP	2020	Approve Suspension of Memberships of Industry Associations where COVID-19 Related Advocacy is Inconsistent with Paris Agreement Goals	lobby	22,4	tegen	coal / mining	ja
BHP	2019	Approve Suspension of Memberships of Industry Associations That Are Involved in Lobbying Inconsistent with the Goals of the Paris Agreement	lobby	27,07	voor	coal / mining	ja
BP Plc	2019	Approve the Follow This Shareholder Resolution on Climate Change Targets	reductie-doelen Parijs	8,4	tegen	oil / gas	ja
Cheniere Energie	2020	Report on Plans to Address Stranded Carbon Asset Risks	rapport	28,1	voor	olie / gas	nee
Chevron	2020	Report on Climate Lobbying Aligned with Paris Agreement Goals	lobby	53,5	voor	oil / gas	ja
Chevron	2020	Report on Petrochemical Risk	rapport	46	voor	oil / gas	ja
Chevron	2020	Establish Board Committee on Climate Risk	governance	8,2	onthouding	oil / gas	ja
Chevron	2020	Report on Human Rights Practices	report	16,7	tegen	oil / gas	ja
Chevron	2019	Report on Plans to Reduce Carbon Footprint	reductie-doelen Parijs	33,2	onthouding	oil / gas	ja
Duke Energy Corporation	2019	Report on the Public Health Risk of Dukes Energy's Coal Use	rapport	41,7	voor	oil / gas	ja
Equinor ASA	2020	Instruct Company to Stop all Exploration Activity	reductie-doelen Parijs	0,24	tegen	oil / gas	ja

Bedrijf	Jaar	Naam resolutie	Aard van resolutie	Stemming	Stemgedrag ABP	Tak bedrijf	Engagement
Equinor ASA	2020	Request Equinor to Set and Publish Targets for Greenhouse Gas (GHG) Emissions	reductie-doelen Parijs	3,2	tegen	oil / gas	ja
ExxonMobil Corporation	2019	Establish Environmental Board Committee	governance	7,4	tegen	oil / gas	ja
ExxonMobil Corporation	2020	Report on Lobbying Payments and Policy	lobby	37,5	voor	oil / gas	ja
ExxonMobil Corporation	2020	Report on Risks of Petrochemical Operations in Flood Prone Areas	rapport	24,5	voor	oil / gas	ja
Fortum Oyi	2020	Include Paris Agreement 1.5-degree Celsius Target in Articles of Association	reductie-doelen Parijs	8	tegen	oil / gas	ja
Origin Energy Ltd.	2020	Approve consent and fracking	fracking & inheemse rechten	11,8	tegen	oil / gas	nee
Origin Energy Ltd.	2020	Approve lobbying and COVID-19 recovery	lobby	25,25	tegen	oil / gas	nee
Origin Energy Ltd.	2018	Approve Contingent Resolution - Set and Publish Interim Emissions Targets	reductie-doelen Parijs	11,8	tegen	oil / gas	nee
Ovintiv	2020	Report on Climate Change	rapport	56,4	voor	oil / gas	nee
Philips 66	2020	Report on Risks of Gulf Coast Petrochemical Investments	rapport	54,7	voor	oil / gas	ja
Rio Tinto Ltd.	2018	Approve Public Policy Advocacy on Climate Change	lobby	18	tegen	coal / mining	ja
Rio Tinto Ltd.	2020	Shareholder Proposal Regarding Paris-Aligned Greenhouse Gas Emissions Reduction Targets	Paris' alignment	37	tegen	coal / mining	ja
Santos LTD	2020	Approve Climate Related Lobbying	lobby	46,7	voor	oil / gas	nee
Santos LTD	2020	Approve Paris Goals and Targets	Paris' alignment	43,7	voor	oil / gas	nee
Shell	2020	Request Shell to Set and Publish Targets for Greenhouse Gas (GHG) Emissions	Paris' alignment	14,4	onthouding	oil / gas	ja
Total SA	2020	Instruct Company to Set and Publish Targets for Greenhouse Gas (GHG)	Paris' alignment	16,8	tegen	oil / gas	ja
Whitehaven Coal Ltd.	2020	Capital Protection	Paris' Alignment	4	tegen	coal / mining	ja
Whitehaven Coal Ltd.	2018	Climate risk disclosure	Report	40,1	voor	coal / mining	ja
Woodside Petroleum Ltd.	2020	Corporate Reputation Advertising	greenwashing	2,71	tegen	oil / gas	nee
Woodside Petroleum Ltd.	2020	Approve Climate Related Lobbying	lobby	42,7	voor	oil / gas	nee
Woodside Petroleum Ltd.	2020	Approve Paris Goals and Targets	Paris' alignment	50,2	voor	oil / gas	nee

HET STEMGEDRAG VAN ABP BIJ BANKEN: EEN GEMIXT BEELD

Net als pensioenfondsen, spelen banken een cruciale rol in de energietransitie. Banken financieren onder andere nieuwe fossiele projecten, terwijl de fossiele projecten die op dit moment in ontwikkeling zijn, de temperatuur al boven 2°C zouden brengen. Bij drie banken - Barclays, Bank of Montreal en Bank of Toronto - zijn in 2020 resoluties ingediend die zich richten op de uitfasering van de financiering van high carbon industries. Deze resoluties zijn niet door ABP gesteund. De resoluties waar ABP wel voor stemt, zijn vrijblijvender van aard en minder concreet. Om een voorbeeld te geven: ABP geeft steun aan een resolutie bij J.P. Morgan Chase waarin dit bedrijf wordt opgeroepen om een rapport uit te brengen waarin het uitzet "if and how it intends to reduce the GHG-emissions associated with its lending activities in alignment with the Paris' Agreement". Tegelijkertijd onthield het zich van stemming bij een resolutie bij Barclays waarin om een concreet uitfaseringsplan voor de financiering van de fossiele industrie wordt gevraagd.

Ook heeft ABP tegen de drie resoluties bij banken gestemd die lobbyactiviteiten betreffen. Bij NAB lag bijvoorbeeld een resolutie voor met de volgende oproep:
"Shareholders recommend that our company suspend memberships of Industry Associations where: a. a major function of the Industry Association is to undertake lobbying, advertising and/or advocacy relating to climate and/or energy policy (Advocacy); and b. the Industry Association's record of Advocacy in the last three years demonstrates, on balance, inconsistency with the Paris Agreement's goals." Als gezegd, steunde ABP deze resolutie niet.

Ook bij banken geldt dus dat als resoluties oproepen tot concrete doelstellingen om het financieringsbeleid in lijn met de doelstellingen van het Parijs-Akkoord te brengen, dat ABP tegenstemt. Ook roept ABP banken niet op om hun lobbyactiviteiten in lijn te brengen met de doelstellingen van het Parijs-akkoord. Daarnaast valt op dat ABP met banken geen engagement door middel van gesprekken doet. ABP laat hiermee een grote kans liggen om invloed aan te wenden om de financiering van nieuwe fossiele projecten vanuit banken een halt toe te brengen.

Bedrijf	Jaar	Naam resolutie	Aard van resolutie	Stemming	Stemgedrag ABP	Engagement
Absa Group Limited	2020	Approve Providing Shareholders with an Initial Assessment of the Company's Exposure to Climate Change Risk	Klimaatrisico	73,7	voor	nee
Australian & New Zealand Banking Group (ANZ)	2020	Approve Transition Planning Disclosure	Transitieplan	28,9	voor	nee
Australian & New Zealand Banking Group (ANZ)	2019	Approve Suspension of Memberships of Industry Associations That Are Involved in Lobbying Inconsistent with the Goals of the Paris Agreement	Lobby	16,53	tegen	nee
Bank of Montreal	2020	SP 3: Assess the Incongruities of Bank's Lending History and Financing Criteria Regarding Fossil Fuel Loans and Public Statements Regarding Sustainability and Climate Change	Financiering fossiele industrie	10,2	tegen	nee

Bedrijf	Jaar	Naam resolutie	Aard van resolutie	Stem ming	Stemge- drag ABP	Engage- ment
Bank of Toronto	2020	SP C: Request to Adopt Targets for Reducing Greenhouse Gas (GHG) Emissions Associated with the Company's Underwriting and Lending Activities	Financiering fossiele industrie	17,8	tegen	nee
Barclays	2020	Limit high carbon financing	Financiering fossiele industrie	23,95	onthouding	nee
Citigroup	2020	Report on lobbying payments and policy	Lobby	15,1	tegen	nee
JP Morgan chase	2020	Report on Reputational Risk Related to Canadian Oil Sands, Oil Sands Pipeline Companies and Arctic Oil and Gas Exploration and Production.	Rapport	15,2	voor	nee
JP Morgan chase	2020	Report on Climate Change	Rapport	49,6	voor	nee
Mizuho	2020	Amend Articles to Disclose Plan Outlining Company's Business Strategy to Align Investments with Goals of Paris Agreement	Transitieplan	34,5	voor	nee
National Australia Bank (NAB)	2019	Approve Lobbying Inconsistent with the Goals of the Paris Agreement	Lobby	15,07	tegen	nee
National Australia Bank (NAB)	2020	Approve Transition Planning Disclosure	Transitieplan	26,3	voor	nee
Standard Bank Group Ltd.	2019	Report to Shareholders on the Company's Assessment of GHG Emissions Resulting from its Financing Portfolio	Rapport	38,2	voor	nee
Standard Bank Group Ltd.	2019	Adopt and Publicly Disclose a Policy on Lending to Coal-fired Power Projects and Coal Mining Operations	Transitieplan	55,1	voor	nee
Westpac Banking Corporation	2019	Approve Disclosure of Strategies and Targets 1 Reduction in Fossil Fuel Exposure	Transitieplan	16,9	voor	nee

HET STEMGEDRAG VAN ABP BIJ OVERIGE BEDRIJVEN: DEZE ONDERSTEUNT ABP WÉL

Bij overige bedrijven ondersteunt ABP wel vrijwel alle resoluties waarin bedrijven worden opgeroepen om klimaatdoelstellingen te stellen. Bij de 22 resoluties stemde ABP slechts één keer tegen een dergelijke resolutie. Dit staat in groot contrast met de resoluties bij de fossiele sector en banken, waar grotere klimaatwinst te behalen is. Dit stemgedrag maakt het extra opmerkelijk waarom resoluties bij fossiele bedrijven, de grootste veroorzakers van de klimaatcrisis, niet gesteund worden.

Bedrijf	Jaar	Naam resolutie	Aard van resolutie	Percentage	Stemgedrag ABP	Engagement
Amazon.com Inc.	2019	Report on Climate-Related Transition Plan	rapport	3,9	voor	nee
Apple Inc.	2020	Assess Feasibility of Including Sustainability as a Performance Measure for Senior Executive Compensation	beloning	12,1	voor	nee
CH Robinson Worldwide Inc.	2019	Adopt GHG targets	doelstellingen	26,6	voor	nee
Dollar Tree, Inc.	2020	Report on Greenhouse Gas Emissions Goals	rapport	73,50	voor	nee
Enphase Energy	2020	Report on Sustainability	rapport	52,3	voor	nee
Flowserve Corporation	2019	Adopt GHG targets	doelstellingen	27,5	voor	nee
iA Financial Corporation	2020	Adopt Measured Environmental Impact Reduction Objectives with Clearly Identified Targets in its Sustainable Development Policy	governance	60,7	tegen	nee
iA Financial Corporation	2020	Analyze Climate Risk and Report the Results of its Analysis	klimaatrisico	73,6	voor	nee
iA Financial Corporation	2020	Adopt Measured Environmental Impact Reduction Objectives with Clearly Identified Targets in its Sustainable Development Policy	doelstellingen	60,7	voor	nee nee
Illinois Tool Works Inc.	2019	Adopt GHG targets	doelstellingen	21,3	voor	nee
JB Hunt transport Services	2020	Report on Climate Change Initiatives	rapport	54,5	voor	nee
QBE Insurance Group Ltd.	2020	Approve Exposure Reduction Targets	doelstellingen	13,2	voor	nee

Bedrijf	Jaar	Naam resolutie	Aard van resolutie	Percen-tage	Stemge-drag ABP	Engage-ment
Ross Stores Inc.	2019	Report on GHG targets	rapport	40,9	voor	nee
Sanderson Farms	2020	Report on Water Resource Risks	rapport	37,2	voor	nee
T. Rowe Price Group Inc	2020	Report on and Assess Proxy Voting Policies in Relation to Climate Change Position	governance	14,3	voor	nee
Transdigm Group Inc.	2019	Adopt GHG targets	doelstellingen	34,9	voor	nee
TransDigm Group Incorporated	2020	Adopt Quantitative Company-wide GHG Goals	doelstellingen	45,1	voor	nee
Union Pacific Corporation	2020	Report on Climate Change	rapport	18,8	voor	nee
United Airlines Holding	2020	Report on Lobbying Payments and Policy	lobby	28,8	voor	nee
United Parcel Service Inc.	2020	Report on Climate Change	rapport	29,4	voor	nee
Yum! Brands Inc.	2019	Report on supply chain deforestation impacts	rapport	32,1	voor	nee

CASE STUDIES

SHELL: ABP STEMT TEGEN KLIMAATRESOLUTIES VAN FOLLOW THIS

Sinds 2016 dient aandeelhouderscollectief Follow This resoluties in bij de aandeelhoudersvergaderingen van Shell, waarin Shell wordt opgeroepen om doelstellingen voor hun uitstoot te stellen, in lijn met het Parijs-Akkoord en inclusief de zogenaamde scope 3 emissies, de uitstoot die veroorzaakt wordt door de klanten en leveranciers van een bedrijf. ABP is de grootste investeerder bij Shell, maar steunt deze resoluties niet. ABP draagt hiervoor over de jaren steeds andere motivaties aan.

In 2016 steunde ABP de resolutie van Follow This niet, omdat het niet op de stoel van de bestuurder wil zitten. In 2017 gaf ABP aan dat "ABP bedrijven niet verantwoordelijk [wilt] houden voor zaken waarop zij geen of weinig invloed hebben"[20]. ABP wilde dus wel dat een bedrijf doelstellingen stelt voor scope 1 en scope 2, maar niet voor scope 3. Om te zorgen dat de temperatuur niet verder dan 1,5°C stijgt, is het echter noodzakelijk dat de totale uitstoot naar beneden gaat, en niet alleen de uitstoot van het productieproces. Inmiddels stellen Shell, Total en BP doelstellingen voor Scope 3, die weliswaar nog steeds tekort schieten om de Parijs-doelen te halen, maar dit laat zien dat ook oliebedrijven de relevantie van scope 3 erkennen. In een recent interview claimt Claudia Kruse, de 'duurzame topvrouw' van APG het succes voor het feit dat Shell nu Scope 3 doelstellingen stelt, waar het in 2017 dus op tegen was.[21]

Ook in 2018 stemt ABP tegen de resolutie van Shell, ondanks een oproep van 67 hoogleraren in NRC om de steun uit te spreken voor de resolutie van Follow This.[22] ABP gaf deze keer aan het "prematuur" te vinden dat Shell de klimaatambities die het in 2017 had gesteld herziet, omdat andere oliebedrijven nog geen plannen hebben gepresenteerd in lijn met het Akkoord van Parijs.[23]

In 2019 diende Follow This geen resolutie in, om Shell de ruimte te geven om een concretere invulling te geven voor zijn klimaatambitie. Toen deze toch uitbleef, diende het aandeelhouderscollectief in 2020 toch een nieuwe resolutie in. Deze keer onthield ABP zich van stemming, met de motivatie dat het "concrete actie" wil die "écht het verschil maakt". "Blijven twisten over bindende langetermijndoelstellingen in de verre toekomst vinden wij minder constructief"[24]. ABP geeft aan het onderliggende doel van de resolutie te steunen, maar het niet constructief te vinden om over de toekomst te praten terwijl niemand kan "voorspellen hoe de wereld er in 2050 uitziet". De resolutie van Follow This heeft echter een korte-, middellange- en langetermijndoel. Gezien het commitment van ABP aan het Akkoord van Parijs, lijkt er geen reden te zijn waarom een langetermijndoelstelling niet gevraagd mag worden, waar mogelijk bovenop concrete kortetermijnmaatregelen.

20 Persbericht ABP, 23-05-2017, ABP stemt op aandeelhoudersvergadering Shell https://www.abp.nl/over-abp/actueel/nieuws/abp-stemt-op-aandeelhoudersvergadering-shell.aspx

21 APG, "we zijn een betrokken aandeelhouder, maar geen activist, 15 januari 2021: https://apg.nl/nl/publicatie/we-zijn-een-betrokken-aandeelhouder-maar-geen-activist/

22 NRC, 26 maart 2018, "ABP, roep Shell op beter werk te maken van klimaat" https://www.nrc.nl/nieuws/2018/03/26/abp-roep-shell-op-beter-werk-te-maken-van-klimaat-a1597111

23 Persbericht ABP, 22-05-2018, https://www.abp.nl/images/abp-wil-dat-management-shell-afgerekend-wordt-op-klimaatambities.pdf

24 Persbericht ABP, 18-05-2020, ABP kiest voor concrete actie bij Shell https://www.abp.nl/over-abp/actueel/nieuws/abp-kiest-voor-concrete-actie-bij-shell.aspx

In plaats van deze resolutie te steunen, geeft ABP aan meer te zien in concrete maatregelen, zoals het verbinden van de beloning voor het topmanagement aan de reductiedoelstelling voor CO2, en geeft aan hierop bij Shell te hebben aangedrongen en hierop resultaat te hebben bereikt. Uit een recente analyse van Carbon Tracker, blijkt echter dat hoewel een klein deel van de beloning van de CEO van Shell gerelateerd is aan een klimaatreductiedoelstelling, een veel groter deel groei van de olieproductie beloont.[25] De beloning van CEO Ben van Beurden is voor 39% gekoppeld aan directe en indirecte groei, en slechts voor 8% aan klimaatdoelstellingen. Dus hoewel deze doelstellingen voor het oog aantrekkelijk klinken, stelt het in de praktijk weinig voor en wordt groei meer beloond dan reductie.

Tot slot is het opvallend dat ABP een weinig kritische houding aanneemt ten aanzien van de doelstellingen die Shell zich gesteld heeft. In hun persberichten van 2017 zeggen ze het volgende: “Shell heeft in november 2017 plannen gepresenteerd om de CO2-uitstoot in 2050 te halveren. De plannen hebben de ambitie om het Akkoord van Parijs te halen”. Ook in 2020 spreekt ABP zich enthousiast uit over de plannen van Shell. Uit een nadere analyse van de plannen van Shell, blijkt dat de olie- en gasproductie van Shell de komende jaren enkel zal toenemen.[26] Dit is onverenigbaar met het Akkoord van Parijs. Shell investeert momenteel slechts drie procent in hernieuwbare energie, terwijl de rest naar fossiele activiteiten gaat.

TOTAL: CLIMATE ACTION 100+ IN DE WEG VAN PARIS’ ALIGNMENT?

In 2019 dienden institutionele beleggers op initiatief van onder andere Follow This, Reclaim Finance en Greenpeace Frankrijk de eerste klimaatresolutie in bij oliebedrijf Total, die vergelijkbaar is met de resolutie zoals ingediend door Follow This bij Shell. Total raadde in het stemadvies aan om de resolutie niet te ondersteunen, aangezien het net in dialoog met het investeerdersinitiatief Climate Action 100+ tot nieuwe klimaatdoelstellingen was gekomen. ABP volgde het stemadvies van deze oliereus op en stemde dus tegen de resolutie. Deze resolutie werd door 16,8% van de aandeelhouders gesteund.

De verschillen tussen de aangekondigde plannen van Total, en dat wat gevraagd werd in de Reclaim Finance resolutie, zijn echter groot. Zo heeft Total enkel een net zero-ambitie in 2050 voor hun Europese activiteiten aangekondigd, in plaats van een wereldwijde net zero commitment. Slechts 13% van Totals productie in 2019 vond plaats in Europa.[27] Daarnaast heeft Total weliswaar doelstellingen gesteld voor de carbon intensity, maar tegelijkertijd is het bedrijf de komende jaren van plan om de productie van fossiele brandstoffen met 12% te laten toenemen tussen 2018 en 2030. Tot slot weerhoudt engagement met Total ABP er natuurlijk niet van om ook voor de Reclaim Finance resolutie te stemmen, die Total aanzet tot ambitieuzere doelstellingen.

25 Carbon Tracker (2020) Groundhog Pay: How executive incentives trap companies in a loop of fossil growth: https://carbontracker.org/reports/paying-with-fire/

26 Oil Change International (2020) Big Oil - Reality Check: http://priceofoil.org/content/uploads/2020/09/OCI-Big-Oil-Reality-Check-vF.pdf

27 Oil Change International (2020) Big Oil - Reality Check: http://priceofoil.org/content/uploads/2020/09/OCI-Big-Oil-Reality-Check-vF.pdf

DISCUSSIE:
IS ABP EEN AANJAGER OF OBSTAKEL VAN DE ENERGIETRANSITIE?

ABP zegt in fossiele bedrijven te blijven investeren, omdat het op deze manier invloed kan uitoefenen op de energietransitie. Zo zegt bestuursvoorzitter Corien Wortmann: "Wij willen veranderingen aanjagen door invloed uit te oefenen op de bedrijven waarin we beleggen. Zo vragen wij producenten van fossiele brandstoffen om concrete stappen te zetten zodat de energietransitie van fossiele naar hernieuwbare energie sneller mogelijk wordt gemaakt."[28]

Als groot pensioenfonds met een vermogen van 466 miljard is ABP een sleutelspeler in de klimaattransitie. Het kan met zijn gewicht de transitie voortduwen, of juist een remmende factor zijn. Hieronder zetten we op een rij in hoeverre ABP de mogelijkheden gebruikt die het als pensioenfonds heeft om de energietransitie te beïnvloeden.

1. ABP laat na reductiedoelstellingen die in lijn zijn met het Akkoord van Parijs te stellen

ABP heeft zich gecommitteerd aan het Akkoord van Parijs, dus dit betekent dat ABP zich moet inspannen om de temperatuur maximaal 1,5°C te laten stijgen. Onze pensioenfondsen, vermogensbeheerders en banken spelen een sleutelrol in deze transitie. Zij zijn immers in staat om de financiële stromen te verleggen, investeringsruimte weg te halen bij de fossiele sectoren en kapitaal te genereren voor de energietransitie. ABP blijft echter fors in de fossiele sector investeren. ABP heeft nu slechts toegezegd om enkel bedrijven die meer dan dertig procent van hun omzet uit kolen of meer dan twintig procent uit teerzanden halen uiterlijk 2025 uit te sluiten. Door deze percentages te hanteren, blijft ABP in de praktijk in grote bedrijven uit deze sectoren investeren, die zelfs nieuwe kolenmijnen openen of uitbreiden. Voorbeelden hiervan zijn Coal India, Glencore, Ameren Corp, BHP en Whitehaven.

Ook investeert het nog steeds fors in fossiele bedrijven die nieuwe fossiele projecten opzetten, zoals Shell, ExxonMobil en Chevron.[29]

Om een 66% kans te hebben dat de temperatuur maximaal 1,5°C stijgt, is het noodzakelijk dat er een year-to-year reductie van 8% wordt gerealiseerd.[30] ABP streeft echter ernaar dat bedrijven waar zij in belegt in 2025 hun CO2 uitstoot met 40% hebben verlaagd ten opzichte van 2015. Dat is echter niet genoeg om in lijn te komen met wat nodig is om de temperatuur maximaal 1,5°C te laten stijgen. Daar bovenop komt dat ABP in deze reductie scope 3, de uitstoot van de klanten en leveranciers van een bedrijf, wat voor de fossiele sector de grootste bron van uitstoot is, niet meerekent. Dit geeft een vertekend beeld van de portefeuille, waardoor het nog steeds in fossiele bedrijven kan blijven investeren die van plan zijn om de komende tien jaar hun productie te verhogen (zoals Shell, ExxonMobil, Chevron en Total).[31] ABP laat dus na om het eigen beleid in lijn te brengen met wat nodig is om de Parijs-doelen te behalen.

28 Reactie op brief Gemeente Groningen ABP

29 Zie bijvoorbeeld dit rapport over het kolenbeleid van Blackrock. ABP hanteert soortgelijke uitsluitingscriteria als Blackrock: Reclaim Finance, One Year On, Blackrock still addicted to fossil fuels. 2021: https://reclaimfinance.org/site/wp-content/uploads/2021/01/OneYearOnBlackRockStillAddictedToFossilFuels.pdf

30 UNEP - UN Environment (2019) Emission Gap Report: https://www.unenvironment.org/resources/emissions-gap-report-2019

31 Zie hier de uitsluitingslijst die ABP momenteel hanteert: https://www.abp.nl/images/uitsluitingslijst.pdf

2. ABP stelt geen concrete doelen voor het engagement-beleid, en legt onvoldoende verantwoording af

ABP stelt geen concrete en toetsbare doelen voor het engagementbeleid. Hoewel ABP aangeeft dat het van de fossiele bedrijven waar het in investeert verwacht dat het de uitstoot 'drastisch vermindert',[32] is dit niet gespecificeerd, noch is het duidelijk wanneer een grens is bereikt, en het de aandelen en obligaties van de hand doet en divesteert. Aangezien ABP geen doelen bekend maakt, kan het in de stemverklaringen over de Follow This-resoluties bij Shell bijvoorbeeld steeds wisselende argumenten geven waarom het de resolutie niet steunt.

ABP geeft aan zelf niet voor divestment van de fossiele sector te kiezen, maar een 'insluitings-strategie' te hanteren. Het zegt bedrijven in te delen als voorlopers, achterblijvers en beloftes en kán daarmee uit achterblijvers divesteren. Ook deze indeling is niet openbaar of op enige wijze te controleren. Daarnaast vindt een deel van ABP's engagement-beleid plaats in persoonlijke gesprekken.[33] Deze gesprekken brengen een beperking met zich mee. Een bedrijf mag namelijk geen informatie verstrekken die een aandeel-houder potentieel voorkennis geeft. Daarnaast vinden deze gesprekken achter gesloten deuren plaats, en ook de rapportage van ABP hierover is nihil. Hierdoor is het niet in te zien wat de insteek was, welke resultaten beoogd werden en of dit resultaat ook behaald is. Op deze manier is het niet mogelijk om te controleren of ABP's engage-ment-beleid daadwerkelijk effectief is, hoewel ABP dit wel claimt.

In één van de resoluties die door ABP werd gesteund bij T. Rowe Price Group INC, werd dit bedrijf opgeroepen om te rapporteren over tegen-strijdigheden tussen de publieke statements van deze vermogensbeheerder (o.a. over klimaatver-andering) en het stemgedrag. ABP verwacht dus van T. Rowe Price Group dat het stemgedrag consistent is met de publieke statements van het bedrijf, maar laat na dit zelf te doen. Dit zou wel moeten plaatsvinden.[34]

3. ABP laat na om invloed uit te oefenen tijdens aandeelhoudersvergaderingen

Uit de analyse van het stemgedrag blijkt dat ABP vaak nalaat om in te stemmen met resoluties op aandeelhoudersvergaderingen bij fossiele bedrijven, met name waar er wordt opgeroepen om het beleid op korte, middellange en lange termijn in lijn te brengen met de doelstellingen van het Akkoord van Parijs. ABP stemt tegen 79% van de resoluties waarin een fossiel bedrijf wordt gevraagd doelstellingen in lijn met Parijs te stellen en tegen alle resoluties bij banken waarin een bank wordt gevraagd om Paris-aligned te zijn. Hierin wijkt het af van bijvoorbeeld PGGM, dat wel de meeste resoluties steunt.[35]

Als stemverklaring geeft ABP aan dat het resolu-ties niet steunt, omdat het in gesprek al resultaten heeft geboekt.[36] Deze tegenstelling is niet goed te volgen en doet vermoeden dat de doelen van dit gesprek achter gesloten deuren anders zijn dan wat er met de resoluties beoogd wordt. Anders is er namelijk geen reden om dat wat in een gesprek gezegd wordt te bekrachtigen tijdens

32 APG, "we zijn een betrokken aandeelhouder, maar geen activist, 15 januari 2021: https://apg.nl/nl/publicatie/we-zijn-een-betrokken-aandeelhouder-maar-geen-activist/

33 Zie voor een overzicht van de bedrijven waar ABP mee gesproken heeft: https://www.abp.nl/images/engage-ment-bedrijven-2019.pdf

34 De letterlijke tekst van deze resolutie is: "Shareowners request that the Board of Directors initiate a review and issue a report on the proxy voting policies and practices of its subsidiaries related to climate change, prepared at reasonable cost and omitting proprietary information, and including an assessment of any incongruities between the Company's public statements and pledges regarding climate change (including ESG risk considerations associated with climate change), and the voting policies and practices of its subsidiaries." Zie: https://www.corpgov.net/2019/12/share-holders-target-fund-voting-for-sunlight/

35 Hoewel wij geen analyse van het stemgedrag van PGGM hebben gemaakt, blijkt uit het rapport van Shareaction dat PGGM 95% van de opgenomen klimaatresoluties uit dat rapport ondersteunt. Zie: ShareAction, "Voting Matters", 2020, https://shareaction.org/research-resources/voting-matters-2020/

36 Zie bijvoorbeeld deze tweets over de klimaatre-solutie bij Total: https://twitter.com/abppensioen/status/1334139048290643968?s=20

een stemming op een aandeelhoudersvergadering. Zolang de aangekondigde ambities van fossiele bedrijven te kort schieten om in lijn te zijn met het Parijs-Akkoord, zoals het geval is bij de plannen van BP, Shell, Total en Equinor, is het noodzakelijk dat een bedrijf wordt opgeroepen om de ambities aan te scherpen. Indien ABP zijn steun aan het Akkoord van Parijs serieus neemt, is het niet uit te leggen dat het dergelijke resoluties niet steunt.

Een aandeelhouder kan in samenwerking met anderen krachtiger optreden, maar ABP gebruikt dit argument als een excuus om tijdens aandeelhoudersvergaderingen niet te hoeven stemmen voor klimaatresoluties. ABP is aangesloten bij Climate Action 100+, een initiatief van investeerders dat zegt invloed te willen uitoefenen op de grootste uitstoters en daarvoor in gesprek gaat met deze bedrijven. Waar het aan de ene kant belangrijk is dat bedrijven gezamenlijk invloed uitoefenen op bedrijven, gebruikt ABP (en ook ander Climate Action 100+-leden) de deelname aan deze gesprekken als excuus om verdergaande resoluties niet te steunen. In de woorden van Mark van Baal, oprichter van Follow This: "In a series of joint statements with oil and gas companies, CA100+ consistently lent its backing to plans that omit concrete emissions targets for the period to 2050. However well-intentioned this form of engagement, the public approval served as a fig leaf to hide inaction. It has helped oil companies to keep talking about the Paris Agreement, while doing nothing to curb emissions for the medium term."[37] Door niet mee te stemmen met klimaatresoluties, maar wel legitimiteit te verlenen aan de werkwijze van de fossiele reuzen, verwordt een initiatief als Climate Action 100+ tot een instrument waarmee goede sier kan worden gemaakt, maar juist de noodzakelijke transitie in de weg staat.

Een ander argument dat ABP gebruikt om tegen reductiedoestellingen te stemmen, is dat het een bedrijf vrijheid zou ontnemen om beleid op een eigen manier in te vullen. Het is echter juist de vrijblijvendheid in reductiedoelstellingen die weg moet om de Parijs-doelen te kunnen halen. Daarentegen zijn in alle resoluties bedrijven vrij in het vinden van eigen manieren om de reductie te bewerkstelligen. ABP zou dus resoluties die oproepen om in lijn te komen met het Parijsakkoord moeten ondersteunen.

4. ABP laat na om divestment onderdeel te maken van het beleggingsbeleid

ABP kiest er in de meeste gevallen niet voor om te divesteren: "Het gaat er niet om mooie sier te maken door onze fossiele beleggingen te verkopen en te roepen "onze handen zijn schoon", aldus de bestuursvoorzitter Corien Wortmann-Kool.[38] Hiermee laat ABP een effectief instrument liggen, dat juist in het verlengde ligt van engagement. Uit onderzoek blijkt dat engagement veel effectiever is wanneer het gepaard gaat met een actief divesteringsbeleid.[39] Zolang ABP en andere institutionele beleggers echter niet bereid zijn tot het verbinden van consequenties aan onbereidheid om beleid in lijn met het Parijs-Akkoord te brengen, kunnen fossiele bedrijven ongestraft vasthouden aan plannen die niet in lijn liggen met de doelstellingen van het Parijs-Akkoord.[40] Engagement verwordt op deze manier een vrijblijvende uitwisseling van ideeën.

APG-topvrouw Kruse geeft aan dat divesteren niet de voorkeur heeft "omdat we dan onze invloed verliezen". Dat klopt niet: ook als een investeerder geen aandelen of obligaties heeft, kan het met een bedrijf in gesprek gaan en de voorwaarden toelichten waarin het bereid is om (weer) te investeren.[41]

37 Mark van Baal en Mark Ashurst, 12 januari 2021 in Reposonsible Investor: https://www.responsible-investor.com/articles/climate-action-100-alliance-is-bigger-than-big-oil

38 Corien Wortmann, 7 januari 2021, Reactie op brief Gemeente Groningen ABP, https://gemeenteraad.groningen.nl/Documenten/Nr-118-Brief-reactie-ABP-mededeling-Wethouder-Broeksma.pdf

39 Slager and Chapple, 2016: "Carrot and Stick? The Role of the Financial Market Intermediaries in Corporate Sociale Performance" Business& Society 55 (3): 398-426.

40 APG, "we zijn een betrokken aandeelhouder, maar geen activist", 15 januari 2021: https://apg.nl/nl/publicatie/we-zijn-een-betrokken-aandeelhouder-maar-geen-activist/

41 Piet Sprengers, "de twee gezichten van de fossiele energiesector", 7 augustus 2020: https://www.duurzaam-bedrijfsleven.nl/energie/34371/opinie-de-twee-gezichten-van-de-fossiele-energiesector

Er zijn situaties waarin ABP wel heeft gekozen om te divesteren. Zo sluit het beleggingen in kernwapens en tabak uit, en heeft het onlangs acht elektriciteitsbedrijven met plannen voor nieuwe of grotere kolencentrales uitgesloten. De reden voor dit laatste besluit is dat deze kolencentrales de 'klimaatcrisis verergeren' en de 'winstgevendheid van het bedrijf' onder druk zetten. Deze acht elektriciteitsbedrijven zijn echter een klein aandeel van de 300 (fossiele) energiebedrijven waarin ABP investeert. In de praktijk investeert ABP nog steeds in bedrijven met de grootste uitstoot, in bedrijven die nieuwe kolenmijnen openen dan wel uitbreiden en in bedrijven die van plan zijn om te boren in het Noordpoolgebied.

Door te divesteren kan een vermogensbeheerder een krachtig signaal afgegeven. Hiermee wordt de reputatie van het desbetreffende bedrijf of zelfs de gehele fossiele sector aangetast en de legitimiteit onder druk gezet. Een fossiel bedrijf heeft een social license to operate nodig om effectief te kunnen opereren, contracten te krijgen, te kunnen lobbyen en invloed te kunnen uitoefenen. Gezien de zeer beperkte investeringen van de fossiele sector in hernieuwbare energie, heeft deze sector groot belang bij de status quo. De grote investeringen die de fossiele sector doet in marketing, advertenties en sponsoring laten zien dat de sector de goodwill van een samenleving nodig heeft. Er is een grote maatschappelijke en culturele verandering nodig om een forse afname in fossiele productie te bewerkstelligen. Hiervoor zijn nieuwe wetten, regelgeving en een nieuwe economie nodig, en dat vereist weer voldoende draagvlak. Door als pensioenfonds van de publieke sector grenzen aan te geven en te divesteren uit fossiele bedrijven wordt de reputatie van de fossiele industrie aangetast, de social license ingetrokken en zo bijgedragen aan de noodzakelijke transitie.

Daarnaast heeft divestment potentieel financiële consequenties, zowel direct als indirect. Banken, beleggers en verzekeraars verstrekken immers het kapitaal dat een bedrijf nodig heeft om te opereren. Nieuwe fossiele projecten worden door circa negentig procent gefinancierd door leningen van banken en obligaties (waar ABP er veel van bezit). Als het moeilijker of duurder wordt voor bedrijven om leningen te krijgen, komt hun winstgevendheid onder druk te staan. Dit wordt door Shell zelf ook benadrukt: "Some groups are pressuring certain investors to divest their investments in fossil fuel companies. If this were to continue, it could have a material adverse effect on the price of our securities and our ability to access equity capital markets."[42] Ook uit een lobby van de fossiele industrie blijkt dat de opkomst van duurzaam beleggen het moeilijker heeft gemaakt voor de sector om aan kapitaal te komen. Vandaar dat er intensief is gelobbyd voor een nieuwe wet zodat "activism regarding pension plans" niet zou leiden tot een investeringsstop in de fossiele sector.[43] Divestment uit de fossiele sector kan dus zorgen dat het moeilijker wordt voor deze bedrijven om aan kapitaal voor nieuwe fossiele projecten te komen, en daarmee draagt het bij aan het beteugelen van de klimaatcrisis.

Divesteren uit de fossiele industrie wordt daardoor door het Potsdam Instituut benoemd als een van de tipping points voor de energietransitie, en dus voor een versnelde afname van de uitstoot van broeikasgassen.[44] Enkel het advies van de Centrale Bank uit Noorwegen om te divesteren uit de fossiele industrie leidde al tot een daling van de koersen.[45] Het gegeven dat fossiele bedrijven

42 Shell (2018) Annual Report 2017: https://reports.shell.com/annual-report/2017/servicepages/downloads/files/strategic_report_shell_ar17.pdf

43 David Sirota, "A New Trump Rule Tries to Help Big Oil Crush the Climate Movement", 6 augustus 2020, https://www.jacobinmag.com/2020/08/climate-crisis-big-oil-trump

44 Uit onderzoek van het Potsdam Institute for Climate Impact Research blijkt dat divestment kan leiden tot een val van de aandelenprijs, en daarmee de tipping point kan zijn voor de transitie van een op fossiele brandstof gebaseerde economie naar een economie gebaseerd op hernieuwbare energie. Simulaties laten zien dat een keuze tot divestment van slechts 9 % van de investeerders dit proces in gang kan zetten. Ewers, Donges, Heitzig and Peterson (2019) Divestment may burst the carbon bubble if investors' beliefs tip to anticipating strong future climate policy: https://www.researchgate.net/publication/331246269_Divestment_may_burst_the_carbon_bubble_if_investors'_beliefs_tip_to_anticipating_strong_future_climate_policy

45 The Guardian, 16 november 2017, "World's biggest sovereign wealth fund proposes ditching oil and gas holdings": https://www.theguardian.com/business/2017/nov/16/oil-and-gas-shares-dip-as-norways-central-bank-advises-oslo-to-divest

enerzijds divestment als een bedreiging zien en anderzijds uitgesproken voorstander zijn van shareholder engagement is an sich al veelzeggend.

In tegenstelling tot ABP, divesteren andere pensioenfondsen wel geheel of gedeeltelijk uit fossiele bedrijven. De Zweedse pensioenfonds AP1 en AP2 divesteren de facto uit de gehele fossiele sector.[46] Ook New Yorkse pensioenfondsen zijn gedivesteerd uit een groot deel van hun fossiele portefeuille.[47] Het Noorse Governmental Pension Fund Global maakte in juli 2019 bekend gedeeltelijk te divesteren, net als het Deense MP Pension die de aandelen van grote fossiele bedrijven verkoopt, waaronder Shell en ExxonMobil. Ook NEST, het grootste Britse pensioenfonds maakte recent bekend aandelen van kolen-, schaliegas- en bedrijven die boren in het Noordpoolgebied te verkopen.[48] Ook in Nederland besluiten vermogensbeheerders steeds meer bedrijven of takken uit te sluiten. Onlangs kondigde het pensioenfonds voor de metaalsector PMT aan dat het aandelen van ExxonMobil had verkocht, aangezien het engagementtraject tot onvoldoende resultaten heeft geleid.[49] ABP blijft bij deze ontwikkelingen achterop lopen.

5. Engagement werkt niet bij de fossiele sector

ABP voert een tweeslachtig beleid. Waar zij bij niet-fossiele bedrijven overwegend wél klimaatresoluties steunt, doet zij dit bij fossiele bedrijven juist niet. Terwijl de fossiele sector juist essentieel is bij het behalen van de klimaatdoelen, zoals beschreven in het Parijs-akkoord.

Het feit dat klimaatresoluties bij onder andere Shell, Total, Equinor op zoveel weerstand van het bestuur in kwestie oproepen, en daarnaast op onvoldoende steun van aandeelhouders kan rekenen, laat zien hoe moeilijk het is om van een bedrijf te vragen hun kernactiviteit af te bouwen. Het legt bloot dat er een essentieel verschil is tussen engagement met de fossiele sector en niet-fossiele sector. Piet Sprengers (ASN-bank) legt dit uit: “Natuurlijk kan engagement effectief zijn, maar niet als een bank of belegger een sector vraagt te veranderen door haar kernactiviteit af te bouwen. Kledingbedrijven vragen kinderarbeid in hun ketens uit te bannen is iets anders dan ze vragen geen kleding meer te maken. Het bedrijf moet dan geheel omscholen en nieuwe markten ontwikkelen. De transitie, en daarmee de weerstand, is simpelweg te groot.” Bij Amerikaanse bedrijven is het zelfs bijzonder lastig om aandeelhoudersresoluties op de agenda te krijgen.
Ook RUG-onderzoekers Auke Plantinga en Bert Scholtens geven de beperkingen aan wat er met engagement bereikt kan worden binnen de fossiele sector. Zelfs bij een geleidelijke transitie hebben fossiele bedrijven weinig financiële ruimte om te investeren in de energietransitie. Precies dit zien we terug in de nieuwe plannen van Shell, waarin Shell aangeeft de transitie te gaan financieren met hun olie- en gasverkoop. Het is dus zeer de vraag of kolen- olie- en gasbedrijven de noodzakelijke omslag gaan maken om hun beleid in lijn te brengen met wat nodig is volgens Parijs. De huidige plannen van kolen-, olie- en gasbedrijven laten in ieder geval zien dat dit vooralsnog niet het geval is.

46 AP2 heeft zijn portfolio in lijn gebracht met de EU Paris-Aligned Benchmarks (PAB). “As their name suggests, the Paris-Aligned Benchmarks have stricter demands, including alignment with the Paris Climate Agreement global warming targets and a 50% lower weighted average GHG (greenhouse gas) intensity than the investable universe, and they are designed for institutions whose clear goal is to actively support the transition to a climate-sustainable world where global warming is limited to 1.5ºC above pre-industrial levels.” Zie: IPE, 10 december 2020, “AP2 dumps fossil fuels as part of EU Paris-aligned benchmark take-up” https://www.ipe.com/news/ap2-dumps-fossil-fuels-as-part-of-eu-paris-aligned-benchmark-take-up/10049524.article

47 Huffington Post, New York Becomes The First State To Divest From Oil And Gas, 9 december 2020, https://www.huffpost.com/entry/new-york-divest-oil-gas_n_5fcfcd5fc5b626e08a2d754d

48 The Guardian, “UK’s biggest pension fund begins fossil fuels”, 29 juli 2020 divestmenthttps://www.theguardian.com/environment/2020/jul/29/national-employment-savings-trust-uks-biggest-pension-fund-divests-from-fossil-fuels

49 Persbericht PMT, PMT verkoopt belang in ExxonMobil: onvoldoende voortgang in klimaattransitie, 7 januari 2021: https://www.pmt.nl/over-pmt/nieuws/berichten/pmt-verkoopt-belang-in-exxonmobil/

CONCLUSIE

ABP bevindt zich als grootste pensioenfonds van Europa in een sleutelpositie. Het belooft “een goed pensioen waar onze deelnemers in een leefbare wereld van kunnen genieten” en zegt zich te committeren aan de doelen van het akkoord van Parijs. Door fors in fossiele bedrijven te (blijven) beleggen, en vervolgens tégen de grote meerderheid van de resoluties te stemmen waarin van de fossiele sector en financiële instellingen wordt gevraagd om hun beleid in lijn met het akkoord van Parijs te brengen misleidt ABP niet alleen zijn deelnemers, maar is ABP ook een obstakel in de klimaattransitie. Het voert beleid uit dat in de praktijk mooi klinkt, en waar het goed mee scoort in benchmarks, maar in de praktijk tandeloos is en de fossiele sector juist legitimiteit en een steun in de rug geeft. Dit is moreel gezien onacceptabel, niet in de laatste plaats vanwege het feit dat deelnemers in ABP in grote meerderheid aangeven hun pensioengeld duurzaam te willen beleggen. ABP moet als groot pensioenfonds zijn verantwoordelijkheid nemen en écht inzetten op een leefbare wereld voor huidige en toekomstige generaties wereldwijd.

AANBEVELINGEN

> ABP gaat zich expliciet committeren aan een maximale temperatuurstijging van 1,5°C, en stelt bijbehorende, passende doelstellingen op voor de korte, middellange en lange termijn. Hierbij neemt het de gehele uitstoot van de portefeuille mee, dus scope 1, 2 en 3. ABP scherpt het kolen en teerzandbeleid aan.

> ABP gaat bedrijven die nalaten om hun beleid in lijn te brengen met het akkoord van Parijs uitsluiten van beleggingen. Dit betekent dat de meeste bedrijven in de fossiele energiesector uitgesloten zullen worden van de portfolio van ABP. Voor maximaal effect is het belangrijk dat dit openlijk wordt gecommuniceerd.

> Zolang ABP investeert in fossiele bedrijven, moet het resoluties ondersteunen die een bedrijf oproepen in lijn te komen met het Akkoord van Parijs. Ook in 2021 zullen er weer veel resoluties voorliggen bij aandeelhoudersvergaderingen. Zo heeft Follow This resoluties ingediend bij Shell, BP, Equinor, Chevron, ConocoPhilips, Occidental Petroleum en Phillips 66. Ook bij Total komt er weer een nieuwe resolutie, net als bij banken als HSBC. Een pensioenfonds dat zich committeert aan het Akkoord van Parijs, kan niet anders dan resoluties te ondersteunen waarin een bedrijf wordt opgeroepen doelstellingen in lijn met het Parijs-akkoord te stellen.

> ABP dient een helder en meetbaar engagementbeleid op te stellen, waarin het openbaarheid geeft over wat het probeert te bereiken bij (fossiele) bedrijven, wat het doet wanneer deze doelstellingen niet bereikt worden en rapporteert over de resultaten, het stemgedrag op relevante resoluties en eventuele tegenstrijdigheden hierin.

FOSSIEL VRIJ NL

Fossielvrij NL
Minahassastraat 1
1094RS Amsterdam
www.fossielvrij.nl

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	5618
Extern Zaak ID	1533362
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 maart 2021
Agendapunt	13.a
Omschrijving	Economie: Brief GS aan PS inz. behoefteraming werklocaties Noord-Holland-Noord (C-agenda EFB 22-3-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Bijlagen
Rapportage Behoefteraming werklocaties Noord-Holland-Noord 2020.pdf
Brief aan PS over behoefteraming werklocaties Noord-Holland-Noord.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	15 februari 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	28 februari 2021
Economie Financiën en Bestuur	**22 maart 2021**

Toelichting

In de Omgevingsverordening NH2020 is bepaald dat gemeenten per regio afspraken maken over de ontwikkeling van bedrijventerreinen en kantorenlocaties. Deze afspraken moeten zijn gebaseerd op een vastgestelde provinciale behoefteraming.

De behoefteraming werklocaties Noord-Holland-Noord uit 2013 is verouderd. Daarom is een nieuwe behoefteraming uitgevoerd. Hierbij is afgestemd met de drie regio's. Deze behoefteraming wordt vastgesteld door de provincie en vormt het uitgangspunt voor het aanpassen van de regionale afspraken in de drie regio's.

stec
groep

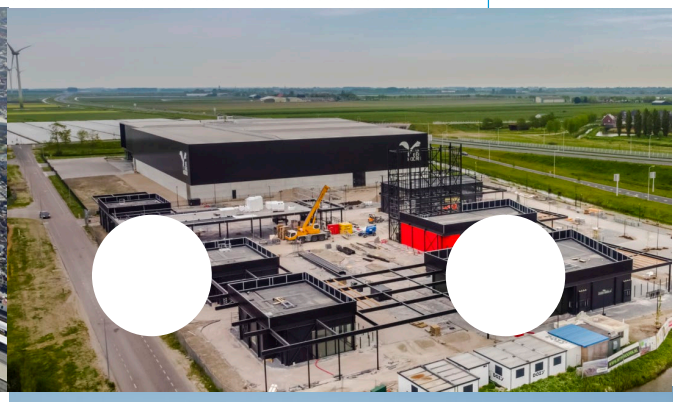

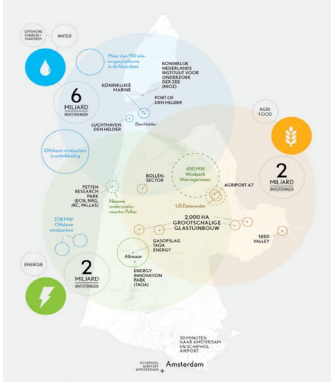

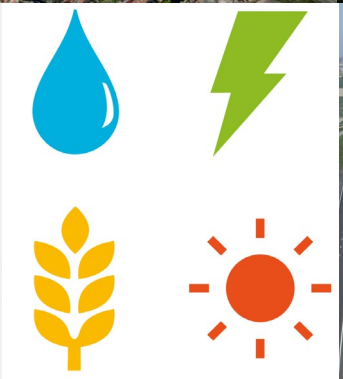

Behoefteraming werklocaties Noord-Holland Noord

Samenwerken aan toekomstbestendige werklocaties

Stec Groep aan Provincie Noord-Holland en regio Noord-Holland Noord

Evert-Jan de Kort, Jasper Beekmans, Peter Stopel & Callum Lewis
14 januari 2021

Inhoudsopgave

Samenvatting 3

1 Inleiding 7

1.1 Waarom een nieuwe raming? 7
1.2 Aanpak 8
1.3 Leeswijzer 8

2 Werklocaties in beeld 9

2.1 Regionale economische structuur 9
2.2 Bedrijventerreinen 12
2.3 Trends en ontwikkelingen op bedrijventerreinen: naar een 'Next Economy' 14
2.4 Kantoorlocaties 17
2.5 Trends en ontwikkelingen op kantoorlocaties: mengen, OV-knooppunten, *well being* en flexibilisering 17

3 Behoefteraming 20

3.1 Behoefteraming bedrijventerreinen 20
3.2 Behoefteraming kantoorlocaties 32

4 Van raming naar programmering 35

5 Eerste adviezen per regio 44

5.1 Inleiding 44
5.2 Kop van Noord-Holland 44
5.3 Regio Alkmaar 44
5.4 West-Friesland 45
5.5 Kijk verder dan de subregio: belang bovenregionale afstemming 46

Bijlage 1: Behoefteraming bedrijventerreinen 47

Bijlage 2: Beoordeling aanbod 58

Bijlage 3: Doelgroepen 60

Bijlage 4: Behoefteraming kantoorlocaties 67

Bijlage 5: Definities 69

Samenvatting

Behoefteraming is belangrijke bouwsteen voor evenwichtige ontwikkeling van werklocaties in NHN
De provincie Noord-Holland streeft naar een evenwichtige ontwikkeling (vraag/aanbod) van werklocaties, zo ook in Noord-Holland-Noord. Een actuele raming van de verwachte ruimtebehoefte aan bedrijventerreinen en kantorenlocaties is hiervoor een belangrijke bouwsteen. De provincie heeft Stec Groep gevraagd om de ruimtebehoefte in beeld te brengen voor Noord-Holland-Noord en de drie subregio's; Kop van Noord-Holland, regio Alkmaar en West-Friesland. Dit voor de periode tot 2030, inclusief een doorkijk tot 2040.

Startpunt: scherpe regiofoto van economie en ruimtegebruik bedrijventerreinen en kantorenlocaties
We doen dit door eerst goed te kijken naar hoe de economie van NHN en de drie subregio's in elkaar steekt. Dus hoe de samenstelling is naar sectoren, werkgelegenheid en bedrijvendynamiek en hoe zich dit ruimtelijk vertaalt. Waar bevindt zich de bedrijvigheid en werkgelegenheid? Hoeveel daarvan zit op (formele [1]) bedrijventerreinen en kantorenlocaties? Hoeveel ruimtebeslag is daarmee gemoeid? Hoe heeft zich dat over een langjarige periode ontwikkeld? Hoe is het beeld uitgesplitst naar sectoren en wat zijn de ruimtelijke kenmerken daarvan (kavelgrootte, milieucategorie, bereikbaarheid, etc.)?

Deze regiofoto van de ruimtelijk-economische structuur is belangrijk. Aan de ene kant omdat we zo beschikken over nauwkeurige gegevens van onderaf, die helemaal recht doen aan de praktijksituatie in NHN en subregio's. Aan de andere kant omdat het gros van de toekomstige bedrijvendynamiek, en daarmee de ruimtevraag naar bedrijventerreinen en kantorenlocaties, komt vanuit al gevestigde bedrijven. De huidige situatie bepaalt dus in belangrijke mate de ruimtevraag van toekomst. Dit fenomeen zien we door heel Nederland en blijkt ook uit studies van onder meer het CBS en het PBL.

Vooruitblik raming uitbreidingsvraag op basis van werkgelegenheidsscenario's en trends
We combineren de ruimtelijke informatie uit deze regiofoto met de verwachte werkgelegenheidsontwikkeling (WLO Hoog en WLO Laag [2]) in NHN en inschattingen over de betekenis van trends als robotisering, circulaire economie en energietransitie op het (toekomstige) ruimtegebruik van bedrijven. Dit leidt tot een raming van de (A) autonome uitbreidingsvraag van gevestigde bedrijven in NHN en subregio's. Dit is de verwachte vraag naar extra ruimte op bedrijventerreinen of kantorenlocaties in 2030 of 2040 ten opzichte van nu bij gelijkblijvend beleid [3].

Daarnaast kan sprake zijn van ruimtevraag door vervanging van andere bedrijventerreinen…
Er kan ook vraag naar bedrijventerreinen ontstaan doordat een gemeente een bestaand bedrijventerrein omzet naar een andere functie, zoals woningen. Voor de bedrijven op het bedrijventerrein moet dan vervangende ruimte worden aangeboden. Daarom noemen we dit (B) vervangingsvraag. We hebben bij alle regiogemeenten geïnventariseerd of dit soort plannen er zijn, om hoeveel hectare het gaat, om welk type bedrijven en bovenal hoe concreet de plannen zijn. Op basis hiervan hebben we de precieze vervangingsvraag bepaald.

…en door nieuwe, grote ruimtevragers van buiten of belangrijke beleidswijzigingen
Tot slot kan (C) additionele ruimtevraag ontstaan door de komst van grote, nieuwe bedrijven van buitenaf, die niet in de reguliere raming te voorspellen zijn. Illustratief is bijvoorbeeld de vestiging van hyperscale datacenters zoals die van Microsoft op bedrijventerrein Agriport A7. En er kan extra (of andere) vraag ontstaan door grote beleidswijzingen en infrastructurele ontwikkelingen. Denk aan inzet op aantrekken van

[1] Zoals geregistreerd in de Monitor Werklocaties Noord-Holland.
[2] Dit zijn de werkgelegenheidsscenario's van CPB en PBL. Deze variëren op onder meer verwachte economische groei en demografische ontwikkeling. We hebben de scenario's gecheckt en beoordeeld op realiteit voor NHN en subregio's.
[3] Bestaand beleid en bekende voorgenomen maatregelen zijn onderdeel van de raming. Eventuele toekomstige koerswijzigingen niet.

nieuwe, andere typen van economische activiteit, sterkere inzet op bepaalde beleidsambities of de realisatie van een havenfaciliteit, waardoor extra economische activiteiten worden aangetrokken.

Door de drie genoemde vraagonderdelen (A+B+C) bij elkaar op te tellen krijgen we de totale ruimtevraag naar bedrijventerreinen en kantorenlocaties in NHN en subregio's.

Behoefte = totale ruimtevraag – hard planaanbod

Vervolgens kijken we hoeveel aanbod aan bedrijventerrein en kantorenlocaties er is om de vraag te bedienen. Daarbij kijken we naar het harde aanbod. Dat zijn bedrijventerreinen met een onherroepelijk vastgesteld bestemmingsplan. Vaak gaat het om terreinen die al bouwrijp en in uitgifte zijn. Maar het kan dus ook gaan om bedrijventerreinen waarvoor de schop nog in de grond moet. IJkpunt is de status van het bestemmingsplan. We kijken naar de omvang van het aanbod, maar ook naar de kenmerken daarvan. Past het aanbod bij het type bedrijven dat extra ruimte zoekt? Is er een goede match met het programma van eisen dat bedrijven uit de verschillende sectoren hebben? Uit deze confrontatie kan komen dat er nog aanvullend bedrijventerrein of een kantorenlocatie nodig is in NHN en subregio's. We noemen dat de behoefte. Hieronder zoomen we in op tot welk beeld en opgave dit leidt in de subregio's.

Regio De Kop

- Uitbreidingsvraag: voor regio De Kop bedraagt de ruimtevraag naar bedrijventerreinen 26 tot 53 hectare netto tot 2030. In de jaren daarna, 2030 tot 2040, groeit de ruimtevraag nog licht door in het hoge scenario (+18 hectare).
- Vervangingsvraag: er is beperkt sprake van vervangingsvraag in De Kop. Op basis van aangedragen informatie door de gemeenten komen we op 8 hectare netto. Het gaat concreet om transformatie van bedrijventerrein Westoever in Den Helder en een solitaire locatie in Schagen waarvoor nu bekende, concrete plannen en/of afspraken zijn. Uiteraard kunnen nieuwe transformaties mogelijk tot meer vervangingsvraag leiden in de toekomst. Monitoring is belangrijk om komende jaren vinger aan de pols te houden over eventuele veranderingen (positief of negatief) in de vervangingsvraag.
- Additionele vraag: het maritieme en offshore cluster draagt er aan bij dat Den Helder potentie heeft om trends zoals de productie van waterstof en opslag van CO_2 te faciliteren. Dit kan leiden tot ruimtevraag van nieuwe partijen die nu nog onvoldoende geraamd zijn in de kwantitatieve raming. Dit kan effect hebben op de ruimtevraag, maar volgens geluiden opgehaald tijdens de marktconsultatie zullen deze ontwikkelingen niet de komende tien jaar al spelen. Eventuele effecten zijn dus vooral op lange termijn te verwachten.
- Behoefte:
    - Kwantitatief: zuiver kwantitatief zien we in De Kop meer aanbod aan bedrijventerreinen dan uitbreidings- en vervangingsvraag tot 2030 (en 2040). In de Kop zijn in het verleden echter additionele ruimtevragers (specifiek datacenters) geland, deels ook op bedrijventerreinen. Dit soort vestigers kan een grote invloed hebben op de vraag-aanbodconfrontatie, omdat het regelmatig grootschalige ruimtevragers betreft. Tegelijkertijd is het lastig een raming te maken van deze additionele vraag. Er in het aanbod rekening mee houden dus ook. Wat wel kan, is als regio definiëren met welke ontwikkelingen wel, en met welke ontwikkelingen geen rekening gehouden wordt. Enkele voorbeelden: wil de regio ruimte bieden aan (zeer) grootschalige logistieke ontwikkelingen 'van buiten'? Wil de regio inspelen op de ontwikkelingen in opwek en opslag van nieuwe vormen van energie, zoals waterstof? Et cetera. Door met elkaar beter af te pellen aan welke ontwikkelingen (zeker) wel, welke (zeker) niet en aan welke ontwikkelingen alleen onder voorwaarden (en welke voorwaarden dan) medewerking wordt verleend, ontstaat meer grip op met welke additionele vraag de regio rekening houdt.
    - Kwalitatief: vrijwel iedere gemeente heeft nog aanbod dat geschikt is voor alle doelgroepen. Met uitzondering van Texel, waar helemaal geen aanbod meer is. Verder zien we in deze regio soms bedrijven die sterk gemeente- of zelfs kerngebonden zijn en daar uitbreidingswensen hebben. Maak als gemeenten duidelijke afspraken met elkaar hoe daar mee om wordt gegaan en wat dit betekent voor de regionale programmering.

Regio Alkmaar

- Uitbreidingsvraag: voor regio Alkmaar bedraagt de ruimtevraag naar bedrijventerreinen 33 tot 62 hectare netto tot 2030. In de jaren daarna, 2030 tot 2040, groeit de ruimtevraag in het hoge scenario nog vrij fors door met +37 hectare.
- Vervangingsvraag: er is – zeker ten opzichte van de andere subregio's – sprake van een aanzienlijke vervangingsvraag in regio Alkmaar. Op basis van aangedragen informatie door de gemeenten komen we op 33 hectare netto. Het gaat concreet om de Kanaalzone in Alkmaar, waar de gemeente plannen heeft voor een grootschalige transformatie van bedrijventerreinen naar woon(werk)gebieden. Het toekomstige programma staat echter niet helemaal vast. Als de nieuwe Kanaalzone in minder ruimte voor werken voorziet, kan ook meer vervangingsvraag ontstaan dan waar we nu rekening mee houden. Het omgekeerde kan uiteraard ook. Monitoring is belangrijk om komende jaren vinger aan de pols te houden over de precieze vervangingsvraag.
- Additionele vraag: Heel concreet zijn bijvoorbeeld de realisatie van het opstelterrein van Prorail en de uitbreiding van glastuinbouwgebied Alton op bedrijventerrein de Vaandel in Heerhugowaard. Dit levert ruimtevraag op die niet in de raming is meegenomen. Daarnaast is met name Alkmaar, vanwege ligging aan de A9 en beschikbaarheid van kavels voor grootschalige bedrijven in hogere milieucategorieën, in potentie interessant voor vestigers die zich buiten de MRA oriënteren. Denk aan bedrijven die door woningbouw niet meer op bedrijventerreinen in Amsterdam gevestigd kunnen blijven.
- Behoefte:
    - Kwantitatief: in totaal kent de regio Alkmaar 80 hectare direct uitgeefbaar aanbod aan bedrijventerreinen. De regio heeft sinds de vorige raming werk gemaakt van het uit de markt nemen van aanbod. Circa 53 hectare is daardoor niet meer direct uitgeefbaar. Het nu nog direct uitgeefbare aanbod is voldoende voor alle uitbreidings- en vervangingsvraag in het lage economische scenario. In het hoge economische scenario kan een tekort ontstaan als voor 2030 ook de vervangingsvraag gerealiseerd wordt. Dit tekort loopt op als er sprake is van significante instroom van bedrijven die in de MRA geen geschikte locatie meer kan vinden. De regio Alkmaar kan nog relatief grootschalige bedrijven huisvesten, ook in hoge milieucategorieën. In de MRA wordt dat steeds meer een schaars goed en hiermee heeft de regio Alkmaar dus een sterke propositie. Een of enkele grootschalige ruimtevragers kunnen invloed hebben op de vraag-aanbodconfrontatie, er kan dan krapte ontstaan.
    - Kwalitatief: een belangrijke opgave voor de regio is het onderscheidend karakter tussen terreinen. Kwalitatief kunnen de drie grote locaties in de regio (Breekland, de Vaandel en Boekelermeer) in de vraag vanuit alle doelgroepen voorzien. Het is prettig dat bedrijven wat te kiezen hebben, maar hierdoor kan ook onbedoelde concurrentie ontstaan tussen terreinen. Samen afspraken maken over het doel van iedere ontwikkeling kan daarbij helpen, net als afspraken over vraaggericht ontwikkelen. Om te voorkomen dat in de toekomst een tekort ontstaat kan bijvoorbeeld worden afgesproken dat gestart kan worden met de (plan)ontwikkeling van een nieuw terrein als 70 of 80% van de Boekelermeer is uitgegeven. Natuurlijk geldt dat voor de ontwikkeling en locatiekeuze altijd een goede onderbouwing nodig is, zowel vanuit de behoefte (Ladder voor duurzame verstedelijking) als vanuit aspecten als ontsluiting en landschappelijke inpassing.

Regio Alkmaar telt van de drie NHN-regio's veruit de grootste kantorenvoorraad. De raming voor kantoorlocaties is dus vooral voor deze regio relevant. De regio Alkmaar kent nog een behoorlijke plancapaciteit. In onze raming is er geen netto uitbreidingsvraag meer naar kantoormeters op kantoorlocaties. Kortom: kwantitatief gezien hoeft er geen kantoormeter meer bij. Kwalitatief hoeft dit echter niet te betekenen dat er op bepaalde locaties geen behoefte meer is. Sterker: de voor kantoren beste plekken, zijn vaak ook de plekken waar andere functies strijden om de ruimte, zoals wonen en leisure. We adviseren in de regio een of enkele echt goede, toekomstbestendige kantoorlocaties aan te wijzen waar eventuele toevoegingen nog aan de orde kunnen zijn. Liefst op voorwaarde dat er elders – op perspectiefloze locaties met veel leegstand – meters uit de markt worden genomen.

Regio West-Friesland

- Uitbreidingsvraag: voor regio West-Friesland bedraagt de ruimtevraag naar bedrijventerreinen 22 tot 48 hectare netto tot 2030. In de jaren daarna, 2030 tot 2040, groeit de ruimtevraag met + 25 hectare in het hoge scenario nog aanzienlijk door (harder dan in De Kop, minder hard dan in regio Alkmaar).
- Vervangingsvraag: er is sprake van een behoorlijke vervangingsvraag in regio West-Friesland. Op basis van aangedragen informatie door de gemeenten komen we op 25 hectare netto. Het gaat concreet om transformatie van bedrijventerreinen Gildenweg en Berkhouterweg in Hoorn. Monitoring is belangrijk om komende jaren vinger aan de pols te houden over de precieze vervangingsvraag.
- Additionele vraag: De regio kent een relatief groot aantal agrifoodbedrijven en andere bedrijven met een forse logistiek component. De trend dat ketens van deze bedrijven steeds korter worden, en de veranderende ruimtevraag bij logistieke bedrijven kunnen voor extra uitbreidingsvraag zorgen. Daarnaast zou Hoorn, door de ligging aan de A7, in potentie in beeld kunnen komen voor bedrijven die door de forse druk op bedrijventerreinen in de MRA een uitwijkmogelijkheid zoeken. Hoorn heeft hierbij wel concurrentie langs de A7-corridor van Baanstee Noord in Purmerend en Agriport in Hollands Kroon.
- Behoefte:
    - Kwantitatief: in West-Friesland is het aanbod lager dan de uitbreidings- en vervangingsvraag in zowel het lage als hoge scenario. Kwantitatief is dus sprake van een aanvullende behoefte aan bedrijventerrein, zeker als er mogelijk extra vraag van buiten in de regio landt door overloop vanuit de MRA.
    - Kwalitatief: we zien bovendien dat een heel groot deel van het aanbod (circa tweederde) ligt op Zevenhuis. Dit terrein is niet bedoeld voor grootschalige ruimtevragers, zoals industrie en transportbedrijven, die wel een belangrijk deel van de vraag uitmaken. Belangrijk advies voor de regio is daarom het maken van afspraken of, en zo ja, hoe dit soort bedrijven wel in de regio gehuisvest kunnen (blijven) worden. Daarnaast zien we dat er ook lokaal soms nog behoefte kan zijn voor het toevoegen van bedrijventerreinen. In deze context geven we mee dat het bedienen van additionele ruimtevragers aantrekkelijk kan zijn, maar dat het natuurlijk niet de bedoeling is dat deze de uitbreidingsvraag van lokale ondernemers in de weg zit.

Subregio's zijn geen eilanden: belang van bovenregionale afstemming

De subregio's zijn veelal samenhangende marktregio's. Dit neemt niet weg dat er ook over de regio's heen dynamiek is en dat aanbod op sommige locaties met elkaar samenhangt. We zien dat bijvoorbeeld tussen het zuidelijk deel van De Kop (Schagen) en de noordkant van regio Alkmaar (Langedijk – Breekland). Maar bijvoorbeeld ook langs de grotere infrastructurele assen in NHN, zoals de N23/Westfrisiaweg en in bijzonder de A7-corridor. We raden dan ook aan om bovenregionale afstemming tussen de subregio's goed vorm te geven en niet enkel te staren naar de vraag-aanbodsituatie in de eigen subregio. De provincie heeft, samen met het Ontwikkelingsbedrijf NHN , een belangrijke rol om deze afstemming te faciliteren en te borgen.

1 Inleiding

1.1 Waarom een nieuwe raming?

Aanleiding

Voor een evenwichtige ontwikkeling van de werklocaties in Noord-Holland Noord is het van belang dat vraag en aanbod in kwantitatieve en kwalitatieve zin op elkaar aansluiten. De provincie Noord-Holland brengt die ontwikkelingen in beeld. Vervolgens maken de deelregio's ontwikkelafspraken. Conform de huidige Provinciale Ruimtelijke Verordening is het verplicht regionale afspraken te maken over nieuwe stedelijke ontwikkelingen, waaronder bedrijventerreinen. Deze afspraken moeten gebaseerd zijn op een provinciaal vastgestelde behoefteraming. Van belang is dan natuurlijk dat deze behoefteraming aansluit bij de actuele ontwikkelingen.

Werklocaties belangrijke pijler onder economie en samenleving NHN

De provincie Noord-Holland werkt samen met de regio's en gemeenten aan een aantrekkelijke omgeving om in te wonen en werken; zo ook in Noord-Holland Noord (hierna: NHN). Cruciaal daarvoor is een sterk ondernemingsklimaat met goed functionerende bedrijven. Bedrijventerreinen en kantorenlocaties (werklocaties) zijn een belangrijke pijler onder het ondernemingsklimaat. Zo zijn de bedrijventerreinen in NHN goed voor circa 30% van de banen. Het gaat op bedrijventerreinen bovendien vaak om stuwende bedrijvigheid met veel spin-off naar de rest van de regionale economie en werkgelegenheid.

Vitale en toekomstbestendige werklocaties zijn dan ook belangrijk voor de economische toekomst van NHN. Er moeten voldoende locaties zijn, maar ook niet té veel aanbod; dit zet de kwaliteit onder druk. Bovenal moeten de werklocaties goed aansluiten bij de huidige en toekomstige vestigingseisen van bedrijven en inspelen op de trends hierin. Zo kan het zittende bedrijfsleven doorgroeien en worden de kansen vergroot om nieuwe, innovatieve bedrijven naar NHN toe te trekken.

Raming input voor regionale afspraken over (her)ontwikkeling van werklocaties

De provincie Noord-Holland voert daarom een werklocatiebeleid. Daarbij stuurt de provincie op een duurzaam gebruik van de ruimte (provinciaal hoofdbelang). Gemeenten moeten in regioverband afspraken maken over welke bedrijventerreinen en kantorenlocaties zij (her)ontwikkelen. Doel is een werklocatieportefeuille die aansluit bij de behoefte (niet teveel, niet te weinig én bovenal met de juiste eigenschappen), die toekomstbestendig is en geen onnodige leegstand kent. Maar die bijvoorbeeld ook helpt om andere provinciale ambities en doelstellingen te realiseren. Bijvoorbeeld op het gebied van klimaat, duurzame energie en duurzame mobiliteit. Provincie Noord-Holland hecht specifiek aan kwaliteitsverbetering en herstructurering van bestaande bedrijventerreinen en heeft hiervoor al jaren diverse subsidieregelingen beschikbaar.

Actuele raming met meer kwalitatieve inzichten en 'knoppen om aan te draaien'

Basis voor dit alles vormt een solide raming van de ruimtevraag naar bedrijventerreinen in NHN. De huidige raming is uit 2013, en geeft vooral een kwantitatief beeld van de toekomstige uitbreidingsvraag. Bovendien is destijds gekozen voor één scenario/behoeftegetal om de regionale afspraken op vorm te geven. Dit werd door gemeenten en regio's als star en theoretisch ervaren: niet alle vraag en aanbod is op één hoop te gooien en de jaarlijkse vraag/uitgifte fluctueert naar de stand van de conjunctuur.

Er is nu dan ook behoefte aan een nieuwe raming, die goed toekomstbeeld geeft van de aard en bandbreedte van de vraag naar bedrijventerreinen en kantoren in NHN. Vanuit welke sectoren komt de vraag, welke eisen stellen deze bedrijven aan de locaties (locatietype, kavelgroottes, milieucategorie, bereikbaarheid, uitstraling, et cetera) en wat is een realistische marge waarbinnen de vraag zich gaat ontwikkelen tot 2030 en 2040? Ook is behoefte aan meer inzicht in de (beleids)keuzes die u als provincie en regio's kunt maken en welke effecten dit heeft op de vraag. We schetsen daarom in hoofdstuk 4

verschillende kwalitatieve trends en ontwikkelingen inclusief beleidskeuzes en het mogelijke effect op de vraag. Meer specifiek en actueel is behoefte aan inzicht in de impact van de coronacrisis op de lange termijn vraag naar werklocaties in NHN. Leidt dit tot minder of juist meer dynamiek? Welk trends komen in een versnelling, welke worden juist vertraagd?

Zo moet helder worden in hoeverre het aanbod aan werklocaties in NHN voldoet aan de ruimtevraag in de komende jaren. Samen met het door ons uitgevoerde onderzoek naar toekomstbestendige werklocaties kunt u hiermee bepalen: welke locaties moeten behouden worden, welke locaties hebben vernieuwing nodig, welke plekken lenen zich voor een andere invulling en welk aanbod aan bedrijventerreinen en kantoren missen we nog? Dit alles als basis om in 2021 tot kwalitatief gestuurde en adaptieve regionale afspraken te komen.

SCOPE BEHOEFTERAMING EN FLANKERENDE SUCCESVOORWAARDEN

Deze behoefteraming geeft een uitspraak over het vermoedelijke verloop van de ruimtevraag naar bedrijventerreinen in Noord-Holland-Noord. Basis hiervoor vormen verwachtingen over de economische en werkgelegenheidsontwikkeling, de locatievoorkeuren van bedrijven, de ontwikkeling van het ruimtegebruik bij bedrijven en de invloed van diverse trends hierop. Los van de inherente onzekerheid die hoort bij een behoefteraming, zijn meerdere flankerende factoren van invloed op of de verwachte ruimtevraag zich ook daadwerkelijk kan manifesteren. Denk daarbij natuurlijk aan de beschikbaarheid van de juiste plekken, maar vooral ook aan aspecten als bereikbaarheid, arbeidsaanbod, huisvestingsvraagstukken rondom arbeidsmigranten en capaciteit van het elektriciteitsnet. Het valt buiten de scope van deze behoefteraming om hier concrete uitspraken over te doen, maar we roepen op tot aandacht hiervoor in het vervolg van deze raming: het opstellen van regionale afspraken, beleid en investeringsagenda's rondom werklocaties in NHN.

1.2 Aanpak

De nieuwe behoefteramingen zijn geen doel op zich, maar een belangrijk middel om als provincie Noord-Holland en regio's binnen NHN te werken aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat en economisch verdienvermogen naar de toekomst. De regio's Alkmaar, De Kop en West-Friesland hebben daarbij ieder hun eigen karakteristieken. Inzicht in en grip op deze regionale 'couleur locale' is voor ons dé basis en het uitgangspunt om te komen tot een goede raming. Daarom is de raming van onderop opgebouwd (vanuit de ruimtelijk-economische structuur van de regio's) en zijn alle gemeenten vanaf het begin meegenomen in het opstellen van de ramingen. Via uitlegbijeenkomsten is elke stap van de raming toegelicht en hebben de regio's en gemeenten input kunnen leveren op de methodiek en uitkomsten. Daarnaast zijn bedrijven en intermediairs (beleggers, ontwikkelaars, makelaars, ondernemers- en brancheverenigingen) uit de regio's geconsulteerd drie sessies op 21 en 22 oktober 2020.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 schetsen we de economische structuur van NHN en de drie subregio's. Hoofdstuk 3 gaat in op de behoefteramingen. In hoofdstuk 4 leest u onze adviezen om van deze behoefteraming te komen tot programmeringsafspraken. In het laatste hoofdstuk geven we enkele eerste adviezen per subregio. Dit rapport kent vijf bijlagen met achtergrondinformatie.

2 Werklocaties in beeld

2.1 Regionale economische structuur

Drie subregio's met eigen kenmerkende economische structuur

Regio NHN bestaat uit 18 gemeenten, die gezamenlijk drie subregio's vormen: Kop van Noord-Holland, Regio Alkmaar en West-Friesland. De economie van de regio groeit sinds 2014 stabiel, net onder het Nederlands gemiddelde. In de laatste jaren kende vooral regio West-Friesland een sterke economische groei.

Figuur 1: Regionale structuur en indeling Noord-Holland Noord

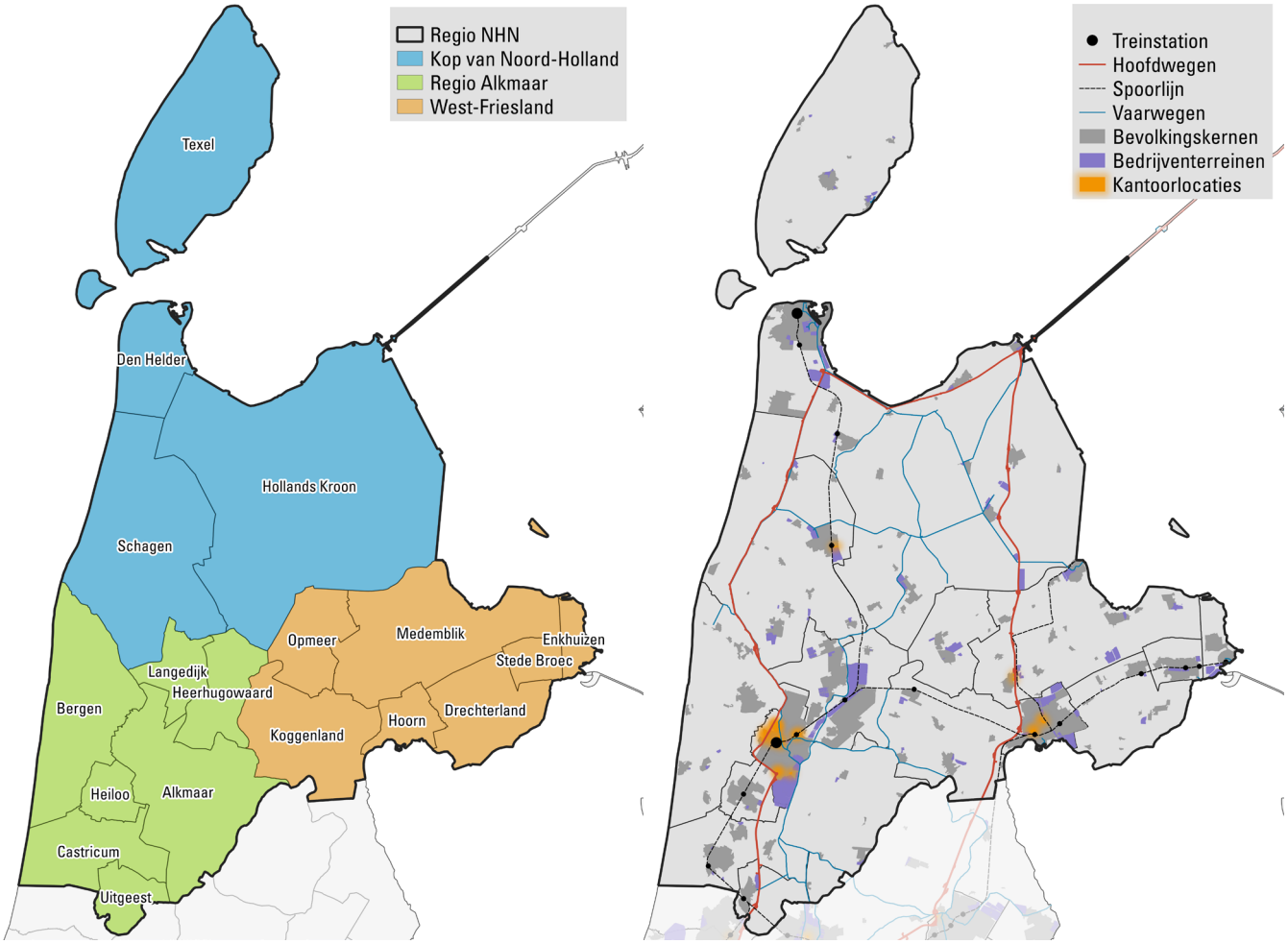

NHN kan niet los gezien worden van de ligging ten opzichte van, en relatie met, de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Met name Regio Alkmaar en West-Friesland kennen een sterke interactie met de MRA. Dit komt bijvoorbeeld tot uiting in de pendelstromen. NHN kent een negatief pendelsaldo: de uitgaande pendel (ruim 80.000) is een stuk groter dan de inkomende pendel (circa 30.000).

Focus op Agrifood, Energie en Water

Uit de Economische Verkenningen HbA[4] blijkt de unieke structuur en economische dynamiek van de drie subregio's:

- **Kop van Noord-Holland**: Defensie (de Koninklijke Marine) en dienstverlenende activiteiten rondom olie- en gaswinning op zee, zijn kenmerkende economische activiteiten in deze regio – in het bijzonder voor Den Helder. Daarbuiten zijn landbouw en diensten die mede gericht zijn op toeristen en recreanten kenmerkend.
- **Regio Alkmaar**: Dit is de regio met de hoogste bevolkingsdichtheid van de drie, en een economische structuur met een ruime vertegenwoordiging van dienstensectoren. Regio Alkmaar biedt een aantal grootstedelijke functies met een bredere uitstraling en een bovenregionaal verzorgingsgebied. Denk aan een sterke aanwezigheid van de sectoren zorg en cultuur, sport en recreatie.
- **West-Friesland**: Kenmerkende bedrijfsactiviteiten voor de economie in deze regio zijn landbouw en hieraan gerelateerde bedrijvigheid in de sectoren industrie en groothandel.

Figuur 2: Speerpuntsectoren Noord-Holland Noord

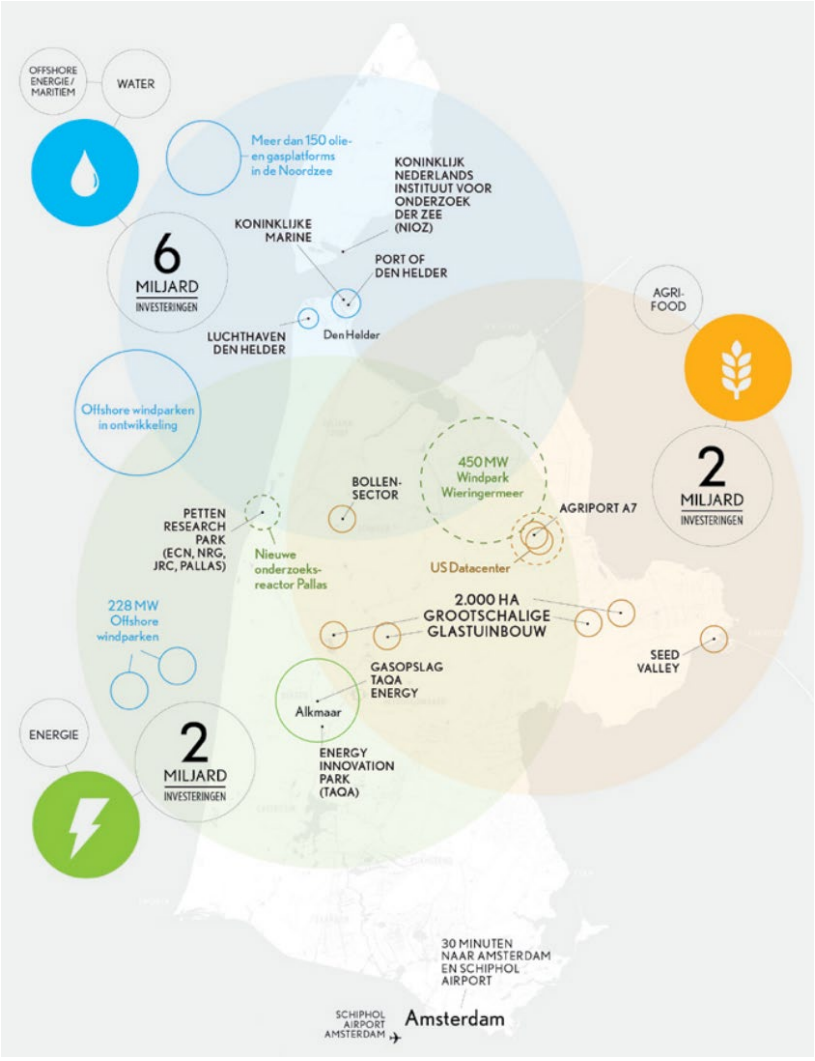

Bron: Ontwikkelingsbedrijf NHN (2015), Visiedocument 'Hub in een succesvolle regio'

Deze kenmerkende economische structuur vormt de basis voor drie economische speerpuntsectoren in de regio: Agrifood, Energie en Water. De regio huisvest een sterk agrifood cluster, met een grote rol voor de glastuinbouw maar bijvoorbeeld ook voedselverwerkende industrie. Met TNO huisvest de regio een topinstituut voor energieonderzoek. Bovendien voert de regio een actief programma voor nieuwe en hernieuwbare energie. Het watercluster is met name gevestigd in en rondom Den Helder, en heeft een sterke relatie met de maritieme en offshore sector.

Met deze clusteraanpak probeert NHN zich te onderscheiden en toegevoegde waarde te leveren aan (inter)nationale opgaven. De indeling van bedrijven naar clusters gaat dwars door de indeling van bedrijven naar sectoren (zoals bouw, industrie en landbouw). Het cluster van agrifood bestaat bijvoorbeeld zowel uit bedrijven die voedsel verbouwen (landbouw), verwerken (industrie) als distribueren (logistiek).

Om de invloed van groei van clusters op de ruimtevraag goed in beeld te kunnen brengen is het belangrijk om de clusters haarscherp in beeld te hebben. Hiervoor maken we gebruik van de werkwijze van onze partner Innovatiespotter (zie kadertekst).

[4] TNO, NEO Observatory en Vrije Universiteit Amsterdam (2019), Economische Verkenningen Holland boven Amsterdam.

VOORBIJ DE SBI CODERING: CLUSTERS VAN (INNOVATIEVE) BEDRIJVEN REAL TIME IN BEELD

Innovatiespotter heeft een robuuste werkwijze ontwikkeld waarmee startups en bestaande bedrijven die actief zijn in deze clusters/topsectoren opgespoord kunnen worden. Dagelijks worden online gegevens over twee miljoen bedrijven in Nederland door Innovatiespotter verzameld. Een team van data scientists analyseert deze gegevens met hulp van Big Data en Machine Learning en clustert de resultaten bij allerlei (topsector)thema's. Bronnen voor de analyse zijn de websites, rapporten, roadmaps, nieuwsberichten, alsmede de analyses en onderzoeken van de topsectoren zelf. Maar ook netwerken waarin de bedrijven actief zijn, regelingen waarvan zij gebruik maken, et cetera.

Het grote voordeel van deze werkwijze is dat deze veel secuurder en completer is dan een traditionele clusteranalyse gebaseerd op SBI-codes. De SBI-analyse laat cross-sectorale activiteiten niet zien terwijl onze gezamenlijke analyse met Innovatiespotter dat wél kan.

Uit de analyse blijkt dat zo'n 370 bedrijven in NHN direct tot de drie clusters behoren. Gezamenlijk zijn deze bedrijven goed voor zo'n 12.500 banen, ruim 4% van de totale werkgelegenheid in de regio.

Tabel 1: Overzicht speerpuntsectoren in Noord-Holland Noord[5]

	Speerpuntsectoren		
	Agrifood	**Energie**	**Water**
Bedrijven	175 vestigingen	140 vestigingen	80 vestigingen
Werkgelegenheid	8.740 banen *62% op bedrijventerrein* *0,3% op kantoorlocaties*	3.100 banen *77% op bedrijventerrein* *12% op kantoorlocaties*	1.190 banen *91% op bedrijventerrein* *0% op kantoorlocaties*
Voorbeelden bedrijven in Noord-Holland Noord	Koninklijke Vezet Syngenta Seeds AB Texel Plukon Blokker Bejo Zaden	Solar Nederland HVC Peterson Den Helder TAQA Energy Energie Service Noord-West	Acta Marine Expro North Sea Limited Conyplex Bluestream Offshore Multimetaal

Bron: Innovatiespotter & Stec Groep; LISA, 2019.

Naast deze drie speerpuntsectoren zijn er drie clusters die relevant zijn voor NHN die we hier belichten:

- **Logistiek** is onlosmakelijk verbonden met andere sectoren in de regio, zoals de agribusiness. Wanneer we puur naar de sector 'vervoer en opslag' kijken dan telt de sector bijna 12.700 banen. In alle regio's is sprake van groei, waarbij West-Friesland de sterkste toename vertoont. Kijken we naar de bredere sector 'logistiek en groothandel' dan gaat het om zo'n 29.500 banen in NHN (10% van totaal).
- **ICT** is een interessante sector vanuit de toenemende (behoefte aan) digitalisering bij bedrijven, de groei van datacenters in NHN en de structurele impact van de abrupte switch naar het op afstand en online werken door de coronamaatregelen. De sector is in totaal goed voor bijna 6.200 banen in NHN, circa 2% van totaal). Het aantal banen nam weliswaar af (vanwege krimp/vertrek van enkele grote bedrijven, zoals Ziggo uit Heerhugowaard), maar het aantal bedrijven in deze sector neemt toe.
- **Circulaire economie** is eigenlijk geen cluster maar een economische transitie, die sterk in belang toeneemt en dwars door alle sectoren heen gaat. Het gaat om verandering van businessmodellen. Deze economische transitie is moeilijk in cijfers te vatten. Volgens de laatste cijfers van het CBS is de circulaire economie goed voor zo'n 4,5% van de totale werkgelegenheid en economie in Nederland. Dit zit voor een groot deel in activiteiten die zijn gerelateerd aan onderhoud en reparatie, waaronder ook schoonmaken en reinigen. Hierbij kan gedacht worden aan het onderhoud en de reparatie van auto's,

[5] Bedrijven kunnen actief zijn in verschillende clusters. De cijfers van de verschillende clusters tellen daardoor niet op tot het totaal van 370 bedrijven en circa 12.500 banen.

consumentenartikelen en machines en apparaten, maar ook kleding en textielwasserijen en het reinigen van objecten. In deze behoefteraming kijken we vooral naar de effecten van de transitie naar een circulaire economie op de andere sectoren. Zo houden we bijvoorbeeld rekening met het effect van circulaire economie en op het ruimtegebruik in de industrie, en daarmee ook de ruimtevraag.

2.2 Bedrijventerreinen

Bedrijventerreinen goed voor ruim een kwart van de economie

NHN kent 107 bedrijventerreinen waar grond is uitgegeven. De gezamenlijke netto uitgegeven oppervlakte op bedrijventerreinen in de regio is circa 1.740 hectare. Dit is circa 1,2% van het totale landoppervlakte.

Bedrijventerreinen in NHN huisvesten circa 6.825 bedrijven die goed zijn voor ruim 78.000 banen. Zo'n 27% van alle werkgelegenheid in de regio is daarmee op een bedrijventerrein gevestigd. Ongeveer een derde van de economie vindt dus plaats op bedrijventerreinen. Kortom, bedrijventerreinen zijn een cruciaal onderdeel in het economisch functioneren van de regio.

Tabel 2: Ruimtelijk-economisch belang bedrijventerreinen regio Noord-Holland Noord

6.825 bedrijfsvestigingen	78.120 werkzame personen	1.740 netto uitgegeven hectare	Circa € 6 miljard toegevoegde waarde
circa 10% van totaal aantal vestigingen	*27% van totale werkgelegenheid*	*1,2% van totale landoppervlakte*	

Bron: LISA, 2019; IBIS, 2020; CBS, 2020; Provincie Noord-Holland, 2020.

Afgelopen tien jaar circa 191 hectare uitgegeven in NHN

De raming voor bedrijventerreinen berekent de toename van het netto ruimtebeslag van bedrijventerreinen. Hoeveel extra bedrijventerrein is er nodig ten opzichte van de huidige uitgegeven voorraad aan bedrijventerreinen? Het is uit de beschikbare data niet exact te achterhalen hoe deze voorraad zich in het verleden heeft ontwikkeld. Wel zijn betrouwbare gegevens beschikbaar over de uitgifte van bedrijventerreinen in het verleden. Omdat er geen grote onttrekkingen (zoals transformaties) van bedrijventerreinen zijn geweest in NHN, geeft dit de beste indicatie van de historische ontwikkeling van de voorraad.

Figuur 3: Historische uitgifte NHN in hectare, uitgesplitst naar regio

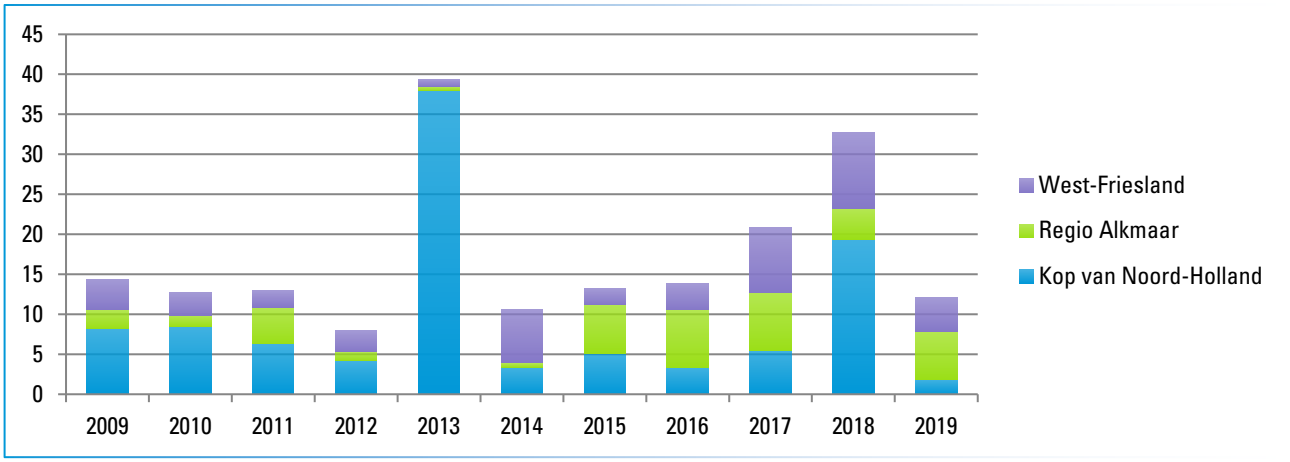

Bron: Provincie Noord-Holland, Provincie Flevoland; Bewerking Tympaan en Ontwikkelingsbedrijf NHN.

In heel NHN werd er in de periode 2009 tot en met 2019 circa 191 hectare uitgegeven, gemiddeld bijna 17,5 hectare per jaar. De jaren 2013 en 2018 zijn daarbij uitschieters; in deze jaren werd grond verkocht aan Microsoft in Middenmeer (Hollands Kroon). Dit kan gezien worden als additionele vraag: incidentele

(grootschalige) vraag van buiten de regio. Wanneer we dit buiten beschouwing laten, komt de uitgifte op circa 141 hectare in 2009 t/m 2019. Dat betekent een gemiddelde uitgifte van 12,8 hectare per jaar.

Sterke kwalitatieve verschillen zichtbaar binnen regio

In onderstaande tabel is een aantal belangrijke kenmerken van de bedrijventerreinenmarkt in de regio's weergegeven. Hiermee wordt een aantal verschillen tussen de regio's duidelijk, zoals de verdeling van banen naar sectoren. We zien dat Regio Alkmaar bijvoorbeeld relatief veel dienstensectoren huisvest op bedrijventerreinen, en West-Friesland relatief veel industrie en logistiek. Ook valt op dat het ruimtegebruik in de Kop van Noord-Holland extensiever is dan in andere regio's.

Tabel 3: Factsheet regionaal-economische structuur bedrijventerreinen

Omvang voorraad bedrijventerreinen

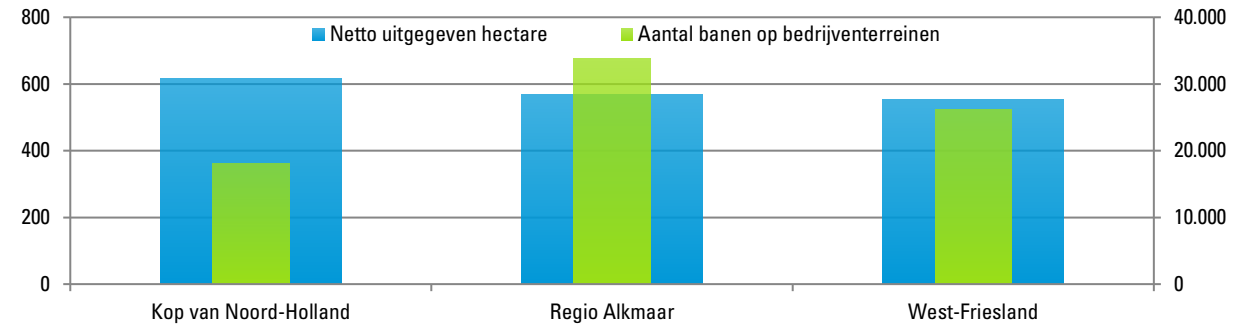

Uitgifte en ontwikkeling voorraad

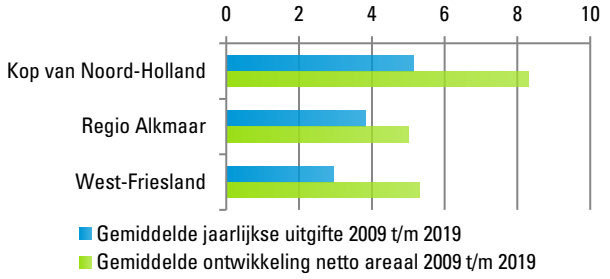

Ontwikkeling werkgelegenheid 2009-2019

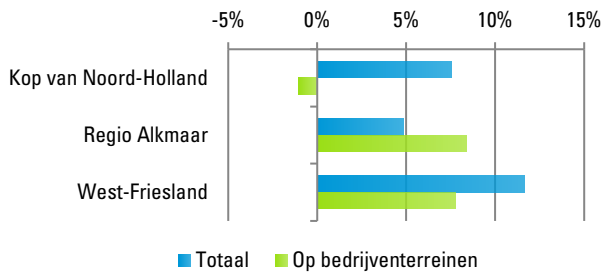

Werkgelegenheid op bedrijventerreinen naar sector

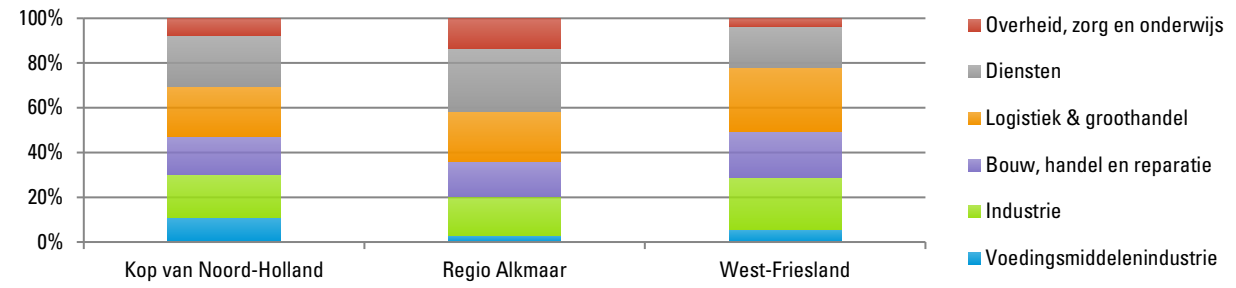

Locatievoorkeur (aandeel banen op bedrijventerrein)

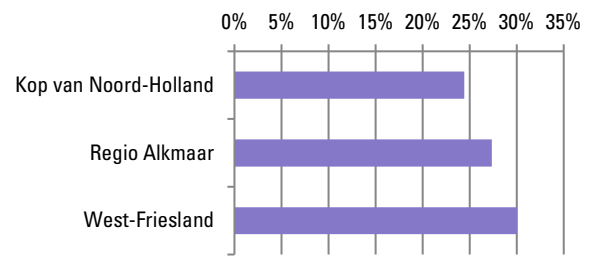

Terreinquotiënt (m² kavel per werkzaam persoon)

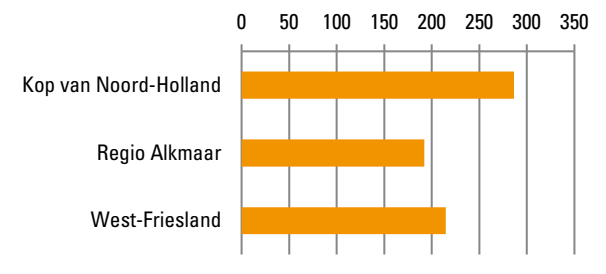

Bron: IBIS, 2020; LISA, 2019; Provincie Noord-Holland; Bewerking: Stec Groep, 2020.

Bedrijvendynamiek veelal binnen eigen subregio

Veel van de bedrijfsverhuizingen naar bedrijventerreinen in Noord-Holland Noord vinden binnen de eigen regio plaats, gemiddeld 91% (exclusief nieuwe opgerichte bedrijven en verhuizingen vanuit buiten de provincie). Tussen de subregio's is de relatie het sterkst tussen de Kop en Regio Alkmaar, waarbij bedrijven met name vanuit Schagen en Hollands Kroon naar Alkmaar, Langedijk en/of Heerhugowaard verhuizen.

Figuur 4: Verhuisbewegingen van bedrijven naar bedrijventerreinen

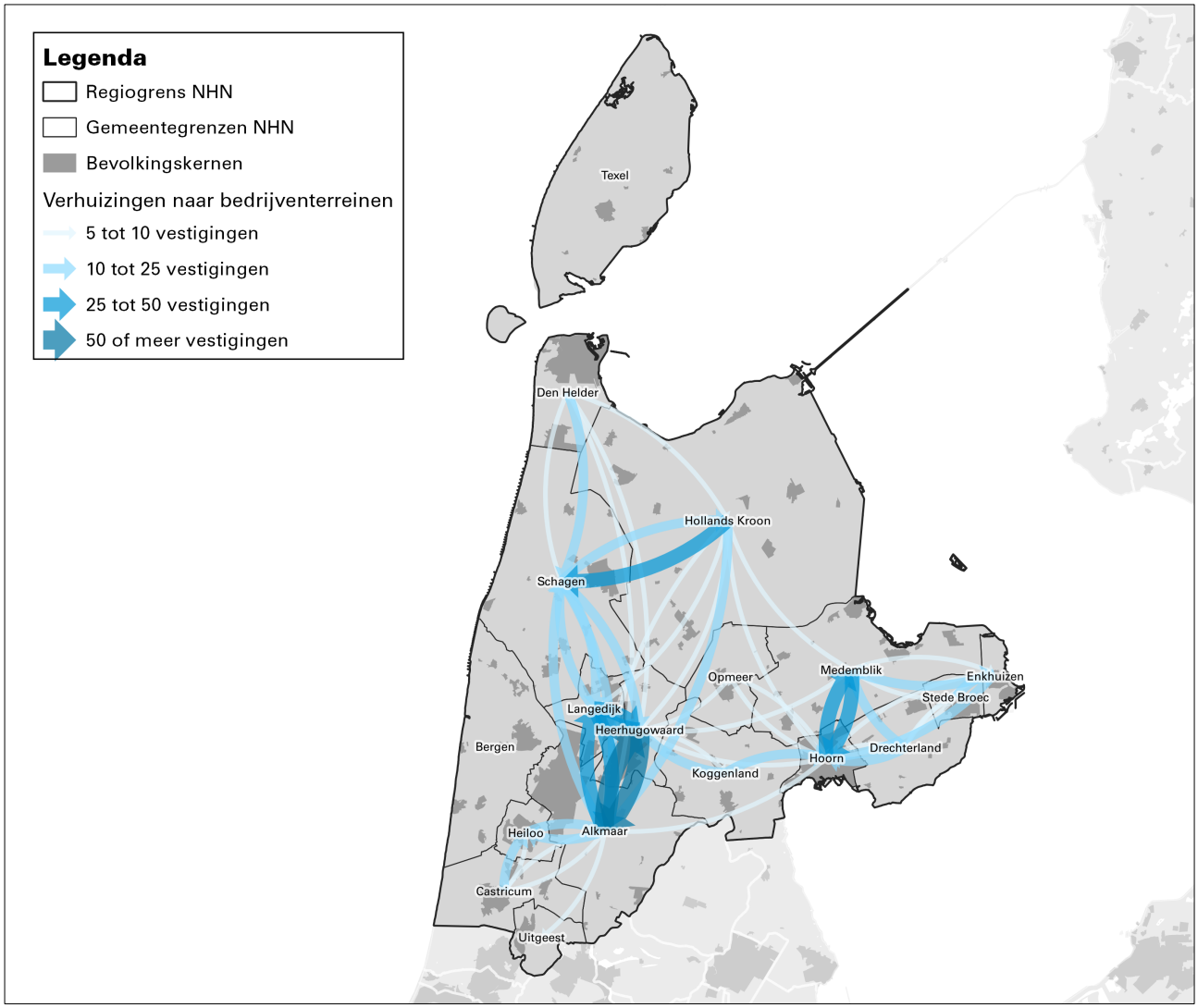

Bron: Analyse Stec Groep, o.b.v. LISA, 2008 t/m 2019.

Tabel 4: Verhuizingen van bedrijven naar bedrijventerreinen tussen regio's in percentages

Van regio ▾ Naar regio ▸	Kop van Noord-Holland	Regio Alkmaar	West-Friesland
Kop van Noord-Holland	85%	13%	2%
Regio Alkmaar	3%	94%	3%
West-Friesland	3%	6%	91%

Bron: Analyse Stec Groep, o.b.v. LISA, 2008 t/m 2019.

2.3 Trends en ontwikkelingen op bedrijventerreinen: naar een 'Next Economy'

Ontwikkelingen en innovaties volgen elkaar in de hedendaagse markt in hoog tempo op. Door technologische ontwikkelingen (digitalisering, nieuwe productietechnieken) en maatschappelijke opgaven (klimaat, energie, circulair) herstructureren bedrijven hun (productie)processen en kiezen zij voor een andere vormen van samenwerking. Technologische vooruitgang zorgt voor een nieuwe dynamiek in de

locatiekeuze en het gebruik van robots, digitale innovaties en de 'internet of things' leiden tot verhoogde productie, efficiëntie en flexibiliteit. Er wordt ook wel gesproken over de 'vierde industriële revolutie' (industrie 4.0). De oude verticale, hiërarchische economische structuur verandert steeds meer in een netwerkeconomie. Samenwerking, diversiteit en kennisuitwisseling zijn daarbij steeds belangrijker om innovatie te creëren.

De 'next economy' is het gevolg van meerdere op elkaar passende ontwikkelingen, die op dit moment in de markt worden waargenomen. We gaan in op drie prominente ontwikkelingen hierbinnen, die naar verwachting de grootste invloed op (de vraag naar) bedrijventerreinen in Noord-Holland Noord gaan hebben.

Tabel 5: Impact trends op ruimtevraag

	Trend	Impact kwantitatief	Impact kwalitatief
	Circulaire economie	• De circulaire economie leidt tot nieuwe activiteiten, zowel bij bestaande als nieuwe bedrijven. Dit heeft dus ook een positief effect op de uitbreidingsvraag. In de marktconsultatie geven ondernemers aan dat deze ontwikkeling vooral speelt bij bestaande bedrijven. • De ruimtevraag neemt toe als gevolg van o.a. toenemende behoefte aan opslag van producten die hergebruikt en/of verwerkt moeten worden.	• Toenemende voorkeur voor grotere formele bedrijventerreinen met milieuruimte voor het ontplooien van circulaire activiteiten. • Behoefte aan multimodaal ontsloten locaties, met name watergebonden activiteiten.
	Energie en klimaat	• Geen tot beperkt effect op uitbreidingsvraag, zoals ook bevestigd tijdens de marktconsultatie. Leidt grotendeels tot andere activiteiten bij bestaande bedrijvigheid (bijv. installateurs). • De energietransitie kan daarnaast ook leiden tot nieuwe activiteiten op bedrijventerreinen, zoals waterstof- en/of batterijfabrieken. Dit is additionele ruimtevraag die niet in de raming van de uitbreidingsvraag 'gevangen' kan worden. In hoofdstuk 3 gaan we verder in op componenten van de additionele ruimtevraag.	• Veranderende eisen aan werklocaties, op gebied van de inrichting van bedrijventerreinen (o.a. groenstructuur, hittestress, wateroverlast), en vastgoed (zonnepanelen, isolatie, etc.). • Bedrijventerreinen kunnen een rol spelen in zowel opwekking als opslag van energie. Dit heeft ook gevolgen voor de energie-infrastructuur. Zie ook beschrijving van kwalitatieve impact van dit soort ontwikkelingen in de tabel in paragraaf 4.1.
	Digitalisering (o.a. Smart industry & logistics)	• Geen tot beperkte (extra) ruimtevraag vanuit digitalisering (dit beeld werd ook herkend door de aanwezigen tijdens de marktconsultaties). Dit leidt met name tot andere inrichting van productieprocessen en supply chain. • Robotisering en automatisering leidt naar verwachting wel tot meer ruimtevraag. Dit verwerken we in de raming door rekening te houden met een hardere stijging van de terreinquotiënt, met name in industriële en logistieke sectoren.	• Veranderende (hogere) eisen aan werklocaties, op gebied van digitale infrastructuur. • Smart industry en logistics leidt op beperkt aantal plekken ook tot samenwerking en/of clustering van bedrijven in de keten.

Bredere (maatschappelijke) trends

Daarnaast speelt nog een aantal bredere trends op en relevant voor bedrijventerreinen:

Verkleuring en opkomst informele (woon)werklocaties

De afgelopen jaren vindt een toenemende verkleuring van bedrijventerreinen plaats. Het gaat dan bijvoorbeeld om activiteiten binnen de detailhandels- en vrijetijdssector die steeds vaker op zoek zijn naar een (grootschalige) ruimte op relatief goed bereikbare locaties, bij voorkeur goedkoper dan de van oudsher populaire binnensteden of wijkcentra. Denk hierbij aan kringloopwinkels, dansscholen, kartcentra, indoor speeltuinen, maar ook vormen van persoonlijke dienstverlening zoals kappers, tandartsen, fysiotherapie en schoonheidssalons. Bedrijventerreinen zijn aantrekkelijke locaties voor dit soort functies, zeker als het wat grootschaliger is, vanwege de aanwezige ruimte en de relatief lage huisvestigingslasten. Voor sommige terreinen is dit een prima ontwikkeling, en geeft dit een nieuwe impuls. Maar het wordt problematisch als

hierdoor onvoldoende ruimte blijft voor de 'oorspronkelijke' bedrijfsruimtegebruiker en deze bedrijven in hun functioneren belemmerd worden (verkeers- en parkeeroverlast, klagende buren of beperkingen in de milieugebruiksruimte). Daarnaast is een groei zichtbaar van (informele) werklocaties in woonwijken. Dit vooral door de toename van aantal zzp-ers en microbedrijfjes. We zien dit vooral in de ict en zakelijke dienstverlening, maar bijvoorbeeld ook in sectoren als bouw, handel en reparatie, zorg en persoonlijke diensten.

Transformatie

Een stap verder is dat er ook steeds meer bedrijventerreinen zijn waarop woningbouw plaatsvindt of is gepland. Door het grote woningtekort en een ruimtelijk beleid dat over het algemeen inzet op zoveel mogelijk bouwen binnen bestaand stedelijk gebied (o.a. Ladder) neemt daardoor de druk op bedrijventerreinen toe, zeker in de grotere steden. Het vizier is daarbij veelal gericht op de oudere terreinen die dicht tegen de binnenstad of bijvoorbeeld aan het water liggen. Dit zijn aantrekkelijke locaties vanuit woonperspectief, maar veelal ook heel waardevolle locaties voor stadsverzorgende bedrijvigheid (loodgieters, stadslogistiek, bouwbedrijven/aannemers, etc.) en voor ontwikkelingen die in de toekomst hard nodig zijn voor duurzame economische groei, zoals circulaire activiteiten. Alleen al het bestaan van transformatieplannen kan verlammend werken: de donkere plannenwolk zorgt ervoor dat bedrijven niet meer durven te investeren op deze bedrijventerreinen. Transformatie en druk op bedrijventerreinen speelt in de MRA een grote rol en kan voor NHN mogelijk ook een additionele ruimtevraag opleveren, door vertrek van bedrijven vanuit de MRA richting Regio Alkmaar en/of West-Friesland. Ook binnen NHN zijn er transformatieplannen op bedrijventerreinen die voor een additionele ruimtevraag zorgen door vertrek van bedrijven vanuit een getransformeerd (of te transformeren) bedrijventerrein naar een ander bedrijventerrein.

Duurzame mobiliteit

Veel bedrijventerreinen zijn nu alleen per (vracht)auto uitstekend bereikbaar. Dit is vaak ook logisch, gezien ligging nabij snelweg of aan de rand van een gemeente. Busvervoer is er soms wel, maar vaak niet hoogfrequent. Toch veranderen ook op bedrijventerreinen de eisen aan het bereikbaarheidsprofiel. Het belang van een goede OV-bereikbaarheid of de inzet van mobility oplossingen, waaronder Mobility as a Service (via speciale apps), maar in de toekomst bijvoorbeeld ook zelfrijdende (deel)auto's, neemt toe met het oog op de verwachte afname van het autobezit met 40% richting 2040[6]. Deze ontwikkeling heeft ook consequenties voor bedrijventerreinen. Niet alleen het aantal parkeerplaatsen kan dan afnemen (wat intensieve benutting van locaties versterkt en mogelijkheden biedt voor vergroening en andere duurzame maatregelen), maar de bereikbaarheid per openbaar vervoer en ook (elektrische) fiets moet dan ook sterk verbeteren. Dit betekent ook dat bij de programmering van nieuwe bedrijventerreinen de mogelijkheid voor het realiseren van multimodale bereikbaarheid veel zwaarder moet gaan meewegen. Iets wat op de kantorenmarkt al heel logisch is (knooppuntlocaties).

Verdozing en clustering

Door de sterke groei van grootschalige ruimtevragers (logistiek, glastuinbouw, datacenters) is de afgelopen jaren de kritiek toegenomen op de zogenaamde 'verdozing' van het landschap. Deze discussie bereikte een climax toen het College van Rijksadviseurs (CrA) vorig jaar in het rapport 'XXL Verdozing' een advies uitbracht om het aantal nieuwe, grote ruimtevragers te beperken. Inmiddels heeft dit advies echter zijn uitwerking gehad. Zo heeft het Rijk in de (uitgestelde) aanvullingsbrief op de NOVI aangegeven dat het de regie op de fysieke inrichting van Nederland naar zich toe wil trekken, samen met de provincies. Voor grootschalige vestigers stuurt het kabinet op sterke concentratie op bestaande locaties (bovengemiddelde knooppunten). Er moet bovendien 'aantoonbare behoefte' bestaan. Ook moet er meer werk worden gemaakt van verduurzaming.

[6] Zie Deloitte, 'State of the State onderzoek. Ruimtewinst in de stad door smart mobility, 40% minder parkeerplaatsen in 2040' (2017)

2.4 Kantoorlocaties

Bescheiden rol van kantoorlocaties in regionale economie

NHN telt een totale kantorenvoorraad[7] (in gebruik) van ruim 225.000 m² vvo. De kantorenvoorraad huisvest zo'n 450 bedrijven, die goed zijn voor 15.870 banen. Dat is iets meer dan 5% van de totale werkgelegenheid.

Tabel 6: Ruimtelijk-economisch belang kantoorlocaties regio Noord-Holland Noord

455 bedrijfsvestigingen	15.870 werkzame personen	225.600 Voorraad in gebruik (m² vvo)
0,8% van *totaal aantal vestigingen*	*5,6% van* *totale werkgelegenheid*	*5,6% van* *provinciale kantorenvoorraad*

Bron: LISA, 2019; CBS, 2020; Monitor Werklocaties Noord-Holland, Provincie Noord-Holland.

De kantorenmarkt speelt daarmee, in vergelijking met andere regio's in Nederland, een beperkte rol in de regionale economie. Dit geldt met name voor regio De Kop. Hier is de kantorenvoorraad goed voor minder dan 1% van de totale werkgelegenheid.

Kantorenvoorraad en leegstand neemt af door transformaties

NHN telt op dit moment 11 kantoorlocaties. Het grootste deel daarvan staat in Alkmaar. De voorraad op kantoorlocaties in NHN is in de afgelopen jaren afgenomen van zo'n 280.000 m² in 2016 naar zo'n 245.000 m² in 2020. Begin 2020 stond nog ruim 19.5000 m² leeg, waarmee de leegstand circa 8% is. Daarmee is de leegstand fors afgenomen; in 2016 was de leegstand nog 17,6%. Belangrijkste reden voor de afname van de kantorenvoorraad en de leegstand is transformatie van kantoorpanden naar andere functies, zoals wonen.

2.5 Trends en ontwikkelingen op kantoorlocaties: mengen, OV-knooppunten, *well being* en flexibilisering

Kantoren in dynamische gemengde gebieden met uitstekende OV-bereikbaarheid

De behoefte aan kantoorruimte verandert van traditioneel naar nieuwe type omgeving, gebouwen en (flex)concepten. Als gevolg van onder meer technologische ontwikkelingen, gelimiteerde tijd (en daarmee voorkeur voor mix van functies en ontzorging) en het feit dat het welzijn van werknemers steeds belangrijker wordt voor werkgevers gaan kantoorhoudende organisaties steeds meer nadenken over hun locatievoorkeur. De nabijheid van openbaar vervoer, toegang tot een ruime arbeidsmarkt en een goed leefklimaat voor werknemers worden daardoor steeds belangrijkere vestigingseisen voor eindgebruikers. De voorkeur van eindgebruikers voor sterke OV-knooppuntlocaties met een mix van wonen, werken en voorzieningen neemt steeds meer toe.

Veel toepassingen zorgen ervoor dat een werknemer niet meer fysiek aanwezig hoeft te zijn om activiteiten uit te voeren. Daadwerkelijk naar bepaalde plekken gaan is daarom steeds meer (ook) gericht op ontmoeten, ervaren en beleven. Locaties die dit het beste kunnen faciliteren, kunnen ook in de toekomst op vraag blijven rekenen. Daarbij vervaagd de grens tussen werk en privé. Dit leidt tegelijkertijd tot een toenemende behoefte aan 'third places'; betekenisvolle plekken naast woning (first place) en werk (second place). Denk aan ontmoetingsplekken, fitness, restaurants en cafés.

[7] Som van kantorenvoorraad op formele kantoorlocaties op basis van de definitie van een kantoorlocatie (kantoorlocatie met meer dan 2.000 m² bvo) uit de Monitor Werklocaties Noord-Holland, 2019-2020.

Figuur 5: Kantoorlocaties in NHN

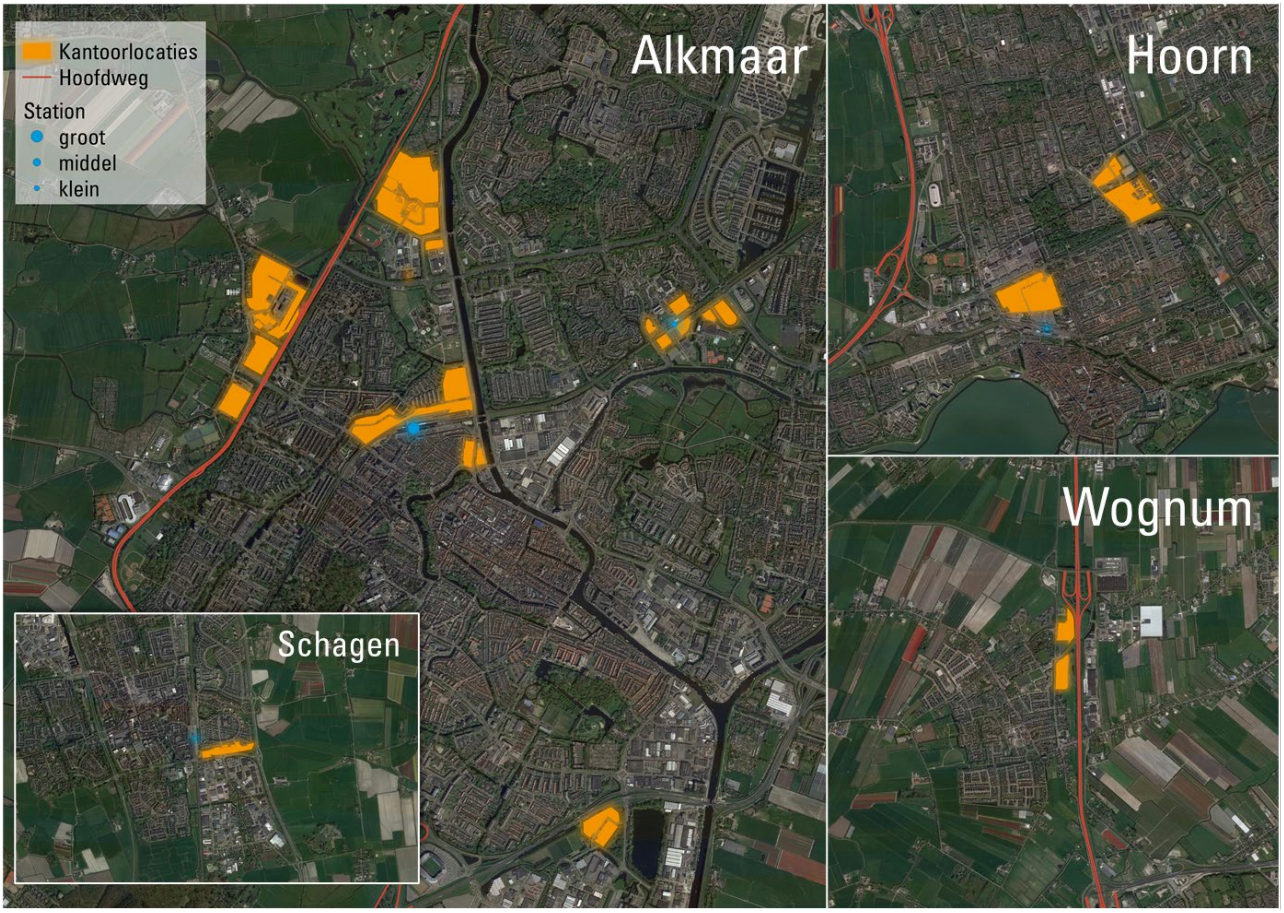

Toenemend belang van well-working en well-being

Er is een groot bewustzijn rondom sociale en maatschappelijke vraagstukken. De maatschappelijke en politieke druk om verantwoord te acteren neemt toe. Er wordt meer nagedacht over het terugdringen van CO_2 uitstoot, de leefbaarheid in steden en het welzijn van werknemers wordt steeds belangrijker voor werkgevers: well-working en well-being. Dit zorgt ervoor dat kantoorhoudende organisaties anders gaan nadenken over locaties. De nabijheid van openbaar vervoer, toegang tot de arbeidsmarkt en een goed leefklimaat voor werknemers worden steeds belangrijker. Onder invloed van de coronacrisis wordt een gezond kantoor (mogelijkheid om voldoende afstand te houden, moderne en goede luchtbehandeling) nog belangrijker, in elk geval tijdelijk maar mogelijk ook op langere termijn.

Energie en duurzaamheid worden op steeds meer aspecten van maatschappij en markten de leidende principes, zo ook op het gebied van de ontwikkeling van kantoren en kantoorgebieden. Van kantooreigenaren wordt verwacht dat zij binnen afzienbare tijd maatregelen treffen om het bezit te verduurzamen. Naast de wettelijke verplichting tot een minimaal energielabel C in 2023, is per 1 januari 2018 het energieregistratie- en bewakingssysteem (EBS) opgenomen op de erkende maatregelenlijst voor kantoren. Maatregelen die binnen vijf jaar terugverdiend kunnen worden, zijn volgens de wet Milieubeheer verplicht.

Sterke groei van flexibele kantoorconcepten

Kantoorwerk wordt steeds meer ingevuld op locaties en in gebouwen buiten de traditionele kantorenvoorraad, zonder langlopende huurcontracten. Zowel zzp'ers als bedrijven zoeken flexibele opties in zogenaamde serviced offices en in gebouwen die zijn ingericht op co-working. Flexibele kantoorconcepten groeien snel in aantal en marktaandeel in Nederland. Ook in NHN zijn verschillende flexconcepten gevestigd, zoals de Ondernemerstuin en Het Nieuwe Warenhuis in Alkmaar. Ook binnen de markt voor flexconcepten zien we steeds meer voorkeur voor knooppuntlocaties, in een aantrekkelijke mix

van kantoorruimte, voorzieningen en wonen. Het faciliteren en ontzorgen van de kantoorgebruiker speelt een steeds grotere rol op de Nederlandse kantorenmarkt. Flexibele kantoorconcepten spelen daar slim op in. De “hotellisering” van de kantorenmarkt speelt niet alleen bij flexibele kantoorconcepten, maar zal meer en meer de standaard worden op de ‘reguliere’ kantorenmarkt. Dit maakt ook dat het onderscheid tussen flexibele kantoorconcepten en de reguliere verhuur van kantoorruimte op lange termijn minder groot zal zijn. Kantoorbeleggers zullen hun strategie en propositie moeten aanpassen om concurrerend te blijven.

3 Behoefteraming

3.1 Behoefteraming bedrijventerreinen

Methodiek

De ruimtevraag naar bedrijventerreinen bestaat uit drie componenten: (1) uitbreidingsvraag, (2) vervangingsvraag en (3) additionele vraag. In dit onderzoek brengen we de uitbreidingsvraag en vervangingsvraag kwantitatief en kwalitatief in beeld, op basis van eigen onderzoek. De additionele vraag is niet direct te 'voorspellen' via de ramingsmethodiek. Wel gaan we in op welke onderdelen hierin een rol kunnen spelen en hoe zeker deze ruimtevraag is. In de volgende paragrafen beschrijven we de uitkomsten voor geheel NHN op hoofdlijn en maken we vervolgens de confrontatie per subregio, zowel kwantitatief als kwalitatief. In de bijlagen is achterliggende informatie en verdere uitwerking van de behoefteraming te vinden.

Tabel 7: Ruimtevraag in drie componenten

Uitbreidingsvraag	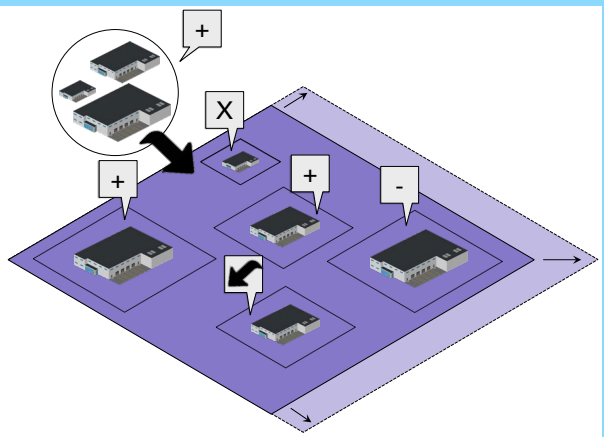	**Wat is het?** Vraag naar extra bedrijventerrein, ten opzichte van huidige voorraad, door natuurlijk verloop en dynamiek van bedrijven in de regio. Ook wel autonome vraag genoemd. **Hoe bepalen we deze ruimtecomponent?** Via Bedrijfslocatiemonitor (BLM) methodiek, ontwikkeld door het CPB. Basis voor deze methodiek is werkgelegenheid. Zie ook bijlage 1. **Recent voorbeeld in Noord-Holland Noord** Alle uitbreidingen van bestaande bedrijventerreinen en ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen. Bijvoorbeeld nieuwbouw GVT op Boekelermeer in Alkmaar.
Vervangingsvraag	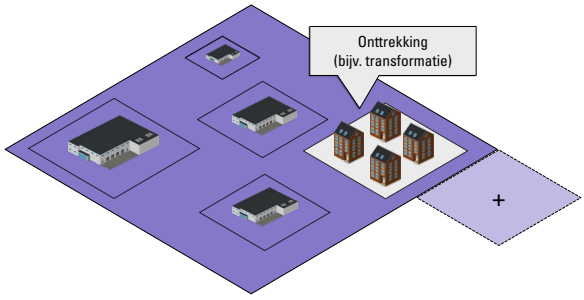	**Wat is het?** Vraag naar bedrijventerrein door onttrekking van een deel van de huidige voorraad bedrijventerreinen (bijvoorbeeld door transformatie van een bedrijventerrein naar een woonfunctie). **Hoe bepalen we deze ruimtecomponent?** Inventarisatie van plannen voor onttrekkingen (transformaties) onder alle gemeenten. **Recent voorbeeld in Noord-Holland Noord** Transformatie van bedrijfsgebouwen veilingterrein naar woonwijk met voorzieningen 'De Nieuwe Veiling' in Noord-Scharwoude.
Additionele vraag	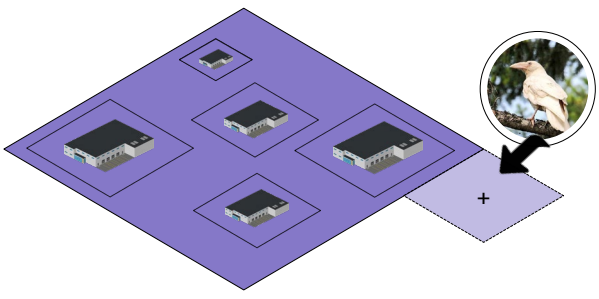	**Wat is het?** Vraag naar bedrijventerrein die niet direct te 'voorspellen' is via ramingsmethodiek. Het gaat veelal om grote, nieuwe (economische) ontwikkelingen, incidenteel van aard. **Hoe bepalen we deze ruimtecomponent?** Inschatting op basis van bestaande onderzoeken, maar ook veelal niet direct kwantificeerbaar. **Recent voorbeeld in Noord-Holland Noord** Nieuwbouw datacenter Microsoft op Agriport A7 in Middenmeer.

Uitbreidingsvraag in Noord-Holland Noord

De bandbreedte van de uitbreidingsvraag in NHN in de periode 2020 tot 2030 is 81 tot 163 hectare bedrijventerrein. Dit betekent een jaarlijkse vraag van circa 8 tot 16 hectare in de periode 2020 tot 2030. De bovenkant van de bandbreedte ligt in lijn met de gemiddelde uitgifte van de afgelopen vijf jaar (hoogconjunctuur).

Figuur 6: Uitbreidingsvraag NHN in periode 2020 tot 2030 (in hectare per jaar)

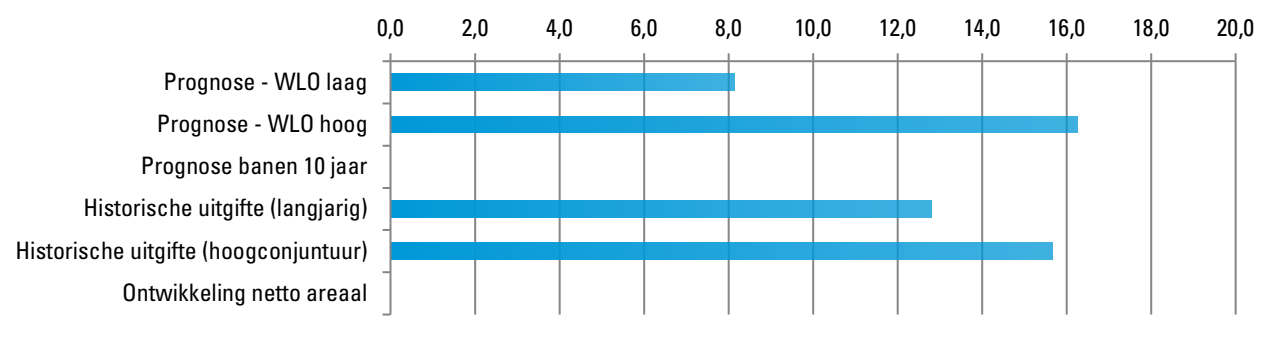

Peildatum: 1-1-2020.

ONTWIKKELING WERKGELEGENHEID GEBASEERD OP WLO-SCENARIO'S: WLO LAAG EN WLO HOOG

De WLO-scenario's zijn de basis voor de raming van de uitbreidingsvraag naar bedrijventerreinen in NHN. De ontwikkeling van de totale werkgelegenheid is gebaseerd op de twee WLO-scenario's van het CPB/PBL (2015): WLO laag en WLO hoog. De algehele groeipercentages van de WLO-scenario's zien we als gegeven, en leggen we bovenop de meest recente werkgelegenheidscijfers (LISA, 2019). De groeipercentages in de WLO zijn gegeven op COROP-niveau. Zie bijlage 1 voor meer informatie over de gebruikte methodiek.

De WLO-scenario's zijn gecheckt op realiteit voor NHN en de regio's. De onderliggende aannames zijn vergeleken met historische ontwikkelingen en met de provinciale bevolkingsprognose. We concluderen hieruit dat het WLO-laag scenario in lijn ligt met de autonome ontwikkeling van de beroepsbevolking en werkgelegenheid in NHN. Het WLO-hoog scenario betekent voor NHN een behoorlijke toename in banen, met name ten opzichte van de eigen beroepsbevolking. Dit werkgelegenheidsscenario lijkt niet haalbaar zonder de inzet van arbeid van buiten de regio (pendel en/of arbeidsmigranten) en/of sterke inzet op robotisering/automatisering.

De uitbreidingsvraag is uitgesplitst naar tien sectoren. Deze voegen we in onderstaand figuur tot vier hoofdsegmenten. Het gros van de vraag komt voort uit de logistiek & groothandel (44%) en industrie (32%). De verklaring hiervoor is dat de trends die we beschrijven in hoofdstuk 2 met name in deze sectoren een ruimtelijk effect gaan hebben. Met name de automatisering/robotisering en transitie naar een circulaire economie hebben in NHN naar verwachting een positief effect op de ruimtevraag, zowel op de logistieke als productiecomponent. In iets mindere mate zien we dat effect ook terug in bijvoorbeeld de bouw, handel en reparatie. Zo is in de bouwsector een duidelijke verschuiving zichtbaar naar prefab-bouwen.

Voor een uitgebreide toelichting op de interpretatie van de uitkomsten van de behoefteraming verwijzen we naar bijlage 1. Hier lichten we bijvoorbeeld hoe een negatieve uitbreidingsvraag gezien moet worden.

Figuur 7: Uitbreidingsvraag naar vier hoofdsegmenten

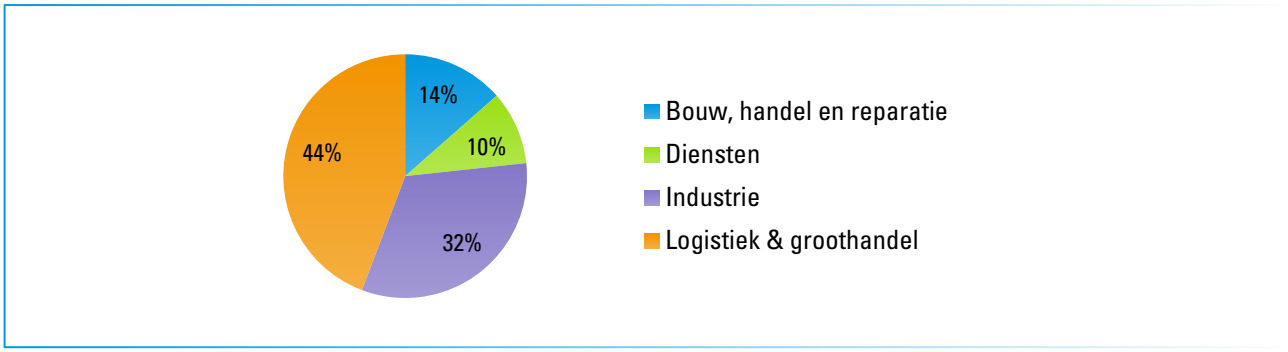

Peildatum: 1-1-2020.

FORSE GROEI KLEINSCHALIGE BEDRIJFSUNITS

We zien de afgelopen jaren een opvallende groei aan bedrijfsverzamelgebouwen en kleinschalige bedrijfsunits. Concepten als Garagepark en AllSafe groeien fors in aantal locaties, maar ook lokale ontwikkelaars en beleggers stappen in deze markt. Enerzijds is deze ontwikkeling gedreven vanuit de vraag naar dit type vastgoed, vanwege o.a. groei van zzp'ers en daarmee samenhangende behoefte aan opslagruimte. Anderzijds is dit segment aantrekkelijk vanuit een beleggersperspectief, vanwege de relatief hoge commerciële waarde.

In de periode 2015 tot en met 2019 werden er bijna 650 units gebouwd op bedrijventerreinen in NHN, goed voor zo'n 62.500 m². Dat is zo'n 16% van alle nieuwbouw op bedrijventerreinen in die periode (in oppervlakte). In de 15 jaar daarvoor, 2000 t/m 2014, was dit aandeel nog zo'n 10%.

Ons advies is om dit soort ontwikkelingen niet (of zo min mogelijk) toe te staan op nieuw uit te geven kavels op bedrijventerreinen. Deze zijn immers primair bedoeld voor bedrijven die elders niet terecht kunnen door omvang, verkeershinder of milieucontouren. Kleinschalige ontwikkelingen zijn op korte termijn goed voor uitgifte, maar kunnen op langere termijn ook nadelig zijn. Zo bieden ze relatief weinig werkgelegenheid, is het risico op leegstand groot en kunnen ze de aantrekkingskracht van bedrijventerreinen vanuit grootschalige bedrijvigheid aantasten. Kleinschalige bedrijfsverzamelgebouwen passen bovendien prima op bestaande bedrijventerreinen, of in gemengde gebieden die door transformatie ontstaan. Bijvoorbeeld door herontwikkeling van bestaand vastgoed of intensiever gebruik van extensieve kavels of bedrijfsvastgoed. Vooral in regio West-Friesland, waar vraag en aanbod al bijna in balans zijn, adviseren we u extra scherp te zijn op dit soort nieuwe ontwikkelingen.

Kwalitatieve beoordeling aanbod in Noord-Holland Noord

We zetten de uitbreidingsvraag per regio af tegen het aanbod, zo komen we tot de behoefte aan bedrijventerreinen per regio. We beoordelen het aanbod vanuit vraagprofielen per doelgroep, zie bijlage 3 voor de vraagprofielen. Dit doen we voor alle bedrijventerreinen met een harde planstatus, en minimaal 1 hectare uitgeefbaar. Van al deze terreinen hebben we relevante en objectieve ruimtelijke kenmerken in beeld gebracht, zie bijlage 2 voor de ruimtelijke kenmerken. De kenmerken van de locaties zijn geconfronteerd met de locatiefactoren per doelgroep. Elk terrein krijgt op deze manier per doelgroep een score tussen 0 en 100%. Deze scores zijn vervolgens ingedeeld in vier categorieën, zie onderstaand tabel.

Tabel 8: Score aanbod bedrijventerreinen in vier categorieën

Categorie	Toelichting
Rood (< 30%)	Niet geschikt, voldoet niet aan cruciale markttechnische eis(en) die de doelgroep stelt aan een vestigingslocatie.
Oranje (30% - 59%)	Markttechnisch ongeschikt. Voldoet niet aan het merendeel van de markttechnische eis(en) die de doelgroep stelt aan een vestigingslocatie.
Groen (60% - 89%)	Geschikt, voldoet aan belangrijkste markttechnisch gestelde eisen vanuit de doelgroep.
Donkergroen (90% - 100%)	Voldoet markttechnisch aan alle eisen die de doelgroep stelt aan een vestigingslocatie.

Uitkomsten per subregio

In alle onderstaande confrontaties zijn uitbreidingsvraag (in een WLO Hoog en WLO Laag scenario) en vervangingsvraag per regio meegerekend. Deze twee soorten vraag zetten we af tegen hard planaanbod per regio. Additionele vraag (zie tabel 7) is moeilijker te kwantificeren en behandelen we hieronder per regio apart. In bijlage 1 zijn de uitkomsten van de uitbreidingsvraag op regioniveau uitgesplitst naar sectoren. Daarnaast is per regio het zachte planaanbod (mits van toepassing) uiteengezet, dit geeft een doorkijk naar (mogelijk) nog te realiseren bedrijventerreinen per regio. 1 januari 2020 wordt voor alle regio's en voor zowel de vraag als het aanbod als respectievelijk basisjaar en peilmoment gehanteerd.

Let op: we confronteren hierna steeds hard aanbod met de vraag tot 2030, omdat deze periode ook de relevante planperiode omvat. We geven wel een doorkijk naar de vraag tot 2040, omdat uiteindelijk ook op langere termijn beleid gemaakt kan worden. We kijken alleen naar het harde aanbod, omdat we die terreinen ook kunnen meenemen in de kwalitatieve confrontatie. Zacht aanbod kunnen we niet kwalitatief beoordelen; er is immers nog geen onherroepelijk bestemmingsplan waaraan we kunnen toetsen[8].

Kop van Noord-Holland

In de regio Kop van Noord-Holland komen we met de uitbreidingsvraag en de verwachte vervangingsvraag in WLO Hoog tot een balans tussen vraag en aanbod, zie ook figuur 8. In het geval van een WLO Laag scenario is er sprake van overaanbod, ook als watergebonden terrein Kooyhaven niet meegerekend wordt. Het watergebonden bedrijventerrein Kooyhaven heeft een groot aandeel in het harde planaanbod. Dit terrein is vooral geschikt (en bedoeld) voor watergebonden bedrijven, het terrein zal dus niet gelden als aanbod voor het gros van de bedrijven in de regio met uitbreidings- of vervangingsvraag. Voor bedrijventerrein Westoever en een solitaire locatie in Schagen zijn concrete plannen voor transformatie, die leidt dus tot vervangingsvraag. Daarnaast is sprake van transformatie van een solitair bedrijf in gemeente Schagen. Uiteraard kunnen nieuwe transformaties (van solitaire bedrijven) tot meer vervangingsvraag leiden in de toekomst.

[8] De planstatus van zachte plannen kan zeer sterk uiteen lopen, van eerste idee tot ontwerp bestemmingsplan. Voor eventuele Ladderonderbouwing geldt dat zachte plannen niet tellen als plancapaciteit. We volgen deze systematiek daarom ook voor het maken van de confrontatie tussen vraag en aanbod. Wel zijn voor de duidelijkheid de zachte plannen per regio weergegeven (volgens de regionale convenanten uit 2015/2016).

Figuur 8: Confrontatie uitbreidings-/vervangingsvraag en hard planaanbod Kop van Noord-Holland[9]

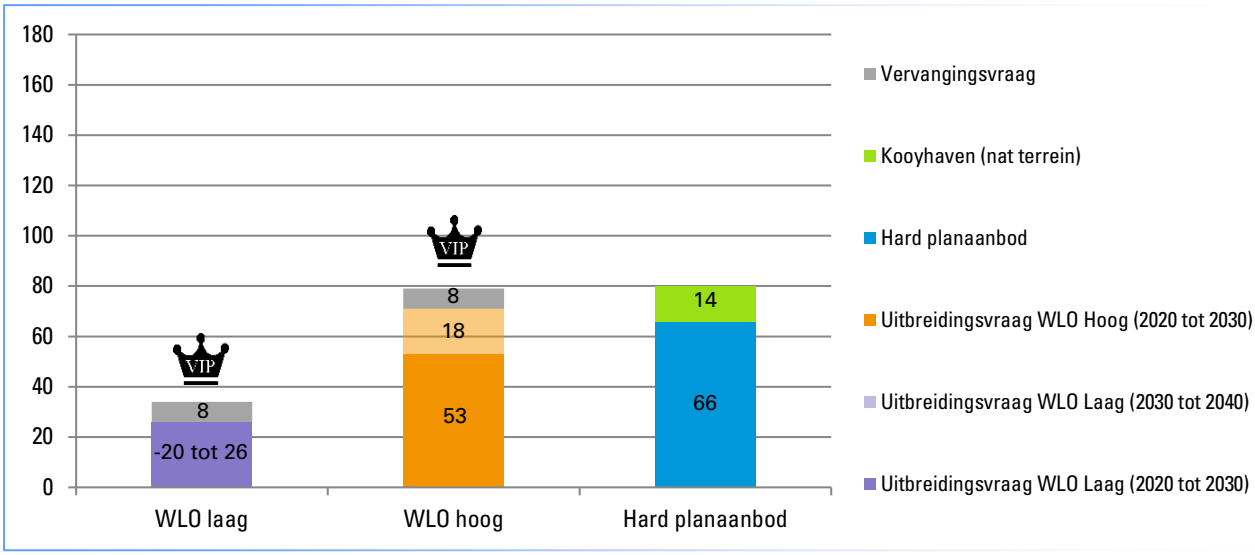

Bron: IBIS, 2020; Ontwikkelingsbedrijf NHN, 2020; Stec Groep, 2020. Peildatum: 1-1-2020.

Tabel 9: Kwantitatieve confrontatie Kop van Noord-Holland

Component raming	WLO Laag (in hectare)	WLO Hoog (in hectare)
Uitbreidingsvraag 2020 tot 2030	26	53
Uitbreidingsvraag 2030 tot 2040	-20	18
Vervangingsvraag	8	8
Hard planaanbod	66	66
Behoefte 2020 tot 2040[10]	-52	13

Peildatum: 1-1-2020.

Ook confronteren we vraag en aanbod kwalitatief. Voor de regio Kop van Noord-Holland concluderen we:

- Voor de doelgroep logistiek en groothandel is veel geschikt aanbod op verschillende bedrijventerreinen zoals Robbenplaat en Kooypunt. Er is echter nergens in de regio geheel markttechnisch geschikt aanbod voor de logistiek en groothandel.
- Er is alleen op Hoornseweg beperkt (1,5 hectare) geschikt aanbod voor de dienstensector. Hier kan mogelijk een tekort ontstaan tot 2030 aangezien de sector een uitbreidingsvraag heeft van circa 1 tot 5 hectare.
- Voor de sector bouw, handel en reparatie is er een overvloed aan (geheel) geschikt aanbod in de regio. Ondernemers in deze sector zullen geen problemen hebben met het faciliteren van uitbreidingvraag op één van de bedrijventerreinen met aanbod in Kop van Noord-Holland.
- Veel van het aanbod (zowel in aantal bedrijventerreinen als in totaal areaal) ligt in de gemeente Hollands Kroon. Ondernemers uit Den Helder of Schagen zullen op termijn misschien geen uitbreidingsruimte kunnen vinden in hun eigen gemeente.
- Een relatief groot deel van de vraag komt vanuit de industrie. Er zijn veel verschillende bedrijventerreinen met geschikt aanbod voor de industrie, verspreid over verschillende gemeenten in de regio.
- Op Texel ontbreekt het geheel aan aanbod terwijl daar wel aan Texel gebonden uitbreidingsvraag verwacht mag worden.

[9] Negatieve uitbreidingsvraag staat niet in deze figuur afgebeeld.
[10] De behoefte 2020-2040 is berekend als vraag – aanbod. In dit voorbeeld voor WLO Laag: (26-20+8) – 66 = -52. En voor WLO hoog: (53+18+8) – 66 = 13

Tabel 10: Kwalitatieve confrontatie Kop van Noord-Holland

			Bouw, handel en reparatie	Diensten	Industrie	Logistiek & groothandel
			Uitbreidingsvraag tot 2030			
			2 tot 6 ha	1 tot 5 ha	13 tot 23 ha	11 tot 19 ha
			Uitbreidingsvraag tot 2040			
Gemeente ▼	Bedrijventerrein ▼	Uitgeefbaar ▼	-3 tot 3 ha	-3 tot 4 ha	-10 tot 4 ha	-2 tot 9 ha
Den Helder	De Dogger	4,2				
Den Helder	Kooypunt	15,6				
Hollands Kroon	Agriport A7	11,3				
Hollands Kroon	Hoornseweg	1,5				
Hollands Kroon	Kooyhaven	14,0				
Hollands Kroon	Kruiswijk	3,8				
Hollands Kroon	Robbenplaat	22,5				
Schagen	Lagedijk	6,0				
Overig aanbod (niet beoordeeld)		*1,2*	-	-	-	-

Peildatum: 1-1-2020.

Tabel 11: Additionele vraag Kop van Noord-Holland

	Type additionele vraag	Additionele vraag in Kop van Noord-Holland
VIP	Unieke vestigers/ontwikkelingen	Den Helder kan met de haven inspelen op de toename in dynamiek in de offshore sector. Bedrijven die bouwen aan offshore windmolens kunnen leiden tot additionele vraag in de regio, en Den Helder in het bijzonder. Ook zal een eventuele uitbreiding van de activiteiten van defensie in de haven van Den Helder kunnen leiden tot additionele vraag. Daarnaast draagt het maritieme en offshore cluster aan bij dat Den Helder potentie heeft om trends zoals de productie van waterstof en opslag van CO_2 te faciliteren. Dit kan leiden tot ruimtevraag van nieuwe partijen die nu nog onvoldoende geraamd zijn in de kwantitatieve raming. Dit kan effect hebben op de ruimtevraag, maar volgens geluiden opgehaald tijdens de marktconsultatie zullen deze ontwikkelingen niet de komende tien jaar al spelen. Eventuele effecten zijn dus vooral op lange termijn te verwachten.

Tabel 12: Zachte plannen Kop van Noord-Holland

Gemeente	Terrein	Zacht aanbod in hectare
Den Helder	Kooypunt IIIB	13,0
Hollands Kroon	Robbenplaat ZZ	15,0
Hollands Kroon	Robbenplaat ZZ 2B	20,0
Hollands Kroon	Robbenplaat ZZ 2C	29,0
TOTAAL	**-**	**77,0**

Bron: Ontwikkelingsbedrijf NHN, 2020. Peildatum: 1-1-2020.

Regio Alkmaar

Wanneer we alleen de geprognosticeerde uitbreidingsvraag afzetten tegen het harde - direct uitgeefbare - planaanbod in de Regio Alkmaar komen we uit op een licht tekort tot overaanbod in de regio, zie ook figuur 9. In de Regio Alkmaar zijn echter ook een aantal grote transformaties van bedrijventerreinen gepland (in Alkmaar en Heerhugowaard). Deze transformaties zorgen voor vervangingsvraag doordat de bedrijventerreinen in kwestie niet meer gebruikt worden als bedrijventerrein[11]. De daar gevestigde bedrijven zullen dus (vaak) elders op een bedrijventerrein een nieuwe vestigingslocatie moeten zoeken. Als

[11] In de Kanaalzone in Alkmaar wordt een grote transformatie van bedrijventerreinen naar woon(werk)gebieden voorzien. Op basis van de bekende plannen hebben we een inschatting gemaakt hoeveel de vervangingsvraag is vanuit deze gebieden. Daarbij is rekening gehouden met een deel bedrijven dat wil verhuizen naar een nieuwe locatie, een deel bedrijven dat stopt en een deel dat terugkeert in de 'nieuwe Kanaalzone'. Het toekomstige programma staat echter niet helemaal vast. Als de nieuwe Kanaalzone in minder ruimte voor werken voorziet, kan ook meer vervangingsvraag ontstaan dan waar we nu rekening mee houden. Het omgekeerde kan uiteraard ook waar zijn. Monitoring van bedrijven (Wat willen zij? Welke alternatieven overwegen zij? Kunnen zij in de regio landen of niet? Waarheen wijken ze uit?) is belangrijk voor voldoende kwantitatief en kwalitatief inzicht in de vervangingsvraag.

we deze relatief grote vervangingsvraag vanuit de Regio Alkmaar meenemen in de confrontatie komen we uit op een tekort tot licht overaanbod in de regio.

Figuur 9: Confrontatie uitbreidings-/vervangingsvraag en hard planaanbod Regio Alkmaar[12]

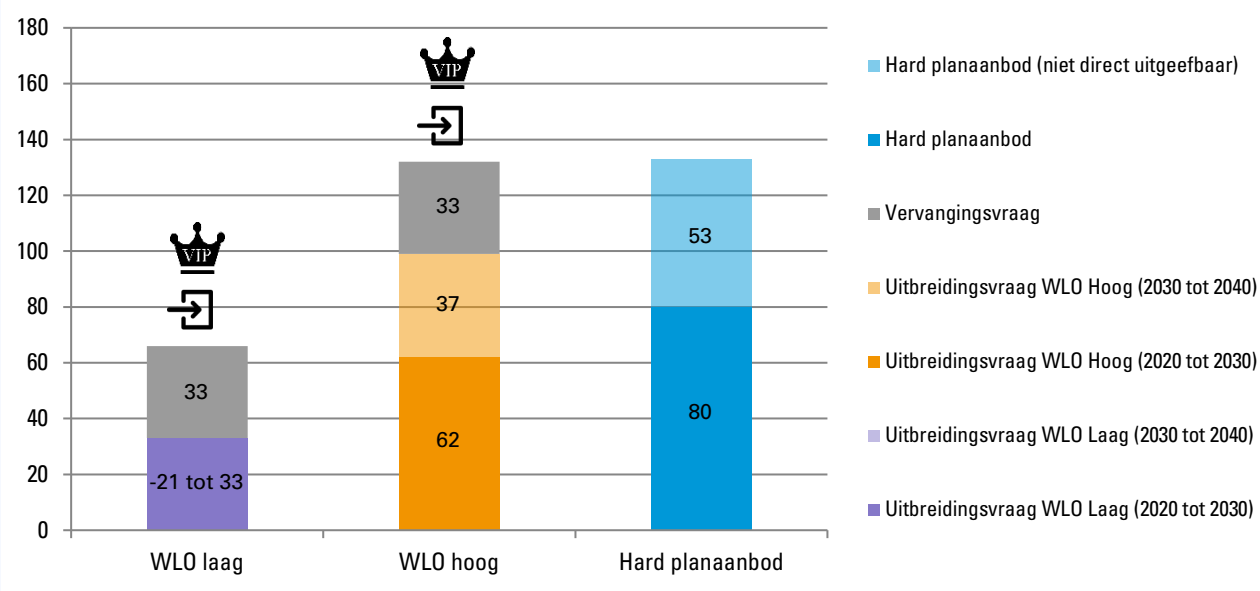

Bron: IBIS, 2020; Ontwikkelingsbedrijf NHN, 2020; Stec Groep, 2020. Peildatum: 1-1-2020.

Tabel 13: **Overzicht hard niet-direct uitgeefbaar aanbod in regio Alkmaar**

Gemeente	Terrein	Hard niet-direct uitgeefbaar aanbod	Toelichting
Alkmaar	Boekelermeer	32,0	Grond nog niet bouwrijp
Heiloo	Boekelermeer	2,1	Grond nog niet bouwrijp
Heerhugowaard	De Vaandel[13]	19	Volgens opgave regio: *4 hectare is uitgegeven ten behoeve van een zonneweide en niet als uitgifte vastgelegd in de monitor. De volgende gronden (door een Rijksinpassingsplan, het verschuiven van de glasgrens van Alton en een voorbereidingsbesluit) niet langer beschikbaar voor uitgifte als bedrijventerrein:* • *7 hectare voor ProRail opstellocatie* • *13 hectare voor glastuinbouw Alton* • *8 hectare voor gemengd woon-werk gebied*
TOTAAL	-	**53,1**	-

Peildatum: 1-1-2020.

Tabel 14: Kwantitatieve confrontatie regio Alkmaar

Component raming	WLO Laag (in hectare)	WLO Hoog (in hectare)
Uitbreidingsvraag 2020 tot 2030	33	62
Uitbreidingsvraag 2030 tot 2040	-21	37
Vervangingsvraag	33	33
Hard planaanbod	80	80
Behoefte 2020 tot 2040[14]	-35	52

Peildatum: 1-1-2020.

[12] Negatieve uitbreidingsvraag staat niet in deze figuur afgebeeld.
[13] Exclusief gronden uitgegeven aan opstelterrein ProRail, uitbreiding glastuinbouwgebied Alton en gemengd woon-werk gebied aangezien deze gronden niet meer als bedrijventerrein uitgeefbaar zullen worden. In de monitor staan deze hectares nog wel als niet-direct uitgeefbaar. In totaal gaat dit om
[14] De behoefte 2020-2040 is berekend als vraag – aanbod. In dit voorbeeld voor WLO Laag: (33-21+33) – 80 = -35. En voor WLO hoog: (62+37+33) – 80 = 52

Ook confronteren we vraag en aanbod kwalitatief. Voor de regio Alkmaar concluderen we:

- Het grootste gedeelte van de vraag komt uit de logistiek en groothandel. De vraag vanuit deze doelgroep kan op daarvoor markttechnisch geschikte terreinen gefaciliteerd worden zoals Boekelermeer, Breekland en De Vaandel (Midden).
- Voor de sector industrie is er ruim voldoende geheel markttechnisch geschikt aanbod om de ruimtevraag op te vangen, bijvoorbeeld op Boekelermeer of Breekland.
- Voor de sector en bouw, handel en reparatie is er voldoende markttechnisch geschikt aanbod. Op De Vaandel (Midden) en Breekland is er veel geheel geschikt aanbod voor deze sector.
- Boekelermeer te Alkmaar (en Heiloo, maar in veel minder hectares) biedt voor alle sectoren (geheel) geschikt aanbod.
- Voor de vraag naar diensten is er in de regio voldoende geschikt aanbod. Uitbreidingsvraag vanuit de dienstensector past het best op De Scheg en Westpoort in Heerhugowaard, op Boekelermeer (in Alkmaar en Heiloo) kan deze vraag ook geaccommodeerd worden.

Tabel 15: Kwalitatieve confrontatie Regio Alkmaar

			Bouw, handel en reparatie	Diensten	Industrie	Logistiek & groothandel
			Uitbreidingsvraag tot 2030			
			6 tot 12 ha	2 tot 8 ha	7 tot 16 ha	20 tot 28 ha
			Uitbreidingsvraag tot 2040			
Gemeente ▼	**Bedrijventerrein ▼**	**Uitgeefbaar ▼**	-4 tot 8 ha	-4 tot 9 ha	-13 tot 3 ha	0 tot 17 ha
Alkmaar	Boekelermeer	31,0				
Heerhugowaard	De Scheg (Broekhorn)	4,2				
Heerhugowaard	De Vaandel	12,0				
Heerhugowaard	Westpoort[15]	11,0				
Heiloo	Boekelermeer	3,4				
Langedijk	Breekland	17,5				
Overig aanbod (niet beoordeeld)		*1,3*	-	-	-	-

Peldatum: 1-1-2020.

Tabel 16**: Additionele vraag Regio Alkmaar**

	Type additionele vraag	Additionele vraag in Regio Alkmaar
VIP	Unieke vestigers/ontwikkelingen	Het opstelterrein van Prorail en de uitbreiding van Alton op de Vaandel in Heerhugowaard zijn voorbeelden van ruimtevraag die niet in de raming van de uitbreidingsvraag is meegenomen.
	Potentiële overflow MRA	Met name Alkmaar is, vanwege ligging aan de A9 en beschikbaarheid van kavels voor grootschalige bedrijven in hogere milieucategorieën, in potentie interessant voor vestigers die zich buiten de MRA oriënteren. Zie ook de tabel in paragraaf 5.1.

[15] Momenteel wordt gekeken naar de gewenste invulling van deze locatie, waarbij het niet zeker is dat die volledig uitgeefbaar blijft als bedrijventerrein.

West-Friesland

In de regio West-Friesland zien we in het WLO Laag scenario een beperkt overaanbod als we uitbreidings- en de verwachte vervangingsvraag afzetten tegen het harde planaanbod. In het WLO Hoog scenario is er een kwantitatief tekort aan bedrijventerreinen in de regio West-Friesland. West-Friesland heeft net zoals in de regio Alkmaar een aantal grote transformaties van bedrijventerreinen gepland. De vervangingsvraag vanuit deze transformaties zorgt samen met de uitbreidingsvraag in de regio voor een tekort aan bedrijventerreinen in het beide WLO scenario's.

Figuur 10: Confrontatie uitbreidings-/vervangingsvraag en hard planaanbod West-Friesland[16]

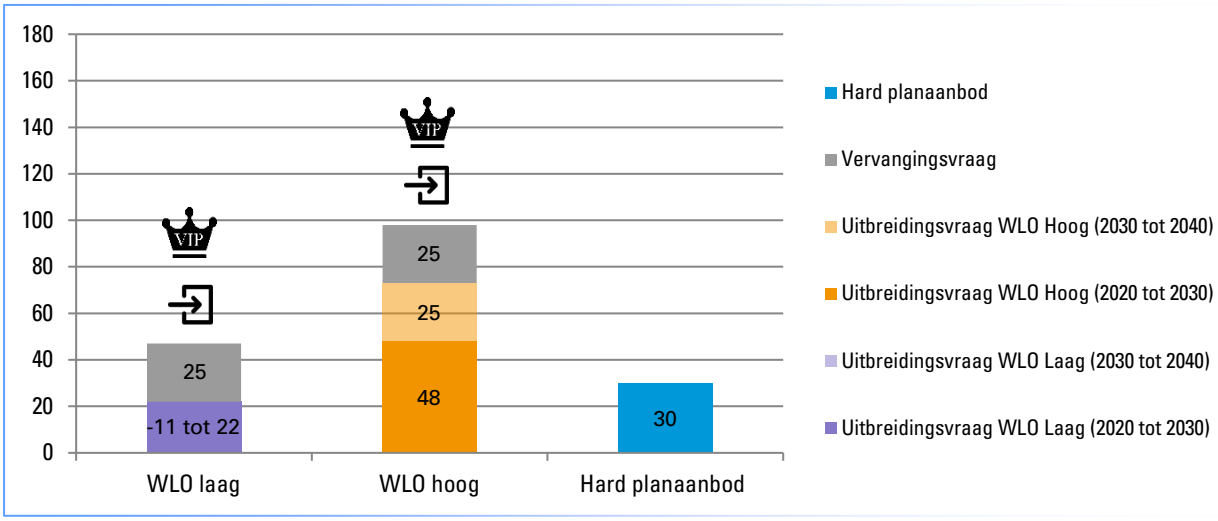

Bron: IBIS, 2020; Ontwikkelingsbedrijf NHN, 2020; Stec Groep, 2020. Peildatum: 1-1-2020.

Tabel 17: Kwantitatieve confrontatie West-Friesland

Component raming	WLO Laag (in hectare)	WLO Hoog (in hectare)
Uitbreidingsvraag 2020 tot 2030	22	48
Uitbreidingsvraag 2030 tot 2040	-11	25
Vervangingsvraag	25	25
Hard planaanbod	30	30
Behoefte 2020 tot 2040[17]	6	68

Peildatum: 1-1-2020.

Ook confronteren we vraag en aanbod kwalitatief. Voor de regio West-Friesland concluderen we:

- Er dreigt een tekort te ontstaan aan locaties met geschikt aanbod voor de logistiek en groothandel in de regio. Alleen op Zevenhuis is er markttechnisch geschikt aanbod voor dit segment. Zevenhuis richt zich echter nadrukkelijk niet op dit segment, grootschalige logistiek en groothandel is hier ongewenst[18].
- Voor de industrie is er in principe genoeg geschikt aanbod. Dit aanbod ligt echter grotendeels op Zevenhuis, waar grootschalige industrie en logistiek en groothandel ongewenst is.
- Voor de bouw, handel en reparatie is er voldoende (geheel) geschikt aanbod in de regio. Het geschikt aanbod voor deze doelgroep ligt verspreid door de regio, ondernemers in deze sector zullen geen problemen hebben met het vinden van uitbreidingsruimte op een bedrijventerrein.
- De dienstensector zal naar verwachting beperkt groeien of zelfs licht krimpen. Bij beperkte groei is er geen geschikt aanbod op bedrijventerreinen voor deze sector, vanuit deze sector zal dan een tekort ontstaan.

[16] Negatieve uitbreidingsvraag staat niet in deze figuur afgebeeld.
[17] De behoefte 2020-2040 is berekend als vraag – aanbod. In dit voorbeeld voor WLO Laag: (22-11+25) – 30 = 6. En voor WLO hoog: (48+25+25) – 30 = 68
[18] Het bestemmingsplan staat via een binnenplanse afwijking echter wel logistieke en industriële bedrijven toe.

Tabel 18: Kwalitatieve confrontatie West-Friesland

			Bouw, handel en reparatie	Diensten	Industrie	Logistiek & groothandel
			Uitbreidingsvraag tot 2030			
			0 tot 5 ha	-2 tot 3 ha	7 tot 15 ha	18 tot 27 ha
			Uitbreidingsvraag tot 2040			
Gemeente ▼	**Bedrijventerrein ▼**	**Uitgeefbaar ▼**	-7 tot -1 ha	-3 tot 2 ha	1 tot 13 ha	-2 tot 11 ha
Drechterland	Zuiderkogge	1,4				
Enkhuizen	Schepenwijk	2,5				
Hoorn	Schelphoek	1,2				
Hoorn	Zevenhuis	20,6				
Medemblik	Overspoor	1,2				
Overig aanbod (niet beoordeeld)		*3,0*	-	-	-	-

Peildatum: 1-1-2020.

Tabel 19: Additionele vraag West-Friesland

	Type additionele vraag	Additionele vraag in West-Friesland
VIP	Unieke vestigers/ontwikkelingen	De regio kent een relatief groot aantal agrifoodbedrijven en andere bedrijven met een forse logistiek component. De trend dat ketens van deze bedrijven steeds korter worden, en de veranderende ruimtevraag bij logistieke bedrijven kunnen voor extra uitbreidingsvraag zorgen (zie ook de tabel in paragraaf 5.1).
	Potentiële overflow MRA	Door de ligging aan de A7 zou Hoorn in potentie in beeld kunnen komen voor bedrijven die door de forse druk op bedrijventerreinen in de MRA een uitwijkmogelijkheid zoeken. Hoorn heeft hierbij wel concurrentie van Baanstee Noord in Purmerend en Agriport in Hollands Kroon, zo schatten we in. Het is echter niet ondenkbaar dat bedrijven (ook grotere ruimtevragers) zich oriënteren op Hoorn en omgeving.

Tabel 20: Zachte plannen West-Friesland

Gemeente	Terrein	Zacht aanbod in hectare
Koggenland	Obdam uitbreiding	5,5
Koggenland	Nijverheidsterrein uitbreiding	1,0
Koggenland	Vredemakers Oost uitbreiding	1,5
Opmeer	De Veken 4[19]	5,2
TOTAAL	-	**13,2**

Bron: Ontwikkelingsbedrijf NHN, 2020. Peildatum: 1-1-2020.

Uitkomsten clusters

De behoefteraming per regio is gebaseerd op verwachtingen per sector. Zoals in hoofdstuk 2 beschreven, kan de economie van NHN ook worden benaderd vanuit clusters. De drie speerpuntclusters Agrifood, Energie en Water (Maritiem) gaan feitelijk dwars door de indeling van bedrijven naar sectoren (zoals bouw, industrie en landbouw) heen. Op het totaalniveau van NHN maken we een inschatting van de ruimtevraag vanuit de clusters. We gebruiken hiervoor dezelfde methodiek als voor de raming naar regio's en sectoren. Omdat het in beeld brengen van de clusters een momentopname is, is er geen uitgebreid inzicht in de historische ontwikkeling van de clusters. Voor een inschatting naar de toekomst van de verschillende ramingsparameters sluiten we zoveel mogelijk aan bij de verwachtingen voor de gerelateerde sectoren.

Tabel 21: Raming clusters in NHN in hectares

Cluster	WLO laag		WLO hoog	
	2020 -2030	2030 - 2040	2020 -2030	2030 - 2040
Agrifood	14	11	25	21
Energie	5	4	17	12
Water	4	4	6	5

Peildatum: 1-1-2020.

[19] Voorontwerp bestemmingsplan ligt ter inzage.

We zien dat de verwachte ruimtevraag vanuit Agrifood hoger ligt dan de ruimtevraag vanuit de sectoren landbouw en voedingsmiddelenindustrie in NHN. Dit komt dus doordat er ook in andere sectoren bedrijven actief zijn in Agrifood, zoals machinebouwers voor de voedselverwerkende industrie en transportbedrijven die gespecialiseerd zijn in vervoer van voedingsmiddelen. Voor de clusters energie en water geldt hetzelfde ten opzichte van de sector afval, energie en water. In het cluster energie gaat het bijvoorbeeld om installatiebedrijven (bouw) die zich bezig houden met zonnepanelen of waterpompen, en voor het cluster water gaat het bijvoorbeeld om een werktuigbouwkundig ingenieursbureau (zakelijke diensten) actief in offshore.

Naast de drie speerpuntsectoren zijn nog drie clusters voor NHN benoemd: logistiek, ICT en circulaire economie. We beschrijven hieronder de behoefteraming vanuit deze clusters:

- **Logistiek:** Anders dan de speerpuntsectoren kan de logistiek wel goed gevat worden in de afbakening van SBI codes. De sector 'logistiek & groothandel' geeft dan ook het beeld van de ruimtevraag vanuit dit cluster. In totaal is de ruimtevraag in NHN vanuit dit cluster circa 73 hectare in de periode 2020-2030. In de periode 2030 tot 2040 gaat het om een ruimtevraag van 37 hectare.
- **ICT:** Ook voor ICT geldt dat deze goed gevat kan worden in de SBI-afbakening. Vanuit de sector 'ICT' is de ruimtevraag 5 hectare in NHN in de periode 2020 tot 2030. In de periode 2030 tot 2040 gaat het om nogmaals 5 hectare.
- **Circulaire economie:** Zoals in hoofdstuk 2 beschreven is de circulaire economie geen sector/cluster op zichzelf, maar een economische transitie. Er is dus geen sprake van ruimtevraag vanuit de circulaire economie, maar van ruimtevraag vanuit andere sectoren als gevolg van de transitie naar een circulaire economie. In paragraaf 2.3 beschrijven we hoe we de impact van de circulaire economie verwerken in de behoefteraming naar sectoren. Het effect is dat met name de industrie en logistiek een hogere ruimtevraag laten zien, vanwege onder andere groeiende behoefte aan opslag en verwerking van reststromen.

Uitkomsten haventerreinen

Voorziene trends en marktontwikkelingen zorgen voor een groeiend belang van vervoer over water, als duurzaam alternatief voor wegtransport. In bijlage 1 leest u meer (achtergrond)informatie over de huidige situatie van de haventerreinen en binnenvaart in NHN, maar ook trends en marktverwachtingen.

We verwachten dat de periode 2020-2030 zich zal kenmerken als een overgangsfase naar een meer duurzame, minder fossiele economie. Met name het vervoer van fossiele brandstoffen en mengvoeders zal dalen. Groeiende segmenten zijn containers, bouwstoffen (zoals zand en grind en puin), voedingsmiddelen (o.a. vers), recycling/biomassa en nieuwe markten (waterstof, batterijen, prefab bouwonderdelen, onderdelen van windmolens). Recent onderzoek van Panteia (2018)[20] laat zien dat containers het belangrijkste groeisegment zijn binnen de provincie, waarbij deze groei zich voornamelijk in en rond Amsterdam zal concentreren. Andere regio's zoals NHN kunnen, zo is onze inschatting, profiteren van nieuwe ruimtevragers of het ontstaan van nieuwe activiteiten die ruimte zoeken. Denk aan groei in overslag van circulaire afvalstromen, biomassa en bouwmaterialen, zoals inkomend puin en uitgaand prefab. Tegelijkertijd verwachten we op langere termijn ook consolidatie en mogelijk sluiting van bestaande productie en/of overslagfaciliteiten, in de kansarme segmenten.

Uit het onderzoek van Panteia blijkt dat de autonome en beleidsarme verwachtingen voor de binnenvaart in NHN eerder uitgaan van krimp dan van groei. Tegelijkertijd zien zij wel degelijk potentie voor de binnenvaart, wanneer overheid en markt gezamenlijk investeren. De vaarwegen Alkmaar-Den Helder en Zaanstad-Alkmaar worden daarbij genoemd als vaarwegen met de grootste potentie. Een raming van ruimtevraag naar haventerreinen op basis van deze verwachtingen is lastig. Groeicijfers en -verwachtingen zijn bovendien sterk afhankelijk van onder andere beleidskeuzes en -ambities, zoals een sterke inzet op modal shift van weg naar water. Wij zijn dan ook van mening dat de (omvang van de) ruimtevraag naar haventerreinen sterk afhankelijk is van een sterke gezamenlijke visie van overheid en bedrijfsleven op de

[20] Panteia (2018). Toekomst van goederenvervoer over water in Noord-Holland. Inzicht in huidige en toekomstige stromen over provinciale vaarwegen.

binnenvaart. Nut en noodzaak van de modal shift moet daarbij breed gedragen worden bij zowel het bedrijfsleven als de (regionale en lokale) overheid. Een sterke groei van het gebruik van biomassa (bijvoorbeeld voor HVC of SCW in Alkmaar) kan bijvoorbeeld voor een toename van vervoer over water zorgen, als alle partijen zich daar hard voor maken. In feite kan dit dan additionele vraag opleveren naar binnenhaventerreinen.

Hoewel een exacte raming in hectares dus lastig is op basis van beschikbare cijfers, zien we zeker potentie voor de binnenvaart en binnenhaventerreinen in NHN. Boekelermeer in Alkmaar lijkt daarbij de meest voor de hand liggende locatie. We baseren ons hierbij op:

- Het eerder aangehaalde onderzoek van Panteia, waarin de vaarwegen Alkmaar-Den Helder en Zaanstad-Alkmaar onder de vaarwegen met grootste potentie worden benoemd;
- Een onderzoek van het Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid (KiM)[21], waarin benoemd wordt dat de driehoek Hoorn-Alkmaar-Den Helder mogelijk voldoende kansen biedt voor de realisatie van een (binnenvaart)terminal;
- Het feit dat de provincie inzet op goederenvervoer over water en het actief stimuleren hiervan (ook opgenomen in het coalitieakkoord Duurzaam Doorpakken 2019-2023);
- Een onderzoek van RoyalHaskoningDHV[22] waarin aangegeven wordt dat er kansen zijn om lading van de weg naar het water te halen, en waarbij Boekelermeer als één van de kansrijke locaties wordt benoemd.

Op dit moment is er in NHN op vijf haventerreinen (door water ontsloten bedrijventerreinen) nog grond beschikbaar. Echter een groot deel van deze beschikbare grond is niet (direct) door water ontsloten. Kooyhaven in Breezand is met 14 hectare de grootste beschikbare locatie voor watergebonden bedrijven. De maximale milieucategorie van 3.2 is hier wel een beperkende factor in kansrijkheid voor het faciliteren van diverse (industriële, circulaire) doelgroepen.

Impact corona

Dat de coronacrisis impact gaat hebben op de economische ontwikkeling van NHN is duidelijk. Hoe groot die impact is, en voor welke plekken en welke sectoren dat grote gevolgen heeft is nog ongewis. Er zijn nog veel onzekerheden, zoals de duur van de maatregelen, de snelheid en (lange termijn) effectiviteit van vaccineren en eventuele nieuwe steunpakketten.

Wat we wel zien is dat er tot nu in 2020 een verminderde locatiedynamiek onder bedrijven zichtbaar is. Uit onze eigen Database Locatiebeslissingen Nederland blijkt dat de omvang van locatiekeuzes van bedrijven in 2020 zo'n 20% lager ligt dan in 2019. Dit gaat om zowel uitgiftes op nieuwe bedrijventerreinen (*greenfields*), herontwikkeling van bestaande bedrijventerreinen (*brownfields*) als opname in de bestaande vastgoedvoorraad. Met name voor productieactiviteiten zien we een terugval in locatiebeslissingen (-35%). Voor dit soort veelal kapitaalintensieve activiteiten worden investeringsbeslissingen momenteel vaker uitgesteld. Binnen de industrie zien we grote verschillen. Met name de HTSM en chemische industrie laten een afname van locatiedynamiek zien (beiden circa -60%), terwijl de afname in de voedingsmiddelenindustrie beperkt blijft (-15%). Ook uit CBS cijfers blijkt dat investeringen van bedrijven in onder andere gebouwen en grond in de afgelopen maanden tot zo'n 20% terugliepen.
In NHN zien we deze verminderde locatiedynamiek op bedrijventerreinen vooralsnog niet terug. Dit heeft in de eerste plaats te maken met het type bedrijven op de bedrijventerreinen. Deze worden minder direct geraakt door de coronamaatregelen. Ten tweede zijn veel uitgiftes nog het resultaat van ontwikkelingen die al voor de coronacrisis in gang zijn gezet. Ten derde zijn er simpelweg ook bedrijven die profiteren van de coronacrisis, bijvoorbeeld in de logistiek (e-commerce, extra voorraden als buffer). Ook laat onderzoek van de Rabobank[23] zien dat de economie van de NHN-regio's sinds de eerste golf/lockdown relatief veel veerkracht heeft vertoond. Dit was echter de situatie voor de tweede golf en voor de lockdown die half december is ingegaan. Het staat buiten kijf dat die de economie weer schaden; een volgende krimp dreigt.

[21] KiM (december 2019), Benutting Multimodale Achterlandknooppunten.
[22] RoyalHaskoningDHV (april 2019), Vervolgonderzoek goederenvervoer over water Provincie Noord-Holland.
[23] 15 december 2020: https://www.rabobank.nl/kennis/s011108502-regionale-economische-veerkracht-loopt-sterk-uiteen

Als vervolgens straks steunmaatregelen aflopen en faillissementen en werkloosheid toenemen, dan is het heel aannemelijk dat ook op de bedrijventerreinenmarkt van NHN een daling in de dynamiek en vraag optreedt.

De uitgifte zal dan een tijdelijke dip gaan vertonen. Dit effect is in eerdere crises ook zichtbaar geweest. Hierdoor schuift de geraamde ruimtevraag uit de bedrijventerreinenprognose een aantal jaar op. We illustreren dit effect met het figuur hiernaast, met de **mogelijke** ontwikkeling van de uitgegeven voorraad. Hierin is geïllustreerd dat de uitbreidingsvraag bijvoorbeeld pas in 2034 op het niveau van 2030 uit de raming zit. Uiteindelijk geeft de raming in een laag en hoog scenario een goede bandbreedte voor de te verwachten ruimtevraag over lange termijn.

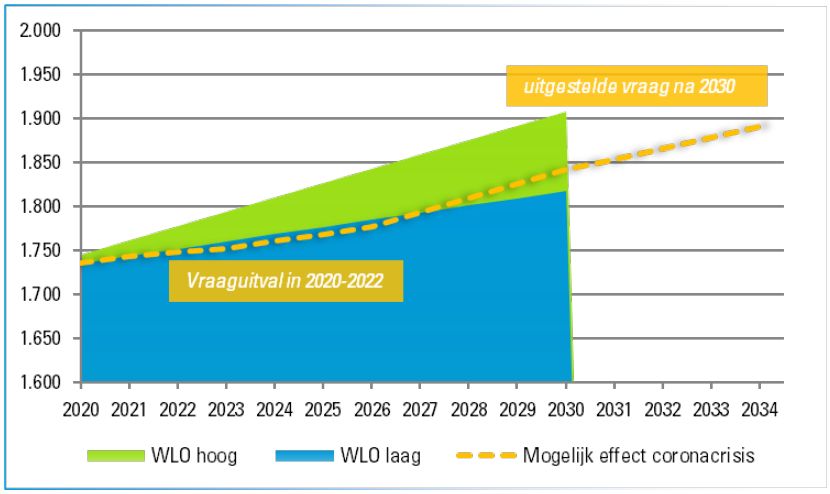

3.2 Behoefteraming kantoorlocaties

Uitkomsten Noord-Holland Noord

In figuur 11 is de ontwikkeling van de kantorenvoorraad in gebruik in twee scenario's weergegeven (WLO laag en WLO hoog). In bijlage 4 vindt u een toelichting op de methodiek. We lichten de scenario's kort toe:

- In het maximale scenario (WLO hoog) groeit de kantorenvoorraad in gebruik met circa 10.300 m² vvo tot 2040. Hierbij gaan we uit van een werkgelegenheidsgroei van 0,2% groei per jaar tot 2040. We gaan uit van een constant aandeel kantoorbanen en een gelijkblijvend kantoorquotiënt.
- In het minimale scenario (WLO laag) daalt de werkgelegenheid met -0,2% per jaar tot 2030. Na 2030 gaan we uit van een daling van de werkgelegenheid van -0,5% per jaar. Net als in het hoge scenario gaan we uit van een constant aandeel kantoorbanen. We rekenen ten slotte met een afname van het kantoorquotiënt (naar 90% van de huidige waarde in 2050, in lijn met de uitgangspunten van recente scenario's van PBL/CPB). Dit resulteert in een afname van de kantorenvoorraad in gebruik met circa 30.700 m² vvo tot 2040. De omvang van deze afname voor de komende 20 jaar is net zo groot als de afname van de voorraad in gebruik in de laatste tien jaar.

De raming van de voorraad in gebruik wordt in figuur 11 vergeleken met de huidige totale kantorenvoorraad in NHN (paarse stippellijn). De figuur laat zien dat zowel in het hoge en lage scenario de bestaande kantorenvoorraad kwantitatief voldoende is om in de toekomstige uitbreidingsvraag te voorzien. Sterker nog: in het gunstigste geval (WLO hoog) is er een overaanbod van circa 13.000 m² kantoor in 2040 (het verschil tussen de paarse stippellijn en de groene lijn in figuur 11). In scenario WLO laag loopt dit overaanbod op tot circa 54.000 m². Anders gezegd: er bestaat wel uitbreidingsvraag ten opzichte van de huidige voorraad in gebruik, maar de totale aanwezige voorraad kan daar kwantitatief in voorzien.

Tabel 22: Uitbreidingsvraag kantoorlocaties NHN

Scenario	2020 tot 2030		2030 tot 2040	
WLO laag	-16.600	-7%	-14.000	-7%
WLO hoog	+5.300	+2%	+5.000	+2%

Peildatum: 1-1-2020.

Figuur 11: Ontwikkeling kantorenvoorraad NHN in gebruik in twee scenario's (in m² vvo)

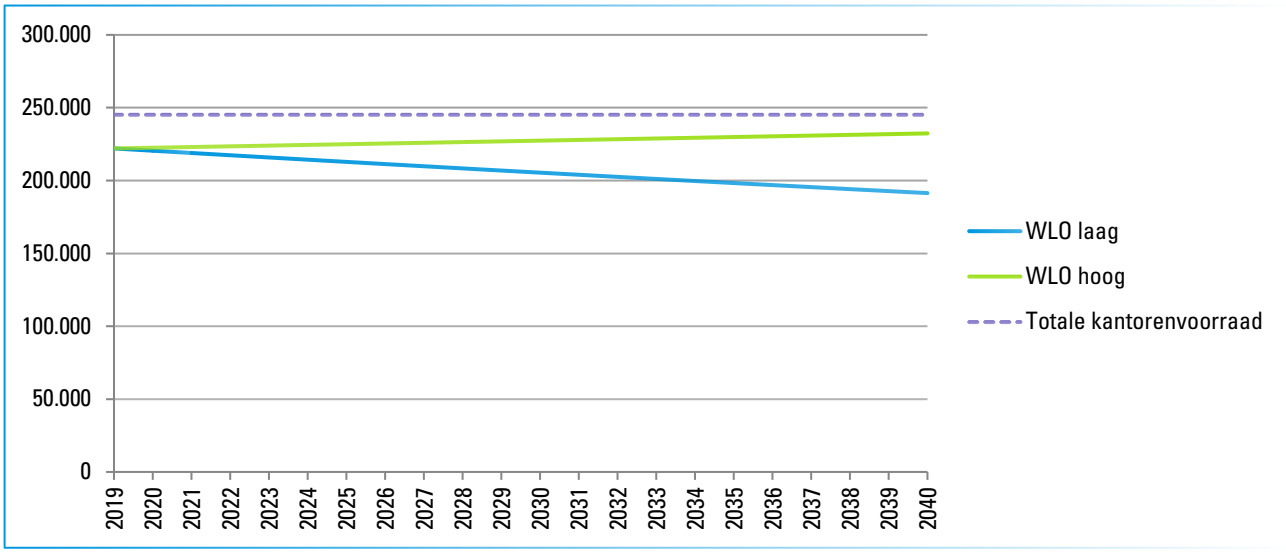

In bovenstaande confrontatie is de nog beschikbare harde plancapaciteit nog niet opgenomen. Er is in de regio nog een hard planaanbod van 85.000 m² vvo.

Tabel 23: Planaanbod op formele kantoorlocaties per 1 januari 2020[24]

Regio	Hard planaanbod tot 2030	Zacht planaanbod tot 2030
Kop van Noord-Holland	0	0
Regio Alkmaar	77.000 m²	0
West-Friesland	8.000 m²	2.000 m²

Bron: Provincie Noord-Holland, Monitor Werklocaties 2020. Peildatum: 1-1-2020.

Bovenstaande betekent dat de regio met een fors overaanbod aan kantoren kampt. Transformatie naar wonen (zoals deels ook al ingezet in Alkmaar bijvoorbeeld) is een middel om vraag en aanbod beter bij elkaar te laten aansluiten. De zachte plancapaciteit die er in de regio Alkmaar en West-Friesland is, voldoet kwantitatief niet aan een marktvraag. Kwalitatief schatten we in dat er alleen behoefte is aan toevoeging op echt goede locaties, zoals OV knooppunten.

Uitkomsten per subregio

In bijlage 4 ziet u de verwachte ontwikkeling van de kantorenvoorraad in gebruik per regio. We sommen hier de belangrijkste uitkomsten op.

- **Kop van Noord-Holland**: De kantorenvoorraad op kantoorlocaties in deze subregio is te klein in omvang om hier een macro-economische prognose voor uit te voeren.
- **Regio Alkmaar**: In het WLO-hoog scenario groeit de kantorenvoorraad in gebruik met circa 9.400 m² vvo tot 2040. Het WLO-laag scenario resulteert in een afname van de kantorenvoorraad in gebruik met circa 20.000 m² vvo tot 2040. Zowel in het hoge en lage scenario is de bestaande kantorenvoorraad kwantitatief voldoende is om in de toekomstige uitbreidingsvraag te voorzien.
- **West-Friesland:** In het WLO-hoog scenario groeit de kantorenvoorraad in gebruik met circa 2.400 m² vvo tot 2040. Het WLO-laag scenario resulteert in een afname van de kantorenvoorraad in gebruik met circa 10.500 m² vvo tot 2040. Zowel in het hoge en lage scenario is de bestaande kantorenvoorraad kwantitatief voldoende is om in de toekomstige uitbreidingsvraag te voorzien.

Impact corona

Sinds de coronacrisis werken veel mensen massaal thuis. Kantoren staan hierdoor nagenoeg leeg en men gebruikt alternatieve manieren voor communicatie (via telefoon en videoverbinding). Dit werkt prima, zo

[24] Voor achtergrond bij deze cijfers (om welke locaties gaat het?) verwijzen we naar de monitor van de provincie Noord-Holland

blijkt nu. Hierdoor kijken kantoorgebruikers opnieuw naar hun huisvesting. We verwachten daarom dat de coronacrisis de volgende effecten heeft op de kantorenmarkt: afname van het aantal kantoorbanen, minder druk op de kantorenmarkt en een structureel (verder) dalende kantoorquotiënt. Dat betekent kwantitatief dat de uitbreidingsvraag negatiever zou uitpakken ten opzichte van de raming, terwijl de huidige voorraad kwantitatief al voldoende ruimte biedt.

Allereerst zal de (negatieve) economische impact van het coronavirus betekenen dat er waarschijnlijk afscheid genomen wordt van inhuurkrachten en werknemers met een tijdelijk contract. Hierdoor daalt het aantal kantoorbanen en daarmee de ruimtedruk. Wanneer de economie zich weer herstelt, verwachten we dat de kantoorquotiënt verder zal afnemen. Thuiswerken gaat immers steeds gemakkelijker. Hierdoor zal het kantoor steeds meer transformeren naar een ontmoetingsplek. Dit betekent op korte termijn een snellere afname van het kantoorquotiënt, meer zorgvuldig ruimtegebruik (minder meters nodig), toename van het aantal serviced offices en co-working spaces en een nog sterkere voorkeur voor knooppuntlocaties waar het prettig werken, verblijven en wonen is. Ook het belang van gezondheid neemt toe. Hierdoor zijn duurzame, slimme kantoorgebouwen in een groene omgeving die uitstekend met het OV-bereikbaar zijn en een aantrekkelijke en gezonde mix van wonen, werken en verblijven bieden de grote winnaars. We verwachten daardoor dat het geconstateerde overaanbod in figuur 11 eerder in de richting van WLO laag zal zijn dan richting scenario WLO hoog.

4 Van raming naar programmering

U zoekt als provincie en regio's naar een gezonde balans in de werklocatieprogrammering. Daarvoor zijn in 2015/2016 regionale convenanten werklocaties gesloten in de regio's Alkmaar, De Kop en West-Friesland[25]. Tegelijk wilt u flexibel/adaptief kunnen zijn op het moment dat een ontwikkeling zich voordoet die afwijkt van de verwachtingen en leidt tot meer, minder of andere vraag. Zo was de inkt van de convenanten nog niet droog toen de datacenters kwamen. Ook trok de economie in 2015-2019 veel harder aan dan verwacht met meer bedrijvendynamiek tot gevolg. Actueel speelt de totaal onvoorziene coronacrisis.

In deze rapportage hebben we de uitbreidingsvraag in beeld gebracht en meerdere realistische 'knoppen' en 'kantelpunten' in de vraag benoemd (hoofdstuk 3) die zich op niveau van NHN of subregio voor kunnen doen. Daarmee is op basis van de huidige inzichten en toekomstverwachtingen zo goed als mogelijk inzichtelijk gemaakt wat de regio's aan vraag kunnen verwachten en wat elementen kunnen zijn die de raming positief of negatief beïnvloeden.

De vervolgstap is het actualiseren van de regionale afspraken/convenanten op basis van de raming. In perspectief van bovenstaande is het daarbij belangrijk de behoefteramingen niet te interpreteren als absolute waarheid waarmee de behoefte precies naar locatie kan worden toebedeeld, maar als goede indicatie voor de te verwachten ruimtevraag in NHN en de subregio's de komende jaren. Flexibiliteit/adaptiviteit en monitoring zijn nodig voor een goede uitvoering van het regionale werklocatiebeleid en de regionale afspraken. Waar nodig moet binnen de afspraken ruimte zijn om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen en moet aanpassing van de afspraken mogelijk zijn. Het is belangrijk om die adaptiviteit vanaf het begin goed in te bakken in de afspraken. Maar hoe doet u dat dan?

1. Maak eerst het doel helder met elkaar: waarom werken we samen bij werklocaties en waar werken we naar toe (toekomstbeeld)?

Wil regionale samenwerking bij werklocaties echt succesvol zijn, dan is het belangrijk om helder te hebben wat het doel is van die samenwerking, is onze ervaring. Ofwel: waar moet het toe leiden, wat levert het de regio(gemeenten) op? Concreet: wat is het toekomstbeeld van de regionale economie en de rol van werklocaties daarbinnen?

Idealiter stelt elke regio daarom – als begin en basis voor hun adaptieve afspraken – een duidelijk integraal toekomstbeeld op van hun werklocaties. Waarin is de regio economisch écht sterk (DNA)? Wat zijn de speerpuntsectoren? Welke rol spelen de verschillende werklocaties daarbij? Wat komt er qua vraag, ontwikkelingen, opgaven en ambities op de regio, de bedrijven en werklocaties af? Welke locaties zijn vanuit ruimtelijk-economisch perspectief, maar ook vanuit andere opgaven (o.a. energie, klimaat, circulair) essentieel als drager van de regionaal-economische transitie?

Daarbij is de koppeling met de bestaande voorraad werklocaties in de regio cruciaal. De raming raamt de uitbreidingsvraag, maar het zwaartepunt van de dynamiek ligt op de bestaande bedrijventerreinen en kantorenlocaties. Deze moeten daarom een nadrukkelijke(re) plek hebben in het regionale toekomstbeeld en de afspraken. De focus moet liggen op het toekomstbestendig houden en maken van de bestaande terreinen en het vraaggericht toevoegen wat écht meerwaarde heeft. In de eerste plaats natuurlijk vanwege de grote economische en werkgelegenheidswaarde die de bestaande werklocatievoorraad vertegenwoordigt. In de tweede plaats omdat op veel werklocaties grote opgaven en kansen liggen voor

[25] De convenanten zijn hier te raadplegen.

energietransitie, circulaire economie, klimaatadaptatie, digitalisering (o.a. robotisering, 3D-printing, cloud computing) en veiligheid/criminaliteit (ondermijning). De uitdaging is om zo goed mogelijk in te spelen op deze opgaven en kansen en deze te benutten voor een kwaliteitsslag op de werklocaties in NHN. De in 2019 uitgevoerde NEER-scans op bijna alle bedrijventerreinen in NHN bieden hiervoor een goede bouwsteen.

Vanuit het toekomstbeeld kunnen dan expliciete keuzes en afspraken worden gemaakt: welke werklocaties zijn sterk en toekomstbestendig en moet de regio koesteren, welke locaties moeten vernieuwd en toekomstbestendig gemaakt worden (herstructureren), welke locaties kunnen ook prima een andere invulling krijgen (transformatie) en welke locaties worden mogelijk nog in de portefeuille gemist en moeten worden toegevoegd?

Een regionaal toekomstbeeld op de werklocaties geeft richting aan het doel van de regionale samenwerking en is een stevige kapstok voor het maken van regionale programmeringsafspraken en een bijbehorende investeringsagenda (geld en capaciteit) voor werklocaties. Maar het toekomstbeeld kan ook goed gebruikt worden als propositie richting investeerders in de energietransitie en circulaire economie, en bijvoorbeeld richting de MRA: welke passende oplossing kunnen de regio's in NHN bieden aan bedrijven die door de woningbouwopgave in de MRA elders moeten vestigen?

Ter inspiratie verwijzen we naar het toekomstbeeld bedrijventerreinen van regio West-Brabant, zie bijgaande figuur en deze link.

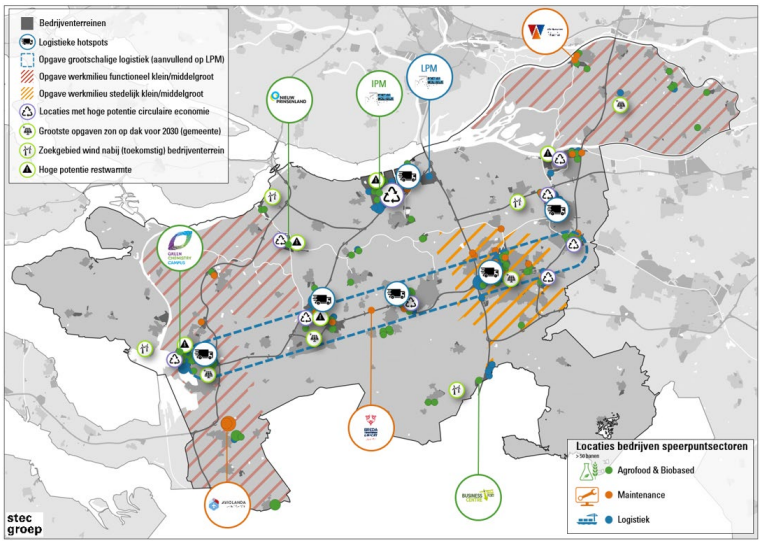

2. Gebruik bandbreedte van de behoefteraming, focus niet op één scenario en getal

Vervolgens kunnen de ramingen aan het toekomstbeeld worden gehangen. Doel van een adaptieve programmering is te komen tot een gezond evenwicht tussen vraag en aanbod waarbij zoveel mogelijk bedrijven op het gewenste bedrijventerrein of de best passende kantorenlocatie in NHN kunnen vestigen. Dus niet teveel aanbod omdat dit leidt tot een onderkoelde markt met onnodige leegstand, nieuw ruimtebeslag en waardedaling van investeringen, maar ook niet te weinig omdat dit zorgt voor oververhitting van de regionale werklocatiemarkt (sterk stijgende prijzen, rem op economie en werkgelegenheidsontwikkeling, etc.). Maar wel een programmering waarin flexibiliteit zit om in te spelen op veranderde omstandigheden.

Dit begint bij het hanteren van de bandbreedte (laag – hoog) uit de raming van de autonome uitbreidingsvraag. Dus niet kiezen voor één scenario en één getal om de regionale afspraken op te stoelen, zoals de vorige keer is gedaan. Dit heeft namelijk als risico dat de ruimtevraag (fors) wordt over- of onderschat. Immers, de werkelijke ontwikkeling van de ruimtevraag zal van jaar tot jaar fluctueren, afhankelijk van de conjunctuur[26]. Bovendien zijn er altijd onzekerheidsmarges waarbinnen de geprognosticeerde uitbreidingsvraag zich bevindt.

[26] Landelijke ervaringscijfers laten zien dat de uitgifte in de praktijk tussen het lage en hoge scenario beweegt. Uitgifte is bovendien niet geheel gelijk aan uitbreidingsvraag, want in uitgifte kan nog een deel vervangingsvraag zitten door onttrekking van bestaande terreinen. Zie Louw, E., & Olden, H. (2016). Vraag naar bedrijventerreinen te ruim ingeschat. Te raadplegen via: http://pure.tudelft.nl/ws/files/4691889/Paper_Louw_Olden_Vraag_naar_bedrijventerreinen_te_ruim_ingeschat_Plandag_2016.pdf

3. Completeer de bandbreedte zo nodig met additionele vraagcomponenten

Afhankelijk van de specifieke regionale situatie moeten aan de bandbreedte van de uitbreidingsvraag nog vraagcomponenten worden toegevoegd. Denk aan vervangingsvraag door onttrekking van bestaande (in gebruik zijnde) bedrijventerreinen, heel grote of bovengemiddeld veel vestigers van buiten (bijvoorbeeld overflow door verstedelijkingsopgave MRA), nieuwe beleidsambities en regiodeals, huisvesting van arbeidsmigranten op bedrijventerreinen en andere trends en ontwikkelingen, zoals energietransitie en circulaire economie, die mogelijk een extra ruimtebeslag vergen. Feit is dat veel van deze componenten op voorhand niet goed in een getal te ramen zijn en dat de ene component een stuk zekerder is dan de andere. Bovendien zijn er net zo goed componenten en beleidskeuzes te benoemen die tot minder ruimtevraag op bedrijventerreinen kunnen leiden. Denk aan meer inzet op menging in woon-werkgebieden en meer inzet op herstructurering en intensiever ruimtegebruik.

In onderstaand overzicht hebben we de belangrijkste componenten benoemd die in de NHN-regio's spelen en mogelijk een aanvullend positief/negatief vraageffect hebben. De precieze invloed op de ruimtebehoefte hangt af van twee factoren: enerzijds de omvang van het effect op de ruimte. Anderzijds is het de vraag hoe (on)zeker het is dat de trends ook echt gaan doorzetten in de periode 2020-2030 (en daarna). Omdat beide lastig te kwantificeren zijn, geven we de effecten weer in drie kleuren. Hieronder geven we de betekenis per kleur weer.

Inschatting effect op ruimtebehoefte tot 2030			Inschatting zekerheid trend/ontwikkeling		
sterk effect	matig effect	klein effect	(enige) zekerheid	onzeker	erg onzeker

Trend/ontwikkeling	Inschatting effect op ruimtebehoefte 2030	Inschatting zekerheid trend/ontwikkeling
Vervangingsvraag		

Op verschillende plekken in NHN kan op termijn sprake zijn van vervangingsvraag (zie voor toelichting op dit begrip de uitleg in paragraaf 3.1) omdat bedrijventerreinen transformeren naar gemengde stedelijke gebieden met woningbouw. In Alkmaar gaat het om de bedrijventerreinen die gelegen zijn in het ontwikkelgebied van het Alkmaars Kanaal. De gemeente gaat ervan uit dat deze transformatie zeer zeker is. Bedrijventerreinen dicht bij het stationsgebied van Heerhugowaard en Langedijk ondergaan ook transformatie. In Hoorn wordt onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor transformatie op de Berkhouterweg en Gildenweg. In Den Helder is bedrijventerrein Westoever mogelijk in beeld hiervoor. In totaal beslaan deze bedrijventerreinen nu tientallen hectares, waardoor in potentie een forse vervangingsvraag kan ontstaan. Het effect van deze ontwikkeling is daarom sterk. Tegelijk zijn veel transformatieplannen nog in de fase van planvorming en duren deze trajecten altijd lang (10-20 jaar is geen uitzondering). We beoordelen deze trend daarom in de periode 2020-2030 als onzeker op dit moment.

Trend/ontwikkeling	Inschatting effect op ruimtebehoefte 2030	Inschatting zekerheid trend/ontwikkeling
Opkomst gemengde gebieden	Hier niet van toepassing want meegenomen in de kwantitatieve behoefteraming	

De vervangingsvraag die hiervoor is beschreven is een gevolg van de trend dat er steeds meer behoefte lijkt te zijn aan gemengde gebieden waar wonen, werken en voorzieningen worden gecombineerd. Gemengde gebieden kunnen voordelen bieden ten opzichte van monofunctionele gebieden. Denk aan efficiënt ruimtegebruik, minder vervoersbewegingen, beter gebruik van openbaar vervoer en extra levendigheid. Steeds vaker wordt bij gebiedsontwikkeling ook gekeken naar zogenaamde 'koppelkansen': denk aan toepassing van duurzame energie via zonnepanelen op daken bijvoorbeeld, of vergroenen van publieke en private kavels. Als meer bedrijven zich vestigen in gemengde gebieden, kan dit ten koste gaan van de vraag naar (traditionele) bedrijfskavels op bedrijventerreinen. Met deze trend houden we rekening in de behoefteraming (o.a. door de inschatting van de locatietypevoorkeur). We beoordelen hier het effect op de ruimtebehoefte daarom niet. We verwachten wel dat deze trend doorzet. De Vaandel Zuid (Dijk en Waard) speelt al in op deze ontwikkeling.

Trend/ontwikkeling	Inschatting effect op ruimtebehoefte 2030	Inschatting zekerheid trend/ontwikkeling
Opties en reserveringen		

Grond op bedrijventerreinen wordt vaak gereserveerd voor een geïnteresseerde partij. Veel gemeenten werken met (betaalde) opties, die al dan niet tijdelijk zijn. In de praktijk worden die opties (meerdere keren en langere tijd) verlengd. Gronden die onder optie of gereserveerd zijn behoren wel tot het uitgeefbare aanbod. Uiteraard zijn ze niet meer beschikbaar voor iedere nieuwe geïnteresseerde partij, maar de vraag van bedrijven die opties en reserveringen hebben lopen, behoort tot de geraamde autonome uitbreidingsvraag. Op het moment dat de gronden daadwerkelijk worden uitgegeven, worden dus zowel het aanbod als de geraamde uitbreidingsvraag met hetzelfde aantal hectares 'afgeraamd'. Netto is het effect op de geraamde uitbreidingsbehoefte dus 0.

Trend/ontwikkeling	Inschatting effect op ruimtebehoefte 2030	Inschatting zekerheid trend/ontwikkeling
Digitalisering en automatisering		

Digitalisering is een trend die vrijwel alle bedrijven toepassen in hun bedrijfsvoering. Van de digitalisering van de administratie tot het toepassen van robots. Het ruimte-effect van deze digitalisering is divers. Enerzijds kan automatisering en robotisering in die industrie en logistiek tot meer ruimtevraag leiden. Maar als die ruimte ook in de hoogte gevonden kan worden kan er juist met de bestaande ruimte efficiënter worden omgesprongen. Ook het digitaliseren van archieven leidt (enige) ruimtewinst. Aan de andere kant van het spectrum staan ontwikkelingen zoals de behoefte aan datacentra, die uiteraard ook samenhangt met digitalisering maar dan op een hoger schaalniveau. Als nieuwe datacentra op bedrijventerreinen landen neemt het aanbod aan bedrijfskavels af, waardoor de behoefte per saldo groter wordt (of het overaanbod kleiner).

Trend/ontwikkeling	Inschatting effect op ruimtebehoefte 2030	Inschatting zekerheid trend/ontwikkeling
Sterkere lokale industrie (door kortere ketens en reshoring)		

De coronacrisis laat zien dat het huidige systeem van lange aanvoerketens die afhankelijk zijn van producenten ver weg, kwetsbaar is. In de markt wordt nu volop gesuggereerd (en op plaatsen is dit ook al zichtbaar) dat productie weer dichterbij wordt gehaald (zogenaamde reshoring) of ketens worden verkort. In de agrifood zijn kortere ketens al enkele jaren de trend. Onder invloed van de steeds kritischer consument die het eten liefst direct van de boer op zijn of haar bord wil krijgen. Voor foodbedrijven zijn minder schakels uiteraard ook efficiënter. Als deze trends zich doorzetten kan de lokale industrie hier zeker van profiteren en om meer ruimte gaan vragen dan nu geprognosticeerd in onze kwantitatieve raming.

Trend/ontwikkeling	Inschatting effect op ruimtebehoefte 2030	Inschatting zekerheid trend/ontwikkeling
Overloop van vraag uit MRA		

In verschillende delen van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) neemt de druk op werklocaties toe als gevolg van transformatie naar woningbouw en/of gemengde gebieden. De noordkant van de MRA (Amsterdam, Zaanstad) kent vrijwel nauwelijks nog vrij uitgeefbaar aanbod van bedrijfskavels. Bedrijven die een alternatieve vestigingslocatie zoeken richten hun blik daarom ook buiten de MRA. Het is niet onrealistisch dat regio Alkmaar en Hoorn daarvoor ook in beeld komen. De ligging aan A9 en A7 zijn daar een belangrijke verklaring voor, maar ook de beschikbaarheid van grotere kavels in hogere milieucategorieën. Dichter bij de MRA zijn echter ook nog andere alternatieven (zoals de Baanstee in Purmerend, maar ook Almere). In de huidige bedrijvendynamiek zien we dat Amsterdam een belangrijke magneet is voor bedrijven vanuit NHN en we verwachten dat dat voor veel bedrijven ook wel zo zal blijven. Het gaat dan overigens vooral om kantoorhoudende bedrijven. Al met al verwachten we dat er wel enige overloop vanuit de MRA zal zijn richting NHN de komende tien jaar.

Trend/ontwikkeling	Inschatting effect op ruimtebehoefte 2030	Inschatting zekerheid trend/ontwikkeling
Tekort aan (flexibele) arbeidskrachten		

De behoefteraming gaat uit van een groei van werkgelegenheid. De beschikbaarheid van voldoende (gekwalificeerd) personeel wordt echter wel steeds nijpender. De geraamde behoefte volgens scenario WLO Hoog heeft als aanname dat de groei van het aantal banen ook ingevuld kan worden. De provinciale bevolkingsprognose gaat uit van een daling van de beroepsbevolking. Dit betekent dat om arbeidsmigratie nodig is om de geraamde groei te realiseren. Als het tekort aan arbeidskrachten oploopt, zal de geraamde uitbreidingsvraag dan ook niet gerealiseerd kunnen worden. Dit heeft een negatief effect op de ruimtevraag. Vooralsnog gaan we er niet vanuit dat de vraag naar arbeid niet ingevuld wordt, dus we zetten deze trend op 'onzeker'. De huisvesting van buitenlandse werknemers op bedrijventerreinen is ook een veel terugkerend thema. Uitgifte van bedrijfskavels voor huisvesting zorgen er uiteraard voor dat het aanbod afneemt, en de behoefte per saldo toeneemt. Dit effect is echter (zeer) beperkt. Allereerst omdat het provinciale uitgangspunt is dat huisvesting in principe niet op bedrijventerreinen plaatsvindt, tenzij… Op de tweede plaats omdat het hooguit gaat om een of enkele hectares voor een of enkele voorzieningen.

Trend/ontwikkeling	Inschatting effect op ruimtebehoefte 2030	Inschatting zekerheid trend/ontwikkeling
Veranderende inrichting productieprocessen en activiteiten		

Onder invloed van verschillende (next economy) trends passen bedrijven hun interne productieprocessen maar ook het type activiteiten waar ze zich primair op richten. Zo hebben veel klanten van transportbedrijven een groeiende vraag naar opslagruimte. Onder invloed van de buffereconomie hebben (productie)bedrijven steeds meer de behoefte aan voorraad die dichtbij beschikbaar is, in plaats van de just in time delivery die ze voor de coronacrisis hanteerden. Dit leidt tot een verschuiving van activiteiten bij transportbedrijven die, naast alleen vervoer en transport, ook steeds meer gevraagd worden om voorraden voor hun klanten aan te houden. Circulaire productieprocessen zorgen ervoor dat afval weer grondstof kan zijn. Dit kan leiden tot meer opslag van afvalproducten of halffabricaten. Al met al leidt deze trend, die we met enige zekerheid zien doorzetten tot meer ruimtevraag.

Trend/ontwikkeling	Inschatting effect op ruimtebehoefte 2030	Inschatting zekerheid trend/ontwikkeling
Energietransitie: productie waterstof		

Productie van waterstof (zowel 'groen' als 'blauw') leidt tot een ruimtevraag voor de productie zelf en voor voorzieningen faciliterend hieraan. Denk aan voorzieningen in de offshore, tanken, opslag van CO_2, et cetera. Het havengebied Den Helder; vanuit de markt wordt aangegeven dat deze ontwikkelingen nog wel tijd vergen en de komende tien tot zelfs mogelijk twintig jaar nog onzeker zijn. Waterstof is vooral ook een drager van energie. Over de opslag van energie leest u hierna.

Trend/ontwikkeling	Inschatting effect op ruimtebehoefte 2030	Inschatting zekerheid trend/ontwikkeling
Energietransitie: duurzame opwek en opslag van energie		

Bedrijventerreinen zijn al in beeld voor de opwek van duurzame energie via zon en wind. In de RES is hieraan veel aandacht besteed. In reactie op de RES heeft het Economisch Forum het advies 'van Kaart naar Vaart opgesteld'. De ambities op het gebied van de energietransitie en bedrijventerreinen gaan daarin volgens het Economisch Forum nog verder. Er worden onder andere voorstellen gedaan voor innovatieve toepassingen van smart grids, energieopslag (bijvoorbeeld in accu's, waterstof of warmte) op bedrijventerreinen. Als locaties voor grootschalige duurzame opwek via wind en zon op daken lijken bedrijventerreinen hiervoor een logische plek. De ruimtevraag die hiermee samenhangt zal naar verwachting niet heel fors zijn. Het is ook onzeker of deze trend zich al de komende tien jaar manifesteert. Wij verwachten vooral effecten op iets langere termijn (zie ook de verwachtingen ten aanzien van waterstof hiervoor). Overigens: als zonneparken en windmolen worden gepland op bedrijventerreinen (of uitgeefbare hectares vanwege overaanbod uit de markt worden genomen) dan is de invloed op de ruimtebehoefte

uiteraard wel groot. We gaan er echter van uit dat toepassing van de zonneladder ertoe leidt dat vooral bedrijfsdaken zullen worden gebruikt. [27]

Trend/ontwikkeling	Inschatting effect op ruimtebehoefte 2030	Inschatting zekerheid trend/ontwikkeling
Intensivering en herstructurering	Maar: *negatieve* ruimtevraag	Afhankelijk van beleidskeuze

Tot slot aandacht voor een beleidskeuze, namelijk kiezen voor intensivering en herstructurering. Mede onder invloed van aandacht voor duurzaam ruimtegebruik, de verdozingsdiscussie en het optimaal benutten van bestaand stedelijk gebied kan het een beleidskeuze zijn om (een deel van) de ruimtevraag binnen de bestaande voorraad op te vangen. Dat kan niet alleen in de breedte (maximaal bebouwingspercentage verruimen) maar ook in de hoogte (bouwhoogtes verruimen). Niet ieder bedrijf kan de hoogte in, en nog meer van de kavel bebouwen is vanuit parkeerdruk die toch al vaak hoog is, zeker overal niet wenselijk. Toch kan intensiever ruimtegebruik en herstructurering waarmee ruimtewinst te behalen is (denk aan het herontwikkelen van grootschalige, extensief gebruikte kavels), een beleidsdoelstelling zijn. Het zorgt ervoor dat bestaand stedelijk gebied zo optimaal mogelijk gebruikt wordt, en kan ervoor zorgen dat er geen open ruimte wordt omgezet in nieuw bedrijventerrein als dat niet strikt noodzakelijk is. Inzetten op intensiever ruimtegebruik, al dan niet via herstructurering heeft direct gevolg op enkele van de ramingsparameters. Met name de terreinquotiënt daalt daardoor. Dit zorgt ervoor dat de uitbreidingsvraag eerder richting de onderkant van de bandbreedte zal gaan. De provincie Utrecht bijvoorbeeld heeft de nadrukkelijke beleidskeuze gemaakt om een deel van de uitbreidingsvraag op bestaande bedrijventerreinen te laten landen [28].

Voorgaande pleit vooral voor het in de regionale programmering beschikbaar houden van speelruimte om op deze ontwikkelingen te kunnen anticiperen; zowel naar boven (meer vraag) als naar beneden (minder vraag). Ook pleit dit voor duidelijke beleidskeuzes: waar wil de regio voor gaan? Willen we ook echt alle vraag bedienen of willen we focus aanbrengen? Het regionale toekomstbeeld (zie 1) vormt hiervoor de basis.

4. Werk hiervoor een regionaal en vraaggericht handelingsperspectief uit

Vervolgens gaat het erom dat elke regio voor de bandbreedte van de vraag een handelingsperspectief uitwerkt. Doel daarbij moet zijn om een zo goed mogelijke kwalitatieve match tussen de verwachte vraag en het (plan)aanbod te realiseren.

Voor het lage scenario zorgt de regio ervoor dat het aanbod sowieso gereed en kwalitatief passend is voor uitgifte, voor zover dat al niet het geval is. We adviseren om het handelingsperspectief voor het hoge scenario – plus eventuele additionele vraagcomponenten – te voorzien van een werkwijze en (regionaal) besluitvormingsproces over hoe en wanneer (plannen voor) bedrijventerreinen of bedrijventerreinuitbreidingen in voorbereiding of in uitvoering worden genomen. *NB. Het gaat daarbij om de huisvestingsvraag van bedrijven die aantoonbaar niet gefaciliteerd kan worden in de bestaande voorraad, op terreinen die in uitgifte zijn of op locaties die al ontwikkeld kunnen worden in de regio (hard bestemmingsplan). In dat geval is mogelijk behoefte aan een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling (programmeringsvraag).*

Het is belangrijk dat de regio vastlegt hoe de regionale af- en instemming van deze mogelijke nieuwe ontwikkelingen geborgd is en hoe zij (met de provincie) de vinger aan de pols houdt. Voorbeelden van dingen die regio's hierbij kunnen regelen met elkaar:

- Regionale segmenteren op basis van kwalitatieve profielen: binnen de (uitbreidings)vraag worden verschillende doelgroepen onderscheiden. De doelgroepen hebben onderscheidende wensen en eisen

[27] De netcapaciteit van het stroomnet moet uiteraard voldoende zijn om duurzame opwek mogelijk te maken. Smartgrids kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het ontlasten van het net.
[28] Om dit te realiseren heeft de provincie bijvoorbeeld een verdiepend onderzoek (Stec Groep, 2020) naar de mogelijkheden voor intensivering en meervoudig ruimtegebruik laten uitvoeren. Daarnaast gaat het bijvoorbeeld om sturen hierop via eisen aan de regionale programmeringsafspraken en eventueel extra middelen beschikbaar stellen aan de Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht (OMU) om deze ambities bij herontwikkeling van bestaande bedrijventerreinen waar te maken.

aan de vestigingslocatie, en daardoor ook een verschillende verhuisradius en marktoriëntatie. Bedrijven zoeken bij een ruimtevraag in een bepaald gebied, waardoor aanbod in dat zoekgebied met elkaar concurreert. Gebieden/nieuwe terreinen binnen dat zoekgebied moeten geen 'last' krijgen in hun (Ladder)onderbouwing van regionaal aanbod dat buiten het zoekgebied van de bedrijven valt. Door als regio duidelijk af te spreken welke doelgroepen op de regionale bedrijventerreinenmarkt zijn te onderscheiden en welke marktregio (en dus schaalniveau van regionale afstemming) hierbij wordt gehanteerd, wordt een belangrijke basis gelegd voor een zo goed mogelijke kwalitatieve match van vraag en aanbod. De kwalitatieve segmentering en afspraken vormen zo een stevige basis onder de (ladder)onderbouwing van eventuele nieuwe of herprofilering van bestaande terreinen.

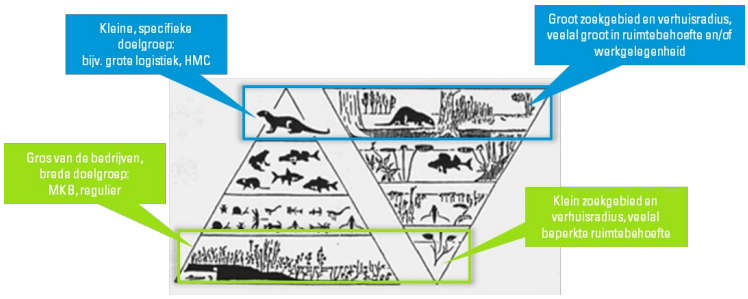

- Vraaggericht ontwikkelen: dit houdt in het pas (nieuw) ontwikkelen van een bedrijventerrein of kantorenlocatie als er een concrete vraag ligt. Hiermee wordt bedoeld dat niet alle voorziene vraag direct wordt vertaald in harde plancapaciteit/bestemmingsplannen, maar dat er wordt gekozen voor het hard maken van een kleiner deel van die vraag en het flexibel houden van het overige deel van de vraag. Daarmee kan de marktvraag passender bediend worden, kan er geen programmatische overaanbod meer ontstaan en heeft de regionale programmering ook minder last van conjuncturele fluctuaties. *NB. De huidige situatie is dat twee van de drie NHN-regio's – regio Alkmaar en De Kop – naar verwachting (kwantitatief) nog voldoende harde planvoorraad voor het huisvesten van meerdere bedrijven hebben. Als een bedrijf met een concrete vraag aantoonbaar (bijvoorbeeld een heel sterk lokaal gebonden bedrijf, met een forse lokale werkgelegenheidsfunctie en/of met een heel specifiek programma van eisen waarvoor verplaatsing echt geen optie is) niet gehuisvest kan worden in de bestaande harde planvoorraad, bijvoorbeeld omdat die voorraad kwalitatief niet passend is (te maken), dan zou voor deze vraag vraaggericht ontwikkeld kunnen worden.*
- Daarbij kan gebruik worden gemaakt van de mogelijkheden die de Ladder voor duurzame verstedelijking sinds 2017 biedt (zie ook box hieronder). Met de vernieuwde Ladder is het mogelijk om de Laddertoets door te schuiven van een moederplan met uitwerkingsplicht of wijzigingsbevoegdheid naar het moment van vaststellen van het uitwerkings- of wijzigingsplan. Het 'spelen' hiermee biedt mogelijkheden om de vraag- en aanbodsituatie te optimaliseren. Immers, een uitwerkingsplicht of wijzigingsbevoegdheid waarbij de Laddertoets is doorgeschoven, telt niet mee als harde plancapaciteit bij de onderbouwing van behoefte aan andere nieuwe stedelijke ontwikkelingen. Dit biedt kansen bij gewenste nieuwe ontwikkelingen, maar ook bij het deprogrammeren van plannen waar geen vraag naar is. Zie voor meer informatie de botsproeven doorschuiven Laddertoets.
- Concrete, praktische afspraken vastleggen, zoals het pas starten met de bestemmingsplanprocedure c.q. het vaststellen van het uitwerkings- of wijzigingsplan van een nieuw terrein als er sprake is van concrete vraag óf wanneer 70 of 80% van een gekoppeld (lees: vergelijkbaar type) terrein is uitgegeven óf als blijkt dat een bepaalde gevraagde kwaliteit in de regionale werklocatieportefeuille ontbreekt.
- Afscheid nemen van plannen die het echt niet (meer) worden: in het verleden van aanbodgericht ontwikkelen is op diverse plekken NHN harde plancapaciteit ontstaan. Om in te toekomst flexibel en adaptief te kunnen programmeren is het wenselijk om blijvend te monitoren. Jaarlijks moet daarom in de regio's worden bekeken of er sprake is van locaties die het echt niet meer worden (geen vraag) en waarvoor deprogrammering van dat harde aanbod nodig is om vraaggericht te kunnen blijven ontwikkelen op goede, kwalitatief gewenste plekken.

MOGELIJKHEID OM SNEL TE KUNNEN LEVEREN BINNEN HUIDIG RO-INSTRUMENTARIUM

De snelste mogelijkheid is binnen het bestemmingsplan rechtstreekse vestigingsmogelijkheden te bieden. Er wordt harde plancapaciteit op de plank gelegd. Deze vorm van bestemmen sluit niet (geheel) aan bij vraaggericht ontwikkelen en het houden van flexibiliteit om in te kunnen spelen op de actuele marktvraag.

Met de aanpassing in de Ladder in 2017 bieden de flexibiliteitsinstrumenten van de Wro (wijzigen, uitwerken en binnenplans afwijken) ook mogelijkheden. Immers, met deze aanpassing is het mogelijk geworden om de onderzoekslast door te schuiven naar het uitwerkings- of wijzigingsplan. Belangrijk is wel dat in beginsel ook de te wijzigen of uit te werken bestemming binnen de planperiode (overwegend 10 jaar) uitvoerbaar moet zijn. Bovendien is een doorgeschoven Ladder om nieuwe plannen door te zetten minder gewenst bij overprogrammering. Sowieso is het voor succesvol gebruik van dit instrument belangrijk om goede regionale afspraken te maken over hoe met de doorgeschoven Ladder wordt omgegaan in de programmering. Hierbij is een belangrijke functie weggelegd voor de provincie. Deze heeft hierin een begeleidende en corrigerende rol. Provinciale doorzettingskracht om afspraken te bekrachtigen, gewaarborgd in de omgevingsverordening, heeft daarbij sterke meerwaarde. Daarnaast draagt de provincie nog een andere verantwoordelijkheid met betrekking tot de omgevingsverordening. Een tussentijdse wijziging hiervan (zonder overgangsrecht) kan de ontwikkelmogelijkheden van plannen met een uitgestelde Laddertoets namelijk negatief beïnvloeden. Dit dwingt de provincie om de belangen van stakeholders hierbij omtrent de Ladder goed af te wegen en hier transparant en op tijd over te communiceren.

De derde mogelijkheid is dat door middel van een buitenplans projectbesluit of een postzegelbestemmingsplan planologische medewerking wordt verleend. Gekozen kan worden voor het maken van een Masterplan voor het totale bedrijventerrein, maar waarvoor slechts voor een beperkt deel een bestemmingsplan op- en vastgesteld wordt. In de toelichting van het Masterplan wordt onderbouwd en gemotiveerd onder welke voorwaarden een nieuw deelplan in procedure kan worden gebracht en/of gebruik kan worden gemaakt van de buitenplanse afwijkingsmogelijkheden (bijvoorbeeld aantoonbare binding met plek, geen geschikte alternatieven beschikbaar, bovenregionaal afgestemd, etc.).

5. Nul euro voor het plan, een miljoen voor de uitvoering: stevige en slagvaardige regionale samenwerking die past bij adaptieve programmering

Papier is geduldig: regionale afspraken gaan alleen werken als hier ook echt naar gehandeld wordt (!). Dus niet eerst lokaal alle procedures doorlopen en volledig draagvlak laten ontstaan en dan pas regionaal afstemmen – of wat scherper gezegd: ter info het plan naar de buren sturen – maar direct vanaf het begin de regiogemeenten ambtelijk en bestuurlijk meenemen. Op dat vlak zijn nog stappen te zetten in NHN. Daarnaast ook meer strategisch en integraal werklocatiebeleid voeren in het samenhang met flankerende succesvoorwaarden, opgaven en kansen, zoals de arbeidsmigrantenkwestie, energievoorziening en bijvoorbeeld keuzes rondom vrijkomende agrarische bedrijfslocaties. Een regionaal toekomstbeeld, zoals hiervoor geschetst (zie 1), vormt hiervoor een belangrijke basis, maar uiteindelijk gaat het om *doen*.

We adviseren een duidelijke regionale samenwerkingswijze (procedure) vast te leggen wanneer een huisvestingsvraagstuk van een bedrijf regionaal afgestemd moet worden en wanneer die tot een (regionaal) programmeringsvraagstuk voor een nieuwe werklocatieontwikkeling leidt. Immers, op het moment dat de huisvestingsvraag niet opgevangen kan worden in de bestaande voorraad of op nog beschikbare (hard planaanbod) nieuwe locaties in de gemeente/regio, dan komt dit aan de orde. Daarbij is het van de omvang en aard (en daarmee reikwijdte) van de ontwikkeling afhankelijk of dit altijd op regionale schaal afgestemd moet worden. Ook gaat het erom om daarbij helder aan te geven via welke (regionale) ambtelijke en bestuurlijke tafel het afstemmings- en besluitvormingsproces verloopt[29].

Daarbij hoort een robuuste monitorsystematiek, zowel van de aanbod- als de vraagkant van de werklocatiemarkt:

- Aanbod: hoe ontwikkelt het aanbod aan bedrijventerreinen en kantorenlocaties zich? Zowel van de bestaande terreinen en de terreinen in uitgifte, maar ook wat betreft kwaliteiten en plannen waarover afspraken zijn gemaakt in de regio. Hoe is de voortgang van de plannen? Worden ze ook echt allemaal

[29] Zie ter inspiratie bijvoorbeeld de regionale samenwerkingsafspraken bedrijventerreinen die de regio West-Brabant eind vorig jaar heeft vastgesteld (Regionale afspraken bedrijventerreinen 2019-2023, Stec Groep in opdracht van Regio West-Brabant, 2019).

ontwikkeld of zijn er wellicht blokkades? Met de monitor werklocaties heeft de provincie Noord-Holland – samen met het Ontwikkelingsbedrijf NHN – de monitoring van de aanbodzijde al behoorlijk goed op orde en gefaciliteerd naar de (regio)gemeenten. Wel constateren we uit het ramingstraject dat er af en toe foutjes in de monitoring sluipen. Dit roept ongewild vragen op over betrouwbaarheid van de data en is simpelweg onhandig bij de uitvoering van ramingen, het maken van afspraken en het volgen van de situatie op de regionale bedrijventerreinenmarkten. Belangrijk dus om deze foutenlast tot het minimum te reduceren.

- Vraag: hoe ontwikkelt de vraag zich? Feitelijk is daar weinig informatie over nu. Via de monitor werklocaties is zicht op de uitgifte van bedrijventerreinen, maar dit zegt nog niet alles over de daadwerkelijke ontwikkeling van de uitbreidingsvraag. Die is immers het saldo van vraag en onttrekking van bedrijventerreinen. Belangrijkste manco is dat de vraag pas elke vier of vijf jaar weer in beeld komt, via de nieuwe ramingen. Het zou sterk zijn als er meer 'real-time' inzicht is in de te verwachten vraag. Denk aan het samenstellen van een set aan voorspellende indicatoren, zoals inzicht in snelle groeiers (werkgelegenheid, ruimte), geplande investeringen, vergunningaanvragen, huidige ruimtedruk op kavels en terreinen, et cetera. Het lijkt ons goed als provincie en Ontwikkelingsbedrijf het voortouw nemen om hiervoor een tool te ontwikkelen en ook afspraken maken met gemeenten over het aanleveren van (een deel van) de gegevens.

In het verlengde hiervan adviseren we het uitbouwen van de in de regio structureel aanwezige overleggen met bedrijfsleven binnen de regio's. In kader van de behoefteraming zijn consultatiesessies gehouden en het zou goed zijn als dit gesprek regelmatig plaatsvindt, zoals ook aangegeven tijdens de marktconsultatie. Denk aan een (half)jaarlijks overleg met een goede dwarsdoorsnede van bedrijven – maar ook intermediairs – om gezamenlijk te bespreken wat de actuele ontwikkelingen op bedrijventerreinen- en kantorenmarkt zijn en of dit om aanscherpingen van de programmering vraagt. Belangrijk: het moet géén praatclub zijn, waar verder weinig mee gebeurt. Wat goed werkt is een agenderend overleg te organiseren, om aan de hand van de monitor-resultaten consequenties te trekken over de bestaande locaties, harde plancapaciteit en eventuele nieuwe plannen voor en concrete vraag naar bedrijventerreinen en kantoren.

Tot slot wordt idealiter in regioverband gezorgd voor een gezamenlijk bedrijvenloket waarin huisvestingsvraagstukken van gevestigde en nieuwe bedrijven worden besproken/gemonitord en zo *het juiste bedrijf op de juiste plek* landt. Daarbij kan een ondergrens gehanteerd worden, dus bijvoorbeeld alleen het regionaal behandelen van bedrijven/huisvestingsvragen vanaf een 0,5 hectare. Daarnaast is een belangrijk criterium dat het om huisvestingsvraagstukken gaat die niet in het huidige bestemmingsplan (immers, dan kan gewoon een omgevingsvergunning worden verstrekt) en/of huidige regionale afspraken passen. Een dergelijk regionaal bedrijvenloket helpt om ondernemers optimaal te begeleid bij de huisvesting en verplaatsing/uitbreiding van het bedrijf. Ook levert het directe marktinput naar monitoring en actualisatie van de vraag/behoefte voor de regionale afspraken en naar de (Ladder)onderbouwing voor eventuele nieuwe ontwikkelingen. Een regio die hier ver mee is en positieve ervaringen mee heeft is bijvoorbeeld Stedelijk Gebied Eindhoven, waar ze samenwerken in zogenaamde '1-loket'. Het Ontwikkelingsbedrijf (dat de rol ook al heeft) kan hierin ook een rol spelen als 'spin in het web'. In het verleden is in NHN hiervoor al een bedrijfshuisvestingsprotocol opgesteld, dit zou eventueel geactualiseerd kunnen worden.

5 Eerste adviezen per regio

5.1 Inleiding

In hoofdstuk vijf hebben we enkele algemene handvatten gepresenteerd die kunnen helpen om tot regionale programmeringsafspraken te komen. We geven in dit hoofdstuk nog enkele eerste regiospecifieke adviezen. We doen dit op basis van de kwantitatieve confrontatie van vraag en aanbod en de kwalitatieve aspecten van de behoefteraming.

5.2 Kop van Noord-Holland

Zuiver kwantitatief zien we in de Kop meer aanbod aan bedrijventerreinen dan uitbreidings- en vervangingsvraag tot 2030 (en 2040). In de Kop zijn in het verleden additionele ruimtevragers (specifiek datacenters) geland, deels ook op bedrijventerreinen. Dit kan een grote invloed hebben op de vraag-aanbodconfrontatie, omdat het regelmatig grootschalige ruimtevragers betreft. Een raming maken van additionele vraag is erg lastig. Er in het aanbod rekening mee houden dus ook. Wat wel kan, is als regio definiëren met welke ontwikkelingen wel, en met welke ontwikkelingen geen rekening gehouden wordt. Enkele voorbeelden: wil de regio ruimte bieden aan (zeer) grootschalige logistieke ontwikkelingen ‘van buiten’? Wil de regio inspelen op de ontwikkelingen in opwek en opslag van nieuwe vormen van energie, zoals waterstof? Et cetera. Door met elkaar beter af te pellen aan welke ontwikkelingen (zeker) wel, welke (zeker) niet en aan welke ontwikkelingen alleen onder voorwaarden (en welke voorwaarden dan) medewerking wordt verleend, ontstaat meer grip op met welke additionele vraag de regio rekening houdt.

In de kwalitatieve confrontatie valt op dat vrijwel iedere gemeente nog aanbod heeft dat geschikt is voor alle doelgroepen. Met uitzondering van Texel, waar helemaal geen aanbod meer is. Maar de confrontatie op gemeenteniveau zegt niet alles. Op lokaal niveau (gemeente of zelfs kern) kunnen bedrijven uitbreidingswensen hebben. Maak als gemeenten afspraken met elkaar hoe daar mee om wordt gegaan. Worden lokale uitbreidingen nog toegestaan? Worden bedrijven vanaf een bepaalde omvang naar een regionaal bedrijventerrein begeleid? Bedrijven kiezen uiteraard zelf hun vestigingslocatie, maar u kunt bedrijven wel adviseren wat op langere termijn de meest toekomstbestendige locatie is voor een bedrijf, bijvoorbeeld gelet op uitbreidingsmogelijkheden, eventuele overlast die vrachtverkeer gaat veroorzaken, bereikbaarheid, etc. Dit zijn wezenlijke vragen om als regio antwoord op te formuleren. Ons advies hierin is dat niet iedere kern of gemeente alle soorten bedrijvigheid hoeft te kunnen faciliteren. Regionale bedrijventerreinen voorzien in de vraag naar grootschalige kavels of milieuhinderlijke bedrijvigheid. Als dat betekent dat een bedrijf dat groeit op een gegeven moment de stap moet maken van een lokaal terrein naar een regionaal terrein, ontstaan daardoor op de achtergelaten plek vaak ook weer kansen voor startende ondernemers. Gebruik het bestaande onderzoek naar toekomstbestendige bedrijventerreinen om een scherp beeld te hebben van de locaties die ruimtelijk-economisch onder druk staan. Daar is extra aandacht voor de bestaande voorraad nodig. Verder valt op dat al het aanbod ook (geheel) geschikt is voor de doelgroep ‘bouw, handel en reparatie’. Voorkomen moet worden dat terreinen onbedoeld met elkaar gaan concurreren, en eventuele nieuwe ontwikkelingen Laddertechnisch ‘op slot’ zetten. Door er bijvoorbeeld voor te kiezen een of enkele grotere locaties (deels) specifiek aan te wijzen voor grootschalige ontwikkelingen, en dat dus ook planologisch te borgen, kan ook ruimte gecreëerd worden voor kwalitatieve toevoegingen.

5.3 Regio Alkmaar

In totaal kent de regio Alkmaar 80 hectare direct uitgeefbaar aanbod aan bedrijventerreinen. De regio heeft sinds de vorige raming werk gemaakt van het uit de markt nemen van aanbod. Circa 53 hectare is daardoor

niet meer direct uitgeefbaar. Het nu nog direct uitgeefbare aanbod is voldoende voor alle uitbreidings- en vervangingsvraag in het lage economische scenario. In het hoge economische scenario kan een tekort ontstaan als voor 2030 ook de vervangingsvraag gerealiseerd wordt.

De additionele vraag voor de regio Alkmaar zou onder andere kunnen komen van bedrijvigheid die in de MRA geen geschikte locatie meer vindt. De regio Alkmaar kan nog relatief grootschalige bedrijven huisvesten, ook in hoge milieucategorieën. In de MRA wordt dat steeds meer een schaars goed en hiermee heeft de regio Alkmaar dus een sterke propositie. Een of enkele grootschalige ruimtevragers kunnen invloed hebben op de vraag-aanbodconfrontatie. Advies 3 in hoofdstuk 4 is voor de regio Alkmaar dan ook van belang.

Regio Alkmaar telt van de drie NHN-regio's veruit de grootste kantorenvoorraad. De raming voor kantoorlocaties is dus vooral voor deze regio relevant. De regio Alkmaar kent nog een behoorlijke plancapaciteit. In onze raming is er geen netto uitbreidingsvraag meer naar kantoormeters op kantoorlocaties. Kortom: kwantitatief gezien hoeft er geen kantoormeter meer bij. Kwalitatief hoeft dit echter niet te betekenen dat er op bepaalde locaties geen behoefte meer is. Sterker: de voor kantoren beste plekken, zijn vaak ook de plekken waar andere functies strijden om de ruimte, zoals wonen en leisure. We adviseren in de regio een of enkele echt goede, toekomstbestendige kantoorlocaties aan te wijzen waar eventuele toevoegingen nog aan de orde kunnen zijn. Liefst op voorwaarde dat er elders – op perspectiefloze locaties met veel leegstand – meters uit de markt worden genomen. Zo werkt u als regio aan het aanbrengen van evenwicht in vraag en aanbod.

In de regio is geen sprake van een kwalitatieve mismatch in het aanbod. Een aantal terreinen is niet geschikt voor diensten, maar de vraag vanuit die doelgroep is relatief beperkt en er blijft voldoende alternatief. Terreinen als Westpoort en de Scheg zijn niet geschikt, maar ook niet bedoeld voor industrie en logistiek. Omdat er voldoende andere terreinen zijn om die vraag te accommoderen ligt er geen opgave in deze regio om kwalitatieve mismatch op te lossen. Wel is een belangrijke opgave voor de regio het onderscheidend karakter tussen terreinen vergroten. Kwalitatief kunnen de drie grote locaties in de regio (Breekland, de Vaandel en Boekelermeer) in de vraag vanuit alle doelgroepen voorzien. Het is prettig dat bedrijven wat te kiezen hebben, maar hierdoor kan ook onbedoelde concurrentie ontstaan tussen terreinen. Samen afspraken maken over het doel van iedere ontwikkeling kan daarbij helpen (zie advies 1 in hoofdstuk 5), net als afspraken over vraaggericht ontwikkelen. Om te voorkomen dat in de toekomst tekort ontstaat kan bijvoorbeeld worden afgesproken dat als 70 of 80% van de Boekelermeer is uitgegeven, er gestart kan worden met de ontwikkeling van een nieuw terrein. Natuurlijk geldt dat voor de ontwikkeling en locatiekeuze altijd een goede onderbouwing nodig is, zowel vanuit de behoefte (Ladder voor duurzame verstedelijking) als vanuit aspecten als ontsluiting en landschappelijke inpassing. Als er behoefte blijkt aan nieuwe haventerreinen is de Boekelermeer een logische optie voor het creëren van natte kavels.

5.4 West-Friesland

In deze regio is het aanbod lager dan de uitbreidings- en vervangingsvraag (in zowel het lage als hoge scenario). Bovendien is een heel groot deel van het aanbod (circa tweederde) gelegen op Zevenhuis. Dit terrein is niet bedoeld voor grootschalige ruimtevragers, zoals industrie en transportbedrijven die wel een belangrijk deel van de vraag uitmaken. Er is ook geen ander aanbod dat kwalitatief geschikt te maken is. Belangrijk advies voor West-Friesland is daarom het maken van afspraken of, en zo ja, hoe dit soort bedrijven wel in de regio gehuisvest kunnen (blijven) worden. Dat kan bijvoorbeeld door nieuw aanbod te ontwikkelen voor bedrijven in de doelgroepen industrie en logistiek en (groot)handel. Naast de kwalitatieve mismatch voor grootschalige ruimtegebruikers speelt in bijvoorbeeld Opmeer dat lokaal gebonden bedrijven geen uitbreidingsruimte meer hebben in de gemeente. Dit kan uiteraard reden zijn om nieuw aanbod te scheppen voor bedrijven die lokaal gebonden zijn. Een belangrijk advies bij het scheppen van nieuw aanbod is dat dit aanbod planologisch goed moet aansluiten op de vraag waarvoor het bedoeld is, zodat plannen elkaar niet in de weg gaan zitten.

Als het aanbod bedrijventerrein te klein wordt om in de uitbreidings- en vervangingsvraag te voorzien, kunnen additionele ruimtevragers niet meer landen. Tegelijk is het belangrijk dat grote vestigers 'van buiten' niet de uitbreidingsvraag van lokale ondernemers in de weg staan. In de geest van advies 1 uit hoofdstuk 5 adviseren we de regio daarom om goede afspraken te maken met elkaar over of, en zo ja, eventueel onder welke voorwaarden bepaalde ontwikkelingen in de regio worden gefaciliteerd. Natuurlijk geldt dat voor de ontwikkeling en locatiekeuze van nieuw bedrijventerrein altijd een goede onderbouwing nodig is, zowel vanuit de behoefte (Ladder voor duurzame verstedelijking) als vanuit aspecten als ontsluiting en landschappelijke inpassing.

5.5 Kijk verder dan de subregio: belang bovenregionale afstemming

Uit onze analyses van de bedrijvendynamiek concluderen we dat de subregio's veelal samenhangende marktregio's zijn (hoofdstuk 2). Dit neemt niet weg dat er ook over de regio's heen dynamiek is en dat aanbod op sommige locaties met elkaar samenhangt. We zien dat bijvoorbeeld tussen het zuidelijk deel van De Kop (Schagen) en de noordkant van regio Alkmaar (Langedijk – Breekland). Maar bijvoorbeeld ook langs de grotere infrastructurele assen in NHN, zoals de N23/Westfrisiaweg en in bijzonder de A7-corridor. Langs de laatste ligt een groot aantal locaties met hard aanbod (in totaal 110 hectare, plus nog 40 hectare zacht [30]); zowel in Hollands Kroon (o.a. Robbenplaat en Agriport), Medemblik (Tender, Overspoor) en Hoorn (Zevenhuis, fase 1) als – net over de grens van NHN – in Purmerend (Baanstee-Noord). Hoewel niet alle aanbod dezelfde doelgroepen bedient, is er voor bovenregionale vestigers langs deze corridor een ruime hoeveelheid aanbod beschikbaar. We raden dan ook aan om bovenregionale afstemming tussen de subregio's goed vorm te geven en niet enkel te staren naar de vraag-aanbodsituatie in de eigen subregio. De provincie heeft, samen met het Ontwikkelingsbedrijf NHN , een belangrijke rol om deze afstemming te faciliteren en te borgen.

[30] BCI, november 2020: Ontwikkelperspectief Zevenhuis Fase 2.

Bijlage 1: Behoefteraming bedrijventerreinen

Sectoren raming

We onderscheiden in de bedrijventerreinenraming tien sectoren. Basis voor de indeling is de Standaard Bedrijfsindeling (SBI) van het CBS. Met deze indeling in sectoren clusteren we bedrijven zoveel mogelijk op basis van zowel kwantitatieve aspecten (onder andere groeiverwachtingen, ruimtegebruik, locatievoorkeur) als kwalitatieve aspecten (zoals vestigingsvoorkeuren, marktoriëntatie et cetera).

Sector	SBI	Bevat onder andere…	Voorbeelden op bedrijventerreinen NHN
Landbouw	A	Dienstverlening voor de landbouw, akkerbouw, tuinbouw, veeleelt	Van der Plas Sprouts, A.N. Boekel Handel, Loonbedrijf Out, KZ Aanneming & Groenvoorziening, Glas Groenten
Voedings-middelenindustrie	C10-11-12	Verwerking van vlees, vis en AGF; productie van zuivel, meel, brood en overige voedingsmiddelen; diervoeders; productie van dranken	Koninklijke Vezet, Plukon Blokker, Hessing, PepsiCo, CCI Hoorn, Albert van Zoonen, Braas Brood- en Banket, Burg Azijn, Esbaco, Excellent Food & Snacks
Industrie	C13 tm 33	Chemische industrie, rubber- en kunststofindustrie, metaalproducten en machines, elektroteschnisch, transportmiddelenindustrie, kleding- en textiel, hout- en bouwproducten, sociale werkvoorziening	Pipelife, Pall Medistad, Bravilor Bonamat, RAVO, Schipper Kozijnen, De Eekhoorn, Handicare Trapliften, RENOLIT, Hörmann Alkmaar, Paramelt, ASSA ABLOY, Aqualectra, Bercomex, Demaco
Afval, energie en water	B, D, E	Nutsbedrijven, afvalinzameling en behandeling, recycling,	Neptune Energy, HVC, Stadswerk072, GP Groot, Expro North Sea Ltd, Onstream Group, Roele de Vries, SPK
Bouw, handel en reparatie	F, G45	Bouwbedrijven, GWW, handel in en reparatie van auto's	Bouwbedrijf De Nijs, Schouten Techniek, K_Dekker Bouw en Infra, Heddes, Stam&Co, VWE Automotive
Logistiek en groothandel	G46, H	Post- en koeriers, vervoer over land en water, opslag, logistieke dienstverleners, transport, groothandels	Action, Deen Distributie, Peter Appel Transport, Eriks, AB Texel, Vomar, Solar Nederland, Van Straalen Transport, Connexxion, Vepa Bins, PostNL
Consumenten-diensten	G47, I, R, S	Detailhandel (PDV), horeca, leisure, sport, recreatie, wellness	McDonald's, KFC, Media Markt, Action, Karwei, Happy Days, Praxis, Oleahof Uitvaartzorg
Dienstverlening	K, L, M, N	Zakelijke diensten, R&D, ingenieurs, facility management, schoonmaakbedrijven, beveiliging, uitzendbureaus, vastgoed, callcenters	Schoonmaakbedrijf Victoria, AB Vakwerk, Excel, Het Customer Care Center, Nic. Oud, Vastenburg, Rabobank, Quality Contacts, Univé, Losberger De Boer
ICT	J	Softwarebedrijven, IT, datacentra, media, telecom	Microsoft Datacentrum, Rodi Media, Picturae, Triple IT, NICE Netherlands, Mediatrend, Herke Technology, Giant ICT, Xafax
Overheid, zorg en onderwijs	O, P, Q	Overheidsdiensten zoals brandweer, politie, gemeentewerf of -kantoor; maatschappelijke organisaties, trainings- en opleidingscentra	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Horizon College, Actie Thuishulp, PI Heerhugowaard, Omringlocatie Den Koogh, Omgevingsdienst NHN, Politie Den Helder, IW Noord-Holland

Raming uitbreidingsvraag

De raming van de uitbreidingsvraag berekenen we met een afgeleide methode van de oorspronkelijke Bedrijfslocatiemonitor (BLM, opgesteld door CPB/PBL in 2001). De basis voor deze zogenaamde terreinquotiëntenmethodiek is dat werkgelegenheid (en het ruimtegebruik per werknemer) een graadmeter is voor de ruimtevraag van bedrijven. De methode kent drie parameters:
1. Werkgelegenheid: met hoeveel banen neemt de werkgelegenheid toe?
2. Locatievoorkeur: welk deel (%) daarvan komt op bedrijventerreinen terecht?
3. Terreinquotiënt: hoeveel ruimte (in m² kavel) heeft elke baan op een bedrijventerrein nodig?

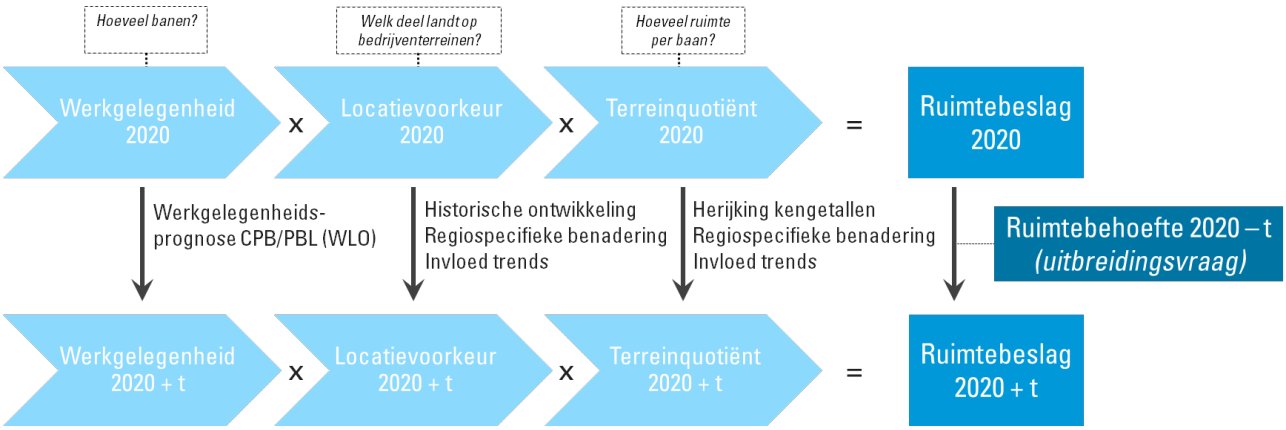

1. Ontwikkeling werkgelegenheid

De ontwikkeling van de totale werkgelegenheid is gebaseerd op de WLO-scenario's van het CPB/PBL (2015). De algehele groeipercentages van de WLO-scenario's zien we als gegeven, en leggen we bovenop de meest recente werkgelegenheidscijfers (LISA, 2019). De groeipercentages in de WLO zijn gegeven op COROP-niveau.

Tabel *24*: Totaal aantal banen per regio volgens WLO-scenario's

Regio	Scenario	1-1-2020	1-1-2030	1-1-2040
Regio Alkmaar	WLO laag	123.548	121.001	114.446
	WLO hoog	124.117	127.276	131.954
Kop van Noord-Holland	WLO laag	74.069	72.326	68.809
	WLO hoog	74.388	75.822	76.586
West-Friesland	WLO laag	86.777	84.735	80.615
	WLO hoog	87.150	88.830	89.726

Bron: LISA, 2019; WLO-scenario's CPB/PBL, 2015; Bewerking: Stec Groep, 2020.

De ontwikkelingen per sector (per regio) baseren we op historische ontwikkelingen van de sectoren, waar nodig gecorrigeerd op uitschieters (bijvoorbeeld vertrek van één groot bedrijf) en op basis van duiding van bepaalde ontwikkelingen in de bijeenkomsten met gemeenten. Daarbij houden we ook rekening met trends en ontwikkelingen en de impact hiervan op de ontwikkeling van sectoren.

We gebruiken het totaal aantal banen per regio volgens de WLO-scenario's als basis. Vervolgens rekenen we het aandeel per sector binnen dit totaal door naar de toekomst. Daarbij is er geen onderscheid tussen het WLO-laag en WLO-hoog scenario.

De sector landbouw laten we in onderstaande tabel buiten beschouwing. Deze sector hebben we in ons ramingmodel wel doorgerekend, maar levert effectief in geen enkele regio uitbreidingsvraag op (saldo = 0). Dit komt doordat de sector beperkt op bedrijventerreinen is gevestigd, en we geen grote veranderingen in de locatietypevoorkeur en terreinquotiënt verwachten voor deze sector. De aandelen in onderstaande tabel tellen daardoor (zonder landbouw) niet op tot 100%.

Tabel 25: Ontwikkeling sectoren per regio, in aandel van totale werkgelegenheid per regio

Regio	Sector	Aantal in 2020 (WLO hoog)	Aandeel in 2020	Aandeel in 2030	Ontwikkeling 2020-2030 (%-punt)	Aandeel in 2040	Ontwikkeling 2030-2040 (%-punt)
Regio Alkmaar	Afval, water en energie	1.020	0,8%	0,7%	-0,1%	0,5%	-0,2%
	Bouw, handel en reparatie	10.320	8,3%	8,2%	-0,1%	8,2%	0,0%
	Consumentendiensten	29.000	23,4%	24,3%	1,0%	25,1%	0,8%
	Dienstverlening	20.340	16,4%	16,7%	0,3%	16,2%	-0,5%
	ICT	3.430	2,8%	2,7%	-0,1%	2,6%	-0,1%
	Industrie	6.970	5,6%	5,2%	-0,4%	5,0%	-0,2%
	Voedingsmiddelenindustrie	1.310	1,1%	1,1%	0,0%	1,2%	0,1%
	Logistiek en groothandel	11.660	9,4%	9,4%	0,0%	9,3%	-0,1%
	Overheid, zorg en onderwijs	37.140	29,9%	30,0%	0,1%	30,0%	0,0%
Kop van Noord-Holland	Afval, water en energie	1.180	1,6%	1,4%	-0,2%	1,2%	-0,2%
	Bouw, handel en reparatie	6.320	8,5%	8,5%	0,0%	8,2%	-0,3%
	Consumentendiensten	16.120	21,7%	21,9%	0,2%	22,3%	0,4%
	Dienstverlening	8.900	12,0%	11,8%	-0,2%	11,6%	-0,2%
	ICT	1.050	1,4%	1,7%	0,3%	1,9%	0,2%
	Industrie	3.780	5,1%	5,3%	0,2%	5,2%	-0,1%
	Voedingsmiddelenindustrie	2.200	3,0%	3,5%	0,5%	3,8%	0,3%
	Logistiek en groothandel	6.470	8,7%	8,9%	0,2%	9,0%	0,1%
	Overheid, zorg en onderwijs	22.010	29,6%	28,1%	-1,4%	27,5%	-0,7%
West-Friesland	Afval, water en energie	290	0,3%	0,3%	0,0%	0,3%	0,0%
	Bouw, handel en reparatie	10.850	12,5%	12,2%	-0,3%	12,0%	-0,2%
	Consumentendiensten	18.070	20,7%	21,9%	1,2%	21,7%	-0,2%
	Dienstverlening	10.370	11,9%	11,2%	-0,7%	11,6%	0,4%
	ICT	1.640	1,9%	2,0%	0,1%	2,2%	0,2%
	Industrie	6.830	7,8%	8,0%	0,2%	8,1%	0,1%
	Voedingsmiddelenindustrie	2.160	2,5%	2,7%	0,2%	2,9%	0,2%
	Logistiek en groothandel	11.430	13,1%	13,5%	0,4%	13,9%	0,4%
	Overheid, zorg en onderwijs	19.440	22,3%	22,3%	0,0%	22,3%	0,0%

Noot: Aantallen afgerond op tientallen.

2. Locatietypevoorkeur

Locatietypevoorkeur = aandeel banen op bedrijventerreinen ten opzichte van totaal aantal banen

De locatietypevoorkeur is het aandeel van de totale werkgelegenheid dat op een bedrijventerrein gevestigd is. We bepalen de locatietypevoorkeur van bedrijven op basis van LISA (2019) en op basis van een gekwantificeerde trendanalyse:

- De meest recente LISA-gegevens vormen het uitgangspunt. De gegevens zijn uitgesplitst naar sector. Op basis van provinciale contouren van bedrijventerreinen is berekend welk deel van de werkgelegenheid op bedrijventerreinen is gevestigd. Op die manier wordt in het ramingmodel per sector de locatietypevoorkeur bepaald.
- Aan de hand van historische gegevens uit LISA analyseert het ramingmodel de historische ontwikkeling van de locatietypevoorkeur per sector. Aan de hand hiervan maakt het ramingmodel eerste aannames over de ontwikkeling van de locatietypevoorkeur per sector in de komende jaren.
- Additioneel analyseren we de belangrijke trends en ontwikkelingen in relatie tot de ruimtevraag per sector en per regio. Deze kwantificeren we voor de locatietypevoorkeur.

In onderstaande tabel geven we weer welke input we ten aanzien van locatietypevoorkeur hanteren voor de verschillende sectoren en regio's.

Tabel 26: Ontwikkeling locatietypevoorkeur (LTV) per sector en regio

Regio	Sector	LTV 2020	LTV 2030	Ontwikkeling 2020-2030 (%-punt)	LTV 2040	Ontwikkeling 2030-2040 (%-punt)
Regio Alkmaar	Afval, water en energie	79,2%	82,9%	3,7%	83,5%	0,6%
	Bouw, handel en reparatie	51,7%	53,7%	2,0%	54,6%	0,9%
	Consumentendiensten	8,2%	8,4%	0,2%	8,6%	0,2%
	Dienstverlening	29,0%	29,3%	0,3%	30,4%	1,1%
	ICT	34,4%	34,3%	-0,1%	34,2%	-0,1%
	Industrie	71,2%	74,1%	2,9%	75,6%	1,5%
	Voedingsmiddelenindustrie	61,7%	64,6%	2,9%	65,7%	1,1%
	Logistiek en groothandel	65,9%	69,9%	4,0%	71,0%	1,1%
	Overheid, zorg en onderwijs	12,4%	12,4%	0,0%	12,4%	0,0%
Kop van Noord-Holland	Afval, water en energie	74,9%	75,0%	0,1%	78,3%	3,3%
	Bouw, handel en reparatie	48,9%	48,9%	0,0%	48,7%	-0,2%
	Consumentendiensten	7,5%	7,0%	-0,5%	6,7%	-0,3%
	Dienstverlening	29,4%	30,8%	1,4%	31,3%	0,5%
	ICT	34,1%	34,4%	0,3%	34,7%	0,3%
	Industrie	68,1%	68,7%	0,6%	68,8%	0,1%
	Voedingsmiddelenindustrie	82,0%	84,7%	2,7%	87,8%	3,1%
	Logistiek en groothandel	62,9%	64,7%	1,8%	66,6%	1,9%
	Overheid, zorg en onderwijs	6,2%	6,4%	0,2%	6,4%	0,0%
West-Friesland	Afval, water en energie	68,6%	69,0%	0,4%	69,0%	0,0%
	Bouw, handel en reparatie	49,7%	49,6%	-0,1%	49,5%	-0,1%
	Consumentendiensten	11,9%	11,8%	-0,1%	11,7%	-0,1%
	Dienstverlening	21,8%	22,2%	0,4%	22,7%	0,5%
	ICT	16,2%	15,9%	-0,3%	15,7%	-0,2%
	Industrie	86,3%	87,0%	0,7%	88,4%	1,4%
	Voedingsmiddelenindustrie	67,7%	69,2%	1,5%	70,5%	1,3%
	Logistiek en groothandel	66,6%	69,4%	2,8%	70,2%	0,8%
	Overheid, zorg en onderwijs	5,1%	5,0%	-0,1%	5,0%	0,0%

3. Terreinquotiënt

Terreinquotiënt = gemiddeld aantal vierkante meter kavel per werkzaam persoon

Als onderdeel van deze raming heeft een uitgebreide data-analyse plaatsgevonden om het huidige ruimtegebruik per sector in beeld te brengen. Daarbij is een koppeling gemaakt van bedrijfskavels op bedrijventerreinen en het vestigingenbestand van de provincie. Zo kan op bedrijfsniveau het ruimtegebruik in kaart worden gebracht. Op basis hiervan hebben we per subregio en per sector het gewogen gemiddelde ruimtegebruik in de huidige situatie vastgesteld. De ontwikkeling van het terreinquotiënt per sector in de toekomst baseren we op:

- De ontwikkeling van de algehele terreinquotiënt (totale netto uitgegeven voorraad gedeeld door totaal aantal banen op bedrijventerreinen) per subregio. Dit geeft een beeld van de ontwikkeling van het gemiddelde ruimtegebruik en daarmee het intensiever of juist extensiever worden van ruimtegebruik in de subregio's.
- De verhouding van het terreinquotiënt per sector in de regio's ten opzichte van het terreinquotiënt per sector in de provincie.
- Impact van trends en ontwikkelingen (zoals robotisering) op het ruimtegebruik per werknemer per sector.

IMPACT VAN LEEGSTAND OP TERREINQUOTIËNTEN

Leegstand op bedrijventerreinen, of een verlies aan banen bij bedrijven heeft een opwaarts effect op de terreinquotiënten (minder personeel op hetzelfde oppervlakte). De leegstand op bedrijventerreinen is bij terreinquotiënten (impliciet) meegeteld. Tot een niveau van frictieleegstand is dit geen probleem. Leegstand bóven dit niveau vertekent de terreinquotiënten. Uit de Monitor Werklocaties 2020 van provincie Noord-Holland blijkt dat er geen sprake is van overmatige leegstand in de verschillende subregio's.

In onderstaande tabel geven we weer welke input we ten aanzien van terreinquotiënten hanteren voor de verschillende sectoren en regio's.

Tabel 27: Ontwikkeling terreinquotient (TQ) per sector en regio, in m² kavel

Regio	Sector	TQ 2020	TQ 2030	Ontwikkeling 2020-2030 (in %)	TQ 2040	Ontwikkeling 2030-2040 (in %)
Regio Alkmaar	Afval, water en energie	830	955	15%	1098	15%
	Bouw, handel en reparatie	219	229	5%	229	0%
	Consumentendiensten	225	225	0%	225	0%
	Dienstverlening	85	85	0%	85	0%
	ICT	68	68	0%	68	0%
	Industrie	188	216	15%	227	5%
	Voedingsmiddelenindustrie	194	204	5%	204	0%
	Logistiek en groothandel	188	207	10%	217	5%
	Overheid, zorg en onderwijs	51	51	0%	51	0%
Kop van Noord-Holland	Afval, water en energie	850	978	15%	1124	15%
	Bouw, handel en reparatie	299	314	5%	329	5%
	Consumentendiensten	338	338	0%	338	0%
	Dienstverlening	169	169	0%	169	0%
	ICT	280	322	15%	354	15%
	Industrie	374	393	5%	393	0%
	Voedingsmiddelenindustrie	280	252	-10%	239	-5%
	Logistiek en groothandel	377	396	5%	396	0%
	Overheid, zorg en onderwijs	180	180	0%	180	0%
West-Friesland	Afval, water en energie	838	922	10%	968	5%
	Bouw, handel en reparatie	182	191	5%	200	5%
	Consumentendiensten	252	252	0%	252	0%
	Dienstverlening	160	160	0%	160	0%
	ICT	257	257	0%	257	0%
	Industrie	202	212	5%	222	5%
	Voedingsmiddelenindustrie	277	277	0%	291	5%
	Logistiek en groothandel	238	250	5%	263	5%
	Overheid, zorg en onderwijs	67	67	0%	67	0%

Uitbreidingsvraag per subregio en per sector in hectare

Kop van Noord-Holland

Sector ▼ Scenario ►	WLO - Laag		WLO - Hoog	
	2020 - 2030	2030 – 2040	2020 - 2030	2030 – 2040
Voedingsmiddelenindustrie	4	2	6	5
Industrie	7	-7	12	-1
Afval, energie en water	2	-5	5	-1
Bouw, handel en reparatie	2	-3	6	3
Logistiek & groothandel	11	-2	19	9
Consumentendiensten	-2	-3	-2	0
Dienstverlening	0	-2	2	0
ICT	3	3	4	4
Overheid, zorg en onderwijs	-1	-2	0	0
Totaal	**26**	**-20**	**53**	**18**
… per jaar	*2,6*	*-2,0*	*5,3*	*1,8*

Regio Alkmaar

Sector ▼ Scenario ►	WLO - Laag		WLO - Hoog	
	2020 - 2030	2030 – 2040	2020 - 2030	2030 – 2040
Voedingsmiddelenindustrie	2	1	2	3
Industrie	8	-3	13	7
Afval, energie en water	-2	-11	1	-7
Bouw, handel en reparatie	6	-4	12	8
Logistiek & groothandel	20	0	28	17
Consumentendiensten	2	0	5	5
Dienstverlening	0	-2	3	2
ICT	0	-1	0	0
Overheid, zorg en onderwijs	0	-1	1	1
Totaal	**33**	**-21**	**62**	**37**
… per jaar	3,3	-2,1	6,2	3,7

West-Friesland

Sector ▼ Scenario ►	WLO - Laag		WLO - Hoog	
	2020 - 2030	2030 – 2040	2020 - 2030	2030 – 2040
Voedingsmiddelenindustrie	4	2	6	5
Industrie	6	-2	11	6
Afval, energie en water	-3	1	-2	2
Bouw, handel en reparatie	0	-7	5	-1
Logistiek & groothandel	18	-2	27	11
Consumentendiensten	1	-3	3	0
Dienstverlening	-2	0	-1	2
ICT	0	0	1	0
Overheid, zorg en onderwijs	0	0	0	0
Totaal	**22**	**-11**	**48**	**25**
… per jaar	*2,2*	*-1,1*	*4,8*	*2,5*

Interpretatie van prognosecijfers

Model gaat uit van herbenutting vrijvallende ruimte

De uitbreidingsvraag naar bedrijventerreinen kan voor sectoren een negatief getal zijn. Omdat de totale uitbreidingsvraag een saldo is betekent dit dat positieve en negatieve uitkomsten van sectoren tegen elkaar wegvallen. Vertaald naar ruimtevraag betekent dit dat op termijn locaties vrijvallen en hier – in potentie – nieuwe bedrijven gevestigd kunnen worden. De bestaande bedrijfsruimtemarkt (panden/kavels) moet daarom steeds meer bij de bedrijventerreinafspraken betrokken worden. Ofwel: er moet nadrukkelijk

aandacht zijn voor het op peil houden van de bestaande bedrijventerreinen, bijvoorbeeld via herstructurering. Dit betekent overigens niet dat er helemaal geen ruimtevraag is vanuit sectoren met een negatieve ruimtevraag. Bedrijven in deze sectoren kunnen om kwalitatieve redenen een vervangingsvraag hebben naar een andere locatie. Zoals door veranderende huisvestingswensen en eisen – bijvoorbeeld door krimpende ruimtevraag – en door ontwikkelingen in de omgeving van het bedrijf (ruimtelijk, wetgeving, et cetera). De vraag is hoe het (bestaande, vrijkomende) aanbod aansluit bij de wensen en eisen van de zoekende partij. Vandaar dat het – ondanks een (op termijn) negatieve ruimtevraag – noodzakelijk is om vraag en aanbod op elkaar af te stemmen. Inzicht in de kwalitatieve kant van vraag en (bestaand, mogelijk vrijkomend) aanbod wordt in deze context dus extra belangrijk. In de uitkomsten van de behoefteraming vallen de positieve en negatieve uitbreidingsvraag van sectoren zoals gezegd tegen elkaar weg, maar in de praktijk zit er vaak een gat tussen vrijval en herbenutting. De regionale programmering van bedrijventerreinen moet daarom steeds meer focussen op marktgeoriënteerde herontwikkeling van bestaande bedrijventerreinen voor nieuwe gebruikers. Omdat herontwikkeling tijd vraagt moet in de programmering ook rekening gehouden worden met een bepaalde 'schuifruimte': beschikbaarheid van voldoende en kwalitatief passend aanbod om in de behoefte van bedrijven te kunnen voorzien terwijl ondertussen de vrijgevallen ruimte vraaggericht en passend bij de kwaliteiten van de vraag wordt herontwikkeld. Dit betekent dus dat een bepaalde leegstand nodig is in de regio's. Een frictieleegstand van 5% is in dat kader een gezond uitgangspunt.

In praktijk valt ruimte bij bedrijven pas vrij bij forse afname werkgelegenheid

De gehanteerde methodiek is een modelmatige benadering van de ruimtevraag op macro-economische schaal. Het model gaat ervan uit dat elke extra baan (bij een gelijkblijvende locatievoorkeur en terreinquotiënt) ook extra ruimte oplevert. Andersom geldt hetzelfde: als er een baan verdwijnt, is er sprake van ruimtekrimp. In de praktijk is dat, op microniveau, niet altijd direct het geval. Werkgelegenheid moet erg sterk terugvallen wil er daadwerkelijk sprake zijn van vrijval van ruimte. De werkgelegenheid bij bedrijven, zeker in de conjunctuurgevoelige industrie, beweegt met de economische golven mee. Bij de eerste de beste paar werknemers die erbij komen of eraf gaan, zal een bedrijf niet zomaar ruimte afstoten of uitbreiden. Dit gebeurt pas als echt duidelijk is dat er structureel meer of minder ruimte nodig is. Ook meer strategische, bedrijfseconomische afwegingen en andere factoren dan alleen de werkgelegenheid spelen hierbij een rol. Als we ons richten op de werkgelegenheid, het uitgangspunt van deze behoefteraming, dan blijkt uit eerder onderzoek (CPB, 1998 en Stec Groep, 2018) dat bedrijven pas structureel fysiek inkrimpen als de werkgelegenheid met zo'n 50% afneemt. Voor de industrie moet die afname zelfs meer dan 80% zijn. Feitelijk gaat het dan om faillissementssituaties of fundamentele herlocatie-afwegingen. Concreet betekent een voorspelde krimp dat er plekken vrij zullen vallen (leeg komen te staan), die eventueel in te zetten zijn voor sectoren die groeien in ruimtevraag in de behoefteraming. Of dit in de praktijk, gelet op voorgaande, ook daadwerkelijk het geval zal zijn is de vraag. In veel gevallen zullen bedrijfsruimtegebruikers de bestaande ruimte simpelweg extensiever gaan gebruiken en is er sprake van 'verborgen leegstand', die niet direct zichtbaar is in de markt en door bedrijven als flexibele ruimte wordt benut. Een modelmatig geprognosticeerde krimp betekent dan ook niet dat een dito omvang aan bedrijventerreinen gedeprogrammeerd moet worden. Er is sprake van een discrepantie tussen het model en de praktijk.

Haventerreinen (exclusief kade gebonden zeehaventerreinen)

Marktontwikkelingen

De vraag naar dit type werklocaties is lastig te modelleren aan de hand van de parameters die we gebruiken voor (droge) bedrijventerreinen en kantoorlocaties. Zaken als op- en overslagcijfers, groei in bepaalde sectoren/clusters zoals industrie, logistiek en bouw en een modal shift kunnen veel invloed hebben op de vraag naar haventerreinen, ook zonder werkgelegenheidsgroei. Trends als de circulaire economie, gebruik van biomassa in centrales en warmtenetten zoals dat van HVC en het groeiende belang van schoner vervoer per binnenvaart kunnen tot extra behoefte aan multimodaal ontsloten locaties leiden. Havens zijn daar het belangrijkste voorbeeld van voor uw regio.

De vraag naar haventerrein bestaat zodoende uit verschillende activiteiten die zich in havengebieden in NHN (bestaande of te ontwikkelen) willen doorgroeien of zich willen vestigen. Uit diverse onderzoeken zien we een aantal kwalitatieve ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op vraag naar haventerreinen. We beschrijven deze trends in onderstaande tabel, en geven aan wat het effect is op de ruimtevraag.

Tabel 28: Marktontwikkelingen en trends voor binnenvaart en haventerreinen

Trend	Beknopte toelichting	Effect op ruimtevraag
Groei binnenvaart, schaalvergroting en synchromodaliteit	De capaciteit op binnenvaartschepen neemt toe en die ontwikkeling stelt hogere eisen aan het aanbod van de transportinfrastructuur, zoals de diepgang in de kanalen, kades en havens. Daarbij groeit het aantal geloste containers in de zeehavens sterk. Daar willen ze de containers zo snel mogelijk de containers richting het achterland doorvoeren, waardoor voldoende ruimte op de terminals beschikbaar blijft. Dit zogenaamde 'extended gate'-principe staat aan de basis van de ontwikkeling van de binnenvaart voor de komende jaren en geeft een verdere stimulans voor een verdere schaalvergroting. Groei van synchromodaal transport kan ertoe bijdragen dat meer goederen via de binnenvaart vervoerd gaan worden. Synchromodaal vervoeren betekent dat verladers en logistiek dienstverleners in elke situatie de beste keuze maken voor een transportalternatief en daarbij meerdere modaliteiten (weg, water en spoor) open houden. Binnen de Topsector Logistiek zijn ambities gesteld om op deze wijze vervoer in te richten. Onder andere door samenwerking is het mogelijk om deze ambities kracht bij te zetten.	• Meer vervoer over water, schaalvergroting en meer transport-alternatieven betekent op lange termijn dat de capaciteit van bestaande terminals en havengebonden locaties beter benut gaan worden. • Omdat terminaloperators een totaaloplossing bieden incl. voor- en natransport zal de groei met name bij deze partijen plaatsvinden (extra overslag van containers). • Er zal marktdruk ontstaan voor eventueel nieuwe ruimtevragers of nieuwe activiteiten aan het water.
Vergroening van transport, oa. waterstof en elektrisch	De meeste industriële bedrijven en clusters koersen af op klimaat neutrale of zero emissie-gebaseerde productiemethoden. De vervanging van fossiele brandstoffen door biobrandstoffen of door gebruik te maken van meer duurzame energiebronnen (bijv. wind) zijn een eerste stap. Transport zal in de toekomst waarschijnlijk beheerst gaan worden door de combinatie van elektriciteit en waterstof.	• Geen effect op ruimtevraag, maar mogelijk op lange termijn een groeiende ruimtebehoefte voorkomend uit opslag van brandstoffen van de toekomst . Vervoer veelal via buisleidingen.
Beleidsambities zoals Convenant 2013 en EU Green Deal geven mogelijk boost aan transport via binnenvaart	De klimaat- en energieagenda's op lokaal, nationaal en Europees niveau zetten in op beperking (en mogelijk beprijzing) van vervuilende vormen van (goederen)vervoer en transport. Onder andere nationale en regionale maatregelen/ambities (bv. vastgelegd in Omgevingsagenda en MIRT) en EU-beleid (Green deal: zoals de ambitie om driekwart van het transport van goederen over de weg moet naar spoor en waterwegen verplaatst worden) vormen prikkels ter stimulans van het vervoer over (o.a.) water.	• Toename van vervoer over water, schaalvergroting en meer transport-alternatieven betekent op lange termijn dat de capaciteit van bestaande terminals en havengebonden locaties beter benut gaan worden. • Omdat terminaloperators een totaaloplossing bieden incl. voor- en natransport zal de groei met name bij deze partijen plaatsvinden (extra overslag van containers). • Er zal marktdruk ontstaan voor eventueel nieuwe ruimtevragers of nieuwe activiteiten aan het water.

Binnenvaart staat voor een ingrijpende verandering; nieuwe markten dienen zich aan	De huidige verdeling van de goederenstromen binnen de binnenvaart ligt redelijk vast en is vrij stabiel. Het binnenschip wordt als het vervoermiddel voor bulk en deels ook voor containers over langere afstanden gezien. De periode 2020-2030 zal zich echter kenmerken als een overgangsfase naar een meer duurzame, minder fossiele economie. Met name het vervoer van fossiele brandstoffen en mengvoeders zal dalen. Groeiende segmenten zijn containers, bouwstoffen (zoals zand en grind en puin), voedingsmiddelen (o.a. vers), recycling/biomassa en nieuwe markten (waterstof, batterijen, prefab bouwonderdelen, onderdelen van windmolens). De wijzigingen in de goederenstromen zullen leiden tot een substitutie van traditionele bulkstromen naar meer hoogwaardige goederenstromen van beperktere omvang. Op lange termijn bestaat hiermee de kans op een omgekeerde modal shift, waarbij de binnenvaart weer terrein verliest aan het wegvervoer.	• Nieuwe ruimtevragers of ontstaan van nieuwe activiteiten die ruimte zoeken. Bestaande havengebonden bedrijven merken een verbeterde benutting van de bestaande capaciteit. • Kwalitatieve vernieuwing van bestaande faciliteiten en voorzieningen. • Groei in overslag van circulaire afvalstromen, biomassa en bouwmaterialen, zoals inkomend puin en uitgaand prefab. • Kans voor biomassacentrale aan een haven, met aanvoer over de weg van meststoffen en afvoer van droge stikstoffen en fosfaten per binnenvaart naar akkerbouw-gebieden in het buitenland. • Op langere termijn consolidatie en mogelijk sluiting van bestaande productie en/of overslagfaciliteiten. • Terminaloperators zijn het meest bestendig en hebben het beste groeiperspectief, omdat zij een totaaloplossing bieden incl. voor- en natransport.

Huidig beeld haventerreinen en binnenvaart NHN

Voor het huidige beeld van de binnenvaart in NHN baseren we ons grotendeels op een bestaand onderzoek van Panteia (2018)[31], dat is uitgevoerd in opdracht van de provincie. We lichten een aantal analyses en conclusies uit dit onderzoek toe.

Vervoer van goederen over water

Vervoer van goederen naar de provinciale vaarwegen in de provincie Noord-Holland is de laatste jaren fors afgenomen. Dit is het gevolg van verdwijnende bedrijvigheid langs het provinciale water. Daar zijn geen nieuwe bedrijventerreinen voor in de plaats gekomen. In de COROP-regio Kop van Noord-Holland (in dit onderzoek grotendeels overeenkomend met Kop van Noord-Holland en West-Friesland) was wel een stijgende overslag zichtbaar, maar dit had vooral te maken met het wegenbouwproject Westfrisiaweg in West-Friesland. In Alkmaar en omgeving was de overslag in de laatste jaren sterk teruggelopen, mede doordat werkzaamheden rondom Heerhugowaard beëindigd waren. Hier werd voornamelijk zand en grind aan- en afgevoerd.
Het aandeel van de binnenvaartsector in de totale transport van goederen in NHN is relatief beperkt, concludeert Panteia. Zij stellen dat de regio rondom Alkmaar bijzonder laag scoort ten aanzien van binnenvaarttransport, terwijl zich hier wel een behoorlijke potentie kan ontwikkelen. In deze regio is dus sprake van een groot aandeel van wegvervoer. Het aandeel van de binnenvaart rondom Alkmaar bedraagt slechts 3%. Voor een waterverbonden regio met vaarwegen van vaarklasse IV is dit een laag percentage. In de (COROP-)regio Kop van Noord-Holland ligt het aandeel met 9% hoger, maar ook dit is nog aannemelijk lager dan het gemiddelde in Nederland. Regio's met een vergelijkbaar karakter zoals Friesland scoren qua binnenvaart aanmerkelijk hoger, zo concludeert Panteia.

Vaarwegen en havengebieden

[31] Panteia (2018). Toekomst van goederenvervoer over water in Noord-Holland. Inzicht in huidige en toekomstige stromen over provinciale vaarwegen.

Figuur 12: Vaarwegen en havengebieden NHN

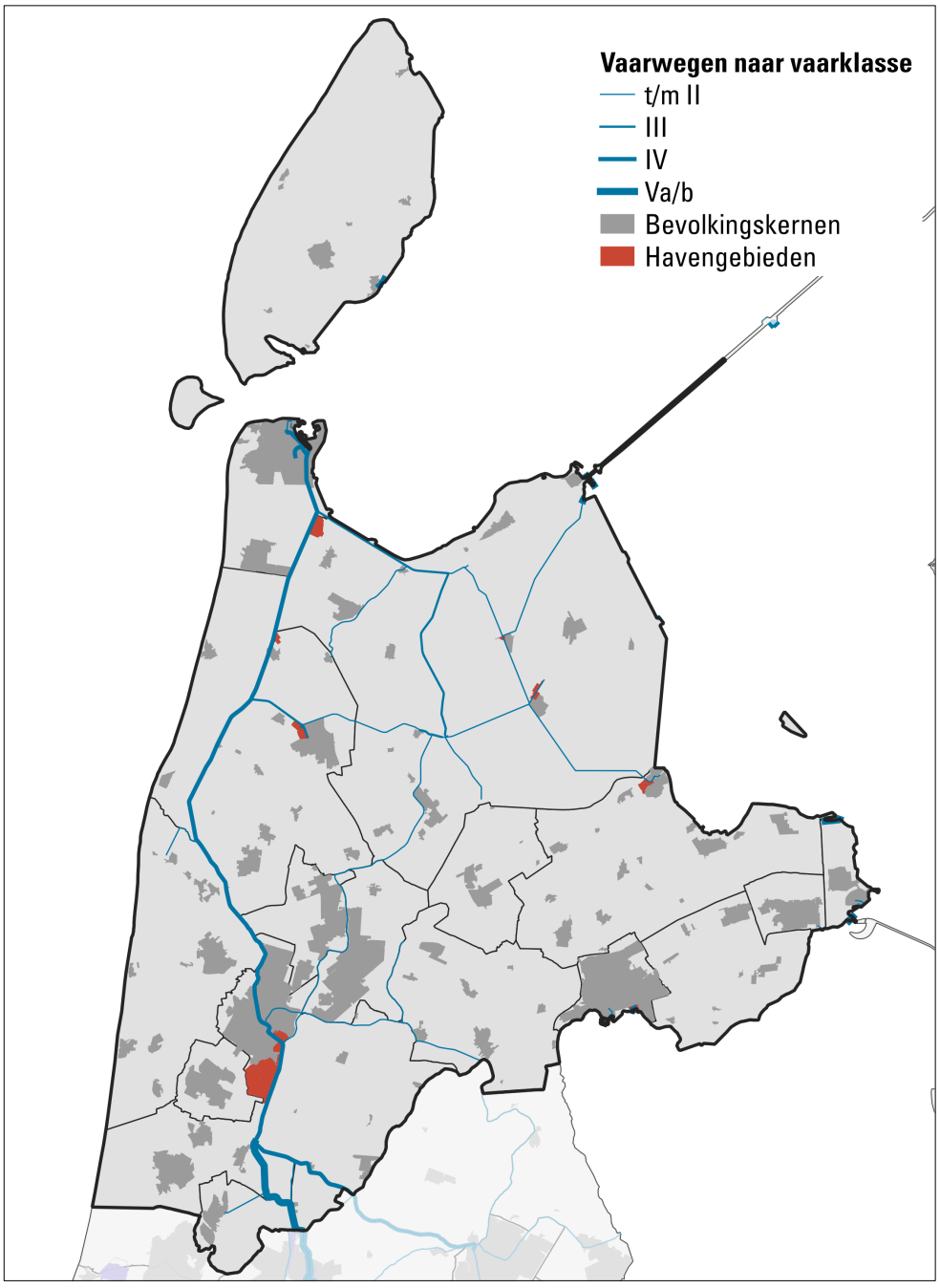

De grootste vaarwegen in NHN lopen van Den Helder, via Alkmaar tot aan Zaandam/Amsterdam. Het grootste gedeelte van deze vaarwegen is geschikt voor vaarklasse IV. Belangrijkste bestemmingen van schepen over deze vaarwegen zijn Schagen en Alkmaar. De havens van Alkmaar en Schagen worden zowel vanuit het noorden als vanuit het zuiden beleverd. Schagen wordt voornamelijk vanuit het noorden bediend met zand. Andere stromen zijn bijvoorbeeld olie en agribulk van en naar Kolhorn, en aanlevering van kunstmest in Middenmeer.

In onderstaande tabel zijn de havengebieden van NHN weergegeven. Een groot deel van de nog uit te geven hectares is niet direct aan het water gelegen.

Tabel 29: Havengebieden NHN (exclusief kade gebonden zeehaventerreinen)

Regio	Gemeente	Bedrijventerrein	Milieu-categorie	Netto omvang	Netto uitgeefbaar
Kop van Noord-Holland	Hollands Kroon	Industrieweg Middenmeer	3	18,8	0,6
Kop van Noord-Holland	Hollands Kroon	Kooyhaven	3	14,0	14,0
Kop van Noord-Holland	Hollands Kroon	Slootdorp	3	4,0	-
Kop van Noord-Holland	Schagen	Kolksluis	4	12,0	-
Kop van Noord-Holland	Schagen	Lagedijk	5	36,1	6,1
Regio Alkmaar	Alkmaar	Boekelermeer	5	225,0	31,0
Regio Alkmaar	Alkmaar	Oudorp	2	24,0	-
Regio Alkmaar	Alkmaar	Overdie	4	23,0	-
Regio Alkmaar	Castricum	Boekel/Kanaaldijk	3	8,0	-
West-Friesland	Hoorn	Schelphoek / Nautisch BT	4	9,6	1,2
West-Friesland	Medemblik	Almere	3	16,0	-
West-Friesland	Medemblik	Overleek	3	10,0	-

Bron: IBIS 2020 & Ontwikkelingsbedrijf NHN.

Potentie en verwachtingen

In het onderzoek van Panteia (2018) zijn ook verwachtingen over de toekomst van vervoer over water uitgesproken. We lichten de belangrijkste in relatie tot NHN toe.

Toekomstige stromen vervoerderskant

Belangrijk om te vermelden is dat de ramingen van Panteia beleidsarm zijn. Maatregelen die getroffen worden in ruimtelijk of vervoerskundig beleid of de vaarweginfrastructuur kunnen de resultaten beïnvloeden.

- Panteia verwacht dat buiten Groot-Amsterdam er geen groei plaats gaat vinden, maar er eerder krimp optreedt. Het belangrijkste groeisegment in Noord-Holland is het vervoer van containers. De groei hierin wordt voornamelijk door Amsterdam geabsorbeerd.
- In de regio's Alkmaar en omgeving en de Kop van Noord-Holland (COROP) ziet Panteia een daling van het aandeel van de binnenvaart. Het gaat in deze regio's om een daling van het aandeel van de binnenvaart van respectievelijk 1,2 procentpunt en 0,7 procentpunt naar 2040 toe.
- Verwachtingen ten aanzien van de (belangrijkste) vaarwegen;
    - **Zaan-Alkmaar**: voor de scheepvaart verder door naar het noorden (Alkmaar en Schagen) verwacht Panteia een afname van de volumes met ongeveer 20%.
    - **Amsterdam-Alkmaar**: Panteia voorziet een verdere afname van het scheepvaartverkeer door afname van de vloot die dit kanaalgedeelte kan bevaren.
    - **Alkmaar-Den Helder**: voor deze vaarweg wordt een stijging voorzien, van ongeveer 50.000 tot 100.000 ton op jaarbasis, voornamelijk bestemd voor de betonindustrie ten zuiden van Alkmaar. Voor scheepvaart met bestemmingen Den Helder of Schagen worden geen veranderingen voorzien.

Nieuwe multimodale terminals

Containers zijn het belangrijkste groeisegment in Noord-Holland. Panteia beschrijft de potentie voor een nieuwe terminal in Alkmaar:

- Bij HVC is een portaalkraan aanwezig die geschikt is om containers in en op schepen te laden. Deze portaalkraan is niet actief geweest om containers over te slaan, echter is dit is wel mogelijk.
- Panteia berekent een potentieel van 17.000 TEU voor commerciële containers op deze locatie. Het gaat daarbij vooral om uitgaande containers en maar weinig importlading.
- Uit het potentieel blijkt dat de terminal in Alkmaar met moeite levensvatbaar kan worden. Een potentieel van 17.000 TEU komt neer op 68 TEU per werkdag. Voor een dagelijkse afvaart met een klasse IV schip is eigenlijk een verdubbeling van het potentieel benodigd. Het potentieel kan echter vergroot worden als er ook huisvuilcontainers overgeslagen gaan worden.

Bijlage 2: Beoordeling aanbod

Kwalitatieve match: beoordeling op basis van ruimtelijk relevante factoren bij locatiekeuze

Relevant is natuurlijk of het aanbod ook kwalitatief past op de uitbreidingsvraag. Waar moeten locaties aan voldoen om in de ruimtevraag te voorzien? We baseren ons daarbij op trends en ontwikkelingen, marktanalyse (recente uitgifte en transacties in de markt) en onze eigen langjarige monitoring van locatiedynamiek. We onderscheiden daarbij enkel ruimtelijk relevante factoren, die primair van belang zijn bij het maken van een locatiekeuze van een bedrijf. Dit zijn namelijk ook factoren waarop we het aanbod objectief kunnen beoordelen. We onderscheiden de volgende locatiefactoren:

1. Bereikbaarheid	2. Gebruiksmogelijkheden	3. Arbeidsmarkt	4. Omgevingskwaliteit
• Autobereikbaarheid • Multimodaliteit (spoor, water) • OV-bereikbaarheid	• Milieucategorie • Kavelomvang	• Beschikbaarheid beroepsbevolking	• Mate van stedelijkheid

Het belang van deze locatiefactoren brengen we in beeld voor een aantal doelgroepen. We voegen de zeven sectoren uit de raming samen tot vier onderscheidende doelgroepen: (1) bouw, handel en reparatie, (2) diensten, (3) industrie en (4) logistiek & groothandel. In de bijlage vindt u per regio en bedrijventerrein de uitkomsten van de analyse. Ook is in de bijlage per doelgroep het vraagprofiel weergegeven, waarbij we bovenstaande locatiefactoren toelichten.

We beoordelen het aanbod vanuit de vraagprofielen per doelgroep. Dit doen we voor alle bedrijventerreinen met een harde planstatus, en minimaal 1 hectare uitgeefbaar. Van al deze terreinen hebben we de relevante kenmerken (zoals in bovenstaand tabel weergegeven) in beeld gebracht. De kenmerken van de locaties zijn geconfronteerd met de locatiefactoren per doelgroep. Elk terrein krijgt op deze manier per doelgroep een score tussen 0 en 100%. Deze scores zijn vervolgens ingedeeld in vier categorieën, zie onderstaand tabel.

Tabel 30: Score aanbod bedrijventerreinen in vier categorieën

Categorie	Toelichting
Rood (< 30%)	Niet geschikt, voldoet niet aan cruciale markttechnische eis(en) die de doelgroep stelt aan een vestigingslocatie.
Oranje (30% - 59%)	Markttechnisch ongeschikt. Voldoet niet aan het merendeel van de markttechnische eis(en) die de doelgroep stelt aan een vestigingslocatie.
Groen (60% - 89%)	Geschikt, voldoet aan belangrijkste markttechnisch gestelde eisen vanuit de doelgroep.
Donkergroen (90% - 100%)	Voldoet markttechnisch aan alle eisen die de doelgroep stelt aan een vestigingslocatie.

De score groen of donkergroen betekent dat locaties, puur vanuit ruimtelijk relevante factoren, markttechnisch voldoen om het deelsegment te huisvesten. Daarbij houdt dit model geen rekening met bijvoorbeeld het profiel of imago van een locatie. In de praktijk kan het voorkomen dat verschillen tussen locaties kleiner zijn dan de score doet voorkomen. Deze beoordeling geeft een eerste beeld van de markttechnische kwaliteiten van de locaties, en in hoeverre deze in de kwalitatieve vraag kunnen voorzien.

We geven de resultaten weer per regio. Daarbij gaan we per regio in op de conclusies op hoofdlijnen. Hiermee geven we een eerste beeld van de kwalitatieve opgave per regio. Verdere uitwerking en

verdieping moet plaatsvinden in de regionale programmering. Belangrijk voor de interpretatie van de uitkomsten per regio is dat hectares voor verschillende doelgroepen geschikt kunnen zijn. Een bedrijventerrein kan bijvoorbeeld zowel aan de vestigingseisen van de industrie als de logistiek voldoen. Er zit zo bezien een dubbeltelling in het aanbod, maar uiteraard kan het aanbod maar een keer een bedrijf worden uitgegeven. Dus als het aanbod op dat bedrijventerrein aan industrie wordt uitgegeven, dan is dat niet meer beschikbaar voor logistiek.

Figuur 13: Match aanbod met vraag per doelgroep

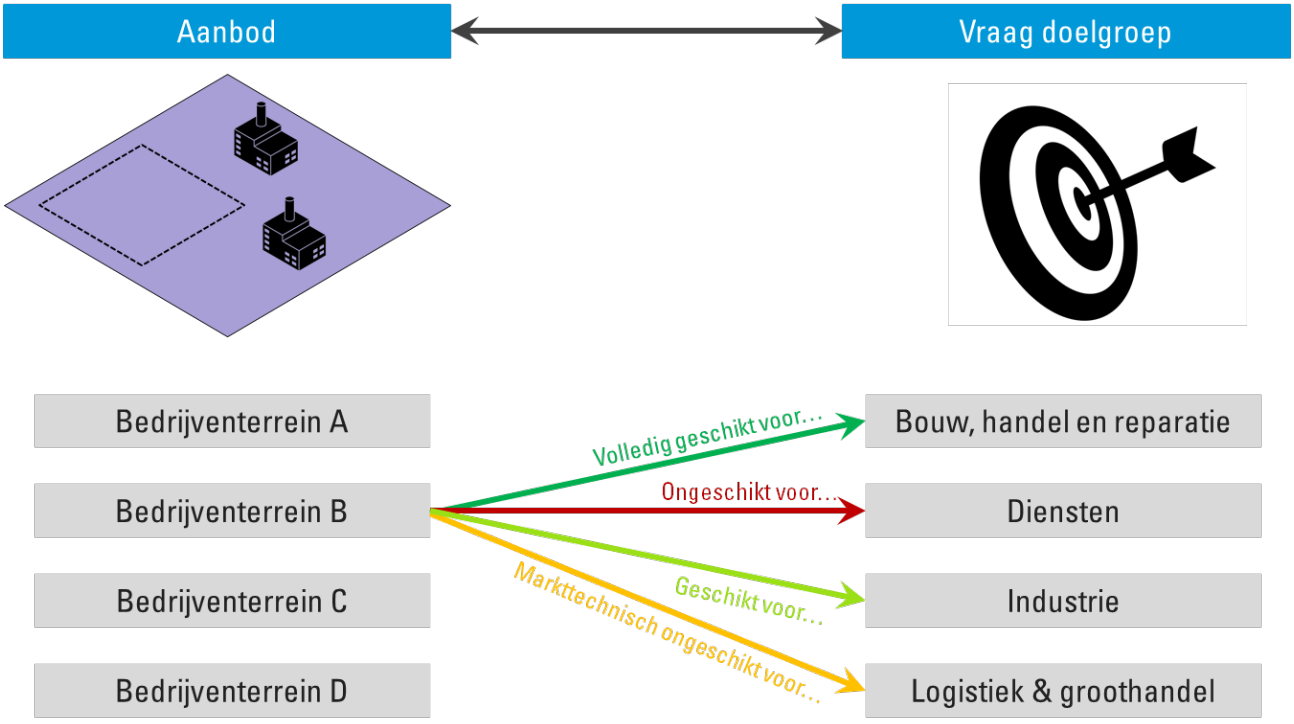

Met een rood kruis is aangegeven wanneer een doelgroep niet op het terrein gefaciliteerd kan worden, vanwege beperkingen en/of specifieke functieaanduidingen in het bestemmingsplan (ongeacht of het bedrijventerrein markttechnisch geschikt is voor de doelgroep).

Bijlage 3: Doelgroepen

Vraagprofielen

We zetten de belangrijkste vraagkenmerken van de verschillende sectoren op een rij, op basis van de recente uitgiftecijfers (uitvraag gemeenten, kwalitatief), transactiedata, verhuisgegevens en bureauexpertise (op basis van onder andere langjarige monitoring locatiedynamiek). We voegen de industriële sectoren samen tot één doelgroep, en hetzelfde geldt voor de dienstensectoren. Zo komen we tot een programma van eisen voor vier doelgroepen. Dit geeft richting en gevoel bij de kwalitatieve interpretatie van de raming. Daarnaast gebruiken we deze programma's van eisen om het huidige planaanbod te beoordelen. Vanzelfsprekend hebben verschillende branches, zoals kennisclusters, stadslogistiek en de creatieve sector eigen specifieke eisen. Deze nadere specificering is in dit overzicht op hoofdlijnen buiten beschouwing gelaten.

Bouw, handel en reparatie

Impressie	
Marktgebied en -dynamiek	• Primair (boven)lokaal of subregionaal, in enkele grotere gevallen regionaal. • Vaak een sterke lokale binding, vanwege onder andere herkomst werknemers, locatie leveranciers, primaire afzetmarkt. Maar ook vanwege zachte factoren als historie, inbedding in de lokale gemeenschap en verbondenheid van eigenaar/directeur met plaats en gemeente. • Dynamiek speelt zich bovengemiddeld af in bestaande voorraad, omdat deze doelgroep relatief weinig specifieke eisen heeft aan bedrijfspand en/of installaties.
Locatiefactoren	
Bereikbaarheid weg	Vestiging aan doorgaande wegen (radialen) is in veel gevallen voldoende; directe bereikbaarheid aan N-wegen of A-wegen is een pré.
Bereikbaarheid multimodaal	Voor deze doelgroep geen relevant criterium.
Bereikbaarheid OV	Bereikbaarheid OV is een pré, geen doorslaggevend criterium.
Omvang kavel en milieucategorie	• Gros van de bedrijven gebruikt kavel tot 1 hectare. • Milieucategorie veelal t/m 3.2.
Arbeidsmarktomvang	Kwantitatieve omvang van de beschikbare arbeidspool niet primair relevant. Opleidingsniveau, arbeidsethos en/of flexibele inzetbaarheid van groter belang.
Belang van interactie	Mate van interactie is relatief laag.

Diensten

Impressie	
Marktgebied en -dynamiek	• Primair (boven)lokaal of subregionaal, in enkele grotere gevallen regionaal. • Brede doelgroep met gevarieerde oriëntaties. Kleinere consumentendiensten en zakelijke/overige dienstverlening wordt in iedere gemeente teruggevonden, terwijl grootschalige zakelijke dienstverlening en consumentendiensten als PDV/GDV selectiever is in het voordeel van (sub)regionale centra. • Dynamiek speelt zich bovengemiddeld af in bestaande voorraad. Wel heeft de doelgroep vaak specifieke eisen waar het gaat om zichtbaarheid en uitstraling.
Locatiefactoren	
Bereikbaarheid weg	Vestiging aan doorgaande wegen (radialen) is in veel gevallen voldoende; directe bereikbaarheid aan N-wegen of A-wegen is een pré.
Bereikbaarheid multimodaal	Voor deze doelgroep geen relevant criterium.
Bereikbaarheid OV	Bereikbaarheid OV is van bovengemiddeld belang. Een aantrekkelijk en goed bereikbare vestiging voor hoogopgeleide beroepsbevolking is een eis voor deze groep bedrijven
Omvang kavel en milieucategorie	• Gros van de bedrijven gebruikt kavel tot 1 hectare, PDV af en toe in grotere omvang • Milieucategorie veelal t/m 3.1
Arbeidsmarktomvang	Hoewel de sector gekenmerkt wordt door kleinschaligheid is de kwaliteit en omvang van arbeidspool zeer belangrijk, vooral vanwege de toenemende ICT-gerelateerde werkzaamheden. Ook de flexibele inzetbaarheid van arbeid is van groter belang.
Belang van interactie	• Mate van interactie is relatief hoog, zowel tussen bedrijven als met omgeving. • Synergievorm tussen bedrijven is veelal rondom kennis, interactie met omgeving zit in het feit dat bedrijven uit deze doelgroep bovengemiddeld vaak behoefte hebben aan een multifunctionele omgeving (stedelijk gebied).

Industrie

Impressie	
Marktgebied en -dynamiek	• Vaak regionaal tot (inter)nationaal, met toeleveranciers en afnemers die wijdverspreid zijn gevestigd. In enkele gevallen primair een regionaal epicentrum van toeleveranciers en afnemers. • Mits in Nederlands eigendom, in de regel in het geval van familiebezit, vaak een sterke lokale binding, vanwege onder andere herkomst werknemers, locatie leveranciers, primaire afzetmarkt. Maar ook vanwege zachte factoren als historie, inbedding in de lokale gemeenschap en verbondenheid van eigenaar/directeur met plaats en gemeente. • De industrie is een zeer kapitaalintensieve sector. Er wordt bovengemiddeld vaak gekozen voor een uitbreiding op of naast de bestaande kavel, vanwege reeds gedane investeringen in vaste activa (vastgoed 'op maat') en arbeidspotentieel. Verhuisgeneigdheid mede daardoor relatief laag. • Wanneer verplaatst wordt over een grotere afstand (o.a. strategische relocatie; reshoring) of wanneer het gaat om nieuwvestiging, zijn de vestigingsmogelijkheden breed. Specifieke proposities rondom toeleveranciers, afnemers, bereikbaarheid, arbeidspotentieel en mogelijkheden voor circulaire ketens zijn dan voornamelijk relevant.
Locatiefactoren	
Bereikbaarheid weg	Bereikbaarheid aan hoogwaardige hoofdontsluitingen of N-wegen is minimaal, maar een sterke voorkeur voor locaties aan A-wegen, in het bijzonder bij buitenlandse vestigingsverzoeken.
Bereikbaarheid multimodaal	Nabijheid is een pré voor huidige of toekomstige vervoersstromen. In enkele gevallen, zoals specifieke recycling, beton/afval en veelal in procesindustrie (bijvoorbeeld diervoeders, chemische bedrijven) een noodzakelijkheid voor aanlevering van grondstoffen.
Bereikbaarheid OV	Bereikbaarheid OV is een pré, geen doorslaggevend criterium.
Omvang kavel en milieucategorie	• Kavelomvang is zeer divers en sterk afhankelijk van positie in de productieketen (van R&D tot volledige productie). Uitgifte in recente jaren veelal tot 2 hectare. • Milieucategorie oplopend tot 4.2, in uitzonderingen tot 5.
Arbeidsmarktomvang	Zowel kwantiteit als kwaliteit (opleidingsniveau, flexibiliteit) zeer relevant voor cases waar strategische relocatie, reshoring of nieuwvestiging een rol spelen. Voor de gehele industrie geldt dat het belang van een hoogwaardige (hbo+) arbeidsmarkt van relatief grotere waarde wordt. Specifieke gevallen, zoals locatie van de R&D-activiteiten, daarbij in het bijzonder.
Belang van interactie	• Mate van interactie is relatief hoog, met name tussen bedrijven. • Synergievorm tussen bedrijven is afhankelijk van positie in productieketen. Aan het begin van de productieketen (R&D) vindt synergie plaats rondom kennis. In ontwikkel- en opschalingsfase vindt synergie veelal plaats rondom proces (delen van proefopstellingen, faciliteiten, etc.). Bij volledige productie vindt synergie veelal plaats rondom product: door fysieke koppeling kunnen bedrijven gebruik maken van elkaars (bij)producten, en zo bijvoorbeeld circulaire ketens vormen.

Logistiek & groothandel

Impressie	
Marktgebied en -dynamiek	• Vaak regionaal tot (inter)nationaal, afhankelijk van corebusiness (bijv. e-commerce, B2B en/of logistieke dienstverlening) een regionaal epicentrum van verladingscapaciteit en/of distributie. • Het gros van de verhuisdynamiek betreft strategische relocatie (samenvoeging van meerdere locaties, of uitbreiding met nieuwe vestigingen), veelal ingegeven door omnichanneling en/of risicoreductie. Verplaatsing van één locatie naar een andere komt relatief weinig voor en betreft veelal kleinschalige en lokale vraag, een relatief kleiner deel van de totale locatiedynamiek. • In recente jaren wordt relatief vaak gekozen voor nieuwbouw (in plaats van verhuizing naar ander pand in bestaande voorraad). Bestaande voorraad (aanbod) voldoet vaak niet aan eisen om schaalvergroting en efficiëntieslag te realiseren.
Locatiefactoren	
Bereikbaarheid weg	Direct ontsluiting op A-weg of een vierbaans N-weg.
Bereikbaarheid multimodaal	Nabijheid is een grote pré; er is een groeiend belang van multimodale ontsluitingsmogelijkheden.
Bereikbaarheid OV	Bereikbaarheid OV is een pré, geen doorslaggevend criterium.
Omvang kavel en milieucategorie	• Grotere kavels (vanaf 1 hectare) domineren de ruimtevraag van deze doelgroep • Milieucategorie oplopend tot 4.2, gros tot 4.1.
Arbeidsmarktomvang	Zowel kwantiteit als kwaliteit (opleidingsniveau, flexibiliteit) zeer relevant. Voor de gehele logistiek geldt dat het belang van een hoogwaardige (hbo+) arbeidsmarkt van grotere waarde wordt.
Belang van interactie	• Mate van interactie is gemiddeld. • Er liggen grote kansen op gebied van circulaire economie voor de logistiek. In een circulaire economie ontstaan meer/grotere retourstromen, worden grondstoffen hergebruikt en is er een noodzaak voor logistiek met een lagere *footprint*. Logistiek (dienstverleners) en producenten zullen dichter op elkaar kruipen. Immers, goederen moeten voor hergebruik terug naar de oorspronkelijke/nieuwe schakel in de keten. Omdat de producenten en verwerkende bedrijven veel volumestromen gaan realiseren is het voor logistieke bedrijven van belang om in de directe nabijheid gevestigd te zijn. Een trend die we nu bijvoorbeeld al zien bij grote e-commerce distributiecentra. Post- en pakketbedrijven zijn graag in de direct omgeving gevestigd gelet op het volume en *cut-off* tijden.

Spreiding clusters

Agrifood

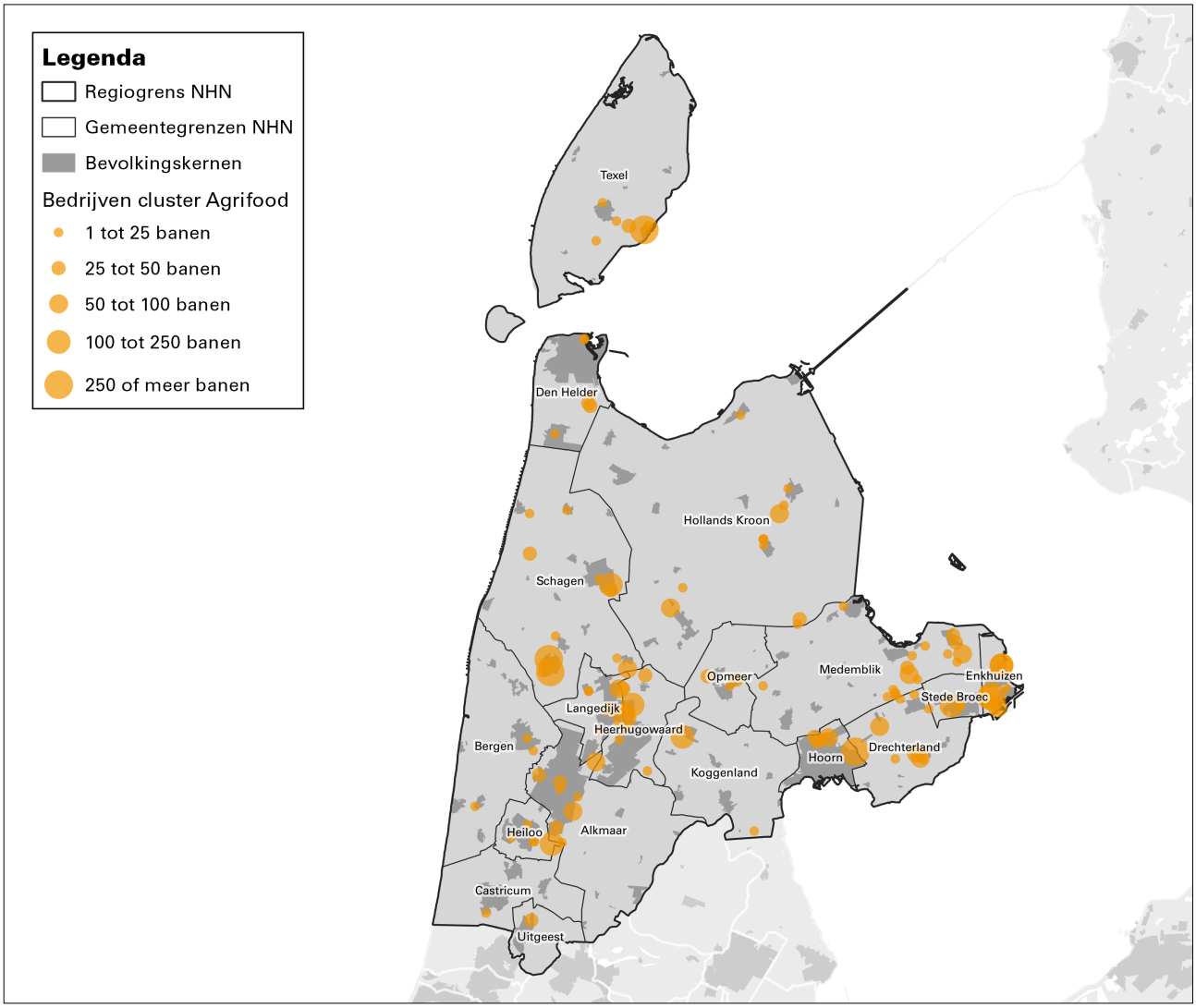

Energie

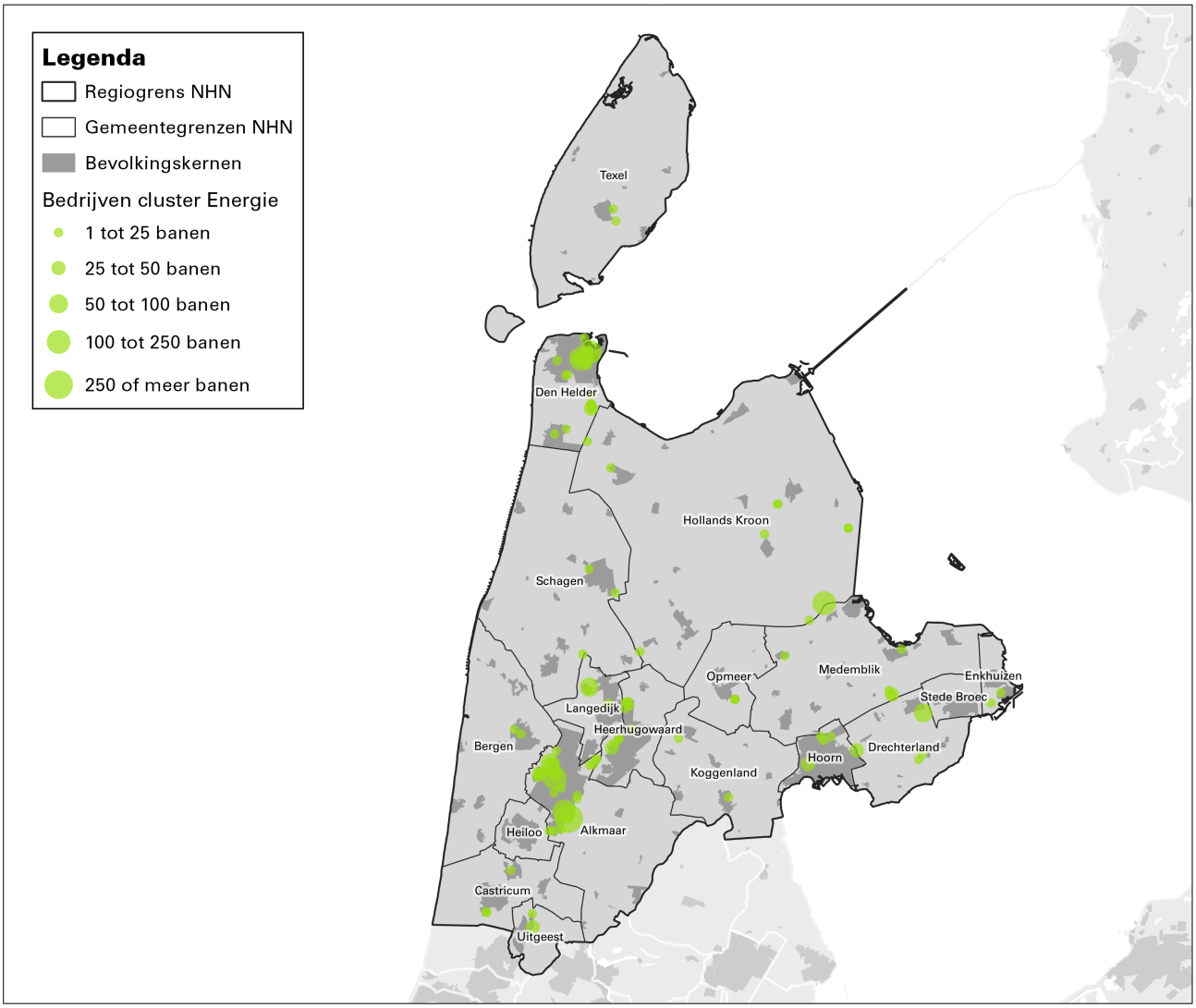
Legenda
Regiogrens NHN
Gemeentegrenzen NHN
Bevolkingskernen
Bedrijven cluster Energie
1 tot 25 banen
25 tot 50 banen
50 tot 100 banen
100 tot 250 banen
250 of meer banen
Texel
Den Helder
Hollands Kroon
Schagen
Opmeer
Medemblik
Enkhuizen
Stede Broec
Langedijk
Heerhugowaard
Bergen
Drechterland
Hoorn
Koggenland
Heiloo
Alkmaar
Castricum
Uitgeest

Water

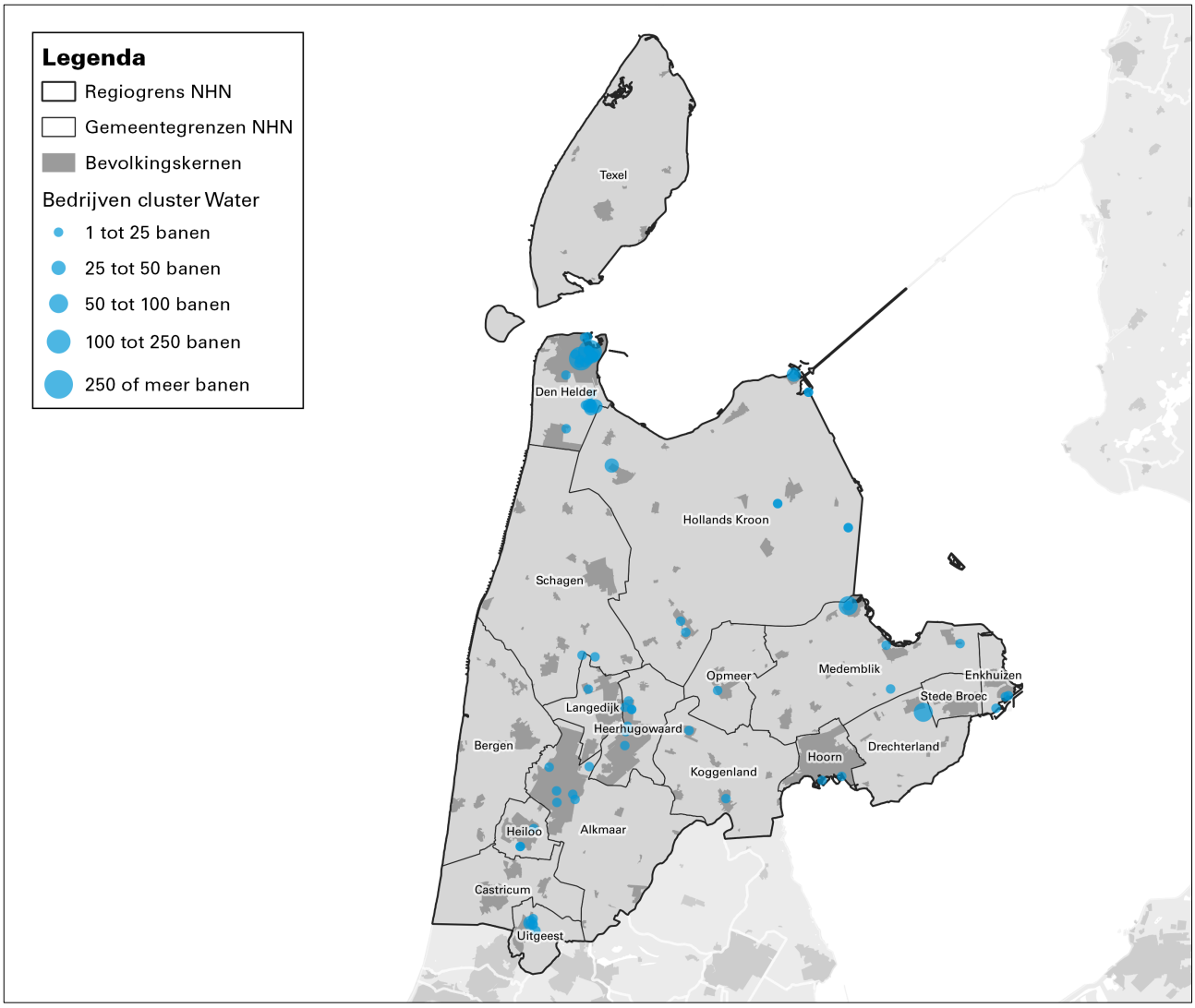
Legenda
Regiogrens NHN
Gemeentegrenzen NHN
Bevolkingskernen
Bedrijven cluster Water
1 tot 25 banen
25 tot 50 banen
50 tot 100 banen
100 tot 250 banen
250 of meer banen
Texel
Den Helder
Hollands Kroon
Schagen
Opmeer
Medemblik
Enkhuizen
Stede Broec
Langedijk
Heerhugowaard
Bergen
Hoorn
Drechterland
Koggenland
Heiloo
Alkmaar
Castricum
Uitgeest

Bijlage 4: Behoefteraming kantoorlocaties

Methodiek

Voor het berekenen van de uitbreidingsvraag naar kantoorlocaties in NHN is de systematiek gebruikt die oorspronkelijk ook is gehanteerd in de Bedrijfslocatiemonitor (BLM) van het Centraal Planbureau (CPB, 2005) en in de meest recente toekomstscenario's voor de kantorenmarkt van het PBL/CPB [32] (2017). De basis is (de ontwikkeling van) werkgelegenheid, waarbij wordt berekend welk deel daarvan op kantoorlocaties gevestigd is en hoeveel kantoorruimte elke werknemer in gebruik heeft. Deze raming richt zich specifiek op kantoren op kantoorlocaties (zoals door de provincie afgebakend). Onderstaand figuur geeft schematisch weer hoe de raming werkt. Bron voor de berekeningen zijn de gegevens van Kantorenmonitor BV, die ook de input vormen voor de provinciale Monitor Werklocaties.

Figuur 14: Schematische weergave berekening uitbreidingsvraag kantoorruimte NHN

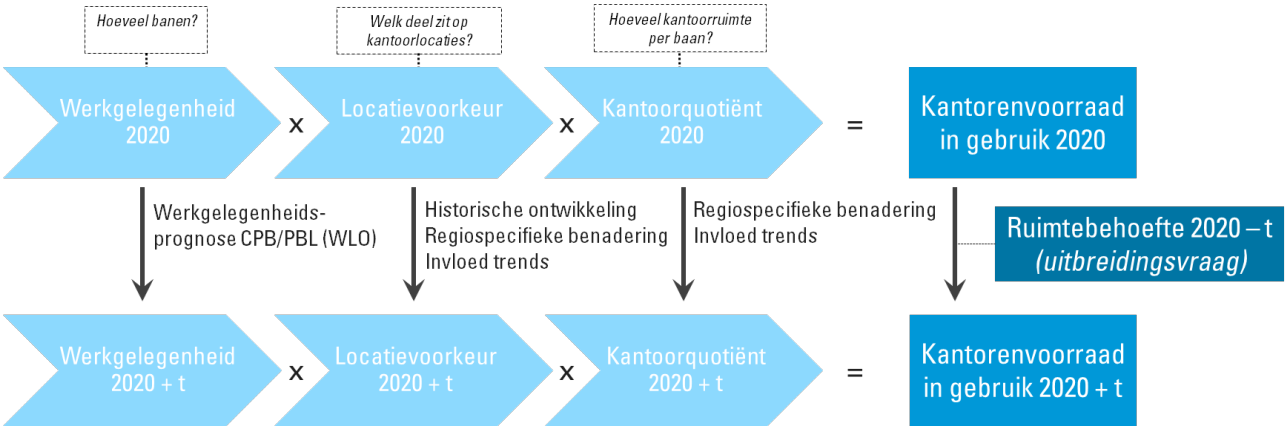

Uitkomsten naar subregio

We splitsen de uitkomsten uit naar twee regio's: Regio Alkmaar en West-Friesland. De voorraad in de Kop van Noord-Holland is te klein in omvang om een betrouwbare macro-economische raming op los te laten. Het gaat immers om één kantoorlocatie (De Hoep Zuid in Schagen) van nog geen 5.000 m² bvo.

Regio Alkmaar

- In het maximale scenario ('hoog') groeit de kantorenvoorraad in gebruik met circa 9.400 m² vvo tot 2040. Het minimale scenario ('laag') resulteert in een afname van de kantorenvoorraad in gebruik met circa 20.000 m² vvo tot 2040.
- De raming van de voorraad in gebruik wordt in figuur 15 vergeleken met de huidige totale kantorenvoorraad in Regio Alkmaar (paarse stippellijn). De figuur laat zien dat zowel in het hoge en lage scenario de bestaande kantorenvoorraad kwantitatief voldoende is om in de toekomstige uitbreidingsvraag te voorzien. Sterker nog: in het gunstigste geval (WLO hoog) is er een overaanbod

[32] Buitelaar, E., M. van den Berge, F. van Dongen, A. Weterings & R. van Maarseveen (2017), De toekomst van kantoren. Een scenariostudie naar de ruimtebehoefte. Den Haag: PBL en CPB.

van circa 8.500 m² kantoor in 2040 (het verschil tussen de paarse stippellijn en de groene lijn). In scenario WLO laag loopt dit overaanbod op tot circa 38.000 m².

Figuur 15: Ontwikkeling kantorenvoorraad Regio Alkmaar in gebruik in twee scenario's (in m² vvo)

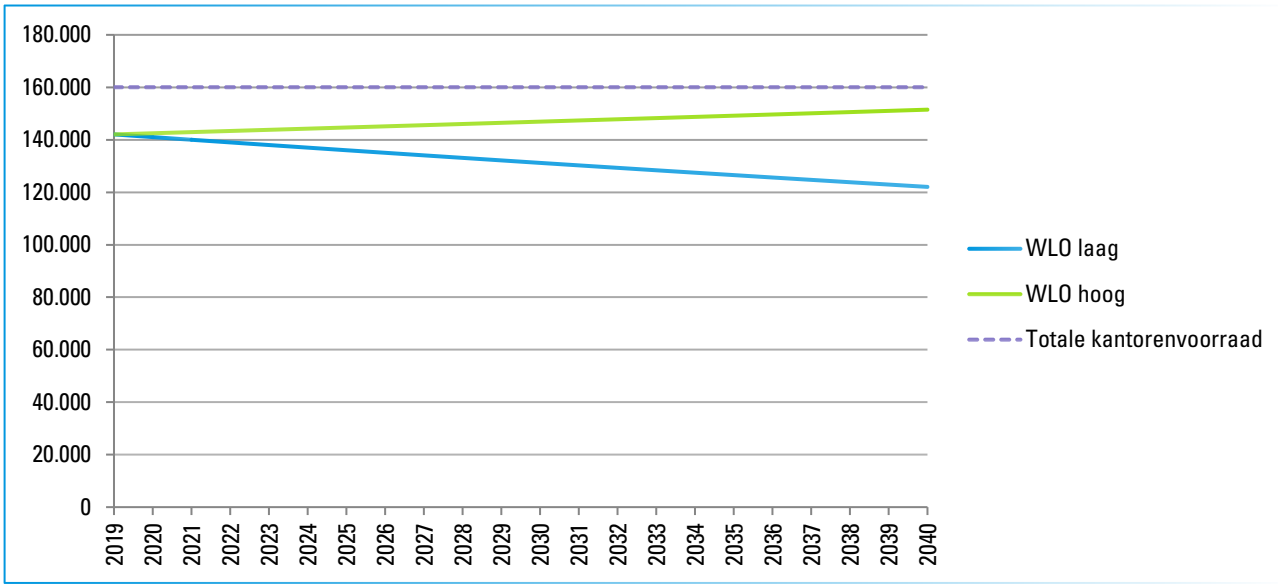

West-Friesland

- In het maximale scenario ('hoog') groeit de kantorenvoorraad in gebruik met circa 2.400 m² vvo tot 2040. Het minimale scenario ('laag') resulteert in een afname van de kantorenvoorraad in gebruik met circa 10.500 m² vvo tot 2040.
- De raming van de voorraad in gebruik wordt in figuur 16 vergeleken met de huidige totale kantorenvoorraad in West-Friesland (paarse stippellijn). De figuur laat zien dat zowel in het hoge en lage scenario de bestaande kantorenvoorraad kwantitatief voldoende is om in de toekomstige uitbreidingsvraag te voorzien. Sterker nog: in het gunstigste geval (WLO hoog) is er een overaanbod van circa 2.600 m² kantoor in 2040 (het verschil tussen de paarse stippellijn en de groene lijn). In scenario WLO laag loopt dit overaanbod op tot circa 15.500 m².

Figuur 16: Ontwikkeling kantorenvoorraad West-Friesland in gebruik in twee scenario's (in m² vvo)

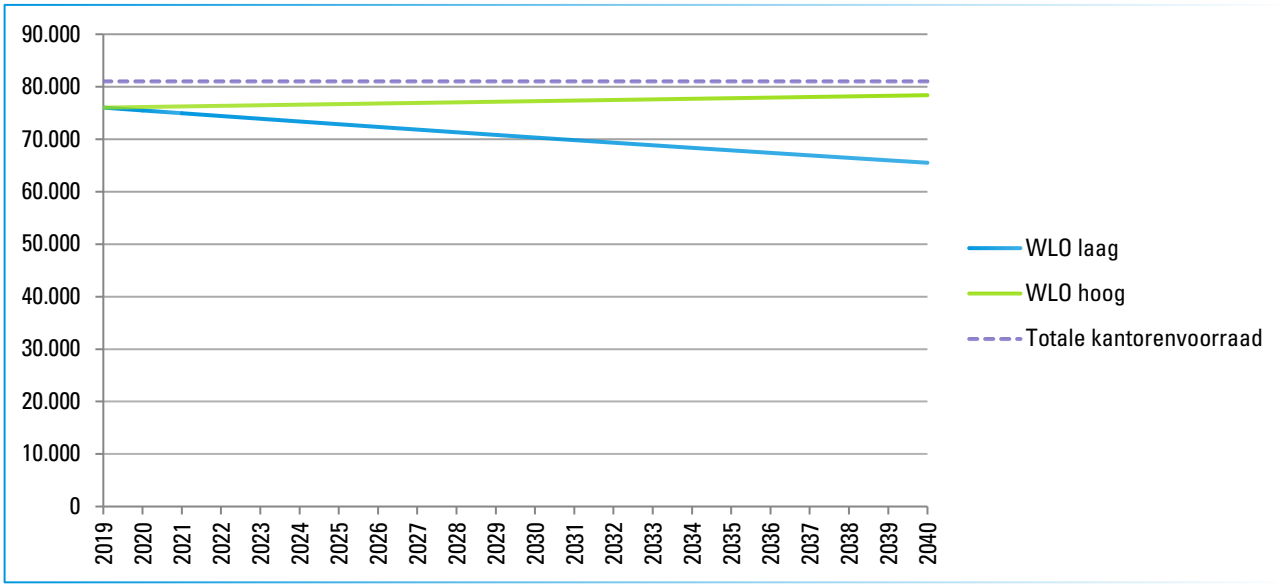

Bijlage 5: Definities

Bedrijventerrein
Afgebakend terrein met bedrijfsbestemming. Zoals opgenomen in de IBIS bedrijventerreinen database.

Bruto bedrijventerrein
Totaal oppervlakte bedrijventerrein (in hectare) binnen brutocontour, inclusief binnen de brutocontour aanwezige andere functies.

Netto bedrijventerrein
De som van alle uitgeefbare kavels in hectares, zowel niet-uitgegeven als uitgegeven kavels.

Kantorenlocatie
Locatie met meerdere kantoren van in totaal meer dan 2.000 m^2 vvo, zoals op genomen in de monitor werklocaties Noord-Holland.

Vvo
Staat voor verhuurbare vloeroppervlakte. Dit zijn de bruikbare vierkante meters in een kantoorpand. Trappenhuizen of parkeerruimte worden bijvoorbeeld niet meegenomen in de verhuurbare vloeroppervlakte.

FSI
FSI staat voor floor space index. De floor space index drukt de verhouding tussen grond (of kavel) en vastgoed uit.

Uitbreidingsvraag
Vraag naar extra bedrijventerrein of kantorenlocatie, ten opzichte van huidige voorraad, door natuurlijk verloop en dynamiek van bedrijven in de regio. Ook wel autonome vraag genoemd.

Vervangingsvraag
Vraag naar bedrijventerrein of kantorenlocatie door onttrekking van een deel van de huidige voorraad bedrijventerreinen of kantorenlocaties.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
mw. M.W.E. Schuit
BEL/REE

Telefoonnummer +31235144830
marina.schuit@noord-holland.nl

Verzenddatum
12 FEB. 2021

Kenmerk
1533362 - 1533374

Uw kenmerk

Betreft: Behoefteraming werklocaties Noord-Holland-Noord

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:
Behoefteraming werklocaties Noord-Holland-Noord

Inleiding

Op 26 januari 2021hebben wij de Behoefteraming werklocaties Noord-Holland-Noord vastgesteld

a. als vertrekpunt voor regionale afspraken, waarbij leidend zijn de bandbreedte in uitbreidingsvraag naar bedrijventerreinen van 81 tot 163 ha in 2030 en de bandbreedte in de totale vraag naar kantoren van 205.000 m² tot 227.000 m² in 2030
b. en als basis voor het beoordelen van nut en noodzaak van nieuwe bedrijventerreinen en kantoorlocaties in Noord-Holland-Noord.

Aanleiding behoefteraming

De provincie streeft naar een kwantitatief en kwalitatief evenwicht tussen vraag en aanbod van werklocaties. Een tekort aan werklocaties biedt ondernemers onvoldoende ruimte om te ontwikkelen. Een overschot kan juist tot leegstand en kwalitatieve achteruitgang van bestaande werklocaties leiden. Om dit zoveel mogelijk te voorkomen, zijn gemeenten verplicht om aan te geven of de beoogde stedelijke ontwikkeling voorziet in een actuele behoefte.

Ook geldt de plicht om regionale afspraken te maken over de planning en programmering van werklocaties. De provinciale behoefteraming werklocaties dient daarbij als basis te worden gebruikt.

De drie regio's in Noord-Holland-Noord (West-Friesland, Kop van Noord-Holland en Regio Alkmaar) hebben de afgelopen jaren regionale afspraken gemaakt op basis van de provinciale behoefteraming van 2013. Om tot een actualisatie van deze regionale afspraken te komen, is een actuele behoefteraming nodig.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Dreef 3
2012 HR Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Totstandkoming

Samen met de gemeenten in de drie regio's in Noord-Holland-Noord heeft de provincie in juni 2020 de Stec Groep geselecteerd om de behoefteraming uit te voeren. In verschillende ambtelijke en bestuurlijke rondes werden de tussenresultaten besproken met de betrokken ambtenaren en bestuurders uit de drie regio's en hebben de gemeenten de nodige inbreng kunnen leveren. Ook zijn (vertegenwoordigers van) bedrijven geraadpleegd.

Resultaten

Voor de periode 2020-2030 wordt voor bedrijventerreinen een uitbreidingsvraag in Noord-Holland-Noord voorzien van 81 tot 163 hectare (dit is 5 à 10% groei). Het gebruik van kantoorruimte in 2030 zal tussen de 205.000 en 227.000 m² liggen (tussen -8% en +2%). Dit is gebaseerd op scenario's met een lagere en hogere economische groei.

De meeste uitbreidingsvraag wordt verwacht van bedrijven in de industrie, logistiek en groothandel. Bij de behoefteraming zijn verschillende ontwikkelingen beschreven die invloed hebben op de ruimtevraag. Denk aan circulaire economie, energietransitie, digitalisering, het aanhouden van grotere voorraden in de agribusiness en industrie, de vraag naar duurzame mobiliteit (OV, autodelen, laadpalen) en flexibeler parkeernormen.

Het effect van de Corona-crisis op de ruimtevraag vanuit verschillende sectoren is erg onzeker en is daarom nog niet opgenomen in de cijfers. In algemene zin is er wel een vertraging in de ruimtevraag van een aantal jaren te verwachten. De veranderingen in de vraag - mede als gevolg van de Corona-crisis waardoor meer mensen thuis werken en eisen stellen aan verdere digitalisering - zullen goed gemonitord worden. Over een jaar zal de behoefteraming op basis van actuele uitgiftecijfers inclusief de effecten van de corona-crisis opnieuw worden bekeken.

Vraag en aanbod vergeleken
Tot 2030 is het aanbod van bedrijventerreinen groter dan de vraag, ook als gekeken wordt naar de ruimtevraag bij hoge economische groei. Dit geldt vooral voor de Regio Alkmaar en in mindere mate de Kop van NH. In West-Friesland kan bij hogere economische groei krapte ontstaan. Het overaanbod is kleiner wanneer rekening wordt gehouden met transformatie van bedrijventerreinen naar woonfuncties en gebruik van bedrijventerreinen voor andere (tijdelijke) functies.

Zowel bij hoge als lage economische groei is er meer dan voldoende kantooraanbod. Nieuw aanbod is alleen kansrijk op aantrekkelijke locaties met goede OV-bereikbaarheid. Transformatie naar wonen zal het overaanbod van kantoren verkleinen.

Voor MKB-bedrijven is er de komende jaren voldoende geschikte ruimte te vinden. Voor grotere uitzonderlijke ruimtevragers (grotere kavels, hogere bouwhoogte, hogere milieu categorieën) is de vraag onvoorspelbaar en is het aanbod wellicht niet passend.

Vervolgstappen in de regio's

De regio's zullen de behoefteraming als basis gebruiken voor nieuwe regionale afspraken over de ontwikkeling van werklocaties. In de regionale afspraken moeten scherpe keuzes worden gemaakt voor behoud en versterking van bestaande terreinen en voor selectieve ontwikkeling van nieuwe terreinen met een duidelijk profiel.
Deze keuzes kunnen het beste worden gemaakt, wanneer helder is welke economische ontwikkeling is gewenst in de regio en welke typen bedrijvigheid het beste op welke type terreinen passen.

Bij de programmering van bedrijventerreinen is ook de samenhang met thema's als bereikbaarheid, voldoende verblijfs- voorzieningen voor arbeidsmigranten, digitale infrastructuur, woningbouw en ruimtelijke kwaliteit van belang. Aangaande ruimtelijke kwaliteit is de groeiende kritiek op 'verdozing van het landschap' een factor om rekening mee te houden.

Om de planning van bedrijventerreinen goed te laten aansluiten op de vraag, zal meer aandacht worden besteed aan monitoring van ruimtevraag van bedrijven en aanbod van terreinen (welke terreinen zijn al uitgegeven). Dit geldt ook voor ontwikkelingen die het ruimtegebruik beïnvloeden, zoals energietransitie, digitalisering, circulaire economie en vergroting van voorraden in de (voedsel)industrie.

Inzet provincie
We zullen de vervolgstappen op weg naar nieuwe regionale afspraken ondersteunen, zowel financieel (subsidie voor uitwerkings-activiteiten) als door inhoudelijke betrokkenheid. Ook zullen we (boven)regionale afstemming en kennisoverdracht in Noord-Holland-Noord met onze partners organiseren. Daarnaast blijven we vanzelfsprekend de revitalisering en verduurzaming van bestaande bedrijventerreinen financieel ondersteunen.

Tot slot

Door het vaststellen van de behoefteraming is er nu een actuele basis voor nieuwe regionale afspraken over de ontwikkeling van werklocaties. Zodra er nieuwe regionale afspraken zijn gemaakt in de drie regio's zullen wij u daarover informeren.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

Bijlage: Rapportage Behoefteraming werklocaties Noord-Holland-Noord 2020

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	5485
Extern Zaak ID	1381960
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 maart 2021
Agendapunt	13.b
Omschrijving	Europa: Brief GS aan PS inz. Rapportage Europese samenwerking Randstadprovincies (C-agenda alle commissies maart 2021); u kunt de rapportage als achtergrondinfo gebruiken in het proces om te komen tot een nieuwe Europastrategie
Organisatieonderdeel	BEL/B&S

Bijlagen
Randstad vooruitblik 2021 (voortgangsrapportage).pdf
Brief aan PS over Randstad vooruitblik 2021.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	22 februari 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	28 februari 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	15 maart 2021
Ruimte Wonen en Klimaat	15 maart 2021
Economie Financiën en Bestuur	**22 maart 2021**
Mobiliteit & Bereikbaarheid	22 maart 2021

Toelichting

De vier Randstadprovincies werken in Brussel samen op Europese dossiers. Zij signaleren nieuwe beleidsontwikkelingen en analyseren voorstellen. De Randstadsamenwerking in Brussel stelt jaarlijks een rapportage op over de werkzaamheden van het afgelopen jaar met een doorkijk naar het komende jaar.

Vooruitblik 2021 Europa

Provincie Noord-Holland

provincie ZUID HOLLAND

PROVINCIE UTRECHT

PROVINCIE FLEVOLAND

Voorwoord

U leest nu - waarschijnlijk online - de Vooruitblik 2021, waarin voor het eerst een terugmelding staat over het afgelopen jaar, dat bijzonder was in vele opzichten. De wereld werd opgeschrikt door de COVID-19 pandemie, Brussel ging in lockdown en wij allen maakten versneld kennis met afstandswerken. Het Voortgangsverslag laat zien hoe de Randstadsamenwerking in het Europese krachtenveld heeft doorgezet en resultaten behaald heeft. We hebben de uitdagingen van dit jaar goed doorstaan en zorgden met de nieuwe afgesproken werkwijze dat vele Europese onderwerpen op onze radar staan.

Met horten en stoten gingen Europese onderhandelingen digitaal verder over toekomstbepalende thema's. De Europese Unie bracht een omvangrijk herstelpakket uit van 750 miljard euro en een nieuw zevenjarig financieel kader van 1074 miljard euro; de Green Deal kondigde een pakket maatregelen aan om Europa klimaat neutraal te maken. Europa is klaar voor een nieuwe periode van herstel en de opbouw van een economie, die groen en digitaal is. Door intensieve gezamenlijke lobby kunnen provincies gebruik maken van Europese financiering voor economisch herstel en voor het (mede)financieren van de noodzakelijke transities.

Als deze crisis ons een ding leert, dan is het wel dat sommige veranderingen een blijvertje zijn; we hebben meer respect voor onze directe leefomgeving en we beseffen dat het nieuwe werken vaker digitaal is. Het komende jaar gaat 'Europa' en het Team in Brussel vooral met deze onderwerpen aan de slag. Om zo bij te dragen aan 'toekomst-proof' eigen beleid.

Michiel Rijsberman
Gedeputeerde Provincie Flevoland
Voorzitter Bestuurlijk Overleg Europa Randstadprovincies

Leden Bestuurlijk Overleg Europa Randstadprovincies

De samenwerking op Europese zaken tussen de Randstadprovincies wordt bestuurlijk aangestuurd door de Europagedeputeerden van de vier provincies. Zij komen periodiek bijeen om actuele EU-zaken te bespreken en informatie uit te wisselen. Zij zijn alle vier actief in het Comité van de Regio's, waarbinnen zij elk in een andere commissie zitting hebben. Onderling hebben zij relevante EU-dossiers verdeeld, rekening houdend met de commissieverdeling binnen het Comité van de Regio's.

Michiel Rijsberman – voorzitter

Gedeputeerde Flevoland
Comité van de Regio's: Commissie Territoriale Samenhang en EU-begroting (COTER)

EU-dossiers: Regionale ontwikkeling, transport en mobiliteit, EU-begroting, Brexit

Ilse Zaal
Gedeputeerde Noord-Holland
Comité van de Regio's: Commissie Natuurlijke Hulpbronnen (NAT)

EU-dossiers: Land- en tuinbouw, Klimaat, Platteland en Natuur, Voedsel, Visserij & Maritiem

Robert Strijk
Gedeputeerde Utrecht
Comité van de Regio's: Commissie Sociaal Beleid, Onderwijs, Werkgelegenheid, Onderzoek en Cultuur (SEDEC)

EU-dossiers: Kennis en Innovatie, Gezonde leefomgeving, Digitalisering

Jeannette Baljeu
Gedeputeerde Zuid-Holland
Comité van de Regio's: Commissie Economisch Beleid (ECON)

EU-dossiers: Industrie en Midden en Klein Bedrijf (MKB), Energie

Inleiding

Deze 'Vooruitblik 2021 Europa' van de in Brussel samenwerkende Randstadprovincies bevat een selectie van de onderwerpen die relevant zijn voor onze provincies en die in de toekomst van invloed kúnnen zijn op het beleid van provincies. Dat laatste is niet altijd het geval. Betrokkenheid en signalering van Europese voorstellen is echter nodig om de komende jaren niet verrast te worden door kaders en besluiten waar provincies aan moeten voldoen of die moeten worden uitgevoerd door provincies. In dit document staat per onderwerp beschreven wat er het afgelopen jaar is gebeurd en dan volgt een doorkijk naar de aangekondigde commissievoorstellen door de Europese Commissie (hierna: de Commissie) voor 2021. Het terugkijken maakt duidelijker wat de richting is van de nieuwe voorstellen. Over de inhoud van de nieuwe voorstellen is op dit moment nog weinig te zeggen. Als de voorstellen bekend zijn, starten de Randstadprovincies met de signalering.

De Europese Unie in 2021

In het jaar 2020, het jaar waarin de COVID-19 pandemie de boventoon voerde en het accent van het werk tijdelijk verlegde, presenteerde de Commissie forse ambities. De Commissie wil met de Europese 'Green Deal' een klimaat neutraal continent in 2050 realiseren, een digitaliseringsagenda voor de Europese economie opzetten en zorgen voor een daadkrachtig en eendrachtig optreden van de Unie buiten haar grenzen. Daarnaast liepen de onderhandelingen door tussen het Verenigd Koninkrijk en de Europese Unie over de voortzetting van de samenwerking na de uittreding van het Verenigd Koninkrijk, de Brexit. Om de klappen van de Brexit op te vangen komt er een Brexit Adjustment Reserve van 5 miljard euro voor de meest getroffenen.

Vele voorstellen gepresenteerd in het Commissiewerkprogramma voor 2021 zijn uitvoeringsmaatregelen gericht op de realisatie van de gepresenteerde ambities van het afgelopen jaar. In dat licht is het nuttig terug te kijken naar wat er in 2020 is gepubliceerd.

In 2021 legt de Commissie de focus op een dubbele transitie: een groene en een digitale transitie. Daarnaast wil de Commissie de crisis beheersen die is ontstaan door de coronapandemie en wil zij de Europese economie en samenleving herstellen en veerkrachtiger maken. Het Commissiewerkprogramma 2021 hangt dan ook nauw samen met het herstelplan voor Europa, het herstelinstrument 'Next Generation EU' en het Meerjarig Financieel Kader voor 2021-2027.

De samenwerking in Brussel

De samenwerking van de Randstadprovincies in Brussel is vooral gericht op de signaleringsfunctie van relevante nieuwe Europese beleidsontwikkelingen. Het team in Brussel volgt de nieuwe ontwikkelingen op de Europese agenda continu en analyseert voorstellen of consultaties en initiatieven om te bepalen of er inzet nodig is. De Europastrategieën van de vier provincies of andere provinciale beleidsagenda's bepalen waar we gezamenlijk op inzetten. De inhoud van de inzet wordt pas later bepaald en is afhankelijk van wat de Commissie voorstelt.

Ook maken we gebruik van de mogelijkheid om inbreng te leveren op de standpuntbepaling van het Rijk in de werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen. In deze werkgroep hebben alle ministeries zitting en vertegenwoordigers van de decentrale overheden. Daarnaast werken wij samen in het Huis van de Nederlandse Provincies (hierna: het HNP) op dossiers die voor alle twaalf provincies van ongeveer gelijkwaardig belang zijn en waarvoor een – doorgaans in Interprovinciaal verband vastgesteld – gemeenschappelijk standpunt geldt.

Daarnaast biedt de onderlinge dossierverdeling de Brusselse vertegenwoordigers de mogelijkheid zich te richten op specifieke dossiers. Deze verdeling zorgt ervoor dat de Brusselse medewerkers kennis en ervaring kunnen opbouwen op dossiers en tegelijkertijd een netwerk kunnen bouwen.

Green Deal

De Europese Green Deal, gepubliceerd in december 2019 is de nieuwe groeistrategie van de Europese Unie; de centrale doelstelling is verduurzaming van de Europese economie. In essentie moeten de Green Deal en alle hieruit voortvloeiende beleidsvoorstellen ertoe leiden dat Europa in 2050 het eerste klimaat neutrale continent wordt. In 2021 komen er veel voorstellen naar buiten, die in feite de uitvoeringsmaatregelen en de acties beschrijven, gericht op de realisatie van deze centrale doelstelling. Of het zijn herzieningen van eerdere wetgeving, die worden aangepast om de doelstellingen in de Green Deal waar te kunnen maken.

De Europese Green Deal omvat een zeer groot aantal onderwerpen met maatregelen voor vrijwel alle sectoren van de economie. Het gaat om voorstellen op de volgende thema's: klimaat, gezonde leefomgeving, duurzame energie, industriebeleid, kennis en innovatie, digitalisering, land- en tuinbouw, regionale ontwikkeling en mobiliteit en transport. De thema's worden in deze volgorde hieronder toegelicht.

Klimaat

In maart 2020 publiceerde de Commissie het voorstel voor de eerste Europese klimaatwet. De klimaatwet is de juridische basis van de Green Deal. En verplicht de lidstaten om de maatregelen uit de klimaatwet op te volgen. Op het moment van schrijven van dit document moeten de klimaatministers nog een besluit nemen over de emissiereductie doelstelling van 55% in 2030 (ten opzichte van het niveau van 1990), zoals voorgesteld door de Commissie in de klimaatwet. Dit besluit zal het doel voor 2050, een klimaat neutrale Europese Unie, bindend maken.

Voor 2021 zal de Commissie een herziening van wetgevende maatregelen aankondigen om die klimaatambities te bevorderen. Denk bijvoorbeeld aan de verordening inzake landgebruik, verandering in landgebruik en bosbouw, waarin staat beschreven dat beter EU-bos- en landbeheer moet bijdragen tot minder broeikasgasemissies.

In eerste instantie zijn het de lidstaten die te maken krijgen met de bindende maatregelen uit de Klimaatwet, waarbij het echter zou kunnen dat de provincies op hun beurt te maken krijgen met de uitvoering van de maatregelen. De samenwerkende Randstadprovincies signaleren daarom de voor provincies relevante ontwikkelingen. Het kan daarbij ook nuttig zijn om inbreng vanuit de regionale praktijk in te brengen in de voorstellen.

Gezonde leefomgeving

De strategie van de Commissie om de energieprestaties van gebouwen te verbeteren heet de Renovatie Golf. In dit onderdeel van de Green Deal streeft de Commissie ernaar het renovatietempo in de komende tien jaar in de gehele Europese Unie ten minste te verdubbelen en ervoor te zorgen dat renovaties leiden tot meer energie- en hulpbronnenefficiëntie. Het gaat hier om het verbeteren van de kwaliteit van leven van mensen die in de gebouwen wonen.

Bovendien wil de Commissie Europese burgers en ecosystemen beschermen. Het Actieplan 'nulvervuilingsambitie' voor een gifvrije omgeving van water, lucht en grond moet hiervoor zorgen. In dit plan staat het beschermen van de gezondheid en het welzijn van de Europeanen voorop door de vervuiling naar 'nul' terug te brengen. Ook de reeds gepubliceerde chemicaliënstrategie en het nog niet gepubliceerde juridisch kader voor gezonde ecosystemen moeten aan de bescherming van burgers en ecosystemen bijdragen. De chemicaliënstrategie voor duurzaamheid past in de plannen van de Commissie om te zorgen dat we in een gifvrije omgeving kunnen leven en dat er duurzame alternatieven worden ontwikkeld voor de huidige vervuilende stoffen.

Het 8ste Milieu Actie Programma (hierna: het MAP), gepubliceerd in oktober 2020, is de leidraad voor het Europese milieubeleid en is een juridisch bindend instrument voor het uitvoeren van de Green Deal. Door de Randstadprovincies is inmiddels aandacht gevraagd voor een concrete wet- en regelgevingsagenda om op die manier de ambities waar te kunnen maken. Binnen de Randstadsamenwerking is gezonde leefomgeving één van de speerpunten. De werkgroep duurzame leefomgeving van het HNP werkt de lobbyacties voor het 8ste MAP in 2021 nader uit in een uitvoeringsagenda. De Randstadprovincies zullen met de partners ten eerste inzetten op een ambitieus internationaal luchtbeleid, zowel mondiaal als Europees. Het doel is de EU-norm aan te scherpen meer in lijn met de WHO advieswaarden, met name voor fijnstof, als ook het aanpassen van de insteek voor normering van luchtkwaliteit. Opdat de aandacht uitgaat naar algehele gezondheidswinst. Het doel is emissie-eisen aan te scherpen op basis van een haalbaarheidsonderzoek. Ten tweede zullen de Randstadprovincies zich samen met de partners inzetten voor een ambitieus Europees bronbeleid.

De inzet wordt afgestemd met andere duurzaamheidsdoelen zoals klimaatdoelen en transitieagenda's en beleid voor verduurzaming van de landbouw en veehouderij. We zoeken tevens de samenwerking en afstemming met de vier grote steden Den Haag, Rotterdam, Utrecht en Amsterdam, met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de Unie van Waterschappen, het Europese netwerk van gemeenten en regio's, Eurocities, het Comité v.d. Regio's en de ENVE-commissie[1] in het bijzonder.

Biodiversiteit

Het juridisch kader voor het beschermen van de burgers en de ecosystemen, dat hierboven genoemd staat wordt gepubliceerd in 2021. Dit kader zal onderdeel gaan uit maken van de biodiversiteitsstrategie voor 2030. De Commissie heeft deze strategie in mei 2020 gelanceerd en daarin zijn verschillende biodiversiteitsdoelen voor herstel opgenomen, die in 2030 moeten zijn gerealiseerd. De lidstaten zijn hier wederom eerst aan zet. Het gaat om natuurherstel, bescherming van gebieden op land en zee, het planten van bomen en het beschermen van oerbossen. En ook wil de Commissie dat de vervuiling van lucht, bodem en water wordt tegengegaan om de ecosystemen te herstellen.

In Nederland werken het Rijk en alle provincies samen aan het natuurherstel. Natuurbeleid en -beheer zijn provinciale kerntaken. Wij leveren, in samenwerking met het Ministerie van LNV, onze inbreng bij de discussies op EU-niveau. Tegelijkertijd lezen de provincies mee, via het Interprovinciaal Overleg (IPO) samen met de departementen van het Rijk op het dossier biodiversiteit en schrijven mee in de voorbereidende fase van Europese wetgeving. De Randstadprovincies in Brussel werken

[1] Commissie Milieu, Klimaatverandering en Energie

via deze weg mee aan het opstellen van de Europese wetgeving en kunnen inbreng leveren vanuit de kennis en ervaring die provincies op dit dossier hebben.

Duurzame energie

Voor duurzame energie zal de Commissie zich in 2021 concentreren op het herzien van de relevante klimaat- en energiewetgeving. Zij doet dit om deze in overeenstemming te brengen met de nieuw voorgestelde doelstelling om de CO2-uitstoot tegen 2030 met ten minste 55% te verminderen. Dit 'Fit for 55-pakket' omvat een breed scala aan voorstellen: van aandacht voor en financiering van hernieuwbare energiebronnen tot energie-efficiëntie voor gebouwen en in landgebruik. Ook de methaan emissies moeten worden verminderd en de Commissie wil zich richten op een infrastructuur voor alternatieve brandstoffen, zoals bijvoorbeeld elektrische laadpalen en waterstoftankstations.

Industriebeleid en MKB

In maart 2020 publiceerde de Commissie een Industrie- en MKB-strategie. Industriebeleid is een speerpunt in de Randstadsamenwerking. Gedeputeerde Baljeu was als rapporteur verantwoordelijk voor het advies van het Comité van de Regio's[2] over het Europese industriebeleid. Het advies benadrukt en dringt aan op een plaatsgebonden aanpak van Europees industriebeleid. Regio's hebben de triple helix ecosystemen (de samenwerkingsverbanden tussen overheden, ondernemingen en kennisinstellingen) om de klimaatdoelen, de energietransitie en de circulaire economie mogelijk te maken. Deze samenwerkingsverbanden kunnen zij aanwenden om de transitie van de industrie te ondersteunen en te versnellen. Daarbij zijn er randvoorwaarden, zoals digitalisering, nieuwe vaardigheden voor de beroepsbevolking en de concentratie op onderzoek en innovatie, die van belang zijn voor een succesvol industriebeleid.
Vervolgens is door de COVID-19 pandemie en de daaropvolgende economische crisis nog duidelijker geworden dat onze regionale en nationale economieën sterk met elkaar verweven zijn. Daarom heeft Gedeputeerde Baljeu opgeroepen in haar opinie om een herziening van het Commissievoorstel en geeft aan dat er steun moet komen aan de industrie om uit de crisis te komen.

In 2021 zal de Commissie de nieuwe industriële strategie voor Europa actualiseren in verband met de gevolgen van COVID-19, de wereldwijde concurrentiecontext en om het belang van een versnelling van de groene en digitale transities meer te benadrukken.

Kennis en innovatie

Voor de kennisinstellingen in onze provincies is het Europese programma voor onderzoek en innovatie, Horizon2020, van groot belang. Van alle Europese euro's uit dit programma komt een groot deel in ons land terecht. Vanaf 2021 zal de opvolger van Horizon2020 van start gaan, genaamd Horizon Europe. Horizon Europe zal lopen van 2021 tot 2027. De middelen uit Horizon Europe zullen

[2] Behandeld in de commissie Economisch Beleid (ECON) van het Comité van de Regio's, A new industrial strategy for Europe, Jeanette Baljeu.

gebruikt worden om de Europese technologische en wetenschappelijke basis te versterken en de Europese innovatie capaciteit te stimuleren.

Digitalisering

Het bestuur van het HNP heeft besloten om het dossier 'digitalisering' tot een 'prioritair dossier' te maken. De digitale transformatie voltrekt in steeds hoger tempo en heeft grote impact op de regionale economie en de dienstverlening (o.a. de informatievoorziening bijvoorbeeld) van provincies. De ontwikkelingen op het gebied van de digitale agenda en digitalisering zijn één van de prioriteiten van de Commissie. Voor 2021 zijn initiatieven aangekondigd die o.a. gaan over duidelijke regels voor de platformeconomie en de bescherming van de gebruikersrechten, het realiseren van een (Europese) digitale infrastructuur en het bijbrengen van digitale vaardigheden voor alle EU burgers. Deze plannen zijn van wezenlijk belang voor de provincies. Provincies faciliteren digitale innovatie in de regionale economie. Ook raakt deze transformatie alle maatschappelijke opgaven, ook die van provincies. Met het oog op de komende voorstellen heeft het HNP de wens geuit om aan de voorkant betrokken te zijn bij de Europese voorstellen vooral vanwege de uitvoerbaarheid.

Gedeputeerde Strijk is lid van de SEDEC-commissie3 van het Comité van de Regio's, waar dit onderwerp wordt behandeld.

Land- en tuinbouw, platteland en natuur, voedsel

In mei 2020 presenteerde de Commissie de Farm to Fork strategie (F2F) oftewel 'van boer-tot-bord' strategie. Deze strategie, met een Europese visie op duurzame voedselsystemen, vormt een belangrijk onderdeel van de Green Deal en is een aanvulling op de biodiversiteitsstrategie. De F2F strategie benadrukt de dringende noodzaak om de afhankelijkheid van pesticiden en antibiotica te verminderen, overbemesting te verminderen, het aandeel biologische landbouw te vergroten, dierenwelzijn te verbeteren en het verlies aan biodiversiteit terug te dringen. In de strategie staan ambitieuze maatregelen om ervoor te zorgen dat er een transitie gemaakt wordt naar een duurzaam voedselsysteem dat zorgt voor voedselzekerheid én toegang tot gezonde voeding. Met andere woorden dat de gezonde optie de gemakkelijkste en best betaalbare optie wordt voor Europese burgers. In 2020 hebben de Randstadprovincies via wijzigingen op het adviesvoorstel een bijdrage geleverd aan het standpunt van het Comité van de Regio's op de strategie.

De Farm to Fork strategie blijft ook in 2021 relevant voor de provincies. Het onderwerp wordt behandeld in de NAT-commissie[4] van het Comité van de Regio's. Gedeputeerde Zaal is lid van deze commissie. Agrofood en aandacht voor duurzame voeding is een speerpunt in de Randstadsamenwerking.

Op het dossier van de ontwikkeling van organische productie (biologische landbouw) ligt er een concrete uitdaging om erkenning (of toestemming) te krijgen voor het Nederlandse systeem van natuur-inclusieve en kringloop landbouw. Hier trekken we samen op met het Ministerie van LNV.

Het proces rondom het vaststellen van het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (hierna: GLB) na 2020, gaat de laatste fase in. In oktober 2020 hebben zowel de Europese Raad als het Europees Parlement hun onderhandelingspositie bepaald. Naar verwachting leiden de trilogen in het voorjaar

[3] Commissie Sociaal Beleid, Onderwijs, Werkgelegenheid, Onderzoek en Cultuur
[4] Commissie Natuurlijke Hulpbronnen

van 2021 tot een Europees akkoord. Het belangrijkste discussiepunt is het percentage verplichte eco-regelingen aan boeren die rechtstreekste inkomenssteun ontvangen. Deze zal naar verwachting uitkomen tussen de 20 en 30%. Het nieuwe GLB zal naar alle waarschijnlijkheid ingaan op 1 januari 2023.

Als voorwaarde in het nieuwe GLB schrijven de provincies met het Rijk een nationaal strategisch plan (NSP). Het NSP draagt bij aan de realisatie van nationale en provinciale prioriteiten, waardoor de uitvoeringmaatregelen beter passen bij de lokale of regionale situatie. De Commissie houdt in de gaten dat in deze plannen (de NSP's) de ambities van de Green Deal en van de F2F worden opgeschreven. In 2021 zal dit NSP in Nederland worden afgerond en ingediend bij de Commissie voor goedkeuring.

In 2021 is het voor de provincies van belang om de onderhandelingen in de laatste fase te monitoren. Daarnaast is het belangrijk om zo snel mogelijk duidelijkheid te krijgen over de landen-specifieke aanbevelingen voor Nederland om het NSP te schrijven.

Regionale ontwikkeling en de Europese begroting

Het afgelopen jaar werd gedomineerd door besluitvorming over de volgende Europese begroting en regionale investeringsprogramma's van 2021 tot 2027. Door een succesvolle lobby kunnen provincies opnieuw aanspraak maken op diverse Europese financieringsprogramma's voor hun regionale ontwikkeling. Dit is mede te danken aan de rapporteurschappen in de commissie COTER[5] van gedeputeerde Rijsberman[6], waar gepleit werd voor investeringsmiddelen in alle regio's, inclusief de regio's in rijke lidstaten met vergroening van fondsen. Als gevolg van de uitbraak van de COVID-19 pandemie kwamen nieuwe Europese fondsen vrij, gericht op regionaal economisch herstel. In mei verscheen het EU Herstelinstrument van 750 miljard euro, waaronder het REACT-EU pakket voor de transitie naar een weerbare, groene en digitale economie en een Herstel Faciliteit.

Het jaar 2021 staat in het teken van de start van de nieuwe programmaperiode 2021-2027. De EU-programma's, zoals Kansen voor West III en de implementatie van REACT-EU, het Fonds voor Rechtvaardige Transitie (JTF) en de Herstel Faciliteit (RRF) zullen gemonitord worden op het bereiken van doelstellingen voor de transitie naar een groene, weerbare en digitale economie. Deze informatie is nuttig voor de lobby voor het volgend financieringskader vanaf 2027. Die lobby zal naar verwachting in 2021 beginnen. De informatievoorziening zal zich daarom vooral op deze zaken richten. Ook zullen we blijven pleiten voor adequate EU-financieringsmogelijkheden voor provincies van projecten en initiatieven gericht op de maatschappelijke opgaven, zoals klimaat en innovatie.

Transport en mobiliteit

Aan het einde van 2020 heeft de Commissie een strategie voor duurzame en slimme mobiliteit gepubliceerd. Deze strategie zal, net als o.a. het 'Fit for 55 package' en de 'Renovatiegolf' moeten

[5] Behandeld in de Commissie Territoriale Samenhang en EU-begroting, advies Het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling en het Cohesiefonds, Michiel Rijsberman.
advies The role of the EU's cohesion policy with respect to intelligent and innovative economic change in the regions against the backdrop of the coronavirus crisis, Michiel Rijsberman.

bijdragen aan het behalen van de doelstellingen van de Green Deal. Ook mobiliteit is een speerpunt in de Randstadsamenwerking.

Zoals verwacht regelt deze strategie een kader met ambities om onder andere de uitrol van alternatieve brandstoffen te bevorderen, duurzame alternatieven voor mobiliteit voor burgers en voor bedrijven beschikbaar te stellen, een verandering van vervoerwijze van weg naar (binnen)water en spoor te stimuleren en innovatieve digitale toepassingen in mobiliteit te faciliteren. Ook geeft deze strategie aan welke nieuwe wetgevings- en herzieningsvoorstellen we kunnen verwachten in de komende paar jaar. In IPO-verband is reeds een gezamenlijke reactie op de Europese consultatie over deze strategie geformuleerd. In december hebben de Randstadprovincies meegelezen en input gegeven bij de standpuntbepaling van de Nederlandse regering over deze strategie.

De Europese Commissie heeft voor 2021 alvast drie wetsvoorstellen relevant voor provincies aangekondigd: een herziening van de richtlijn over Intelligente Transportsystemen, een herziening van het Trans-Europese netwerk van Transport (TEN-T) en een initiatief voor spoorcorridors om o.a. het Europese spoorwegnet geschikter te maken voor goederenvervoer. De uitwerking van de duurzame en slimme mobiliteit strategie uit 2020 en de aangekondigde voorstellen voor 2021 worden nauwlettend gevolgd en eventuele consequenties voor de provincies gesignaleerd.

Afsluitende opmerkingen

Een groene en digitale transitie. Dat is waar het de komende jaren om draait in Europa. Er gaat veel gebeuren en het is daarom van belang dat wij onze informatiepositie en onze signaleringsfunctie volledig inzetten. Het team in Brussel zorgt er ook voor dat we samenwerken in Europese netwerken en binnen het Comité van de Regio's om ons geluid te laten horen en waar nodig op te komen voor onze belangen.

De 'Vooruitblik 2021' beschrijft aantal relevante onderwerpen en voorstellen die passen in de vastgestelde kaders van het Europabeleid in de Randstadprovincies, toch is het slechts een selectie uit de Europese voorstellen voor de komende jaren en over sommige voorstellen is op dit moment weinig bekend.

Alert blijven is noodzakelijk, net als signaleren.

Provincie
Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
mw. H.S.E.D. van Velzen-Donker
BEL/BS

Telefoonnummer +31235145660
donkerh@noord-holland.nl

Verzenddatum

17 FEB. 2021

Kenmerk
1381960/1577688

Uw kenmerk

Betreft: Randstad vooruitblik 2021

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:
de jaarlijkse rapportage van de Randstadsamenwerking in Brussel, de Randstad vooruitblik 2021.

Inleiding
De vier Randstadprovincies werken in Brussel samen op Europese dossiers. Zij signaleren Europese beleidsontwikkelingen en analyseren voorstellen.
De Randstadsamenwerking in Brussel stelt jaarlijks een rapportage op over de werkzaamheden van het afgelopen jaar met een doorkijk naar het komende jaar.

Tot slot
De rapportage van 2020 met een doorkijk naar het jaar 2021 sturen wij u hierbij toe.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

1 bijlage(n)

Randstad vooruitblik 2021

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	5940
Extern Zaak ID	837688
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 maart 2021
Agendapunt	13.c
Omschrijving	Gemeentelijke herindeling: Brief GS an PS inz. wijzigingsbesluit verrekening grenscorrectie Gooise Meren en Weesp (C-agenda EFB 22-3-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/B&S

Bijlagen
Brief aan PS over wijziging besluit verrekening grenscorrectie Bloemendalerpolder tussen Gooise Meren en Weesp.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	8 maart 2021
Economie Financiën en Bestuur	**22 maart 2021**
Ingekomen stukken ter kennisname	31 maart 2021

Toelichting

Gedeputeerde Staten namen op 3 juli 2018 een besluit over de financiële verrekening over de grenscorrectie Bloemendalerpolder tussen de gemeenten Gooise Meren en Weesp. In de jaren die volgden konden de gemeenten geen overeenstemming bereiken over de verrekening van de kosten. Hierdoor was het nodig om in 2020 een wijzigingsbesluit te nemen. De gemeenten hebben nu besloten om te schikken. Gedeputeerde Staten hebben een nieuw wijzigingsbesluit genomen zodat de verrekening plaats kan vinden.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
mw. M.K. van der Klugt-van Asperen
BEL/BS

Telefoonnummer +31235143391
asperenm@noord-holland.nl

Verzenddatum

- 4 MAART 2021

Kenmerk
837688/1584307

Uw kenmerk

Betreft: Wijziging besluit verrekening grenscorrectie Bloemendalerpolder tussen Gooise Meren en Weesp

Geachte leden,

Op 9 juli 2020 informeerden wij u over ons 'Wijzigingsbesluit verrekening tussen Gooise Meren en Weesp als gevolg van de grenscorrectie Bloemendalerpolder' (kenmerk: 837688/1449796). Na ons besluit hebben zich ontwikkelingen voorgedaan die hebben geleid tot een nieuw wijzigingsbesluit. Met deze brief informeren wij u hierover.

Naast de herindeling tot samenvoeging van de gemeenten Bussum, Muiden en Naarden tot de gemeente Gooise Meren op 1 januari 2016 vond tevens een wijziging plaats van de grens met de gemeente Weesp. Vervolgens kwamen de gemeenten Gooise Meren en Weesp onderling niet tot overeenstemming over de verrekening van door de gemeente Gooise Meren gemaakte kosten voor de planontwikkeling in de Bloemendalerpolder.
Het college van burgemeester en wethouders van Gooise Meren heeft ons toen in het kader van artikel 50 van de Wet algemene regels herindelingen gevraagd om een besluit te nemen over de verrekening. Dat besluit namen wij op 3 juli 2018. Het besluit houdt in dat de gemeente Weesp de kosten van de gemeente Gooise Meren verrekent. Het gaat dan om de kosten die aantoonbaar zijn toe te rekenen aan de planvorming voor de ontwikkeling van de Bloemendalerpolder en over de kosten waarover over de verrekening geen contractuele afspraken tussen deze gemeenten zijn gemaakt.
De gemeente Gooise Meren tekende bezwaar aan aangezien slechts de externe plankosten zouden worden verrekend. Een bezwaarprocedure volgde. Na de hoorzitting heeft de gemeente Gooise Meren een assurance-rapport van een accountant overlegd. Het rapport geeft inzicht in de intern gemaakte plankosten voor de planvorming van de ontwikkeling van de Bloemendalerpolder.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Op grond van de hoorzitting en het rapport stelden wij op 7 juli 2020 een wijzigingsbesluit voor de verrekening vast. Dat besluit gaf de gemeente Weesp aanleiding om bezwaar aan te tekenen over het feit dat ook interne plankosten zouden moeten worden verrekend en de hoogte daarvan. Daarnaast trok de gemeente Gooise Meren haar eerder gemaakte bezwaar niet in.

Aangezien er nu twee bezwaren lagen, zijn wij zowel bestuurlijk als ambtelijk met de gemeenten in gesprek gegaan. Wij zijn verheugd dat beide colleges overeenstemming hebben bereikt over de verrekening. Om de gemeente Weesp een grondslag te bieden voor de uitvoering van de verrekening hebben wij besloten het wijzigingsbesluit van 7 juli 2020 in te trekken en een nieuw wijzigingsbesluit vast te stellen. Dit nieuwe besluit treft u bijgaand aan.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

1 bijlage(n)

Wijzigingsbesluit

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	6028
Extern Zaak ID	1588266
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 maart 2021
Agendapunt	13.d
Omschrijving	Economie: Brief GS aan PS inz. Uitvoeringsregeling MKB Innovatiestimulering Regio en Topsectoren 2021 (C-agenda EFB 22-3-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Bijlagen
UvR MIT 2021.pdf
Brief aan PS over MKB Innovatiestimulering Regio en Topsectoren 2021.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	15 maart 2021
Economie Financiën en Bestuur	**22 maart 2021**
Ingekomen stukken ter kennisname	31 maart 2021

Toelichting

De Uitvoeringsregeling MKB-innovatiestimulering Regio en Topsectoren 2021 (hierna MIT-regeling) is een regeling waarbij ondernemers subsidie kunnen aanvragen voor haalbaarheidsstudies en Research&Development samenwerkingsprojecten. De MIT-regeling is een samenwerking met het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. De MIT-regeling wordt in 2021 volledig opengesteld binnen het Missiegedreven Topsectoren en Innovatiebeleid. In totaal is er €7.1 miljoen beschikbaar voor de MIT-regeling 2021.

Besluit van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland van 9 maart 2021, nr. 1588266/1588274, tot vaststelling van de Uitvoeringsregeling subsidie MKB innovatiestimulering topsectoren Noord-Holland 2021.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland;

Overwegende dat het gewenst is om door middel van subsidieverlening duurzame innovaties in het MKB te bevorderen ten einde een bijdrage te leveren aan een duurzame, vernieuwende en ondernemende economie;

Gelet op artikel 25 van de Verordening (EU) Nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard (PbEU, L187);

Gelet op artikel 2 van de Algemene subsidieverordening Noord-Holland 2011;

Besluiten:

Paragraaf 1 Algemene bepalingen

Artikel 1 Begripsbepalingen
In deze regeling wordt verstaan onder:
a. Algemene groepsvrijstellingsverordening: Verordening (EU) Nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard (PbEU, L187);
b. Experimentele ontwikkeling: experimentele ontwikkeling als bedoeld in artikel 2, onder 86, van de Algemene groepsvrijstellingsverordening;
c. Haalbaarheidsproject: een project dat bestaat uit het verrichten van een haalbaarheidsstudie of een combinatie van een haalbaarheidsstudie en industrieel onderzoek of een experimentele ontwikkeling als bedoeld in artikel 2, onder respectievelijk 87, 85 en 86, van de Algemene groepsvrijstellingsverordening;
d. Industrieel onderzoek: industrieel onderzoek als bedoeld in artikel 2, onder 85, van de Algemene groepsvrijstellingsverordening;
e. Missiegedreven Topsectoren- en Innovatiebeleid: programma's en plannen in het Missiegedreven Topsectoren- en Innovatiebeleid, te vinden via Bijlage 3.4.1. behorende bij artikel 3.4.2 van de Regeling nationale EZK- en LNV-subsidies;
f. MKB-onderneming: een onderneming als bedoeld in artikel 2, onder 2 van de Algemene groepsvrijstellingsverordening.

Artikel 2 Doelgroep
Subsidie kan worden verstrekt aan een MKB-onderneming.

Artikel 3 Algemene vereisten
Om voor subsidie op grond van deze regeling in aanmerking te komen, wordt voldaan aan de volgende vereisten:

a. de begunstigde of in het geval sprake is van een samenwerkingsverband als bedoeld in artikel 17, één van de begunstigden, heeft een vestiging in de provincie Noord-Holland waar bedrijfsactiviteiten plaats vinden;
b. De activiteiten waarvoor subsidie wordt aangevraagd passen binnen het Missiegedreven Topsectoren- en Innovatiebeleid;
c. de uitvoering van de activiteit waarvoor subsidie wordt verleend en de daarmee beoogde, te realiseren innovatie mogen geen onevenredige inbreuk maken op de economische, ecologische of sociale dimensie van duurzaamheid.

Artikel 4 Algemene vereisten aan de subsidieaanvraag

1. Een aanvraag om subsidie wordt ingediend door middel van het voor deze uitvoeringsregeling op www.noord-holland.nl/Loket/Subsidies beschikbaar gesteld aanvraagformulier.
2. Een aanvraag om subsidie bevat tenminste:
   a. het projectplan dat tenminste bevat: een inhoudelijke beschrijving van het project, de doelstelling, de beoogde resultaten en een tijdsplanning;
   b. de begroting van de kosten per (deel-)activiteit;
   c. het financieringsplan van de kosten van de activiteit;
   d. de samenvatting van het project waarvoor subsidie wordt aangevraagd, alsmede schriftelijke toestemming dat deze samenvatting kan worden gebruikt in voor een ieder toegankelijke publicaties.

Artikel 5 Algemene weigeringsgronden

Subsidie wordt geweigerd indien:

a. de activiteit niet financieel haalbaar is;
b. de uitvoering van de activiteit is gestart voordat de aanvraag is ontvangen;
c. aanvrager een onderneming is die in moeilijkheden verkeert als bedoeld in paragraaf 2.2 van de Communautaire richtsnoeren inzake reddings- en herstructureringssteun aan niet-financiële ondernemingen in moeilijkheden (PbEU, 2014/C 249/01);
d. tegen aanvrager een terugvorderingsbevel is gegeven omdat eerdere steun onrechtmatig en onverenigbaar is verklaard met de interne markt.

Artikel 6 Vaststelling

1. Bij subsidies van minder dan € 10.000,- gaat geen subsidieverlening aan de subsidievaststelling vooraf.
2. Een aanvraag tot vaststelling wordt ingediend binnen 13 weken na voltooiing van de activiteit.
3. De aanvraag tot vaststelling dient, naast de in het aanvraagformulier vaststelling subsidie genoemde zaken, te zijn voorzien van een urenregistratie per persoon, per datum, deelactiviteit, die gekoppeld is aan de activiteiten zoals genoemd in het projectplan;
4. Gedeputeerde Staten beslissen binnen 16 weken na ontvangst van de aanvraag tot vaststelling van de subsidie.

Paragraaf 2 Haalbaarheidsproject

Artikel 7 Subsidiabele activiteiten
Subsidie op grond van deze paragraaf kan worden verstrekt voor het uitvoeren van een haalbaarheidsproject in voorbereiding op een Research & Development project als bedoeld in artikel 16 van deze uitvoeringsregeling.

Artikel 8 Vereisten haalbaarheidsproject
Om voor subsidie voor een haalbaarheidsproject in aanmerking te komen, wordt voldaan aan de volgende vereisten:
a. het project bestaat voor
    1. ten minste 60% uit een haalbaarheidsstudie;
    2. ten hoogste 40% uit industrieel onderzoek of experimentele ontwikkeling;
b. de voorgenomen activiteiten waarop het haalbaarheidsproject betrekking heeft, zijn in technische en financiële zin voldoende risicovol om het haalbaarheidsproject te rechtvaardigen;
c. het project geeft voldoende en realistisch inzicht in het economisch perspectief van de activiteiten waarop het haalbaarheidsproject betrekking heeft;
d. het project geeft voldoende realistisch inzicht in de uitvoerbaarheid van de voorgenomen activiteiten waarop het haalbaarheidsproject betrekking heeft;
e. het project draagt bij aan het creëren van economische waarde voor de aanvrager, het Missiegedreven Topsectoren- en Innovatiebeleid, Noord-Holland en Nederland;
f. het projectplan is naar het oordeel van Gedeputeerde Staten van voldoende kwaliteit.

Artikel 9 Subsidiabele kosten
1. Subsidie voor het uitvoeren van een haalbaarheidsproject wordt verstrekt voor de kosten genoemd in artikel 25, derde en vierde lid, van de Algemene groepsvrijstellingsverordening.
2. Indien personeelskosten onderdeel uitmaken van de kosten, als bedoeld in het voorgaande lid, worden deze berekend als een vast uurtarief van € 60,-.

Artikel 10 Subsidiebedrag
1. De subsidie voor het uitvoeren van een haalbaarheidsproject bedraagt 40% van de subsidiabele kosten, tot een maximum van € 20.000,-.
2. In afwijking van het voorgaande lid wordt, indien reeds uit andere hoofde subsidie wordt verstrekt voor dezelfde subsidiabele kosten, slechts een zodanig bedrag aan subsidie verstrekt dat het totale bedrag aan subsidies niet meer bedraagt dan op grond van artikel 25 van de Algemene groepsvrijstellingsverordening is toegestaan.
3. Gedeputeerde Staten verstrekken geen subsidies van minder dan € 5.000,-

Artikel 11 Specifieke weigeringsgronden
Onverminderd artikel 5 wordt subsidie als bedoeld in artikel 7 geweigerd indien aan de aanvrager in dezelfde openstellingsperiode reeds subsidie is verstrekt op grond van deze paragraaf.

Artikel 12 Subsidieplafond
Het subsidieplafond voor het uitvoeren van een haalbaarheidsproject bedraagt € 2.149.200,-.

Artikel 13 Openstellingsperiode en beslistermijn

1. Een aanvraag om subsidie op grond van deze paragraaf is tijdig ingediend indien de aanvraag in de periode van 20 april 2021, 9:00 uur tot en met 9 september 2021 voor 17:00 uur is ontvangen.
2. Een aanvraag om subsidie die buiten de in het vorige lid genoemde periode wordt ontvangen, wordt niet in behandeling genomen.
3. Gedeputeerde Staten beslissen binnen 16 weken na ontvangst van een aanvraag om subsidieverlening op grond van deze paragraaf.

Artikel 14 Volgorde van behandeling

1. Aanvragen om subsidie op grond van deze paragraaf worden behandeld op volgorde van ontvangst.
2. Wanneer een aanvrager op grond van artikel 4:5 van de Algemene wet bestuursrecht de gelegenheid heeft gehad de aanvraag aan te vullen, geldt als datum van ontvangst van de aanvraag, de datum waarop de aanvraag aangevuld en compleet is gemaakt.
3. Indien meerdere aanvragen op dezelfde dag worden ontvangen en het subsidieplafond zou worden overschreden, wordt rangschikking van die aanvragen bepaald door loting.

Artikel 15 Verplichtingen

In de subsidieverlening kunnen Gedeputeerden Staten een verplichting opnemen omtrent de datum waarop de gesubsidieerde activiteiten zijn afgerond.

Paragraaf 3 Research & Development samenwerkingsproject

Artikel 16 Subsidiabele activiteit

Subsidie op grond van deze paragraaf kan worden verstrekt voor het uitvoeren van een Research & Development samenwerkingsproject dat bestaat uit industrieel onderzoek of experimentele ontwikkeling of een combinatie hiervan.

Artikel 17 Vereisten Research & Development samenwerkingsproject

Om voor subsidie voor het uitvoeren van een Research & Development samenwerkingsproject in aanmerking te komen, wordt voldaan aan de volgende vereisten:

a. aanvrager neemt deel aan een samenwerkingsverband van twee of meer MKB-ondernemingen, die geen partner- of verbonden ondernemingen zijn volgens de definitie in artikel 2, tweede lid, van de Algemene Groepsvrijstellingsverordening;
b. het samenwerkingsverband heeft tot doel de uitvoering van het project;
c. het samenwerkingsverband heeft geen rechtspersoonlijkheid;
d. de kwaliteit van het samenwerkingsverband is toereikend om het project uit te voeren;
e. geen van de deelnemers aan het samenwerkingsverband neemt meer dan 70% van de subsidiabele kosten voor zijn rekening;
f. het project geeft voldoende en realistisch inzicht in het economisch perspectief van de voorgenomen activiteiten waarop het R&D samenwerkingsproject betrekking heeft;
g. het projectplan geeft voldoende en realistisch inzicht in de uitvoerbaarheid van de voorgenomen activiteiten waarop het R&D samenwerkingsproject betrekking heeft;
h. het projectplan draagt bij aan het creëren van economische waarde voor de deelnemers in het samenwerkingsverband, het Missiegedreven Topsectoren- en Innovatiebeleid, Noord-Holland en Nederland;

i. ten minste 50% van de subsidiabele kosten van het project wordt gedragen door de aanvrager of de andere deelnemers die zijn gevestigd in Noord-Holland;
j. de kwaliteit van het projectplan is naar het oordeel van Gedeputeerde Staten van voldoende kwaliteit.

Artikel 18 Vereisten subsidieaanvraag
Onverminderd artikel 4 bevat een aanvraag om subsidie op grond van deze paragraaf:
a. een beschrijving van de deelnemers waarmee wordt samengewerkt in het samenwerkingsverband als bedoeld in artikel 17, onder a;
b. een toelichting waaruit tenminste de verdeling van de projectactiviteiten, financiën en gevraagde subsidie per deelnemer blijkt;
c. een machtiging aan één van de begunstigden om de communicatie omtrent de subsidieverstrekking namens de deelnemers te mogen verrichten en de na subsidieverstrekking door Gedeputeerde Staten te betalen bedragen te ontvangen.

Artikel 19 Subsidiabele kosten
1. Subsidie wordt verstrekt voor de kosten genoemd in artikel 25, derde lid, van de Algemene groepsvrijstellingsverordening.
2. Indien personeelskosten onderdeel uitmaken van de kosten, als bedoeld in het voorgaande lid, worden deze berekend als een vast uurtarief van € 60,-.

Artikel 20 Subsidiebedrag
1. De subsidie op grond van deze paragraaf bedraagt 35% van de subsidiabele kosten tot een maximum van € 350.000,-.
2. Indien de totale te verstrekken subsidie zoals genoemd in het eerste lid € 200.000,- of minder bedraagt, bedraagt de subsidie per begunstigde minimaal € 25.000,- en maximaal € 100.000,-.
3. Indien de totale te verstrekken subsidie zoals genoemd in het eerste lid meer dan € 200.000,- bedraagt, bedraagt de subsidie per begunstigde minimaal € 25.000,- en maximaal € 175.000,-.
4. In afwijking van de voorgaande leden wordt, indien reeds uit andere hoofde subsidie wordt verstrekt voor dezelfde subsidiabele kosten, slechts een zodanig bedrag aan subsidie verstrekt dat het totale bedrag aan subsidies niet meer bedraagt dan op grond van artikel 25 van de Algemene groepsvrijstellingsverordening is toegestaan.

Artikel 21 Specifieke weigeringsgronden
Onverminderd artikel 5 wordt subsidie als bedoeld in artikel 16 geweigerd indien aan de aanvrager of één van de deelnemers van het samenwerkingsverband in dezelfde openstellingsperiode reeds subsidie is verstrekt op grond van deze paragraaf.

Artikel 22 Subsidieplafond
1. Het subsidieplafond voor het uitvoeren van een Research & Development-samenwerkingsproject als bedoeld in artikel 16 bedraagt € 5.014.800,-.
2. Van het plafond zoals genoemd in het voorgaande lid wordt maximaal 50% aan subsidies verleend aan Research & Development samenwerkingsprojecten die meer dan € 200.000,- aan subsidie ontvangen op grond van deze regeling.

Artikel 23 Openstellingsperiode en beslistermijn

1. Een aanvraag om subsidie op grond van deze paragraaf is tijdig ingediend indien de aanvraag in de periode van 1 juni 2021, 9:00 uur tot en met 9 september 2021 voor 17:00 uur is ontvangen.
2. Een aanvraag om subsidie die buiten de in het vorige lid genoemde periode wordt ontvangen, wordt niet in behandeling genomen.
3. Gedeputeerde Staten beslissen binnen 16 weken na sluiting van de indieningstermijn op de aanvraag.

Artikel 24 Rangschikking aanvragen door middel van een tender

1. Tijdig ingediende en volledige aanvragen die voor subsidie in aanmerking komen op grond van deze paragraaf, worden gerangschikt op een prioriteitenlijst waarbij aanvragen met een hoger aantal punten voorgaan op aanvragen met een lager aantal punten.
2. De rangschikking wordt bepaald door het totaal aantal punten dat wordt gehaald op basis van de volgende criteria:
   a. de te verwachten technologische vernieuwing of wezenlijke nieuwe toepassingen van een bestaand product, proces of bestaande dienst, te waarderen met maximaal 25 punten;
   b. de te creëren economische waarde voor de deelnemers in het samenwerkingsverband, voor het Missiegedreven Topsectoren- en Innovatiebeleid, de economie in de provincie Noord-Holland en Nederland, te waarderen met maximaal 25 punten;
   c. de kwaliteit van de samenwerking, ten minste blijkend uit de mate van complementariteit van de deelnemers, de capaciteiten van de deelnemers en de kwaliteit van de projectorganisatie, te waarderen met maximaal 25 punten;
   d. het bereikte resultaat binnen het Missiegedreven Topsectoren- en Innovatiebeleid, te waarderen met maximaal 25 punten;
3. Aanvragen die na de rangschikking minder dan 50 punten behalen, worden geweigerd.
4. Indien meerdere aanvragen op dezelfde plaats op de prioriteitenlijst eindigen en door honorering van deze aanvragen het subsidieplafond wordt overschreden, wordt de aanvraag met de laagste projectkosten gehonoreerd.

Paragraaf 4 Slotbepalingen

Artikel 25 Slotbepalingen

1. Deze regeling treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het provinciaal blad waarin zij wordt geplaatst.
2. Deze regeling vervalt met ingang van 1 januari 2022.
3. Deze regeling wordt aangehaald als Uitvoeringsregeling subsidie MKB innovatiestimulering topsectoren Noord-Holland 2021.

Haarlem, 2021.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland

A.Th.H. van Dijk, voorzitter.

R.M. Bergkamp, provinciesecretaris.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
mw. M.B. Recter
BEL/REE

Telefoonnummer +31235144998
recterm@noord-holland.nl

Verzenddatum
11 MAART 2021

Kenmerk
1588266/1588274

Uw kenmerk

Betreft: MKB Innovatiestimulering Regio en Topsectoren 2021

Geachte leden,

Hierbij informeren wij u over de MKB Innovatiestimulering Regio en Topsectoren 2021 die wij op 9 maart 2021 hebben vastgesteld.

De provincie Noord-Holland voert sinds 2016 de Uitvoeringsregeling MKB innovatiestimulering Regio en Topsectoren (hierna MIT-regeling) uit. De MIT-regeling is een samenwerkingsafspraak met het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. De regeling is bedoeld voor Noord-Hollandse ondernemers die op zoek zijn naar vroege-fase financiering voor innovatieactiviteiten.

In 2021 wordt de MIT-regeling volledig opengesteld binnen het Missiegedreven Topsectoren en Innovatiebeleid (MTIB). Dit beleid richt zich niet meer op negen topsectoren, maar op vier maatschappelijke thema's, sleuteltechnologieën (innovaties waarbij technologie centraal staan) en 25 missies. Als gevolg van deze openstelling verwachten wij een verdubbeling van het aantal binnenkomende aanvragen: circa 400 haalbaarheidsprojecten en circa 100 R&D samenwerkingsprojecten.

De volledige openstelling gaat wel gepaard met een verhoging van het subsidieplafond. Voor 2021 is afgesproken dat de bijdrage van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat wordt verhoogd naar €4.462.500. Noord-Holland stelt daarnaast €3 miljoen beschikbaar. Na aftrek van de uitvoeringskosten betekent dit dat er in totaal €7.164.000 beschikbaar is voor de financiering van haalbaarheidsprojecten en Research&Development samenwerkingsprojecten binnen het MKB.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Anders dan andere provincies legt Noord-Holland specifiek een accent op duurzaamheid in de MIT-regeling. In de regeling is opgenomen dat de provincie subsidie kan weigeren als activiteiten ten koste gaan van de economische, ecologische en sociale dimensie van duurzaamheid.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

1 bijlage

MKB Innovatiestimulering Regio en Topsectoren 2021

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	6032
Extern Zaak ID	710709
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 maart 2021
Agendapunt	13.e
Omschrijving	Europa: Brief GS aan PS inz. Jaarverslag Kansen voor West II 2019 (C-agenda EFB 22-3-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/B&S

Bijlagen
PNH oplegger - Jaarverslag KvW II 2019.pdf
publieksversie-evaluatie KvW II-2019.pdf
Brief aan PS over Jaarverslag Kansen voor West II 2019.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	15 maart 2021
Economie Financiën en Bestuur	**22 maart 2021**
Ingekomen stukken ter kennisname	31 maart 2021

Toelichting

Kansen voor West II (KvW II) is het samenwerkingsverband van de vier Randstadprovincies en de vier grote steden. Het programma wordt gefinancierd door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) en geeft een impuls aan de regionale economie. De Management Autoriteit KvW II stuurt jaarlijks een evaluatie van de vorderingen van het programma.

WAT DOET KANSEN VOOR WEST II

Kansen voor West (KvW) is het samenwerkingsverband van de vier Randstadprovincies; Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht, Flevoland en de vier grote steden; Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht. In dit programma werken sociale, economische, publieke en private partners samen om een extra impuls te geven aan de regionale economie van de Randstad. Het programma wordt gefinancierd door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO[1]).

Voor de uitvoering van KvW II is voor de gehele programmaperiode ruim €182 miljoen aan EFRO-middelen beschikbaar. Aangevuld met de benodigde nationale publieke en private cofinanciering is sprake van een verwachte investeringsimpuls van ruim €464 miljoen voor de periode 2014-2020.

Kansen voor West II bouwt in grote mate voort op het Operationeel Programma Kansen voor West I (2007-2013), dat in het teken stond van aansluiting van West-Nederland bij de top-5 van grootstedelijke Europese Regio's. In het Kansen voor West II programma ligt de nadruk op vier prioriteiten. Twee regionale en twee stedelijke prioriteiten. Regionaal zijn dit; 1) het stimuleren van bedrijven om te investeren in onderzoek en **innovatie**, 2) het vergroten van de toepassing van hernieuwbare energiebronnen en aanjagen van investeringen in de **koolstofarme economie**. De vier grote steden (G4) van de Randstad hebben aanvullend de volgende prioriteiten: 3) het bevorderen van **werkgelegenheid,** ondersteunen van **arbeidsmobiliteit** en **arbeidspotentieel**, 4) het bevorderen van **sociale inclusie** en de **bestrijding** van **armoede** door verbetering van het **vestigingsklimaat.**

PRIORITEIT 1) INNOVATIE

Doelstelling 1: het stimuleren van de ontwikkeling van vermarktbare producten/diensten (valorisatie) door samenwerking met MKB en kennisinstellingen te bevorderen en stimulering van de toepassing van nieuwe kennis.
Doelstelling 2: het vergroten van het investeringsvermogen voor innovatie in het MKB door betere toeleiding naar kapitaal, financiering voor technologische ontwikkelingen, proof-of-conceptfinanciering en innovatiefinanciering.

PRIORITEIT 2) KOOLSTOFARME ECONOMIE

Doelstelling 3: het verkleinen van het aandeel fossiele brandstoffen en vergroten van het aandeel hernieuwbare energiebronnen in het energieverbruik van lansdeel West.
Doelstelling 4: het verlagen van het energieverbruik in de bebouwde omgeving.

PRIORITEIT 3) BEVORDEREN VAN WERKGELEGENHEID, ARBEIDSMOBILITEIT/ -POTENTIEEL

Doelstelling 5: het verkleinen van de mismatch op de arbeidsmarkt en het beter opleiden van (toekomstig) arbeidspotentieel.

PRIORITEIT 4) BEVORDEREN VAN SOCIALE INCLUSIE, VESTIGINGSKLIMAAT EN BESTRIJDING ARMOEDE

Doelstelling 6: vergroten van het aantal kwalitatief hoogwaardige en toegankelijke werk-/bedrijfslocaties.
Doelstelling 7: het opzetten van een stedelijke/lokale ontwikkelingsstrategie

De acht partners (G4-P4) hebben ieder een steunpunt waar aanvragers en initiatiefnemers terecht kunnen voor informatie en ondersteuning. Voor de besluitvorming rond en de afwikkeling van projecten van het regionale programmadeel (innovatie en koolstofarme economie) is een gezamenlijk programmabureau ingericht. Dit is momenteel gevestigd bij de gemeente Rotterdam.

De Management Autoriteit (MA) is verantwoordelijk voor de uitvoering van en de dagelijkse leiding over het gehele programma Kansen voor West. De MA is ondergebracht bij de Gemeente Rotterdam en wordt ondersteund door het programmabureau.

[1] Voor meer info over EFRO zie de website van Europa-decentraal (link).

ALGEMENE VOORTGANG KVW II IN 2019

Op 31 december 2019 was 86% van het beschikbare EFRO-budget (van ruim €182 miljoen) vastgelegd voor de projecten die een EFRO-bijdrage krijgen. Hiermee is het Kansen voor West II programma op bijna twee derde van de uitvoeringsperiode gekomen. In 2019 zijn 28 nieuwe projecten gestart. Hiermee stijgt het aantal actieve projecten tot 117.

De projecten kenmerken zich door samenwerking van een breed scala aan bedrijven, instellingen en overheden. De diversiteit aan financieringsvormen is ook breed; subsidies, voucherregelingen en revolverende fondsen in de vorm van kredieten, leningen en participaties. De aansluiting op de lokale praktijk en markt is daarmee goed geregeld. Ook voor lokale ondernemers.

RESULTATEN VERBIJZONDERD NAAR NH

In het totale KvW II programma is voor de provincie Noord-Holland €22 miljoen EFRO beschikbaar en voor Amsterdam (regionale MRA-deel) €20 miljoen.

Van de €22 miljoen die voor de provincie Noord-Holland beschikbaar was, is €19,5 miljoen (88%) aangevraagd in Noord-Holland Noord en €5,6 miljoen in het MRA gebied. Dit komt neer op een totaal van €25,1 miljoen (dit is inclusief €3,5 miljoen rijkscofinanciering).

Op dit moment is voor de provincie Noord-Holland nog €0,4 miljoen EFRO/KvW beschikbaar en is het Amsterdam/MRA-deel volledig aangevraagd.

Van het totaal aan projecten investeert Noord-Holland ongeveer 65% in innovatie en 35% in CO2 reductie. Dit reflecteert de algemene budgetverdeling in het KvW II programma.

	Noord- Holland	**Amsterdam / MRA-regio**
Prioriteit 1) Innovatie	15 (65%)	16
Prioriteit 2) CO2 reductie	8 (35%)	3

NOORD-HOLLANDSE PROJECTEN BESCHIKT IN 2019

BouwLab R&Do - Een Living Lab waar bouwondernemingen kunnen experimenteren, co-creëren en innoveren met digitale productie technieken, nieuwe technologie, kennisuitwisseling en aansluiting op onderwijsprogramma's.

Aanvrager: 3DMakerszone Haarlem
EFRO/KvW-subsidie € 473.252
Provinciale cofinanciering € 298.981
Private bijdragen € 355.471

Innovatiecluster TechValley - Vorming van een innovatiecluster waarin o.b.v. open innovatie samengewerkt wordt in onderzoek en ontwikkeling van nieuwe producten/technieken voor de maakindustrie in Noord-Holland.

Aanvrager: Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord
EFRO/KvW-subsidie € 1.776.000
Provinciale cofinanciering € 300.000
Private bijdragen € 1.870.152

Smart industry Noord-West Nederland - De managementautoriteit heeft twee stimuleringsregelingen voor digitaliseringstoepassingen bij fieldlabs in de maakindustrie opengesteld, bedoeld voor het gehele programmagebied van Kansen voor West.

Cocomine - Het vastleggen van groene CO2 in gesteente (Olivijn). Deze CO2 is als bijproduct afkomstig uit SCW's groen gas productieproces uit biomassa. Hiermee wordt een uniek energieproces gerealiseerd: "schone energie productie met negatieve CO2-emissies". Tegelijkertijd vormt het geproduceerde CO2-mineraal (carbonaat) een vervanging van cement en/of kalk.

Aanvrager: SCW Systems-Alkmaar
EFRO/KvW-subsidie € 318.757
Provinciale cofinanciering € 199.223
Private bijdragen € 271.280

Energieleverend Geluidsscherm – Het ontwikkelen van een energieleverend geluidsscherm langs de Ring West in Alkmaar.

Aanvrager: Gemeente Alkmaar
EFRO/KvW-subsidie € 965.738
Provinciale cofinanciering € 300.000
Private bijdragen € 520.992

Warmtenet Willemsoord - De aanleg van een warmtenet met geothermie als duurzame warmtebron in Willemsoord. Dit is uit te breiden naar twee andere delen van Den Helder: het naastgelegen Marine terrein en de woningbouw ten zuiden van Willemsoord.

Aanvrager: HVC Warmte BV-Alkmaar
EFRO/KvW-subsidie: € 1.150.000
Provinciale cofinanciering € 300.000
(project was nog in behandeling in 2019)

In de Kansen voor West II evaluatie wordt tot slot een Noord-Hollands project uitgelicht, **Port4innovation**, dat met een aantal deelprojecten onderzoekt hoe de Noordzee duurzaam ingezet kan worden voor de toekomst. Dit betreffen o.a. onderzoek naar een corrosietool voor het effect van zout water, ontwikkeling van duurzame visserij en het telen van zeewier.

FINANCIERINGSINSTRUMENTEN

Het KvW II programma kent zeven financiële instrumenten (fondsen). Drie daarvan komen uit Utrecht en zijn pas in 2020 open gegaan. De andere vier fondsen (UNIIQ en IQ in Zuid-Holland, TMI-POC Fonds in Flevoland en het Innovatiefonds Noord-Holland) hebben tot en met 2019 aan reeds 104 innovatieve MKB-ers financiering verstrekt.

Het **Innovatiefonds Noord-Holland** is door de provincie Noord-Holland opgericht samen met Amsterdamse kennisinstellingen. Het fondsvermogen bedraagt € 21 miljoen, waarvan € 8 miljoen van de provincie Noord-Holland komt, € 8 miljoen van de Amsterdamse kennisinstellingen en € 5 miljoen aan middelen van KvW II.

Het innovatiefonds heeft ten doel om het financieringstekort voor MKB-ondernemingen te verminderen voor projecten in vroege innovatiefases. Dit gebeurt door het verstrekken van (converteerbare) leningen aan innovatieve bedrijven voor het vertalen van een uitvinding naar een 'proof of concept' of prototype. Hierbij wordt nadrukkelijk geprobeerd de verbinding tussen kennisinstellingen, innovatieve MKB-ondernemingen en andere spelers in het ecosysteem te versterken.

In het vak hiernaast zijn tot de resultaten van het Innovatiefonds Noord-Holland opgenomen.

INNOVATIEFONDS NOORD-HOLLAND

Het Innovatiefonds NH (INH) is een door KvW II ondersteund fonds. Het fondsvermogen bedraagt € 21 mln.

RESULTATEN ALGEMEEN

Projecten gefinancierd
28

Financieringen verstrekt
€ 7,6 mln.

Externe cofinanciering
€ 10,5 mln.

Vervolgfinanciering
€ 6,7 mln.

Totaal gemobiliseerd investeringsbedrag met €7,6 mln. = € 25,2 mln.

Innovatiekwaliteit
'Nieuw voor markt': 19 van portfolio

'Nieuw voor bedrijf' 28 van portfolio

Sectorindelingen
Circulaire economie, life science & health, duurzame mobiliteit, ICT, HTMS, energietransitie, overig

RESULTATEN 2019

14 projecten gefinancierd voor een totaal bedrag van €3.906.616.

Voor overzicht van het portfolio: innovatiefondsnoordholland.nl

G4P4 **Kansen voor West II**

Publieksamenvatting Jaarverslag 2019

Operationeel Programma Kansen voor West II

Comité van Toezicht op 19 juni 2020

Bevorderen van bottum-up regionale innovatie in West-Nederland
Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling van de Europese Unie

MENKENS
EUROCARBON

G4P4

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Wat doet Kansen voor West II	10
Algemene voortgang in 2019	14
Gestarte projecten in 2019	15
Analyse van de inzet	24
Hoe verloopt de uitvoering	32
Bijlagen	34

Interview met drie projectleiders in het Kansen voor West II-programma:

Fieldlab FreshTeq	43
Green Health Solutions	51
Port4innovation1	57

Colofon	63

Voorwoord

In 2019 is Kansen voor West II bijna op twee derde van de uitvoeringsperiode gekomen. Het programma heeft met haar grote verscheidenheid aan projecten nog meer vorm gekregen. Het programma biedt veel mogelijkheden voor economische investeringen. Hier blijkt veel belangstelling voor te bestaan. De meeste interesse en ruimte is er voor investeringen die zich richten op innovatie. Met cross-sectorale investeringen en focus op de maakindustrie, life sciences & health, chemie en energie. Nadruk ligt op experimentele- en productontwikkeling. Zomaar wat aansprekende voorbeelden van projecten die in 2019 werden gecommitteerd zijn: *Bloedafname innovatie* – dat een geautomatiseerde bloedafname innovatie test in een ziekenhuissetting die de huidige kwaliteitsproblemen van afbraak van rode bloedcellen in de bloedbuis kan terugdringen; *Routekaart Token Financiering* – dat een routekaart ontwikkelt voor token financiering van MKB-bedrijven in het kader van blockchaintechnologie; *National eHealth Living Lab* - een fieldlab waar slimme, schaalbare technologieën van eHealth-innovaties worden getest en verder ontwikkeld (bv. telemonitoring en beslisondersteuning); *KARDIO* – dat met ELANA Heart Bypass een unieke technologie ontwikkelt om bypassoperaties van het hart te verbeteren en vereenvoudigen; en *H2Storage* – dat samen met Airborne lichtgewicht cilinders van hoogstaand composiet ontwikkelt voor de opslag van waterstof die veilig zijn en bestand tegen zeer hoge druk.

De ontwikkeling van een koolstofarme economie is nadrukkelijk opgenomen in het programma, waar de nadruk ligt op hernieuwbare energie en energie-efficiënte. In 2019 is gewerkt aan mooie nieuwe projectvoorstellen die naar verwachting in 2020 aan het programma kunnen worden toegevoegd. De revolverende fondsen, die leningen of deelnemingen beschikbaar stellen voor de ontwikkeling van de vraagzijde van hernieuwbare- en restwarmte, of het verlagen van het energieverbruik, raken ook steeds meer bekend waardoor de vraag naar hun financieringen

zal toenemen. Een voorbeeld hiervan is de lening uit het SOFIE fonds aan Eneco om de overstap van aardgas naar duurzame stadswarmte te stimuleren in de Rotterdamse wijken Bospolder-Tussendijken.

De GTI's zetten in op de mismatch op de arbeidsmarkt en verbetering van het vestigingsklimaat. Gezien de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt ligt de nadruk nog meer op jongeren, om hen beter aan de slag te helpen. Hier wordt gekeken naar een betere combinatie van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt, betere startkwalificaties én betere matching. Daar waar mogelijk wordt de combinatie

G4P4

gemaakt met het Europees Sociaal Fonds. In 2019 zijn er dan ook een aantal nieuwe projecten binnen de prioriteit Arbeidspotentieel bijgekomen. Voorbeelden hiervan zijn: *TechGroundsWest* een Amsterdams project waar (tech)talent tech-ondernemerschap en digitale vaardigheden leren door middel van specifieke programma's en cursussen; *Techniek Experience Center Utrecht* waar in een fysieke *experience* locatie in Overvecht de passie voor techniek, creativiteit en innovatie door professionals wordt overgebracht op de bouwers van morgen met programma's voor 6-18 jaar; *Energieacademie Den Haag* waar arbeidskandidaten kennismaken met de banen die door de energietransitie vrijkomen, en vervolgens op een laagdrempelige en praktijkgerichte manier een vak kunnen leren onder begeleiding van leermeesters.

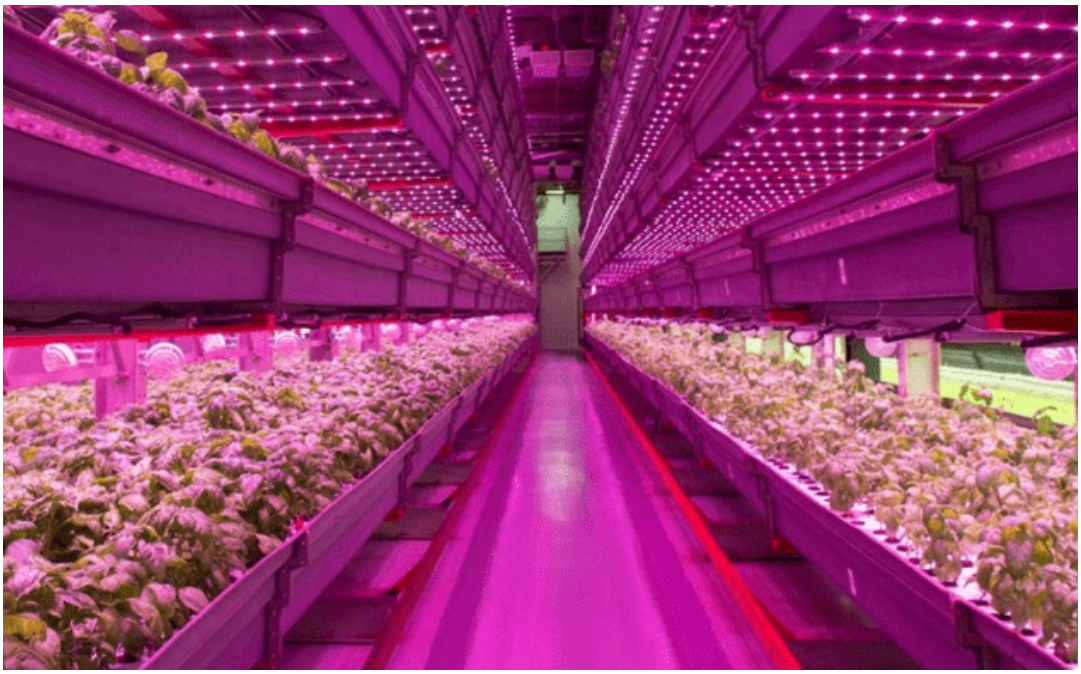

In dit jaarverslag lichten we zoals gebruikelijk drie opvallende innovatieve projecten uit. De eerste is het *Fieldlab Fresh Teq*, de opzet van een internationaal centrum voor integrale slimme oplossingen voor duurzame verticale tuinbouw van voldoende, betaalbaar, veilig voedsel en distributie ervan naar en in megasteden. De tweede is *Green Health Solutions,* dit project richt zich op nieuwe toepassingen en markten voor groenten met gezondheidsbevorderende eigenschappen en daarvan afgeleide producten En de ontwikkeling van een innovatief testinstrumentarium om de gezondheidsbevorderende eigenschappen hun inhoudsstoffen aan te tonen. Het derde uitgelichte project is *Port4innovation*, dat met een aantal deelprojecten onderzoekt hoe de Noordzee duurzaam ingezet kan worden voor de toekomst. Dit betreffen o.a. een corrosietool voor het effect van zout water, ontwikkeling van duurzame visserij en telen van zeewier. Het zijn mooie voorbeelden van initiatieven in de regionale economie, die een innovatieve impuls geven en waarmee wij bijdragen aan de verdere ontwikkeling van de Randstad ten opzichte van de andere grootstedelijke Europese regio's.

In 2019 zijn 28 nieuwe projecten gestart. Hiermee stijgt het aantal actieve projecten tot 117. 86% van de middelen uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) is vastgelegd. Er zijn zes projecten vastgesteld. De projecten kenmerken zich door samenwerking van een breed scala aan bedrijven, instellingen en overheden. De diversiteit aan financieringsvormen is ook breed, subsidies, voucherregelingen en revolverende fondsen in de vorm van kredieten,

G4P4

leningen en participaties. De aansluiting op de lokale praktijk en de markt is daarmee goed geregeld, ook voor lokale ondernemers.

In 2019 werden de laatste twee tussentijdse evaluaties van het programma Kansen voor West II opgeleverd. Verderop in het verslag leest u hier meer over. De algemene conclusie is dat het programma goede vorderingen maakt. De evaluaties geven *lessons learned* mee, die nemen we mee bij het inrichten van het nieuwe programma Kansen voor West 2021-2027.
Het huidige tij is door de COVID-19 crisis een onzekere voor huidige en toekomstige EFRO-projecten. Maar wat deze tijd ook met zich meebrengt is creativiteit, behulpzaamheid en doorzettingsvermogen, essentieel om de regionale ontwikkeling verder vooruit te helpen. Dat geeft vertrouwen voor de toekomst.

Wethouder B.C. Kathmann
Namens de managementautoriteit,
het college van B&W van de gemeente Rotterdam

Wat doet Kansen voor West II

Kansen voor West is het samenwerkingsverband van de vier Randstadprovincies (Noord- en Zuid-Holland, Utrecht, Flevoland) en de vier grote steden Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht.
In dit programma werken de sociale, economische en publieke partners samen om een extra impuls te geven aan de regionale economie van de Randstad. Europese middelen zoals het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO), hebben hierbij een duidelijke toegevoegde waarde.

De EU streeft ernaar om met het *Cohesiebeleid* de welzijns- en welvaartsverschillen tussen de lidstaten en hun regio's te verkleinen. Hiervoor is de EU 2020-strategie ontwikkeld. Het doel hiervan is het ontwikkelen van een zeer concurrerende, sociale en groene markteconomie met veel werkgelegenheid. Maatschappelijke uitdagingen en behoeften in onze samenleving staan niet op zichzelf. Energie en wonen bijvoorbeeld, hebben alles met elkaar te maken, net als voeding en gezondheid. Voor adequate oplossingen zullen bedrijven en kennisinstellingen over hun eigen grenzen heen moeten kijken. Deze *cross-over* manier van werken is bovendien hard nodig omdat Nederland niet snel genoeg innoveert en innovaties onvoldoende te gelde maakt.

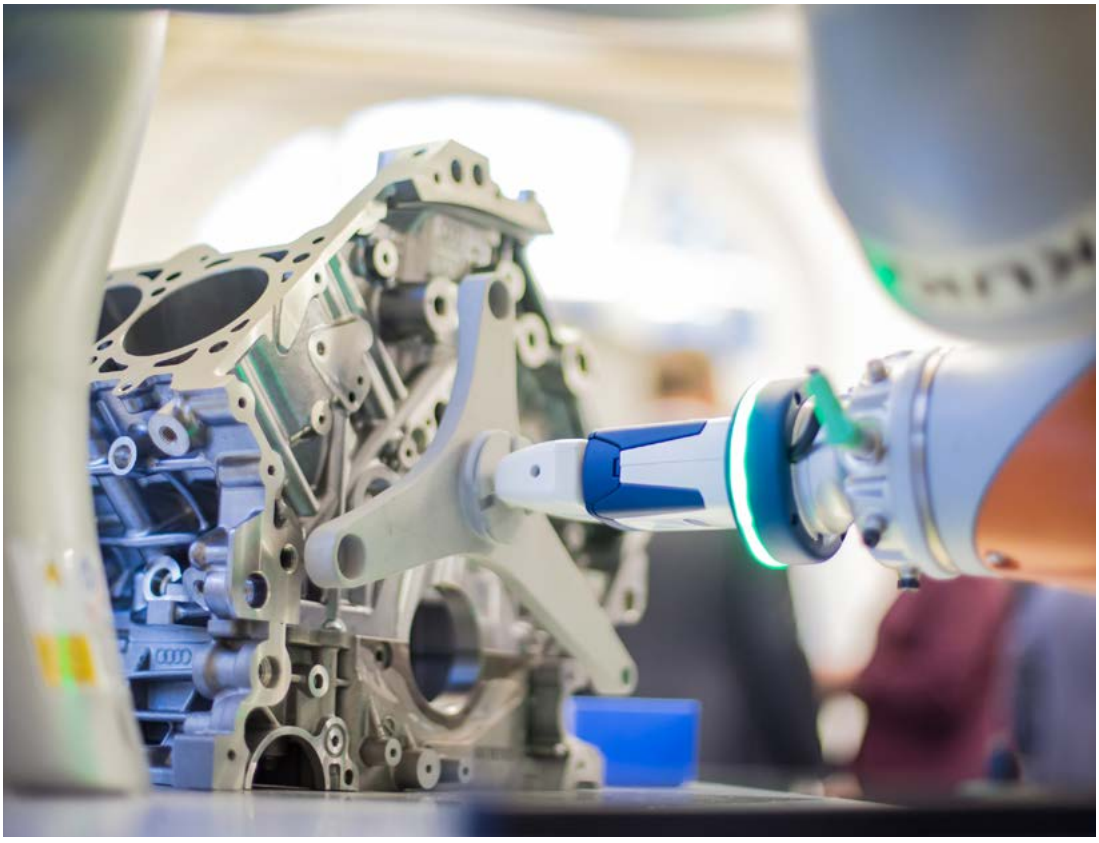

G4P4

In Kansen voor West II ligt de nadruk op het stimuleren van bedrijven om te investeren in onderzoek en ontwikkeling ***Innovatie***, het vergroten van de toepassing van hernieuwbare energiebronnen en aanjagen van investeringen in de ***Koolstofarme economie***. En inzet in ***Duurzame stedelijke ontwikkeling***, oftewel zorgen voor economische en sociale samenhang binnen de vier grote steden van de Randstad. Hieronder een korte uitwerking van die drie focusgebieden.

Innovatie richt zich op het *stimuleren van de ontwikkeling van vermarktbare producten en diensten (valorisatie).* Te bereiken door het MKB en kennisinstellingen beter te laten samenwerken en nieuwe kennis toe te passen. En door het *vergroten van het investeringsvermogen voor innovatie in het MKB (kapitaal),* door een betere toeleiding naar financiering van innovatieve technologische ontwikkelingen of door proof-of-conceptfinanciering. Ruim 60% van het programmageld is hiervoor bestemd.

Koolstofarme economie richt zich op het verkleinen van het aandeel fossiele brandstoffen in het totale energieverbruik. Te bereiken door het realiseren van een groter aandeel van hernieuwbare energiebronnen als aardwarmte, biomassa, en

slimme uitrol van duurzame energieopwekking. Maar ook door het *verlagen van het energieverbruik in de bebouwde omgeving,* door energiebesparing breed toe te passen en in de bestaande bouw energie op te wekken. Een vijfde deel van het beschikbare programmageld is hiervoor bestemd.

Duurzame stedelijke ontwikkeling wil *de mismatch op de arbeidsmarkt* verkleinen. Te bereiken door het (toekomstige) arbeidspotentieel beter op te leiden en daarmee aan te sluiten op de vraag vanuit de ondernemers, d.m.v. het bevorderen van samenwerkingsverbanden tussen bedrijven, intermediaire organisaties en scholen. Ook middelen uit het Europees Sociaal Fonds (€25 mln. ESF) worden hiervoor ingezet. Verder wordt geïnvesteerd in *hoogwaardige en toegankelijke werk/bedrijfslocaties* en wordt er een *ontwikkelingsstrategie* in Scheveningen opgezet en uitgevoerd.

G4P4

Algemene voortgang in 2019

Het programma - dat nog tot en met 2023 loopt - vult zich nu snel met nieuwe projecten. Op 31 december 2019 was al 86% van het beschikbare EFRO-budget vastgelegd voor de projecten die een EFRO-bijdrage krijgen (zie bijlage 1).
De grootste interesse bestaat nog steeds voor de middelen voor *Innovatie,* maar ook de belangstelling voor de *Koolstofarme economie* en *Duurzame stedelijke ontwikkeling* is goed.

De partners van Kansen voor West (provincies en G-4 steden) hebben het beschikbare EFRO-budget in delen opengesteld. Het totale budget was per 31 december 2019 nagenoeg opengesteld. Alleen binnen het budget van de Provincie Zuid-Holland volgde begin 2020 nog een voucherregeling gericht op de Biobased Industrie. Met deze regeling is €0,45 mln gemoeid. De actuele openstellingen zijn in te zien op de website van het programma.
In 2019 werden er 28 projecten gecommitteerd, waarmee het totaal aan lopende projecten uitkomt op 117. Het diagram laat de verdeling van de financiering zien. Zoals eerder opgemerkt, is 86% van het beschikbare EFRO vastgelegd, evenals ruim 91% van de rijkscofinanciering die aan het programma gekoppeld is. Overige publieke financiering zit op 94% van de begroting van het programma. Opvallend is het aandeel private cofinanciering, dat met 158% flink hoger is dan verwacht in de programmabegroting.

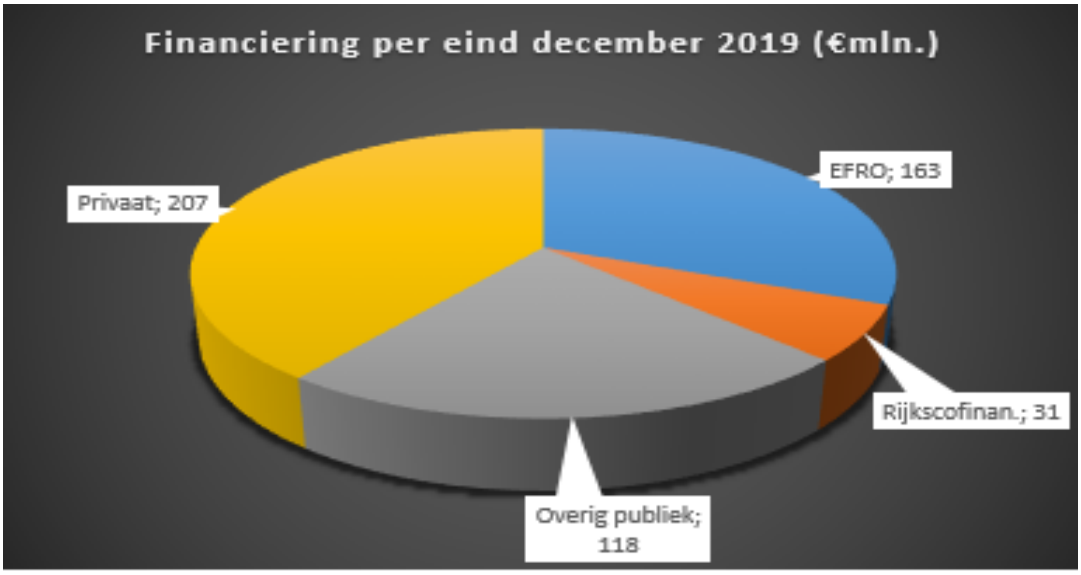

G4P4

Gestarte projecten in 2019

Hieronder een overzicht van de in 2019 gestarte projecten. De lijst volgt de prioriteiten van het programma, te weten innovatie, arbeidspotentieel en vestiging.

24 projecten in Innovatie

Airport Technology Lab - een fieldlab opgericht om een breed innovatieprogramma rondom de luchtvaart(technologie) tot uitvoering te brengen. Het fieldlab consortium is een samenwerkingsverband tussen bedrijfsleven, kennisinstellingen en de overheid.

Fieldlab Vertical Farming Zuid-Holland – een fieldlab gericht op het verder ontwikkelen en testen van verticaal telen van producten. In verband met de stijgende wereldbevolking is er grote behoefte aan vernieuwende landbouwmethoden die meer voedsel per m2 opleveren.

3D techniek voor restauratie van monumenten - Haalbaarheidsonderzoek naar de mogelijkheden om digitale technieken (3D scanning & 3D printing) in te zetten bij de reproductie en reparatie van cultureel erfgoed objecten. Het onderzoek

geeft inzicht in de technische haalbaarheid, de marktpotentie/innovatiewaarde en eventuele wettelijke kaders die van toepassing zijn.

National eHealth Living Lab - een fieldlab waar technologieën onderliggend aan eHealth-innovaties worden getest en verder ontwikkeld. Gericht op de inzet van slimme, schaalbare technologie, zoals telemonitoring en beslisondersteuning.

Bloedafname innovatie - valorisatie in een ziekenhuissetting door de ontwikkeling van een bloedafname van de toekomst, waarbij in vitro hemolyse - de afbraak van rode bloedcellen in de bloedbuis – wordt teruggedrongen.

SurgicAId - ontwikkeling en validatie van technologie voor geautomatiseerde, objectieve beoordeling van chirurgen en OK-teams op basis van video-data. Daarnaast werden de laatste drie fondsen (Utrecht) gestart die revolverende leningen, deelnemingen en/of garanties gaan geven voor financiering van het innovatieve MKB en startups, dit zijn:

Healthy Urban Living (HUL) POC-fonds – een fonds dat zich richt op het financieren van innovatieve MKB-ondernemingen in de Regio Utrecht die zich

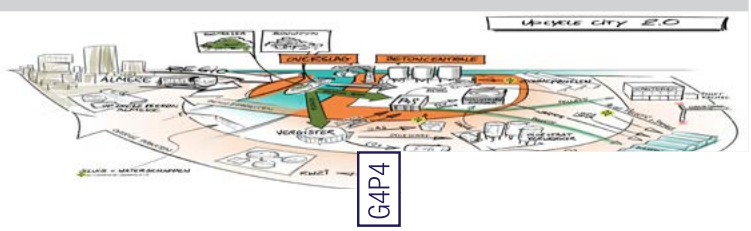

bevinden in een vroege fase van ontwikkeling, en wensen te investeren in de ontwikkeling van producten of diensten waarbij direct wordt bijgedragen aan de realisatie van innovaties in de domeinen Toekomstbestendige leefomgeving, Gezonde mensen en Digitalisering (TRL-fase 4-6). De producten betreffen leningen en deelnemingen.
Healthy Urban Living (HUL) Accelorator Fonds – een fonds dat zich richt op het financieren van innovatieve MKB-ondernemingen in de Regio Utrecht die zich bevinden in een doorgroeifase van ontwikkeling, en wensen te investeren in de ontwikkeling van producten of diensten waarbij direct wordt bijgedragen aan de realisatie van innovaties in de domeinen Toekomstbestendige leefomgeving, Gezonde mensen en Digitalisering (TRL-fase 7-9). De producten betreffen leningen, deelnemingen en garanties.

Utrecht Health Seed FUND – een POC-fonds specifiek voor medical startups voor het UMC. De producten betreffen leningen en deelnemingen.

Naast deze fondsen zijn er twee projecten gehonoreerd in het kader van toeleiding naar kapitaal. Deze toeleiding naar kapitaal financiering maakt eerst onderdeel uit van de Utrechtse fondsen. Echter in 2019 is dit in aparte projecten los van de genoemde fondsen in het programma opgenomen, omdat dit subsidieprojecten betreffen en geen revolverende financiering.
Deze financiering is onmiskenbaar een belangrijk onderdeel van de voorwaarden om innovaties te ontwikkelen en innovatieve bedrijven te laten groeien. Om te zorgen voor echte versnelling van investeringen in innovatie en om te zorgen voor een voldoende investeringsrijpe projectpijplijn is het nodig dat ondernemers betere informatie krijgen over de beschikbare financiering in de regio en moeten worden ondersteund bij het uitwerken van financierbare investeringsvoorstellen. Het project *Healthy Urban Living Utrecht; toeleiding naar kapitaal* en het project *Toeleiding naar Kapitaal Utrecht Health Seed Fund* hebben die functie.

BouwLab R&Do - een Living Lab waar bouwondernemingen kunnen experimenteren, co-creëren en innoveren met digitale productietechnieken, nieuwe technologie, kennisuitwisseling en aansluiting op onderwijsprogramma's.

Groupcharge app: Efficient charging for Corporate EV-fleets - ontwikkelen van een groupcharge app voor elektrische voertuigen, bij corporates in Utrecht en andere regio's in Nederland.

Routekaart Token Financiering - ontwikkelen van een routekaart voor token financiering van Rotterdamse MKB-bedrijven, die uiteindelijk zal bijdragen aan blockchain initiatieven in de metropoolregio MRDH.

Ontwikkeling X-CRYPTO 7500 - ontwikkelt een encrypted smartphone die voldoet aan de hoogste veiligheidsnormen van Defensie, zonder “backdoors” door fabrikanten, overheden, geheime diensten, investeerders of derden.

Multiflex©-installatie: upcycling city 2.0 – in dit project willen de samenwerkingspartners een innovatief productieproces realiseren waarmee een hoogwaardige bio pellet kan worden geproduceerd uit laagwaardige houtige biomassa.

KARDIO - dit project vormt een belangrijke stap in de strategie om marktintroductie van ELANA Heart Bypass, een unieke technologie die is ontwikkeld om bypassoperaties van het hart te verbeteren en vereenvoudigen, te realiseren en voor de ambitie om deze ingreep overal ter wereld beschikbaar te maken.

Innovatiecluster TechValley - vorming van een innovatiecluster waarin o.b.v. open innovatie samengewerkt wordt in onderzoek en ontwikkeling van nieuwe producten/technieken van de maakindustrie in Noord-Holland.

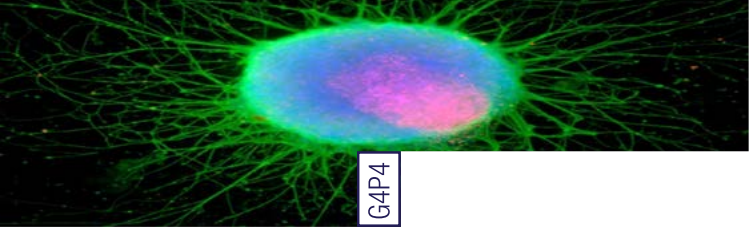

Connecting the DHoTS - ontwikkelen van een vermarktbare digitale zorgdienst binnen de huisartsenzorg en specifiek op het zorgdomein van hart- en vaatziekten met als grootste risicofactor hiervoor, de hoge bloeddruk (hypertensie).

Fieldlab Unmanned Valley Valkenburg - ontwikkeling van een fieldlab voor drones in de Randstad op locatie Valkenburg waar softwarebedrijven, sensorontwikkelaars, drone bouwers, pilootscholen, inspectiebedrijven etc.de mogelijkheid heeft om dronetechnologie en -toepassingen te onderzoeken, te testen, te ontwikkelen en te vermarkten.

H2Storage – in dit project ontwikkelt H2Storage samen met het bedrijf Airborne lichtgewicht cilinders voor de opslag van waterstof die veilig zijn en bestand tegen zeer hoge druk. De cilinders worden gemaakt van hoogstaand composiet dat al jaren effectief gebruikt wordt in de olie-en gasindustrie.

Twee stimuleringsregelingen Smart Industry Fieldlabs Kansen voor West
De Managementautoriteit heeft twee stimuleringsregelingen voor Fieldlabs in de maakindustrie opengesteld. De regelingen zijn bedoeld voor het gehele programmagebied van Kansen voor West.

De *inventarisatievoucher* wordt door de Smart Industry Hubs ingezet voor MKB-ondernemingen die daar voor een inventarisatie krijgen van mogelijke digitaliseringstoepassingen in het maakproces van de onderneming.
Bedrijven uit de maakindustrie kunnen inventarisatievouchers gebruiken om te toetsen of hun proces of product verder gedigitaliseerd kan worden. De Smart Industry Hubs (FME en IQ) coördineert de inzet van de inventarisatievouchers. Mogelijke toepassingen voor de vouchers zijn o.a. Artificial Intelligence, big data & data analytics, blockchain, encryptie technologieën, high performance computing, (opto)mechatronics, 3D printing, robotica, sensoren en actuators
Met de *Haalbaarheidsvoucher* kunnen MKB- of mid-cap ondernemingen de haalbaarheid van de implementatie van digitalisering in hun maakproces toetsen. Ze kunnen op dezelfde manier worden toegepast als de inventarisatievouchers. Een voorbeeld is een haalbaarheidsvoucher voor Trifolium Fijnmetaal. Dit bedrijf verspaant precisie machineonderdelen en wil het productieproces verder digitaliseren om verder te kunnen opschalen. Met een haalbaarheidsvoucher wil het bedrijf testen wat robotisering voor de bewerkingsmachines voor dit proeces kan betekenen.

Drie projecten in arbeidspotentieel
TechGroundsWest – samenbrengen van tech-ondernemerschap en digitale vaardigheden door inzet in een co-working space, incubatieprogramma, program-

meerschool en cursussen digitale vaardigheden, met als doel het tekort aan (tech) talent op te lossen.

Techniek Experience Center Utrecht – dit project heeft tot doel he**t** delen van passie voor techniek, creativiteit en innovatie tussen professionals en de bouwers van morgen. Met programma's voor de leeftijd van 6-18 jaar, en een fysieke experience locatie in Overvecht.

Energieacademie – in dit project maken arbeidskandidaten kennis met de banen die door de energietransitie vrijkomen, en kunnen vervolgens op een laagdrempelige en praktijkgerichte manier een vak leren onder begeleiding van leermeesters.

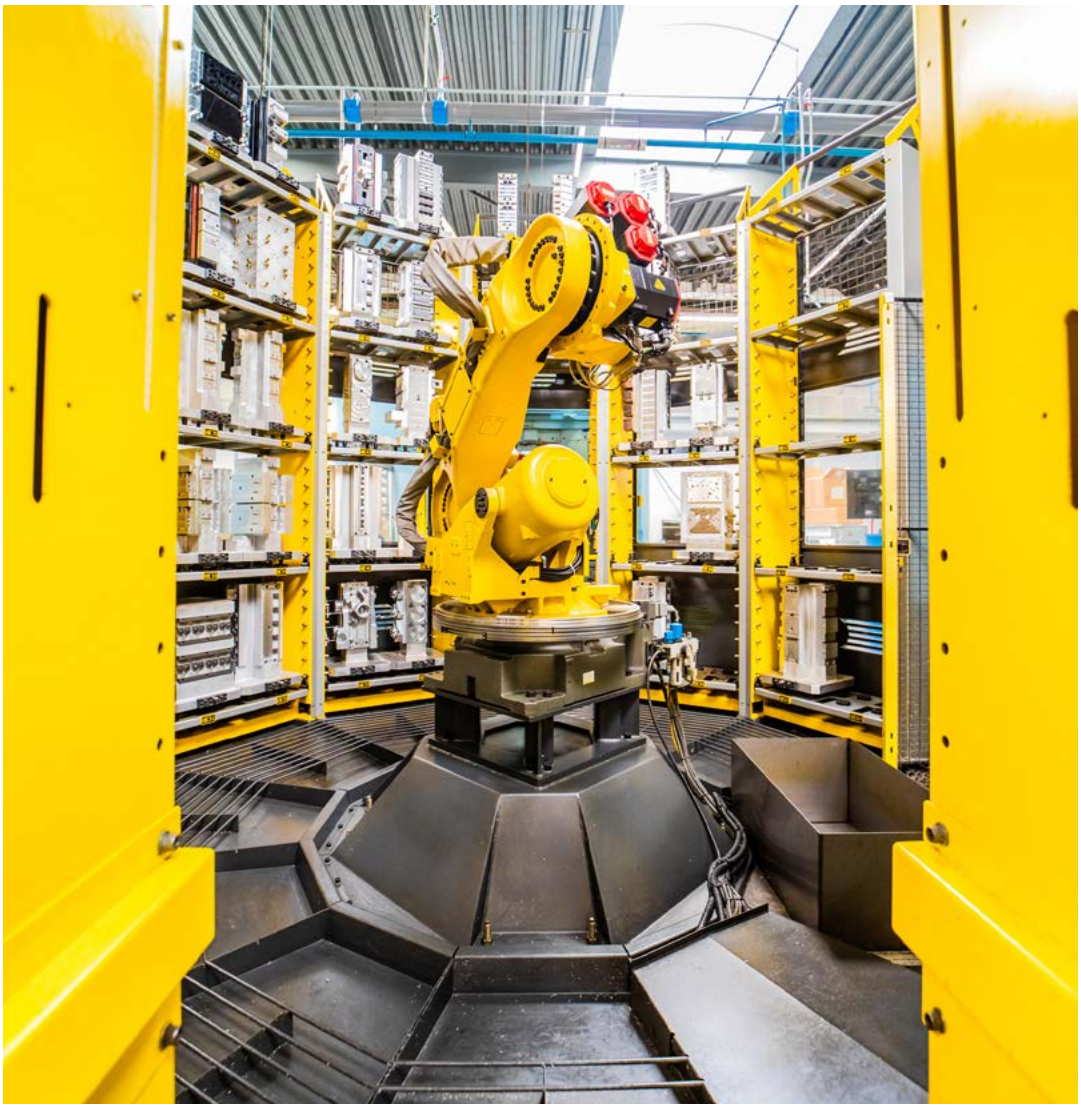

Een project in vestiging

Impuls Lage Weide – dit project omvat activiteiten die het vestigingsklimaat en de kwaliteit van het bedrijventerrein verbeteren. De activiteiten dragen bij aan het aantrekken van nieuwe business en investeerders, verbeteren van de bereikbaarheid en versterken van het imago van Lage Weide. De focus ligt op ontwikkeling van een duurzame energieproductie, duurzaam vervoer en logistiek en personele inzetbaarheid. Er wordt hiervoor een gezamenlijke arbeidspool opgezet.

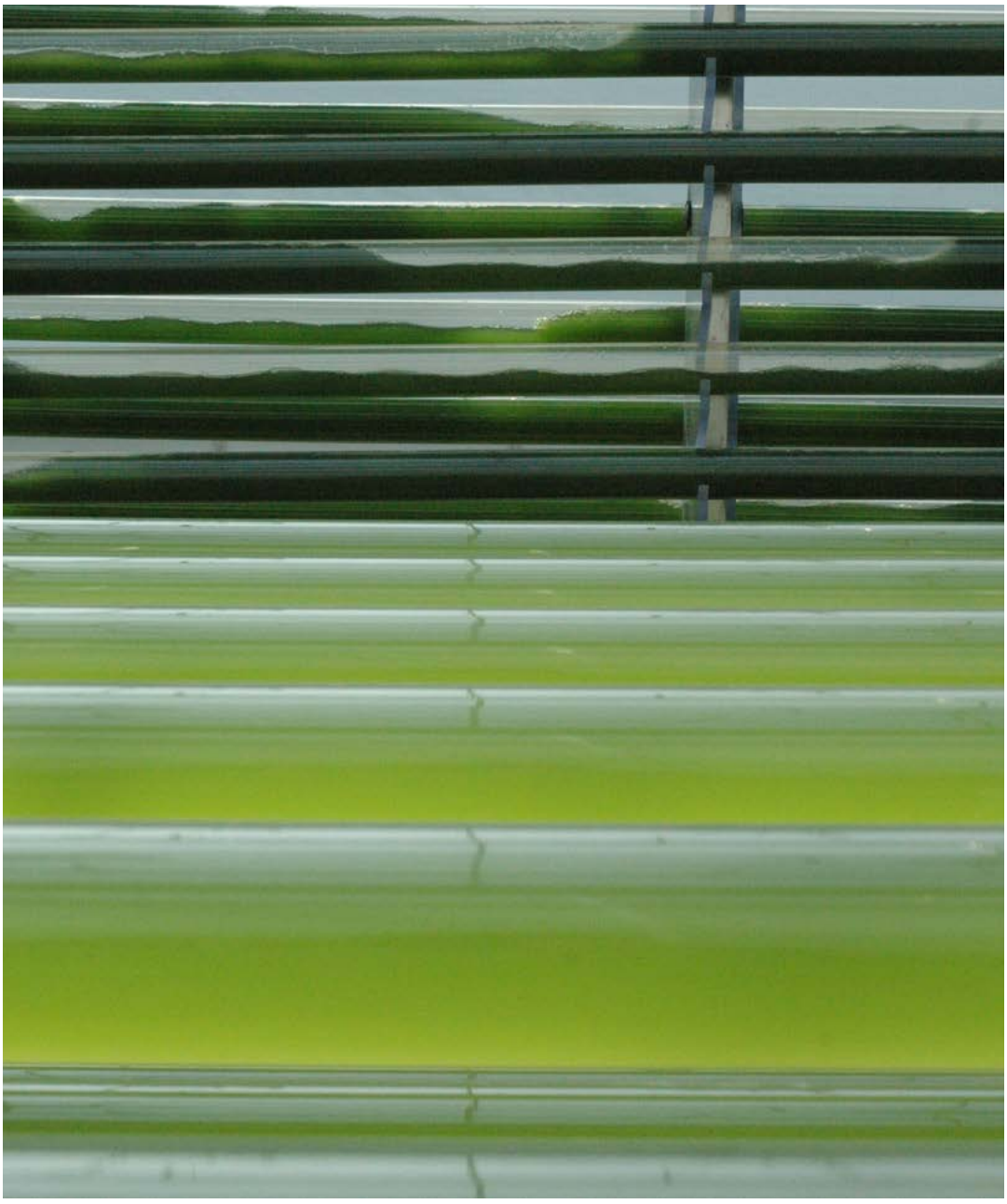

G4P4

Programmawijziging OP 5.0 en Output van het programma
De wijziging van het Programma betreft een budgetverschuiving van € 2.278.165 van prioriteit 2 Koolstofarm naar prioriteit 1 Innovatie. Er is ook een verschuiving van € 1.222.249 van prioriteit 4 Vestiging naar prioriteit 3 Arbeidspotentieel. Daarnaast zijn ook de streefwaarden van een aantal (output)indicatoren aangepast (zie bijlage 3). De programmawijziging is eind 2019 door de EC goedgekeurd.

De grafiek geeft een overzicht van de belangrijkste outputindicatoren en de resultaten die de begunstigden verwachten te zullen halen.
Over het algemeen zien de resultaten er gunstig uit. Wel blijft een enkele indicator achter bij de opgave van het programma, maar dit is vaak logisch te verklaren. , Ze lopen namelijk behoorlijk gelijk op met de committeringsgraad. Zo is die voor specifiek doel 4a (hernieuwbare energie) nu 80% en dat correspondeert ook met de score. Het is dan ook de verwachting dat aan het eind van de programmaperiode alle indicatoren zullen worden behaald.

Analyse van de inzet

Prioriteit Innovatie

In het programma is voor *Innovatie* nu 90% van de beschikbare middelen vastgelegd in projecten. Met een stijging van bijna 15% kunnen we constateren dat er in 2019 grote interesse was voor investeringen in *Innovatie*, met name in *Valorisatieprojecten.* Daarnaast zorgen de 7 FI's (fondsen) van het programma voor een ruime toegang tot *Investeringsvermogen*. Van deze zeven fondsen gaan de 3 Utrechtse fondsen pas in 2020 open. De andere 4 fondsen (UNIIQ; IQe; Innovatiefonds Noord-Holland en het TMI-POC fonds Flevoland) hebben tot en met 2019 aan reeds 104 innovatieve MKB-ers financiering verstrekt.

Het merendeel van de projecten binnen de prioriteit *Innovatie* is substantieel in grootte en bestaat uit een brede samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen met tussen de vijf en tien partners gemiddeld in een innovatieproject.

De nadruk van de *Valorisatie*-projecten richt zich op nieuwe of vernieuwde producten en diensten, met name waar kennis omgezet wordt naar economische waarde. Een belangrijk kenmerk hiervan is de samenwerking tussen (MKB) bedrijven onderling en met kennisinstellingen. Dit wordt in praktijk gebracht door de ontwikkeling/gebruik van proeftuinen, living labs en demonstratiesites die zorgen voor de koppeling tussen vraag (eindgebruiker) en aanbod (bedrijven en kennisinstellingen).

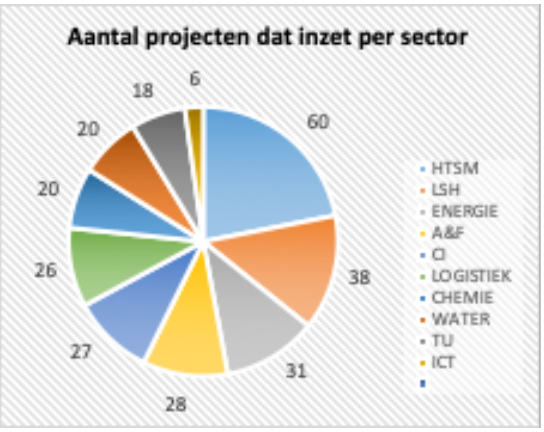

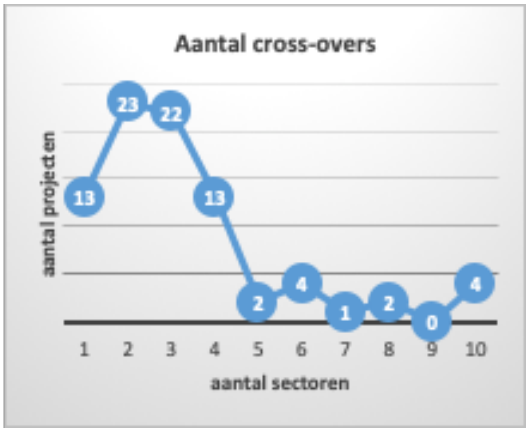

Samen met de 24 projecten die in 2019 werden goedgekeurd zijn er nu in 80 innovatieve projecten in uitvoering. Van deze projecten richten zich vooral (85%) op meerdere topsectoren (cross-overs). Dit is ruim boven de programmadoelstelling van 80%. In de figuur hierboven zien we dat het grootste deel van de inzet richt zich op twee, drie of vier verschillende sectoren. Veruit de grootste inzet wordt, in navolging van 2018, gedaan op HTSM (60 projecten), LSH (38 projecten) en Energie (31 projecten). Veel projecten hebben betrekking op een proeftuin of Smart Field Lab. Dit verklaart de hoge score op de sector HTSM.

G4P4

Als we kijken naar de inzet per specifieke doelstelling is nog steeds een duidelijk verschil te zien tussen de inzet voor valorisatie en investeringsvermogen. Bij de 73 *valorisatieprojecten* (19 projecten in 2019 gecommitteerd) is de relatieve TSK inzet verreweg het grootst bij HTSM (25%). Daarna volgt LSH (13%), Energie (11%), Chemie (10%). De inzet op CI 9%, A&F 9%, Logistiek 9%, Water 8%, TU 5% en ICT 1% is duidelijk lager dan de grootste groep. Ondanks dat is het aantal projecten dat op een bepaalde sector inzet relatief hoog, zoals ook in de figuur *Aantal projecten dat inzet per sector* is te zien. Opvallend daarbij is de reikwijdte van vrijwel de hele keten van innovatie - van toegepast onderzoek tot aan marktintroductie en procesinnovatie.

TRL staat voor Technology Readiness Level en geeft aan in welke fase van ontwikkeling van een bepaalde technologie zit. Hoe hoger het getal, hoe dichter een innovatie bij marktintroductie zit. Kijkend naar de inzet op TRL-niveau valt op dat 40% zich op TRL4- experimentele ontwikkeling, 28% op TRL5- productontwikkeling en 14% op TRL2- onderzoek en ontwikkeling. De overige inzet is net als in 2018 aanzienlijk lager in vergelijking, en komt uit op 9% voor TRL7 demonstratie (eerste klant(en)), 5% voor TRL6 haalbaarheidsonderzoek en praktijk toepassing. Daaronder zitten nog TRL1 met fundamenteel onderzoek 2%, en TRL3 met toegepast onderzoek 2%. Geconcludeerd kan worden dat het grootste interventies zitten op TRL-fase 4 en 5; de zogenaamde "*valley of death*".

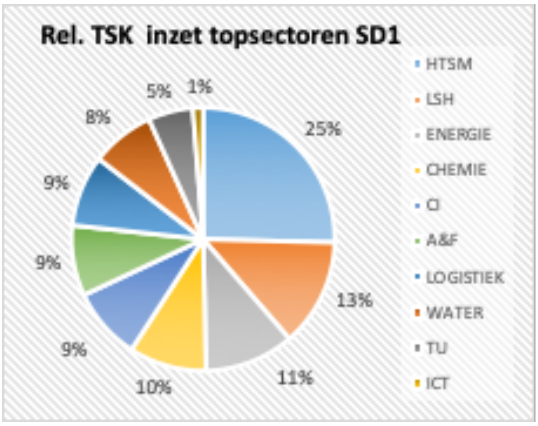

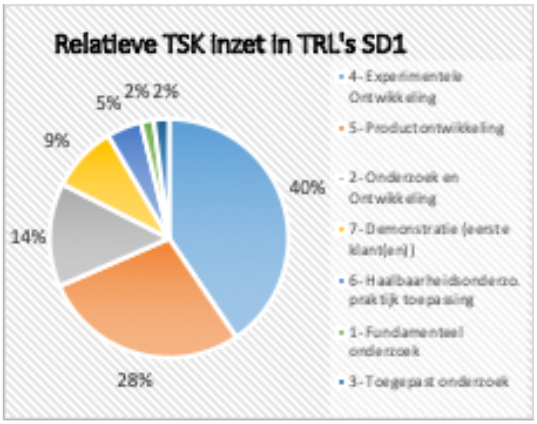

De nadruk van de projecten die zich richten op *Investeringsvermogen* ligt bij het beschikbaar stellen van financiële middelen voor innovatie, om daarmee producten en processen te vernieuwen. Bij de tien lopende projecten is de inzet gelijk verdeeld over alle topsectoren. Een begrijpelijke situatie, omdat pas bij de uitvoering van de onder een financieringsInstrument vallend project meer

gezegd kan worden over de topsectoren waarop dat project scoort. De tien lopende projecten richten zich op vier TRL's. Maar liefst 39% richt zich op TRL 6- haalbaarheidsonderzoek praktijk toepassing, 28% op TRL 4- experimentele ontwikkeling, 25% op TRL 7- demonstratie (eerste klant(en)) en 8% op TRL 5- productontwikkeling. In 2019 werden drie investeringsprojecten gecommitteerd (Utrechtse-fondsen) en twee toeleiding naar kapitaal projecten. Dit betroffen de originele HUL-fondsen die zijn gesplitst naar drie fondsen en twee aparte toeleiding naar kapitaal-projecten (zie ook eerdere beschrijving op p.12).
We kunnen concluderen dat het programma nog steeds een duidelijke gerichtheid kent op het verkrijgen van een hoger aandeel nieuwe of vernieuwde producten en diensten in West-Nederland en hiermee dus volledig aansluit op de doelstellingen van het programma.

Daarnaast zijn binnen de prioriteit Innovatie zijn door de MA voor het hele landsdeel West twee kleinschalige stimuleringsregelingen voor het MKB opgezet voor het inventariseren en testen van digitaliseringsmogelijkheden binnen de maakindustrie. Voor beide regelingen geldt dat deze in 2019 een stroeve start hebben gekend. In overleg met de HUBS, die de inventarisatievoucherregeling uitvoeren, zal worden gekeken de beste manier om meer bekendheid aan de regelingen te geven. De verwachting is overigens wel dat het grootste deel van de beschikbare vouchers van beide regelingen voor eind 2020 zijn ingezet.
Er zijn in 2019 zijn twee projecten vastgesteld in prioriteit 1. Dit waren XL 3D printer en het project Gesiflex. Bij die laatste dient vermeldt te worden dat hier sprake was van een faillissement (zie bijlage 2). Een behoorlijk aantal projecten loopt op zijn einde en ook een behoorlijk aantal is net van start. Voor enkele projecten is sprake van een voortijdig einde of forse inkrimping. Totaal werd voor een bedrag van bijna €39 mln. aan kosten ingediend bij de EC.

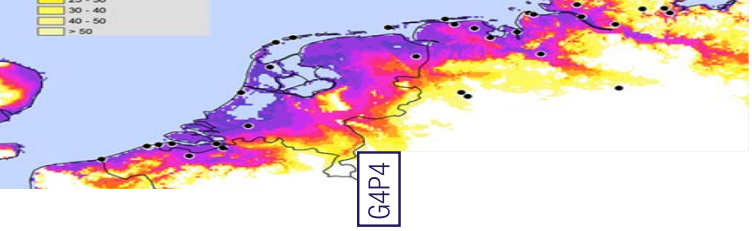

G4P4

Door de zeven financieringsinstrumenten binnen prioriteit 1 zijn 104 financieringen verstrekt, waarvan 34 deelnemingen en 70 leningen.

Prioriteit Koolstofarme Economie
Voor *Koolstofarme economie* is de initiële achterstand minder geworden, mede door de committering van de financieringsinstrumenten SOFIE en ED Den Haag in 2018 en de programmawijziging in 2019. Cumulatief is er een bedrag van €22 mln. EFRO (€85 mln. totale subsidiabele kosten – afgekort TSK) gecommitteerd in 12 projecten. Hiermee is 99% van de TSK vastgelegd en 66% van het EFRO. Voor deze prioriteit moet dus nog ongeveer een derde van de beschikbare middelen worden gecommitteerd. Echter een fors deel hiervan was eind 2019 al met goed gevolg voor de deskundigencommissie en zal dus begin 2020 worden gecommitteerd. De EFRO-interventie van 26% ligt aanzienlijk lager dan die van het OP (40%), en daarmee creëert het EFRO een aanzienlijk grotere hefboom dan aanvankelijk aangenomen. De projecten Waerdse Energie Circuit en Ontwikkeling Smart Grid ECW zijn afgerond en inmiddels afgerekend, waarmee het aantal lopende projecten nu op tien komt binnen deze prioriteit. Vanuit het Investeringsimpuls Energiefonds Den Haag (ED) zijn twee instanties gefinancierd en vanuit het energiedeel van Investeringsimpuls Fonds SOFIE ook:

Eneco – Bospolder-Tussendijken - SOFIE verstrekt een financiering aan Eneco om de overstap van aardgas naar duurzame stadswarmte te stimuleren in de Rotterdamse wijk Bospolder-Tussendijken.

Clean Technology Systems Benelux - SOFIE een lening verstrekt van € 150.000 voor de ontwikkeling van een mobiele RTO (Regeneratieve Thermische Oxidiser) ontgassingsunit. Clean Technology Systems Benelux levert duurzame milieutechnische oplossingen aan de industrie in de Benelux.
Clean Technology Systems Benelux ontwikkelde samen met Van der Werff Projectmanagement Triple D, Dutch Dedicated Degasser, een mobiel ontgassingssysteem op basis van een autothem proces, wat wil zeggen dat er geen hulpbrandstof hoeft te worden toegevoegd. De opbouw van de installatie heeft plaatsgevonden bij constructiebedrijf Van Campenhout aan de Waalhaven Noordzijde in Rotterdam.

De Parade - Energiefonds Den Haag (ED) verstrekt een financiering van €125.000 aan de Parade B.V., een rondreizend theaterfestival dat jaarlijks plaatsvindt in Rotterdam, Utrecht, Amsterdam en Den Haag. Het project betreft het aanleggen van een duurzaam elektriciteitsnetwerk, waardoor het evenement geen draaiende dieselaggregaten nodig heeft. Dit geeft minder CO2, fijnstof en overlast voor de buurt. Dit geldt dan ook voor andere festivals.

Haagse Aardwarmte Leyweg - Het Energiefonds Den Haag verstrekt een financiering aan de Haagse Aardwarmte Leyweg. De Haagse Aardwarmte Leyweg heeft als doel om aardwarmte te produceren voor de binnenstedelijke omgeving in Den Haag Zuidwest.
Eind 2019 waren alle budgetten in deze prioriteit opengesteld. Voor de lopende projecten werden geen grote problemen geconstateerd in 2019. De eerste drie projecten zijn inmiddels afgerond en hebben qua resultaat alle verwachtingen overtroffen (zie bijlage 2). Totaal werd voor bijna €10 mln. aan kosten ingediend bij de EC. Door het VVE-fonds waren op 31-12-2019 totaal 10 leningen verstrekt aan Verenigingen van Eigenaren. Waarvan 3 in 2018 en 7 in 2019. Totaal zijn er dus 14 financieringen verstrekt door de Financiële Instrumenten (FI's) in deze prioriteit.

Als we naar de outputindicatoren kijken kunnen we vaststellen dat de scores gelijke tred houden met de committeringsstand met uitzondering van indicator 2b, restwarmtegebruik. Echter begin 2020 zullen een aantal projecten, die inmiddels een positief advies van de deskundigencommissie hebben, zorgen dat ook deze indicator weer op koers ligt. Als we daarentegen naar het prestatieraamwerk kijken geeft dat nog geen geruststellend beeld. Dit komt omdat in dit raamwerk de waardes zijn opgenomen van *vastgestelde* projecten en er zijn nog maar weinig projecten afgerond. Als je de gegevens van de lopende projecten erbij neemt is er geen reden tot zorg. Dit wellicht met uitzondering van indicator 2g het aantal projecten/trajecten voor energie-efficiency. Hier wordt dan ook een wijziging in instrumentarium voorbereid, dat beter geschikt is om de doelstellingen te halen. Deze zal in 2020 worden geïmplementeerd.

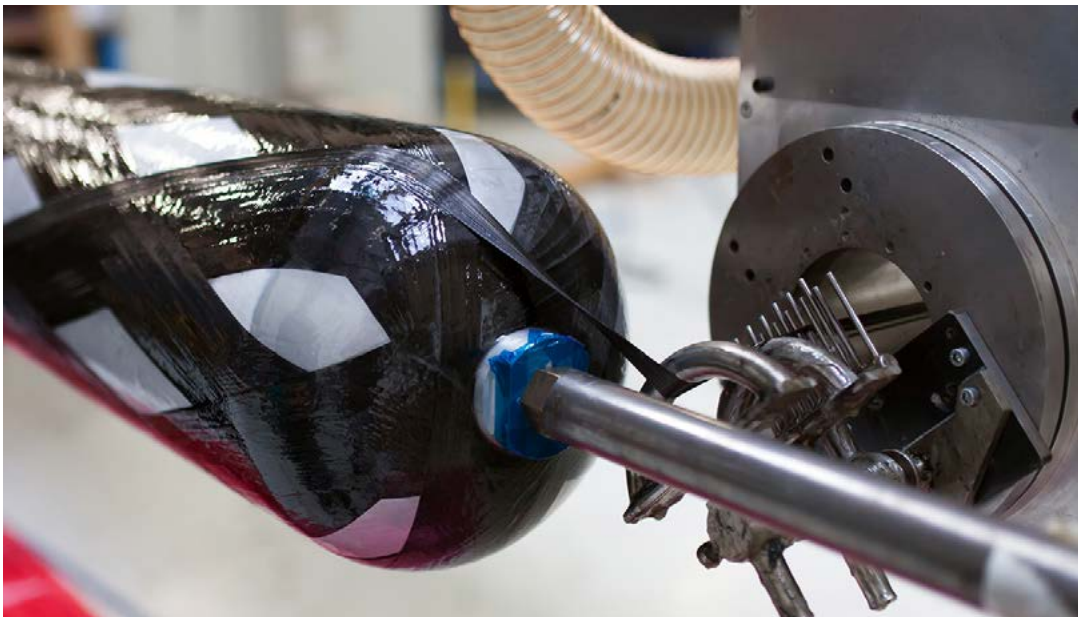

G4P4

Prioriteit Arbeidspotentieel
Voor *Duurzame stedelijke ontwikkeling* zijn in de steden Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht in totaal 23 projecten in uitvoering.
Binnen de prioriteit *Arbeidspotentieel* is in 2019 is bijna €1,6 mln. EFRO (€3,2 mln. TSK) gecommitteerd aan drie projecten. Cumulatief is er nu een bedrag van €13,7 mln. EFRO (€29 mln. TSK) gecommitteerd in 15 projecten. Hiermee is 92% van het EFRO-budget voor prioriteit 3 vastgelegd in projecten. In 2019 is er 1 project vastgesteld (zie bijlage 2). De EFRO-interventie van 47% komt redelijk overeen met die van het OP (50%).

Binnen deze prioriteit zijn alleen individuele projecten gecommitteerd en geen FI's. Het budget van deze prioriteit is vanaf de start van het programma geheel opengesteld.
Er blijkt een steeds grotere behoefte naar middelen voor investeringen in deze prioriteit. De nieuwe projecten dragen dan ook goed bij aan de in het programma beschreven Grote-stadsproblematiek van de mismatch van de arbeidsmarkt. De geïntegreerde territoriale initiatieven (GTI's) richten zich op specifieke gebieden in de stad en voeren activiteiten uit die voor die gebieden een positief effect hebben. Speciale activiteiten worden uitgevoerd, zoals het betrekken van bijvoorbeeld jongeren uit het GTI-gebied bij opleidingsmogelijkheden. Voorstellen moeten altijd passen bij de vraag van bedrijven naar personeel. Omdat de jongeren bepaalde vaardigheden missen of nog niet hebben ontwikkeld, dient ook hiermee rekening gehouden te worden in de projectvoorstellen.

De drie nieuwe projecten sluiten hier naadloos op aan:
- het Amsterdamse project *TechGroundsWest* (ondernemerschap en digitale vaardigheden) door in te springen op de vraag naar techtalent, dit is een programmeerschool;
- in Utrecht het project *Techniek Experience Center Utrecht* wordt voor de vaardigheden de koppeling van techniek en innovatie gelegd;
- het Haagse project *Energieacademie* waar vaardigheden worden bijgebracht voor de banen die door de energietransitie vrijkomen. De projecten zetten in op brede nieuwe samenwerkingsverbanden tussen onderwijs en bedrijfsleven. Dit is van groot belang om structureel de mismatchproblematiek aan te kunnen pakken. Dit blijft ook de komende periode een groot probleem, waardoor onverminderde inzet hierop nodig is. Vanuit ESF is er hierop ook een goed aansluiting.

Voor de lopende projecten werden geen grote problemen geconstateerd in 2019. Totaal werd voor een bedrag van €0,7 mln. aan kosten gedeclareerd bij de EC.

Prioriteit Vestiging
De zeven lopende projecten voor *Vestiging* zetten in op het verbeteren van de mogelijkheid voor werkgelegenheid in de GTI-gebieden. In 2019 is €1mln. EFRO (€1,8 mln TSK) gecommitteerd aan één project. Dit betreft het project *Impuls Lage Weide*. Dit is een project waarbij de kwaliteit van het bedrijventerrein Lage Weide wordt verbeterd o.m. door het verbeteren van de bereikbaarheid, maar ook bijvoorbeeld door werknemers te poolen.
Cumulatief is er nu een bedrag van €15 mln. EFRO (€30 mln. TSK) in acht projecten vastgelegd. Dit betreft 82% van het EFRO-budget van deze prioriteit. De EFRO-interventie van 49% komt nagenoeg overeen met die van het OP (50%). Het budget van deze prioriteit is volledig opengesteld. Voor de lopende projecten werden geen problemen geconstateerd in 2019, maar de belangstelling voor het FRED-fonds is wel beduidend minder dan in Kansen voor West 1, door diverse afspraken en acties wordt in 2020 gekeken of dit structureel is of toch aantrekt. Vanuit het Investeringsimpuls Fonds SOFIE is in november 2019 aan BOEi een lening verstrekt van voor de herontwikkeling van het Zuiderziekenhuis. Dit is een voormalig stadsziekenhuis, gebouwd in 1939, welke wordt gerestaureerd en omgebouwd naar een school voor voortgezet onderwijs en ruimte voor bedrijven/ ZZP'ers. Totaal werd voor een bedrag van bijna €1 mln. aan kosten ingediend bij de EC.

We kunnen voor de GTI's concluderen dat prioriteit *Vestiging* in 2019 verder is bijgetrokken en er een goede committering is voor prioriteit *Arbeidspotentieel*.

G4P4

Na een aanvankelijke voorzichtige start worden er geen specifieke problemen verwacht t.a.v. de besteding van de beschikbare middelen. Er is veel belangstelling voor de projecten, zowel vanuit de deelnemers en doelgroep als vanuit de brede politieke en maatschappelijke wereld, zo vindt het project House of Skills al veel navolging. Wel zien we dat ze doorgaans wel een langere doorlooptijd nodig hebben. Veel projecten zijn gekoppeld aan schooljaren en het eerste jaar was het vaak nog zoeken, waardoor er een extra schooljaar nodig is om de doelen te halen. De steden hebben gezien de vraag onderling afgesproken de resterende budgetten op de beste wijze in projecten weg te zetten. Dit kan uitruil binnen de prioriteiten 3 en 4 betekenen met als doel de budgetten volledig te benutten en aan goede projecten toe te bedelen. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de geboden flexibiliteit in de *Coronavirus Response Investment Initiative (*CRII) van de Europese Unie.
In onze 'community local led development' (CLLD), zeg maar burgerinitiatief, zijn de laatste projecten in 2019 gehonoreerd en in totaal 34 initiatieven zijn ondersteund.

De verwachting is dat in 2020 alle middelen kunnen worden uitgezet in projecten. De scores op de indicatoren zijn op of boven verwachting. Het prestatieraamwerk toont eveneens het beeld dat past bij de situatie dat er nog weinig projecten zijn vastgesteld. Vergeleken met de lopende projecten en de daarin al geboekte en nog geplande resultaten moeten de streefwaarden aan het einde van het programma ruim gehaald worden.

Hoe verloopt de uitvoering

Projecten die in uitvoering zijn dienen regelmatig voortgangsrapportages in. De programmabureaus controleren de voortgangsrapportages en op basis daarvan krijgen de projecten betaald. In 2019 werden er 166 voortgangsrapportages in behandeling genomen door de programmabureaus. Het tempo van de uitgaven valt binnen het voorgeschreven uitgavenritme van het OP.

Ten aanzien van voorlichting en publiciteit kiest Kansen voor West ervoor om samen te doen, wat samen kan, en de boodschap via projecten te laten verlopen. In 2019 ging er aandacht uit naar het op peil houden van de websites www.kansenvoorwest2.nl en www.europaomdehoek.nl, en het programmabeheersysteem met daarin de projectadministratie. De nieuwsbrief verscheen drie keer en werd naar 1.500 mailadressen verzonden. In oktober vond het Weekend van de Wetenschap plaats. Hier deden 20 Europees gefinancierde projecten mee. Anders dan het jaar ervoor hebben we niet gekozen voor een speciale editie van een magazine, maar zijn de samenwerkende Europese economische fondsen onder de noemer ‘Europa om de hoek’ partner geworden van het Weekend. Daarnaast is Kansen voor West aangesloten bij het Nederlandse communicatienetwerk van de Europese economische fondsen.
In 2019 vond een aantal bijeenkomsten plaats. Allereerst op 20 maart de informatiebijeenkomst in de Amsterdam Arena over de Stimuleringsregelingen

G4P4

Smart Industry Fieldlabs in het programma Kansen voor West II. Dit zijn twee stimuleringsregelingen voor het MKB.
Op 26 september was de eerste consultatiebijeenkomst over het programma Kansen voor West III en de Regionale Slimme Innovatie Strategie (RIS3). Op 7 november was het Social Event voor alle medewerkers van Kansen voor West. Deze bijeenkomst vond plaats in Rotterdam en had als thema *De circulaire economie en de ontwikkelingen in de haven.* Op 10 december heeft het GTI-congres in Rotterdam plaatsgevonden. Dit congres was tevens de afscheids-bijeenkomst van programmasecretaris Adri Hartkoorn. En tot slot van 11 t/m 13 december de conferentie van het IQ-netwerk in Delft. Daarnaast ontvingen wij enkele buitenlandse delegaties, waaronder één uit Letland in het kader van *peer to peer* uitwisseling.

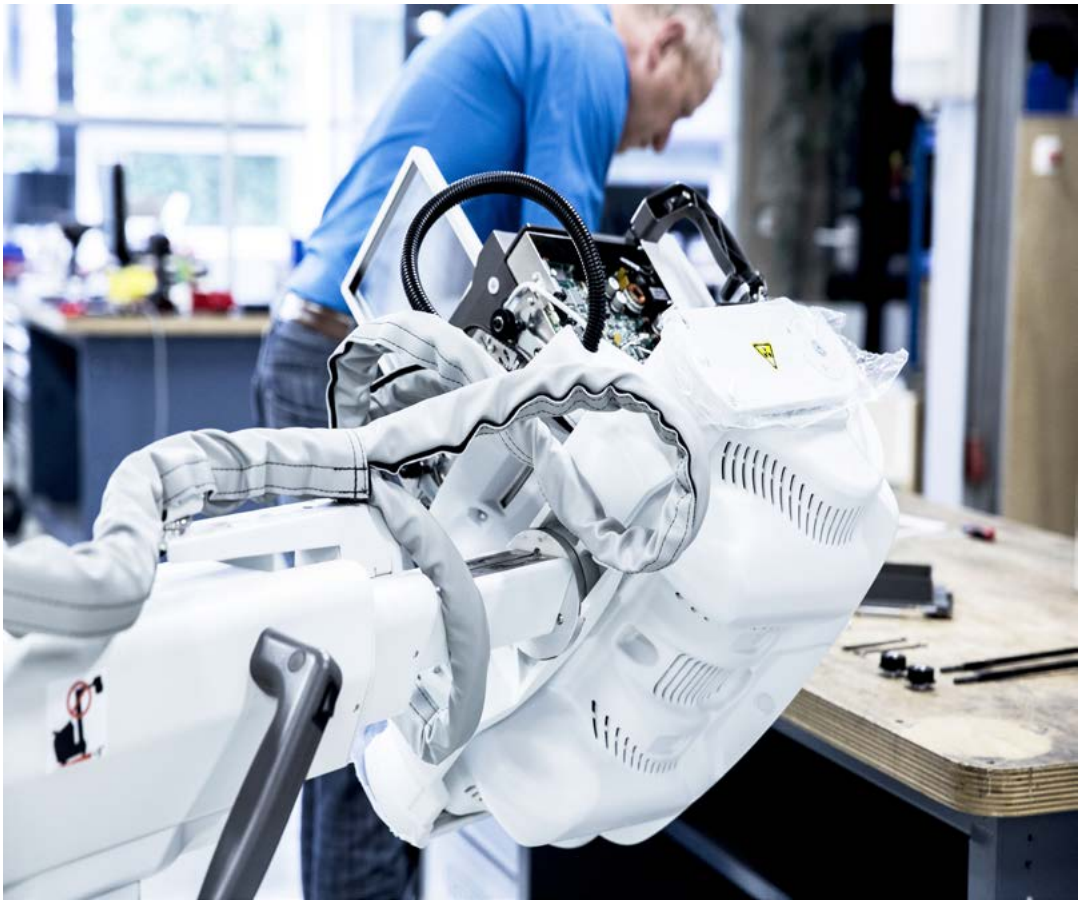

Bijlagen

Bijlage 1: *Gecommitteerde projecten en hun financiering in 2019 (€) (de fondsen zijn gearceerd)*

Alle gecommitteerde projecten in 2019

Projectnaam	Totale kosten verleend	Totaal Publieke Financiering verleend	Financiering Efro verleend	Financiering Nationaal verleend	Financiering Overig Publiek verleend	Financiering Privaat verleend
PRIORITEIT 1	**69.844.218,35**	**35.876.878,18**	**23.000.576,68**	**3.811.057,49**	**9.065.244,01**	**33.967.340,17**
Fieldlab Unmanned Valley Valkenburg	7.049.648,00	**4.481.888,02**	1.541.177,52	770.588,75	2.170.121,75	2.567.759,98
Innovatiecluster TechValley	4.467.732,50	**2.243.697,91**	1.332.000,02	444.000,00	467.697,89	2.224.034,59
Healthy Urban Living MKB-fondsen Utrecht	3.533.333,00	**2.700.000,00**	1.238.823,65	161.176,35	1.300.000,00	833.333,00
Healthy Urban Living Utrecht; toeleiding naar kapitaal	803.000,00	**803.000,00**	303.000,00	0,00	500.000,00	0,00
Connecting the DHoTS: Digital Health from Technology to Services	1.867.709,00	**826.042,00**	373.181,00	373.181,00	79.680,00	1.041.667,00
KARDIO	2.645.347,00	**1.524.463,20**	1.057.101,60	0,00	467.361,60	1.120.883,80
Multiflex©-installatie: upcycling city 2.0	6.515.999,59	**2.439.237,16**	2.439.237,16	0,00	0,00	4.076.762,43
H2Storage	333.739,99	**133.492,00**	133.492,00	0,00	0,00	200.247,99
Healthy Urban Living Accelerator Fonds	12.300.000,00	**5.500.000,00**	3.716.470,94	483.529,06	1.300.000,00	6.800.000,00
Gap Finance Fund (Fonds)	8.000.000,00	**3.200.000,00**	2.831.596,91	368.403,09	0,00	4.800.000,00
Groupcharge app: Efficient charging for Corporate EV-fleets	865.450,00	**346.180,01**	346.180,01	0,00	0,00	519.269,99
Ontwikkeling X-CRYPTO 7500	2.476.029,00	**990.411,60**	990.411,60	0,00	0,00	1.485.617,40
Airport Technology Lab	4.919.468,00	**3.238.771,01**	1.708.053,01	446.700,00	1.084.018,00	1.680.696,99
BouwLab R&Do	1.195.564,76	**840.093,47**	473.252,70	0,00	366.840,77	355.471,29
Routekaart Token Financiering	255.695,00	**102.278,00**	102.278,00	0,00	0,00	153.417,00
Fieldlab Vertical Farming Zuid-Holland	3.215.064,00	**2.205.805,00**	986.354,76	513.479,24	705.971,00	1.009.259,00
SMITZH	150.000,00	**150.000,00**	25.000,00	125.000,00	0,00	0,00
Bloedafname innovatie	3.396.530,00	**1.358.612,00**	1.358.612,00	0,00	0,00	2.037.918,00
Automatiseren door standaardisering	21.000,00	**10.000,00**	10.000,00	0,00	0,00	11.000,00
National eHealth Living Lab	2.970.001,51	**1.422.215,00**	922.215,00	0,00	500.000,00	1.547.786,51
Toeleiding naar kapitaal GFF	500.000,00	**200.000,00**	200.000,00	0,00	0,00	300.000,00
Smarter Industry Noordwest Nederland	150.000,00	**150.000,00**	25.000,00	125.000,00	0,00	0,00
SurgicAld	2.192.847,00	**990.631,80**	877.138,80	0,00	113.493,00	1.202.215,20
3D techniek voor restauratie van monumenten	20.060,00	**20.060,00**	10.000,00	0,00	10.060,00	0,00
PRIORITEIT 2	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**
PRIORITEIT 3	**3.278.488,00**	**1.974.360,00**	**1.565.054,00**	**0,00**	**409.306,00**	**1.304.128,00**
Energieacademie	1.403.880,00	**929.000,00**	665.000,00	0,00	264.000,00	474.880,00
Techniek Experience Center Utrecht	1.274.500,00	**655.500,00**	600.000,00	0,00	55.500,00	619.000,00
TechGroundsWest	600.108,00	**389.860,00**	300.054,00	0,00	89.806,00	210.248,00
PRIORITEIT 4	**1.800.000,00**	**900.000,00**	**900.000,00**	**0,00**	**0,00**	**900.000,00**
Impuls Lage Weide	1.800.000,00	**900.000,00**	900.000,00	0,00	0,00	900.000,00

G4P4

Bijlage 2: *Resultaten vastgestelde projecten*

XL 3D Printer: Consortium doet ervaring op met grootschalig 3D-printing
Dit project heeft een Kansen voor West-bijdrage ontvangen van € 306.766 en is in juli 2019 vastgesteld. Het project heeft geresulteerd in een XL 3D printer, waarvan de effectieve toepassing gedurende het project is aangetoond. In de projectperiode is de software voor 3D printtechnologie en hardware voor 3D print robots verder ontwikkeld. De huidige stand van de printrobots is dat met name de extruder-techniek is nog te onvolwassen om een ambitieus project, zoals een grachtenpand printen, aan te kunnen. Bouwproducten zijn wel kansrijk en daar kan uiteindelijk wel een volledig pand gebouwd worden. Uiteindelijk is het project uitgegroeid tot de onderneming Aectual b.v.

Plug-in hybride watertaxi: Dit betreft het eerste project van Kansen voor West 2 dat is vastgesteld (juli 2018). Het project heeft een Kansen voor West-bijdrage ontvangen van € 221.187.
De bedrijven Waterweg Rotterdam en Watertaxi Rotterdam hebben een geprobeerd in hun project een eerste duurzame en innovatieve plug-in hybride watertaxi (PHW) te ontwikkelen en er ervaring mee opdoen. Uiteindelijk bleek de innovatie niet haalbaar vanwege technische beperkingen. In het eindverslag is voor de sector en vergelijkbare vervoersectoren vastgelegd wat de bevindingen uit het innovatieproject zijn.

Gesiflex
Dit project is voortijdig gestopt vanwege een faillissement en in mei 2019 vastgesteld.

Waerdse Energie Circuit: Terugdringen CO2 door hergebruik restwarmte
Dit project heeft een Kansen voor West-bijdrage ontvangen van € 800.000,00 (EFRO-bijdrage van € 400.000,00 en rijkscofinanciering van € 400.000,00). Op 1 juli 2019 is het project vastgesteld en kan worden geconcludeerd dat in dit project het Waerdse Energie Circuit volledig is gerealiseerd. De concrete resultaten zijn: een bronsysteem (KWO) met twee warme en twee koude bronnen, Kabels, leidingen en putten in gemeente- en private grond, een centrale technische ruimte (CTS) met W-installatie inclusief meet- en regeltechniek, een decentrale technische ruimte (DTR) bij koude-afnemer De Burg met W-installatie inclusief meet- en regeltechniek, een decentrale technische ruimte (DTR) bij warmte- en

koude-afnemer Stammis Horeca Verhuur met W-installatie inclusief meet- en regeltechniek, een gesloten glasvezelnetwerk waarmee alle onderdelen van het systeem onderling met elkaar kunnen communiceren. Daarnaast is ook voorzien in een beveiligde internetverbinding, waarmee monitoring en bewaking (alarmsignalering) op afstand mogelijk is. Verder de RES© (Road Energy Systems) asfaltcollectoren in de Kamerlingh Onnesweg en bedrijventerrein De Vaandel met een totale oppervlakte van 5.237 m². Om de delen van de asfaltcollector onderling te koppelen zijn terreinleidingen aangebracht en naar de CTR gevoerd. In de CTR is een aansluitset geplaatst met warmtewisselaar, pompen, etc. inclusief meet- en regeltechniek om deze te koppelen met het integrale energiesysteem. Dit alles heeft 6,04 MW aan restwarmte structureel beschikbaar gemaakt en 12,6 MW aan hernieuwbare energie. Het project is zeer succesvol omdat de binnen het circuit opgewekte koude en warmte meer dan voldoende was om het circuit draaiende te houden en een extra bron niet nodig bleek.

Ontwikkeling Smart Grid (ECW):
Dit project heeft een Kansen voor West-bijdrage ontvangen van € 336.282,31 en

is in december 2019 vastgesteld. Naast een enorme vermindering van de “carbon footprint” door hogere inzet van niet-fossiele brandstoffen door juiste toewijzing verschillende energiebronnen door het Smart Grid is het ook eenvoudiger geworden om nieuwe technologieën en bedrijven toe te voegen aan het Smart Grid. Extra capaciteit aan hernieuwbare energie 30MW, 8 deelnemende bedrijven en private investeringen > 500k.
De Energie Combinatie Wieringermeer (ECW) is de particuliere netbeheerder voor gas, elektra en warmteproductie en warmtetransport op Agriport A7. Dochter ECW heeft samen met Westland Infra, de glastuinbouwbedrijven op AgriportA7 en Noodvermogenpool een Smart Grid ontwikkeld.

De volledig gerealiseerde Smart Grid is een complete integratie van bestaande systemen, waardoor de verschillende energiebronnen onderling zodanig worden geoptimaliseerd dat de energie-efficiency zo hoog mogelijk wordt. Op die wijze is een forse reductie van het gebruik van fossiele brandstoffen bereikt. Daarnaast is een dedicated netwerk ontwikkeld dat alle energie gerelateerde informatie van alle aanbieders en gebruikers verzamelt. Dit biedt de mogelijkheid om heel snel

op de actuele situatie te kunnen inspelen. Het circuit werkt zodanig dat er nu een overschot aan energie/elektriciteit is, dat regelmatig extra aan het Hoogspanningsnet wordt geleverd en dus opbrengsten genereerd.

Kiezen voor Kansen Amsterdam (voorheen Onbekend maakt Onbemind): Bevorderen van werkgelegenheid en ondersteuning arbeidsmobiliteit - Amsterdam – JINC

Dit project heeft een Kansen voor West-bijdrage ontvangen van € 208.190,50 en is in april 2019 tot vaststelling gekomen. In de periode van 1 januari 2016 tot en met 31 oktober 2018 heeft JINC voor vmbo-leerlingen het programma ‘Kiezen voor Kansen’ georganiseerd. Het JINC-programma maakte in totaal 1.000 bewust van de arbeidskansen in de sectoren techniek/ict, logistiek en hospitality.

De leerlingen kwamen in aanraking met deze sectoren tijdens een sollicitatietraining, twee bliksemstages en deelname aan het project Carrière Coach. Met de combinatie van de drie JINC-projecten kwamen de leerlingen intensief in aanraking met 30 bedrijven en de professionals die in de kansrijke sectoren werken. Het doel was leerlingen een (realistischer) beeld te laten krijgen over de sectoren. Met als resultaat dat ze eerder kiezen voor een vervolgopleiding in een

van deze sectoren. Er zijn totaal 6.000 contactmomenten (tussen een individuele leerling en een medewerker uit het bedrijfsleven) geweest. Twee derde van de contactmomenten was met een vrijwilliger uit de kansrijke sectoren.

Noorderpark Onderneemt: NoorderPark geeft creatievelingen onderdak
Dit project heeft een Kansen voor West-bijdrage ontvangen van € 332.993 en is in april 2019 tot vaststelling gekomen. Noorderpark Onderneemt heeft de wijkeconomie in en om het Noorderpark versterkt door vierpaviljoens op te knappen (1.142 m2 inclusief luifels) en geschikt te maken voor multifunctioneel gebruiken door 246 aspirant-ondernemers uit de buurt, vaak in een kwetsbare positie, op weg te helpen met ruimte, kennis, netwerk en organisatiekracht

Voor meer informatie over alle vastgestelde en lopende projecten kunt u terecht op: www.europaomdehoek.nl

Bijlage 3: *Aanpassing outputindicatoren in programmawijziging OP 5.0*

ID	Outputindicator	Meeteenheid	Fonds	Regio categorie	Streefwaarde (2023)	Gegevensbron	Rapportagefrequentie	Definitie	Toelichting: Extra EFRO - december 2017 (Versie 3.0)	Toelichting: Programmawijziging augustus 2018 (Versie 4.0/1)	Toelichting: Verschuiving prioriteit 4 naar prioriteit 3 (€2 mln.) (Versie 4.0)	Toelichting: Programmawijziging 0ktober 2019 (Versie 5.0)
	Prioritaire as 1							**Innovatie**				
CO07	Productieve investering: Particuliere investeringen die zijn afgestemd op overheidssteun voor ondernemingen (niet-subsidies)	euro	EFRO	Meer ontwikkeld	44.300.000	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks	De omvang van de private bijdrage (cofinanciering) in de totale subsidiabele kosten van projecten, waarbij steun wordt verleend aan ondernemingen en waarbij de steun een andere vorm heeft dan subsidie. Heeft het project de vorm van een fonds, dan telt de private bijdrage op fondsniveau.		De omvang van de streefwaarde neemt niet toe ondanks het grotere volume aan TSK/programma bijdragen aan de Financieringsinstrumente n. Op fondsniveau gaat het namelijk grotendeels om publieke cofinanciering, zo ook bij de POC fondsen.		Prio 1 is in december 2018 voor 72% gecommitteerd; € 33,590,000. De verwachting is dat de resterende middelen op gelijke wijze worden ingezet. Op die basis wordt de streefwaarde van € 19,900,000 (Versie 4.1) **evenredig** bijgesteld naar: 33.590.000/72%*100%= 44,3 mln.
	Prioritaire as 2							**Koolstofarme Economie**				
CO06	Productieve investering: Particuliere investeringen die zijn afgestemd op overheidssteun voor ondernemingen (subsidies)	euro	EFRO	Meer ontwikkeld	29.000.000	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks	De omvang van de private bijdrage (cofinanciering) in de totale subsidiabele kosten van projecten waarbij steun wordt verleend aan ondernemingen				Prio 2, SD 3 is in december 2018 al voor ruim meer dan 100% van de in het OP geplande EFRO voor SD3 gecommitteerd. Op die basis zal de streefwaarde van € 8,905,000 worden aangepast naar € 29 mln. De private financiering blijkt beduidend hoger dan de initieel aangenomen bijdrage van 30%. Deze komt naar verwachting uit op 64%. Alle middelen zijn gecommitteerd, dus nieuwe streefwaarde correspondeert met projectselectie.
CO07	Productieve investering: Particuliere investeringen die zijn afgestemd op overheidssteun voor ondernemingen (niet-subsidies)	euro	EFRO	Meer ontwikkeld	9.600.000	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks	De omvang van de private bijdrage (cofinanciering) in de totale subsidiabele kosten van projecten, waarbij steun wordt verleend aan ondernemingen en waarbij de steun een andere vorm heeft dan subsidie. Heeft het project de vorm van een fonds, dan telt de private bijdrage op fondsniveau.				Hier is het omgekeerd van CO06 het geval. De cofinancieringen op de leningen uit de SOFIE fondsen zijn uitsluitend van private herkomst en de 30-30 verhouding klopt dus niet.
	Prioritaire as 4							**Vestiging**				
CO07	Productieve investering: Particuliere investeringen die zijn afgestemd op overheidssteun voor ondernemingen (niet-subsidies)	euro	EFRO	Meer ontwikkeld	5.000.000	Eigen gegevensverzameling	Jaarlijks	De omvang van de private bijdrage in de totale subsidiabele kosten van projecten, waarbij steun wordt verleend aan ondernemingen en waarbij de steun een andere vorm heeft dan subsidie. Heeft het project de vorm van een fonds, dan telt de private bijdrage op fondsniveau.				De streefwaarde is gebaseerd op de aanname dat een gemiddeld project een gemiddelde Eigen (private) bijdrage kent die minimaal gelijk is aan de EFRO bijdrage. De aanname is nog geldend, maar er is een hoger bijdrage gereserveerd voor SOFIE, daarom wordt de streefwaarde verhoogd.

Hierna volgt een uitgebreide beschrijving van drie projecten in het Kansen voor West II-programma door middel van interviews met deze projecten. Dit zijn achtereenvolgens Fieldlab FreshTeq en de projecten Green Health Solutions in Almere en Port4innovation in Texel.

G4P4

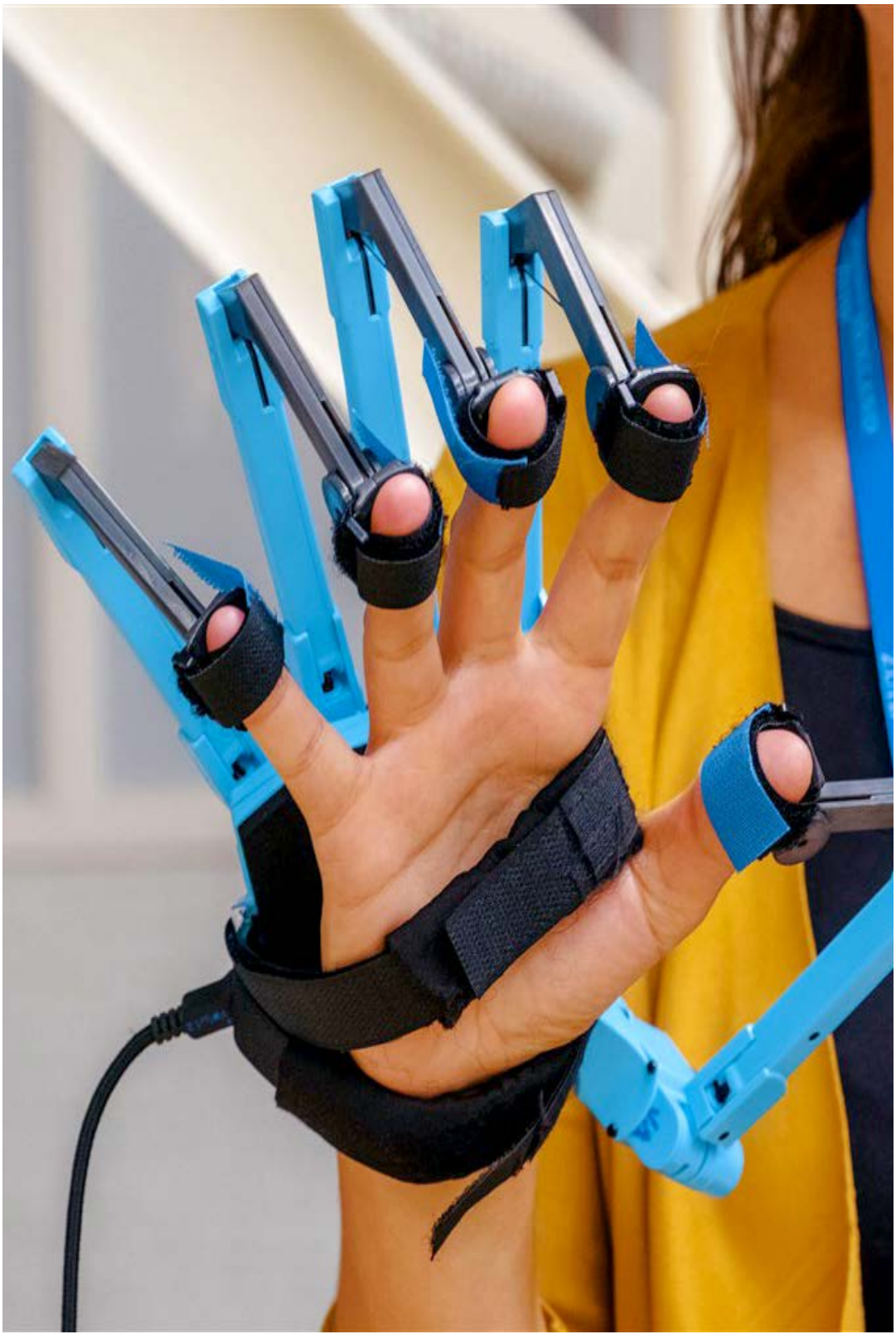

G4P4

interview 1

Fieldlab FreshTeq

Niet alleen bloemen, maar ook techniek, kennis en systemen exporteren

In veel landen die zich snel ontwikkelen is steeds meer vraag naar tuinbouwoplossingen voor de voedselvoorziening, bijvoorbeeld in China, India, Mexico en Noord-Afrikaanse landen. Zij zoeken tuinbouwkennis en -systemen om te zorgen voor een betrouwbare aanvoer van vers voedsel. Hier liggen veel exportkansen voor de Nederlandse tuinbouwsector. Het project Fieldlab FreshTeq levert daarvoor technische kennis en bruikbare onderzoeksresultaten.

Fieldlabs zijn praktijkomgevingen waarin bedrijven en kennisinstellingen Smart Industry-oplossingen ontwikkelen, testen en implementeren. Voorbeelden daarvan zijn de robotisering en geautomatiseerde aansturing van allerlei systemen. In een fieldlab gaat het altijd ook om de praktische toepassing.

Doel: export van kennis, technologie en systemen
Fieldlab FreshTeq heeft als overkoepelend doel de Nederlandse tuinbouwsector te ondersteunen bij het benutten van exportkansen van teelttechnische kennis, technologie en systemen om lokaal vers, betaalbaar, gezond, duurzaam en smakelijk voedsel te telen. Daar is wereldwijd een grote markt voor. In Fieldlab FreshTeq werken onder andere de Demokwekerij Westland, Wageningen University & Research (WUR), Technische Universiteit Delft en TNO samen. Het Fieldlab is een initiatief van Innovation Quarter. Penvoerder is de Stichting Greenport Horti Campus (GHC).

Nieuwe technieken ontwikkelen, uitproberen en in de praktijk brengen
‘In de tuinbouw gaat innoveren niet altijd vanzelf’, vertelt John van Adrichem van GHC, de penvoerder van het subsidietraject voor Fieldlab FreshTeq. ‘De tuinbouw is een gecompliceerde sector: er zijn veel schakels in de keten en veel tuinbouwbedrijven zijn relatief kleine familiebedrijven in vergelijking tot andere industriële sectoren. Dat maakt het lastiger om samen gestructureerd te kijken hoe de bedrijfstak efficiënter kan werken, bijvoorbeeld via robotisering en nieuwe teelttechnieken. Tegelijkertijd is er veel kennis op alle niveaus, van praktijk tot wetenschap. In Fieldlab FreshTeq proberen we nieuwe technieken uit en brengen we ze de praktijk in.’

Internationale handel stimuleren

‘Voor Fieldlab FreshTeq hebben we de tuinbouwbedrijven gevraagd waar zij tegenaan lopen. Vervolgens hebben we samen met de kennisinstellingen oplossingen ontwikkeld. Onze leidraad daarbij: wij doen de projecten voor de bedrijven, niet voor de kennisinstellingen. De belangrijkste vraag voor ons is: hoe kunnen we de internationale handel stimuleren?
Hoe verhandel je bijvoorbeeld tuinbouwkennis naar China, India en andere (potentiële) afzetmarkten? Als je daar groente en fruit wilt telen, wat komt er dan kijken bij de kwaliteit van de grond, de lucht, de omstandigheden daar? En is er een goede afzetmarkt? Hoe zorg je in die landen voor hoogwaardige voedselproductie?’

De oplossing: klimaatonafhankelijk telen

‘Het sleutelwoord is klimaatonafhankelijk telen. Dat is een belangrijke stap richting wereldwijd voedsel voor iedereen. In kassen ben je veel minder afhankelijk van het buitenklimaat, waardoor het groeiseizoen langer wordt en er minder risico is van extreme weersomstandigheden. Met kassenteelt kun je veel duurzamer voedsel produceren dan in de open grond. Misschien klinkt dat in eerste instantie tegenstrijdig, maar in de open grond kun je veel omstandigheden niet reguleren en in een kas wel. In de kas heb je bijvoorbeeld minder water en minder gewasbeschermingsmiddelen nodig. Ook kun je een hogere productie per vierkante meter realiseren. Nog een stap verder in klimaatonafhankelijk telen kan in zogenaamde Indoor Farms of Vertical Farms, daarin ben je in principe helemaal onafhankelijk van het buitenklimaat. In dit proces van klimaatonafhankelijk telen kunnen Nederlandse bedrijven met al hun kennis en ervaring prima meedenken, meewerken en mee-investeren in het buitenland.’

Klimaatomstandigheden nabootsen

Een van de onderdelen van Fieldlab FreshTeq is het All Climate Green House (ACGH) van de Demokwekerij Westland. ‘Dat is een kas in een kas’, legt Jeroen Sanders, hoofdonderzoeker bij de Demokwekerij Westland uit. ‘We hebben een kasruimte in een kasafdeling gemaakt. In de ruimte om de binnenkas kunnen we het klimaat van andere gebieden in de wereld grotendeels nabootsen. Dat doen we onder andere met een hoge intensiteit aan assimilatiebelichting Vervolgens bepalen we in de binnenkas welke gevolgen deze klimaatinstellingen hebben op de gewasontwikkeling. Zo kunnen we onderzoeken welke gewassen onder welke omstandigheden in dat klimaat kunnen groeien en hoe de teler hierop moet anticiperen. Bedrijven en de onderzoeksinstellingen doen continu onderzoek in het

G4P4

ACGH; het is altijd in gebruik. Uniek is bovendien dat de 3 grootste producenten van klimaatcomputers erin samenwerken.'

'We doen veel onderzoek naar telen op water, bijvoorbeeld voor sla. Dat kan misschien in combinatie met ledlicht. Zo kunnen we voor een compleet gesloten systeem zorgen. Dit is uiteindelijk duurzamer dan telen in de open grond. Bovendien krijg je dan een uniform product. Die compleet gesloten teelt is wel duurder, maar voor grote steden in andere gebieden kan dit een uitstekende oplossing voor de voedselvoorziening zijn.'

Het effect van licht op de groei

'Ook onze lichtcel maakt deel uit van Fieldlab FreshTeq. De lichtcel is 4 bij 6 meter en 3 meter hoog. Hij heeft 12 lichtkamers. In deze cel kunnen we heel precies het effect van lichtkleuren op diverse gewassen onderzoeken. Vooral het bepalen van de ideale lichtverhouding voor een gewas is een belangrijk onderdeel van het onderzoek in deze faciliteit. Momenteel onderzoeken we bijvoorbeeld of we de uniformiteit van het stekmateriaal van chrysanten kunnen verbeteren. We kijken dan bij welke verhoudingen tussen de lichtkleuren welk effect optreedt. Ons doel is dat er uniformere stekken komen, zodat de bloemen gelijkmatiger geoogst kunnen worden. Zo verminder je de teeltduur waardoor de teler minder kosten hoeft te maken.

Dit soort faciliteiten kost veel geld. De subsidie van Kansen voor West II helpt om projecten mee op gang te brengen, om de eerste stappen te zetten. Alle technieken die wereldwijd worden gebruikt, zijn vaak in Nederland ontwikkeld en worden bij ons al gebruikt. Wij zijn bijvoorbeeld heel ver in het beperken van emissie, door zo min mogelijk water per vierkante meter te gebruiken. Die kennis en ervaring zijn belangrijke exportproducten.'

Demonstrator en vertical farming van de WUR

'Wij hebben al ruim 120 jaar een locatie in de Greenport West Holland, de laatste 14 jaar in Bleiswijk en daarvoor in Naaldwijk', vertelt Eric Poot, teamleider onderzoeksteam gewasmanagement en productkwaliteit bij de WUR. 'Wij doen veel onderzoeksprojecten in de glastuinbouw en zijn een partner van Fieldlab FreshTeq.

Daarbinnen hebben wij twee hoofdtaken. Allereerst ontwikkelen we een demonstrator die klanten van over de hele wereld informatie geeft over een goed type

kas voor hun omstandigheden zodat zij een optimale productie kunnen realiseren. Met deze informatie in de hand kunnen klanten gemakkelijker voor kassen en installaties kiezen die het beste passen bij hun teelt.
Verder onderzoeken we hoe je zonder daglicht kunt telen: *Vertical Farming*. Dit project hebben we gaandeweg aan Fieldlab FreshTeq toegevoegd, omdat deze ontwikkeling wereldwijd in belang groeit. Inmiddels is dat uitgegroeid tot een nieuw Fieldlab: Fieldlab Vertical Farming. Voor de WUR is duurzaamheid altijd de leidraad bij alle activiteiten: zuinig omgaan met grondstoffen, zo min mogelijk emissie van CO2 en goed omgaan met arbeid.'

Groter netwerk dankzij Fieldlab FreshTeq
'De belangrijkste winst van Fieldlab FreshTeq? Dat we het netwerk hebben kunnen vergroten en steun krijgen voor enkele belangrijke onderzoekslijnen zoals Vertical Farming. Als projecten ophouden, is het vaak lastig om elkaar als bedrijven en onderzoeks- en kennisinstellingen weer op te zoeken. Het helpt als je een gemeenschappelijk project hebt.

Maar meedoen met een EFRO-project, waarvoor Kansen voor West II de subsidie geeft, vraagt het nodige van ons. Elke project moeten we voor meer dan de helft zelf financieren, dus wij moeten wel het strategisch belang van een project inzien. Ook de administratieve last van zo'n project is behoorlijk. Gelukkig hebben we daar bij WUR een deskundige financiële afdeling voor.'

TNO: 40 jaar samenwerken met kassenbouwers
Ook TNO is een partner van Fieldlab FreshTeq. 'TNO werkt al 40 jaar intensief samen met 60 toeleveranciers die over de hele wereld kassentechnologie verkopen', vertelt Egon Janssen, business developer bij TNO. 'Zo hebben wij kennis ontwikkeld over hoe kassen te bouwen in de hele wereld. Die kennis dragen wij via software, zoals Casta, SIOM en GlazenStad over aan bedrijven.

Omdat de omstandigheden overal op de wereld anders zijn is het cruciaal om de kas als een soort maatpak aan te passen op de lokale situatie. Hiervoor hebben we mede in het kader van Fieldlab FreshTeq het simulatieprogramma SIOM ontwikkeld. SIOM bepaalt wat de ideale technologie voor bepaalde omstandigheden is. Hoeveel warmte, licht en water is er nodig om een gewas goed te laten groeien? Bij welke veranderingen is er meer van het een of het ander nodig? Zo kun je een kas het hele jaar rond goed laten functioneren. Oorspronkelijk is SIOM ontwikkeld met de kassenbouwbedrijven. In het kader van FreshTeq hebben

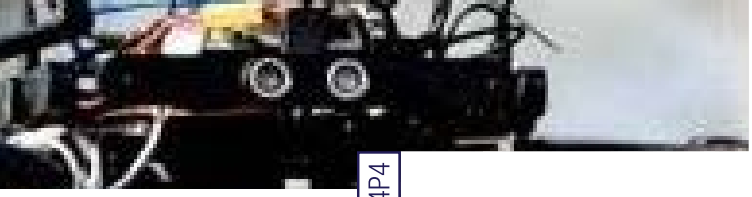

G4P4

we nu ook de toeleveranciers van glas, watergeefsystemen en schermdoeken betrokken. Op deze manier wordt SIOM het systeem om kassentechnologie te kunnen vergelijken.

Verder hebben we 2 verkenningen gedaan, naar internationalisering en naar verduurzaming. Onze hoofdvraag was wat er de komende 5 jaar gaat gebeuren. Dit heeft geresulteerd in een innovatieagenda die nu gezamenlijk wordt opgepakt. Een van de speerpunten hieruit is telen op afstand.

De autopiloot: kweker of afstand

'Een andere belangrijke stap binnen Fieldlab FreshTeq is dat we zorgen dat een leek met alle systemen kan omgaan. Want daar gaat het in het buitenland nog regelmatig mis: de opbrengsten zijn vaak nog niet optimaal, doordat kwekers in het buitenland niet goed met de technologie kunnen omgaan.

De uitdaging is nu om een kweker op afstand te ontwikkelen. Er zijn nu wel Nederlandse kwekers aan het buitenland uitgeleend, maar daar zijn er te weinig van. Wij koersen op een autopiloot voor de tuinbouw. Zo ontstaan er ook nieuwe bedrijfsmogelijkheden. Je koopt een kas bij een kassenbouwer en neemt ook een dienst bij hem af die de kas op afstand aanstuurt.

Daarom is binnenteelt duurzaam

Wat maakt binnenteelt dan duurzaam? Egon Janssen: 'Allereerst het minimale watergebruik. In een kas kun je dat tot 90% verminderen, vergeleken met buitenteelt. Verder neemt kassenteelt veel minder ruimte in beslag dan buiten-teelt. Je kunt in een kas op dezelfde ruimte 4 keer zo veel telen. Dan is er nog de gewasbescherming. In een kas is er minder ziektedruk Ten slotte kun je het energiegebruik minimaliseren. Wel heb je in een kas licht en warmte nodig. Die kun je duurzaam opwekken, maar dan heb je meer ruimte nodig. TNO werkt hier ook aan, bijvoorbeeld met geothermie. We hebben wereldwijd in kaart gebracht in welke gebieden het interessant kan zijn om gebruik te maken van bodemwarmte. Het energievraagstuk is het grootste probleem bij kassenteelt. De rest is praktisch circulair.'

Er is veel potentie in de tuinbouwsector: het exportpotentieel is in 10 jaar tijd van bijna 0 naar 3 miljard gegaan. En het groeit nog steeds met 10% per jaar. Dan heb ik het puur over de technologie, de hardware. Die ontwikkeling heeft alles te maken met de wereldwijde behoefte aan duurzaam voedsel.

Met klimaatonafhankelijk telen kun je in je eigen regio telen. De hightechkas kan daarvoor de oplossing zijn, mits deze goed geëxploiteerd wordt. Het is een enorme kans, maar de digitale teler is daarvoor een voorwaarde. Zo kan de voedselproductie steeds meer *local for local* worden. Ik kan me voorstellen dat de coronacrisis die ontwikkeling versnelt.'

Resultaten

Fieldlab FreshTeq levert veel bruikbare informatie op', besluit John van Adrichem. 'Verbinding tussen de kennisinstellingen en de bedrijven, het All Climate Green House, Vertical Farming en belangrijke stappen in klimaatonafhankelijk telen. Daarbij gaan we zo veel mogelijk met recente ontwikkelingen mee. Halverwege het project hebben we de doelstellingen aangepast, in overleg met het programmabureau in Lelystad, dat de declaraties en de inhoudelijke voortgang op halfjaarbasis beoordeelt. Met die aanpassingen hebben we ingespeeld op de nieuwe ontwikkelingen. Zo moet het ook; een project groeit altijd gaandeweg. In het laatste jaar spelen we meer in op communicatie vanuit het project aan de projectdeelnemers en de bedrijven waarvoor we het onderzoek doen.'

Fieldlab FreshTeq

Totale projectkosten:	€ 2.457.848
Bijdrage EFRO-RC:	€ 932.250
Bijdrage partners (eigen):	€ 1.525.598

Website: https://greenport-horticampus.nl/

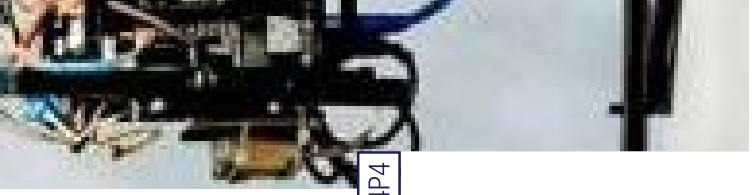

G4P4

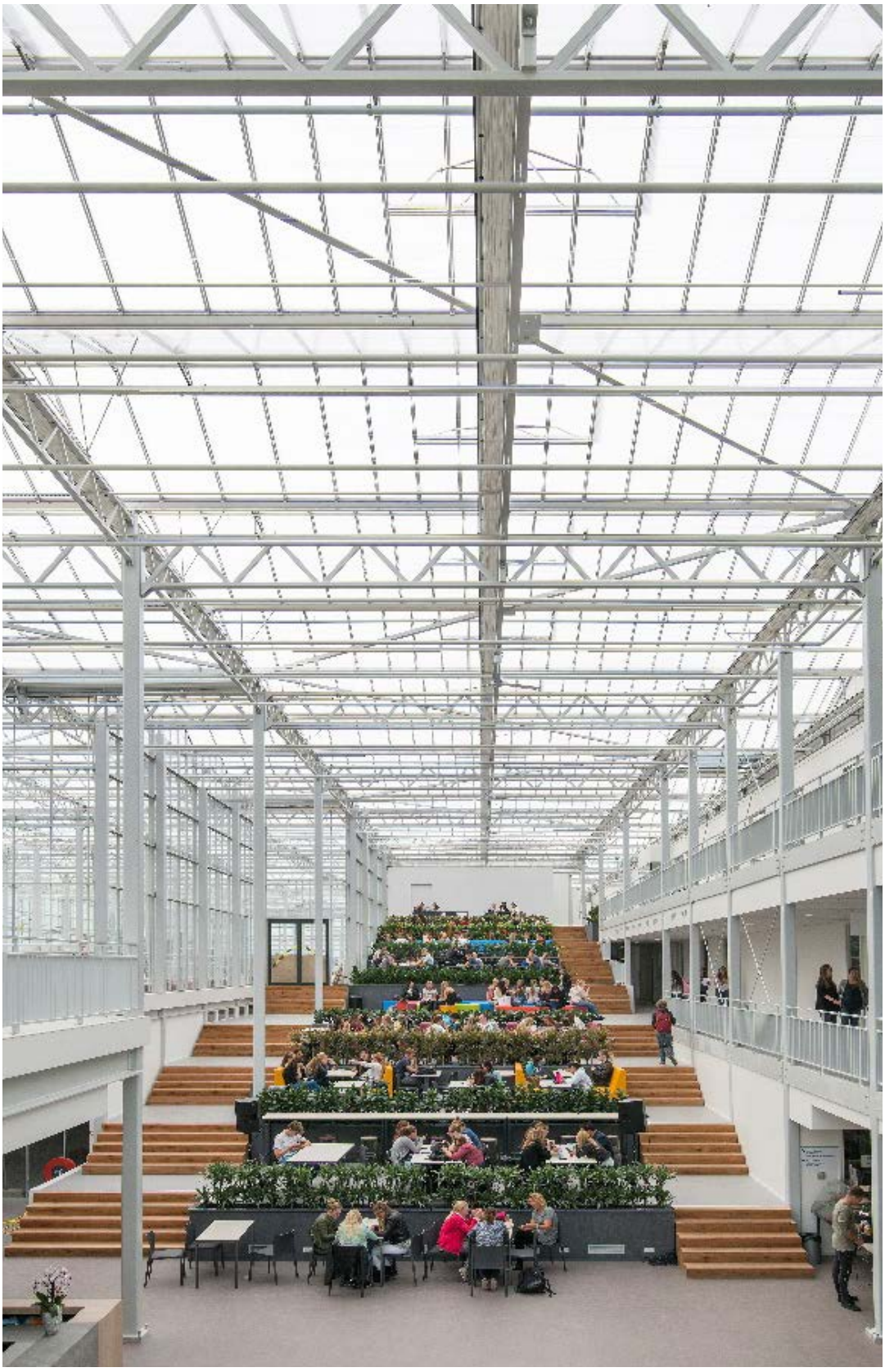

G4P4

interview 2

Green Health Solutions

Zo zet je een onbekende gezonde groente in de markt

Green Health Solutions is het Europese programma voor onderzoek naar de medicinale werking en marktmogelijkheden van groenten met een gezondheidsclaim. Hiervoor krijgt het programma subsidie van Kansen voor West. De gidssoort voor dit project is de bittergourd, ook wel sopropo of karela. De bittergourd lijkt diabetes type 2 te kunnen terugdringen. Green Health Solutions probeert hiervoor wetenschappelijk bewijs te vinden, bijvoorbeeld via de Groenten Apotheek in Almere.

De bittergourd is in het westen nog niet zo bekend, maar hij staat regelmatig op het menu van Nederlanders met een Surinaamse, Aziatische of Indiaanse achtergrond. In deze culturen wordt de groente als gezond gezien. Uiterlijk lijkt de bittergourd een kruising tussen een courgette en een komkommer, maar dan met een bobbelige buitenkant. De smaak is vrij bitter.

Onderzoek bij mensen

Gezondheidsclaims voor voedsel zijn in Europa aan strenge regels gebonden. ‘De European Food Safety Authority (EFSA) stelt allerlei eisen’, vertelt Jurriaan Mes, senior-onderzoeker Voeding en gezondheid aan Wageningen University & Research en leider van het Bittergourd-onderzoek bij mensen. ‘Zo moeten wetenschappelijke onderzoeken naar het effect van een voedingsmiddel positieve resultaten hebben gehad in 2 onafhankelijke humane studies. Verder moet het werkingsmechanisme van een voedingsmiddel onderzocht zijn. Ook wil de EFSA weten wat de werkzame stof is en hoeveel je ervan moet innemen.’

De onderzoeksopzet

‘Allereerst hebben we literatuuronderzoek gedaan, onder andere naar de biomarkers voor diabetes type 2. Een biomarker is datgene wat de gezondheidsstatus typeert. Voor diabetes type 2 is dat bijvoorbeeld het glucosegehalte in je bloed van 7 mmol per liter, als je nuchter bent. Een andere biomarker is of er 2 uur na de inname van 75 gram suiker nog meer dan 11 mmol per liter glucose in je bloed zit. Bij iemand met diabetes zijn die waarden hoger dan bij gezonde personen, want dan blijft de glucose langer in het bloed.

Daarna hebben we het studieprotocol gemaakt. Omdat het gaat om onderzoek bij mensen, moest de medisch-ethische toetsingscommissie dat eerst goedkeuren. Pas daarna konden we deelnemers werven.

We hebben het onderzoek gedaan met 30 mensen die pre-diabeet waren. Pre-diabeet betekent dat je wel aantoonbaar glucosegevoelig bent en dat bepaalde biomarkers binnen een bepaalde range vallen, maar je gebruikt nog geen medicatie. Voor de selectie van pre-diabetes hebben we 3 biomarkers gebruikt. Als iemand voor 1 van de 3 in de prediabetenklasse viel, kon hij meedoen met het onderzoek.

We hebben gekozen voor een *cross-over design*. Alle deelnemers kregen een maand lang een placebo en een supplement met bittergourd. 15 kregen eerst de placebo en dan het supplement en 15 kregen de andere volgorde. Daartussen kreeg iedereen een maand geen interventie.

G4P4

We hebben bij iedereen 4 metingen gedaan: aan het begin en aan het einde van de maand dat ze de toedieningen kregen. Momenteel onderzoeken we die data. Het is een *double blind trial*: Ik weet alleen of deelnemers a en b of b en a hebben gehad. Tot nu toe zie ik een licht effect voor b, maar of dat effect significant is, moeten we nog onderzoeken. B kan in principe ook de placebo zijn. Pas als alle statistische analyses zijn afgerond, hoor ik wie wat in welke volgorde heeft gekregen. Dan kunnen we conclusies trekken. Dankzij deze onderzoeksopzet weten we zeker dat ons onderzoek onafhankelijk is.'

Wat de studie ons gaat leren

'Deze studie gaat ons leren of een supplement met bittergourd de suikergerelateerde bloedmarkers bij pre-diabeten kan terugdringen tot normalere niveaus. En bij welke personen het supplement het meeste effect heeft; je ziet bij dit soort studies altijd dat niet iedereen op een stof reageert.

Als de resultaten van dit onderzoek bekend zijn, vergelijken we die met de resultaten van andere onderzoeken. Zo wordt er in het laboratorium in Utrecht onderzoek gedaan naar het effect van bittergourd op het immuunsysteem op celniveau, omdat bij diabeten het immuunsysteem verminderd is. Er wordt dan onderzocht wat er gebeurt met vetcellen en macrofagen. Macrofagen zijn cellen in het bloed die belangrijk zijn voor de afweer. Ze kunnen allerlei functies hebben, bijvoorbeeld virussen "opeten". De resultaten van dit onderzoek zijn nog niet bekend.
Verder hebben onderzoekers in Nijmegen bij ongeveer 250 wormen getest of een supplement met bittergourd effect had op hun gezondheid. Bij de wormen bijvoorbeeld is onderzocht of bittergourd effect had op de vetophoping. De eerste resultaten zijn positief; wormen die bittergourd krijgen, hebben minder vetophoping maar minder dan een medicijn die als positieve controle is meegenomen.'

Vergelijking met buitenlands onderzoek

'Als we de resultaten van het onderzoek onder mensen hebben, kunnen we die vergelijken met de resultaten van buitenlands onderzoek. Hebben we alle data bij elkaar, dan kijken we hoe ver we zijn met een eventueel EFSA-dossier en wat er dan nog moet gebeuren om de gezondheidsclaim te onderbouwen. We hopen de eerste resultaten van het onderzoek in april 2020 te hebben. De resultaten van het hele project presenteren we tijdens de Floriade in 2022.'

Positieve voorbeelden

Er zijn al positieve voorbeelden van andere bewezen claims. Jurriaan Mes: ‘Bijvoorbeeld voor bepaalde voedingsvezels die cholesterol verlagen of helpen bij een goede stoelgang. En voedingsvezels die de glucosepiek na het eten beïnvloeden. Ook is een claim voor het positieve effect van een tomatenextract op de bloedflow toegekend. Een bepaalde stof in de tomaat blijkt samenklontering van bloedcellen te voorkomen.

Met ons bittergourd-onderzoek kunnen we bijdragen aan de gezondheid van mensen. Dat motiveert mij. Vooral de preventie van ziekten vind ik belangrijk. Je wilt zo veel mogelijk voorkomen dat mensen ziek worden en medicijnen moeten gebruiken. Die brengen vaak bijwerkingen met zich mee. Het is het mooist als je zo lang mogelijk het lichaam zelf het werk kunt laten doen.’

Veel partijen

Het programmamanagement van Green Health Solutions is in handen van Horizon Flevoland. ‘Wij onderzoeken met een gevarieerd en groot consortium van partijen de medicinale werking van bittergourd en zetten de groente samen in de markt’, vertelt Karin Senf, senior-projectmanager bij Horizon Flevoland. ‘East-West Seed bijvoorbeeld is gespecialiseerd in tropische groente en levert het zaad. Een andere partij is Fresh Farma, een kweker die al bittergourd teelt, maar die het nog niet lukt om een goede afzetmarkt te vinden. Als we hebben bewezen dat de bittergourd een positief effect op de gezondheid in relatie tot diabetes type 2 heeft, willen wij de teelt ervan in Nederland opschalen.’

Begroting van 3,8 miljoen

‘Voor het totale project hebben we een begroting van 3,8 miljoen. Het project loopt tot eind 2021. We krijgen ook subsidie van de provincie Zuid-Holland en de gemeente Almere. Verder steunt de Diabetesvereniging ons project. Zonder de subsidie van Kansen voor West II hadden we deze samenwerking tussen 14 partners niet kunnen realiseren; vooral het wetenschappelijk onderzoek is kostbaar.

Dankzij de samenwerking hebben we straks een prachtig testinstrumentarium dat andere partijen ook kunnen gebruiken. Aan het eind van het project weten wij waar de marktkansen liggen voor het introduceren van de bittergourd in Nederland en hoe wij een gezonde businesscase voor deze teelt voor de

G4P4

tuinbouwondernemer kunnen realiseren. Als het goed is, kunnen we uiteindelijk de gezondheid bevorderen en zorgkosten terugdringen.'

Toekomstplannen

'De bittergourd is nog relatief onbekend in Nederland en heeft een bittere smaak. Daarom hebben wij allerlei verschillende producten met ondernemers ontwikkeld, zoals bier, jam, thee, curry- en soeppakketten, kruidenmelanges en brood. De winkels en leveranciers kunnen straks uit een groot aanbod kiezen.

De uitdaging voor de Groenten Apotheek wordt hoe wij de inwoners van Flevoland meer groenten laten eten, waaronder groenten die ze nog niet kennen, zoals de bittergourd. We beginnen met voorlichting, allereerst op de basis-scholen. Daarin draait het om vragen als: hoe kan groente helpen om gezonder te worden? Hoe wordt groente geteeld en wat kun je ervan maken? We hopen dat de kinderen een positieve bijdrage binnen hun familie gaan leveren en zo een voorbeeld vormen. Hiervoor vragen we een aparte subsidie aan.

Na de afronding van Green Health Solutions eind 2021 zal de Groenten Apotheek nog bestaan en zullen wij over het belang van (medicinale) groenten blijven communiceren en de resultaten van ons Europese project Green Health Solutions uitdragen.'

Green Health Solutions

Totale projectkosten:	€ 3.815.763
Bijdrage EFRO:	€ 1.526.305
Bijdrage Prov. ZH:	€ 350.000
Bijdrage Gem. Almere:	€ 70.000
Bijdrage externe partijen:	€ 25.283

Website: https://www.green-health-solutions.nl/

UPlanFL
20x/0.50
∞/0.17/FN26
UPlanFL
10x/0.30
∞/-/FN26
UIS 2
25
20
15

G4P4

interview 3

Port4innovation1

Zeewierteelt op Texel: het een zoeken, het ander vinden

Zorgen voor meer banen en voor meer diversiteit in banen. Maar ook: zorgen voor innovatieve ontwikkelingen die de Kop van Noord-Holland versterken en de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en lokale overheden stimuleren, vooral de samenwerking met mkb-ondernemers. Dat is het doel van Port4Innovation1 in Noord-Holland. Port4Innovation1 krijgt daarvoor maximaal € 576.775 subsidie van Kansen voor West II.

‘Die subsidie hebben we ingezet voor 4 projecten o.a. om de Noordzee duurzaam in te zetten voor de toekomst’, vertelt Marja Doedens, projectmanager van Port4Innovation1. ‘Tegelijkertijd draait het ook om meer samenwerking in onze regio door het stimuleren van innovaties.

De 4 projecten van Port4Innovation1

‘We hebben allereerst de corrosietool ontwikkeld’, vervolgt Marja. ‘Met die tool kun je onder andere het onderhoud of het vervangen van onderdelen van schepen of installaties die zich voor een deel in zout water bevinden efficiënter inrichten. De tool werkt op basis van een combinatie van data van theoretische en praktische slijtage-gegevens. Met de corrosietool bespaar je 10% tot 20% op de kosten, afhankelijk van de soort asset, bijvoorbeeld schepen, offshore installaties of windmolens.’

‘Een tweede project is Business Support. Daarin helpen we starters en groeiers om financiering te regelen voor duurzame initiatieven en innovatieve ideeën. Dan is er nog Blue Growth, onze blauwe revolutie. Daarbinnen zoeken we nieuwe, verantwoorde strategieën en betere technieken en we werken aan innovatieve ecosystemen, onder andere om te zorgen dat er in 2050 op een duurzame manier voldoende voedsel en drinkwater is voor iedereen. Een kruisbestuiving tussen vakmanschap en wetenschap. Ook de samenwerking tussen maritiem en marien valt hieronder.

Een belangrijke vraag is bijvoorbeeld hoe we de visserij op een duurzame manier verder ontwikkelen in combinatie met de natuur. Daarom zijn we

een project gestart waarin duurzaam vissen op zee wordt gecombineerd met duurzame kweek: het Circulaire Visserij en Circulaire Viskweek-project.'

'Zeewier is ons vierde project. Dat is nu zo goed als afgerond. Dat zeewier veel eiwitten en proteïnen bevat, weten we al wel. En dat het eigenlijk duurzamer is om zeewier te eten dan vis is ook duidelijk. Maar wij wilden graag weten: hoe kunnen we zeewier zo duurzaam mogelijk telen? Kan dat op land? Wat komt daarbij kijken? Is het schoon? Kunnen we er een businesscase van maken?'

De opzet van het project

Het zeewierproject draaide op Texel en was in handen van Reinier Nauta, nu onderzoeker bij Wageningen University & Research. 'Ik had 2 petten op. Ik werkte voor Zilt Proefbedrijf, dat onder andere toepassingen van zeewier onderzocht, maar ook wilde onderzoeken of zeewier geschikt is als biomassabrandstof, en voor het Nederlands Instituut voor Onderzoek op Zee (NIOZ). De samenwerking binnen het project was heel goed. Voor het NIOZ heb ik onderzocht of je zeewier biologisch op land kunt telen. Wat is daarvoor nodig? En wat levert het op? En is het economisch haalbaar?

Om met het laatste te beginnen: eigenlijk nu nog niet. Er is nu nog vooral wildpluk en die is natuurlijk gratis. Als je zeewier op land teelt, moet je daar eerst het hele productiesysteem nabouwen en het vervolgens ook nog onderhouden. Dat is kostbaar.

Maar tegelijkertijd heeft de zeewierteelt op het land wel veel potentie. Als je het in een gesloten systeem kweekt, kweek je gecontroleerd. Je houdt dan een uitstekende kwaliteit van je eindproduct over. Het probleem met open teelt is dat je de kwaliteit en de mogelijke besmettingen, bijvoorbeeld door zware metalen in het zeewater, niet kent.'

Zeewierbassins op Texel

'Op Texel hebben we in 7 betonnen bassins zeewier geteeld. Elke bak bevatte 20 kuub water; vers, gefilterd zeewater. Dat water moest altijd in beweging blijven, om het zeewier goed te laten groeien. In de bassins konden we dagelijks oogsten.

We hebben vooral gekeken hoe we zeewier als voedsel konden gebruiken. Zeewier bevat een overvloed aan gezonde voedingsstoffen, zoals calcium, natrium, ijzer en jodium. Maar ook veel eiwitten en vitamine A, C en E. Verder zit

er omega 3 vetzuur in. Zeewier op zichzelf is niet zo'n aanrader om te eten, maar als je het droogt, kun je het gebruiken voor bijvoorbeeld salades, visgerechten of zeewierburgers. Je krijgt de gezonde voedingsstoffen ook binnen als je vis eet, die immers zeewier eet. Maar het is duurzamer als je direct zeewier eet. Dat is beter voor je ecologische footprint.'

Partner ging failliet

'In ons project heeft Zilt Proefbedrijf er alles aan gedaan om zeewierproducten te ontwikkelen en in de markt te zetten. Helaas is het bedrijf in 2019 in andere handen overgegaan en uiteindelijk is het failliet gegaan. Dat is een belangrijke reden waarom niet alles uit het project gekomen is wat we gehoopt hadden. Tegelijkertijd is dit ook wat in projecten kan gebeuren en wat het verloop beïnvloedt. Dat is de realiteit.

Nu zoeken we een opvolger en zijn we bezig met een vervolgproject. Dat uit het lopende project nog niet is gekomen wat we wilden, is niet erg. Dat hoort bij pionieren en innoveren. Pionieren vraagt energie, tijd en doorzettingsvermogen. Soms lukt iets niet, om wat voor reden dan ook. Dat betekent niet dat je idee niet goed was. We hebben het beste eruit gehaald, denk ik, maar dit project is door de omstandigheden te vroeg gestopt.'

Onverwachte nieuwe mogelijkheden voor zeewier

'In het project hebben we bijvoorbeeld ook onverwachte mogelijkheden voor zeewier ontdekt', vervolgt Reinier. 'Zo biedt het allerlei kansen voor de wellness. Een startend bedrijf, The Tides, maakt inmiddels verzorgingsproducten met dit zeewier. In zeewier zitten bijvoorbeeld polypeptides die goed zijn voor de huid, maar ook alginaten. Dat zijn bindmiddelen die een rol spelen bij vochtinbrengende eigenschappen van een crème. En met geteeld zeewier heb je minder contaminanten, vervuilende stoffen, in een crème. Er is steeds meer vraag naar zulke natuurlijke verzorgingsproducten.

Maar ook na ons project is de vraag nog steeds: vinden we de alle voordelen genoeg reden om te investeren in zeewierteelt op land? Daar is meer onderzoek voor nodig. Het zou bijvoorbeeld ideaal zijn om eerst alle bruikbare stoffen uit zeewier te halen en dan het restproduct als brandstof te gebruiken. Dan gebruiken we zeewier optimaal. Zilt Proefbedrijf hield zich daar ook mee bezig. In een vervolgproject kunnen we daar verder mee. Dat moet dan een samenwerkingsproject zijn met partners met een volledig commitment en voldoende inzet en geld.'

Verrassend resultaat: de truffelsmaak

‘Ik ben altijd op zoek naar innovaties in onze regio en naar goede samenwerking’, vertelt Marc van Rijsselberghe, de vroegere eigenaar van Zilt Proefbedrijf en eigenaar van de Salt Farm Foundation, een van de huidige partners in het zeewierproject. ‘Mede dankzij Zilt Proefbedrijf worden er jaarlijks voor miljoenen euro’s Texelse streekproducten verkocht. Zeewierproducten passen daar perfect in. Daarom deed ik graag mee. Helaas is het bedrijf ter ziele gegaan nadat het in andere handen overging. Salt Farm Foundation heeft het stokje overgenomen.

Een mooi, verrassend resultaat was bijvoorbeeld dat drie restaurants ons vertelden dat het zeewier een truffelbijsmaak had. Dat bleek te maken te hebben met een nieuwe droogmethode. Voor ons was het een onverwacht effect, maar voor de business was dit een mooie nieuwe kans. Toch is het nog zoeken om een goede afzetmarkt voor zeewier te vinden.’

‘Je moet mogen mislukken’

‘Als we echt willen innoveren, hebben we misschien een ander model nodig. Om vooruit te komen, moet je ook mogen mislukken. Dat het zeewierproject niet heeft opgeleverd wat we hoopten, vind ik niet erg. Ik deed niet mee om het project op zich, maar om kansen voor onze regio te ontwikkelen.

Ik denk wel dat we een eenvoudiger verantwoordingssysteem nodig hebben om te innoveren. Het gevaar van het huidige subsidiesysteem is dat je veel energie kwijt bent aan de praktische aspecten, zoals verantwoording en financiële administratie. Maar tegelijkertijd: je kunt niet innoveren zonder subsidies. Zeker mkb-bedrijven kunnen niet altijd zelf investeren in innovaties waarvan je niet weet of ze genoeg opleveren.’

Subsidie van Kansen voor West II is onmisbaar

‘Zonder subsidie was Port4Innovation1 nooit van de grond gekomen’, vervolgt Marja Doedens.
‘We hadden anders nooit de ruimte gehad om bedrijven te vinden die busines-scases voor duurzame initiatieven willen ontwikkelen en hen te helpen daar geld voor te krijgen.

‘Maar subsidies hebben ook lastige kanten: vooral het feit dat je alles moet voorfinancieren is vooral voor mkb’ers een zware last. Dat is vaak niet haalbaar. Terwijl het doel van de subsidie juist is dat je meer mkb’ers gaat ondersteunen;

G4P4

de EFRO-subsidies zijn ook gericht op *doen*. Maar subsidie aanvragen en verantwoording afleggen over de besteding ervan is nogal arbeidsintensief. Dat is pittig voor mkb'ers. Marcs pleidooi voor een eenvoudiger verantwoordingsmodel, bijvoorbeeld op resultaat in plaats van op bonnetjes is mij uit het hart uitgegrepen.'

Subsidie als vliegwiel

'Subsidies als die van Kansen voor West II zijn een vliegwiel; ze moeten ontwikkelingen op gang brengen die juist na het gesubsidieerde project moeten doorgaan. In het corrosieproject bijvoorbeeld hebben we kennis ontwikkeld die ook voor de rest van de wereld belangrijk is. Dankzij de subsidie hebben we daardoor nu een nieuw kennisexportproduct. Dat was er anders waarschijnlijk niet gekomen.

Ook het nieuwe Circulaire Visserij & Circulaire Viskweek-project biedt veel exportkansen.
In dit project werken we aan een 'Zero Impact Kotter', alternatieven voor pulsvisserij en circulaire viskweek op land. We zoeken er nu subsidie-/financieringsmogelijkheden voor. Dat is een uitdaging, omdat hier er veel mkb-bedrijven bij betrokken zijn. Dit project is gestart vanuit de praktijk en de ondernemers, maar subsidies werken meestal nog andersom: vanuit onderzoek naar praktijk.'

Port4innovation1

Totale projectkosten:	€ 1.921.870
Bijdrage EFRO:	€ 576.775
Bijdrage partner (eigen)	€ 672.278
Bijdrage Prov. NH	€ 480.667
Bijdrage externe partijen:	€ 192.150

Website: https://port4innovation1.nl/

PRODUCTION
Dashboard
Monitoring
Problems
Group and tag
Tactical views
System
Configuration
External

Colofon

Dit is een uitgave van de Managementautoriteit van Kansen voor West II.

Niets in deze uitgave mag gebruikt worden zonder toestemming van de Managementautoriteit.

Copyright 2020

Redactie: Edwin Bijkerk, Mieke Cornet,

Fotografie: De projecten van Kansen voor West – partner Rotterdam

Opmaak: Hans Langstraat – PH-Ontwerp

G4P4 **Kansen voor West II**

Europa investeert in de toekomst. Deze uitgave en alle projecten
komen tot stand met steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling van de Europese Unie.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr. J.J.G. Dalhuijsen
BEL/REE

Telefoonnummer +31235144712
dalhuijsenj@noord-holland.nl

Verzenddatum
11 MAART 2021

Kenmerk
710709/1591645

Uw kenmerk

Betreft: Jaarverslag Kansen voor West II 2019

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:
Toelichting op het jaarverslag Kansen voor West II 2019.

Kansen voor West (KvW) is het samenwerkingsverband van de vier Randstadprovincies; Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht, Flevoland en de vier grote steden; Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht. In dit programma werken publieke en private partners samen om een impuls te geven aan de regionale economie van de Randstad. De Management Autoriteit KvW II is verantwoordelijk voor de uitvoering van het programma en brengt jaarlijks verslag uit van de resultaten.

Het programma wordt gefinancierd door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). Voor de uitvoering van het Kansen voor West II programma (2014-2020) is ruim €182 miljoen aan EFRO middelen beschikbaar. Aangevuld met de nationale en private cofinanciering wordt een investeringsimpuls verwacht van ruim €464 miljoen.

In het programma is €22 miljoen voor de provincie Noord-Holland beschikbaar gesteld. Van de €22 miljoen die beschikbaar was, is €19,5 miljoen (88%) aangevraagd in Noord-Holland Noord en €5,6 miljoen (22%) in het MRA gebied. Dit komt neer op een totaal van €25,1 miljoen (dit is inclusief €3,5 miljoen rijkscofinanciering).

Binnen het Kansen voor West II programma ligt de nadruk voor de provincie op de twee regionale prioriteiten; 1) het stimuleren van bedrijven om te investeren in onderzoek en innovatie, en 2) de toepassing van hernieuwbare energiebronnen en het aanjagen van investeringen in de koolstofarme economie. De provincie Noord-Holland investeert circa 65% van het KvW II budget in innovatie en 35% in CO2 reductie. Hierbij ligt de nadruk op 'cross-overs' (kruisbestuiving) tussen technologieën en sectoren.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

In 2019 is voor een totaalbedrag van €4.683.747 aan EFRO geld beschikt in Noord-Holland. Hiermee ging €1.398.204 aan provinciale cofinanciering en €3.017.895 aan private bijdragen gemoeid. In totaal een investeringsimpuls van ruim €9 miljoen. Voorbeelden van projecten zijn het 'Bouwlab R&DO' en het 'Innovatiecluster TechValley', waarbij aan onderwijs en nieuwe producten en technieken in de maakindustrie wordt gewerkt, het energieleverend geluidsscherm in Alkmaar en het Warmtenet Willemsoord.

In de bijlagen vindt u de evaluatie van het jaar 2019 en een oplegger waarin de resultaten uit de evaluatie worden samengevat en verbijzonderd naar Noord-Holland. Hier vindt u meer informatie over de Noord-Hollandse projecten.

Tot slot

Het Kansen voor West II programma liep tot 2020. De planning was om in 2021 met het nieuwe programma KvW III te starten. In verband met de coronacrisis zijn middelen uit het crisis- en herstelfonds ('REACT-EU') aan KvW II toegevoegd voor een spoedige aanwending van deze middelen. Daardoor is de start van KvW III doorgeschoven naar 2022.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

2 bijlagen
PNH oplegger - Jaarverslag KvW II 2019
Publieksversie - KvW II 2019

Van: Info | WBG <info@westfriesebedrijvengroep.nl>
Verzonden: donderdag 11 maart 2021 14:46
Aan: Info | WBG <info@westfriesebedrijvengroep.nl>
Onderwerp: Ontsluiting WFO terrein, Zwaagdijk
Urgentie: Hoog

Geacht College en Raadsleden gemeente Medemblik,
Geachte Gedeputeerden en Statenleden provincie Noord-Holland,

Wij sturen u hierbij een brief over de situatie bij het WFO terrein, Zwaagdijk.
Met deze brief willen wij uw aandacht vragen om actief met ons tot infrastructurele verbeteringen te komen voor het bedrijvenpark WFO. Dit bedrijventerrein is van aanzienlijk economisch belang voor de regio. Het terrein bestaat uit 2 delen, gescheiden door de Markerwaardweg en ontsloten via één rotonde op deze weg. De bloeiende bedrijven op het terrein en de opwaardering van de N307 zorgen voor toenemend verkeer en hoge afhankelijkheid van deze ene rotonde. Inmiddels wordt de situatie gevaarlijk en schadelijk voor milieu en economie. Daarom vragen wij uw aandacht en participatie in de zoektocht naar een toekomstbestendige oplossing.

Wij hopen gezamenlijk tot een goede oplossing te komen.

Met vriendelijke groet,

Hans Huibers
Voorzitter

Mede namens:
Frits Meester, Ondernemers Federatie Medemblik
René Ton, EvoFenedex
Jaap Verkiel, TLN

Bezoekadres: De Oude Veiling 4, 1689 AA ZWAAG
Postadres: Postbus 30, 1620 AA HOORN
Tel: 0229 343 001
info@westfriesebedrijvengroep.nl
www.westfriesebedrijvengroep.nl

WBG WESTFRIESE BEDRIJVENGROEP

Gemeente Medemblik / Provincie Noord-Holland
Postbus 45,
1687 ZG Wognum

Datum: 11 maart 2021
Betreft: Ontsluiting WFO terrein

Geacht College en Raad van de gemeente Medemblik,
Geachte Gedeputeerden en statenleden van de Provincie Noord-Holland,

Met deze brief willen wij uw aandacht vragen om actief met ons tot infrastructurele verbeteringen te komen voor het bedrijvenpark WFO. Dit bedrijventerrein is van aanzienlijk economisch belang voor de regio. Het terrein bestaat uit 2 delen, gescheiden door de Markerwaardweg en ontsloten via één rotonde op deze weg. De bloeiende bedrijven op het terrein en de opwaardering van de N307 zorgen voor toenemend verkeer en hoge afhankelijkheid van deze ene rotonde. Inmiddels wordt de situatie gevaarlijk en schadelijk voor milieu en economie. Daarom vragen wij uw aandacht en participatie in de zoektocht naar een toekomstbestendige oplossing.

De situatie
Het WFO terrein heeft zich ontwikkeld van een veilingterrein tot een modern bedrijvenpark. Het aantal verkeersbewegingen is explosief gegroeid. Dit ging gepaard met groeiende bedrijven als Hessing, Action, De Eekhoorn, Van Straalen de Vries Transport, Dick Vijn Logistiek en Paul Jong. Met de opwaardering van de N307 is het bedrijventerrein WFO-Oost een favoriete sluiproute geworden voor inwoners van omliggende gemeenten. Op deze toename van verkeer is de huidige inrichting niet berekend. Het leidt tot files, opstoppingen, gevaarlijke situaties en schade voor milieu en economie.

Gevaarlijk en onbereikbaar voor hulpdiensten.
De drukte en files leidt tot aanrijdingen en gevaarlijke situaties. Kort geleden heeft er een ernstig ongeluk plaatsgevonden tussen een vrachtwagen en een fietser, waarbij de laatste zwaar gewond is geraakt. Zeker in het geval van calamiteiten is er een noodsituatie ontstaan. Het terrein, waar duizenden mensen werken, is tijdens de regelmatige files onbereikbaar voor hulpdiensten. Dit moeten wij als onacceptabel bestempelen en snel oplossen. Hier stellen we voor om een tijdelijke noodbrug aan te leggen over de sloot om het terrein aan te sluiten op de Markerwaardweg. Een tijdelijke noodoplossing bestemd voor hulpdiensten tot we een duurzame oplossing hebben.

Schade milieu en economie
De files op de rotonde, leiden tot vertraging bij duizenden vrachtbewegingen en auto's. Wij schatten dat er jaarlijks 30.000 uur vertraging optreedt voor het vrachtverkeer. Deze jaarlijkse vertragingsschade kost logistieke bedrijven 1,5 miljoen euro per jaar. Deze stationaire vrachtauto's veroorzaken bovendien een uitstoot en 3000 ton CO2 per jaar. Dat is het equivalent van het jaarlijkse uitstoot van 625 huishoudens. Daarnaast is een hoge en vooral onnodige uitstoot van fijnstof en stikstof het gevolg. Deze schade staat los van vertraging en extra uitstoot van het overig autoverkeer, productieschade en de het negatieve imago van het vestigingsklimaat op het terrein.

Onderzoek naar oplossingen

Het bestuur van het WFO terrein heeft zowel bij de gemeente Medemblik, als de Provincie Noord-Holland meerdere keren aangedrongen op maatregelen zoals de opwaardering van de rotonde naar een turborotonde. In reactie op deze oproep geeft zowel de provincie als de gemeente ambtelijk aan, dat men de turborotonde op korte termijn onhaalbaar acht. Men stelt een alternatief voor. Het betreft een tweede ontsluiting via de Zaadmarkt richting de Noorderboekert, parallel aan de Westfrisiaweg. Als ondernemers staan we open voor elke oplossing die zorgt dat deze onhoudbare situatie zo snel mogelijk verbeterd. Wij stellen daarom voor om zo snel mogelijk hier onderzoek naar te doen. Waarbij we deze alternatieve oplossing analyseren en beoordelen naast eventuele andere mogelijke oplossingen als de turborotonde. Gegeven de urgentie en het regionale belang van het terrein sluiten wij ons als Westfriese Bedrijvengroep, TLN, Evo Fenedex en Ondernemers Federatie Medemblik aan bij de oproep van de bedrijven op dit terrein.

Samen onderzoeken

Als ondernemers nemen wij het initiatief om de haalbaarheid van de oplossingen te laten onderzoeken. Als ondernemers gaan wij ook bijdragen aan het onderzoek vanuit het lokale Ondernemersfonds. Maak als gemeenten en provincie ook budget en capaciteit vrij om dit onderzoek maar ook werkbare oplossingen met ons op te pakken. Wij vragen u, de gemeente Medemblik en de Provincie, om dit issue hoog op de agenda te zetten en daarmee voor te sorteren op een mogelijk vervolg op dit onderzoek. Dan kunnen we als ondernemers en overheden samen bijdragen tot een toekomstbestendig bedrijventerrein. U sluit hiermee ook aan op uw eigen economische en mobiliteitsagenda's. Waarin u als gemeente en provincie aangeeft dat bereikbaarheid van bedrijventerreinen een speerpunt is waarmee men het vestigingsklimaat en daarmee de werkgelegenheid in de regio wordt gestimuleerd. Maak deze ambities met ons concreet door met ons aan dit knelpunt te werken.

Met vriendelijke groeten,

Hans Huibers, Westfriese Bedrijvengroep

Mede namens,
Frits Meester, Ondernemers Federatie Medemblik
René Ton, EvoFenedex
Jaap Verkiel, TLN

De Oude Veiling 4 – 1689 AA Zwaag |Postbus 30 – 1620 AA Hoorn | tel.: 0229-343001
e-mail: info@westfriesebedrijvengroep.nl - internet: www.westfriesebedrijvengroep.nl
IBAN: NL22RABO0121399427 – inschrijfnr. Kamer van Koophandel: 370.93.314 – btw-nummer: 809.610.140.B01

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	6003
Extern Zaak ID	1584853
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 maart 2021
Agendapunt	13.g
Omschrijving	Economie/wonen: Brief GS inz . Wonen voor Winkels (C-agenda EFB 22-3-2021 en RWK 19-4-2021 EFB leidend)
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Bijlagen
Eindrapport 'Wonen voor winkels' in Noord-Hollandse winkelgebieden
Bijlagerapport 'Wonen voor winkels' in Noord-Hollandse winkelgebieden
Brief aan PS over Wonen voor Winkels.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	15 maart 2021
Economie Financiën en Bestuur	**22 maart 2021**
Ingekomen stukken ter kennisname	31 maart 2021
Ruimte Wonen en Klimaat	19 april 2021

Toelichting

Noord-Hollandse winkelgebieden kampen met toenemende leegstand en staan voor de uitdaging toekomstbestendig te worden. Tegelijkertijd is er een forse opgave woningen te realiseren. Gedeputeerde Staten gaan met ‘wonen voor winkels’ transformatie van structurele winkelleegstand naar woningen in centrumgebieden stimuleren.

stec
groep

‘Wonen voor winkels’ in Noord-Hollandse winkelgebieden

Stec Groep aan provincie Noord-Holland

Martijn Exterkate, Joery Schouten en Hub Ploem
11 februari 2021

Inhoudsopgave

1 Samenvatting 3

2 Inleiding 6

2.1 Achtergrond ... 6
2.2 Onderzoekstappen ... 6
2.3 Leeswijzer ... 7

3 Opgaven en kansen in Noord-Holland 8

3.1 Grote woningbouwopgave in Noord-Holland ... 8
3.2 Teruglopende behoefte aan vierkante meters voor detailhandel ... 9
3.3 Naar marktspanning in Noord-Hollandse winkelmarkt: wonen als basis voor vervangend programma ... 11
3.4 In potentie circa 9.000-10.000 woningen te realiseren door winkeltransformatie ... 13
3.5 Extra inzet noodzakelijk want het tempo ligt laag ... 14

4 Opgaven en kansen in 40 winkelgebieden 16

4.1 Selectie van 400 naar 40 winkelgebieden en beoordeling ... 16
4.2 Algemene conclusies: randvoorwaarden transformatie steeds gunstiger ... 18
4.3 Resultaten winkelgebieden ... 22
4.3.1 In welke gebieden heeft transformatie naar wonen de meeste prioriteit? ... 22
4.3.2 In welke gebieden zijn in potentie de meeste woningen te realiseren door winkeltransformatie? ... 24

5 Advies en vervolg 25

Advies 1: Zet het traject 'wonen voor winkels' door ... 25
Advies 2: Voer een langjarige aanpak met structurele regie op dit thema ... 26
Advies 3: Werk structureel aan de randvoorwaarden voor transformatie van winkels ... 28
Advies 4: Prioriteer projecten ook op maatschappelijke meerwaarde ... 28
Advies 5: Kies voor een viersporenstrategie voor maximaal resultaat ... 30
Advies 6: Monitor de voortgang jaarlijks en deel kennis actief ... 33
Advies 7: Werk lokaal aan een proactieve transformatiestrategie ... 34

Begrippen 36

1 Samenvatting

Noord-Hollandse winkelgebieden kampen met toenemende structurele leegstand, versterkt door de impact van corona. Het toekomstperspectief voor detailhandel is bovendien in allerlei winkelgebieden niet rooskleurig. De leefbaarheid van steden en kernen komt daardoor onder druk te staan. Tegelijkertijd staan Noord-Hollandse gemeenten voor de opgave forse woningbouw te realiseren.

De provincie Noord-Holland wil deze opgaven verknopen door transformatie van structurele winkelleegstand naar woningen in centrumgebieden te stimuleren. Hiervoor is een traject opgezet bestaande uit vier fasen: inventarisatie, selectie, planvorming en uitvoering van transformatieprojecten.

Stec Groep heeft in de eerste fase van dit traject een inventarisatie gemaakt van opgaven en kansen voor transformatie binnen 40 winkelgebieden in Noord-Holland. Hierbij ligt de focus op transformatie naar de functie wonen. In de praktijk kan vanuit ambities ook transformatie naar andere functies mogelijk zijn.

Opgaven en kansen in centrumgebieden in Noord-Holland

Stec Groep signaleert een aantal opgaven en kansen voor de Noord-Hollandse winkelgebieden:

- Om te voorzien in de vraag naar woningen zijn de komende tien jaar minimaal 130.000 woningen nodig. We zien een groeiende voorkeur voor (centrum)stedelijk wonen in de totale woningvraag. Een op de tien woningzoekenden wil wonen in het 'hart' van de kern en/of stad. Het gaat om zowel gezinnen, ouderen, studenten en young professionals.
- Tegelijkertijd signaleren we een dalend draagvlak voor detailhandel. Uit de Monitor Detailhandel blijkt dat het aantal winkels en ook het verkoopvloeroppervlak in Noord-Holland afneemt, in het bijzonder in middelgrote centra en binnensteden. De leegstand is hier de afgelopen jaren sterk toegenomen.
- Het toekomstperspectief voor de detailhandel staat onder druk op allerlei plekken. Online bestedingen nemen steeds meer toe, versterkt door de coronasituatie. Uit de Retail Risk Index (Locatus) blijkt dat het risico op leegstand toeneemt in grotere centra in Noord-Holland. Inmiddels heeft 30% van de panden in de grote centrumgebieden een label hoog tot zeer hoog risico op leegstand.
- De opgave in centrumgebieden is te komen tot voldoende marktspanning in de winkelmarkt. We bedoelen dan een gezonde balans tussen vraag en aanbod met focus op sterke locaties en straten. Dit vraagt om het verdichten van winkelmeters in een compact gebied en het verkleuren van winkelmeters daarbuiten, met als doel meer concentratie van passantenstromen op de gewenste plekken. Basisvoorwaarde voor marktspanning is het aanbod in het centrum (vastgoed en planologisch) aan te laten sluiten op de marktvraag, zowel op korte als middellange termijn. Bij structureel overaanbod is transformatie noodzakelijk. Wonen is daarbij een functie die bovengemiddeld interessant is. Op langere termijn is het van belang om naast wonen ook andere (economische en maatschappelijke) functies te concentreren in centrumgebieden. Dit gelet op de functie van centrumgebieden als brandpunt voor ontmoeting en beleving en als drager van de leefbaarheid.
- In Noord-Hollandse winkelgebieden zijn in potentie 9.000-10.000 woningen te realiseren door transformatie van leegstaand winkelvastgoed. Dit betreft hoofdzakelijk herontwikkeling van winkelpanden om wonen te realiseren of sloop/nieuwbouw van incourant vastgoed. Met een verdere toename van de leegstand groeit de potentie naar circa 21.000 tot 27.000 woningen.
- Het tempo van winkeltransformatie ligt laag en het aantal plannen is beperkt. In totaal zijn er plannen voor bijna 1.700 te realiseren woningen door winkeltransformatie, waarvan ruim 400 vastgesteld in bestemmingsplannen. Uit recent onderzoek van CBS (oktober 2020) blijkt dat in Noord-Holland in de jaren 2017 en 2018 respectievelijk 80 en 100 woningen zijn gerealiseerd door winkeltransformatie.

Resultaten 40 Noord-Hollandse winkelgebieden

Stec Groep heeft in 40 Noord-Hollandse winkelgebieden onderzocht in hoeverre transformatie van winkels naar woningen kansrijk is. Daarbij vallen een aantal ontwikkelingen op:

- In een groot deel van de onderzochte winkelgebieden ligt de winkelleegstand sterk boven een gezond frictieniveau. Hier speelt waardedaling en is transformatie noodzakelijk om marktspanning te creëren in de lokale winkelmarkt. Belangrijker dan de waardedaling is dat hoge leegstand het risico op een negatieve spiraal van imagoproblemen en afnemende economische vitaliteit naar dalende leefbaarheid, verloedering en ondermijning vergroot.
- In vrijwel alle onderzochte winkelgebieden zijn (zeer) hoge risico's voor oplopende leegstand. De middellange termijn impact van de coronacrisis komt daar nog bovenop. De sterke vraaguitval op korte termijn voor detailhandel in diverse branches zoals mode en schoenen heeft een structureel effect voor het functioneren van winkelgebieden. Immers, het verdienvermogen stond al onder druk.
- Diverse financiële parameters laten een gunstig beeld zien voor het aanjagen van transformatie. Ten eerste is een tendens zichtbaar van dalende huurwaarden voor leegstaand winkelvastgoed en stijgende huurwaarden voor wonen. In circa de helft van de winkelgebieden liggen de huren op dit moment nagenoeg gelijk of overstijgen de huren voor wonen die van leegstaande winkels in aanloopstraten en in randen. Ten tweede is positief dat vrijwel alle onderzochte 40% van het commercieel- en winkelvastgoed inmiddels hypotheekvrij is en dit stijgende is. Ten derde komen in verschillende winkelgebieden boekwaarden van winkelvastgoed dichterbij de actuele marktwaarden te liggen door vastgoedtransacties. Door toenemende structurele leegstand is bovendien verlaging van huren en daarmee afwaardering van winkelvastgoed te verwachten. Waar financiële overwegingen al jaren een bottleneck zijn bij winkeltransformatie ontstaat de komende jaren juist volop investeringsmomentum.
- De marktdruk in de woningmarkt is en blijft naar verwachting hoog in grote delen van Noord-Holland de komende periode. Dit maakt transformatie naar wonen een relatief veilige en robuuste investering op langere termijn. Dit wordt versterkt doordat het marktbeeld in alternatieve marktsegmenten zoals leisure en horeca uiterst onzeker is, in ieder geval op korte termijn. Een sterke kwantitatieve woningbouwbehoefte gecombineerd met hoge mate van stedelijkheid van winkelgebieden en daarmee mogelijkheden tot stapeling van woningen maakt transformatie naar woningen kansrijk.
- In Noord-Hollandse binnensteden en middelgrote centra zijn de meeste woningen te realiseren door winkeltransformatie en een integrale aanpak. In deze steden en centra is de druk op de woningmarkt het grootst, zijn woonmilieus van hoge kwaliteit en zijn parameters rondom transformatie (huurprijzen, eigendom, investeringsmomentum) vaak gunstig. In de centra van Zaandam, Alkmaar en Hilversum is het transformatiepotentieel het grootst.
- Ook diverse kernverzorgende centra in Noord-Holland zijn kansrijk voor transformatie. Wijkcentra en stadsdeelcentra lenen zich over het algemeen uitstekend voor combinaties wonen en winkels. Met name bij verouderde wijkcentra speelt regelmatig een herontwikkelingsopgave waarbij op verdieping doorgaans sterke woonproducten te realiseren zijn. In stadsdeelcentra ligt de opgave grotendeels in sanering van een deel van het winkelgebied ten gunste van wonen plus het optoppen met woningbouw. Voor perifere concentraties geldt dat bij grootschalige leegstand gedeeltelijke transformatie kansrijk is, echter vergt dit een integrale en grootschalige herontwikkelingsaanpak.

Advies en vervolg

Op basis van de conclusies, opgaven en kansen hebben we zeven adviezen geformuleerd.

1. We adviseren **het traject 'wonen voor winkels' door te zetten**. Gelet op de opgave om centrumgebieden te verkleinen, leegstand in te vullen en de woningbouwopgave binnenstedelijk te realiseren kan 'wonen voor winkels' een sterke bijdrage leveren met de realisatie van circa 9.000 woningen op korte termijn (en oplopend tot 27.000 woningen op middellange termijn). Bovendien versterkt transformatie de toekomstpotentie van centrumgebieden. Stec Groep heeft de opgave en kansen voor 40 winkelgebieden in Noord-Holland onderzocht met een kwantitatieve (data)analyse. Om te komen tot een selectie van concrete projecten is verdieping nodig op zowel kwalitatieve aspecten als urgentie en momentum. We adviseren dit samen met gemeenten op te pakken.
2. Transformatie vraagt om **een langjarige aanpak**. We adviseren een langjarige aanpak te voeren met structurele regie van de provincie Noord-Holland. Processen om te komen tot transformatie duren vaak lang en gaan niet over een nacht ijs. Een structurele aanpak is hiervoor noodzakelijk. De provincie Noord-Holland kan ondersteunen met kennis, instrumentarium en financieel. De maatschappelijke baten van een meerjarige aanpak zijn onder andere het behoud van werkgelegenheid, het behoud van

de sociale functie van centrumgebieden en de bijdrage aan de leefbaarheid van Noord-Hollandse dorpen en kernen. Neveneffecten van (structurele) leegstand zijn een verminderd investeringsperspectief, waardedaling en een negatieve spiraal.

3. Voor transformatie van winkels is het noodzakelijk om **structureel te blijven werken aan de randvoorwaarden**. Dit betekent het ondersteunen van gemeenten in Noord-Holland bij beleid en visie op toekomstbestendige winkelgebieden en transformatie. Ondersteuning kan zowel op het niveau van visievorming als op de uitvoering van plannen en kennisdeling.
4. Waar veel woningen te realiseren zijn is het verleidelijk om in projecten voor deze aanpak te kiezen. Dit zijn vaak de binnensteden en grote centra. We adviseren echter om **ook projecten te selecteren op maatschappelijke meerwaarde**. Het doel is om een brede aanpak te initiëren en meerjarig op te pakken. Door ook projecten te selecteren waar maatschappelijke baten gerealiseerd worden, ontstaan ook voorbeelden voor kleinere gemeenten en kernen om ervaring uit te trekken.
5. Kies als provincie voor **een viersporenstrategie voor maximaal resultaat**. We onderscheiden:
   - *Visie/beleid:*
     a) bijdrage in totstandkoming van lokaal beleid en visie op winkelgebieden gericht op compacte centra en transformatielocaties (vervolg bestaande/huidige subsidieregeling toekomstbestendige winkelgebieden),
     b) actieve sturing op aanwijzing van compacte kernwinkelgebieden en transformatielocaties en
     c) werken aan (bestuurlijke) urgentie voor het thema transformatie van winkels.
   - *Planologisch:*
     a) aanscherpen inhoudelijke eisen regionale detailhandelsvisies,
     b) opzetten monitor onbenutte plancapaciteit door feitelijk onderzoek en
     c) prioritering woningbouwprogrammering in winkelgebieden.
   - *Fysiek:*
     a) subsidieregeling (haalbaarheids)onderzoeken transformatieprojecten,
     b) instellen fonds voor bekostiging 'onrendabele top' bij transformatieprojecten,
     c) structuur opzetten voor smeden van coalities in winkelgebieden,
     d) uitschrijven transformatie-'challenge' en
     e) instellen transformatieplatform.
   - *Kennis:*
     a) opzetten expertteam transformatie,
     b) doorzetten masterclasses 'winkels naar wonen',
     c) verdiepende aanpak 'winkels naar wonen' op straat- en deelgebiedsniveau,
     d) introductie van rekenmodel businesscases transformatie.
6. De provincie Noord-Holland staat voor een grote opgave. We adviseren **de voortgang jaarlijks te monitoren en bij te sturen waar noodzakelijk**. Ook adviseren we kennis die de komende jaren wordt opgedaan actief (concrete projecten, valkuilen, oplossingen) te delen met de gemeenten. Bovendien is het van belang om regelmatig marktpartijen te betrekken bij de aanpak. Deze partijen dienen verleid te worden voor de transformatieaanpak.
7. Ten slotte zijn in de rapportage (slot van hoofdstuk 5) enkele adviezen gegeven voor de lokale uitwerking van een transformatiestrategie. Dit als handreiking naar de Noord-Hollandse gemeenten om de eigen aanpak te optimaliseren.

2 Inleiding

2.1 Achtergrond

Noord-Hollandse winkelgebieden kampen met toenemende structurele leegstand, versterkt door de impact van corona. Inmiddels staat ruim 400.000 m² winkelvloeroppervlak leeg. Het perspectief voor de detailhandel is bovendien niet rooskleurig. De verwachting is dat de ingezette daling in draagvlak ook de komende jaren zichtbaar zal blijven. De leefbaarheid van steden en kernen komt daarmee onder druk te staan. Tegelijkertijd staan Noord-Hollandse gemeenten voor de opgave forse woningbouw te realiseren. De komende tien jaar zijn dit ruim 130.000 woningen en daar bovenop nog extra woningen om de opgelopen achterstand van de afgelopen jaren in te halen.

U wilt deze opgaven verknopen door transformatie van structurele winkelleegstand naar woningen in centrumgebieden te stimuleren. Hiervoor heeft u een traject opgezet bestaande uit vier fasen: van inventarisatie van winkelgebieden en transformatieprojecten tot uitvoering.

Centraal in dit onderzoek staat de eerste fase van dit traject: een inventarisatie van opgaven en kansen voor transformatie binnen de winkelgebieden in Noord-Holland. Hierbij ligt de focus op de functie wonen. Bij transformatie en het toekomstbestendig maken van winkelgebieden in Noord-Holland zijn ook andere functies relevant, zoals horeca, recreatie, ambachten, zorg en maatschappelijke functies. In dit onderzoek kijken we dus enkel naar wonen.

Voor deze fase heeft u Stec Groep gevraagd te ondersteunen.

Figuur 1: Fasen in traject 'wonen voor winkels' provincie Noord-Holland

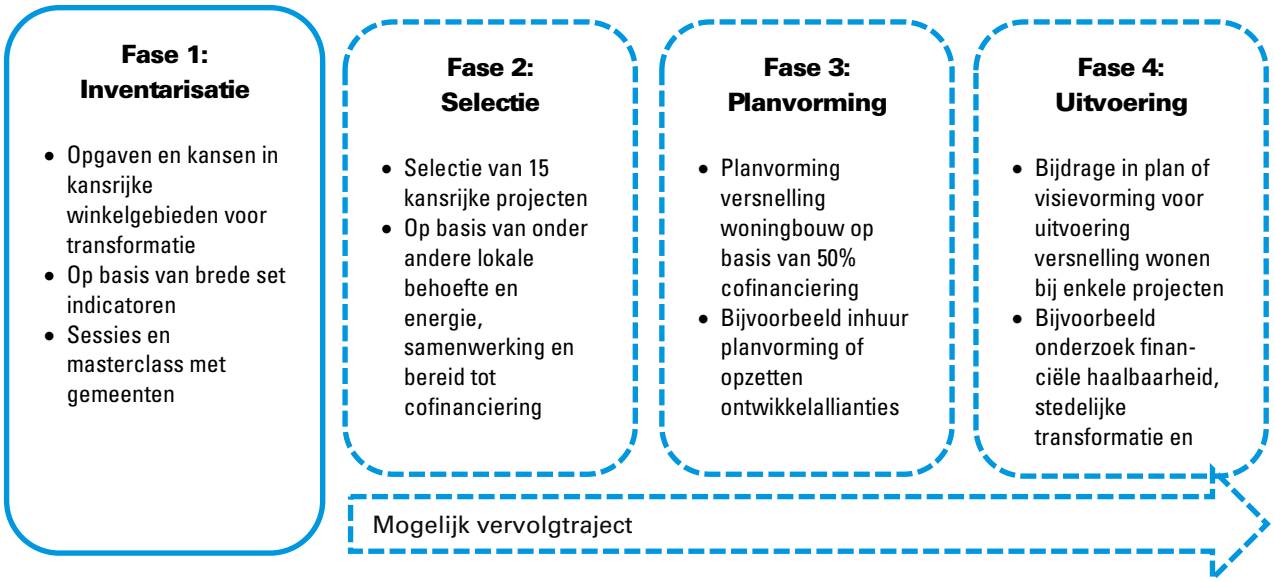

Bron: Provincie Noord-Holland, 2020; Stec Groep, 2020.

2.2 Onderzoekstappen

Op hoofdlijnen zijn de volgende stappen doorlopen door Stec Groep:

- Bij de start van het project is op basis van data van onderzoeksbureau Locatus (Retail Risk Index en leegstandscijfers) en gegevens over woonmilieus en ov-knooppunten een basisanalyse uitgevoerd, met als doel te komen tot een selectie van 40 kansrijke winkelgebieden in Noord-Holland voor

transformatie van winkels naar wonen. Deze methodiek is samen met de begeleidingsgroep[1] bepaald en aangescherpt.
- Voor deze 40 winkelgebieden is verdiepend onderzoek uitgevoerd naar de daadwerkelijke potentie en kansen voor transformatie. Dit is gedaan aan de hand van de Economische Effectrapportage (EER) Transformatie Winkelgebieden (bron: Stec Groep). Hiervoor is onder andere gebruik gemaakt van data van Locatus, Kadaster, CBS, LISA, Funda en databases van Stec Groep. Voor elk winkelgebied is een factsheet opgesteld. In de factsheets is data verzameld om de toekomst- en transformatiepotentie van winkelgebieden te beoordelen. Het betreft een objectieve meting van de verschillende winkelgebieden over 40 indicatoren.
- De tussentijdse resultaten zijn op meerdere momenten gedeeld met gemeenten. De selectie van 40 kansrijke winkelgebieden is afgestemd met de gemeenten in telefonisch overleg. Op 30 september is tijdens een ADZ-bijeenkomst het traject toegelicht, net als de totstandkoming van de eerste selectie. Op 20 oktober heeft een (online) masterclass plaatsgevonden voor gemeenten, waarin de eerste resultaten van het onderzoek zijn toegelicht. Ook vond tijdens deze sessie een vraaggesprek plaats met vastgoedeigenaren over de opgave en zijn er deelsessies georganiseerd over transformatiebeleid en samenwerken met vastgoedeigenaren.
- Het eindresultaat van dit onderzoek (fase 1) is vastgelegd in deze rapportage en in het bijlagerapport vindt u de 'factsheets'. Hierin zijn naast een verantwoording van de conclusies ook adviezen en aanbevelingen gedaan voor het vervolgtraject.

2.3 Leeswijzer

U leest in het hoofdstuk 2 de samenvatting van deze rapportage. In hoofdstuk 3 staan we stil bij de opgaven en kansen in geheel Noord-Holland. In hoofdstuk 4 gaan we in op de opgaven en kansen in een selectie van 40 winkelgebieden. Vervolgens geven we in hoofdstuk 5 onze aanbevelingen voor een vervolg(aanpak) en het stimuleren van transformatie van winkels naar wonen. In de bijlagerapportage 'factsheets' gaan we dieper in op de resultaten van 40 Noord-Hollandse winkelgebieden waar transformatie van winkels naar wonen kansrijk is.

[1] De begeleidingsgroep bestaat naast de provincie Noord-Holland (zowel ambtelijke vertegenwoordiging vanuit economie als wonen) uit ambtelijk vertegenwoordigers van de gemeenten Haarlem, Hilversum en Den Helder. Daarnaast zijn ook Rebel Group, Stad&Co, Kadaster en Locatus onderdeel van de begeleidingsgroep.

3 Opgaven en kansen in Noord-Holland

3.1 Grote woningbouwopgave in Noord-Holland

Er moeten de komende tien jaar ruim 130.000 woningen gebouwd worden om te voorzien in de vraag

De woningbouwopgave in Noord-Holland is fors. De vraag is vele malen groter dan het aanbod. Dit levert problemen op voor zowel de beschikbaarheid als de betaalbaarheid van woningen. Tot en met 2030 is een kwantitatieve behoefte van 130.000 woningen en daar bovenop nog extra woningen om de opgelopen achterstand van de afgelopen jaren in te halen (bron: bevolkingsprognose Noord-Holland, 2019-2040). Deze behoefte spreidt zich uit over alle regio's; in het bijzonder in Amsterdam en Amstelland-Meerlanden. Positief is dat er in alle regio's op papier voldoende plancapaciteit aanwezig is voor deze periode. In het merendeel van de regio's is echter onvoldoende harde plancapaciteit om te voorzien in de vraag. Er is kortom een flinke realisatieslag noodzakelijk in de plannen en projecten.

Wonen in (winkel)centra voorziet in een kwalitatieve vraag

Landelijk en in de provincie Noord-Holland is er al enkele jaren sprake van een trek naar de stad. Dit hangt samen met de groeiende voorkeur voor (centrum)stedelijk wonen. Vooral interactie, nabijheid van werk en voorzieningen vormen de aantrekkingskracht van stedelijk wonen. De voorkeur voor (centrum)stedelijk wonen ligt gemiddeld op circa 10% van de totale woningvraag, afhankelijk van of het een kleine (2%), middelgrote (10%) of grote gemeente (17%) betreft. Daarmee is in zowel kleine gemeenten als in gemeenten met meer dan 100.000 inwoners de vraag naar (centrum)stedelijk wonen telkens een slag groter dan het aanbod in de bestaande woningvoorraad.

Figuur 2: Huidig aandeel en voorkeur voor (centrum)stedelijk wonen (op gemeenteniveau)

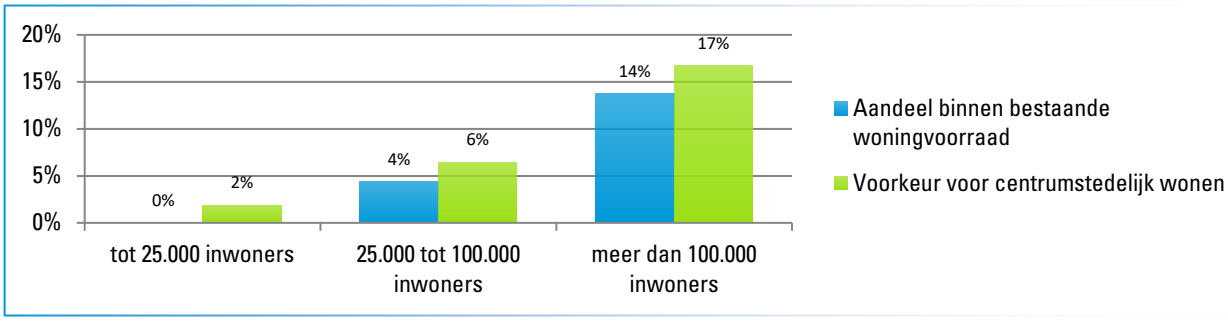

Bron: WoOn2018; bewerking Stec Groep, 2020.

Diverse doelgroepen voor wonen in stads- en dorpscentra

Het zijn zowel jonge als oudere alleenstaanden, stellen en gezinnen die waarde hechten aan de kwaliteit en het voorzieningenniveau van het centrumgebied:

- In kleine gemeenten hebben voornamelijk gezinnen en ouderen een voorkeur om te wonen in het centrum. Gezinswoningen en levensloopbestendige woningen voor ouderen zijn daarom in eerste instantie aantrekkelijk voor centra in kleine gemeenten. Ook combinaties van wonen en zorg zijn zeer goed mogelijk.
- Het wonen in het centrum van middelgrote gemeenten is meer divers: zowel jonge als oudere huishoudens. Afhankelijk van de druk op de woningmarkt zal de nadruk liggen op een groter aandeel grondgebonden woningen (bij lage marktdruk) of appartementen (bij hogere marktdruk).

- In de grote gemeenten betreft het vooral jonge huishoudens die in het centrum van een stad willen wonen. In de gebieden met een grote druk op de woningmarkt resulteert dit in compacte en daardoor beter betaalbare appartementen in het koop- en middenhuursegment.

Figuur 3: Voorkeur voor wonen in het centrum uitgesplitst naar leeftijdsklasse

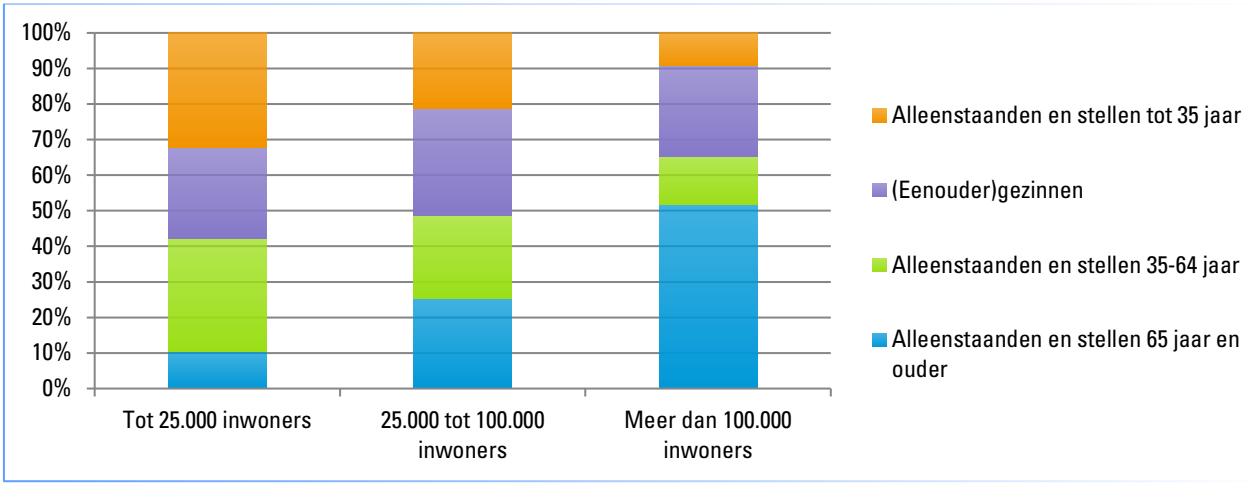

Bron: WoOn2018; bewerking Stec Groep, 2020.

3.2 Teruglopende behoefte aan vierkante meters voor detailhandel

Landelijk beeld winkelmarkt: winkeloppervlak daalt in vrijwel alle branches en centra

De winkelmarkt staat al jaren onder druk, met als gevolg dalende omzetten en grootschalige faillissementen. Met uitzondering van supermarkten, is landelijk in alle branches het winkelvloeroppervlak gedaald met circa 10% in de afgelopen tien jaar. Deze impact was vooral zichtbaar in middelgrote en grote centra. Vraag en aanbod zijn in disbalans geraakt, met leegstand als consequentie. Transformatie van winkelvastgoed is de komende jaren daarom een urgent thema.

De landelijke trends zijn ook zichtbaar in Noord-Holland. We constateren dat, ondanks groei in bevolking en inwoners, de opgave om (winkel)centra in Noord-Holland gezond te houden groter wordt. Enkele belangrijke conclusies:

Jaarlijks sluiten 280 winkels per jaar in Noord-Holland

Het aantal winkels daalt gestaag tot 15.472 in 2020. De daling is minder hard dan nationaal, maar ten opzichte van 2015 een daling van ruim 8%. Dit betekent sluiting van ruim 280 winkels per jaar. Met uitzondering van perifere concentraties daalde in alle type winkelgebieden het aantal winkels; het sterkst in de middelgrote centra (-14%) en overige winkelgebieden (-11%, met name stadsdeelcentra).

Figuur 4: Verkooppunten detailhandel (excl. leegstand) naar type winkelgebieden (2015 = 100)

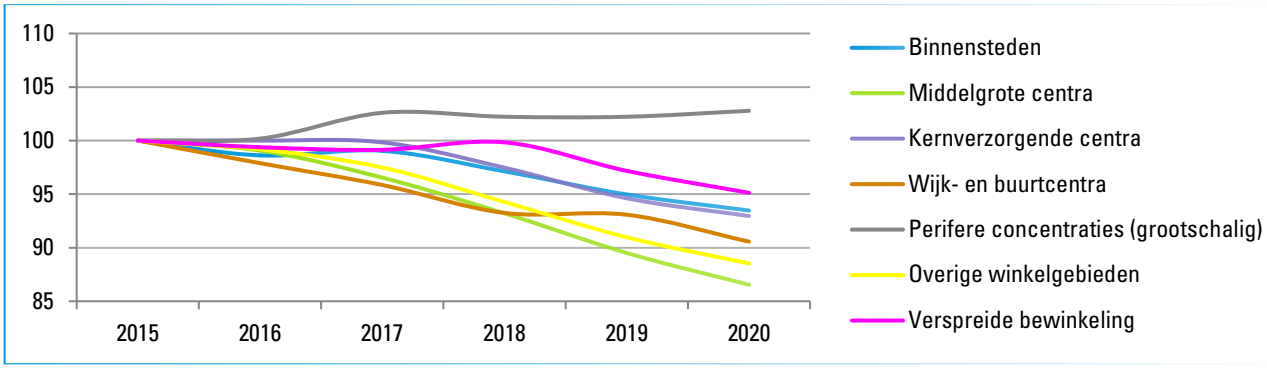

Bron: Locatus, 2015-2020; bewerking Stec Groep, 2020. Nadere uitleg type winkelgebieden in de bijlage.

Stabiel winkelvloeroppervlak, maar daling in middelgrote centra en binnensteden

Het winkelvloeroppervlak ligt op een redelijk stabiel niveau van 4,23 miljoen m² in de periode vanaf 2015. In middelgrote centra (-9%) en binnensteden (-3%) daalde het oppervlak. In kernverzorgende centra (+4%) en bij verspreide bewinkeling[2] (+4%) steeg het aanbod juist. In kernverzorgende, wijk- en buurtcentra steeg het aantal supermarktmeters en daalde het overig aanbod.

Figuur 5: Winkelvloeroppervlak detailhandel (exclusief leegstand) naar winkelgebieden (2015 = 100)

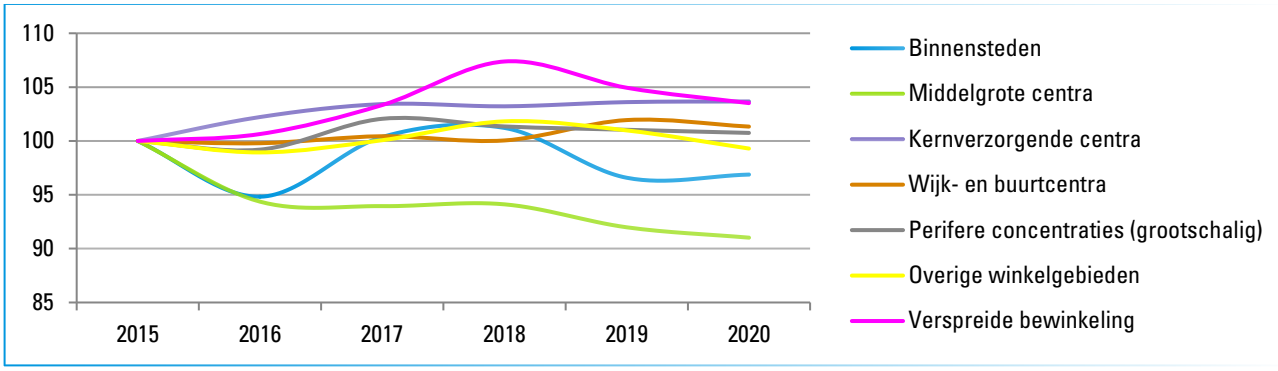

Bron: Locatus, 2015-2020; bewerking Stec Groep, 2020. Nadere uitleg type winkelgebieden in de bijlage.

Verdubbeling leegstand in binnensteden

In binnensteden en middelgrote centra is de winkelleegstand fors toegenomen van respectievelijk 4,1% en 7,7% naar 8,4% en 11,1% sinds 2015. De leegstand in Noord-Holland ligt op een niveau van 6,0%. Hoewel dit cijfer onder het landelijke gemiddelde van 7,7% ligt baart de stijging in de centrale winkelgebieden zorg, mede ook in relatie tot de nog aanwezige harde en zachte plancapaciteit in de verschillende deelregio's in Noord-Holland.

Figuur 6: Winkelleegstand naar type winkelgebieden in winkelvloeroppervlak

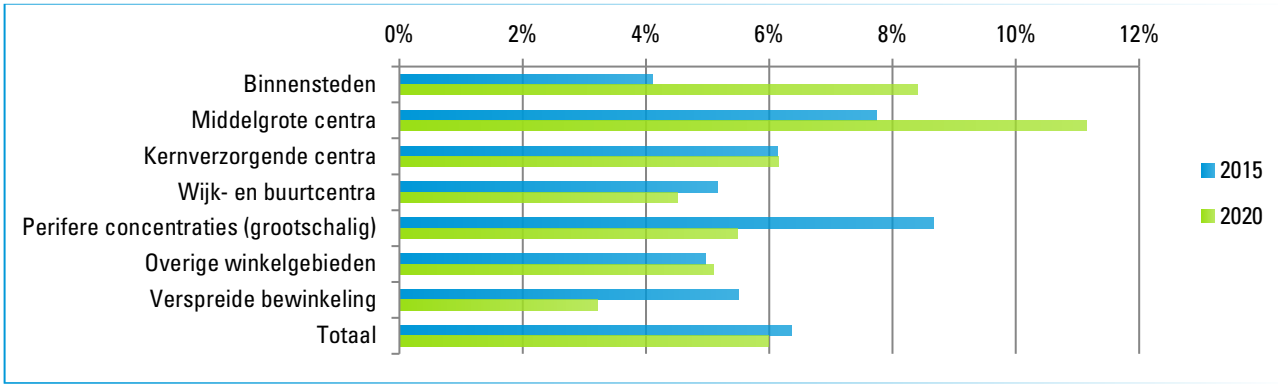

Bron: Locatus, 2015-2020; bewerking Stec Groep, 2020. Nadere uitleg type winkelgebieden in de bijlage

Sterk toenemende risico's op winkelleegstand en stijging online bestedingen

Het risico op winkelleegstand neemt sterk toe in de provincie Noord-Holland, zo blijkt uit de Retail Risk Index (RRI) van Locatus. Het aandeel winkels met een beperkt risico neemt jaarlijks steeds meer af, terwijl de categorie hoog risico in Noord-Holland aanzienlijk is toegenomen in 2020. Zo heeft momenteel circa 30% van de winkelpanden een hoog tot zeer hoog risico voor leegstand. Vergeleken met Nederland heeft Noord-Holland een gemiddelde RRI-score. Uit de koopstromenonderzoeken Randstad blijkt tot slot een

[2] De belangrijkste reden van toename van verspreide bewinkeling in Nederland ligt in verborgen/onbenutte plancapaciteit, zo taxeren wij. Een groot aantal gemeenten is in de afgelopen jaren geconfronteerd met bestemmingsplanmogelijkheden die onvoldoende op de radar stonden bij gemeenten en waar op voorhand niet actief is gesaneerd of mogelijkheden zijn beperkt (bijvoorbeeld via een veegplan of paraplubestemmingsplan). Doordat een actieve aanpak ontbreekt, kunnen gemeenten zodra een initiatief zich meld ontwikkeling niet of beperkt meer bijsturen door vergeven planologische rechten. Andere redenen zijn schaalvergroting van winkels buiten de detailhandelsstructuur en toetreding van nieuwe formules op verspreide locaties, zoals grootschalige bouwmarkten.

toename van het aandeel onlinebestedingen in de detailhandel. Met name in de niet-dagelijkse branches steeg het aandeel snel naar een niveau van ruim 24% in 2018. In het marktruimteonderzoek detailhandel provincie Noord-Holland (2018) wordt geconstateerd dat de negatieve effecten van groei van online winkelen de positieve effecten van inwonersgroei de komende jaren overstijgen. Door de huidige coronasituatie neemt online winkelen een grote vlucht. Ook relatief nieuwe doelgroepen (zoals 65-plussers die voorheen vooral fysiek winkelden) maken kennis met het online platform. Naar verwachting stijgt het aandeel online bestedingen daarom structureel harder dan voorheen is ingeschat. Dit heeft een één-op-één negatief effect op bestedingen in fysieke winkels.

Figuur 7: Retail Risk Index winkelgebieden Noord-Holland

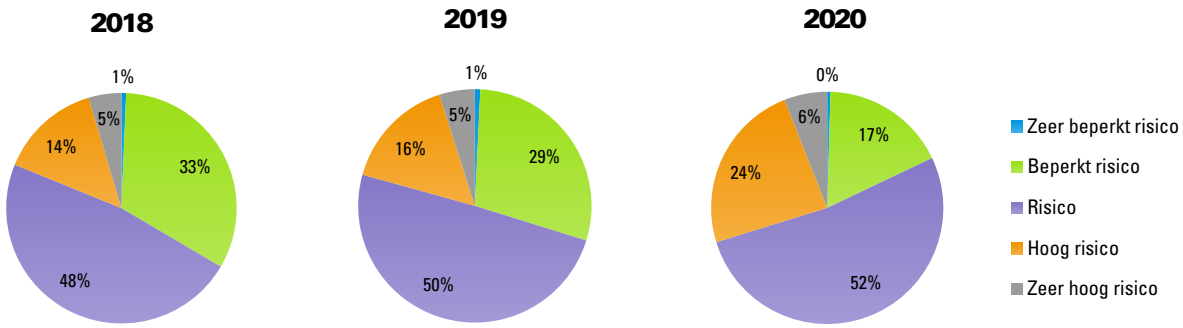

Bron: Locatus, 2018-2020; Bewerking Stec Groep, 2020.

3.3 Naar marktspanning in Noord-Hollandse winkelmarkt: wonen als basis voor vervangend programma

Het functioneren van Noord-Hollandse (winkel)centra staat of valt met voldoende marktspanning: een gezonde balans tussen vraag en aanbod met focus op sterke locaties en straten. Dit vraagt om het verdichten van winkelmeters in een compact gebied en het verkleuren van winkelmeters daarbuiten, met als doel meer concentratie van passantenstromen op de gewenste plekken. Basisvoorwaarde voor marktspanning is om het aanbod in het centrum (vastgoed en planologisch) aan te laten sluiten op de marktvraag, zowel op korte als middellange termijn. Dit betekent dat het belangrijk is dat er geen (grote) schaarste aan aanbod is, maar ook geen overaanbod waardoor marktspanning zou ontbreken. Bij structureel overaanbod is transformatie noodzakelijk.

Gemiddeld genomen verwachten we voor de komende jaren uitsluitend marktvraag voor de segmenten wonen (in groei- en krimpregio's) en dagelijkse winkels (in groeiregio's). Zeker wanneer de verwachte economische krimp als gevolg van corona doorzet.

Vooral in gebieden waar de vraagdruk vanuit andere segmenten beperkt is zal voor de transformatie van het centrum wonen de basis van het benodigde (vervangende) programma zijn. Het inrichten van de transformatieopgave rond wonen is het meest kansrijk voor haalbare businesscases en succesvol resultaat in het centrum. In gebieden waar de vraagdruk voor andere segmenten juist hoog is, zal voor de transformatie van het centrum naar wonen een gedeeltelijke of geen basis zijn voor het benodigd (vervangend) programma. In dit geval komen functies economische en maatschappelijke functies als horeca (zie ook navolgende box), leisure, zorg en cultuur in beeld.

In navolgend figuur schetsen we de marktvraag naar centrumgrootte voor diverse centrumfuncties.

Figuur 8: Verwachte marktvraag centra voor komende drie á vijf jaar

	Kleine centra	Middelgrote centra	Grote centra
Dagelijkse winkels	Optimalisatie supermarkten en inpassing op strategische locaties Boost 'local food' en speciaalzaken Toename aandeel dagelijks	Boost 'local food' en speciaalzaken Sturen op cityshops bij bronpunten Verschuiving food naar reguliere winkels (warenhuis, discount)	Kwaliteit toevoegen, bv. foodhall Sturen op cityshops bij bronpunten Verschuiving food naar reguliere winkels (warenhuis, discount)
Niet-dagelijkse winkels	Minder landelijke ketens, uitzondering: streekfunctie-centra Potentie lokale onderscheidende concepten en mengvormen	Mode zwaar onder druk, grote afschaling verwacht, ook op A1/A2 Ketens met financiële slagkracht dominanter in straatbeeld	Afwaardering A/B locaties, ook centra die vooralsnog buiten schot bleven moeten compactiseren Meer flagshipstores
Wonen	Starterswoningen Levensloopbestendige woningen zoals patio's in vnl. winkelpanden Combinaties van wonen en zorg	Geclusterde woonvormen met zorg Middenhuurappartementen Levensloopbestendige woningen	In gebieden met druk compacte betaalbare appartementen in koop en middenhuur Lofts
Horeca	Sluiting minimaal kwart, vooral kleinschalige en nieuwe concepten Kwalitatief: missende segmenten en aansluiten op DNA deelgebied	Sluiting minimaal kwart, vooral kleinschalige en nieuwe concepten Kwalitatief: missende segmenten en aansluiten op DNA deelgebied	Sluiting minimaal kwart, vooral kleinschalige en nieuwe concepten Op termijn potentie voor nieuwe horeca bij toeristische hotspots
Leisure	Beperkte marktpotentie, vooral sturen verplaatsing naar centra Mengvormen met winkels/horeca	Sturen op initiatieven in centra: potentie voor kwalitatief onderscheidend, wel sterk afhankelijk van huurwaarden	Sturen op initiatieven in centra: potentie voor kwalitatief onderscheidend, wel sterk afhankelijk van huurwaarden
Cultuur en maatschappij	Lokale voorzieningen (bibliotheek, theater, stadskantoor, dorpshuis) herschikken op centrale locatie Verbinden met lokale identiteit	Lokale voorzieningen (bibliotheek, theater, stadskantoor) herschikken op centrale locatie in centra Verbinden met lokale identiteit	In deelgebieden met (historische) kwaliteiten potentie voor kunst, ateliers en experimenteerzones
Bedrijfs- en kantoorfuncties	Beperkt kleinschalige ambachten, baliefuncties en kantoren (zoals makelaar, accountancy, etc.)	In winkelstraten baliefuncties (B/C-locaties) en ambachten (randen) Kantoorfuncties op verdieping en bij knooppunten, satelietkantoren	In winkelstraten baliefuncties (B/C-locaties) en ambachten (randen) Kantoorfuncties op verdieping en bij knooppunten, satelietkantoren

Bron: Stec Groep, 2020

HORECA EN CORONA: GEEN STRUCTURELE LEEGSTANDSOPGAVE VERWACHT

De horecasector wordt momenteel hard geraakt door de maatregelen omtrent bestrijding van het coronavirus. De economische impact is groot en bedrijven staan onder water. Uit onderzoek van Stec Groep (2020) blijkt dat 70% van de gemeenten meer leegstand verwacht van horecazaken. Stec Groep verwacht een negatieve aanbodschok van drie tot vijf jaar, waarin minimaal een kwart van de horecazaken genoodzaakt is te stoppen. Op langere termijn verwachten we stevig herstel, gestoeld op onderliggende tendensen als vaker eten 'buiten de deur', beleving en toenemende foodbestedingen. Bovendien is de horeca in de praktijk een veerkrachtige sector. Zij is relatief conjunctuurgevoelig; op kortere termijnen hebben we vaak grote omzetfluctuaties gezien, maar die buigen op langere termijn vrijwel altijd om in een positieve trend. Hoewel leegstand van horeca een zichtbaar negatief effect heeft op centrumgebieden, adviseren we niet om grootschalig in te zetten op transformatie van horecapanden. Wel ontstaat er momentum om horeca meer te concentreren op de plekken die zich daarvoor het best lenen en daar planologisch-juridisch op te sturen. Zo kunnen binnen centrumgebieden kwalitatieve en passende deelmilieus worden nagestreefd.

3.4 In potentie circa 9.000-10.000 woningen te realiseren door winkeltransformatie

Kwart winkelleegstand komt in aanmerking voor transformatie

In Noord-Hollandse winkelgebieden zijn op dit moment in potentie 9.000-10.000 woningen te realiseren door transformatie van leegstaand winkelvastgoed[3]. Dit betreft hoofdzakelijk herontwikkeling van winkelpanden om wonen te realiseren of sloop/nieuwbouw van incourant vastgoed. Er staat ruim 400.000 vierkante meter winkelvastgoed leeg in de provincie Noord-Holland. Met behoud van frictieleegstand komt ruim 125.000 m² momenteel in aanmerking voor transformatie.

Grootste woningaantallen mogelijk in middelgrote centra en binnensteden

Gelet op de leegstandsopgave kunnen de grootste woningaantallen door winkeltransformatie gerealiseerd worden in de middelgrote centra en binnensteden. Hier snijdt het mes aan twee kanten. De behoefte aan stedelijk en/of centrum-dorps wonen is immers hoog.

Binnensteden en middelgrote centra vormen gezamenlijk circa 55% van de transformatiepotentie. Deze type winkelgebieden lenen zich uitstekend voor stedelijke woonmilieus waardoor stapeling van woningen aantrekkelijk en haalbaar is. Bovendien is de marktdruk voor woningen in deze gebieden doorgaans hoog. Ook kernverzorgende centra, wijk- en buurtcentra, stadsdeelcentra en binnenstedelijke winkelcentra lenen zich voor winkeltransformatie naar wonen. Ondanks dat de aantallen op deze locaties lager liggen, is transformatie gewenst vanuit de optiek van leefbaarheid, economisch draagvlak voor voorzieningen en het voorzien in een kwalitatieve woonbehoefte. Wonen realiseren op perifere concentraties zoals woonboulevards kan in potentie leiden tot grote woonprojecten, maar is sterk afhankelijk van de locatie (nabij voorzieningen en/of OV-knooppunt), stedelijke inbedding en situering van leegstand binnen deze concentraties. Op deze locaties is vaker sprake van integrale gebiedsontwikkeling.

Figuur 9: Transformatiepotentie woningen in winkelvastgoed naar type winkelgebieden

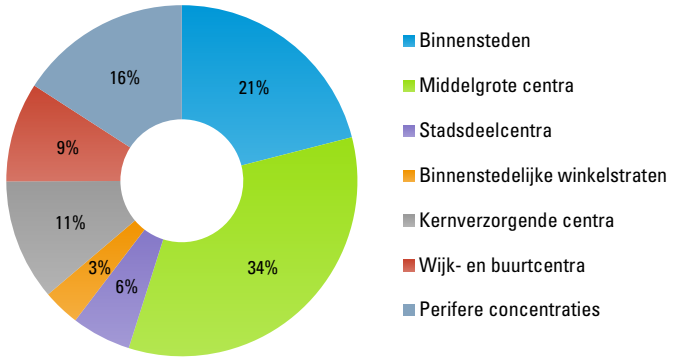

Type winkelgebied	Aantal woningen
Binnensteden	1.900-2.100
Middelgrote centra	3.100-3.400
Kernverzorgende centra	1.000-1.100
Wijkcentra	800-900
Binnenstedelijke winkelstraten	300-350
Perifere concentraties	1.400-1.600
Stadsdeelcentra	500-550
Totaal	**9.000-10.000**

Bron: Stec Groep, 2020. Nadere uitleg type winkelgebieden in hoofdstuk 6.

VIA GEBIEDSGERICHTE AANPAK GROTERE WONINGAANTALLEN TE REALISEREN

Het pandgewijs transformeren van leegstaande winkels naar woningen is slechts één van de binnenstedelijke woningbouwkansen. Grootschalige herontwikkeling, wonen boven winkels, inbreiding van bijvoorbeeld parkeerterreinen en optoppen van overdekte (stadsdeel)winkelcentra en wijkcentra bieden daarnaast ook veel perspectief. Kortom: een gebiedsgerichte aanpak. Bouwers, ontwikkelaars en beleggers slaan hier doorgaans op aan omdat een goed programma te realiseren is en dit financieel aantrekkelijk is. Succesvoorbeelden in Noord-Holland van een gebiedsgerichte aanpak zijn herontwikkeling van winkelcentrum Schalkwijk Haarlem (2.300 geplande woningen) en Overstad Alkmaar (2.000 geplande woningen).

[3] Dit betreft het potentieel ervan uitgaande dat het te transformeren vastgoed volledig wordt omgezet naar wonen. Het aantal woningen is bepaald door omrekening van winkelvloeroppervlak naar bruto vloeroppervlak, een gebruiksoppervlak wonen van 70 m² en te realiseren lagen (drie tot vijf lagen) op basis van stedelijkheid van winkelgebieden.

Transformatie kan voorzien in 7-8% van woningbouwopgave en woningmarkt kwalitatief verrijken

De totale woningbehoefte in de periode 2019-2030 komt in Noord-Holland uit op ruim 130.000 exclusief inhaalopgave van de afgelopen jaren (bron: bevolkingsprognose Noord-Holland 2019-2040). Met een huidig transformatiepotentieel van circa 9.000-10.000 woningen betekent dit een bijdrage van 7-8% in de kwantitatieve woningbouwopgave. Daarnaast bieden centra de woningmarkt een belangrijke en noodzakelijke verrijking. In de woningmarkt is in komende jaren een grote vernieuwingsopgave nodig omdat de vraag meer divers is, dan waar vaak voor wordt gebouwd. Zo neemt onder druk van de vergrijzing de vraag naar geschikte woningen voor ouderen (appartementen- /grondgebonden nultredenwoning) toe. Ook is er grote behoefte aan betaalbare appartementen in het koop- en middenhuursegment. Met nieuwe producten in het centrumgebied kan hier goed op worden ingespeeld.

Met verdere toename leegstand groeit potentie voor wonen in centra: circa 21.000 tot 27.000 woningen mogelijk bij toenemende winkelleegstand

Als gevolg van verwachte toenemende winkelleegstand nemen de komende jaren potentiële woningaantallen te realiseren door winkeltransformatie naar verwachting fors toe. In potentie zijn woningaantallen van maximaal 21.000 tot 27.000 mogelijk, afhankelijk van de mate waarin de leegstand structureel toeneemt[4]. Oorzaken zijn de huidige overcapaciteit in de winkelmarkt en structurele consumententrends (zoals online winkelen en bezoekpatronen) welke worden versterkt door de economische gevolgen van corona. Naar verwachting neemt de leegstand het sterkst toe in centra met een groot aandeel winkels in de mode- en schoenenbranche. Navenant zal de transformatiepotentie het sterkst toenemen in de middelgrote centra, binnensteden en stadsdeelcentra.

OOK TRANSFORMATIE NAAR ANDERE (ECONOMISCHE) FUNCTIES AANTREKKELIJK

In de basis verwachten we dat wonen in veel kwetsbare winkelgebieden een robuuste en duurzame transformatie is voor een deel van het leegstaand winkelvastgoed. Meer wonen toevoegen in Noord-Hollandse centra is echter niet de enige strategie die kan bijdragen aan het behoud van de aantrekkelijkheid en leefbaarheid. Ook andere economische en maatschappelijke functies kunnen bijdragen hieraan. In het recente verleden hebben we een opkomst waargenomen van de horecafunctie in centrumgebieden. Concentratie van overige commerciële en maatschappelijke voorzieningen (zoals leisure, zorgvoorzieningen, bibliotheek, et cetera) en werkfuncties (kleinschalige kantoren, ambachten, ateliers) dragen bij aan de levendigheid en toekomstbestendigheid van centrumgebieden. Een kansrijke alternatieve programmastrategie dient dan ook integraal afgewogen te worden. Dit vraagt soms om ingrijpende keuzes voor voorzieningen buiten de centrumgebieden (zoals deprogrammeren en het niet meewerken met initiatieven die vanuit de optiek van centrumversterking in het centrum dienen te landen).

3.5 Extra inzet noodzakelijk want het tempo ligt laag

Het tempo van winkeltransformatie ligt laag en de plannen zijn beperkt

Het totaal aantal woningbouwplannen voor transformatie van detailhandel loopt sterk achter op de potentie die we constateren. Het totaal aantal plannen komt uit op bijna 1.694 woningen, waarvan 422 vastgesteld in bestemmingsplannen en 1.160 woningen in planprocedure. Uit recent onderzoek van CBS (oktober 2020) blijkt bovendien dat in Noord-Holland in de jaren 2017 en 2018 respectievelijk 80 en 100 woningen zijn gerealiseerd door winkeltransformatie. In de woningbouwplannen hebben met name verdichtingslocaties (zoals parkeerplaatsen, onbenutte percelen, verdichting, maar ook wonen boven winkels) en transformatie van bedrijfsfuncties (veelal op perifere concentraties) prioriteit.

[4] Dit gaat uit van een scenario waarin de structurele leegstand met maximaal met 10%-punt tot 15%-punt toeneemt in de Noord-Hollandse winkelgebieden.

Figuur 10: Woningbouwplannen in Noord-Hollandse winkelgebieden (exclusief gemeente Amsterdam)[5]

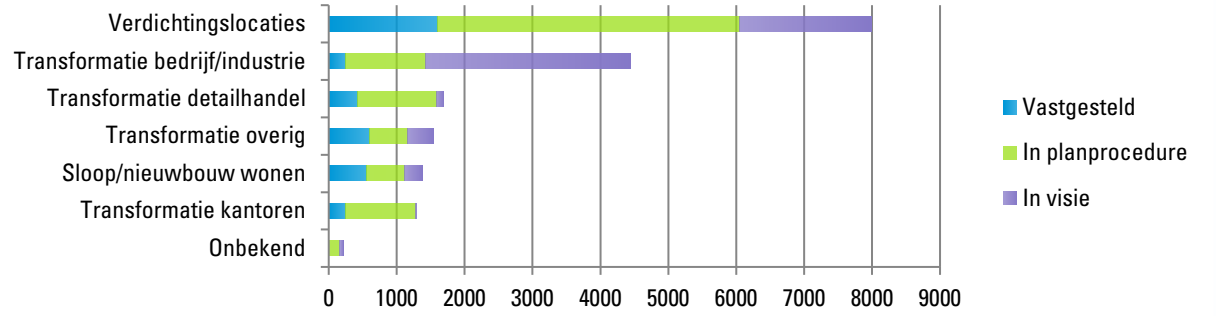

Bron: Plancapaciteit Noord-Holland, peildatum: 1 juni 2020; Bewerking Stec Groep, 2020.

[5] In dit figuur is transformatie het schrappen van de bestaande functie (zoals detailhandel, bedrijf of kantoren) en realiseren van woningen. Verdichtingslocaties betreft het (gedeeltelijk) in stand houden van de functie terwijl wonen wordt toegevoegd (zoals wonen boven winkels en mixed-use). Dit betreft tevens herontwikkeling van braakliggende locaties en parkeerplaatsen tot wonen. Twee voorbeelden: volgens de monitor plancapaciteit valt gebiedsontwikkeling Alkmaar Overstad grotendeels onder 'transformatie bedrijf/industrie' en herontwikkeling Haarlem Schalkwijk onder 'verdichtingslocaties'.

4 Opgaven en kansen in 40 winkelgebieden

In dit hoofdstuk gaan we nader in op de uitgevoerde analyses in 40 winkelgebieden in Noord-Holland. We beschrijven de methodiek om de transformatiepotentie te beoordelen en geven daarnaast de belangrijkste resultaten weer.

4.1 Selectie van 400 naar 40 winkelgebieden en beoordeling

Stap 1: van 400 naar 40 winkelgebieden

Noord-Holland kent circa 400 – door Locatus onderscheiden – winkelgebieden.[6] Voor het beoordelen van de transformatiepotentie binnen deze winkelgebieden is een nadere selectie gemaakt. Deze nadere selectie is gemaakt om de focus te leggen op gebieden waar een opgave speelt, maar ook massa te maken is. Zo gaat de energie naar (analyses in) winkelgebieden met transformatiepotentieel en is de aanpak gericht op een verdieping in kansrijke gebieden. We hebben een minimale omvang van 10.000 m² wvo of 20 verkooppunten gehanteerd.

Figuur 11: Overzicht gehanteerde indicatoren voor selectie kansrijke winkelgebieden

Bron: Stec Groep (2020).

De volgende vragen stonden centraal in onze selectiemethodiek:

- Welke winkelgebieden zijn het minst toekomstbestendig? Hiervoor hanteren we de Retail Risk Index van Locatus als belangrijk selectiecriterium. Door een ranglijst op te stellen van de minst toekomstbestendige winkelgebieden ontstond een eerste beeld van centra voor onze selectie.
- Welke winkelgebieden hebben een grote transformatiepotentie voor wonen? Voor dit criterium hebben we vooral gekeken naar de aanwezige leegstand in de verschillende centra. We keken hiervoor onder andere naar de leegstand boven frictieniveau, grootschalige panden en de omvang van structurele leegstand.
- Waar is het superaantrekkelijk om binnenstedelijk wonen te realiseren? Hierbij keken we naar indicatoren die een indicatie geven voor de aantrekkelijkheid van centra voor wonen. We keken naar de aanwezigheid van een woonmilieu in het winkelgebied, leefbaarheidsscores (veiligheid, voorzieningen, fysieke omgeving) en de nabijheid van een OV-knooppunt.

[6] Een winkelgebied wordt door Locatus als winkelgebied benoemd indien er minimaal vijf verkooppunten in de detailhandel zijn geconcentreerd. Een uitzondering hierop zijn de supermarktcentra.

Op basis van de selectie zijn onder andere afgevallen: kleine winkelgebieden in dorpskernen, diverse grootschalige concentraties in de periferie en centra die niet/nauwelijks bereikbaar zijn met openbaar vervoer. De aanname is dat de transformatiepotentie naar wonen in deze gebieden minder groot is.

De winkelgebieden zijn vervolgens gerangschikt. Stec Groep heeft vervolgens – samen met de begeleidingsgroep en consultatie met de gemeenten – een voorstel gedaan voor de uiteindelijk te onderzoeken 40 gebieden. Hierbij is onder andere gekeken naar het type centrum (mix van verschillende typen winkelgebieden[7]), lopende inspanningen op gebied van transformatie en geografische spreiding in de provincie Noord-Holland. De selectie is voorgelegd aan en afgestemd met alle Noord-Hollandse gemeenten.

Tabel 1: Selectie 40 kansrijke winkelgebieden voor transformatie

Stads- en dorpscentra	
Centrum Aalsmeer	Centrum Medemblik
Centrum Alkmaar	Centrum Nieuw Vennep
Centrum Anna Paulowna	Centrum Noord/Zuid-Scharwoude*
Centrum Beverwijk	Centrum Purmerend
Centrum Bovenkarspel / Streekhof	Centrum Schagen
Centrum Bussum	Centrum Schoorl
Centrum Castricum	Centrum Uitgeest
Centrum Enkhuizen	Centrum Weesp
Centrum Haarlem	Centrum Wervershoof
Centrum Heerhugowaard	Centrum Wognum
Centrum Heiloo	Centrum Wormerveer
Centrum Hilversum	Centrum Zaandam
Centrum Hoofddorp	Centrum Zandvoort
Centrum Hoorn NH	Centrum Zwanenburg
Centrum Huizen	Cronjé Haarlem
Centrum IJmuiden	Plein 40-45 Amsterdam

Wijkcentra
Europaplein Heemskerk
Kennemerlaan Velsen
Makado Purmerend
Marsdiepstraat Den Helder
Reigersbos Amsterdam ZO
Wijkerbaan Beverwijk
Stadsdeelcentra
Centrumwaard Heerhugowaard
Perifere concentratie
Marlo Center Beverwijk
Woonboulevard Beverwijk
Binnenstedelijke winkelstraat
Cronjé Haarlem

Bron: Stec Groep. * Noord & Zuid Scharwoude zijn in Locatus twee afzonderlijke gebieden. We nemen deze gelet op de opgave gezamenlijk mee in dit onderzoek.

Stap 2: Beoordeling toekomstbestendigheid voor detailhandel en kansrijkheid voor transformatie naar wonen

Om de 40 geselecteerde winkelgebieden te beoordelen is een model opgesteld. Doel van deze meting is enerzijds de toekomstbestendigheid (1) van de winkelfunctie van een winkel- en centrumgebied in beeld te krijgen en anderzijds de transformatiepotentie (2) naar wonen te objectiveren. Hierbij is een brede set van detailhandel-, wonen-, economische-, vastgoedkundige en ruimtelijke indicatoren gehanteerd. De beoordeling betreft een objectieve, robuuste en kwantitatieve meting op basis van deskresearch. Binnen de kaders van het onderzoek heeft geen kwalitatieve verdieping plaatsgevonden door locatiebezoek, pandenschouw en lokale beleidsanalyse.

In onderstaande figuur geven we een overzicht van gebruikte indicatoren per onderdeel van de scoring. Voor het in beeld brengen van toekomstbestendigheid van de winkelfunctie hebben we gebruik gemaakt van een drietal hoofdindicatoren, met daaronder in totaal 12 subindicatoren. Voor het in beeld brengen van de transformatiepotentie naar wonen hebben we gebruik gemaakt van zes hoofdindicatoren, met daaronder in totaal 27 subindicatoren. In de bijlage 'factsheets' een uitgebreider overzicht van gehanteerde indicatoren en subindicatoren.

[7] Zowel centrale, ondersteunende als overige winkelgebieden, in zowel steden als dorpskernen.

Figuur 12: Overzicht gebruikte indicatoren voor het bepalen van het huidige economische functioneren (l) en transformatiepotentie naar wonen (r)

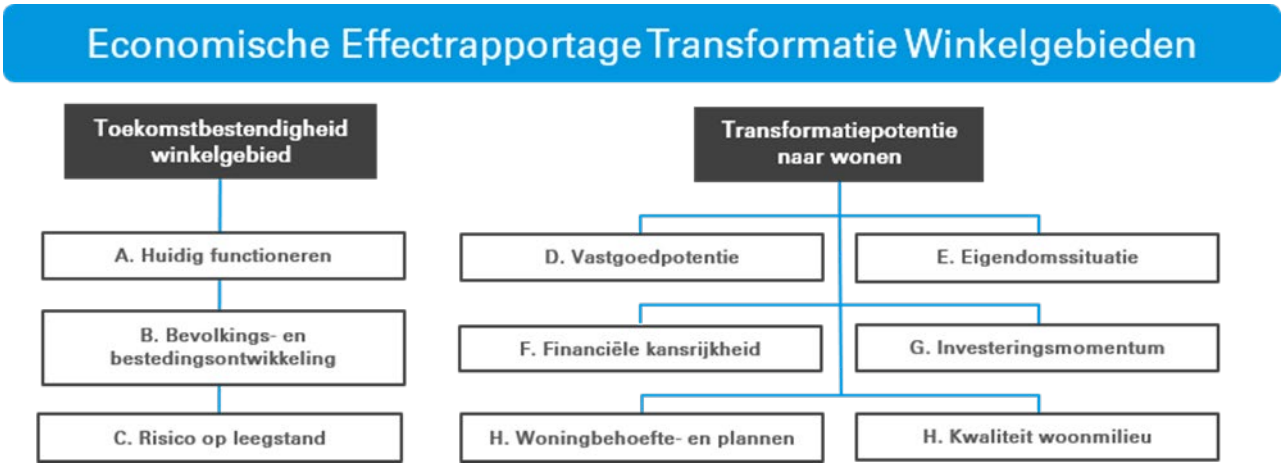

Bron: Stec Groep (2020).

4.2 Algemene conclusies: randvoorwaarden transformatie steeds gunstiger

Op basis van de resultaten in de 40 onderzochte winkelgebieden signaleren we een aantal algemene ontwikkelingen die winkeltransformatie naar wonen aantrekkelijk maken. We lopen diverse bepalende parameters langs.

Hoog leegstandspercentage winkels
Centrum Alkmaar
Centrum Anna Paulowna
Centrum Beverwijk
Centrum IJmuiden
Centrum Noord/Zuid-Scharwoude
Centrum Purmerend
Centrum Zaandam
Europaplein Heemskerk
Makado Purmerend
Wijkerbaan Beverwijk
Bron: Locatus 2020, bewerking Stec Groep

In een groot deel van de onderzochte winkelgebieden ligt winkelleegstand sterk boven een gezond frictieniveau (5 á 6%). Als de leegstand langere tijd hoger ligt dan deze frictieleegstand dan daalt de waarde van het omliggend vastgoed; gemiddeld met circa 1,5 tot 1,8% waardedaling bij elke procent extra bovenop de frictieleegstand. Transformatie wordt door waardedaling aantrekkelijker voor vastgoedeigenaren. Belangrijker dan de waardedaling is dat hoge leegstand het risico op een negatieve spiraal van imagoproblemen en afnemende economische vitaliteit naar dalende leefbaarheid, verloedering en ondermijning vergroot.

Afnemend winkelaanbod
Centrum Alkmaar
Centrum Beverwijk
Centrum Bussum
Centrum Enkhuizen
Centrum Hoorn NH
Centrum Nieuw Vennep
Centrum Purmerend
Centrum Schagen
Centrum Zaandam
Woonboulevard Beverwijk
Bron: Locatus 2020, bewerking Stec Groep

In bijna driekwart van de onderzochte winkelgebieden daalde het winkelaanbod, variërend van minus 5 tot 25%. In deze winkelgebieden staat de winkelfunctie sterk onder druk en is herstel tot het oorspronkelijk niveau vaak niet meer aan de orde. Hier ontstaan allerlei mogelijkheden voor herinvulling van het leegstaand vastgoed. Gedeeltelijk is dit al gebeurd als gevolg van bijvoorbeeld invulling door horeca. Voor het overig deel is herontwikkeling van panden / transformatie noodzakelijk, bijvoorbeeld omdat het huidig vastgoed zich niet meer leent voor de winkelfunctie (te groot, te diep of verdieping) of omdat de marktspanning voor winkels ontbreekt en alternatieve invulling noodzakelijk is.

Risico op leegstand
Centrum Beverwijk
Centrum Castricum
Centrum IJmuiden
Centrum Purmerend
Centrum Uitgeest
Centrum Wervershoof
Europaplein Heemskerk
Kennemerlaan Velsen
Makado Purmerend
Marsdiepstraat Den Helder
Bron: Locatus 2020

Naast de huidige leegstand zijn er in vrijwel alle onderzochte winkelgebieden risico's voor oplopende leegstand, zo blijkt uit de Retail Risk Index van Locatus. In een aantal winkelgebieden loopt dit op tot 50 tot 60% van het winkelvastgoed dat een hoog tot zeer hoog risicoprofiel heeft voor leegstand. Hierbij wordt gekeken naar prestaties van het winkelpand tot op heden, invulling van winkelpanden in de straat, ontwikkeling van de branche die actief is in het pand en de verhouding tussen vraag-aanbod van de branche in de directe omgeving van het pand.

Sterk kwetsbaar voor impact corona
Centrum Alkmaar
Centrum Beverwijk
Centrum Enkhuizen
Centrum Heerhugowaard
Centrum Hoofddorp
Centrum Hoorn NH
Centrum Huizen
Centrum Purmerend
Centrum Schagen
Cronjé Haarlem
Bron: Locatus 2020, bewerking Stec Groep

De impact van de coronacrisis op centra is fors. Bezoekersaantallen, omzetten en sterk verminderend consumentenvertrouwen onderstrepen dit beeld. De vraaguitval voor detailhandel op korte termijn heeft een structureel effect voor het functioneren van winkelgebieden. Immers, het verdienvermogen van een deel van de retailers stond al onder druk. De branchesamenstelling en reikwijdte van een winkelgebied zijn sterk bepalend of een winkelgebied kwetsbaar is of niet. Voor winkelgebieden met een sterk modeprofiel geldt dat zij zijn geconfronteerd met een verdere ombuiging naar online in het consumentengedrag. Winkelgebieden met een dagelijks en lokaal profiel zijn juist nauwelijks kwetsbaar.

Hoge langdurige/structurele leegstand
Centrum Alkmaar
Centrum Beverwijk
Centrum Bussum
Centrum Haarlem
Centrum Heerhugowaard
Centrum Hilversum
Centrum Hoofddorp
Centrum Huizen
Centrum IJmuiden
Centrum Zaandam
Bron: Locatus 2020, bewerking Stec Groep

Voor urgentie bij transformatie van winkelvastgoed is de mate waarin leegstand langdurig en structureel is bepalend. Kortdurende leegstand is een gezond fenomeen in de winkelmarkt zodat retailers kunnen verplaatsen naar meer geschikte locaties en nieuwe partijen kunnen toetreden de markt. Traditioneel zijn vastgoedeigenaren dan ook afwachtend om te transformeren bij kortdurende leegstand. Bij structurele leegstand neemt urgentie doorgaans toe. Momenteel staat circa 200.000 vierkante meter winkelvastgoed in Noord-Holland langer dan één jaar leeg. In de onderzochte winkelgebieden is dit oplopend tot ruim 10.000 m² wvo in bijvoorbeeld centrum Alkmaar.

Huurwaarden wonen > winkels
Centrum Aalsmeer
Centrum Bussum
Centrum Castricum
Centrum Heiloo
Centrum Huizen
Centrum Nieuw Vennep
Centrum Weesp
Marlo Center Beverwijk
Marsdiepstraat Den Helder
Woonboulevard Beverwijk
Bron: Funda 2020, Stec Groep 2020

Traditioneel lagen huurwaarden van winkelvastgoed ver boven die van woonvastgoed. Er is echter een tendens zichtbaar van dalende huurwaarden voor leegstaand winkelvastgoed en stijgende huurwaarden voor wonen. In circa de helft van de winkelgebieden liggen de huren op dit moment nagenoeg gelijk of overstijgen de huren voor wonen die van leegstaande winkels in aanloopstraten en in randen. Huurwaarden van winkels op A-locaties liggen overigens doorgaans nog fors boven die van wonen, echter hier is transformatie niet tot nauwelijks aan de orde.

Relatief gunstige boekwaarden
Centrum Beverwijk
Centrum Bovenkarspel
Centrum Bussum
Centrum Enkhuizen
Centrum Zandvoort
Centrumwaard
Kennemerlaan
Makado Purmerend
Marsdiepstraat
Woonboulevard Beverwijk
Bron: Kadaster 2020, bewerking Stec Groep

De boekwaarden van winkelvastgoed zijn vaak aanzienlijk hoger dan de actuele marktwaarde. Dit staat winkeltransformatie sterk in de weg. We zien hier twee positieve tendensen. Ten eerste wisselt elke drie jaar grofweg een vijfde van het commercieel- en winkelvastgoed van eigenaar in Noord-Hollandse winkelgebieden. Voor deze vastgoedportefeuilles geldt dat door transacties de boekwaarden dichtbij de actuele marktwaarden komen te liggen. Door toenemende structurele leegstand is bovendien verlaging van huurwaarden en daarmee afwaardering van winkelvastgoed noodzakelijk. Deze huurverlaging vindt al plaats.

Lage hypotheeklasten
Centrum Aalsmeer
Centrum Heerhugowaard
Centrum Hoofddorp
Centrum Nieuw Vennep
Centrum Wervershoof
Europaplein Heemskerk
Marlo Center Beverwijk
Plein 40-45 Amsterdam
Bron: Kadaster 2020, bewerking Stec Groep

Om te komen tot een goede businesscase voor transformatie spelen allerlei parameters een rol zoals huurwaarden, parkeren, aantal te realiseren woningen, maar ook huidige hypotheeklasten. Bij lage of het ontbreken van hypotheeklasten zijn de financieringsmogelijkheden doorgaans ruimer. De verschillen op dit vlak zijn groot tussen de Noord-Hollandse winkelgebieden. Positief is dat in vrijwel alle Noord-Hollandse winkelgebieden 40% van het commercieel- en winkelvastgoed inmiddels hypotheekvrij is. De komende 5 á 15 jaar neemt dit aandeel verder toe.

Beperkte versnippering eigendom
Centrum Bovenkarspel
Centrum Heerhugowaard
Centrum Hoofddorp
Centrum Nieuw Vennep
Centrumwaard
Marlo Center
Marsdiepstraat
Plein 40-45
Reigersbos Amsterdam ZO
Woonboulevard Beverwijk
Bron: Kadaster 2020, bewerking Stec Groep

Voor winkeltransformatie op straat- of gebiedsniveau is goede samenwerking nodig met en tussen vastgoedeigenaren. Het verkleuren van deze gebieden komt enkel tot stand als er een brede vastgoedaanpak gehanteerd wordt. Bij sterke versnippering van eigendom betekent dit doorgaans een intensiever proces om te komen tot transformatie. De oorsprong en opzet van winkelgebieden (organisch of planmatig) bepaald in sterke mate in hoeverre er versnippering van eigendom is. In de Noord-Hollandse winkelgebieden is er sterke variatie in versnipperd eigendom, van enkele eigenaren tot wel 40 eigenaren per hectare in bijvoorbeeld centrum Medemblik.

Groot aandeel lokale eigenaren
Centrum Aalsmeer
Centrum Enkhuizen
Centrum Huizen
Centrum Uitgeest
Centrum Zandvoort
Centrumwaard
Europaplein Heemskerk
Marlo Center
Plein 40-45
Reigersbos Amsterdam ZO
Bron: Kadaster 2020, bewerking Stec Groep

Uit ervaring blijkt dat niet elke vastgoedeigenaar betrokkenheid toont om lokaal te werken aan transformatie en visieontwikkeling. Dit geldt in het bijzonder voor buitenlandse partijen en particuliere beleggers met verspreide vastgoedposities over het land. Gemiddeld genomen is te stellen dat lokale eigenaren meer betrokken zijn bij transformatie dan partijen elders in het land of het buitenland. In Noord-Hollandse winkelgebieden geldt dat ruim 45% van het commercieel- en winkelvastgoed lokaal eigendom is.

Particuliere eigenaren leeftijd 65+
Centrum Heiloo
Centrum Hoorn NH
Centrum Noord/Zuid-Scharwoude
Centrum Purmerend
Centrum Schagen
Centrum Uitgeest
Centrum Zandvoort
Wijkerbaan Beverwijk
Bron: Kadaster 2020, bewerking Stec Groep

Van het particulier commercieel- en winkelvastgoedbezit in Noord-Hollandse winkelgebieden is 20% van particuliere eigenaren in/tegen de pensioenleeftijd. De komende 15 jaar verdriedubbelt dit aandeel. Voor deze groep is waardebehoud en daarmee behoud van pensioen een belangrijk thema. In de context van dalende winkelvastgoedwaarden verwachten we dat deze groep bovengemiddeld actief winkelvastgoed aanbiedt op de markt waarmee investeringsmomentum ontstaat voor transformatie van leegstaand winkelvastgoed naar wonen.

Meeste plannen transformatie en verdichting
Centrum Beverwijk
Centrum Bussum
Centrum Haarlem
Centrum Heerhugowaard
Centrum Hoofddorp
Centrum Hoorn NH
Centrum Purmerend
Centrum Zaandam
Centrum Zandvoort
Woonboulevard Beverwijk
Bron: Monitor Plancapaciteit NH 2020

De mate waarin investeringsmomentum ontstaat voor transformatie wordt in hoge mate beïnvloed door aanwezige plannen voor transformatie van winkels naar wonen (in visie) en plancapaciteit voor wonen (in bestemmingsplannen). Daarbij hebben we ons gebaseerd op de monitor plancapaciteit woningbouw Noord-Holland. We constateren dat de plannen achterlopen op de aanwezige potentie. Met name in grotere centra komt planvorming tot stand. Voor vastgoedeigenaren is visie en toekomstperspectief in de vorm van mogelijkheden voor alternatieve invulling van panden sterk bepalend voor investeringsbeslissingen. Dit draagt bij aan koersbepalend en toekomstige zekerheid voor het vastgoed.

Sterke woningbouwbehoefte
Centrum Alkmaar
Centrum Haarlem
Centrum Hilversum
Centrum Hoofddorp
Centrum Hoorn
Centrum Nieuw Vennep
Centrum Zaandam
Makado Purmerend
Plein 40-45 Amsterdam
Reigersbos Amsterdam ZO
Bron: Provincie Noord-Holland, Funda, NVM, bewerking Stec Groep

De marktdruk in de woningmarkt is en blijft naar verwachting hoog in grote delen van Noord-Holland de komende periode. Dit maakt transformatie naar wonen een relatief veilige en robuuste investering op langere termijn. Dit wordt versterkt doordat het marktbeeld in alternatieve marktsegmenten zoals leisure en horeca uiterst onzeker is. In ieder geval op korte termijn. Een sterke kwantitatieve woningbouwbehoefte gecombineerd met stedelijkheid en daarmee mogelijkheden tot stapeling van woningen maakt transformatie naar woningen kansrijker dan locaties waar de marktdruk laag is.

Hoge kwaliteit woonmilieu
Centrum Bovenkarspel
Centrum Castricum
Centrum Haarlem
Centrum Heerhugowaard
Centrum Heiloo
Centrum Hoorn NH
Centrum Nieuw Vennep
Centrum Schoorl
Centrum Weesp
Centrum Wognum
Bron: Leefbarometer, bewerking Stec Groep

Verschillende woondoelgroepen zijn intrinsiek gemotiveerd om te wonen in centrumgebieden. Denk aan ouderen en gezinnen in kleinere steden en kernen tot young professionals en studenten in binnensteden. De aantrekkingskracht zit in de mogelijkheden te ontmoeten, nabijheid van werk en voorzieningen. De kwaliteit van het woonmilieu is medebepalend in hoeverre transformatie aantrekkelijk is. Soms zijn investeringen in de openbare ruimte noodzakelijk om de woonkwaliteit te verhogen en traditionele winkelstraten om te vormen tot woonomgeving. Voor de kwaliteit van het woonmilieu keken we naar de fysieke omgeving (onder andere groen en blauw), aanwezige voorzieningen en veiligheid.

4.3 Resultaten winkelgebieden

4.3.1 In welke gebieden heeft transformatie naar wonen de meeste prioriteit?

In de basis verwachten we dat er in vrijwel alle onderzochte winkelgebieden een kans en noodzaak is voor transformatie. Wonen kan een onderdeel zijn van dit vervangend programma, naast eventuele andere segmenten. Desondanks verwachten we dat transformatie in het ene winkelgebied op korte termijn kansrijker is dan in de ander. Dit is modelmatig inzichtelijk gemaakt op basis van objectieve indicatoren.

We combineren daarvoor alle onderzochte indicatoren in de 40 Noord-Hollandse winkelgebieden (zie bijlagerapport 'factsheets' voor volledige resultaten en indicatoren). De scoring van de winkelgebieden in deze prioritering is opgeknipt in twee onderdelen: (1) toekomstbestendigheid van de winkelfunctie en (2) transformatiepotentie naar wonen. Op beide onderdelen is een scoring van 0 tot 100% te behalen. De scoring op beide onderdelen is tegen elkaar afgezet in een kwadrant. Dit geeft een indicatie in hoeverre transformatie kansrijk is bekeken vanuit zowel de winkel- als woonfunctie. In de navolgende figuur en tabel zijn scores samengevat weergegeven.

Figuur 13: Hoofdscores winkelgebieden

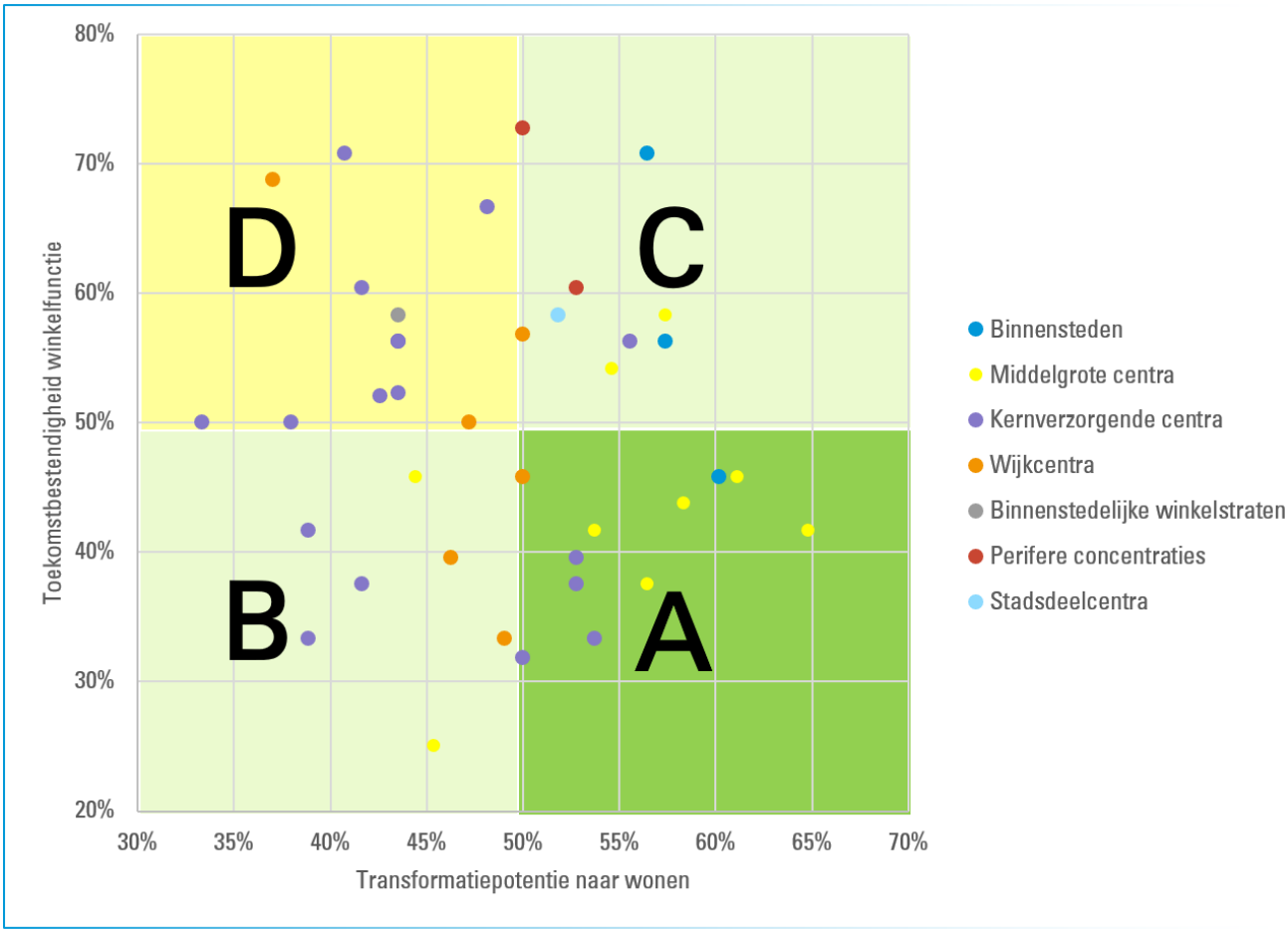

Bron: Stec Groep, 2020.

Tabel 2: Overzicht hoofdscores 40 winkelgebieden EER Transformatie Winkelgebieden

Winkelgebied	Toekomst-bestendigheid winkelfunctie	Transformatie-potentie	Winkelgebied	Toekomst-bestendigheid winkelfunctie	Transformatie-potentie
Centrum Aalsmeer	60%	42%	Centrum Schagen	46%	44%
Centrum Alkmaar	46%	60%	Centrum Schoorl	50%	33%
Centrum Anna Paulowna	42%	39%	Centrum Uitgeest	56%	44%

Centrum Beverwijk	42%	65%	Centrum Weesp	71%	41%
Centrum Bovenkarspel	38%	53%	Centrum Wervershoof	33%	39%
Centrum Bussum	42%	54%	Centrum Wognum	54%	38%
Centrum Castricum	56%	44%	Centrum Wormerveer	67%	48%
Centrum Enkhuizen	25%	45%	Centrum Zaandam	46%	61%
Centrum Haarlem	71%	56%	Centrum Zandvoort	56%	56%
Centrum Heerhugowaard	54%	53%	Centrumwaard Heerhugowaard	58%	52%
Centrum Heiloo	52%	43%	Cronjé Haarlem	58%	44%
Centrum Hilversum	56%	57%	Europaplein Heemskerk	33%	49%
Centrum Hoofddorp	58%	57%	Kennemerlaan Velsen	57%	50%
Centrum Hoorn NH	40%	56%	Makado Purmerend	50%	47%
Centrum Huizen	38%	42%	Marlo Center Beverwijk	73%	50%
Centrum IJmuiden	33%	54%	Marsdiepstraat Den Helder	40%	46%
Centrum Medemblik	52%	44%	Plein 40-45 Amsterdam	84%	48%
Centrum Nieuw Vennep	40%	53%	Reigersbos Amsterdam ZO	71%	37%
Centrum Noord/Zuid Scharwoude	32%	50%	Wijkerbaan Beverwijk	46%	50%
Centrum Purmerend	44%	58%	Woonboulevard Beverwijk	58%	53%

Bron: Stec Groep, 2020.

In figuur 13 zijn winkelgebieden ingedeeld in ABCD-gebieden. Deze indeling is gemaakt op basis van een grenswaarde van 50% score op onderdeel 'toekomstbestendigheid winkelfunctie' en 50% op het onderdeel 'transformatiepotentie naar wonen'. Uitgangspunten bij de ABCD-indeling zijn:

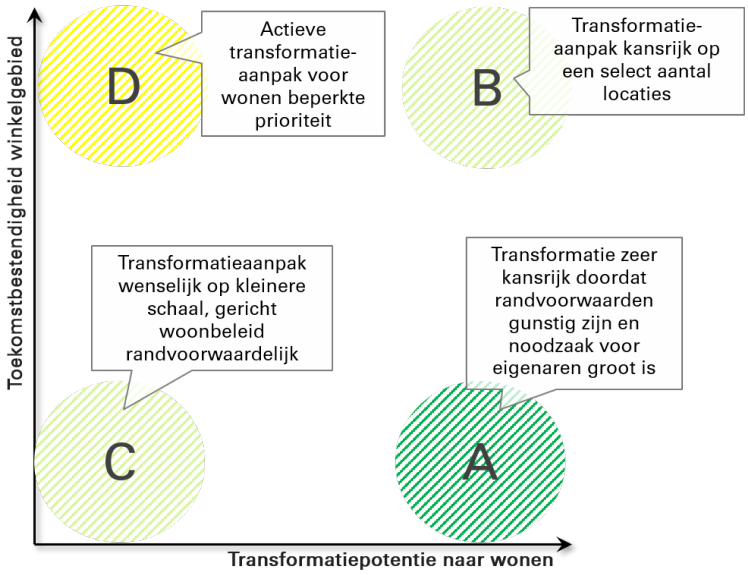

A. Winkelgebieden met een **lage toekomstbestendigheid** maar een **hoge transformatiepotentie** zijn zeer kansrijk voor transformatie van winkels naar wonen. De randvoorwaarden voor transformatie zijn veelal op orde en door (structurele) leegstand zijn eigenaren doorgaans bereid te participeren.
B. Winkelgebieden met een **hoge toekomstbestendigheid** en **hoge transformatiepotentie zijn** tevens kansrijk voor transformatie van winkels naar wonen. Transformatie zal zich in deze gebieden richten op een beperkt aantal locaties in perspectiefarme deelgebieden of bij incourant vastgoed. Transformatie is echter niet altijd financieel aantrekkelijk omdat bijvoorbeeld de vastgoedwaarden van de huidige commerciële functies (te) hoog zijn en/of de ruimtelijke inpassing van woningen extra investeringen vraag (bijvoorbeeld ruimte voor parkeren).
C. Winkelgebieden met een **lage toekomstbestendigheid** en een **lage transformatiepotentie.** Hoewel transformatie wenselijk kan zijn door (verwachte) leegstand en verloedering, is sterk woonbeleid met programmering gericht op het winkelgebied randvoorwaardelijk.
D. Winkelgebieden met een **hoge toekomstbestendigheid** maar een **lage transformatiepotentie** zijn beperkt aantrekkelijk voor transformatie van winkels naar wonen. Door het goed functioneren en door de marktdruk van commerciële functies heeft actieve transformatieaanpak voor wonen in deze centra beperkte prioriteit. Uitsluitend op enkele perspectiefarme locaties kan transformatie wenselijk zijn. Verder zal de aanpak vooral bestaan uit herontwikkeling van incourant vastgoed in de hoofdstructuur in de vorm van mixed-used.

Samengevat leidt dit tot de volgende indeling van winkelgebieden.

Tabel 3: Prioriteitenlijst transformatie Noord-Hollandse winkelgebieden

A-gebieden	B-gebieden	C-gebieden	D-gebieden
Centrum Alkmaar	Centrum Haarlem	Centrum Anna Paulowna	Centrum Aalsmeer
Centrum Beverwijk	Centrum Heerhugowaard	Centrum Enkhuizen	Centrum Castricum
Centrum Bovenkarspel	Centrum Hilversum	Centrum Huizen	Centrum Heiloo
Centrum Bussum	Centrum Hoofddorp	Centrum Schagen	Centrum Medemblik
Centrum Hoorn	Centrum Zandvoort	Centrum Wervershoof	Centrum Schoorl
Centrum IJmuiden	Centrumwaard	Europaplein Heemskerk	Centrum Uitgeest
Centrum Nieuw-Vennep	Kennemerlaan	Marsdiepstraat	Centrum Weesp
Centrum Noord/Zuid-Scharwoude	Marlo Center	Wijkerbaan	Centrum Wognum
Centrum Purmerend	Woonboulevard Beverwijk		Centrum Wormerveer
Centrum Zaandam			Cronjé Haarlem
			Makado Purmerend
			Plein 40-45 Amsterdam
			Reigersbos Amsterdam ZO

Bron: Stec Groep, 2020.

4.3.2 In welke gebieden zijn in potentie de meeste woningen te realiseren door winkeltransformatie?

In Noord-Hollandse binnensteden en middelgrote centra zijn de meeste woningen te realiseren door winkeltransformatie en een integrale aanpak. In deze steden en centra is de druk op de woningmarkt het grootst, zijn woonmilieus van hoge kwaliteit en zijn parameters rondom transformatie (huurprijzen, eigendom, investeringsmomentum) vaak gunstig. Ook diverse kernverzorgende centra in Noord-Holland zijn kansrijk voor transformatie. Onderling verschilt het toekomstperspectief voor winkels in deze gebieden echter sterk. Bovendien zijn op deze locaties de woningaantallen vaak lager door lagere stedelijkheid (minder stapeling) en kwalitatieve vraag naar andere woondoelgroepen. Wijkcentra en stadsdeelcentra lenen zich over het algemeen uitstekend voor combinaties van wonen en winkels. Met name bij verouderde wijkcentra speelt regelmatig een herontwikkelingsopgave waarbij op verdieping doorgaans sterke woonproducten te realiseren zijn. In stadsdeelcentra ligt de opgave grotendeels in sanering van een deel van het winkelgebied ten gunste van wonen plus het optoppen met woningbouw. Voor perifere concentraties geldt dat bij grootschalige leegstand gedeeltelijke transformatie kansrijk is, dit vergt echter een integrale en grootschalige herontwikkelingsaanpak. Vaak ontbreekt een woonmilieu in deze gebieden.

Onder de streep verwachten we dat van de onderzochte winkelgebieden in de centra Zaandam, Alkmaar en Hilversum potentieel de meeste woningen te realiseren zijn door winkeltransformatie. Het is een beleidsmatige keuze of daadwerkelijk ingezet wordt op een alternatief programma met wonen, of dat andere segmenten als meer wenselijk worden beschouwd. Ook in winkelgebieden buiten de onderzochte selectie is woningbouw kansrijk en lopen hier al trajecten voor. Voorbeelden zijn Haarlem Schalkwijk en Alkmaar Overstad.

Tabel 3: Winkelgebieden met grootste potentiële woningaantallen door winkeltransformatie[8]

	Winkelgebied	Transformatiepotentie
1.	Centrum Zaandam	700-800 woningen
2.	Centrum Alkmaar	650-750 woningen
3.	Centrum Hilversum	500-600 woningen
4.	Centrum Hoofddorp	300-400 woningen
5.	Centrum Purmerend	300-400 woningen
6.	Woonboulevard Beverwijk	250-500 woningen
7.	Centrum Hoorn	250-300 woningen
8.	Centrum Bussum	150-200 woningen
9.	Centrum Beverwijk	150-200 woningen
10.	Centrum Schagen	150-200 woningen

[8] Dit betreffen enkel winkelgebieden uit de selectie van 40 kansrijke winkelgebieden voor transformatie (zie ook hoofdstuk 4.1). Ook in andere winkelgebieden zoals binnenstad Amsterdam, Alkmaar Overstad, Amsterdam Zuidoost Arena Boulevard, Haarlem Schalkwijk en centrum Den Helder zijn grote(re) woningaantallen te realiseren door transformatie.

5 Advies en vervolg

Advies 1: Zet het traject 'wonen voor winkels' door

'Wonen voor winkels' kan grote bijdrage leveren aan woningbouwopgave in Noord-Holland...

De woningbouwopgave in Noord-Holland is groot en bovendien grotendeels binnenstedelijk. Winkelgebieden zijn uitstekende binnenstedelijke locaties om woningen te realiseren. Op basis van de huidige uitgangssituatie is het in potentie mogelijk om 9.000-10.000 woningen te realiseren in bestaand leegstaand winkelvastgoed in Noord-Holland. De verwachting is bovendien dat deze potentie toeneemt door verdere krimp in de detailhandel. Indicatief tot 27.000 woningen als gevolg van extra leegstand.

Het traject 'wonen voor winkels' levert een bijdrage in de woningbouwproductie en het versnellen van de realisatie van woningbouwplannen. Daarbij wordt gekeken naar de meest kansrijke plekken waar ook substantiële aantallen woningen gerealiseerd kunnen worden. Binnen deze eerste aanpak, van bijvoorbeeld vijf gebieden, is een deel van de 9.000 tot 10.000 woningen te realiseren. De eerste projecten geven inzicht in een slimme werkwijze en kunnen dienen als voorbeeld voor andere op handen zijnde projecten in de overige centra in Noord-Holland om daarmee de geschetste potentie te benutten.

...en versterkt binnensteden en (dorps)centra, voorzieningenniveau en leefbaarheid

'Wonen voor winkels' zorgt voor een betere marktspanning op de winkelmarkt, naast de bijdrage aan de woningbouwopgave. Binnen de winkelmarkt in Noord-Holland is sprake van een transitie. De coronacrisis versterkt deze transitie. Op termijn neemt de vraag naar winkelruimte in de centrale winkelgebieden in Noord-Holland af met minimaal 10-15%. Dit geldt niet alleen voor krimpregio's, maar ook voor stedelijke gebieden. Een deel van de transitie vindt plaats in de hoofdwinkelgebieden (centra). De aantrekkelijkheid – uitgedrukt in een levendige ontmoetingsplek en het 'hart' van een dorp of stad – van centra staat daardoor onder druk en daarmee de leefbaarheid en het voorzieningenniveau. Om te voorkomen dat 'gaten' ontstaan die deze aantrekkelijkheid verder uithollen, is het van belang om centrumgebieden te versterken en leegstand aan te pakken. Nieuw investeringsperspectief, onder andere door het verbreden van de functiemix in centra door wonen, zorgt ervoor dat het mes aan twee kanten snijdt. Enerzijds levert u een bijdrage aan de woningbouwopgave, anderzijds komen investeringen de leefbaarheid ten goede.

Aandachtspunten voor selectie van kansrijke projecten

In fase 1 van het traject 'wonen voor winkels' heeft Stec Groep 40 kansrijke winkelgebieden voor transformatie van deelgebieden geselecteerd op basis van diverse criteria. In deze 40 gebieden zijn analyses uitgevoerd en is Stec Groep gekomen tot een nadere indicatie van de kansen en opgaven per gebied. Fase 2 tot en met 4 van het traject 'wonen voor winkels' is het selecteren van de 15 meest kansrijke gebieden en deze daarna te trechteren naar vijf concrete projecten. Om te kunnen selecteren van 40 naar 15 is verdieping nodig, zowel inhoudelijk als procesmatig.

Figuur 14: Komen tot een selectie van kansrijke projecten

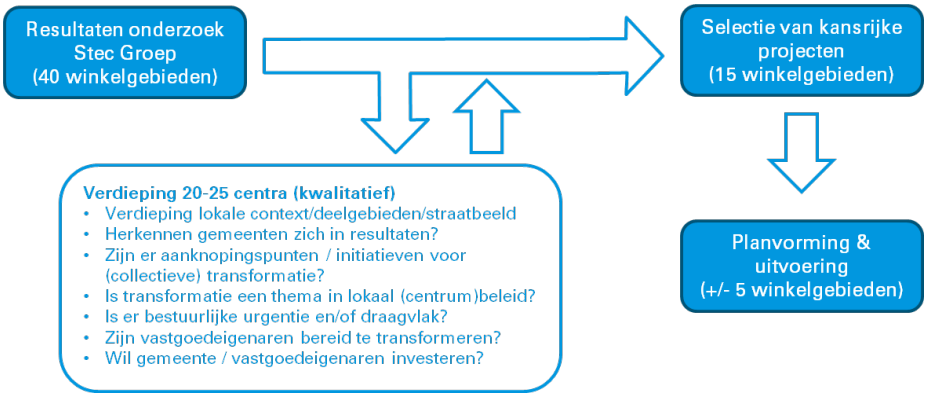

We signaleren aandachtspunten voor het vervolg.

1. Prioriteer projecten vooral op gemeenten en winkelgebieden waar de visie op het kernwinkelgebied en de transformatielocaties helder is. Een extra, kwalitatieve verdieping is nodig om centra hierop te beoordelen. Een gedragen toekomstbeeld onderschreven door eigenaren en ondernemers is cruciaal bij het slagen van projecten. Communiceer dit ook helder naar gemeenten. Dit stimuleert gemeenten een aanpak te formuleren op deze opgave voor die projecten die nu nog niet zo ver zijn.
2. Een selectie van kansrijke projecten vanuit de kwantitatieve analyse door Stec Groep doet geen recht aan 'zachte' factoren zoals urgentie bij gemeenten en eigenaren, samenwerking, lokaal beleid/visie en lopende investeringsplannen. Gemeenten zijn bijvoorbeeld mogelijk al in gesprek met initiatiefnemers voor transformatie. We adviseren deze 'zachte' factoren op te halen bij gemeenten. We adviseren daarbij de resultaten van 20 tot 25 centra uit dit onderzoek te verdiepen en te bespreken met de gemeenten. Wellicht lopen gemeenten tegen belemmeringen aan, zoals over parkeren, (rijks)monumenten, financieel, et cetera.
3. Ook is er in dit onderzoek geen verdieping gemaakt op deelgebieden binnen de centra. De daadwerkelijke haalbaarheid van transformatieprojecten en de massa die gemaakt kan worden is hiervan mede afhankelijk. Deelgebieden die bij uitstek geschikt zijn voor transformatie lenen zich bijvoorbeeld voor een grootschalige straataanpak, zoals al eerder is toegepast in de Noorderboulevard in Rotterdam. Verdieping is mogelijk door bijvoorbeeld in kansrijke deelgebieden een aanvullende analyse te maken van de pand- en eigenaarskenmerken en hieruit het laaghangend fruit te signaleren.
4. Procesmatig stellen we voor om de kwalitatieve verdieping op te pakken met experts binnen diverse beleidsafdelingen van de provincie (wonen, economie, ruimtelijke ordening) en bovendien gebruik te maken van expertise van derden. U werkt nu al samen met Kadaster, Stad&Co en Locatus. Op basis van de data-analyses stellen we voor om de resultaten per centrum te bespreken en via kaartbeelden en gesprekken met de gemeenten meer duidelijkheid te verschaffen over kansen per deelgebied. Wellicht kan het centrumgebied ook opgerekt worden met omliggende, aangesloten winkelgebieden (die nu niet zijn meegenomen in het onderzoek[9]). De informatie kan met behulp van de gezamenlijke expertise en verdieping boven tafel komen, eventueel aangevuld met een gesprek met de ambtenaar van de betreffende gemeente.

Naast de 40 gebieden die in dit traject – na eerste selectie – nader zijn onderzocht, zullen zich ook kansen voor transformatie van winkels naar woningen voordoen in andere winkelgebieden in Noord-Holland. Dat een gebied nu niet is meegenomen in de analyse betekent niet dat er geen kansen zijn voor transformatie. Bovendien is de huidige analyse een momentopname. De status en toekomstpotentie van winkelgebieden kan wijzigen, bijvoorbeeld als gevolg van aanbodontwikkelingen elders of door bedrijfseconomische beslissingen van (groot)winkelbedrijven. De lijst van centra met een grote potentie voor transformatie van winkels naar wonen kan dus in de tijd veranderen. We adviseren dit nauwkeurig te monitoren en regelmatig te actualiseren.

Advies 2: Voer een langjarige aanpak met structurele regie op dit thema

Transformatie van winkels vraagt om langjarige aanpak..

'Wonen voor winkels' levert – naast overige gebiedsgerichte aanpak, zoals inbreidingslocaties en wonen boven winkels – een bijdrage aan versnelling van de woningbouwopgave in centra (en binnenstedelijk). De aanpak 'wonen voor winkels' is gericht op het toewerken naar een vijftal concrete projecten. Om de in het voorgaande advies genoemde aantallen te realiseren is een langjarige aanpak noodzakelijk. Processen om te komen tot transformatie duren vaak lang en diverse hobbels moeten overwonnen worden.

[9] Omwille van de beschikbaarheid van data hebben we in dit onderzoek hoofdzakelijk winkelgebieden beoordeeld die door Locatus worden onderscheiden. In de praktijk lopen in diverse Noord-Hollandse centra verschillende winkelgebieden in elkaar over. Ter illustratie schetsen we de situatie in centrum Bussum. Direct aangrenzend zijn de winkelgebieden Huizerweg, Laarderweg, Spiegelstraat en Stationsweg-Vlietlaan gelegen. Juist in deze gebieden kan de potentie van transformatie ook aanwezig zijn.

Uit ervaring weten we dat bij transformatie een aantal fasen worden doorlopen. In de meeste gevallen moet een vastgoedeigenaar een proces doorlopen om te komen tot een investering. De overheid (en ondernemers) kunnen daarbij helpen. In eerste instantie signaleren we een sterke **ontkenning** van een 'probleem'. Pandeigenaren houden vast aan de bestaande structuren en proberen winkelpanden te verhuren tegen een marktconforme prijs. In veel gevallen – en zeker op perspectiefarme plekken in de centra – leidt dit niet tot resultaat. Vaak zijn meerdere gesprekken nodig om **bewustwording** te creëren dat detailhandel wellicht niet meer tot de opties behoort. Door in deze fase te werken aan perspectief (andere kansrijke functie voor de bewuste plek) ontstaat een zekere vorm van **aanvaarding** bij de vastgoedeigenaar. De hoge huren van weleer zijn wellicht niet meer haalbaar, maar met een investering en invulling met een andere functie (bijvoorbeeld wonen) valt ook op termijn een goede boterham te verdienen. Hiervoor is mogelijk een afwaardering van vastgoed noodzakelijk. Voor iedere vastgoedeigenaar is dit een ander moment. Met een schone lei kan ook worden toegewerkt naar de nieuwe **ontwikkeling**. Door te 'rekenen en tekenen' ontstaat een beeld van de mogelijkheden voor plekken en/of gebieden. Afhankelijk van de uitkomst kan worden gewerkt aan **toepassing** van de plannen en **realisatie** ervan.

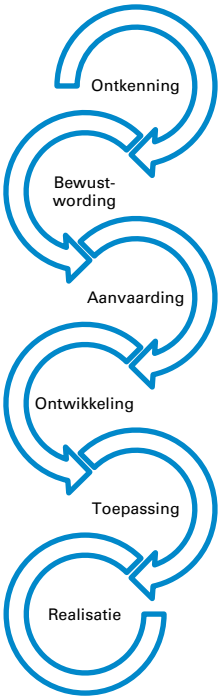

Lokale overheden kunnen bijdragen in het doorlopen van de fasen door actief mee te denken. Ze kunnen het beleid inrichten op compacte centra, een alternatief programma beleidsmatig verankeren, gebieden aanwijzen waar transformatie gewenst is en capaciteit en (beperkt) middelen beschikbaar stellen voor ondersteuning van aanvragen en concrete projecten. In advies 7 gaan we nader op in op de rol die gemeenten kunnen hebben bij transformatie.

....waarbij de rol van de provincie Noord-Holland onmisbaar is

Bovenstaand schema toont aan dat transformatie vaak niet van vandaag op morgen gerealiseerd kan worden. Uit onderzoek van Stec Groep (2020) blijkt bovendien dat transformatieprojecten te beperkt van de grond komen (slecht in een kwart van de gemeenten) en gemeenten knelpunten ervaren. Stimulering en sturing vanuit de provincie is noodzakelijk en vragen om een langjarige aanpak. Redenen hiervoor zijn:

- De problematiek van leegstand en een verminderd draagvlak voor detailhandel in centra is een proces dat de komende jaren (sterker) zichtbaar zal worden. Nieuwe projecten en kansen voor transformatie zullen zich voor gaan doen. De provincie Noord-Holland heeft zich tot doel gesteld te werken aan compacte en toekomstbestendige winkelgebieden. Hier past ook het ondersteunen en initiateren van transformatie van minder toekomstbestendige plekken bij.
- Bewustwordingsprocessen bij zowel eigenaren als gemeentebesturen vragen om tijd. Nog niet iedereen in Noord-Holland is zover. Aan transformatie gaat visie en gesprekken vooraf. Een belangrijke rol voor de provincie is gelegen in het creëren van bewustwording en de overdracht van kennis en kunde.
- Onderhandelingen tussen gemeente en vastgoedeigenaren (en/of tussen vastgoedeigenaar en ondernemers) vragen om tijd om elkaars belangen te verkennen en om te werken aan een optimale uitkomst. De provincie kan hierbij een bemiddelende of neutrale rol vertolken, of juist projecten en initiatieven aanjagen.
- Om te komen tot realisatie is een proces nodig waarbij plannen ontwikkeld worden. Om dit zorgvuldig te doen is minimaal een half jaar tot een jaar nodig. Dit vraagt om meerjarig commitment op de aanpak door de provincie Noord-Holland.

Positieve baten van gerichte inzet zijn hoger dan maatschappelijke kosten

Inzet op aanpakken van leegstand en transformatie heeft positieve impact op centrumgebieden. Het zet in op behoud en versterken van de werkgelegenheidsfunctie van centra, de sociale functie van centrumgebieden (plek voor ontmoeting, functie voor ouderen, vermaak en recreatie) en de bijdrage van

centra aan de leefbaarheid van dorpen en kernen (en daarmee de aantrekkelijkheid van kleinere dorpen in Noord-Holland).

Niet inzetten op transformatie leidt tot toenemende leegstand, mogelijk verloedering en met als gevolg waardedaling. In de (nabije) toekomst verwachten we een krimp van detailhandel in centra die kan oplopen tot wel 10 tot 15%. Hierin wijkt Noord-Holland niet af van andere regio's in Nederland. De terugloop in andere regio's is eerder zichtbaar geworden. In Noord-Holland is een kentering sinds 2019 zichtbaar. De toenemende leegstand heeft financiële consequenties. Zo leidt deze tot een forse waardedaling van het winkelvastgoed. Een waardedaling van 20 tot 25% is reëel door afnemende bezettingsgraden, lagere huren en hogere investerings-/financieringsrisico's. Bovendien kan door waardedaling een negatieve spiraal ontstaan doordat investeringen uitblijven en/of er door grootwinkelbedrijven andere locatiestrategieën worden aangehangen.

De urgentie van een structurele aanpak op het thema transformatie is daarmee evident. De ongewenste neveneffecten van leegstand in centra in Noord-Holland zijn zo groot, dat ingrijpen beter is dan niks doen.

Advies 3: Werk structureel aan de randvoorwaarden voor transformatie van winkels

Ondersteun bij beleid en visie op transformatie en toekomstbestendige winkelgebieden

Om een transformatie-aanpak in Noord-Holland te laten slagen dient structureel gewerkt te worden aan de randvoorwaarden voor transformatie. Dit ligt enerzijds in bewustwording en erkenning voor dit thema bij vastgoedeigenaren, ondernemers en (bestuurders van) gemeenten. Anderzijds betekent dit structureel beleid gericht op het versterken van toekomstbestendige centra, het saneren van plancapaciteit van minder perspectiefrijke plekken, het afbakenen van kernwinkelgebieden, het benoemen van plekken waar transformatie wenselijk is, het woonbeleid richten op verdichting en prioritering in stedelijke centra, et cetera. Het gaat hier in eerste instantie om regionaal en lokaal beleid. Ook de provincie Noord-Holland kan haar rol pakken. Bijvoorbeeld door deze aspecten randvoorwaardelijk te maken bij het toekennen van subsidie voor individuele visies en projecten, en door monitoring en kennisdeling. Met de verplichting tot regionale detailhandelsvisies, de Monitor Detailhandel en diverse kennisbijeenkomsten werkt de provincie Noord-Holland aan een toekomstbestendige winkelvoorraad en vitale centra. Nog meer inzet op de bewustwording en inhoud van de lokale visies voor detailhandel en centra met een duidelijke koppeling met de woningbouwopgave zijn hierbij nog te verbeteren.

Inspiratie voor een meer sturende aanpak is provincie Zuid-Holland. Zij stuurt aan op versterking van vooraf benoemde kwetsbare gebieden. Hierbij de aantekening dat adaptief en flexibel sturen aanvullend aan te bevelen is. Immers, de ontwikkelingen in de detailhandel gaan snel en hebben weerslag op lijstjes die opgesteld worden.

….en blijf ondersteunen bij planvorming en uitvoering

Om een proces van transformatie in goede banen te leiden is gespecialiseerde kennis nodig, die vaak ontbreekt bij (met name kleinere) gemeenten. De provincie kan hierin bijdragen door het kennisniveau te ondersteunen, met name in de initiatieffase van transformatie. Indien de initiatieffase is doorlopen en er met initiatiefnemers afspraken zijn vastgelegd over het vervolgproces, kunnen de gemeenten een project in het leven roepen voor begeleiding van het particulier initiatief. In advies 5 geven we een overzicht van de mogelijke instrumenten die de provincie Noord-Holland kan inzetten binnen de transformatie-aanpak.

Advies 4: Prioriteer projecten ook op maatschappelijke meerwaarde

Verleidelijk om naar woningbouwaantallen te kijken…..

In de Noord-Hollandse (grote) steden kan door middel van transformatie van winkels naar woningen een sterke bijdrage geleverd worden aan de woningbouwopgave en -behoefte. In veel hoofdwinkelgebieden van Noord-Hollandse steden is zowel de leegstand als de marktdruk vanuit wonen hoog. Voor marktpartijen is transformatie hierdoor aantrekkelijk. Door sterke stedelijkheid op deze plekken is bovendien vaker hogere bebouwing mogelijk. Er zijn hier – op basis van indicatieve berekeningen – enkele

honderden woningen per centrum te realiseren. We zien dat op verschillende plekken in de (grote) steden grootschalig winkelvastgoed wordt omgezet naar woningen. Onder andere in Hoofddorp, Haarlem en Alkmaar zijn diverse transformatieprojecten gerealiseerd, dan wel in voorbereiding (zoals diverse V&D-panden, Schalkwijk Haarlem, Overstad Alkmaar). Kortom: in grote centra zijn grote aantallen te realiseren.

….maar ook kleinere transformaties kunnen groot maatschappelijk effect hebben

Echter, de maatschappelijke negatieve impact van leegstand en teruglopend winkelaanbod is vaak groter in kernen en dorpen dan de binnensteden. Behoud van leefbaarheid en voorzieningenniveau zijn hier wezenlijke thema's. Een groot deel van de transitie en krimp in de winkelmarkt komt voor rekening van de middelgrote en kleine centra in Noord-Holland. Gelet op het teruglopend draagvlak in deze gebieden en centra kan een boost in de transformatie van winkels naar wonen een groot maatschappelijk effect sorteren. Door het compact houden en maken van centra blijven ook deze gebieden toekomstbestendig (want minder leegstand) en wordt ingezet op behoud van voorzieningen en leefbaarheid. We adviseren kortom ook naar kleinere winkelgebieden en -kernen te kijken bij invulling van concrete projecten.

Aantrekkelijke middelgrote en kleine centra in Noord-Holland zijn bijvoorbeeld gebieden met een hoge woonpotentie (veel woningmarktdruk) en een lagere toekomstpotentie van delen van het centrumgebied, zoals in Enkhuizen, Noord/Zuid Scharwoude en Bussum. Ook projecten in gebieden met een lage toekomstpotentie voor deelgebieden, maar met een beperkte woonpotentie kunnen een grote maatschappelijke meerwaarde hebben. We denken aan transformatieprojecten in minder toekomstbestendige delen van centra in Anna Paulowna, Castricum, Heiloo, Schagen en Wervershoof.

REKENVOORBEELD IMPULS BESTEDINGEN DOOR WONINGBOUW

Via een versimpeld rekenvoorbeeld geven we inzicht in de bestedingsimpuls van transformatie van winkels en de realisatie van woningen. Heel direct zorgt de transformatie voor het uit de markt nemen van minder courante winkelmeters. Voor de realisatie van circa 50 woningen (100 nieuwe inwoners nabij het centrumgebied) geldt dat circa 1.000 m² aan winkelvloeroppervlak uit de markt gehaald wordt. Dit heeft direct effect op het verlagen van de leegstand in/nabij winkelgebieden.

De aanname is dat de nieuwe inwoners een groot deel van de boodschappen doen in het nabijgelegen centrum. Voor niet-dagelijkse producten is de potentiële bestedingsimpuls lager, omdat bij recreatief winkelen vaak grotere plaatsen worden overwogen/bezocht. Het toevoegen van 50 woningen in dit voorbeeld leidt tot een directe jaarlijkse bestedingsimpuls oplopend tot een kwart miljoen voor dagelijkse winkels en tot een ton bij niet-dagelijkse winkels. Een en ander is afhankelijk van de kooporiëntatie van de nieuwe inwoners en herkomst van deze inwoners.

Hoe kansrijke projecten te selecteren?

De vraag is hoe u kansrijke projecten selecteert. In hoofdstuk 4 hebben we een overzicht gegeven van de resultaten uit dit (eerste) onderzoek. We hebben op basis van onze systematiek gekozen voor een ABCD-prioriteitenlijst voor transformatie. Verder adviseren we (advies 1) om 20 tot 25 plekken uit deze lijst verder te verdiepen. De criteria voor deze verdieping hebben we weergegeven in figuur 14. Van belang zijn in ieder geval (bestuurlijke) urgentie, concrete plannen, samenwerking, collectiviteit en financiering. Op basis van deze aanvullende analyse is het mogelijk om 15 projecten te selecteren en deze vervolgens te trechteren naar vijf concrete projecten waar ook in geïnvesteerd kan worden. Deze lijst is wat ons betreft dynamisch. Via dit eerste traject doet u veel leerervaringen op, die een vervolgaanpak stimuleren. (Twee)jaarlijks kunt u op een soortgelijke wijze weer projecten signaleren, mochten deze niet door gemeenten aan u worden voorgedragen.

Advies 5: Kies voor een viersporenstrategie voor maximaal resultaat

Om (langjarige) transformatie te stimuleren adviseren we u als provincie Noord-Holland op basis van vier sporen te werken, namelijk een visie/beleid-spoor (1), een planologisch spoor (2), een fysiek spoor (3) en een kennis-spoor (4).

Spoor 1: Visie op transformatie en beleid ten aanzien van toekomstbestendige winkelgebieden

Binnen dit spoor kan de provincie bijdragen aan het tot stand komen van beleid en visie op winkelgebieden en centra. In feite is beleid gericht op compacte centra een randvoorwaarde om te komen tot transformatie en het stimuleren van toekomstbestendige winkelgebieden in Noord-Holland (zie ook advies 3). In de huidige praktijk vraagt de provincie Noord-Holland via de Provinciale Omgevingsverordening aan de regio's om regionaal beleid/visie op gebied van detailhandel en regionale afspraken voor woningbouwprogrammering. Ook zijn diverse monitors opgezet om ontwikkelingen actief te delen. Hiermee stimuleert de provincie een gezonde winkelstructuur en woningmarkt.

Een actievere sturing op compacte kernwinkelgebieden en aanwijzen van transformatielocaties ontbreekt vooralsnog in Noord-Holland. Enkele gemeenten pakken dit zelf op, maar er is geen directe sturing vanuit de provincie op dit vlak. In Zuid-Holland stuurt de provincie vanuit het Actieplan Detailhandel gericht op het versterken van enkele centrumgebieden die aandacht nodig hebben. De provincie Zuid-Holland stuurt gericht met subsidies op deze gebieden. Provincie Overijssel kent het programma 'Stadsbeweging', waarbinnen een brede centrumaanpak (en financiering) is geformuleerd voor de grootste centra in de provincie.

In de basis is een concrete visie op (de afbakening van) het kernwinkelgebied en de transformatielocaties (en een ruimtelijke vertaling in bestemmings- en omgevingsplannen) een cruciale randvoorwaarde bij het traject 'wonen voor winkels'. A priori is beleid op de winkelstructuur en visie op plekken een verantwoordelijkheid van de Noord-Hollandse gemeenten. De provincie kan hierin echter wel sturen, door bijvoorbeeld actiever te vragen om lokaal beleid dat rekening houdt met deze uitgangspunten. In het verlengde hiervan kan gedacht worden aan het ondersteunen van gemeenten om te komen tot een transformatievisie en de prioritering van de woningbouwopgave in centra. Ondersteuning kan bijvoorbeeld door subsidiëring van haalbaarheidsonderzoeken en businesscases. De bestaande/huidige subsidieregeling toekomstbestendige winkelgebieden biedt gemeenten nu al de mogelijkheid om onderzoeken te doen die bijdragen aan toekomstbestendige winkelgebieden (op basis van cofinanciering). We adviseren deze regeling in stand te houden en verder onder de aandacht te brengen bij gemeenten (of gemeenten aan te sporen hier gebruik van te maken) en specifieker in te richten op transformatie. In voorgaande jaren (pre-corona) is goed gebruik gemaakt van de subsidieregelingen.

Een ander aandachtspunt is de (bestuurlijke) urgentie voor het thema transformatie van winkels. We zien dat deze urgentie bij bestuurders en politiek nog maar beperkt aanwezig is. Vanuit de provincie Noord-Holland kan gewerkt worden aan deze bestuurlijke urgentie. Hier ligt een taak voor zowel de Gedeputeerde als voor de ambtelijk vertegenwoordigers van de provincie om de urgentie zo hoog mogelijk te krijgen. Kennis en ervaringen uit andere provincies kunnen hierbij helpen (bijvoorbeeld in IPO-overleg).

Dit betekent bijvoorbeeld ook transformatie als een terugkerend thema in G40 en/of VNG-overleggen. Bij lokale en/of regionale werkoverleggen kan dit ook telkens aangekaart worden.

Spoor 2: Planologische kaders op orde

Het planologische spoor zijn de kaders die de provincie Noord-Holland meegeeft aan gemeenten zodat deze in positie worden gebracht om transformatie aan te jagen. Binnen de Provinciale Omgevingsverordening kunnen deze kaders tot uiting worden gebracht door :

- De inhoudelijke eisen die de provincie stelt aan de regionale detailhandelsvisies.
- Het opzetten van een monitor om onbenutte plancapaciteit in beeld te brengen. Dit maakt inzichtelijk voor gemeenten waar zij aan de slag kunnen met het creëren van voorzienbaarheid[10] en het uiteindelijk schrappen van overtollige winkelmeters zonder dat hier planschadeclaims tegenover staan. De verdieping op basis van de bestaande monitoring van de planvoorraad is dat input niet enkel afkomstig is van enquêtering bij gemeenten, maar bestaat uit feitelijk onderzoek in de bestemmingsplannen in Noord-Holland. Onbenutte en verborgen plancapaciteit kan de gewenste winkelstructuur en centrumaanpak ondermijnen. Vandaar dat het wenselijk is om risicovolle plekken in de bestaande bestemmingsplannen te onderzoeken. Op die manier kunnen ook verborgen woonbestemmingen aan de randen van centra (en dus laaghangend fruit voor transformatie) zichtbaar worden. In Parkstad Limburg zijn hier afgelopen jaar stappen op gezet. Bovendien heeft de Retailagenda ook een stappenplan opgezet hoe plancapaciteit in beeld te brengen.[11]
- Het stimuleren van woningbouw in winkelgebieden. Momenteel wordt via het Strategie programma OV-knooppunten woningbouwprogrammering bij OV-knooppunten gestimuleerd. Daarnaast wordt vanuit het Uitvoeringsprogramma binnenstedelijk bouwen & versnellen woningbouw ingezet op versnelling van de binnenstedelijke woningbouw. Aangezien niet elk centrum/winkelgebied beschikt over een OV-knooppunt, biedt de versnellingsaanpak vooral kansen voor subsidies voor woningbouw door transformatie van winkels en/of leegstaand vastgoed. Ook stads- en dorpscentra zonder groot OV-knooppunt lenen zich immers goed voor transformatie en woningbouw. Met name vanuit de maatschappelijke meerwaarde en inspelen op kwalitatieve woonvoorkeuren – en niet zo zeer vanuit het realiseren van een grote woningbouwopgave – is dit aantrekkelijk.

Een mogelijke verruiming van de bestaande kruimelregeling maakt het mogelijk om panden te slopen en nieuw te bouwen zonder dat daarvoor een uitgebreide planologische procedure voor doorlopen hoeft te worden. Tot op heden is de kruimelregeling alleen toepasbaar bij projecten waarbij de 'buitenkant' van het gebouw niet wijzigt. Dit kan gunstig zijn voor de realisatie van woningen op plekken waar overaanbod dreigt. Immers, de Ladder kan op die plekken zorgen voor onzekerheid omtrent de haalbaarheid van plannen en leiden tot vertraging in de planprocedure. Door dergelijke (nieuwe) kansen ook te bespreken met marktpartijen kan een versnelling worden gerealiseerd.

Spoor 3: Fysiek

De uitvoering van de transformatie ('schop in de grond') is hoofdzakelijk in handen van private marktpartijen. In het proces om te komen tot fysieke ingrepen kan gedacht worden aan een stimulerende, investerende en informerende rol van de provincie. We denken aan:

- Een project is pas een project als het een projectleider heeft die ook budget heeft om de casus verder te brengen. We stellen voor om een subsidieregeling in het leven te roepen om (haalbaarheids)onderzoeken naar transformatie van wonen aan te jagen. Het gaat om plannen voor concrete ingrepen, bijvoorbeeld het opstellen van een stedenbouwkundig plan, projectleiderscapaciteit, het inzetten van financiële instrumenten en stedelijke herverkaveling. Bij voorkeur wordt de subsidieregeling zo toegepast dat vooral projecten met meerdere panden (straten of

[10] Voorzienbaarheid is dé manier om passieve risico-aanvaarding te kunnen realiseren. Dit zorgt ervoor dat het voor de initiatiefnemer (eigenaar van ontwikkelrechten) niet of beperkt mogelijk is om planschade te verhalen op de gemeente bij schrappen van onbenutte plancapaciteit. Gemeenten moeten het voornemen tot 'wegbestemmen' beleidsmatig en publiekrechtelijk verankeren om zo maximale voorzienbaarheid te creëren. In een omgevingsvisie, detailhandelsvisie, centrumvisie of economische visie kan worden vastgelegd welke gebieden niet meer tot het kernwinkelgebied behoren en op termijn de functie detailhandel verliezen (mits er sprake is van een dubbelbestemming).

[11] Zie hiervoor: https://retailland.nl/handreiking-saneren-plancapaciteit/

deelgebieden) kans maken gehonoreerd te worden. In feite gaat het hier om een verruiming van de bestaande/huidige subsidieregeling toekomstbestendige winkelgebieden die dan ingezet wordt om ook de concrete schop in de grond te co-financieren. Mogelijk bieden ook andere provinciale (of landelijke) regelingen aanknopingspunten. We denken vooralsnog aan de Uitvoeringsregeling Versnelling Woningbouw of het Knelpuntenbudget om financiële hobbels of knelpunten in de personele uitvoering op te lossen. Specifiek voor stedelijke herverkaveling kan een pilotregeling – eventueel samen met het Rijk – worden opgezet om meer kennis op te doen rondom dit thema en daadwerkelijk projecten verder te brengen.

- Investeringen aanjagen of doen om een vliegwiel te realiseren, projecten over een dood punt heen te trekken of een 'onrendabele top' te bekostigen. Dit kan bijvoorbeeld door een (leegstaand) beeldbepalend pand (bijvoorbeeld een monument) aan te pakken en daarmee nieuw élan te geven aan het (deel)gebied. De Gelderse aanpak SteenGoed Benutten is een mooi voorbeeld van een provinciale aanpak van binnenstedelijke transformatie en leegstandbestrijding. Overigens hierbij de kanttekening dat bij transformatie naar wonen ook een andere kwaliteit van het gebied gevraagd wordt, bijvoorbeeld op gebied van verblijfskwaliteit, groen, openbare ruimte en parkeren. Dit werkt vaak kostenverhogend bij een businesscase voor transformatie.

Verder kan de provincie een rol spelen in het fysieke spoor door partijen bij elkaar te brengen en het faciliteren van ontwikkelingen. We denken aan:

- Het smeden van coalities in centra. Door overheid en markt met elkaar te verenigen kan initiatief ontstaan. Hierbij definiëren we beide partijen breed. We denken aan zowel gemeente, woningcorporaties, particuliere & institutionele beleggers, ontwikkelaars en ondernemers. Door partijen met elkaar te verbinden ontstaan mogelijk nieuwe haalbare projecten. Een mooi voorbeeld in dit verband is de transformatie van een winkelstraat in de gemeente Landgraaf (Limburg), waar met behulp van de woningcorporatie en de eigenaar van het winkelvastgoed een plan is opgezet om een aanloopstraat grotendeels te transformeren naar een woonstraat en de winkels te concentreren in het (deels) overdekte winkelcentrum. Door deze partijen samen te brengen is een haalbare businesscase ontstaan.
- Het uitschrijven van een 'challenge' voor transformatie. In dit idee kunnen consortia (denk divers, zodat ook bijvoorbeeld kunstenaars, studenten of architecten zich inschrijven) voor een willekeurig centrumgebied een plan opstellen binnen een vooraf bepaalde periode. Ter ondersteuning worden eventuele financiële hobbels om te komen tot een plan gesubsidieerd. De projecten worden begeleid en uiteindelijk wordt een winnaar gekozen (prijsuitreiking en juryvoorzitter is de Gedeputeerde) en dit plan wordt verder uitgewerkt met inzet van het gewonnen prijzengeld. Een dergelijk traject levert in elk geval nieuwe ideeën op, er kunnen lessen uit getrokken worden en er wordt minimaal n idee verder uitgewerkt. Provincie Utrecht heeft de afgelopen periode met succes een dergelijke challenge (voor realisatie van middeldure huurwoningen) uitgevoerd.[12]
- Het opzetten van een platform – via de provinciale website of gehost door de provincie – waarin 'vraag en aanbod' elkaar kunnen vinden. Eigenlijk een soort speeddatemiddag waarbij wethouders van Noord-Hollandse gemeenten kennis kunnen maken met particuliere of institutionele beleggers en ontwikkelaars die interesse hebben in transformatie van winkels naar woningen. Ook kunnen concrete cases of plekken worden besproken. In Gelderland hebben provincie, gemeenten en investeerders een dergelijke online kennismaking gehouden. Hierbij konden gemeenten kennismaken met potentiële investeerders in een carrousel. Meerdere marktpartijen konden zichzelf voorstellen en in gesprek gaan met wethouders. Na afloop was er de mogelijkheid om verder te praten en een (fysieke) afspraak te maken.

Spoor 4: Kennis

We signaleren dat een deel van de gemeenten niet de kennis en/of (ambtelijke) capaciteit in huis hebben om de transformatieopgave vorm te geven. U kunt als provincie hier een rol in spelen, zoals u dat ook gedaan heeft in de eerste fase van dit traject. We zien aan aantal potentiële richtingen:

[12] Zie bijvoorbeeld: https://www.provincie-utrecht.nl/actueel/nieuws/doorstroming-dankzij-challenge-middenhuur

- Het opzetten van een expertteam voor transformatie. Dit team, met daarin verschillende specialisten, is voor gemeenten op afroep beschikbaar om een proces van transformatie te begeleiden. Aandachtspunt is dan wel dat de adviseur onafhankelijk kan adviseren en kennis en kunde heeft van transformatie, en specifiek vastgoed- en marktkennis. Een expertteam kan hierbij uitkomst bieden en op basis van ervaring projecten naar een volgend niveau tillen. In de Uitvoeringsregeling Versnelling Woningbouw in Noord-Holland-Noord bestaat nu al de mogelijkheid om bijvoorbeeld tijdelijk een projectleider in te schakelen (ambtelijke capaciteit) om een project te versnellen (onder 50% cofinanciering). Mogelijk biedt deze regeling ook een haakje voor projecten gericht op transformatie van winkels naar woningen en het inschakelen van een expertteam.
- Doorzetten masterclasses 'winkels naar wonen', bijvoorbeeld door ervaringen van gemeenten te delen en succesvoorbeelden te bespreken.
- Een verdiepende aanpak ontwikkelen op straat- en deelgebiedsniveau (fase 2 t/m 4 van het traject 'wonen voor winkels') kan leiden tot inzichten voor selectie van kansrijke projecten en/of verdieping.
- Jaarlijkse monitoring voortgang op dit thema (zie ook navolgend advies).
- Introductie van een toolbox voor gemeenten met daar in eens stappenplan voor transformatiebeleid, checklist en beschikbare instrumenten.
- Er is nog veel onduidelijk over het verdienmodel van partijen die betrokken zijn bij transformatie. Hierdoor ontstaat onbegrip en frictie. Meer inzicht in het verdienmodel bij transformatie helpt bij het optimaliseren van het (onderhandelings)resultaat. De provincie Noord-Holland kan hierin ondersteunen door het opzetten van een rekenmodel. Hierin kunnen financiële parameters die gehanteerd worden geduid worden. Ook kan meer inzicht gegeven worden aan hoe te onderhandelen met marktpartijen. Hierbij kunnen best practices gebruikt worden.

Advies 6: Monitor de voortgang jaarlijks en deel kennis actief

Meten is weten

De ambities en opgave voor de Noord-Hollandse centra zijn fors. Het is daarom belangrijk om de vinger aan de pols te houden. Monitor de progressie en of er goed wordt samengewerkt tussen de overheidslagen en tussen de verschillende stakeholders in de centra. Monitoring kan bijvoorbeeld onderdeel zijn van de bestaande Monitor Detailhandel in de vorm van een overzicht van projecten en woningaantallen, plancapaciteit en de uitkomsten van de EER Transformatie Winkelgebieden. Door nog nadrukkelijker en specifieker te monitoren kunt u de voortgang van uw aanpak zichtbaar maken bij bestuurders en politiek.

Stimuleer kennisdeling

Leren van elkaar, weten wat wel werkt en wat niet, bereid zijn doelen aan te passen en bereid zijn andere instrumenten in te zetten zijn belangrijke onderdelen van een succesvolle aanpak. Stimuleer kennisdelen tussen provincie, gemeenten en centrummanagement/VvE's en kijk bovendien of dit multidisciplinair kan (dus ook aanhaken van collega's wonen en financiën). Omdat er steeds meer goede voorbeelden en cases beschikbaar komen kunnen zij van elkaar leren. Faciliteer daarom blijvende interactie tussen de diverse samenwerkende partijen, zoals ook in dit traject is opgezet met de ambtelijke werkgroep en brede terugkoppelmomenten. Kijk ook in elkaars 'keuken' en organiseer bijvoorbeeld projectbezoeken. Ook een jaarlijks 'transformatiecongres' kan bijdragen om een olievlekwerking van aanpak op de transformatieopgave te versterken.

Betrek marktpartijen actief

Betrek daarnaast ook marktpartijen (grote en kleinere vastgoedeigenaren in Noord-Holland). Marktpartijen voelen steeds meer de urgentie van en voor transformatie. Zij weten ook: de beste investeringswaarde wordt gegenereerd op toekomstbestendige plekken. Gebruik de ideeën en kennis van marktpartijen en enthousiasmeer met de aanpak. Als zij zien dat de overheid stappen zet, zijn zij veel eerder geneigd te handelen. Voor hen is cruciaal dat er een gelijk speelveld is. En dat is één van de belangrijkste redenen om onderling het beleid af te stemmen.

Advies 7: Werk lokaal aan een proactieve transformatiestrategie

Naast inzet van de provincie Noord-Holland in het transformatievraagstuk ligt de feitelijke uitvoering bij de gemeenten. Uit onderzoek van Stec Groep (2020) onder 120 gemeenten naar transformatie van leegstaand winkelvastgoed blijkt dat gemeenten die een proactieve transformatiestrategie hanteren het meeste succes boeken. De ervaring leert dat afwachten op initiatief uit de markt leidt tot een zeer beperkt resultaat.

Wat doen gemeenten met een proactieve strategie? Allereest zien we dat een visie absoluut noodzakelijk is voor het realiseren van transformatie. Hoe gaat u straks initiatieven voor transformatie beoordelen? Zonder heldere strategie loopt u het risico op een 'gatenkaas'. Breng dus eerst op basis van een visie of strategie in beeld wat het overschot aan winkelmeters is en beoordeel welke plekken toekomstbestendig zijn, welke niet en welke op het randje zitten. Op basis hiervan kunt u gebieden of plekken in uw centrum aanwijzen waar u wel of niet meewerkt aan transformatie. Zorg daarnaast dat u een visie hebt op gebieden, dat wil zeggen, welke koers heeft u voor het gebied? Pak dit ook met ondernemers en eigenaren in het gebied op, zodat u niet praat over, maar met de deelgebieden. Nu is ook een geschikt moment om met partijen aan de slag te gaan en initiatieven op te halen. Wellicht zijn hier aanvullende gesprekken voor nodig. Breng dus vooral ook het speelveld goed in kaart; wie zit waar en wie wil wat? Niet in de laatste plaats adviseren we om ook in de woonprogrammering rekening te houden met een prioriteit op het centrum.

Reserveer bovendien middelen om te investeren in de randvoorwaarden van een goed centrum dan wel goede woonomgeving. We denken aan voldoende parkeren, groen en openbare ruimte zodat een prettig woon- en leefklimaat ontstaat. Ook de ambtelijke capaciteit is een belangrijk aandachtspunt. Zonder projectleider is er geen project. Om transformatie te laten slagen is het wenselijk om een projectleider te benoemen die een initiatiefnemer kan begeleiden in de planvorming en de te zetten stappen. Zodra er geen capaciteit beschikbaar is, ligt het initiatief bij de marktpartij. Zeker bij complexe herontwikkeling en transformatie is enige ondersteuning wenselijk.

Lokaal concreet stappen zetten op alle fronten

Voor een effectieve transformatie-aanpak is in onze visie een drietrap nodig: (1) kennis en inzicht, (2) houding en (3) gedrag. We vatten op de volgende pagina in het kort de belangrijke kaders voor gemeenten samen.

KENNIS EN INZICHT	HOUDING	GEDRAG
• Objectiveer de opgave waar uw centra voor staan. Dit helpt in het bereiken van draagvlak en gezamenlijk beeld, zeker richting vastgoedeigenaren. • Stel de toekomstbestendigheid van uw winkelgebieden vast, waarin een meting van crisisgevoeligheid van branches. De toekomstpotentie van centra (en in welke omvang) is niet voor alle gemeenten zonneklaar. Daardoor wordt nog op teveel op meerdere paarden en een te ruim winkelgebied gewed. • Koppel uw centrumplan en/of transformatievisie direct aan de woonopgave. Stel vast hoeveel woon-programmering u kunt inzetten voor centrumgebieden, welke doelgroepen u moet en kunt faciliteren in het centrum en bepaal hoe u de woonwensen van deze doelgroepen kunt realiseren.	• Zorg voor voldoende menskracht, financiële middelen en bovendien voor prioriteit bij het centrum. Maak de (bestuurlijke) urgentie en de kansen zichtbaar. • Wees concreet naar marktpartijen over ontwikkelmogelijkheden van alternatieve functies in de diverse gebieden van het centrum. Zo biedt u perspectief. Met een doortastende visie richting de markt verleidt u hen te investeren. • Zet in op een proactieve transformatiestrategie. Veel gemeenten acteren passief op dit vlak. Er wordt veel verantwoordelijkheid bij ondernemers en eigenaren gelegd, maar dit leidt tot te weinig resultaat. Investeringen in de openbare ruimte zorgen bovendien niet altijd voor het grootste vliegwiel. Zet daarom het (nieuwe) instrumentarium in. Gemeenten zijn bij uitstek de partner die dit kan organiseren.	• Stel met belanghebbenden een transformatievisie op en dwing uzelf in de actiestand. • Beheers het spel. Bij veel ondernemers en eigenaren moet het besef van echte verandering van de eigen locatie en vastgoed nog komen. Werk hieraan. • Train uw medewerkers in onderhandelen met marktpartijen en belangen die spelen. Verdiep u in de parameters en haalbaarheid van uw plannen en die van de vastgoedeigenaren/-ontwikkelaars. Ken de commerciële waarden. • Zet uw woningmarktpartijen (ontwikkelaars, particuliere beleggers, corporatie(s)) in om meer grip te krijgen op de kansen voor het centrum. • Werk met 'versnellingstafels' om de aanpak van een deelgebied echt vooruit te krijgen. Kijk ook of externe financiering (bij provincie of Rijk) u kan helpen. • Werk met een ervaren mediator die kennis van en begrip voor de standpunten van bestuurders en de verschillende marktpartijen heeft.

Begrippen

Indeling winkelgebiedstypering

In deze rapportage zijn winkelgebieden ingedeeld op basis van typering (zoals figuren 4, 5, 6 en 8). We hanteren de volgende indeling op basis van de winkelgebiedentypologie van Locatus:

- Binnensteden: 'Binnenstad'
- Middelgrote centra: 'Hoofdwinkelgebied groot', 'Hoofdwinkelgebied klein'
- Kernverzorgende centra: 'Kernverzorgend centrum groot', 'Kernverzorgend centrum klein'
- Wijk- en buurtcentra: 'Wijkcentrum groot', 'Wijkcentrum klein', 'Buurtcentrum', 'Kernverzorgend supermarktcentrum', 'Supermarktcentrum'
- Perifere concentraties (grootschalig): 'Grootschalige concentratie'
- Overige winkelgebieden: 'Binnenstedelijke winkelstraat', 'Speciaal winkelgebied', 'Stadsdeelcentrum'

stec
groep

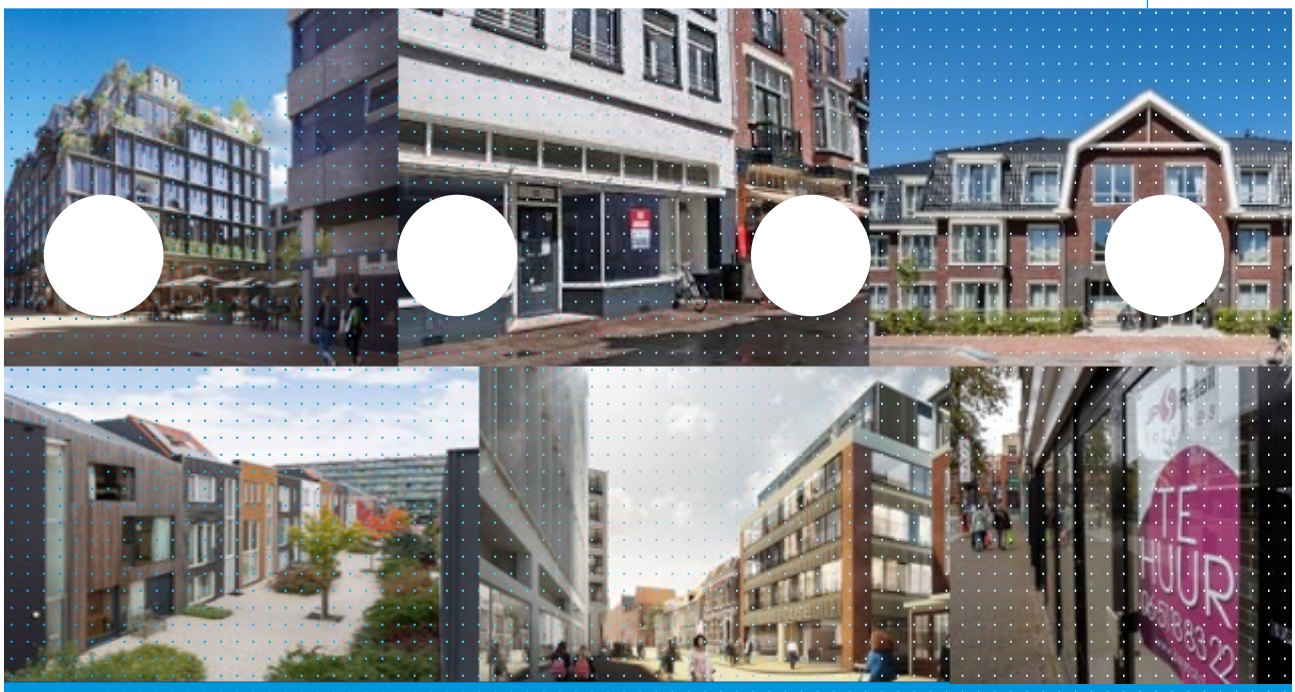

‘Wonen voor winkels’ in Noord-Hollandse winkelgebieden *Bijlagerapport factsheets*

Stec Groep aan provincie Noord-Holland

Martijn Exterkate, Joery Schouten en Hub Ploem
11 februari 2021

Inhoudsopgave

1 Verantwoording factsheets 3

1.1 Methodiek selectie 40 kansrijke winkelgebieden ... 3
1.2 Scoring van de 40 kansrijke winkelgebieden ... 4

2 Factsheets 12

2.1 Centrum Aalsmeer ... 14
2.2 Centrum Alkmaar ... 17
2.3 Centrum Anna Paulowna ... 20
2.4 Centrum Beverwijk ... 23
2.5 Centrum Bovenkarspel ... 26
2.6 Centrum Bussum ... 29
2.7 Centrum Castricum ... 32
2.8 Centrum Enkhuizen ... 35
2.9 Centrum Haarlem ... 38
2.10 Centrum Heerhugowaard ... 41
2.11 Centrum Heiloo ... 44
2.12 Centrum Hilversum ... 47
2.13 Centrum Hoofddorp ... 50
2.14 Centrum Hoorn ... 53
2.15 Centrum Huizen ... 56
2.16 Centrum IJmuiden ... 59
2.17 Centrum Medemblik ... 62
2.18 Centrum Nieuw Vennep ... 65
2.19 Centrum Noord/Zuid Scharwoude ... 68
2.20 Centrum Purmerend ... 71
2.21 Centrum Schagen ... 74
2.22 Centrum Schoorl ... 77
2.23 Centrum Uitgeest ... 80
2.24 Centrum Weesp ... 83
2.25 Centrum Wervershoof ... 86
2.26 Centrum Wognum ... 89
2.27 Centrum Wormerveer ... 92
2.28 Centrum Zaandam ... 95
2.29 Centrum Zandvoort ... 98
2.30 Centrumwaard Heerhugowaard ... 101
2.31 Cronjé Haarlem ... 104
2.32 Europaplein Heemskerk ... 107
2.33 Kennemerlaan Velsen ... 110
2.34 Makado Purmerend ... 113
2.35 Marlo Center Beverwijk ... 116
2.36 Marsdiepstraat Den Helder ... 119
2.37 Plein 40-45 Amsterdam ... 122
2.38 Reigersbos Amsterdam ZO ... 125
2.39 Wijkerbaan Beverwijk ... 128
2.40 Woonboulevard Beverwijk ... 131

1 Verantwoording factsheets

1.1 Methodiek selectie 40 kansrijke winkelgebieden

Van 400 naar 40 winkelgebieden

Noord-Holland kent circa 400 – door Locatus onderscheiden – winkelgebieden.[1] Voor het beoordelen van de transformatiepotentie binnen deze winkelgebieden is een nadere selectie gemaakt. Deze nadere selectie is gemaakt om de focus te leggen op gebieden waar een opgave speelt, maar ook massa te maken is. Zo gaat de energie naar (analyses in) winkelgebieden met transformatiepotentieel en is de aanpak gericht op een verdieping in kansrijke gebieden. We hebben een minimale omvang van 10.000 m² wvo of 20 verkooppunten gehanteerd.

Figuur 1: Overzicht gehanteerde indicatoren voor selectie kansrijke winkelgebieden

Bron: Stec Groep (2020).

De volgende vragen stonden centraal in onze selectiemethodiek:

- Welke winkelgebieden zijn het minst toekomstbestendig? Hiervoor hanteren we de Retail Risk Index van Locatus als belangrijk selectiecriterium. Door een ranglijst op te stellen van de minst toekomstbestendige winkelgebieden ontstond een eerste beeld van centra voor onze selectie.
- Welke winkelgebieden hebben een grote transformatiepotentie voor wonen? Voor dit criterium hebben we vooral gekeken naar de aanwezige leegstand in de verschillende centra. We keken hiervoor onder andere naar de leegstand boven frictieniveau, grootschalige panden en de omvang van structurele leegstand.
- Waar is het superaantrekkelijk om binnenstedelijk wonen te realiseren? Hierbij keken we naar indicatoren die een indicatie geven voor de aantrekkelijkheid van centra voor wonen. We keken naar de aanwezigheid van een woonmilieu in het winkelgebied, leefbaarheidsscores (veiligheid, voorzieningen, fysieke omgeving) en de nabijheid van een OV-knooppunt.

Op basis van de selectie zijn onder andere afgevallen: kleine winkelgebieden in dorpskernen, diverse grootschalige concentraties in de periferie en centra die niet/nauwelijks bereikbaar zijn met openbaar vervoer. De aanname is dat de transformatiepotentie naar wonen in deze gebieden minder groot is.

[1] Een winkelgebied wordt door Locatus als winkelgebied benoemd indien er minimaal vijf verkooppunten in de detailhandel zijn geconcentreerd. Een uitzondering hierop zijn de supermarktcentra.

De winkelgebieden zijn vervolgens gerangschikt. Stec Groep heeft vervolgens – samen met de begeleidingsgroep en consultatie met de gemeenten – een voorstel gedaan voor de uiteindelijk te onderzoeken 40 gebieden. Hierbij is onder andere gekeken naar het type centrum (mix van verschillende typen winkelgebieden[2]), lopende inspanningen op gebied van transformatie en geografische spreiding in de provincie Noord-Holland. De selectie is voorgelegd aan en afgestemd met alle Noord-Hollandse gemeenten.

Tabel 1: Selectie 40 kansrijke winkelgebieden voor transformatie

Stads- en dorpscentra	
Centrum Aalsmeer	Centrum Medemblik
Centrum Alkmaar	Centrum Nieuw Vennep
Centrum Anna Paulowna	Centrum Noord/Zuid-Scharwoude*
Centrum Beverwijk	Centrum Purmerend
Centrum Bovenkarspel / Streekhof	Centrum Schagen
Centrum Bussum	Centrum Schoorl
Centrum Castricum	Centrum Uitgeest
Centrum Enkhuizen	Centrum Weesp
Centrum Haarlem	Centrum Wervershoof
Centrum Heerhugowaard	Centrum Wognum
Centrum Heiloo	Centrum Wormerveer
Centrum Hilversum	Centrum Zaandam
Centrum Hoofddorp	Centrum Zandvoort
Centrum Hoorn NH	Centrum Zwanenburg
Centrum Huizen	Cronjé Haarlem
Centrum IJmuiden	Plein 40-45 Amsterdam

Wijkcentra
Europaplein Heemskerk
Kennemerlaan Velsen
Makado Purmerend
Marsdiepstraat Den Helder
Reigersbos Amsterdam ZO
Wijkerbaan Beverwijk
Stadsdeelcentra
Centrumwaard Heerhugowaard
Perifere concentratie
Marlo Center Beverwijk
Woonboulevard Beverwijk
Binnenstedelijke winkelstraat
Cronjé Haarlem

Bron: Stec Groep. * Noord & Zuid Scharwoude zijn in Locatus twee afzonderlijke gebieden. We nemen deze gezamenlijk mee.

1.2 Scoring van de 40 kansrijke winkelgebieden

Voor de scoring van winkelgebieden hebben we de tool Economische Effectrapportage (EER) Transformatie Winkelgebieden gehanteerd. Doel van deze meting is enerzijds de toekomstbestendigheid van de winkelfunctie van een winkelgebied in beeld te krijgen en anderzijds de transformatiepotentie naar wonen. Hierbij is een brede set van detailhandel-, wonen-, economische-, vastgoedkundige en ruimtelijke indicatoren gehanteerd. De beoordeling betreft een objectieve, robuuste en kwantitatieve meting op basis van deskresearch. Binnen de kaders van het onderzoek heeft geen kwalitatieve verdieping plaatsgevonden door locatiebezoek en lokale beleidsanalyse.

De scoring van de winkelgebieden is opgeknipt in twee onderdelen: (1) toekomstbestendigheid van de winkelfunctie en (2) transformatiepotentie naar wonen. Op deze manier hebben we de winkelgebieden ingedeeld in een kansenmatrix voor transformatie van winkelgebieden naar wonen (zie verdere toelichting in volgende paragraaf). Uitganspunten hierbij zijn:

- Winkelgebieden met een **lage toekomstbestendigheid** maar een **hoge transformatiepotentie** zijn zeer kansrijk voor transformatie van winkels naar wonen. De randvoorwaarden voor transformatie zijn veelal op orde en door (structurele) leegstand zijn eigenaren doorgaans bereid te participeren;
- Winkelgebieden met een **hoge toekomstbestendigheid** en **hoge transformatiepotentie** tevens kansrijk voor transformatie van wonen naar winkels. Transformatie zal zich in deze gebieden richten op een beperkt aantal locaties in perspectiefarme deelgebieden of bij incourant vastgoed. Transformatie is echter niet altijd financieel aantrekkelijk omdat bijvoorbeeld de vastgoedwaarden van de huidige commerciële functies (te) hoog zijn;
- Winkelgebieden met een **lage toekomstbestendigheid** en een **lage transformatiepotentie.** Hoewel kan transformatie wenselijk kan zijn door (verwachte) leegstand en verloedering, is sterk woonbeleid met programmering gericht op het winkelgebied randvoorwaardelijk.

[2] Zowel centrale, ondersteunende als overige winkelgebieden, in zowel steden als dorpskernen.

- Winkelgebieden met een **hoge toekomstbestendigheid** maar een **lage transformatiepotentie** zijn beperkt aantrekkelijk voor transformatie van wonen naar winkels. Door het goede functioneren en marktdruk van commerciële functies heeft actieve transformatieaanpak voor wonen in deze centra beperkte prioriteit. Uitsluitend op enkele perspectiefarme locaties kan transformatie wenselijk zijn. Verder zal de aanpak vooral bestaan uit herontwikkeling van incourant vastgoed in de hoofdstructuur in de vorm van mixed-used.

In onderstaande figuren en tabellen is een overzicht en toelichting weergegeven van gebruikte indicatoren per onderdeel van de scoring. Voor het in beeld brengen van toekomstbestendigheid van de winkelfunctie hebben we gebruik gemaakt van een drietal hoofdindicatoren, met daaronder in totaal 12 subindicatoren. Voor het in beeld brengen van de transformatiepotentie naar wonen hebben we gebruik gemaakt van zes hoofdindicatoren, met daaronder in totaal 27 subindicatoren. Het aantal subindicatoren verschilt per hoofdindicator. Om de indicatoren te combineren en met elkaar te vergelijken, is voor elke indicator per winkelgebied een score van 0 tot en met 4 opgesteld. Zie onderstaande figuren en tabellen.

SCORING AAN DE HAND VAN DE RANGSCOREMETHODIEK

Voor een groot aantal indicatoren is gebruikgemaakt van de rangscoremethodiek. Winkelgebieden worden met deze methode onderling vergeleken. Hierbij krijgen de 20% best scorende winkelgebieden bij een indicator een score van 4. De 20% slechts scorende winkelgebieden krijgen een score van 0. De winkelgebieden die daar tussenin scoren, krijgen op dezelfde manier een 1 tot 3 score.

Winkelgebied rangscore: 80-100% = 4
Winkelgebied rangscore: 60-80% = 3
Winkelgebied rangscore: 40-60% = 2
Winkelgebied rangscore: 20-40% = 1
Winkelgebied rangscore: 0-20% = 0

Wanneer er in onderstaande tabellen bij 'scoremethodiek' staat aangegeven dat we gebruik hebben gemaakt van de rangscoremethodiek, is de score via bovenstaande stappen tot stand gekomen.

(1) Toekomstbestendigheid winkelfunctie van winkelgebied

In onderstaande figuren en tabellen lichten we de indicatoren toe die gebruikt zijn bij het bepalen van de score voor de **toekomstbestendigheid van het winkelgebied.**

Figuur 2: Overzicht gebruikte indicatoren voor het bepalen van het huidige economische functioneren

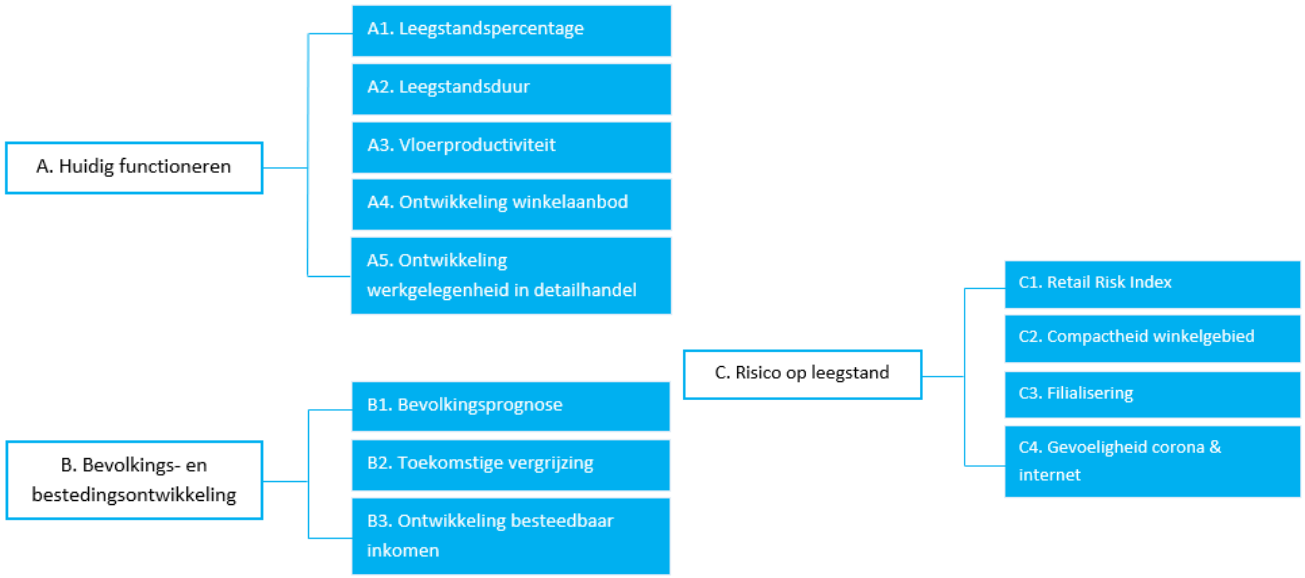

Tabel 2: Toelichting per indicator

Indicator	Redenering	Waarmee hebben we dit gemeten?	Hoe hebben we dit gescoord?
A. Huidig functioneren			
A1. Leegstandspercentage per winkelgebied	Hoe lager de leegstand, hoe hoger de score. Gemeten als aandeel van het wvo volgens de methodiek van Locatus (een derde van de leegstand wordt toegeschreven aan niet-detailhandel en wordt dus niet meegerekend in leegstandspercentage).	Locatus (2020)	• Tot 6% – 4 punten • 6 – 8% - 3 punten • 8 – 10% - 2 punten • 10 - 15% - 1 punt • >15% - 0 punten
A2. Leegstandsduur – per winkelgebied	Hoe lager het % langdurige en structurele leegstand, hoe hoger de score. Gemeenten als aandeel van het wvo volgens de methodiek van Locatus (zie hierboven).	Locatus (2020)	• Tot 2% – 4 punten • 2– 4% - 3 punten • 4 – 6,5% - 2 punten • 6,5 – 10% - 1 punt • >10% - 0 punten
A3. Vloerproductiviteit niet dagelijkse artikelen* - per winkelgebied	Hoe hoger de vloer-productiviteit, hoe hoger de score	Koopstromenonderzoek Randstad (2018 en 2016)	1. Ontwikkeling t.o.v. KSO 2016 2. Vergelijking met benchmark 2018 Hierna data gecombineerd en rangscores toegepast
A4. Ontwikkeling winkelaanbod – per winkelgebied	Hoe hoger de ontwikkeling van het aanbod, hoe hoger de score	Locatus (2016 & 2020)	1. Absolute ontwikkeling 2. Relatieve ontwikkeling Hierna data gecombineerd en rangscores toegepast
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid in detailhandel – per winkelgebied	Hoe hoger de ontwikkeling van de werkgelegenheid detailhandel in het winkelgebied, hoe hoger de score	LISA (2016 & 2019)	1. Absolute ontwikkeling 2. Relatieve ontwikkeling Hierna data gecombineerd en rangscores toegepast
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling			
B1. Bevolkingsprognose – per gemeente of regio	Hoe hoger de ontwikkeling, hoe hoger de score	Huishoudensprognose provincie Noord Holland (2020 – 2030)	1. Absolute ontwikkeling 2. Relatieve ontwikkeling Hierna data gecombineerd en rangscores toegepast. Vanaf kernverzorgend centrum groot vanwege regioverzorgende functie naar ontwikkeling op regioniveau gekeken
B2. Toekomstige vergrijzing per gemeente	Hoe lager de relatieve vergrijzing, hoe hoger de score	Huishoudensprognose provincie Noord Holland (2020 – 2030)	Rangscoremethodiek
B3. Relatieve ontwikkeling besteedbaar inkomen per gemeente of regio	Hoe hoger de relatieve ontwikkeling, hoe hoger de score	CBS Statline (2014 & 2018)	Rangscoremethodiek. Vanaf kernverzorgend centrum groot vanwege regioverzorgende functie naar ontwikkeling op regioniveau gekeken
C. Risico op leegstand			
C1. Retail Risk Index – per winkelgebied	Hoe lager het percentage panden met RRI-risico 'hoog' of 'zeer hoog' hoe hoger de score	Locatus (2020)	Rangscoremethodiek
C2. Compactheid winkelgebied	Hoe hoger het oppervlakte Wvo als % van het totale oppervlakte van het winkelgebied, hoe hoger de score	Locatus (2020)	Rangscoremethodiek

C3. Filialisering – per winkelgebied	Hoe kleiner de afwijking t.o.v. de robuuste bandbreedte per type winkelgebied, hoe hoger de score	Locatus (2020)	Per type winkelgebied is er aan de hand van data van alle winkelgebieden in Noord-Holland een bandbreedte vastgesteld. Hoe kleiner de afwijking van deze bandbreedte hoe hoger de score • Afwijking -5 - +5% - 4 punten • Afwijking -10- +10% - 3 punten • Afwijking -15 - +15% - 2 punten • Afwijking -20 - +20% - 1 punt • Afwijking >-20 - >+20% - 0 punten
C4. Gevoeligheid corona en internet – per winkelgebied	Hoe lager het aandeel Wvo in internet- en coronagevoelige branches, hoe hoger de score	Locatus (2020)	1. Aandeel Wvo in internetgevoelige branches 2. Aandeel Wvo in corona-gevoelige branches. Hierna data gecombineerd en rangscores toegepast

Bron: Stec Groep (2020). *Voor 7 centra KSO niet beschikbaar. Hiermee is rekening gehouden met de eindscoring.

(2) Transformatiepotentie naar wonen van winkelgebied

In onderstaande figuren en tabellen lichten we de indicatoren toe die gebruikt zijn bij het bepalen van de score voor de **transformatie potentie naar wonen** in het winkelgebied.

Figuur 3: Gebruikte indicatoren voor het bepalen van de transformatiepotentie naar wonen

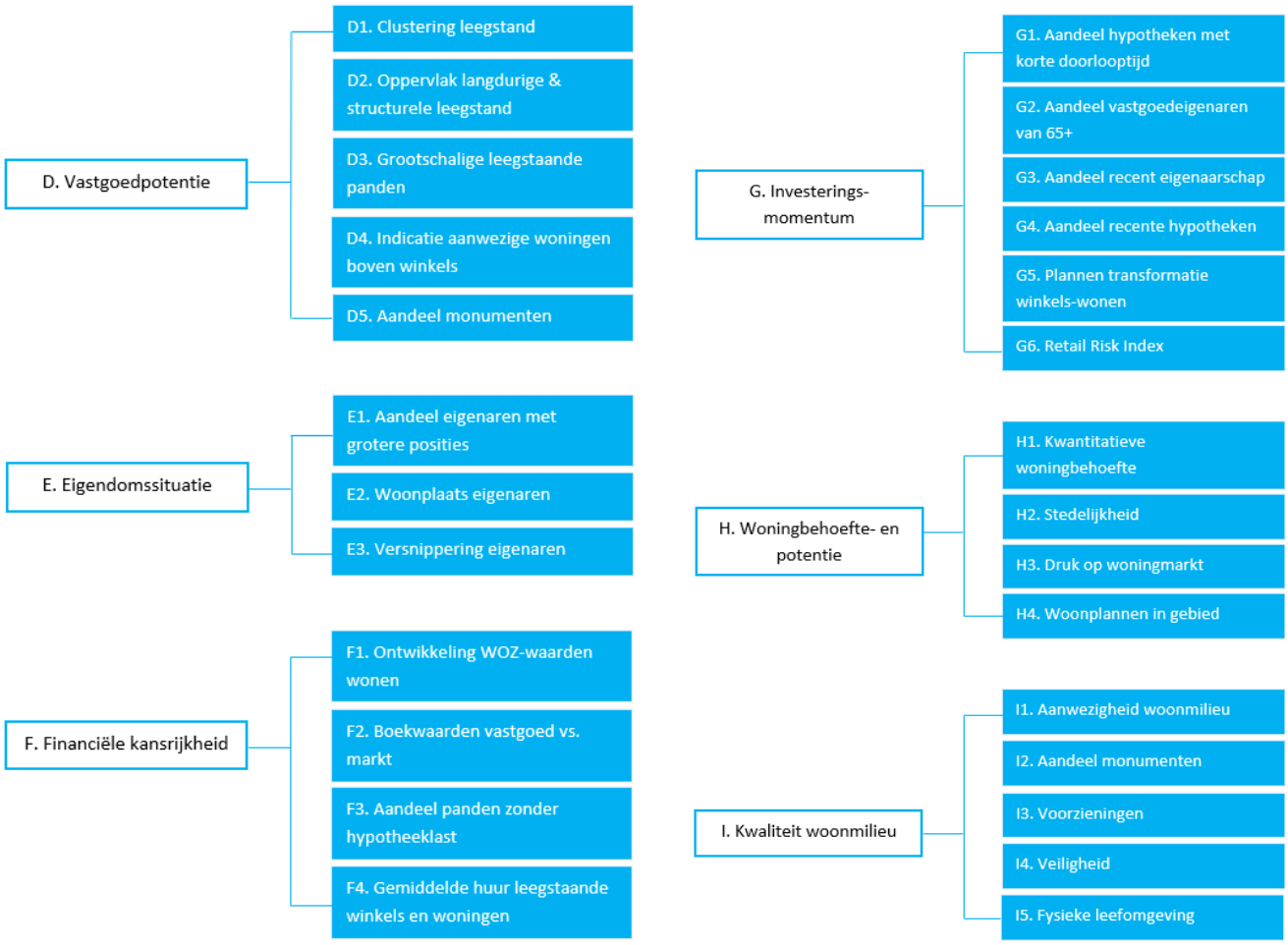

Tabel 3: Toelichting per indicator

Indicator	Redenering	Waarmee hebben we dit gemeten?	Hoe hebben we dit gescoord?
D. Vastgoedpotentie			
D1. Clustering leegstand – per winkelgebied	Hoe meer leegstand geclusterd is, hoe hoger de score	Locatus (2020)	Aandeel straten met meer dan 20% leegstand (Wvo) in beeld gebracht per winkelgebied. Hierna rangscoremethodiek.
D2. Oppervlak langdurige & structurele leegstand – per winkelgebied	Hoe hoger het totaal Wvo langdurig of structureel leegstand, hoe hoger de score	Locatus (2020)	• > 3.000 m² - 4 punten • 2.000 – 3.000 m² - 3 punten • 1.000 – 2.000 m² - 2 punten • 500 – 1.000 m² - 1 punt • < 500 m² - 0 punten
D3. Grootschalige leegstaande panden – per winkelgebied	Hoe groter het aanbod Wvo van panden met meer dan 500 m², hoe hoger de score	Locatus (2020)	• > 5.000 m² - 4 punten • 2.000 – 5.000 m² - 3 punten • 1.000 – 2.000 m² - 2 punten • 0 – 1.000 m² - 1 punt • Geen - 0 punten
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels – per winkelgebied	Een hoger aandeel VVE betekent hoog aandeel wonen boven winkels en dus ingewikkelder transformeren dus lagere score	Kadaster (2020)	Rangscoremethodiek
D5. Aandeel monumenten – per winkelgebied	Hoe lager het aandeel monumenten, hoe hoger de score	Kadaster (2020)	• < 5% - 4 punten • 5 – 10% - 3 punten • 10 – 15% - 2 punten • 15 – 20% - 1 punt • > 20% - 0 punten
E. Eigendomssituatie			
E1. % eigenaren met grotere posities – per winkelgebied	Hoe hoger het aandeel eigenaren dat meer dan 1 object in bezet heeft, hoe hoger de score	Kadaster (2020)	Rangscoremethodiek
E2. Woonplaats eigenaren – per winkelgebied	Hoe hoger het percentage eigenaren wat in de gemeente zelf woont, hoe hoger de score.	Kadaster (2020)	• > 60% - 3 punten • 40 – 60% - 2 punten • 20 – 40 % - 1 punt • < 20% - 0 punten Daarbij kan er een extra punt worden gescoord wanneer het percentage eigenaren wat in het buitenland woont, lager is dan 2%
E3. Versnippering eigenaren – per winkelgebied	Hoe lager het gemiddeld aantal eigenaren per hectare, hoe hoger de score	Kadaster (2020)	Rangscoremethodiek
F. Financiële kansrijkheid			
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen – per buurt of wijk waarin winkelgebied ligt8	Hoe hoger de relatieve ontwikkeling van de gemiddelde WOZ-waarde, hoe hoger de score	CBS Statline (2015-2019)	Rangscoremethodiek
F2. Aantal transacties winkelpanden 2018, 2019 & 2020 – per winkelgebied	Hoe hoger het aantal transacties t.o.v. het aantal verkooppunten, hoe lager de score	Kadaster (2020)	Rangscoremethodiek
F3. Aandeel panden zonder hypotheek – per winkelgebied	Hoe hoger het aandeel hypotheekvrije panden, hoe hoger de score	Kadaster (2020)	Rangscoremethodiek
F4. Verschil gemiddelde huurprijs woningen en winkels – per winkelgebied	Een hogere gemiddelde huurwaarde (€ per m² per jaar) voor wonen ten opzichte	Funda (In Business), Huizenzoeker (2020)	Voor winkelgebieden met minimaal 10 huurtransacties voor zowel winkels als wonen is gerekend met de

	van winkels leidt tot een positievere score		gemiddelde huurwaarde in deze gebieden. Voor overige winkelgebieden is een benchmark gehanteerd met huurprijzen naar Noord-Hollandse regio en type winkelgebied. • Huurwaarden wonen €50 hoger dan winkels – 4 punten • Huurwaarden wonen €0 tot €50 hoger dan winkels – 3 punten • Huurwaarden wonen €25 tot €0 lager dan winkels - 2 punten • Huurwaarden wonen €50 tot €25 lager dan winkels – 1 punt • Huurwaarden wonen €50 hoger dan winkels - 0 punten
G. Investeringsmomentum			
G1. Aandeel panden waarvan hypotheek v oor 1996 is afgesloten – per winkelgebied	Hoe hoger het aandeel (bijna) hypotheekvrije panden, hoe hoger de score	Kadaster (2020)	Rangscoremethodiek
G2. Percentage vastgoedeigenaren met leeftijd boven 65 – per winkelgebied	Hoe hoger het aandeel panden in eigenaarschap van 65-plusses, hoe hoger de score	Kadaster (2020)	Rangscoremethodiek
G3. Aandeel eigenaren dat object minder dan 3 jaar geleden op naam heeft gekregen – per winkelgebied	Hoe lager het aandeel panden wat minder dan 3 jaar geleden is aangekocht, hoe hoger de score	Kadaster (2020)	Rangscoremethodiek
G4. Aandeel hypotheken die na 2016 zijn afgesloten – per winkelgebied	Hoe lager het aandeel panden met een hypotheek na 2016 afgesloten, hoe hoger de score	Kadaster (2020)	Rangscoremethodiek
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting - per winkelgebied	Hoe meer transformatieplannen van winkels naar woningen en verdichtingsplannen, hoe hoger de score	Plancapaciteit Noord-Holland (2020), peildatum: 1 juni 2020.	• > 500 woningen: 4 punten • 100-500 woningen: 3 punten • 50-100 woningen: 2 punten • 0-50 woningen: 1 punt • Geen plannen: 0 punten
G6. Retail Risk Index – per winkelgebied	Hoe hoger het percentage panden met RRI-risico 'hoog' of 'zeer hoog' hoe hoger de score	Locatus (2020)	Rangscoremethodiek
H. Woningbehoefte en potentie			
H1. Kwantitatieve woningbehoefte – per gemeente	Hoe hoger absolute de woningbehoefte, hoe hoger de score	Provincie Noord-Holland (2019)	Rangscoremethodiek, variërend van beperkt (0 punten) en sterk (1 en 2 punten) tot zeer sterk (3 en 4 punten).
H2. Stedelijkheid – per wijk of buurt	Hoe hoger het gemiddeld aantal adressen per km², hoe hoger de score	CBS Statline (2020)	Scoring van CBS aangehouden. 4 is hoog stedelijk, 0 is weinig-stedelijk
H3. Druk op woningmarkt – per gemeente	Hoe hoger de dynamiek op de woningmarkt en hoe lager de gemiddelde verkooptijd, hoe hoger de score	Funda & NVM (2020)	1. Dynamiek woningmarkt bepaald door aantal te huur/te koop staande woningen op dit moment te delen door aantal verhuurder/verkochte woningen afgelopen jaar 2. Gemiddelde verkooptijd eerste half jaar 2020. Hierna data gecombineerd en rangscores toegepast
H4. Woningbouwplannen zijnde niet-transformatie winkels – per winkelgebied	Hoe meer woningbouwplannen (niet zijnde winkeltransformatie en	Plancapaciteit Noord-Holland (2020)	• > 300 woningen: 4 punten • 200-300 woningen: 3 punten • 100-200 woningen: 2 punten • 0-100 woningen: 1 punt

	verdichting), hoe hoger de score		Geen plannen: 0 punten
I. Kwaliteit woonmilieu			
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Aanwezigheid van een woonmilieu betekent een hogere score	Locatus & Deskresearch (2020)	• Woningen in gebied en aan 4 zijden woningen – 4 punten • Woningen in gebied en aan 3 zijden woningen – 3 punten • Woningen in gebied en aan 2 zijden woningen – 2 punten • Woningen in gebied en aan 1 zijde woningen – 1 punt • Geen woningen in gebied – 0 punten
I2. Aandeel monumenten	Hoe hoger het aandeel monumenten, hoe hoger de score	Kadaster (2020)	Rangscoremethodiek
I3. Voorzieningen**	Hoe hoger de Leefbaarometerscore voor voorzieningen, hoe hoger de score	Leefbaarometer (2018)	• Leefbaarometerscore 'uitstekend' - 4 punten • Leefbaarometerscore 'zeer goed' – 3 punten • Leefbaarometerscore 'goed' – 2 punten • Leefbaarometer 'ruim voldoende' – 1 punt • Leefbaarometerscore 'voldoende', 'zwak' of 'onvoldoende' – 0 punten
I4. Veiligheid**	Hoe hoger de Leefbaarometerscore voor veiligheid, hoe hoger de score	Leefbaarometer (2018	• Leefbaarometerscore 'uitstekend' - 4 punten • Leefbaarometerscore 'zeer goed' – 3 punten • Leefbaarometerscore 'goed' – 2 punten • Leefbaarometer 'ruim voldoende' – 1 punt • Leefbaarometerscore 'voldoende', 'zwak' of 'onvoldoende' – 0 punten
I5. Fysieke leefomgeving**	Hoe hoger de Leefbaarometerscore voor fysieke leefomgeving, hoe hoger de score	Leefbaarometer (2018	• Leefbaarometerscore 'uitstekend' - 4 punten • Leefbaarometerscore 'zeer goed' – 3 punten • Leefbaarometerscore 'goed' – 2 punten • Leefbaarometer 'ruim voldoende' – 1 punt • Leefbaarometerscore 'voldoende', 'zwak' of 'onvoldoende' – 0 punten

Bron: Stec Groep (2020). *Gekeken naar gemeenteniveau voor perifere concentraties. **Voor Plein 40-45 geen data beschikbaar.

NADERE UITLEG GEGEVENS VAN HET KADASTER

Bij diverse indicatoren is gebruik gemaakt van gegevens van het Kadaster, zoals het in kaart brengen van de eigendomssituatie. Deze data heeft betrekking op al het 'niet-wonen' vastgoed. Dit betekent dat gegevens van winkelvastgoed gecombineerd zijn met bijvoorbeeld horeca- en kantorenvastgoed. In h veel winkelgebieden is het winkelvastgoed dominant en zijn de gegevens daardoor een goede indicatie. De gegevens hebben daarnaast betrekking op het gehele winkelgebied. Voor analyse op straten/ deelgebieden is gebruik van aanvullende achtergronddata noodzakelijk.

Bepaling van totaalscores

Na scorebepaling van alle subindicatoren zijn deze teruggebracht naar negen indicatoren en twee hoofdscores voor (1) toekomstbestendigheid van de winkelfunctie en (2) transformatiepotentie naar wonen. Dit hebben we als volgt aangepakt.

Voor het bepalen van de scores voor de negen indicatoren zijn per indicator alle scores van de daaronder hangende subindicatoren opgeteld en gedeeld door het maximaal aantal te behalen punten. Bijvoorbeeld: centrum Aalsmeer heeft op indicator A: 'Huidig functioneren' in totaal 14 punten gescoord. Het maximaal aantal te behalen punten voor indicator A is 20 (want 5 subindicatoren * max. 4 punten). De score voor Centrum Aalsmeer wordt dan uiteindelijk 14/20 = 70%. Door de scoring uit te drukken in percentages zijn de winkelgebieden goed met elkaar te vergelijken. De negen indicatorscores zijn terug te vinden op de 'snelheidsmeters' in de factsheets.

Voor het bepalen van de uiteindelijke twee hoofdscores is eenzelfde manier van scoren toegepast. Voor het bepalen van de twee hoofdscores zijn de scores van álle subindicatoren[3] die behoren tot deze hoofdscore bij elkaar opgeteld en wederom gedeeld door het maximaal aantal te behalen punten. Centrum Aalsmeer heeft voor alle subindicatoren die behoren tot hoofdscore 1 (toekomstbestendigheid van de winkelfunctie) in totaal 29 punten gescoord. Het maximaal aantal te behalen punten is 48 (want in totaal 12 subindicatoren * max. 4 punten). De eerste hoofdscore voor Centrum Aalsmeer wordt dan 29/48 = 60%. Hetzelfde hebben we gedaan voor de tweede hoofdscore. De twee uiteindelijke hoofdscores zijn terug te vinden in het scoringskwadrant in de factsheets.

[3] Zie figuren 1 en 3 voor de indeling van de (sub)indicatoren.

2 Factsheets

Voor de 40 winkelgebieden zijn de resultaten samengevat in factsheets. De factsheets bestaan uit drie pagina's per winkelgebied. We geven allereerst visueel weer hoe de factsheets zijn opgebouwd. Dit doen we aan de van een voorbeeld van centrum Alkmaar. Daarna volgen alle factsheets op alfabetische volgorde.

Pagina 1 – kerngegevens en leegstandskaart

Hier staan de belangrijkste kerngegevens van het winkelgebied: welk type winkelgebied is het? Wat is de totaalomvang van leegstand? Hoeveel woningen zijn er in potentie te realiseren door transformatie en wat zijn doorgaans in dit type winkelgebieden kansrijke woondoelgroepen- en producten?

In het linkerfiguur is de branchesamenstelling van winkels weergegeven in winkelvloeroppervlak. In het rechterfiguur is het winkelvloeroppervlak leegstand opgesplitst in duur: welk deel is aanvang/frictie (< 1 jaar), langdurig (1-3 jaar), structureel (> 3 jaar) en in verbouwing? De meetdatum is augustus 2020.

Op de kaart is te zien op welke plekken winkelpanden leeg staan. Hierdoor wordt visueel inzichtelijk waar de leegstand zich concentreert en waar eventuele clustering plaatsvindt. De grootte van de aanduiding geeft de omvang van het leegstaande pand weer. De meetdatum is augustus 2020.

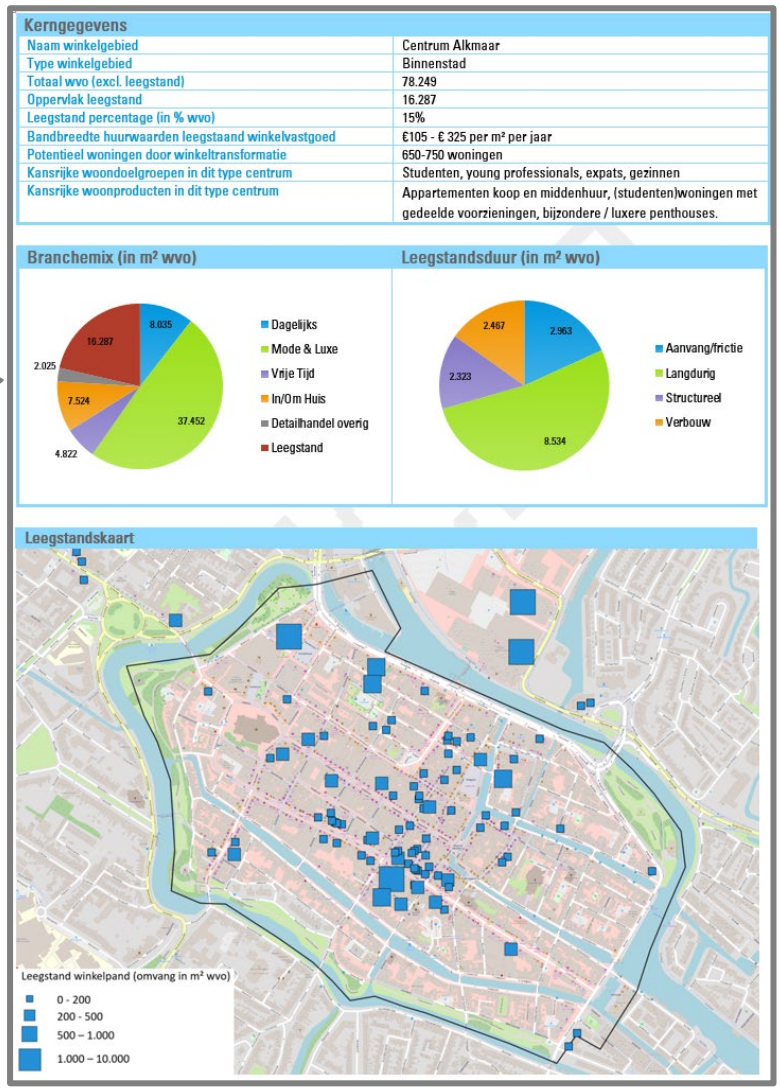

Pagina 2 en 3 – belangrijkste conclusies en scoring

Hier zijn de belangrijkste conclusies samengevat

Dit figuur geeft weer hoe het winkelgebied scoort op de hoofdindicatoren en daarmee is ingedeeld op de ABCD-prioriteitenlijst voor transformatie (zie hoofdrapportage voor uitleg ABCD-prioriteitenlijst)

Hier zijn de scores van deelindicatoren samengevat bij 'toekomstbestendigheid winkelfunctie'. De maximale score is 100%, de minimale score 0%. Winkelgebieden met een lagere totaalscore voor toekomstbestendigheid komen 'hoger' op de ABCD-prioriteitenlijst.

In het onderste deel is weergegeven hoe scores zijn opgebouwd. In de kolom 'indicator' staat een korte beschrijving, in de kolom 'gegevens' de input waarop scoring gebaseerd is en in de kolom 'scoring' de relatieve scoring van dit winkelgebied ten opzichte van andere winkelgebieden in Noord-Holland (zie ook uitgebreide beschrijving van indicatoren in hoofdstuk 1). functioneren'.

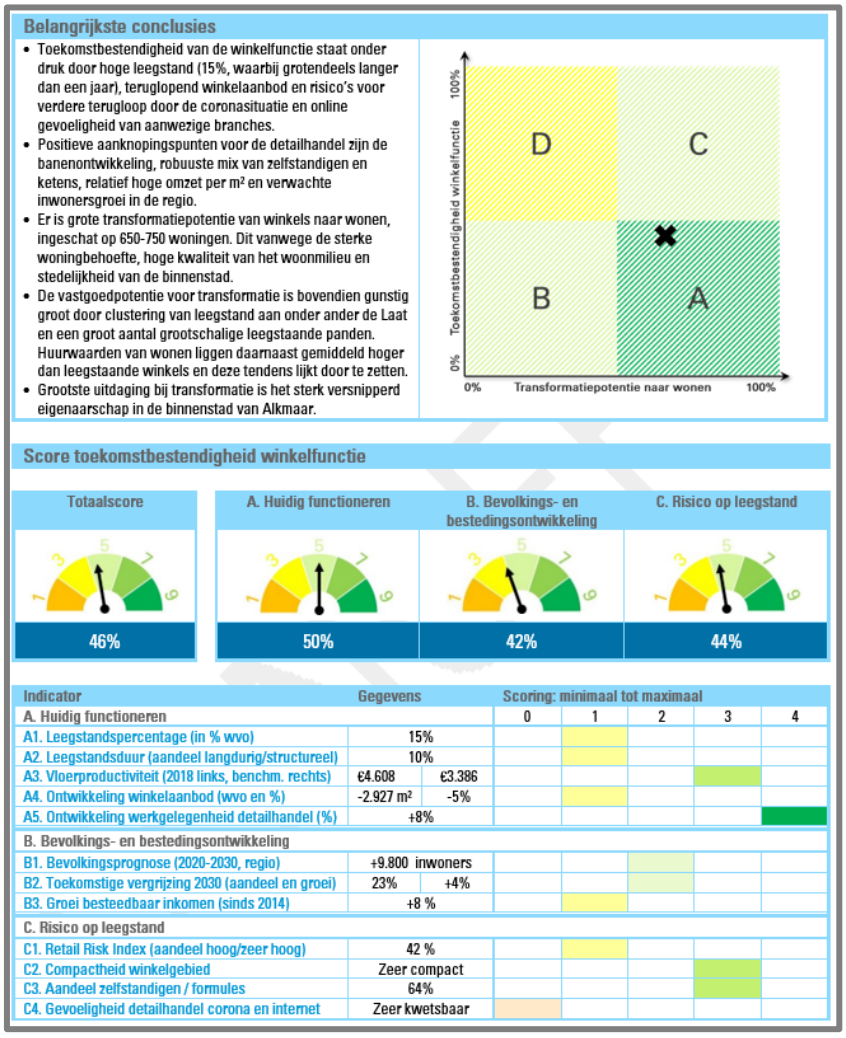

Belangrijkste conclusies

- Toekomstbestendigheid van de winkelfunctie staat onder druk door hoge leegstand (15%, waarbij grotendeels langer dan een jaar), teruglopend winkelaanbod en risico's voor verdere terugloop door de coronasituatie en online gevoeligheid van aanwezige branches.
- Positieve aanknopingspunten voor de detailhandel zijn de banenontwikkeling, robuuste mix van zelfstandigen en ketens, relatief hoge omzet per m² en verwachte inwonersgroei in de regio.
- Er is grote transformatiepotentie van winkels naar wonen, ingeschat op 650-750 woningen. Dit vanwege de sterke woningbehoefte, hoge kwaliteit van het woonmilieu en stedelijkheid van de binnenstad.
- De vastgoedpotentie voor transformatie is bovendien gunstig groot door clustering van leegstand aan onder ander de Laat en een groot aantal grootschalige leegstaande panden. Huurwaarden van wonen liggen daarnaast gemiddeld hoger dan leegstaande winkels en deze tendens lijkt door te zetten.
- Grootste uitdaging bij transformatie is het sterk versnipperd eigenaarschap in de binnenstad van Alkmaar.

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
46%	50%	42%	44%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
			0	1	2	3	4
A. Huidig functioneren							
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	15%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	10%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€4.608	€3.386					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	-2.927 m²	-5%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	+8%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, regio)	+9.800	inwoners					
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	23%	+4%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+8 %						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	42 %						
C2. Compactheid winkelgebied	Zeer compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	64%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Zeer kwetsbaar						

Bij elke indicator zijn 0 tot 4 punten te behalen. De scoring van indicatoren A1-A5 leiden gezamenlijk tot een hoofdscore op 'huidig functioneren'. Centrum Almaar scoort 4 punten op A5 'Ontwikkeling werkgelegenheid' omdat dit sterk bovengemiddeld is in vergelijking met andere winkelgebieden. Centrum Alkmaar scoort 1 punt op C1 'Retail Risk Index' omdat een relatief groot aandeel panden een hoog/zeer hoog risicoprofiel voor leegstand heeft.

2.1 Centrum Aalsmeer

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrum Aalsmeer
Type winkelgebied	Kernverzorgend centrum groot
Totaal wvo (excl. leegstand)	15.116
Oppervlak leegstand (in m² wvo)	1.801
Leegstandspercentage (in % wvo)	8%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€85 - €230 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	25-50 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Senioren, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	(Gezins)appartementen en stedelijk grondgebonden woningen op kleine kavel. Koop en (midden)huur

Branchemix (in m² wvo)

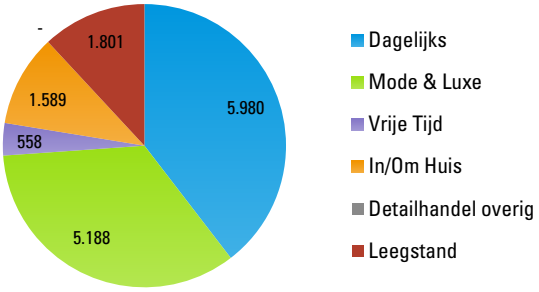

Leegstandsduur (in m² wvo)

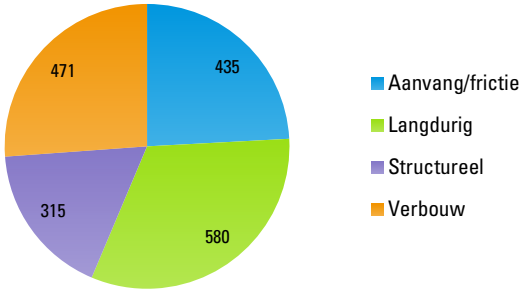

Leegstandskaart

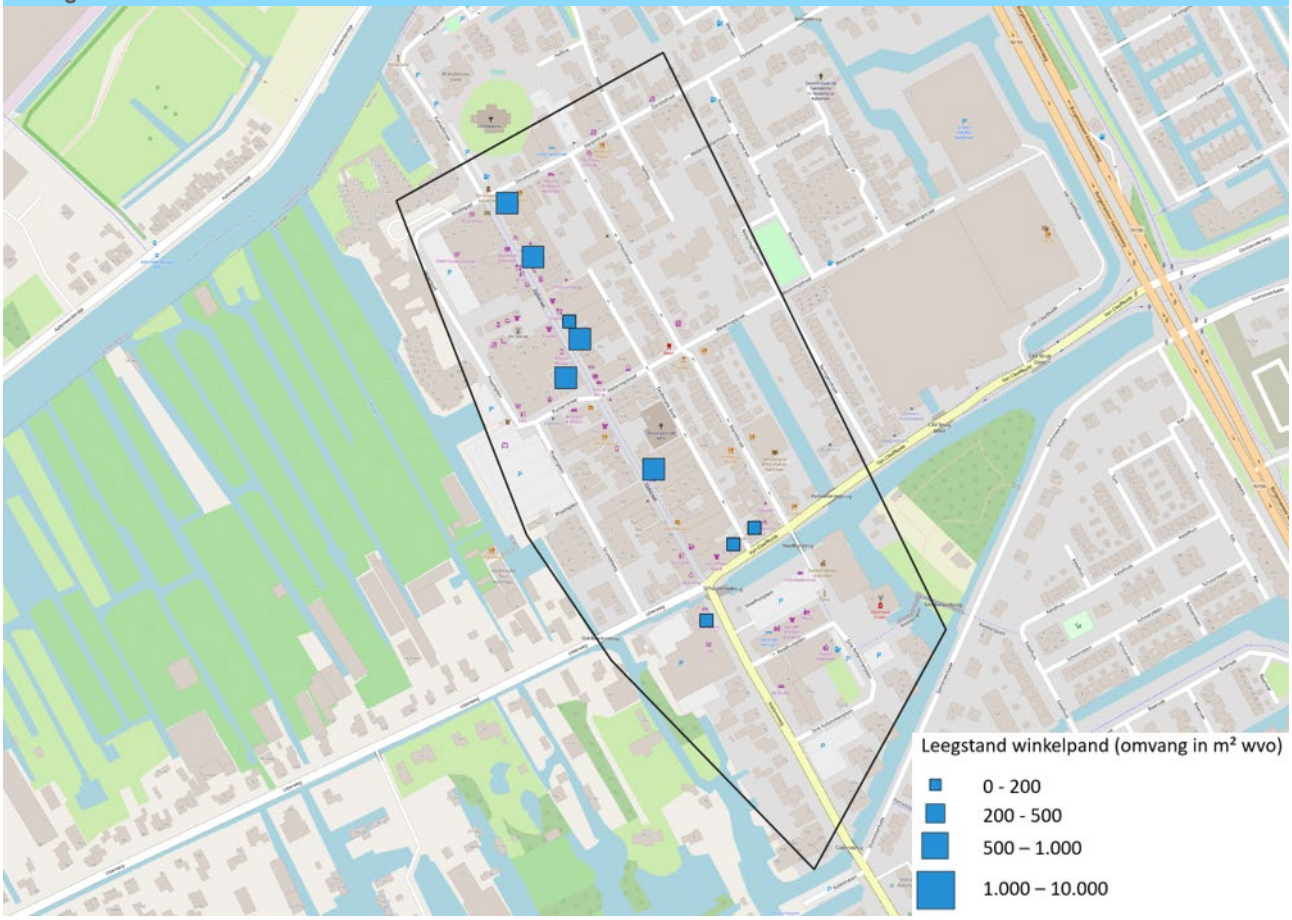

Centrum Aalsmeer

Belangrijkste conclusies

- Winkels functioneren relatief goed door hoge omzet per m², positieve aanbodontwikkeling en gemiddelde leegstand.
- Het toekomstperspectief voor winkels is relatief gunstig door inwonersgroei, beperkte vergrijzing en de compacte opzet met concentratie van winkels aan de Zijdstraat en drie supermarkten aan/tegen deze straat. Risico's liggen in het brede mode-aanbod en online gevoeligheid van de branche.
- De potentie voor transformatie van huidige leegstaande winkels naar wonen beperkt zich tot circa 25 tot 50 woningen. Transformatie is financieel kansrijk door gunstige huurwaarden en beperkte hypotheeklast. Bovendien is het lokaal eigendom groot en de versnippering beperkt.
- Uitdaging voor transformatie ligt in het vastgoed. Wonen boven winkels is veelvuldig gerealiseerd, clustering van leegstand is beperkt en zijn er geen grote leegstaande panden waar een grotere woningbouw kan plaatsvinden.
- Op basis van de scan is het investeringsmomentum beperkt. Zo zijn geen transformatieplannen naar wonen bekend, geen kort aflopende hypotheken en is het aandeel particuliere eigenaren in de pensioenleeftijd beperkt.

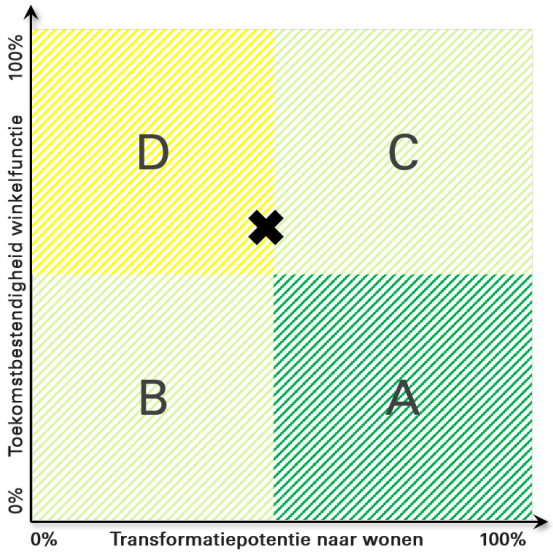

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
60%	70%	42%	63%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	8%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	4%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€4.729	€2.443					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	+1.576m²	+13%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	-6%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+1.880 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	23%	+4%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+ 8%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	31%						
C2. Compactheid winkelgebied	Zeer compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	57%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Kwetsbaar						

Centrum Aalsmeer

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

42%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
30%	58%	81%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
21%	31%	45%

Indicator	Gegevens	Minimale (0) tot maximale score (4)				
D. Vastgoedpotentie		0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Beperkt geclusterd					
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m²)	895					
D3. Grootschalige leegstaande panden (m², aantal)	0 | 0					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Zeer sterk aanwezig					
D5. Aandeel monumenten (%)	2%					
E. Eigendomssituatie						
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	21%					
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	66%					
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	13 per hectare					
F. Financiële kansrijkheid						
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+28%					
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring					
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	70%					
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels < wonen					
G. Investeringsmomentum						
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	0%					
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	18%					
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	19%					
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	26%					
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	0 woningen					
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	31%					
H. Woningbehoefte- en potentie						
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Sterk					
H2. Stedelijkheid	Matig stedelijk					
H3. Druk op de woningmarkt	Redelijke druk					
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	27 woningen					
I. Kwaliteit woonmilieu						
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja					
I2. Aandeel monumenten (%)	2%					
I3. Voorzieningen	Goed					
I4. Veiligheid	Ruim voldoende					
I5. Fysieke leefomgeving	Ruim voldoende					

2.2 Centrum Alkmaar

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrum Alkmaar
Type winkelgebied	Binnenstad
Totaal wvo (excl. leegstand)	78.249
Oppervlak leegstand	16.287
Leegstand percentage (in % wvo)	15%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€105 - € 325 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	650-750 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Studenten, young professionals, expats, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	Appartementen koop en middenhuur, (studenten)woningen met gedeelde voorzieningen, bijzondere / luxere penthouses.

Branchemix (in m² wvo)

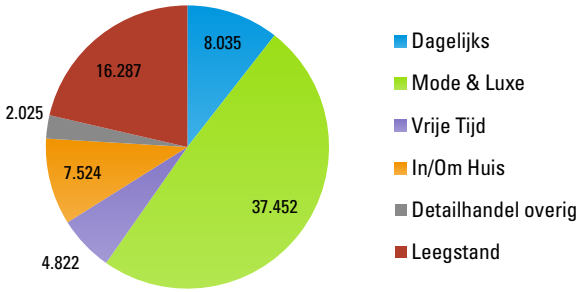

Leegstandsduur (in m² wvo)

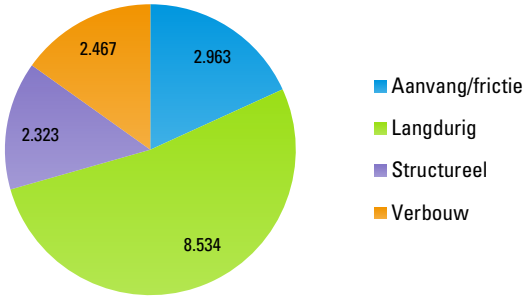

Leegstandskaart

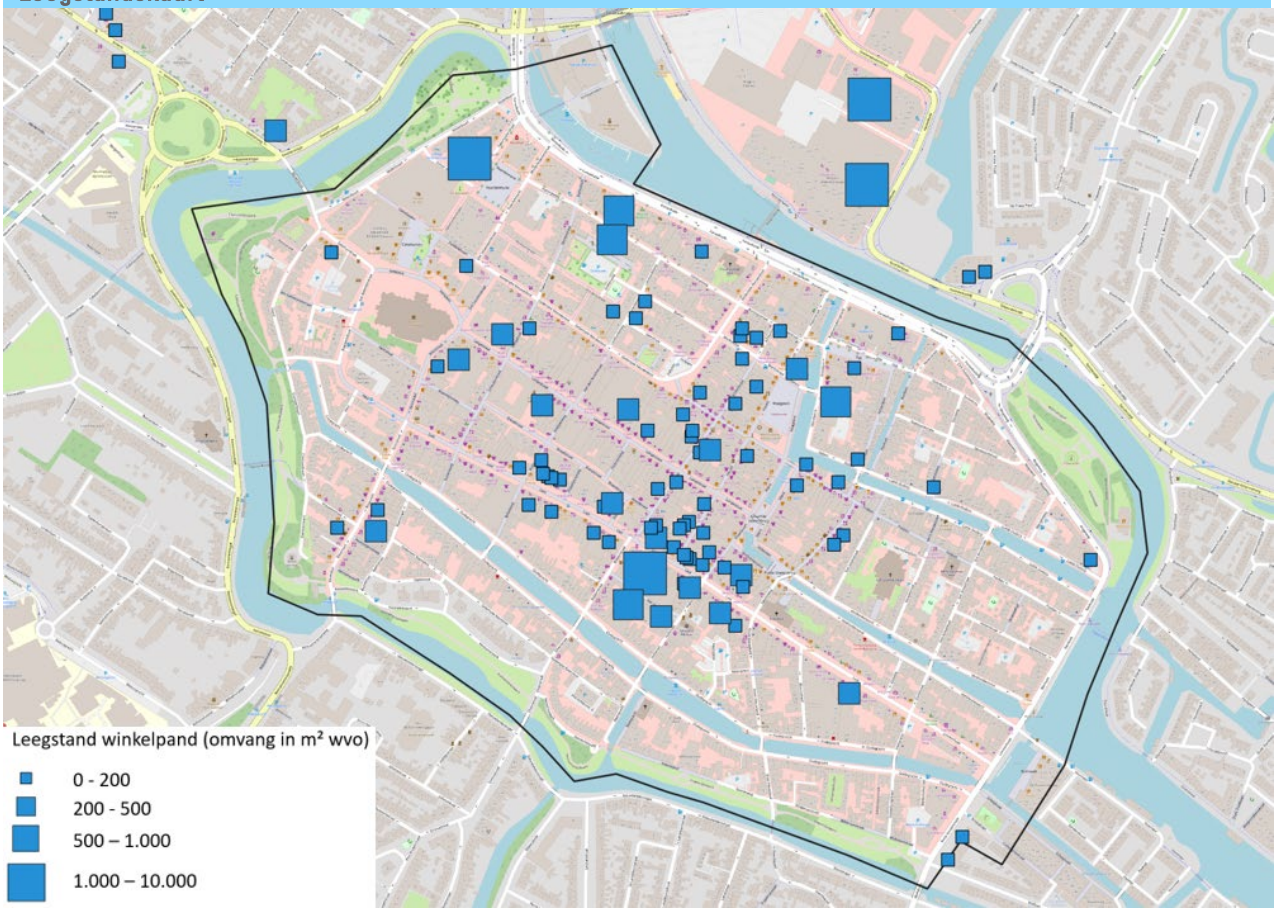

Centrum Alkmaar

Belangrijkste conclusies

- Toekomstbestendigheid van de winkelfunctie staat onder druk door hoge leegstand (15%, waarbij grotendeels langer dan een jaar), teruglopend winkelaanbod en risico's voor verdere terugloop door de coronasituatie en online gevoeligheid van aanwezige branches.
- Positieve aanknopingspunten voor de detailhandel zijn de banenontwikkeling, robuuste mix van zelfstandigen en ketens, relatief hoge omzet per m² en verwachte inwonersgroei in de regio.
- Er is grote transformatiepotentie van winkels naar wonen, ingeschat op 650-750 woningen. Dit vanwege de sterke woningbehoefte, hoge kwaliteit van het woonmilieu en stedelijkheid van de binnenstad.
- De vastgoedpotentie voor transformatie is bovendien gunstig groot door clustering van leegstand aan onder ander de Laat en een groot aantal grootschalige leegstaande panden. Huurwaarden van wonen liggen daarnaast gemiddeld hoger dan leegstaande winkels en deze tendens lijkt door te zetten.
- Grootste uitdaging bij transformatie is het sterk versnipperd eigenaarschap in de binnenstad van Alkmaar.

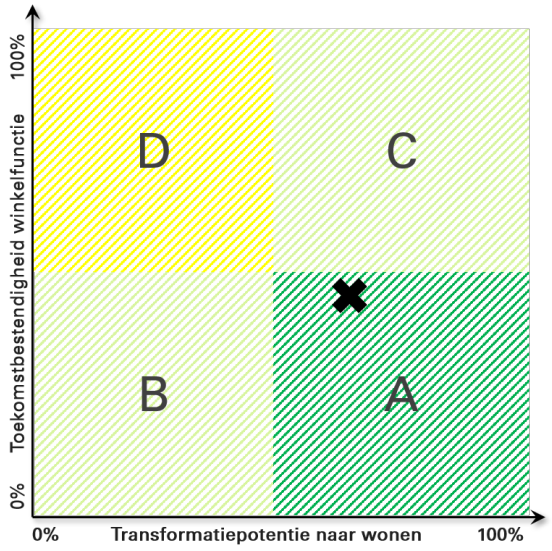

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
46%	50%	42%	44%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	15%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	10%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€4.608	€3.386					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	-2.927 m²	-5%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	+8%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, regio)	+9.800 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	23%	+4%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+8 %						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	42 %						
C2. Compactheid winkelgebied	Zeer compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	64%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Zeer kwetsbaar						

Centrum Alkmaar

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

60%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
70%	33%	63%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
50%	75%	65%

Indicator	Gegevens	Scoring: minimaal tot maximaal				
D. Vastgoedpotentie		0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Zeer sterk geclusterd					
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m^2)	10857					
D3. Grootschalige leegstaande panden (m^2, aantal)	6974 | 6					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Sterk aanwezig					
D5. Aandeel monumenten (%)	13 %					
E. Eigendomssituatie						
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	24 %					
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	45 %					
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	29 per hectare					
F. Financiële kansrijkheid						
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+23 %					
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring					
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	46%					
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels < wonen					
G. Investeringsmomentum						
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	3 %					
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	20 %					
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	21 %					
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	29 %					
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	45 woningen					
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	42%					
H. Woningbehoefte- en potentie						
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Zeer sterk					
H2. Stedelijkheid	Zeer sterk stedelijk					
H3. Druk op de woningmarkt	Zeer sterke druk					
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	153 woningen					
I. Kwaliteit woonmilieu						
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja					
I2. Aandeel monumenten (%)	19 %					
I3. Voorzieningen	Uitstekend					
I4. Veiligheid	Ruim voldoende					
I5. Fysieke leefomgeving	Ruim voldoende					

2.3 Centrum Anna Paulowna

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrum Anna Paulowna
Type winkelgebied	Kernverzorgend centrum klein
Totaal wvo (excl. leegstand)	9.920
Oppervlak leegstand	2.043
Leegstandpercentage (in % wvo)	15
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€50 - €155 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	50-75 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Senioren, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	Combinaties wonen/zorg, gestapeld en grondgebonden. Nadruk op koop

Branchemix (in m² wvo)

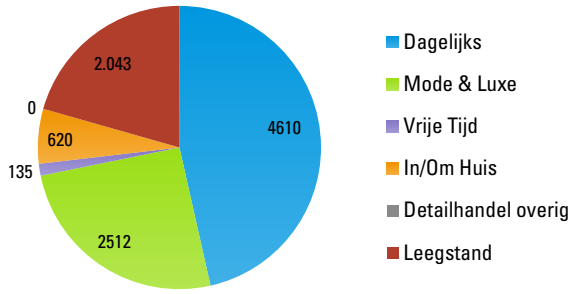

Leegstandsduur (in m² wvo)

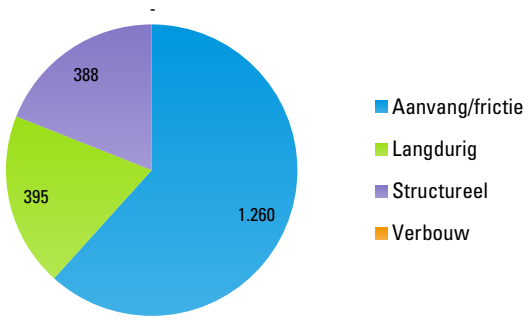

Leegstandskaart

Centrum Anna Paulowna

Belangrijkste conclusies

- De winkelfunctie staat onder druk door aanzienlijke leegstand (15%) en sterk teruglopende omzet per m² (-21% tussen 2016/2018). Bovendien is de verwachte bevolkingstoename minimaal en treed vergrijzing bovengemiddeld op. Het aandeel zelfstandigen in dit winkelgebied is daarnaast relatief beperkt. Positief is dat het winkelgebied door de dagelijkse functie beperkt kwetsbaar is voor terugloop van winkelaanbod als gevolg van de coronasituatie en gevoeligheid van internetbranches. Het aandeel panden met een hoog/zeer hoog risicoprofiel (28%) voor leegstand is in vergelijking met andere winkelgebieden relatief laag.
- De transformatiepotentie van leegstaande winkels naar wonen is circa 50 tot 75 woningen. De kansrijkheid wordt echter belemmerd door een relatief beperkte woningbehoefte en druk op de woningmarkt, hogere winkelhuren versus woonhuren en een relatief beperkt aantal panden zonder hypotheeklast. Bovendien is er een laag aandeel particuliere eigenaren in de pensioenleeftijd en beperkt recent nieuw eigenaarschap. Positief is de eigendomssituatie met een groot aandeel lokaal eigendom, beperkte versnippering en een hoog aandeel eigenaren met grotere posities.

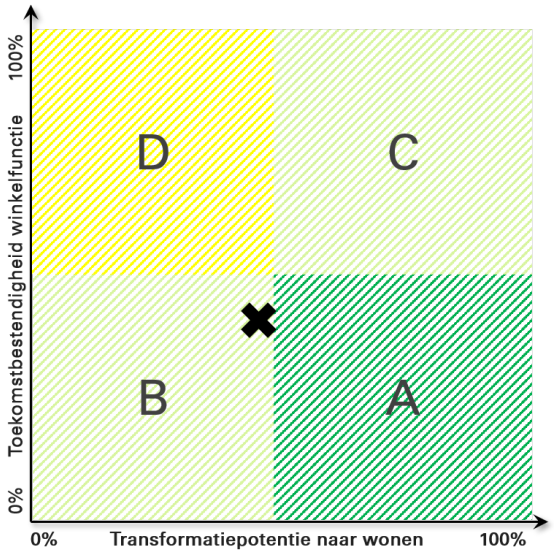

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
42%	40%	17%	63%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	15%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	5%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€1.968	€1.983					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	-288 m²	-4%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	0%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+140 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	27%	+5%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+ 8%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	28%						
C2. Compactheid winkelgebied	Gemiddeld compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	45%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Beperkt kwetsbaar						

Centrum Anna Paulowna

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

39%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
55%	75%	19%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
29%	13%	50%

Indicator	Gegevens	Scoring: minimaal tot maximaal				
D. Vastgoedpotentie		0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Zeer sterk geclusterd					
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m²)	783					
D3. Grootschalige leegstaande panden (m², aantal)	800 | 1					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Sterk aanwezig					
D5. Aandeel monumenten (%)	2%					
E. Eigendomssituatie						
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	26%					
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	50%					
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	10 per hectare					
F. Financiële kansrijkheid						
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+5%					
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring					
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	41%					
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels > wonen					
G. Investeringsmomentum						
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	5%					
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	12%					
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	15%					
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	23%					
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	0 woningen					
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	28%					
H. Woningbehoefte- en potentie						
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Sterk					
H2. Stedelijkheid	Weinig stedelijk					
H3. Druk op de woningmarkt	Redelijke druk					
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	0 woningen					
I. Kwaliteit woonmilieu						
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja					
I2. Aandeel monumenten (%)	2%					
I3. Voorzieningen	Ruim voldoende					
I4. Veiligheid	Zeer goed					
I5. Fysieke leefomgeving	Ruim voldoende					

2.4 Centrum Beverwijk

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrum Beverwijk
Type winkelgebied	Hoofdwinkelgebied klein
Totaal wvo (excl. leegstand)	34.325
Oppervlak leegstand	7.265
Leegstandspercentage (in % vwo)	15%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€100 - €230 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	150-200 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Jonge huishoudens, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	(Gezins)appartementen en stedelijk grondgebonden woningen op kleine kavel. Koop en (midden)huur

Branchemix (in m² wvo)

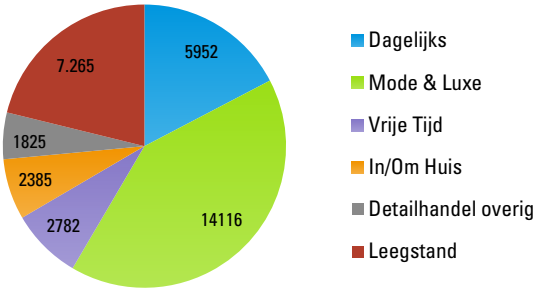

Leegstandsduur (in m² wvo)

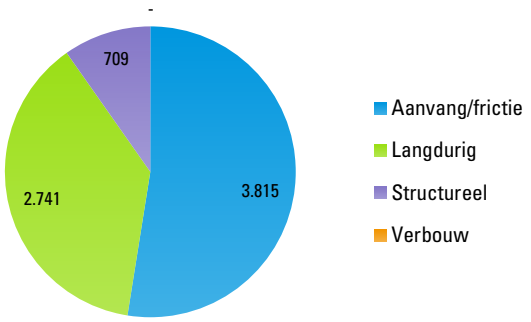

Leegstandskaart

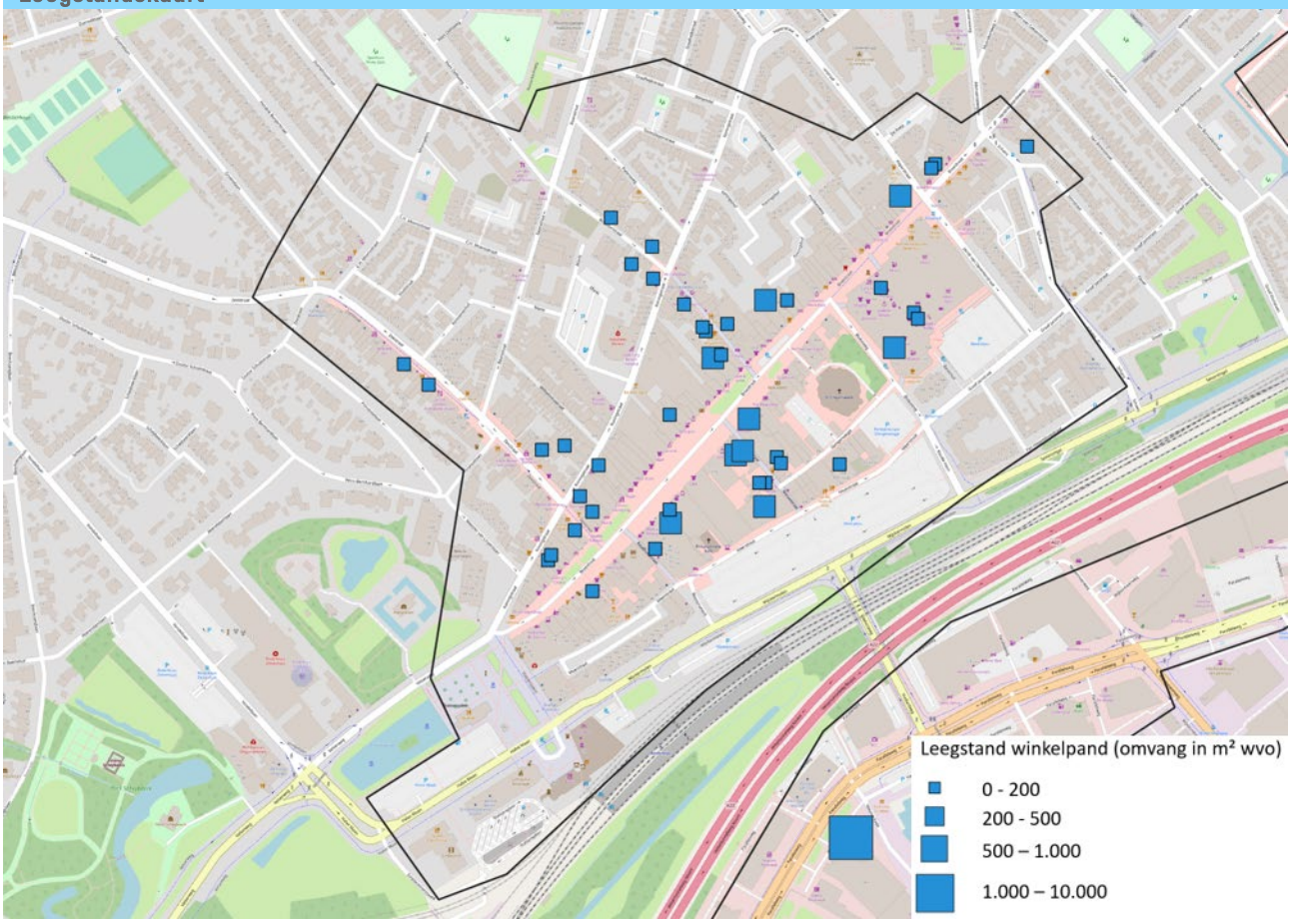

Centrum Beverwijk

Belangrijkste conclusies

- De winkelfunctie staat onder druk door relatief hoge leegstand (15%, waarvan een groot deel langer dan een jaar), sterk teruglopend winkelaanbod en negatieve banenontwikkeling van detailhandel in het centrum. Positief is een toenemende omzet per m² (7% tussen 2016-2018).
- Richting de toekomst dragen een sterke verwachte regionale inwonersgroei en relatief sterke inkomensgroei bij aan extra economisch draagvlak. Tegelijkertijd is het centrum sterk kwetsbaar voor verdere terugloop van winkelaanbod als gevolg van de coronasituatie en gevoeligheid voor toenemende online bestedingen. Het aandeel panden met een hoog/zeer hoog risicoprofiel voor leegstaand is erg hoog.
- De transformatiepotentie van winkels naar wonen ligt op circa 150-200 woningen. Gunstig is clustering van leegstand (doordat in relatief veel straten de leegstand boven 20% ligt), verwachte gunstige boekwaarden voor een deel van het vastgoed, gemiddeld hogere huurwaarden voor wonen ten opzichte van leegstaande winkels en een groot aantal panden zonder hypotheeklast. Het investeringsmomentum is tot slot groot door een groot aantal transformatieplannen en relatief veel particuliere eigenaars in de pensioenleeftijd.

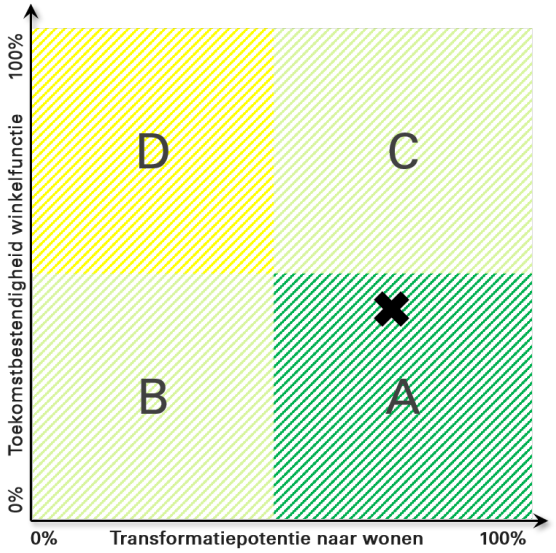

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
42%	25%	75%	38%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	15%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	7%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€ 2.534	€2.605					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	-2.247 m²	-8%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	-5%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, regio)	+20.030 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	22%	+4%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+ 9%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	46%						
C2. Compactheid winkelgebied	Gemiddeld compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	57%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Zeer kwetsbaar						

Centrum Beverwijk

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

65%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
75%	58%	75%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
67%	69%	45%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
D. Vastgoedpotentie			0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Zeer sterk geclusterd						
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m^2)	3.450						
D3. Grootschalige leegstaande panden (m^2, aantal)	600	1					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Sterk aanwezig						
D5. Aandeel monumenten (%)	1%						
E. Eigendomssituatie							
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	25%						
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	54%						
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	11 per hectare						
F. Financiële kansrijkheid							
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+21%						
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring						
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	58%						
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels < wonen						
G. Investeringsmomentum							
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	2%						
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	23%						
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	22%						
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	27%						
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	313 woningen						
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	46%						
H. Woningbehoefte- en potentie							
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Zeer sterk						
H2. Stedelijkheid	Zeer sterk stedelijk						
H3. Druk op de woningmarkt	Zeer sterke druk						
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	106 woningen						
I. Kwaliteit woonmilieu							
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja						
I2. Aandeel monumenten (%)	1%						
I3. Voorzieningen	Goed						
I4. Veiligheid	Ruim voldoende						
I5. Fysieke leefomgeving	Ruim voldoende						

2.5 Centrum Bovenkarspel

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrum Bovenkarspel
Type winkelgebied	Kernverzorgend centrum groot
Totaal wvo (excl. leegstand)	9.595
Oppervlak leegstand	1.489
Leegstandspercentage (in % vwo)	11%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€75 - €205 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	25-50 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Senioren, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	Combinaties wonen/zorg, gestapeld. Koop en (midden)huur

Branchemix (in m² wvo)

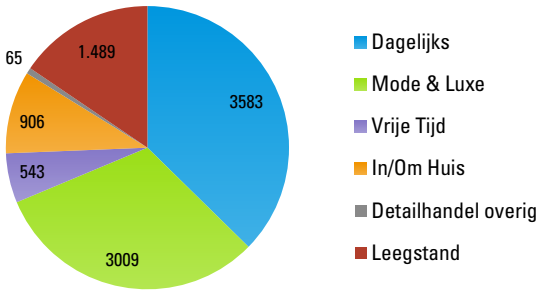

Leegstandsduur (in m² wvo)

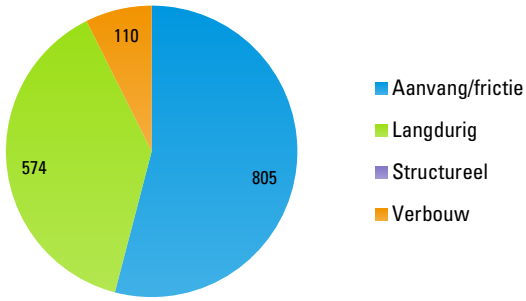

Leegstandskaart

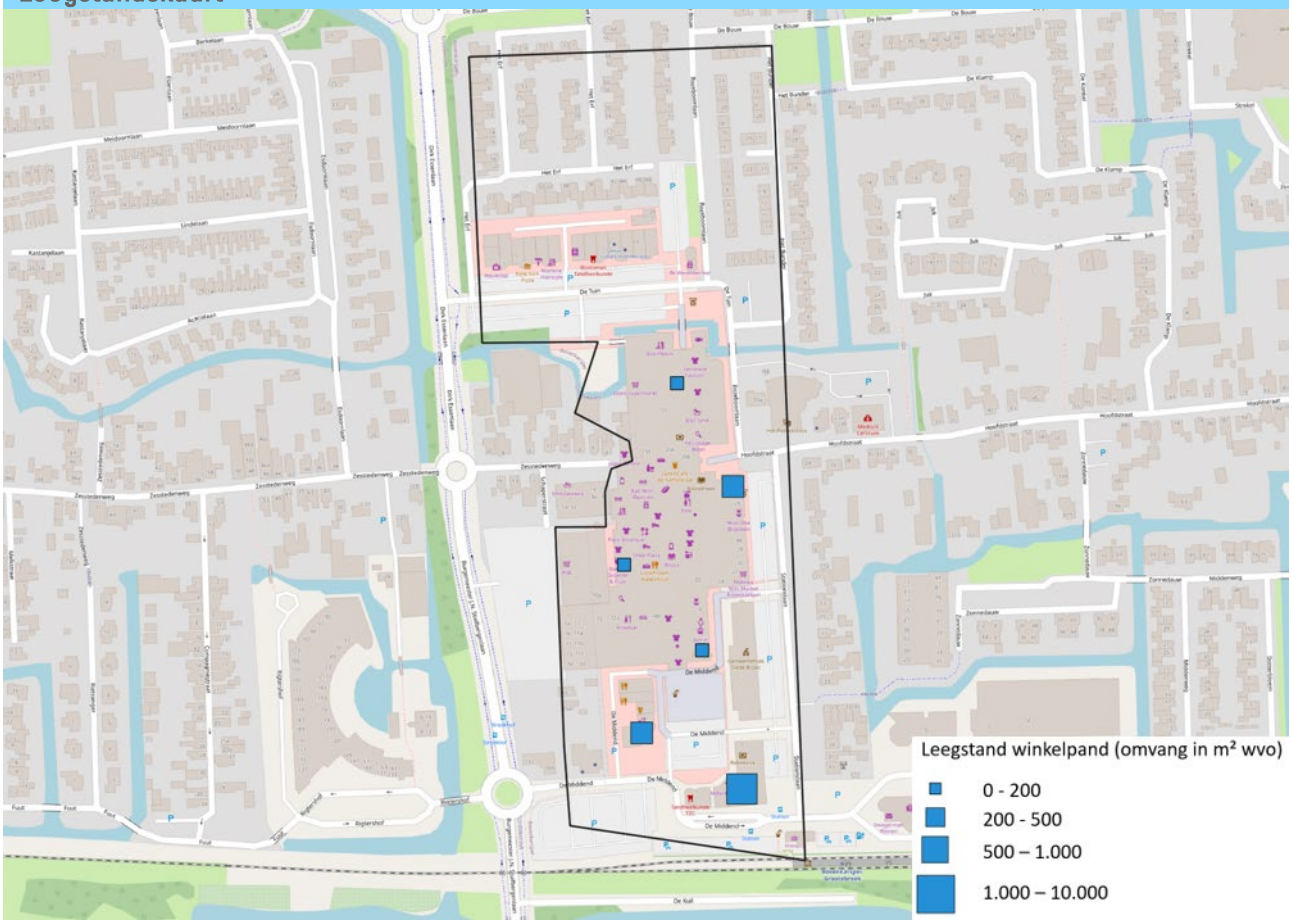

Centrum Bovenkarspel

Belangrijkste conclusies

- De detailhandel functioneert relatief goed door hoge omzet per m² en beperkte duur van leegstand. Uitdagingen zijn het teruglopend winkelaanbod en leegstand boven frictie (11%).
- Richting de toekomst staat de toekomstbestendigheid echter onder druk. Zo is de verwachte bevolkingsgroei minimaal, toekomstige vergrijzing relatief sterk en groei van inkomens relatief beperkt. Het winkelgebied is bovendien beperkt compact en het aandeel zelfstandigen ligt laag in vergelijking met soortgelijke centra.
- De transformatiepotentie van winkels naar woningen wordt ingeschat op 25-50 woningen. Positief is de zeer beperkte versnippering van eigenaren, grote eigendomsposities, marktconforme verwachte boekwaarden voor een deel van het winkelvastgoed en hogere woonhuren ten opzichte van winkelhuren van leegstaand vastgoed. Ook is op basis van de scan het investeringsmomentum gunstig door een beperkt aandeel recente hypotheken en relatief hoog aandeel hypotheken met korte doorlooptijd. De grootste uitdaging ligt in de beperkte kwantitatieve woningbehoefte en het prioriteren hiervan in het centrum.

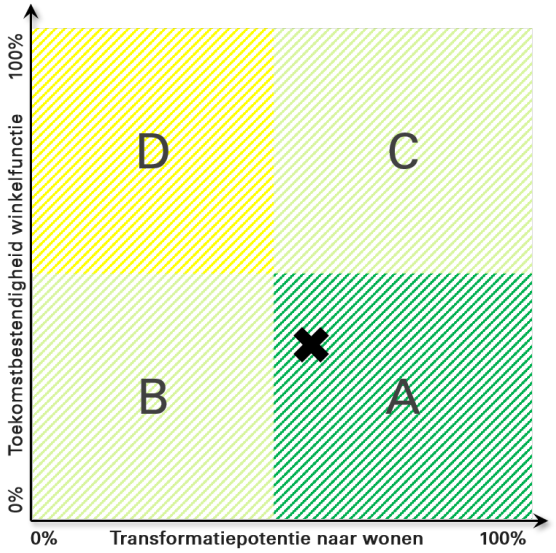

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
			
38%	55%	25%	25%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	11%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	4%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€4.191	€1.983					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	-657 m²	-7%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	-1%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+ 350 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	27%	+5%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+8%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	38%						
C2. Compactheid winkelgebied	Beperkt compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	42%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Kwetsbaar						

Centrum Bovenkarspel

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore	D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
53%	55%	67%	63%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
63%	25%	45%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
D. Vastgoedpotentie			0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Redelijk geclusterd						
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m^2)	574						
D3. Grootschalige leegstaande panden (m^2, aantal)	670	1					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Redelijk aanwezig						
D5. Aandeel monumenten (%)	0%						
E. Eigendomssituatie							
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	29%						
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	31%						
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	3 per hectare						
F. Financiële kansrijkheid							
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+20%						
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring						
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	46%						
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels < wonen						
G. Investeringsmomentum							
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	6%						
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	17%						
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	33%						
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	22%						
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	0 woningen						
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	38%						
H. Woningbehoefte- en potentie							
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Beperkt						
H2. Stedelijkheid	Matig stedelijk						
H3. Druk op de woningmarkt	Sterke druk						
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	106 woningen						
I. Kwaliteit woonmilieu							
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja						
I2. Aandeel monumenten (%)	0%						
I3. Voorzieningen	Ruim voldoende						
I4. Veiligheid	Goed						
I5. Fysieke leefomgeving	Goed						

2.6 Centrum Bussum

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrum Bussem
Type winkelgebied	Hoofdwinkelgebied klein
Totaal wvo (excl. leegstand)	32.011
Oppervlak leegstand	5.972
Leegstandspercentage (in % wvo)	13%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€135 - €290 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	150-200 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Jonge huishoudens, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	(Gezins)appartementen en stedelijk grondgebonden woningen op kleine kavel. Koop en (midden)huur

Branchemix (in m² wvo)

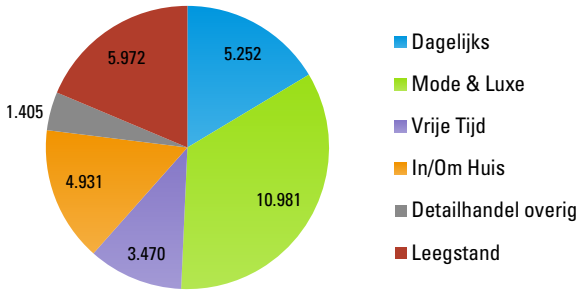

Leegstandsduur (in m² wvo)

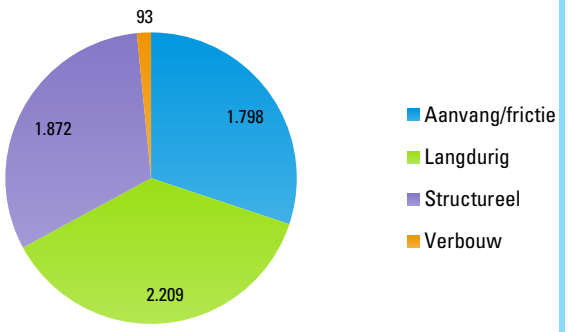

Leegstandskaart

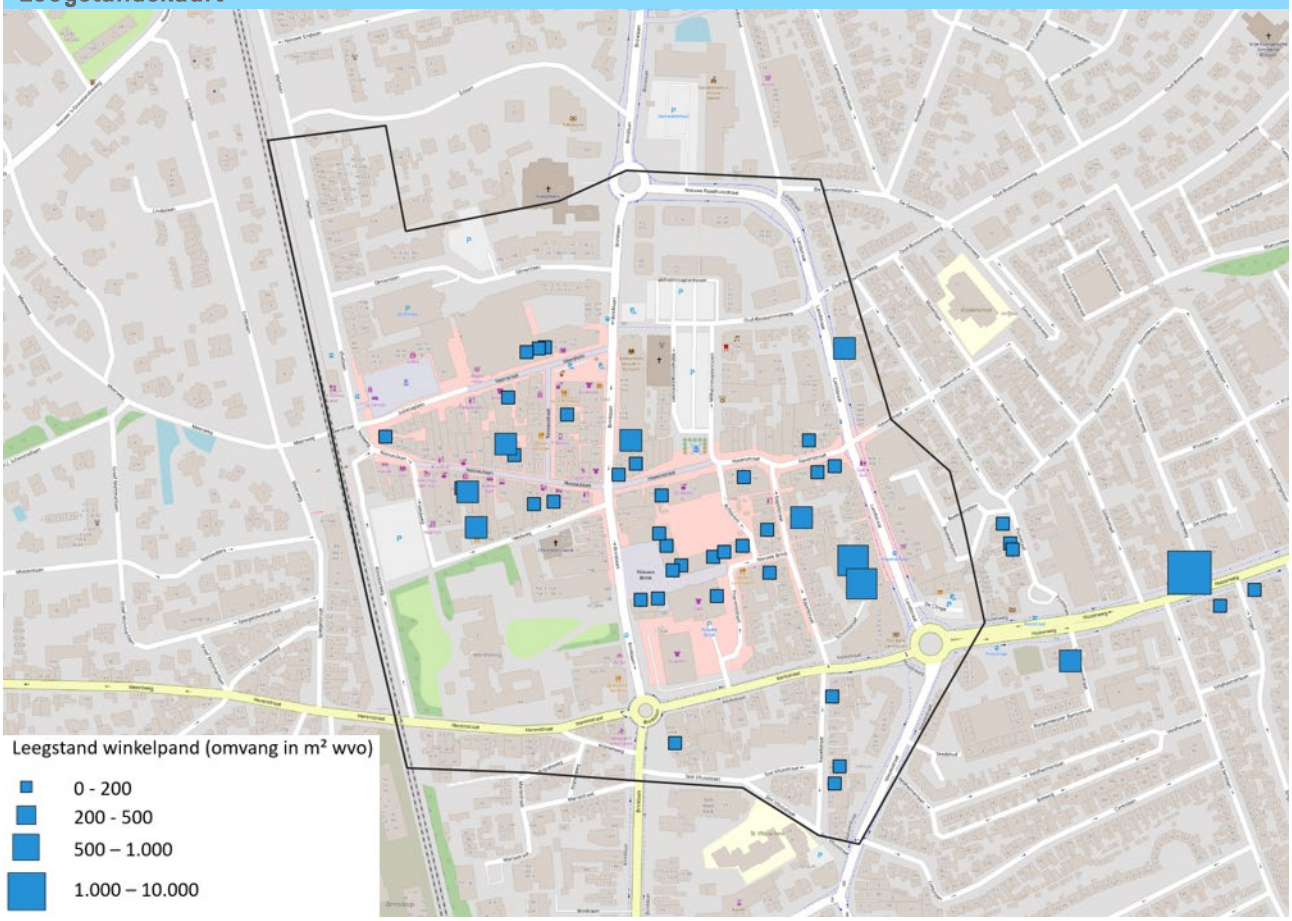

Centrum Bussum

Belangrijkste conclusies

- Gemiddeld genomen staat het functioneren van winkels sterk onder druk. Het aantal banen daalt, net als het winkelaanbod. De omzet per m² ligt bovendien bijna 15% onder het niveau van vergelijkbare centra en de leegstand is met 13% bovengemiddeld en grotendeels langdurig/structureel.
- Richting de toekomst profiteert het winkelgebied naar verwachting van regionale inwonersgroei. Positieve uitgangspunten zijn verder de compacte opzet van het kernwinkelgebied en robuuste verhouding van zelfstandigen en formules. Het risico op toenemende leegstand is echter reëel, gelet op de kwetsbaarheid van branches door de coronasituatie en online gevoeligheid.
- De transformatiepotentie van winkels naar wonen ligt op 150-200 woningen. De vastgoedpotentie is groot door een ruim oppervlak leegstand langer dan een jaar, leegstand in diverse straten buiten het kernwinkelgebied zoals Nieuw Brink, Havenstraat-Landstraat en clusters net buiten het centrum.
- Bovendien is transformatie financieel kansrijk door marktconforme verwachte boekwaarden voor een deel van het winkelvastgoed en hogere woonhuren ten opzichte van winkelhuren van leegstaand vastgoed.

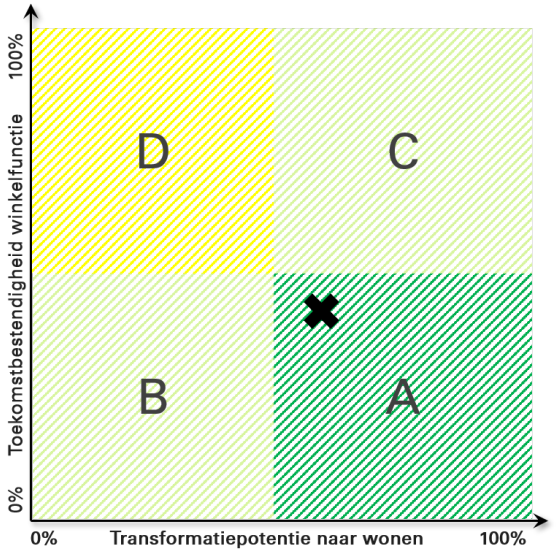

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
			
42%	20%	50%	63%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	13%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	9%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€2.257	€2.621					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	-1.724m²	-6%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	-7%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, regio)	+ 12.000 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	25%	+3%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+7%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	42%						
C2. Compactheid winkelgebied	Zeer compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	66%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Zeer kwetsbaar						

Centrum Bussum

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

54%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
70%	33%	63%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
54%	50%	45%

Indicator	Gegevens	Scoring: minimaal tot maximaal				
D. Vastgoedpotentie		0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Redelijk geclusterd					
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m²)	4.081					
D3. Grootschalige leegstaande panden (m², aantal)	1.317 | 2					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Sterk aanwezig					
D5. Aandeel monumenten (%)	0%					
E. Eigendomssituatie						
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	23%					
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	32%					
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	21 per hectare					
F. Financiële kansrijkheid						
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+3%					
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring					
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	49%					
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels < wonen					
G. Investeringsmomentum						
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	2,5%					
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	19%					
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	23%					
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	33%					
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	80 woningen					
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	42%					
H. Woningbehoefte- en potentie						
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Sterk					
H2. Stedelijkheid	Zeer sterk stedelijk					
H3. Druk op de woningmarkt	Redelijke druk					
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	138 woningen					
I. Kwaliteit woonmilieu						
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja					
I2. Aandeel monumenten (%)	0%					
I3. Voorzieningen	Zeer goed					
I4. Veiligheid	Ruim voldoende					
I5. Fysieke leefomgeving	Ruim voldoende					

2.7 Centrum Castricum

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrum Castricum
Type winkelgebied	Kernverzorgend centrum groot
Totaal wvo (excl. leegstand)	11.428
Oppervlak leegstand	1.258
Leegstandspercentage (in % wvo)	8%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€80 - €215 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	0-25 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Senioren, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	Combinaties wonen/zorg, gestapeld. Koop en (midden)huur

Branchemix (in m² wvo)

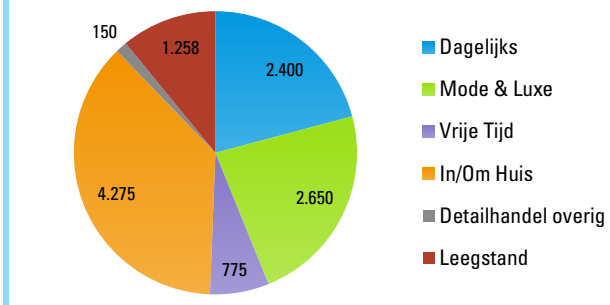

Leegstandsduur (in m² wvo)

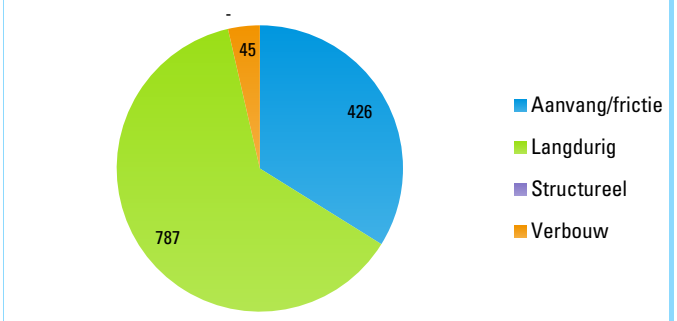

Leegstandskaart

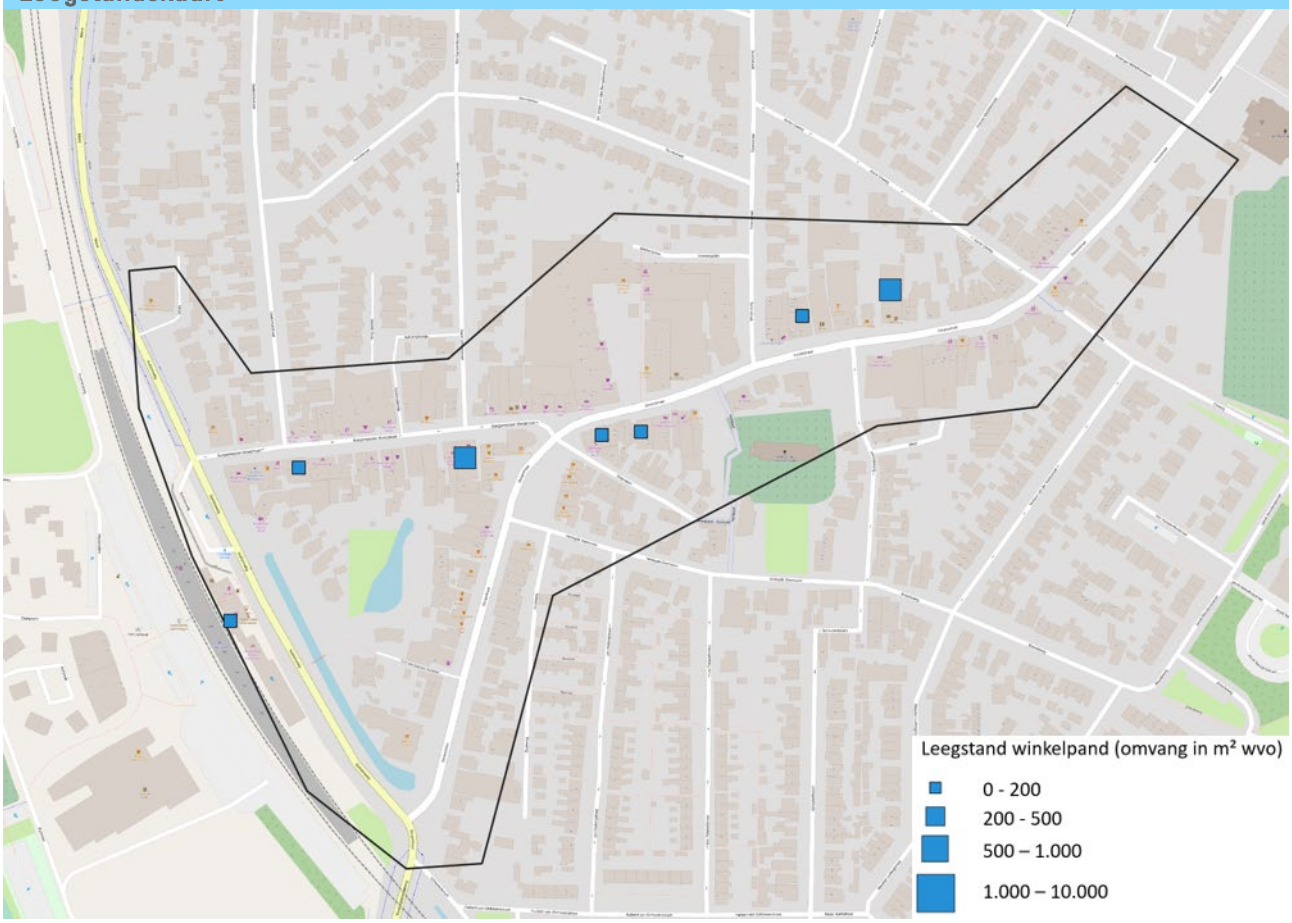

Centrum Castricum

Belangrijkste conclusies

- De detailhandel functioneert relatief goed door een bovengemiddelde omzet per m², toenemend winkelaanbod, en groei in werkgelegenheid. De leegstand ligt op gemiddeld niveau, maar wel boven frictie. Richting de toekomst komt de winkelfunctie onder druk te staan door minieme bevolkingstoename, relatief sterke vergrijzing en een uitzonderlijk hoog aandeel panden met een hoog tot zeer hoog risicoprofiel voor leegstand.
- De transformatiepotentie voor winkels naar wonen ligt op circa 0-25 woningen. Bekeken vanuit de schil rondom het centrum en specifiek de Torenstraat ligt deze potentie mogelijk hoger. Transformatie is kansrijk bekeken vanuit huurwaarden, sterk lokaal eigendom, eigendomsposities, en het aanwezige woonmilieu. Grootste uitdaging voor dit centrum ligt in het bepalen van locaties voor transformatie omdat leegstand niet geclusterd is en het aanwezige winkelaanbod verspreid is, mede in relatie tot de Torenstraat. Het investeringsmomentum voor transformatie is sterk afhankelijk van initiatief en bereidheid van eigenaren.

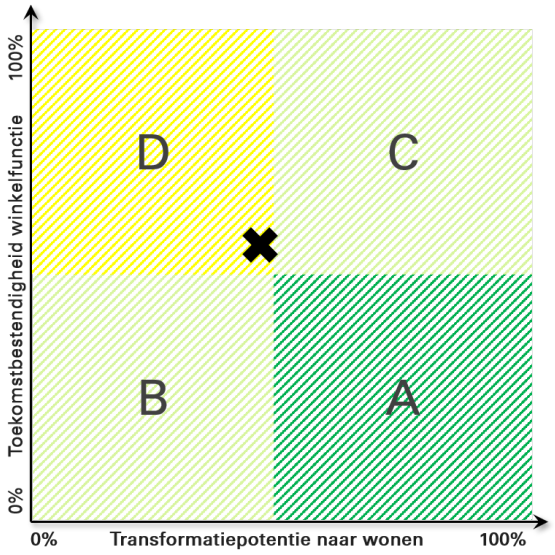

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
			
56%	75%	25%	56%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	8%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	5%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€2.347	€1.983					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	+988m²	+11%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	3%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+ 130 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	30%	+5%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+ 8%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	55%						
C2. Compactheid winkelgebied	Zeer compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	78%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Beperkt kwetsbaar						

Centrum Castricum

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

44%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
30%	58%	63%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
33%	44%	45%

Indicator	Gegevens	Scoring: minimaal tot maximaal				
D. Vastgoedpotentie		0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Geen clustering					
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m²)	787					
D3. Grootschalige leegstaande panden (m², aantal)	0 | 0					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Sterk aanwezig					
D5. Aandeel monumenten (%)	1%					
E. Eigendomssituatie						
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	22%					
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	53%					
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	12 per hectare					
F. Financiële kansrijkheid						
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+31%					
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring					
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	46%					
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels < wonen					
G. Investeringsmomentum						
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	0%					
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	18%					
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	14%					
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	23%					
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	0 woningen					
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	55%					
H. Woningbehoefte- en potentie						
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Sterk					
H2. Stedelijkheid	Sterk stedelijk					
H3. Druk op de woningmarkt	Zeer sterke druk					
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	0 woningen					
I. Kwaliteit woonmilieu						
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja					
I2. Aandeel monumenten (%)	1%					
I3. Voorzieningen	Ruim voldoende					
I4. Veiligheid	Goed					
I5. Fysieke leefomgeving	Goed					

2.8 Centrum Enkhuizen

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrum Enkhuizen
Type winkelgebied	Hoofdwinkelgebied klein
Totaal wvo (excl. leegstand)	14.654
Oppervlak leegstand	2.948
Leegstandspercentage (in % wvo)	14%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€80 - €215 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	75-100 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Jonge huishoudens, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	(Gezins)appartementen en stedelijk grondgebonden woningen op kleine kavel. Koop en (midden)huur

Branchemix (in m² wvo)

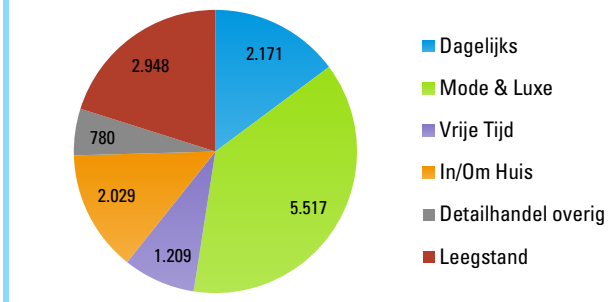

Leegstandsduur (in m² wvo)

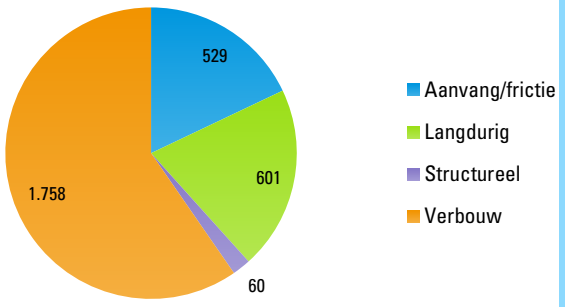

Leegstandskaart

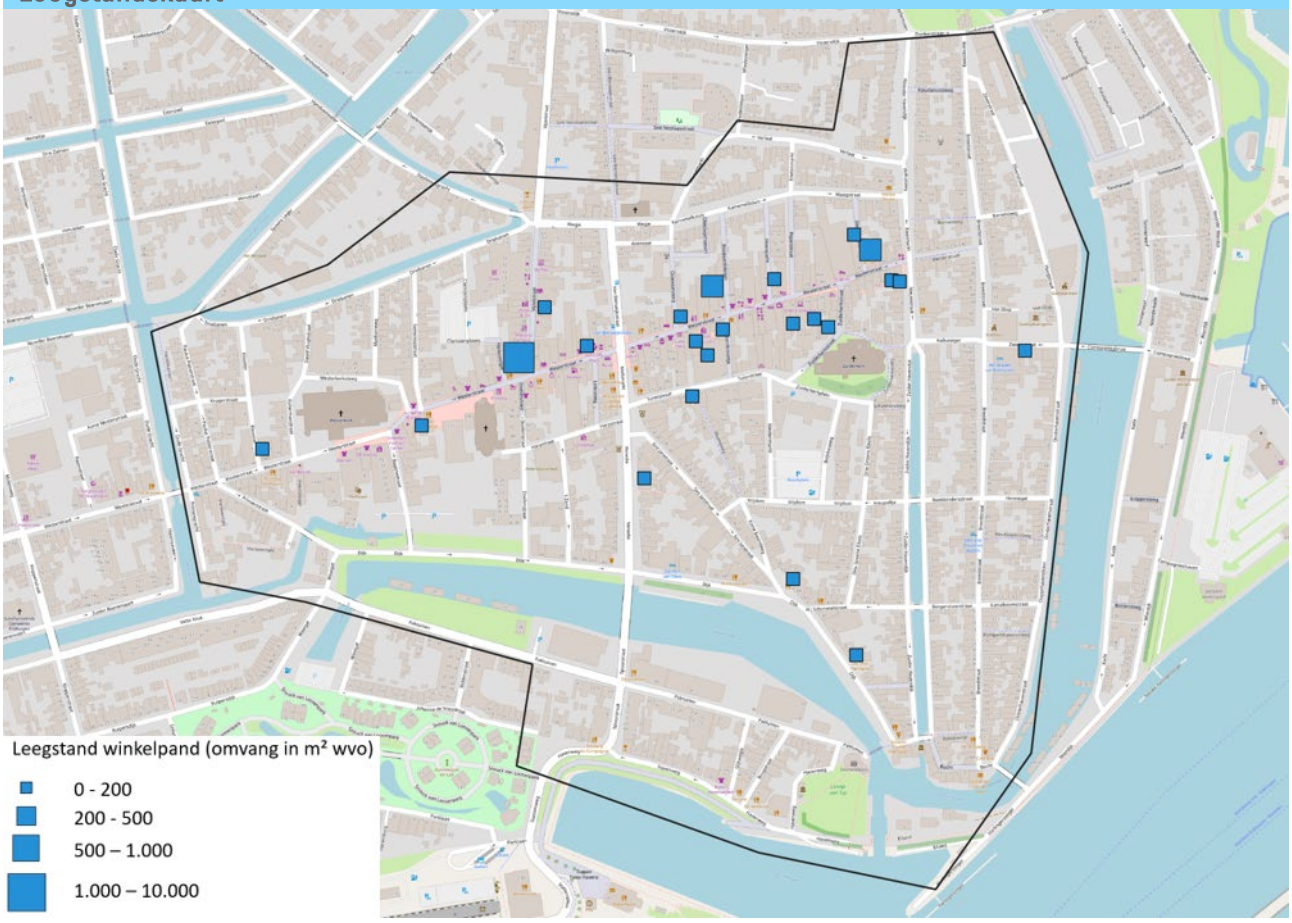

Centrum Enkhuizen

Belangrijkste conclusies

- De winkelfunctie in centrum Enkhuizen staat sterk onder druk. De omzet per m² ligt fors onder vergelijkbare centra, het winkelaanbod loopt hard terug, net als de werkgelegenheid. De leegstand is met 14% hoog, waarbij opgemerkt dat een groot deel momenteel wordt verbouwd.
- De risico's op toenemende leegstand zijn groot door beperkte verwachte inwonersgroei, beperkte compactheid van het winkelgebied, kwetsbaarheid van branches door de coronasituatie en online gevoeligheid en groot aandeel panden met een hoog/zeer hoog risicoprofiel.
- De transformatiepotentie van winkels naar wonen ligt op circa 75-100 woningen. Transformatie is kansrijk bekeken vanuit de hoge kwaliteit van het woonmilieu, beperkte aanwezigheid van wonen boven winkels, clustering van leegstand, een relatief groot aandeel recent eigenaarschap en een groot lokaal eigendom. Belemmerende factoren zijn de beperkte woningbehoefte en plannen elders, ongunstige huurwaarden, sterke versnippering van eigendom en een beperkt aandeel eigenaren met grote posities.

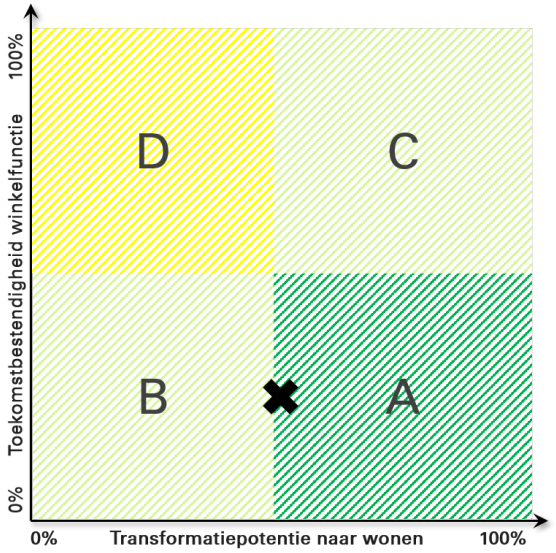

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
			
25%	20%	25%	31%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	14%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	3%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€1.763	€2.443					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	-4.168m²	-26%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	-11%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+180 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	26%	+4%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+8%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	43%						
C2. Compactheid winkelgebied	Beperkt compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	75%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Zeer kwetsbaar						

Centrum Enkhuizen

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

45%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
50%	25%	44%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
50%	25%	65%

Indicator	Gegevens	Scoring: minimaal tot maximaal				
D. Vastgoedpotentie		0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Zeer sterk geclusterd					
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m²)	661					
D3. Grootschalige leegstaande panden (m², aantal)	805 | 1					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Beperkt aanwezig					
D5. Aandeel monumenten (%)	43%					
E. Eigendomssituatie						
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	15%					
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	62%					
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	26 per hectare					
F. Financiële kansrijkheid						
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+16%					
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring					
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	46%					
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels > wonen					
G. Investeringsmomentum						
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	1%					
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	20%					
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	27%					
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	32%					
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	20 woningen					
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	43%					
H. Woningbehoefte- en potentie						
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Beperkt					
H2. Stedelijkheid	Matig stedelijk					
H3. Druk op de woningmarkt	Sterke druk					
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	0 woningen					
I. Kwaliteit woonmilieu						
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja					
I2. Aandeel monumenten (%)	43%					
I3. Voorzieningen	Goed					
I4. Veiligheid	Ruim voldoende					
I5. Fysieke leefomgeving	Goed					

2.9 Centrum Haarlem

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrum Haarlem
Type winkelgebied	Binnenstad
Totaal wvo (excl. leegstand)	92.359
Oppervlak leegstand	7.683
Leegstandspercentage (in % wvo)	6%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€200 - €530 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	50-75 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Studenten, young professionals, expats, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	Appartementen koop en middenhuur, (studenten)woningen met gedeelde voorzieningen, bijzondere / luxere penthouses

Branchemix (in m² wvo)

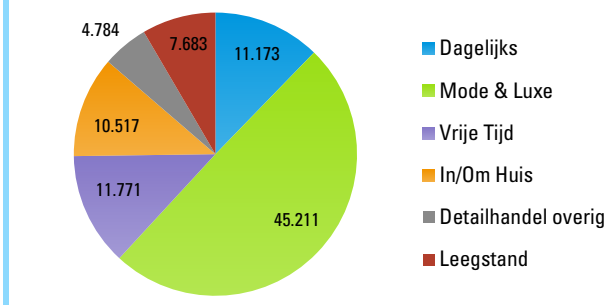

Leegstandsduur (in m² wvo)

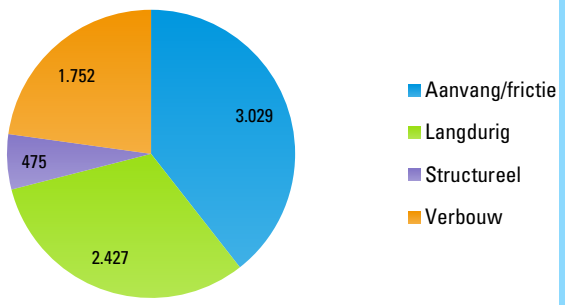

Leegstandskaart

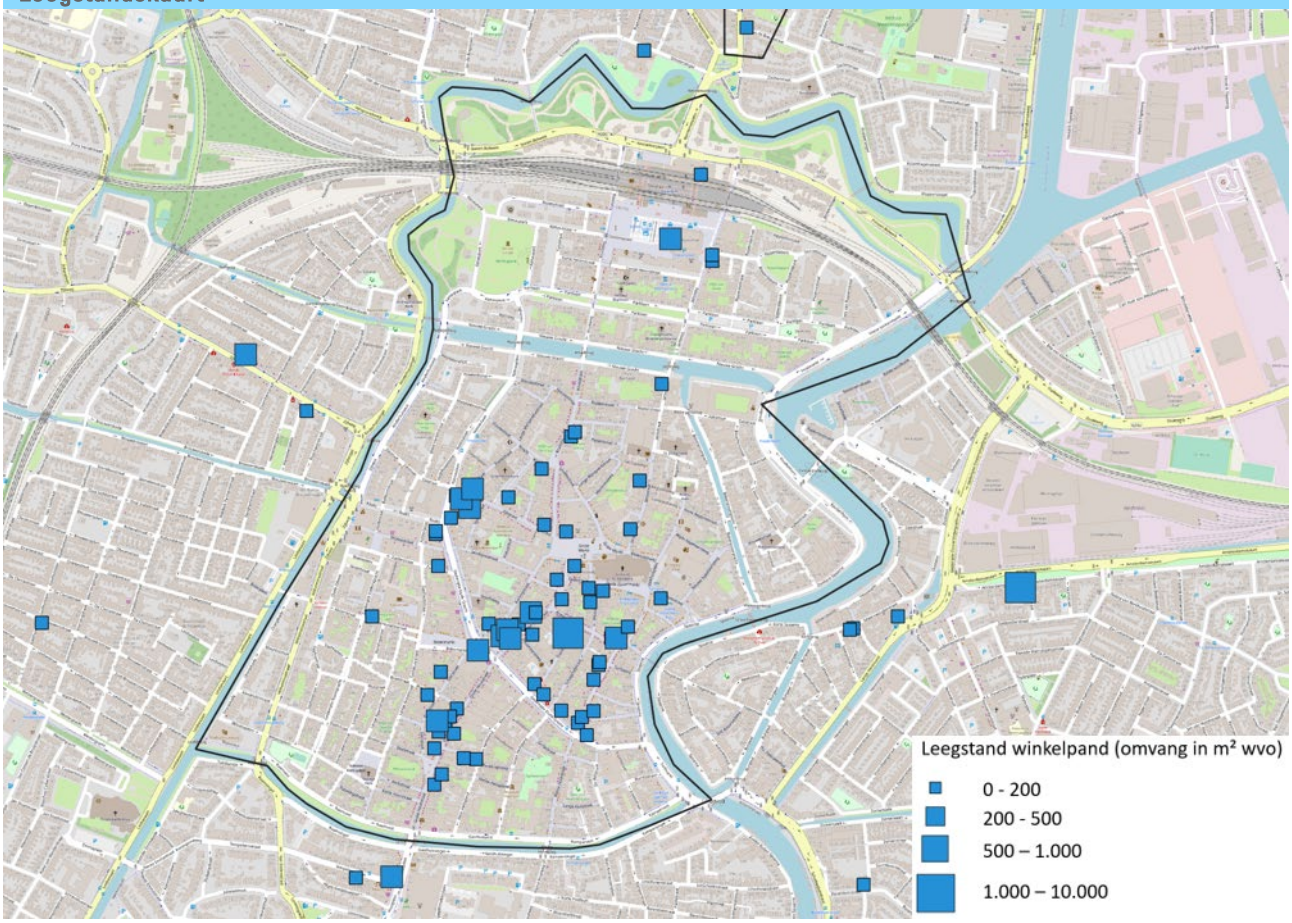

Centrum Haarlem

Belangrijkste conclusies

- Winkels in centrum Haarlem functioneren goed (pre-corona), bekeken vanuit gezonde frictieleegstand, sterke toename van het winkelaanbod, positieve werkgelegenheidsontwikkeling en gemiddelde omzet per m². Het economisch draagvlak neemt bovendien naar verwachting toe door sterke regionale inwonersgroei en groeiende inkomens, terwijl vergrijzing relatief beperkt is. Grootste risico's liggen in de kwetsbaarheid van branches voor de coronasituatie en online bestedingen, en het risicoprofiel van een groot aandeel panden. Het uitgangssituatie is sterk door een compact kernwinkelgebied.
- De transformatiepotentie naar winkels naar wonen ligt op 50-75 woningen. Dit is zeer beperkt gelet op de omvang van het centrum. Oorzaken liggen onder andere in al sterke aanwezigheid van wonen boven winkels, de monumentale status van veel panden, sterk versnipperd eigendom en vrijwel ontbreken van grootschalige leegstaande winkelobjecten. Bekeken vanuit het woonmilieu, woningbehoefte en financiële kansrijkheid van transformatie leent het centrum zich uitstekend voor het toevoegen van woningen.

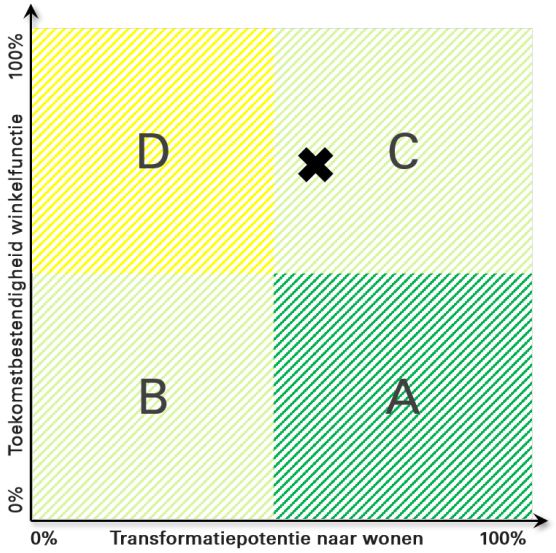

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
			
71%	80%	83%	50%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	6%						■
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	2%					■	
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€3.506	€3.386			■		
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	+8.567m²	+11%					■
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	+1%					■	
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+20.300 inwoners					■	
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	20%	+3%					■
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+9%					■	
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	42%			■			
C2. Compactheid winkelgebied	Zeer compact						■
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	62%				■		
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Zeer kwetsbaar			■			

Centrum Haarlem

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

56%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
30%	25%	69%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
54%	88%	70%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
D. Vastgoedpotentie			0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Redelijk geclusterd						
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m^2)	2902						
D3. Grootschalige leegstaande panden (m^2, aantal)	542	1					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Zeer sterk aanwezig						
D5. Aandeel monumenten (%)	35%						
E. Eigendomssituatie							
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	20%						
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	58%						
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	27 per hectare						
F. Financiële kansrijkheid							
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+55%						
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring						
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	55%						
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels > wonen						
G. Investeringsmomentum							
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	1,2%						
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	23%						
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	18%						
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	32%						
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	172 woningen						
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	42%						
H. Woningbehoefte- en potentie							
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Zeer sterk						
H2. Stedelijkheid	Sterk stedelijk						
H3. Druk op de woningmarkt	Sterke druk						
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	200 woningen						
I. Kwaliteit woonmilieu							
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja						
I2. Aandeel monumenten (%)	35%						
I3. Voorzieningen	Uitstekend						
I4. Veiligheid	Ruim voldoende						
I5. Fysieke leefomgeving	Ruim voldoende						

2.10 Centrum Heerhugowaard

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrum Heerhugowaard
Type winkelgebied	Hoofdwinkelgebied klein
Totaal wvo (excl. leegstand)	30.967
Oppervlak leegstand	4.318
Leegstandspercentage (in % wvo)	10%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€95 - €330 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	75-100 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Jonge huishoudens, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	(Gezins)appartementen en stedelijk grondgebonden woningen op kleine kavel. Koop en (midden)huur

Branchemix (in m² wvo)

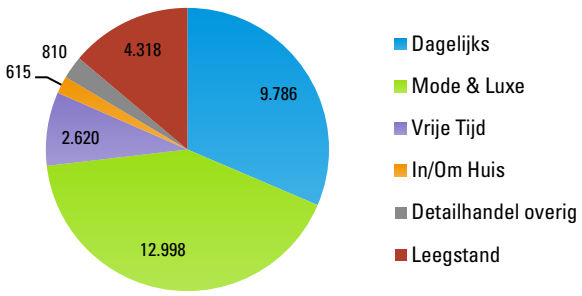

Leegstandsduur (in m² wvo)

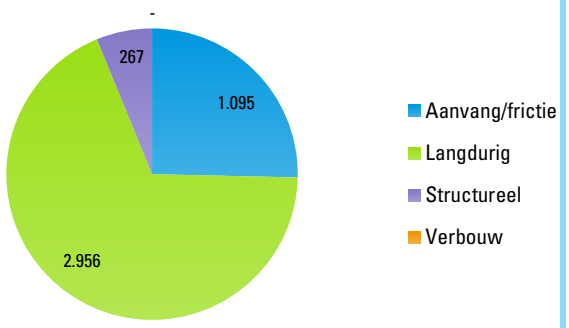

Leegstandskaart

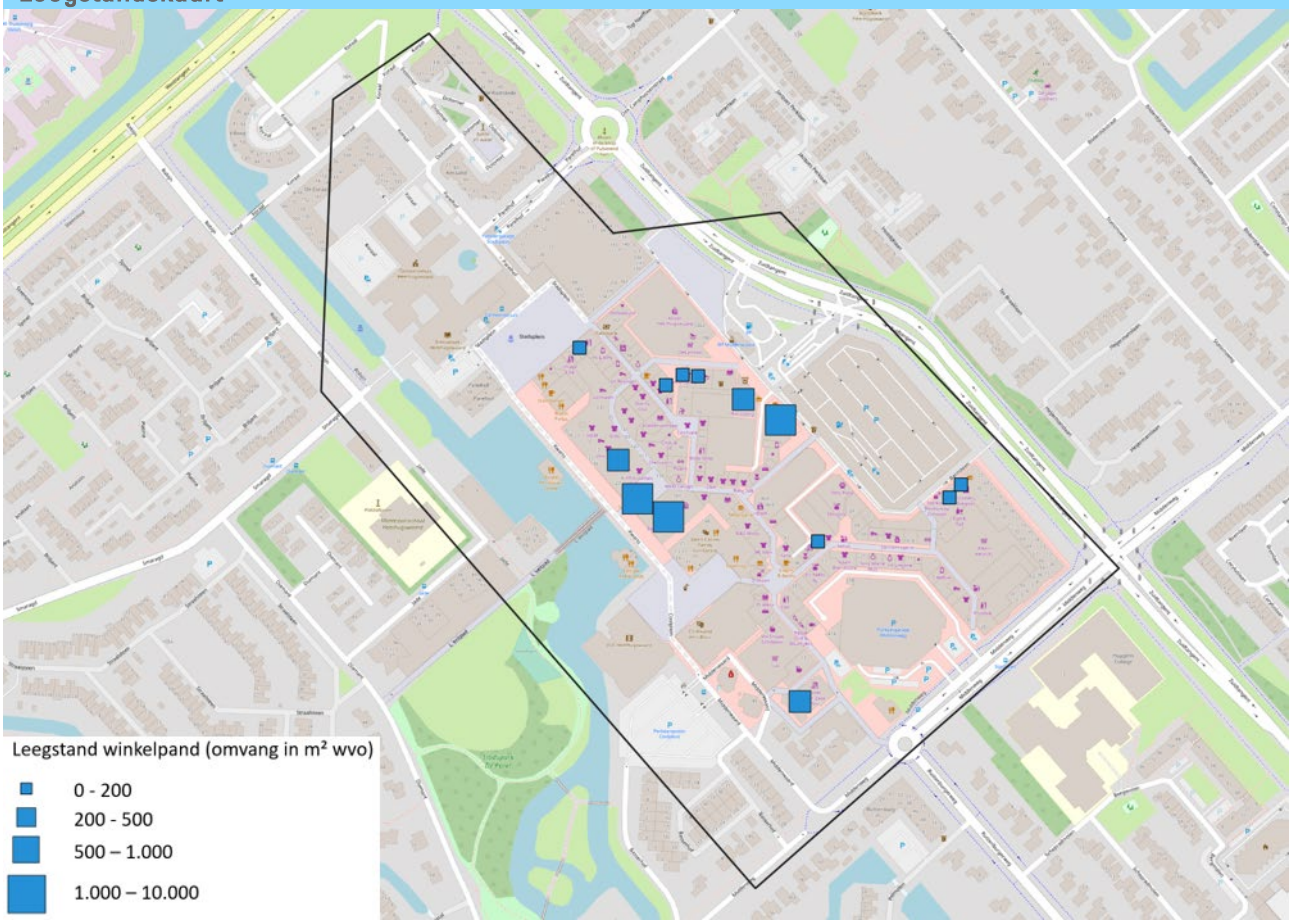

Centrum Heerhugowaard

Belangrijkste conclusies

- Winkels in centrum Heerhugowaard functioneren relatief goed door een hoge omzet per m² en beperkt positieve aanbod- en werkgelegenheidsontwikkeling. Uitdaging is een leegstand van 10% wat boven een gezond frictieniveau is, waarbij het grootste deel langer dan een jaar leegstaat.
- Richting de toekomst kunnen winkels profiteren van forse inwonersgroei in de regio. Bovendien neemt de vergrijzing minder hard toe dan elders. Het aandeel van panden met een hoog tot zeer hoog risicoprofiel ligt lager dan vergelijkbare centra, waarbij de uitgangsituatie door een compact winkelgebied relatief goed is. Risico's liggen in het heel beperkt aandeel zelfstandigen, waardoor het centrum gevoelig is bij sluiting van formules. Daarbij zijn de branches kwetsbaar voor de coronasituatie en online bestedingen.
- Het transformatiepotentieel van winkels naar wonen is 75-100 woningen, bekeken vanuit leegstand. Transformatie naar wonen is echter zeer weerbarstig gelet op de overdekking van het winkelcentrum en het al veelvuldige gerealiseerde wonen bovenop het winkelcentrum. Positief is dat belet op de eigendomssituatie met weinig versnippering het proces rondom eventuele herontwikkeling eenvoudiger is.

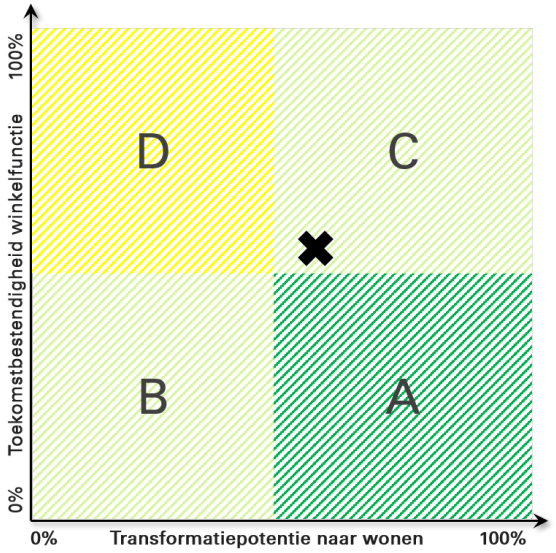

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
			
54%	60%	50%	50%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	10%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	7%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€4.009	€2.621					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	+385m²	+1%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	1%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+ 9.800 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	22%	+4%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+8%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	23%						
C2. Compactheid winkelgebied	Zeer compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	23%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Zeer kwetsbaar						

Centrum Heerhugowaard

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

52%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
55%	92%	56%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
33%	56%	45%

Indicator	Gegevens	Scoring: minimaal tot maximaal				
D. Vastgoedpotentie		0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Beperkte clustering					
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m²)	3.223					
D3. Grootschalige leegstaande units (m², aantal)	2.465 | 3					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Zeer sterk aanwezig					
D5. Aandeel monumenten (%)	0%					
E. Eigendomssituatie						
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	39%					
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	43%					
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	3 per hectare					
F. Financiële kansrijkheid						
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+12%					
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring					
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	86%					
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels < wonen					
G. Investeringsmomentum						
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	0%					
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	11%					
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	21%					
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	18%					
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	287 woningen					
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	23%					
H. Woningbehoefte- en potentie						
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Zeer sterk					
H2. Stedelijkheid	Sterk stedelijk					
H3. Druk op de woningmarkt	Zeer sterke druk					
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	0 woningen					
I. Kwaliteit woonmilieu						
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja					
I2. Aandeel monumenten (%)	0%					
I3. Voorzieningen	Goed					
I4. Veiligheid	Ruim voldoende					
I5. Fysieke leefomgeving	Goed					

2.11 Centrum Heiloo

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrum Heiloo
Type winkelgebied	Kernverzorgend centrum groot
Totaal wvo (excl. leegstand)	11.199
Oppervlak leegstand	1.414
Leegstandspercentage (in % wvo)	9%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€80 - €215 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	25-50 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Senioren, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	(Gezins)appartementen en stedelijk grondgebonden woningen op kleine kavel. Koop en (midden)huur

Branchemix (in m² wvo)

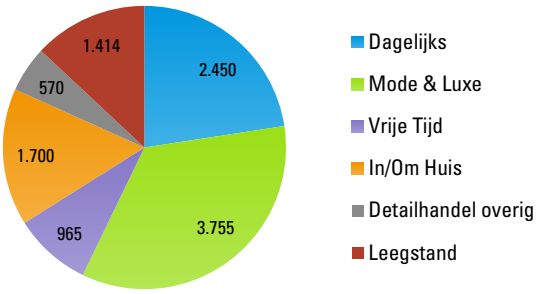

Leegstandsduur (in m² wvo)

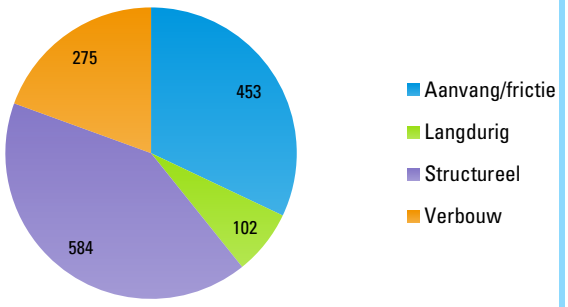

Leegstandskaart

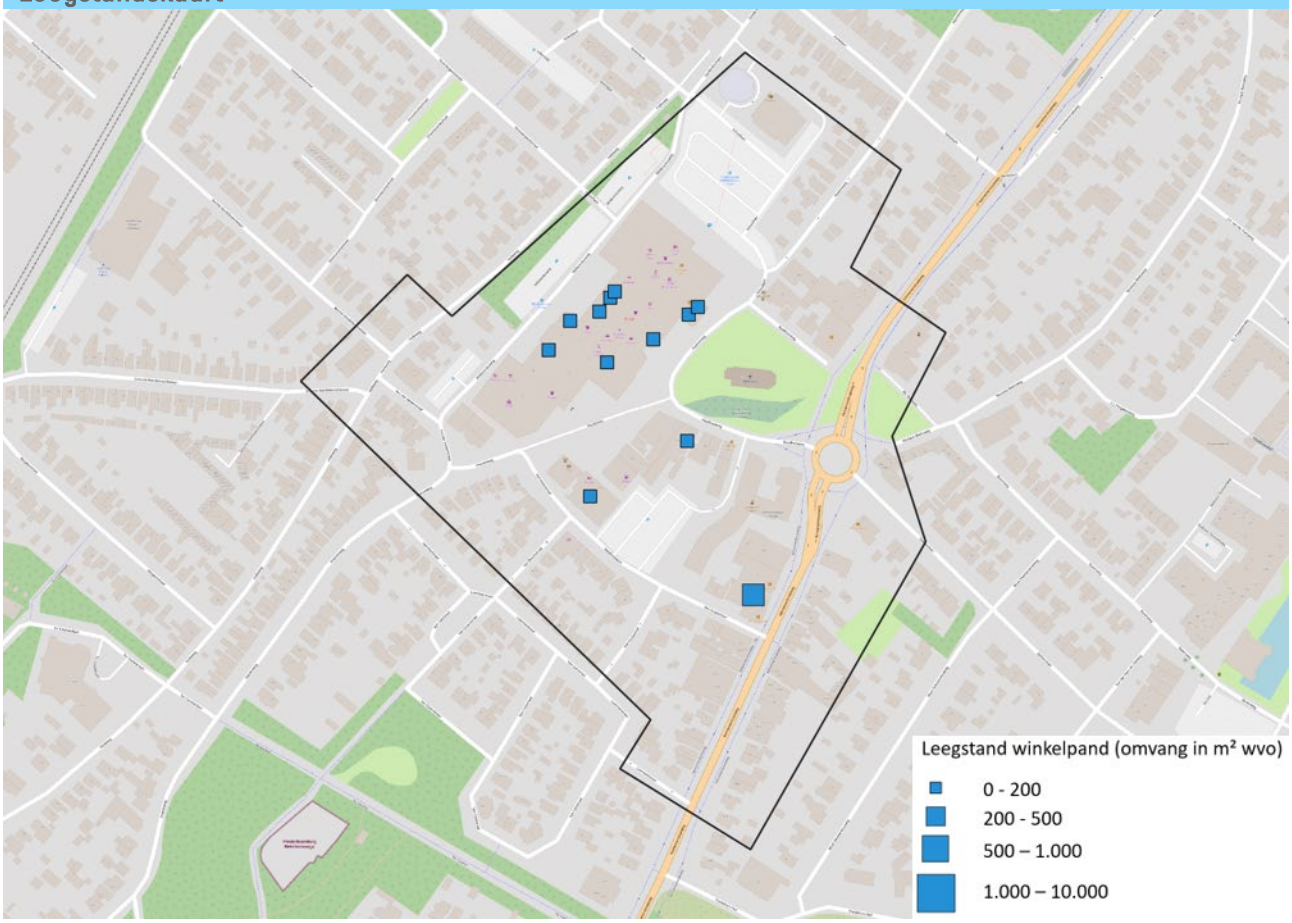

Centrum Heiloo

Belangrijkste conclusies

- De detailhandel functioneert gemiddeld ten opzichte van vergelijkbare centra. De omzet per m² ligt iets bovengemiddeld, maar is sterk teruggelopen met bijna 20% (tussen 2016-2018). Het winkelaanbod is licht toegenomen, waar de werkgelegenheid juist licht afnam. De leegstand ligt op een gemiddeld niveau van 9% en neemt door verbouw aan de Kennemerstraatweg potentieel iets af.
- Richting de toekomst kan het winkelgebied leunen op flinke inwonersgroei. De inkomensontwikkeling loopt tegelijkertijd wat achter. 37% van de units een hoog tot zeer hoog risico profiel voor leegstand. De risico's op toenemende leegstand zijn aanwezig maar beperkter dan elders. Het winkelgebied is gemiddeld kwetsbaar voor terugloop van winkelaanbod door de coronasituatie en online bestedingen gelet op de branchesamenstelling.
- De transformatiepotentie van winkels naar wonen ligt op 25-50 woningen. De grootste opgave ligt in leegstand in winkelcentrum 't Loo. Voor toevoeging van wonen op deze locatie is herontwikkeling noodzakelijk. Positieve aspecten zijn het sterke woonmilieu in het centrum, gunstige huurwaarden voor transformatie en sterke woningdruk.

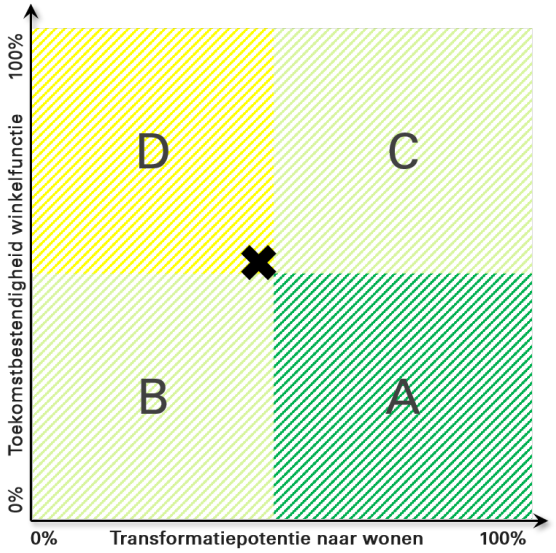

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
			
52%	50%	50%	56%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	9%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	4%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€2.805	€2.443					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	+340m²	+4%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	-2%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+2.040 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	30%	+3%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+ 5%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	37%						
C2. Compactheid winkelgebied	Zeer compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	60%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Kwetsbaar						

Centrum Heiloo

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore
43%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
30%	42%	44%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
46%	38%	55%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
D. Vastgoedpotentie			0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Beperkte clusterig						
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m^2)	686						
D3. Grootschalige leegstaande panden (m^2, aantal)	0	0					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Sterk aanwezig						
D5. Aandeel monumenten (%)	3%						
E. Eigendomssituatie							
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	23%						
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	46%						
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	16 per hectare						
F. Financiële kansrijkheid							
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+28%						
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring						
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	30%						
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels < wonen						
G. Investeringsmomentum							
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	3%						
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	27%						
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	19%						
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	30%						
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	0 woningen						
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	37%						
H. Woningbehoefte- en potentie							
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Sterk						
H2. Stedelijkheid	Weinig stedelijk						
H3. Druk op de woningmarkt	Sterke druk						
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	0 woningen						
I. Kwaliteit woonmilieu							
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja						
I2. Aandeel monumenten (%)	3%						
I3. Voorzieningen	Goed						
I4. Veiligheid	Goed						
I5. Fysieke leefomgeving	Goed						

2.12 Centrum Hilversum

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrum Hilversum
Type winkelgebied	Binnenstad
Totaal wvo (excl. leegstand)	80.137
Oppervlak leegstand	14.423
Leegstandspercentage (in % wvo)	13%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€80 - €215 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	500-600 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Studenten, young professionals, expats, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	Appartementen koop en middenhuur, (studenten)woningen met gedeelde voorzieningen, bijzondere / luxere penthouses

Branchemix (in m² wvo)

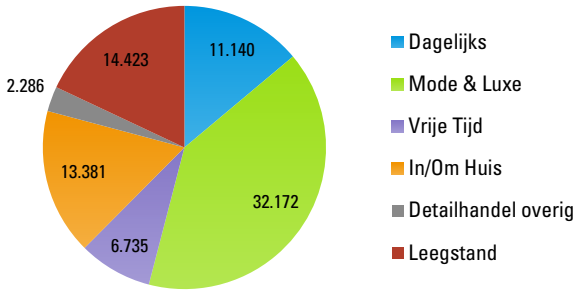

Leegstandsduur (in m² wvo)

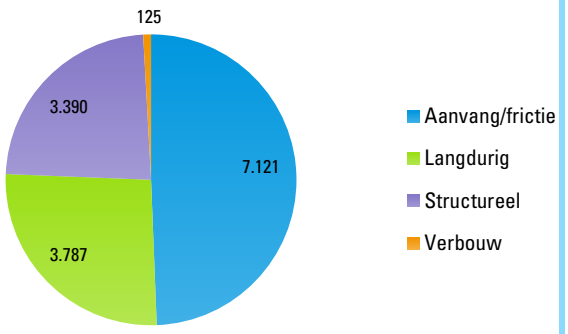

Leegstandskaart

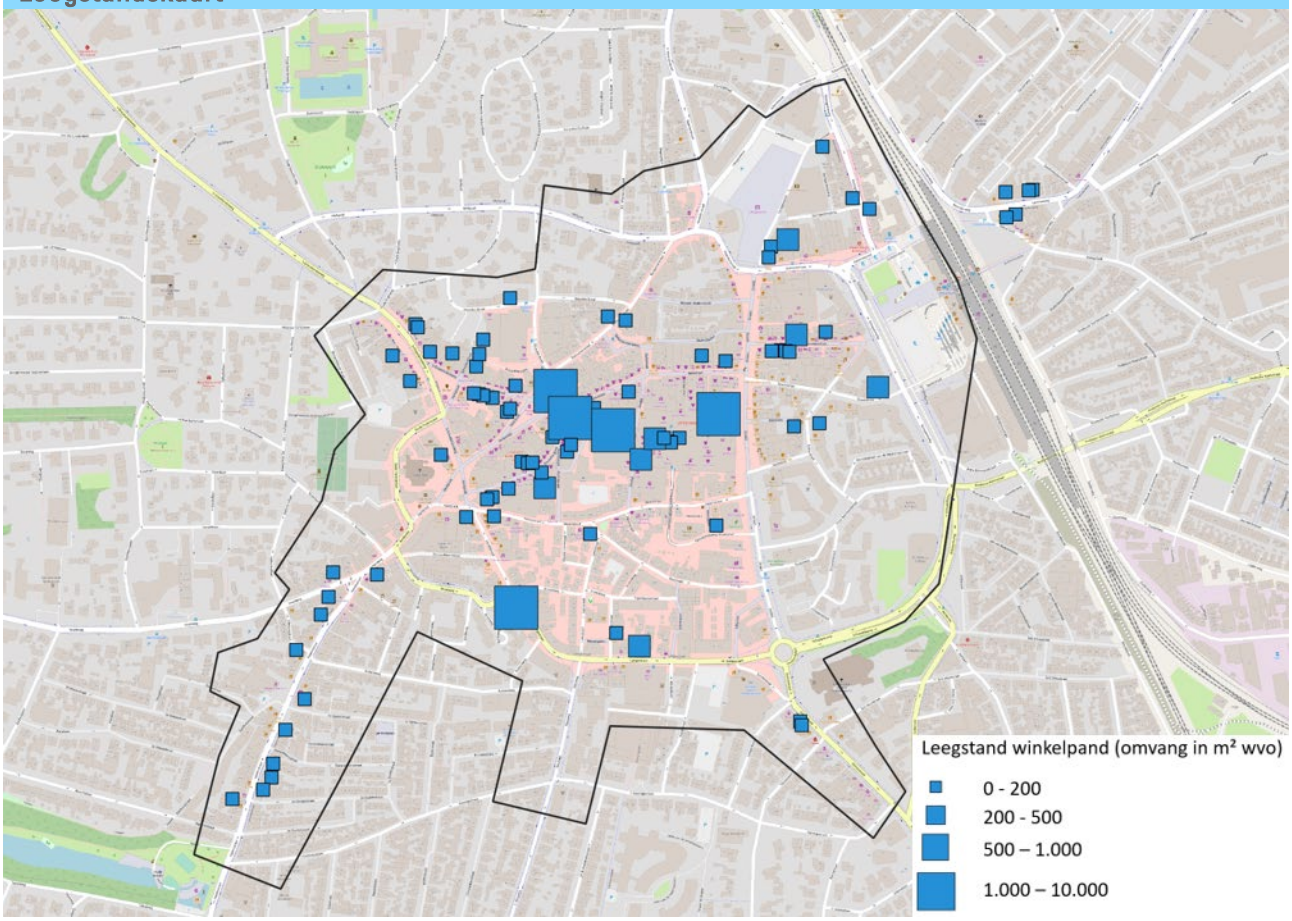

Centrum Hilversum

Belangrijkste conclusies

- Winkels in centrum Hilversum functioneren iets het niveau van vergelijkbare centra gelet op de omzet per m² en aanwezige leegstand van 13%, waarvan ruim de helft langer dan één jaar. Wel ontwikkelt het winkelaanbod en de werkgelegenheid zich positief. Het toekomstperspectief is gunstig gelet op sterke regionale inwonersgroei en relatief beperkte vergrijzing. Wel ligt een leegstandsrisico doordat de branchesamenstelling in het centrum kwetsbaar is voor de coronasituatie en online bestedingen.
- De transformatiepotentie van winkels naar woningen ligt op 500-600. Dit staat los van de beleidskeuze of transformatie naar wonen als gewenste ontwikkeling wordt gezien voor invulling van winkelleegstand. Vanuit vastgoed bekeken is er grote kansrijkheid voor transformatie door een groot aantal grootschalige leegstaande panden, het langdurig/structureel karakter van leegstand en beperkte monumentstatus van het vastgoed. Bovendien is de woningbehoefte, zowel kwantitatief als kwalitatief, fors. Door de stedelijkheid van het centrum is hogere bebouwing bovendien passend waardoor de potentie groot is.

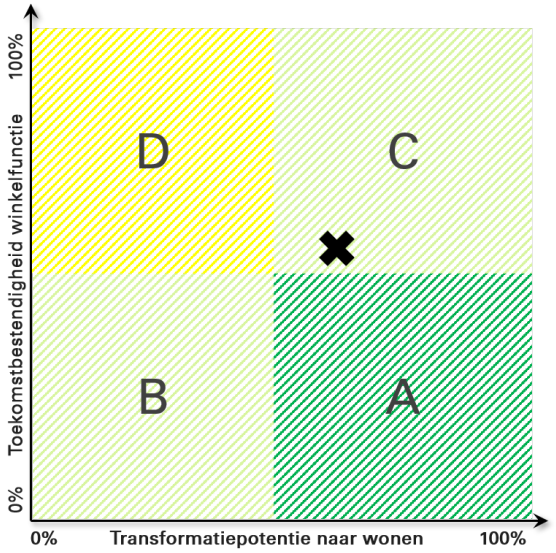

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
			
56%	60%	58%	50%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	13%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	6%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€2.976	€3.386					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	+4.957m²	+8%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	+6%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, regio)	+12.000 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	21%	+2%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+ 7%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	39%						
C2. Compactheid winkelgebied	Zeer compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	56%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Kwetsbaar						

Centrum Hilversum

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

57%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
85%	50%	38%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
42%	75%	55%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
D. Vastgoedpotentie			0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Zeer sterk geclusterd						
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m²)	7.177						
D3. Grootschalige leegstaande panden (m², aantal)	7.496	5					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Sterk aanwezig						
D5. Aandeel monumenten (%)	5%						
E. Eigendomssituatie							
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	25%						
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	44%						
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	16 per hectare						
F. Financiële kansrijkheid							
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+28%						
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring						
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	42%						
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels > wonen						
G. Investeringsmomentum							
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	0%						
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	21%						
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	23%						
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	40%						
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	50 woningen						
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	39%						
H. Woningbehoefte- en potentie							
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Zeer sterk						
H2. Stedelijkheid	Zeer sterk stedelijk						
H3. Druk op de woningmarkt	Sterke druk						
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	329 woningen						
I. Kwaliteit woonmilieu							
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja						
I2. Aandeel monumenten (%)	5%						
I3. Voorzieningen	Uitstekend						
I4. Veiligheid	Ruim voldoende						
I5. Fysieke leefomgeving	Ruim voldoende						

2.13 Centrum Hoofddorp

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrum Hoofddorp
Type winkelgebied	Hoofdwinkelgebied klein
Totaal wvo (excl. leegstand)	
Oppervlak leegstand	11.968
Leegstandspercentage (in % wvo)	12%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€105 - €360 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	300-400 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Jonge huishoudens, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	(Gezins)appartementen en stedelijk grondgebonden woningen op kleine kavel. Koop en (midden)huur

Branchemix (in m² wvo)

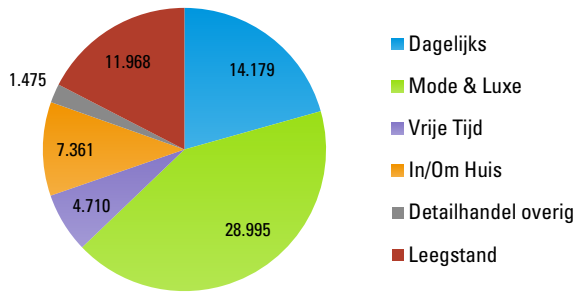

Leegstandsduur (in m² wvo)

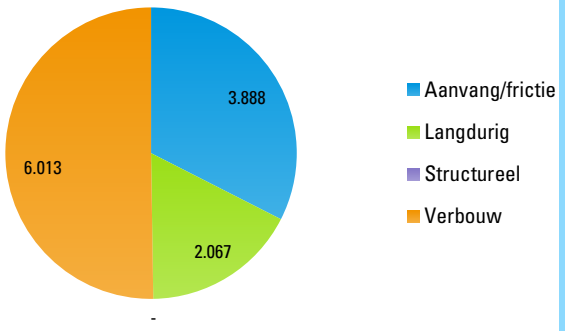

Leegstandskaart

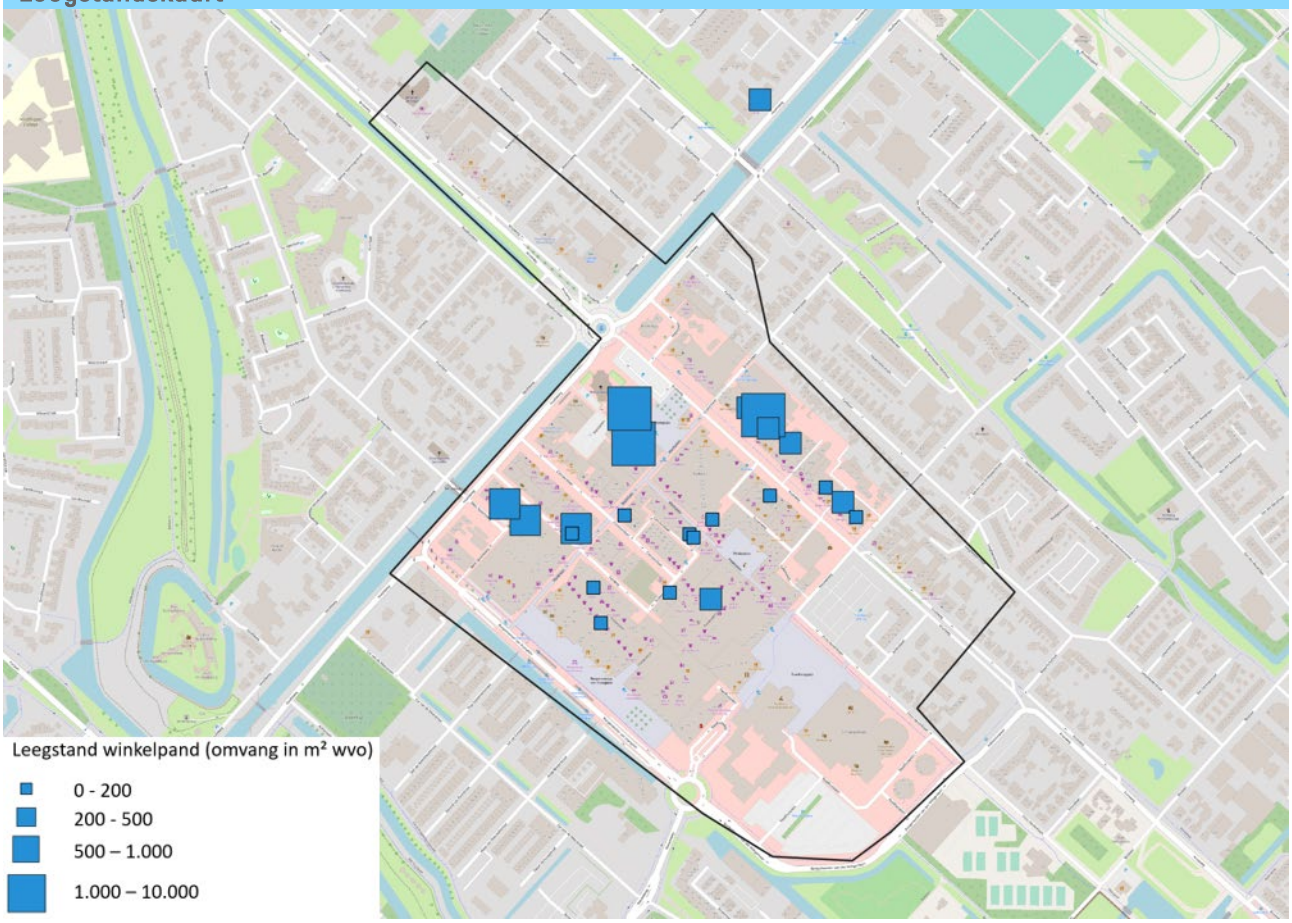

Centrum Hoofddorp

Belangrijkste conclusies

- Winkels functioneren bovengemiddeld gelet op de omzet per m² en beperkte duur van leegstand. De leegstand ligt op 12%. Door transformatie van het V&D pand/De Deining daalt deze naar een gezond frictieniveau. Wel is een terugloop zichtbaar in functioneren, zowel in winkelaanbod, banen als omzet per m². Daar staat tegenover dat winkels economisch kunnen profiteren van forse inwonersgroei in het centrum, de stad en omliggende kernen. Echter zijn de risico's op leegstand groot door een groot aandeel ketens en een branchesamenstelling veelal gericht op mode. Het centrum is kortom sterk kwetsbaar voor de coronasituatie en online.
- Het transformatiepotentieel van winkels naar wonen ligt op 300-400 woningen. Transformatie is zeer kansrijk door grote woningbehoefte en potentie vanuit vastgoed door grootschalige leegstaande panden. Ter behoud van het kernwinkelgebied lenen de Kruisweg en de noordwestzijde tegen de Hoofdvaart zich voor transformatie. Transformatie is financieel kansrijk gelet op huurwaarden en hypotheeklasten. Bovendien is sprake van enig investeringsmomentum door aanwezige transformatieplannen. Uitdaging ligt in een gezamenlijk gedragen beeld met lokaal vastgoed en ondernemers en vormgeven van de veranderopgave in de deelgebieden.

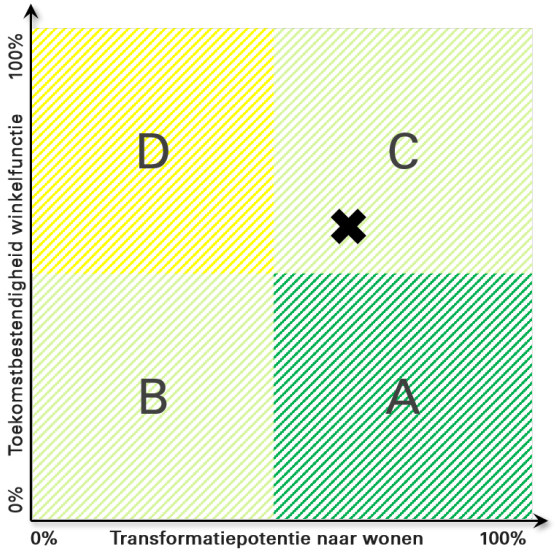

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
58%	50%	83%	50%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	12%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	2%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€5.048	€3.386					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	-1.477m²	-3%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	-8%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+32.400 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	21%	+4%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+9%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	25%						
C2. Compactheid winkelgebied	Zeer compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	37%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Zeer kwetsbaar						

Centrum Hoofddorp

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

57%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
75%	50%	63%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
42%	81%	40%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
D. Vastgoedpotentie			0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Redelijk geclusterd						
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m^2)	2067						
D3. Grootschalige leegstaande panden (m^2, aantal)	9468	7					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Sterk aanwezig						
D5. Aandeel monumenten (%)	0%						
E. Eigendomssituatie							
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	20%						
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	44%						
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	8 per hectare						
F. Financiële kansrijkheid							
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+18%						
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring						
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	64%						
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels < wonen						
G. Investeringsmomentum							
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	3%						
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	18%						
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	24%						
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	34%						
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	250 woningen						
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	25%						
H. Woningbehoefte- en potentie							
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Zeer sterk						
H2. Stedelijkheid	Sterk stedelijk						
H3. Druk op de woningmarkt	Sterke druk						
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	396 woningen						
I. Kwaliteit woonmilieu							
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja						
I2. Aandeel monumenten (%)	0%						
I3. Voorzieningen	Goed						
I4. Veiligheid	Ruim voldoende						
I5. Fysieke leefomgeving	Ruim voldoende						

2.14 Centrum Hoorn

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrum Hoorn NH
Type winkelgebied	Hoofdwinkelgebied groot
Totaal wvo (excl. leegstand)	45.443
Oppervlak leegstand	6.613
Leegstandspercentage (in % wvo)	10%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€120 - €280 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	250-300 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Jonge huishoudens, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	(Gezins)appartementen en stedelijk grondgebonden woningen op kleine kavel. Koop en (midden)huur

Branchemix (in m² wvo)

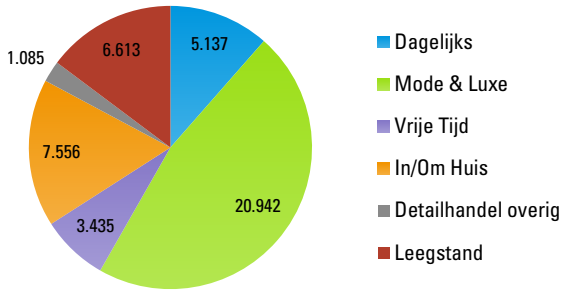

Leegstandsduur (in m² wvo)

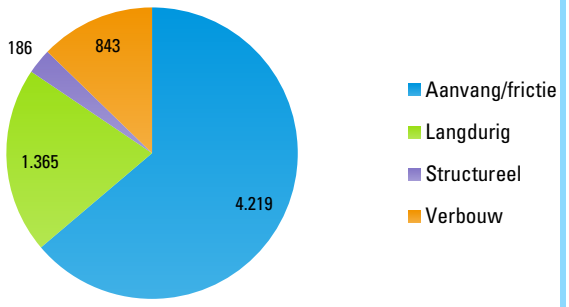

Leegstandskaart

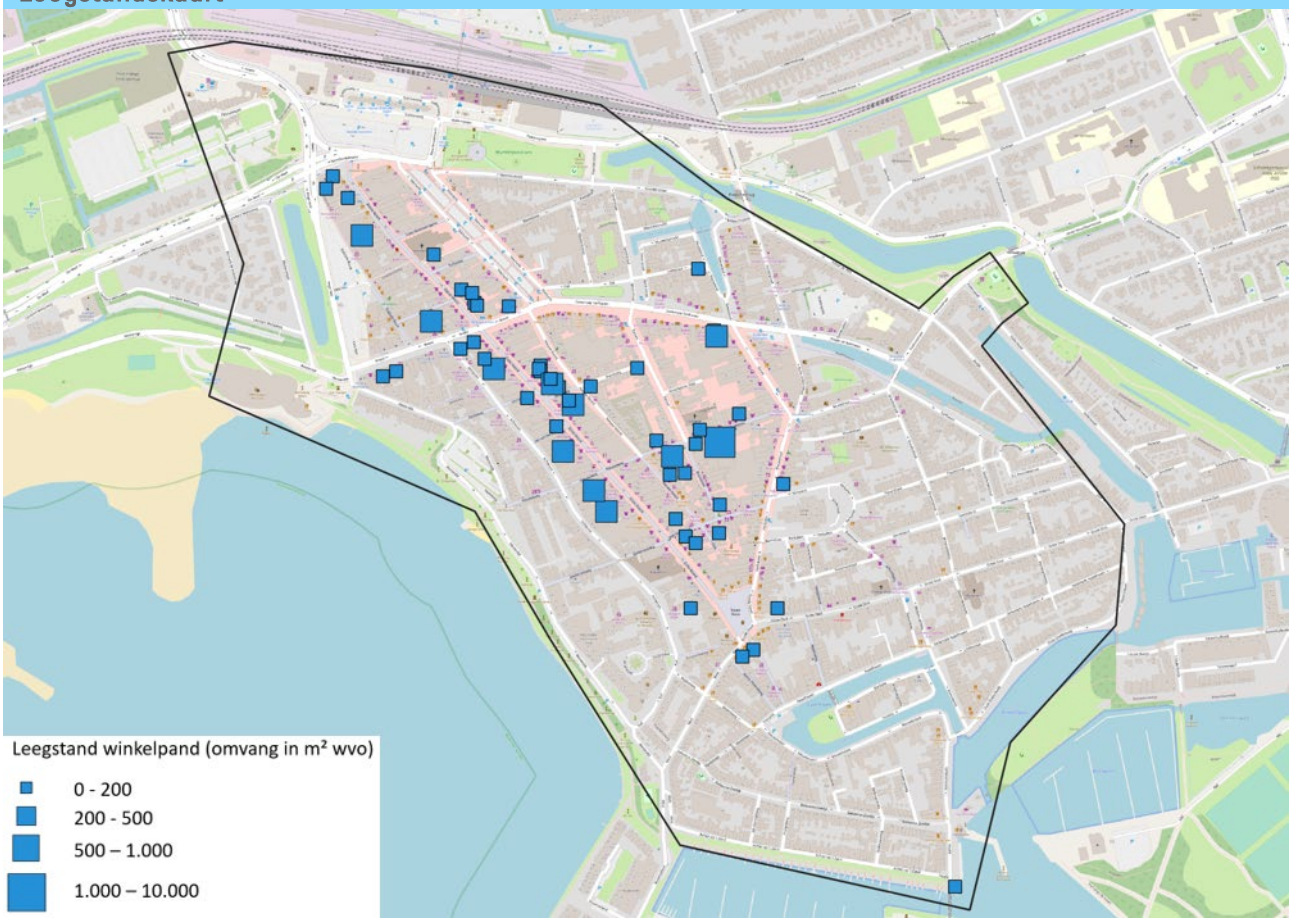

Centrum Hoorn

Belangrijkste conclusies

- De winkelfunctie staat onder druk door een terugloop in omzet per m² (-12% tussen 2016-2018), winkelaanbod en werkgelegenheid. De leegstand ligt met 10% boven een gezond frictieniveau. In Hoorn en regio vindt inwonersgroei plaats, waarvan centrum Hoorn als grootste centrum in recreatieve bestedingen het meest profiteert. Echter gelet op de branchesamenstelling is het centrum zeer kwetsbaar voor verdere terugloop in winkelaanbod door de coronasituatie en online bestedingen. Positief is dat de mix zelfstandigen en formules zeer robuust is.
- De transformatiepotentie van winkels naar wonen ligt op circa 250-300 woningen. Het woonmilieu in het centrum is van hoge kwaliteit en daarom kansrijk voor extra woningen. Grote uitdaging is het grote aandeel monumentale panden in de binnenstad waardoor transformatie, net als hogere bebouwing, niet altijd haalbaar en gewenst is in de historische delen. Het investeringsmomentum is groot door aanwezige transformatieplannen en gunstige randvoorwaarden zoals een groot aantal particuliere eigenaren in pensioenleeftijd en gunstige huurwaarden.

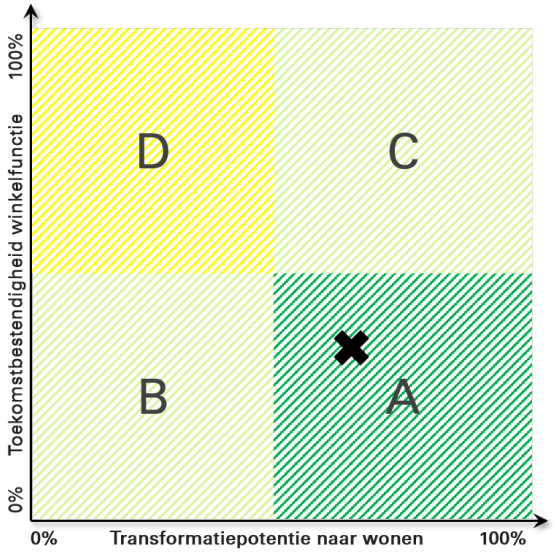

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
38%	30%	42%	50%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	10%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	2%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€3.205	€3.459					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	-2.605m²	-6%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	-2%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, regio)	+5.300 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	24%	+4%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+ 8%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	30%						
C2. Compactheid winkelgebied	Beperkt compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	64%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Zeer kwetsbaar						

Centrum Hoorn

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

56%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
45%	42%	50%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
63%	63%	70%

Indicator	Gegevens	Scoring: minimaal tot maximaal				
D. Vastgoedpotentie		0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Zeer sterk geclusterd					
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m²)	1551					
D3. Grootschalige leegstaande panden (m², aantal)	579 | 1					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Redelijk aanwezig					
D5. Aandeel monumenten (%)	27%					
E. Eigendomssituatie						
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	25%					
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	54%					
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	28 per hectare					
F. Financiële kansrijkheid						
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+10%					
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring					
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	50%					
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels < wonen					
G. Investeringsmomentum						
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	2%					
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	25%					
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	23%					
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	26%					
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	694 woningen					
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	30%					
H. Woningbehoefte- en potentie						
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Zeer sterk					
H2. Stedelijkheid	Sterk stedelijk					
H3. Druk op de woningmarkt	Zeer sterke druk					
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	17 woningen					
I. Kwaliteit woonmilieu						
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja					
I2. Aandeel monumenten (%)	27%					
I3. Voorzieningen	Zeer goed					
I4. Veiligheid	Ruim voldoende					
I5. Fysieke leefomgeving	Goed					

2.15 Centrum Huizen

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrum Huizen
Type winkelgebied	Kernverzorgend centrum groot
Totaal wvo (excl. leegstand)	17.657
Oppervlak leegstand	3.073
Leegstandspercentage (in % wvo)	12%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€110 - €220 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	75-100 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Senioren, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	Combinaties wonen/zorg, gestapeld. Koop en (midden)huur

Branchemix (in m² wvo)

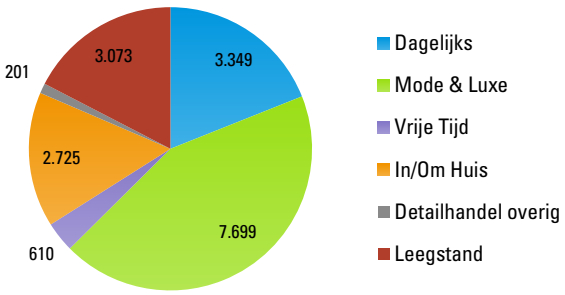

Leegstandsduur (in m² wvo)

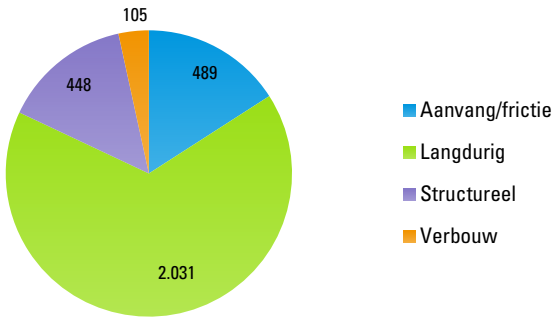

Leegstandskaart

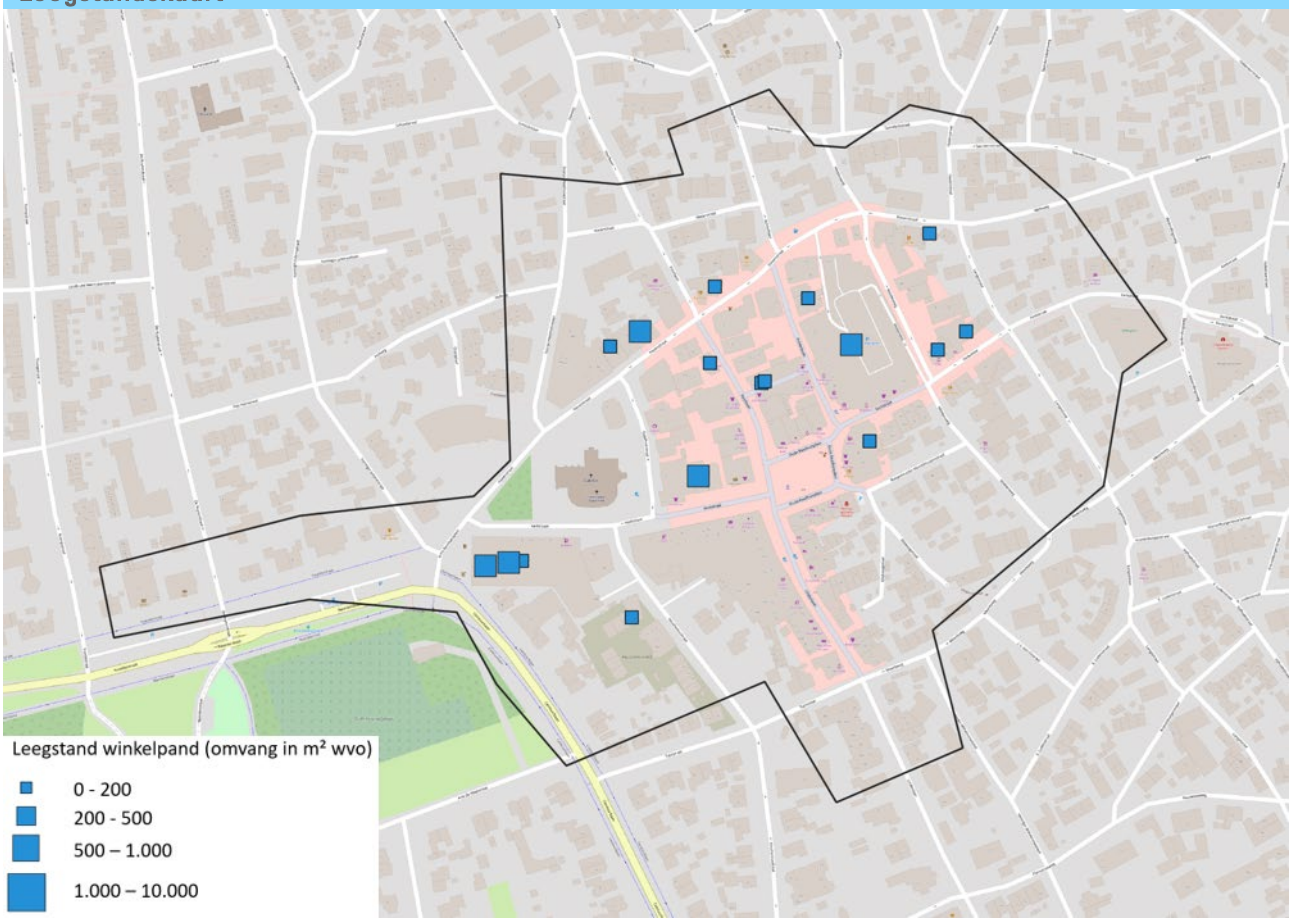

Centrum Huizen

Belangrijkste conclusies

- Winkels functioneren bovengemiddeld ten opzichte van vergelijkbare centra door hogere omzet per m². Onderliggend is sprake van een dalende tendens in winkelaanbod, banen en omzet per m². Bovendien ligt de leegstand met 12% ruim boven een gezond frictieniveau. Een derde van de leegstand concentreert zich in de voorzijde van de Kerkstraat. Richting de toekomst blijkt een afname van inwoners en zeer sterke vergrijzing. Ook blijft bestedingsontwikkeling achter bij elders. Dit duidt op verminderend economisch functioneren in de toekomst. Het centrum is kwetsbaar voor toenemende leegstand als gevolg van de coronasituatie en online bestedingen door het ruime modeaanbod. De uitgangssituatie is sterk met een compact winkelgebied.
- De transformatiepotentie van winkels naar wonen ligt op circa 75-100 woningen. Grootste uitdaging ligt in de beperkte kwantitatieve woningbehoefte en relatief beperkte marktdruk. Ook is het eigendom relatief versnipperd. Gunstig is dat wonen boven winkels beperkt gerealiseerd lijkt te zijn en vastgoed grotendeels lokaal in eigendom is. Financieel is transformatie kansrijk omdat woonhuren hoger liggen dan die van de leegstaande winkels.

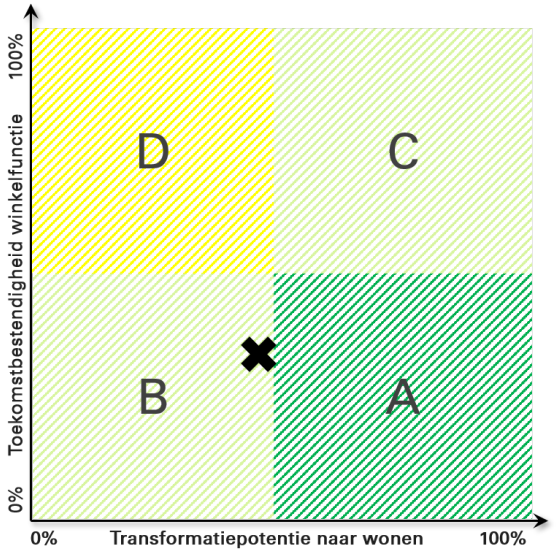

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
			
38%	35%	0%	69%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	12%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	10%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€3.580	€2.443					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	-1.000 m²	-6%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	-10%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	-700 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	30%	+7%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+4%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	27%						
C2. Compactheid winkelgebied	Zeer compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	56%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Zeer kwetsbaar						

Centrum Huizen

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

42%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
70%	42%	44%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
33%	0%	55%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
D. Vastgoedpotentie			0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Redelijk geclusterd						
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m^2)	2.479						
D3. Grootschalige leegstaande panden (m^2, aantal)	0	0					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Beperkt aanwezig						
D5. Aandeel monumenten (%)	1%						
E. Eigendomssituatie							
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	17%						
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	65%						
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	19 per hectare						
F. Financiële kansrijkheid							
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+12%						
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring						
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	43%						
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels < wonen						
G. Investeringsmomentum							
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	2%						
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	20%						
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	26%						
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	38%						
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	22 woningen						
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	27%						
H. Woningbehoefte- en potentie							
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Beperkt						
H2. Stedelijkheid	Niet stedelijk						
H3. Druk op de woningmarkt	Redelijke druk						
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	0 woningen						
I. Kwaliteit woonmilieu							
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja						
I2. Aandeel monumenten (%)	1%						
I3. Voorzieningen	Goed						
I4. Veiligheid	Goed						
I5. Fysieke leefomgeving	Goed						

2.16 Centrum IJmuiden

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrum IJmuiden
Type winkelgebied	Kernverzorgend centrum groot
Totaal wvo (excl. leegstand)	19.714
Oppervlak leegstand	4.369
Leegstandspercentage (in % wvo)	16%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€115 - €305 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	50-75 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Senioren, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	Combinaties wonen/zorg, gestapeld. Koop en (midden)huur

Branchemix (in m² wvo)

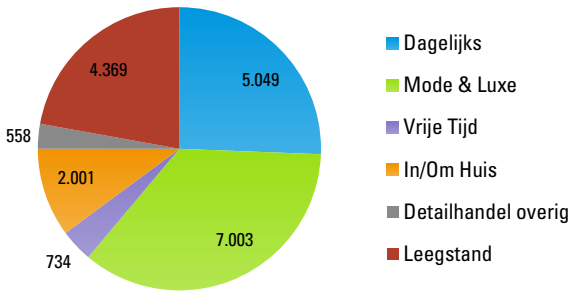

Leegstandsduur (in m² wvo)

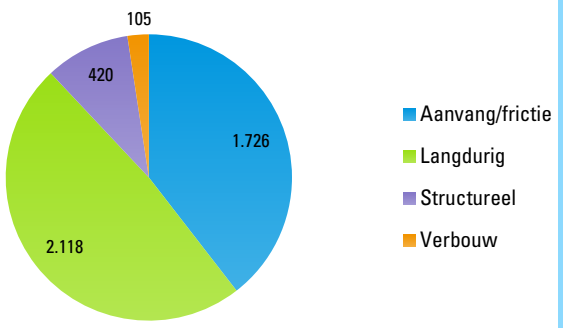

Leegstandskaart

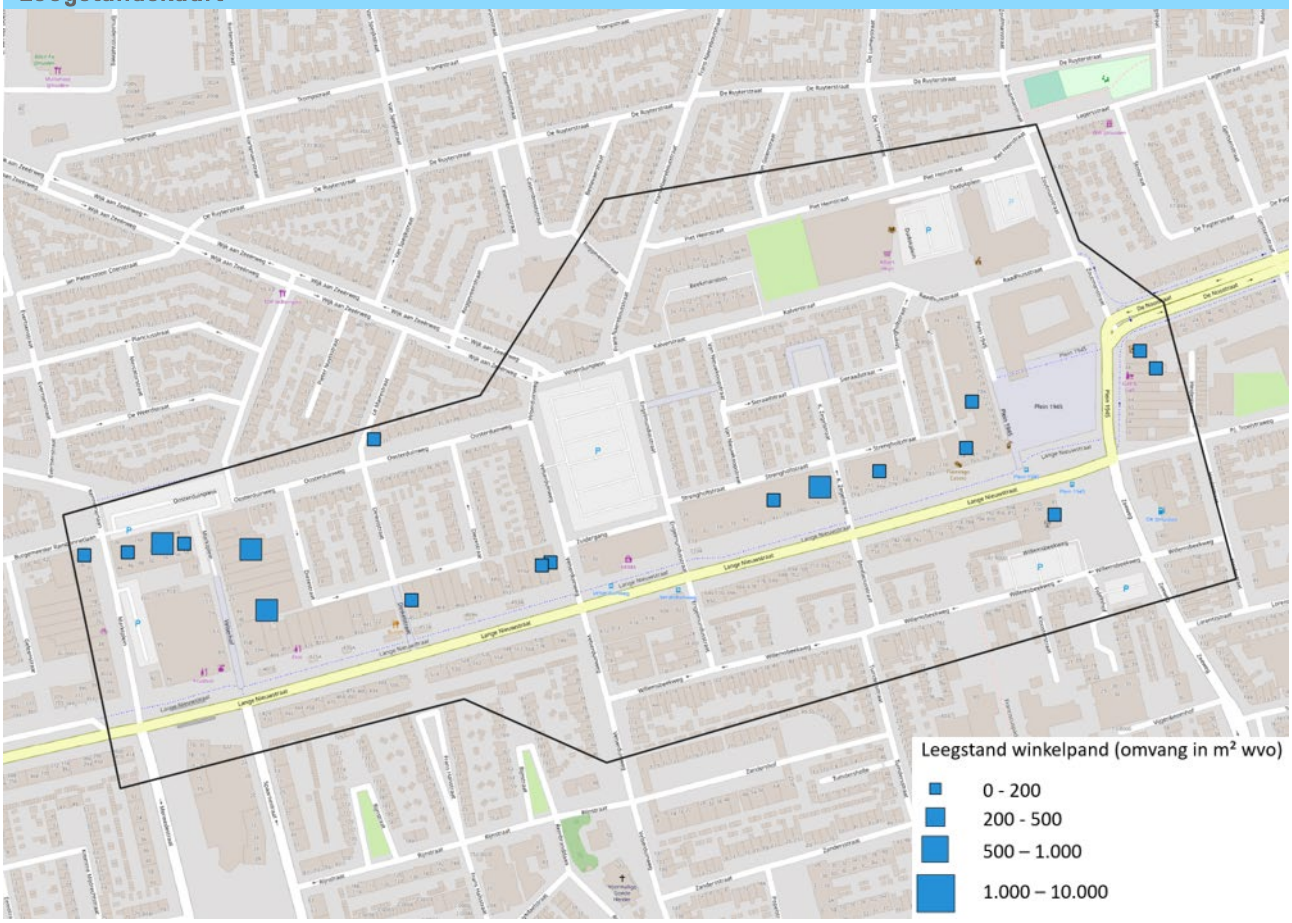

Centrum IJmuiden

Belangrijkste conclusies

- De winkelfunctie staat sterk onder druk door hoge leegstand (16%, waarvan grotendeels < 1 jaar) en sterk teruglopende omzet per m² (-20% tussen 2016-2018). Gunstig is dat het winkelaanbod nagenoeg stabiel is gebleven, waar dit in vergelijkbare centra juist daalde. Richting de toekomst ontstaat extra economisch draagvlak door inwonersgroei en bestedingsontwikkeling. Het risico op toenemende leegstand is echter groot door de branchesamenstelling en het (zeer) hoge risicoprofiel van de helft van de winkelpanden.
- De transformatiepotentie van winkels naar wonen ligt op circa 50-75 woningen. Met name in het westelijk deel is een herontwikkelingsopgave kansrijk, waardoor transformatie vanuit de vastgoedpotentie sterk is. Uitdaging ligt in de eigendomssituatie met een beperkt aantal grote vastgoedposities en versnippering van eigendom, net als het realiseren van een kwalitatief hoogstaand en divers woonmilieu.

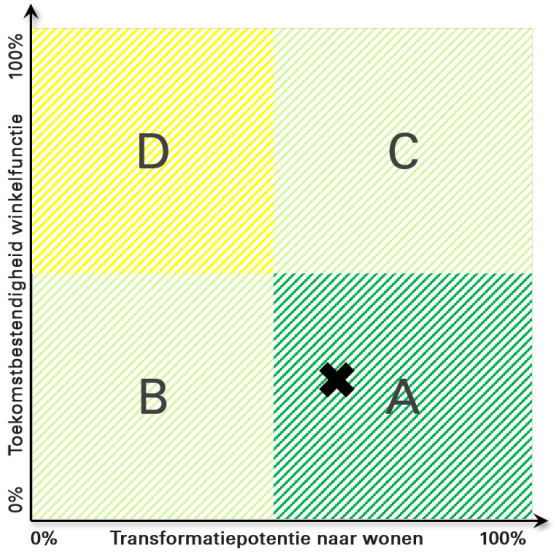

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
33%	20%	58%	31%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	16%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	9%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€2.288	€2.443					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	-91m²	-1%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	-7%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+2.660 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	24%	+4%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+9%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	48%						
C2. Compactheid winkelgebied	Gemiddeld compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	57%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Zeer kwetsbaar						

Centrum IJmuiden

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

54%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
65%	33%	56%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
54%	69%	40%

Indicator	Gegevens	Scoring: minimaal tot maximaal				
D. Vastgoedpotentie		0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Zeer sterk geclusterd					
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m^2)	2.538					
D3. Grootschalige leegstaande panden (m^2, aantal)	0 | 0					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Grotendeels aanwezig					
D5. Aandeel monumenten (%)	1%					
E. Eigendomssituatie						
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	17%					
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	31%					
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	13 per hectare					
F. Financiële kansrijkheid						
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+21%					
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring					
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	50%					
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels < wonen					
G. Investeringsmomentum						
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	0%					
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	19%					
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	32%					
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	32%					
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	51 woningen					
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	48%					
H. Woningbehoefte- en potentie						
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Sterk					
H2. Stedelijkheid	Zeer sterk stedelijk					
H3. Druk op de woningmarkt	Zeer sterke druk					
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	57 woningen					
I. Kwaliteit woonmilieu						
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja					
I2. Aandeel monumenten (%)	1%					
I3. Voorzieningen	Goed					
I4. Veiligheid	Ruim voldoende					
I5. Fysieke leefomgeving	Ruim voldoende					

2.17 Centrum Medemblik

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrum Medemblik
Type winkelgebied	Kernverzorgend centrum klein
Totaal wvo (excl. leegstand)	6.920
Oppervlak leegstand	530
Leegstandspercentage (in % wvo)	5%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€70 - €225 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	0-10 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Senioren, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	Combinaties wonen/zorg, gestapeld en grondgebonden. Nadruk op koop

Branchemix (in m² wvo)

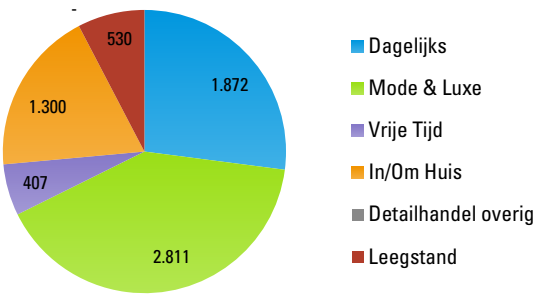

Leegstandsduur (in m² wvo)

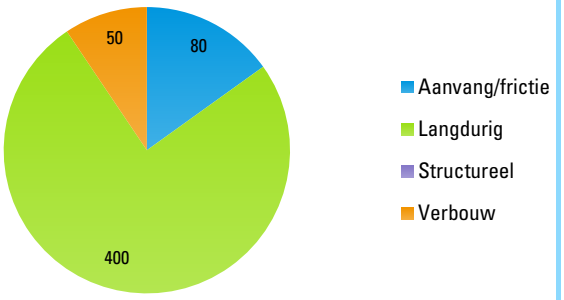

Leegstandskaart

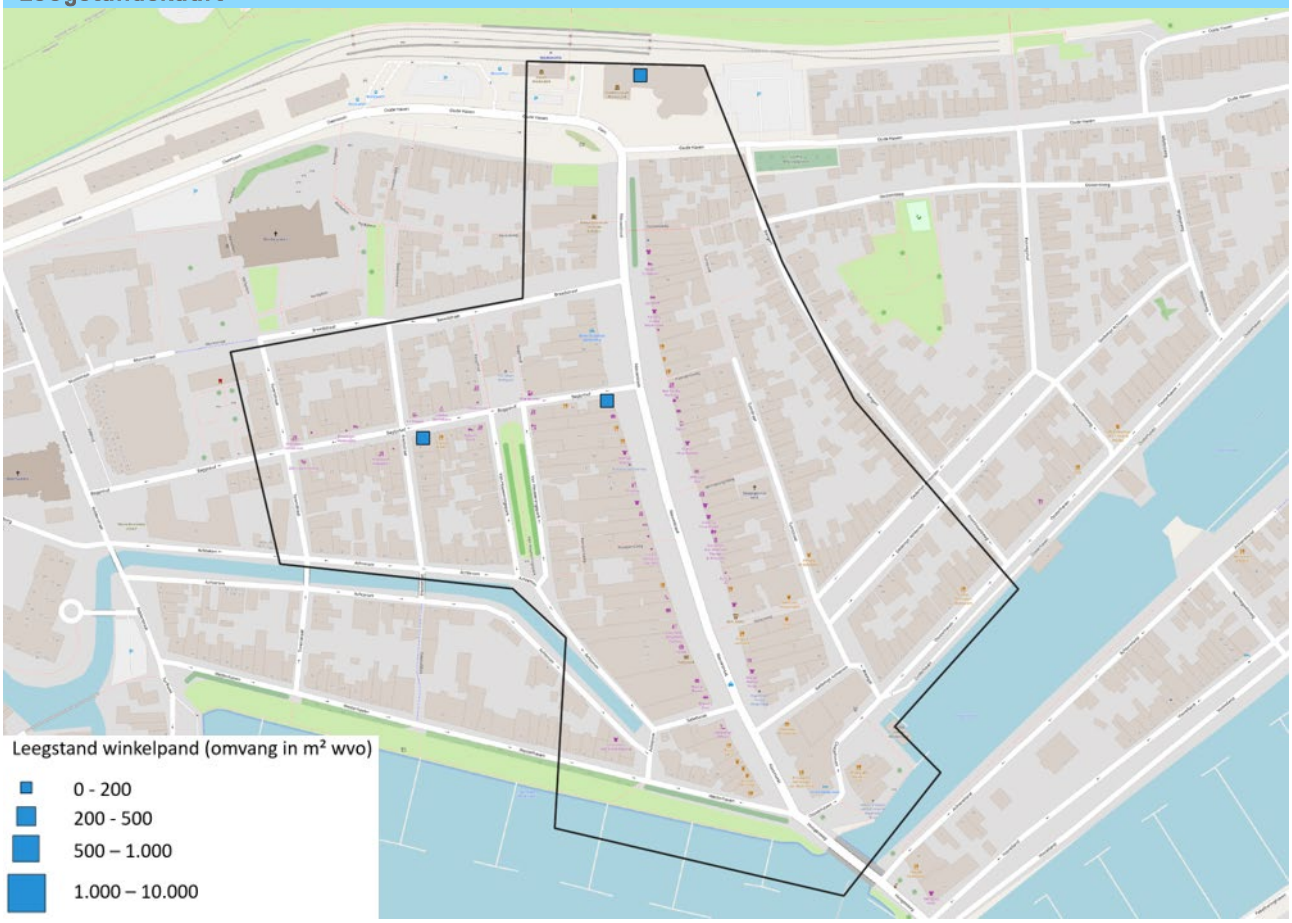

Centrum Medemblik

Belangrijkste conclusies

- Winkels in centrum Medemblik functioneren relatief goed, bekeken vanuit het lage en gezonde leegstandsniveau en consistente niveau van winkelaanbod in de loop der jaren. Richting de toekomst neemt het inwonertal in de gemeente toe door diverse woningbouwprojecten, dit betekent extra economisch draagvlak. Tegelijkertijd is de vergrijzing relatief sterk en blijft inkomensontwikkeling iets achter. Het centrum is redelijk compact waardoor de uitgangsituatie richting de toekomst gunstig is. Wel kent een relatief groot aantal panden een (zeer) hoog risicoprofiel voor leegstand.
- De transformatiepotentie van winkels naar wonen is zeer beperkt met 0-10 woningen. Indien leegstand toeneemt is het investeringsmomentum relatief gunstig gelet op recent eigenaarschap en groot aandeel van particuliere eigenaren in de pensioenleeftijd. Huurwaarden van leegstaande winkels liggen gemiddeld genomen nog hoger dan die van wonen, al duidt de tendens op een omslag de komende jaren. Dit maakt transformatie financieel kansrijker. Uitdaging is het zeer sterk versnipperd eigendom met het hoogst aantal eigenaren per hectare de onderzochte winkelgebieden.

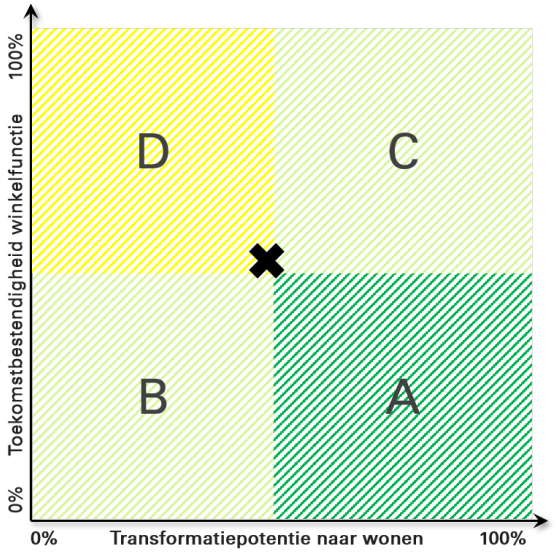

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
			
52%	75%	25%	50%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	5%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	4%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	Niet beschikbaar						
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	+31m²	0%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	-1%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+1.150 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	26%	+5%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+7%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	42%						
C2. Compactheid winkelgebied	Gemiddeld compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	67%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Zeer kwetsbaar						

Centrum Medemblik

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

44%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
30%	25%	38%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
63%	31%	60%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
D. Vastgoedpotentie			0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Redelijk geclusterd						
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m^2)	400						
D3. Grootschalige leegstaande panden (m^2, aantal)	0	0					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Redelijk aanwezig						
D5. Aandeel monumenten (%)	20%						
E. Eigendomssituatie							
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	25%						
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	5%						
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	40 per hectare						
F. Financiële kansrijkheid							
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+11%						
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring						
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	39%						
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels > wonen						
G. Investeringsmomentum							
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	2%						
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	24%						
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	26%						
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	24%						
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	0 woningen						
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	42%						
H. Woningbehoefte- en potentie							
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Sterk						
H2. Stedelijkheid	Weinig stedelijk						
H3. Druk op de woningmarkt	Sterke druk						
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	16 woningen						
I. Kwaliteit woonmilieu							
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja						
I2. Aandeel monumenten (%)	20%						
I3. Voorzieningen	Ruim voldoende						
I4. Veiligheid	Goed						
I5. Fysieke leefomgeving	Goed						

2.18 Centrum Nieuw Vennep

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrum Nieuw Vennep
Type winkelgebied	Kernverzorgend centrum groot
Totaal wvo (excl. leegstand)	18.733
Oppervlak leegstand	3.327
Leegstandspercentage (in % wvo)	13%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€85 - €230 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	75-100 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Senioren, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	Combinaties wonen/zorg, gestapeld. Koop en (midden)huur

Branchemix (in m² wvo)

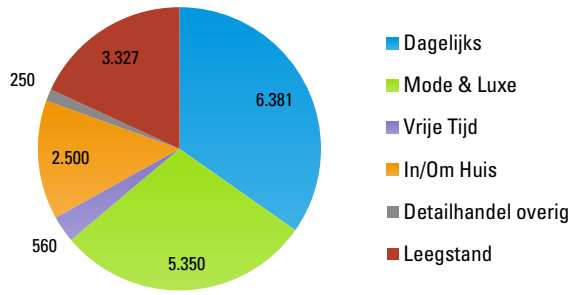

Leegstandsduur (in m² wvo)

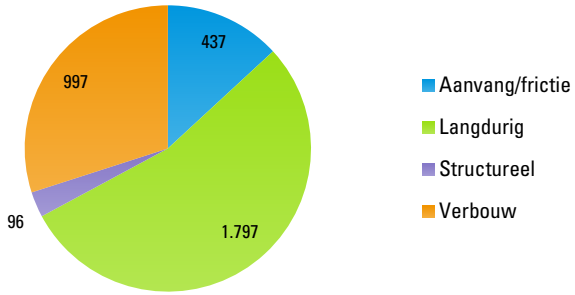

Leegstandskaart

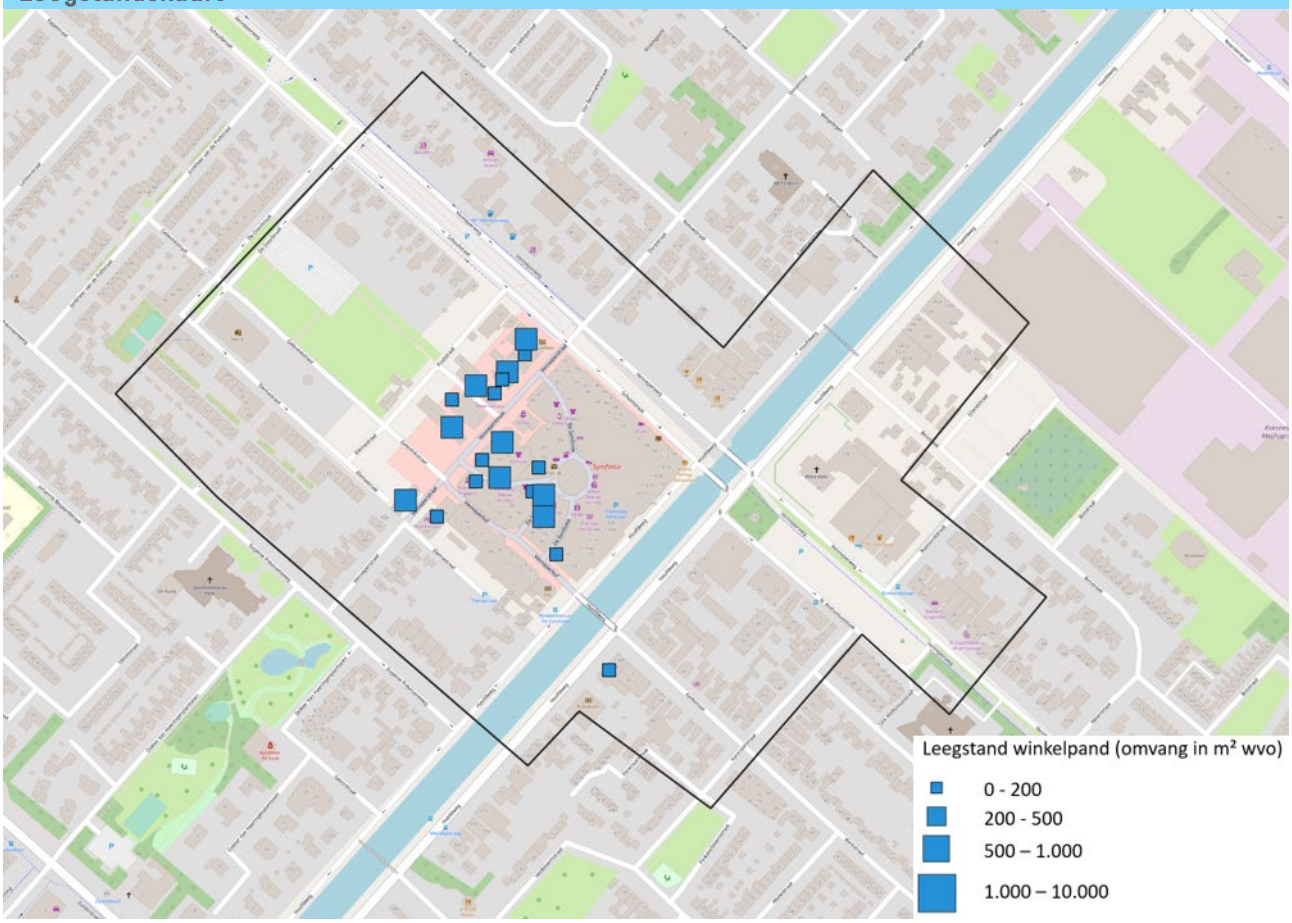

Centrum Nieuw Vennep

Belangrijkste conclusies

- Winkels functioneren sterk onder gemiddeld afgaande op een dalende en lage omzet per m², afnemend winkelaanbod en relatief hoge leegstand. De komende jaren kunnen winkels sterk profiteren van inwonersgroei door woningbouwplannen nabij zoals Nieuwe Kom. Concurrerend winkelcentrum Getsewoud zal naar verwachting een groter deel de nieuwe bestedingen naar zich toetrekken gelet op de ligging ten opzichte van grotere woningbouwprojecten. Door het grote aandeel formules en modezaken is het winkelgebied relatief kwetsbaar voor toenemende leegstand.
- Het transformatiepotentieel voor transformatie van winkels naar wonen ligt op circa 75-100 woningen. Dit potentieel ligt in de Venneperstraat-Poststraat. Herontwikkeling is zeer kansrijk gelet op het investeringsmomentum door plannen, de eigendomssituatie met grotere vastgoedposities, gunstige financiële parameters zoals huurwaarden en sterke druk vanuit de woningmarkt. Uitdaging daarbij is het realiseren van voldoende parkeren.

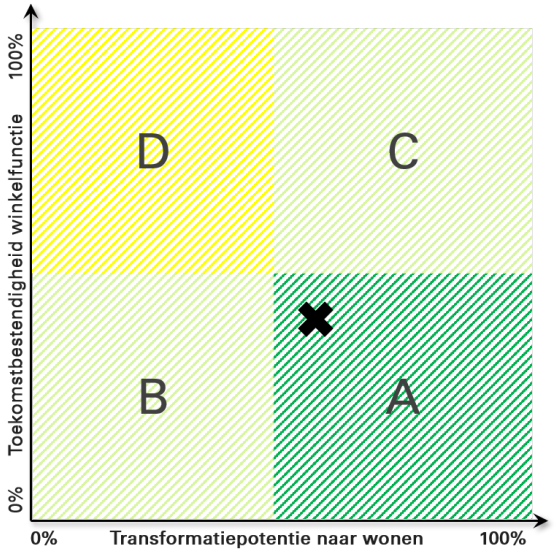

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
40%	30%	50%	44%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	13%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	7%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€1.342	€2.443					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	-1.889m²	-11%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	10%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+12.670 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	21%	+4%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+7%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	40%						
C2. Compactheid winkelgebied	Gemiddeld compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	54%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Kwetsbaar						

Centrum Nieuw Vennep

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

53%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
50%	50%	69%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
42%	69%	45%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
D. Vastgoedpotentie			0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Deels geclusterd						
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m^2)	1.893						
D3. Grootschalige leegstaande panden (m^2, aantal)	0	0					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Redelijk aanwezig						
D5. Aandeel monumenten (%)	0%						
E. Eigendomssituatie							
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	19%						
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	10%						
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	3 per hectare						
F. Financiële kansrijkheid							
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+21%						
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring						
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	64%						
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels < wonen						
G. Investeringsmomentum							
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	0%						
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	17%						
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	24%						
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	23%						
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	30 woningen						
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	40%						
H. Woningbehoefte- en potentie							
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Zeer sterk						
H2. Stedelijkheid	Sterk stedelijk						
H3. Druk op de woningmarkt	Sterke druk						
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	171 woningen						
I. Kwaliteit woonmilieu							
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja						
I2. Aandeel monumenten (%)	0%						
I3. Voorzieningen	Ruim voldoende						
I4. Veiligheid	Goed						
I5. Fysieke leefomgeving	Goed						

2.19 Centrum Noord/Zuid Scharwoude

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrum Noord-Scharwoude en Zuid-Scharwoude
Type winkelgebied	Kernverzorgend centrum klein
Totaal wvo (excl. leegstand)	6.970
Oppervlak leegstand	2.239
Leegstandspercentage (in % wvo)	24%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€75 - €235 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	50-75 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Senioren, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	Combinaties wonen/zorg, gestapeld en grondgebonden. Nadruk op koop

Branchemix (in m² wvo)

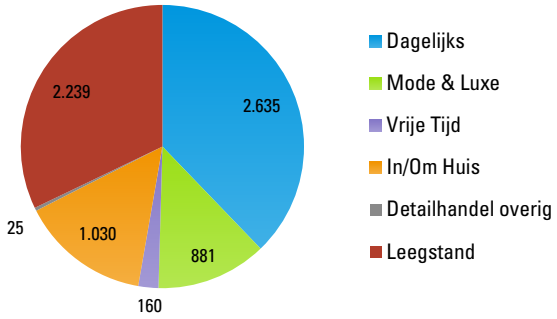

Leegstandsduur (in m² wvo)

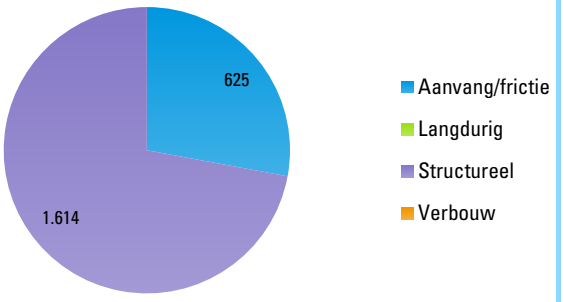

Leegstandskaart Noord/Zuid-Scharwoude

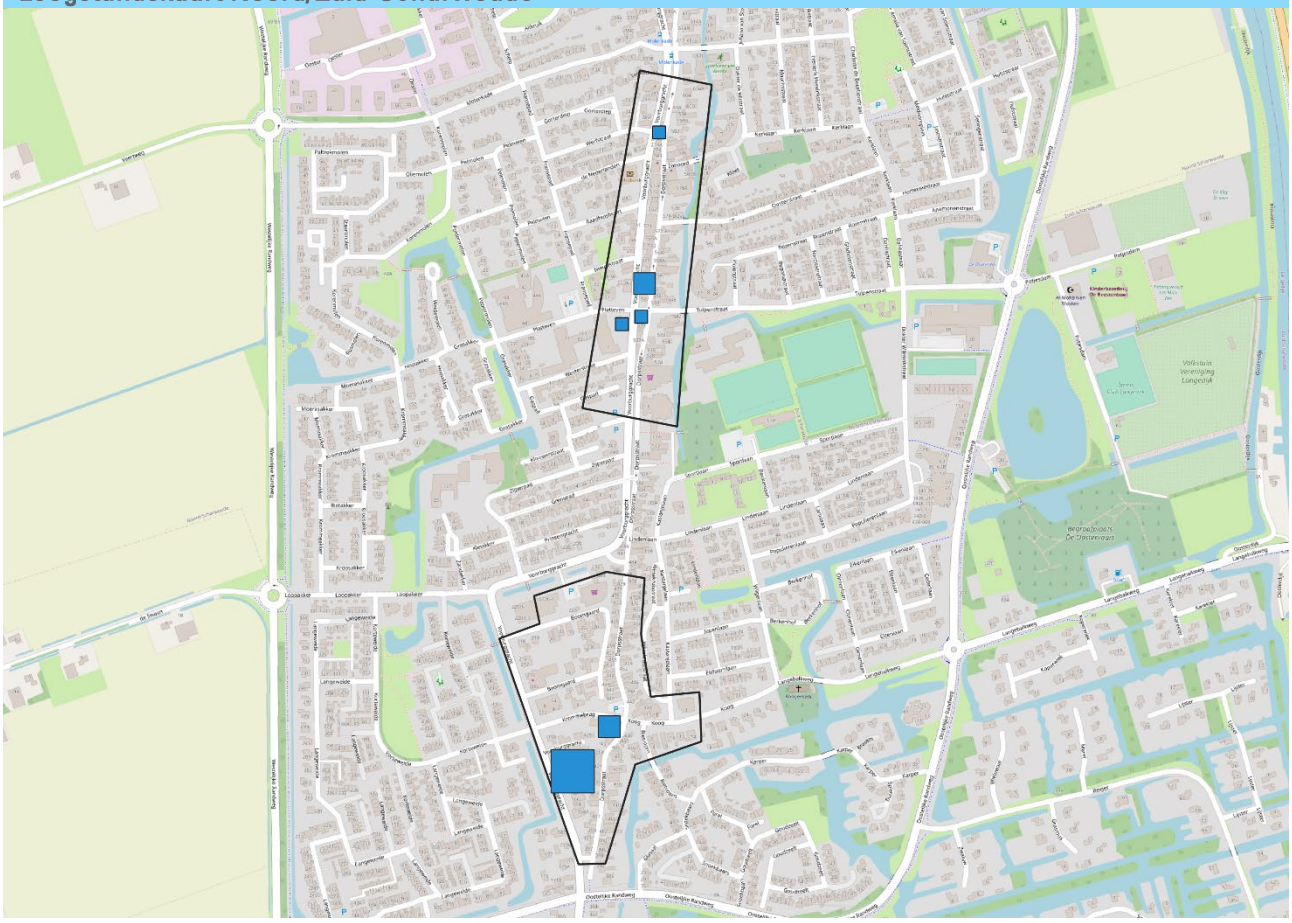

Centrum Noord/Zuid Scharwoude

Belangrijkste conclusies

- De winkelfunctie staat onder druk gelet op afnemend winkelaanbod en zeer hoge leegstand. Twee grootschalige panden (Voorburggracht 176 en Dorpsstraat 435) hebben hier een groot aandeel in. Richting de toekomst is sprake van beperkte bevolkingsgroei, relatief sterke vergrijzing en licht achterblijvende inkomensontwikkeling. Winkels en voorzieningen zijn sterk verspreid waardoor het als winkelgebied niet optimaal functioneert. Gelet op de branchesamenstelling zijn winkels niet tot beperkt kwetsbaar voor teruglopend winkelaanbod als gevolg van de coronasituatie en online bestedingen.
- Het transformatiepotentieel van winkels naar woningen ligt op 50-75 woningen. De potentie vanuit vastgoed is groot vanwege de structurele duur van de leegstand, grootschalige leegstaande vastgoedobjecten en beperkte realisatie van wonen boven winkels.

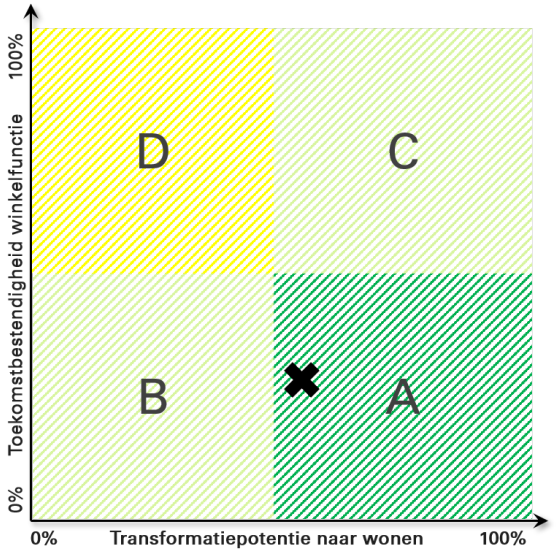

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
			
32%	19%	8%	63%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	24%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	17%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	Niet beschikbaar						
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	-712m²	-13%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	1%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+400 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	27%	+6%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+ 7%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	31%						
C2. Compactheid winkelgebied	Niet compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	57%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Beperkt kwetsbaar						

Centrum Noord/Zuid Scharwoude

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore	D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
			
50%	80%	17%	38%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
58%	38%	50%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
D. Vastgoedpotentie			0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Zeer sterk geclusterd						
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m^2)	1.614						
D3. Grootschalige leegstaande panden (m^2, aantal)	1.350	1					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Beperkt aanwezig						
D5. Aandeel monumenten (%)	3%						
E. Eigendomssituatie							
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	13%						
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	8%						
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	12 per hectare						
F. Financiële kansrijkheid							
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+9%						
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring						
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	50%						
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels = wonen						
G. Investeringsmomentum							
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	6%						
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	25%						
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	19%						
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	9%						
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	0 woningen						
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	31%						
H. Woningbehoefte- en potentie							
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Sterk						
H2. Stedelijkheid	Matig stedelijk						
H3. Druk op de woningmarkt	Sterke druk						
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	0 woningen						
I. Kwaliteit woonmilieu							
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja						
I2. Aandeel monumenten (%)	3%						
I3. Voorzieningen	Ruim voldoende						
I4. Veiligheid	Goed						
I5. Fysieke leefomgeving	Goed						

2.20 Centrum Purmerend

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrum Purmerend
Type winkelgebied	Hoofdwinkelgebied groot
Totaal wvo (excl. leegstand)	15%
Oppervlak leegstand	8.573
Leegstandspercentage (in % wvo)	15%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€115 - €275 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	300-400 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Jonge huishoudens, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	(Gezins)appartementen en stedelijk grondgebonden woningen op kleine kavel. Koop en (midden)huur

Branchemix (in m² wvo)

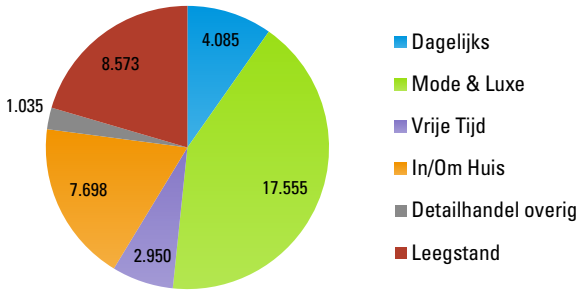

Leegstandsduur (in m² wvo)

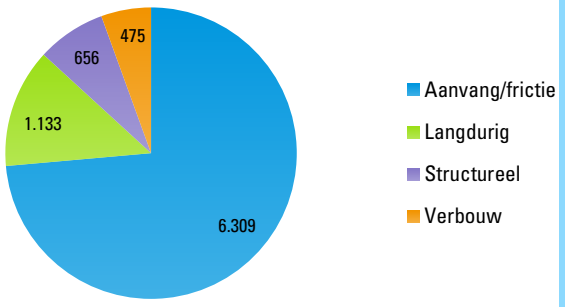

Leegstandskaart

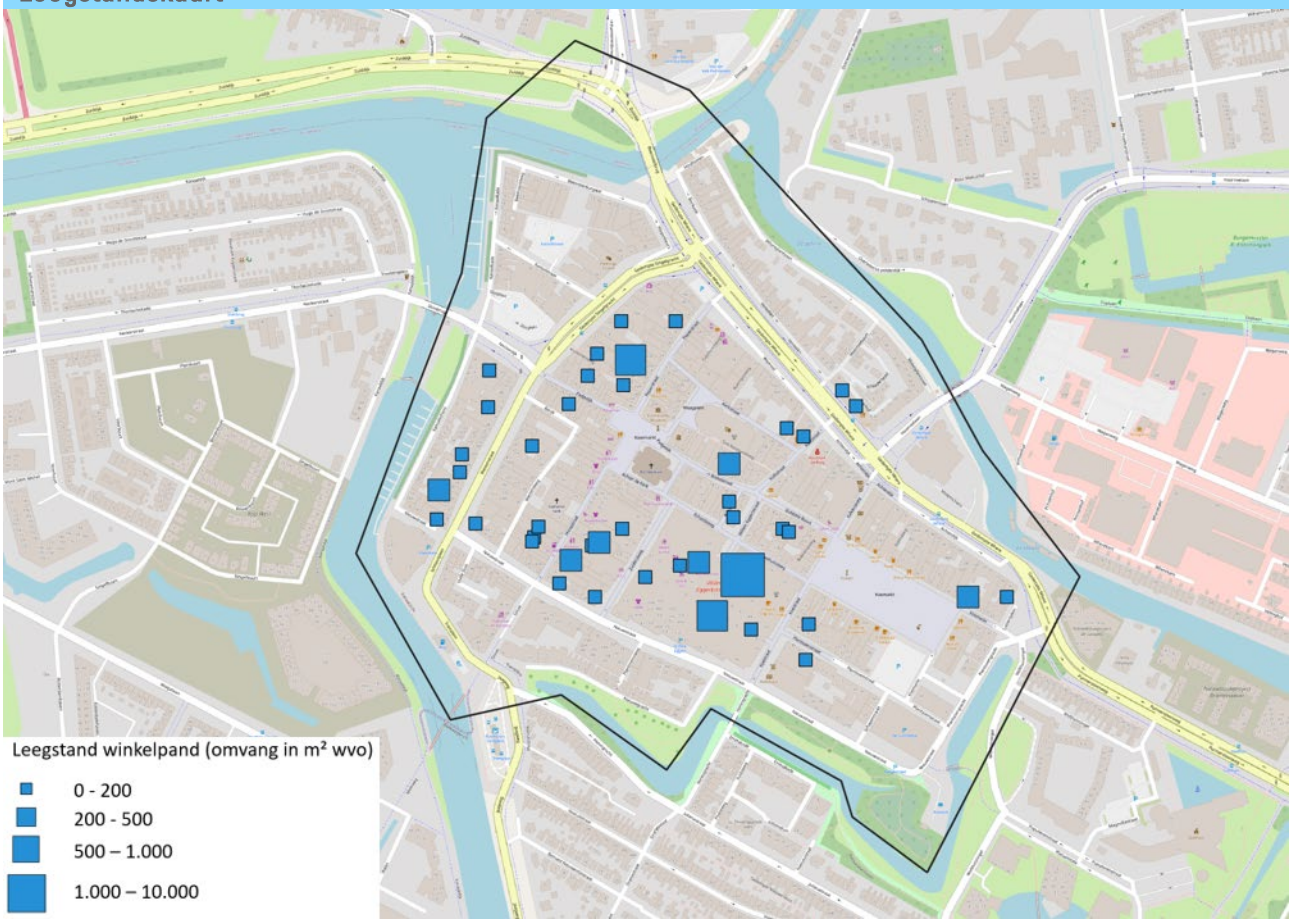

Centrum Purmerend

Belangrijkste conclusies

- De winkelfunctie staat onder druk, gelet op de hoge leegstand (15%) en dalend winkelaanbod en banen. Positief is dat de omzet per m² iets boven vergelijkbare centra ligt en de leegstand grotendeels kortdurend is (< 1 jaar). Richting de toekomst kunnen winkels profiteren van flinke inwonersgroei en inkomensontwikkeling. Wel verloopt de vergrijzing sterker dan elders wat bestedingen drukt. Bijna de helft van de winkelpanden kent een (zeer) hoog risicoprofiel voor leegstand, potentieel versterkt door de sterke kwetsbaarheid van branches voor de coronasituatie en online bestedingen. Goede uitgangspunten zijn het compacte winkelgebied en robuuste mix van zelfstandigen/formules.
- Het transformatiepotentieel van winkels naar wonen ligt op 300-400 woningen. Het investeringsmomentum is groot gelet op lopende transformatieplannen, een hoog aandeel particuliere eigenaren in pensioenleeftijd, risicoprofielen van winkelpanden en het relatief beperkte aandeel recente hypotheken. Transformatie is bovendien financieel kansrijk door beperkte hypotheeklasten en huurwaarden van leegstaande winkels en wonen welke bijna op gelijk niveau liggen, met onderliggend een gunstige tendens. Mogelijk beperkende factoren zijn versnipperd eigendom en al sterke aanwezigheid van wonen boven winkels.

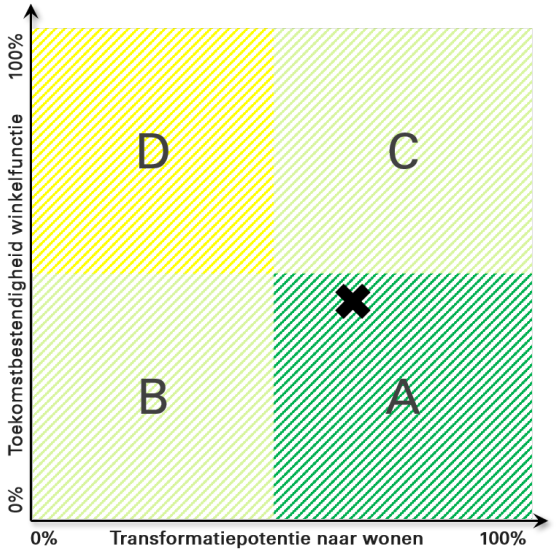

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
			
44%	35%	58%	44%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	15%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	3%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€3.635	€3.459					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	-2.758m²	-8%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	-1%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, regio)	17.400 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	26%	+6%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+9%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	48%						
C2. Compactheid winkelgebied	Zeer compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	61%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Zeer kwetsbaar						

Centrum Purmerend

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

58%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
55%	58%	63%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
71%	50%	50%

Indicator	Gegevens		Scoring: minimaal tot maximaal				
D. Vastgoedpotentie			0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Redelijk geclusterd						
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m²)	1789						
D3. Grootschalige leegstaande panden (m², aantal)	4062	3					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Sterk aanwezig						
D5. Aandeel monumenten (%)	5%						
E. Eigendomssituatie							
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	28%						
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	43%						
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	24 per hectare						
F. Financiële kansrijkheid							
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+28%						
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring						
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	59%						
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels > wonen						
G. Investeringsmomentum							
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	2%						
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	27%						
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	18%						
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	24%						
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	318 woningen						
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	48%						
H. Woningbehoefte- en potentie							
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Zeer sterk						
H2. Stedelijkheid	Sterk stedelijk						
H3. Druk op de woningmarkt	Redelijke druk						
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	175 woningen						
I. Kwaliteit woonmilieu							
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja						
I2. Aandeel monumenten (%)	5%						
I3. Voorzieningen	Goed						
I4. Veiligheid	Ruim voldoende						
I5. Fysieke leefomgeving	Ruim voldoende						

2.21 Centrum Schagen

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrum Schagen
Type winkelgebied	Hoofdwinkelgebied klein
Totaal wvo (excl. leegstand)	33.221
Oppervlak leegstand (in m² wvo)	4.449
Leegstandspercentage (in wvo)	9,3%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€60 - €215 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	100-150 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Jonge huishoudens, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	(Gezins)appartementen en stedelijk grondgebonden woningen op kleine kavel. Koop en (midden)huur

Branchemix (in m² wvo)

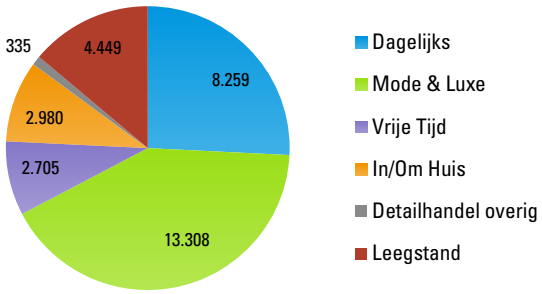

Leegstandsduur (in m² wvo)

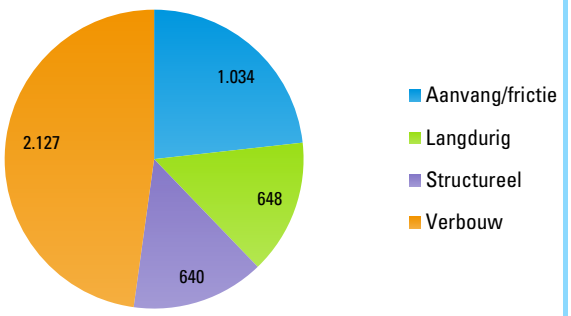

Leegstandskaart

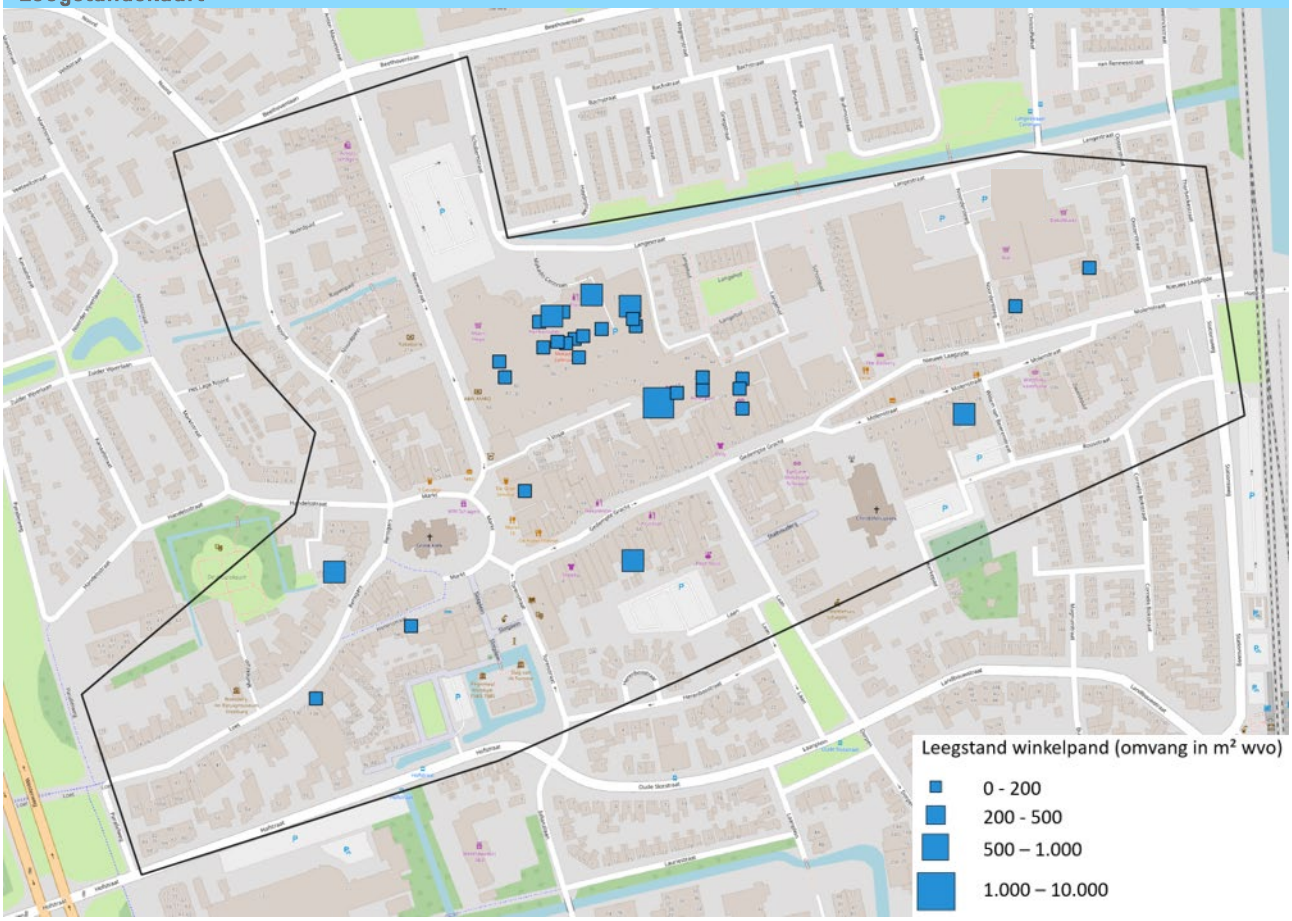

Centrum Schagen

Belangrijkste conclusies

- Winkels in centrum Schagen functioneren gemiddeld gelet op de omzet per m². De leegstand is met 9% boven een gezond frictieniveau, echter grotendeels veroorzaakt door verbouwing van Makado Centrum. Met deze ontwikkeling krijgt het centrum een grote impuls en zal leegstand hier potentieel afnemen. Onderliggend zijn negatieve signalen zichtbaar van afnemend winkelaanbod en afnemende omzet per m² (-10% tussen 2016-2018). Het economisch draagvlak komt verder onder druk te staan door een bevolkingsafname lokaal en regionaal en sterke vergrijzing. Het winkelgebied is zeer kwetsbaar voor terugloop van winkelaanbod als gevolg van de coronasituatie en gevoeligheid van internetbranches. Positief is dat het centrum een robuuste mix kent van zelfstandigen/formules en een compacte opzet heeft.
- Het transformatiepotentieel van winkels naar wonen is 100-150 woningen. Met name vanuit vastgoed is de potentie groot o.a. door sterke clustering van leegstand (in Makado). Echter vindt herontwikkeling plaats zonder grootschalige woningbouw, waardoor het transformatiepotentieel in werkelijkheid lager ligt. Uitdaging bij toevoegen van woningen in het centrum is het creëren van voldoende marktdruk en prioriteren van plannen in het centrum.

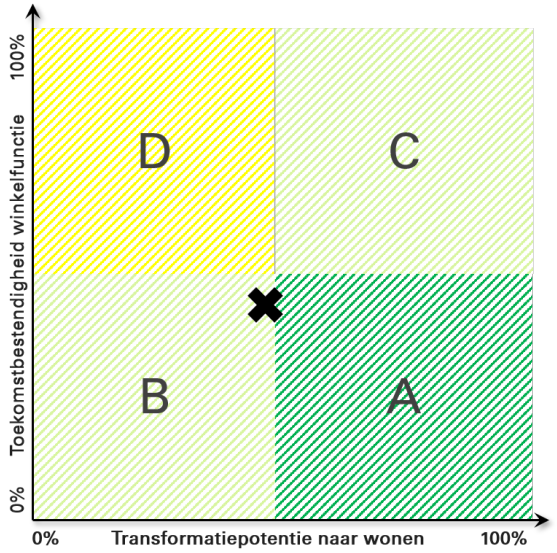

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
			
46%	55%	8%	63%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	9%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	3%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€2.640	€2.621					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	-2.202 m²	-7%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	8%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, regio)	-2.000 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	30%	+6%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+8%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	27%						
C2. Compactheid winkelgebied	Zeer compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	56%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Zeer kwetsbaar						

Centrum Schagen

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

44%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
70%	42%	25%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
50%	25%	45%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
D. Vastgoedpotentie			0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Zeer sterk geclusterd						
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m²)	1.288						
D3. Grootschalige leegstaande panden (m², aantal)	1.935	2					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Redelijk aanwezig						
D5. Aandeel monumenten (%)	4%						
E. Eigendomssituatie							
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	25%						
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	55%						
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	15 per hectare						
F. Financiële kansrijkheid							
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+5%						
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring						
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	48%						
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels > wonen						
G. Investeringsmomentum							
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	3%						
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	26%						
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	19%						
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	27%						
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	41 woningen						
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	27%						
H. Woningbehoefte- en potentie							
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Sterk						
H2. Stedelijkheid	Sterk stedelijk						
H3. Druk op de woningmarkt	Redelijke druk						
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	0 woningen						
I. Kwaliteit woonmilieu							
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja						
I2. Aandeel monumenten (%)	4%						
I3. Voorzieningen	Ruim voldoende						
I4. Veiligheid	Goed						
I5. Fysieke leefomgeving	Ruim voldoende						

2.22 Centrum Schoorl

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrum Schoorl
Type winkelgebied	Kernverzorgend centrum klein
Totaal wvo (excl. leegstand)	4.876
Oppervlak leegstand (in m² wvo)	369
Leegstandspercentage (in wvo)	5,2%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€75 - €235 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	0-25 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Senioren, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	Combinaties wonen/zorg, gestapeld en grondgebonden. Nadruk op koop

Branchemix (in m² wvo)

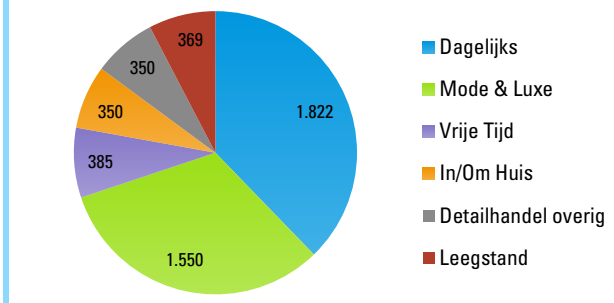

Leegstandsduur (in m² wvo)

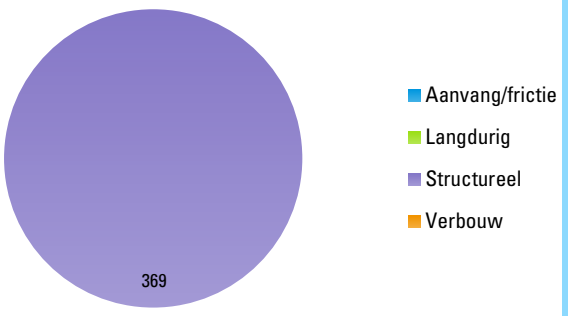

Leegstandskaart

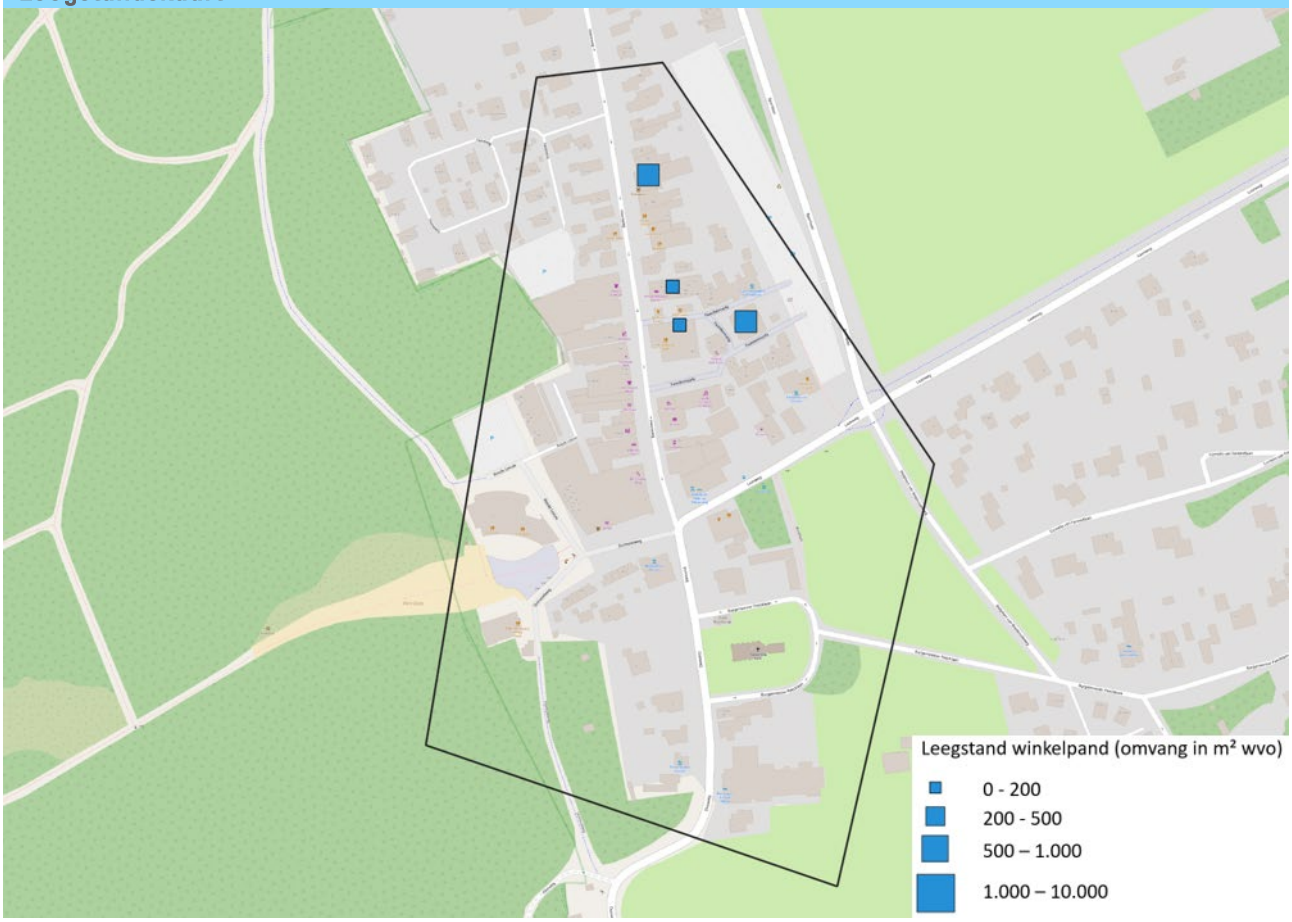

Centrum Schoorl

Belangrijkste conclusies

- Winkels in centrum Schoorl functioneren gemiddeld genomen goed gelet op beperkte leegstand, positieve aanbodontwikkeling en stabiele werkgelegenheid. Richting de toekomst neemt economisch draagvlak licht af door toenemende vergrijzing en achterblijvende inkomensontwikkeling. Het risico op toenemende leegstand is aanwezig maar beperkter dan elders door het dagelijkse karakter van winkelvoorzieningen. Desondanks heeft bijna een derde van de winkelpanden een (zeer) hoog risicoprofiel voor leegstand.
- Het transformatiepotentieel van winkels naar wonen is zeer beperkt met circa 0-25 woningen. Uitdaging ligt in het kwalitatief prioriteren van woonplannen door beperkte kwantitatieve woningbehoefte, beperkt lokaal eigendom en de financiële kansrijkheid door een relatief beperkt aandeel panden zonder hypotheeklast en boekwaarden. Gunstig is dat huurwaarden voor wonen nagenoeg gelijk liggen aan die van leegstaande winkelpanden en de volledige leegstand structureel is (> langer dan 3 jaar).

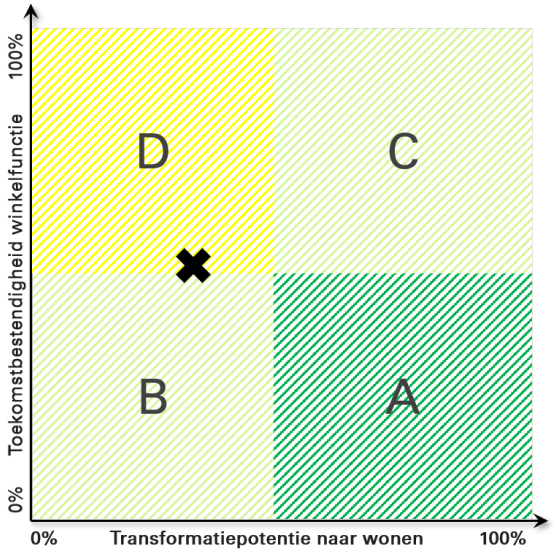

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
50%	69%	17%	56%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	5%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	5%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	Niet beschikbaar						
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	+264m²	+6%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	0%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+90 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	36%	+4%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+4%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	32%						
C2. Compactheid winkelgebied	Beperkt compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	58%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Kwetsbaar						

Centrum Schoorl

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore
33%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
35%	25%	25%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
33%	13%	60%

Indicator	Gegevens	Minimale (0) tot maximale score (4)				
D. Vastgoedpotentie		0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Beperkt geclusterd					
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m²)	369					
D3. Grootschalige leegstaande panden (m², aantal)	0 | 0					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Sterk aanwezig					
D5. Aandeel monumenten (%)	4%					
E. Eigendomssituatie						
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	11%					
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	4%					
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	14 per hectare					
F. Financiële kansrijkheid						
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+13%					
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring					
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	42%					
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels = wonen					
G. Investeringsmomentum						
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	3%					
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	16%					
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	16%					
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	24%					
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	0 woningen					
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	32%					
H. Woningbehoefte- en potentie						
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Beperkt					
H2. Stedelijkheid	Weinig stedelijk					
H3. Druk op de woningmarkt	Sterke druk					
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	0 woningen					
I. Kwaliteit woonmilieu						
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja					
I2. Aandeel monumenten (%)	4%					
I3. Voorzieningen	Ruim voldoende					
I4. Veiligheid	Zeer goed					
I5. Fysieke leefomgeving	Zeer goed					

2.23 Centrum Uitgeest

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrum Uitgeest
Type winkelgebied	Kernverzorgend centrum klein
Totaal wvo (excl. leegstand)	3.934
Oppervlak leegstand (in m² wvo)	102
Leegstandspercentage (in wvo)	1,7%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€75 - €235 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	0-10 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Senioren, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	Combinaties wonen/zorg, gestapeld en grondgebonden. Nadruk op koop

Branchemix (in m² wvo)

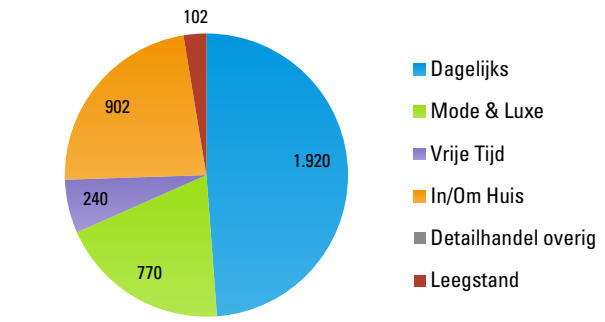

Leegstandsduur (in m² wvo)

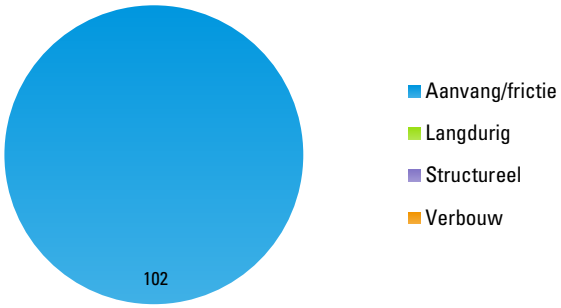

Leegstandskaart

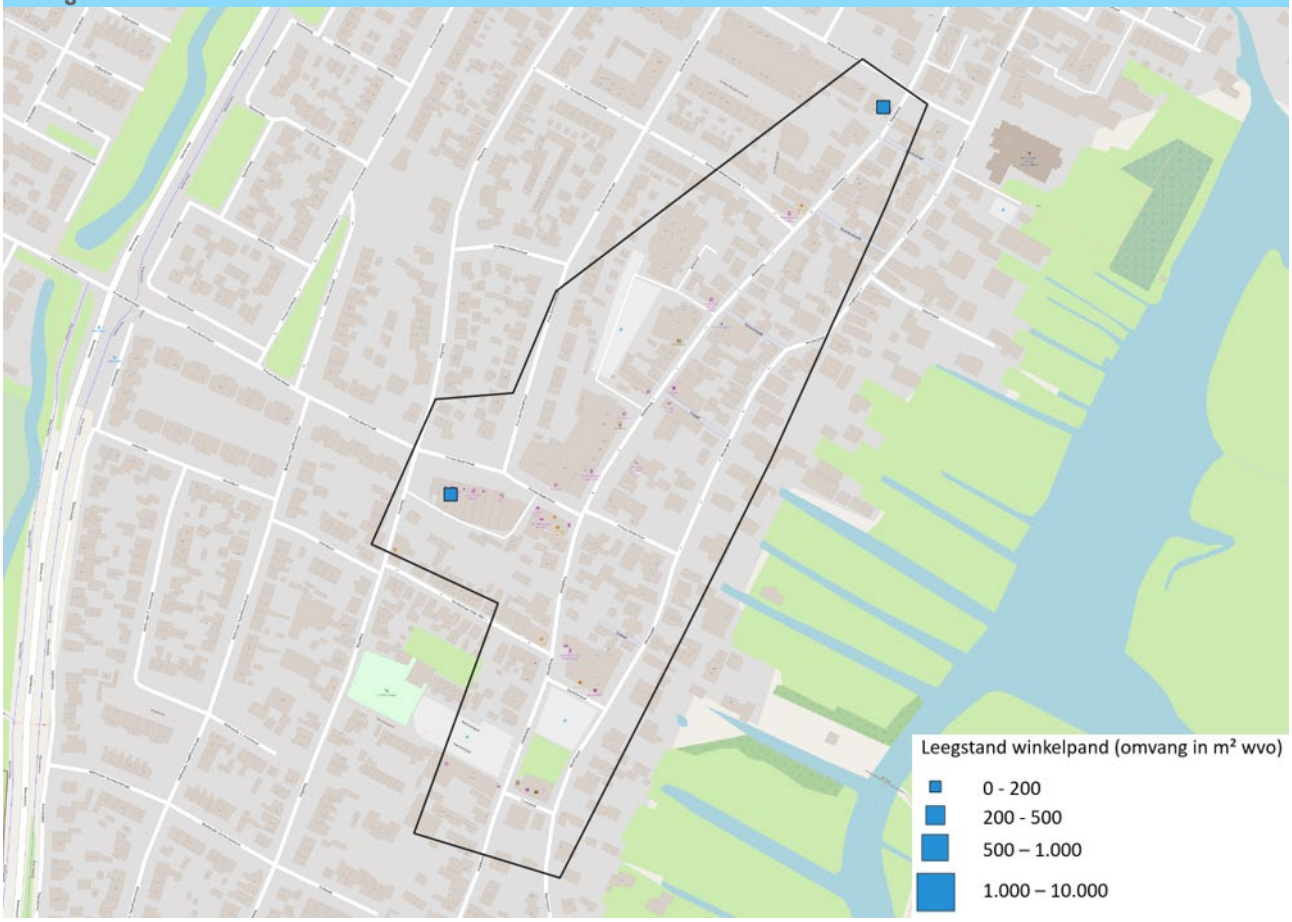

Centrum Uitgeest

Belangrijkste conclusies

- Winkels in centrum Uitgeest functioneren gemiddeld genomen goed afgaande op zeer beperkte leegstand (2%), leegstandsduur, hoge omzet per m² en positieve werkgelegenheidsontwikkeling. Wel neemt onderliggend de omzet per m² af met 11% (tussen 2016-2018). Richting de toekomst neemt het economisch draagvlak iets af door sterke vergrijzing. Positief is tegelijkertijd sterke inkomensontwikkeling. Het centrum is beperkt kwetsbaar voor teruglopend winkelaanbod als gevolg van de coronasituatie en online. Wel heeft een zeer groot aandeel van de winkelpanden een (zeer) hoog risicoprofiel voor leegstand. Sterk is de afwisseling zelfstandigen/formules.
- Het transformatiepotentieel van winkels naar wonen is heel beperkt met 0-10 woningen. De potentie vanuit het vastgoed is minimaal vanwege lage leegstand, korte leegstandsduur en al sterke aanwezigheid van wonen boven winkels. Ook blijkt uit de scan dat transformatie financieel beperkt kansrijk is. Zo liggen winkelhuren van leegstaande panden hoger dan die van wonen. In de toekomst kan echter potentieel voor transformatie ontstaan gelet op het hoge aandeel panden met hoog risicoprofiel voor leegstand.

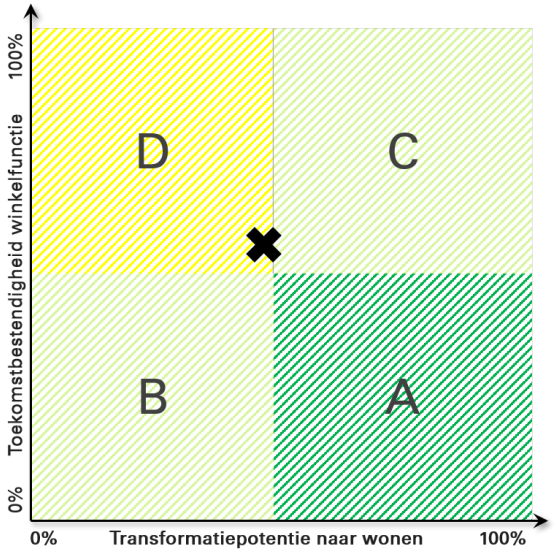

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
56%	80%	33%	44%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	2%						■
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	0%						■
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€3.441	€2.448			■		
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	+42m²	+1%				■	
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	+2%					■	
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	-30 inwoners		■				
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	25%	+7%	■				
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+10%						■
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	57%		■				
C2. Compactheid winkelgebied	Beperkt compact		■				
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	63%						■
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Beperkt kwetsbaar					■	

Centrum Uitgeest

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

44%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
25%	67%	31%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
54%	50%	40%

Indicator	Gegevens	Minimale (0) tot maximale score (4)				
D. Vastgoedpotentie		0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Geen clustering					
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m²)	0					
D3. Grootschalige leegstaande panden (m², aantal)	0 | 0					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Sterk aanwezig					
D5. Aandeel monumenten (%)	0%					
E. Eigendomssituatie						
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	27%					
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	64%					
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	15 per hectare					
F. Financiële kansrijkheid						
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+15%					
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring					
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	62%					
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels > wonen					
G. Investeringsmomentum						
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	0%					
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	33%					
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	15%					
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	17%					
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	3 woningen					
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	57%					
H. Woningbehoefte- en potentie						
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Beperkt					
H2. Stedelijkheid	Zeer sterk stedelijk					
H3. Druk op de woningmarkt	Zeer sterke druk					
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	0 woningen					
I. Kwaliteit woonmilieu						
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja					
I2. Aandeel monumenten (%)	0%					
I3. Voorzieningen	Goed					
I4. Veiligheid	Ruim voldoende					
I5. Fysieke leefomgeving	Ruim voldoende					

2.24 Centrum Weesp

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrum Weesp
Type winkelgebied	Kernverzorgend centrum groot
Totaal wvo (excl. leegstand)	8.370
Oppervlak leegstand (in m² wvo)	925
Leegstandspercentage (in wvo)	7,6%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€100 - €270 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	0-25 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Senioren, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	Combinaties wonen/zorg, gestapeld. Koop en (midden)huur

Branchemix (in m² wvo)

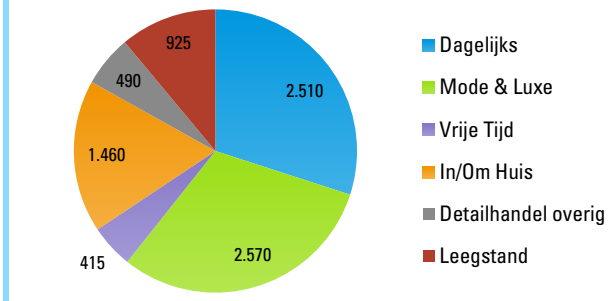

Leegstandsduur (in m² wvo)

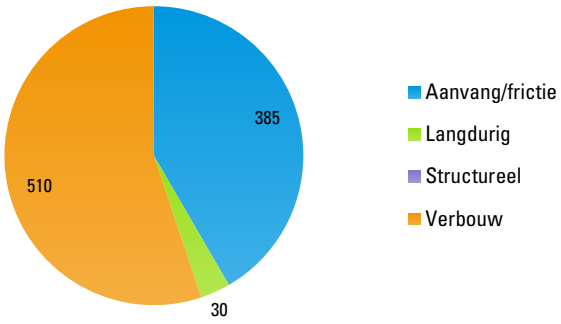

Leegstandskaart

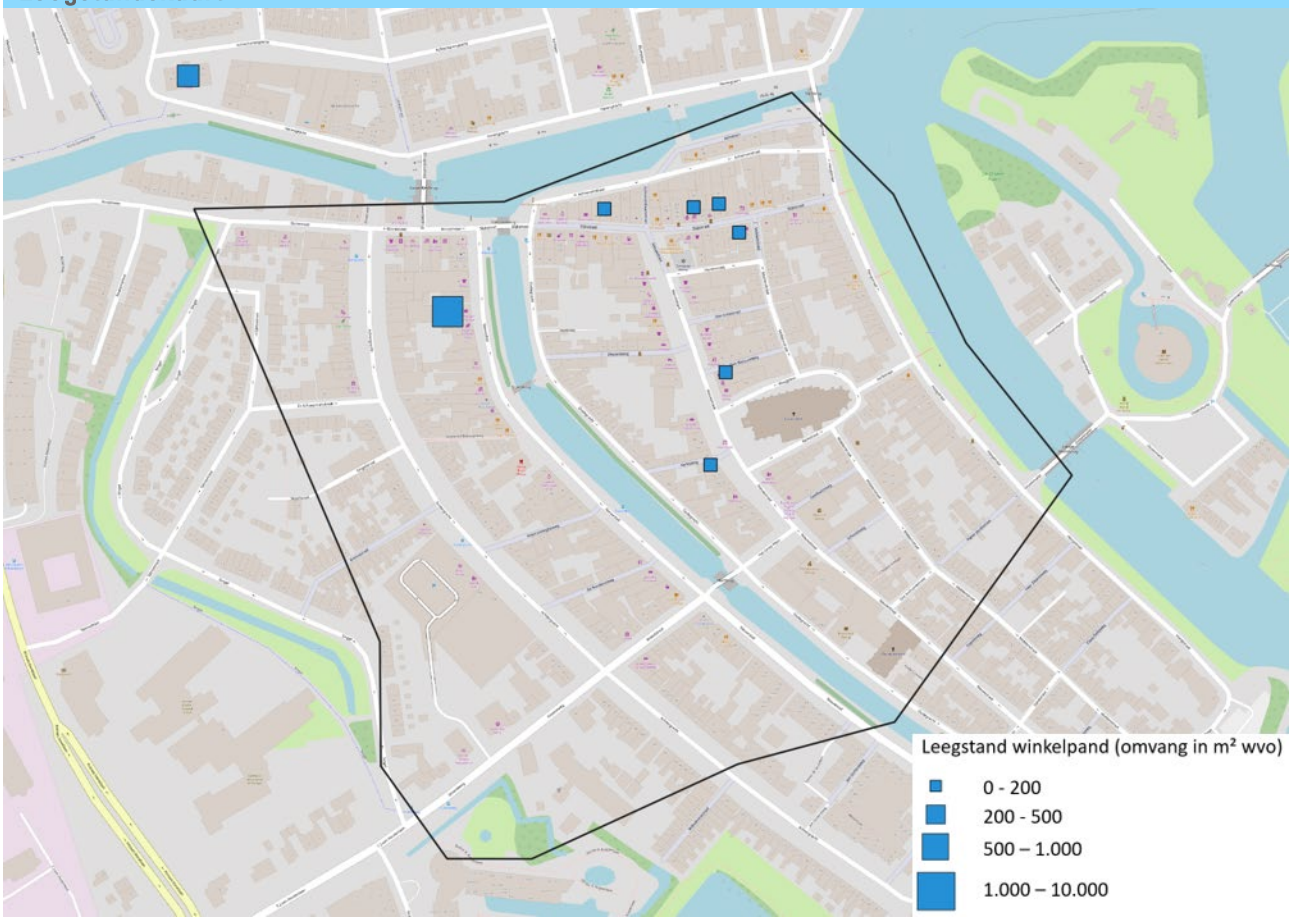

Centrum Weesp

Belangrijkste conclusies

- Winkels functioneren gemiddeld genomen goed afgaande op een hoge omzet per m² ten opzichte van vergelijkbare centra, beperkte leegstand (8%, echter na verbouwing Nieuwstad 12 op potentieel 4%) en lage leegstandsduur. Bovendien zijn vooruitzichten gunstig gelet op bevolkingsgroei, relatief beperkte vergrijzing en sterke inkomensontwikkeling. Desondanks heeft 35% van de winkelpanden een (zeer) hoog risicoprofiel voor leegstand. Uitdaging is dat voorzieningen door de structuur van het centum relatief verspreid zijn.
- Het transformatiepotentieel van winkels naar wonen is beperkt en ligt op 0-25 woningen. De potentie vanuit het vastgoed is laag door de monumentstatus van veel panden waardoor ombouw/herontwikkeling nauwelijks mogelijk is. Bovendien is leegstand nauwelijks geclusterd en van beperkte duur. Het eigendom is daarnaast zeer versnipperd. versnipperd. Positief is dat de financiële parameters gunstig zijn, zoals huurwaarden van leegstaande winkels versus wonen, hypotheeklasten en boekwaarden. Ook is de kwaliteit van woonmilieu in het centrumgebied hoog.

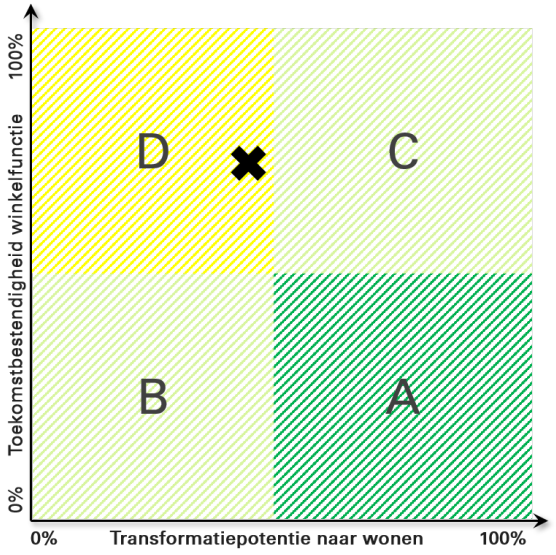

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
71%	70%	92%	56%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	8%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	0%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€2.554	€1.983					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	-287m²	-4%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	0%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+3.230 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	23%	+3%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+ 10%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	35%						
C2. Compactheid winkelgebied	Beperkt compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	79%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Kwetsbaar						

Centrum Weesp

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore
41%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
20%	33%	56%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
33%	38%	65%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
D. Vastgoedpotentie			0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Beperkt geclusterd						
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m²)	30						
D3. Grootschalige leegstaande panden (m², aantal)	510	1					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Sterk aanwezig						
D5. Aandeel monumenten (%)	40%						
E. Eigendomssituatie							
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	19%						
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	49%						
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	32 per hectare						
F. Financiële kansrijkheid							
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+13%						
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring						
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	50%						
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels < wonen						
G. Investeringsmomentum							
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	5%						
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	18%						
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	23%						
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	34%						
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	0 woningen						
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	35%						
H. Woningbehoefte- en potentie							
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Zeer sterk						
H2. Stedelijkheid	Sterk stedelijk						
H3. Druk op de woningmarkt	Redelijke druk						
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	0 woningen						
I. Kwaliteit woonmilieu							
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja						
I2. Aandeel monumenten (%)	40%						
I3. Voorzieningen	Zeer goed						
I4. Veiligheid	Ruim voldoende						
I5. Fysieke leefomgeving	Ruim voldoende						

2.25 Centrum Wervershoof

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrum Wevershoof
Type winkelgebied	Kernverzorgend centrum klein
Totaal wvo (excl. leegstand)	5.792
Oppervlak leegstand (in m² wvo)	1.157
Leegstandspercentage (in wvo)	14%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€70 - €225 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	25-50 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Senioren, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	Combinaties wonen/zorg, gestapeld en grondgebonden. Nadruk op koop

Branchemix (in m² wvo)

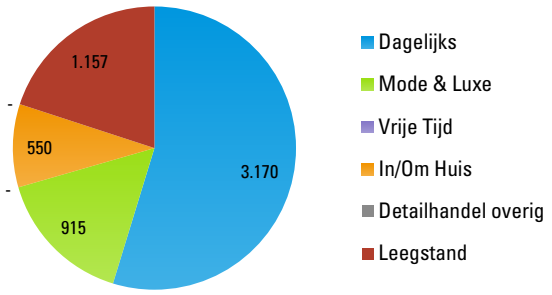

Leegstandsduur (in m² wvo)

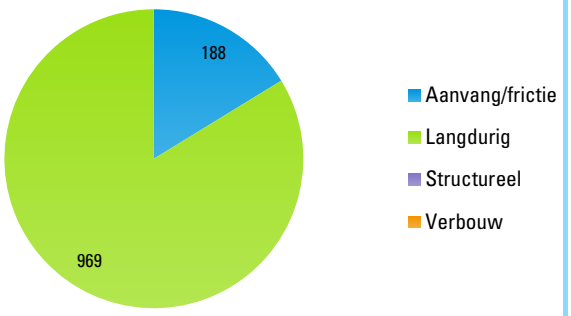

Leegstandskaart

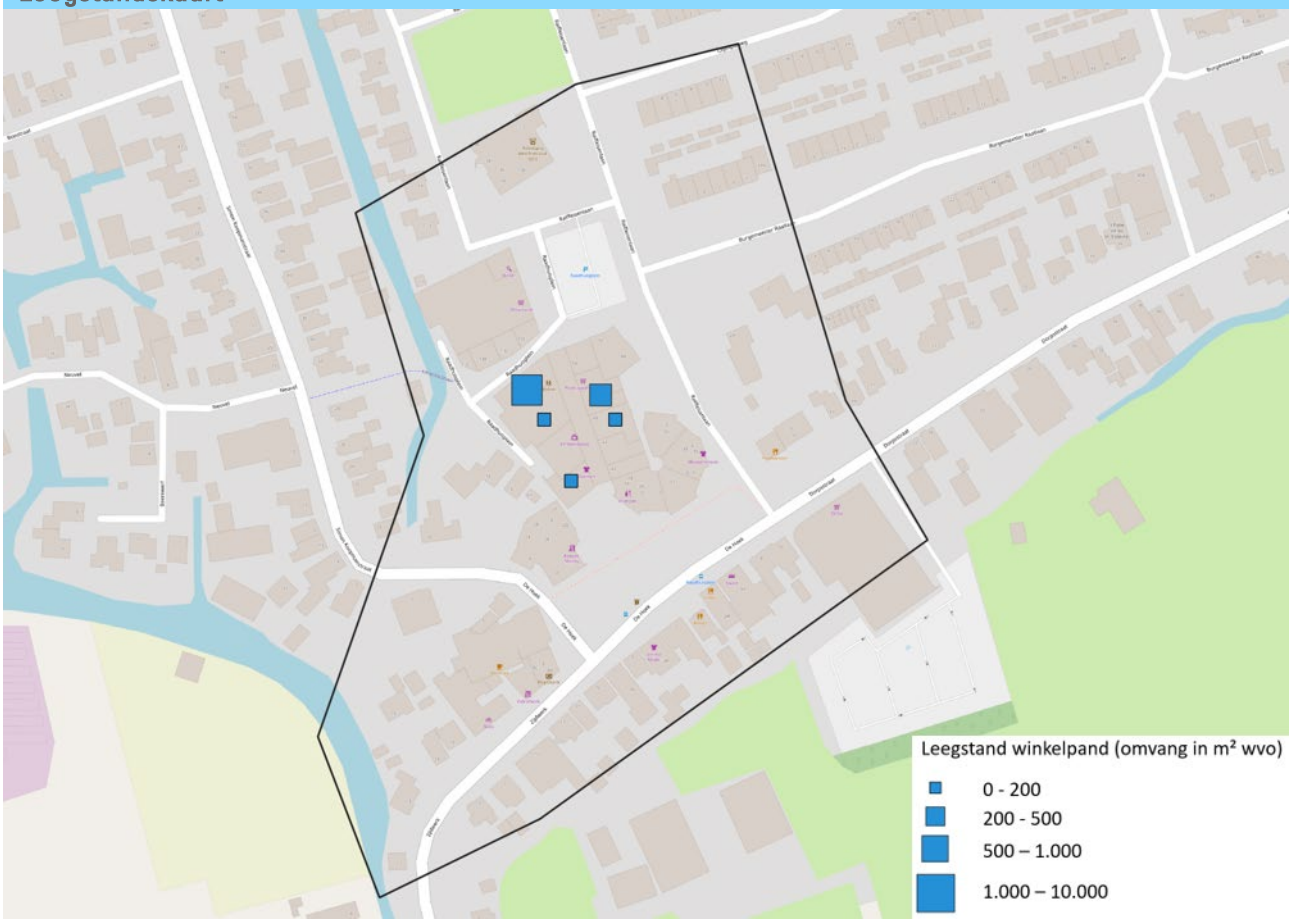

Centrum Wervershoof

Belangrijkste conclusies

- Winkels in centrum Wervershoof draaien relatief sterke omzetten per m². Desondanks is de onderliggende tendens negatief met een hoge leegstand (14%) waarvan grotendeels langer dan een jaar, afnemend winkelaanbod en dalende werkgelegenheid. De komende jaren mogelijk nog heel beperkte inwonersgroei in de omgeving plaats afhankelijk van planontwikkeling rondom De Tegel. De vergrijzing is echter relatief groot waardoor economisch draagvlak eerder af dan toeneemt. Door het sterk dagelijkse karakter van het centrum is zij beperkt kwetsbaar voor terugloop als gevolg van de coronasituatie of online. Desondanks heeft 56% van de panden een (zeer) hoog risicoprofiel voor leegstand.
- Het transformatiepotentieel van winkels naar wonen ligt op circa 25-50 woningen. De potentie vanuit vastgoed is groot door beperkt wonen boven winkels, sterke clustering van leegstand en ontbreken van monumentstatus van panden. Uitdaging ligt in prioritering van de woningbehoefte op het centrum, beperkt investeringsmomentum bekeken vanuit eigenaren en hypotheken en beperkt lokaal eigendom. Gunstig is dat huren van leegstaande winkelpanden dicht op het niveau ligt van wonen en een groot deel van de panden geen hypotheeklast heeft.

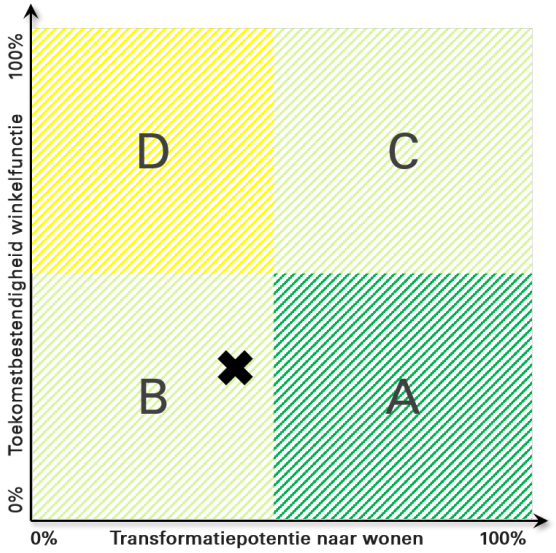

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
			
33%	30%	25%	44%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	14%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	12%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€ 3.282	€1.983					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	-1.015m²	-18%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	-5%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+ 1.150 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	26%	+5%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+7%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	56%						
C2. Compactheid winkelgebied	Zeer compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	41%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Beperkt kwetsbaar						

Centrum Wervershoof

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

39%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
65%	50%	38%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
21%	25%	40%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
D. Vastgoedpotentie			0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Zeer sterk geclusterd					■	
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m²)	969			■			
D3. Grootschalige leegstaande panden (m², aantal)	553	1		■			
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Beperkt aanwezig						■
D5. Aandeel monumenten (%)	0%						■
E. Eigendomssituatie							
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	25%				■		
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	5%			■			
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	11 per hectare					■	
F. Financiële kansrijkheid							
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+5%		■				
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring		■				
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	67%						■
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels > wonen				■		
G. Investeringsmomentum							
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	0%		■				
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	15%		■				
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	15%		■				
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	31%			■			
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	0 woningen		■				
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	56%						■
H. Woningbehoefte- en potentie							
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Sterk				■		
H2. Stedelijkheid	Weinig stedelijk			■			
H3. Druk op de woningmarkt	Sterke druk			■			
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	0 woningen		■				
I. Kwaliteit woonmilieu							
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja						■
I2. Aandeel monumenten (%)	0%		■				
I3. Voorzieningen	Ruim voldoende			■			
I4. Veiligheid	Goed				■		
I5. Fysieke leefomgeving	Ruim voldoende			■			

2.26 Centrum Wognum

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrum Wognum
Type winkelgebied	Kernverzorgend centrum klein
Totaal wvo (excl. leegstand)	5.381
Oppervlak leegstand (in m² wvo)	410
Leegstandspercentage (in wvo)	5%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€70 - €225 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	0-10 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Senioren, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	Combinaties wonen/zorg, gestapeld en grondgebonden. Nadruk op koop

Branchemix (in m² wvo)

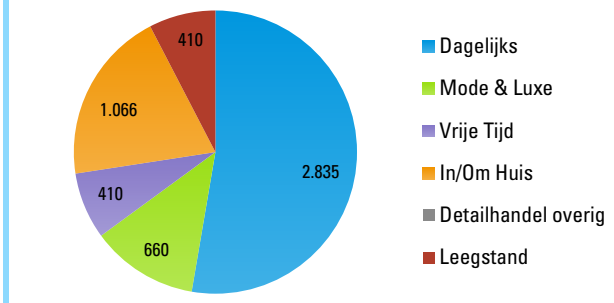

Leegstandsduur (in m² wvo)

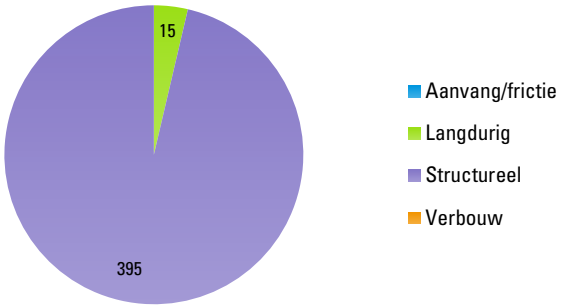

Leegstandskaart

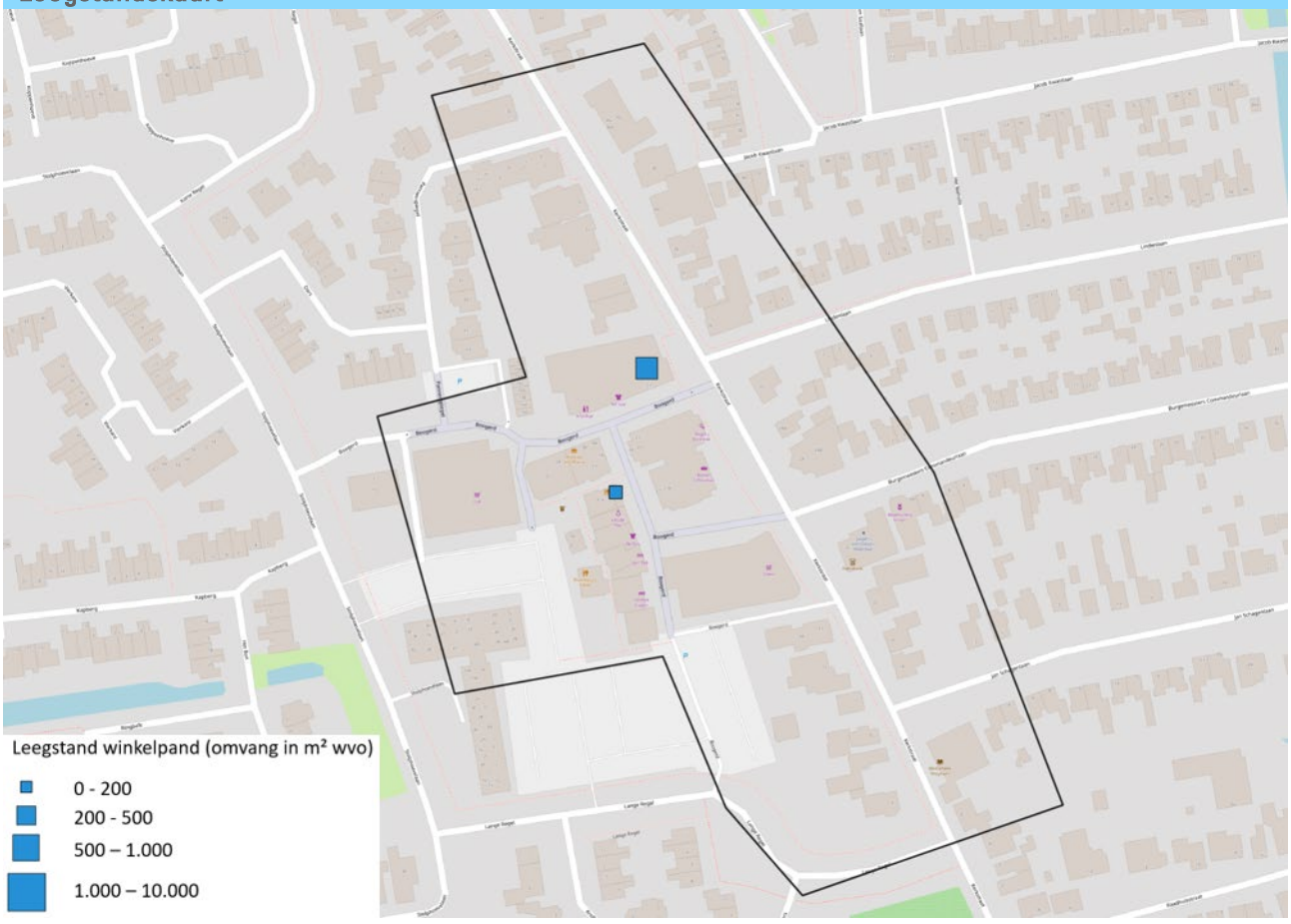

Centrum Wognum

Belangrijkste conclusies

- Winkels in centrum Wognum behalen relatief lage omzetten per m². Desondanks is de leegstand beperkt en op een gezond frictieniveau. De komende periode neemt het inwonertal iets toe als gevolg van woningbouw Bloesemgaerde-Noord. Tegelijkertijd vindt bovengemiddelde vergrijzing plaats en blijft inkomensontwikkeling iets achter. Ruim vier op de tien winkelpanden heeft (zeer) hoog risicoprofiel voor leegstand. Tegelijkertijd constateren we dat het centrum beperkt kwetsbaar is voor terugloop van winkelaanbod door de coronasituatie en internet en zijn de randvoorwaarden goed door een compact winkelgebied en robuuste mix zelfstandigen/formules.
- Het transformatiepotentieel van winkels naar woningen is heel beperkt met 0-10 woningen. Potentieel leent het pand Boogerd 19 zich voor herontwikkeling. We constateren dat wonen boven winkels beperkt aanwezig is. De eigendomssituatie is gunstig bekeken vanuit transformatie omdat versnippering relatief beperkt is en diverse eigenaren grotere posities hebben.

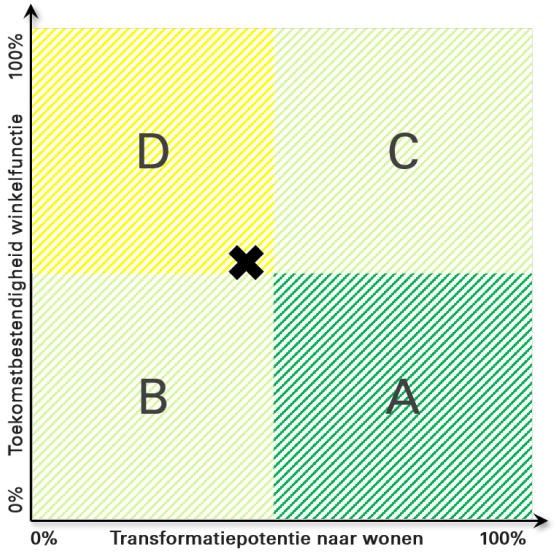

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
54%	65%	25%	63%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	5%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	5%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€ 1.225	€1.983					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	-149m²	-3%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	+6%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+ 1.150 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	26%	+5%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+ 7%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	44%						
C2. Compactheid winkelgebied	Compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	55%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Beperkt kwetsbaar						

Centrum Wognum

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

38%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
40%	58%	31%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
33%	25%	45%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
D. Vastgoedpotentie			0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Geen clustering						
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m^2)	410						
D3. Grootschalige leegstaande panden (m^2, aantal)	0	0					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Beperkt aanwezig						
D5. Aandeel monumenten (%)	0%						
E. Eigendomssituatie							
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	29%						
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	4%						
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	9 per hectare						
F. Financiële kansrijkheid							
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+10%						
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring						
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	58%						
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels > wonen						
G. Investeringsmomentum							
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	0%						
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	14%						
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	21%						
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	20%						
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	0 woningen						
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	44%						
H. Woningbehoefte- en potentie							
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Sterk						
H2. Stedelijkheid	Weinig stedelijk						
H3. Druk op de woningmarkt	Sterke druk						
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	0 woningen						
I. Kwaliteit woonmilieu							
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja						
I2. Aandeel monumenten (%)	0%						
I3. Voorzieningen	Ruim voldoende						
I4. Veiligheid	Goed						
I5. Fysieke leefomgeving	Goed						

2.27 Centrum Wormerveer

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrum Wormerveer
Type winkelgebied	Kernverzorgend centrum groot
Totaal wvo (excl. leegstand)	11.670
Oppervlak leegstand (in m² wvo)	1.135
Leegstandspercentage (in wvo)	7%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€90 - €240 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	0-25 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Senioren, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	Combinaties wonen/zorg, gestapeld. Koop en (midden)huur

Branchemix (in m² wvo)

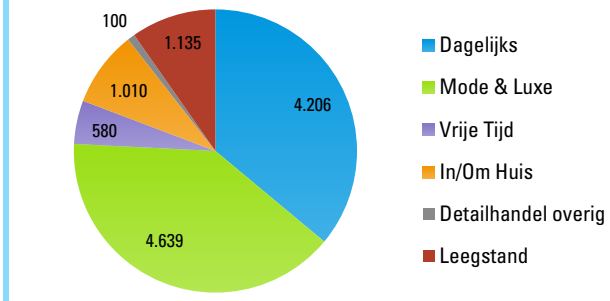

Leegstandsduur (in m² wvo)

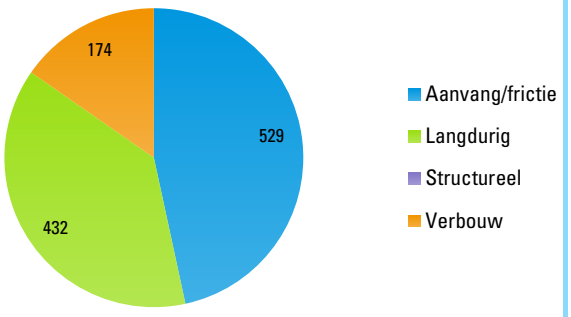

Leegstandskaart

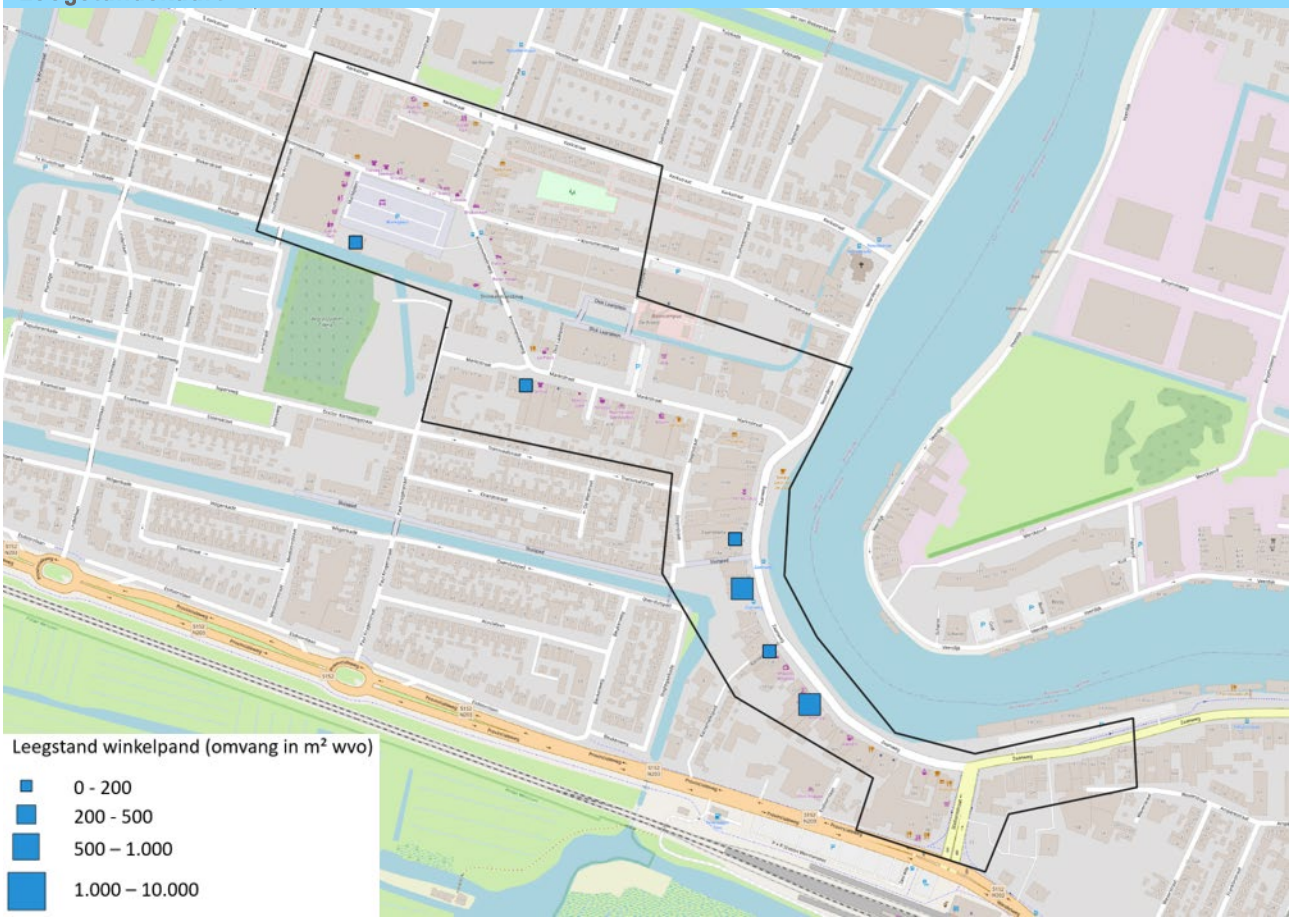

Centrum Wormerveer

Belangrijkste conclusies

- Winkels in centrum Wormerveer functioneren gemiddeld genomen goed, gelet op de omzet per m², beperkte leegstandsduur en positieve aanbodontwikkeling. Bovendien is de omzet per m² licht gestegen (+9% tussen 2016-2018). Vooruitzichten zijn gunstig door inwonersgroei en een groot aantal woningbouwprojecten nabij zoals het Gasfabriekterrein en de Zaandriehoek. Verder blijft vergrijzing relatief beperkt. Desondanks is het centrum kwetsbaar voor terugloop van winkelaanbod als gevolg van de coronasituatie en internet door het grote mode-aanbod.
- Het transformatiepotentieel van winkels naar wonen beperkt zich tot 0 tot 25 woningen. Transformatie is financieel zeer kansrijk door gunstige huurwaarden, beperkte hypotheeklasten en boekwaarden. Bovendien is gunstig dat het lokaal eigendom relatief groot is en eigendom niet sterk versnipperd is. De potentie vanuit vastgoed is echter beperkt door lage langdurige/structurele leegstand, beperkte clustering en al sterke aanwezigheid van wonen boven winkels.

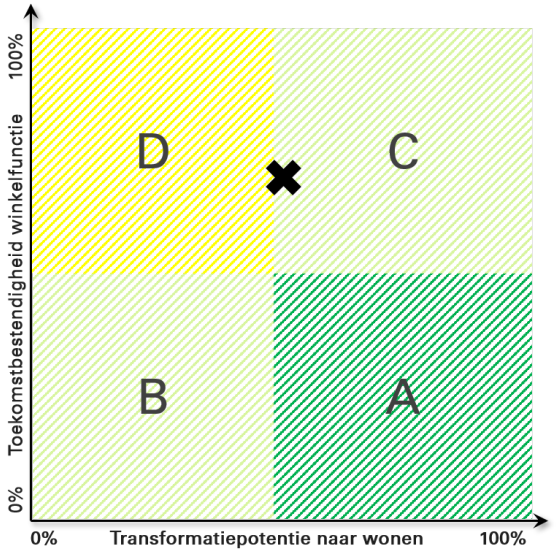

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
67%	70%	83%	50%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	7%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	2%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€2.427	€2.443					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	+449m²	+4%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	-8%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+12.850 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	21%	+3%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+9%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	37%						
C2. Compactheid winkelgebied	Gemiddeld compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	62%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Zeer kwetsbaar						

Centrum Wormerveer

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore
48%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
25%	50%	75%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
50%	56%	40%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
D. Vastgoedpotentie			0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Beperkt geclusterd						
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m^2)	432						
D3. Grootschalige leegstaande panden (m^2, aantal)	0	0					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Zeer sterk aanwezig						
D5. Aandeel monumenten (%)	2%						
E. Eigendomssituatie							
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	21%						
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	66%						
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	13 per hectare						
F. Financiële kansrijkheid							
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+28%						
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring						
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	70%						
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels < wonen						
G. Investeringsmomentum							
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	0%						
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	18%						
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	67%						
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	26%						
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	0 woningen						
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	31%						
H. Woningbehoefte- en potentie							
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Sterk						
H2. Stedelijkheid	Matig stedelijk						
H3. Druk op de woningmarkt	Redelijke druk						
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	27 woningen						
I. Kwaliteit woonmilieu							
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja						
I2. Aandeel monumenten (%)	2%						
I3. Voorzieningen	Goed						
I4. Veiligheid	Ruim voldoende						
I5. Fysieke leefomgeving	Ruim voldoende						

2.28 Centrum Zaandam

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrum Zaandam
Type winkelgebied	Hoofdwinkelgebied groot
Totaal wvo (excl. leegstand)	71.786
Oppervlak leegstand (in m² wvo)	16.451
Leegstandspercentage (in wvo)	17%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€105 - €285 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	700-800 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Jonge huishoudens, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	(Gezins)appartementen en stedelijk grondgebonden woningen op kleine kavel. Koop en (midden)huur

Branchemix (in m² wvo)

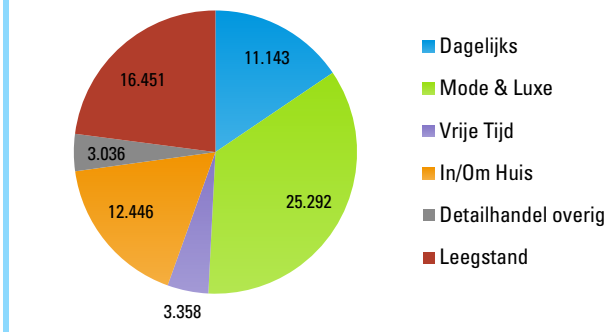

Leegstandsduur (in m² wvo)

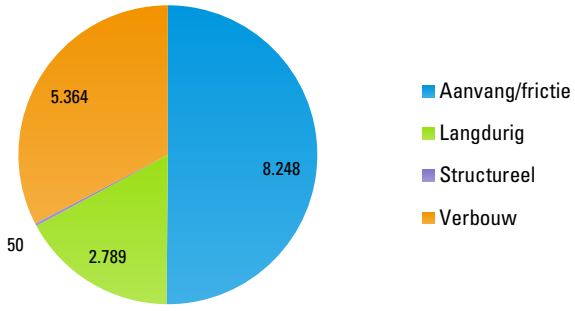

Leegstandskaart

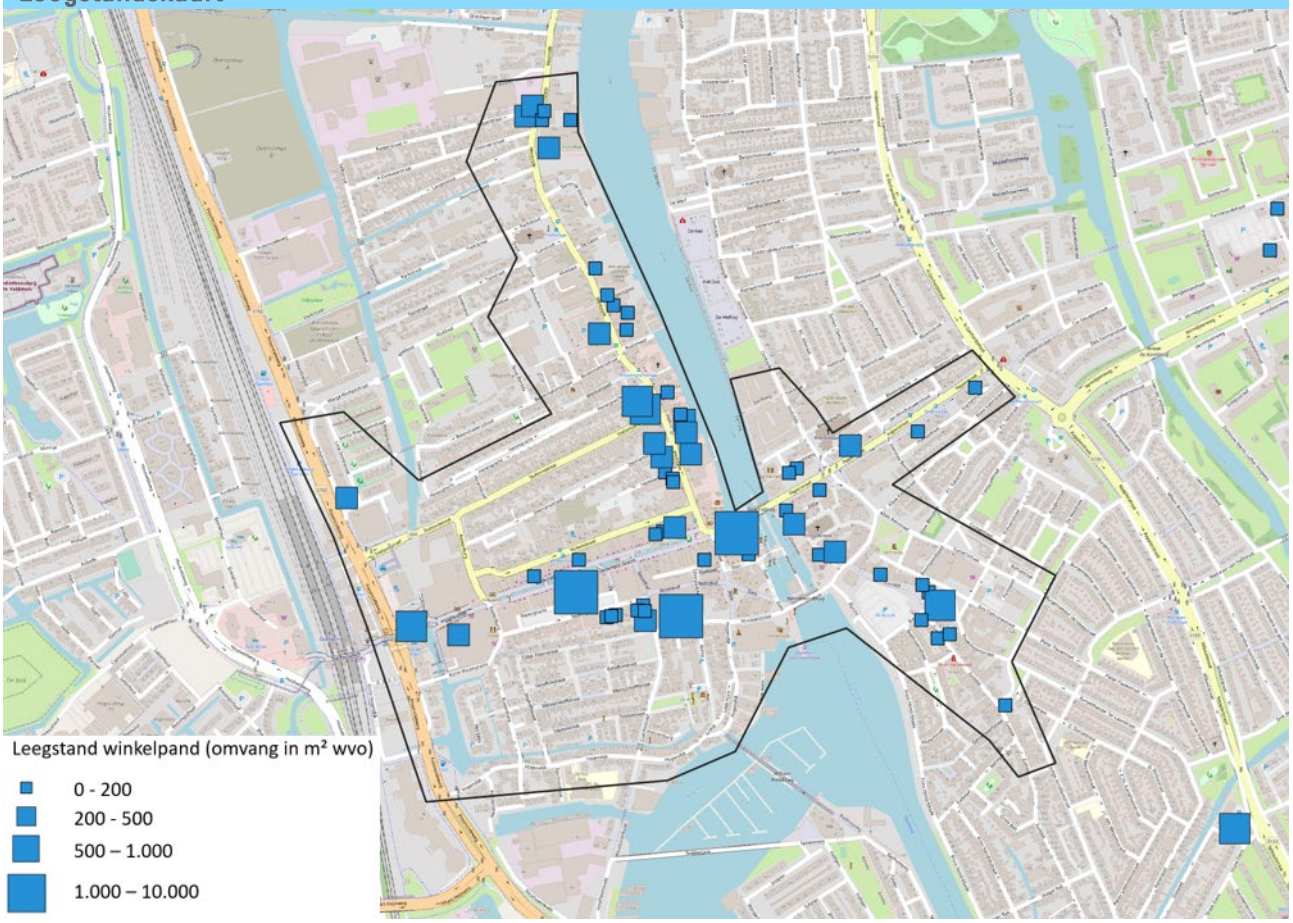

Centrum Zaandam

Belangrijkste conclusies

- De winkelfunctie staat sterk onder druk door zeer hoge leegstand (17%) en teruglopend winkelaanbod, werkgelegenheid en omzet per m² (-5% tussen 2016-2018). Gunstig is dat slechts een klein deel van de leegstand langdurig/structureel is. Sterke inwonersgroei draagt flink bij aan het economisch draagvlak, waarbij vergrijzing relatief beperkt blijft. Desondanks is het centrum zeer kwetsbaar voor teruglopend winkelaanbod door de impact van de coronasituatie en online bestedingen. Ruim 30% van de panden heeft een (zeer) hoog risicoprofiel voor leegstand.
- Het transformatiepotentieel van winkels naar wonen ligt op 700-800 woningen. De potentie vanuit vastgoed is groot door grote leegstaande vastgoedobjecten en sterke clustering van leegstand op bijvoorbeeld delen van de Westzijde. Bovendien is de financiële kansrijkheid groot doordat woonhuren hoger liggen dan die van leegstaande winkels en uit de scan blijkt boekwaarden relatief gunstig zijn. Door een zeer groot aantal transformatie- en woonplannen in het centrumgebied, zoals Perspectief Centrum Oost en aan de Peperstraat, ontstaat er volop investeringsmomentum de komende jaren.

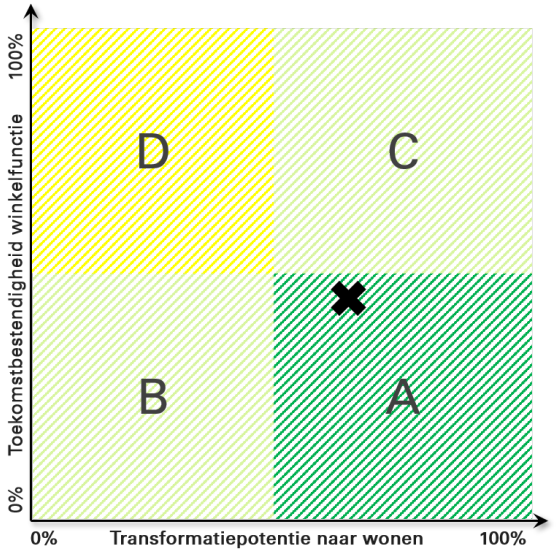

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
46%	25%	75%	50%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	17%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	3%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€3.243	€3.386					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	-3.179m²	-5%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	-5%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+17.400 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	21%	+3%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+ 8%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	31%						
C2. Compactheid winkelgebied	Gemiddeld compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	53%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Zeer kwetsbaar						

Centrum Zaandam

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

61%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
80%	42%	75%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
46%	75%	50%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
D. Vastgoedpotentie			0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Zeer sterk geclusterd						
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m²)	2.839						
D3. Grootschalige leegstaande panden (m², aantal)	7.385	7					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Redelijk aanwezig						
D5. Aandeel monumenten (%)	8%						
E. Eigendomssituatie							
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	23%						
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	44%						
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	16 per hectare						
F. Financiële kansrijkheid							
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+33%						
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring						
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	51%						
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels < wonen						
G. Investeringsmomentum							
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	1%						
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	15%						
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	27%						
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	38%						
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	1.550 woningen						
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	31%						
H. Woningbehoefte- en potentie							
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Zeer sterk						
H2. Stedelijkheid	Zeer sterk stedelijk						
H3. Druk op de woningmarkt	Sterke druk						
H4. Overige woonplannen in gebied	219 woningen						
I. Kwaliteit woonmilieu							
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja						
I2. Aandeel monumenten (%)	8%						
I3. Voorzieningen	Goed						
I4. Veiligheid	Ruim voldoende						
I5. Fysieke leefomgeving	Ruim voldoende						

2.29 Centrum Zandvoort

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrum Zandvoort
Type winkelgebied	Kernverzorgend centrum groot
Totaal wvo (excl. leegstand)	14.666
Oppervlak leegstand (in m² wvo)	1.441
Leegstandspercentage (in wvo)	7%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€115 - €305 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	15-25 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Senioren, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	Combinaties wonen/zorg, gestapeld. Koop en (midden)huur

Branchemix (in m² wvo)

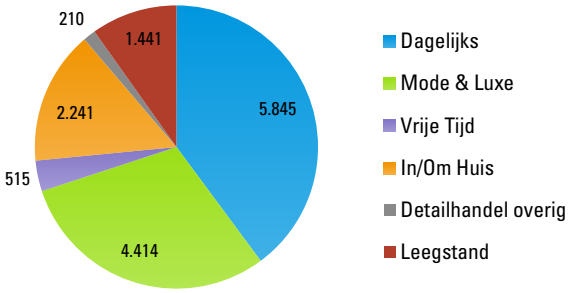

Leegstandsduur (in m² wvo)

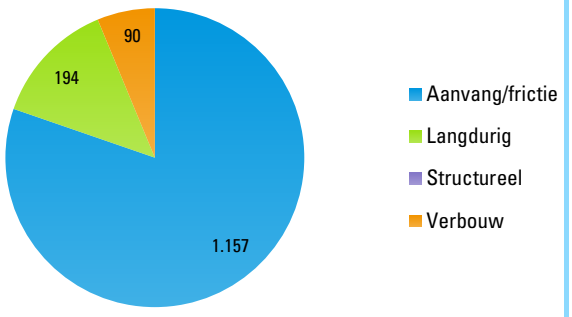

Leegstandskaart

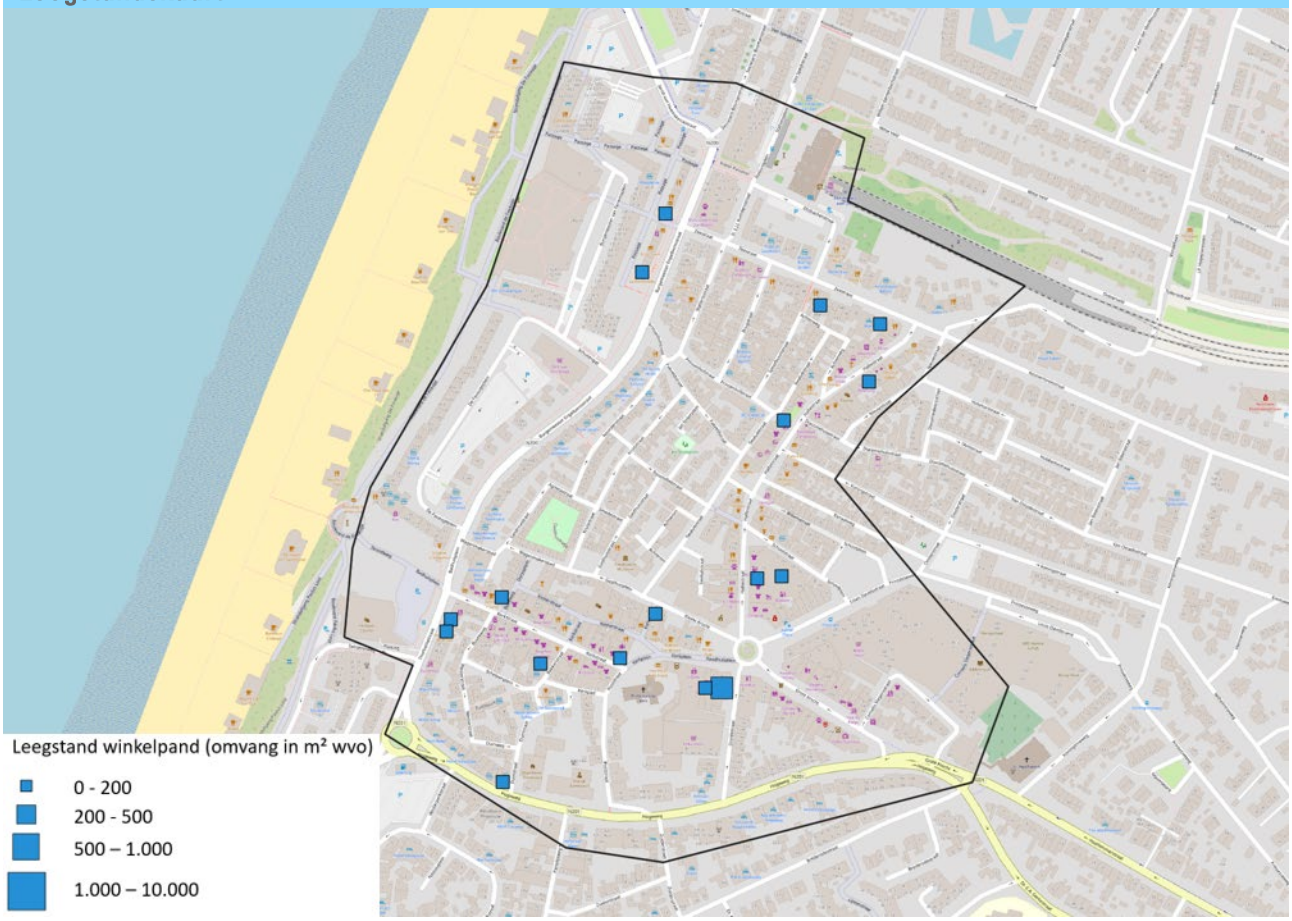

Centrum Zandvoort

Belangrijkste conclusies

- Winkels in centrum Zandvoort functioneren gemiddeld genomen goed, gelet op een bovengemiddelde omzet per m² (2018), minimale langdurige/structurele leegstand en positieve aanbodontwikkeling. Het economisch draagvlak richting de toekomst vanuit lokale inwoners neemt echter nauwelijks toe door beperkte inwonersgroei, relatief sterke vergrijzing en achterblijvende inkomensontwikkeling. Door een sterk dagelijks aanbod is het centrum minder kwetsbaar voor de middellange termijn impact van de coronasituatie dan grotere binnensteden. Desondanks hebben met name mode-retailers (4.500 m² in het centrum) het momenteel zwaar. Hier liggen risico's op toenemende leegstand. Sterk bepalend is bovendien de ontwikkeling en herstel van het toerisme.
- Het transformatiepotentieel van winkels naar wonen ligt op 15 tot 25 woningen. Omdat de winkelleegstand boven frictieniveau ligt en bestedings- en bevolkingsontwikkeling achter blijft heeft transformatie prioriteit. De eigendomssituatie is gunstig voor transformatie door een groot aandeel lokale eigenaren, beperkte versnippering van eigendom een en relatief groot aandeel eigenaren met grotere posities. De huurwaarden van leegstaande winkels zijn licht hoger dan die van wonen; al is de onderliggende tendens gunstig voor transformatie.

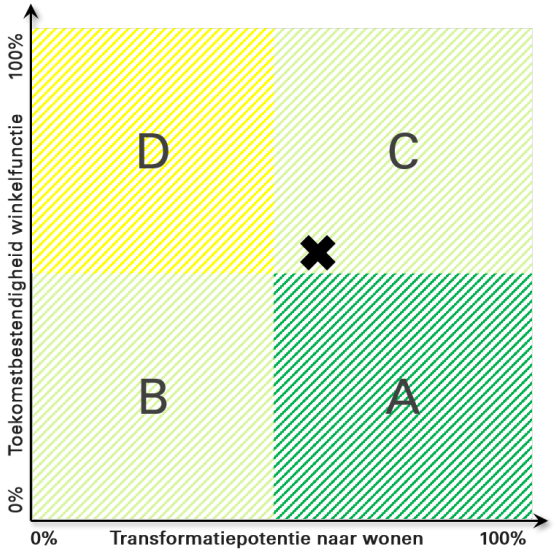

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
56%	80%	17%	56%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	7%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	1%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€2.827	€2.443					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	+1.490m²	+13%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	+1%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+ 380 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	32%	+5%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+5%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	36%						
C2. Compactheid winkelgebied	Beperkt compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	76%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Kwetsbaar						

Centrum Zandvoort

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

56%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
45%	75%	69%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
67%	38%	45%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
D. Vastgoedpotentie			0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Redelijk geclusterd						
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m^2)	194						
D3. Grootschalige leegstaande panden (m^2, aantal)	0	0					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Sterk aanwezig						
D5. Aandeel monumenten (%)	1%						
E. Eigendomssituatie							
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	28%						
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	61%						
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	10 per hectare						
F. Financiële kansrijkheid							
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+30%						
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring						
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	51%						
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels > wonen						
G. Investeringsmomentum							
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	2%						
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	27%						
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	24%						
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	29%						
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	201 woningen						
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	36%						
H. Woningbehoefte- en potentie							
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Beperkt						
H2. Stedelijkheid	Sterk stedelijk						
H3. Druk op de woningmarkt	Sterke druk						
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	50 woningen						
I. Kwaliteit woonmilieu							
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja						
I2. Aandeel monumenten (%)	1%						
I3. Voorzieningen	Goed						
I4. Veiligheid	Ruim voldoende						
I5. Fysieke leefomgeving	Ruim voldoende						

2.30 Centrumwaard Heerhugowaard

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Centrumwaard Heerhugowaard
Type winkelgebied	Stadsdeelcentrum
Totaal wvo (excl. leegstand)	13.647
Oppervlak leegstand (in m² wvo)	1.687
Leegstandspercentage (in wvo)	9%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€115 - €295 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	25-50 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Jonge huishoudens, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	(Gezins)appartementen en stedelijk grondgebonden woningen op kleine kavel. Koop en (midden)huur

Branchemix (in m² wvo)

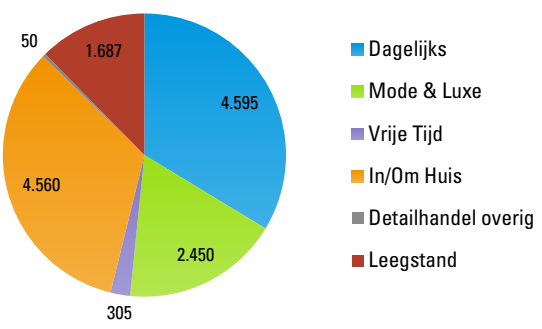

Leegstandsduur (in m² wvo)

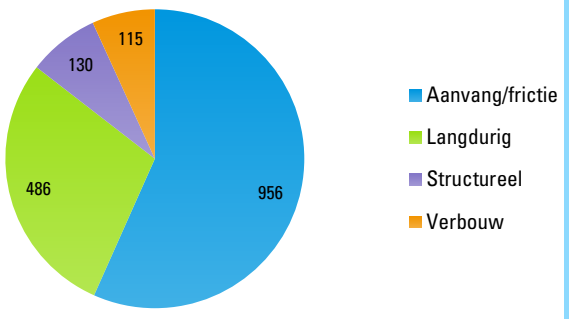

Leegstandskaart

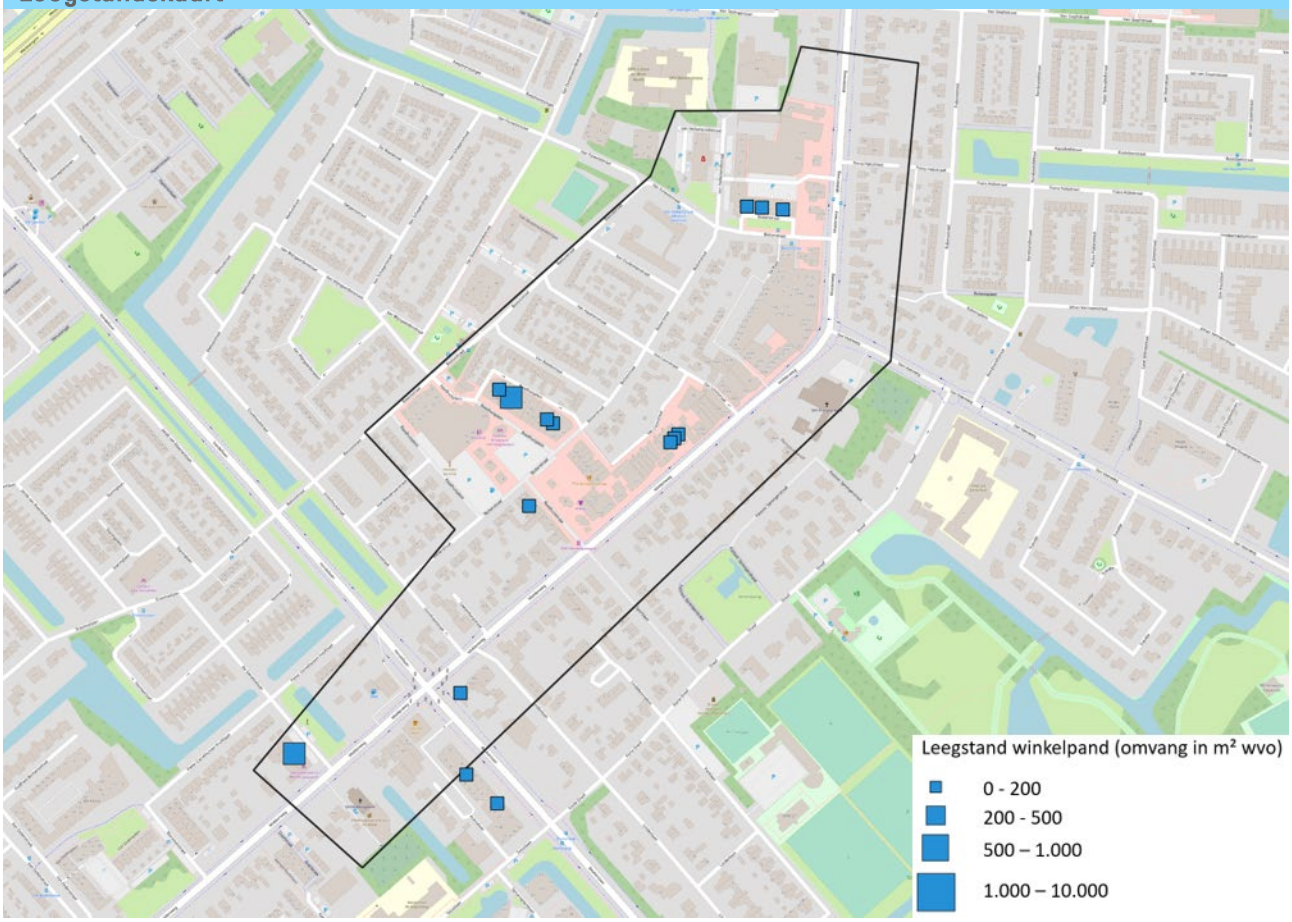

Centrumwaard Heerhugowaard

Belangrijkste conclusies

- Winkels staan omzetmatig onder druk, waarbij de dagelijkse omzet in de periode 2016-2018 sterk is afgenomen (-45%). Bovendien is de leegstand met 9% boven een gezond frictieniveau. Desondanks is het winkelaanbod de afgelopen jaren gestegen. Richting de toekomst is het beeld gunstig door flinke inwonersgroei, o.a. bij nabijgelegen project De Draai, relatief beperkte vergrijzing en sterke inkomensontwikkeling. Het winkelgebied is door haar branchesamenstelling met veel dagelijkse en doe-het-zelf winkels beperkt kwetsbaar voor terugloop vanwege de coronasituatie en online bestedingen.
- Het transformatiepotentieel van winkels naar wonen ligt op 25-50 woningen. Positief daarbij is dat eigenaren grotendeels lokaal afkomstig zijn, versnippering van eigendom beperkt is en er relatief veel nieuwe eigenaren actief zijn. Ook draagt de sterke woningbouwbehoefte en druk op de woningmarkt bij aan het potentieel transformeren van panden. Daarbij liggen huren van leegstaande winkelpanden dichtbij de woonhuren.

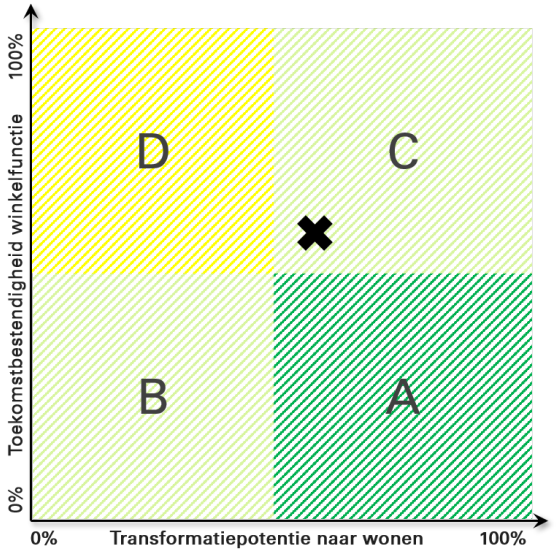

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
58%	45%	83%	56%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	9%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	3%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€ 1.533	€1.846					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	+1.032m²	+9%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	-12%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+3.850 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	22%	+4%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+9%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	24%						
C2. Compactheid winkelgebied	Beperkt compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	64%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Beperkt kwetsbaar						

Centrumwaard Heerhugowaard

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore
52%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
50%	67%	50%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
46%	63%	45%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
D. Vastgoedpotentie			0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Beperkt geclusterd						
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m²)	616						
D3. Grootschalige leegstaande panden (m², aantal)	0	0					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Beperkt aanwezig						
D5. Aandeel monumenten (%)	0%						
E. Eigendomssituatie							
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	20%						
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	67%						
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	9 per hectare						
F. Financiële kansrijkheid							
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+14%						
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring						
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	51%						
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels > wonen						
G. Investeringsmomentum							
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	2%						
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	24%						
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	35%						
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	41%						
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	0 woningen						
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	24%						
H. Woningbehoefte- en potentie							
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Sterk						
H2. Stedelijkheid	Matig stedelijk						
H3. Druk op de woningmarkt	Sterke druk						
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	17 woningen						
I. Kwaliteit woonmilieu							
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja						
I2. Aandeel monumenten (%)	0%						
I3. Voorzieningen	Goed						
I4. Veiligheid	Ruim voldoende						
I5. Fysieke leefomgeving	Goed						

2.31 Cronjé Haarlem

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Cronjé Haarlem
Type winkelgebied	Binnenstedelijke winkelstraat
Totaal wvo (excl. leegstand)	12.153
Oppervlak leegstand (in m² wvo)	966
Leegstandspercentage (in wvo)	5%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€160 - €240 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie (excl. wonen boven winkels)	0-25 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Studenten, young professionals
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	Beneden / bovenwoningen, appartementen, kleine aantallen zonder lift.

Branchemix (in m² wvo)

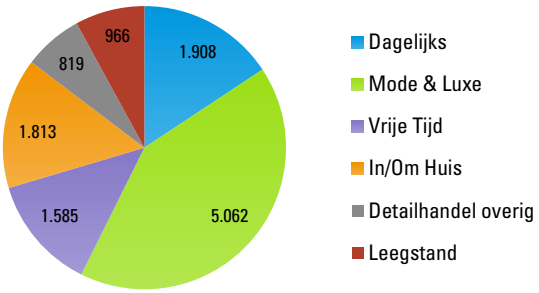

Leegstandsduur (in m² wvo)

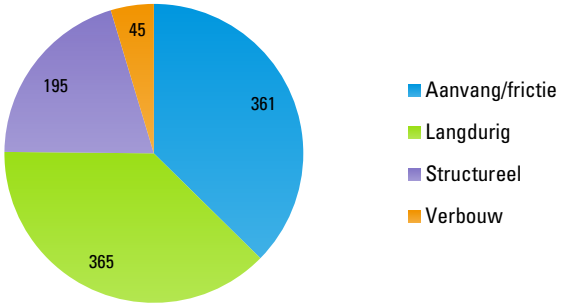

Leegstandskaart

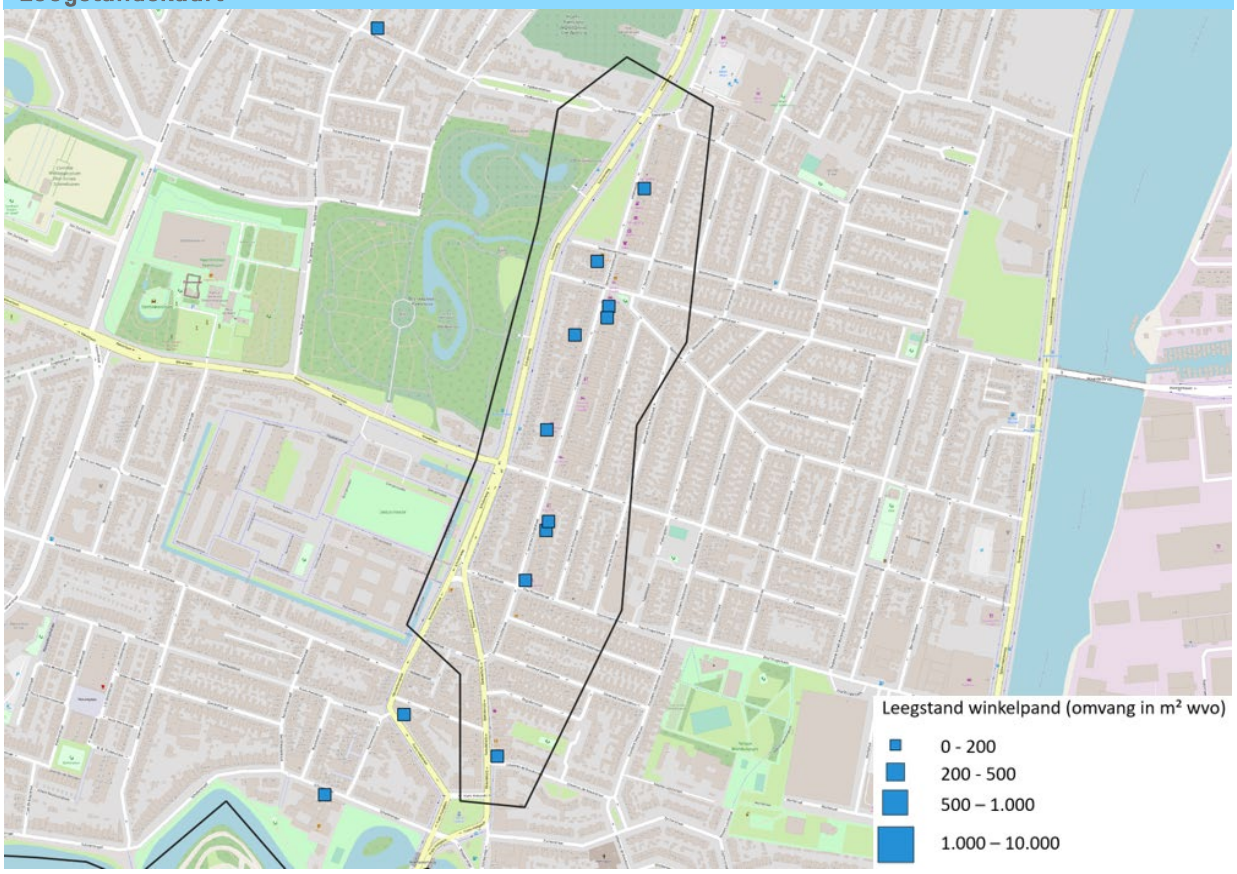

Cronjé Haarlem

Belangrijkste conclusies

- Winkels in winkelgebied Cronjé functioneren relatief goed, gelet op een hoge omzet per m² en leegstand op een gezond frictieniveau. Onderliggend is de tendens echter negatief met een dalend winkelaanbod, werkgelegenheid en omzetontwikkeling (-20% tussen 2016-2018). Het grote mode-aanbod maakt het winkelgebied zeer kwetsbaar is voor terugloop vanwege de impact van corona en online bestedingen. Uitdaging daarbij is dat het winkelgebied beperkt compact is.
- Het transformatiepotentieel van winkels naar wonen is momenteel beperkt met 0-25 woningen. De vastgoedpotentie is vanuit transformatie bekeken minimaal doordat leegstand nauwelijks geclusterd is, er geen grootschalige leegstaande winkelunits zijn en een beperkt aanbod langer dan een jaar leegstaat. Bovendien is de eigendomssituatie uitdagend met sterk versnipperd eigendom en een beperkt aandeel eigenaren met grote posities. Financieel is transformatie zeer kansrijk doordat huren van leegstaande winkelpanden op gelijk niveau liggen met woonhuren en de onderliggende tendens positief is voor transformatie, plus dat boekwaarden naar verwachting relatief gunstig zijn vergeleken met elders.
- Er liggen kansen voor wonen boven winkels. Diverse ruimten op eerste verdiepingen zijn niet meer in gebruik, of in gebruik als magazijnruimte. De gemeente Haarlem is voornemens wonen boven winkels te stimuleren.

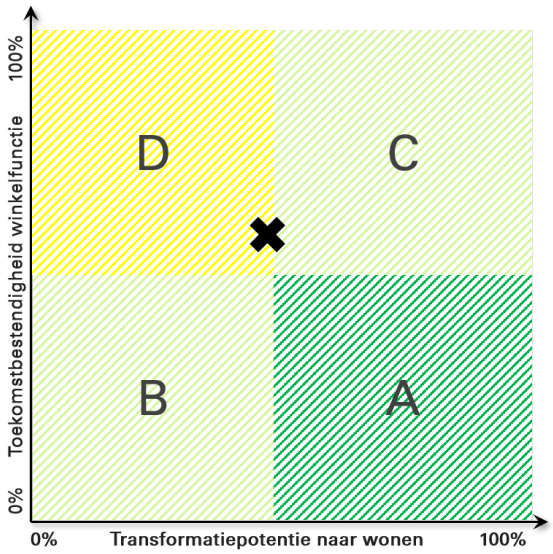

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
			
58%	45%	92%	50%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	5%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	3%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€ 2.786	€1.846					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	-1.165m²	-9%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	-18%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+12.230 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	20%	+3%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+11%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	34%						
C2. Compactheid winkelgebied	Beperkt compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	70%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Zeer kwetsbaar						

Cronjé Haarlem

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

44%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
25%	17%	69%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
38%	69%	45%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
D. Vastgoedpotentie			0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Geen clustering						
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m^2)	560						
D3. Grootschalige leegstaande panden (m^2, aantal)	0	0					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Zeer sterk aanwezig						
D5. Aandeel monumenten (%)	0%						
E. Eigendomssituatie							
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	18%						
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	58%						
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	38 per hectare						
F. Financiële kansrijkheid							
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+72%						
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring						
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	49%						
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels = wonen						
G. Investeringsmomentum							
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	2%						
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	21%						
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	21%						
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	27%						
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	0 woningen						
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	34%						
H. Woningbehoefte- en potentie							
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Zeer sterk						
H2. Stedelijkheid	Zeer sterk stedelijk						
H3. Druk op de woningmarkt	Zeer sterke druk						
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	0 woningen						
I. Kwaliteit woonmilieu							
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja						
I2. Aandeel monumenten (%)	0%						
I3. Voorzieningen	Zeer goed						
I4. Veiligheid	Ruim voldoende						
I5. Fysieke leefomgeving	Ruim voldoende						

2.32 Europaplein Heemskerk

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Europaplein Heemskerk
Type winkelgebied	Wijkcentrum klein
Totaal wvo (excl. leegstand)	4.177
Oppervlak leegstand (in m² wvo)	1.263
Leegstandspercentage (in wvo)	22%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€90 - €250 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	25-50 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Senioren, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	Gestapeld en grondgebonden (ook grondgebonden seniorenwoningen)

Branchemix (in m² wvo)

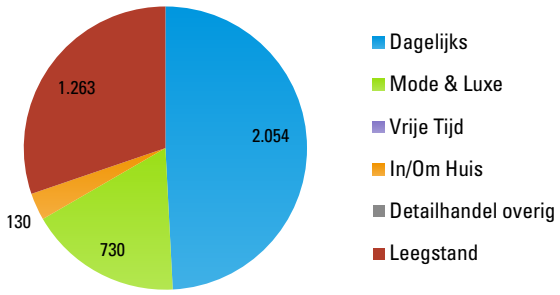

Leegstandsduur (in m² wvo)

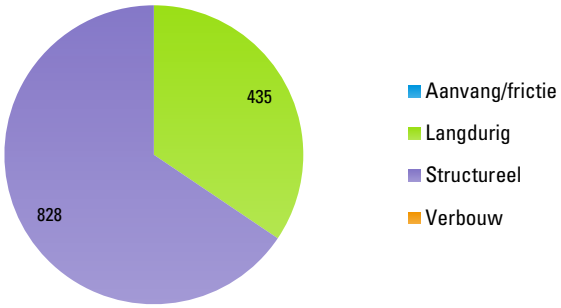

Leegstandskaart

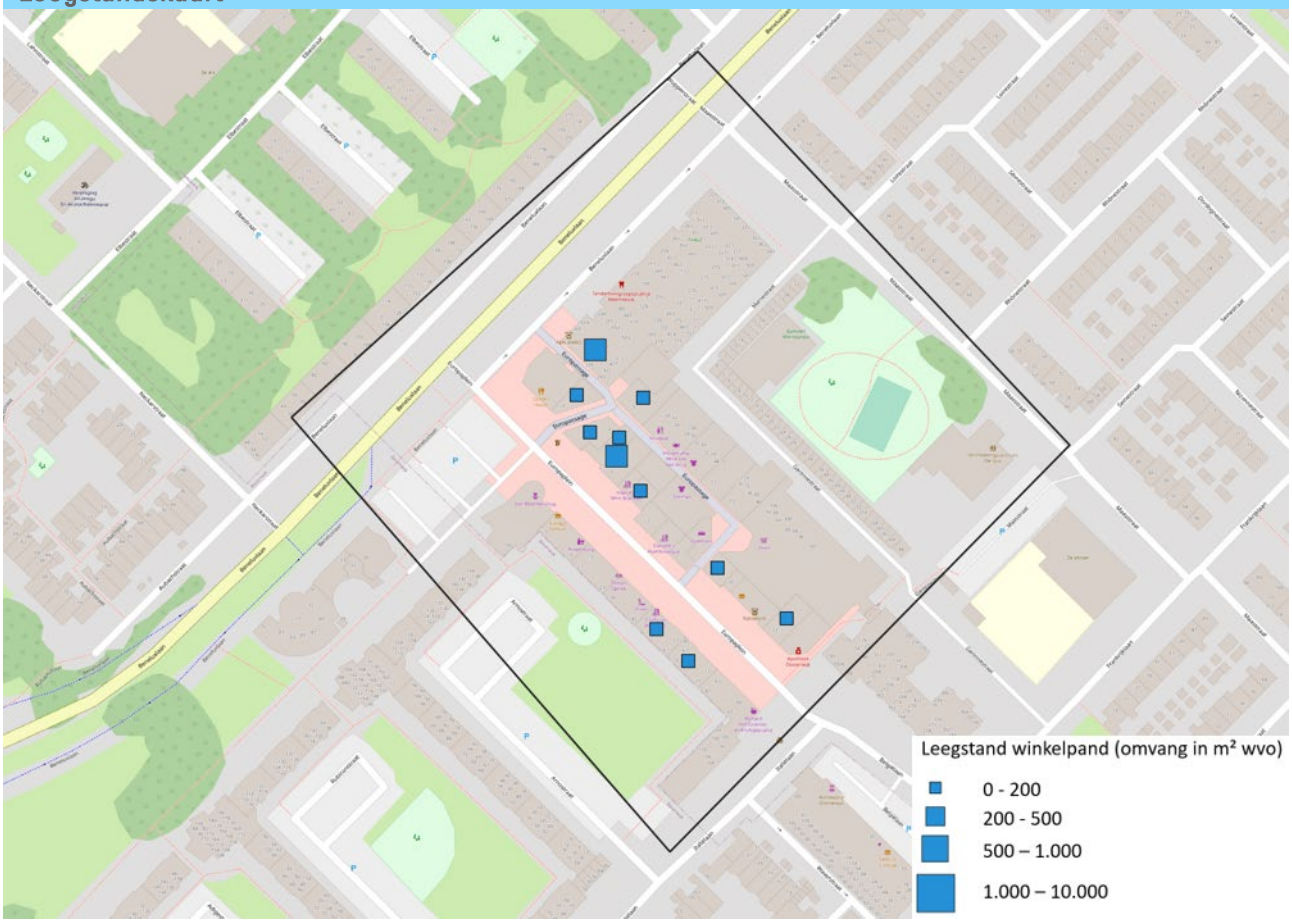

Europaplein Heemskerk

Belangrijkste conclusies

- De leegstand in winkelcentrum Europaplein is zeer hoog met 22%, waarvan grotendeels structurele leegstand. Hoewel de omzet per m² bovengemiddeld is, is sprake van een negatieve tendens (-10% tussen 2016-2018). Opvallend is dat de werkgelegenheid sterk toenam de afgelopen jaren. Richting de toekomst is sprake van heel beperkte inwonersgroei en relatief sterke vergrijzing. Zes op de tien winkelpanden een (zeer) hoog risicoprofiel voor leegstand. Gelet op de branchesamenstelling verwachten we dat het centrum beperkt kwetsbaar is voor de impact van de coronasituatie en internetbestedingen.
- Het transformatiepotentieel van winkels naar wonen ligt op 25-50 woningen. Transformatie naar wonen is echter naar verwachting zeer uitdagend omdat wonen boven en achter de winkels veelvuldig gerealiseerd is. Gunstig is dat het winkelvastgoed nauwelijks hypotheeklast heeft, woonhuren die van de leegstaande winkels overschrijden en de leegstand relatief geclusterd is. De komende periode wordt het winkelcentrum mogelijk herontwikkeld waarbij een trekker in de vorm van de een supermarkt wordt toegevoegd. Daarmee daalt de leegstand naar verwachting aanzienlijk.

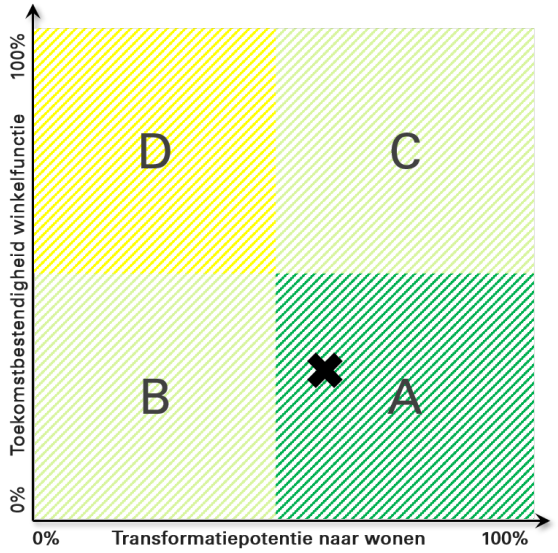

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
33%	40%	25%	31%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	22%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	22%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€ 3.147	€2.621					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	-76m²	-3%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	18%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+380 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	28%	+6%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+9%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	61%						
C2. Compactheid winkelgebied	Beperkt compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	46%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Beperkt kwetsbaar						

Europaplein Heemskerk

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

54%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
55%	50%	50%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
29%	50%	35%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
D. Vastgoedpotentie			0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Zeer sterk geclusterd						
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m^2)	1.263						
D3. Grootschalige leegstaande panden (m^2, aantal)	0	0					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Sterk aanwezig						
D5. Aandeel monumenten (%)	0%						
E. Eigendomssituatie							
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	12%						
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	65%						
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	13 per hectare						
F. Financiële kansrijkheid							
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+13%						
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring						
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	92%						
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels < wonen						
G. Investeringsmomentum							
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	20%						
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	12%						
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	19%						
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	0%						
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	0 woningen						
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	61%						
H. Woningbehoefte- en potentie							
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Beperkt						
H2. Stedelijkheid	Zeer sterk stedelijk						
H3. Druk op de woningmarkt	Zeer sterke druk						
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	0 woningen						
I. Kwaliteit woonmilieu							
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja						
I2. Aandeel monumenten (%)	0%						
I3. Voorzieningen	Ruim voldoende						
I4. Veiligheid	Ruim voldoende						
I5. Fysieke leefomgeving	Ruim voldoende						

2.33 Kennemerlaan Velsen

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Kennemerlaan Velsen
Type winkelgebied	Wijkcentrum groot
Totaal wvo (excl. leegstand)	4.497
Oppervlak leegstand (in m² wvo)	295
Leegstandspercentage (in wvo)	5%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€175 - €345 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	0-10 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Senioren, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	Gestapeld en grondgebonden (ook grondgebonden seniorenwoningen)

Branchemix (in m² wvo)

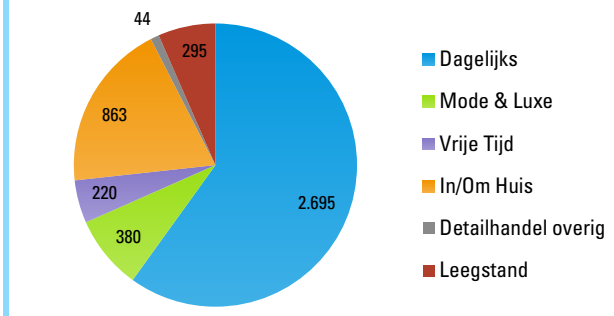

Leegstandsduur (in m² wvo)

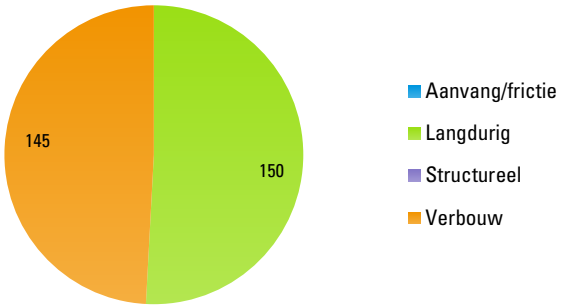

Leegstandskaart

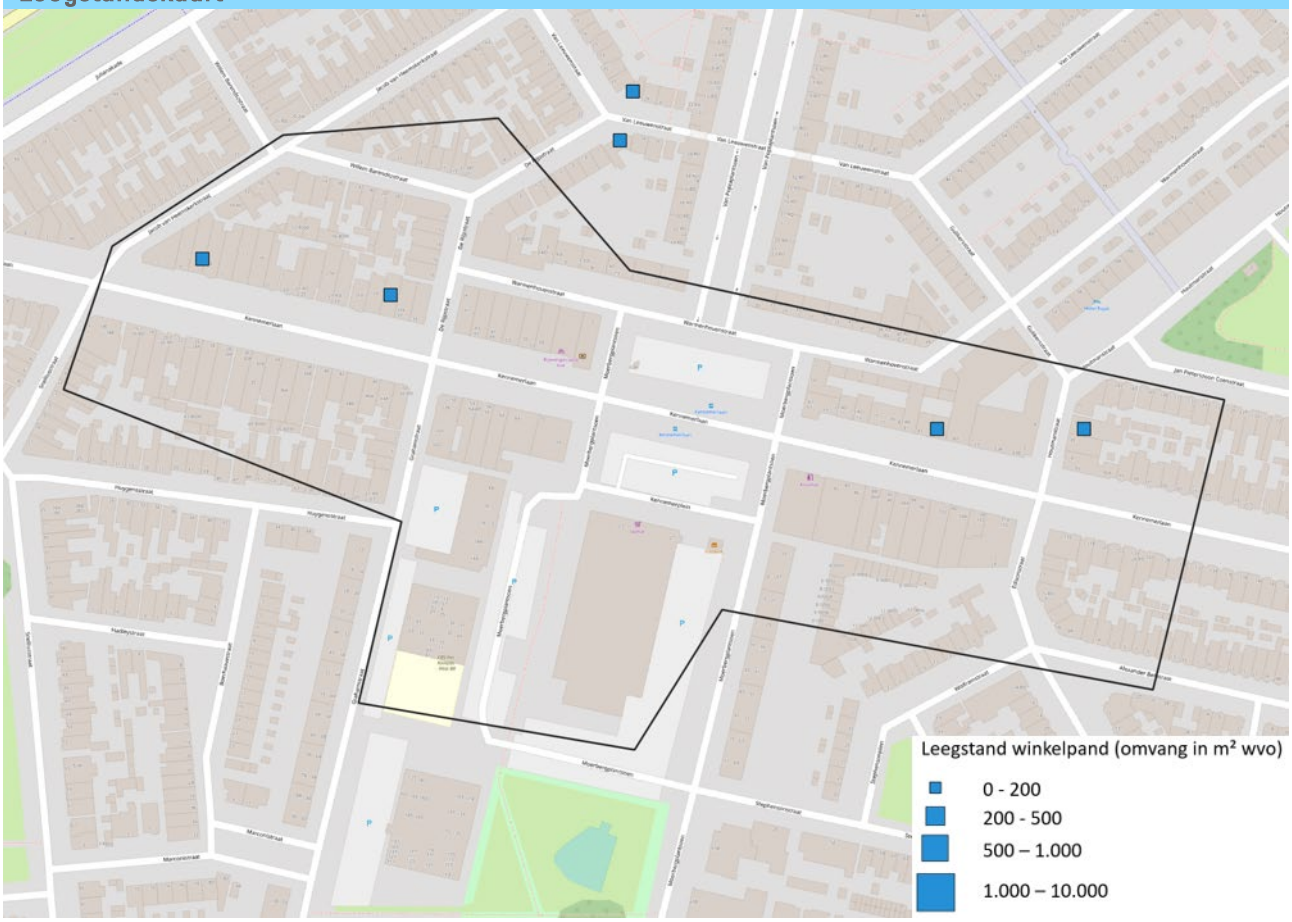

Kennemerlaan Velsen

Belangrijkste conclusies

- De Kennemerlaan kent een gezond leegstandspercentage van 5%, waarvan momenteel de helft in verbouwing. In de afgelopen periode is het winkelaanbod en de werkgelegenheid in de winkels teruggelopen. De komende periode groeit het inwonertal in de gemeente flink, al profiteert het winkelgebied hier beperkt van gelet op de lokale reikwijdte van het winkelgebied. Het winkelgebied is beperkt kwetsbaar voor terugloop van winkelaanbod als gevolg van de coronasituatie en online bestedingen door de dagelijkse functie. Desondanks heeft ruim de helft van de winkelpanden een (zeer) hoog risicoprofiel voor leegstand.
- Het transformatiepotentieel van winkels naar wonen is beperkt met 0-10 woningen. Dit vanwege de minimale leegstand. Bij nieuw te ontstane leegstand is transformatie kansrijk gelet op financiële parameters zoals huren, boekwaarden en hypotheeklast, en daarnaast gunstige woningbehoefte, het huidige woonmilieu en mogelijkheden in het aanwezige vastgoed.

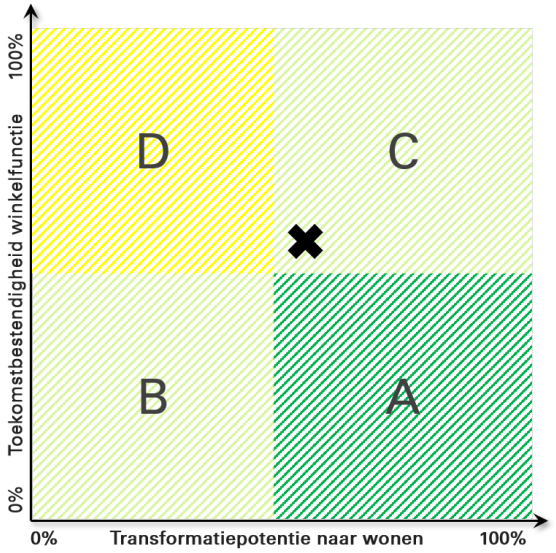

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
57%	63%	58%	50%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	5%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	2%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	Niet beschikbaar						
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	-317m²	-7%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	-12%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+2.660 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	24%	+4%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+9%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	52%						
C2. Compactheid winkelgebied	Beperkt compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	75%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Beperkt kwetsbaar						

Kennemerlaan Velsen

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

50%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
25%	25%	75%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
63%	69%	40%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
D. Vastgoedpotentie			0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Geen clustering						
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m^2)	150						
D3. Grootschalige leegstaande panden (m^2, aantal)	0	0					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Sterk aanwezig						
D5. Aandeel monumenten (%)	0%						
E. Eigendomssituatie							
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	14%						
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	53%						
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	37 per hectare						
F. Financiële kansrijkheid							
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+21%						
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring						
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	53%						
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels < wonen						
G. Investeringsmomentum							
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	5%						
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	19%						
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	32%						
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	30%						
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	0 woningen						
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	52%						
H. Woningbehoefte- en potentie							
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Sterk						
H2. Stedelijkheid	Zeer sterk stedelijk						
H3. Druk op de woningmarkt	Zeer sterke druk						
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	17 woningen						
I. Kwaliteit woonmilieu							
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja						
I2. Aandeel monumenten (%)	0%						
I3. Voorzieningen	Goed						
I4. Veiligheid	Ruim voldoende						
I5. Fysieke leefomgeving	Ruim voldoende						

2.34 Makado Purmerend

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Makado Purmerend
Type winkelgebied	Wijkcentrum klein
Totaal wvo (excl. leegstand)	4.564
Oppervlak leegstand (in m² wvo)	941
Leegstandspercentage (in wvo)	15%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€120 - €345 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	0-25 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Senioren, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	Gestapeld en grondgebonden (ook grondgebonden seniorenwoningen)

Branchemix (in m² wvo)

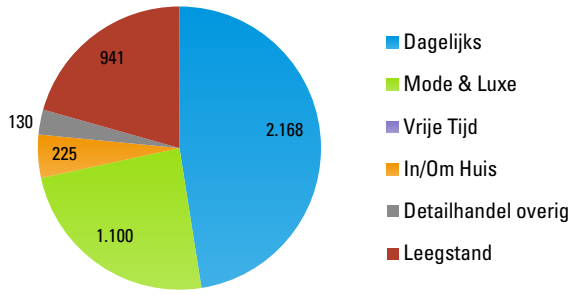

Leegstandsduur (in m² wvo)

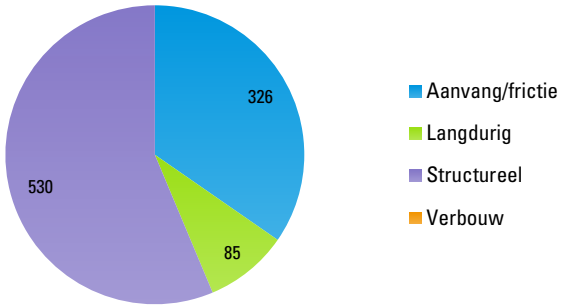

Leegstandskaart

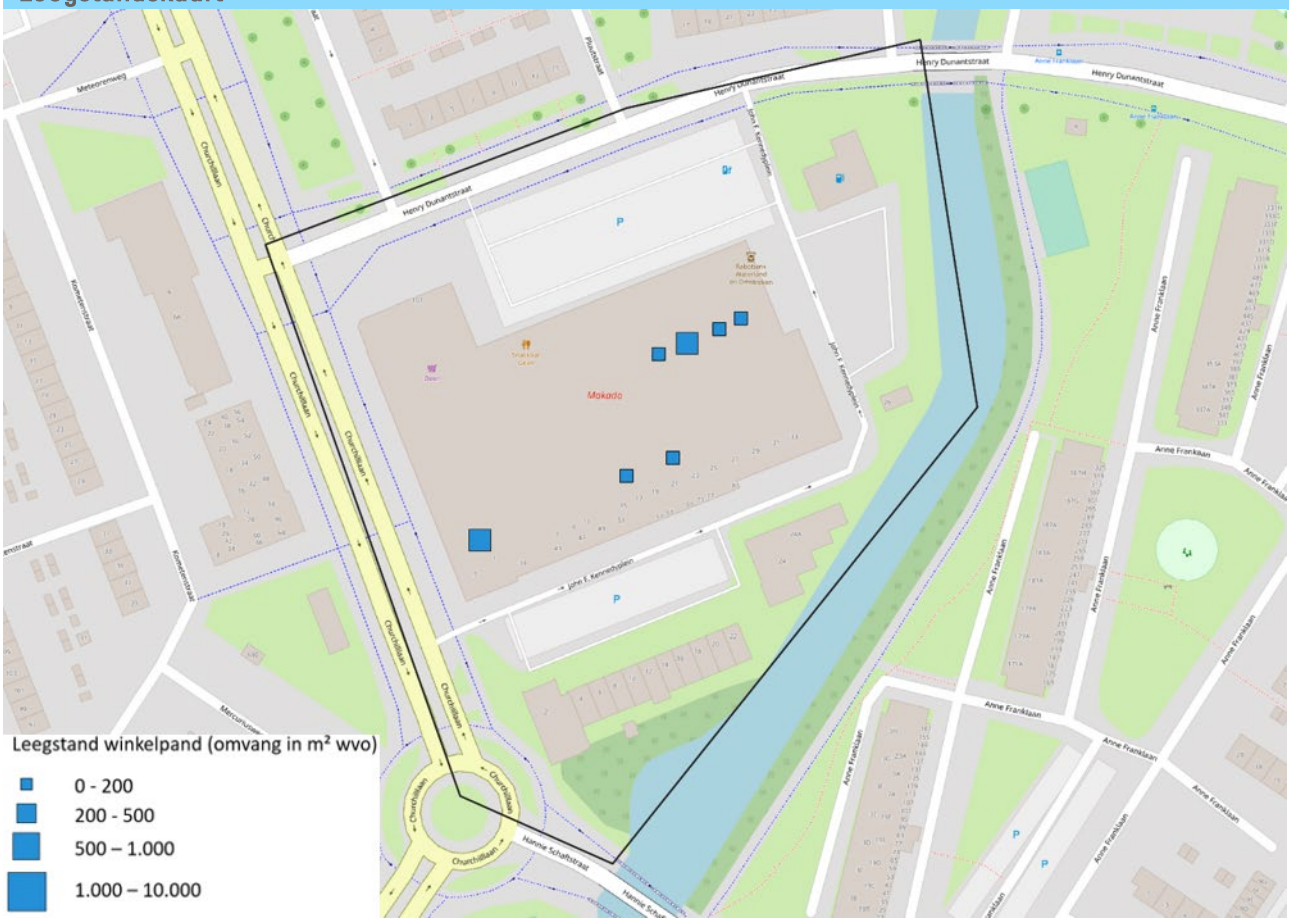

Makado Purmerend

Belangrijkste conclusies

- De winkelfunctie staat onder druk gelet op hoge leegstand (15%), waarvan ruim de helft structureel. De afgelopen periode is het winkelaanbod bovendien teruggelopen. De komende periode kan het centrum profiteren woningbouw (wherepark en wheerlicht) in de directe omgeving. Hoewel het winkelgebied naar verwachting beperkt kwetsbaar is voor terugloop van winkelaanbod als gevolg van de coronasituatie en online bestedingen, heeft bijna 60% van de winkelunits een (zeer) hoog risicoprofiel voor leegstand. Positief is dat het winkelcentrum zeer compact is en een goede mix kent van zelfstandigen en formule
- Het transformatiepotentieel van winkels naar wonen is met 0-25 woningen beperkt. Doordat Makado overdekt is, dient een grootschalige herontwikkeling plaats te vinden om wonen te realiseren, bijvoorbeeld op verdieping in meerdere lagen. De eigendomssituatie is gunstig doordat een groot deel in bezig is door één vastgoedpartij (Deen Vastgoed). Door recent eigenaarschap ontstaat potentieel momentum voor herontwikkeling.

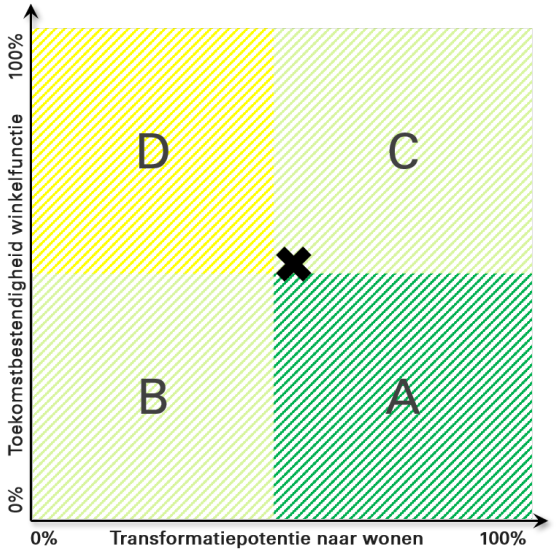

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
			
50%	50%	25%	69%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	15%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	9%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	Niet beschikbaar						
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	-285m²	-7%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	10%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+2.150 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	26%	+6%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+9%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	57%						
C2. Compactheid winkelgebied	Zeer compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	60%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Beperkt kwetsbaar						

Makado Purmerend

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

47%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
65%	75%	50%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
33%	44%	30%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
D. Vastgoedpotentie			0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Zeer sterk geclusterd						
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m^2)	615						
D3. Grootschalige leegstaande panden (m^2, aantal)	0	0					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Beperkt aanwezig						
D5. Aandeel monumenten (%)	0%						
E. Eigendomssituatie							
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	30%						
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	30%						
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	10 per hectare						
F. Financiële kansrijkheid							
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+21%						
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring						
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	23%						
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels > wonen						
G. Investeringsmomentum							
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	0%						
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	0%						
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	40%						
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	50%						
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	0 woningen						
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	57%						
H. Woningbehoefte- en potentie							
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Zeer sterk						
H2. Stedelijkheid	Zeer sterk stedelijk						
H3. Druk op de woningmarkt	Redelijke druk						
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	0 woningen						
I. Kwaliteit woonmilieu							
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja						
I2. Aandeel monumenten (%)	0%						
I3. Voorzieningen	Ruim voldoende						
I4. Veiligheid	Ruim voldoende						
I5. Fysieke leefomgeving	Ruim voldoende						

2.35 Marlo Center Beverwijk

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Marlo Center Beverwijk
Type winkelgebied	Grootschalige concentratie
Totaal wvo (excl. leegstand)	21.762
Oppervlak leegstand (in m² wvo)	1.975
Leegstandspercentage (in wvo)	6%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€35 - €90 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	0-10 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	Gezinsappartement en stedelijk grondgebonden wonen

Branchemix (in m² wvo)

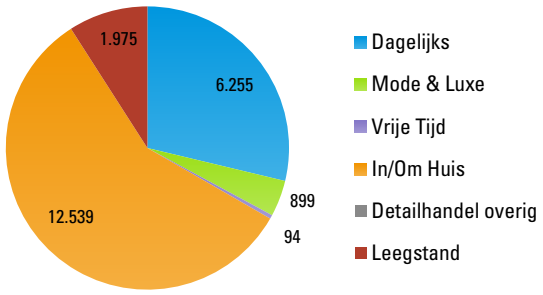

Leegstandsduur (in m² wvo)

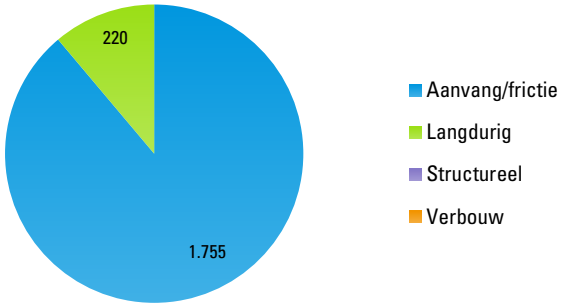

Leegstandskaart

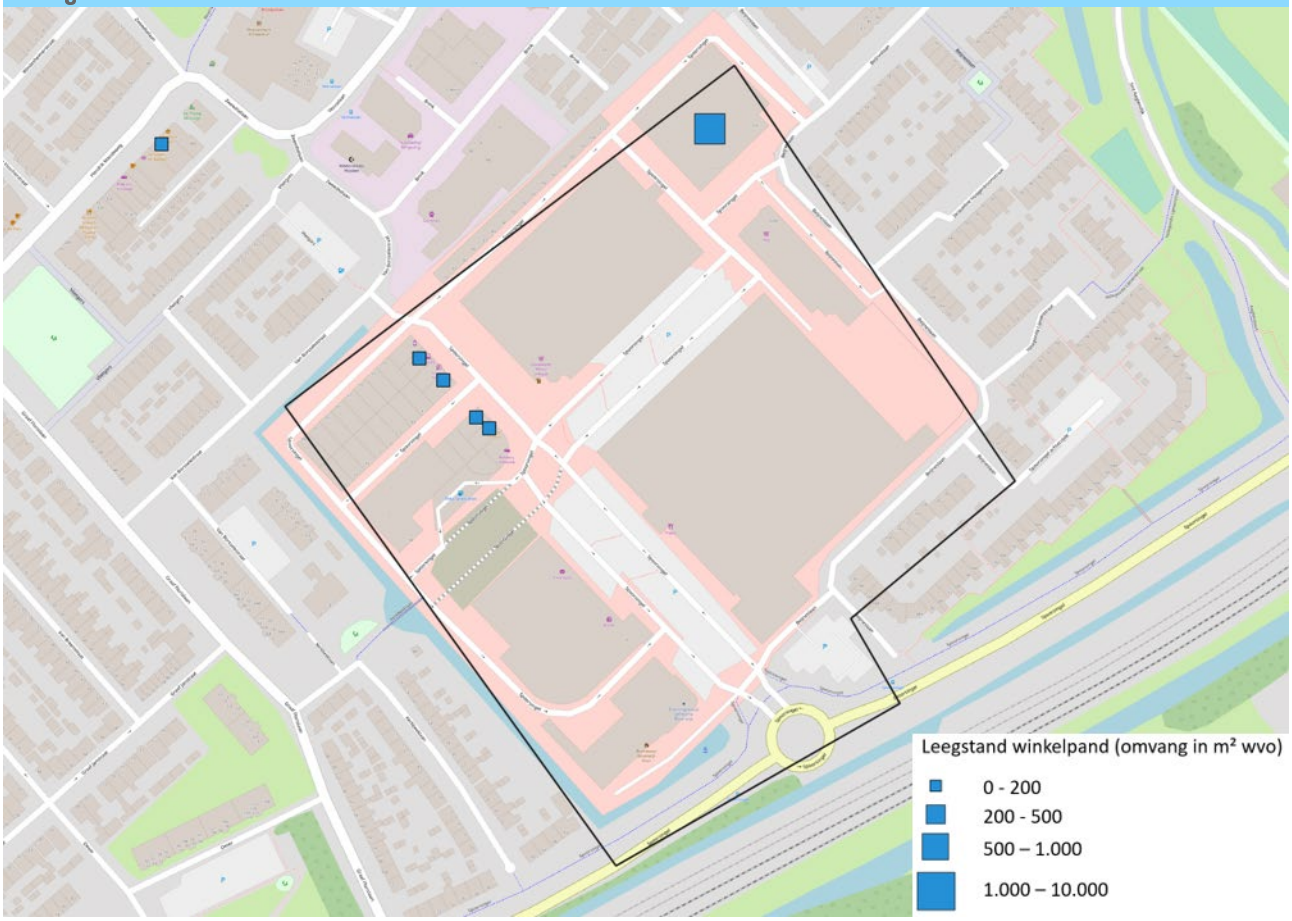

Marlo Center Beverwijk

Belangrijkste conclusies

- De winkelfunctie heeft volop perspectief gelet op beperkte en gezonde leegstand en positieve aanbodontwikkeling. Met de huidige herontwikkeling van een deel van het gebied wordt de positie verder versterkt. Het winkelcentrum is nauwelijks kwetsbaar voor een terugloop van aanbod als gevolg van de coronasituatie en internetbestedingen door een ruim dagelijks en perifeer winkelaanbod. Op langere termijn kan het winkelgebied profiteren van een groot aantal woningbouwprojecten in de wijk en omliggende gebieden.
- Het transformatiepotentieel van winkels naar wonen is minimaal met 0-10 woningen. Dit door het ontbreken van een woonmilieu in het gebied zelf en beperkte leegstand. Bij eventuele transformatie van winkelpanden is integrale gebiedsontwikkeling daarom noodzakelijk. Aan de randen van het winkelgebied is echter potentie voor transformatie van bedrijfsfuncties naar wonen doordat het winkelgebied van drie zijden omringd is met wonen. Gunstig voor herontwikkeling van winkelvastgoed is dat dat de eigendomssituatie overzichtelijk is huur- en boekwaarden kansrijk zijn.

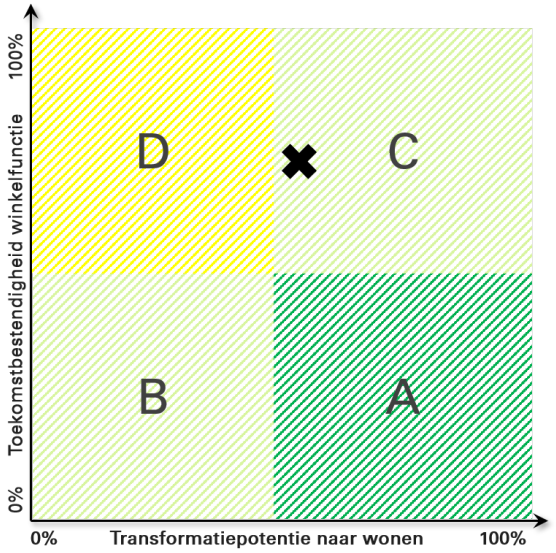

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
			
73%	81%	67%	69%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	6%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	1%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	Niet beschikbaar						
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	+3.307m²	+20%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	0%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+1.870 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	22%	+4%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+9%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	39%						
C2. Compactheid winkelgebied	Gemiddeld compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	40%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Beperkt kwetsbaar						

Marlo Center Beverwijk

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

50%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
50%	100%	75%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
25%	69%	15%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
D. Vastgoedpotentie			0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Geen clustering						
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m^2)	220						
D3. Grootschalige leegstaande panden (m^2, aantal)	1720	2					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Niet aan de orde						
D5. Aandeel monumenten (%)	0%						
E. Eigendomssituatie							
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	50%						
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	100%						
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	1 per hectare						
F. Financiële kansrijkheid							
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+29%						
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring						
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	100%						
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels < wonen						
G. Investeringsmomentum							
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	0%						
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	0%						
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	0%						
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	0%						
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	0 woningen						
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	39%						
H. Woningbehoefte- en potentie							
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Sterk						
H2. Stedelijkheid	Zeer sterk stedelijk						
H3. Druk op de woningmarkt	Zeer sterke druk						
H4. Woonplannen nabij gebied (niet-detailhandel)	148 woningen						
I. Kwaliteit woonmilieu							
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Nee						
I2. Aandeel monumenten (%)	0%						
I3. Voorzieningen	Ruim voldoende						
I4. Veiligheid	Ruim voldoende						
I5. Fysieke leefomgeving	Ruim voldoende						

2.36 Marsdiepstraat Den Helder

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Marsdiepstraat Den Helder
Type winkelgebied	Wijkcentrum groot
Totaal wvo (excl. leegstand)	8.982
Oppervlak leegstand (in m² wvo)	1.227
Leegstandspercentage (in wvo)	6%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€60 - €185 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	0-25 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Senioren, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	Gestapeld en grondgebonden (ook grondgebonden seniorenwoningen)

Branchemix (in m² wvo)

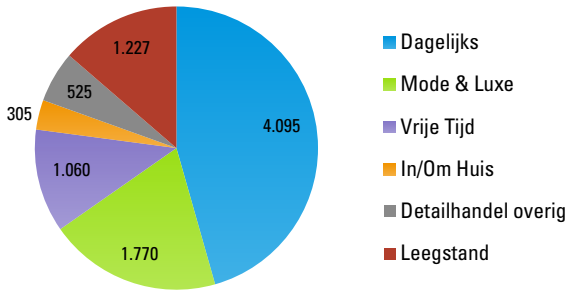

Leegstandsduur (in m² wvo)

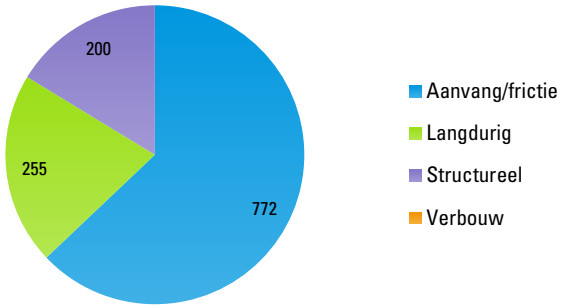

Leegstandskaart

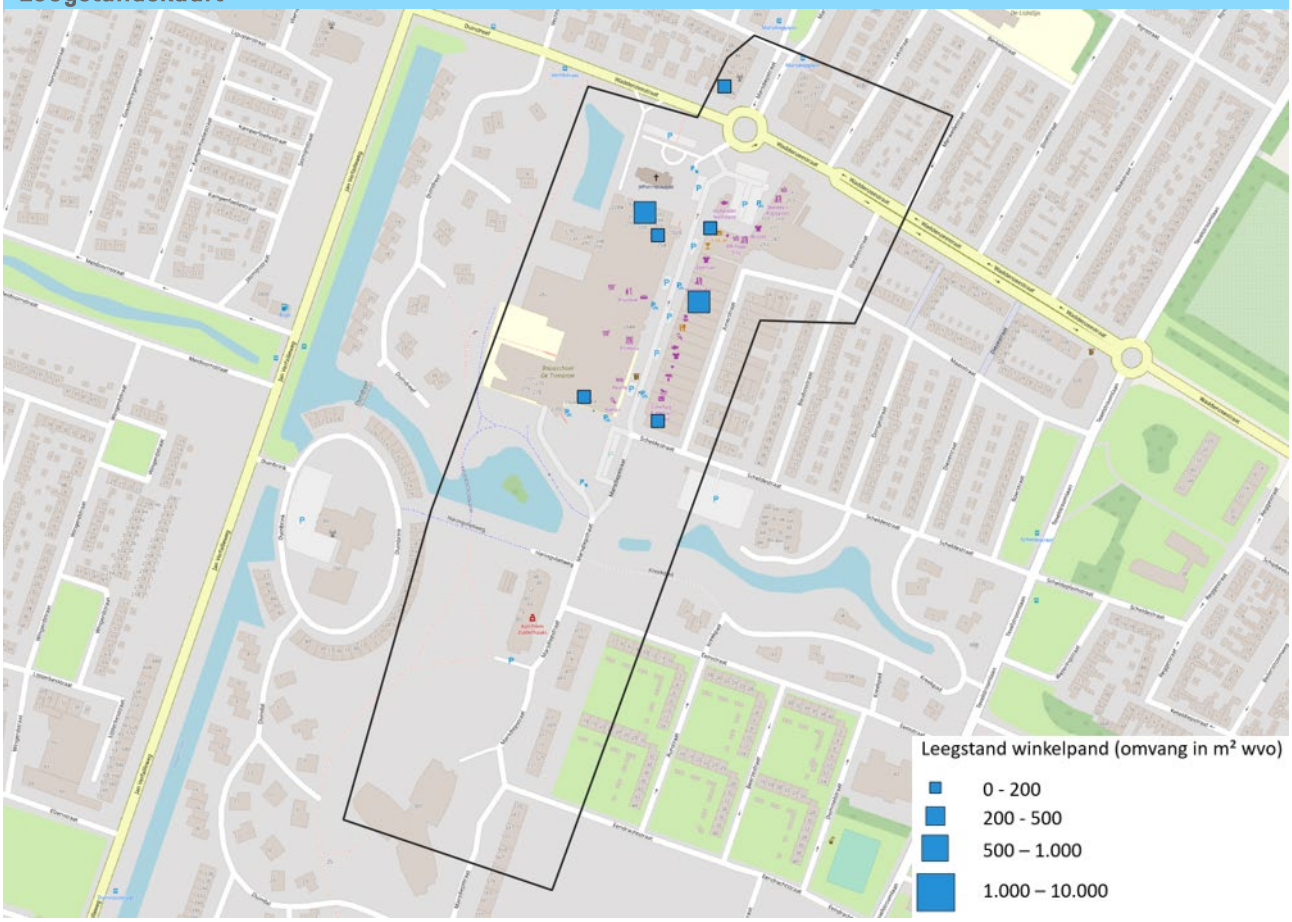

Marsdiepstraat Den Helder

Belangrijkste conclusies

- De winkelfunctie in dit gebied staat onder druk gelet op de lage omzet per m², leegstand boven frictie (10%) en afnemend winkelaanbod. Bovendien neemt het inwonertal potentieel af de komende periode, waarbij relatief sterke vergrijzing. De helft van de winkelpanden heeft een (zeer) hoog risicoprofiel voor leegstand. We verwachten dat het winkelgebied beperkt kwetsbaar is voor terugloop van winkelaanbod vanwege de coronasituatie en online bestedingen. Positief is dat de leegstand grotendeels kortdurend is (<1 jaar) en de mix zelfstandigen/ketens robuust is.
- Het transformatiepotentieel van winkels naar wonen is minimaal met 0-25 woningen. Met name vanuit vastgoed is de potentie beperkt, doordat wonen boven winkels al veelvuldig gerealiseerd is en leegstand niet geclusterd is waardoor gedeeltelijke transformatie niet aan de orde is. De eigendomssituatie is gunstig met een beperkt aantal eigenaren en hoog aandeel lokaal eigendom. Bovendien is transformatie financieel kansrijk bekeken vanuit huur- en boekwaarden en hypotheeklasten. Uitdaging bij toevoegen van wonen is het prioriteren van aantallen ten bate van dit winkelcentrum zodat voldoende marktdruk ontstaat.

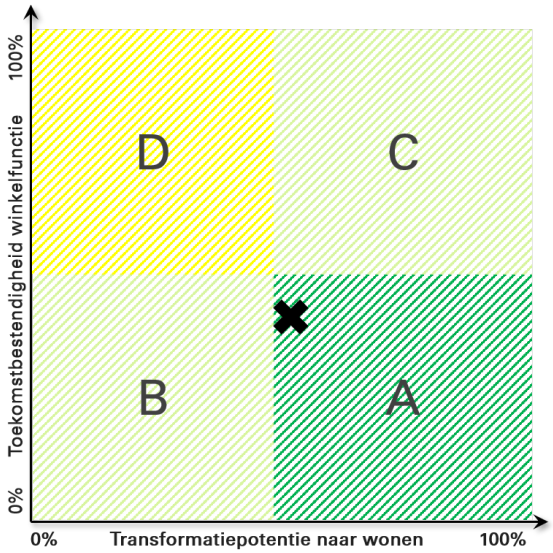

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
			
40%	40%	25%	50%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	10%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	3%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€1.212	€2.392					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	-620m²	-7%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	-1%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	-1.950 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	28%	+5%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+8%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	48%						
C2. Compactheid winkelgebied	Gemiddeld compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	62%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Beperkt kwetsbaar						

Marsdiepstraat Den Helder

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

46%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
30%	83%	69%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
42%	31%	40%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
D. Vastgoedpotentie			0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Geen clustering						
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m^2)	455						
D3. Grootschalige leegstaande panden (m^2, aantal)	0	0					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Sterk aanwezig						
D5. Aandeel monumenten (%)	0%						
E. Eigendomssituatie							
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	26%						
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	58%						
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	3 per hectare						
F. Financiële kansrijkheid							
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+7%						
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring						
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	57%						
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels < wonen						
G. Investeringsmomentum							
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	0%						
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	19%						
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	17%						
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	18%						
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	0 woningen						
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	48%						
H. Woningbehoefte- en potentie							
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Beperkt						
H2. Stedelijkheid	Sterk stedelijk						
H3. Druk op de woningmarkt	Sterke druk						
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	0 woningen						
I. Kwaliteit woonmilieu							
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja						
I2. Aandeel monumenten (%)	0%						
I3. Voorzieningen	Goed						
I4. Veiligheid	Ruim voldoende						
I5. Fysieke leefomgeving	Ruim voldoende						

2.37 Plein 40-45 Amsterdam

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Plein 40-45 Amsterdam
Type winkelgebied	Binnenstedelijke winkelstraat
Totaal wvo (excl. leegstand)	17.482
Oppervlak leegstand (in m² wvo)	1.063
Leegstandspercentage (in wvo)	4%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€305 - €810 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	0-10 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Studenten, young professionals, senioren
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	Beneden / bovenwoningen, appartementen, wonen/zorg indien lift/nultreden

Branchemix (in m² wvo)

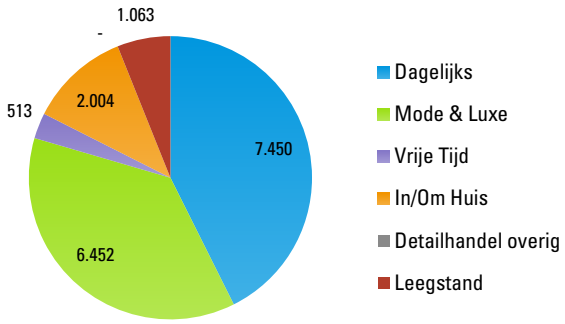

Leegstandsduur (in m² wvo)

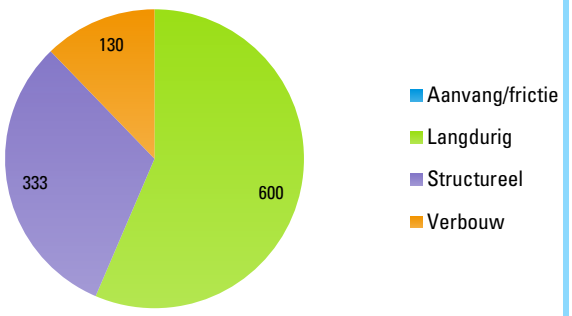

Leegstandskaart

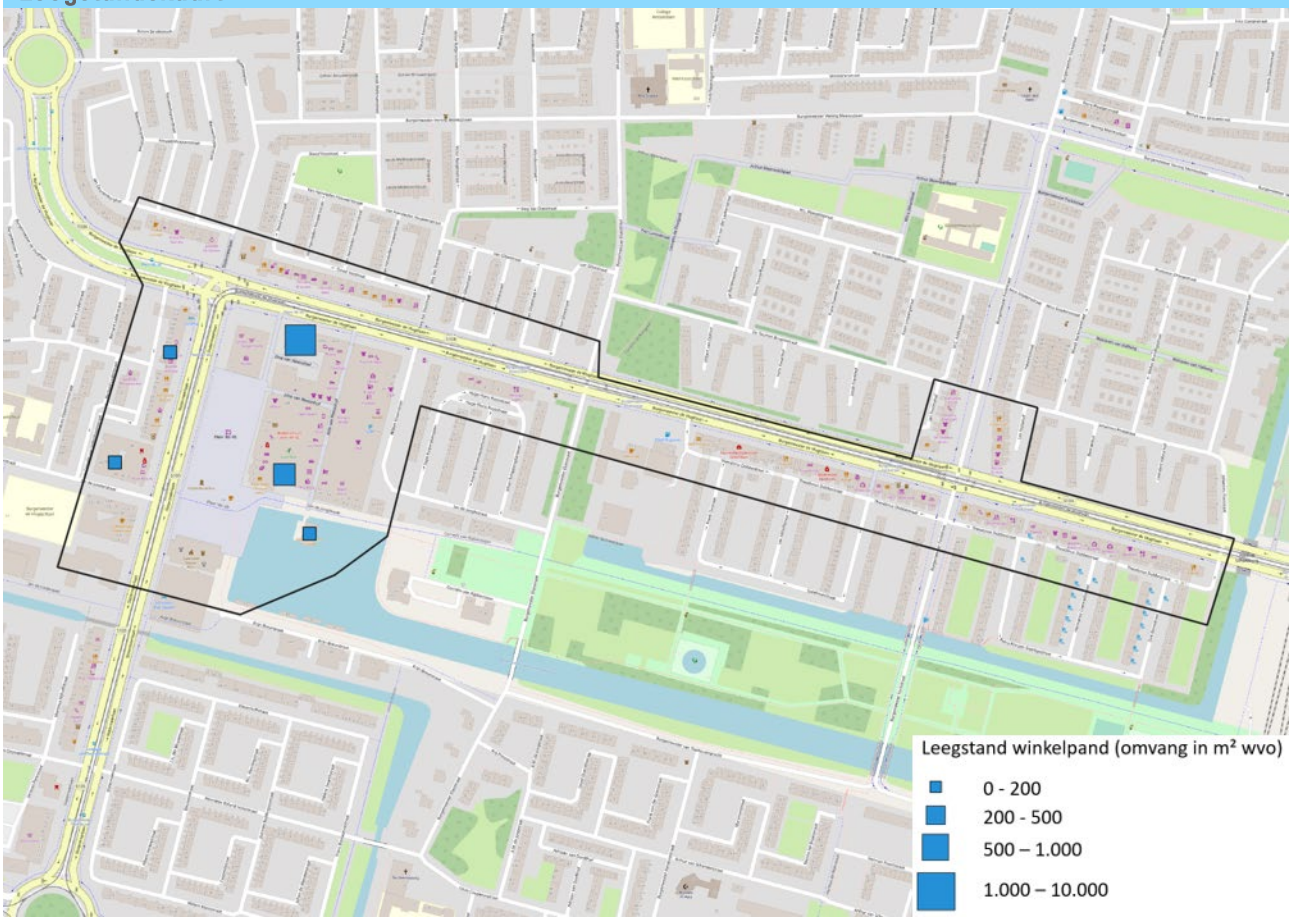

Plein 40-45 Amsterdam

Belangrijkste conclusies

- Winkels functioneren gemiddeld genomen goed, afgaande op de minimale leegstand, positieve banenontwikkeling en aanbodontwikkeling. Richting de toekomst is het perspectief gunstig gelet op inwonersgroei en woningbouwontwikkeling Geuzenveld-Slottermeer I (op langere termijn), beperkte vergrijzing en sterke inkomensontwikkeling. Het aandeel panden met een (zeer) hoog risicoprofiel voor leegstand is dan ook laag.
- Het transformatiepotentieel van winkels naar wonen is zeer beperkt met 0-10 woningen. Op basis van de scan is investeringsmomentum voor transformatie naar wonen minimaal doordat er geen plannen zijn, er beperkt risico is op leegstand en bijna de helft van de winkelpanden recent zijn gefinancierd via hypotheek. Bovendien is vanuit vastgoed weinig potentie doordat wonen boven winkels sterk is gerealiseerd, leegstand beperkt geclusterd is sprake is van relatief beperkte langdurige/structurele leegstand. Vanuit de eigendomssituatie bekeken is transformatie kansrijk doordat deze nauwelijks versnipperd is, er grote posities zijn en sprake is van veel lokaal eigendom. Vanuit de woningbehoefte bekeken is de marktdruk evident.

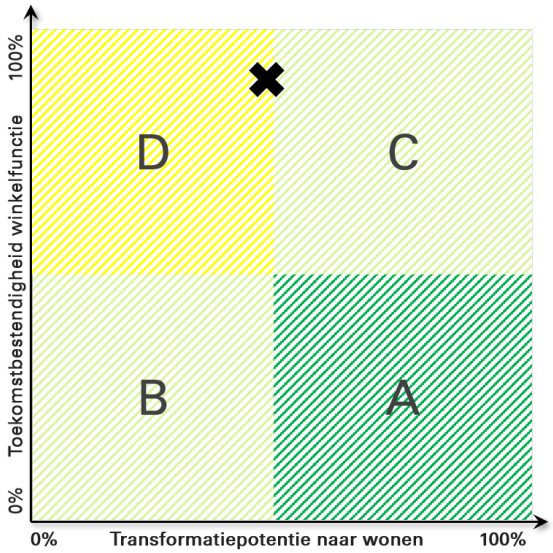

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
			
84%	88%	100%	69%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	4%						■
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	4%					■	
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	Niet beschikbaar						
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	+192m²	+1%				■	
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	+6%						■
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+108.500 inwoners						■
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	16%	+3%					■
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+ 9%						■
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	17%						■
C2. Compactheid winkelgebied	Zeer compact					■	
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	60%				■		
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Gemiddeld kwetsbaar				■		

Plein 40-45 Amsterdam

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

48%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
40%	100%	56%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
13%	63%	50%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
D. Vastgoedpotentie			0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Redelijk geclusterd						
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m^2)	933						
D3. Grootschalige leegstaande panden (m^2, aantal)	600	1					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Zeer sterk aanwezig						
D5. Aandeel monumenten (%)	0%						
E. Eigendomssituatie							
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	33%						
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	62%						
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	3 per hectare						
F. Financiële kansrijkheid							
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+63%						
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring						
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	86%						
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels > wonen						
G. Investeringsmomentum							
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	0%						
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	19%						
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	21%						
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	47%						
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	0 woningen						
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	17%						
H. Woningbehoefte- en potentie							
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Zeer sterk						
H2. Stedelijkheid	Zeer sterk stedelijk						
H3. Druk op de woningmarkt	Sterke druk						
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	0 woningen						
I. Kwaliteit woonmilieu							
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja						
I2. Aandeel monumenten (%)	0%						
I3. Voorzieningen							
I4. Veiligheid	Voldoende						
I5. Fysieke leefomgeving	Ruim voldoende						

2.38 Reigersbos Amsterdam ZO

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Reigersbos Amsterdam ZO
Type winkelgebied	Wijkcentrum groot
Totaal wvo (excl. leegstand)	7.114
Oppervlak leegstand (in m² wvo)	1.017
Leegstandspercentage (in wvo)	10%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€190 - €275 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	0-25 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Senioren, gezinnen, young professionals, expats
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	Appartementen koop en middenhuur, woningen met gedeelde voorzieningen, bijzondere / luxere penthouses

Branchemix (in m² wvo)

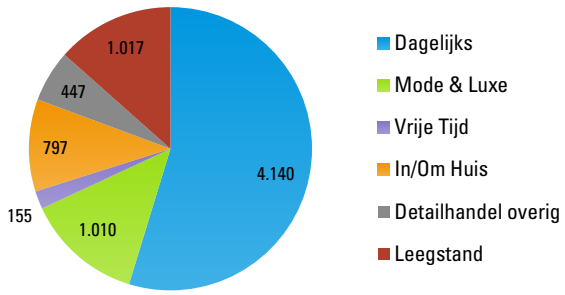

Leegstandsduur (in m² wvo)

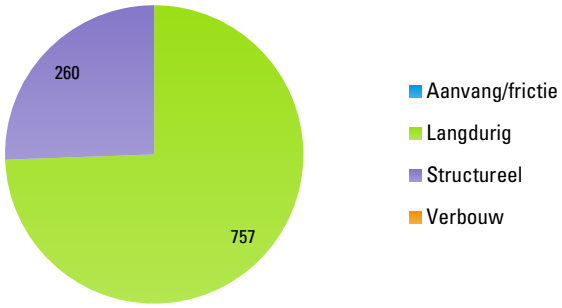

Leegstandskaart

Reigersbos Amsterdam ZO

Belangrijkste conclusies

- Winkels in functioneren gemiddeld genomen goed afgaande op een zeer hoge omzet per m². Desondanks staat 10% van het winkelvastgoed leeg, waarbij volledig langer dan een jaar. Het toekomstperspectief van de winkelfunctie is gunstig door minimaal dan wel groei van inwoners in directe omgeving door woningbouw op termijn, beperkte vergrijzing en inkomensontwikkeling. Bovendien is de winkelmix zeer sterk met afwisselend formules en zelfstandigen en een sterk dagelijks profiel waardoor beperkt kwetsbaar voor online en mogelijke impact van de coronasituatie.
- De transformatiepotentie van winkels naar wonen is zeer beperkt met circa 0-25 woningen. Uitdaging voor dit gebied zit vooral in transformeren van andere functies waardoor het gebied meer kwaliteit krijgt en levendiger wordt. Positief voor transformatie is dat de eigendomssituatie van niet-woonfuncties in de gebied overzichtelijk is met een beperkt aantal eigenaren, grote posities en groot lokaal eigendom. De financiële kansrijkheid van transformatie van winkelfuncties naar wonen is op basis van de scan beperkt door sterk afwijkende huurwaarden, hypotheeklast en boekwaarden. Door de sterke bereikbaarheid bij het metrostation en aanwezigheid van voorzieningen leent het gebied zich goed voor toevoegen van woningen, echter een kwaliteitsimpuls in vastgoed en openbare ruimte daarvoor wenselijk.

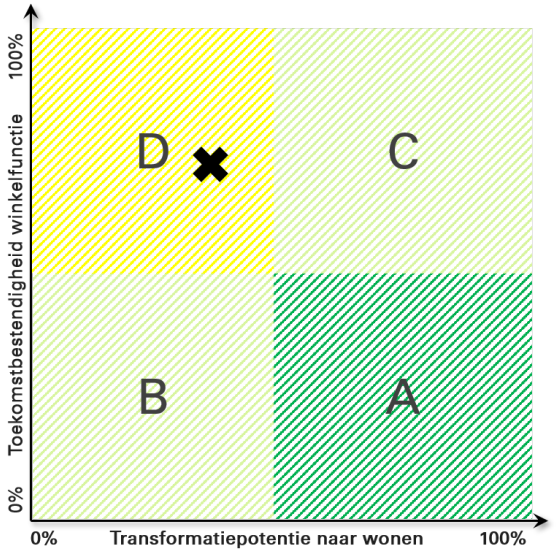

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
71%	45%	100%	81%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	10%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	10%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€5.133	€2.353					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	+240m²	+3%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	-2%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+108.480 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	16%	+4%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+11%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	30%						
C2. Compactheid winkelgebied	Gemiddeld compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	67%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Beperkt kwetsbaar						

Reigersbos Amsterdam ZO

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

37%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
30%	100%	25%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
8%	63%	30%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
D. Vastgoedpotentie			0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Geen clustering						
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m^2)	1.017						
D3. Grootschalige leegstaande panden (m^2, aantal)	0	0					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Zeer sterk aanwezig						
D5. Aandeel monumenten (%)	0%						
E. Eigendomssituatie							
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	35%						
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	65%						
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	3 per hectare						
F. Financiële kansrijkheid							
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+63%						
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring						
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	27%						
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels > wonen						
G. Investeringsmomentum							
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	0%						
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	0%						
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	21%						
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	56%						
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	0 woningen						
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	2%						
H. Woningbehoefte- en potentie							
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Zeer sterk						
H2. Stedelijkheid	Zeer sterk stedelijk						
H3. Druk op de woningmarkt	Sterke druk						
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	0 woningen						
I. Kwaliteit woonmilieu							
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja						
I2. Aandeel monumenten (%)	0%						
I3. Voorzieningen	Goed						
I4. Veiligheid	Voldoende						
I5. Fysieke leefomgeving	Ruim voldoende						

2.39 Wijkerbaan Beverwijk

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Wijkerbaan
Type winkelgebied	Wijkcentrum klein
Totaal wvo (excl. leegstand)	5.467
Oppervlak leegstand (in m² wvo)	1.219
Leegstandspercentage (in wvo)	16%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€90 - €250 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	25-50 woningen
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Senioren, gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	Combinaties wonen/zorg, gestapeld en grondgebonden. Nadruk op koop

Branchemix (in m² wvo)

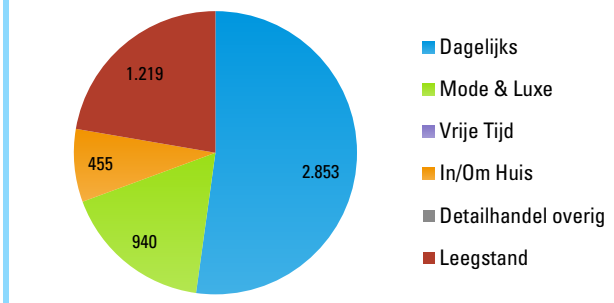

Leegstandsduur (in m² wvo)

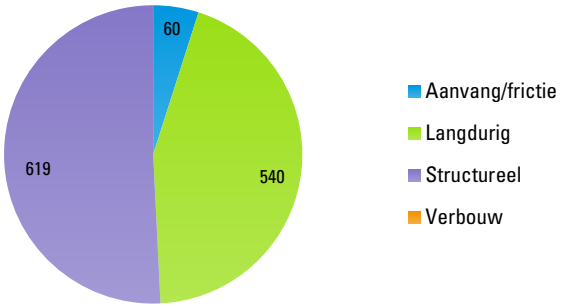

Leegstandskaart

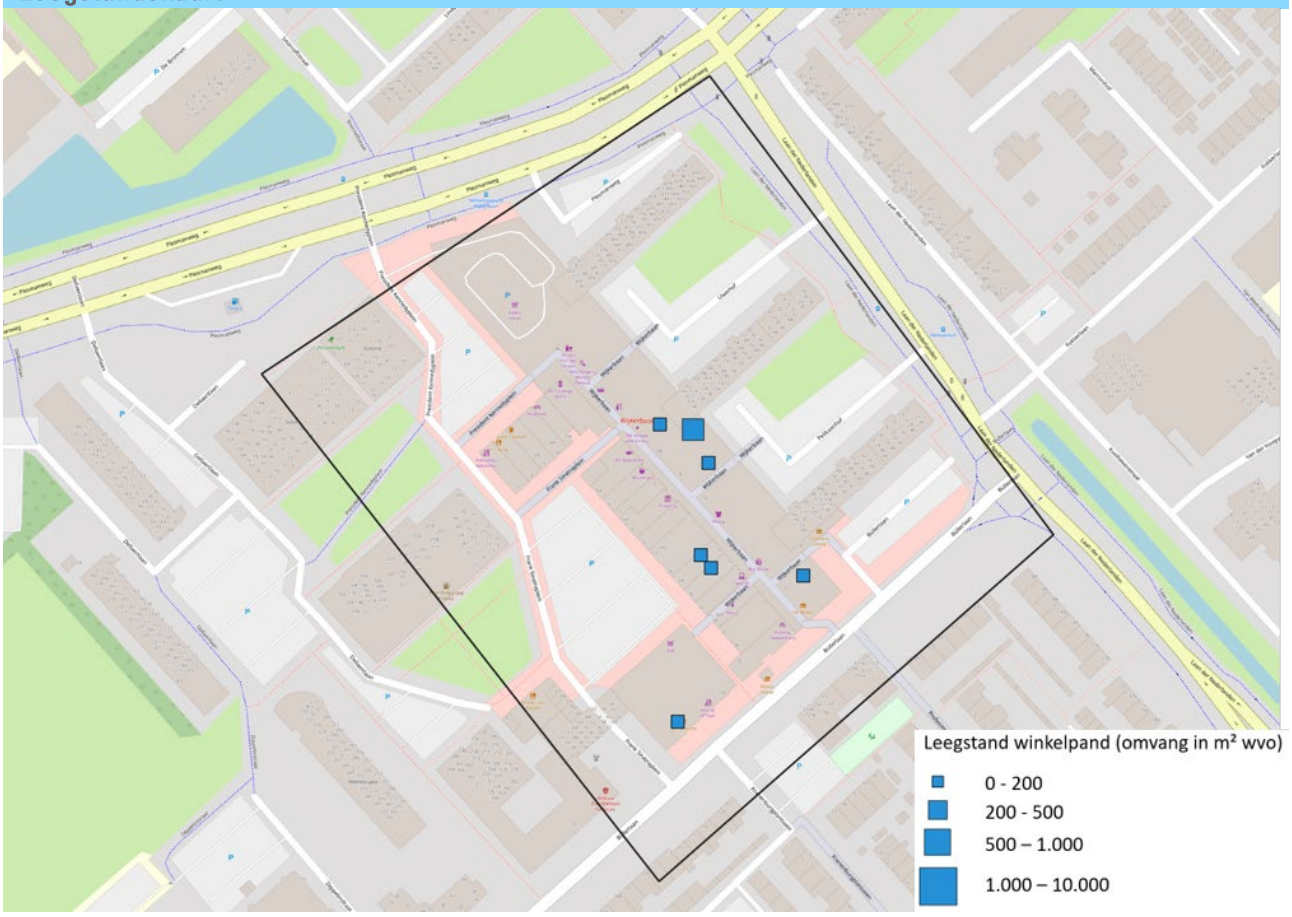

Wijkerbaan Beverwijk

Belangrijkste conclusies

- Winkels functioneren gemiddeld goed gelet op de omzet per m² ten opzichte van vergelijkbare centra. Desondanks is de winkelleegstand hoog, vrijwel geheel langdurig/structureel en loopt het winkelaanbod iets terug. Richting de toekomst neemt het economisch draagvlak beperkt toe door diverse woningbouwprojecten in de directe omgeving, zoals herontwikkeling van Huis ter Wijk. Desondanks heeft bijna de helft van de winkelpanden een (zeer) hoog risicoprofiel voor leegstand.
- Het transformatiepotentieel van winkels naar wonen bekeken vanuit de huidige leegstand ligt op circa 25-50 woningen. Deze transformatie is echter niet direct realiseerbaar doordat het een overdekt winkelcentrum betreft waarbij woningbouw op het winkelcentrum al gerealiseerd is, net als een fors aantal woningen direct tegen/rondom het centrum. Voor het eventueel toevoegen van wonen is een bredere herontwikkeling noodzakelijk. Positief is dat de eigendomssituatie zich relatief goed leent voor transformatie door beperkt versnipperd eigendom, grotere vastgoedposities en een groot aandeel lokaal eigendom. Vanuit huurwaarden is transformatie kansrijk.

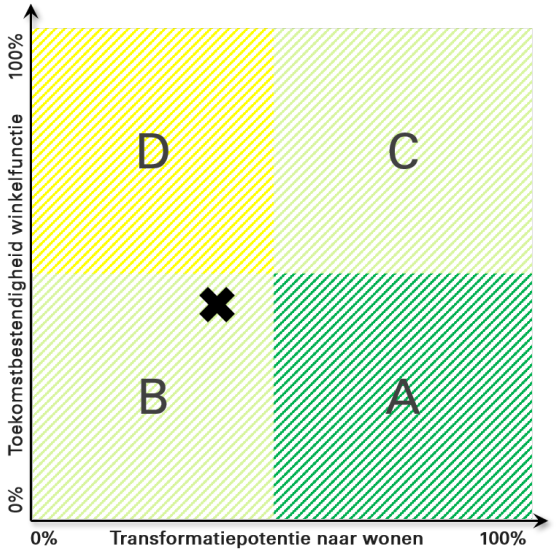

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
			
46%	45%	67%	31%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	16%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	15%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€1.799	€1.255					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	-351m²	-8%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	18%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+ 1.870 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	22%	+4%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+ 9%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	46%						
C2. Compactheid winkelgebied	Beperkt compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	42%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Beperkt kwetsbaar						

Wijkerbaan Beverwijk

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore

37%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
		
50%	83%	38%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
		
8%	38%	35%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
D. Vastgoedpotentie			0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Zeer sterk geclusterd						
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m^2)	1.159						
D3. Grootschalige leegstaande panden (m^2, aantal)	0	0					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Zeer sterk aanwezig						
D5. Aandeel monumenten (%)	0%						
E. Eigendomssituatie							
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	30%						
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	45%						
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	10 per hectare						
F. Financiële kansrijkheid							
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+22%						
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring						
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	42%						
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels < wonen						
G. Investeringsmomentum							
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	13%						
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	25%						
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	10%						
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	25%						
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	0 woningen						
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	46%						
H. Woningbehoefte- en potentie							
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Sterk						
H2. Stedelijkheid	Weinig stedelijk						
H3. Druk op de woningmarkt	Zeer sterke druk						
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	0 woningen						
I. Kwaliteit woonmilieu							
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Ja						
I2. Aandeel monumenten (%)	0%						
I3. Voorzieningen	Ruim voldoende						
I4. Veiligheid	Goed						
I5. Fysieke leefomgeving	Voldoende						

2.40 Woonboulevard Beverwijk

Kerngegevens	
Naam winkelgebied	Woonboulevard Beverwijk
Type winkelgebied	Grootschalige concentratie
Totaal wvo (excl. leegstand)	29.915
Oppervlak leegstand (in m² wvo)	5.243
Leegstandspercentage (in wvo)	12%
Bandbreedte huurwaarden leegstaand winkelvastgoed	€35 - €90 per m² per jaar
Potentieel woningen door winkeltransformatie	Afhankelijk van gebiedsontwikkeling
Kansrijke woondoelgroepen in dit type centrum	Gezinnen
Kansrijke woonproducten in dit type centrum	Gezinsappartement en stedelijk grondgebonden wonen

Branchemix (in m² wvo)

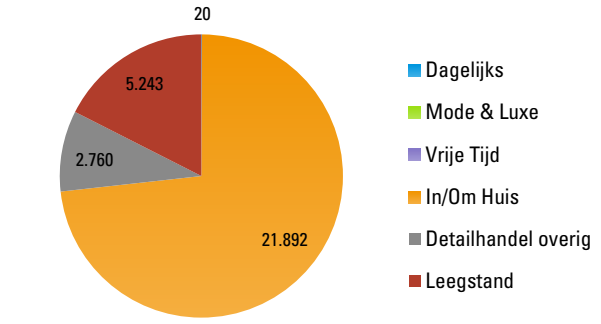

Leegstandsduur (in m² wvo)

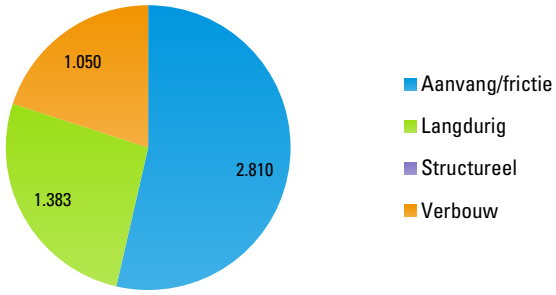

Leegstandskaart

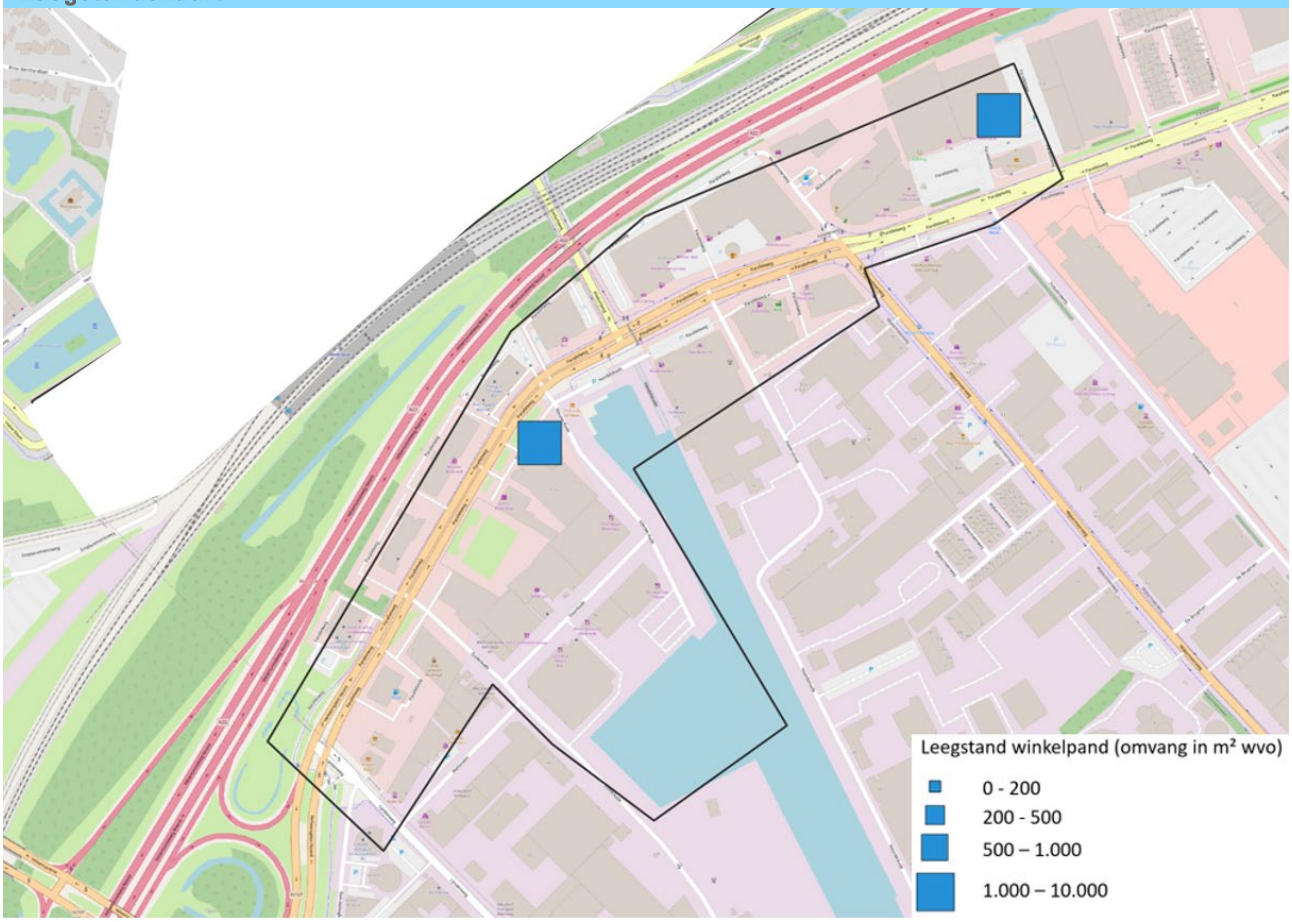

Woonboulevard Beverwijk

Belangrijkste conclusies

- Winkels op woonboulevard Beverwijk staan gemiddeld genomen onder druk door een lage omzet per m², teruglopend winkelaanbod en relatief hoge leegstand. Desondanks heeft de winkelfunctie perspectief door inwonersgroei, beperkte kwetsbaarheid voor de middellange termijn impact van de coronasituatie en online bestedingen en de compacte opzet van het gebied.
- Het transformatiepotentieel van winkels naar wonen is sterk afhankelijk van hoe de gebiedsontwikkeling wordt ingestoken. Door het perifere en bedrijfsmatige uitstraling van het gebied is het gebied momenteel onaantrekkelijk voor woningbouw. Transformeren van de huidige leegstaande locaties is ongewenst. Door verplaatsen van winkels en bedrijven en het gedeeltelijk herontwikkeling tot woongebied kan een flink woonprogramma gerealiseerd worden van grofweg 250-500 woningen. De eigendomssituatie is gunstig voor transformatie door beperkte versnippering en grote vastgoedposities. Bovendien overstijgen huurwaarden voor wonen die van leegstaande winkels in dit gebied sterk.

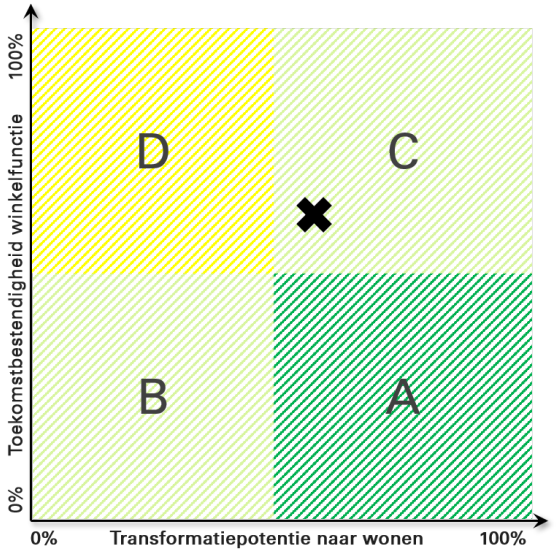

Score toekomstbestendigheid winkelfunctie

Totaalscore	A. Huidig functioneren	B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling	C. Risico op leegstand
			
58%	35%	75%	75%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
A. Huidig functioneren			0	1	2	3	4
A1. Leegstandspercentage (in % wvo)	12%						
A2. Leegstandsduur (aandeel langdurig/structureel)	5%						
A3. Vloerproductiviteit (2018 links, benchm. rechts)	€986	€1.505					
A4. Ontwikkeling winkelaanbod (wvo en %)	-7.558m²	-23%					
A5. Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel (%)	0%						
B. Bevolkings- en bestedingsontwikkeling							
B1. Bevolkingsprognose (2020-2030, gemeente)	+20.300 inwoners						
B2. Toekomstige vergrijzing 2030 (aandeel en groei)	22%	+4%					
B3. Groei besteedbaar inkomen (sinds 2014)	+ 9%						
C. Risico op leegstand							
C1. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	28%						
C2. Compactheid winkelgebied	Zeer compact						
C3. Aandeel zelfstandigen / formules	26%						
C4. Gevoeligheid detailhandel corona en internet	Beperkt kwetsbaar						

Woonboulevard Beverwijk

Score transformatiepotentie naar wonen

Totaalscore
53%

D. Vastgoedpotentie	E. Eigendomssituatie	F. Financiële kansrijkheid
65%	83%	69%

G. Investeringsmomentum	H. Woningbehoefte	J. Kwaliteit woonmilieu
42%	63%	15%

Indicator	Gegevens		Minimale (0) tot maximale score (4)				
D. Vastgoedpotentie			0	1	2	3	4
D1. Clustering leegstand	Geen clustering						
D2. Oppervlak langdurig/structurele leegstand (m^2)	1.383						
D3. Grootschalige leegstaande panden (m^2, aantal)	5.243	2					
D4. Indicatie aanwezige woningen boven winkels	Niet aanwezig						
D5. Aandeel monumenten (%)	0%						
E. Eigendomssituatie							
E1. Aandeel eigenaren met grotere posities	39%						
E2. Woonplaats eigenaren (% eigen gemeente)	30%						
E3. Versnippering eigenaren (aantal per hectare)	3 per hectare						
F. Financiële kansrijkheid							
F1. Ontwikkeling WOZ-waarde wonen (sinds 2015)	+22%						
F2. Boekwaarden vastgoed vs. markt (indicatie)	Zie scoring						
F3. Aandeel panden zonder hypotheeklast	48%						
F4. Gemiddelde huur leegstaande winkels en wonen	Winkels < wonen						
G. Investeringsmomentum							
G1. Aandeel hypotheken met nog korte doorlooptijd	0%						
G2. Leeftijd vastgoedeigenaar (aandeel 65+)	15%						
G3. Aandeel recent eigenaarschap (> 3 jaar)	36%						
G4. Aandeel recente hypotheken (sinds 2016)	28%						
G5. Plannen transformatie winkels en verdichting	750 woningen						
G6. Retail Risk Index (aandeel hoog/zeer hoog)	28%						
H. Woningbehoefte- en potentie							
H1. Kwantitatieve woningbehoefte	Sterk						
H2. Stedelijkheid	Weinig stedelijk						
H3. Druk op de woningmarkt	Zeer sterke druk						
H4. Woonplannen in gebied (niet-detailhandel)	750 woningen						
I. Kwaliteit woonmilieu							
I1. Aanwezigheid woonmilieu	Nee						
I2. Aandeel monumenten (%)	0%						
I3. Voorzieningen	Goed						
I4. Veiligheid	Ruim voldoende						
I5. Fysieke leefomgeving	Ruim voldoende						

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr. M. van Wijk
BEL/REE

Telefoonnummer +31235144268
wijkm@noord-holland.nl

Verzenddatum

11 MAART 2021

Kenmerk
1584853 / 1584863

Uw kenmerk

Betreft: Wonen voor Winkels

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:
Wonen voor Winkels, transformatieopgave voor Noord-Hollandse winkelgebieden.

Wij willen op basis van de rapportage 'wonen voor winkels' transformatie van structurele winkelleegstand naar woningen in centrumgebieden stimuleren.

Noord-Hollandse winkelgebieden kampen met toenemende structurele leegstand, versterkt door de impact van Covid-19-maatregelen. Uit de Monitor Detailhandel Noord-Holland blijkt dat het aantal winkels en ook het verkoopvloeroppervlak in Noord-Holland afneemt, in het bijzonder in middelgrote centra en binnensteden. Er staat ruim 400.000 vierkante meter winkelvastgoed leeg, daarvan komt ruim 125.000 vierkante meter in aanmerking voor transformatie. Het toekomstperspectief voor detailhandel is bovendien in allerlei winkelgebieden niet rooskleurig. De leefbaarheid van steden en kernen komt daardoor onder druk te staan.

Tegelijkertijd staan onze gemeenten voor de opgave forse woningbouw te realiseren. De komende tien jaar zijn dit ruim 130.000 woningen, en daar bovenop nog extra woningen om de opgelopen achterstand van de afgelopen jaren in te halen. Circa 10% van de woningzoekenden - uit diverse doelgroepen - wil juist wonen in centrumgebieden.

Wij willen deze opgaven verbinden door transformatie van structurele winkelleegstand naar woningen in centrumgebieden te stimuleren. Hiervoor is een traject opgezet bestaande uit vier fasen: inventarisatie van kansen bij winkelgebieden, selectie, planvorming en uitvoering van transformatieprojecten.

Hierbij treft u in de bijlage het resultaat van de eerste fase, de inventarisatie. Daarbij valt het volgende op. In Noord-Hollandse

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

winkelgebieden zijn in potentie 9.000-10.000 woningen te realiseren door transformatie van leegstaand winkelvastgoed. Dit betreft hoofdzakelijk herontwikkeling van winkelpanden om wonen te realiseren of sloop/nieuwbouw van incourant vastgoed. De grootste woningaantallen zijn mogelijk in middelgrote centra en binnensteden. Met een verdere toename van de leegstand groeit de potentie voor wonen in centra naar circa 21.000 tot 27.000 woningen. De grootste transformatiepotentie ligt in de middelgrote centra, binnensteden en stadsdeelcentra. Het tempo van huidige winkeltransformatie ligt laag en het aantal plannen is beperkt. In totaal zijn er plannen voor bijna 1.700 te realiseren woningen door winkeltransformatie, waarvan ruim 400 vastgesteld in bestemmingsplannen.

Extra provinciale en lokale beleidsinzet is noodzakelijk om winkeltransformatie te versnellen. Om te peilen wat de behoefte is aan ondersteuning van de provincie bij de transformatieopgaven, is ambtelijk een enquête gehouden bij gemeenten. Driekwart herkent zich in de transformatieopgaven van winkels naar wonen in de eigen gemeente. Bij de herkende transformatieopgaven speelt leegstand (88%) en woningbehoefte (71%). Ook de kwaliteit van het winkelaanbod, samenwerking en leefbaarheid zijn bij de helft van de locaties een opgave. Bij driekwart van de locaties worden specifieke knelpunten benoemd. De gemeenten zijn goed bekend met de uitvoeringsregeling toekomstbestendige winkelgebieden, maar verwachten dat extra inzet nodig is.

Op basis van de inventarisatie en behoefte van gemeenten worden onderstaande vijf hoofdlijnen opgepakt.

1. Het traject 'wonen voor winkels' doorzetten met een kwalitatieve verdieping samen met gemeenten en een selectie en uitwerking van een aantal locaties. 'Wonen voor winkels' kan een grote bijdrage leveren aan de woningbouwopgave en versterkt binnensteden en (dorps)centra, het voorzieningenniveau en de leefbaarheid.

2. Een meerjarige aanpak met regie door de provincie en een aanjager om gemeenten te activeren en met hen kansrijke projecten op te zetten.

3. De projecten zijn dan kansrijk voor aanvragen uit de uitvoeringsregeling detailhandel en de nieuwe opgave in het herijking uitvoeringsprogramma wonen. Dit zijn zowel projecten voor substantiële aantallen woningen als projecten met minder woningen maar met een grote maatschappelijke meerwaarde. Het gaat dan om bijvoorbeeld haalbaarheidsonderzoeken, ruimtelijke visies, business cases en experimenten.

4. Verborgen plancapaciteit detailhandel in beeld brengen en gemeenten handreikingen doen om dit om te zetten naar wonen, ondersteuning bij de lokale actieve transformatiestrategieën.

5. Kennis delen, bewustwording vergroten en voortgang monitoren.

Wij willen op basis van deze hoofdlijnen transformatie van structurele winkelleegstand naar woningen in centrumgebieden stimuleren. Graag informeren wij u periodiek van de voortgang van 'wonen voor winkels'.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

1 bijlage:

Eindrapport 'Wonen voor Winkels in Noord-Hollandse winkelgebieden'

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	5731
Extern Zaak ID	1525965
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 maart 2021
Agendapunt	14.a
Omschrijving	Circulaire economie: Brief GS aan PS inz. definitieve Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025 (C-agenda EFB 22-3-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Bijlagen
Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025.pdf
Brief aan PS over vaststelling Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	15 februari 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	28 februari 2021
Economie Financiën en Bestuur	**22 maart 2021**

Toelichting

In het coalitieakkoord ‘Duurzaam Doorpakken’ heeft het college besloten zich te blijven inzetten voor de transitie naar een circulaire economie. Voor de uitvoering van deze ambitie is de Actieagenda Circulaire Economie voor de jaren 2021 tot en met 2025 vastgesteld. In de Actieagenda staat beschreven wat de provincie in deze periode concreet gaat doen om de transitie naar een circulaire economie te versnellen en bij te dragen aan de gewenste systeemverandering.

Provincie
Noord-Holland

Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025

CIRCULAIRE ECONOMIE

INHOUD

4 | VOORWOORD

6 | 1. INLEIDING

8 | 2. AANPAK CIRCULAIR NOORD-HOLLAND: WAAROM EEN CIRCULAIRE ECONOMIE, WERKEN IN EEN TRANSITIE, ROLLEN EN INSTRUMENTEN

- 9 | 2.1. Waarom een circulaire economie?
- 9 | 2.2 Circulaire economie: werken in een transitie
- 10 | 2.3 Rollen en instrumenten

11 | 3. DE NOORD-HOLLANDSE DOELEN

- 12 | 3.1 Barrières in de transitie naar een circulaire economie
- 12 | 3.2 Doelenboom: strategische en operationele doelen
  - 13 | 3.2.1 Strategische en operationele doelen spoor circulair ondernemerschap en innovatie
  - 14 | 3.2.2 Strategische en operationele doelen spoor grondstoffen
  - 14 | 3.2.3 Strategische en operationele doelen van de eigen organisatie

16 | 4. ACTIES CIRCULAIR NOORD-HOLLAND 2021-2025

- 17 | 4.1 Acties spoor circulair ondernemerschap en innovatie
- 18 | 4.2 Acties spoor grondstoffen
- 21 | 4.3 Acties gericht op samenwerking, regionale aanpak, lobby en communicatie
  - 21 | 4.3.1 Samenwerking Europa, Rijk, IPO en Metropoolregio Amsterdam
  - 22 | 4.3.2 Regionale aanpak
  - 23 | 4.3.3 Lobby
  - 23 | 4.3.4 Communicatie

24 | 5. INZET, SAMENHANG EN RAAKVLAKKEN ANDERE PROVINCIALE OPGAVEN

INHOUD

32 | 6. AMBITIES EN ACTIES EIGEN ORGANISATIE
33 | 6.1 Ambities en acties circulaire infrastructuur
34 | 6.2 Ambities en acties circulaire inkoop en aanbesteding

36 | 7. MONITORING EN EVALUATIE

38 | 8. PLANNING EN FINANCIËN

40 | BIJLAGE 1 OVERZICHT STAKEHOLDERS

42 | BIJLAGE 2 OVERZICHT ACTIES ACTIEAGENDA CIRCULAIRE ECONOMIE 2021-2025

VOORWOORD

2050. Het jaar waarin wij als provincie Noord-Holland volledig circulair en klimaatneutraal willen zijn. Een belangrijke ambitie die door veel landen, de Europese Unie, Nederlandse regio's en steden wordt nagestreefd. Als ik mij indenk hoe oud ik in dat jaar ben, lijkt het nog ver weg. Toch voel ik de urgentie om dit doel te behalen met de dag groter worden. Een onderdeel van de ambitie is dat we in 2030 halverwege deze opgave willen zijn. En dat klinkt dan toch opeens een stuk dichterbij.
Als provincie werken we sinds 2017 volop aan de transitie naar een circulaire economie om de ambities van 2030 en 2050 te halen.

Door de stijgende bevolkingsgroei en de manier waarop wij in onze huidige economie produceren, consumeren en vervolgens vaak vernietigen, raken belangrijke en schaarse grondstoffen op. In een circulaire economie gebruiken we producten en grondstoffen steeds opnieuw waardoor ze behouden blijven. Het is een toekomstbestendige economie omdat deze verder kijkt dan alleen welvaart in geld en middelen, door rekening te houden met de ecologische grenzen van onze aarde. Zo dragen ook wij als provincie Noord-Holland bij aan de mondiale opgave om klimaatverandering tegen te gaan.

Als gedeputeerde circulaire economie word ik niet alleen gedreven door de noodzaak van deze transitie. Het zijn juist ook de vele kansen en mogelijkheden die de circulaire economie biedt die mij motiveren en energie geven. Deze energie merk ik bijvoorbeeld bij bezoeken die ik regelmatig breng aan Noord-Hollandse bedrijven. Hier ontmoet ik geïnspireerde en zakelijke ondernemers die een visie hebben op circulariteit en dit waarmaken. Wat ik zie is dat het speelveld zich de afgelopen jaren in een sneltreinvaart heeft ontwikkeld. Als provincie pakken we in dit speelveld onze rol om een bijdrage te leveren aan de versnelling van de transitie naar een circulaire economie. Dat is van groot belang om ervoor te zorgen dat onze Noord-Hollandse economie toekomstbestendig is en blijft. Toekomstbestendig betekent dus niet dat we wachten en toekijken. We ondernemen nu actie.

Met deze Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025 laten wij zien wat wij als provincie in de komende vijf jaar gaan doen om de ambitie voor 2030 en 2050 te behalen. We willen de transitie verder versnellen door het ondersteunen en stimuleren van bedrijven bij het zetten van een stap richting circulair ondernemen. Ondernemers spelen een cruciale rol in de transitie en ik ben er als gedeputeerde trots op dat er in Noord-Holland al veel koplopers actief zijn. We zetten in op het vergroten van het aantal circulaire bedrijven door bedrijven te inspireren met goede voorbeelden en te ondersteunen bij hun circulaire activiteiten. Daarbij stimuleren we het bij elkaar brengen van bedrijven om grondstofketens circulair te maken. Naast het versnellen van de transitie willen we als provincie de noodzakelijke systeemverandering op de lange termijn realiseren. We ontwikkelen daarom kennis die nodig is om de volgende stap in de transitie te kunnen zetten. Daarnaast lobbyen we richting het Rijk en de EU om belemmeringen voor ondernemers in hun circulaire ambities door wet- en regelgeving op te heffen. Zo willen we eraan bijdragen dat Noord-Hollandse initiatieven en bedrijven niet worden afgeremd, maar juist worden gestimuleerd in hun circulaire ambities. En door zelf zo circulair mogelijk in te kopen en aan te besteden, geven we als provincie het goede voorbeeld en prikkelen we de markt om circulaire producten en diensten te ontwikkelen.

We kunnen er niet omheen dat deze Actieagenda is opgesteld op het moment dat het Coronavirus de wereld in zijn greep heeft. Duidelijk is dat de coronacrisis grote maatschappelijke en economische gevolgen heeft. Veel bedrijven staan op het moment dat deze Actieagenda wordt gepubliceerd voor grote uitdagingen en voor veel ondernemers ligt de komende tijd de focus op overleven. De crisis legt onze afhankelijkheid van (schaarse) grondstoffen en de kwetsbaarheid van mondiale ketens bloot. Het laat de noodzaak en het belang van een circulaire economie extra duidelijk zien. We zetten daarom in op een duurzaam en toekomstbestendig herstel van onze lokale en regionale economie, waaraan circulaire economie een belangrijke bijdrage kan leveren.

De transitie naar een circulaire economie gaat niet vanzelf. We weten dat we alle zeilen bij moeten zetten om de ambities voor 2030 en 2050 te halen. Samen met medeoverheden, bedrijven, kennis-instellingen en inwoners gaan we aan de slag met de uitvoering van deze Actieagenda. Zo werken we aan een circulair Noord-Holland en zorgen we voor een leefbare en gezonde omgeving voor alle 2,8 miljoen Noord-Hollandse bewoners!

Zita Pels
Gedeputeerde Financiën, Circulaire Economie, Zeehavens, Sport en Cultuur en Erfgoed

1 INLEIDING

In 2017 heeft de provincie Noord-Holland het 'Nationaal Grondstoffenakkoord' ondertekend. Samen met 180 andere partijen is afgesproken dat Nederland volledig circulair is in 2050. In mei 2017 is het 'Ontwikkelingsperspectief Circulaire Economie' door Gedeputeerde Staten (GS) en Provinciale Staten (PS) vastgesteld. Tegelijkertijd is door GS en PS ingestemd met de Actieagenda Circulaire Economie 2017-2020 om uitvoering te geven aan deze opgave. Het Ontwikkelingsperspectief omschrijft waarom het noodzakelijk is om in te zetten op de transitie naar een circulaire economie en stelt de ambitie: Noord-Holland is in 2050 volledig over naar een circulaire economie en in 2030 is er een reductie van 50% in het gebruik van primaire grondstoffen. De provincie sluit hiermee aan bij de ambities en doelen van het Rijk en de Europese Unie (EU). Deze ambitie is ook vastgelegd in de Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 'Balans tussen economische groei en leefbaarheid'. Vanwege het aflopen van de Actieagenda Circulaire Economie 2017 – 2020 en de herbevestiging van de ambitie in het Coalitieakkoord 'Duurzaam Doorpakken' is dit de nieuwe Actieagenda Circulaire Economie van de provincie Noord-Holland voor de jaren 2021 -2025 (verder te noemen 'Actieagenda').

Deze Actieagenda geeft de Noord-Hollandse strategie en route aan om de ambities voor 2030 en 2050 te realiseren. Deze Actieagenda laat zien wat de provincie concreet gaat doen om de transitie naar een circulaire economie in de provincie Noord-Holland te versnellen. De Actieagenda heeft een looptijd van 2021 tot en met 2025. Het uitzetten van een strategie voor de komende vijf jaar geeft partners, zoals bedrijven en medeoverheden, voor langere tijd duidelijkheid en zekerheid over de koers en mogelijkheden die de provincie biedt.

Deze Actieagenda bouwt voort op de ervaring met de uitvoering van de Actieagenda 2017-2020. Het geeft over de volle breedte de acties van de provincie Noord-Holland weer. Dit betreft acties die worden gefinancierd vanuit de reserve circulaire economie. In de Actieagenda wordt inzichtelijk gemaakt waarvoor, hoe en wanneer de beschikbare financiële middelen worden ingezet. Ook bevat het acties gericht op samenwerking, regionale aanpak, lobby en communicatie. Daarnaast bevat het acties die voortvloeien uit de raakvlakken en samenhang met andere provinciale beleidsopgaven en programma's. Ook laat het zien welke acties er vanuit de eigen provinciale organisatie worden uitgevoerd.

De Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025 is opgesteld op het moment dat het coronavirus de wereld in zijn greep heeft. Duidelijk is dat de coronacrisis een grote impact op de economie en het Noord-Hollandse bedrijfsleven heeft. Daar waar mogelijk worden Noord-Hollandse ondernemers zoveel mogelijk ondersteund. Op dit moment is echter onduidelijk wat de precieze effecten gaan zijn. Mogelijk heeft de coronacrisis invloed op de uitvoering van de Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025. Aan de ene kant kunnen de economische en maatschappelijke effecten van de crisis gevolgen hebben voor de haalbaarheid van de ambities voor circulaire economie. Bedrijven staan voor grote uitdagingen en voor veel ondernemers zal de komende tijd de focus liggen op het voortbestaan van hun bedrijf. Aan de andere kant maakt deze crisis onze internationale afhankelijkheid van (schaarse) grondstoffen en de kwetsbaarheid van mondiale ketens duidelijk. Door dit besef ontstaan ook kansen om in te zetten op kortere en waar mogelijk op lokale ketens. Hiermee wordt de lokale en regionale economie versterkt. De effecten van de coronacrisis worden meegenomen in de tussenevaluatie en eindevaluatie van de uitvoering van de Actieagenda (zie hoofdstuk 7).

Om te komen tot een Actieagenda die aansluit bij het speelveld waarin de provincie zich beweegt en bij de behoefte in de Noord-Hollandse samenleving zijn verschillende stappen ondernomen. PS zijn in een vroegtijdig stadium betrokken bij de richting voor de nieuwe Actieagenda. Hiervoor is een discussienotitie met de voorgenomen hoofdlijnen en actierichtingen in mei 2020 met PS besproken. Vervolgens zijn er door de provincie Noord-Holland diverse gesprekken gevoerd met bedrijven, medeoverheden, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen. Daarnaast is een participatietraject uitgevoerd waarin vertegenwoordigers van medeoverheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties zijn geïnterviewd over hun visie op de rol van de provincie en hun ideeën over mogelijke acties. In bijlage I is een overzicht van deze vertegenwoordigers te vinden. De inzichten die dit heeft opgeleverd, zijn vertaald in deze Actieagenda.

2 AANPAK CIRCULAIR NOORD-HOLLAND: WAAROM EEN CIRCULAIRE ECONOMIE, WERKEN IN EEN TRANSITIE, ROLLEN EN INSTRUMENTEN

2.1 Waarom een circulaire economie?

De urgentie voor een circulaire economie komt voort uit het besef dat we meer grondstoffen gebruiken dan de aarde aan kan. Door een groeiende wereldbevolking en toenemende welvaart stijgt de vraag naar grondstoffen. Hierdoor worden grondstoffen steeds schaarser en zal het huidige economische systeem uiteindelijk vastlopen.

In een circulaire economie worden zo min mogelijk grondstoffen verspild. Het gebruik van primaire grondstoffen wordt tot een minimum beperkt en grondstoffen, producten en materialen worden op een hoogwaardige manier in de keten behouden. Grondstoffen komen zoveel mogelijk van natuurlijke en hernieuwbare bronnen en het ontstaan van afval en schadelijke emissies wordt beperkt. De R-ladder omschrijft de verschillende strategieën die toegepast kunnen worden om het gebruik van grondstoffen te verminderen.

R-ladder met strategieën van circulariteit

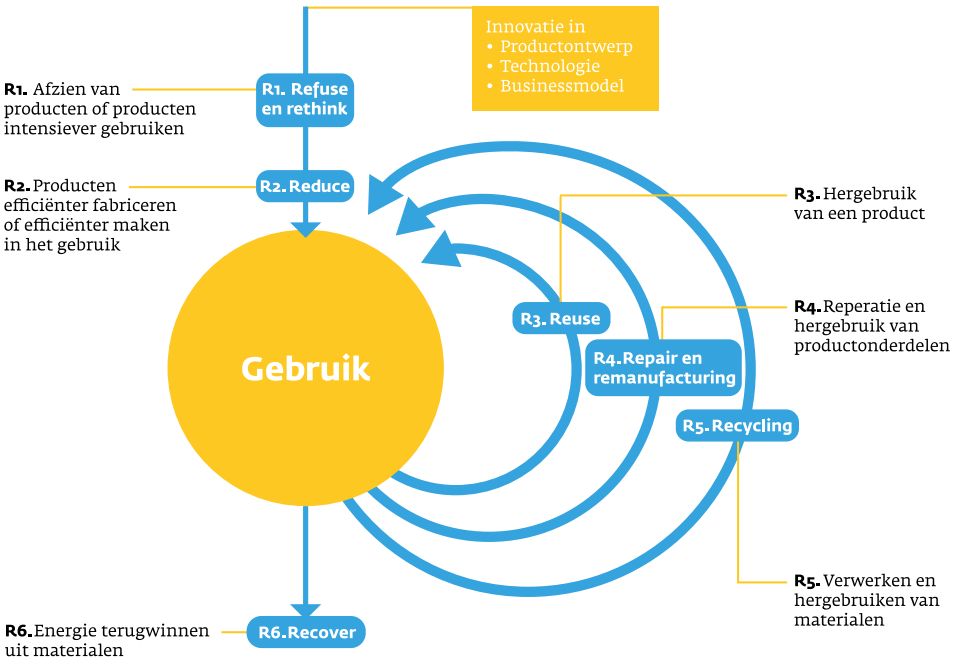

Bron: PBL

De circulaire economie levert kansen op voor milieu, economische verdiencapaciteit en werkgelegenheid. Door het gebruik van grondstoffen te verminderen worden bedrijven minder afhankelijk van de import van (schaarse) grondstoffen en kunnen kosten worden bespaard. Daarnaast ontstaan nieuwe verdienmodellen, bijvoorbeeld door lease- en deelconcepten. Dit leidt tot een betere mondiale concurrentiepositie en daarmee meer economische stabiliteit op nationale schaal.

Door in te zetten op circulaire economie wordt de impact van grondstoffengebruik op het milieu geminimaliseerd. Daarnaast levert het circulair maken van onze economie een grote bijdrage aan de CO_2-reductie. Enerzijds door grondstoffen, producten en materialen zo lang mogelijk in de keten te houden wordt de CO_2-uitstoot die wordt veroorzaakt door onder meer het delven en produceren beperkt, anderzijds vindt een reductie plaats door vervanging van fossiele door niet-fossiele grondstoffen. De transitie naar een circulaire economie draagt daarmee bij aan de gestelde klimaatdoelstellingen voor 2030 en 2050 en levert een belangrijke bijdrage aan een leefbare en gezonde leefomgeving.

2.2 Circulaire economie: werken in een transitie

De transitie naar een circulaire economie is een langjarig proces. Het vraagt om een fundamentele en structurele verandering van de manier waarop we produceren, distribueren en consumeren. De complexiteit wordt onder meer bepaald door twee gelijktijdige processen: aan de ene kant wordt de circulaire economie opgebouwd, aan de andere kant moet de lineaire economie worden afgebouwd. De ambitie voor 2050 is daarbij de stip op de horizon. De provincie draagt bij aan de transitie door het bereiken van de stip op de horizon als visie uit te dragen en gerichte acties uit te voeren. Hiermee laat de provincie zien waar zij naartoe wil en dat zij zich committeert aan de transitie.

Om de ambitie voor 2050 te bereiken, hanteert de provincie voor haar eigen inzet twee leidende principes: het versnellen van de transitie op de korte termijn én het realiseren van de systeemverandering op de lange termijn. De acties die zijn gericht op het versnellen van de transitie zijn erop gericht de stip op de horizon sneller te bereiken, bijvoorbeeld door te stimuleren dat het

grondstofgebruik nu optimaal circulair wordt. De acties die zijn gericht op het realiseren van een systeemverandering zijn gericht op het bereiken van de stip op de horizon in 2050, bijvoorbeeld door via lobby bij te dragen aan stimulerende wetgeving.

De transitie naar een circulaire economie is een van de grote opgaven voor de komende decennia en raakt aan verschillende andere maatschappelijk opgaven, zoals de energietransitie, het versterken van de biodiversiteit en de inzet op kringloop-landbouw. De nauwe samenhang van deze transities vraagt om een integrale aanpak. In deze Actieagenda zijn daarom de raakvlakken in kaart gebracht en eveneens de acties benoemd die vanuit andere provinciale beleidsonderwerpen en programma's bijdragen aan de versnelling van de transitie. Onderdeel van de uitvoering van de Actieagenda is dat doorlopend gezamenlijke kansen worden verkend en waar mogelijk benut.

De provincie kan de ambitie van een volledig circulaire economie alleen in samenwerking met andere partijen realiseren. Samenwerking met medeoverheden, bedrijven, kennisinstellingen en andere partners is essentieel voor de transitie naar een circulaire economie. In deze fase van de transitie is het eveneens nodig om een nog grotere groep van bedrijven en medeoverheden te betrekken om de impact te vergroten en daarmee de transitie te versnellen. De afgelopen jaren heeft de provincie een groot netwerk van partners opgebouwd. Samen met deze partners en nieuwe coalities werkt de provincie aan de uitvoering van deze Actieagenda.

Het motto bij de uitvoering, zoals ook opgenomen in het Ontwikkelperspectief, blijft: 'leren door te doen'. De provincie voert acties zo goed mogelijk uit om daarmee impact te maken op de transitie. Op basis van lessen die volgen uit de uitvoering worden keuzes gemaakt voor vervolgacties. De uitvoering zal daarom niet altijd gaan zoals vooraf bedacht. Er blijft ruimte voor flexibiliteit om samen met partners te zoeken naar nieuwe oplossingen, in te spelen op nieuwe kansen en aan te sluiten bij nieuwe initiatieven. Op deze manier is er ook ruimte om nieuwe partners gaandeweg aan te laten haken. Dat past bij een transitie die nog volop in beweging is.

2.3 Rollen en instrumenten

Om de transitie te versnellen op de korte termijn en de systeemverandering te stimuleren op de lange termijn kan de provincie verschillende rollen en instrumenten inzetten. De keus voor acties in deze Actieagenda sluiten aan bij de rollen en instrumenten die de provincie tot haar beschikking heeft (zie afbeelding).

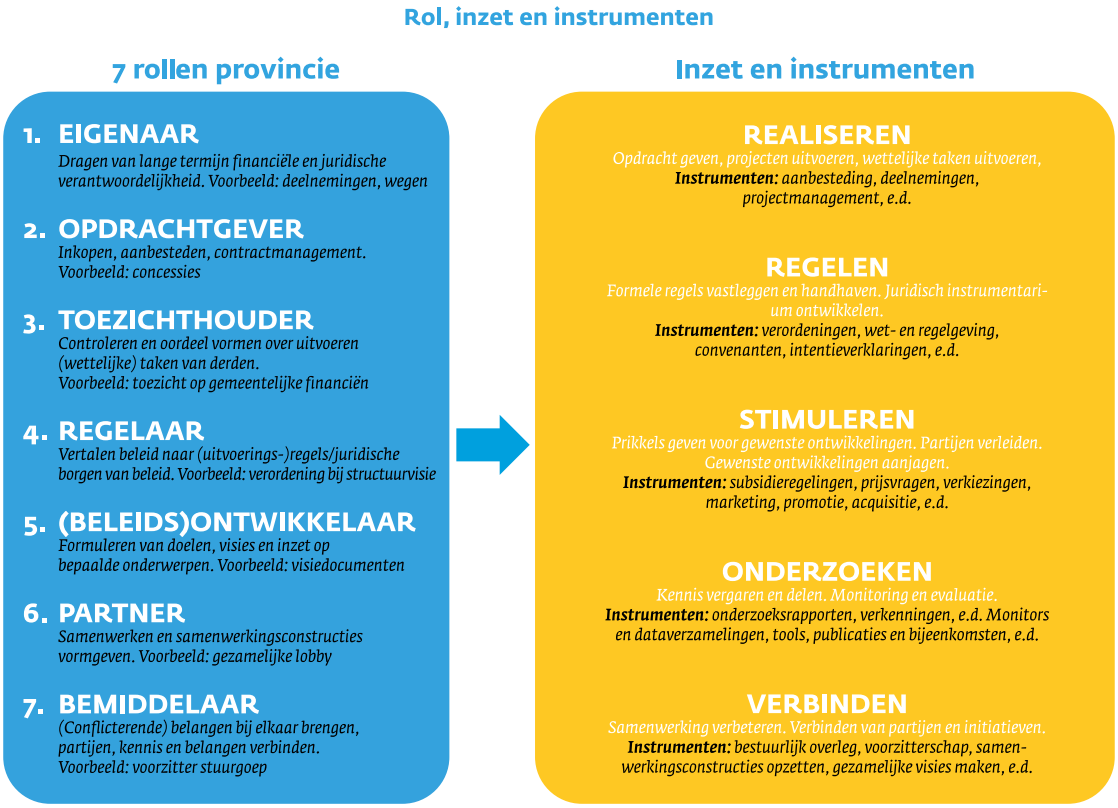

Vooral door te realiseren, regelen, stimuleren, onderzoeken en verbinden en kan de provincie meerwaarde bieden in de transitie. Om bij te dragen aan de systeemverandering gaat de provincie bijvoorbeeld als partner gezamenlijk met andere partijen lobbyen voor een verandering in wet- en regelgeving. Ook stimuleert de provincie in de rol van opdrachtgever bedrijven door het aanbieden van een programma om producten op een circulaire manier te ontwerpen. De provincie heeft ook een rol als eigenaar en opdrachtgever voor het realiseren en onderhouden van de provinciale infrastructuur (wegen en kunstwerken) en als inkoper voor de eigen bedrijfsvoering. De provincie oefent via deze rollen direct invloed uit op de markt door circulaire producten en toepassingen te vragen en eisen.

3 DE NOORD-HOLLANDSE DOELEN

Er worden al veel stappen gezet om de transitie naar een circulaire economie te versnellen, maar de economie is nog lang niet circulair. Er zijn verschillende barrières (knelpunten) die een verandering naar een nieuw systeem in de weg staan. Om te bepalen op welke manier de provincie de meest effectieve bijdrage kan leveren, zijn de knelpunten die de transitie in de weg staan in kaart gebracht. Uitgangspunt is dat het wegnemen van deze barrières bijdraagt aan het versnellingsproces en het bereiken van de ambitie op de lange termijn.

3.1 Barrières in de transitie naar een circulaire economie

Bedrijven vormen de kern van de economie en zijn daarmee de sleutel in de transitie naar een circulaire economie. Voor een versnelling van de transitie wordt op dit moment echter nog onvoldoende circulair ondernomen. In Noord-Holland zien we een groot aantal koplopers die inspirerende en succesvolle voorbeelden zijn van circulair ondernemen. In deze fase van de transitie is het echter nodig om een grotere groep van bedrijven mee te nemen. Dat dit niet vanzelfsprekend is en niet vanzelf gaat heeft verschillende oorzaken.

Gebrek aan urgentie

Een van de redenen dat veel bedrijven nog niet circulair ondernemen is dat zij de urgentie nog niet voelen. Primaire grondstoffen zijn nu goedkoop en gemakkelijk verkrijgbaar. Op de lange termijn worden veel van die primaire grondstoffen steeds schaarser en kostbaarder, maar de consequenties van de grondstoffen-schaarste zijn nu nog niet of onvoldoende zicht- en voelbaar.

Onvoldoende prikkels

Circulaire economie is geen verplichting in wet- en regelgeving. Daarnaast is lineair produceren vaak nog goedkoper, waardoor circulaire producten moeilijker kunnen concurreren met lineaire producten. Circulaire materialen en producten moeten zich daarnaast vaak eerst nog in de praktijk bewijzen en zijn ze nog niet gecertificeerd. Bedrijven geven ook aan dat er nog een te beperkte marktvraag is voor circulaire producten. Negatieve percepties over tweedehands en gerecyclede materialen staan het gebruik van circulaire producten in de weg. Hierdoor is het lastiger om de businesscase van een circulair product sluitend te maken. Investeerders schatten circulaire projecten vaak ook als risicovol in, waardoor het lastiger is om financiering te krijgen. Opschaling van innovaties en initiatieven is daarom een uitdaging.

Veel belemmeringen

Huidige wet- en regelgeving is ontworpen voor de lineaire economie. Hierdoor wordt de circulaire economie (onbedoeld) belemmerd. Bepaalde regelgeving remt zo soms het hergebruiken van afvalstromen als nieuwe grondstoffen. Verder maken bijvoorbeeld normeringen voor bouwmaterialen in het bouwbesluit het lastig voor bedrijven om circulaire bouwmaterialen te gebruiken. Daarnaast vraagt het organiseren van samenwerking in ketens veel tijd en geld. Bedrijven staan al voor veel uitdagingen, bijvoorbeeld door de stikstofcrisis, waardoor hier minder prioriteit aan wordt gegeven.

Onvoldoende kennis

Het ontbreekt aan kennis en inzichten over de kansen die circulair ondernemen biedt. Circulaire economie is een relatief onbekend begrip en voor veel bedrijven is het niet duidelijk wat het toepassen van circulaire principes kan opleveren, hoe ze dat kunnen doen en waar kennis kan worden verkregen. Naast bedrijven geldt dit ook voor medeoverheden die de transitie kunnen aanjagen en ondersteunen. Gemeenten hebben soms onvoldoende zicht op de opgave, hun rol en handelingsperspectief om een bijdrage te leveren aan de transitie.

3.2 Doelenboom: strategische en operationele doelen

Om de ambitie voor 2030 en 2050 te bereiken, heeft de provincie strategische doelen en operationele doelen opgesteld. Samen vormen zij de Noord-Hollandse doelenboom. Deze Noord-Hollandse doelenboom geeft aan waarnaar de provincie streeft tot 2025. Het laat zien wat de provincie in de periode 2021-2025 wil bereiken met de uitvoering van de Actieagenda. Door in te zetten op deze doelen draagt de provincie bij aan het wegnemen van de barrières die de transitie naar een circulaire economie in de weg staan. De provincie richt zich op twee inhoudelijke sporen: ‘circulair ondernemerschap en innovatie’ en ‘grondstoffen’. Daarnaast draagt de provincie vanuit de eigen organisatie bij door circulaire inkoop en aanbesteding en circulaire aanleg, beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur.

Doelenboom 2021-2025

Missie

In 2050 is Noord-Holland 100% circulair en in 2030 is de provincie halverwege

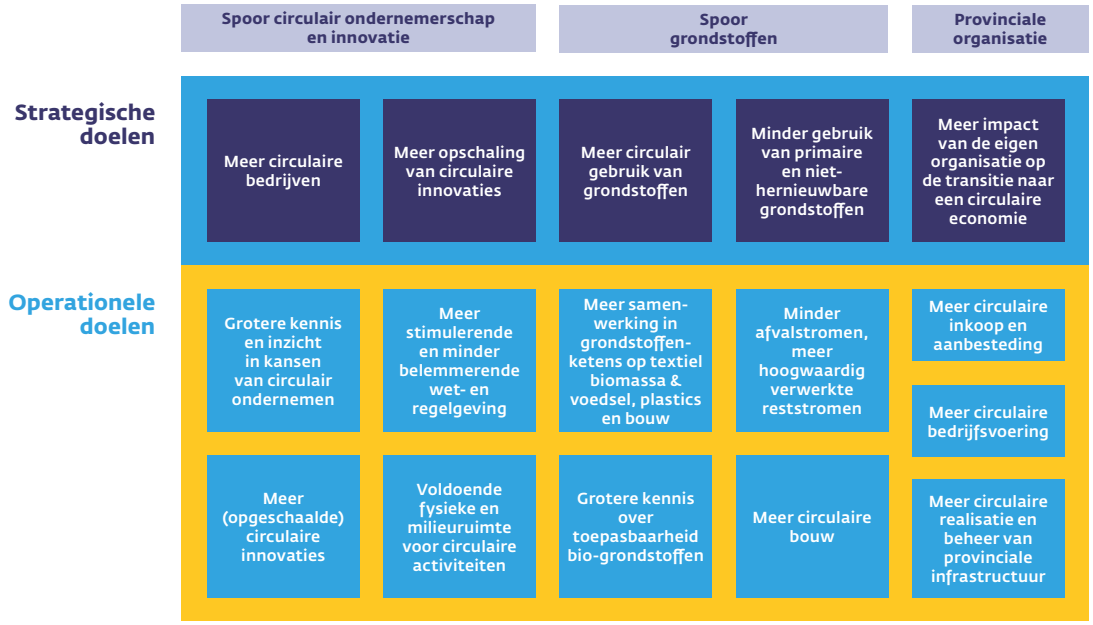

Op dit moment wordt er door het Rijk gewerkt aan het nader concretiseren van de doelen van 2030 en 2050. Daarnaast worden er aanvullende beleidsdoelen voor circulaire economie geformuleerd. Voor een concretisering van de doelstellingen sluit de provincie aan bij de ontwikkelingen van het Rijk. Bij de tussenevaluatie van de Actieagenda (zie hoofdstuk 7) wordt de concretisering van de doelstelling van de Noord-Hollandse doelenboom meegenomen.

3.2.1 Strategische en operationele doelen spoor circulair ondernemerschap en innovatie

Met de volgende operationele doelen beoogt de provincie bij te dragen aan het ontstaan van meer circulaire bedrijven en meer (opschaling van) circulaire innovaties:

Grotere kennis en inzicht in kansen van circulair ondernemen

De provincie gaat aan de slag om kennis en inzicht in circulair ondernemen bij bedrijven te vergroten. Er wordt ingezet op het vergroten van kennis over de kansen, mogelijkheden en praktische toepassing van circulaire bedrijfs- en productieprocessen. De provincie richt zich op MKB dat de ambitie heeft om aan de slag te gaan, maar nog niet weet hoe. Bedrijven worden ondersteund bij het vinden van de weg en het maken van een eerste stap naar circulair ondernemen.

Meer (opgeschaalde) circulaire innovaties

De provincie stimuleert de ontwikkeling van circulaire innovaties en de mogelijkheden om innovaties op te schalen. Circulair ondernemen vraagt om innovaties; het moet anders dan in het lineaire systeem. Hiervoor zijn alternatieven nodig: nieuwe technologieën, productontwerp en verdienmodellen die de bestaande kunnen vervangen. Veel kennisinstellingen en bedrijven zijn al volop bezig met het ontwikkelen van circulaire innovaties. De uitdaging is om tot opschaling van deze innovaties te komen zodat ze breed toegepast kunnen gaan worden.

Voldoende fysieke en milieu-ruimte voor circulaire activiteiten

De provincie borgt dat er voldoende fysieke en milieu-ruimte voor circulaire activiteiten in Noord-Holland is. Het beschikbaar hebben van ruimte is een belangrijke randvoorwaarde voor elke activiteit, ook voor circulaire activiteiten. De ruimte in Noord-Holland is echter schaars en er zijn meerdere opgaves waarvoor ook ruimte nodig is. De ruimtelijke randvoorwaarden moeten op orde zijn om circulaire bedrijven te kunnen vestigen en eventuele groei mogelijk te maken. Circulaire economie heeft naast fysieke ruimte ook milieuruimte voor mogelijke bijkomende hinder nodig. De provincie richt zich op het inzichtelijk maken van de ruimtelijke behoefte en het onderzoeken van de benodigde randvoorwaarden om circulaire economie de noodzakelijk ruimte te kunnen bieden. Er is specifiek aandacht voor de strategische plekken die in de Omgevingsvisie zijn geïdentificeerd: het Noordzeekanaalgebied (NZKG) en Boekelermeer. Ook worden de kansen die in de Noord-Hollandse zeehavens zijn voor circulaire economie verkend.

Meer stimulerende en minder belemmerende wet- en regelgeving

De provincie draagt bij aan meer stimulerende en het wegnemen van belemmeringen in wet- en regelgeving. In samenwerking met andere partijen zet de provincie hier primair op in door middel van lobby.

3.2.2 Strategische en operationele doelen spoor grondstoffen

Met de volgende operationele doelen beoogt de provincie het circulair gebruik van grondstoffen te vergroten en het gebruik van niet-hernieuwbare grondstoffen te verminderen:

Meer samenwerking in grondstoffenketens op textiel, biomassa & voedsel, plastics en bouw

De provincie zet in op het bij elkaar brengen en verbinden van partijen om grondstofketens te sluiten. In een circulaire economie is ketensamenwerking van groot belang: wat afval is voor het ene bedrijf, kan een grondstof zijn voor een ander. Daarnaast is samenwerking nodig om circulaire producten te ontwikkelen en circulaire processen in te richten. Hierbij gaat het zowel om samenwerking in ketens als tussen ketens, omdat de meeste producten uit meerdere soorten materialen bestaan. De provincie focust op vier grondstofstromen: bouw, textiel, plastics en biomassa & voedsel. Op deze grondstofstromen ontstaan veel regionale initiatieven waarmee impact gerealiseerd kan worden. De grondstofstromen sluiten aan bij de transitieagenda's van het Rijk.

Minder afvalstromen en hoogwaardig verwerkte reststromen

De provincie zet in op het verminderen van afvalstromen en het meer hoogwaardig benutten van reststromen. Een circulaire economie is idealiter een economie zonder afval. In de huidige economie is nog veel afval en worden reststromen wel gebruikt, maar meestal laagwaardig. De provincie zet in op het vergroten van kennis over afvalstromen en het verkennen van de sturingsmogelijkheden om deze stromen te verminderen en hoogwaardiger te verwerken. De provincie heeft daarnaast specifieke aandacht voor het voorkomen en verminderen van voedselverspilling.

Grotere kennis over toepasbaarheid van bio-grondstoffen

De provincie zet in op kennisontwikkeling over de toepasbaarheid van bio-grondstoffen. Dit betreft zowel het gebruik als de productie van bio-grondstoffen. Het vergroten van de kennis over het gebruik stimuleert een grotere productie. Dit moet ook leiden tot een afname van de vraag naar lineaire alternatieven. De lokale productie van duurzame bio-grondstoffen is nodig voor de ontwikkeling van nieuwe materialen en producten en de toepassing op grotere schaal. Lokale productie draagt ook bij aan het verlagen van de CO_2-uitstoot door beperking van transport. Kennis is nodig om te komen tot toepassing op grotere schaal.

Meer circulaire bouw

De provincie zet zich in om circulair bouwen te stimuleren. In de provincie Noord-Holland ligt een grote bouwopgave voor woningen in de komende decennia. Naast woningen wordt ook volop maatschappelijk en bedrijfsvastgoed gebouwd.
De gebouwde omgeving is een grootverbruiker van primaire grondstoffen. Een groot deel van het bouw- en sloopafval wordt al hergebruikt, maar vaak op een laagwaardige manier. Door de bouw in de richting van meer hoogwaardige circulaire oplossingen te bewegen, kan het gebruik van (primaire) grondstoffen worden verminderd.

3.2.3 Strategische en operationele doelen van de eigen organisatie

Vanuit onze rol als eigenaar en opdrachtgever kan de provincie een grote bijdrage leveren aan het versnellen van de transitie. Door circulair in te kopen en aan te besteden, de eigen bedrijfsvoering circulair te maken en in te zetten op circulaire realisatie, beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur, wil de provincie de impact op de transitie vergroten. Met de volgende operationele doelen zet de provincie in op het vergroten van de impact:

Meer circulaire inkoop en aanbesteding

De provincie activeert de markt door haar eigen inkopen en aanbestedingen. Door circulaire producten of circulair gebruik van grondstoffen als voorwaarde te stellen, worden bedrijven uitgedaagd om met circulaire toepassingen en oplossingen te komen. De marktvraag naar circulaire producten en processen wordt hierdoor vergroot. Bedrijven kunnen zich, door deze vergrote vraag, sneller ontwikkelen en hierdoor worden circulaire oplossing rendabel gemaakt.

Meer circulaire bedrijfsvoering

De provincie stimuleert de transitie naar een circulaire economie door het goede voorbeeld te geven. Door te kiezen voor circulaire producten en toepassingen laat de provincie zien dat zij gelooft in het belang en het nut van de keuze voor circulaire alternatieven. Door onder andere medeoverheden, bedrijven en kennisinstellingen hierover te informeren, draagt de provincie ook bij aan het vergroten van de kennis over het gebruik van circulaire producten en toepassingen.

Meer circulaire realisatie en beheer van provinciale infrastructuur

De provincie draagt bij aan de transitie door het circulair maken en beheren van de eigen provinciale infrastructuur. De provincie wil vooroplopen in het behalen van de gestelde doelen en hierin een voorbeeldrol vervullen. De provincie past hiervoor de R-ladder met circulaire strategieën toe. Om de circulaire ambitie tijdig te realiseren wordt gewerkt aan innovaties en deelt de provincie haar kennis en ervaring met andere overheden.

Operationele doelen: transitie volop in beweging

Om de doelen te behalen, voert de provincie de komende jaren verschillende acties uit. Deze afbeelding laat alle operationele doelen zien met een voorbeeld van één van de acties (cursief) die de provincie gaat uitvoeren of al uitvoert.

Sporen

- ○ Ondernemerschap en innovatie
- □ Grondstoffen
- △ Eigen organisatie

Operationeel doel

↓

○ Grotere kennis en inzicht in kansen van circulair ondernemen

Training voor bedrijven die circulair willen worden

↑

Actie

□ Meer samenwerking in grondstoffenketens op textiel, biomassa & voedsel, plastics en bouw

Challenges voor vermindering voedselverspilling

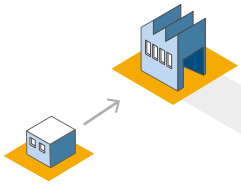

○ Meer (opgeschaalde) circulaire innovaties

Matchen jonge innovatieve bedrijven aan gevestigde MKB met circulaire ambities

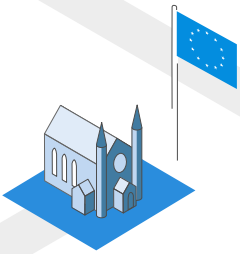

□ Grotere kennis over toepasbaarheid bio-grondstoffen

Onderzoek naar kansen productie biogrondstoffen in Noord-Holland

Provincie Noord-Holland

○ Meer stimulerende en minder belemmerende wet- en regelgeving

Opstellen en uitvoeren lobbystrategie

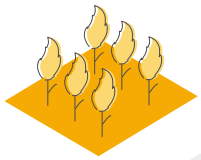

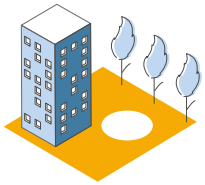

□ Meer circulaire bouw

Circulaire bouwambassadeur aan de slag

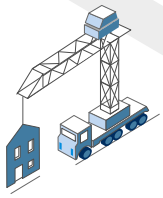

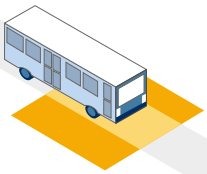

○ Voldoende fysieke en milieuruimte voor circulaire activiteiten

Onderzoek naar ruimtegebruik en kansen voor circulaire economie

□ Minder afvalstromen en hoogwaardig verwerkte reststromen

Onderzoek naar vermindering afvalstromen in Noord-Holland

△ Meer circulaire inkoop en aanbesteding

Samen inkopen met partners Metropoolregio Amsterdam

△ Meer circulaire bedrijfsvoering

Provincie deelnemer Too good to go

△ Meer circulaire realisatie en beheer van provinciale infrastructuur

Circulaire renovatie provinciale Cruquiusbrug

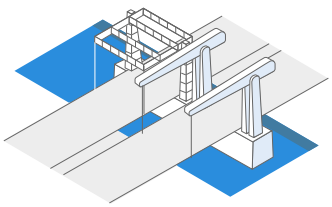

4 ACTIES CIRCULAIR NOORD-HOLLAND 2021-2025

Alexander-Rotterdam Centraal Intercity
Den Haag Centraal Sprinter
Rotterdam Centraal Intercity
Intercity, stopt vanaf Woerden
Den Haag Centraal Intercity
Rotterdam Centraal Intercity
Intercity

Om uitvoering te geven aan de doelen voert de provincie verschillende acties uit. Dit betreft directe acties gericht op het bereiken van de operationele doelen (paragraaf 4.1. en 4.2.). Daarnaast zijn het acties gericht op samenwerking, regionale aanpak, lobby en communicatie (paragraaf 4.3), acties die voortvloeien uit de raakvlakken met andere provinciale beleidsopgaven en programma's (hoofdstuk 5) en tot slot de acties vanuit de eigen provinciale organisatie (hoofdstuk 6).

De acties gefinancierd uit de reserve circulaire economie zijn gekoppeld aan de twee sporen: 1.) circulair ondernemerschap en innovatie en 2.) grondstoffen. Per operationeel doel is weergeven welke acties worden uitgevoerd en welke partners betrokken worden bij de uitvoering van de acties. In bijlage II worden de acties uitvoering omschreven. Hier staan ook de verwachte activiteiten en beleidsresultaat omschreven.

4.1 Acties spoor circulair ondernemerschap en innovatie

Operationeel doel: grotere kennis en inzicht in kansen van circulair ondernemen

In de rol van opdrachtgever, partner en bemiddelaar richt de provincie zich op het vergroten van de kennis en het ondersteunen van het MKB en bedrijven bij het verzilveren van kansen van de circulaire economie.

Wat gaat de provincie doen?

1.1 De provincie stelt een circulaire ambassadeur aan die voor bedrijven een aanspreekpunt en gesprekspartner zal zijn als zij (meer) circulair willen ondernemen en die aan de slag gaat met het signaleren van kansen, bedrijven kennis en informatie geeft, inspireert en partijen actief bij elkaar brengt om samenwerkingen tot stand te brengen.

1.2 De provincie biedt in samenwerking met andere partijen met een sterk netwerk van bedrijven Circulaire Business Design Tracks (CIRCO-tracks) aan, een driedaagse training waarin bedrijven een strategie ontwikkelen om over te gaan naar een circulaire bedrijfsvoering.

1.3 De provincie vormt, versterkt en verbindt circulaire netwerken en platforms in Noord-Holland om kennis over circulair ondernemen bij het MKB te vergroten en samenwerking tussen bedrijven, kennisinstellingen, regionale partijen en medeoverheden te stimuleren.

Met wie?

Startups, scale-ups, MKB, grote bedrijven, regionale en lokale ondernemersverenigingen, brancheorganisaties, circulaire netwerken, provinciale MKB-innovatieprogramma's en gemeenten.

Operationeel doel: meer (opgeschaalde) circulaire innovaties

In de rol van opdrachtgever, beleidsontwikkelaar, partner en bemiddelaar draagt de provincie bij aan het opschalen van circulaire innovaties.

Wat gaat de provincie doen?

1.4 De provincie ondersteunt een programma gericht op het faciliteren van matchmaking tussen startups en scale-ups die circulaire innovaties hebben ontwikkeld en grote MKB-bedrijven die op zoek zijn naar circulaire oplossingen.

1.5 De provincie onderzoekt de mogelijkheid om fieldlabs in Noord-Holland in te zetten als instrument om tot opschaling van circulaire innovaties te komen.

1.6 De provincie onderzoekt de effecten van de transitie naar een circulaire economie op de Noord-Hollandse arbeidsmarkt en de specifieke vaardigheden die in de toekomst nodig zijn voor circulaire banen.

Met wie?

Rijk, Metropoolregio Amsterdam (MRA), gemeenten, startups, scale-ups, MKB en fieldlabs.

Operationeel doel: voldoende fysieke en milieu-ruimte voor circulaire activiteiten

In de rol van opdrachtgever en beleidsontwikkelaar zet de provincie in op het creëren van ruimtelijke randvoorwaarden om circulair ondernemen mogelijk te maken. Er worden ook acties in samenwerking met andere programma's, zoals het programma Noordzeekanaalgebied (NZKG) uitgevoerd (zie hoofdstuk 5).

Wat gaat de provincie doen?

1.7 De provincie ondersteunt en werkt samen met het Platform Noordzeekanaalgebied bij het onderzoek naar de ruimtelijke randvoorwaarden die nodig zijn voor het vestigingsbeleid in het NZKG om tot een regionale strategie voor de vestiging van onder andere circulaire bedrijven te komen.

1.8 De provincie voert een ruimtelijke verkenning circulaire werklocaties uit, waarin ook de ruimtelijke mogelijkheden voor grondstoffenhubs wordt meegenomen. Dit om meer inzicht te krijgen in de gevolgen van de transitie naar een circulaire economie op het ruimtegebruik in Noord-Holland en de kansen die er zijn, waarbij specifiek wordt gekeken naar de kansen in de Noord-Hollandse zeehavens en Boekelermeer.

Met wie?

MRA, gemeenten, Noord-Hollandse zeehavens, Platform Noordzeekanaalgebied en andere provincies.

4.2 Acties spoor grondstoffen

Operationeel doel: meer samenwerking in grondstoffenketens op textiel, biomassa & voedsel, plastics en bouw

In de rol van opdrachtgever, partner en bemiddelaar verbindt de provincie partijen rondom de vier prioritaire grondstoffen met als doel om samenwerking en coalitievorming te stimuleren.

Wat gaat de provincie doen?

2.1 De provincie stelt een aanjager aan die bedrijven verbindt en actief de samenwerking tussen bedrijven organiseert. De inzet is gericht op het vormen van coalities in bestaande en nieuwe productieketens op de vier prioritaire grondstofstromen. De ketenaanjager en de circulaire ambassadeur werken nauw met elkaar samen.

2.2 De provincie ontwikkelt een subsidieregeling om de uitvoering van projecten te stimuleren waarin meerdere bedrijven samenwerken op regionale of bovenregionale schaal om circulaire grondstof- of productieketens te vormen.

Met wie?

MRA, MKB, grote bedrijven, grondstoffenplatforms, gemeenten en kennisinstellingen.

Operationeel doel: minder afvalstromen en hoogwaardige verwerkte reststromen

De provincie richt zich op het vergroten van kennis over afvalstromen in Noord-Holland en het verkent de mogelijkheid om samenwerking met afvalverwerkers te organiseren.

Wat gaat de provincie doen?

2.3 De provincie onderzoekt de knelpunten in het verminderen van afvalstromen om daarmee mogelijkheden voor sturing en het organiseren van samenwerkingen met relevante partijen in Noord-Holland vorm te geven.

2.4 De provincie organiseert challenges in samenwerking met partijen uit de voedselketen om de verspilling van voedsel te verminderen.

Met wie?

Planbureau voor de Leefomgeving, omgevingsdiensten, gemeenten, agro-foodsector en het regionaal samenwerkingsverband Voedsel Verbindt.

Operationeel doel: grotere kennis over toepasbaarheid van bio-grondstoffen

In de rol van beleidsontwikkelaar en partner ontwikkelt de provincie kennis over de kansen van bio-grondstoffen in Noord-Holland.

Wat gaat de provincie doen?

2.5 De provincie onderzoekt de (ruimtelijke) mogelijkheden voor de productie en toepassing van bio-grondstoffen in Noord-Holland om daarmee de kansen voor bio-grondstoffen inzichtelijk te maken en samenwerking met partners op te zetten.

Met wie?

Kennisinstellingen, bedrijven, gemeenten, initiatiefnemers rondom bio-grondstoffen, regionaal samenwerkingsverband Voedsel Verbindt en de agro-foodsector.

Operationeel doel: meer circulaire bouw

In de rol van opdrachtgever, beleidsontwikkelaar, partner en bemiddelaar stimuleert de provincie circulaire bouw en verbindt het partijen in de bouwsector.

Wat gaat de provincie doen?

2.6 De provincie geeft een aanvullende opdracht aan de reeds aangestelde bouwambassadeur voor de versnelling van de woningbouwopgave in Noord-Holland om gemeenten te stimuleren aan de slag te gaan met circulaire bouw en om ondersteuning te bieden bij het uitvoeren van circulaire bouwprojecten.

2.7 De provincie neemt deel aan de Citydeal Circulaire Bouw, een publiek-private samenwerking geïnitieerd door het Rijk, om kennis te ontwikkelen en te delen over circulaire bouw in een netwerk waarin overheden en de bouwsector zijn vertegenwoordigd.

2.8 De provincie geeft als kernpartner opdracht aan C-creators voor de uitvoering van een circulair bouwprogramma in de MRA om circulaire bouwprojecten in de MRA op te schalen.

2.9 De provincie ontwikkelt in samenwerking met partners handboeken om uitvoerende partijen praktische handvatten te geven om aan de slag te aan met circulair bouwen.

Met wie?

Rijk, MRA, Noord-Hollandse bouwambassadeur, Servicepunt Duurzame Energie Noord-Holland, gemeenten, projectontwikkelaars, woningcorporaties en C-creators.

4.3 Acties gericht op samenwerking, regionale aanpak, lobby en communicatie

Naast de acties die bijdragen aan de doelstellingen van de twee sporen zetten we verschillende andere instrumenten in om bij te dragen aan een versnelling van de transitie. Hier komen ook acties uit voort.

4.3.1 Samenwerking Europa, Rijk, IPO en Metropoolregio Amsterdam

De provincie opereert in de transitie in samenwerking en afstemming met onder andere de EU, het Rijk, het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de MRA. Al deze overheden en samenwerkingsverbanden hebben dezelfde ambitie voor 2030 en 2050. Als provincie sluiten we aan bij de acties, de kennis en het netwerk van de andere partijen. Waar mogelijk trekt de provincie samen met andere overheden op in de uitvoering van acties om op die manier te zorgen voor een optimale bijdrage aan de transitie. De provincie zet daarnaast actief in op het delen van kennis, zowel internationaal als in Europees verband.

EU

In 2019 heeft de Europese Commissie de Green Deal gepresenteerd. Dit is de Europese routekaart om de economie te verduurzamen en bevat onder meer maatregelen om grondstoffen efficiënter te gaan gebruiken. In maart 2020 is vervolgens het nieuwe Actieplan Circulaire Economie gelanceerd, waarin onder meer plannen zijn vastgesteld om duurzame producten de norm te maken. Deze Europese routekaart en het Actieplan werken door naar de transitie in Noord-Holland.
De provincie zet in op het signaleren van Europese subsidiemogelijkheden en eventuele beleidsbeïnvloeding om de circulaire economie in Noord-Holland te versnellen, bijvoorbeeld door belemmeringen in Europese wet- en regelgeving te agenderen door bedrijven mee te nemen naar Brussel en in gesprek te gaan met de Europese Commissie. Hiervan kan het bedrijfsleven in Noord-Holland profiteren. Als provincie dragen wij ook actief bij aan de Europese inzet vanuit de MRA. De MRA is in 2020 lid geworden van het Europese netwerk ACR+: een netwerk van steden en regio's met als gezamenlijk doel om duurzaam grondstofgebruik te promoten en de transitie naar een circulaire economie te versnellen. De provincie zet zich in door kennis uit te wisselen in dit Europese netwerk. Daarnaast zet de provincie ook via de North Sea Commission in op het agenderen van het belang van circulaire economie, specifiek gericht op de thematiek van de kustregio's. Deze commissie is onderdeel van het netwerk van maritieme regio's: Conference of Peripheral Maritime Regions of Europe (CPMR). Ook verkent de provincie de mogelijkheid om deel te nemen aan Europese projecten. Op deze manier kan de provincie bijdragen aan het ontwikkelen en delen van kennis in Europees verband.

Rijk

Het Rijk heeft in 2020 het Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2020-2023 vastgesteld en richt zich via de transitieagenda's op de volgende vijf sectoren: biomassa en voedsel, kunststoffen, maakindustrie, bouw en consumptiegoederen. De inzet van het Rijk voor de regio richt zich op het verbinden van regio's door kennis te delen, samenwerking te bevorderen en verbinding te leggen tussen de nationale inzet en de regionale praktijk. De provincie sluit zich aan bij het Rijk, onder andere door samen te werken me het Versnellingshuis Nederland Circulair! en door aan te sluiten bij de Citydeal Circulair Bouwen.

IPO

Via het IPO werken de provincies samen op het gebied van circulaire economie. De provincie draagt bij aan kennisdeling en gezamenlijke beleidsontwikkeling voor vergunningverlening, toezicht en handhaving. Het onderwerp komt terug in twee bestuurlijke commissies en werkgroepen: Regionale Economie en Milieu en Toezicht en Handhaving (VTH).

MRA

De MRA heeft in 2020 het Programma Circulaire Economie 2020-2025 vastgesteld en voor 2021-2022 een Uitvoeringsagenda Circulaire Economie. De provincie zit in verschillende werkgroepen die aansluiten bij de doelen van de Actieagenda. In samenwerking met de MRA wordt onder andere een dashboard ontwikkeld om de voortang in de transitie naar een circulaire economie te monitoren. De provincie is daarnaast voorzitter van het MRA-platform 'belemmeringen in wet- en regelgeving' (zie hoofdstuk 5). In MRA verband wordt eveneens gezamenlijk opgetrokken richting EU. De MRA heeft ook een stimulerende rol in het aanjagen van circulaire inkoop (zie hoofdstuk 6).

De EU en het Rijk hebben naast het stimuleren van de transitie ook een belangrijke rol als regelgever. Via lobby zullen de EU en het Rijk eveneens worden benaderd om belemmeringen in wet- en regelgeving weg te nemen en te pleiten voor meer stimulerende regelgeving (zie paragraaf 4.3.3 lobby).

4.3.2 Regionale aanpak

De provincie zet in op het versterken van de samenwerking met gemeenten en hun regionale samenwerkingsverbanden om de gestelde doelen te behalen. Op regionale schaal ontstaan veel circulaire initiatieven van bedrijven, maatschappelijke organisaties en inwoners. Gemeenten en regio's kunnen een grote rol spelen in het versnellen van de transitie door in de uitvoering van hun taken circulaire principes toe te passen en circulair in te kopen. Dit kan bijvoorbeeld op het gebied van huishoudelijk afval, grond-, weg- en waterbouw (GWW), woningbouw en openbare ruimte. In Noord-Holland-Zuid zijn de gemeenten al betrokken bij de versnelling van de circulaire economie via de MRA. In Noord-Holland-Noord zijn de diverse regio's afzonderlijk van elkaar in meerdere of mindere mate actief.

Om de samenwerking te versterken kiest de provincie in de rol van partner ook voor een regionale aanpak voor heel Noord-Holland bestaande uit:

- *Organiseren van bestuurlijke en ambtelijke dialoogtafels*
  In 2021 organiseert de provincie in regionaal verband bestuurlijke en ambtelijke dialoogtafels om met de regio's in gesprek te gaan over het belang van de rol van gemeenten in de transitie naar een circulaire economie, de ambities van gemeenten en regio's en de behoefte aan ondersteuning.
- *Opstellen uitvoeringsregeling regionale circulaire strategieën*
  Indien op basis van informatie uit de dialoogtafels blijkt dat hier behoefte aan is, stelt de provincie een uitvoeringsregeling op om regio's te ondersteunen bij het maken van regionale circulaire strategieën en actieplannen en de uitvoering daarvan, bijvoorbeeld in de vorm van het co-financieren van een regionale aanjager.
- *Opzetten kennisprogramma voor Noord-Hollandse gemeenten*
  Eveneens op basis van de informatie uit de dialoogtafels zet de provincie in op het vergroten van de kennis over de circulaire economie door het opzetten van een kennisprogramma voor gemeentes en regio's. In dit programma worden gemeentes en regio's ondersteund met kennis en handelingsperspectieven om aan de slag te gaan met circulaire economie. Een van de platforms dat hiervoor kan worden ingezet is het Servicepunt Duurzame Energie (zie hoofdstuk 5).

In de eerder beschreven acties zal daar waar relevant met gemeenten en regio's worden samengewerkt. Daarnaast zijn er contacten met gemeenten over bijvoorbeeld het stimuleren van circulair bouwen via de woonakkoorden (zie hoofdstuk 5).

4.3.3 Lobby

Om de lange termijn systeemverandering te bewerkstelligen is stimulerende wet- en regelgeving nodig. Vanuit de rol van partner zet de provincie daarom lobby in om tot een verandering in wet- en regelgeving te komen. In 2021 wordt daarvoor een lobby-agenda opgesteld waarin de standpunten en de acties die de provincie gaat ondernemen nader worden uitgewerkt. De provincie werkt samen met regionale partners, gemeenten, waterschappen, MRA, IPO en bestaande coalities om deze lobbypunten bij het Rijk en in Europa te agenderen. De lobby-agenda zal in ieder geval de volgende punten bevatten:

- *Een verschuiving van belasting op arbeid naar primaire grondstoffen*
  De verschuiving van belasting op arbeid naar grondstoffengebruik creëert een impuls om zuiniger om te gaan met het gebruik van (schaarse) grondstoffen. Daarnaast kan het repareren en onderhouden van producten een grote bijdrage leveren aan het verminderen van gebruik van grondstoffen. Hiervoor is veel arbeidsintensief werk nodig. Door deze belastingverschuiving wordt arbeid goedkoper, waardoor het aantrekkelijker wordt om producten te repareren of assembleren. Zo worden ook meer circulaire businessmodellen haalbaar.
- *Verplicht stellen van een minimumnorm voor het gebruik van recyclaten*
  Door het verplicht stellen van een bepaald percentage recyclaat in nieuwe producten, bijvoorbeeld voor plastics en textiel, ontstaan er grotere marktkansen voor hergebruik van grondstoffen.
- *Aanscherpen van wet- en regelgeving op gebied van circulaire bouw*
  Aanscherping in wet- en regelgeving, zoals het vastleggen van criteria voor circulair bouwen en toevoegen van regelgeving aan het bouwbesluit, is nodig om circulair bouwen te stimuleren.

Naast de noodzaak van stimulerende wet- en regelgeving, lopen bedrijven tegen belemmeringen van bestaande wet- en regelgeving aan. Hierdoor komen circulaire initiatieven en innovaties soms niet of onvoldoende van de grond. De provincie signaleert dergelijke belemmeringen via verschillende routes. Hiervoor wordt onder andere met de MRA samengewerkt in het MRA-platform ‘belemmeringen in wet- en regelgeving’. Verder signaleren de omgevingsdiensten ook knelpunten (zie hoofdstuk 5) en komen knelpunten aan bod tijdens de CIRCO-tracks of bedrijfsbezoeken. Om ervoor te zorgen dat Noord-Hollandse bedrijven niet worden afgeremd in de transitie naar een circulaire economie agendeert de provincie deze onderwerpen bij het Rijk en Europa.

4.3.4 Communicatie

Communicatie is een belangrijk instrument om de transitie naar een circulaire economie te versnellen. Om de transitie te versnellen en circulaire initiatieven op te schalen is samenwerking cruciaal. Door samen te werken met bedrijven, medeoverheden en maatschappelijke organisaties kunnen we impact maken. Daarom is het belangrijk dat (regionale) partijen de provincie weten te vinden en te weten wat de provincie voor anderen kan beteken. Daarvoor is het nodig dat de provincie haar eigen circulaire verhaal - wat de provincie doet, waarom en hoe - duidelijk uitdraagt. Zo weten partijen waarvoor ze terecht kunnen bij de provincie en kunnen er mogelijke samenwerkingen ontstaan. De provincie zorgt dat de boodschap – samenwerken naar een circulair Noord-Holland – bij partners bekend is.

Om de transitie te versnellen is het nodig om zoveel mogelijk bedrijven te betrekken. De provincie laat zien welke kansen en mogelijkheden circulair ondernemen biedt. Door circulaire koplopers en andere circulaire initiatieven een podium te bieden, stimuleert en inspireert de provincie bedrijven om zelf stappen te maken. De provincie wil MKB’ers en bedrijven bereiken die de ambitie hebben om met de transitie aan de slag te gaan, maar nog niet weten hoe. In de communicatie richt de provincie zich vooral op het MKB en bedrijven, omdat hier de grootste impact mee gemaakt kan worden. De provincie laat zien welke kansen circulair ondernemen biedt en op welke manier de instrumenten, zoals GO!-NH en de CIRCO-tracks, van de provincie hierin kunnen ondersteunen. De circulaire ambassadeur speelt een rol bij het informeren van bedrijven over de mogelijkheden die de provincie biedt. Om de Noord-Hollandse bedrijven te bereiken, zet de provincie in op samenwerking met brancheverenigingen, lokale en regionale ondernemersverenigingen. In de communicatie haken we daarom ook aan bij deze bestaande netwerken en platforms, zoals Amsterdam Smart City.

Inwoners van Noord-Holland spelen ook een belangrijke rol in de transitie. Inwoners kunnen als consument kiezen voor circulaire voorzieningen, producten en diensten en daarmee de transitie versnellen. Het vergroten van de bewustwording over het belang van de transitie is daarom nodig. Om organisaties die bijdragen aan de bewustwording en gedragsverandering van inwoners uit Noord-Holland te ondersteunen, heeft de provincie de Uitvoeringsregeling Kleinschalige Activiteiten Circulaire Economie Noord-Holland. Stichtingen en verenigingen kunnen een subsidie ontvangen voor het organiseren van activiteiten gericht op de bewustwording over het belang van een circulaire economie. Ook worden inwoners van Noord-Holland via de kanalen van de provincie (onder andere website, social media, nieuws- en persberichten) geïnformeerd over de transitie naar een circulaire economie, de betekenis daarvan en de stappen die de provincie hierin onderneemt.

In 2021 wordt een communicatiestrategie opgesteld waarin dit nader wordt uitgewerkt.

5 INZET, SAMENHANG EN RAAKVLAKKEN ANDERE PROVINCIALE OPGAVEN

De opgave van de transitie naar een circulaire economie raakt aan veel andere opgaves waar de provincie voor staat. Daarnaast worden vanuit de andere beleidsdossiers, programma's en opgaves ook instrumenten ingezet die bijdragen aan de versnelling van de transitie naar een circulaire economie. De raakvlakken en samenhang met andere beleidsdossiers en programma's worden in dit hoofdstuk omschreven. Tijdens de uitvoering van de Actieagenda blijft de provincie inzetten op ontdekken van gezamenlijke kansen in strategie en uitvoering voor de verschillende opgaves. Uitgangspunt is dat de circulaire ambitie waar mogelijk wordt meegenomen in de andere beleidsdossiers, programma's en instrumenten, zoals subsidieregelingen of deelnemingen.

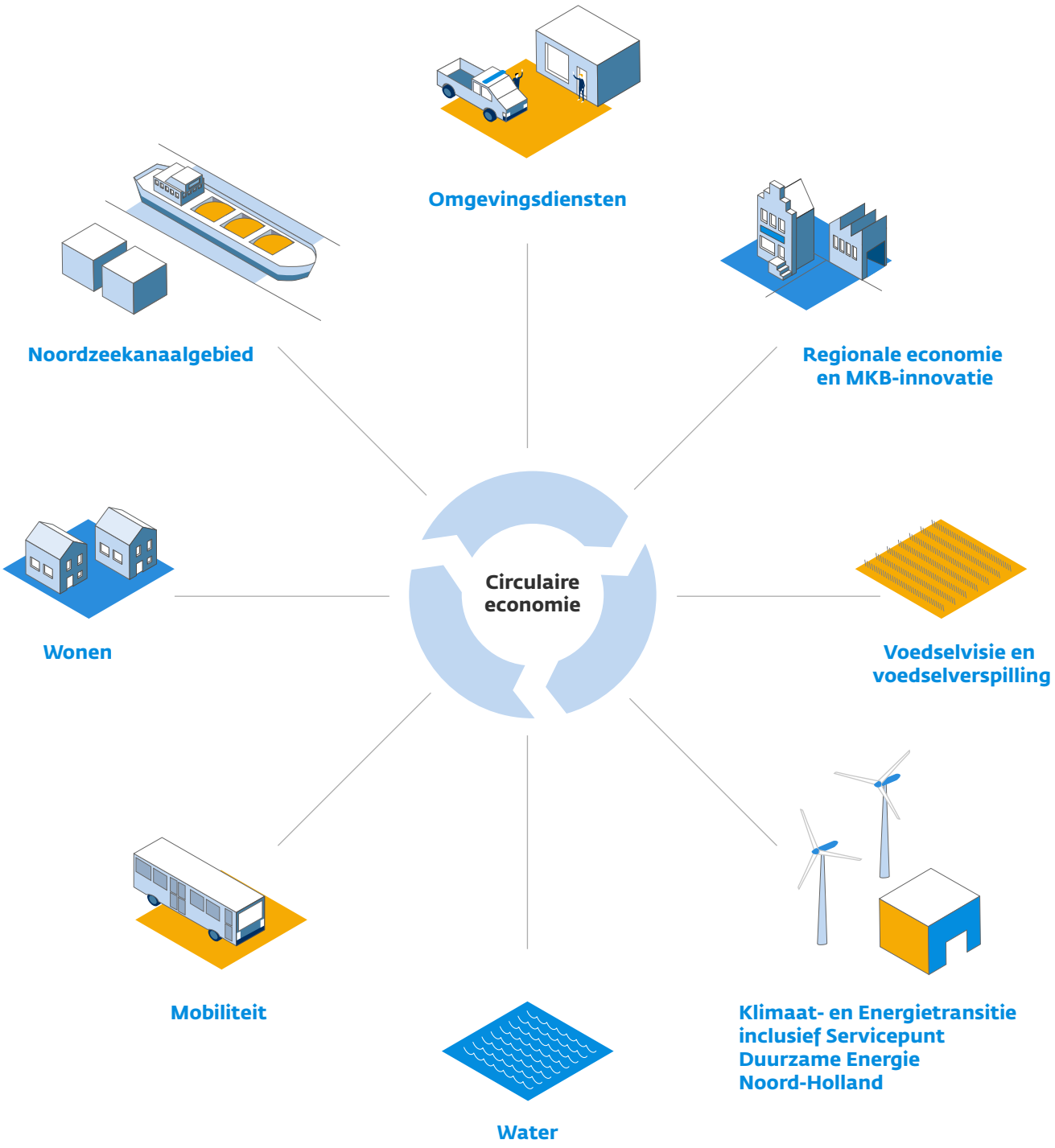

Omgevingsdiensten
De Omgevingsdiensten (OD's) zijn een belangrijke partner voor de provincie om de ambitie van een 100% circulaire economie in 2050 te bereiken. De OD's hebben door de uitvoering van hun taken concreet zicht op en kennis van de ontwikkelingen bij bedrijven en bedrijfsprocessen, waaronder kansen voor de toepassing van circulaire productieprocessen en/of circulaire producten. Het merendeel van deze bedrijven valt niet onder het bevoegd gezag van de provincie. Om OD's hierin een rol te geven is samenwerken met gemeenten binnen de OD's dan nodig.

De vier OD's die werkzaam zijn binnen Noord-Holland (Flevoland/Gooi en Vecht, Noord-Holland Noord, Noordzeekanaalgebied en IJmond) hebben met de provincie een samenwerkingsagenda voor 2019-2021 gesloten. In deze agenda is afgesproken dat er een proactieve informatie-uitwisseling plaatsvindt over circulaire economie. Hierin is ook afgesproken dat de doelstelling van de OD's is om vanuit hun kennis en kunde van afvalwetgeving, procedures en de uitvoeringspraktijk bij bedrijven van meerwaarde te zijn om de transitie naar een circulaire economie te versnellen. De provincie is trekker van de afspraken. In de praktijk voert de provincie dit uit in de vorm van de volgende twee overleggen:

- Organisatie en voorzitterschap van het periodieke overleg van de vier OD's en de provincie Noord-Holland, waarin de proactieve informatie-uitwisseling centraal staat. Onderwerpen zijn onder meer het delen van informatie over pilots en onderzoeken die worden uitgevoerd door de OD's, het betrekken van ondernemers gericht op een versnelling van de transitie en een groei van het aantal bedrijven dat circulair onderneemt.
- Deelname (en momenteel voorzitterschap) van het MRA-platform 'belemmeringen in wet- en regelgeving'. In deze periodieke bijeenkomsten komen de vier OD's bijeen met andere partijen waaronder de provincie, MRA-partners en Haven van Amsterdam om belemmeringen in wet- en regelgeving voor circulaire initiatieven te delen. Naast het oplossen van problemen voor bedrijven die een melding doen via het digitale loket, draagt het platform bij aan de bewustwording bij bedrijven over welke belemmeringen wel en niet door regelgeving worden veroorzaakt en levert het input op voor de lobbyagenda.

De acties om de transitie te versnellen vanuit het opdrachtgeverschap aan de OD's zijn als volgt:

- De provincie maakt met de Noord-Hollandse OD's afspraken over het stimuleren van circulaire economie via de uitvoeringsovereenkomsten die jaarlijks worden vastgesteld.
- De provincie overlegt met de andere opdrachtgevers van de OD's om deze aanvulling op bestaande werkzaamheden ook op te nemen.
- De ambitie van de provincie is om na afloop van de huidige samenwerkingsagenda de actieve en intensieve samenwerking met de OD's voort te zetten.

Noordzeekanaalgebied (NZKG)
Het NZKG is een belangrijke locatie voor circulaire bedrijven in Noord-Holland. In de Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 is het ontwikkelprincipe opgenomen dat op strategische locaties ruimte wordt gereserveerd voor opslag en verwerking van reststromen. Dit gaat om fysieke ruimte voor (grootschalige) activiteiten én om milieuruimte voor de bijkomende hinder. Voor de gewenste versnelling van de transitie worden in het NZKG (grootschalige) kansen gezien. In de Omgevingsvisie is opgenomen dat gemeenten primair verantwoordelijk zijn voor de ruimtelijke sturing via omgevingsplannen, maar dat de provincie stuurt op regionale afstemming. De Omgevingsverordening NH 2020 bevat de bepalingen om de fysieke ruimte en milieugebruiksruimte voor onder meer circulaire activiteiten en bedrijven in het NZKG te waarborgen. In 2020 is besloten dat het NZKG een zogeheten NOVI (Nationale Omgevingsvisie) gebied wordt. Dit betekent dat integraal afwegingen worden gemaakt door Rijk en regio over de inrichting en bestemming van het gebied. Aanleiding is de ruimtelijke druk op het gebied door het aantal wensen en opgaven om hier te realiseren. Circulaire economie zal hier als een van de relevante en urgente ruimtelijke functies worden ingebracht.

De strategie voor het NZKG om de circulaire economie te versnellen is:

- Opstellen van vestigingsbeleid voor het NZKG dat eveneens input zal zijn voor de aanpak als NOVI-gebied. De provincie zal de ruimtelijke randvoorwaarden die nodig zijn voor het vestigingsbeleid onderzoeken om tot een regionale strategie voor de vestiging van onder andere circulaire bedrijven in het NZKG te komen (actie 1.7).
- De reeds bestaande circulaire bedrijvenclusters in het gebied zo robuust mogelijk maken. Hiertoe zullen de clusters in beeld worden gebracht. Op basis hiervan kan gericht en in samenwerking met partners het gesprek worden gestart om in overleg te bepalen hoe de clusters kunnen worden versterkt.
- De circulaire bedrijven in het NZKG versterken en bedrijven verleiden de stap te maken van een lineaire naar een circulaire bedrijfsvoering en productie. Hiervoor zijn de bestaande provinciale instrumenten zoals de CIRCO-tracks, de MIT-regeling, PIM, het Innovatiefonds en Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland beschikbaar.

Regionale economie en MKB-innovatie

Het economische beleid van de provincie richt zich op het versterken van welvaart en welzijn, waarbij duurzaamheid een van de richtinggevende principes is. In 2021 stelt de provincie een nieuwe economische uitvoeringsagenda op. De transitie naar een circulaire economie wordt hierin meegenomen. De provincie zet verschillende instrumenten in om de transitie naar een duurzame, circulaire regionale economie aan te jagen en de ontwikkeling van circulaire innovaties te stimuleren.

MKB-innovatie instrumenten

Om innovatieve MKB'ers te ondersteunen bij de ontwikkeling van circulaire innovaties biedt de provincie verschillende instrumenten aan. In de periode 2020-2023 worden het versnellingsprogramma GO! -NH en het investeringsgereed programma PIM voortgezet. Deze blijven zich mede richten op MKB'ers die werken aan circulaire innovaties. Naast deze programma's is financiering beschikbaar voor circulaire innovaties via het Innovatiefonds Noord-Holland en het Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland (PDENH). Met de MKB-innovatiestimulering Regio en Topsectoren (MIT-regeling) versterkt de provincie subsidies voor haalbaarheidsprojecten en research & development samenwerkingsprojecten. Vanaf 2021 zal de MIT-regeling zich specifiek gaan richten op de thema's van het missie-gedreven innovatiebeleid van het Rijk, waarvan circulaire economie een van de missies is.

Kansen voor West

Via het programma Kansen voor West is financiering beschikbaar voor circulaire innovaties en projecten. Dit is een samenwerkingsverband van de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Flevoland en de steden Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht. Het programma wordt voor een groot deel gefinancierd door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). In de periode 2021-2027 start een nieuw programma. Circulaire economie is een van de beleidsdoelstellingen. Het programma richt zich met name op het bevorderen van sociale innovatie, demonstratie- of pilotprojecten om onder meer de overgang naar een circulaire economie te ondersteunen.

Digitalisering en de maakindustrie

Digitalisering heeft gevolgen voor de manier waarop we produceren en consumeren. Het leidt tot nieuwe en efficiëntere manieren van produceren, businessmodellen en productieketens. Dit biedt kansen voor de transitie naar een circulaire economie. De Smart Industry Hub Noordwest, een samenwerking tussen de provincies Noord-Holland, Utrecht en Flevoland, zet in op het toepassen van digitale oplossingen in de maakindustrie onder meer voor de circulaire economie. De focus ligt mede op circulaire materiaalontwikkeling en het testen van digitale oplossingen in fieldlabs, bijvoorbeeld door het digitaliseren van hergebruik van grondstoffen. De Smart

Industry Hub Noordwest is een mogelijke voorloper van de European Digital Innovation Hub (EDIH). Op nationaal en Europees niveau wordt momenteel gewerkt aan het voorbereiden van regionale samenwerkingsverbanden die de technologische kennis en experimenteerfaciliteiten bieden om de digitale transformatie van de industrie en de overheid te ondersteunen.

Arbeidsmarkt en onderwijs
De transitie naar een circulaire economie zal ook gevolgen hebben voor de arbeidsmarkt. Aan de ene kant zullen er banen verdwijnen, aan de andere kant ontstaan er ook kansen doordat er veel handen nodig zijn voor bijvoorbeeld reparatie van producten. In 2021 wordt in samenwerking met de provincie Flevoland, MRA, House of Skills, bedrijven en de onderwijssector een Human Capital Agenda voor de klimaatopgave vastgesteld. Circulaire economie wordt hierin meegenomen. In 2021 wordt daarnaast de provinciale visie op arbeidsmarkt en onderwijs geactualiseerd. Deze visie zal weer aansluiten op de economische uitvoeringsagenda waarin circulaire economie een thema is. Aansluitend bij de provinciale visie voor arbeidsmarkt en onderwijs voert de provincie een onderzoek uit naar de effecten van de circulaire economie op de arbeidsmarkt in Noord-Holland (actie 1.6).

Werklocaties
De provincie Noord-Holland stimuleert met subsidie-instrumenten de toekomstbestendigheid van bedrijventerreinen en winkelgebieden. In 2020 hebben GS de Herstructurering en intelligent ruimtegebruik bedrijventerreinen Noord-Holland-regelingen, de HIRB+, vastgesteld. Het betreft drie regelingen: (1) HIRB+ voor fysieke herstructurering van bedrijventerreinen en havens, (2) HIRB+ Ondersteuning Toekomstbestendige Werklocaties voor procesmaatregelen en (3) HIRB+ uitvoeringsregeling toekomst-bestendige winkelgebieden voor procesondersteuning voor. Deze regelingen kunnen ingezet worden voor circulaire economie.

Voedselvisie en voedselverspilling
De provincie stelt een Voedselvisie 2020-2030 op. Aanleiding hiervoor is de toenemende druk op het milieu, bodem, omgeving, volksgezondheid en het verdienmodel van de agrarische sector. Dit vanwege de huidige wijze van voedselproductie, distributie, verwerking en consumptie. Het streven is een beter evenwicht tussen de ecologische, economische, ruimtelijke en sociale belangen te realiseren. De Voedselvisie 2020-2030 beschrijft hoe deze transitie in samenwerking met anderen kan worden gestimuleerd en ondersteund. Kringlooplandbouw is een van de manieren om te komen tot duurzame, waaronder circulaire, productie. Hier raken de voedseltransitie en de transitie naar een circulaire economie elkaar.

Voor de uitvoering van de Voedselvisie 2020-2030 en de Actieagenda wordt de komende jaren actief samengewerkt om gezamenlijke kansen te benutten. De eiwittransitie – ombuiging van het consumptiepatroon van dierlijke eiwitten naar meer plantaardige eiwitten – behoort tot de voedseltransitie en komt daarom in de Voedselvisie aan bod. Raakvlakken tussen de transities die primair bij circulaire economie horen, zijn het vorkomen en tegengaan van voedselverspilling en het hergebruiken van grondstoffen uit rioolwater ten behoeve van onder andere de landbouw (struviet).

Bij het voorkomen en tegengaan van voedselverspilling heeft de provincie een beperkte rol richting de consument. Hiervoor is het nationale programma ‘Samen tegen voedselverspilling’ met diverse op de consumentgerichte acties leidend. Bij het

voorkomen en tegengaan van voedselverspilling in de keten participeert de provincie in projecten zoals de Koplopers groep Horeca in Amsterdam en Haarlem, initieert de provincie challenges met andere partners (zie actie 2.5) en biedt het programma's als GO!-NH en CIRCO-tracks aan.

Samenwerking is nodig om te komen tot een voedseltransitie. De provincie werkt daarom samen met het regionaal voedselnetwerk Voedsel Verbindt en is actief in de werkgroep 'Circulaire Voedseleconomie'. Dit netwerk vormt een samenwerking tussen circa vijfentwintig regionale partners waaronder medeoverheden, bedrijven en onderwijsinstellingen.

Binnen de eigen organisatie maakt de provincie gebruik van de app TooGoodToGo, waarmee verspilling van het bedrijfsrestaurant wordt beperkt en heeft de provincie begin oktober 2020 de 'Green Deal Catering Overheidslocaties, Voedsel uit de Korte Keten' gesloten met het Rijk en andere provincies. Deze Green Deal beoogt de inkoop en consumptie van duurzame lokale voedselproducten te vergroten, CO2 te reduceren, meer plantaardige eiwitten op het menu te zetten van het eigen bedrijfsrestaurant en voedselverspilling tegen te gaan.

Klimaat en energietransitie

In 2020 is het Actieprogramma Klimaat 2020-2023 vastgesteld. In dit actieprogramma staan de acties die de provincie uitvoert om bij te dragen aan het Klimaatakkoord. Het Klimaatakkoord focust op de reductie van de CO2-uitstoot. Het circulair gebruiken van grondstoffen levert hier indirect een grote bijdrage aan. Het Actieprogramma Klimaat focust op verschillende thema's, waaronder de gebouwde omgeving, mobiliteit en industrie. Onder het thema industrie staat dat afvalstromen die op grote schaal vrijkomen in de MRA nu nog vaak worden verbrand (voor de productie van warmte en elektriciteit), terwijl deze in de toekomst kunnen dienen als grondstof voor nieuwe productieprocessen, energiebron (biobased transportbrandstof) of als groene warmte voor woningen en bedrijven. Het NZKG wordt genoemd als aantrekkelijk gebied voor biobased-activiteiten. Dit sluit aan bij het doel vanuit circulaire economie om ervoor te zorgen dat er voldoende fysieke en milieuruimte voor circulaire activiteiten is.
De transitie naar een circulaire economie en de energietransitie raken elkaar op drie punten:

- Grondstoffen delven en gebruiken leidt tot CO2-uitstoot;
- Voor de transitie naar een fossielvrije energieproductie zijn veel grondstoffen nodig, bijvoorbeeld voor de productie van zonnepanelen en windmolens;
- CO2 is een restroom die kan worden hergebruikt.

Onderdeel van het Actieprogramma Klimaat 2020-2023 is de energietransitie, dat zich richt op de regionale energiestrategieën, zonne- en windenergie, waterstof, warmtetransitie en energie-infrastructuur. Dit hangt samen op de volgende punten samen met circulaire economie:

- *Regionale Energie Strategie (RES) inclusief zonne- en windbeleid*
  In de RES-en wordt uitgewerkt waar de komende tien jaar duurzame energiebronnen worden ingezet (met name zonne- en windparken) op het grondgebied van de provincie. Het wind- en zonnebeleid wordt hierop aangepast. Zonnepanelen en windmolens hebben een levensduur tussen de 15-30 jaar. Als ze worden verwijderd of afgebroken ontstaat een reststroom die hergebruikt zou moeten worden, met name de kritische grondstoffen. Op dit moment is er nog geen regelgeving om ervoor te zorgen dat hiervan optimaal gebruik wordt gemaakt. Gezien de omvang van deze te verwachten reststroom en de beschikbaarheid van de hiervoor benodigde grondstoffen zal via de aanpassing van het wind- en zonnebeleid worden verkend hoe dit kan worden gestimuleerd of gereguleerd. Dit draagt bij aan het strategische doel 'minder gebruik van primaire, niet-hernieuwbare grondstoffen'.
- *Energie-infrastructuur inclusief waterstof*
  Voor de transitie van fossiele naar hernieuwbare energie zal de energie-infrastructuur moeten worden aangepast. Het elektriciteitsnetwerk moet verzwaard worden en nieuwe vormen van energieopwekking, -opslag en –transport, zoals van biogas en waterstof, moeten mogelijk worden gemaakt. Daarbij kan hergebruiken van CO2 worden gestimuleerd door de opwekker te verbinden met de gebruiker, bijvoorbeeld in de glastuinbouw. Deze slimme koppeling voor hergebruik van CO2 wordt meegenomen in de uitwerking van de aanpassingen aan de energie-infrastructuur. Dit draagt bij aan meer circulair gebruik van reststromen.
- *Warmtetransitie*
  Er wordt ingezet op het verminderen van het energieverbruik in de gebouwde omgeving. Dit gebeurt onder andere door in te zetten op verduurzaming van de gebouwde omgeving. Het ontwikkelen van biobased materiaal voor isolatie wordt meegenomen in de actie ontwikkelen alternatieve bio-grondstoffen. Daarnaast gaat het om het verduurzamen van het energieverbruik dat overblijft door over te schakelen op duurzame alternatieven, zoals warmtepompen of groen gas. Deze transitie draagt bij aan minder gebruik van primaire niet-hernieuwbare (fossiele) grondstoffen.

Wonen
In 2019 is de Woonagenda 2020-2025 vastgesteld. De belangrijkste ambitie is zorgen voor voldoende betaalbare en duurzame woningen voor alle doelgroepen in de provincie Noord-Holland. Een instrument dat hiervoor wordt ingezet is het afsluiten van regionale woonakkoorden door de provincie met de regio's en de gemeenten. In deze akkoorden worden maatwerkafspraken met regio's en gemeenten gemaakt over woningbouw, programmering en fasering van woningbouwplannen.

In de Woonagenda staat ook het actiepunt om circulair bouwen te stimuleren, voor zover dit de realisatie van sociale huurwoningen en goedkope koopwoningen niet belemmert. Uitgangspunt is dat hierover afspraken worden gemaakt in de woonakkoorden. Er wordt ingezet op het opdoen van ervaringen en voeren van gesprekken met relevante partners om klimaatneutrale en circulaire bouw(projecten) te laten initiëren. Waar het gaat om kleinschalige, buiten-stedelijke woningbouwplannen in het landelijk gebied in Noord-Holland-Noord is het de rol van de provincie om voor de regionale programmering te beoordelen in hoeverre klimaatneutraal en circulair gebouwd wordt en of het landschappelijk goed ingepast wordt. In de Omgevingsverordening 2020 is bepaald dat opname in de regionale programmering voorwaardelijk is voor nieuwe stedelijke ontwikkelingen. Ter ondersteuning van alle partners in de woonakkoorden zal in het uitwerkingsproces door stichting C-Creators, waarvan de provincie ketenpartner is, kennis en expertise over circulair bouwen worden ingebracht.

Servicepunt Duurzame Energie Noord-Holland
In het coalitieakkoord 2019-2023 is opgenomen dat de inzet van het Servicepunt Duurzame Energie met het thema circulaire economie wordt verbreed en dat wordt gezorgd dat deze kennis ook beschikbaar komt voor burgerinitiatieven. Het Servicepunt Duurzame Energie is in 2020 opnieuw aanbesteed. De focus van het servicepunt ligt op de energietransitie in de bestaande gebouwde omgeving. De gemeenten staan centraal in de dienstverlening van het servicepunt en hun behoefte aan ondersteuning wordt regelmatig gepeild. Via het servicepunt kunnen gemeenten ook worden geïnformeerd over circulaire economie. Dit betreft zowel de praktische toepassing van circulaire mogelijkheden als de bijdrage die dit kan leveren aan het behalen van de CO_2-doelstelling. Dit kan worden gerealiseerd door het koppelen van circulaire thema's aan de bijeenkomsten die het servicepunt organiseert in het kader van de energietransitie. Andere instrumenten die het servicepunt kan inzetten zijn het geven van één op één adviezen aan gemeenten, het opstellen van handleidingen en het informeren via een nieuwsbrief.

Het doel van de inzet voor circulaire economie via het Servicepunt Duurzame Energie is om de bewustwording van gemeenten over de kansen en mogelijkheden van circulair bouwen en circulaire gebiedsontwikkeling te vergroten én de bijdrage die dit kan leveren aan de CO2-doelstelling.

Mobiliteit
De provincie is opdrachtgever van het regionale en stedelijke openbaar vervoer in de gemeenten buiten de Vervoerregio Amsterdam. Hiervoor verleent de provincie concessies aan vervoerbedrijven en verstrekt zij subsidie voor de exploitatie van het openbaar (bus)vervoer. Daarnaast werkt de provincie samen met wegbeheerders en vervoerders aan het verbeteren van de regionale bereikbaarheid door het verbeteren van het wegverkeer, vervoer over water en regionale fietsverbindingen. Naast deze taken is de provincie wegbeheerder van de provinciale infrastructuur en van daaruit opdrachtgever voor aanleg, beheer en onderhoud van de provinciale wegen en kunstwerken. Deze rol staat centraal in het volgende hoofdstuk 6.

Concrete aanknopingspunten voor het versnellen van de transitie naar een circulaire economie vanuit de taken buiten de rol van wegbeheerder zijn:

- *Concessieverlening openbaar vervoer*
  Noord-Holland is concessieverlener voor het openbaar vervoer in drie regio's. Bij de aanbesteding van de laatste concessie (Gooi en Vechtstreek, 2019/2020) zijn inschrijvers beoordeeld op circulariteit in hun bedrijfsvoering. Onderdeel hiervan is het verplicht overdragen van de bussen na afloop van de concessie aan de opvolgende vervoerder. Daarnaast heeft de vervoerder afspraken gemaakt met de leveranciers over terugname aan het einde van de technische levensduur voor hergebruik van de bussen of materialen. Andere circulaire onderdelen van de concessie zijn het recyclen van banden en het gebruik van modulaire chauffeursverblijven die na afloop van de concessie elders kunnen worden gebruikt.
- *Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP)*
  In 2020 wordt voor alle regio's in Nederland een regionaal mobiliteitsprogramma (RMN) uitgewerkt als onderdeel van het Klimaatakkoord. De provincies Noord-Holland en Flevoland stellen met de gemeente Amsterdam, de Vervoerregio Amsterdam en het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat een gezamenlijk programma op. Het RMP bestaat uit een gezamenlijk ambitieniveau en doelstelling voor Noord-Holland en Flevoland op ten aanzien van CO2-reductie en een samenhangend pakket aan maatregelen. Een mogelijke maatregel die de provincie ondersteunt is deelmobiliteit. Deelmobiliteit is het gebruiken van vervoermiddelen (buiten het openbaar vervoer) zonder deze zelf aan te schaffen. Het past daarmee in de circulaire benadering. Hierbij kiezen consumenten voor een collectieve oplossing in plaats van individueel bezit dat leidt tot minder grondstofgebruik (refuse op de R-ladder).
- *Duurzaam transport met biomassa*
  In Noord-Holland wordt door bedrijven gewerkt aan meer duurzaam transport door gebruik van biomassa. Door de inzet van lokale, niet-fossiele reststromen ontstaat een lokale keten die bijdraagt aan verlaagde uitstoot van onder meer CO2.

Om de transitie naar een circulaire economie te versnellen gaat de provincie de circulaire aanbesteding van de eerstvolgende concessieverlening optimaliseren. Deze procedure start in 2025 in de regio Haarlem-IJmond.

Water
Uit afvalwater kunnen in een rioolwaterzuiveringsinstallatie (rwzi) veel waardevolle grondstoffen teruggewonnen worden, zoals fosfaten voor de bemesting in de landbouw of cellulose voor versterking van asfalt. De waterschappen zijn bezig hierin stappen te zetten en nemen zo hun verantwoordelijkheid in de realisatie van een circulaire economie. De provincie ondersteunt het zoveel mogelijk circulair maken van de afvalwaterketen onder meer omdat het de waterkwaliteit ten goede komt en de mogelijkheden tot hergebruik van het rwzi-effluent vergroot. Er is een link met de EU-verordening inzake minimumeisen voor hergebruik van water. Deze verordening is in 2020 gepubliceerd en zal in 2023 in werking treden. De provincies worden mogelijk bevoegd gezag voor de vergunningverlening. De verordening heeft onder meer als doelstelling het bevorderen van hergebruik van (gezuiverd) stedelijk afvalwater voor agrarische toepassingen (circulaire economie). Daarnaast zet het in op de harmonisatie van eisen met het oog op de interne markt voor de afzet van producten die geteeld zijn met hergebruikt water. De provincie subsidieert in de planperiode ook integrale projecten van derden die waterkwaliteitsdoelen koppelen aan andere beleidsdoelen, waaronder voor circulaire economie.

6 AMBITIES EN ACTIES EIGEN ORGANISATIE

De provincie levert ook een bijdrage aan het versnellen van de transitie door circulair in te kopen en aan te besteden en door in te zetten op de circulaire realisatie, beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur. In dit hoofdstuk staan de ambities en acties vanuit circulaire infrastructuur en circulaire inkoop omschreven.

6.1 Ambities en acties circulaire infrastructuur

De provincie draagt zelf bij aan de transitie door het circulair maken van de provinciale infrastructuur. Dit is onderdeel van het Programma Duurzame Infrastructuur. Het programma richt zich naast circulaire economie ook op het bijdragen aan het Actieprogramma Klimaat, de energietransitie en het versterken van de biodiversiteit. De provincie wil vooroplopen in het behalen van deze doelen en een voorbeeldrol vervullen. Voor de uitvoering van het Programma Duurzame Infrastructuur is structureel budget vrijgemaakt voor de jaren 2021- 2023.

Voorkomen van inzet van schaarse grondstoffen en energie

De transitie naar een circulaire economie begint bij het voorkomen van inzet van schaarse grondstoffen en energie als dat niet voldoende nut heeft. Voorkomen betekent het aanleggen van minder infrastructuur, minder (ver)bouwen en uitstel van onderhoud als dat veilig en efficiënt is. Voor de provinciale infrastructuur is dit uitgewerkt in de nota 'Duurzaam beter – op weg naar een klimaatvriendelijke infraketen'. Dit principe wordt toegepast bij de keuzes die worden gemaakt bij aanleg en beheer van de eigen infrastructuur. Dat betekent dat een oplossing achtereenvolgens wordt gezocht door:

1 Mobiliteit te voorkomen door afstemming van ruimtelijke ontwikkelingen en anders organiseren, zoals thuiswerken;
2 Andere manieren van vervoer te stimuleren, de elektrische fiets of het openbaar vervoer in plaats van de auto;
3 Bestaande infrastructuur beter te benutten door verkeersmanagement en langer te benutten (verlengen van de levensduur);
4 Circulair ontwerpen en (ver)bouwen van infrastructuur.

In stap vier wordt pas toegekomen aan het (ver)bouwen van de bestaande infrastructuur en is het maximaliseren van het gebruik van energie en grondstoffen aan de orde.

Circulair ontwerpen van infrastructuur

De circulaire ontwerpprincipes zijn gericht op het minimaliseren van grondstofverbruik en energieverbruik, zowel bij aanleg als het gebruik van de infrastructuur. Deze principes zijn toegepast bij het vervangen van de bestaande Cruquiusbrug in de Haarlemmermeer:

- Om in de toekomst hergebruik van constructiedelen mogelijk te maken is een nieuwe standaard ontwikkeld voor het Industrieel, Flexibel en Demontabel (IFD) bouwen van de brug;
- De standaardisering draagt bij aan het optimaliseren van beheer en onderhoud van de nieuwe brug;
- De materialen die vrijkomen bij demontage van de oude brug worden zo veel mogelijk hoogwaardig hergebruikt.

Deze werkwijze zal ook worden toegepast bij volgende bruggen die worden vervangen, zoals de Stolperbasculebrug.
De principes worden daarnaast uitgebreid voor de vervanging van twee vaste bruggen in de N240 nabij Medemblik. Bij andere infrastructuurprojecten wordt de nadruk op andere aspecten van de principes van circulair ontwerpen gelegd. Voor de asfaltverharding wordt ingezet op levensduurverlenging, toename van het hergebruik van asfalt en beperking van het energiegebruik. De provincie doet ook mee aan Asfaltimpuls, het programma waarin de sector weg- en waterbouw een impuls geeft aan de ontwikkeling van duurzamer en circulair asfalt.

De provinciale infrastructuur is ook een bron van materialen die geschikt zijn voor hoogwaardig hergebruik. Veel informatie over de materialen is al beschikbaar voor het beheer van de infrastructuur. Dit wordt aangevuld met informatie die nodig is om hoogwaardig hergebruik te stimuleren. Zo ontstaat een volledig inzicht over het type materialen en het moment waarop de materialen beschikbaar komen voor hergebruik. Hierbij wordt rekening gehouden met de ontwikkeling van een nationale standaard die toekomstige uitwisseling van informatie over de beschikbaarheid van materialen mogelijk maakt. Zo geeft de provincie zelfstandig invulling aan het doel van het materialenpaspoort om hoogwaardig hergebruik van de materialen uit de eigen infrastructuur te stimuleren.

Innovatie en ontwikkeling

Om de circulaire ambities op tijd te realiseren zijn innovaties onmisbaar. De ontwikkeling naar circulaire infrastructuur is daarom opgenomen in de innovatieagenda. De toepassing van geschikte innovaties in de praktijk wordt gestimuleerd.
Zo wordt onderzoek gedaan naar nieuwe beheermodellen zoals de 'circulaire weg as a Service'. Met de TU Delft wordt onder meer onderzoek gedaan naar levensduur verlengende innovaties en een regio-gerichte marktplaats voor hergebruik van bouwmaterialen in Noord-Holland. De MRA voert een onderzoek uit naar deze zogenoemde 'bouwhubs'.

Kennis delen

Voor de ontwikkeling van circulaire infrastructuur deelt de provincie kennis en ervaring met andere provincies, Rijkswaterstaat, hoogheemraadschappen, gemeenten en samenwerkingsverbanden. In samenwerking met BouwCirculair worden kleinere gemeenten actief ondersteund met kennis om de uitvoering van circulaire infrastructuur te stimuleren.

Daarnaast neemt de provincie deel aan verschillende landelijke initiatieven die streven naar circulariteit in de GWW-sector: Platform CB'23 Circulair Bouwen 2023, Asfaltimpuls, Betonakkoord en Ketensamenwerking Hout.

Monitoring en evaluatie
Voor monitoring en evaluatie van de effectiviteit van de ingezette maatregelen zijn parameters nodig om circulariteit te meten. Het Platform CB'23 (Circulair Bouwen 2023) heeft daarvoor de leidraad 'Meten van circulariteit' voor circulaire infrastructuur ontwikkeld. Dit platform verbindt partijen in de GWW en de woning- en utiliteitsbouw en streeft naar nationale afspraken over circulair bouwen vóór 2023. De provincie past deze leidraad toe.

De methode sluit aan bij instrumenten als de milieugerichte levenscyclusanalyse (LCA). Dit instrument berekent de invloed van een product of activiteit op het milieu. In LCA wordt de hele levenscyclus van een product of activiteit bekeken. Van de winning van grondstoffen via productie en (her)gebruik tot en met afvalverwerking. De uitkomst van een LCA-studie is een milieuprofiel: een scorelijst met milieueffecten. Naast de indicatoren is ook een rapportage over het adaptief vermogen onderdeel van de methode. Adaptief vermogen is de mate waarin een bouwwerk of product kan voldoen aan veranderende behoeften. Door middel van het toepassen van bovenstaande leidraad kan de provincie de behaalde resultaten laten zien. Dit wordt meegenomen in het nog op te stellen monitoring- en evaluatieplan (zie hoofdstuk 6).

6.2 Ambities en acties circulaire inkoop en aanbesteding

De provincie streeft naar meer impact van de eigen organisatie op de transitie naar een circulaire economie. De provincie heeft zelf een belangrijke voortrekkersrol en voorbeeldfunctie. Een middel om daar invulling aan te geven zijn de eigen inkopen en inzet op een circulaire bedrijfsvoering. De provincie koopt jaarlijks voor ongeveer € 350 miljoen[1)] in. Door die inkopen te verduurzamen heeft de organisatie direct invloed op de transitie naar een circulaire economie en levert zij een bijdrage aan de klimaatdoelstellingen.

De provincie trekt op gebied van circulaire inkoop nauw op met de andere overheden binnen de MRA. Met het ondertekenen van de intentieovereenkomst binnen de MRA in juni 2018 heeft de provincie afgesproken dat er in 2022 voor 10%, in 2025 voor 25% en in 2030 voor 100% circulair moet worden ingekocht. De MRA werkt hieraan door samen te werken, kennis te delen, krachten te bundelen en gezamenlijk een vuist te maken naar de markt. Kennis delen gebeurt onder meer in de vorm van het ontwikkelen van leidraden. De provincie kan algemene leidraad voor circulair inkopen hanteren bij inkopen en aanbesteden. Daarnaast zijn er leidraden voor specifieke producten, zoals voor catering en kantoormeubilair. Door het toepassen van de leidraden en maken van afspraken over inkooppakketten kan de MRA een vuist maken naar de markt, bijvoorbeeld als het gaat om kleding en weg- en straatmeubilair. Deze pakketten worden gekozen op basis van de verwachte impact die ze hebben op de markt en de hoeveelheid die de komende periode ingekocht moet worden binnen de MRA. Voor de provincie betreft dit de aanbesteding van bedrijfskleding in 2023.

1) Dit bedrag bestaat uit alle uitgaven van PNH. Een deel daarvan betreft de uitgaven onder contracten van CZ als Opdrachtgever. Het grootste deel betreft inkopen van de andere directies, waarvan de contractering via Inkoop loopt.

Provincie als opdrachtgever

De provincie is opdrachtgever voor de producten die nodig zijn voor de eigen bedrijfsvoering. Hierin zijn al circulaire keuzes gemaakt, waaronder de aanschaf van gereviseerde koffieautomaten in plaats van nieuwe apparaten. Voor de afgeschreven mobiele telefoons en laptops is een contract gesloten met het bedrijf Closing the Loop om de waardevolle materialen te recyclen en zo op een goede manier terug te brengen in de keten. Niet inkopen is echter de meest duurzame oplossing. Een tussenoplossing is dat kan worden volstaan met een onderhoudspakket. Voorbeelden zijn ICT-hardware zoals toetsenborden en kantoormeubilair zoals bureaus. Deze contracten worden opnieuw aanbesteed in de periode tussen 2021-2025.

Bij inkopen zal het verminderen van het verbruik van grondstoffen en het bewust omgaan met grondstoffen centraal staan, onder andere door te beoordelen welke grondstoffen worden gebruikt, waar ze vandaan komen en wat ermee gebeurt tijdens en na gebruik door de provincie. Daarbij wordt ook gekeken naar de inzet van alternatieve, hernieuwbare grondstoffen. Concreet krijgt dit onder meer vorm bij verbouwingen en het verduurzamen van de provinciale panden.

Inkoopbeleid

De provincie heeft inkoopbeleid om haar inkopen en aanbestedingen te sturen. Het provinciale inkoopbeleid zal in 2021 worden vernieuwd. Circulair inkopen zal een belangrijk uitgangspunt zijn in het nieuwe beleidskader. Op die manier zal het toepassen van circulaire mogelijkheden dus niet alleen toegepast worden voor de eigen bedrijfsvoering, maar worden meegenomen in alle aanbestedingen die de provincie doet.

Monitoring

Het meten van deze ambities gebeurt door de provincie zelf middels de methodiek die door de MRA is ontwikkeld. Om te beginnen betreft dit procesmetingen waarbij wordt gerapporteerd over de toepassing van circulariteit in de aanbestedingstrajecten in de verschillende fases: van marktverkenning, uitvragen, contracteren en contractmanagement. Binnen de MRA wordt samengewerkt om van een procesmeting naar een resultaatsmeting te gaan.

Concrete acties zijn:

- Actief beoordelen welke bedrijfsbenodigdheden mogelijk later kunnen worden aangeschaft dan nu gepland;
- Bij verbouwingen en het verduurzamen van de provinciale panden zorgen voor hoogwaardig hergebruik van de reststromen en inzetten op inkoop van circulaire (bouw)materialen;
- Bij noodzakelijke extra uitvragen binnen lopende overeenkomsten zo mogelijke kiezen voor circulaire alternatieven;
- Aansluiten bij de MRA-inkooprichtlijnen Circulaire Economie voor komende aanbestedingen;
- Samenwerken met de MRA voor het vergroten van kennis over circulaire inkopen;
- Samenwerken met de MRA voor resultaatsmeting over circulair inkopen;
- Implementeren Inkoopbeleid 2021-2024.

7 MONITORING EN EVALUATIE

Om zicht te krijgen op de ontwikkeling van de transitie en het bereiken van de gestelde ambitie voor 2030 en 2050 is monitoring nodig. Dit vraagt een eenduidige methodiek van definities, parameters en analyses. Deze worden door het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) ontwikkeld. Voor deze monitoring van circulaire ontwikkelingen zoals grondstofgebruik, afvalproductie, kennisontwikkeling, producten en bedrijven wordt aangesloten bij de systematiek van de Integrale Circulaire Economie Rapportage (ICER). Deze zal in januari 2021 door het PBL gepubliceerd worden. Met de ICER wordt een landelijke standaard gezet. Op basis hiervan kan ook een regionale vertaling gemaakt worden, aangevuld met specifieke regionale registraties. Parallel hieraan werkt het Rijk aan de uitwerking en concretisering van de nationale doelen voor 2030 en 2050. Uit advies van het PBL bleek dat deze nader uitgewerkt en geconcretiseerd moesten worden en dat het noodzakelijk is om specifiekere of aanvullende doelen te bepalen. Door de provincie worden afspraken gemaakt over de doorontwikkeling van de ICER binnen de MRA, andere provincies, PBL, CBS en het Rijk. Inzet is dat er eind 2021 een regionale vertaling is van de nationale ICER. De specifieke bijdrage van de provincie Noord-Holland is niet meetbaar. Dit geldt uiteraard voor alle individuele organisaties, omdat de regionale ontwikkeling van de transitie door het samenspel van bedrijven, overheden, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen tot stand komt. Gezamenlijk dragen deze partijen bij aan het behalen van de doelstelling voor 2030 en 2050.

Daarnaast wil de provincie het effect van de eigen inzet kunnen evalueren. Om de effectiviteit van de uitvoering van deze Actieagenda te beoordelen, zal in 2023 een tussentijdse beleidsevaluatie worden uitgevoerd. Hierin zal de monitoring van de eigen provinciale inzet zoals beschreven in hoofdstuk 4 worden meegenomen. De evaluatie zal een lerende vorm krijgen. Het doel is de resultaten van en ervaringen met de tot dan toe uitgevoerde acties in beeld te brengen en leerpunten te inventariseren. Waar nodig wordt de invulling van acties of de koers aangepast en wordt besloten over het vervolg op sommige acties. Uitgangspunt is dat de evaluatie waar mogelijk kwantitatief wordt uitgevoerd. Gezien de aard van de acties zal dit voor een groot deel echter een kwalitatieve evaluatie zijn. De evaluatie zal voor een maximaal leereffect zoveel mogelijk worden uitgevoerd met betrokkenheid van de partners waarmee wordt samengewerkt bij de uitvoering van acties. De basis voor de evaluatie is de Noord-Hollandse doelenboom. In het in 2021 op te stellen monitoring- en evaluatieplan voor de periode 2021-2025 zullen doel, aanpak, reikwijdte en resultaten van de evaluatie verder worden uitgewerkt.

8 PLANNING EN FINANCIËN

De Actieagenda heeft een looptijd van vijf jaar: van 2021 tot en met 2025. De acties zijn voor de periode 2021-2023 definitief gepland, omdat de beschikbare middelen in het coalitieakkoord 'Duurzaam Doorpakken' voor deze periode beschikbaar zijn gesteld. Op basis van de tussentijdse beleidsevaluatie in 2023 wordt besloten over de voortzetting en/of aanpassing van de acties. Daarnaast kunnen op basis van inzichten in de komende jaren nieuwe acties worden gestart. Ook zijn er acties met een vast einde, zoals de Citydeal circulair bouwen (actie 2.7) met een looptijd van drie jaar. Deze werkwijze past ook bij het motto van de uitvoering 'leren door te doen' (paragraaf 2.3). Dit sluit aan bij het feit dat de overgang naar een circulaire economie een transitie is die nog volop in beweging is. Op deze manier blijft flexibiliteit behouden binnen een langjariger kader.

Voor de jaren 2024 en 2025 is in beeld gebracht welke acties naar verwachting zullen doorlopen. Een voorbeeld zijn de CIRCO-tracks waar de afgelopen jaren al goede ervaringen mee zijn opgedaan en een effectief middel zijn gebleken om ondernemers te ondersteunen in het opstellen van een circulaire strategie voor hun bedrijf. Ook van een aantal onderzoeken die worden uitgevoerd, verwachten wij dat deze de opmaat zullen zijn voor nog nader te bepalen concrete vervolgacties. Van een aantal andere (nieuwe) acties, zoals het aanstellen van een circulaire ambassadeur, is het belangrijk om eerst de effectiviteit te beoordelen via de beleidsevaluatie.

In onderstaande planning is aangegeven welke acties in welke jaren binnen de periode 2021-2023 worden uitgevoerd. Daarnaast is aangegeven welke acties wij op basis van de inschatting (op het moment van vaststelling) ook in 2024 en 2025 zullen uitvoeren of die doorlopen in vervolgacties zoals hierboven beschreven. De beoogde planning voor 2024-2025 is dus een indicatie en niet definitief.

	Actie	2021	2022	2023	2024	2025
Spoor circulaire innovatie en grondstoffen	**1.1 Aanstellen circulaire ambassadeur**		x	x		
	1.2 Organiseren Circulaire Business Design Tracks (CIRCO-tracks)	x	x	x	x	x
	1.3 Vormen, versterken en verbinden van circulaire netwerken en platforms	x	x	x	x	x
	1.4 Ondersteunen van matchmakingprogramma gericht op startups/ scale-ups en grote bedrijven	x	x	x		
	1.5 Onderzoek naar circulaire fieldlabs in Noord-Holland		x	x	x	x
	1.6 Onderzoek naar kansen voor de Noord-Hollandse arbeidsmarkt door circulaire economie	x	x			
	1.7 Onderzoek naar de ruimtelijke voorwaarden van circulaire economie in het NZKG	x	x	x		
	1.8 Uitvoeren ruimtelijke verkenning circulaire werklocaties		x	x		
Spoor grondstoffen	**2.1 Aanstellen aanjager(s) om grondstofketens te smeden**		x	x	x	x
	2.2 Uitvoeren subsidieregeling om grondstof- en productieketens te stimuleren		x	x	x	x
	2.3 Onderzoek naar reststromen, knelpunten en sturingsmogelijkheden	x	x		x	x
	2.4 Organiseren challenges voedselverspilling	x	x	x		
	2.5 Onderzoek naar kansen en mogelijkheden voor de productie van bio-grondstoffen in Noord-Holland	x	x		x	x
	2.6 Aanstellen circulaire bouwambassadeur	x	x			
	2.7 Partner Citydeal circulaire bouw	x	x	x		
	2.8 Uitvoering circulair bouwprogramma C-creators	x	x			
	2.9 Ontwikkelen handboeken circulair bouwen		x	x	x	x

Voor de uitvoering van de acties tot en met 2023 is € 2.780.000 beschikbaar. Voor het spoor circulair ondernemerschap en innovatie is € 925.000 geraamd en voor het spoor grondstoffen € 1.170.000. Daarnaast zijn er middelen beschikbaar voor onder meer de Uitvoeringsregeling Kleinschalige activiteiten Circulaire Economie Noord-Holland, de regionale aanpak, communicatie en adaptief beleid. Deze activiteiten lopen gedurende alle jaren (2021-2023), behalve de regionale aanpak die start in 2022 waarna deze doorloopt. Met de middelen voor adaptief beleid kan worden ingespeeld op initiatieven van partners zoals medeoverheden, kennisinstellingen en publiek-private samenwerkingsverbanden die nu nog niet bekend zijn, maar zich in de komende jaren aandienen. Voor de besteding van deze laatste middelen zal een afwegingskader worden gehanteerd om te beoordelen of initiatieven passen bij de provinciale rol en bijdragen aan de Noord-Hollandse doelen. Voor deze onderdelen tezamen is € 685.000 geraamd.

Voor het dekken van de uitvoeringskosten in de periode 2024 en 2025 zullen de hiervoor noodzakelijke middelen worden geraamd en meegenomen in de procedure van de Kaderbrief 2022. De uitvoering in 2024-2025 is afhankelijk is van de besluitvorming over de Kaderbrief in 2021 en 2022.

OVERZICHT STAKEHOLDERS

BIJLAGE 1

De volgende personen zijn in het kader van het opstellen van de Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025 geïnterviewd of hebben een bijdrage geleverd in bijeenkomsten:

AEB	Micha Hes
AMS Institute	Willie van der Broek
AM Wonen	Maarten Markus
BambooBaby	Caroline Beelen
C-creators	Wouter van Twillert
C-creators	Mariska Joustra
C-creators	Sofie Snoek
Charlutions	Charlotte Hesterman
Circulair Friesland	Houkje Rijpstra
De Groene Afslag	Lucas Mol
Fiction Factory	Marije Remigius
Gemeente Alkmaar	Tim Faassen
Gemeente Amsterdam	Jeroen van der Waal
Gemeente Amsterdam	Mara van der Kleij
Gemeente Heerhugowaard	Egbert van Vulpen
Gemeente Hoorn	Bob van Lanen
Haven van Amsterdam	Roon van Maanen
Hogeschool Inholland	Han van Kleef
HVC	Ronald Hopman
InStock	Freke van Nimwegen
Impact Hub Amsterdam	Evelien Janson
Impact Hub Amsterdam	Robert-Niels van Droffelaar
Meerlanden	Diederik Notenboom
Metropoolregio Amsterdam	Jolein Baidenmann
MKB Amsterdam Oost	Tim Doornewaard
Omgevingsdienst Noord-Holland Noord	Barbara Harskamp
Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord	Bjorn Borgers
Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord	Daniel Banis
ORAM	Giulietta Cohen
Provincie Flevoland	Reina Groen
Provincie Zuid-Holland	Robert Tekke
Rabobank Nederland	Martje Fraaije
Stichting tegen Voedselverspilling	Toine Timmermans
S.E.E./raadslid gemeente Beemster	Leo Schagen
Transitiecoalitie Voedsel/TI Food and Nutrition	Wouter-Jan Schouten
Transitieteam Circulaire Bouweconomie	prof.dr. Elphi Nelissen
Triodos Bank Nederland	Paul Kortekaas
Upp! Upcycling Plastics	Jan Jaap Folmer
VNO-NCW	Christian Lorist
Ymere	Romy Rohmer

OVERZICHT ACTIES ACTIEAGENDA CIRCULAIRE ECONOMIE 2021-2025

BIJLAGE 2

Spoor	Actie	Doel en doelgroep	Rol, inzet en instrumenten	Samenwerking	Looptijd	Activiteiten	Beleidsresultaat
Spoor circulair onder-nemer-schap en inno-vatie	**1.1 Aanstellen circulaire ambassadeur**	**Doel:** Het aanstellen van een circulaire ambassadeur om sneller een grotere massa van bedrijven te stimuleren om circulair te gaan ondernemen. **Toelichting:** De ambassadeur gaat het gesprek aan met bedrijven over de mogelijkheden voor circulair ondernemen, inspireert met voorbeelden en wijst op de bestaande instrumenten (PNH en Rijk) die beschikbaar zijn. De ambassadeur legt relevante verbanden tussen bedrijven, organisaties, initiatieven en geeft signalen terug aan PNH ten behoeve van aanpassingen van beleid en uitvoering. De ambassadeur kan op basis van de behoefte in de markt workshops laten organiseren t.b.v. gerichte kennisdeling. **Doelgroep:** MKB en grote bedrijven	**Rol:** Opdrachtgever, partner en bemiddelaar **Inzet/instrumenten:** Onderzoeken en verbinden	Partners in Amsterdam Smart City, MKB-innovatieprogramma's, regionale en lokale ondernemersverenigingen en brancheorganisaties	2022-2023	Circulaire ambassadeur is twee jaar fulltime actief.	Meer bedrijven met een circulaire bedrijfsvoering (aanpassing van bestaande lineaire bedrijfsvoering) en meer bedrijven die een circulair businessmodel (toevoeging van nieuwe circulaire producten) hebben ontwikkeld.
	1.2 Organiseren Circulaire Business Design Tracks (CIRCO-tracks)	**Doel:** Het ondersteunen van bedrijven bij het ontwikkelen van een strategie om over te gaan naar een circulaire bedrijfsvoering en het zetten van stappen naar nieuwe circulaire businessmodellen. **Toelichting:** CIRCO is een programma van CLICKNL. De ondersteuning vindt plaats door middel van een 3-daagse training (CIRCO-tracks) waarbij bedrijven uit een keten, sector of regio samen leren om tot een circulaire strategie te komen. **Doelgroep:** MKB en (grote) bedrijven	**Rol:** Opdrachtgever, partner **Inzet/instrumenten:** Stimuleren en verbinden	De tracks worden in samenwerking organisaties met een netwerk van bedrijven georganiseerd, zoals regionale en lokale ondernemersverenigingen, brancheorganisaties en banken	2021-2025	In totaal worden er 10 CIRCO-tracks georganiseerd (per track ± 10 deelnemers). In totaal deelname van circa 100 Noord-Hollandse bedrijven.	Meer bedrijven met een circulaire bedrijfsvoering (aanpassing van bestaande lineaire bedrijfsvoering) en meer bedrijven die een circulair businessmodel (toevoeging van nieuwe circulaire producten) hebben ontwikkeld.
	1.3 Vormen, versterken en verbinden van circulaire netwerken en platforms	**Doel:** Het verbinden van bedrijven, regionale partijen, kennisinstellingen en circulaire netwerken om kennis over circulair ondernemen te vergroten en samenwerking en coalitievorming te stimuleren. **Toelichting:** Het verbinden en vormen van netwerken en platforms wordt georganiseer door middel van het organiseren van (kennis-)bijeen-komsten, workshops en masterclasses. Tot en met 2021 heeft de provincie een partnership met Impact Hub Amsterdam om circulaire ondernemers te verbinden. In 2021 wordt de samenwerking met Impact Hub geëvalueerd. **Doelgroep:** startups, scale-ups, MKB, grote bedrijven, kennisinstellingen	**Rol:** Opdrachtgever, partner **Inzet/instrumenten:** Stimuleren en verbinden	Provinciale MKB-innovatieprogramma's, regionale en lokale ondernemersverenigingen, brancheorganisaties en bestaande netwerken die zich richten op circulair ondernemen	2021 2021-2022 2023-2025	Uitvoering van jaarplan 2021 met Impact Hub Amsterdam. Vervolgens verkenning en besluitvorming over vervolg samenwerking met circulaire netwerken. Partner in circulaire netwerken.	Meer bedrijven met een circulaire bedrijfsvoering (aanpassing van bestaande lineaire bedrijfsvoering) en meer bedrijven die een circulair businessmodel (toevoeging van nieuwe circulaire producten) hebben ontwikkeld.

Spoor	Actie	Doel en doelgroep	Rol, inzet en instrumenten	Samenwerking	Looptijd	Activiteiten	Beleidsresultaat
Spoor circulair onder-nemer-schap en inno-vatie	**1.4 Ondersteunen van matchmaking programma gericht op startups/ scale-ups en grote MKB-bedrijven**	**Doel:** Het oplossen van circulaire vraagstukken van grote MKB-bedrijven én het laten groeien van startups en scale-ups die circulair innovaties hebben ontwikkeld. **Toelichting:** Startups en scale-ups die circulaire innovaties hebben ontwikkeld worden gekoppeld aan grote MKB-bedrijven met circulaire vraagstukken. MKB-bedrijven treden hiermee op als launching customer. Deze actie wordt uitgevoerd door aan te sluiten bij een al bestaand matchmaking programma dat succesvol uitgevoerd wordt door een partij met een sterk netwerk van Noord-Hollandse bedrijven. **Doelgroep:** startups, scale-ups, MKB en bedrijven	**Rol:** Partner **Inzet/instrumenten:** Stimuleren en verbinden	Aansluitend bij een al bestaand matchmakingprogramma	2021-2023	Deelname van Noord-Hollandse bedrijven aan een al bestaand matchmaking-programma	Meer bedrijven met circulaire bedrijfsvoering en opschaling van circulaire innovaties door het vergroten van de markt
	1.5 Onderzoek naar circulaire fieldlabs in Noord-Holland	**Doel:** Kennisontwikkeling over field labs in Noord-Holland als instrument om tot opschaling van circulaire innovaties te komen. **Toelichting:** Field labs zijn locaties waar nieuwe technologieën, producten en innovaties ontwikkeld, getest, gedemonstreerd en gevalideerd kunnen worden. Het onderzoek richt zich op `field labs' in Noord-Holland, onder meer welke zijn er, waar, focus, functioneren, kansen en knelpunten. Op basis van de uitkomst kunnen acties volgen om het Noord-Hollandse netwerk van field labs die van belang zijn voor de transitie naar een circulaire economie te versterken. **Doelgroep:** gemeenten, fieldlabs, innovatieve bedrijven	**Rol:** Opdrachtgever **Inzet/Instrumenten:** Onderzoeken	Initiatiefnemers, field labs, gemeenten	2022-2023 2023-2025	Onderzoeksrapport over kansen en mogelijkheden voor versterking fieldlabs in Noord-Holland. Uitwerken en uitvoeren vervolgacties voor versterken Noord-Hollandse netwerk van field labs naar aanleiding van onderzoeksrapport.	Meer circulaire innovaties en circulaire bedrijven door een beter Noord-Hollands innovatieklimaat door het optimalieren van de mogelijkheden voor bedrijven om nieuwe technologieën, producten en innovaties te ontwikkelen, testen, demonstreren en valideren.
	1.6 Onderzoek naar kansen voor de Noord-Hollandse arbeidsmarkt door circulaire economie	**Doel:** Inzicht verwerven in de effecten van de transitie naar een circulaire economie op de arbeids-markt in Noord-Holland. **Toelichting:** Het onderzoek richt zich zowel op het algemene beeld van de effecten op de arbeidsmarkt van de transitie naar een circulaire economie als de specifieke vaardigheden die nodig zijn voor banen in een circulaire economie. **Doelgroep:** provincie, gemeenten	**Rol:** Opdrachtgever, beleidsontwikkelaar **Inzet/instrumenten:** Onderzoeken	Rijk, MRA, gemeenten	2021-2022 2023-2024	Onderzoeksrapport over de effecten van de transitie naar een circulaire economie op de arbeidsmarkt in Noord-Holland en de benodigde vaardigheden. Uitwerken en uitvoeren eventuele vervolgacties op het gebied van arbeidsmarkt en onderwijs naar aanleiding van het onderzoeksrapport.	Verbeteren van de aansluiting van (het beleid voor) arbeidsmarkt en onderwijs op de transitie naar een circulaire economie.

Spoor	Actie	Doel en doelgroep	Rol, inzet en instrumenten	Samenwerking	Looptijd	Activiteiten	Beleidsresultaat
Spoor circulair onder-nemer-schap en inno-vatie	**1.7 Onderzoek naar ruimtelijke voorwaarden van circulaire economie in het NZKG**	**Doel:** Het leveren van kennis over de ruimtelijke oorwaarden voor circulaire economie in het Noordzeekanaalgebied (NZKG). **Toelichting:** In samenwerking met het Platform Noordzeekanaalgebied worden de kansen en beperkingen voor circulaire bedrijven en bedrijvenclusters in het NZKG verkend voor het op te stellen vestigingsbeleid. Dit vestigingsbeleid zal ook een bouwsteen vormen voor de NOVI-aanpak in het NZKG. **Doelgroep:** partners in het NZKG	**Rol:** Opdrachtgever, beleidsontwikkelaar **Inzet/instrumenten:** Onderzoeken	Platform Noordzeekanaalgebied	2021 2022-2023	Onderzoeksrapport ruimtelijke voorwaarden voor circulaire economie in het NZKG. Uitwerken gezamenlijk vestigingsbeleid voor o.a. circulaire economie in het NZKG.	Toename van circulaire activiteiten in het NZKG en een betere samenhang tussen deze activiteiten (juiste bedrijf op de juiste plek).
	1.8 Uitvoeren ruimtelijke verkenning circulaire werklocaties	**Doel:** Het verkrijgen van meer kennis over de ruimtelijke impact van circulaire economie op werklocaties en de ruimtelijke behoefte aan grondstoffenhubs. **Toelichting:** De centrale vraag is wat de gevolge zijn van circulaire economie op het ruimtegebruik in Noord-Holland, welke verschijningsvormen (o.a. grondstoffenhubs) er zijn en welke kwalitatieve eisen aan de omgeving worden gesteld, zoals milieuruimte. **Doelgroep:** regio's en gemeenten	**Rol:** Opdrachtgever, beleidsontwikkelaar **Inzet/instrumenten:** Onderzoeken	Gemeenten (in regioverband), MRA, mogelijk in samenwerking met andere provincies	2022 2022 en verder	Onderzoeksrapport ruimtelijke verkenning circulaire werklocaties Mogelijke doorwerking onderzoeksrapport in planologische documenten	Circulaire bedrijven met een grote ruimtelijke impact (zoals milieuruimte) kunnen zich vestigen of uitbreiden omdat daarmee in de ruimtelijke ordening rekening gehouden is. Vestiging van grondstoffenhubs wordt ruimtelijk mogelijk, indien er sprake is van een duidelijk marktbehoefte.
Spoor grond-stoffen	**2.1 Aanstellen aanjager(s) om grondstof-ketens te smeden**	**Doel:** bedrijven bij elkaar brengen in en tussen ketens om grondstofgebruik voor die ketens te optimaliseren. **Toelichting:** De aanjager(s) zoeken naar mogelijkheden om grondstofketens in Noord-Holland op regionale schaal te vormen en organiseren dat deze ketens tot stand komen. De aanjagers richten zich primair op de vier prioritaire grondstofstromen. De ketenaanjager werkt nauw samen met de circulaire ambassadeur. **Doelgroep:** bedrijven in de ketens textiel, biomassa & voedsel, plastics en bouw	**Rol:** Opdrachtgever, beleidsontwikkelaar, partner **Inzet/Instrumenten:** Stimuleren en verbinden	Bedrijven in de ketens textiel, biomassa en voedsel, plastics en bouw, bestaande platforms, regionale/ lokale ondernemersorganisaties, gemeenten	2022-2023 2024-2024	Aanjager(s) hebben per prioritaire grondstoffenstroom minimaal één samenwerkingsproject met verschillende bedrijven in een keten vormgegeven. Mogelijk vervolg op basis van tussentijdse evaluatie.	Minder afvalstromen en hoogwaardig verwerkte reststromen.
	2.2 Uitvoeren subsidie-regeling om samenwerking in grondstof- en productieketens te stimuleren	**Doel:** stimuleren dat op regionale of bovenregionale schaal ketens worden gevormd. **Toelichting:** De provincie ontwikkelt een subsidie-regeling om de uitvoering van projecten waarin meerdere bedrijven samenwerken om te komen tot een circulair ontwerp van een product, dienst of proces te stimuleren. **Doelgroep:** consortia van bedrijven in en tussen de ketens textiel, biomassa & voedsel, plastics en bouw	**Rol:** Beleidsontwikkelaar **Inzet/Instrumenten:** Stimuleren en verbinden	Sector subsidies	2022-2025	Verstrekte subsidies voor consortia van bedrijven voor uitvoering van projecten binnen prioritaire grondstofstromen.	Meer samenwerking in grondstof- en productieketens op textiel, biomassa, plastics en bouw.

Spoor	Actie	Doel en doelgroep	Rol, inzet en instrumenten	Samenwerking	Looptijd	Activiteiten	Beleidsresultaat
Spoor grond-stoffen	**2.3 Onderzoek naar reststromen, knelpunten en sturings-mogelijkheden**	**Doel:** Het verkrijgen van inzicht in en kennis over reststromen om gericht te kunnen sturen op vermindering ervan en hoogwaardig hergebruik. **Toelichting** Het onderzoek richt zich op de vraag welke restromen er zijn, wat ermee gebeurt (storten, verbranden, export) en hoe deze stromen hoogwaardiger in het systeem kunnen worden behouden. **Doelgroep:** gemeenten, regio's, provincie, afvalbedrijven	**Rol:** Opdrachtgever, beleidsontwikkelaar **Inzet/instrumenten:** Onderzoeken	Omgevingsdiensten, afvalinzamelaars en afvalverwerkers, PBL	2021-2022 2023-2025	Onderzoeksrapport met inzicht afvalstromen en mogelijkheden sturing reststromen. Uitwerken en uitvoeren eventuele vervolgacties naar aanleiding van het onderzoeksrapport.	Minder afvalstromen en hoogwaardig verwerkte reststromen.
	2.4 Organiseren challenges voedsel-verspilling	**Doel:** Het voorkomen en verminderen van voedsel-verspilling door het stimuleren van partijen in de voedselketen om projecten te starten om de verspilling van voedsel te voorkomen. **Toelichting:** Via het uitschrijven van een challenges worden partijen in de voedselketen gestimuleerd om projecten te initiëren die op structurele wijze voedsel-verspilling tegengaan. Dit sluit aan bij de ambities uit de Voedselvisie. **Doelgroep:** gemeenten, partijen uit de voedselketen.	**studie Rol:** Opdrachtgever **Inzet/instrumenten:** Stimuleren	MKB-innovatieprogramma's, werkgroep Circulaire Voedseleconomie van het platform Voedsel Verbindt.	2021-2023	Winnaar van de challenges die een project uitvoert waarmee voedselverspilling mee wordt verminderd.	Aandacht voor het belang van tegengaan van voedselverspilling en het creëren van goede voorbeelden die elders in Noord-Holland kunnen worden toegepast.
	2.5 Onderzoek naar kansen en mogelijkheden voor de productie van bio-grondstoffen in Noord-Holland	**Doel:** Het verkrijgen van inzicht in de kansen en (ruimtelijke) mogelijkheden voor de productie van bio-grondstoffen in Noord-Holland. **Toelichting:** Voor het gebruik van bio-grondstoffen bijvoorbeeld voor circulair bouwen is productie nodig. Dit vindt bij voorkeur zo dichtbij mogelijk plaats, vanwege milieuwinst (beperken CO2-uitstoot). Om die reden wordt verkend welke grondstoffen kansrijk zijn om in Noord-Holland te produceren, onder meer gegeven ligging, bodem en ruimtebeslag. Gedacht kan worden aan bamboe, olifantengras, vlas, hennep en algen. **Doelgroep:** gemeenten, regio's, provincie, bedrijven	**Rol:** Opdrachtgever, beleidsontwikkelaar **Inzet/instrumenten:** Onderzoeken	Kennisinstellingen, initiatiefnemers (bedrijven), gemeenten en regio's	2021-2022 2023-2025	Onderzoeksrapport mogelijkheden productie bio-grondstoffen. Uitwerken en uitvoeren eventuele vervolgacties naar aanleiding van het onderzoeksrapport.	Meer productie van bio-grondstoffen in Noord-Holland om in te zetten als alternatief voor niet-circulaire grondstoffen.
	2.6 Aanstellen circulaire bouw-ambassadeur	**Doel:** Opschaling van circulair bouwen door het stimuleren en ondersteunen van gemeenten, ontwikkelaars en bouwbedrijven. **Toelichting:** De huidige bouwambassadeur van de provincie Noord-Holland voor de versnelling van de woningbouw krijgt een aanvullende opdracht en capaciteit om in de actieve benadering van de relevante partijen in de bouwsector circulair bouwen te stimuleren. Via deze weg kan actief kennis worden verstrekt en in bouwprojecten worden meegedacht en meegewerkt. **Doelgroep:** Bouwbedrijven, projectontwikkelaars, woningbouwcorporaties, gemeenten	**Rol:** Opdrachtgever, partner en bemiddelaar **Inzet/instrumenten:** Stimuleren en verbinden	Bouwambassadeur voor de versnelling van de woningbouw	2021-2022	Concrete projecten waar circulair bouwen wordt uitgevoerd.	Uitvoering van circulaire bouwprojecten in Noord-Holland.

Spoor	Actie	Doel en doelgroep	Rol, inzet en instrumenten	Samenwerking	Looptijd	Activiteiten	Beleidsresultaat
Spoor grond-stoffen	**2.7 Partner Citydeal circulaire bouw**	**Doel:** Opschaling van circulair bouwen door het ontwikkelen en delen van kennis over circulaire bouw en vormen va een netwerk met overheden en de bouwsector op nationale schaal. **Toelichting:** Provincie neemt deel aan de nationale publiek-private samenwerking waarin samen met de andere deelnemers kennis wordt ontwikkeld die de provincie direct kan toepassen en kan delen met het provinciale netwerk van gemeenten en bedrijven/ organisaties binnen de bouwsector. Daarnaast kunnen via dit platform Noord-Hollandse projecten als voorbeeld worden gedeeld met andere partners. **Doelgroep:** gemeenten, woningbouwcorporaties, projectontwikkelaars, bouwbedrijven	**Rol:** Partner en bemiddelaar **Inzet/instrumenten:** Stimuleren en verbinden	In samenwerking met de overige deelnemers aan de Citydeal circulaire bouw	2021-2023	Nieuwe kennis over circulair bouwen, ontwikkeld met andere deelnemers aan de Citydeal. Nieuwe verworven kennis en netwerkcontacten gedeeld met provinciale netwerk van gemeenten en bedrijven/ organisaties binnen de bouwsector.	Opschaling van circulair bouwen waarbij circulair bouwen de norm wordt in plaats van de uitzondering.
	2.8 Uitvoering circulair bouw-programma C-creators	**Doel:** Opschaling van circulair bouwen door het ontwikkelen van kennis over circulaire bouw en verbinden van partijen in de bouwsector op Noord-Hollandse schaal. **Toelichting:** Provincie is kernpartner van de stichting C-creators. Met de jaarlijkse financiële bijdrage aan de uitvoering van het bouwprogramma van de stichting wordt gewerkt aan de opschaling naar een circulaire bouweconomie. De focus van de stichting ligt op de MRA. De provincie maakt de kennis daarnaast zoveel mogelijk voor Noord-Holland-Noord toegankelijk. **Doelgroep:** bouwbedrijven, projectontwikkelaars, woningbouwcorporaties, gemeenten	**Rol:** Partner en bemiddelaar **Inzet/instrumenten:** Stimuleren en verbinden	Stichting C-creators en overige partners van de stichting (bedrijven, kennisinstellingen, overheden).	2021-2022	Nieuwe kennis over circulair bouwen, gedeeld met de MRA en Noord-Holland-Noord. Nieuwe verbindingen tussen partijen in de bouwsector ten behoeve van circulair bouwen.	Opschaling van circulair bouwen waarbij circulair bouwen de norm wordt in plaats van de uitzondering.
	2.9 Ontwikkelen handboeken circulair bouwen	**Doel:** Opschaling van circulaire bouw door het ontwikkelen van gerichte kennis ontwikkelen over circulair bouwen die in de praktijk kan worden toegepast. **Toelichting:** De handboeken bieden handvatten en praktische kennis om aan de slag te gaan met circulair bouwen. De handboeken worden beschikbaar gesteld en gedeeld met de doelgroep. Er worden bijeenkomst georganiseerd om kennis uit te wisselen. Er is hiermee een start gemaakt met het handboek stikstof en bouwen en het handboek circulair renoveren. **Doelgroep:** bouwbedrijven, projectontwikkelaars, woningbouwcorporaties, gemeenten	**Rol:** Beleidsontwikkelaar en partner **Inzet/instrumenten:** Onderzoeken	In samenwerking met stichting C-creators, kennisinstellingen, medeoverheden.	2022-2023	Meerdere handboeken over circulair bouwen. In samenwerking met partners worden kennisbijeenkomsten georganiseerd.	Opschaling circulaire bouw door kennis over toepassing en uitvoering te vergroten

HAARLEM, FEBRUARI 2021

Colofon

Uitgave
Provincie Noord-Holland
Postbus 123 | 2000 MD Haarlem
Tel.: 023 514 31 43
www.noord-holland.nl
post@noord-holland.nl

Eindredactie
Provincie Noord-Holland
Directie Beleid | Programma Circulaire Economie

Fotografie
Provincie Noord-Holland
Bas Beentjes | p5, p24, p28, p30, p38
Johannes Abeling | p1
Arjan Hassing | p6, p11, p36, p42
Lex van Lieshout | p8, p18, p27
Seaweed Lab - Agnes Kappert (bron TNO) | p19
Bart Homburg | p22, p16, p40
Annoesjka Brohm | p34
Dirk-Jan van Dijk | p20
Jan-Willem Steenmeijer | p32

Illustraties
Jorris Verboon

Grafische verzorging
Xeroxmediaservices

Haarlem, februari 2021

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
mw. J. Schonewille
BEL/REE

Telefoonnummer +31235144974
schonewillej@noord-holland.nl

Verzenddatum

11 FEB. 2021

Kenmerk
1525965/1565496

Uw kenmerk

Betreft: vaststelling Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp: vaststelling van de Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025 op 9 februari jl.

Sinds Provinciale Staten in juni 2017 het *Ontwikkelingsperspectief Circulaire Economie 'We maken het rond'* en de *Actieagenda Circulaire Economie 2017-2020* vaststelden, voert de provincie actief beleid voor het versnellen van de transitie naar een circulaire economie. Voor de ambitie is aangesloten bij die van het Rijk en de Europese Unie: Noord-Holland is in 2050 volledig circulair en in 2030 is er een reductie van 50% in het gebruik van primaire grondstoffen.

In het coalitieakkoord 'Duurzaam Doorpakken' heeft het college besloten om zich te blijven inzetten voor een versnelling van de transitie. Om hier uitvoering aan te geven is de *Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025* opgesteld. De Actieagenda geeft de Noord-Hollandse strategie en route aan om de gestelde ambities voor 2030 en 2050 te realiseren. Voor een overzicht van de hoofdlijnen van de Actieagenda verwijzen wij u naar de brief van 8 december 2020 met kenmerk 1525965/1525977.

Op 1 december 2020 hebben wij de Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025 in concept vastgesteld om te kunnen delen met uw Statencommissie Economie, Financiën en Bestuur. Op 18 januari jl. heeft de bespreking van de concept-Actieagenda door gedeputeerde Pels met de Statencommissie plaatsgevonden. Wij stellen het op prijs dat wij uw reactie op de concept-Actieagenda vóór onze besluitvorming met u hebben kunnen bespreken. Naar aanleiding van de bespreking is een alinea over de coronacrisis en de mogelijke gevolgen op de uitvoering van de Actieagenda toegevoegd (pagina 7). Verder is de Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025 inhoudelijk ongewijzigd.

Recent is uit de eerste Integrale Circulaire Economie Rapportage (ICER) van het Planbureau voor de Leefomgeving die op 21 januari jl. werd gepubliceerd, gebleken dat er nog veel meer nodig is om de gestelde doelen voor 2030 en 2050 te behalen. Een van de aanbevelingen luidt om in het circulaire economie beleid meer gebruik van 'drang en dwang' te maken, zoals heffingen en regulering, inclusief normstelling.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Hier ligt een duidelijk verband met de strategie in de Actieagenda om naast de inzet op het versnellen van de transitie, te werken aan de noodzakelijke systeemwijziging. De provincie draagt hier actief aan bij door waar nodig te lobbyen richting het Rijk en Europa voor stimulerende wet- en regelgeving.

Na de afgelopen periode van het opstellen van de Actieagenda en besluitvorming hierover start nu de uitvoering. Om de effectiviteit van de inzet van de provincie met de uitvoering van deze Actieagenda te beoordelen, wordt in 2023 een tussentijdse beleidsevaluatie uitgevoerd. Het doel is de resultaten en ervaringen met de tot dan toe uitgevoerde acties in beeld te brengen en hier leerpunten uit te halen. Waar nodig wordt de invulling van acties of de koers aangepast. Provinciale Staten zullen worden geïnformeerd over de tussenevaluatie en eindevaluatie van de uitvoering van de Actieagenda. Via de provinciale projectwebsite van het programma circulaire economie, wordt gecommuniceerd over de voortgang van de uitvoering van de acties.

Na vaststelling van de Actieagenda wordt deze gelanceerd met onder meer een publieksversie. De publieksversie wordt voorzien van video's met interviews met Noord-Hollandse circulaire koplopers. Op 11 maart 2021 vindt daarnaast een online bijeenkomst plaats waarin de Actieagenda zal worden besproken met gedeputeerde Pels. Tijdens dit evenement staan de inzet, rollen en acties van de provincie centraal. Uw Staten ontvangen hiervoor een uitnodiging.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

1 bijlage

Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	5692
Extern Zaak ID	1561117
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 maart 2021
Agendapunt	14.b
Omschrijving	Cultuur: Brief GS aan PS inz. Uitvoeringsregeling subsidie stimulering regionale samenwerking cultuur Noord-Holland 2021 (C-agenda EFB 22-3-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Bijlagen
Uitvoeringsregeling subsidie stimulering regionale samenwerking cultuur.docx
Brief aan PS over Uitvoeringsregeling subsidie stimulering regionale samenwerking cultuur Noord-Holland 2021.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	15 februari 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	28 februari 2021
Economie Financiën en Bestuur	**22 maart 2021**

Toelichting

De provincie zet zich in voor een goed regionaal bereikbaar en toegankelijk cultureel aanbod in Noord-Holland. Hierbij is regionale samenwerking belangrijk. Met de Uitvoeringsregeling subsidie stimulering regionale samenwerking cultuur Noord-Holland 2021 ondersteunen wij gemeenten en culturele instellingen om regionaal samen te werken op het gebied van cultuur.

Besluit van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland van ****, nr. ****/****, tot vaststelling van de Uitvoeringsregeling subsidie stimulering regionale samenwerking cultuur Noord-Holland 2021**

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland;

Gelet op artikel 2 van de Algemene subsidieverordening Noord-Holland 2011;

Overwegende dat het wenselijk is meer regionale samenwerking op het gebied van cultuur tussen gemeenten en tussen culturele instellingen te stimuleren om
een breed cultureel aanbod bereikbaar en toegankelijk te houden en de cultuurparticipatie te bevorderen ten behoeve van een breed publiek;

Besluiten vast te stellen:

Uitvoeringsregeling subsidie stimulering regionale samenwerking cultuur Noord-Holland 2021

Artikel 1
Op deze regeling is titel 4.2 van de Algemene wet bestuursrecht van overeenkomstige toepassing.

Artikel 2
Subsidie wordt verstrekt aan:

a. een gemeente in Noord-Holland die op het gebied van cultuur samenwerkt met tenminste twee andere gemeenten in Noord-Holland;
b. een gemeenschappelijke regeling van gemeenten in Noord-Holland;
c. een rechtspersoon die eigenaar of exploitant is van een culturele instelling gelegen binnen de grenzen van de provincie Noord-Holland die op het gebied van cultuur samenwerkt met ten minste twee van de volgende instellingen:

1. archief: archief opgenomen in bijlage 1 behorende bij deze regeling;
2. bibliotheek: bibliotheek aangesloten bij de Vereniging van Openbare Bibliotheken;
3. filmhuis: filmtheater aangesloten bij de Nederlandse Vereniging van Bioscopen en Filmtheaters dat subsidie van een overheidsorgaan ontvangt;
4. museum: museum dat op het moment van de subsidieaanvraag voorlopig of definitief is opgenomen in het Museumregister of lid is van de Museumvereniging;
5. poppodium: poppodium aangesloten bij de Vereniging Nederlandse Poppodia en Festivals;
6. theater: schouwburg die of concertgebouw dat lid is van de Vereniging van Schouwburg- en Concertzaaldirecties;
7. theatergroep: theatergroep aangesloten bij de Nederlandse Associatie voor Podiumkunsten;
8. muziek(theater)groep: muziek(theater)groep aangesloten bij de Nederlandse Associatie voor Podiumkunsten of de Vereniging voor Vrije Theaterproducenten;

9. dansgroep: dansgroep aangesloten bij de Nederlandse Associatie voor Podiumkunsten of de Vereniging voor Vrije Theaterproducenten;
10. festivals: festivals aangesloten bij De Verenigde Podiumkunstenfestivals.

Artikel 3

1. Subsidie aan een gemeente kan worden verstrekt voor:
   a. het opstellen van een regionaal cultureel actieplan ter uitvoering van de regionale visie op het gebied van cultuur binnen de betrokken gemeenten of;
   b. de uitvoering van een regionaal cultureel actieplan als bedoeld in onderdeel a.
2. Subsidie aan een rechtspersoon, genoemd in artikel 2, onder c, kan worden verstrekt voor activiteiten die voortkomen uit de samenwerking tussen de rechtspersonen met als doel:
   a. het verrijken van het culturele aanbod;
   b. het vergroten van het publieksbereik;
   c. het bereiken van een meer divers publiek; of
   d. het delen van kennis en expertise.

Artikel 4

Een aanvraag om subsidie bevat ten minste:

a. een begroting van de kosten van de activiteit;
b. een financieringsplan van de kosten van de activiteit;
c. een inhoudelijke beschrijving van de activiteit;
d. een samenwerkingsverklaring van de betreffende gemeenten, genoemd in artikel 2, onder a, indien een subsidie wordt aangevraagd voor een van de activiteiten, genoemd in artikel 3, eerste lid;
e. een samenwerkingsverklaring van de betreffende rechtspersoon en instellingen, genoemd in artikel 2, onder c, indien een subsidie wordt aangevraagd voor een van de activiteiten, genoemd in artikel 3, tweede lid;
f. een regionale visie op het gebied van cultuur, indien een subsidie wordt aangevraagd voor de activiteit in artikel 3, eerste lid, onderdeel a;
g. een regionaal cultureel actieplan, indien een subsidie wordt aangevraagd voor de activiteit in artikel 3, eerste lid, onderdeel b.

Artikel 5

1. Een aanvraag om subsidie is tijdig ingediend indien de aanvraag tussen 1 maart 2021 vanaf 9.00 uur en uiterlijk op 14 oktober 2021 om 17.00 uur is ontvangen.
2. Een aanvraag om subsidie die buiten de in het eerste lid genoemde periode wordt ontvangen, wordt niet in behandeling genomen.
3. Gedeputeerde Staten beslissen binnen 13 weken na ontvangst van de aanvraag om subsidie.

Artikel 6

Gedeputeerde Staten stellen het subsidieplafond voor deze regeling vast op € 106.000,–.

Artikel 7

1. Aanvragen om subsidie worden behandeld op volgorde van ontvangst.

2. Wanneer een aanvrager op grond van artikel 4:5 van de Algemene wet bestuursrecht de gelegenheid heeft gehad de aanvraag aan te vullen, geldt als datum van ontvangst van de aanvraag, de datum waarop de aanvraag is aangevuld.
3. Indien meerdere aanvragen op dezelfde dag worden ontvangen en door honorering van deze aanvragen het subsidieplafond wordt overschreden, wordt door loting bepaald welke aanvraag als eerste in behandeling wordt genomen.

Artikel 8

Subsidie wordt in ieder geval geweigerd indien:

a. de activiteit financieel niet haalbaar is;
b. de activiteit is afgerond voordat de subsidieaanvraag is ontvangen;
c. op het tijdstip van de indiening van de aanvraag het een bestaande samenwerking betreft op het gebied van de activiteit waarvoor subsidie is aangevraagd.

Artikel 9

1. Subsidie wordt niet verstrekt voor:
   a. kosten gemaakt in de reguliere bedrijfsvoering van de subsidieontvanger;
   b. exploitatiekosten.
2. Gedeputeerde Staten verstrekken geen subsidies van minder dan € 5.000,–.

Artikel 10

1. De subsidie bedraagt 50% van de subsidiabele kosten tot maximaal € 25.000,–.
2. Bij subsidies van minder dan € 10.000,– gaat aan de beschikking tot subsidievaststelling geen beschikking tot subsidieverlening vooraf.

Artikel 11

In de beschikking tot subsidieverlening wordt een termijn gesteld waarbinnen de activiteit moet zijn afgerond.

Artikel 12

1. Een aanvraag tot vaststelling wordt ingediend binnen 13 weken na voltooiing van de activiteit.
2. Indien de subsidieontvanger een gemeente, of een openbaar lichaam dat is ingesteld op grond van hoofdstuk I, II of IV van de Wet gemeenschappelijke regelingen is, wordt de aanvraag tot vaststelling van de subsidie ingediend uiterlijk 1 augustus van het jaar volgend op het jaar waarin de activiteit is voltooid.
3. Gedeputeerde Staten stellen voor de aanvraag tot vaststelling een formulier beschikbaar op www.noord-holland.nl/Loket/Subsidies.
4. Gedeputeerde Staten beslissen binnen 13 weken na ontvangst van de aanvraag tot vaststelling van de subsidie.

Artikel 13

1. Deze regeling treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het provinciaal blad waarin zij wordt geplaatst.
2. Deze regeling vervalt met ingang van 1 januari 2022.

3. Deze regeling wordt aangehaald als: Uitvoeringsregeling subsidie stimulering regionale samenwerking cultuur Noord-Holland 2021.

Haarlem, [datum]

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

A.Th.H. van Dijk, voorzitter.

R.M. Bergkamp, provinciesecretaris.

Bijlage 1 Archievenlijst

Gemeente Archief Texel
Regionaal Archief Alkmaar
Westfries Archief
Waterlands Archief
Gemeentearchief Zaanstad
Noord-Hollands Archief
Stadsarchief Amsterdam
Gemeentearchief Gooise Meren en Huizen
Streekarchief Gooi en Vechtstreek
Gemeentearchief Weesp
Gemeentearchief Diemen

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
mw. E.E.M. Koning-Vereecken
BEL/REE

Telefoonnummer +31235143612
koninge@noord-holland.nl

Verzenddatum
11 FEB. 2021

Kenmerk
1561117/1561124

Uw kenmerk

Betreft: Uitvoeringsregeling subsidie stimulering regionale samenwerking cultuur Noord-Holland 2021

Geachte leden,

Met deze brief informeren wij u over de Uitvoeringsregeling subsidie stimulering regionale samenwerking cultuur Noord-Holland 2021.

Op 8 juli 2020 hebben wij u geïnformeerd over de gewijzigde planning van de actualisering van het cultuurbeleid. Als gevolg van de landelijke maatregelen die genomen zijn tegen verspreiding van het Covid-19 virus is het cultuurveld sterk in beweging. Zoals wij u hebben laten weten zal de actualisering van het cultuurbeleid in januari 2022 ingaan. Tot die tijd blijft het huidig beleidskader van kracht. De Uitvoeringsregelingen die onder het beleidskader van kracht waren worden al dan niet met wijzigingen voor één jaar verlengd.

Op 1 januari 2021 liep onze Uitvoeringsregeling stimulering regionale samenwerking cultuur Noord-Holland 2019 die in 2019 en 2020 van kracht was, af. Juist in deze voor culturele instellingen en gezelschappen moeilijke en onzekere tijden, vinden wij het van groot belang om samenwerking tussen makers en culturele instellingen te ondersteunen en hen met deze regeling perspectief voor de toekomst te bieden.
Daarom hebben wij besloten een vervolg te geven aan de regeling.
Op 9 februari 2021 hebben wij de Uitvoeringsregeling subsidie stimulering regionale samenwerking cultuur Noord-Holland 2021 (hierna Uvr) vastgesteld met bijbehorend subsidieplafond voor 2021 2021 van € 106.000,--.

De Uvr stimuleert gemeenten en de culturele sector regionaal samen te werken. Met de Uvr wordt het bredere culturele aanbod van Noord-Holland bereikbaar en toegankelijk gehouden door gemeenten en

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

culturele instellingen te stimuleren tot regionale samenwerking op het gebied van cultuur.

Op grond van de Uvr kan door:

- een gemeente die samenwerkt met minimaal 2 andere gemeenten subsidie worden aangevraagd voor:
  - het opstellen van een regionaal cultureel actieplan ter uitvoering van een regionale visie op het gebied van cultuur of
  - de uitvoering van een regionaal cultureel actieplan.
- een culturele instelling die samenwerkt met minimaal 2 andere culturele instellingen subsidie worden aangevraagd voor activiteiten met als doel het verrijken van het culturele aanbod, het vergroten van het publieksbereik, het bereiken van een meer divers publiek of het delen van kennis en expertise.

Nieuw in de Uvr is dat de rechtspersonen waarmee culturele instellingen kunnen samenwerken, naast theatergroepen, zijn uitgebreid met muziek(theater)groepen, dansgroepen en festivals. Hiermee wordt recht gedaan aan een meer divers cultureel aanbod.

De subsidie bedraagt maximaal 50% van de kosten tot een maximum van € 25.000,--. Subsidie kan tussen 1 maart 2021 9.00 uur en uiterlijk 14 oktober 2021 17.00 uur worden aangevraagd. De regeling vervalt per 1 januari 2022.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

1 bijlage

Uitvoeringsregeling subsidie stimulering regionale samenwerking cultuur Noord-Holland 2021

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	5710
Extern Zaak ID	1546579
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 maart 2021
Agendapunt	14.c
Omschrijving	Inkoop: Brief GS aan PS inz. verlenging deelname Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) (C-agenda EFB 22-3-2021)
Organisatieonderdeel	CZ/SI

Bijlagen
Brief aan PS over verlenging deelname Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	22 februari 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	28 februari 2021
Economie Financiën en Bestuur	**22 maart 2021**

Toelichting

Op 8 december 2016 heeft de provincie Noord-Holland het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2016-2020 ondertekend. Met het manifest spreken de ondertekenaars (Rijksoverheid en andere bestuurders en medeoverheden) af om bij hun inkoopbeleid duurzame en innovatieve producten en diensten te ontwikkelen. In het manifest bepalen overheden zelf hun doelstellingen, op basis van hun eigen ambities. De provincie heeft hiervoor in 2016 een actieplan opgesteld. In afwachting van de vaststelling van de opvolger van het manifest, het Nationaal Actieplan MVI door het Parlement, heeft het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat de provincie verzocht om de deelname tot en met 2021 te verlengen.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

mw. mr. drs. A. Truggelaar

CZ/SI

Telefoonnummer +31235143977

truggelaara@noord-holland.nl

Verzenddatum

16 FEB. 2021

Kenmerk

1546579/1580607

Uw kenmerk

Betreft: Verlenging deelname Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen

Geachte leden,

Graag informeren wij u over ons besluit om de deelname aan het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2016-2020 (Manifest) te verlengen tot en met 2021.

Inleiding

Op 8 december 2016 heeft de provincie Noord-Holland het Manifest ondertekend. In afwachting van de vaststelling van de opvolger van het Manifest, het Nationaal Actieplan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen door het Parlement, heeft het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat de provincie verzocht om de deelname tot en met 2021 te verlengen.

Achtergrond

In het Klimaatakkoord gemeenten en Rijk van 2007 was voor de gemeenten de doelstelling geformuleerd om in 2015 voor 100% duurzaam in te kopen. Het Rijk wilde al vanaf 2010 bij 100% van de rijksaankopen en investeringen duurzaamheid als zwaarwegend criterium meenemen. Bij duurzaam inkopen let men, naast de prijs en de kwaliteit van de producten, diensten of werken, ook op de effecten van de inkoop op de omgeving (klimaat, milieu, grondstoffen) en sociale aspecten.
In 2015 bleek uit onderzoek dat bijna geen enkele overheid dit gerealiseerd had. In 2015 is door het verantwoordelijke ministerie een plan van aanpak opgesteld om de doelstellingen alsnog te halen. Eén van de punten uit dit plan was het opstellen van het Manifest. In het Manifest zijn ambities vastgelegd die verder gaan dan het uitsluitend moeten voldoen aan bepaalde milieu eisen. Het Manifest richt zich op het stimuleren van leveranciers door hen in de aanbestedingsfase te laten concurreren op duurzaamheid: hoe milieuvriendelijker of socialer de opdracht wordt uitgevoerd, hoe groter de kans dat de opdracht gegund wordt. Daarmee vervangt het Manifest eerdere afspraken tussen Rijk, provincies en gemeenten, zoals het 100% duurzaam inkopen.

In de actieplannen van de overheden, die gebaseerd zijn op het Manifest, bepalen overheden zelf hoe ze hun doelstellingen bereiken. De provincie heeft hiervoor in 2016 een actieplan opgesteld en verankerd in het inkoopbeleid. De uitgangspunten van het Manifest worden ook verankerd in ons nieuwe inkoopbeleid, dat dit kwartaal aan uw Staten wordt aangeboden.

Tot slot

De oorspronkelijke looptijd van het Manifest is inmiddels verstreken. Het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft daarom de provincie verzocht om de deelname tot en met 31 december 2021 te verlengen. Hiervoor is schriftelijke instemming van de manifestpartijen nodig. Het College heeft op 8 februari jl. besloten (1546579/1572700) tot verlenging en de verklaring voor verlenging van de deelname aan het manifest door Gedeputeerde Pels te laten ondertekenen. Uit deze ondertekening vloeien geen nieuwe verplichtingen voort.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

INGEKOMEN 17 FEB. 2021

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
mw. M.J. Schlaman
BEL/REE

Telefoonnummer +31235145328
marjo.schlaman@noord-holland.nl

Verzenddatum
17 FEB. 2021

Kenmerk
1577050/1577054

Uw kenmerk

Betreft: Erfgoedregister gemeente Enkhuizen

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het Erfgoedregister in de gemeente Enkhuizen.

Naar aanleiding van de mondelinge vraag van de heer Hoogervorst op 18 januari 2021 dat het gemeentelijk erfgoedregister in Enkhuizen niet op orde zou zijn, is onderzocht wat de stand van zaken is.

Hieruit blijkt dat niet zozeer het erfgoedregister zelf, maar de ontoereikende wijze waarop het erfgoed uit dit register in Enkhuizen wordt beheerd, onze zorg vraagt. Oorzaak hiervan is onder meer het zeer grote aantal monumenten dat zich in de gemeente bevindt in verhouding tot de beperkte ambtelijke formatie die hier zorg voor draagt. De gemeente kan voor advies over het monumentenbeleid en de uitvoering terecht bij het Steunpunt Monumenten en Archeologie. Tevens kan de gemeente in overleg met de provinciale Loods herbestemming monumenten, onderzoeken welke mogelijkheden er zijn voor herbestemming en financiering.

Doorgaans is het niet onze rol om een gemeente, naast de inzet van steunpunt en loods, over het erfgoedbeleid te benaderen. Een samenloop van omstandigdheden bracht ons ertoe dit in het geval van de gemeente Enkhuizen wel te doen. Zo heeft de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) meermaals zorg geuit over het laten liggen van kansen voor het behoud van monumenten in Enkhuizen en zouden provinciale middelen voor restauratie en herbestemming beter benut kunnen worden.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Samen met de RCE hebben wij deze kwestie daarom tot onderwerp van een breder bestuurlijk gesprek gemaakt. Hierbij is afgesproken dat onze Loods herbestemming monumenten het initiatief neemt voor overleg met de gemeente, ons Steunpunt Monumenten en Archeologie en de RCE om tot oplossingsrichtingen te komen voor de opgave in de gemeente Enkhuizen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Deze beslissing is namens gedeputeerde staten genomen door het lid van het college dat met dit onderwerp is belast

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	5773
Extern Zaak ID	1577189
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 maart 2021
Agendapunt	14.e
Omschrijving	Financien/co2: Brief GS inz. voortgang ontwikkeling impact analyse (C-agenda cie NLG en RWK 15-3-2021 en EFB en M&B 22-3-2021; cie EFB leidend).
Organisatieonderdeel	BEL/GRN

Bijlagen
Brief aan PS over voortgang ontwikkeling impactanalyse van CO2 uitstoot en welzijn en welvaart.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	22 februari 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	28 februari 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	15 maart 2021
Ruimte Wonen en Klimaat	15 maart 2021
Economie Financiën en Bestuur	**22 maart 2021**
Mobiliteit & Bereikbaarheid	22 maart 2021

Toelichting

In het coalitieakkoord Duurzaam Doorpakken wordt de impact- analyse van ons beleid op de CO2-uitstoot en welzijn en welvaart aangekondigd. GS informeren PS over de stand van zaken met deze impact-analyse.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

J.G.M. Beumer

BEL/IOT

Telefoonnummer +3123514143

beumerj@noord-holland.nl

Verzenddatum

16 FEB. 2021

Kenmerk

1577189/1577192

Uw kenmerk

-

Betreft: voortgang ontwikkeling impact-analyse van CO2 uitstoot en welzijn en welvaart.

Geachte leden,

In het coalitieakkoord Duurzaam Doorpakken wordt de impact- analyse van ons beleid op de CO2-uitstoot en welzijn en welvaart aangekondigd. GS informeren PS over de stand van zaken met deze impact-analyse.

Inleiding

De opdracht voor het opstellen van een impactanalyse komt voort uit het coalitieakkoord 'Duurzaam Doorpakken', waarin is aangegeven dat de impactanalyse inzicht zal geven in de CO2-effecten van het provinciaal beleid en projecten, alsmede de effecten van beleid en uitvoering op welzijn en welvaart. Deze analyse wordt opgebouwd volgens de volgorde van programma's uit de programmabegroting. Per programma wordt indien mogelijk kwantitatief en anders in kwalitatieve termen de invloed van het provinciaal beleid en projecten weergegeven. We werken gefaseerd aan het opstellen van een impactanalyse, met als doel om in 2023 een volledige impactanalyse aan de Staten voor te kunnen leggen.

Eerste fase

De afgelopen periode is geïnventariseerd wat de feitelijke invloed van ons handelen als provincie is op de CO2-uitstoot. Dit is niet simpel om vast te stellen aangezien wij als provincie veelal samenwerken met partners in projecten, waarbij niet vast te stellen is wat het aandeel van de provincie in een project precies doet met de CO2-uitstoot. Het zal daarnaast ook zo zijn dat we niet alle effecten kunnen kwantificeren en alleen kwalitatief de invloed van het beleid en de projecten kunnen onderbouwen door een gebrek aan data. Wij hopen door een steeds verdergaande ontwikkeling van impactmetingen van onder andere de Rijksoverheid op termijn steeds meer effecten te kunnen kwantificeren.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Ook is er de afgelopen periode gewerkt aan het verkrijgen van consensus over de wijze waarop CO2 wordt gekwalificeerd door de verschillende onderdelen van onze organisatie en andere overheden. Het is belangrijk om hier consensus over te verkrijgen omdat het belangrijk is dat de cijfers van overheden te vergelijken zijn. Hiervoor zoeken wij, zowel binnen de organisatie als met andere overheden, naar een passende oplossing.

Wij ronden deze eerste fase medio 2021 af en zullen bij de bespreking van de jaarrekening de resultaten aan u voorleggen om van gedachten te kunnen wisselen over de opzet van dit deel van de impactanalyse. Hierbij heeft de impactanalyse een rapporterend karakter waarbij we kijken naar de periode van de jaarrekening 2020 en de invloed van het beleid en de projecten op de CO2-uitstoot.

Tweede fase
De tweede fase bestaat uit twee onderdelen:
- het inzichtelijk maken van de sociaaleconomische aspecten
- de analyse van ons handelen met als vraag waar wij gericht kunnen interveniëren op de CO2-uitstoot

Het opstellen van de sociaaleconomische kant van de impactanalyse vraagt verder onderzoek en afstemming. Ook voor deze analyse is het van groot belang dat deze vergelijkbaar is en van voldoende data voorzien kan worden waar het gaat om de impact van het provinciale beleid en onze projecten. In de tweede fase wordt verkend hoe dit verder vorm te geven, onder andere door te verkennen wat de samenhang kan zijn tussen de impactanalyse en de bestaande Barometer Welvaart en Welzijn.

Daarnaast maken we in deze fase de overgang van rapportage bij de jaarrekening naar een impactanalyse bij de begroting. Hierdoor zullen de Staten extra informatie krijgen waarmee sturing kan worden gegeven aan de begroting. Deze fase kan pas goed starten als de eerste fase is afgerond. Deze fase loopt van medio 2021 tot 2023. Tijdens de bespreking van het eerste concept van de impactanalyse bij de jaarrekening 2020 willen wij graag over de planning van de tweede fase en belangrijke uitgangspunten voor de genoemde ontwikkelingen met u van gedachten wisselen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	5820
Extern Zaak ID	1577444
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	22 maart 2021
Agendapunt	14.f
Omschrijving	Sport: Brief GS aan PS inz. Uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming sportaccommodaties Noord-Holland 2021 (C-agenda EFB 22-3-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Bijlagen
Uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming sportaccommodaties Noord-Holland 2020.pdf
Brief aan PS over uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming sportaccommodaties Noord-Holland 2021.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	22 februari 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	28 februari 2021
Economie Financiën en Bestuur	**22 maart 2021**

Toelichting

In de beleidsnotitie Sport heeft de provincie Noord-Holland aangegeven in te willen zetten op het verduurzamen van sportaccommodaties. Hiervoor willen wij jaarlijks de Uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming sportaccommodaties Noord-Holland 2021 openstellen. Hier kunnen sportverenigingen tot maximaal €10.000 subsidie aanvragen voor kleine fysieke besparingsmaatregelen zoals de aanschaf van ledverlichting. Met deze uitvoeringsregeling willen wij sportverenigingen stimuleren om op relatief korte termijn aan de slag te gaan met kleine besparings- en verduurzamingsmaatregelen voor hun accommodaties.

Besluit van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland van 16 februari 2021, nr. 1577444/1577465, tot vaststelling van de Uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming sportaccommodaties Noord-Holland 2021

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland;

Gelet op artikel 2 van de Algemene subsidieverordening Noord-Holland 2011;

Overwegende dat Gedeputeerde Staten in het kader van rechtvaardiging van de staatssteun, de volgende steunmaatregelen van toepassing achten:

Verordening (EG) Nr. 1407/2013 van de Commissie van 18 december 2013 betreffende de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de-minimissteun (PbEU, L 352) (De-minimisverordening)

Besluiten vast te stellen:

Uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming sportaccommodaties Noord-Holland 2021

Artikel 1
In deze regeling wordt verstaan onder De-minimisverordening:
a. Verordening (EU) Nr. 1407/2013 van de Commissie van 18 december 2013 betreffende de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de-minimissteun (PbEU, L 352).
b. verduurzaming van een sportaccommodatie: het realiseren van voorzieningen die leiden tot een lagere milieubelasting van een sportaccommodatie.

Artikel 2
Subsidie wordt verstrekt aan sportverenigingen die een accommodatie in eigendom of beheer hebben in Noord-Holland.

Artikel 3
Subsidie wordt verstrekt voor de kosten van de volgende investeringen, voor zover deze leiden tot verduurzaming van een sportaccommodatie:
a. LED verlichting;
b. zonnepanelen;
c. het aanbrengen en/of verbeteren van isolatiemateriaal.

Artikel 4
1. Een aanvraag om subsidie bevat ten minste:
a. een begroting van de kosten van de activiteit;
b. een financieringsplan van de kosten van de activiteit;

c. een inhoudelijke beschrijving van de activiteit.
2. Een aanvraag om subsidie wordt ingediend door middel van het voor deze uitvoeringsregeling op www.noord-holland.nl/Loket/Subsidies beschikbaar gestelde formulier.

Artikel 5
1. Een aanvraag om subsidie is tijdig ingediend indien de aanvraag is ontvangen binnen de periode, bedoeld in artikel 6.
2. Een aanvraag die buiten de in het eerste lid genoemde periode wordt ontvangen, wordt geweigerd.
3. Gedeputeerde Staten beslissen binnen 13 weken na ontvangst van de aanvraag om subsidie.

Artikel 6
Gedeputeerde Staten stellen een subsidieplafond en de periode waarbinnen de aanvragen kunnen worden ingediend, vast.

Artikel 7
1. Aanvragen om subsidie worden behandeld op volgorde van ontvangst.
2. Wanneer een aanvrager op grond van artikel 4:5 van de Algemene wet bestuursrecht de gelegenheid heeft gehad de aanvraag aan te vullen, geldt als datum van ontvangst van de aanvraag, de datum waarop de aanvraag is aangevuld.
3. Indien meerdere aanvragen op dezelfde dag worden ontvangen en door honorering van deze aanvragen het subsidieplafond wordt overschreden, wordt de aanvraag met de laagste projectkosten als eerste in behandeling genomen.
4. Indien toepassing van het vorige lid er toe leidt dat aanvragen gelijk eindigen, wordt rangschikking van die aanvragen bepaald door loting.

Artikel 8
Subsidie wordt geweigerd indien:
a. de activiteit financieel niet haalbaar is;
b. de uitvoering van de activiteit is gestart voordat de aanvraag is ontvangen;
c. op grond van deze uitvoeringsregeling reeds een aanvraag met betrekking tot de betreffende accommodatie is ingewilligd door Gedeputeerde Staten.

Artikel 9
1. De subsidie bedraagt 50% van de subsidiabele kosten tot maximaal € 10.000,-.
2. Indien toepassing van het eerste lid zou leiden tot het overtreden van het verbod op het geven van staatssteun in de zin van artikel 107, eerste lid, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, wordt het subsidiebedrag in afwijking van het eerste lid zodanig vastgesteld dat het totaal van alle subsidies voor de activiteit niet hoger is dan het bedrag dat op grond van de De-minimisverordening verstrekt mag worden.
3. Gedeputeerde Staten verstrekken geen subsidies van minder dan € 5.000,-.
4. De subsidievaststelling vindt zonder voorafgaande subsidieverlening plaats.

Artikel 10
In de subsidieverlening kunnen Gedeputeerde Staten een verplichting opnemen omtrent de datum waarop de gesubsidieerde activiteiten zijn afgerond.

Artikel 11

1. Deze regeling treedt in werking met ingang van 1 maart 2021.
2. Deze regeling vervalt met ingang van 1 januari 2022.
3. Deze regeling wordt aangehaald als Uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming sportaccommodaties Noord-Holland 2021.

Haarlem, 16 februari 2021.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland

A.Th.H. van Dijk, voorzitter.

R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

mw. M.B. Recter

BEL/REE

Telefoonnummer +31235144998

recterm@noord-holland.nl

Verzenddatum

17 FEB. 2021

Kenmerk

1577444/1577465

Uw kenmerk

Betreft: Uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming sportaccommodaties Noord-Holland 2021

Geachte leden,

Hierbij informeren wij u over de Uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming sportaccommodaties Noord-Holland 2021 die wij op 16 februari 2021 hebben vastgesteld.

In de beleidsnotitie Sport zijn de afspraken uit het coalitieakkoord op het gebied van sport uitgewerkt. Deze coalitieperiode richten wij ons op drie thema's waarmee wij sportverenigingen willen ondersteunen: het tegengaan van uitsluiting en discriminatie, de acceptatie van LHBTIQ+ in de sport en het verduurzamen van sportaccommodaties. Deze periode zetten wij in op het inspireren van verenigingen om concrete actie te ondernemen op de thema's duurzaamheid en inclusiviteit.

Een van de instrumenten die wij hiervoor willen in zetten is de Uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming sportaccommodaties Noord-Holland 2021. Hier kunnen sportverenigingen subsidie aanvragen voor de volgende kleine fysieke besparingen en verduurzamingsmaatregelen:

- Ledverlichting;
- Zonnepanelen;
- Het aanbrengen en/of verbeteren van isolatiemateriaal.

De lijst is opgesteld samen met Sportservice Noord-Holland en op basis van bestaande regelingen zoals de rijksregeling Bouw en Onderhoud Sportaccommodaties (BOSA). Wij verwachten dan ook dat het merendeel van de aanvragen binnen deze maatregelen zullen vallen. Het maximale subsidiebedrag is €10.000. Vanwege dit beperkte subsidiebedrag verwachten wij dat vooral kleine sportverenigingen subsidie aanvragen.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Wij stellen voor dit jaar het subsidieplafond vast op €150.000. Wij gaan uit van maximaal 20 aanvragen. Na een jaar worden de resultaten van de subsidieregeling geëvalueerd en wordt de subsidieregeling waar nodig aangepast. Wij zijn voornemens de uitvoeringsregeling in 2022 en 2023 opnieuw open te stellen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

1 bijlage

Uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming sportaccommodaties Noord-Holland 2021

Algemene Vergadering van het IPO

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Op 30 maart 2021
Agendapunt 2a

Datum	16 februari 2021
Portefeuillehouder	De heer Bijl (penningmeester IPO)
Inlichtingen bij	Carlijn van Duren
Telefoon	0649981476
Onderwerp	IPO Meerjarenraming 2022-2024 & boekwerk IPO Begroting 2021

Kern van het onderwerp
Op 2 november 2020 werd de jaarschijf 2021 uit de IPO Begroting 2021 goedgekeurd door de Algemene Vergadering (AV). Conform afspraak volgt nu de IPO Meerjarenraming[1] 2022-2024 die - conform de statuten - eveneens ter goedkeuring wordt voorgelegd aan de AV.

In deze oplegger gaan we in op:
1. Wat ging vooraf
2. Financieel beeld 2022-2024
3. Corona.

1. Wat ging vooraf
Vorig jaar heeft het IPO-bestuur zich ingezet voor een nieuwe P&C cyclus. De leden van de AV zijn hierover in vergaderingen/bijeenkomsten en via nieuwsbrieven geïnformeerd. Tevens is een aantal AV-leden, verenigd in een klankbordgroep, gedurende het traject geraadpleegd door de penningmeester van de gezamenlijke provincies, de heer Bijl. De verslagen van deze gesprekken zijn tevens gedeeld via de nieuwsbrieven van mei en van september.

Eén van de onderwerpen uit de nieuwe P&C cyclus betreft een gewijzigde opzet van de IPO begroting. Belangrijkste verbeterpunt hierbij is het - op een eenvoudige wijze - inzichtelijk maken van de inhoudelijke opbrengsten van het IPO (behoeften van gezamenlijke provincies) en de kosten die daar tegenover staan. In de nieuwe opzet zijn alle kosten van het IPO toegerekend aan de beleidsopgaven waardoor de begroting transparanter is geworden. Per beleidsopgave is inzicht gegeven in de output, de gevolgen van heroverweging en de lasten. Dit heeft geleid tot een "Begroting 2021 in één oogopslag" (presentatievorm) die in november 2020 goedgekeurd is door de AV.

Vanwege de positieve reacties op de nieuwe opzet van de Begroting 2021 is ook bij de Meerjarenraming 2022-2024 voor dezelfde presentatievorm gekozen. De Meerjarenraming 2022-2024 bestaat uit drie onderdelen:
1. Voornaamste financiële ontwikkelingen;
2. Meerjarenraming per programma en per beleidsopgave;
3. Doorkijk bijdrage per provincie.

Op verzoek van de AV heeft de penningmeester toegezegd om - op het moment dat de meerjarenraming gereed is - de Begroting 2021 ook in boekvorm (incl. diverse bijlagen) beschikbaar te stellen. Dit is inmiddels gerealiseerd, het boekwerk treft u aan bij deze oplegger.

[1] In eerdere communicatie werd gesproken over Meerjarenbegroting. De term Meerjarenraming is echter de gebruikelijke term voor dit begrotingsonderdeel en passen we daarom verder toe.
Het betreft hier de meerjarenraming voor IPO Den Haag. De meerjarenraming van IPO BIJ12 is reeds goedgekeurd door de AV.

2. Financieel beeld 2022-2024
Uit de Meerjarenraming 2022-2024 blijkt op totaalniveau een dalend uitgavenvolume (zie sheet 3 van de IPO Meerjarenraming 2022-2024). De oorzaak van die daling is in de bijlage bij deze oplegger (alsmede in het boekwerk) toegelicht. Hierbij wordt benadrukt dat de Meerjarenraming 2022-2024 een financieel administratieve doorkijk is van de geplande activiteiten uit de Begroting 2021 en dus feitelijk een momentopname is. Normaliter had deze Meerjarenraming 2022-2024 onderdeel uitgemaakt van de besluitvorming bij de Begroting 2021, maar de nieuwe opzet was in november 2020 nog niet doorvertaald in een meerjaren-raming en kan dus worden beschouwd als de afronding van dit besluitvormgingsproces.
Het IPO is als belangenbehartiger flexibel georganiseerd en voert werkzaamheden uit conform de behoeften van de gezamenlijke provincies. Die werkzaamheden zijn altijd tijdelijk van aard; meerjarig gezien is continu sprake van beleidsopgaven die afgerond zijn. Vandaar dat iedere financiële meerjaren-doorkijk per definitie een dalende lijn trend vertoont, maar dat in de praktijk na het opstellen van de begroting en meerjarenraming dit financiële beeld wijzigt (veelal weer stijgt) door nieuwe behoeften vanuit de provincies die vervolgens worden betrokken bij het besluitvormingsproces bij o.a. de voorjaarsnota voor het *lopende* begrotingsjaar en de begroting voor het *nieuwe* begrotingsjaar.

3. Corona
De Coronapandemie is het afgelopen jaar van invloed geweest op het werk van het IPO.
In hoeverre de pandemie de komende tijd nog van invloed is, is niet geheel voorspelbaar en maakt dat het IPO wendbaar zal moeten blijven. Het IPO zal zich blijven inzetten om de gezamenlijke provinciale belangen te behartigen bij onder andere de diverse steunmaatregelen voor de cultuursector, te werken aan het herstel van de regionale economie, het compenseren van de coronaschade en passende afspraken te maken over de openbaar vervoerbedrijven.

Voorstel/gevraagd besluit
1. Aan de leden van de Algemene Vergadering wordt gevraagd om de IPO Meerjarenraming 2022-2024 (onderdeel IPO Den Haag) goed te keuren.
2. Aan de leden van de Algemene Vergadering wordt gevraagd om kennis te nemen van het boekwerk Begroting 2021 (incl. meerjarenraming 2022-2024).

Vervolgstappen
De Meerjarenraming 2022-2024 wordt op 16 februari 2021 aangeboden aan de leden van de Algemene Vergadering, met een afschrift aan de Statengriffies. Op 16 maart 2021 vindt een (online) werksessie plaats waarbij vragen gesteld kunnen worden. Op 30 maart 2021 vindt de AV-vergadering plaats. Hiermee zijn het maximaal aantal van zes weken voor alle Staten beschikbaar voor de behandeling van dit voorstel.

Mocht sprake zijn van technische vragen, niet gerelateerd aan de beleidsinhoud dan wel beleidsmatige keuzes, dan kunnen deze via het IPO-bureau beantwoord worden (cvduren@ipo.nl). Voor vragen over de beleidsinhoudelijke dan wel beleidsmatige keuzes het verzoek deze aan uw college van GS te stellen.

Bijlagen
1. Toelichting verschillen meerjarenraming ten opzichte van 2021
2. IPO Meerjarenraming 2022-2024 (presentatievorm)
3. IPO Begroting 2021, incl. meerjarenraming (in boekvorm)

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Bijlage: Toelichting verschillen meerjarenraming ten opzichte van 2021

In de tabel hieronder is op programmaniveau de Meerjarenraming 2022-2024 weergegeven alsmede het verschil ten opzichte van de Begroting 2021.

	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
	2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
1. ROWW	4.744	3.988	3.397	3.452	-756	-1.347	-1.292
2. Milieu, Energie en Klimaat	2.635	2.237	2.265	2.154	-398	-370	-482
3. Vitaal Platteland	2.869	5.921	5.509	5.515	3.052	2.640	2.646
4. Mobiliteit	3.460	3.475	1.676	1.683	15	-1.784	-1.777
5. Regionale Economie	806	815	825	829	9	19	23
6. Cultuur	158	159	161	162	2	4	5
7. Kwaliteit Openbaar Bestuur	5.850	5.993	6.045	6.064	142	195	214
8. Werkgeverszaken	720	719	725	727	-1	5	7
9. Overig	9.301	7.248	838	1.146	-2.053	-8.462	-8.154
	30.543	**30.555**	**21.443**	**21.733**	**12**	**-9.101**	**-8.811**

x € 1.000

In de volgende tabel zijn de verschillen groter dan € 100.000 toegelicht. In de Meerjaren-raming 2022-2024 is het verschil bij de betreffende beleidsopgave toegelicht, zo ook in het boekwerk Begroting 2021.

		Verschillen t.o.v. 2021		
	Beleids-opgave	2022	2023	2024
1. ROWW				
Stoppen inzet op Bodem en Kennisdeling-Innovatie	1.1	-101	-392	-387
Stoppen kennisimpuls Waterkwaliteit (vanaf 2023)	1.2		-254	-254
Verlaging inzet op Implementatie Omgevingswet	1.4	-411	-761	-761
Verlaging inzet op NHI	1.6	-225	-225	-225
2. Milieu, Energie en Klimaat				
Eenmalige impuls in 2021 aan Circulaire economie	2.2	-125	-125	-125
Stoppen inzet op 6000 Mw op land (vanaf 2024)	2.8			-118
Stoppen inzet op Route35	2.10	-158	-158	-158
3. Vitaal Platteland				
Verlagen inzet gemeenschappelijk landbouwbeleid	3.1	-165	-585	-585
Opname Stikstof in IPO begroting	3.9	4.100	4.100	4.100
Opname NDFF in begroting van BIJ12	3.10	-900	-900	-900
4. Mobiliteit				
KpVV: Huidige afspraak loopt t/m 2022	4.5		-1.800	-1.800
7. Kwaliteit Openbaar Bestuur				
Herstel eenmalige verlaging vergaderkosten	7.5	100	100	100
9. Overig				
Indexering 1,6% over lonen en prijzen (incl. DSO)	1.5/9.2	367	707	1.065
Einde bouw Informatiehuizen Natuur en Externe Veiligheid	9.3	-2.301	-2.301	-2.301
Einde compensatie weeffout provinciefonds	9.4		-6.700	-6.700
Niet toegelichte verschillen < 100.000	div	-169	193	238
		12	**-9.101**	**-8.811**

x € 1.000

Onzekerheden

1. Provincies moeten ermee rekening houden dat voor twee beleidsopgaven sprake is van een lastenverschuiving van de begroting van IPO Den Haag naar de begroting van IPO BIJ12. Het gaat hierbij om:
   - Nationale Database Flora en Fauna (programma 3) en
   - Informatiehuizen Natuur en Externe Veiligheid (programma 9).

   De reden van de lastenverschuiving is toegelicht bij de betreffende beleidsopgave. De omvang van de opname in de begroting van BIJ12 is op dit moment nog niet bekend.
2. De begrotingsomvang daalt door het schrappen van de raming voor KpVV (vanaf 2023) terwijl provincies hier wel structureel een vergoeding voor krijgen. Niet uitgesloten is dat - bij nieuwe besluitvorming - hiervoor opnieuw lasten zullen worden opgevoerd.

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

IPO Meerjarenraming 2022-2024

1. Voornaamste financiële ontwikkelingen

2. Meerjarenraming per programma en per beleidsopgave

3. Doorkijk bijdrage per provincie

De begroting bestaat uit 9 programma's
Ieder programma bestaat uit meerdere Beleidsopgaven
Alle kosten zijn integraal toegerekend aan de Beleidsopgaven
Alle bedragen x € 1.000
= Basisbegroting
= Kassiersfunctie

1. Voornaamste financiële ontwikkelingen

Ontwikkeling totale lasten

	2021	2022	2023	2024
Programmalasten	18.590	18.819	10.077	10.434
Personeelslasten	9.875	9.658	9.289	9.224
Materiele bedrijfsvoeringslasten	2.078	2.078	2.077	2.075
Totale lasten	**30.543**	**30.555**	**21.443**	**21.733**
Verschil t.o.v. 2021		12	-9.101	-8.811

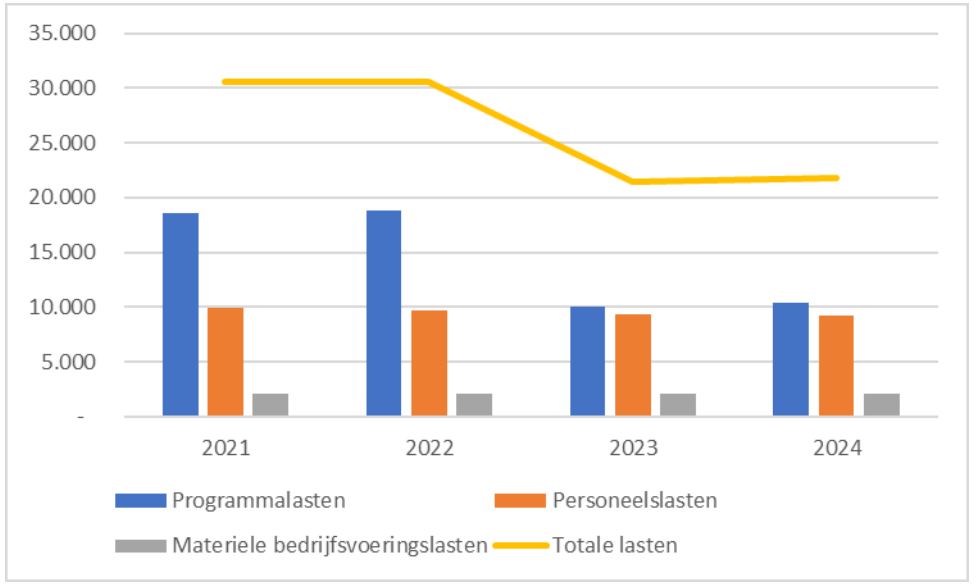

Toelichting

1. Totale lasten 2022 blijven op het niveau van 2021. Wijzigingen binnen 2022 zijn:
   - structureel opnemen raming van € 4,1 miljoen voor Stikstof
   - structureel schrappen van ramingen voor NDFF (€ 0,9 miljoen) en Informatiehuizen Natuur en Externe veiligheid (€ 2,3 miljoen). Wordt opgenomen in begroting BIJ12. Bedrag is nog niet bekend.
   - Verlagen of schrappen van inzet binnen meerdere beleidsopgaven
2. Vanaf 2023 dalen de totale lasten met circa € 9 miljoen

   Dit wordt met name veroorzaakt door het vervallen van ramingen voor het Kennisplatform Verkeer en Vervoer (€ 1,8 miljoen) en de provinciefondscompensatie voor Zeeland (€ 6,7miljoen). Vervolgafspraken zijn op dit moment niet bekend. Ook wordt binnen meerdere beleidsopgaven de inzet verder verlaagd cq. geschrapt
3. De personeelslasten dalen licht (0,6 miljoen). Zie volgende sheet
4. De materiële bedrijfsvoeringslasten (kosten gebouw etc) zijn geactualiseerd maar wijzigen op totaalniveau niet.

Ontwikkeling formatie en … personeelslasten

	2021	2022	2023	2024
Formatie programma's	60,64	58,91	56,32	55,72
Formatie ondersteuning	20,51	20,51	20,51	20,51
Formatie MT	4,00	4,00	4,00	4,00
Totale formatie	**85,15**	**83,42**	**80,83**	**80,23**

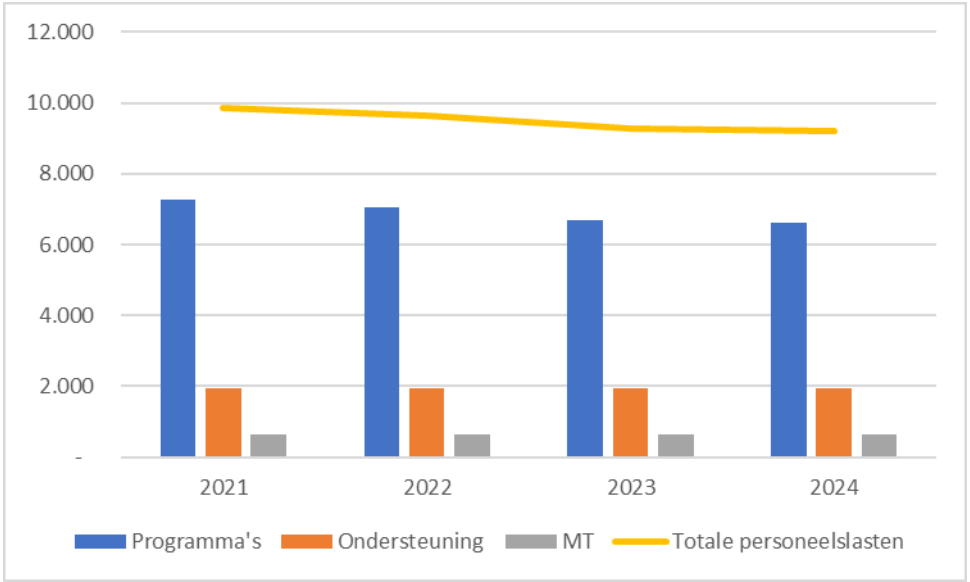

Toelichting

1. De formatie is verdeeld over programma's, ondersteuning en het MT.
2. De omvang van de formatie in de Begroting 2021 bedraagt 85,15 fte.
3. In de meerjarige doorkijk daalt de formatie met bijna 5 fte, oftewel € 0,6 miljoen.
4. Het gaat hierbij om directe personele inzet binnen de programma’s.
5. Meerjarig gezien daalt de gemiddelde salarissom per fte licht hetgeen doorwerkt binnen de directe personeelslasten bij alle beleidsopgaven.

Ontwikkeling overhead

- Overheadpercentage bedraagt in 2021 35,6%. Meerjarig gezien stijgt de overhead naar 39%.
- Overheadpercentage is berekend door de personeelslasten voor ondersteuning en MT te delen door de directe personeelslasten (personeelslasten die direct toegerekend kunnen worden aan de beleidsopgaven).
- Oorzaak stijging: Meerjarig gezien dalen de directe personeelslasten (door lagere inzet) terwijl de personele lasten voor ondersteuning en MT gelijk blijven.
- Let op: Berekening is gebaseerd op een doorkijk.
    - IPO heeft – als belangenbehartiger voor provincies – continu te maken met nieuwe beleidsopgaven voor de provincies. Dit betekent dat de toekomstige inzet weer kan stijgen waardoor het overheadpercentage weer daalt.
    - Bij het opstellen van de Begroting 2022 wordt bepaald of op basis van inhoudelijke afwegingen, aanpassingen nodig zijn op de inzet van ondersteuning of MT hetgeen effect heeft op het overheadpercentage.
- Stijging overhead werkt door in toerekening van overige apparaatslasten bij beleidsopgaven.

2. Meerjarenraming per programma en per beleidsopgave

Totaal lasten per programma

1. ROWW

2. Milieu, Energie en Klimaat

3. Vitaal Platteland

4. Mobiliteit

5. Regionale economie

6. Cultuur en erfgoed

7. Kwaliteit van het Openbaar Bestuur

8. Werkgeverszaken

9. Overig

	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024
1. ROWW	4.744	3.988	3.397	3.452
2. Milieu, Energie en Klimaat	2.635	2.237	2.265	2.154
3. Vitaal Platteland	2.869	5.921	5.509	5.515
4. Mobiliteit	3.460	3.475	1.676	1.683
5. Regionale Economie	806	815	825	829
6. Cultuur	158	159	161	162
7. Kwaliteit Openbaar Bestuur	5.850	5.993	6.045	6.064
8. Werkgeverszaken	720	719	725	727
9. Overig	9.301	7.248	838	1.146
	30.543	**30.555**	**21.443**	**21.733**

1. Ruimtelijke ontwikkeling, waterbeheer, wonen

Beleidsopgave	Begroting 2021	Meerjarenraming 2022	2023	2024	Verschil t.o.v. 2021 2022	2023	2024
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	716	279	232	232	-437	-485	-484
1.2 Water	1.127	1.320	1.074	1.076	193	-54	-51
1.3 Wonen	165	239	242	243	74	77	78
1.4 Implementatie Omgevingswet	761	350	0	0	-411	-761	-761
1.5 Digitaal Stelsel Omgevingswet	1.650	1.700	1.750	1.800	50	100	150
1.6 Nederlands Hydrologisch Instrumentarium	325	100	100	100	-225	-225	-225
Totaal lasten programma 1	**4.744**	**3.988**	**3.397**	**3.452**	**-756**	**-1.347**	**-1.292**

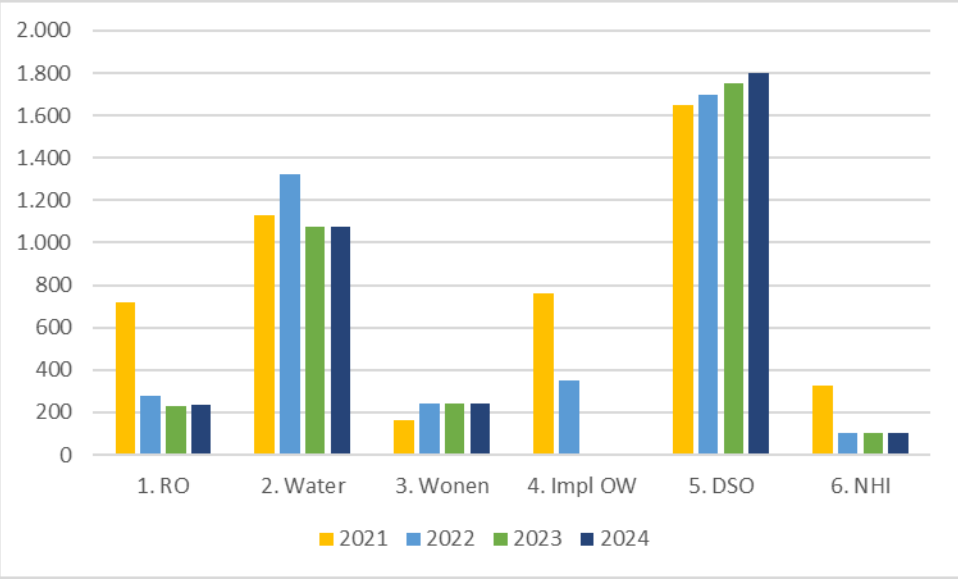

1. Ruimtelijke ontwikkeling

2. Water

3. Wonen

4. Implementatie Omgevingswet

5. Digitaal Stelsel Omgevingswet

6. Nederlands Hydrologisch Instrumentarium

kassiersfunctie

1.1. Ruimtelijke ontwikkeling

Doorkijk 2022 - 2024

- Onderzoek Bodem loopt af in 2021 en krijgt geen vervolg in 2022.
- IPO werkt aan hernieuwbare bestuurlijke afspraken inzake ruimtelijke adaptatie op basis van de nieuwe klimaatscenario's in 2021.
- IPO faciliteert platform Kennisontwikkeling/uitwisseling op gebied van ruimtelijke kwaliteit en adviseert afweging bij ontwikkeling RES 2.0 in 2023
- Inhoudelijke prestatieafspraken tussen provincies en rijk in 2022/2023 over waarschijnlijk onder meer corridorontwikkeling en verloodsing (NOVI) als vervolg op de samenwerkingsafspraken.

Consequenties bij heroverweging

- Het gaat hier om belangenbehartiging. Het risico bij het achterwege laten van deze activiteiten is het onvoldoende borgen van de provinciale belangen in de verschillende trajecten van wet- en regelgeving.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	Programmalasten	125	50	50	50	-75	-75	-75
	Directe personeelslasten	360	138	107	107	-222	-253	-253
	Overige apparaatslasten	231	91	75	75	-140	-157	-156
	Totaal	**716**	**279**	**232**	**232**	**-437**	**-485**	**-484**

Toelichting

- Programmalasten
  - De daling vanaf 2022 wordt veroorzaakt door eindigheid Bodem in 2021. De resterende € 50.000 wordt ingezet voor ruimtelijke adaptatie.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Ten opzichte van 2021 (inzet 3,0 fte) verlagen we vanaf 2022 de inzet met 1,85 fte naar 1,15 fte en vanaf 2023 naar 0,9 fte. Hierdoor dalen de directe personeelslasten met € 222.000 respectievelijk € 253.000. De lagere inzet werkt door in de toerekening van de overige apparaatslasten.
  - Toelichting inzetwijziging
    - Vanaf 2022 is 1,8 fte voor netwerken evenredig verdeeld over de drie beidsopgaven RO, Water en Wonen.
    - Vanaf 2022 is 0,7 fte voor belangenbehartiging verlaagd naar 0,3 fte. Het verschil van 0,4 fte verschuift naar inzet op Wonen.
    - Vanaf 2022 is 0,5 fte voor Kennisdeling-Innovatie verlaagd naar 0,25 fte en vanaf 2023 naar 0.

1.2. Water

Doorkijk 2022 - 2024

- Vaststellen van een intercompartimentale programma-aanpak opkomende stoffen/ZZS die (grond- en oppervlakte)waterkwaliteit bedreigen op basis van IPO position paper van begin 2021.
- Bestuurlijke afspraken met waterschappen, gemeenten, rijk en NGO's over vasthouden van water als onderdeel van de ruimtelijke structurele aanpak van droogte op basis van de aanbevelingen van de Beleidstafel Droogte.
- Kennisimpuls programma waterkwaliteit stopt na 2022 conform bestuurlijke afspraak.
- Regionale waterkeringen ontwikkelprogramma is een langjarig programma dat kennis oplevert voor uitoefening van de wettelijke taak van provincies.
- IHW coördineert de informatiestromen voor waterkwaliteit en -veiligheid, onderhoudt en beheert de Aquo-standaard, beheert en ontwikkelt applicaties om de informatie te bundelen en beschikbaar te stellen.
- STOWA genereert kennis voor de wettelijke taakuitoefening van provincies inzake waterbeleid.

Consequenties bij heroverweging

- Bijdrages aan (kennis) programma's kunnen worden heroverwogen. Wellicht ook een andere rol: opdrachtgever voor specifieke vraagstellingen in plaats van cofinanciering van het instituut.
- Het gaat hier voornamelijk om belangenbehartiging. Het risico bij het achterwege laten van deze activiteiten is het onvoldoende borgen van de provinciale belangen in de verschillende trajecten van bestuurlijke afspraken

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
1.2 Water	Programmalasten	713	782	529	529	69	-185	-185
	Directe personeelslasten	252	324	321	321	72	69	69
	Overige apparaatslasten	162	214	224	226	52	62	64
	Totaal	**1.127**	**1.320**	**1.074**	**1.076**	**193**	**-54**	**-51**

Toelichting

- Programmalasten
  - In 2021 is de bijdrage aan het IHW ten onrechte verlaagd met € 69.000. De hogere lasten worden gedekt uit het gecentraliseerde werkbudget (programma 9).
  - Vanaf 2023 wordt de Kennisimpuls waterkwaliteit stopgezet waardoor de lasten dalen met € 254.000.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Ten opzichte van 2021 (inzet 2,1 fte) verhogen we vanaf 2022 de inzet met 0,6 fte naar 2,7 fte. Hierdoor stijgen de directe personeelslasten met gemiddeld € 70.000. De hogere inzet werkt door in de toerekening van de overige apparaatslasten.
  - Toelichting inzetwijziging
    - Inzet op water wint aan belang vanwege de nieuwe klimaatscenario's die in 2021 bekend worden om de ruimtelijke inrichting klimaatbestendig (bouwen/wonen/natuur) en waterrobuust (wateroverlast/droogte, drinkwater) te maken. De hogere inzet komt over van beleidsopgave 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling.

1.3. Wonen

Doorkijk 2022 - 2024

- Het woondossier zal ook in de komende jaren nog IPO-inzet vragen i.r.t. het volgen van de nadere inhoudelijke bestuurlijke afspraken (NOVI) met de minister van BZK over de bijdrage van de provincies over de woningbouw, inclusief monitoring. Bijdrage intensiveringsprogramma binnenstedelijke transformatie van platform 31 loopt af in 2021.

Consequenties bij heroverweging

- BZK wil provincies als ‘vergeten’ bestuurslaag een prominente positie gunnen bij de woningbouwopgave. Het gaat hier om belangenbehartiging; daartoe sluiten we ook coalities met maatschappelijk relevante partijen. Het risico bij het achterwege laten van deze activiteiten is dat we als IPO dan geen aanspreekpunt meer zijn voor het ministerie.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
1.3 Wonen	Programmalasten	47	0	0	0	-47	-47	-47
	Directe personeelslasten	72	144	143	143	72	71	71
	Overhead	46	95	99	100	49	53	54
	Totaal	**165**	**239**	**242**	**243**	**74**	**77**	**78**

Toelichting

- Programmalasten
  - Vanaf 2022 vervalt de bijdrage voor het intensiveringsprogramma Binnenstedelijke transformatie van platform 31.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Ten opzichte van 2021 (inzet 0,6 fte) verhogen we vanaf 2022 de inzet met 0,6 fte naar 1,2 fte. Hierdoor stijgen de directe personeelslasten met gemiddeld € 71.000. De hogere inzet werkt door in de toerekening van de overige apparaatslasten.
  - Toelichting inzetwijziging
    - Verwacht wordt dat de belangbehartiging op het woondossier ook in de jaren 2022 e.v. op hetzelfde niveau zou moeten blijven als in 2021. Dit leidt tot een verschuiving van de vaste formatie van beleidsopgave 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling naar Wonen. Bij de kaderbrief 2022 zal worden bezien of dit toereikend is voor de gezamenlijke interprovinciale opgave op dit dossier.

1.4. Implementatie Omgevingswet

Doorkijk 2022 - 2024

- De Omgevingswet treedt op 1 januari 2022 inwerking. Er wordt nog een nazorgperiode ingericht van een half jaar. Het interbestuurlijke programma loopt ook door tot een half jaar na inwerkingtreding. Er zal daarnaast tijdelijke inzet nodig blijven voor het interbestuurlijk proces uitbouw tot 2025 en structureel voor beheer van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). De inzet hiervoor wordt echter voorzien bij BIJ12.

Consequenties bij heroverweging

- Niet van toepassing

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
1.4 Implementatie Omgevingswet	Programmalasten	662	300	0	0	-362	-662	-662
	Directe personeelslasten	60	30	0	0	-30	-60	-60
	Overige apparaatslasten	39	20	0	0	-19	-39	-39
	Totaal	**761**	**350**	**0**	**0**	**-411**	**-761**	**-761**

Toelichting

- Programmalasten
  - De Omgevingswet treedt op 1 januari 2022 inwerking. Voor de nazorgperiode worden nog lasten geraamd. Vanaf 2023 vervallen de lasten volledig.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Ten opzichte van 2021 (inzet 0,5 fte) halveren we onze inzet in 2022. Daarna wordt onze inzet beëindigd. Hierdoor dalen de directe personeelslasten. De lagere inzet werkt door in de toerekening van de overige apparaatslasten.
  - De inzet voor het interbestuurlijk proces uitbouw tot 2025 en het beheer DSO wordt voorzien bij BIJ12.

1.5. Digitaal Stelsel Omgevingswet

Doorkijk 2022 - 2024

- Vergoeding beheerkosten DSO is gebaseerd op de bijdrage in 2021. De bijdrage kan oplopen afhankelijk van het dienstverleningsniveau. Vooralsnog houden we in de meerjarenraming € 1,6 miljoen (excl. indexering) aan. Deze ontwikkelingen worden betrokken bij de Kaderbrief 2022.

Consequenties bij heroverweging

- Heroverweging betekent dat afspraken met de partners moeten worden herzien. Dan komt het IPO haar bestuurlijke verplichtingen niet na.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
1.5 Digitaal Stelsel Omgevingswet	Programmalasten	1.650	1.700	1.750	1.800	50	100	150
	Directe personeelslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal	**1.650**	**1.700**	**1.750**	**1.800**	**50**	**100**	**150**

Toelichting

- Programmalasten
  - De financiële bijdrage is een bindende afspraak uit 2016 in het Financieel Akkoord. Jaarlijks worden de lasten geïndexeerd met € 50.000.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

1.6. Nederlands Hydrologisch Instrumentarium

Doorkijk 2022 - 2024

- Het Nederlands Hydrologisch Instrumentarium voorziet in de nodige hydrologische modellen die voor provincies en partners van essentieel belang zijn bij het maken van beleidsplannen en toekomstscenario’s.

Consequenties bij heroverweging

- In 2020 is een samenwerkingsovereenkomst gesloten voor 2021. Heroverweging betekent dat deze afspraak moet worden herzien.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
1.6 Nederlands Hydrologisch Instrum	Programmalasten	325	100	100	100	-225	-225	-225
	Directe personeelslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal	**325**	**100**	**100**	**100**	**-225**	**-225**	**-225**

Toelichting

- Programmalasten
  - Omdat het NHI eind 2021 is uitontwikkeld en vervolgens in beheer wordt genomen, verlagen we vanaf 2022 de programmalasten naar € 100.000.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

2a. Milieu

Beleidsopgave	Begroting 2021	Meerjarenraming 2022	Meerjarenraming 2023	Meerjarenraming 2024	Verschil t.o.v. 2021 2022	Verschil t.o.v. 2021 2023	Verschil t.o.v. 2021 2024
2.1 Gezondheid	150	151	153	154	2	4	4
2.2 Circulaire Economie	275	151	153	154	-123	-121	-121
2.3 Klimaat en Energie	150	151	153	154	2	4	4
2.4 Omgevingsveiligheid	252	165	168	168	-86	-84	-83
2.5 VTH-stelsel en Omgevingswet	467	421	425	427	-46	-41	-39
2.6 Abonnementen/VTH-kennisdeling internationaal	41	41	41	41	0	0	0
Totaal lasten programma 2	**1.334**	**1.082**	**1.094**	**1.099**	**-253**	**-240**	**-235**

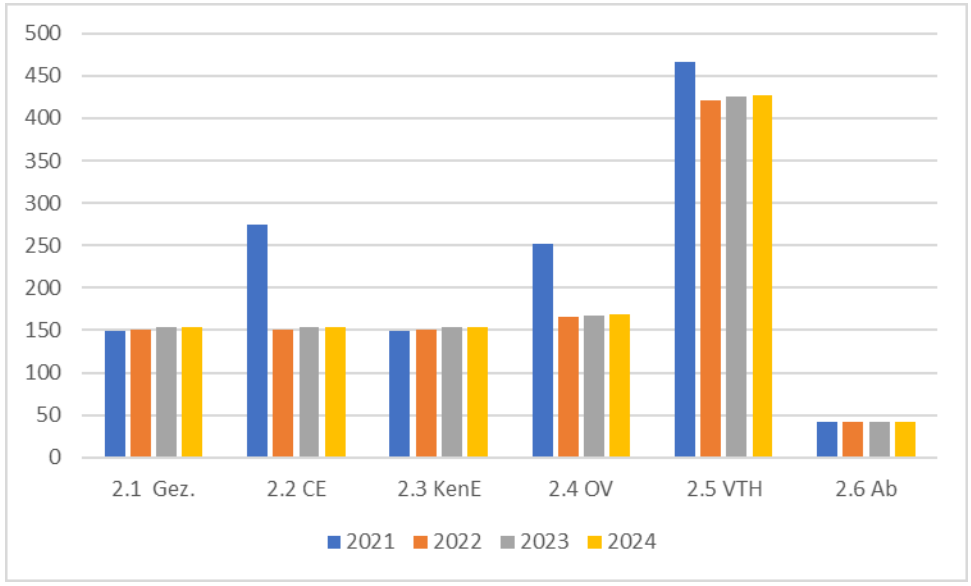

1. Gezondheid

2. Circulaire Economie

3. Klimaat en Energie

4. Omgevings-veiligheid

5. VTH-stelsel en Omgevingswet

6. Abonnement /Kennisdeling/ Internationaal

2b. Energie en Klimaat

Beleidsopgave	Begroting 2021	Meerjarenraming 2022	2023	2024	Verschil t.o.v. 2021 2022	2023	2024
2.7 Coördinatie Klimaatakkoord	296	299	303	304	3	7	8
2.8 6000 mw op land	118	120	121	0	1	3	-118
2.9 Regionale Energie Strategie 1.0	276	279	283	284	3	7	8
2.10 Route 35	158	0	0	0	-158	-158	-158
2.11 Industrie en bedrijventerreinen	99	100	101	101	1	2	3
2.12 Warmtetransitie	197	199	202	203	2	5	6
2.13 Energie-infrastructuur	158	159	161	162	2	4	5
Totaal lasten programma 2b Klimaat en Energie	**1.301**	**1.155**	**1.171**	**1.054**	**-145**	**-130**	**-247**

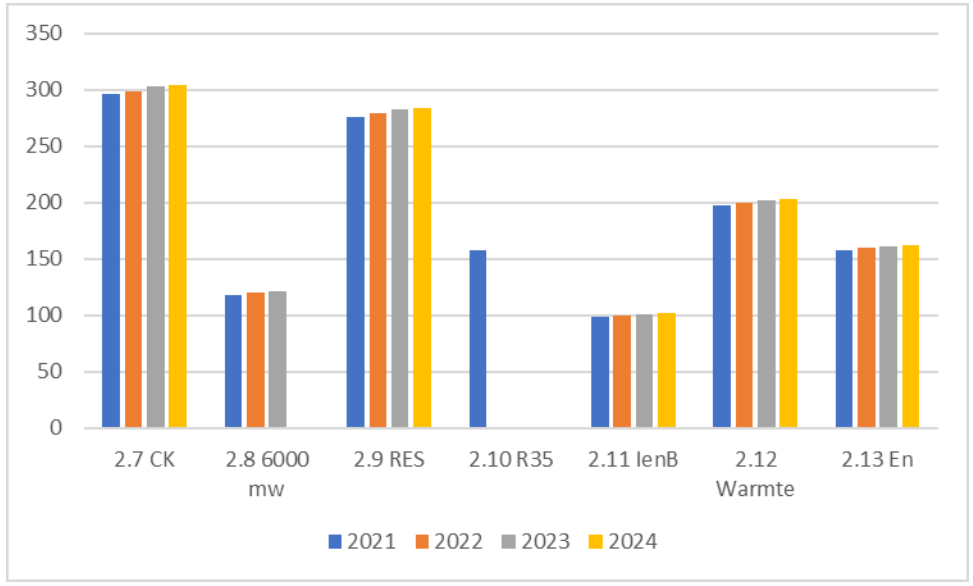

7. Coördinatie klimaatakkoord

8. 6000 mw op land

9. Regionale Energie Strategie 1.0

10. Route 35

11. Industrie en bedrijven-terreinen

12. Warmtetransitie

13. Energie-infrastructuur

2.1. Gezondheid

Doorkijk 2022 - 2024

- Invulling geven aan de provinciale taak in het kader van de Omgevingswet om te zorgen voor een gebiedsgerichte coördinatie bij bescherming en verbetering van de fysieke leefomgeving; in het bijzonder aan het wettelijk kader van “een gezonde en veilige leefomgeving”.
- De wettelijke taken en de bijbehorende instrumenten zijn inzichtelijk gemaakt en de provincies hebben hun beleids- en kerntaken opgepakt met inzet op een gezonde leefomgeving.
- Kennisuitwisseling over de provinciale inzet heeft bijgedragen aan het realiseren van de beleidsopgaven, de uitwerking van het Schone Lucht Akkoord (SLA) en de invulling in Omgevingsvisies- en verordeningen.

Consequenties bij heroverweging

- Het niet uitvoeren betekent het niet voldoen aan de verplichtingen van de Omgevingswet en het niet nakomen van afspraken met het ministerie van IenW.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
2.1 Gezondheid	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	91	91	90	90	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	59	60	63	64	2	4	5
	Totaal	**150**	**151**	**153**	**154**	**2**	**4**	**4**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

2.2. Circulaire Economie

Doorkijk 2022 - 2024

- Als gezamenlijke provincies zorgen dat colleges van GS als bevoegd gezag VTH via de uitvoering door Omgevingsdiensten sturen op grondstoffengebruik (ruimte voor innovaties) en daarmee bijdragen aan een circulaire economie én borgen dat geen misbruik wordt gemaakt van de geboden ruimte voor innovaties of dat onacceptabele milieurisico's ontstaan.
- De bestuurlijke vastgestelde programmalijn uitvoeren voor een effectieve uitvoering van circulaire economie VTH, waarbij inzicht is verkregen in: noodzakelijk aanpassing van beleid, inzet van instrumentarium en voorzien is in de behoefte van de uitvoeringspraktijk/Omgevingsdiensten voor adequate uitvoering.
- Een landelijk programma van Rijk en decentrale overheden is in uitvoering van een intercompartimentale aanpak van Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS), waarvan de aanpak van PFAS onderdeel uitmaakt. Een inventarisatie van ZZS-emissies bij afvalbedrijven is uitgevoerd, als onderdeel van de aanpak van ZZS, alsmede een decentrale aanpak van ZZS samen met de VNG.
- N.a.v. een effectieve lobby van de gezamenlijke provincies is door het Rijk een minimalisatieplicht ingevoerd voor ZZS.

Consequenties bij heroverweging

- Het niet uitvoeren van bovenstaande activiteiten leidt tot een lagere of vertraagde inzet van het instrumentarium en het niet nakomen van bestuurlijke afspraken met Rijk en decentrale overheden. Invulling van de rol van bevoegd gezag VTH t.a.v. circulaire economie en afvalstoffen komt daarmee onder druk te staan, alsmede het realiseren van een level playing field.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
2.2 Circulaire Economie	Programmalasten	125	0	0	0	-125	-125	-125
	Directe personeelslasten	91	91	90	90	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	59	60	63	64	2	4	5
	Totaal	**275**	**151**	**153**	**154**	**-123**	**-121**	**-121**

Toelichting

- Programmalasten
  - In 2021 is eenmalig een impuls gegeven aan deze beleidsopgave.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

2.3. Klimaat en Energie

Doorkijk 2022 - 2024

- Het verder realiseren van de ambities t.a.v. CO2-reductie en energiebesparing vanuit de provinciale verantwoordelijkheid voor VTH en bijdragen aan de uitwerking van Klimaatakkoord-afspraken door inzet te hebben gepleegd op: uitwerking wetsvoorstel ‘Verbreding energiebesparingsplicht bedrijven’, uitwerking wetsvoorstel ‘Normering werk gerelateerde mobiliteit’, opvolging MJA3/MEE-convenanten en consultatie wetsvoorstel ‘CO2-heffing industrie’ en de uitwerking daarvan.
- We gaan investeren in het opbouwen van kennis van de Omgevingswet in relatie tot VTH-taken en passen deze toe bij de uitwerking van Klimaatakkoordafspraken: ‘verbreding energiebesparingsplicht’ optimaal doen landen in Omgevingswet.
- We willen inzicht krijgen in wat provincies en Omgevingsdiensten nodig hebben om taken adequaat uit te kunnen voeren en afspraken gemaakt met Rijk over adequate financiering (‘boter bij de vis’).

Consequenties bij heroverweging

- De activiteiten zijn uitwerking van de afspraken, zoals gemaakt met ministerie I&W met betrekking tot CO2-reductie en energiebesparing. Zonder beleidsbeïnvloeding is het risico groot dat wetgeving ontstaat die minder goed uitvoerbaar is voor provincies, mede door onvoldoende middelen om de uitvoering te realiseren.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
2.3 Klimaat en Energie	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	91	91	90	90	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	59	60	63	64	2	4	5
	Totaal	**150**	**151**	**153**	**154**	**2**	**4**	**4**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

2.4. Omgevingsveiligheid

Doorkijk 2022 - 2024

- Als bevoegd gezag in het kader van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en verantwoordelijk voor complexe risicovolle bedrijven (Brzo-bedrijven) met de Brzo-Omgevingsdiensten wordt ingezet op excellente uitvoering door provincies van VTH-taken: een interprovinciale meerjarenagenda van de zes Brzo-Omgevingsdiensten gericht op verbetering van de uitvoeringspraktijk wordt uitgevoerd; goede coördinatie zal plaatsvinden van Brzo-taken door formalisering van het BRZO+-samenwerkingsverband; er wordt geïnvesteerd in kennis- en informatieproducten, waaronder de Altijd Actuele Digitale Vergunning (AADV).
- De gezamenlijke agenda omgevingsveiligheid 2021-2024 van Rijk, provincies en gemeenten wordt uitgevoerd.
- Implementatie van Omgevingswet-onderdelen die niet beleidsneutraal zijn, w.o. implementatie van het instrument aandachtsgebieden (i.p.v. groepsrisico) en met Rijk en decentrale partners investeren in instrumentarium en verantwoordelijkheidsverdeling t.a.v. nieuwe ontwikkelingen, zoals Cybersecurity bij majeure risicovolle bedrijven.
- Deelgenomen en bijdrage leveren aan het kennisnetwerk Safety Delta Nederland van wetenschap, bedrijfsleven en overheid gericht op risicovolle bedrijven, als opvolger van het programma Duurzame Veiligheid 2030.

Consequenties bij heroverweging

- Activiteiten zijn onderdeel van afspraken met departement van I&W en het Bestuurlijk Omgevingsberaad. Het niet realiseren van de activiteiten vraagt om herziening van deze afspraken. Daarnaast betreffen de activiteiten deels uitvoering van wettelijke taken.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
2.4 Omgevingsveiligheid	Programmalasten	88	0	0	0	-88	-88	-88
	Directe personeelslasten	100	100	99	99	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	64	66	69	70	2	5	6
	Totaal	**252**	**165**	**168**	**168**	**-86**	**-84**	**-83**

Toelichting

- Programmalasten
  - 2021 was het laatste jaar waarin wordt ingezet op de ontwikkeling van het portaal Risicokaart.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

2.5. VTH-stelsel en Omgevingswet

Doorkijk 2022 - 2024

- Mede door de provinciale inzet wordt het VTH-stelsel voor de korte en middellange termijn doorontwikkeld en wordt uitwerking gegeven aan de Uitvoeringsagenda VTH (n.a.v. evaluatie van het stelsel/rapport Berenschot) en aan het Plan van Aanpak Milieucriminaliteit (n.a.v. het rapport van het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV)) van Rijk en decentrale overheden. Onder regie van de provincies wordt uitvoering gegeven aan de thema's: professionalisering van de relatie beleid en uitvoering (de zgn. big 8), doorontwikkeling van de Landelijke Handhavingsstrategie (LHS; verbinding leggen tussen adequate uitvoering van bestuurs- en strafrecht) en 'onafhankelijkheid'.
- Een overkoepelende ambitie wordt opgesteld met een eigen provinciale visie op de ontwikkeling van het stelsel als geheel, gericht op het borgen van een goed samenspel tussen Rijk en decentrale overheden en een gedeelde visie met flankerend beleid en acties voor lobby. Tevens wordt een visie voor de lange termijn van het VTH-stelsel opgesteld en wordt input geleverd aan de uitwerking van de adviezen van de bestuurlijke commissie VTH-stelsel (cie. Van Aartsen).
- De instrumentenkoffer voor uitvoering van de VTH-taken onder de Omgevingswet zal worden gevuld en in werking treden: instrument bestuurlijke boete zal in werking treden, een handreiking voor financiële zekerheidsstelling voor Brzo- en afvalbedrijven met bijbehorend uitvoeringsprogramma wordt opgesteld en uitgevoerd, en de afdwingbare revisievergunning wordt geïmplementeerd na lobby van de gezamenlijke provincies.

Consequenties bij heroverweging

- Activiteiten zijn onderdeel van afspraken met departement I&W en het Bestuurlijk Omgevingsberaad, en vloeien voort uit de verplichtingen van de Omgevingswet. Bij het ontbreken van de instrumentenkoffer kunnen de provincies als bevoegd gezag en de omgevingsdiensten als uitvoerende organisaties hun wettelijke taken niet naar behoren uitvoeren.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
2.5 VTH-stelsel en Omgevingswet	Programmalasten	100	50	50	50	-50	-50	-50
	Directe personeelslasten	223	223	221	221	0	-2	-2
	Overige apparaatslasten	143	148	154	156	4	11	13
	Totaal	**467**	**421**	**425**	**427**	**-46**	**-41**	**-39**

Toelichting

- Programmalasten
  - Vanaf 2022 verlagen we de programmalasten om adequaat uitvoering te kunnen geven aan de uitvoering van de projectvoorstellen die bestuurlijk zijn afgesproken en waarvoor IPO de trekker is.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

2.6. Abonnementen/Kennisdeling/ Internationaal

Doorkijk 2022 - 2024

- Impel: cofinanciering van projecten met Inspectie Leefomgeving en Transport, Omgevingsdienst.nl, ministerie I&W en EU-partners. Gericht op kwaliteit en slagkracht van provincies op het gebied van toezicht en handhaving.
- Milieuverkenning: Kenniscentrum Europa Decentraal is de beheerder. Brengt in kaart wat provincies doen aan verbetering EU-wet- en regelgeving.

Consequenties bij heroverweging

- Het gaat hier om cofinanciering van kennisprogramma's waarover afspraken zijn gemaakt met partners. Stoppen betekent dat je deze afspraken moet herzien. Wel is het voor beide onderwerpen goed om in 2022 te bespreken of de opbrengst ook overeenstemt met de verwachtingen.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
2.6 Abonnementen/VTH-kennisdeling i	Programmalasten	41	41	41	41	0	0	0
	Directe personeelslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal	**41**	**41**	**41**	**41**	**0**	**0**	**0**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

2.7. Coördinatie Klimaatakkoord

Doorkijk 2022 - 2024

- Coördinatie uitvoering klimaatakkoord. Voorbereiding van uitvoeringsoverleg klimaattafels, kopgroep klimaatakkoord en organiseren kennisdeling tussen vakcommissies.
- Signalering, advisering en standpuntbepaling in AAC en BAC en uitvoeren belangbehartiging via consultaties, position papers, webinars etc..
- Organiseren van afgestemde lobby en communicatie-activiteiten met provincies.
- Onderhouden samenwerking met ministeries, VNG, UvW en andere partners verbonden aan het Klimaatakkoord.

Consequenties bij heroverweging

- IPO heeft als medeondertekenaar van het Klimaatakkoord belang bij inzicht van voortgang uitvoeringsafspraken voor die onderdelen die relevant zijn voor provincies. Belangenbehartiging en (bij-)sturing van de voortgang is niet goed mogelijk zonder deze algemene coördinatie.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
2.7 Coördinatie Klimaatakkoord	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	180	180	178	178	0	-2	-2
	Overige apparaatslasten	116	119	124	126	3	9	10
	Totaal	**296**	**299**	**303**	**304**	**3**	**7**	**8**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

2.8. 6000 Mw op land

Doorkijk 2022 - 2024

- Het IPO faciliteert en organiseert platform voor kennisuitwisseling middels werkgroepen over wind en zonne-energie en stelt adviezen op voor de provincies om de 6000 MW op land te realiseren.
- IPO analyseert de monitor “Wind op Land” en adviseert provincies omtrent de verdelingsopgave rekening houdend met de afspraken van het versnellingspakket dat onderdeel is uit de opgave van het energieakkoord dat loopt tot 2023 en de afspraken uit het klimaatakkoord.

Consequenties bij heroverweging

- IPO zal geen adviesrol en belangenbehartigingsrol meer kunnen spelen, waardoor de coördinerende taken en belangenbehartiging naar het Rijk door provincies zelf opgepakt moeten worden.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
2.8 6000 mw op land	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	72	72	71	0	0	-1	-72
	Overige apparaatslasten	46	48	50	0	1	4	-46
	Totaal	**118**	**120**	**121**	**0**	**1**	**3**	**-118**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Naar verwachting wordt vanaf 2024 op deze beleidsopgave geen inzet meer gepleegd.

2.9. Regionale Energie Strategie 1.0

Doorkijk 2022 - 2024

- IPO draagt bij aan het halen van de ambities om via de RES'n 35 Twh grootschalige elektriciteitsproductie op land in 2030 te realiseren door deel te nemen in het Nationaal Programma RES (NP-RES) en brengt als belangenbehartiger knelpunten en kansen in namens de provincies in het Interbestuurlijk Management Team en het Opdrachtgevend Beraad.
- IPO agendeert casuïstiek bij betrokken ministeries en koepels, gericht op invulling afspraak uit RES'n.
- IPO adviseert over de landschappelijke kwaliteit en ruimtelijke verankering en vertaling van de RES 1.0 en verdere actualisaties in het ruimtelijk instrumentarium en organiseert hierover de kennisdeling.

Consequenties bij heroverweging

- IPO heeft zich middels het Klimaatakkoord verbonden aan de opgaven om 35TWh grootschalige elektriciteitsproductie op land in 2030 te realiseren door deel te nemen in het Nationaal Programma RES.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
2.9 Regionale Energie Strategie 1.0	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	168	168	166	167	0	-2	-2
	Overige apparaatslasten	108	111	116	117	3	8	9
	Totaal	**276**	**279**	**283**	**284**	**3**	**7**	**8**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

2.10. Route 35

Doorkijk 2022 - 2024

- Op 1 februari 2021 levert IPO een verdeelsystematiek op die direct of op langere termijn ingezet kan worden als opgave 35 TWh via RES'en niet wordt gehaald. De verwachting is dat de verdeelsystematiek op 1 februari niet ingezet hoeft te worden, maar mogelijk nog wel begeleiding vergt. In de toekomst kan het zijn dat R35 wel nodig is, omdat het Planbureau voor de Leefomgeving elke 2 jaar monitort of 35twh binnen doelbereik ligt.

Consequenties bij heroverweging

- Niet van toepassing zolang inzet verdeelsystematiek in de toekomst niet aan de orde is.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
2.10 Route 35	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	96	0	0	0	-96	-96	-96
	Overige apparaatslasten	62	0	0	0	-62	-62	-62
	Totaal	**158**	**0**	**0**	**0**	**-158**	**-158**	**-158**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Na 2021 is R35 niet meer nodig. De lagere inzet werkt door in de toerekening van de overige apparaatslasten.

2.11. Industrie en bedrijventerreinen

Doorkijk 2022 - 2024

- IPO levert een verkenning op van de opgave voor verduurzamingsmogelijkheden voor industrie en bedrijventerreinen.
- IPO behartigt provinciale belangen als bevoegd gezag omtrent CO2-heffing en volgt de uitwerking van de normering van de CO2.
- IPO organiseert de afstemming van de energietransitie voor de industrieclusters met de beleidsopgaven van Regionale Economie.
- IPO stelt advies op over hoe besparingspotentieel kan worden benut t.b.v. doelstellingen klimaatakkoord samen met VNG, UvW en BZK en ziet hierbij toe op provinciale belangen en zoekt naar win-win mogelijkheden.

Consequenties bij heroverweging

- Verduurzaming van de industrie is een belangrijk onderdeel van het Klimaatakkoord. Er zijn veel dwarsverbanden binnen en buiten het klimaatakkoord omtrent het onderwerp industrie. Indien hierop geen coördinatie plaatsvindt staat integraliteit onder druk en worden win-win mogelijkheden met realisatie doelstellingen BZK mogelijk minder benut.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
2.11 Industrie en bedrijventerreinen	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	60	60	59	59	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	39	40	41	42	1	3	3
	Totaal	**99**	**100**	**101**	**101**	**1**	**2**	**3**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

2.12. Warmtetransitie

Doorkijk 2022 - 2024

- Kennisdeling, advisering en belangenbehartiging warmtewet en programma aardgasvrije wijken (waarschijnlijk tot en met 2022)
- Voorbereiding uitvoeringstafel gebouwde omgeving
- Voorbereiding, advisering en belangenbehartiging gesprek over de betaalbaarheid van de warmtetransitie.
- Deelnemen aan de gemeenschappelijk nationaal uitvoeringsprogramma Warmte.
- Kennisdeling ontwikkeling biobrandstoffen, innovaties warmte transitie.

Consequenties bij heroverweging

- IPO zal zonder deze inzet onvoldoende kunnen inspelen op de warmtetransitie en de kennisdeling en belangenbehartiging over o.a. wetgeving, beleidsvorming en financiering(o.a. de discussie over woonlastenneutraliteit) niet kunnen vormgeven.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
2.12 Warmtetransitie	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	120	120	119	119	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	77	79	83	84	2	6	7
	Totaal	**197**	**199**	**202**	**203**	**2**	**5**	**6**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

2.13. Energie-infrastructuur

Doorkijk 2022 - 2024

- Kennisdeling omtrent knelpunten en kansen in het realiseren van de opgaven van 35 TWh, de laadinfra en industrie-infra.
- IPO adviseert en participeert in werkgroepen die onder de vlag van NP RES en Rijk worden opgezet om knelpunten blijvend te bespreken en waar mogelijk op te lossen.
- IPO begeleidt de coördinerende rol die provincies willen oppakken in ontwikkeling, advisering en belangenbehartiging.

Consequenties bij heroverweging

- Netinfrastructuur wordt als de beperkende factor gezien in het halen van de ambities voor 35 TWh en meer. Kennisdeling, signaleren van kansen en knelpunten en deze via belangenbehartiging agenderen zal moeilijker worden als dat individueel per provincie opgepakt zal moeten worden.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
2.13 Energie-infrastructuur	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	96	96	95	95	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	62	63	66	67	2	5	5
	Totaal	**158**	**159**	**161**	**162**	**2**	**4**	**5**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

3. Vitaal Platteland

Beleidsopgaven	Begroting 2021	Meerjarenraming 2022	2023	2024	Verschil t.o.v. 2021 2022	2023	2024
3.1 Gemeenschappelijk Landbouwbeleid	747	588	161	162	-159	-585	-585
3.2 Duurzame Landbouw	59	60	61	61	1	1	2
3.3 Klimaatakkoord Landbouw Landgebruik	99	40	40	41	-59	-58	-58
3.4 Programma Natuur	417	420	425	426	3	7	9
3.5 Natuurwetgeving	99	100	101	101	1	2	3
3.6 Strategisch beleid Faunabeheer	99	100	101	101	1	2	3
3.7 Natuurbeleid	89	90	91	91	1	2	2
3.8 EU-Biodiversiteit	164	225	228	229	61	64	65
3.9. Stikstof	197	4.299	4.302	4.303	4.102	4.105	4.106
3.10. Nationale Database Flora en Fauna	900	0	0	0	-900	-900	-900
Totaal lasten programma 3	**2.869**	**5.921**	**5.509**	**5.515**	**3.052**	**2.640**	**2.646**

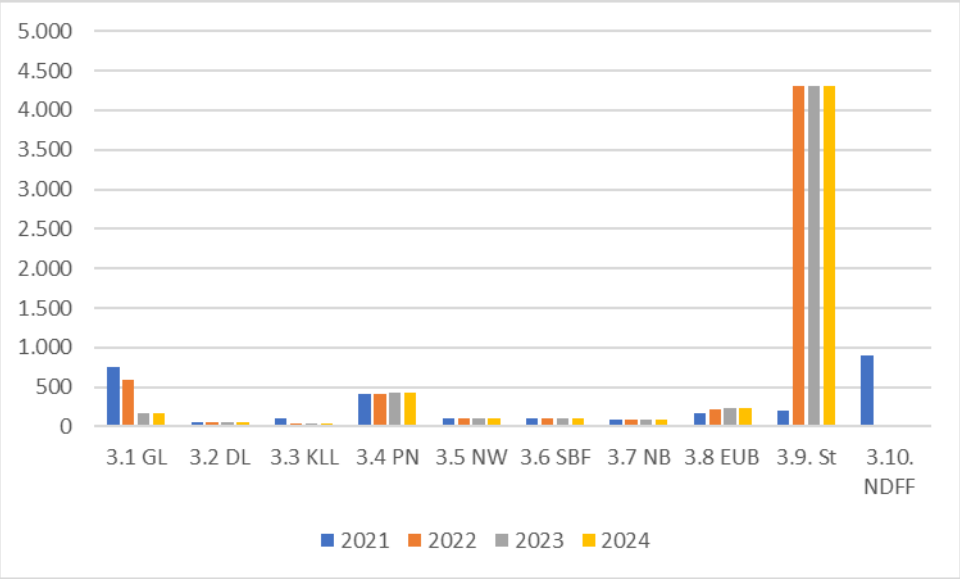

1. Gemeensch. Landbouwbeleid
2. Duurzame landbouw
3. Klimaatakkoord Landbouwgebruik
4. Programma natuur
5. Natuurwetgeving
6. Faunabeheer
7. Natuurbeleid
8. EU-Biodiversiteit
9. Stikstof
10. Nationale Database Flora en Fauna

3.1. Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

Doorkijk 2022 - 2024

- In 2022 wordt de bestaande input gecontinueerd:
  - Gedragen Nationaal Strategisch Plan (GLB-NSP), dat ruimte biedt voor provinciale invulling beleid en uitvoering. IPO zal om dit te realiseren actief participeren in het totstandkomingsproces van het GLB-NSP door mee te schrijven aan dit plan en procesgeld ter beschikking te stellen en geeft hiermee invulling aan mede-opdrachtgeverschap.
  - IPO bewaakt bestuurlijke afspraken over transitieperiode tussen provincies en LNV en bereidt standpuntbepaling voor, voor het nieuwe GLB.
  - IPO zet als belangenbehartiger in op werkbaarheid uitvoeringsregels met specifiek aandacht voor provinciale rol met gebruikmaking van ervaringen uit provincies.
- Vanaf 2023 is deze opdracht afgerond. Bij de uitwerking van de governance moet duidelijk worden hoe belangenbehartiging en gezamenlijke programma-inzet vorm krijgt, inclusief een rol voor IPO. Dit vergt een nieuw besluit. Voor belangenbehartiging blijft een inzet van 0,8 fte noodzakelijk.

Consequenties bij heroverweging

- Tot 2023 - Verzwakking positionering bij LNV als mede-opdrachtgever t.a.v. GLB-NSP, met als mogelijk gevolg dat dit onvoldoende aansluit bij provinciale standpunten en uitvoeringspraktijk en gaat om groot financieel belang (in 2021 € 85 mln. cofinanciering).
- Vanaf 2023 zijn de consequenties afhankelijk van het gekozen governancemodel en de mogelijke rol die IPO daarin vanuit belangenbehartiging, netwerk of kennisdeling kan spelen

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
3.1 Gemeenschappelijk Landbouwbele	Programmalasten	195	30	0	0	-165	-195	-195
	Directe personeelslasten	336	336	95	95	0	-241	-241
	Overige apparaatslasten	216	222	66	67	6	-149	-149
	Totaal	**747**	**588**	**161**	**162**	**-159**	**-585**	**-585**

Toelichting

- Programmalasten
  - In 2022 worden nog uitgaven van € 30.000 voorzien voor proceskosten GLB-NSP. Daarna komt de raming te vervallen.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Vanaf 2023 ontstaat een nieuwe situatie waarvoor een nieuw besluit nodig is. Vanaf 2023 blijft 0,8 fte noodzakelijk voor belangenbehartiging.

3.2. Duurzame Landbouw

Doorkijk 2022 - 2024

- IPO behartigt provinciale belangen bij realisatie landbouwbeleid van LNV en stemt beleidsontwikkelingen af met andere beleidsopgaven zoals stikstof, de realisatie van een gunstige staat van instandhouding natuur en de opgaven uit Klimaatakkoord.
- IPO is gesprekspartner voor het Rijk voor vraagstukken op het landbouwdossier die voor meerdere, of alle, provincies van belang zijn. De keuze van vraagstukken gebeurt binnen de BAC.

Consequenties bij heroverweging

- De inzet binnen provincies op het gebied van landbouw verschilt sterk per provincie. De consequentie daarvan is dat er binnen provincies beperkte capaciteit beschikbaar is om over gezamenlijk richting het Rijk te acteren. Om die reden is gezamenlijke capaciteit op belangenbehartiging van belang.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
3.2 Duurzame Landbouw	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	36	36	36	36	0	0	0
	Overige apparaatslasten	23	24	25	25	1	2	2
	Totaal	**59**	**60**	**61**	**61**	**1**	**1**	**2**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

3.3. Klimaatakkoord Landbouw gebruik

Doorkijk 2022 - 2024

- IPO signaleert, adviseert en bereidt standpuntbepaling voor over de activiteiten waar in het klimaatakkoord ook een trekkende of regierol voor provincies is benoemd (m.n. veenweide en natuurbeleid) en bevordert dat deze ook in samenhang met andere beleidsopgaven wordt opgepakt.

Consequenties bij heroverweging

- Het niet oppakken van een provinciale regierol is niet conform verwachtingen van maatschappelijke actoren en leidt tot verzwakte positie op deze beleidsopgave. IPO ondersteunt deze regierol.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
3.3 Klimaatakkoord Landbouw Landge	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	60	24	24	24	-36	-36	-36
	Overige apparaatslasten	39	16	17	17	-23	-22	-22
	Totaal	**99**	**40**	**40**	**41**	**-59**	**-58**	**-58**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Vanaf 2022 brengen we de inzet terug naar 0,2 fte voor belangenbehartiging. De bestuurlijke afspraken voor implementatie van het bestuursakkoord zijn in 2020 en 2021 gemaakt. Zie ook beleidsopgave 3.8 EU-Biodiversiteit.

3.4. Programma Natuur

Doorkijk 2022 - 2024

- Gezamenlijk met rijk en provincies wordt verder uitwerking en invulling gegeven aan programma natuur, met een uitvoeringsprogramma en richt zich hier onder meer op zaken als programmering, monitoring en rapportage en evaluatie. In 2022/ 2023 worden nadere afspraken gemaakt met het rijk over de verdere invulling van het programma in de periode 2024 tot 2030
- IPO agendeert kansen en provinciale ambities voor de natuurinclusieve samenleving voor de langere termijn bij het Rijk in de agenda “natuurinclusief”, met versterkte aandacht voor de natuur in nabije omgeving zowel binnen als buiten natuurgebieden.

Consequenties bij heroverweging

- Het gezamenlijke programma natuur is het instrument om de gunstige staat van instandhouding, zoals verwoord in de Vogel- en Habitatrichtlijn, te realiseren. Het vormt daarmee een centraal onderdeel van de structurele aanpak stikstof. Een heroverweging zou betekenen dat de van het IPO verwachte coördinerende rol niet kan worden ingevuld

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
3.4 Programma Natuur	Programmalasten	104	104	104	104	0	0	0
	Directe personeelslasten	191	191	189	189	0	-2	-2
	Overige apparaatslasten	123	126	132	133	4	9	11
	Totaal	**417**	**420**	**425**	**426**	**3**	**7**	**9**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

3.5. Natuurwetgeving

Doorkijk 2022 - 2024

- Uitvoering van de reguliere taken belangenbehartiging en beleidsbeïnvloeding:
  - IPO brengt provinciale belangen in bij beleidsontwikkelingen Rijk op deze wettelijke provinciale taak en zet o.a. in op beleidsneutraliteit implementatie natuur in omgevingswet.
  - IPO adviseert provincies en Rijk over beleidsontwikkelingen over stijgende faunaschades (najaar 2021), implementatie AMvB bij de Aanvullingswet Natuur en eventuele gezamenlijke aanpak ontheffingverlening Wet Natuurbescherming.
  - Gedragscodes worden getoetst op de provinciale uitvoeringservaring.

Consequenties bij heroverweging

- Provincies zijn, op een provinciale kerntaak, onvoldoende in beeld als gesprekspartner van het Rijk, als deze inbreng niet geleverd wordt. Hierdoor neemt het Rijk besluiten die niet zijn beoordeeld op haalbaarheid en uitvoerbaarheid..

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
3.5 Natuurwetgeving	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	60	60	59	59	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	39	40	41	42	1	3	3
	Totaal	**99**	**100**	**101**	**101**	**1**	**2**	**3**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

3.6. Faunabeheer

Doorkijk 2022 - 2024

- IPO adviseert en ontwikkelt innovatief faunabeleid en zorgt voor standpuntbepaling dat leidt tot minder kosten voor provincies voor faunaschade.
- IPO stemt lijst met invasieve soorten (waarvoor provincies verantwoordelijkheid dragen) af met provincies om haalbaarheid en uitvoerbaarheid te kunnen toetsen.

Consequenties bij heroverweging

- De belangenbehartiging en gezamenlijke invulling kan op deze provinciale kerntaak onvoldoende worden ingevuld.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
3.6 Strategisch beleid Faunabeheer	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	60	60	59	59	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	39	40	41	42	1	3	3
	Totaal	**99**	**100**	**101**	**101**	**1**	**2**	**3**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

3.7. Natuurbeleid

Doorkijk 2022 - 2024

- IPO brengt provinciale belangen in bij beleidsontwikkelingen Rijk en stemt via werkgroepen hierover af met de provincies.
- IPO levert de jaarlijkse voortgangsrapportage natuur op. Dit betreft een rapportage voor Provinciale Staten (PS) over de voortgang van de afspraken in het natuurpact.
- IPO stemt nieuwe beleidsontwikkelingen af met provincies.
- In 2022 vindt volgens de afgesproken frequentie de volgende Natuurtop plaats. Over de opname hiervan in de begroting dient nog een nader besluit te worden genomen.

Consequenties bij heroverweging

- Provincies zijn, op een provinciale kerntaak, onvoldoende in beeld als gesprekspartner van het Rijk, als deze inbreng niet geleverd wordt.
- Wettelijke verantwoordelijkheid monitoring en informeren Rijk wordt niet (of niet afgestemd) ingevuld door IPO.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
3.7 Natuurbeleid	Programmalasten	10	10	10	10	0	0	0
	Directe personeelslasten	48	48	48	48	0	0	0
	Overige apparaatslasten	31	32	33	34	1	2	3
	Totaal	**89**	**90**	**91**	**91**	**1**	**2**	**2**

Toelichting

- Programmalasten
  - In 2022 vindt volgens de afgesproken frequentie de volgende Natuurtop plaats. Over de opname hiervan in de begroting dient nog een nader besluit te worden genomen.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

3.8. EU-Biodiversiteit

Doorkijk 2022 - 2024

- IPO brengt als belangenbehartiger van provincies input in EU-besluitvorming biodiversiteit. EU-kaders zijn van grote impact op provinciale beleidsinvulling.
- IPO levert inbreng in nieuwe beleidsstukken (waaronder het strategische plan Natura 2000) wordt mede beleid bepaald over Natura2000 en doelbereik.
- IPO organiseert gezamenlijke processen ter verbetering doelensystematiek Natura2000 en beheerplannen Natura2000.
- IPO faciliteert kennisuitwisseling over voortgang en voert regie op verbetering van de afstemming van de provincies met andere voortouwnemers van N2000-beheerplannen.

Consequenties bij heroverweging

- IPO heeft minder invloed op besluitvormingsproces en Rijk vult deze in zonder provinciale input en afspraak over gezamenlijk optrekken als mede-departement voor EU wordt niet ingevuld.
- De actualisatie doelensystematiek is kaderstellend voor het N2000-beleid in de provincies, en heeft daarmee ook relatie met bijvoorbeeld het stikstofdossier.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
3.8 EU-Biodiversiteit	Programmalasten	26	26	26	26	0	0	0
	Directe personeelslasten	84	120	119	119	36	35	35
	Overige apparaatslasten	54	79	83	84	25	29	30
	Totaal	**164**	**225**	**228**	**229**	**61**	**64**	**65**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Vanaf 2022 is de inzet verhoogd met 0,3 fte tot 1,0 fte. Deze extra inzet is vanwege de impact op de provinciale taakuitoefening, waarvoor de ontwikkelingen op Natura2000 kaderstellend is. Het gaat om een bestaande taak en het gaat om verschuiving van inzet van beleidsopgave 3.3 Klimaatakkoord landbouw landgebruik naar deze beleidsopgave. De hogere inzet werkt door in de toerekening van de overige apparaatslasten.

3.9. Stikstof

Doorkijk 2022 - 2024

- In 2020 is de interprovinciale programmaorganisatie stikstof (IPS) opgericht, nadat een nieuwe aanpak voor de stikstofproblematiek nodig werd door de uitspraak van de Raad van State in 2019. Na de eerste aanpak voor de korte termijn om toestemmingsverlening weer op gang te brengen, bevindt het programma zich nu in een transitiefase tussen de korte- en de langetermijnaanpak. De programmaorganisatie opereert in een dynamische omgeving, in de eerste plaats vanwege de complexiteit van de problematiek, maar ook door de onzekerheden die nog bestaan richting de toekomst. De eerste stappen op weg naar een houdbare structurele aanpak zijn gezet door zowel het Rijk als de provincies, maar o.a. de behandeling van het wetsvoorstel ‘stikstofreductie en natuurverbetering’ door de Tweede Kamer (vindt plaats in december) en het uit dit wetsvoorstel voortvloeiende interbestuurlijke programma (oprichting in 2021) zullen bepalend zijn voor het vervolg van de aanpak en de organisatie die daarvoor nodig is. Daarnaast krijgt in 2021 de gebiedsgerichte aanpak verder vorm, aangezien de eerste maatregelen uit het pakket van de structurele aanpak dan worden geïmplementeerd. Dit draagt ook bij aan een beter beeld van de rol en de benodigde inzet van de provincies in de gehele stikstofproblematiek.

Consequenties bij heroverweging

- Bij de begrotingsvoorbereiding voor het jaar 2022 zal op basis van deze doorontwikkeling en nieuwe inzichten een nader gedetailleerd meerjarenperspectief worden gegeven.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
3.9. Stikstof	Programmalasten	0	4.100	4.100	4.100	4.100	4.100	4.100
	Directe personeelslasten	120	120	119	119	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	77	79	83	84	2	6	7
	Totaal	**197**	**4.299**	**4.302**	**4.303**	**4.102**	**4.105**	**4.106**

Toelichting

- Programmalasten
  - In de meerjarenbegroting gaan wij voorlopig uit van een bedrag ad € 4,1 miljoen. Dit bedrag komt overeen met de opgave voor 2021.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

3.10. Nationale Database Flora en Fauna

Doorkijk 2022 - 2024

- BIJ12 neemt de NDFF vanaf 2022 op in het jaarplan BIJ12 incl. begroting en het meerjarenperspectief. Daarmee verdwijnt deze kassiersfunctie vanaf 2022 uit de IPO-begroting (onderdeel Den Haag). In de daaropvolgende jaren loopt dit op tot een maximum van € 3,2 mln. per jaar vanaf 2025 en gaat de bijdrage via de begroting van BIJ12 lopen. Dit maximum kan waarschijnlijk naar beneden worden bijgesteld, de onderhandelingen met de rijkspartners over verdeling van de kosten zijn nog niet volledig afgerond. In 2021 worden de keuzes die provincies maken over sturing en financiering van de NDFF, geïmplementeerd en betrokken bij de besluitvorming over de begroting BIJ12.

Consequenties bij heroverweging

- Niet van toepassing

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
3.10. Nationale Database Flora en Fau	Programmalasten	900	0	0	0	-900	-900	-900
	Directe personeelslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal	**900**	**0**	**0**	**0**	**-900**	**-900**	**-900**

Toelichting

- Programmalasten
  - De NDFF wordt vanaf 2022 opgenomen in de begroting van BIJ12.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

4. Mobiliteit

Beleidsopgaven	Begroting 2021	Meerjarenraming 2022	2023	2024	Verschil t.o.v. 2021 2022	2023	2024
4.1 Duurzame Mobiliteit	780	787	798	802	7	18	22
4.2 Openbaar vervoer	158	159	161	162	2	4	5
4.3 Verkeersveiligheid	288	291	295	296	3	7	8
4.4 Fiets	326	328	330	331	2	4	5
4.5 KpVV	1.820	1.820	0	0	0	-1.820	-1.820
4.6 Goederenvervoer & Logistiek	89	90	91	91	1	2	3
Totaal lasten programma 4	**3.460**	**3.475**	**1.676**	**1.683**	**15**	**-1.784**	**-1.777**

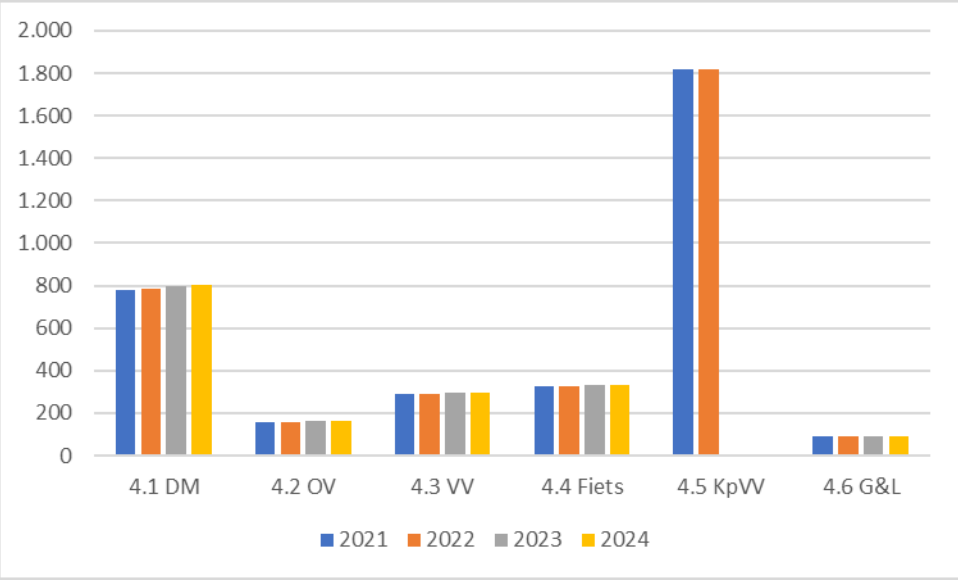

1. Duurzame Mobiliteit

2. Openbaar vervoer

3. Verkeersveiligheid

4. Fiets

5. KpVV

6. Goederenvervoer & Logistiek

4.1. Duurzame Mobiliteit

Doorkijk 2022 - 2024

- Doorontwikkelen kennisagenda en leerplatform (o.a. opdrachtgeverschap/programmering KpVV).
- Belangenbehartiging ten behoeve van transitie naar Duurzame en Zorgeloze Mobiliteit (bij het ministerie van infrastructuur en Waterstaat (IenW), medeoverheden en andere betrokken partijen).
- Strategische agendering (2x per jaar) voor het BO Mobiliteit/ MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport) en het Nationaal Mobiliteitsprogramma.
- Strategische advisering uitvoering Klimaatakkoord (monitoring), en 'bijsturen'.
- Integraliteit met andere opgaven (o.a. energie, ruimtelijke ordening) stimuleren ten behoeve van realisatie Klimaatakkoord (Mobiliteit), bijvoorbeeld als het gaat om het behalen van de doelstellingen die zijn geformuleerd in de Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL).
- Monitoring op Uitvoeringsoverleg Klimaatakkoord Mobiliteit in het algemeen en die van personenmobiliteit in het bijzonder (vanwege ambassadeurrol van gedeputeerde).
- Voortgang BAZEB uitvoering gebeurt door het Decentraal Overleg Vervoersautoriteiten (DOVA) (BAZEB tot 2025).
- Zorgen voor connectie tussen UO Klimaatakkoord Mobiliteit en uitvoering t.b.v. Duurzaam grond-, weg- en waterbouw (GWW) en de transitie naar klimaatneutrale en circulaire infrastructuur via o.a. vakberaad Beheer & Bouw, P12, SPIN.
- Voortgang RMP's; coördinatie-regie-ondersteuning.

Consequenties bij heroverweging

- Het stopzetten van bovenstaande activiteiten betekent dat de bovenliggende ambitie van de gezamenlijke provincies 'duurzame en zorgeloze mobiliteit' niet kan worden gerealiseerd. Deze beleidsopgave is het 'hart' van de overkoepelende ambitie duurzame en zorgeloze mobiliteit. Dit leidt enerzijds tot gezichtsverlies bij de partners en anderzijds tot minder effectieve inzet op het thema duurzame mobiliteit in het bijzonder en bijdrage aan het klimaatakkoord in het algemeen.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
4.1 Duurzame Mobiliteit	Programmalasten	90	90	90	90	0	0	0
	Directe personeelslasten	420	420	417	418	-1	-3	-3
	Overige apparaatslasten	270	278	291	294	8	21	24
	Totaal	**780**	**787**	**798**	**802**	**7**	**18**	**22**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

4.2. Openbaar vervoer

Doorkijk 2022 - 2024

- Uitwerking agenda Toekomstbeeld OV 2040.
- Behartigen belangen van provincies ten aanzien van Toekomstbeeld OV en knooppunten richting IenW, ProRail en vervoerders.
- Organiseren netwerk en standpuntbepaling op gezamenlijke (spoor) dossiers.
- Beantwoorden en coördineren van inhoudelijke vragen met betrekking tot het regionaal openbaar vervoer.
- Behartigen van de gezamenlijke belangen van de provincies bij diverse onderzoeken en wetgevingstrajecten vanuit de Rijksoverheid.
- Begeleiden en behartigen belangen bij omvorming van ProRail tot ZBO.
- Begeleiden en behartigen van belangen bij de Hoofdrailnet-concessie vanaf 2025 ev.
- Kennis delen via de strategische spoorgroep ten behoeve van standpuntbepaling op o.a. fietsparkeren bij stations, Spoorwegwet, Spoorveiligheid en de Herkenbaarheid van regionale vervoerders op stations.
- Knooppunten en Hubs hebben inmiddels aandacht. De richting is nog niet helder. Belangbehartiging, zodat de opgave knooppunten en hubs conform (o.a. De Sprong, Contourennota Toekomstbeeld OV) uitgewerkt kan worden.

Consequenties bij heroverweging

- Het niet oppakken van bovenstaande activiteiten slaat terug op de rolinvulling van de provincies als vervoersautoriteit. Dit heeft betrekking op de belangenbehartiging (toekomstbeeld OV) en op de rol van betrouwbare partner in brede ov-domein. De relatie (lees flexibele schil) met DOVA is rand voorwaardelijk om ambities te realiseren.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
4.2 Openbaar vervoer	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	96	96	95	95	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	62	63	66	67	2	5	5
	Totaal	**158**	**159**	**161**	**162**	**2**	**4**	**5**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

4.3. Verkeersveiligheid

Doorkijk 2022 - 2024

- Belangenbehartiging naleving Startakkoord Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV) 2030.
- Kennisdelen ten behoeve van uitvoering, afronding en afstemming regionale uitvoeringsplannen in kader van SPV.
- Standpuntbepaling en belangenbehartiging ten behoeve van wetsvoorstel APK, registratie en kentekenplicht voor landbouwvoertuigen.
- Kennisdelen ten behoeve van implementatie RISM II richtlijn.
- Standpuntbepaling en belangenbehartiging ten behoeve van Aanpassing RVV 1990 (als gevolg van Light Electronic Vehicles (LEV's).

Consequenties bij heroverweging

- In SPV 2030 zijn afspraken gemaakt over de aanpak en rolverdeling die moet leiden tot 0 verkeersdoden. Het niet uitvoeren van de afspraken uit het Startakkoord is in strijd met het bestuurlijk commitment en geeft minder invloed op voor de provincie relevante wetgevingstrajecten.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
4.3 Verkeersveiligheid	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	175	175	174	174	0	-2	-2
	Overige apparaatslasten	112	116	121	122	3	9	10
	Totaal	**288**	**291**	**295**	**296**	**3**	**7**	**8**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

4.4. Fiets

Doorkijk 2022 - 2024

- Uitvoering van het Bestuursakkoord fietsparkeren; nieuwe businesscase Fietsparkeren bij Stations.
- Belangenbehartiging ten aanzien van ‘Normen fietsparkeren bij nieuwe ontwikkelingen’ van fiets in Duurzame Mobiliteit.
- Positiebepaling, belangenbehartiging, kennisdelen en netwerken via deelname aan Tour de Force: monitoren van de voortgang bij de individuele provincies m.b.t. hoogwaardig fietsnetwerk.
- Standpuntbepaling en belangenbehartiging ten behoeve van realisatie TourdeForce via Tourorganisatie (Tourbureau en Tourleiding (vz)).
- Via Tour de Force kennisinfrastructuur/kennisbank voor doelrealisatie fietsgebruik.
- Standpuntbepaling ten aanzien van educatie en voorlichting. Tot stand laten komen van Nationaal Toekomstbeeld Fiets 2040.
- Belangbehartiging en standpuntbepaling t.a.v. rol Rijk in fiets (financiering, systeemverantwoordelijkheid).

Consequenties bij heroverweging

- Fiets wordt steeds meer een complementaire modaliteit. Met deze ambitie wordt extra ingezet op deze modaliteit. Bij heroverweging valt fiets terug en komt realisatie van doelstelling 20% meer fietskilometers in 2027 onder druk te staan alsmede een van de afspraken uit het klimaatakkoord.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
4.4 Fiets	Programmalasten	149	149	149	149	0	0	0
	Directe personeelslasten	108	108	107	107	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	69	71	75	75	2	5	6
	Totaal	**326**	**328**	**330**	**331**	**2**	**4**	**5**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

4.5. Kennisplatform Verkeer en Vervoer

Doorkijk 2022 - 2024

- In 2022 is de output conform 2021. De afspraken over de bijdrage Kennisplatform Verkeer en Vervoer (KpVV) lopen tot 2022. De compensatie hiervoor in het provinciefonds is echter structureel van aard en loopt ook door tot na 2022. In 2021 wordt nog een nader besluit genomen over het eventuele vervolg hiervan voor 2023 e.v.. Een eventueel vervolg is derhalve budgettair-neutraal voor provincies.

Consequenties bij heroverweging

- Niet participeren betekent dat de rol van kennispartner en -generator verdwijnt.
- Provincies zijn hiervoor gecompenseerd via het Provinciefonds. Hieronder ligt een bestuurlijke afspraak. Heroverweging lijkt niet opportuun.
- Overigens is het goed om na te gaan of de beoogde opbrengsten ook feitelijk gerealiseerd worden door KpVV.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
4.5 KpVV	Programmalasten	1.800	1.800	0	0	0	-1.800	-1.800
	Directe personeelslasten	12	12	0	0	0	-12	-12
	Overige apparaatslasten	8	8	0	0	0	-8	-8
	Totaal	**1.820**	**1.820**	**0**	**0**	**0**	**-1.820**	**-1.820**

Toelichting

- Programmalasten
  - De meerjarenraming sluit aan op de afspraken omtrent de BDU-gelden, waarbij aan de vervoersautoriteiten de middelen zijn doorgezet voor de financiering van kennisgremia (via provinciefonds). Dit is vertaald in het opdrachtgeverschap van het KpVV door het IPO. Om deze reden is de raming vanaf 2023 geschrapt uit de meerjarenraming. Eventuele vervolgkosten zijn op dit moment niet bekend.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Vanaf 2023 vervalt de inzet op deze beleidsopgave.

4.6. Goederenvervoer & Logistiek

Doorkijk 2022 - 2024

- Standpuntbepaling en belangenbehartiging ten aanzien van stimuleren modal shift van weg naar water en spoor.
- Verduurzaming goederenvervoer en logistiek (o.a. binnenvaart, wegtransport, clean energy hubs).
- Netwerk onderhouden met IenW ten behoeve van samenwerking.
- Lobby vrachtwagenheffing, en public affairs goederencorridors en Trans-European Transport Network (Ten-T).
- Belangenbehartiging Goederenvervoer & Logistiek I&W nationaal en Europees.
- Lobby/standpuntbepaling ten aanzien van bedrijventerrein en logistieke knooppunten (koppeling met RO/RE).
- Innovatie ten behoeve van doorontwikkeling logistiek/digitalisering.

Consequenties bij heroverweging

- Het niet langer uitvoeren van de ambitie betekent dat provincies zich niet optimaal nationaal en Europees kunnen positioneren en beperkt meepraten bij nationale en Europese ontwikkelingen.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
4.6 Goederenvervoer & Logistiek	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	54	54	53	54	0	-1	0
	Overige apparaatslasten	35	36	37	38	1	3	3
	Totaal	**89**	**90**	**91**	**91**	**1**	**2**	**3**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

5. Regionale economie

Beleidsopgaven	Begroting 2021	Meerjarenraming 2022	2023	2024	Verschil t.o.v. 2021 2022	2023	2024
5.1 Stimuleren innovatief en breed MKB	158	159	161	162	2	4	5
5.2 Regionale Arbeidsmarkt, Circulair, digitalisering	158	159	161	162	2	4	5
5.3 Circulaire Economie	59	60	61	61	1	1	2
5.4 Cohesiebeleid	59	60	61	61	1	1	2
5.5 Taskforce HRE en samenwerkingsagenda	254	257	260	262	3	6	7
5.6 Vrijetijdseconomie	118	120	121	122	1	3	3
Totaal lasten programma 5	**806**	**815**	**825**	**829**	**9**	**19**	**23**

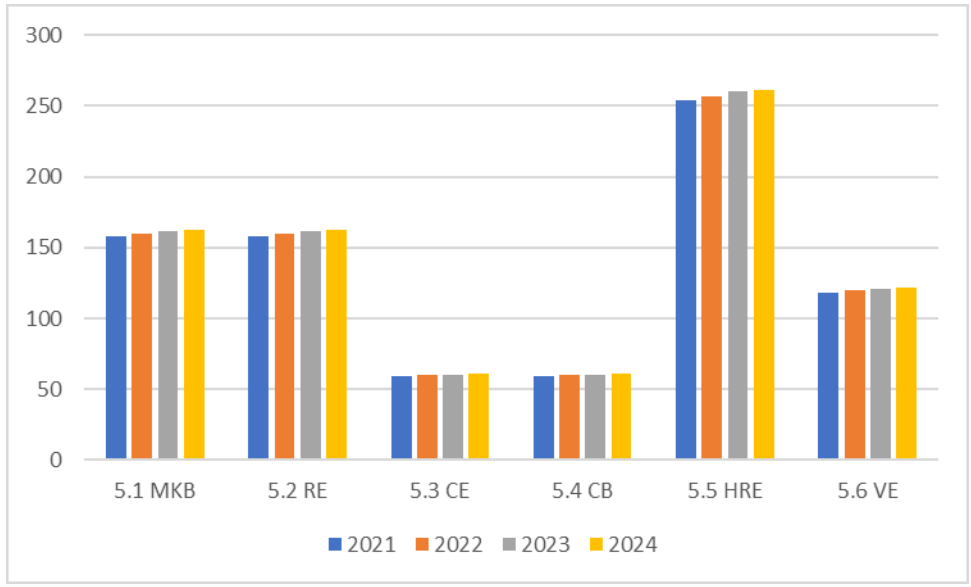

1. Stimuleren innovatief en breed MKB

2. Reg. Arbeidsmarkt, Circulair economie, Digitalisering

3. Circulaire economie

4. Cohesiebeleid

5. Taskforce HRE en samenwerkings-agenda

6. Vrijetijdseconomie

5.1. Stimuleren innovatief en breed MKB

Doorkijk 2022 - 2024

- De langjarige samenwerking tussen Rijk, provincies en gemeenten wordt voortgezet in een rollende samenwerkingsagenda. In 2021 zijn de thema's: stimuleren innovatief en breed MKB, circulaire economie, human capital en digitalisering (zie 5.2). Afhankelijk van de ontwikkelingen in de economie kunnen gekozen thema's wijzigen.
- IPO stemt provinciale inzet af met provincies en Rijk in de kennis- en innovatieagenda's (kia's) 2020-2023 nadat deze begin resp. medio 2021 zijn vastgelegd voor 2021 resp. 2022, inclusief de governance-structuur. IPO houdt hierbij rekening met koppeling kia's met regionale innovatiestrategieën, integratie van regionale/nationale/Europese inzet kia's en maakt nieuwe afspraken over o.a. inzet financiële middelen van het Rijk en provincies.
- Kennisdeling, advisering, standpuntbepaling en lobby op de thema's uit de samenwerkingsagenda.

Consequenties bij heroverweging

- Inzet provincies richting rijk en Europa raakt versnipperd indien IPO als belangenbehartiger geen rol heeft in advisering, standpuntbepaling, lobby en programmering.
- Inzet provincies in MKB niet op elkaar afgestemd.
- Bovenregionale samenwerking en de realisatie van bovenregionale projecten komt minder goed van de grond.
- Geen of minder kennisdeling tussen provincies.
- Overleg en zeggenschap over hoe de middelen van het Rijk het beste in de regionale economieën kunnen worden ingezet (inclusief de ROM's) zal minder worden c.q. kan leiden tot het tegen elkaar uitspelen.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
5.1 Stimuleren innovatief en breed MK	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	96	96	95	95	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	62	63	66	67	2	5	5
	Totaal	**158**	**159**	**161**	**162**	**2**	**4**	**5**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

5.2. Regionale Arbeidsmarkt, Circulair, Digitalisering

Doorkijk 2022 - 2024

- Met uitzondering van IBP loopt de inzet op de thema's arbeidsmarkt, circulaire economie en digitalisering in 2022 door en wordt de output van 2021 verder verstevigd ter ondersteuning en stimulering van het MKB. Voor het thema arbeidsmarkt staat een leven lang leren centraal waarbij provincies het accent leggen op banen van de toekomst. Bij circulaire economie wordt gewerkt aan het enthousiasmeren en stimuleren van het (brede) MKB om bij te dragen aan de doelstelling Nederland circulair in 2050, bij digitalisering gaat het om een digitaal modern en weerbaar MKB. Hiermee wordt invulling gegeven aan de langjarige samenwerking met Rijk, MKB en VNG en wordt verder gewerkt aan de afspraken die in het kader van de herstelaanpak regionale economie zijn gemaakt.
- In samenspraak met partijen kunnen nieuwe thema's worden opgepakt.

Consequenties bij heroverweging

- Inzet provincies in MKB en met het Rijk en VNG niet op elkaar afgestemd
- Inzet provincies richting rijk en Europa raakt versnipperd.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
5.2 Regionale Arbeidsmarkt, Circulair	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	96	96	95	95	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	62	63	66	67	2	5	5
	Totaal	**158**	**159**	**161**	**162**	**2**	**4**	**5**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

5.3. Circulaire economie

Doorkijk 2022 - 2024

De ambitie Nederland Circulair in 2050 vraagt in 2022 en verder de nodige inspanningen van IPO. In 2022 en verder wordt doorgewerkt op de resultaten die in 2021 zijn bereikt:

- De circulaire kansenkaarten van de provincies worden uitgewerkt door de provincies zelf. IPO bundelt de inzet naar en vragen aan het Rijk.
- IPO zet het faciliteren van de provinciale inbreng in het platform voort, waar provincies in samenwerking met o.a. VNG, UvW en I&W instrumentarium opleveren dat naar eigen keuze kan worden ingezet richting een circulaire en klimaat neutrale bedrijfsvoering.
- IPO faciliteert samenwerking tussen provincies en met m.n. Rijk en medeoverheden als partners van het Grondstoffenakkoord om voortaan in gezamenlijkheid tot het landelijk Uitvoeringsprogramma CE (UP CE) te komen, startend met het UP-CE 2021.

Consequenties bij heroverweging

- IPO komt afspraken met Rijk en medeoverheden niet na en kansen om CE in te zetten bij herstel na Covid-19 blijven mogelijk liggen, waardoor realisatie van doelstelling ‘circulaire economie in 2050’ verder onder druk komt.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
5.3 Circulaire Economie	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	36	36	36	36	0	0	0
	Overige apparaatslasten	23	24	25	25	1	2	2
	Totaal	**59**	**60**	**61**	**61**	**1**	**1**	**2**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

5.4. Cohesiebeleid

Doorkijk 2022 - 2024

Cohesiebeleid is een doorlopend proces en de output voor 2022 en verder komt overeen met de output in 2021:

- IPO behartigt provinciaal belang om een zo groot mogelijk aandeel, minimaal vergelijkbaar met het huidig aandeel uit de Europese structuurfondsen te laten landen in Nederland, o.a. door lobby van IPO in samenwerking met HNP.
- IPO stemt standpunten cohesiebeleid af met provincies en organiseert periodiek kennisuitwisseling over Europese fondsen.

Consequenties bij heroverweging

- Standpunt provincies komt niet overeen met heersende opvatting van kabinet en geen lobby leidt mogelijk tot minder middelen vanuit Europa naar Nederland en op versnipperde inzet.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
5.4 Cohesiebeleid	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	36	36	36	36	0	0	0
	Overige apparaatslasten	23	24	25	25	1	2	2
	Totaal	**59**	**60**	**61**	**61**	**1**	**1**	**2**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

5.5. Taskforce HRE en samenwerkingsagenda

Doorkijk 2022 - 2024

- De coronacrisis duurt lang en verdiept zich. Het herstellen van de crisis gaat daarmee lang duren en vraagt om langjarige inzet van IPO in samenwerking met medeoverheden en andere partijen (o.a. MKB). In 2022 en verder wordt de inzet die vanaf 2021 is geïntensiveerd, doorgezet.
- In de uitvoeringsagenda Herstel Regionale Economie staan projecten, programma's en thema's die bovenregionaal worden opgepakt en uitgevoerd.
- De integratie van de uitvoeringsagenda en de samenwerkingsagenda krijgt verder vorm. Rijk, VNG, IPO en MKB werken ieder vanuit hun eigen rol aan de uitvoeringsagenda en samenwerkingsagenda.
- De acties waarvoor IPO aan de lat staan worden op basis van plannen van aanpak uitgevoerd:
  - Monitoring Regionale economieën i.v.m. herstel Coronacrisis.
  - Relatie leggen en adviseren over andere IPO-thema's in de dynamische samenwerkingsagenda
  - Kennisuitwisseling tussen provincies organiseren
  - Lobby richting Rijk en Europa over inzet middelen voor herstel regionale ecosystemen.

Consequenties bij heroverweging

- Er wordt onvoldoende IPO inzet geleverd voor de uitvoeringsagenda en samenwerkingsagenda.
- De rol van IPO bij in het herstel van de regionale economie wordt niet ingevuld. De onduidelijkheid over wat provincies zelf doen en waar IPO een rol speelt kan leiden tot acties die blijven liggen, terwijl ze wel gewenst zijn. IPO kan de verwachtingen die zijn gewekt niet waarmaken.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
5.5 Taskforce HRE en samenwerkingsa	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	155	155	153	153	0	-2	-1
	Overige apparaatslasten	99	102	107	108	3	8	9
	Totaal	**254**	**257**	**260**	**262**	**3**	**6**	**7**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

5.6. Vrijetijdseconomie

Doorkijk 2022 - 2024

- In 2022 en verder wordt uitvoering gegeven aan de IPO-actieagenda vrijetijdseconomie, waarin de thema's zijn opgenomen waarin in IPO verband aan wordt gewerkt. Daaronder vallen ook thema's die te maken hebben met het herstel van de vrijetijdseconomie in verband met de coronacrisis.
- De IPO-rol van belangenbehartiging, kennisdeling en lobby wordt uitgevoerd aan de hand van de IPO-actieagenda.

Consequenties bij heroverweging

- De verantwoordelijk bestuurders worden niet voorzien van voldoende informatie om invulling te geven aan hun bestuurlijk mandaat.
- Er kan geen eenduidige lobby worden gevoerd
- Er kan vanaf 2022 geen invulling meer worden gegeven aan het thema vrijetijdseconomie, tenzij andere thema's vervallen.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
5.6 Vrijetijdseconomie	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	72	72	71	71	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	46	48	50	50	1	4	4
	Totaal	**118**	**120**	**121**	**122**	**1**	**3**	**3**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

6. Cultuur en erfgoed

Beleidsopgaven	Begroting 2021	Meerjarenraming 2022	2023	2024	Verschil t.o.v. 2021 2022	2023	2024
6.1 Toekomstperspectief	79	80	81	81	1	2	2
6.2 Behoud erfgoed	39	40	40	41	0	1	1
6.3 Cultuureducatie	20	20	20	20	0	0	1
6.4 Toekomstbestendig Bibliotheekstelsel	20	20	20	20	0	0	1
Totaal lasten programma 6	**158**	**159**	**161**	**162**	**2**	**4**	**5**

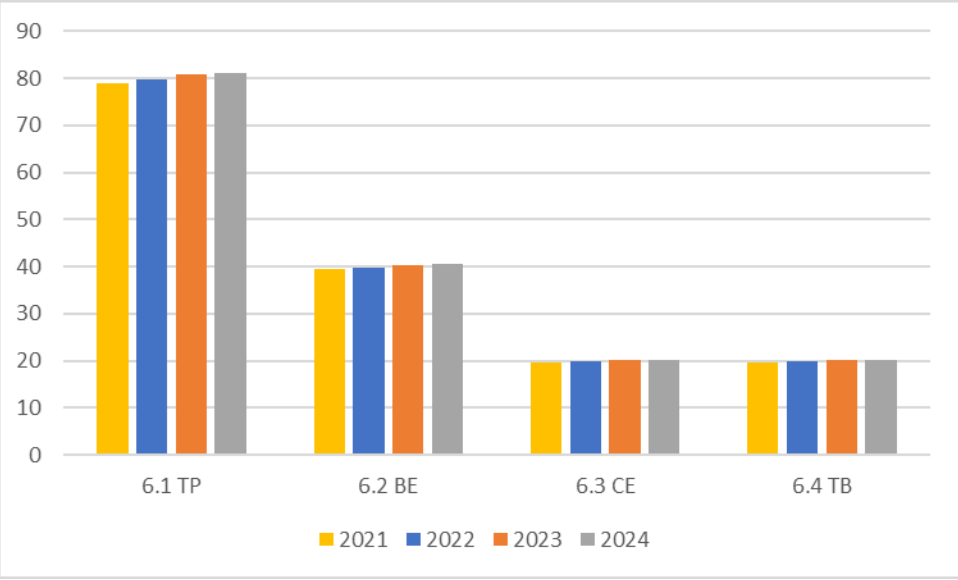

1. Toekomstperspectief Culturele Sector

2. Behoud erfgoed

3. Cultuureducatie

4. Toekomstbestendig Bibliotheekstelsel

6.1. Toekomstperspectief Culturele Sector

Doorkijk 2022 - 2024

- IPO adviseert provincies over Rijkscultuurstelsel met aandacht voor regionale component, werking subsidieregelingen en bereidt bestuurlijk overleggen voor o.a. corona-aanpak, stedelijke cultuurregio's en faciliteert standpuntbepaling.
- Het IPO voert namens de gezamenlijke provincies overleg met OCW en VNG over deze beleidsopgave. (De visie voor cultuur die het IPO in 2020 voorbereidt zal over deze inzet meer duidelijkheid gaan geven.)
- In de weg naar de opvolger van het huidige cultuurstelsel 2021-2024 zal het IPO in de komende jaren actief betrokken worden.
- Op basis van een in 2021 vast te stellen ambitie (nieuw beleid) zal aan een eventueel aangepaste inzet invulling worden gegeven.

Consequenties bij heroverweging

- De inzet is minimaal en een heroverweging impliceert dat er geen inzet vanuit de gezamenlijke provincies op de beleidsopgave meer zal worden geleverd.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
6.1 Toekomstperspectief	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	48	48	48	48	0	0	0
	Overige apparaatslasten	31	32	33	34	1	2	3
	Totaal	**79**	**80**	**81**	**81**	**1**	**2**	**2**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

6.2. Behoud Erfgoed

Doorkijk 2022 - 2024

- IPO richt zich op de bijdrage van erfgoed aan integraal omgevingsgericht beleid met bijzondere aandacht voor duurzaamheidsopgaven.
- IPO levert inbreng in een gezamenlijke aanpak met OCW voor de restauratie van grote monumenten en verbindingen tussen erfgoed en andere beleidsthema's. IPO zal blijvend (ook financiële) aandacht voor de grote restauraties met het Rijk agenderen in overleg met andere overheden.
- IPO is als belangenbehartiger vertegenwoordiger in diverse overleggen rondom erfgoed en bereidt in 2021 actualisering van lopende bestuurlijke afspraken over restauraties en uitvoeringsorganisatie voor.
- Naar verwachting zal het IPO actief betrokken worden bij de totstandkoming van de opvolger van het rijkskader Erfgoed Telt dat in 2021 afloopt.
- Op basis van een in 2021 vast te stellen ambitie (nieuw beleid) zal aan een eventueel aangepaste inzet invulling worden gegeven.

Consequenties bij heroverweging

- De inzet is minimaal en een heroverweging impliceert dat er geen inzet vanuit de gezamenlijke provincies op de beleidsopgave meer zal worden geleverd.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
6.2 Behoud erfgoed	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	24	24	24	24	0	0	0
	Overige apparaatslasten	15	16	17	17	0	1	1
	Totaal	**39**	**40**	**40**	**41**	**0**	**1**	**1**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

6.3. Cultuureducatie

Doorkijk 2022 - 2024

- IPO blijft voor OCW aanspreekpunt voor programma Cultuureducatie met Kwaliteit 2021-2024, vervult in 2021 alleen een rol m.b.t. facilitering kennisuitwisseling, wordt in 2022 betrokken bij de herijking van bestuurlijke afspraken cultuur en onderwijs aan de orde en zal voorafgaand aan nieuw kader (2023) een nadrukkelijke rol hebben.
- IPO onderhoudt het netwerk omtrent cultuurparticipatie.

Consequenties bij heroverweging

- In verband met bestuurlijke afspraken cultuur en onderwijs die lopen tot en met 2022, en de steeds terugkerende inzet van provincies voor CMK is heroverweging nu niet aan de orde. Voor cultuurparticipatie is geen gemeenschappelijke interprovinciale inzet afgesproken.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
6.3 Cultuureducatie	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	12	12	12	12	0	0	0
	Overige apparaatslasten	8	8	8	8	0	1	1
	Totaal	**20**	**20**	**20**	**20**	**0**	**0**	**1**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

6.4. Toekomstbestendig Bibliotheekstelsel

Doorkijk 2022 - 2024

- IPO vervult met name een rol m.b.t. facilitering kennisuitwisseling en vraagt bij Rijk als stelselpartner aandacht voor helderheid rollen en beleidsvrijheid provincies.
- In de bibliotheekwet WSOB hebben de overheden een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een toekomst bestendig bibliotheekstelsel met ieder specifieke taken. De provincies dragen zorg voor interbibliothecair leenverkeer (IBL) en zijn opdrachtgevers voor provinciale ondersteuningsinstellingen (POI). De laatsten hebben een specifieke taak voor het ontwikkelen van innovaties voor de fysieke bibliotheek.
- IPO werkt op basis van een convenant samen met netwerkpartners aan een netwerkagenda voor het bibliotheekstelsel waarin een aantal maatschappelijke en randvoorwaardelijke thema's gezamenlijk worden opgepakt. Dit vraagt om regelmatig overleg en afstemming.

Consequenties bij heroverweging

- Vanwege wettelijk beschreven provinciale taken en uitvoering in de vorm van een netwerk met andere overheden zal inzet nodig blijven. De recente initiatieven om op basis van een onlangs getekend convenant de samenwerking met een netwerkagenda op een aantal thema's te verdiepen maken een heroverweging niet opportuun.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
6.4 Toekomstbestendig Bibliotheekste	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	12	12	12	12	0	0	0
	Overige apparaatslasten	8	8	8	8	0	1	1
	Totaal	**20**	**20**	**20**	**20**	**0**	**0**	**1**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

7. Kwaliteit van het Openbaar Bestuur

Beleidsopgaven	Begroting 2021	Meerjarenraming 2022	2023	2024	Verschil t.o.v. 2021 2022	2023	2024
7.1 Consultatie- en wetgevingstrajecten	277	279	283	284	3	6	7
7.2 Lerend netwerk en uitwisseling 'best practices'	224	226	229	230	2	5	6
7.3 Strategische kennisfunctie	260	262	265	266	2	5	6
7.4 Overheidsfinanciën	476	480	485	487	4	9	11
7.5 Vitale vereniging	388	490	493	494	102	105	107
7.6 Europa	886	893	901	904	7	15	18
7.7 Interprovinciale Digitale Agenda	3.339	3.362	3.389	3.399	22	50	60
Totaal lasten programma 7	**5.850**	**5.993**	**6.045**	**6.064**	**142**	**195**	**214**

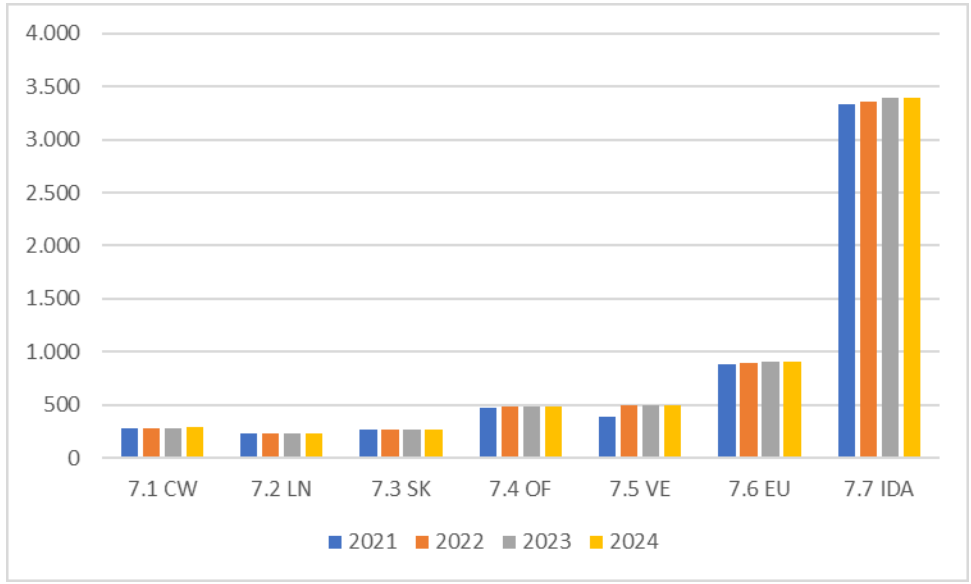

1. Consultaties en wetgevings-trajecten

2. Lerend netwerk en uitwisseling best practices

3. Strategische kennisfunctie

4. Overheids-financiën

5. Vitale vereniging

6. Europa

7. Interprovinciale Digitale Agenda

7.1. Consultaties en wetgevingstrajecten

Doorkijk 2022 - 2024

- De ambitie van de BAC Kwaliteit Openbaar Bestuur (KOB) is hoog. Als provincies willen we zo goed mogelijk betrokken zijn bij beleid- en regelgeving rond ‘openbaar bestuur’ die betrekking hebben op de provincies. Naar verwachting zal het nieuwe kabinet inzetten op een versterking van de democratie en de (nieuwe) vormen van governance, die zoals de provincies graag willen, interbestuurlijk zullen worden afgestemd en ontwikkeld.

Consequenties bij heroverweging

- Deze activiteiten springen in op de actualiteit. Het niet uitvoeren van deze activiteiten gaat in tegen de wens om als 12 provincies gezamenlijk te reageren op consultaties en wetgeving.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
7.1 Consultatie- en wetgevingstrajecte	Programmalasten	20	20	20	20	0	0	0
	Directe personeelslasten	156	156	155	155	0	-2	-1
	Overige apparaatslasten	100	103	108	109	3	8	9
	Totaal	**277**	**279**	**283**	**284**	**3**	**6**	**7**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

7.2. Lerend netwerk en uitwisseling best practices

Doorkijk 2022 - 2024

- In de aanloop naar de verkiezingen 2021 wordt in samenwerking met het rijk en de koepels van de decentrale overheden gewerkt aan een opvolger van het Interbestuurlijk Programma (IBP). De inzet van de provincies is gericht op realisatie daarvan. De eerste gedachten hierbij omvatten ook een groot aantal voor de provincies relevante dossiers, zoals de financiële verhoudingen, de interbestuurlijke samenwerking. Meerjarige programma-lasten gecombineerd met voldoende fte zijn hierbij van doorslaggevend belang. Eén van de positieve resultaten van het IBP waren ook de kaders waarbinnen de kennisdeling en innovatie plaatsvond. Het IBP-programma op het gebied van regionale economie en vitaal platteland zijn voor de provincies nog steeds relevante samenwerkingsverbanden, ook deze dienen gecontinueerd en gewaarborgd te blijven.

Consequenties bij heroverweging

- Een aflopende in plaats van toenemende inzet van de gezamenlijke provincies kan ten koste gaan van de kracht van de interbestuurlijke samenwerking en daarbinnen de positie en belangen van de provincies.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
7.2 Lerend netwerk en uitwisseling 'be	Programmalasten	27	27	27	27	0	0	0
	Directe personeelslasten	120	120	119	119	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	77	79	83	84	2	6	7
	Totaal	**224**	**226**	**229**	**230**	**2**	**5**	**6**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

7.3. Strategische kennisfunctie

Doorkijk 2022 - 2024

- In het bestuur van oktober is gekozen voor het realiseren van een meerjarig (lerend) netwerk en traject rondom de aanpak en werkwijze van de gebiedsopgaven, een unieke aanpak voor het realiseren van de maatschappelijke opgaven. Alle provincies zullen hierin participeren met eigen projecten, en/of capaciteit. De eerste mijlpaal hiervoor zijn de verkiezingen in 2021.
- De BAC KOB heeft aangegeven meerjarig zich ook te willen inzetten voor een betere verbinding van de bestuurlijke adviescommissies met de wetenschap, dit om de kwaliteit van de input en output te verhogen. Voor 2021 is daar zeer beperkt budget voor beschikbaar, afhankelijk van de ervaringen zal bezien worden of daartoe meer financiële ruimte gewenst is.
- De agenda van de denktank is nog niet bekend, maar in algemene zin kan worden aangegeven dat de denktank waardevol is. We dient meer aandacht te worden besteed aan de verbinding met de diverse andere sporen van het IPO. In 2021 zal de Denktank voor het eerst op eigen benen staan; indien beschikbaar kan capaciteit/budget worden ingezet voor de verbinding van de denktank met andere IPO-trajecten. Zo is bijvoorbeeld voorzien in een betrokkenheid van de denktank bij het programma Gebiedsopgaven 3.0.
- In de aanloop naar de verkiezingen wordt met de koepels en het rijk nagedacht over en gewerkt aan een vernieuwing van een interbestuurlijk programma, indien dit gerealiseerd wordt in 2021 zijn daar zowel programma-kosten voor nodig als fte.

Consequenties bij heroverweging

- Een heroverweging is mogelijk. Er is nog geen sprake van een programmering of iets dergelijks met de genoemde partijen.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
7.3 Strategische kennisfunctie	Programmalasten	63	63	63	63	0	0	0
	Directe personeelslasten	120	120	119	119	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	77	79	83	84	2	6	7
	Totaal	**260**	**262**	**265**	**266**	**2**	**5**	**6**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

7.4. Overheidsfinanciën

Doorkijk 2022 - 2024

- Uitwerking van de besluitvorming rond herijking Verdeelmodel Provinciefonds
- Uitwerking van de besluitvorming n.a.v. het onderzoek belastinggebied/fiscalisering mobiliteit
- Monitoren financiële ontwikkeling Klimaatakkoord, zoals de Uitvoeringslasten, investeringen en opcenten
- Uitwerking van de uitkomst van de strategische besluitvorming Nationaal Groenfonds
- Coördinatie van de overleggen AAC Financiën en BAC Financiën
- Voorbereiding Bestuurlijke overleggen Financiële verhoudingen

Consequenties bij heroverweging

- Het onderwerp ‘Financiële verhoudingen’ is de komende jaren een belangrijk thema, waarbij het van belang is dat provincies goed vertegenwoordigd zijn en er dus niet met minder middelen kan worden gewerkt. Het huidige kostenniveau is derhalve passend met de te realiseren output.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
7.4 Overheidsfinanciën	Programmalasten	104	104	104	104	0	0	0
	Directe personeelslasten	227	227	225	225	0	-2	-2
	Overige apparaatslasten	146	150	157	158	4	11	13
	Totaal	**476**	**480**	**485**	**487**	**4**	**9**	**11**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

7.5. Vitale vereniging

Doorkijk 2022 - 2024

- Voor 2021 is een financiële bezuiniging op deze post doorgevoerd, rekening houdend met de aanwezige kans dat in 2021 minder fysieke bijeenkomsten georganiseerd zullen worden. Aangezien door de deelnemers het ‘elkaar ontmoeten’ en ‘netwerken’ als een substantieel element van de toegevoegde waarde van de IPO-bijeenkomsten wordt genoemd, is het mogelijk dat na 2021 de bijeenkomsten weer fysiek zullen gaan plaatsvinden. Expliciet de bijeenkomsten waar netwerken en kennisuitwisseling prominent op de agenda staan, zoals het congres, het bestuursdiner, de netwerkbijeenkomsten.
- De ambitie voor de komende jaren is meer inzet te plegen op het neerzetten en doorleven van (het zijn van) een vereniging. Zoals de beleidsopgave al stelt: een vitale vereniging. Onderdeel hiervan zijn deze bijeenkomsten onder beleidsopgave 7.5. Dat houdt in dat er tweemaal per jaar GS-dagen georganiseerd gaan worden, in samenwerking met een gastprovincies, maar dat houdt ook in dat vaker bijeenkomsten voor ook de Statenleden georganiseerd zullen worden, en wellicht nieuwe/andere initiatieven voor het realiseren van een Vitale Vereniging.
- In de periode van Covid 19 hebben de meester vergaderingen digitaal plaatsgevonden, dat heeft enerzijds geleid tot een zeer hoog deelname-percentage en anderzijds tot het gemis van de saamhorigheid en doorleven van de besluitvorming. Desalniettemin kan een extra blik leiden tot een combinatie van digitaal en fysiek vanaf 2022, in dat geval kan niet uitgesloten worden dat geïnvesteerd dient te worden in het benodigd instrumentarium voor het organiseren van digitale bijeenkomsten – niet zijnde vergaderingen. In 2020 zijn daartoe geen investeringen gedaan.
- De versterkte samenwerking is in 2020 in het leven geroepen en zal in 2021 verder invulling worden gegeven. De insteek is deze samenwerking meer te laten worden dan een aantal overlegmomenten. Hierbij moet ook gedacht worden aan het organiseren van meer inhoudelijke sessies voor Statenleden, of het bijdragen aan Staten-bijeenkomsten met de kennis en expertise van het IPO.

Consequenties bij heroverweging

- Het in mindere mate kunnen realiseren van de overeengekomen ambities met bestuur en de AV.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
7.5 Vitale vereniging	Programmalasten	159	259	259	259	100	100	100
	Directe personeelslasten	139	139	138	138	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	89	92	96	97	3	7	8
	Totaal	**388**	**490**	**493**	**494**	**102**	**105**	**107**

Toelichting

- Programmalasten
  - In 2021 waren de programmalasten eenmalig met € 100.000 verlaagd.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

7.6. Europa

Doorkijk 2022 - 2024

- De kennis, expertise en inzet van het HNP en BIJ12 versterken de positie van provincies op zowel nationaal als Europees niveau in de nieuwe Europese programmaperiode 2021-2027.
- De Europese politieke agenda zal de komende jaren gedomineerd worden door maatschappelijke uitdagingen als de digitale transformatie, de energietransitie en het herstel van de (regionale) economie die integraal moeten worden benaderd. Dit leidt tot een nuancering in de Europese ambities en prioriteiten van het HNP, IPO en BIJ12. Naast bestaande thema's als agrofood, klimaat& energie en de regionale economie, zien we een verschuiving en worden maatschappelijke uitdagingen als de digitale transformatie en de energietransitie onderdeel van onze agenda 2.0 in Brussel. Dit vraagt om nieuwe vormen van interbestuurlijke samenwerking op Europese dossiers in de periode 2022-2024.
- De nieuwe agenda van Europa met themadoorsnijdende onderwerpen vraagt van het IPO, HNP en BIJ12 om een meer holistische, integrale kijk op Europese samenwerking, zowel in de voorfase, de programmeringsfase als bij de uitvoering; we zullen onze interne organisaties en manier van afstemming en samenwerking daarop moeten voorbereiden.
- Intensivering van kennisdeling en professionalisering van de samenwerking tussen het IPO-bureau (Den Haag), BIJ12 (Utrecht) en het Huis van de Nederlandse Provincies (Brussel) en de Europese partners (Permanente Vertegenwoordiging (PV), CEMR, comité van de Regio's (CvdR) en partnerregio's) gericht op: de beoordeling van nieuwe Commissie voorstellen (BNC), lobbyinzet op de prioritaire dossiers en aandachtsgebieden van het HNP in Brussel en de implementatie en uitvoering van Europees beleid op provinciaal niveau.
- Het Kenniscentrum Europa Decentraal verricht zijn advies- en expertise activiteiten voor het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Unie van Waterschappen (UvW). De activiteiten worden als *shared service* uitgevoerd voor BZK en koepels, hun achterban, ministeries, gemeenten, provincies, waterschappen, en andere organisaties die deel uitmaken van decentrale overheden, zoals bijvoorbeeld samenwerkingsverbanden.

Consequenties bij heroverweging

- De start van een nieuwe programmaperiode in Europa 2021-2027 met de grote maatschappelijke uitdagingen zoals het herstel van de economie vragen om een intensivering en verdere professionalisering van onze onderlinge samenwerking. Het gezamenlijk optrekken via het Europees Comité van de Regio's of via onze netwerken (zoals de CEMR) levert kritische massa op bij het 'halen en brengen ' in Brussel en vergroot onze gezamenlijke impact.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
7.6 Europa	Programmalasten	256	256	256	256	0	0	0
	Directe personeelslasten	384	384	380	381	-1	-4	-3
	Overige apparaatslasten	247	254	265	268	7	19	22
	Totaal	**886**	**893**	**901**	**904**	**7**	**15**	**18**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

7.7. Interprovinciale Digitale Agenda

Doorkijk 2022 - 2024

Binnen de Interprovinciale Digitale Agenda (IDA) worden projecten gerealiseerd in vijf “sporen”:

- *Data*: de provincies benutten de mogelijkheden van data en data-analyse voor hun beleidsopgaven optimaal, zowel bij beleidsontwikkeling als beleidsmonitoring. Datavraagstukken worden geanalyseerd en beantwoord in field labs waaraan zowel dataprofessionals als experts vanuit de beleidsopgaven deelnemen. Waar mogelijk kopen de provincies data die nodig is voor de beleidsopgaven centraal in.
- *Dienstverlening*: de komende jaren worden diverse nieuwe Nederlandse en Europese wetten en richtlijnen op het gebied van digitale dienstverlening door provincies ingevoerd. Het Programma IDA ontwikkelt voor iedere wet en richtlijn een gestandaardiseerde aanpak die de afzonderlijke provincies faciliteert bij de implementatie. IDA borgt daarmee dat provincies tijdig compliant kunnen zijn aan nieuwe wet- en regelgeving. Veel wet- en regelgeving geldt ook voor de medeoverheden. Daarom werkt IDA bij deze projecten nauw samen met de Unie van Waterschappen en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.
- *Bedrijfsvoering*: de provincies onderzoeken op welke gebieden gezamenlijke inkoop op het gebied van bedrijfsvoering een positieve business case heeft. Waar dit opportuun is worden aanbestedingstrajecten gezamenlijk georganiseerd. Daarnaast ontwikkelt het programma IDA een gestandaardiseerde aanpak voor wetten en richtlijnen die impact hebben op de bedrijfsvoering.
- *Innovatie*: IDA ontwikkelt een innovatiestrategie voor de provincies en zorgt ervoor dat deze aangesloten blijft met de innovatiestrategieën van het Rijk, de gemeenten en de waterschappen. IDA volgt digitale innovaties bij de twaalf provincies en organiseert field labs waarin geëxperimenteerd kan worden met innovatieve digitale technieken. Samen met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten ontwikkelt IDA de komende jaren de Dutch Societal Innovation Hub, waarmee digitale innovaties op het gebied van publieke dienstverlening worden opgeschaald.
- *Ontwikkeling digitale vaardigheden*: IDA ontwikkelt en onderhoudt een modern en online opleidingsprogramma voor medewerkers van de provincies, zodat medewerkers permanent de scholing op het gebied van digitalisering krijgen die zij nodig hebben voor de uitvoering van hun werk.

Consequenties bij heroverweging

- De digitale transformatie zet zich voort, ook als deze niet meer in een gezamenlijk programma wordt gefaciliteerd. Per saldo zullen de kosten voor deze transformatieopgave voor de 12 provincies afzonderlijk hoger worden dan wanneer zo veel mogelijk digitaliseringsvraagstukken voor de 12 provincies gemeenschappelijk worden opgepakt binnen IDA. Dit geldt in het bijzonder voor de implementatie van wetten en richtlijnen op het gebied van digitale dienstverlening en voor de aanpak van complexe datavraagstukken.
- De belangen van provincies op het gebied van maatschappelijke opgaven waarin de digitale transformatie een toenemende rol speelt, kunnen niet goed behartigd worden.
- Kansen vanuit de samenwerking met het Rijk (incl. inzet van middelen) worden niet benut, en de slagkracht en positionering van de provincies bij regionale vraagstukken zijn minder sterk.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
7.7 Interprovinciale Digitale Agenda	Programmalasten	1.250	1.250	1.250	1.250	0	0	0
	Directe personeelslasten	1.273	1.271	1.260	1.261	-2	-13	-12
	Overhead	817	841	879	888	24	62	71
	Totaal	**3.339**	**3.362**	**3.389**	**3.399**	**22**	**50**	**60**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

8. Werkgeverszaken

Beleidsopgaven	Begroting 2021	Meerjarenraming 2022	2023	2024	Verschil t.o.v. 2021 2022	2023	2024
8.1 CAO	396	438	441	442	42	45	46
8.2 Integriteit en rechtspositie bestuurders	65	40	40	41	-25	-25	-24
8.3 Samenwerking	259	241	243	244	-18	-15	-15
Totaal lasten programma 8	**720**	**719**	**725**	**727**	**-1**	**5**	**7**

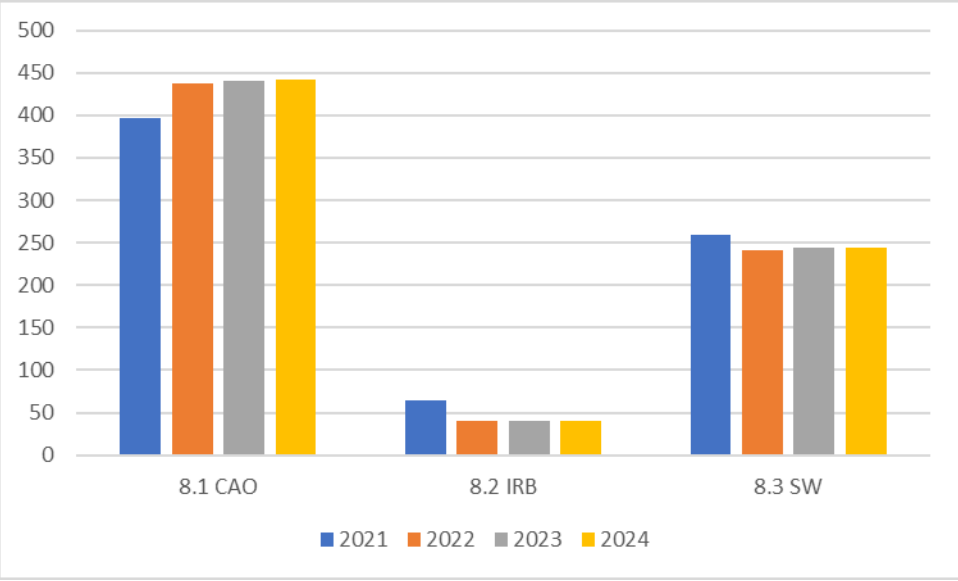

1. CAO

2. Integriteit en rechtspositie bestuurders

3. Behoud en versterking samenwerking

8.1. CAO

Doorkijk 2022 - 2024

- Namens de provincies en partijen bij de cao (als werkgeversvereniging) collectief arbeidsvoorwaarden/cao afspreken met vakbonden: nieuwe cao's voor de kalenderjaren 2022, 2023, 2024 en 2025. Indien het cao-proces daartoe aanleiding geeft, zal het materiële budget voor het beleidsveld werkgeverszaken mogelijk ontoereikend zijn. Indien dit proces via co-creatie wordt vormgegeven is het geraamde budget 2022-2024 voor het beleidsproduct cao onvoldoende (gaat in de meerjarenraming uit van een proces zonder co-creatie).
- Implementatie, monitoring en doorontwikkeling cao-afspraken:
  - o.a. platform "geldvinder" (financiële fitheid)
  - Onderhoud en doorontwikkeling generiek functiegebouw (inclusief opleidingen)
  - Evaluatie ingevoerde cao-instrumenten, o.a. Praktijkondersteuner Bedrijfsarts (POB), levensfaseambassadeurs, het goede gesprek, 3-fasenmodel, werken met resultaatopdrachten
  - Voorbereidingen aanbestedingen en contractbeheer (o.a. ziektekostenverzekeringen, Algemene Nabestaandenwet (ANW)-hiaatcontract, arbeidsongeschiktheidsverzekering)
  - Werkgeversbijdrage vakbonden (contractbeheer)
  - Centrale commissies (aanbesteding, contractbeheer en afstemming namens sociale partners)
  - Organisatie cao-themadagen
  - Als werkgeversorganisatie vraagbaak en informatieverstrekker voor alle medewerkers en werkgevers van de provinciale sector

8.1. CAO (2)

- Voorbereiden en opstellen Werkgeversvisie 2030 (opvolger van Werkgeversvisie 2025)
- Meenemen stakeholders bij ontwikkelingen in werkveld en toekomstige besluitvorming hierover met “actualiteiten werkgeverszaken” (o.a. IPO-bestuur, Kring van Provinciesecretarissen, Kring van Griffiers, Portefeuillehouders P&O en partijen bij de cao provinciale sector).
- De Bestuurlijke Onderhandelingsdelegatie ziet de komende jaren een toenemende druk ontstaan om de basistaken van het beleidsveld werkgeverszaken naar behoren uit te kunnen blijven voeren en dit vraagt mogelijk om extra arbeidsjuridische capaciteit voor alle 3 beleidsopgaven van werkgeverszaken. Dit is nog niet verwerkt in deze meerjarenraming.

Consequenties bij heroverweging

- Opdracht tot afsluiten cao is vastgelegd in de IPO-statuten. IPO is de werkgeversvereniging voor de provinciale sector (12 provincies en 24 partijen bij de cao). Cao levert schaalvoordelen op en de mogelijkheid om af te wijken van de wet (driekwart dwingend recht bepalingen).
- Afspraken die in de cao worden gemaakt zijn afspraken tussen sociale partners en juridisch afdwingbaar. Niet nakomen afspraken heeft juridische consequenties en schaadt het vertrouwen van sociale partners (werkgevers en vakbonden).

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
8.1 CAO	Programmalasten	199	199	199	199	0	0	0
	Directe personeelslasten	120	144	143	143	24	23	23
	Overige apparaatslasten	77	95	100	101	18	22	23
	Totaal	**396**	**438**	**441**	**442**	**42**	**45**	**46**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Vanwege het voortschrijdend inzicht dat deze beleidsopgave meer inzet vraagt, verhogen we vanaf 2022 de inzet met 0,2 fte onder verlaging van de inzet bij de beleidsopgaven 8.2 en 8.3. De hogere inzet werkt door in de toerekening van de overige apparaatslasten.

8.2. Rechtspositie en integriteit politiek ambtsdragers

Doorkijk 2022 - 2024

- Namens de provincies bij Min BZK de belangen behartigen van onze politiek ambtsdragers (CdK, GS, PS). BZK ontwikkelt wet- en regelgeving waarin de rechtspositie van politiek ambtsdragers incl. pensioen, is vastgelegd.
- Bijdragen leveren aan consultatie wetgeving, beleid en arbeidsvoorwaardelijke aspecten, o.a. op het gebied van Integriteit, veiligheid (weerbaar bestuur), (evaluatie geharmoniseerd) rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers, pensioenstelsel Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA).
- Voorbereidingen aanbestedingen en contractbeheer (o.a. uitvoering APPA).

Consequenties bij heroverweging

- Ontbreken ambtelijke ondersteuning (belangenbehartiging en lobby) leidt tot extra druk op bestuurlijke vertegenwoordigers namens CdK's en gedeputeerden.
- Schaalvoordeel teniet gedaan omdat iedere provincie vervolgens zelf in ambtelijke ondersteuning zal moeten voorzien voor deze onderwerpen/netwerk en platform verdwijnt
- Imagoschade sector: door als enige sector met politieke ambtsdragers niet meer betrokken te zijn bij tot stand komen wetgeving/beleid/arbeidsvoorwaardenvorming.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
8.2 Integriteit en rechtspositie bestuu	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	40	24	24	24	-16	-16	-16
	Overige apparaatslasten	25	16	17	17	-10	-9	-9
	Totaal	**65**	**40**	**40**	**41**	**-25**	**-25**	**-24**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Vanwege het voortschrijdend inzicht dat deze beleidsopgave minder inzet vraagt, verlagen we vanaf 2022 de inzet met 0,1 fte ten gunste van beleidsopgave 8.1. De lagere inzet werkt door in de toerekening van de overige apparaatslasten.

8.3. Doorontwikkelen en borgen goed provinciaal en publiek werkgeverschap

Doorkijk 2022 - 2024

- Namens de provincies, als lid van de stichting Zelfstandig Publieke Werkgevers (ZPW), lobbyen en belangen behartigen voor goed provinciaal en publiek werkgeverschap. Doel: kennisdelen en krachten bundelen en gesprekspartner vormen voor pensioenfonds ABP, Kabinet en andere werkgeversorganisaties zoals VNO/NCW/MKB Nederland. Inhoudelijke portefeuilles: pensioenen, banenafspraak, arbeidsmarkt(beleid) en diversiteit. In 2022-2024 o.a. strategisch adviseren over het inrichten van het arbeidsmarktstelsel en het inrichten van het nieuwe pensioenstelsel en pensioenvraagstukken.
- Ambtelijk afstemmen ontwikkelingen aan werkgeverszijde met Min BZK (als coördinerend ministerie) en collegae decentrale overheden o.a. ter voorbereiding van cao-onderhandelingen, onderhandelingen in de Pensioenkamer en consultatie wetgeving.
- Ambtelijk afstemmen met ambtelijke adviescommissie werkgeverszaken in het kader van goed professioneel provinciaal werkgeverschap. In 2022-2024 o.a.:
  - Strategisch adviseren over arbeidsmarktprofilering als sector provincies (gezamenlijke “merk” als werkgever
  - Ontwikkeling strategische HRM-visie voor cao-onderhandelingen passend bij de werkgeversvisie 2025
- Borgen werking en bemensing van de gezamenlijke (inter- resp. bovensectorale) geschillen- beslechting (WOR-kamer, bedrijfscommissie/kamer Lagere Publieke Lichamen) en Advies en Arbitrage Commissie Decentrale Overheden.

Consequenties bij heroverweging

- Doorontwikkeling goed provinciaal en publiek werkgeverschap stagneert.
- Afstemmingsmogelijkheden van standpunten en voorstellen aan/van werkgeverszijde worden bemoeilijkt en leidt tot zwakkere onderhandelpositie ten opzichte van vakbonden.
- Minder sterke positie bij consultaties wetgeving en zwakkere positie in onderhandelingen.
- Paritaire afspraken worden niet nagekomen waardoor relatie met vakbonden verslechtert, wat weer invloed heeft op cao-onderhandelingen.
- Netwerk en platform verdwijnt.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
8.3 Samenwerking	Programmalasten	62	62	62	62	0	0	0
	Directe personeelslasten	120	108	107	107	-12	-13	-13
	Overige apparaatslasten	77	71	75	75	-6	-2	-2
	Totaal	**259**	**241**	**243**	**244**	**-18**	**-15**	**-15**

Toelichting

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Vanwege het voortschrijdend inzicht dat deze beleidsopgave minder inzet vraagt, verlagen we vanaf 2022 de inzet met 0,1 fte ten gunste van beleidsopgave 8.1. De lagere inzet werkt door in de toerekening van de overige apparaatslasten.

9. Overig

Beleidsopgaven	Begroting 2021	Meerjarenraming 2022	2023	2024	Verschil t.o.v. 2021 2022	2023	2024
9.1 Werkbudget	300	231	231	231	-69	-69	-69
9.2 Stelpost L&P-compensatie	0	317	607	915	317	607	915
9.3 Informatiehuizen Natuur en Externe Veiligheid	2.301	0	0	0	-2.301	-2.301	-2.301
9.4 Zeeland	6.700	6.700	0	0	0	-6.700	-6.700
Totaal lasten programma 9	**9.301**	**7.248**	**838**	**1.146**	**-2.053**	**-8.462**	**-8.154**

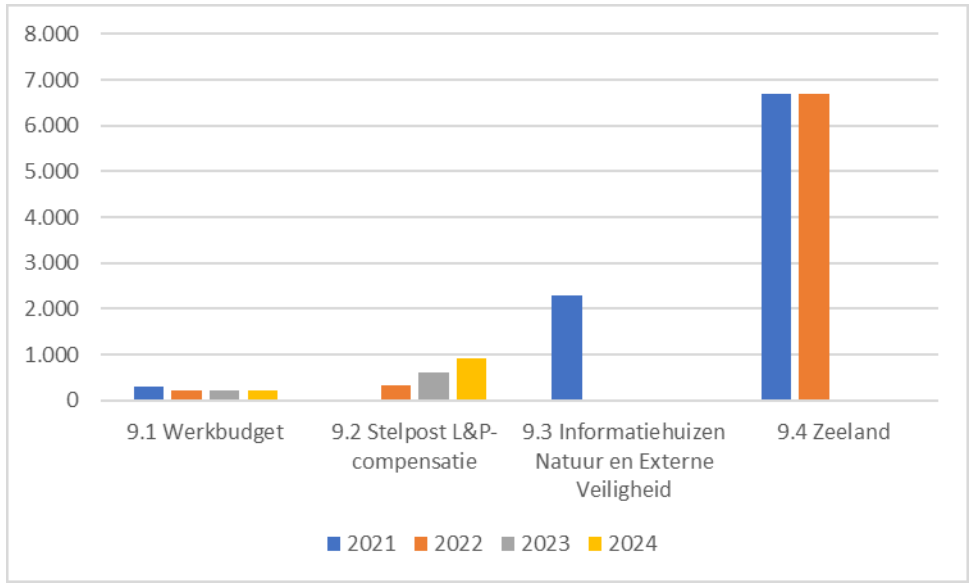

1. Werkbudget

2. Stelpost L&P-compensatie

3. Informatiehuizen Natuur en Externe veiligheid

4. Compensatie Zeeland

kassiersfunctie

9.1. Werkbudget

Doorkijk 2022 - 2024

- Het betreft uitgaven die nog niet bestemd maar wel te verwachten zijn maar niet zijn begroot op beleidsopgave;
- Uitgave is niet bedoeld voor personeelskosten
- Aanwending van het werkbudget is pas mogelijk als uitgaven niet binnen bestaande budgettaire ruimte beleidsopgave en programma worden gecompenseerd
- Uitgave is incidenteel van aard, indien meerjarig karakter wordt dit in jaar t+1 begroot. De bijdrage aan het IHW wordt verhoogd met € 69.000 . Deze verhoging kan budgettair-neutraal, omdat het gecentraliseerde werkbudget (Programma 9) met dit bedrag wordt verlaagd vanaf 2022 e.v.. Inmiddels is deze verwachte uitgave namelijk ook bestemd voor IHW en wordt daarom op deze beleidsopgave zichtbaar gemaakt.

Consequenties bij heroverweging

- Op deze begrotingspost is al in 2021 300.000 bezuinigd vanuit de context dat er jaarlijks ook sprake is van onderuitputting. Concreet betekent dit dat de beleidsopgaven zoals bij Regionale Economie, Cultuur, ROWW, VP en energietransitie onder druk komen te staan, aangezien daar het werkbudget (in de vorm van programmalasten) gecentraliseerd is.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
9.1 Werkbudget	Programmalasten	300	231	231	231	-69	-69	-69
	Directe personeelslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal	**300**	**231**	**231**	**231**	**-69**	**-69**	**-69**

Toelichting

- Programmalasten
  - Algemeen: Indien het incidenteel karakter van te verwachten uitgaven wijzigt in een structureel karakter op een beleidsopgave, zal werkbudget kunnen worden begroot op de betreffende beleidsopgave.
  - De raming is vanaf 2022 verlaagd met € 69.000 ter dekking van de in 2021 ten onrechte verlaagde bijdrage aan het IHW (zie ook beleidsopgave 1.2 Water).
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

9.2. Stelpost L&P-compensatie

Doorkijk 2022 – 2024

- Voor de gehele begroting geldt het uitgangspunt dat deze wordt geïndexeerd op basis van de Marco-economische verkenningen. Begrotingsposten waarvoor een afwijkende afspraak ten aanzien van de indexatie is gemaakt, wordt een afwijkend percentage begroot (conform afwijkende specifieke afspraak). Het indexpercentage is naar verwachting in maart 2021 bekend. In de meerjarenraming houden we rekening met de voor de Begroting 2021 gehanteerde indexpercentage voor loonontwikkeling.

Consequenties bij heroverweging

- Indien niet wordt geïndexeerd betekent dat bezuinigd wordt omdat er niet gecorrigeerd wordt voor loon- en prijsstijgingen. Hierdoor komen op termijn de uitvoerbaarheid van de beleidsopgaven onder druk te staan.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
9.2 Stelpost L&P-compensatie	Programmalasten	0	317	607	915	317	607	915
	Directe personeelslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal	**0**	**317**	**607**	**915**	**317**	**607**	**915**

Toelichting

- Programmalasten
  - De indexering bestaat uit twee componenten, voor lonen en prijzen. Voor beiden houden we in de meerjarenraming rekening met 1,6%. Dit geeft financieel het volgende effect:

	Begroting	Meerjarenraming		
Specificatie 9.2 Stelpost L&P-compensatie	2021	2022	2023	2024
Lonen	0	155	300	450
Programmalasten	0	133	249	376
Overige personeels- en bedrijfsvoeringslasten	0	29	59	89
Totaal	**0**	**317**	**607**	**915**

- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

9.3. Informatiehuizen Natuur en Externe veiligheid

Doorkijk 2022 – 2024

- Het programma eindigt in 2021. Daarna in beheer bij BIJ12

Consequenties bij heroverweging

- Niet van toepassing

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
9.3 Informatiehuizen Natuur en Exterr	Programmalasten	2.301	0	0	0	-2.301	-2.301	-2.301
	Directe personeelslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal	**2.301**	**0**	**0**	**0**	**-2.301**	**-2.301**	**-2.301**

Toelichting

- Programmalasten
  - Omdat beschikbaarheid van informatie van goede kwaliteit cruciaal is voor de taakuitoefening van de provincies en om de maatschappelijke baten van de Omgevingswet te realiseren, hebben 11 van de 12 provincies in 2019 ingestemd met het voorstel om in 2020 en 2021 door te gaan met de bouw van onderdelen (Informatieproducten) van de Informatiehuizen Natuur en Externe Veiligheid.
    Vanaf 2022 wordt deze beleidsopgave opgenomen in de begroting van BIJ12. De omvang van de lasten is nu nog niet bekend.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

9.4. Compensatie Zeeland

Doorkijk 2022-2024

- Er is in 2018 in het IPO-bestuur afgesproken dat de provincies over de periode 2018-2020 (oftewel voor een periode van 3 jaar) jaarlijks in totaal € 6,7 miljoen bijdragen aan de provincie Zeeland. Het IPO-bestuur heeft in 2020 besloten deze bijdrage te verlengen voor de boekjaren 2021 en 2022 omdat de actualisatie van het verdeelmodel van het Provinciefonds nog niet is afgerond.

Consequenties bij heroverweging

- Afspraak met Zeeland voor weeffout wordt niet nagekomen.

Meerjarenraming 2022 - 2024

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
9.4 Zeeland	Programmalasten	6.700	6.700	0	0	0	-6.700	-6.700
	Directe personeelslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal	**6.700**	**6.700**	**0**	**0**	**0**	**-6.700**	**-6.700**

Toelichting

- Programmalasten
  - Vanwege een weeffout in het verdeelmodel provinciefonds ontving de provincie Zeeland van de overige 11 provincies (via IPO-kassiersfunctie) € 6,7 mln. ter aanvulling op de uitkering uit het Provinciefonds.
  - In de BAC Financiën van 27 maart 2020 is besloten om deze afspraak te verlengen tot aan de implementatie van de herijking van het Provinciefonds (planning 2023).
  - De weeffout heeft betrekking op het peiljaar (2008) dat gehanteerd is voor de bepaling van het veronderstelde rendement op dividend. Dividendinkomsten zijn onderdeel van de Overige Eigen Middelen die ingehouden worden op de provinciefondsuitkering. Sinds 2016 zijn de dividendinkomsten voor Zeeland nihil.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook ontwikkelingen; pagina 4&5)
  - Niet van toepassing.

3. Doorkijk bijdrage per provincie

Doorkijk bijdragen per provincie 2022-2024

Provincie	Proc. aandeel	2021	2022	2023	2024
Groningen	7,8%	2.135	2.138	1.671	1.693
Fryslân	8,2%	2.523	2.446	1.749	1.772
Drenthe	7,3%	1.880	1.851	1.568	1.589
Overijssel	8,2%	2.900	2.867	1.757	1.781
Flevoland	6,5%	1.524	1.542	1.383	1.402
Gelderland	10,2%	4.302	4.253	2.196	2.226
Utrecht	9,0%	2.349	2.359	1.927	1.953
Noord-Holland	8,3%	2.584	2.570	1.790	1.814
Zuid-Holland	9,9%	2.451	2.445	2.127	2.156
Zeeland	6,7%	1.598	1.608	1.445	1.465
Noord-Brabant	9,8%	3.822	3.795	2.098	2.126
Limburg	8,1%	2.476	2.680	1.731	1.755
Totaal	**100,0%**	**30.543**	**30.555**	**21.443**	**21.733**

Verschil t.o.v. 2021	**12**	**-9.101**	**-8.811**

De meerjarige bijdragen zijn gebaseerd op de verdeelsleutel die gehanteerd is voor de Begroting 2021.

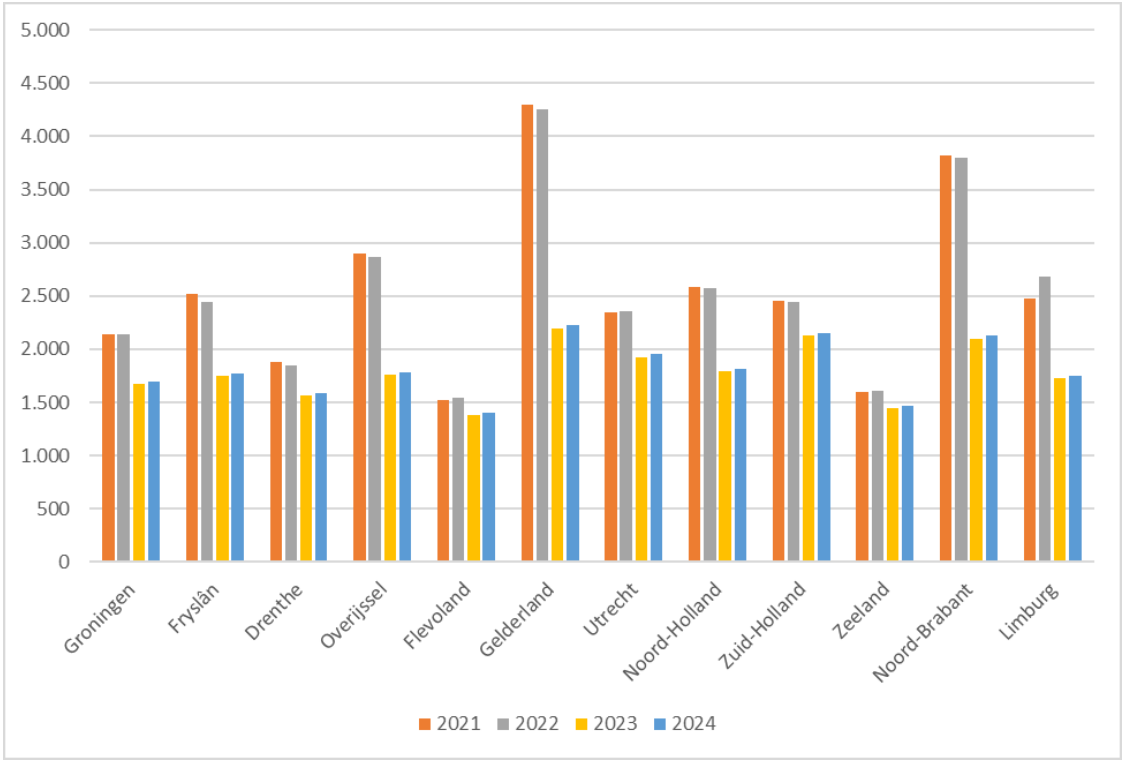

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

BEGROTING 2021

Meerjarenraming 2022-2024

Inleiding

Met de goedkeuring van de Algemene Vergadering van de IPO Begroting 2021 in november 2020, die volgens een geheel nieuwe opzet tot stand is gekomen, is besloten aan welke beleidsopgaven het Interprovinciaal Overleg werkt in 2021. De focus van de nieuwe begrotingsopzet en de besluitvorming was gericht op het jaar 2021 en het kunnen maken van een integrale afweging. Deze afweging heeft uiteindelijk geresulteerd in het goedkeuren van de begroting 2021 van € 30,5 miljoen, met de hierbij behorende output.

De nieuwe begrotingsopzet is na de goedkeuring verder uitgewerkt in dit begrotingsboekwerk en aangevuld met de meerjarige doorkijk van de Begroting 2021, de zogenaamde meerjarenraming 2022-2024. Deze meerjarenraming is in afstemming met de verschillende ambtelijke en bestuurlijke adviescommissie tot stand gekomen. Voor alle 59 beleidsopgaven 2021 is een meerjarige doorkijk gemaakt en zijn de hiermee samenhangende ontwikkelingen van de formatie, overhead en kosten in beeld gebracht. De Algemene Vergadering zal deze meerjarenraming IPO ter goedkeuring voorgelegd krijgen, als sluitstuk van het besluitvormingsproces van de begroting 2021.

Benadrukt wordt dat de Meerjarenraming 2022-2024 een doorkijk (momentopname) is van het bestaande beleid zoals opgenomen in de Begroting 2021. Het IPO is als belangenbehartiger flexibel georganiseerd en voert werkzaamheden (beleidsopgaven) uit conform de behoeften van de gezamenlijke provincies. Die werkzaamheden zijn altijd tijdelijk van aard; er is continu sprake van beleidsopgaven die afgerond zijn versus nieuw op te starten beleidsopgaven. Vandaar dat iedere financiële meerjaren-doorkijk per definitie een dalende lijn trend vertoont, maar dat in de praktijk na het opstellen van de begroting en meerjarenraming dit financiële beeld wijzigt (veelal weer stijgt) door nieuwe behoeften vanuit de provincies die vervolgens worden meegenomen bij o.a. voorjaarsnota voor het lopende begrotingsjaar en de nieuwe begroting.

Specifieke ontwikkelingen 2021: Coronapandemie en nieuw kabinet
De Coronapandemie is het afgelopen jaar van invloed geweest op het werk van het IPO. In hoeverre de pandemie de komende tijd nog van invloed is, is niet geheel voorspelbaar en maakt dat we als IPO ook wendbaar zullen moeten blijven. Het IPO zal zich blijven inzetten om de gezamenlijke provinciale belangen te behartigen t.a.v. onder andere de diverse steunmaatregelen voor de cultuursector, te werken aan het herstel van de regionale economie, het compenseren van de coronaschade en passende afspraken te maken over o.a. de openbaar vervoerbedrijven.

Daarnaast werkt het IPO aan het namens de gezamenlijke provincies neerleggen van een Kabinetsaanbod ten behoeve van de formatie. Zoveel mogelijk in samenwerking met het rijk en de koepels van decentrale overheden en waar nodig ook met eigenstandige standpunten. Kortom, 2021 belooft een enerverend jaar te worden, waarbij het credo blijft: *het IPO is van, voor en door Provincies.*

Inhoudsopgave

Leeswijzer ... 6
Managementsamenvatting ... 7
1. Ruimtelijke ontwikkeling, waaronder waterbeheer en wonen ... 14
1.1. Ruimtelijke ontwikkeling ... 15
1.2. Water ... 16
1.3. Wonen ... 17
1.4. implementatie Omgevingswet ... 18
1.5. Digitaal Stelsel Omgevingswet ... 19
1.6. Nederlands Hydrologisch Instituut ... 20
2. Milieu, energie en Klimaat ... 21
2.1. Gezondheid ... 22
2.2. Circulaire Economie VTH ... 23
2.3. Klimaat en Energie ... 24
2.4. Omgevingsveiligheid ... 25
2.5. VTH-stelsel en Omgevingswet ... 26
2.6. Abonnementen/Kennisdeling/ Internationaal ... 27
2.7. Coördinatie Klimaatakkoord ... 28
2.8. 6000 Megawatt op land ... 29
2.9. Regionale Energie Strategie ... 30
2.10. Route 35 ... 31
2.11. Industrie en bedrijventerreinen ... 32
2.12. Warmtetransitie ... 33
2.13. Energie-infrastructuur ... 34
3. Vitaal platteland ... 35
3.1. Gemeenschappelijk Landbouwbeleid ... 36
3.2. Duurzame Landbouw ... 37
3.3. Klimaatakkoord Landbouw gebruik ... 38
3.4. Programma Natuur ... 39
3.5. Natuurwetgeving ... 40
3.6. Faunabeheer ... 41
3.7. Natuurbeleid ... 42
3.8. EU-Biodiversiteit ... 43

3.9. Stikstof 44
3.10. Nationale Database Flora en Fauna 45
4. Mobiliteit 46
4.1. Duurzame Mobiliteit 47
4.2. Openbaar vervoer 48
4.3. Verkeersveiligheid 49
4.4. Fiets 50
4.5. Kennisplatform Verkeer en Vervoer 51
4.6. Goederenvervoer & Logistiek 52
5. Regionale economie 53
5.1. Stimuleren innovatief en breed MKB 54
5.2. Regionale Arbeidsmarkt, Circulair, Digitalisering 55
5.3. Circulaire economie 56
5.4. Cohesiebeleid 57
5.5. Taskforce HRE en samenwerkingsagenda 58
5.6. Vrijetijdseconomie 59
6. Cultuur en erfgoed 60
6.1. Toekomstperspectief Culturele Sector 61
6.2. Behoud Erfgoed 62
6.3. Cultuureducatie 63
6.4. Toekomstbestendig Bibliotheekstelsel 64
7. Kwaliteit Openbaar Bestuur 65
7.1. Consultaties en wetgevingstrajecten 66
7.2. Lerend netwerk en uitwisseling best practices 67
7.3. Strategische kennisfunctie 68
7.4. Overheidsfinanciën 69
7.5. Vitale vereniging 70
7.6. Europa 71
7.7. Interprovinciale Digitale Agenda 73
8. Werkgeverszaken 75
8.1. CAO 76
8.2. Rechtspositie en integriteit politiek ambtsdragers 78
8.3. Doorontwikkelen en borgen goed provinciaal en publiek werkgeverschap 79
9. Overig 80
9.1. Werkbudget 81
9.2. Stelpost L&P-compensatie 82

9.3. Informatiehuizen Natuur en Externe veiligheid 83
9.4. Compensatie Zeeland 84
Bijlagen 85
1. Uitgangspunten 86
2. Specificatie lasten per beleidsopgave 88
3. Formatietoerekening aan beleidsopgaven 90
4. Bijdragen per provincie 91
5. Afkortingenlijst 93

Leeswijzer

Doelstelling begroting

De begroting is een belangrijk instrument voor vele partijen binnen het IPO, zoals de BAC's, het IPO Bestuur en de Algemene Vergadering. Hierin worden de keuzes vastgelegd voor de inzet van de financiële middelen voor het komend begrotingsjaar. De keuzes houden verband met de opgaven en activiteiten van het IPO.

Plaats begroting in de planning en control cyclus

In de begroting wordt vastgelegd aan welke beleidsopgaven het IPO wil werken, welke resultaten ze wil bereiken en wat dat gaat kosten. De kaderbrief is hiervoor het uitgangspunt. De begroting wordt door de Algemene Vergadering vastgesteld.
Gedurende het begrotingsjaar kan de begroting via de voorjaarsnota en de najaarsnota worden bijgesteld aan actuele ontwikkelingen.
In de rekening wordt eindverantwoording afgelegd over de uitvoering van de resultaten.

Structuur begroting

Voorafgaand aan het nieuwe ontwerp van de begroting zijn uitgangspunten vastgesteld. Aan de hand daarvan is de begroting opnieuw opgebouwd. De uitgangspunten zijn opgenomen in bijlage 1.

De begroting bestaat uit hoofdstukken waarbinnen de programma's en projecten van het IPO worden toegelicht.

- De programma's betreffen de zeven programma's die aansluiten op de kerntaken uit IPO-Kompas 2020, aangevuld met een programma voor Werkgeverszaken en voor Algemeen.
- De projecten betreffen onderwerpen die tot voor kort onderdeel waren van de Kassiersfunctie.

Beleidsopgaven
In de begroting staan de *beleidsopgaven* centraal. Ieder programma kent één of meer beleidsopgaven. De Begroting 2021 kent in totaliteit 59 beleidsopgaven. Onder beleidsopgaven verstaan wij een geheel van activiteiten die de output vormen van het IPO en waaraan de formatie en programmamiddelen zijn toegerekend.

Iedere beleidsopgave bestaat uit:

1. Output 2021
2. Doorkijk 2022-2024
3. Lasten (alle bedragen x € 1.000)
    - We maken onderscheid in programmalasten (out of pocket kosten), directe personeelslasten en overige apparaatslasten.
    - Door de presentatie in 1000-tallen kunnen zich in diverse tabellen afrondingsverschillen voordoen.
    - De in het blauw weergegeven overzichten betreffen kassiersfuncties.
    - In bijlage 2 is een specificatie opgenomen van de lasten per beleidsopgave.

Bijlagen
In de begroting zijn de volgende bijlagen opgenomen:

1. Uitgangspunten
2. Specificatie lasten per beleidsopgave
3. Formatietoerekening aan beleidsopgaven
4. Bijdragen per provincie
5. Afkortingenlijst

Managementsamenvatting

I. Nieuwe opzet volgens Zero based budgetting; Inhoud is leidend, financiën volgend.

De begroting van het IPO is volledig nieuw opgezet. Aanleiding hiervoor was de wens van het IPO-bestuur tijdens de behandeling van de Kaderbrief 2021 om de IPO begroting integraal, inhoudelijk en financieel, te kunnen wegen. Hierbij zijn de inhoud en de politieke weging bepalend voor de uiteindelijke begrotingsomvang.

Het IPO-bestuur had gevraagd bij de nieuwe opzet van de begroting, de 'zero based budgetting' methodiek te hanteren. Deze vraag is ingevuld waarbij het accent gelegd is op de relatie tussen de beoogde opbrengsten en de daaraan verbonden kosten.

Met het oog op de integrale afweging werd de concept Begroting 2021 vormgegeven als een bestuurlijk keuzemenu. Aan de hand van dit menu heeft het IPO-bestuur op 9 september 2020 bestuurlijke keuzes gemaakt hetgeen heeft geleid tot een Begroting 2021 met omvang van € 30,5 miljoen. Vervolgens heeft de Algemene Vergadering van het IPO de Begroting 2021 met deze omvang goedgekeurd op 2 november 2020.

Bij het opstellen van de Begroting 2021 is gewacht met het opstellen van de Meerjarenraming 2022-2024 totdat de Algemene Vergadering van het IPO de Begroting 2021 had goedgekeurd. Op basis van deze goedgekeurde Begroting 2021 is immers een nieuwe uitgangssituatie gerealiseerd. Nadat dit besluit plaats had gevonden, heeft het IPO het opstellen van de meerjarenraming als meerjarige doorkijk van de Begroting 2021 opgepakt. De Meerjarenraming 2022-2024 bij de Begroting 2021 is nu afgerond en verwerkt in dit document.

II. Algemeen financieel beeld

Hierna lichten wij het financieel beeld toe bij de Begroting 2021. Eerst gaan we in op begrotingsjaar 2021. Vervolgens lichten wij de jaren 2022-2024 toe.

Begroting 2021

De Begroting 2021 werd voor de bestuurlijke afweging gepresenteerd in een model waarbij op toegankelijke wijze eenvoudig inzicht werd gegeven in de opbouw van de begroting. Bij deze presentatievorm werd onder meer in één sheet inzicht gegeven in de totale lasten per programma. De betreffende sheet is hieronder weergegeven.

Naast informatie over de opbouw van de begroting en de totale lasten per programma is in deze sheet ook inzicht gegeven in de wijziging van de IPO Begroting 2021 ten opzichte van de jaarschijf 2020. De IPO Begroting 2021 kent een omvang van € 30,5 miljoen. De in juni 2020 gepresenteerde concept IPO Begroting 2021 kende een omvang van € 17,0 miljoen. Deze toename wordt veroorzaakt door het onderbrengen van de IPO kassiersfunctie bij de zeven kernopgaven.

Het inzichtelijk maken van de kassiersfuncties is om meerdere redenen relevant:

- Het bevordert de integrale afweging omdat alle activiteiten, tegelijkertijd, in beeld zijn.
- Meerjarige activiteiten worden onderdeel van de beleidsafweging van het IPO. Er moet dan ook langs de reguliere weg democratische controle kunnen plaatsvinden.
- Door de kassiersfunctie op te nemen in de begroting kunnen ook personeelskosten, inclusief overhead, worden toegerekend aan de activiteiten.

De begroting zonder de kassiersfunctie dan is deze ten opzichte van het in juni 2020 gepresenteerde concept afgenomen van € 17,0 miljoen naar € 16,0 miljoen.
De verschillen zijn hieronder toegelicht.

Verklaring		Bedrag
Hogere lasten	Str. opnemen kassiersfunctie DSO in IPO BGR	-1.650
	Correctie te laag geraamde formatie	-778
	Indexatie Personeelslasten 2021 (1,6%)	-156
	Totaal hogere lasten	**-2.584**
Lagere lasten	Toer. app.lasten aan kassiersfunctie	2.382
	Verlaging ramingen voor:	
	Werkbudget	305
	ROWW (Deltaprogramma)	121
	Milieu, Energie en Klimaat (Innovaties)	50
	Mobiliteit (Duurzame mobiliteit - NAL-NKL)	360
	Regionale economie (IBP, RE als versneller)	32
	KOB (diverse ramingen)	150
	Werkgeverszaken (garantiebanen en integriteit)	59
	Overige Personaalslasten	107
	Totaal lagere lasten	**3.566**
	Saldo	**982**

x € 1.000

Meerjarenraming 2022-2024

In de grafiek hieronder is het verloop van de begroting meerjarig weergegeven.

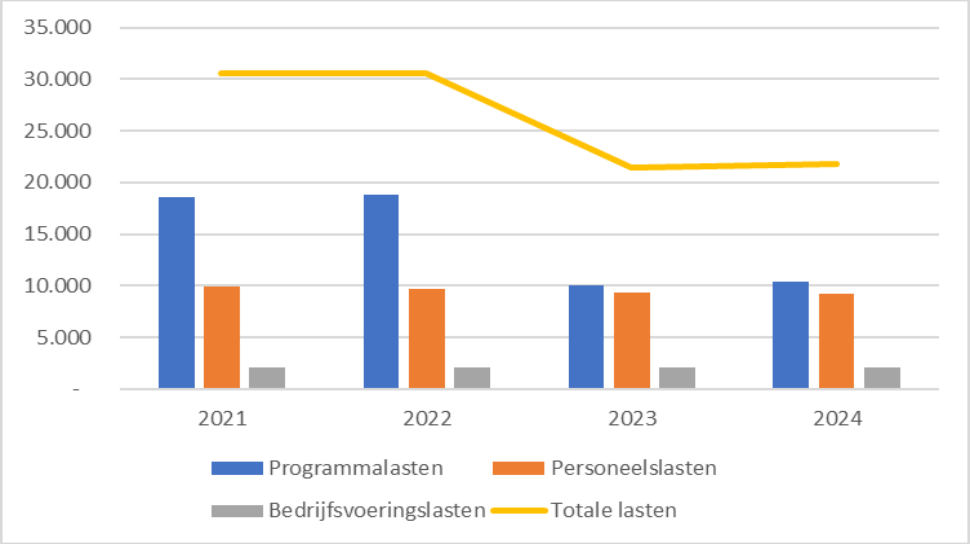

Uit de grafiek blijkt het volgende:

1. De totale lasten (gele lijn in grafiek) voor 2022 blijven op hetzelfde niveau als 2021.
   Toelichting
   Er doen zich binnen de jaarschijf 2022 majeure wijzigingen voor zoals het enerzijds structureel opnemen van een raming van € 4,1 miljoen voor Stikstof en het anderzijds structureel schrappen van ramingen voor de NDFF (€ 0,9 miljoen) en Informatiehuizen Natuur en Externe veiligheid (€ 2,3 miljoen). Hiertegenover staat dat in de (meerjaren)begroting van BIJ12 hiermee nog rekening gehouden moet worden. Ook wordt binnen meerdere beleidsopgaven de inzet verlaagd cq. geschrapt.
2. Vanaf 2023 dalen de totale lasten met circa € 9 miljoen. Dit wordt met name veroorzaakt door een daling van de programmalasten (blauwe balk in grafiek).
   Toelichting
   Vanaf 2023 vervalt de raming voor het Kennisplatform Verkeer en Vervoer (€ 1,8 miljoen). Dit programma draait namelijk tijdelijk (voor vier jaar) onder de vlag van het IPO. De vervolg-lasten zijn op dit moment nog niet bekend. Provincies ontvangen hiervoor echter structureel een vergoeding. Daarnaast vervalt vanaf 2023 de provinciefondscompensatie voor Zeeland (€ 6,7 miljoen). Ook wordt binnen meerdere beleidsopgaven de inzet verder verlaagd cq. geschrapt.
3. De personeelslasten (oranje balk in grafiek) dalen licht (€ 0,6 miljoen). Deze daling lichten wij hierna specifiek toe.
4. De bedrijfsvoeringslasten (grijze balk in grafiek) zijn geactualiseerd maar wijzigen op totaalniveau niet.

De totaaleffecten van de Meerjarenraming 2022-2024 zijn ook in de tabel hieronder per programma cijfermatig weergegeven (linkergedeelte). Tevens is hierin het verschil zichtbaar gemaakt tussen de Begroting 2021 en de meerjarenraming 2022-2024 (rechtergedeelte).

	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
	2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
1. ROWW	4.744	3.988	3.397	3.452	-756	-1.347	-1.292
2. Milieu, Energie en Klimaat	2.635	2.237	2.265	2.154	-398	-370	-482
3. Vitaal Platteland	2.869	5.921	5.509	5.515	3.052	2.640	2.646
4. Mobiliteit	3.460	3.475	1.676	1.683	15	-1.784	-1.777
5. Regionale Economie	806	815	825	829	9	19	23
6. Cultuur	158	159	161	162	2	4	5
7. Kwaliteit Openbaar Bestuur	5.850	5.993	6.045	6.064	142	195	214
8. Werkgeverszaken	720	719	725	727	-1	5	7
9. Overig	9.301	7.248	838	1.146	-2.053	-8.462	-8.154
	30.543	**30.555**	**21.443**	**21.733**	**12**	**-9.101**	**-8.811**

x € 1.000

In de volgende tabel zijn de verschillen groter dan € 100.000 toegelicht.

	Beleids-opgave	Verschillen t.o.v. 2021		
		2022	2023	2024
1. ROWW				
Stoppen inzet op Bodem en Kennisdeling-Innovatie	1.1	-101	-392	-387
Stoppen kennisimpuls Waterkwaliteit (vanaf 2023)	1.2		-254	-254
Verlaging inzet op Implementatie Omgevingswet	1.4	-411	-761	-761
Verlaging inzet op NHI	1.6	-225	-225	-225
2. Milieu, Energie en Klimaat				
Eenmalige impuls in 2021 aan Circulaire economie	2.2	-125	-125	-125
Stoppen inzet op 6000 Mw op land (vanaf 2024)	2.8			-118
Stoppen inzet op Route35	2.10	-158	-158	-158
3. Vitaal Platteland				
Verlagen inzet gemeenschappelijk landbouwbeleid	3.1	-165	-585	-585
Opname Stikstof in IPO begroting	3.9	4.100	4.100	4.100
Opname NDFF in begroting van BIJ12	3.10	-900	-900	-900
4. Mobiliteit				
KpVV: Huidige afspraak loopt t/m 2022	4.5		-1.800	-1.800
7. Kwaliteit Openbaar Bestuur				
Herstel eenmalige verlaging vergaderkosten	7.5	100	100	100
9. Overig				
Indexering 1,6% over lonen en prijzen (incl. DSO)	1.5/9.2	367	707	1.065
Einde bouw Informatiehuizen Natuur en Externe Veiligheid	9.3	-2.301	-2.301	-2.301
Einde compensatie weeffout provinciefonds	9.4		-6.700	-6.700
Niet toegelichte verschillen < 100.000	div	-169	193	238
		12	**-9.101**	**-8.811**

x € 1.000

III. Integrale kostprijsmethodiek

De nieuwe IPO begroting is opgezet volgens de integrale kostprijsmethodiek. Deze methodiek leent zich bij uitstek om de relatie tussen inhoudelijke opbrengsten en daaraan verbonden kosten te leggen.

Om te komen tot een integrale kostprijs zijn alle kosten van het IPO toegerekend aan de 59 beleidsopgaven binnen de 9 programma's. De kosten van iedere beleidsopgave[1] zijn dan ook opgebouwd uit:

a. Programmalasten voor zover ze bijdragen aan het realiseren van de geraamde output;
b. Personeelslasten voortvloeiend uit de inzet van personeel dat direct bijdraagt aan het realiseren van de geraamde output;
c. Overige apparaatslasten, bestaande uit:
    a. Toerekening van het aandeel in de indirecte personeelslasten (zoals HRM, Financien, het MT etc.). Het betreffende aandeel is gebaseerd op de toegerekende formatie aan de beleidsopgaven (zie b.);
    b. Toerekening van het aandeel in de overige personeelslasten (zoals opleiding) en materiële bedrijfsvoeringslasten (zoals huisvesting). Het betreffende aandeel is eveneens gebaseerd op de toegerekende formatie aan de beleidsopgaven (zie b.).

[1] Aan een aantal beleidsopgaven worden geen programmalasten op personele lasten toegerekend.

De hiervoor aangegeven opbouw van de kosten per beleidsopgave zijn volgens het hiernaast weergegeven stramien (vb. beleidsopgave 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling) weergegeven in de goedgekeurde Begroting 2021.
Deze indeling is ook toegepast in dit boekwerk. Daarbij is de term 'Overhead' vervangen door 'Overige apparaatslasten'. De reden hiervoor is toegelicht bij IX Overhead.

Kosten 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling

Programmalasten	125
Directe personeelslasten	360
Overhead	231
Totaal	**716**

IV. PM-posten
Alleen binnen de beleidsopgave Stikstof is voor de jaarschijf 2021 een PM post opgenomen. In de meerjarenraming 2022-2024 is rekening gehouden met een jaarlijks bedrag van € 4,3 miljoen. Hierbij is als referentiekader de inzet voor het stikstofdossier in 2020 gehanteerd.

V. Indexering
In de Begroting 2021 zijn de personele lasten geïndexeerd met 1,6%. De lasten van goederen en diensten zijn niet geïndexeerd met uitzondering van die situaties waarbij dat expliciet is afgesproken met financiers en/of contractpartners. Een voorbeeld is het Digitaal Stelsel Omgevingswet waarbij BZK een indexering toepast op de bijdragen van de provincies.
In de meerjarenraming 2022-2024 is zowel voor personele lasten als voor lasten van goederen en diensten rekening gehouden met indexering. Hierbij is rekening gehouden met hetzelfde percentage als in 2021 (1,6%) en financieel verwerkt binnen beleidsopgave 9.2 Stelpost L&P-compensatie.

VI. Werkbudgetten
Tot en met de Begroting 2020 was er binnen de verschillende beleidsopgaven sprake van ‘werkbudgetten’. Het ging hier feitelijk om onvoorziene, out off pocket, uitgaven. Denk aan de inhuur van een spreker of het inhuren van faciliteiten. In de nieuwe opzet van de begroting zijn deze werkbudgetten gecentraliseerd (programma 9. Overig) en tevens met 50% verlaagd in verband met gebleken onderuitputting in voorgaande jaren.

VII. Van werk naar werk
Binnen het personeelsbestand van het IPO zijn medewerkers opgenomen die zich bevinden in een traject ‘Van werk naar werk’. Dit houdt in dat wij er van uitgaan dat deze medewerkers elders aan de slag gaan (en daarmee niet meer voorkomen op de pay-roll van het IPO) of dat zij zullen worden gedetacheerd (waartegenover inkomsten staan). Om deze redenen hebben wij voor deze medewerkers in de Begroting 2021 geen raming voor personeelslasten opgenomen. De betreffende medewerkers zijn om dezelfde redenen ook niet toegerekend aan de beleidsopgaven in de begroting.
Via de reguliere P&C-documenten binnen onze P&C-cyclus[2] zullen wij - naast de inhoudelijke en financiële voortgang van de beleidsopgaven - ook gaan rapporteren over de voortgang van het traject ‘Van werk naar werk’.

VIII. Ontwikkeling personeelslasten en formatie
In de volgende tabel is de ontwikkeling van de personeelslasten weergegeven. Het gaat hierbij om personeelslasten bij de beleidsopgaven zoals die in de Begroting 2021 opgenomen zijn. Uit de tabel blijkt dat de personeelslasten - op basis van de meerjarige doorkijk - dalen met € 0,6 miljoen. Het gaat hierbij om directe personele inzet binnen de programma's.
Hierbij wordt benadrukt dat het IPO als belangenbehartiger flexibel is georganiseerd en werkzaamheden (beleidsopgaven) uitvoert conform de behoeften van de gezamenlijke provincies. Die werkzaamheden zijn altijd tijdelijk van aard; er is continu sprake van beleidsopgaven die afgerond zijn versus nieuw op te starten beleidsopgaven.

[2] Voorjaarsnota, Najaarsnota en Rekening.

	2021	2022	2023	2024
Programma's	7.281	7.064	6.696	6.630
Ondersteuning	1.952	1.952	1.952	1.952
MT	642	642	642	642
Totale personeelslasten	**9.875**	**9.658**	**9.289**	**9.224**

x € 1.000

De personeelslasten zijn gebaseerd op de formatie van het IPO. De omvang van de formatie in de Begroting 2021 bedraagt 85,15 fte (vast + flexibel). Deze formatie is verdeeld over programma's, ondersteuning en het MT. In de meerjarige doorkijk daalt de formatie met bijna 5 fte, oftewel € 0,6 miljoen. Deze daling is toegelicht bij de betreffende beleidsopgaven.

Gemiddelde salarissom
De directe personeelslasten (€ 7,281 miljoen over 2021 conform de tabel hiervoor) worden toegerekend naar de beleidsopgaven. Die toerekening vindt plaats op basis van een gemiddelde salarissom per fte. In 2021 gaat het om een bedrag van € 120.070 per fte. In de meerjarenraming 2022-2024 neemt dit bedrag af tot € 118.985 per fte. Bij iedere beleidsopgave ontstaan hierdoor kleine verschillen bij de directe personeelslasten. Deze zogenaamde autonome verschillen hebben we niet toegelicht bij de beleidsopgaven. We volstaan met de toelichting op deze plek.

IX. Overhead

De overhead (als %) wordt berekend door de personeelslasten voor ondersteuning en het MT te delen door de directe personeelslasten (personeelslasten die direct toegerekend kunnen worden aan de beleidsopgaven).

Beeld 2021 - 2024
Voor het begrotingsjaar 2021 komt de overhead uit op 35,6%. In de meerjarige doorkijk stijgt de overhead naar 39%. Dit wordt veroorzaakt doordat meerjarig gezien de directe personeelslasten dalen (door lagere inzet) terwijl de personele lasten voor ondersteuning en MT gelijk blijven. Hierbij wordt benadrukt dat het gaat om een momentopname. Bij het IPO is continu sprake van nieuw uit te voeren beleidsopgaven (behoeften bij provincies) die nu nog niet bekend zijn. Daarom is het meerjarig beeld een momentopname. Zodra vanuit het IPO extra ingezet wordt op (nieuwe) beleidsopgaven, daalt het overheadpercentage. Bij het opstellen van de Begroting 2022 wordt bepaald of op basis van inhoudelijke afwegingen aanpassingen nodig zijn op de inzet van ondersteuning of MT hetgeen effect heeft op het overheadpercentage.

Overhead versus Overige apparaatslasten
Zoals hiervoor aangegeven, richten wij ons voor het bepalen van het overheadpercentage op de personele lasten voor ondersteuning en MT. Een andere vaak gehanteerde term hiervoor is personele overhead.
Wij hebben de term Overhead echter ook gebruikt in de sheets bij de Begroting 2021 (zie ook III.). Daarbinnen zijn - voor het overzicht - ook de kosten voor overige personeelslasten (zoals opleiding) en materiele bedrijfsvoeringslasten (zoals huisvesting) meegeteld. Om misverstand te voorkomen over onze wijze van overheadberekening hebben wij in dit boekwerk bij de onderbouwing van de beleidsopgaven de term Overhead vervangen door Overige apparaatslasten.

Effect toerekening overige apparaatslasten bij wijziging inzet IPO
Hiervoor is aangegeven dat de IPO begroting opgezet is volgens de integrale kostprijsmethodiek. Om te komen tot een integrale kostprijs zijn o.a. de overige apparaatslasten van het IPO toegerekend aan de beleidsopgaven binnen de programma's. De basis hiervoor is de toegerekende formatie aan de beleidsopgaven. Des te hoger die toegerekende formatie is, des te hoger de toerekening van de

overige apparaatslasten. Omdat de totale omvang van de overige apparaatslasten gelijk blijft, zal de toerekening bij andere beleidsopgaven dan dalen (communicerende vaten).

Het effect van die communicerende vaten komt terug in de meerjarige doorkijk. Hierin worden bij diverse beleidsopgaven wijzigingen voorzien op de personele inzet van het IPO. Die wijzigingen werken door in de toerekening van de overige apparaatslasten en leiden bij alle beleidsopgaven tot (soms minimale) verschillen binnen de lasten. Deze zogenaamde autonome verschillen hebben we niet toegelicht bij de beleidsopgaven maar ze doen zich daar wel voor. We volstaan met de toelichting op deze plek.

Verdeling bijdragen per provincie

De lasten binnen de IPO begroting worden gedekt uit bijdragen van de provincies. Voor het bepalen van de bijdrage per provincie wordt gebruik gemaakt van een verdeelsleutel (uitgedrukt in %).

Grondslag verdeelsleutel

Het verdeelpercentage is gebaseerd op 50% op basis van een vast aandeel (1/12 deel) en 50% op basis van de netto algemene uitkering provinciefonds zoals opgenomen in de septembercirculaire t-1 zonder Decentralisatie Uitkeringen.

Bij een aantal beleidsopgaven zijn afwijkende verdeelsleutels van toepassing.

- 3.10 Nationale Database Flora en Fauna: De lasten worden verdeeld conform de verdeelsleutel Jansen-2.
- 9.3 Informatiehuizen Natuur en Externe Veiligheid: Limburg draagt niet bij aan deze beleidsopgave hetgeen evenredig doorwerkt in de verdeling over de andere provincies.
- 9.4: Compensatie Zeeland: De bijdrage aan Zeeland wordt conform de IPO verdeelsleutel verdeeld over de andere 11 provincies.

In bijlage 4 is de uitkomst van de verdeling weergegeven. Hierbij is ook een meerjarige doorkijk gegeven die aansluit op de meerjarenraming 2022-2024. Bij die meerjarige doorkijk is de verdeelsleutel voor de Begroting 2021 doorgetrokken (rekening houdend met de overdracht van enkele beleidsopgaven naar BIJ12).

1. Ruimtelijke ontwikkeling, waaronder waterbeheer en wonen

De missie is een klimaatbestendige en water robuuste ruimtelijke inrichting van Nederland in 2050. De veelheid aan opgaven die op de provincies afkomen moeten in goede banen worden geleid met het oog op de schaarse ruimte waar we zorgvuldig mee om willen gaan.

Richtsnoer is de ROWW agenda 2020-2023. Hierin zijn meerjarige ambities en doelstellingen geformuleerd op de thema's water, wonen en ruimtelijke ordening met een focus op energietransitie en bodem.

Binnen dit programma zijn twee kassiersfuncties ondergebracht:

- Implementatie Omgevingswet
- Nederlands Hydrologisch Instituut

Aandeel in begroting

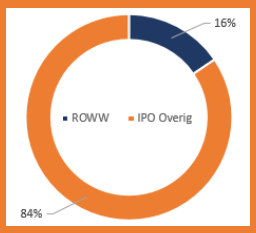

1.1. Ruimtelijke ontwikkeling

1.1.1. Output 2021

- In de Omgevingswet is een zelfbindende Nationale Omgevingsvisie (NOVI) opgenomen. Provincies hebben hun 'aanbod' afgegeven. De samenwerking moet zich de komende jaren verder uitkristalliseren. De vinger aan de pols is nodig om de provinciale belangen te behartigen.
- Nieuwe afspraken met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) en gemeenten over bodemtaken.
- Uitwerken integrale en intercompartimentale aanpak van de Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS).

1.1.2. Doorkijk 2022 -2024

- Onderzoek Bodem loopt af in 2021 en krijgt geen vervolg in 2022.
- IPO werkt aan hernieuwbare bestuurlijke afspraken inzake ruimtelijke adaptatie op basis van de nieuwe klimaatscenario's in 2021.
- IPO faciliteert platform Kennisontwikkeling/uitwisseling op gebied van ruimtelijke kwaliteit en adviseert afweging bij ontwikkeling Regionale energie-strategieën (RES) 2.0 in 2023.
- Inhoudelijke prestatieafspraken tussen provincies en rijk in 2022/2023 over waarschijnlijk onder meer corridorontwikkeling en verloodsing (NOVI) als vervolg op de samenwerkingsafspraken.

1.1.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	Programmalasten	125	50	50	50	-75	-75	-75
	Directe personeelslasten	360	138	107	107	-222	-253	-253
	Overige apparaatslasten	231	91	75	75	-140	-157	-156
	Totaal	**716**	**279**	**232**	**232**	**-437**	**-485**	**-484**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - De daling vanaf 2022 wordt veroorzaakt door het vervallen van onderzoeksmiddelen voor Bodem in 2021. De resterende € 50.000 wordt ingezet voor ruimtelijke adaptatie.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Ten opzichte van 2021 (inzet 3,0 fte) verlagen we vanaf 2022 de inzet met 1,85 fte naar 1,15 fte en vanaf 2023 naar 0,9 fte. Hierdoor dalen de directe personeelslasten met € 222.000 respectievelijk € 253.000. De lagere inzet werkt door in de toerekening van de overige apparaatslasten.
  - Toelichting inzetwijziging
    - Vanaf 2022 is 1,8 fte voor netwerken evenredig verdeeld over de drie beidsopgaven Ruimtelijke Ordening, Water en Wonen.
    - Vanaf 2022 is 0,7 fte voor belangenbehartiging verlaagd naar 0,3 fte. Het verschil van 0,4 fte verschuift naar inzet op Wonen.
    - Vanaf 2022 is 0,5 fte voor Kennisdeling-Innovatie verlaagd naar 0,25 fte en vanaf 2023 naar 0.

1.2. Water

1.2.1. Output 2021

- Bestuurlijke afspraken over waterkwaliteit met het oog op de Kaderrichtlijn Water (KRW)-doelstellingen.
- Belangenbehartiging in het kader van ruimtelijke adaptie.
- Samenwerking met waterschappen en gemeente inzake grondwater, drinkwater en droogtegevoelige natuurgebieden.
- Regionale keringen ontwikkelprogramma.
- Deelname in Delta aanpak waterkwaliteit.
- Informatiehuis Water (bijdrage en detachering).
- Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA)

1.2.2. Doorkijk 2022-2024

- Vaststellen van een intercompartimentale programma-aanpak opkomende stoffen/ZZS die (grond- en oppervlakte)waterkwaliteit bedreigen op basis van IPO position paper van begin 2021.
- Bestuurlijke afspraken met waterschappen, gemeenten, rijk en Niet Gouvernementele Organisatie's (NGO's) over vasthouden van water als onderdeel van de ruimtelijke structurele aanpak van droogte op basis van de aanbevelingen van de Beleidstafel Droogte.
- Kennisimpuls programma waterkwaliteit stopt na 2022 conform bestuurlijke afspraak.
- Regionale waterkeringen ontwikkelprogramma is een langjarig programma dat kennis oplevert voor uitoefening van de wettelijke taak van provincies.
- Het Informatiehuis Water (IHW) coördineert de informatiestromen voor waterkwaliteit en -veiligheid, onderhoudt en beheert de Aquo-standaard, beheert en ontwikkelt applicaties om de informatie te bundelen en beschikbaar te stellen.
- STOWA genereert kennis voor de wettelijke taakuitoefening van provincies inzake waterbeleid

1.2.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
1.2 Water	Programmalasten	713	782	529	529	69	-185	-185
	Directe personeelslasten	252	324	321	321	72	69	69
	Overige apparaatslasten	162	214	224	226	52	62	64
	Totaal	**1.127**	**1.320**	**1.074**	**1.076**	**193**	**-54**	**-51**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - In 2021 is de bijdrage aan het IHW ten onrechte verlaagd met € 69.000. De hogere lasten worden gedekt uit het gecentraliseerde werkbudget (programma 9).
  - Vanaf 2023 wordt de kennisimpuls waterkwaliteit stopgezet waardoor de lasten dalen met € 254.000.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Ten opzichte van 2021 (inzet 2,1 fte) verhogen we vanaf 2022 de inzet met 0,6 fte naar 2,7 fte. Hierdoor stijgen de directe personeelslasten met gemiddeld € 70.000. De hogere inzet werkt door in de toerekening van de overige apparaatslasten.
  - Toelichting inzetwijziging
    - Inzet op water wint aan belang vanwege de nieuwe klimaatscenario's die in 2021 bekend worden om de ruimtelijke inrichting klimaatbestendig (bouwen/wonen/natuur) en waterrobuust (wateroverlast/droogte, drinkwater) te maken. De hogere inzet komt over van beleidsopgave 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling.

1.3. Wonen

1.3.1. Output 2021

- Verkenning van de door de provincies gewenste rol binnen de brede woonagenda.
- Aanbod aan kabinet, partijpolitieke programma's en de kabinetsformatie om te pleiten voor afschaffing verhuurdersheffing en positionering van de provincies in de aanpak van de woningbouwopgave.
- Bijdrage intensiveringsprogramma binnenstedelijke transformatie van platform 31.

1.3.2. Doorkijk 2022-2024

- Het woondossier zal ook in de komende jaren nog IPO-inzet vragen i.r.t. het volgen van de nadere inhoudelijke bestuurlijke afspraken (NOVI) met de minister van BZK over de bijdrage van de provincies over de woningbouw, inclusief monitoring.
- Bijdrage intensiveringsprogramma binnenstedelijke transformatie van platform 31 loopt af in 2021.

1.3.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
1.3 Wonen	Programmalasten	47	0	0	0	-47	-47	-47
	Directe personeelslasten	72	144	143	143	72	71	71
	Overige apparaatslasten	46	95	100	101	49	53	54
	Totaal	**165**	**239**	**242**	**243**	**74**	**77**	**78**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Vanaf 2022 vervalt de bijdrage voor het intensiveringsprogramma Binnenstedelijke transformatie van platform 31.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Ten opzichte van 2021 (inzet 0,6 fte) verhogen we vanaf 2022 de inzet met 0,6 fte naar 1,2 fte. Hierdoor stijgen de directe personeelslasten met gemiddeld € 71.000. De hogere inzet werkt door in de toerekening van de overige apparaatslasten.
  - Toelichting inzetwijziging
    - Verwacht wordt dat de belangbehartiging op het woondossier ook in de jaren 2022 e.v. op hetzelfde niveau zou moeten blijven als in 2021. Dit leidt tot een verschuiving van de vaste formatie van beleidsopgave 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling naar Wonen. Bij de kaderbrief 2022 zal worden bezien of dit toereikend is voor de gezamenlijke interprovinciale opgave op dit dossier.

1.4. implementatie Omgevingswet

1.4.1. Output 2021

- Handreiking omgevingsverordening.
- Alle provincies in staat stellen om per 01-01-22 volgens omgevingswet te werken.
- Deelname programmaraad, Opdrachtgeversberaad (OGB), Interbestuurlijke afstemming.
- Maandelijks overleg provinciale programmamanagers.
- Nieuwsbrieven en internetberichten.

1.4.2. Doorkijk 2022-2024

- De Omgevingswet treedt op 1 januari 2022 inwerking. Er wordt nog een nazorgperiode ingericht van een half jaar. Het interbestuurlijke programma loopt ook door tot een half jaar na inwerkingtreding. Er zal daarnaast tijdelijke inzet nodig blijven voor het interbestuurlijk proces uitbouw tot 2025 en structureel voor beheer van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).
  De inzet hiervoor wordt echter voorzien bij BIJ12.

1.4.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
1.4 Implementatie Omgevingswet	Programmalasten	662	300	0	0	-362	-662	-662
	Directe personeelslasten	60	30	0	0	-30	-60	-60
	Overige apparaatslasten	39	20	0	0	-19	-39	-39
	Totaal	**761**	**350**	**0**	**0**	**-411**	**-761**	**-761**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - De Omgevingswet treedt op 1 januari 2022 in werking. Voor de nazorgperiode worden nog lasten geraamd. Vanaf 2023 vervallen de lasten volledig.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Ten opzichte van 2021 (inzet 0,5 fte) halveren we onze inzet in 2022. Daarna wordt onze inzet beëindigd. Hierdoor dalen de directe personeelslasten. De lagere inzet werkt door in de toerekening van de overige apparaatslasten.
  - De inzet voor het interbestuurlijk proces uitbouw tot 2025 en het beheer DSO zal meelopen in de begroting van BIJ12.

1.5. Digitaal Stelsel Omgevingswet

1.5.1. Output 2021

- In het bestuursakkoord Omgevingswet uit 2015 en het Financieel Akkoord uit 2016 is afgesproken dat de provincies bijdragen aan het beheer van het Digitaal Stelstel Omgevingswet. De totale beheerkosten voor het huidige dienstverleningsniveau bedragen jaarlijks € 25,9 mln., een bedrag dat jaarlijks wordt geïndexeerd.
- De provincies dragen € 1,6 mln. bij. Wij hebben de lasten met € 50.000 verhoogd vanwege indexatie.
- Afhankelijk van het dienstverleningsniveau dat bereikt wordt, kunnen de beheerskosten oplopen tot jaarlijks € 57 mln. Dit is het geval wanneer scenario 3 uit het bestuursakkoord wordt gerealiseerd. De provinciale bijdrage loopt in dat geval op naar € 3,3 mln. per jaar, exclusief indexatie.

1.5.2. Doorkijk 2022-2024

- Vergoeding beheerkosten DSO is gebaseerd op de bijdrage in 2021. De bijdrage kan oplopen afhankelijk van het dienstverleningsniveau. Vooralsnog houden we in de meerjarenraming € 1,6 miljoen (excl. indexering) aan. Deze ontwikkelingen worden betrokken bij de Kaderbrief 2022.

1.5.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
1.5 Digitaal Stelsel Omgevingswet	Programmalasten	1.650	1.700	1.750	1.800	50	100	150
	Directe personeelslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal	**1.650**	**1.700**	**1.750**	**1.800**	**50**	**100**	**150**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - De financiële bijdrage is een bindende afspraak uit 2016 in het Financieel Akkoord. Jaarlijks worden de lasten geïndexeerd met € 50.000.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

1.6. Nederlands Hydrologisch Instituut

1.6.1. Output 2021

- Het Nederlands Hydrologisch Instrumentarium (NHI) voorziet in de nodige hydrologische modellen die voor provincies en partners van essentieel belang zijn bij het maken van beleidsplannen en toekomstscenario's. Het IPO-bestuur heeft ingestemd met de samenwerkingsovereenkomst. Deze voormalige kassiersfunctie is nu in de begroting opgenomen.
- Het beheer van deze voorziening is ondergebracht bij BIJ12 en er wordt nader onderzocht wat hiervoor is benodigd.

1.6.2. Doorkijk 2022-2024

- Het Nederlands Hydrologisch Instrumentarium voorziet in de nodige hydrologische modellen die voor provincies en partners van essentieel belang zijn bij het maken van beleidsplannen en toekomstscenario's

1.6.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
1.6 Nederlands Hydrologisch Instrum	Programmalasten	325	100	100	100	-225	-225	-225
	Directe personeelslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal	**325**	**100**	**100**	**100**	**-225**	**-225**	**-225**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Omdat het NHI eind 2021 is uitontwikkeld en vervolgens in beheer wordt genomen, verlagen we vanaf 2022 de programmalasten naar € 100.000.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

2. Milieu, energie en Klimaat

VTH

Provincies willen een brede en integrale verantwoordelijkheid nemen voor een veilige en gezonde leefomgeving. Met de inrichting van de omgevingsdiensten zijn de provincies steeds beter in staat om de taken op het terrein van Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) uit te voeren. Het is nu zaak dat de (inter) interprovinciale agenda's meer leidend worden in de prioriteiten van het Rijk en dat de provincies kunnen beschikken over de juiste instrumenten bevoegdheden en afwegingsruimte. Ook de middelen moeten in balans zijn met wat het Rijk aan ons opdraagt.

Energie

Het IPO heeft het klimaatakkoord ondertekend. De nationale klimaatopgave, en in het bijzonder de energietransitie, wordt van onderop vormgegeven via regionale strategieën zoals de Regionale Energie Strategieën (RES) en de Regionale Mobiliteit Strategieën (RMP) en een gebiedsaanpak voor de veenweiden. De inzet is nu gericht op de juiste randvoorwaarden voor de uitvoering. Belangrijk is de ruimtelijke verankering van de diverse strategieën en de aanpassing van de netcapaciteit aan de doelstellingen van hernieuwbare energie in 2030.

Aandeel in begroting

2.1. Gezondheid

2.1.1. Output 2021

- Verkenning van de mogelijkheden en gezamenlijke ambities over bijdrage van Vergunningverlening, Toezicht en handhaving (VTH) binnen het thema gezondheid.
- Kennisuitwisseling rondom Schone Lucht Akkoord en doorwerking in omgevingsvisies.

2.1.2. Doorkijk 2022-2024

- Invulling geven aan de provinciale taak in het kader van de Omgevingswet om te zorgen voor een gebiedsgerichte coördinatie bij bescherming en verbetering van de fysieke leefomgeving; in het bijzonder aan het wettelijk kader van “een gezonde en veilige leefomgeving”.
- De wettelijke taken en de bijbehorende instrumenten zijn inzichtelijk gemaakt en de provincies hebben hun beleids- en kerntaken opgepakt met inzet op een gezonde leefomgeving.
- Kennisuitwisseling over de provinciale inzet heeft bijgedragen aan het realiseren van de beleidsopgaven, de uitwerking van het Schone Lucht Akkoord (SLA) en de invulling in Omgevingsvisies- en verordeningen.

2.1.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
2.1 Gezondheid	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	91	91	90	90	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	59	60	63	64	2	4	5
	Totaal	**150**	**151**	**153**	**154**	**2**	**4**	**4**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

2.2. Circulaire Economie VTH

2.2.1. Output 2021

- Ontwikkelen en opschalen van circulaire pilots en experimenten.
- Kennisdeling succesfactoren en belemmeringen op basis van een programma.
- Handreiking Cross-Compliance voor omgevingsdiensten.

2.2.2. Doorkijk 2020-2024

- Als gezamenlijke provincies zorgen dat colleges van gedeputeerde staten (GS) als bevoegd gezag VTH via de uitvoering door Omgevingsdiensten sturen op grondstoffengebruik (ruimte voor innovaties) en daarmee bijdragen aan een circulaire economie én borgen dat geen misbruik wordt gemaakt van de geboden ruimte voor innovaties of dat onacceptabele milieurisico's ontstaan.
- De bestuurlijke vastgestelde programmalijn uitvoeren voor een effectieve uitvoering van circulaire economie VTH, waarbij inzicht is verkregen in: noodzakelijk aanpassing van beleid, inzet van instrumentarium en voorzien is in de behoefte van de uitvoeringspraktijk/Omgevingsdiensten voor adequate uitvoering.
- Een landelijk programma van Rijk en decentrale overheden is in uitvoering van een intercompartimentale aanpak van Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS), waarvan de aanpak van Poly- en Perfluoralkylstoffen (PFAS) onderdeel uitmaakt. Een inventarisatie van ZZS-emissies bij afvalbedrijven wordt uitgevoerd, als onderdeel van de aanpak van ZZS, alsmede een decentrale aanpak van ZZS samen met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG).
- Voorzien wordt dat n.a.v. een effectieve lobby van de gezamenlijke provincies door het Rijk een minimalisatieplicht ingevoerd wordt voor ZZS.

2.2.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
2.2 Circulaire Economie	Programmalasten	125	0	0	0	-125	-125	-125
	Directe personeelslasten	91	91	90	90	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	59	60	63	64	2	4	5
	Totaal	**275**	**151**	**153**	**154**	**-123**	**-121**	**-121**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - In 2021 is eenmalig een impuls gegeven aan deze beleidsopgave.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

2.3. Klimaat en Energie

2.3.1. Output 2021

- Lobby en beleidsbeïnvloeding wijzigingswetgeving: Verbreding energiebesparingsplicht bedrijven, Normering werkgerelateerde mobiliteit, opvolging Meerjarenafspraak energie-efficiëntie (MJA3/MEE) -convenanten en koolstofdioxide (CO2)-heffing industrie.
- Kennisopbouw relatie Omgevingswet – VTH-taken – Klimaatakkoord.

2.3.2. Doorkijk 2022-2024

- Het verder realiseren van de ambities t.a.v. CO2-reductie en energiebesparing vanuit de provinciale verantwoordelijkheid voor VTH en bijdragen aan de uitwerking van Klimaatakkoord-afspraken door inzet te hebben gepleegd op: uitwerking wetsvoorstel 'Verbreding energiebesparingsplicht bedrijven', uitwerking wetsvoorstel 'Normering werk gerelateerde mobiliteit', opvolging MJA3/MEE-convenanten en consultatie wetsvoorstel 'CO2-heffing industrie' en de uitwerking daarvan.
- We gaan investeren in het opbouwen van kennis van de Omgevingswet in relatie tot VTH-taken en passen deze toe bij de uitwerking van Klimaatakkoordafspraken: 'verbreding energiebesparingsplicht' optimaal doen landen in Omgevingswet.
- We willen inzicht krijgen in wat provincies en Omgevingsdiensten nodig hebben om taken adequaat uit te kunnen voeren en afspraken gemaakt met Rijk over adequate financiering ('boter bij de vis').

2.3.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
2.3 Klimaat en Energie	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	91	91	90	90	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	59	60	63	64	2	4	5
	Totaal	**150**	**151**	**153**	**154**	**2**	**4**	**4**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

2.4. Omgevingsveiligheid

2.4.1. Output 2021

- Opzet en uitvoeren meerjarenagenda voor de zes Brzo (Besluit risico's zware ongevallen) - omgevingsdiensten gericht op de verbetering van de uitvoeringspraktijk.
- Opzet en uitvoering gezamenlijke agenda omgevingsveiligheid 2021-2024 met Rijk en gemeenten.
- Deelnemen en bijdragen aan Safety Delta Nederland.

2.4.2. Doorkijk 2022-2024

- Als bevoegd gezag in het kader van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en verantwoordelijk voor complexe risicovolle bedrijven (Brzo-bedrijven) met de Brzo-Omgevingsdiensten wordt ingezet op excellente uitvoering door provincies van VTH-taken: een interprovinciale meerjarenagenda van de zes Brzo-Omgevingsdiensten gericht op verbetering van de uitvoeringspraktijk wordt uitgevoerd; goede coördinatie zal plaatsvinden van Brzo-taken door formalisering van het BRZO+-samenwerkingsverband; er wordt geïnvesteerd in kennis- en informatieproducten, waaronder de Altijd Actuele Digitale Vergunning (AADV).
- De gezamenlijke agenda omgevingsveiligheid 2021-2024 van Rijk, provincies en gemeenten wordt uitgevoerd.
- Implementatie van Omgevingswet-onderdelen die niet beleidsneutraal zijn, w.o. implementatie van het instrument aandachtsgebieden (i.p.v. groepsrisico) en met Rijk en decentrale partners investeren in instrumentarium en verantwoordelijkheidsverdeling t.a.v. nieuwe ontwikkelingen, zoals Cybersecurity bij majeure risicovolle bedrijven.
- Deelgenomen en bijdrage leveren aan het kennisnetwerk Safety Delta Nederland van wetenschap, bedrijfsleven en overheid gericht op risicovolle bedrijven, als opvolger van het programma Duurzame Veiligheid 2030.

2.4.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
2.4 Omgevingsveiligheid	Programmalasten	88	0	0	0	-88	-88	-88
	Directe personeelslasten	100	100	99	99	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	64	66	69	70	2	5	6
	Totaal	**252**	**165**	**168**	**168**	**-86**	**-84**	**-83**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - 2021 was het laatste jaar waarin wordt ingezet op de ontwikkeling van het portaal Risicokaart.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

2.5. VTH-stelsel en Omgevingswet

2.5.1. Output 2021

- Provinciale visie op de ontwikkeling van het VTH-stelsel.
- Instrumentenkoffer waaronder uitwerking bestuurlijke boete, handreiking financiële zekerheidsstelling.

2.5.2. Doorkijk 2022-2024

- Mede door de provinciale inzet wordt het VTH-stelsel voor de korte en middellange termijn doorontwikkeld en wordt uitwerking gegeven aan de Uitvoeringsagenda VTH (n.a.v. evaluatie van het stelsel/rapport Berenschot) en aan het Plan van Aanpak Milieucriminaliteit (n.a.v. het rapport van het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV)) van Rijk en decentrale overheden. Onder regie van de provincies wordt uitvoering gegeven aan de thema's: professionalisering van de relatie beleid en uitvoering (de zgn. big 8), doorontwikkeling van de Landelijke Handhavingsstrategie (LHS; verbinding leggen tussen adequate uitvoering van bestuurs- en strafrecht) en 'onafhankelijkheid'.
- Een overkoepelende ambitie wordt opgesteld met een eigen provinciale visie op de ontwikkeling van het stelsel als geheel, gericht op het borgen van een goed samenspel tussen Rijk en decentrale overheden en een gedeelde visie met flankerend beleid en acties voor lobby. Tevens wordt een visie voor de lange termijn van het VTH-stelsel opgesteld en wordt input geleverd aan de uitwerking van de adviezen van de bestuurlijke commissie VTH-stelsel (cie. Van Aartsen).
- De instrumentenkoffer voor uitvoering van de VTH-taken onder de Omgevingswet zal worden gevuld en in werking treden: instrument bestuurlijke boete zal in werking treden, een handreiking voor financiële zekerheidsstelling voor Brzo- en afvalbedrijven met bijbehorend uitvoeringsprogramma wordt opgesteld en uitgevoerd, en de afdwingbare revisievergunning wordt geïmplementeerd na lobby van de gezamenlijke provincies.

2.5.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
2.5 VTH-stelsel en Omgevingswet	Programmalasten	100	50	50	50	-50	-50	-50
	Directe personeelslasten	223	223	221	221	0	-2	-2
	Overige apparaatslasten	143	148	154	156	4	11	13
	Totaal	**467**	**421**	**425**	**427**	**-46**	**-41**	**-39**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Vanaf 2022 verlagen we de programmalasten om adequaat uitvoering te kunnen geven aan de uitvoering van de projectvoorstellen die bestuurlijk zijn afgesproken en waarvoor IPO de trekker is.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

2.6. Abonnementen/Kennisdeling/ Internationaal

2.6.1. Output 2021

- IMPEL (European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law): Cofinanciering van projecten met Inspectie Leefomgeving en Transport, Omgevingsdienst.nl, ministerie I&W en EU-partners. Gericht op kwaliteit en slagkracht van provincies op het gebied van toezicht en handhaving.
- Milieuverkenning: Kenniscentrum Europa Decentraal is de beheerder. Brengt in kaart wat provincies doen aan verbetering EU-wet- en regelgeving.

2.6.2. Doorkijk 2022-2024

- IMPEL: cofinanciering van projecten met Inspectie Leefomgeving en Transport, Omgevingsdienst.nl, ministerie I&W en EU-partners. Gericht op kwaliteit en slagkracht van provincies op het gebied van toezicht en handhaving.
- Milieuverkenning: Kenniscentrum Europa Decentraal is de beheerder. Brengt in kaart wat provincies doen aan verbetering EU-wet- en regelgeving.

2.6.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
2.6 Abonnementen/VTH-kennisdeling i	Programmalasten	41	41	41	41	0	0	0
	Directe personeelslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal	**41**	**41**	**41**	**41**	**0**	**0**	**0**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

2.7. Coördinatie Klimaatakkoord

2.7.1. Output 2021

- Oplevering advies en ontwikkeling voorstellen hoe om te gaan met uitvoeringslasten Klimaatakkoord en nieuwe financiële arrangementen.
- Oplevering plan voor data en monitoring voortgang Klimaatakkoord.
- Voorbereiding van klimaattafels en organiseren kennisdeling tussen vakcommissies.
- Signalering, advisering en standpuntbepaling in AAC en BAC en uitvoeren belangbehartiging via consultaties, position papers, webinars etc..
- Organiseren van afgestemde lobby en communicatie-activiteiten met provincies.

2.7.2. Doorkijk 2022-2024

- Coördinatie uitvoering klimaatakkoord. Voorbereiding van uitvoeringsoverleg klimaattafels, kopgroep klimaatakkoord en organiseren kennisdeling tussen vakcommissies.
- Signalering, advisering en standpuntbepaling in AAC en BAC en uitvoeren belangbehartiging via consultaties, position papers, webinars etc..
- Organiseren van afgestemde lobby en communicatie-activiteiten met provincies.
- Onderhouden samenwerking met ministeries, VNG, Unie van waterschappen (UvW) en andere partners verbonden aan het Klimaatakkoord.

2.7.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
2.7 Coördinatie Klimaatakkoord	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	180	180	178	178	0	-2	-2
	Overige apparaatslasten	116	119	124	126	3	9	10
	Totaal	**296**	**299**	**303**	**304**	**3**	**7**	**8**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

2.8. 6000 Megawatt op land

2.8.1. Output 2021

- Het IPO faciliteert en organiseert platform voor kennisuitwisseling middels werkgroepen over wind en zonne-energie en stelt adviezen op voor de provincies om de 6000 MW op land te realiseren.
- Het IPO analyseert de monitor “Wind op Land” en adviseert provincies omtrent de verdelingsopgave rekening houdend met de afspraken van het versnellingspakket dat onderdeel is uit de opgave van het energieakkoord dat loopt tot 2023 en de afspraken uit het klimaatakkoord.

2.8.2. Doorkijk 2022-2024

- Het IPO faciliteert en organiseert platform voor kennisuitwisseling middels werkgroepen over wind en zonne-energie en stelt adviezen op voor de provincies om de 6000 MW op land te realiseren.
- Het IPO analyseert de monitor “Wind op Land” en adviseert provincies omtrent de verdelingsopgave rekening houdend met de afspraken van het versnellingspakket dat onderdeel is uit de opgave van het energieakkoord dat loopt tot 2023 en de afspraken uit het klimaatakkoord.

2.8.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
2.8 6000 mw op land	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	72	72	71	0	0	-1	-72
	Overige apparaatslasten	46	48	50	0	1	4	-46
	Totaal	**118**	**120**	**121**	**0**	**1**	**3**	**-118**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Naar verwachting wordt vanaf 2024 op deze beleidsopgave geen inzet meer gepleegd.

2.9. Regionale Energie Strategie

2.9.1. Output 2021

- IPO draagt bij aan het halen van de ambities om via de Regionae Energie Strategieën (RES'n) 35 terrawattuur (TWh) grootschalige elektriciteitsproductie op land in 2030 te realiseren door deel te nemen in het Nationaal Programma Regionale Energie Strategie (NP-RES) en brengt als belangenbehartiger knelpunten en kansen in namens de provincies in het Interbestuurlijk Management Team en het Opdrachtgevend Beraad.
- IPO agendeert casuïstiek bij betrokken ministeries en koepels, gericht op invulling afspraak uit RES'en.
- IPO adviseert over de landschappelijke kwaliteit en ruimtelijke verankering en vertaling van de RES 1.0 in het ruimtelijk instrumentarium en organiseert hierover de kennisdeling.

2.9.2. Doorkijk 2022-2024

- IPO draagt bij aan het halen van de ambities om via de RES'n 35 TWh grootschalige elektriciteitsproductie op land in 2030 te realiseren door deel te nemen in het Nationaal Programma RES (NP-RES) en brengt als belangenbehartiger knelpunten en kansen in namens de provincies in het Interbestuurlijk Management Team en het Opdrachtgevend Beraad.
- IPO agendeert casuïstiek bij betrokken ministeries en koepels, gericht op invulling afspraak uit RES'n.
- IPO adviseert over de landschappelijke kwaliteit en ruimtelijke verankering en vertaling van de RES 1.0 en verdere actualisaties in het ruimtelijk instrumentarium en organiseert hierover de kennisdeling.

2.9.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
2.9 Regionale Energie Strategie 1.0	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	168	168	166	167	0	-2	-2
	Overige apparaatslasten	108	111	116	117	3	8	9
	Totaal	**276**	**279**	**283**	**284**	**3**	**7**	**8**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

2.10. Route 35

2.10.1. Output 2021

- Op 1 februari 2021 levert IPO een verdelingssystematiek op die direct of op langere termijn ingezet kan worden als opgave 35 TWh via RES'n niet wordt gehaald.
- IPO verzorgt projectleiding van implementatie verdelingssystematiek en werkt hierin samen met VNG en UvW en richt het proces binnen NP-RES.
- IPO agendeert en adviseert over actuele issues t.a.v. route 35 voor besprekingen in stuurgroepen, bestuurlijke commissies en koplopergroepen.
- IPO organiseert samen met NP-RES de kennisdeling door o.a. peer-to-peer gesprekken en kennisdelingsgesprekken over de kwalitatieve PBL (Planbureau voor de Leefomgeving) -analyse.

2.10.2. Doorkijk 2022-2024

- Op 1 februari 2021 levert IPO een verdeelsystematiek op die direct of op langere termijn ingezet kan worden als opgave 35 TWh via RES'en niet wordt gehaald. De verwachting is dat de verdeelsystematiek op 1 februari niet ingezet hoeft te worden, maar mogelijk nog wel begeleiding vergt. In de toekomst kan het zijn dat R35 wel nodig is, omdat PBL elke 2 jaar monitort of 35twh binnen doelbereik ligt.

2.10.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
2.10 Route 35	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	96	0	0	0	-96	-96	-96
	Overige apparaatslasten	62	0	0	0	-62	-62	-62
	Totaal	**158**	**0**	**0**	**0**	**-158**	**-158**	**-158**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Na 2021 is R35 niet meer nodig. De lagere inzet werkt door in de toerekening van de overige apparaatslasten.

2.11. Industrie en bedrijventerreinen

2.11.1. Output 2021

- IPO levert een verkenning op van de opgave voor verduurzamingsmogelijkheden voor bedrijventerreinen.
- IPO behartigt provinciale belangen als bevoegd gezag omtrent CO2-heffing en volgt de uitwerking van de normering van de CO2.
- IPO organiseert de afstemming van de energietransitie voor de industrieclusters met de beleidsopgaven van Regionale Economie.
- IPO stelt advies op over hoe besparingspotentieel kan worden benut t.b.v. doelstellingen klimaatakkoord samen met VNG, UvW en BZK en ziet hierbij toe op provinciale belangen en zoekt naar win-win mogelijkheden.

2.11.2. Doorkijk 2022-2024

- IPO levert een verkenning op van de opgave voor verduurzamingsmogelijkheden voor industrie en bedrijventerreinen.
- IPO behartigt provinciale belangen als bevoegd gezag omtrent CO2-heffing en volgt de uitwerking van de normering van de CO2.
- IPO organiseert de afstemming van de energietransitie voor de industrieclusters met de beleidsopgaven van Regionale Economie.
- IPO stelt advies op over hoe besparingspotentieel kan worden benut t.b.v. doelstellingen klimaatakkoord samen met VNG, UvW en BZK en ziet hierbij toe op provinciale belangen en zoekt naar win-win mogelijkheden.

2.11.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
2.11 Industrie en bedrijventerreinen	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	60	60	59	59	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	39	40	41	42	1	3	3
	Totaal	**99**	**100**	**101**	**101**	**1**	**2**	**3**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

2.12. Warmtetransitie

2.12.1. Output 2021

- IPO brengt als belangenbehartiger standpunten in bij de totstandkoming van de warmtewet.
- IPO organiseert platform voor kennisuitwisseling Warmte voor o.a. nieuwe ontwikkelingen en botsproeven samen met VNG, UvW en het ministerie van Economische zaken en Klimaat (EZK).
- IPO is in rol van opdrachtgever namens provincies vertegenwoordigt in programma aardgasvrije wijken en faciliteert kennisuitwisseling tussen provincies en tussen provincies en gemeenten.
- IPO volgt ontwikkelingen biobrandstoffen en ontsluit deze voor provincies.

2.12.2. Doorkijk 2022-2024

- Kennisdeling, advisering en belangenbehartiging warmtewet en programma aardgasvrije wijken (waarschijnlijk tot en met 2022).
- Voorbereiding uitvoeringstafel gebouwde omgeving.
- Voorbereiding, advisering en belangenbehartiging gesprek over de betaalbaarheid van de warmtetransitie.
- Deelnemen aan de gemeenschappelijk nationaal uitvoeringsprogramma Warmte.
- Kennisdeling ontwikkeling biobrandstoffen, innovaties warmte transitie.

2.12.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
2.12 Warmtetransitie	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	120	120	119	119	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	77	79	83	84	2	6	7
	Totaal	**197**	**199**	**202**	**203**	**2**	**5**	**6**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

2.13. Energie-infrastructuur

2.13.1. Output 2021

- IPO levert een advies en strategie op voor de aanpak van netinfrastructuur passend bij de rol provincies en ontwikkelt aanpak regionale afstemming.
- IPO organiseert kennisdeling en coördineert verkenning naar regionale programma's en governance omtrent energie-infrastructuur.
- IPO brengt als belangenbehartiger standpunten in ten behoeve van de beleidsvisie marktordening van het Rijk over o.a. rolverdeling van overheden, netbeheerder en bedrijfsleven op het gebied van elektriciteit, warmte, waterstof en biomassa.

2.13.2. Doorkijk 2022-2024

- Kennisdeling omtrent knelpunten en kansen in het realiseren van de opgaven van 35 TWh, de laadinfra en industrie-infra.
- IPO adviseert en participeert in werkgroepen die onder de vlag van NP-RES en Rijk worden opgezet om knelpunten blijvend te bespreken en waar mogelijk op te lossen.
- IPO begeleidt de coördinerende rol die provincies willen oppakken in ontwikkeling, advisering en belangenbehartiging.

2.13.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
2.13 Energie-infrastructuur	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	96	96	95	95	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	62	63	66	67	2	5	5
	Totaal	**158**	**159**	**161**	**162**	**2**	**4**	**5**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

3. Vitaal platteland

In het landelijk gebied komen veel transities bij elkaar, zoals verduurzaming van de landbouw, voedselzekerheid, biodiversiteitsherstel en de klimaatopgave en stikstof. Veel van deze ontwikkelingen vallen binnen op sluiten aan bij de provinciale kerntaken. Vanuit de kerntaak Vitaal Platteland draagt het IPO bij als belangenbehartiger bij de totstandkoming van wetgevingstrajecten, beleidsvorming zoals bijvoorbeeld van het Gemeenschappelijke Landbouw Beleid en voert het IPO regie op de gezamenlijke invulling van bestuurlijke afspraken omtrent het programma natuur. Complicerend is dat de ontwikkelingen omtrent bijvoorbeeld het uitvoeringsprogramma en de bijpassende organisatie van het programma natuur nog niet geheel duidelijk zijn en dus nog van invloed kunnen zijn wat dit voor het IPO zal gaan betekenen in 2021.

Binnen dit programma zijn twee kassiersfuncties ondergebracht:

- Stikstof
- Nationale Database Flora en Fauna

Aandeel in begroting

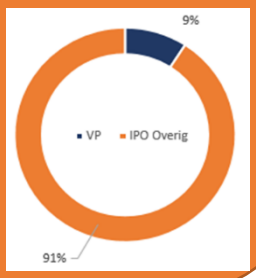

3.1. Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

3.1.1. Output 2021

- Een gedragen Nationaal Strategisch Plan (GLB-NSP), dat ruimte biedt voor provinciale invulling beleid en uitvoering. IPO zal om dit te realiseren actief participeren in het totstandkomingsproces van het GLB-NSP door mee te schrijven aan dit plan en procesgeld ter beschikking te stellen en geeft hiermee invulling aan mede-opdrachtgeverschap.
- IPO bewaakt bestuurlijke afspraken over transitieperiode tussen provincies en LNV en bereidt standpuntbepaling voor, voor het nieuwe Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB).
- IPO zet als belangenbehartiger in op werkbaarheid uitvoeringsregels met specifiek aandacht voor provinciale rol met gebruikmaking van ervaringen uit provincies.

3.1.2. Doorkijk 2022-2024

- In 2022 wordt de bestaande input gecontinueerd:
  - Gedragen Nationaal Strategisch Plan (GLB-NSP), dat ruimte biedt voor provinciale invulling beleid en uitvoering. IPO zal om dit te realiseren actief participeren in het totstandkomingsproces van het GLB-NSP door mee te schrijven aan dit plan en procesgeld ter beschikking te stellen en geeft hiermee invulling aan mede-opdrachtgeverschap.
  - IPO bewaakt bestuurlijke afspraken over transitieperiode tussen provincies en LNV en bereidt standpuntbepaling voor, voor het nieuwe GLB.
  - IPO zet als belangenbehartiger in op werkbaarheid uitvoeringsregels met specifiek aandacht voor provinciale rol met gebruikmaking van ervaringen uit provincies.
- Vanaf 2023 is deze opdracht afgerond. Bij de uitwerking van de governance moet duidelijk worden hoe belangenbehartiging en gezamenlijke programma-inzet vorm krijgt, inclusief een rol voor IPO. Dit vergt een nieuw besluit. Voor belangenbehartiging blijft een inzet van 0,8 fte noodzakelijk.

3.1.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
3.1 Gemeenschappelijk Landbouwbeleid	Programmalasten	195	30	0	0	-165	-195	-195
	Directe personeelslasten	336	336	95	95	0	-241	-241
	Overige apparaatslasten	216	222	66	67	6	-149	-149
	Totaal	**747**	**588**	**161**	**162**	**-159**	**-585**	**-585**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - In 2022 worden nog uitgaven van € 30.000 voorzien voor proceskosten GLB-NSP. Daarna komt de raming te vervallen.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Vanaf 2023 ontstaat een nieuwe situatie waarvoor een nieuw besluit nodig is. Vanaf 2023 blijft 0,8 fte noodzakelijk voor belangenbehartiging.

3.2. Duurzame Landbouw

3.2.1. Output 2021

- IPO behartigt provinciale belangen bij realisatie landbouwvisie van LNV en stemt beleidsontwikkelingen af met andere beleidsopgaven zoals stikstof, de realisatie van een gunstige staat van instandhouding natuur en de opgaven uit Klimaatakkoord.
- IPO bereidt interprovinciale standpuntbepaling voor en levert in 2021 naast GLB inbreng over de doorvertaling van “Farm to Fork”.

3.2.2. Doorkijk 2022-2024

- IPO behartigt provinciale belangen bij realisatie landbouwbeleid van LNV en stemt beleidsontwikkelingen af met andere beleidsopgaven zoals stikstof, de realisatie van een gunstige staat van instandhouding natuur en de opgaven uit Klimaatakkoord.
- IPO is gesprekspartner voor het Rijk voor vraagstukken op het landbouwdossier die voor meerdere, of alle, provincies van belang zijn. De keuze van vraagstukken gebeurt binnen de BAC.

3.2.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
3.2 Duurzame Landbouw	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	36	36	36	36	0	0	0
	Overige apparaatslasten	23	24	25	25	1	2	2
	Totaal	**59**	**60**	**61**	**61**	**1**	**1**	**2**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

3.3. Klimaatakkoord Landbouw gebruik

3.3.1. Output 2021

- IPO bereidt afronding bestuurlijke afspraken voor, voor zover nog niet vervat in het klimaatakkoord over o.a. regelgeving, instrumenten, middelen en provinciale rol m.b.t. bossenstrategie, natuur en de structurele aanpak van het veenweidedossier.
- IPO signaleert, adviseert en bereidt standpuntbepaling voor over de activiteiten waar in het klimaatakkoord ook een trekkende of regierol voor provincies is benoemd (m.n. veenweide en natuurbeleid) en bevordert dat deze ook in samenhang met andere beleidsopgaven wordt opgepakt.

3.3.2. Doorkijk 2022-2024

- IPO signaleert, adviseert en bereidt standpuntbepaling voor over de activiteiten waar in het klimaatakkoord ook een trekkende of regierol voor provincies is benoemd (m.n. veenweide en natuurbeleid) en bevordert dat deze ook in samenhang met andere beleidsopgaven wordt opgepakt.

3.3.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
3.3 Klimaatakkoord Landbouw Landge	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	60	24	24	24	-36	-36	-36
	Overige apparaatslasten	39	16	17	17	-23	-22	-22
	Totaal	**99**	**40**	**40**	**41**	**-59**	**-58**	**-58**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Vanaf 2022 brengen we de inzet terug naar 0,2 fte voor belangenbehartiging. De lagare inzet werkt door in de toerekening van de overige apparaatslasten. De bestuurlijke afspraken voor implementatie van het bestuursakkoord zijn in 2020 en 2021 gemaakt.
    Zie ook beleidsopgave 3.8 EU-Biodiversiteit.

3.4. Programma Natuur

3.4.1. Output 2021

- IPO bereidt gezamenlijk proces voor dat op basis van bestuurlijke afspraken leidt tot uitwerking van een gezamenlijke programma natuur, met een uitvoeringsprogramma en richt zich hier onder meer op zaken als programmering, monitoring en rapportage en evaluatie.
- Exacte uitwerking krijgt nog vorm in gezamenlijk plan van aanpak voor de lobby en beleidsbeïnvloeding wijzigingswetgeving, waarbij inzet o.a. gericht is op gewenste provinciale rol en verantwoordelijkheid en bewaakt IPO of dit voldoende geborgd en ondersteund wordt door het programma (tot 2030 € 300 mln./jr aanvullend beschikbaar op bestaande middelen).
- IPO agendeert kansen en provinciale ambities voor de natuurinclusieve samenleving voor de langere termijn bij het Rijk in de agenda “natuurinclusief”, met versterkte aandacht voor de natuur in nabije omgeving zowel binnen als buiten natuurgebieden.

3.4.2. Doorkijk 2022-2024

- Gezamenlijk met rijk en provincies wordt verder uitwerking en invulling gegeven aan programma natuur, met een uitvoeringsprogramma en richt zich hier onder meer op zaken als programmering, monitoring en rapportage en evaluatie. In 2022/ 2023 worden nadere afspraken gemaakt met het rijk over de verdere invulling van het programma in de periode 2024 tot 2030
- IPO agendeert kansen en provinciale ambities voor de natuurinclusieve samenleving voor de langere termijn bij het Rijk in de agenda “natuurinclusief”, met versterkte aandacht voor de natuur in nabije omgeving zowel binnen als buiten natuurgebieden.

3.4.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
3.4 Programma Natuur	Programmalasten	104	104	104	104	0	0	0
	Directe personeelslasten	191	191	189	189	0	-2	-2
	Overige apparaatslasten	123	126	132	133	4	9	11
	Totaal	**417**	**420**	**425**	**426**	**3**	**7**	**9**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

3.5. Natuurwetgeving

3.5.1. Output 2021

- IPO brengt provinciale belangen in bij beleidsontwikkelingen Rijk op deze wettelijke provinciale taak en zet o.a. in op beleidsneutraliteit implementatie natuur in omgevingswet.
- IPO adviseert provincies en Rijk over beleidsontwikkelingen over stijgende faunaschades (najaar 2021), implementatie Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) bij de Aanvullingswet Natuur en eventuele gezamenlijke aanpak ontheffingverlening Wet Natuurbescherming.
- Gedragscodes worden getoetst op de provinciale uitvoeringservaring.

3.5.2. Doorkijk 2022-2024

- Uitvoering van de reguliere taken belangenbehartiging en beleidsbeïnvloeding:
  - IPO brengt provinciale belangen in bij beleidsontwikkelingen Rijk op deze wettelijke provinciale taak en zet o.a. in op beleidsneutraliteit implementatie natuur in omgevingswet.
  - IPO adviseert provincies en Rijk over beleidsontwikkelingen over stijgende faunaschades (najaar 2021), implementatie AMvB bij de Aanvullingswet Natuur en eventuele gezamenlijke aanpak ontheffingverlening Wet Natuurbescherming.
  - Gedragscodes worden getoetst op de provinciale uitvoeringservaring.

3.5.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
3.5 Natuurwetgeving	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	60	60	59	59	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	39	40	41	42	1	3	3
	Totaal	**99**	**100**	**101**	**101**	**1**	**2**	**3**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

3.6. Faunabeheer

3.6.1. Output 2021

- Gezamenlijke wolvenplan dat geactualiseerd blijft op basis van recente ontwikkelingen wolvendossier.
- IPO adviseert en ontwikkelt innovatief faunabeleid en zorgt voor standpuntbepaling dat leidt tot minder kosten voor provincies voor faunaschade.
- IPO stemt lijst met invasieve soorten (waarvoor provincies verantwoordelijkheid dragen) af met provincies om haalbaarheid en uitvoerbaarheid te kunnen toetsen.

3.6.2. Doorkijk 2022-2024

- IPO adviseert en ontwikkelt innovatief faunabeleid en zorgt voor standpuntbepaling dat leidt tot minder kosten voor provincies voor faunaschade.
- IPO stemt lijst met invasieve soorten (waarvoor provincies verantwoordelijkheid dragen) af met provincies om haalbaarheid en uitvoerbaarheid te kunnen toetsen.

3.6.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
3.6 Strategisch beleid Faunabeheer	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	60	60	59	59	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	39	40	41	42	1	3	3
	Totaal	**99**	**100**	**101**	**101**	**1**	**2**	**3**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

3.7. Natuurbeleid

3.7.1. Output 2021

- IPO brengt provinciale belangen in bij beleidsontwikkelingen Rijk en stemt via werkgroepen hierover af met de provincies.
- IPO levert de jaarlijkse voortgangsrapportage natuur op. Dit betreft een rapportage voor Provinciale Staten over de voortgang van de afspraken in het natuurpact.
- IPO stemt nieuwe beleidsontwikkelingen af met provincies.

3.7.2. Doorkijk 2022-2024

- IPO brengt provinciale belangen in bij beleidsontwikkelingen Rijk en stemt via werkgroepen hierover af met de provincies.
- IPO levert de jaarlijkse voortgangsrapportage natuur op. Dit betreft een rapportage voor Provinciale Staten over de voortgang van de afspraken in het natuurpact.
- IPO stemt nieuwe beleidsontwikkelingen af met provincies.
- In 2022 vindt volgens de afgesproken frequentie de volgende Natuurtop plaats. Over de opname hiervan in de begroting dient nog een nader besluit te worden genomen.

3.7.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
3.7 Natuurbeleid	Programmalasten	10	10	10	10	0	0	0
	Directe personeelslasten	48	48	48	48	0	0	0
	Overige apparaatslasten	31	32	33	34	1	2	3
	Totaal	**89**	**90**	**91**	**91**	**1**	**2**	**2**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

3.8. EU-Biodiversiteit

3.8.1. Output 2021

- IPO brengt als belangenbehartiger van provincies input in EU-besluitvorming biodiversiteit. EU-kaders zijn van grote impact op provinciale beleidsinvulling.
- IPO levert inbreng in nieuwe beleidsstukken, waaronder het strategische plan Natura 2000, wordt mede beleid bepaald over Natura2000 en doelbereik.
- IPO organiseert gezamenlijke processen ter verbetering doelensystematiek Natura2000 en beheerplannen Natura2000.
- IPO faciliteert kennisuitwisseling over voortgang en voert regie op verbetering van de afstemming van de provincies met andere voortouwnemers van N2000-beheerplannen.

3.8.2. Doorkijk 2022-2024

- IPO brengt als belangenbehartiger van provincies input in EU-besluitvorming biodiversiteit. EU-kaders zijn van grote impact op provinciale beleidsinvulling.
- IPO levert inbreng in nieuwe beleidsstukken, waaronder het strategische plan Natura 2000, waarin mede beleid wordt bepaald over Natura2000 en doelbereik.
- IPO organiseert gezamenlijke processen ter verbetering doelensystematiek Natura2000 en beheerplannen Natura2000.
- IPO faciliteert kennisuitwisseling over voortgang en voert regie op verbetering van de afstemming van de provincies met andere voortouwnemers van N2000-beheerplannen.

3.8.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
3.8 EU-Biodiversiteit	Programmalasten	26	26	26	26	0	0	0
	Directe personeelslasten	84	120	119	119	36	35	35
	Overige apparaatslasten	54	79	83	84	25	29	30
	Totaal	**164**	**225**	**228**	**229**	**61**	**64**	**65**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Vanaf 2022 is de inzet verhoogd met 0,3 fte tot 1,0 fte. Deze extra inzet is vanwege de impact op de provinciale taakuitoefening, waarvoor de ontwikkelingen op Natura2000 kaderstellend is. Het gaat om een bestaande taak en het gaat om verschuiving van inzet van beleidsopgave 3.3 Klimaatakkoord landbouw landgebruik naar deze beleidsopgave.
    De hogere inzet werkt door in de toerekening van de overige apparaatslasten.

3.9. Stikstof

3.9.1. Output 2021

- Het IPO Bestuur heeft besloten om met een aparte organisatie voor stikstof te gaan werken. Hierin staat de Bestuurlijke Commissie Stikstof (BCS) centraal. Deze wordt ondersteund door een Ambtelijke Commissie Stikstof (ACS) en door de interbestuurlijke programmaorganisatie “Aanpak stikstof” (IPS). Middelen zijn in 2020 voor € 4,2 mln. gevraagd en via kassiersfunctie beschikbaar gekomen, waarbij tevens is besloten in de loop van 2020 te evalueren of er ook voor 2021 sprake zal zijn van een geïntensiveerde inspanning.

3.9.2. Doorkijk 2022-2024

- In 2020 is de interprovinciale programmaorganisatie stikstof (IPS) opgericht, nadat een nieuwe aanpak voor de stikstofproblematiek nodig werd door de uitspraak van de Raad van State in 2019. Na de eerste aanpak voor de korte termijn om toestemmingsverlening weer op gang te brengen, bevindt het programma zich nu in een transitiefase tussen de korte- en de langetermijnaanpak.
  De programmaorganisatie opereert in een dynamische omgeving, in de eerste plaats vanwege de complexiteit van de problematiek, maar ook door de onzekerheden die nog bestaan richting de toekomst. De eerste stappen op weg naar een houdbare structurele aanpak zijn gezet door zowel het Rijk als de provincies, maar o.a. de behandeling van het wetsvoorstel ‘stikstofreductie en natuurverbetering’ door de Tweede Kamer (vindt plaats in december) en het uit dit wetsvoorstel voortvloeiende interbestuurlijke programma (oprichting in 2021) zullen bepalend zijn voor het vervolg van de aanpak en de organisatie die daarvoor nodig is. Daarnaast krijgt in 2021 de gebiedsgerichte aanpak verder vorm, aangezien de eerste maatregelen uit het pakket van de structurele aanpak dan worden geïmplementeerd. Dit draagt ook bij aan een beter beeld van de rol en de benodigde inzet van de provincies in de gehele stikstofproblematiek. Bij de begrotingsvoorbereiding voor het jaar 2022 zal op basis van deze doorontwikkeling en nieuwe inzichten een nader gedetailleerd meerjarenperspectief worden gegeven.

3.9.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
3.9. Stikstof	Programmalasten	0	4.100	4.100	4.100	4.100	4.100	4.100
	Directe personeelslasten	120	120	119	119	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	77	79	83	84	2	6	7
	Totaal	**197**	**4.299**	**4.302**	**4.303**	**4.102**	**4.105**	**4.106**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - In de meerjarenbegroting gaan wij voorlopig uit van een bedrag ad € 4,1 miljoen. Dit bedrag komt overeen met de opgave voor 2021.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

3.10. Nationale Database Flora en Fauna

3.10.1. Output 2021

- De Nationale Database Flora en Fauna (NDFF) levert flora en fauna informatie die nodig is voor provincies en andere overheden voor het bepalen van trends, beleids- en beheerevaluaties en planvorming.
- De wijze waarop deze data worden ingewonnen en gevalideerd via een gezamenlijk netwerk van vrijwilligers en professionals levert aanzien op in Europa.
- Via de begroting van BIJ12 zal op advies van de BAC VP (Vitaal Platteland) een voorstel worden gedaan om in 2021 € 900.000 via de kassiersfunctie beschikbaar te gaan stellen.

3.10.2. Doorkijk 2022-2024

- BIJ12 neemt de NDFF vanaf 2022 op in het jaarplan BIJ12 incl. begroting en het meerjarenperspectief. Daarmee verdwijnt deze kassiersfunctie vanaf 2022 uit de IPO-begroting (onderdeel Den Haag). In de daaropvolgende jaren loopt dit op tot een maximum van € 3,2 mln. per jaar vanaf 2025 en gaat de bijdrage via de begroting van BIJ12 lopen. Dit maximum kan waarschijnlijk naar beneden worden bijgesteld, de onderhandelingen met de rijkspartners over verdeling van de kosten zijn nog niet volledig afgerond. In 2021 worden de keuzes die provincies maken over sturing en financiering van de NDFF, geïmplementeerd en betrokken bij de besluitvorming over de begroting BIJ12.

3.10.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
3.10. Nationale Database Flora en Fau	Programmalasten	900	0	0	0	-900	-900	-900
	Directe personeelslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal	**900**	**0**	**0**	**0**	**-900**	**-900**	**-900**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - De NDFF wordt vanaf 2022 opgenomen in de begroting van BIJ12.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

4. Mobiliteit

De ambitie is gericht op een ‘duurzame en zorgeloze mobiliteit’. Hiervoor hanteert het IPO de agenda Mobiliteit 2020-2023. Majeure inzet is het opvolgen van de afspraken uit het Klimaatakkoord.
Hierbij gaat het om een ‘netwerkaanpak’ waarbij wordt gewerkt met akkoorden met mede-overheden en partners in de keten.

Aandeel in begroting

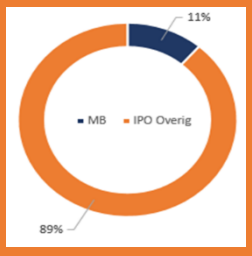

4.1. Duurzame Mobiliteit

4.1.1. Output 2021

- Ontwikkelen kennisagenda en leerplatform.
- Doorontwikkeling methodiek “Een nieuwe kijk op bereikbaarheid”.
- Community of practice met trekkers van de Regionale mobiliteits programma's (RMP’s).
- Kwaliteitsborging en monitoring effecten RMP’s i.r.t. klimaatakkoord.
- Strategische agendering voor het BO MIRT en het Nationaal Mobiliteitsprogramma.
- Uitwerking Bestuursakkoord Zero Emissie Bussen (BAZEB tot 2025).

4.1.2. Doorkijk 2022-2024

- Doorontwikkelen kennisagenda en leerplatform (o.a. opdrachtgeverschap/programmering KpVV).
- Belangenbehartiging ten behoeve van transitie naar Duurzame en Zorgeloze Mobiliteit (bij het ministerie van infrastructuur en Waterstaat (IenW), medeoverheden en andere betrokken partijen).
- Strategische agendering (2x per jaar) voor het BO Mobiliteit/ MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport) en het Nationaal Mobiliteitsprogramma.
- Strategische advisering uitvoering Klimaatakkoord (monitoring), en ‘bijsturen’.
- Integraliteit met andere opgaven (o.a. energie, ruimtelijke ordening) stimuleren ten behoeve van realisatie Klimaatakkoord (Mobiliteit), bijvoorbeeld als het gaat om het behalen van de doelstellingen die zijn geformuleerd in de Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL).
- Monitoring op Uitvoeringsoverleg Klimaatakkoord Mobiliteit in het algemeen en die van personenmobiliteit in het bijzonder (vanwege ambassadeurrol van gedeputeerde).
- Voortgang BAZEB uitvoering gebeurt door het Decentraal Overleg Vervoersautoriteiten (DOVA) (BAZEB tot 2025).
- Zorgen voor connectie tussen UO Klimaatakkoord Mobiliteit en uitvoering t.b.v. Duurzaam grond-, weg- en waterbouw (GWW) en de transitie naar klimaatneutrale en circulaire infrastructuur via o.a. vakberaad Beheer & Bouw, P12, SPIN.
- Voortgang RMP’s; coördinatie-regie-ondersteuning.

4.1.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
4.1 Duurzame Mobiliteit	Programmalasten	90	90	90	90	0	0	0
	Directe personeelslasten	420	420	417	418	-1	-3	-3
	Overige apparaatslasten	270	278	291	294	8	21	24
	Totaal	**780**	**787**	**798**	**802**	**7**	**18**	**22**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

4.2. Openbaar vervoer

4.2.1. Output 2021

- Uitwerking agenda Toekomstbeeld OV.
- Agenderen richting IenW, ProRail en vervoerders.
- Organiseren netwerk en standpuntbepaling op gezamenlijke (spoor) dossiers.
- Beantwoorden en coördineren van inhoudelijke vragen met betrekking tot het regionaal openbaar vervoer.
- Behartigen van de gezamenlijke belangen van de provincies bij diverse onderzoeken en wetgevingstrajecten vanuit de Rijksoverheid.
- Begeleiden en behartigen belangen bij omvorming van ProRail tot Zelfstandig Bestuurs Orgaan (ZBO).
- Begeleiden en behartigen van belangen bij de Hoofdrailnet-concessie vanaf 2025 ev.
- Het organiseren en invullen van strategische spoorgroep.
- Uitwerking de opgave ‘knooppunten’ (De Sprong, Contourennota Toekomstbeeld OV).

4.2.2. Doorkijk 2022-2024

- Uitwerking agenda Toekomstbeeld OV 2040.
- Behartigen belangen van provincies ten aanzien van Toekomstbeeld OV en knooppunten richting IenW, ProRail en vervoerders.
- Organiseren netwerk en standpuntbepaling op gezamenlijke (spoor) dossiers.
- Beantwoorden en coördineren van inhoudelijke vragen met betrekking tot het regionaal openbaar vervoer.
- Behartigen van de gezamenlijke belangen van de provincies bij diverse onderzoeken en wetgevingstrajecten vanuit de Rijksoverheid.
- Begeleiden en behartigen belangen bij omvorming van ProRail tot ZBO.
- Begeleiden en behartigen van belangen bij de Hoofdrailnet-concessie vanaf 2025 ev.
- Kennis delen via de strategische spoorgroep ten behoeve van standpuntbepaling op o.a. fietsparkeren bij stations, Spoorwegwet, Spoorveiligheid en de Herkenbaarheid van regionale vervoerders op stations.
- Knooppunten en Hubs hebben inmiddels aandacht. De richting is nog niet helder. Belangbehartiging, zodat de opgave knooppunten en hubs conform (o.a. De Sprong, Contourennota Toekomstbeeld OV) uitgewerkt kan worden.

4.2.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
4.2 Openbaar vervoer	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	96	96	95	95	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	62	63	66	67	2	5	5
	Totaal	**158**	**159**	**161**	**162**	**2**	**4**	**5**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

4.3. Verkeersveiligheid

4.3.1. Output 2021

- Startakkoord Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV) 2030.
- Uitvoering, afronding en afstemming regionale uitvoeringsplannen in kader van SPV.
- Bijdragen aan wetsvoorstel 'APK, registratie en kentekenplicht voor landbouwvoertuigen''.
- Implementatie Road infrastructure safety management (RISM) II richtlijn
- Aanpassing Reglement verkeersregels en verkeerstekens (RVV) 1990.

4.3.2. Doorkijk 2022-2024

- Belangenbehartiging naleving Startakkoord Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV) 2030.
- Kennisdelen ten behoeve van uitvoering, afronding en afstemming regionale uitvoeringsplannen in kader van SPV.
- Standpuntbepaling en belangenbehartiging ten behoeve van wetsvoorstel APK, registratie en kentekenplicht voor landbouwvoertuigen.
- Kennisdelen ten behoeve van implementatie RISM II richtlijn.
- Standpuntbepaling en belangenbehartiging ten behoeve van Aanpassing RVV 1990 (als gevolg van Light Electronic Vehicles (LEV's).

4.3.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
4.3 Verkeersveiligheid	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	175	175	174	174	0	-2	-2
	Overige apparaatslasten	112	116	121	122	3	9	10
	Totaal	**288**	**291**	**295**	**296**	**3**	**7**	**8**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

4.4. Fiets

4.4.1. Output 2021

- Uitvoering van het Bestuursakkoord fietsparkeren.
- Fiets in Duurzame Mobiliteit: ‘Normen fietsparkeren bij nieuwe ontwikkelingen’.
- Participeren Tour de Force (TdF): monitoren van de voortgang bij de individuele provincies m.b.t. hoogwaardig fietsnetwerk.
- Inbreng standpunten bij de Tourorganisatie (Tourbureau).
- Via Tour de Force kennisinfrastructuur/kennisbank voor doelrealisatie fietsgebruik.
- Educatie en voorlichting.

4.4.2. Doorkijk 2022-2024

- Uitvoering van het Bestuursakkoord fietsparkeren; nieuwe businesscase Fietsparkeren bij Stations.
- Belangenbehartiging ten aanzien van ‘Normen fietsparkeren bij nieuwe ontwikkelingen’ van fiets in Duurzame Mobiliteit.
- Positiebepaling, belangenbehartiging, kennisdelen en netwerken via deelname aan Tour de Force: monitoren van de voortgang bij de individuele provincies m.b.t. hoogwaardig fietsnetwerk.
- Standpuntbepaling en belangenbehartiging ten behoeve van realisatie TourdeForce via Tourorganisatie (Tourbureau en Tourleiding (vz)).
- Via Tour de Force kennisinfrastructuur/kennisbank voor doelrealisatie fietsgebruik.
- Standpuntbepaling ten aanzien van educatie en voorlichting. Tot stand laten komen van Nationaal Toekomstbeeld Fiets 2040.
- Belangbehartiging en standpuntbepaling t.a.v. rol Rijk in fiets (financiering, systeemverantwoordelijkheid).

4.4.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
4.4 Fiets	Programmalasten	149	149	149	149	0	0	0
	Directe personeelslasten	108	108	107	107	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	69	71	75	75	2	5	6
	Totaal	**326**	**328**	**330**	**331**	**2**	**4**	**5**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

4.5. Kennisplatform Verkeer en Vervoer

4.5.1. Output 2021

- Opdrachtgeverschap zo invullen dat het programma goed aansluit op prioriteiten provincies.

4.5.2. Doorkijk 2022-2024

- In 2022 is de output conform 2021. De afspraken over de bijdrage Kennisplatform Verkeer en Vervoer (KpVV) lopen tot 2022. De compensatie hiervoor in het provinciefonds is echter structureel van aard en loopt ook door tot na 2022. In 2021 wordt nog een nader besluit genomen over het eventuele vervolg hiervan voor 2023 e.v.. Een eventueel vervolg is derhalve budgettair-neutraal voor provincies.

4.5.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
4.5 KpVV	Programmalasten	1.800	1.800	0	0	0	-1.800	-1.800
	Directe personeelslasten	12	12	0	0	0	-12	-12
	Overige apparaatslasten	8	8	0	0	0	-8	-8
	Totaal	**1.820**	**1.820**	**0**	**0**	**0**	**-1.820**	**-1.820**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - De meerjarenraming sluit aan op de afspraken omtrent de Brede doeluitkering(BDU)-gelden, waarbij aan de vervoersautoriteiten de middelen zijn doorgezet voor de financiering van kennisgremia (via provinciefonds). Dit is vertaald in het opdrachtgeverschap van het KpVV door het IPO.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

4.6. Goederenvervoer & Logistiek

4.6.1. Output 2021

- Stimuleren modal shift van weg naar water en spoor.
- Lobby vrachtwagenheffing.
- Bijdrage aan ambitiedocument Goederenvervoer & Logistiek I&W.

4.6.2. Doorkijk 2022-2024

- Standpuntbepaling en belangenbehartiging ten aanzien van stimuleren modal shift van weg naar water en spoor.
- Verduurzaming goederenvervoer en logistiek (o.a. binnenvaart, wegtransport, clean energy hubs).
- Netwerk onderhouden met IenW ten behoeve van samenwerking.
- Lobby vrachtwagenheffing, en public affairs goederencorridors en Trans-European Transport Network (Ten-T).
- Belangenbehartiging Goederenvervoer & Logistiek I&W nationaal en Europees.
- Lobby/standpuntbepaling ten aanzien van bedrijventerrein en logistieke knooppunten (koppeling met RO/RE).
- Innovatie ten behoeve van doorontwikkeling logistiek/digitalisering.

4.6.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
4.6 Goederenvervoer & Logistiek	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	54	54	53	54	0	-1	0
	Overige apparaatslasten	35	36	37	38	1	3	3
	Totaal	**89**	**90**	**91**	**91**	**1**	**2**	**3**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

5. Regionale economie

De missie van het programma Regionale Economie is het bijdragen aan het herstel, ontwikkeling en werkbaarheid van de regionale economie in de provincies door belangenbehartiging, kennisdeling en innovatie én netwerken. Het programma Regionale Economie is echter nog volop in ontwikkeling en bepalend is op welke beleidsopgaven provincies zelf zaken oppakken en in hoeverre en een rol gezien wordt voor het IPO.

Aandeel in begroting

5.1. Stimuleren innovatief en breed MKB

5.1.1. Output 2021

- IPO en Rijk komen eind 2020, begin 2021 tot een -in samenhang met 5.5.- aangepaste c.q. nieuwe samenwerkingsagenda, waarin de herstelplannen (IPO-Taskforce) van Rijk en provincies zijn geïntegreerd en indien mogelijk de VNG is aangesloten.
- IPO stemt provinciale inzet af met provincies en Rijk in de kennis- en innovatieagenda's (kia's) 2020-2023 en deze wordt begin resp. medio 2021 vastgelegd voor 2021 resp. 2022, inclusief de governance-structuur. IPO houdt hierbij rekening met koppeling kia's met regionale innovatiestrategieën, integratie van regionale/nationale/Europese inzet kia's en maakt nieuwe afspraken over o.a. de MKB-innovatiestimulering Regio en Topsectoren (MIT-regeling), ecosystemen, groeifonds.

5.1.2. Doorkijk 2022-2024

- De langjarige samenwerking tussen Rijk, provincies en gemeenten wordt voortgezet in een rollende samenwerkingsagenda. In 2021 zijn de thema's: stimuleren innovatief en breed MKB, circulaire economie, human capital en digitalisering (zie 5.2). Afhankelijk van de ontwikkelingen in de economie kunnen gekozen thema's wijzigen.
- IPO stemt provinciale inzet af met provincies en Rijk in de kennis- en innovatieagenda's (kia's) 2020-2023 nadat deze begin resp. medio 2021 zijn vastgelegd voor 2021 resp. 2022, inclusief de governance-structuur. IPO houdt hierbij rekening met koppeling kia's met regionale innovatiestrategieën, integratie van regionale/nationale/Europese inzet kia's en maakt nieuwe afspraken over o.a. inzet financiële middelen van het Rijk en provincies.
- Kennisdeling, advisering, standpuntbepaling en lobby op de thema's uit de samenwerkingsagenda.

5.1.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
5.1 Stimuleren innovatief en breed MK	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	96	96	95	95	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	62	63	66	67	2	5	5
	Totaal	**158**	**159**	**161**	**162**	**2**	**4**	**5**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

5.2. Regionale Arbeidsmarkt, Circulair, Digitalisering

5.2.1. Output 2021

- Met het Rijk eind 2020, begin 2021 komen tot nieuwe samenwerkingsagenda, waarin de herstelplannen (IPO-Taskforce) van Rijk en provincies zijn geïntegreerd.
- In 2021 wordt duidelijk of het uitwisselings- en kennisplatform “Kennisnetwerk regionale economie” via Platform 31 voor provincies werkbaar is om als platform te dienen om kennis, vragen en documenten rond regionale economie en MBK uit te wisselen.
- IPO organiseert dat er eind 2021 stevige kennisnetwerken staan.
- IPO faciliteert de kennisuitwisseling uit de regiodeals en proeftuinen (Interbestuurlijk Programma) in 2021.
- IPO komt tot een afspraak met het Rijk om (gezamenlijk) in te zetten op programma’s doorstroming onderwijs-arbeidsmarkt, om experimenteerruimte en ontkokerde inzet van middelen.
- Het IPO biedt ondersteuning aan de provinciale ronde Circulaire Economie.
- IPO organiseert standpuntbepaling omtrent afspraak met het Rijk om (gezamenlijk) (breed) MKB te ondersteunen in circulaire bedrijfsvoering.
- In 2021 voert IPO-verkenning uit naar kansen, knelpunten en risico’s van digitalisering van het MKB in de regio.

5.2.2. Doorkijk 2022-2024

- Met uitzondering van IBP loopt de inzet op de thema’s arbeidsmarkt, circulaire economie en digitalisering in 2022 door en wordt de output van 2021 verder verstevigd ter ondersteuning en stimulering van het MKB. Voor het thema arbeidsmarkt staat een leven lang leren centraal waarbij provincies het accent leggen op banen van de toekomst. Bij circulaire economie wordt gewerkt aan het enthousiasmeren en stimuleren van het (brede) MKB om bij te dragen aan de doelstelling Nederland circulair in 2050, bij digitalisering gaat het om een digitaal modern en weerbaar MKB. Hiermee wordt invulling gegeven aan de langjarige samenwerking met Rijk, MKB en VNG en wordt verder gewerkt aan de afspraken die in het kader van de herstelaanpak regionale economie zijn gemaakt.
- In samenspraak met partijen kunnen nieuwe thema’s worden opgepakt.

5.2.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
5.2 Regionale Arbeidsmarkt, Circulair	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	96	96	95	95	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	62	63	66	67	2	5	5
	Totaal	**158**	**159**	**161**	**162**	**2**	**4**	**5**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

5.3. Circulaire economie

5.3.1. Output 2021

- IPO CE levert begin 2021 twaalf provinciale kansenkaarten en een IPO-kansenkaart met focus op wat provincies als opdrachtgever (kunnen) doen aan circulair, waar kansen liggen en wat ze daarvoor vragen aan o.a. het Rijk.
- IPO faciliteert de provinciale inbreng in het platform waar provincies in samenwerking met o.a. VNG, UvW en I&W instrumentarium opleveren dat naar eigen keuze kan worden ingezet richting een circulaire en klimaat neutrale bedrijfsvoering.
- IPO faciliteert samenwerking tussen provincies en met m.n. Rijk en medeoverheden als partners van het Grondstoffenakkoord om voortaan in gezamenlijkheid tot het landelijk Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie (UP CE) te komen, startend met het UP-CE 2021.
- IPO levert afsprakenkader circulair inkopen en aanbesteden op voor provincies, dat naar eigen keuze kan worden ingezet.

5.3.2. Doorkijk 2022-2024

De ambitie Nederland Circulair in 2050 vraagt in 2022 en verder de nodige inspanningen van IPO. In 2022 en verder wordt doorgewerkt op de resultaten die in 2021 zijn bereikt:

- De circulaire kansenkaarten van de provincies worden uitgewerkt door de provincies zelf. IPO bundelt de inzet naar en vragen aan het Rijk.
- IPO zet het faciliteren van de provinciale inbreng in het platform voort, waar provincies in samenwerking met o.a. VNG, UvW en I&W instrumentarium opleveren dat naar eigen keuze kan worden ingezet richting een circulaire en klimaat neutrale bedrijfsvoering.
- IPO faciliteert samenwerking tussen provincies en met m.n. Rijk en medeoverheden als partners van het Grondstoffenakkoord om voortaan in gezamenlijkheid tot het landelijk Uitvoeringsprogramma CE (UP CE) te komen, startend met het UP-CE 2021.

5.3.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
5.3 Circulaire Economie	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	36	36	36	36	0	0	0
	Overige apparaatslasten	23	24	25	25	1	2	2
	Totaal	**59**	**60**	**61**	**61**	**1**	**1**	**2**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

5.4. Cohesiebeleid

5.4.1. Output 2021

- IPO behartigt provinciaal belang om een zo groot mogelijk aandeel, minimaal vergelijkbaar met het huidig aandeel uit de Europese structuurfondsen te laten landen in Nederland, o.a. door lobby van IPO in samenwerking met het Huis Nederlandse Provincies (HNP).
- IPO stemt standpunten cohesiebeleid af met provincies en organiseert periodiek kennisuitwisseling van regiodeals en proeftuinen (IBP) tussen provincies.
- IPO stelt aanbevelingen op m.b.t. multi-level governance IBP i.r.t. gebruik cohesiefondsen.

5.4.2. Doorkijk 2022-2024

Cohesiebeleid is een doorlopend proces en de output voor 2022 en verder komt overeen met de output in 2021:

- IPO behartigt provinciaal belang om een zo groot mogelijk aandeel, minimaal vergelijkbaar met het huidig aandeel uit de Europese structuurfondsen te laten landen in Nederland, o.a. door lobby van IPO in samenwerking met HNP.
- IPO stemt standpunten cohesiebeleid af met provincies en organiseert periodiek kennisuitwisseling over Europese fondsen.

5.4.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
5.4 Cohesiebeleid	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	36	36	36	36	0	0	0
	Overige apparaatslasten	23	24	25	25	1	2	2
	Totaal	**59**	**60**	**61**	**61**	**1**	**1**	**2**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

5.5. Taskforce HRE en samenwerkingsagenda

5.5.1. Output 2021

- IPO levert een geactualiseerde samenwerkingsagenda eind 2020, begin 2021 i.s.m. Rijk en andere partners, waarin de herstelplannen van Rijk en provincies zijn geïntegreerd (zie ook opbrengsten onder 5.1 en 5.2). Aansluiting VNG is onderzocht en zo mogelijk gerealiseerd.
- De acties uit het actieplan Taskforce herstel regionale economie (HRE), waarvoor IPO aan de lat staat zijn voor zover mogelijk uitgewerkt in plannen van aanpak en worden in 2021 verder uitgevoerd, dit betreft naar verwachting:
  - Monitoring Regionale economieën i.v.m. Corona. Relatie leggen en adviseren over andere IPO-thema's taskforce HRE.
  - Kennisuitwisseling tussen provincies organiseren.
  - Lobby richting Rijk en Europa over inzet middelen voor herstel regionale ecosystemen.
- Thema Regionale economie is met de inzet Taskforce HRE opgenomen in het nieuwe kabinetsaanbod. Hiervoor ook afstemming met Koepels.

5.5.2. Doorkijk 2022-2024

- De coronacrisis duurt lang en verdiept zich. Het herstellen van de crisis gaat daarmee lang duren en vraagt om langjarige inzet van IPO in samenwerking met medeoverheden en andere partijen (o.a. MKB). In 2022 en verder wordt de inzet die vanaf 2021 is geïntensiveerd, doorgezet.
- In de uitvoeringsagenda Herstel Regionale Economie staan projecten, programma's en thema's die bovenregionaal worden opgepakt en uitgevoerd.
- De integratie van de uitvoeringsagenda en de samenwerkingsagenda krijgt verder vorm. Rijk, VNG, IPO en MKB werken ieder vanuit hun eigen rol aan de uitvoeringsagenda en samenwerkingsagenda.
- De acties waarvoor IPO aan de lat staan worden op basis van plannen van aanpak uitgevoerd:
  - Monitoring Regionale economieën i.v.m. herstel Coronacrisis.
  - Relatie leggen en adviseren over andere IPO-thema's in de dynamische samenwerkingsagenda.
  - Kennisuitwisseling tussen provincies organiseren.
  - Lobby richting Rijk en Europa over inzet middelen voor herstel regionale ecosystemen.

5.5.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
5.5 Taskforce HRE en samenwerkingsa	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	155	155	153	153	0	-2	-1
	Overige apparaatslasten	99	102	107	108	3	8	9
	Totaal	**254**	**257**	**260**	**262**	**3**	**6**	**7**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

5.6. Vrijetijdseconomie

5.6.1. Output 2021

- De provinciale actieagenda op het thema vrijetijdseconomie is vertaald in een IPO-actieagenda waarin is bepaald wat er in IPO verband wordt opgepakt. IPO werkt hierin samen met EZK en het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC). Inventarisatie van de gewenste IPO-inzet d.m.v. een provinciale ronde. Na vaststelling van de op te pakken acties in IPO verband, incl. tijdsplanning, wordt hier in 2021 uitvoering aan gegeven.
- Begin 2021 is er een IPO-standpunt en wordt richting Rijk een advies uitgebracht, incl. lobby op deze beleidsopgave en over inzet rijksmiddelen i.v.m. herstel vrijetijdssector na Covid-19.
- Eind 2021 staat er een stevig (kennis) netwerk en wordt kennisuitwisseling gefaciliteerd.

5.6.2. Doorkijk 2022-2024

- In 2022 en verder wordt uitvoering gegeven aan de IPO-actieagenda vrijetijdseconomie, waarin de thema's zijn opgenomen waarin in IPO verband aan wordt gewerkt. Daaronder vallen ook thema's die te maken hebben met het herstel van de vrijetijdseconomie in verband met de coronacrisis.
- De IPO-rol van belangenbehartiging, kennisdeling en lobby wordt uitgevoerd aan de hand van de IPO-actieagenda.

5.5.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
5.6 Vrijetijdseconomie	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	72	72	71	71	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	46	48	50	50	1	4	4
	Totaal	**118**	**120**	**121**	**122**	**1**	**3**	**3**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

6. Cultuur en erfgoed

De verwachting was dat de meeste rijksbeleidskaders en uitvoeringsacties rond de zomer 2020 tot afronding zouden komen omtrent de beleidsagenda cultuur en erfgoed. Inmiddels is over de gevolgen van de coranacrisis voor de culturele sector over de volle breedte een intensief bestuurlijk traject ontstaan. Het effect op de culturele sector van de coronacrisis is groot en er wordt gewerkt aan noodmaatregelen om de culturele sector overeind te houden. De werklast is in IPO-verband als gevolg hiervan sterk toegenomen waarin tijdelijke capaciteit is bijgeschakeld en het is de vraag of dit in 2021 nog steeds nodig zal zijn. Het vraagt een in ieder geval helderheid over het gewenste bestuurlijke ambitieniveau is. De relatief geringe personele inzet was namelijk alleen voldoende om de basistaken op voldoende niveau uit te voeren. De strategische agenda voor 2021 is nog niet vastgelegd.

Aandeel in begroting

6.1. Toekomstperspectief Culturele Sector

6.1.1. Output 2021

- IPO adviseert provincies over Rijkscultuurstelsel met aandacht voor regionale component, werking subsidieregelingen en bereidt bestuurlijk overleggen voor o.a. corona-aanpak, stedelijke cultuurregio's en faciliteert standpuntbepaling.
- Het IPO voert namens de gezamenlijke provincies overleg met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en (OCW) en VNG over deze beleidsopgave waarbij de actualiteit van de coronacrisis met name de huidige inhoudelijke agenda bepaalt. De nieuwe strategische agenda vraagt om een bestuurlijke keuze of het IPO in de rol van belangenbehartiger meer proactief en agenderend wil gaan optreden.

6.1.2. Doorkijk 2022-2024

- IPO adviseert provincies over Rijkscultuurstelsel met aandacht voor regionale component, werking subsidieregelingen en bereidt bestuurlijk overleggen voor o.a. corona-aanpak, stedelijke cultuurregio's en faciliteert standpuntbepaling.
- Het IPO voert namens de gezamenlijke provincies overleg met OCW en VNG over deze beleidsopgave. (De visie voor cultuur die het IPO in 2020 voorbereidt zal over deze inzet meer duidelijkheid gaan geven.)
- In de weg naar de opvolger van het huidige cultuurstelsel 2021-2024 zal het IPO in de komende jaren actief betrokken worden.
- Op basis van een in 2021 vast te stellen ambitie (nieuw beleid) zal aan een eventueel aangepaste inzet invulling worden gegeven.

6.1.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
6.1 Toekomstperspectief	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	48	48	48	48	0	0	0
	Overige apparaatslasten	31	32	33	34	1	2	3
	Totaal	**79**	**80**	**81**	**81**	**1**	**2**	**2**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

6.2. Behoud Erfgoed

6.2.1. Output 2021

- IPO levert inbreng in de aanpak van OCW voor de restauratie van grote monumenten en zal blijvend (ook financiële) aandacht voor de grote restauraties met het Rijk agenderen in overleg met andere overheden.
- IPO is als belangenbehartiger vertegenwoordiger in diverse overleggen rondom erfgoed en bereidt in 2021 lopende afspraken over restauraties en uitvoeringsorganisatie voor.

6.2.2. Doorkijk 2022-2024

- IPO richt zich op de bijdrage van erfgoed aan integraal omgevingsgericht beleid met bijzondere aandacht voor duurzaamheidsopgaven.
- IPO levert inbreng in een gezamenlijke aanpak met OCW voor de restauratie van grote monumenten en verbindingen tussen erfgoed en andere beleidsthema's. IPO zal blijvend (ook financiële) aandacht voor de grote restauraties met het Rijk agenderen in overleg met andere overheden.
- IPO is als belangenbehartiger vertegenwoordiger in diverse overleggen rondom erfgoed en bereidt in 2021 actualisering van lopende bestuurlijke afspraken over restauraties en uitvoeringsorganisatie voor.
- Naar verwachting zal het IPO actief betrokken worden bij de totstandkoming van de opvolger van het rijkskader Erfgoed Telt dat in 2021 afloopt.
- Op basis van een in 2021 vast te stellen ambitie (nieuw beleid) zal aan een eventueel aangepaste inzet invulling worden gegeven.

6.2.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
6.2 Behoud erfgoed	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	24	24	24	24	0	0	0
	Overige apparaatslasten	15	16	17	17	0	1	1
	Totaal	**39**	**40**	**40**	**41**	**0**	**1**	**1**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

6.3. Cultuureducatie

6.3.1. Output 2021

- IPO blijft voor OCW aanspreekpunt voor programma Cultuureducatie met Kwaliteit 2021-2024 en vervult alleen een rol m.b.t. facilitering kennisuitwisseling in 2021.
- Verwachting is dat pas in jaar voorafgaand aan nieuw kader (2023) meer inzet nodig zal zijn.
- IPO onderhoudt het netwerk omtrent cultuurparticipatie.
- IPO werkt samen met netwerkpartners aan een actieagenda toekomstig bibliotheekstelsel en vervult alleen een rol m.b.t. facilitering kennisuitwisseling in 2021 en vraagt bij Rijk als stelselpartner aandacht voor helderheid rollen en beleidsvrijheid provincies.

6.3.2. Doorkijk 2022-2024

- IPO blijft voor OCW aanspreekpunt voor programma Cultuureducatie met Kwaliteit 2021-2024, vervult in 2021 alleen een rol m.b.t. facilitering kennisuitwisseling, wordt in 2022 betrokken bij de herijking van bestuurlijke afspraken cultuur en onderwijs aan de orde en zal voorafgaand aan nieuw kader (2023) een nadrukkelijke rol hebben.
- IPO onderhoudt het netwerk omtrent cultuurparticipatie.

6.3.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
6.3 Cultuureducatie	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	12	12	12	12	0	0	0
	Overige apparaatslasten	8	8	8	8	0	1	1
	Totaal	**20**	**20**	**20**	**20**	**0**	**0**	**1**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

6.4. Toekomstbestendig Bibliotheekstelsel

6.4.1. Output 2021

- IPO vervult met name een rol m.b.t. facilitering kennisuitwisseling in 2021 en vraagt bij Rijk als stelselpartner aandacht voor helderheid rollen en beleidsvrijheid provincies.
- In de bibliotheekwet WSOB hebben de overheden een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een toekomst bestendig bibliotheekstelsel met ieder specifieke taken. De provincies dragen zorg voor interbibliothecair leenverkeer (IBL) en zijn opdrachtgevers voor provinciale ondersteuningsinstellingen (POI). De laatsten hebben een specifieke taak voor het ontwikkelen van innovaties voor de fysieke bibliotheek. Het IPO werkt samen met de netwerkpartners aan een actieagenda.

6.4.2. Doorkijk 2022-2024

- IPO vervult met name een rol m.b.t. facilitering kennisuitwisseling en vraagt bij Rijk als stelselpartner aandacht voor helderheid rollen en beleidsvrijheid provincies.
- In de bibliotheekwet WSOB hebben de overheden een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een toekomst bestendig bibliotheekstelsel met ieder specifieke taken. De provincies dragen zorg voor interbibliothecair leenverkeer (IBL) en zijn opdrachtgevers voor provinciale ondersteuningsinstellingen (POI). De laatsten hebben een specifieke taak voor het ontwikkelen van innovaties voor de fysieke bibliotheek.
- IPO werkt op basis van een convenant samen met netwerkpartners aan een netwerkagenda voor het bibliotheekstelsel waarin een aantal maatschappelijke en randvoorwaardelijke thema's gezamenlijk worden opgepakt. Dit vraagt om regelmatig overleg en afstemming.

6.4.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
6.4 Toekomstbestendig Bibliotheekste	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	12	12	12	12	0	0	0
	Overige apparaatslasten	8	8	8	8	0	1	1
	Totaal	**20**	**20**	**20**	**20**	**0**	**0**	**1**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

7. Kwaliteit Openbaar Bestuur

Bij de kerntaak Kwaliteit van het Openbaar Bestuur gaat het om het verrichten van wettelijke taken voor consultaties en wetgevingstrajecten namens de gezamenlijke provincies, inclusief deelname aan daartoe voorbereidende en agenda-settende interbestuurlijke activiteiten. Het versterken van het lerend netwerk tussen de provincies en het verspreiden van best practices. Ook gaat het om het versterken van de strategische kennisfunctie en het betrekken van de wetenschap bij vraagstukken in het openbaar bestuur en het midden-bestuur in het bijzonder.

Een andere invalshoek betreft de overheidsfinanciën. Het is belangrijk dat de belangen van het midden bestuur goed worden behartigd in dit domein.

Het IPO is een vereniging die vitaal moet zijn. Dit vraagt om ontmoeting en inspiratie voor en door leden.
Tot slot is de kwaliteit van het openbaar bestuur niet alleen op (inter-)provinciale of nationale schaal van belang, maar moet ook gezien worden in de Europese context.

Binnen dit programma is de kassiersfuncties Interprovinciale Digitale Agenda ondergebracht.

Aandeel in begroting

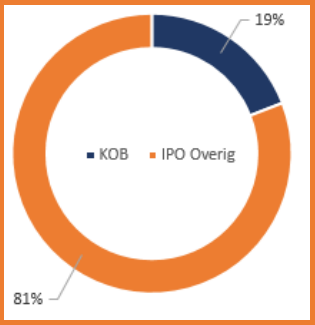

7.1. Consultaties en wetgevingstrajecten

7.1.1. Output 2021

- Wettelijke taken bij consultaties en wetgeving die zich in 2021 aandient.
- Proactieve signalering en, desgewenst, lobby Staten-Generaal.

7.1.2. Doorkijk 2022-2024

- De ambitie van de BAC Kwaliteit Openbaar Bestuur (KOB) is hoog. Als provincies willen we zo goed mogelijk betrokken zijn bij beleid- en regelgeving rond ‘openbaar bestuur’ die betrekking hebben op de provincies. Naar verwachting zal het nieuwe kabinet inzetten op een versterking van de democratie en de (nieuwe) vormen van governance, die zoals de provincies graag willen, interbestuurlijk zullen worden afgestemd en ontwikkeld.

7.1.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
7.1 Consultatie- en wetgevingstrajecte	Programmalasten	20	20	20	20	0	0	0
	Directe personeelslasten	156	156	155	155	0	-2	-1
	Overige apparaatslasten	100	103	108	109	3	8	9
	Totaal	**277**	**279**	**283**	**284**	**3**	**6**	**7**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

7.2. Lerend netwerk en uitwisseling best practices

7.2.1. Output 2021

- Inzicht in wat werkt en wat niet werkt in de provinciale praktijk. Leren aan de hand van concrete voorbeelden.

7.2.2. Doorkijk 2022-2024

- In de aanloop naar de verkiezingen 2021 wordt in samenwerking met het rijk en de koepels van de decentrale overheden gewerkt aan een opvolger van het Interbestuurlijk Programma (IBP). De inzet van de provincies is gericht op realisatie daarvan. De eerste gedachten hierbij omvatten ook een groot aantal voor de provincies relevante dossiers, zoals de financiële verhoudingen, de interbestuurlijke samenwerking. Meerjarige programma-lasten gecombineerd met voldoende fte zijn hierbij van doorslaggevend belang. Eén van de positieve resultaten van het IBP waren ook de kaders waarbinnen de kennisdeling en innovatie plaatsvond. Het IBP-programma op het gebied van regionale economie en vitaal platteland zijn voor de provincies nog steeds relevante samenwerkingsverbanden, ook deze dienen gecontinueerd en gewaarborgd te blijven.

7.2.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
7.2 Lerend netwerk en uitwisseling 'be	Programmalasten	27	27	27	27	0	0	0
	Directe personeelslasten	120	120	119	119	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	77	79	83	84	2	6	7
	Totaal	**224**	**226**	**229**	**230**	**2**	**5**	**6**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

7.3. Strategische kennisfunctie

7.3.1. Output 2021

- Strategische themabijeenkomsten.
- Samenspel versterken met Strategische denktank, wetenschappelijk netwerk en Thorbecke leerstoel.
- Bijdrage aan het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) verstrekken.

7.3.2. Doorkijk 2022-2024

- In het bestuur van oktober is gekozen voor het realiseren van een meerjarig (lerend) netwerk en traject rondom de aanpak en werkwijze van de gebiedsopgaven, een unieke aanpak voor het realiseren van de maatschappelijke opgaven. Alle provincies zullen hierin participeren met eigen projecten, en/of capaciteit. De eerste mijlpaal hiervoor zijn de verkiezingen in 2021.
- De BAC KOB heeft aangegeven meerjarig zich ook te willen inzetten voor een betere verbinding van de bestuurlijke adviescommissies met de wetenschap, dit om de kwaliteit van de input en output te verhogen. Voor 2021 is daar zeer beperkt budget voor beschikbaar, afhankelijk van de ervaringen zal bezien worden of daartoe meer financiële ruimte gewenst is.
- De agenda van de denktank is nog niet bekend, maar in algemene zin kan worden aangegeven dat de denktank waardevol is. We dient meer aandacht te worden besteed aan de verbinding met de diverse andere sporen van het IPO. In 2021 zal de Denktank voor het eerst op eigen benen staan; indien beschikbaar kan capaciteit/budget worden ingezet voor de verbinding van de denktank met andere IPO-trajecten. Zo is bijvoorbeeld voorzien in een betrokkenheid van de denktank bij het programma Gebiedsopgaven 3.0.
- In de aanloop naar de verkiezingen wordt met de koepels en het rijk nagedacht over en gewerkt aan een vernieuwing van een interbestuurlijk programma, indien dit gerealiseerd wordt in 2021 zijn daar zowel programma-kosten voor nodig als fte.

7.3.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
7.3 Strategische kennisfunctie	Programmalasten	63	63	63	63	0	0	0
	Directe personeelslasten	120	120	119	119	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	77	79	83	84	2	6	7
	Totaal	**260**	**262**	**265**	**266**	**2**	**5**	**6**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

7.4. Overheidsfinanciën

7.4.1. Output 2021

- Onderzoek naar effecten fiscalisering mobiliteit, samen met het Rijk.
- Actualisatie verdeelmodel provinciefonds.
- Monitoren financiële consequenties Corona-crisis.
- Uitwerken onderzoek uitvoeringskosten Klimaatakkoord (ikv art.2 Fvw).
- Rechtmatigheidsverantwoording begroting en jaarverslag 2021.
- Besluitvorming rond strategische positie met het Nationaal Groenfonds

7.4.2. Doorkijk 2022-2024

- Uitwerking van de besluitvorming rond herijking Verdeelmodel Provinciefonds.
- Uitwerking van de besluitvorming n.a.v. het onderzoek belastinggebied/fiscalisering mobiliteit.
- Monitoren financiële ontwikkeling Klimaatakkoord, zoals de Uitvoeringslasten, investeringen en opcenten.
- Uitwerking van de uitkomst van de strategische besluitvorming Nationaal Groenfonds.
- Coördinatie van de overleggen AAC Financiën en BAC Financiën.
- Voorbereiding Bestuurlijke overleggen Financiële verhoudingen.

7.4.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
7.4 Overheidsfinanciën	Programmalasten	104	104	104	104	0	0	0
	Directe personeelslasten	227	227	225	225	0	-2	-2
	Overige apparaatslasten	146	150	157	158	4	11	13
	Totaal	**476**	**480**	**485**	**487**	**4**	**9**	**11**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

7.5. Vitale vereniging

7.5.1. Output 2021

- IPO-jaarcongres
- GS dagen
- AV
- PS dagen
- Welcome back borrel/Bestuursdiner

7.5.2. Doorkijk 2022-2024

- Voor 2021 is een financiële bezuiniging op deze post doorgevoerd, rekening houdend met de aanwezige kans dat in 2021 minder fysieke bijeenkomsten georganiseerd zullen worden. Aangezien door de deelnemers het 'elkaar ontmoeten' en 'netwerken' als een substantieel element van de toegevoegde waarde van de IPO-bijeenkomsten wordt genoemd, is het mogelijk dat na 2021 de bijeenkomsten weer fysiek zullen gaan plaatsvinden. Expliciet de bijeenkomsten waar netwerken en kennisuitwisseling prominent op de agenda staan, zoals het congres, het bestuursdiner, de netwerkbijeenkomsten.
- De ambitie voor de komende jaren is meer inzet te plegen op het neerzetten en doorleven van (het zijn van) een vereniging. Zoals de beleidsopgave al stelt: een vitale vereniging. Onderdeel hiervan zijn deze bijeenkomsten onder beleidsopgave 7.5. Dat houdt in dat er tweemaal per jaar GS-dagen georganiseerd gaan worden, in samenwerking met een gastprovincies, maar dat houdt ook in dat vaker bijeenkomsten voor ook de Statenleden georganiseerd zullen worden, en wellicht nieuwe/andere initiatieven voor het realiseren van een Vitale Vereniging.
- In de periode van Covid 19 hebben de meester vergaderingen digitaal plaatsgevonden, dat heeft enerzijds geleid tot een zeer hoog deelname-percentage en anderzijds tot het gemis van de saamhorigheid en doorleven van de besluitvorming. Desalniettemin kan een extra blik leiden tot een combinatie van digitaal en fysiek vanaf 2022, in dat geval kan niet uitgesloten worden dat geïnvesteerd dient te worden in het benodigd instrumentarium voor het organiseren van digitale bijeenkomsten – niet zijnde vergaderingen. In 2020 zijn daartoe geen investeringen gedaan.
- De versterkte samenwerking is in 2020 in het leven geroepen en zal in 2021 verder invulling worden gegeven. De insteek is deze samenwerking meer te laten worden dan een aantal overlegmomenten. Hierbij moet ook gedacht worden aan het organiseren van meer inhoudelijke sessies voor Statenleden, of het bijdragen aan Staten-bijeenkomsten met de kennis en expertise van het IPO.

7.5.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
7.5 Vitale vereniging	Programmalasten	159	259	259	259	100	100	100
	Directe personeelslasten	139	139	138	138	0	-1	-1
	Overige apparaatslasten	89	92	96	97	3	7	8
	Totaal	**388**	**490**	**493**	**494**	**102**	**105**	**107**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - In 2021 zijn de programmalasten eenmalig met € 100.000 verlaagd.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

7.6. Europa

7.6.1. Output 2021

- IPO behartigt belangen op dossiers agrofood, Klimaat en energie, herstel regionale economie en is de partij die bij Europese instellingen conform vastgestelde lobbyfiches inbreng levert gericht op met name belang behoud van positie, geld en provinciaal belang (via HNP).
- IPO draagt bij aan kennisuitwisseling: vooral extern gericht richting partnerregio's, EU-netwerken en EU-instellingen.
- IPO draagt zorg voor afstemming BNC-fiches (Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen) met provincies en stemt af of over provinciale inbreng.
- IPO faciliteert naast genoemde dossiers in 2021 voor standpuntenbepaling voor onderwerpen waar Europese ontwikkelingen relevant zijn op overige aandachtsgebieden zoals Digitalisering, Slimme mobiliteit, Circulaire economie, MKB-strategie, Industriestrategie.
- Europa kenniscentrum Europa Decentraal en contributie voor het Council of European Municipalities and Regions (CEMR).

7.6.2. Doorkijk 2022-2024

- De kennis, expertise en inzet van het HNP en BIJ12 versterken de positie van provincies op zowel nationaal als Europees niveau in de nieuwe Europese programmaperiode 2021-2027.
- De Europese politieke agenda zal de komende jaren gedomineerd worden door maatschappelijke uitdagingen als de digitale transformatie, de energietransitie en het herstel van de (regionale) economie die integraal moeten worden benaderd. Dit leidt tot een nuancering in de Europese ambities en prioriteiten van het HNP, IPO en BIJ12. Naast bestaande thema's als agrofood, klimaat& energie en de regionale economie, zien we een verschuiving en worden maatschappelijke uitdagingen als de digitale transformatie en de energietransitie onderdeel van onze agenda 2.0 in Brussel. Dit vraagt om nieuwe vormen van interbestuurlijke samenwerking op Europese dossiers in de periode 2022-2024.
- De nieuwe agenda van Europa met themadoorsnijdende onderwerpen vraagt van het IPO, HNP en BIJ12 om een meer holistische, integrale kijk op Europese samenwerking, zowel in de voorfase, de programmeringsfase als bij de uitvoering; we zullen onze interne organisaties en manier van afstemming en samenwerking daarop moeten voorbereiden.
- Intensivering van kennisdeling en professionalisering van de samenwerking tussen het IPO-bureau (Den Haag), BIJ12 (Utrecht) en het Huis van de Nederlandse Provincies (Brussel) en de Europese partners (Permanente Vertegenwoordiging (PV), CEMR, comité van de Regio's (CvdR) en partnerregio's) gericht op: de beoordeling van nieuwe Commissie voorstellen (BNC), lobbyinzet op de prioritaire dossiers en aandachtsgebieden van het HNP in Brussel en de implementatie en uitvoering van Europees beleid op provinciaal niveau.
- Het Kenniscentrum Europa Decentraal verricht zijn advies- en expertise activiteiten voor het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Unie van Waterschappen (UvW). De activiteiten worden als *shared service* uitgevoerd voor BZK en koepels, hun achterban, ministeries, gemeenten, provincies, waterschappen, en andere organisaties die deel uitmaken van decentrale overheden, zoals bijvoorbeeld samenwerkingsverbanden.

7.6.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
7.6 Europa	Programmalasten	256	256	256	256	0	0	0
	Directe personeelslasten	384	384	380	381	-1	-4	-3
	Overige apparaatslasten	247	254	265	268	7	19	22
	Totaal	**886**	**893**	**901**	**904**	**7**	**15**	**18**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

7.7. Interprovinciale Digitale Agenda

7.7.1. Output 2021

- De missie van dit programma is het versterken van het vermogen van de gezamenlijke provincies om door digitale transformatie, samen met partners, sneller maatschappelijke resultaten te boeken.
- IPO levert aantal producten gericht op realiseren beleidsdoelen voor inzet van digitalisering voor maatschappelijke opgaven, databeheer, bedrijfsvoering en Privacy, Ethiek, Cyber-security volgens jaarplan 2021.
- Ondersteunend aan geformuleerde beleidsdoelen en producten levert programma inzet op bevordering het digitaal bewust en bekwaam maken van de provinciale organisatie en bijdragen aan een modern en krachtig middenbestuur.

7.7.2. Doorkijk 2022-2024

Binnen de Interprovinciale Digitale Agenda (IDA) worden projecten gerealiseerd in vijf “sporen”:

- *Data*: de provincies benutten de mogelijkheden van data en data-analyse voor hun beleidsopgaven optimaal, zowel bij beleidsontwikkeling als beleidsmonitoring. Datavraagstukken worden geanalyseerd en beantwoord in field labs waaraan zowel dataprofessionals als experts vanuit de beleidsopgaven deelnemen. Waar mogelijk kopen de provincies data die nodig is voor de beleidsopgaven centraal in.
- *Dienstverlening*: de komende jaren worden diverse nieuwe Nederlandse en Europese wetten en richtlijnen op het gebied van digitale dienstverlening door provincies ingevoerd. Het Programma IDA ontwikkelt voor iedere wet en richtlijn een gestandaardiseerde aanpak die de afzonderlijke provincies faciliteert bij de implementatie. IDA borgt daarmee dat provincies tijdig compliant kunnen zijn aan nieuwe wet- en regelgeving. Veel wet- en regelgeving geldt ook voor de medeoverheden. Daarom werkt IDA bij deze projecten nauw samen met de Unie van Waterschappen en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.
- *Bedrijfsvoering*: de provincies onderzoeken op welke gebieden gezamenlijke inkoop op het gebied van bedrijfsvoering een positieve business case heeft. Waar dit opportuun is worden aanbestedingstrajecten gezamenlijk georganiseerd. Daarnaast ontwikkelt het programma IDA een gestandaardiseerde aanpak voor wetten en richtlijnen die impact hebben op de bedrijfsvoering.
- *Innovatie*: IDA ontwikkelt een innovatiestrategie voor de provincies en zorgt ervoor dat deze aangesloten blijft met de innovatiestrategieën van het Rijk, de gemeenten en de waterschappen. IDA volgt digitale innovaties bij de twaalf provincies en organiseert field labs waarin geëxperimenteerd kan worden met innovatieve digitale technieken. Samen met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten ontwikkelt IDA de komende jaren de Dutch Societal Innovation Hub, waarmee digitale innovaties op het gebied van publieke dienstverlening worden opgeschaald.
- *Ontwikkeling digitale vaardigheden*: IDA ontwikkelt en onderhoudt een modern en online opleidingsprogramma voor medewerkers van de provincies, zodat medewerkers permanent de scholing op het gebied van digitalisering krijgen die zij nodig hebben voor de uitvoering van hun werk.

7.7.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
7.7 Interprovinciale Digitale Agenda	Programmalasten	1.250	1.250	1.250	1.250	0	0	0
	Directe personeelslasten	1.273	1.271	1.260	1.261	-2	-13	-12
	Overhead	817	841	879	888	24	62	71
	Totaal	**3.339**	**3.362**	**3.389**	**3.399**	**22**	**50**	**60**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

8. Werkgeverszaken

Werkgeverszaken richt zich op een 3-tal opgaven te weten:

1. CAO
2. Rechtspositie en integriteit politiek ambtsdragers
3. Doorontwikkelen en borgen goed provinciaal en publiek werkgeverschap

Aandeel in begroting

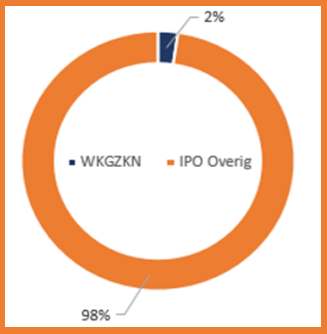

8.1. CAO

8.1.1. Output 2021

- Implementatie afspraken uit CAO.
- Ondersteuning Bestuurlijke onderhandelingsdelegatie voor nieuwe CAO.
- Ondersteuning bij arbeidsvoorwaardenbesprekingen in het overleg decentrale politieke ambtsdragers.

8.1.2. Doorkijk 2022-2024

- Namens de provincies en partijen bij de cao (als werkgeversvereniging) collectief arbeidsvoorwaarden/cao afspreken met vakbonden: nieuwe cao's voor de kalenderjaren 2022, 2023, 2024 en 2025. Indien het cao-proces daartoe aanleiding geeft, zal het materiële budget voor het beleidsveld werkgeverszaken mogelijk ontoereikend zijn. Indien dit proces via co-creatie wordt vormgegeven is het geraamde budget 2022-2024 voor het beleidsproduct cao onvoldoende (gaat in de meerjarenraming uit van een proces zonder co-creatie).
- Implementatie, monitoring en doorontwikkeling cao-afspraken:
  - o.a. platform "geldvinder" (financiële fitheid)
  - Onderhoud en doorontwikkeling generiek functiegebouw (inclusief opleidingen)
  - Evaluatie ingevoerde cao-instrumenten, o.a. Praktijkondersteuner Bedrijfsarts (POB), levensfaseambassadeurs, het goede gesprek, 3-fasenmodel, werken met resultaatopdrachten
  - Voorbereidingen aanbestedingen en contractbeheer (o.a. ziektekostenverzekeringen, Algemene Nabestaandenwet (ANW)-hiaatcontract, arbeidsongeschiktheidsverzekering)
  - Werkgeversbijdrage vakbonden (contractbeheer)
  - Centrale commissies (aanbesteding, contractbeheer en afstemming namens sociale partners)
  - Organisatie cao-themadagen
  - Als werkgeversorganisatie vraagbaak en informatieverstrekker voor alle medewerkers en werkgevers van de provinciale sector
- Voorbereiden en opstellen Werkgeversvisie 2030 (opvolger van Werkgeversvisie 2025)
- Meenemen stakeholders bij ontwikkelingen in werkveld en toekomstige besluitvorming hierover met "actualiteiten werkgeverszaken" (o.a. IPO-bestuur, Kring van Provinciesecretarissen, Kring van Griffiers, Portefeuillehouders P&O en partijen bij de cao provinciale sector).
- De Bestuurlijke Onderhandelingsdelegatie ziet de komende jaren een toenemende druk ontstaan om de basistaken van het beleidsveld werkgeverszaken naar behoren uit te kunnen blijven voeren en dit vraagt mogelijk om extra arbeidsjuridische capaciteit. Dit is nog niet verwerkt in deze meerjarenraming.

8.1.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
8.1 CAO	Programmalasten	199	199	199	199	0	0	0
	Directe personeelslasten	120	144	143	143	24	23	23
	Overige apparaatslasten	77	95	100	101	18	22	23
	Totaal	**396**	**438**	**441**	**442**	**42**	**45**	**46**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)

- Vanwege het voortschrijdend inzicht dat deze beleidsopgave meer inzet vraagt, verhogen we vanaf 2022 de inzet met 0,2 fte onder verlaging van de inzet bij de beleidsopgaven 8.2 en 8.3. De hogere inzet werkt door in de toerekening van de overige apparaatslasten.

8.2. Rechtspositie en integriteit politiek ambtsdragers

8.2.1. Output 2021

- De faciliterende rol bij de organisatie van de dag en nacht van de integriteit is na evaluatie elders belegd, naar aanleiding van besluitvorming begroting. Het IPO behartigt nog wel de belangen van onze politiek ambtsdragers en levert bijdrage aan de consultatie wetgeving, beleid en arbeidsvoorwaardelijke aspecten op o.a. het gebied van integriteit.

8.2.2. Doorkijk 2022-2024

- Namens de provincies bij Min BZK de belangen behartigen van onze politiek ambtsdragers (CdK, GS, PS). BZK ontwikkelt wet- en regelgeving waarin de rechtspositie van politiek ambtsdragers incl. pensioen, is vastgelegd.
- Bijdragen leveren aan consultatie wetgeving, beleid en arbeidsvoorwaardelijke aspecten, o.a. op het gebied van Integriteit, veiligheid (weerbaar bestuur), (evaluatie geharmoniseerd) rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers, pensioenstelsel Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA).
- Voorbereidingen aanbestedingen en contractbeheer (o.a. uitvoering APPA).

8.2.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
8.2 Integriteit en rechtspositie bestuu	Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0
	Directe personeelslasten	40	24	24	24	-16	-16	-16
	Overige apparaatslasten	25	16	17	17	-10	-9	-9
	Totaal	**65**	**40**	**40**	**41**	**-25**	**-25**	**-24**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Vanwege het voortschrijdend inzicht dat deze beleidsopgave minder inzet vraagt, verlagen we vanaf 2022 de inzet met 0,1 fte ten gunste van beleidsopgave 8.1. De lagere inzet werkt door in de toerekening van de overige apparaatslasten.

8.3. Doorontwikkelen en borgen goed provinciaal en publiek werkgeverschap

8.3.1. Output 2021

- IPO treedt op als belangbehartiger en brengt standpunten in voor wetgeving via Zelfstandig Publieke Werkgevers.
- Organisatie van maandelijkse inspiratiebijeenkomsten voor hoofden P&O, arbeidsjuristen en HRM beleidsadviseurs.

8.3.2. Doorkijk 2022-2024

- Namens de provincies, als lid van de stichting Zelfstandig Publieke Werkgevers (ZPW), lobbyen en belangen behartigen voor goed provinciaal en publiek werkgeverschap. Doel: kennisdelen en krachten bundelen en gesprekspartner vormen voor pensioenfonds ABP, Kabinet en andere werkgeversorganisaties zoals VNO/NCW/MKB Nederland. Inhoudelijke portefeuilles: pensioenen, banenafspraak, arbeidsmarkt(beleid) en diversiteit. In 2022-2024 o.a. strategisch adviseren over het inrichten van het arbeidsmarktstelsel en het inrichten van het nieuwe pensioenstelsel en pensioenvraagstukken.
- Ambtelijk afstemmen ontwikkelingen aan werkgeverszijde met Min BZK (als coördinerend ministerie) en collegae decentrale overheden o.a. ter voorbereiding van cao-onderhandelingen, onderhandelingen in de Pensioenkamer en consultatie wetgeving.
- Ambtelijk afstemmen met ambtelijke adviescommissie werkgeverszaken in het kader van goed professioneel provinciaal werkgeverschap. In 2022-2024 o.a.:
    - Strategisch adviseren over arbeidsmarktprofilering als sector provincies (gezamenlijke “merk” als werkgever
    - Ontwikkeling strategische HRM-visie voor cao-onderhandelingen passend bij de werkgeversvisie 2025
- Borgen werking en bemensing van de gezamenlijke (inter- resp. bovensectorale) geschillen-beslechting (WOR-kamer, bedrijfscommissie/kamer Lagere Publieke Lichamen) en Advies en Arbitrage Commissie Decentrale Overheden.

8.3.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
8.3 Samenwerking	Programmalasten	62	62	62	62	0	0	0
	Directe personeelslasten	120	108	107	107	-12	-13	-13
	Overige apparaatslasten	77	71	75	75	-6	-2	-2
	Totaal	**259**	**241**	**243**	**244**	**-18**	**-15**	**-15**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
    - Niet van toepassing.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
    - Vanwege het voortschrijdend inzicht dat deze beleidsopgave minder inzet vraagt, verlagen we vanaf 2022 de inzet met 0,1 fte ten gunste van beleidsopgave 8.1. De lagere inzet werkt door in de toerekening van de overige apparaatslasten.

9. Overig

Het programma 'Overig' bestaat uit de volgende onderdelen:

- Werkbudget
- Stelpost loon- en prijscompensatie (indexering)
- Kassiersfuncties waarbij het IPO enkel als doorgeefluik fungeert.

Aandeel in begroting

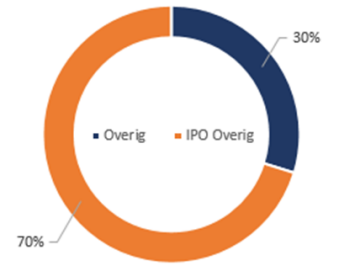

9.1. Werkbudget

9.1.1. Toelichting 2021

- In de IPO begroting waren binnen de afzonderlijke programma's verschillende werkbudgetten opgenomen (totale omvang € 604.000).
- Om meer grip te krijgen op de besteding van deze budgetten (ze waren regelmatig onderdeel van de onderuitputting in de jaarrekening), zijn ze gecentraliseerd binnen programma 9. Overig.
- Het voorstel is om:
  1. De omvang van het budget te halveren.
  2. Voor het slagvaardig handelen, de directie van het IPO via de Algemene Vergadering mandaat te verstrekken voor de aanwending van het budget, waarover wordt gerapporteerd via de voor- en najaarsnota.

9.1.2. Toelichting 2022-2024

- Het betreft uitgaven die nog niet bestemd maar wel te verwachten zijn maar niet zijn begroot op beleidsopgave.
- De uitgave is niet bedoeld voor personeelskosten.
- Aanwending van het werkbudget is pas mogelijk als uitgaven niet binnen bestaande budgettaire ruimte beleidsopgave en programma worden gecompenseerd.
- Uitgave is incidenteel van aard, indien meerjarig karakter wordt dit in jaar t+1 begroot. De bijdrage aan het IHW wordt verhoogd met € 69.000 . Deze verhoging kan budgettair-neutraal, omdat het gecentraliseerde werkbudget (Programma 9) met dit bedrag wordt verlaagd vanaf 2022 e.v.. Inmiddels is deze verwachte uitgave namelijk ook bestemd voor IHW en wordt daarom op deze beleidsopgave zichtbaar gemaakt.

9.1.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
9.1 Werkbudget	Programmalasten	300	231	231	231	-69	-69	-69
	Directe personeelslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal	**300**	**231**	**231**	**231**	**-69**	**-69**	**-69**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Algemeen: Indien het incidenteel karakter van te verwachten uitgaven wijzigt in een structureel karakter op een beleidsopgave, zal werkbudget kunnen worden begroot op de betreffende beleidsopgave.
  - De raming is vanaf 2022 verlaagd met € 69.000 ter dekking van de in 2021 ten onrechte verlaagde bijdrage aan het IHW (zie ook beleidsopgave 1.2 Water).
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

9.2. Stelpost L&P-compensatie

9.2.1. Toelichting 2021

- De personeelslasten zijn in 2021 verhoogd met 1,6%. De overige lasten (m.u.v. DSO vanwege afspraak met Rijk) zijn voor 2021 niet geïndexeerd. In de meerjarenraming houden we rekening met een stelpost.

9.2.2. Toelichting 2022-2024

- Voor de gehele begroting geldt het uitgangspunt dat deze wordt geïndexeerd op basis van de Marco-economische verkenningen. Begrotingsposten waarvoor een afwijkende afspraak ten aanzien van de indexatie is gemaakt, wordt een afwijkend percentage begroot (conform afwijkende specifieke afspraak). Het indexpercentage is naar verwachting in maart 2021 bekend. In de meerjarenraming houden we rekening met de voor de Begroting 2021 gehanteerde indexpercentage voor loonontwikkeling.

9.2.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
9.2 Stelpost L&P-compensatie	Programmalasten	0	317	607	915	317	607	915
	Directe personeelslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal	**0**	**317**	**607**	**915**	**317**	**607**	**915**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - De indexering bestaat uit twee componenten, voor lonen en prijzen. Voor beiden houden we in de meerjarenraming rekening met 1,6%. Dit geeft financieel het volgende effect:

Specificatie 9.2 Stelpost L&P-compensatie	Begroting 2021	Meerjarenraming 2022	2023	2024
Lonen	0	155	300	450
Programmalasten	0	133	249	376
Overige personeels- en bedrijfsvoeringslasten	0	29	59	89
Totaal	**0**	**317**	**607**	**915**

- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

9.3. Informatiehuizen Natuur en Externe veiligheid

9.3.1. Toelichting 2021

- Omdat beschikbaarheid van informatie van goede kwaliteit cruciaal is voor de taakuitoefening van de provincies en om de maatschappelijke baten van de Omgevingswet te realiseren, hebben 11 van de 12 provincies in 2019 ingestemd met het voorstel om in 2020 en 2021 door te gaan met de bouw van onderdelen (Informatieproducten) van de Informatiehuizen Natuur en Externe Veiligheid.
- De bijdrage van de provincies is zowel in 2020 als 2021 € 2.300.750.

9.3.2. Toelichting 2022-2024

- Het programma eindigt in 2021. Daarna in beheer bij BIJ12

9.3.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
9.3 Informatiehuizen Natuur en Extern	Programmalasten	2.301	0	0	0	-2.301	-2.301	-2.301
	Directe personeelslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal	**2.301**	**0**	**0**	**0**	**-2.301**	**-2.301**	**-2.301**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Zie toelichting bij 9.3.1 Output 2021.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

9.4. Compensatie Zeeland

9.4.1. Toelichting 2021

- Vanwege een weeffout in het verdeelmodel provinciefonds ontving de provincie Zeeland van de overige 11 provincies € 6,7 mln. ter aanvulling op de uitkering uit het Provinciefonds.
- In de BAC Financiën van 27 maart 2020 is besloten om deze afspraak te verlengen tot aan de implementatie van de herijking van het Provinciefonds.
- De weeffout heeft betrekking op het peiljaar (2008) dat gehanteerd is voor de bepaling van het veronderstelde rendement op dividend. Dividendinkomsten zijn onderdeel van de Overige Eigen Middelen die ingehouden worden op de provinciefondsuitkering. Sinds 2016 zijn de dividendinkomsten voor Zeeland nihil.
- De financiële afhandeling verloopt vanwege het administratieve karakter via de IPO-kassiersfunctie.

9.4.2. Toelichting 2022-2024

- Er is in 2018 in het IPO-bestuur afgesproken dat de provincies over de periode 2018-2020 (oftewel voor een periode van 3 jaar) jaarlijks in totaal € 6,7 miljoen bijdragen aan de provincie Zeeland. Het IPO-bestuur heeft in 2020 besloten deze bijdrage te verlengen voor de boekjaren 2021 en 2022 omdat de actualisatie van het verdeelmodel van het Provinciefonds nog niet is afgerond.

9.4.3. Lasten

		Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2021		
		2021	2022	2023	2024	2022	2023	2024
9.4 Zeeland	Programmalasten	6.700	6.700	0	0	0	-6.700	-6.700
	Directe personeelslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal	**6.700**	**6.700**	**0**	**0**	**0**	**-6.700**	**-6.700**

Toelichting verschil t.o.v. 2021

- Programmalasten
  - Vanwege een weeffout in het verdeelmodel provinciefonds ontving de provincie Zeeland van de overige 11 provincies (via IPO-kassiersfunctie) € 6,7 mln. ter aanvulling op de uitkering uit het Provinciefonds.
  - In de BAC Financiën van 27 maart 2020 is besloten om deze afspraak te verlengen tot aan de implementatie van de herijking van het Provinciefonds (planning 2023).
  - De weeffout heeft betrekking op het peiljaar (2008) dat gehanteerd is voor de bepaling van het veronderstelde rendement op dividend. Dividendinkomsten zijn onderdeel van de Overige Eigen Middelen die ingehouden worden op de provinciefondsuitkering. Sinds 2016 zijn de dividendinkomsten voor Zeeland nihil.
- Directe personeelslasten & Overige apparaatslasten (zie ook Managementsamenvatting; onderdeel VIII & IX)
  - Niet van toepassing.

Bijlagen

1. Uitgangspunten

Bij de Begroting 2021 zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd.

a) De IPO-begroting is opgebouwd uit 7 programma's die aansluiten op de kerntaken uit IPO-Kompas 2020.
b) Ieder programma kent één of meer beleidsopgaven.
c) Iedere beleidsopgave kent één of meer resultaatgebieden. De resultaatgebieden bestaan uit: Belangenbehartiging, Kennisdeling-Innovatie, Netwerken en Uitvoeren
    I. Belangenbehartiging bestaat uit vijf activiteiten (kan heen en weer switchen): Signalering, (Strategische) Advisering, Standpuntbepaling, Lobby en Programmering. De inzet wordt getypeerd maar er vindt geen kostenverfijning plaats.
    II. Kennisdeling-Innovatie betreft activiteiten gericht op gezamenlijke kennis en innovaties. Bijvoorbeeld de financiering van onderzoek(sinstituten).
    III. Netwerken bestaat uit interne (bac's, aac's, jaarconferenties etc) netwerkactiviteiten en externe netwerkactiviteiten. Hiervan vindt geen kostenverfijning plaats.
    IV. Uitvoeringsactiviteiten zijn in de begroting van het onderdeel BIJ12 ondergebracht.
d) Er worden twee bijzondere programma's gehanteerd, te weten Werkgeverszaken en Overig.
    I. Een programma 'Overig' is nodig voor het ramen van werkbudget, het meerjarig ramen van de stelpost loon- en prijscompensatie (indexering) en het ramen van kassiersfuncties waarbij het IPO enkel als doorgeefluik fungeert.
    II. De hoogte van de indexering wordt vastgesteld bij de Kaderbrief (op basis van de Macro Economische Verkenningen). Vervolgens wordt de indexering verwerkt (d.w.z. toegerekend aan de ramingen binnen de programma's) in de begroting voor het komend jaar.
e) De onderwerpen die tot voor kort onderdeel waren van de Kassiersfunctie, worden opgenomen in de IPO-begroting.
    I. De onderwerpen die vallen onder de kassiersfunctie zijn specifiek zichtbaar gemaakt binnen de IPO begroting (in de kleur blauw).
    II. Uitgangspunt is dat de onderwerpen waar IPO-activiteiten uit voortvloeien ondergebracht worden binnen de zeven inhoudelijke programma's, tenzij het hierbij gaat om middelen waarbij het IPO uitsluitend als doorgeefluik fungeert. In dat geval wordt gebruik gemaakt van het programma 'Overig'.
    III. Ook onderwerpen waar niet alle provincies aan bijdragen, worden ondergebracht binnen de programma's. In de begroting wordt een bijlage opgenomen waaruit de specificatie van de bijdragen per provincie blijkt.
    IV. Bij onderwerpen die een structureel karakter krijgen, verdwijnt het label 'Kassiersfunctie' en is het betreffende onderwerp onderdeel geworden van de IPO begroting.
f) Bedragen zijn afgerond in duizendtallen, formatie op 1 decimaal.
g) De programmalasten zijn binnen de programma's toegerekend naar de resultaatgebieden binnen de beleidsopgaven.
h) Werkbudgetten (zoals onderzoeken) zijn gecentraliseerd en ondergebracht binnen het programma 'Overig'.
i) Inhuur is onderdeel van de personele lasten.
j) Verdeling personele lasten
    I. Gekozen is voor een zo eenvoudig mogelijke, transparante methodiek. De personele lasten bestaan uit:
    II. Directe personeelslasten:
        a. Salarislasten incl. sociale lasten
        b. Inhuurlasten incl. BTW
        c. Detacheringslasten incl. BTW

III. Overige personeelslasten
    a. Overige personeelskosten, zoals opleiding

k) De directe personele lasten worden verdeeld over de programma's, beleidsopgaven en resultaatgebieden. Dit geldt ook voor de activiteiten die vanuit de kassiersfunctie worden gefinancierd.
l) De verdeling van de directe personele lasten is gebaseerd op de formatie en maximum bedrag per schaal. Eén keer per jaar worden de geraamde personele lasten getoetst aan de werkelijke personele lasten (in voortraject richting de Kaderbrief).
m) Bij de verdeling van de directe personele lasten maken we onderscheid in:
    I. Toerekenbare formatie aan de beleidsopgaven (gespecificeerd naar de resultaatgebieden).
    II. Overhead, die onderverdeeld is in:
        a. Ondersteuning: Te verdelen naar rato van de toerekenbare formatie over alle programma's. Ondersteuning bestaat uit: Bestuursbureau, Communicatie, Public affairs, financiën, HR en Outsourcing
        b. Managementteam. Het MT wordt verdeeld over alle programma's.
n) De overige personele lasten zijn verdeeld naar rato van de toerekenbare formatie over alle programma's.
o) De huisvestingslasten c.a. zijn verdeeld naar rato van de toerekenbare formatie over alle programma's.

2. Specificatie lasten per beleidsopgave

In de onderstaande tabel is voor 2021 een specificatie opgenomen van de lasten per beleidsopgave. De in het blauw weergegeven beleidsopgaven zijn kassiersfuncties die opgenomen zijn in de begroting.

					Specificatie Apparaatslasten			
Programma	Beleidsopgave	Programma-lasten	Apparaats-lasten	Totaal	Toerek. directe personeels-lasten	Toerek. overige personeels-lasten	Toerek. huisvesting-lasten c.a.	Totaal apparaats-lasten
1. ROWW	1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	125	591	716	489	22	81	591
	1.2 Water	713	414	1.127	342	16	56	414
	1.3 Wonen	47	118	165	98	4	16	118
	1.4 Implementatie Omgevingswet	662	99	761	81	4	13	99
	1.5 Digitaal Stelsel Omgevingswet	1.650	0	1.650	0	0	0	0
	1.6 Nederlands Hydrologisch Instrumentarium	325	0	325	0	0	0	0
	Totaal programma 1	**3.522**	**1.222**	**4.744**	**1.010**	**46**	**166**	**1.222**
2. Milieu, Energie en Klimaat	2.1 Gezondheid	0	150	150	124	6	20	150
	2.2 Circulaire Economie	125	150	275	124	6	20	150
	2.3 Klimaat en Energie	0	150	150	124	6	20	150
	2.4 Omgevingsveiligheid	88	164	252	135	6	22	164
	2.5 VTH-stelsel en Omgevingswet	100	367	467	303	14	50	367
	2.6 Abonnementen/VTH-kennisdeling internationaal	41	0	41	0	0	0	0
	2.7 Coördinatie Klimaatakkoord	0	296	296	244	11	40	296
	2.8 6000 mw op land	0	118	118	98	4	16	118
	2.9 Regionale Energie Strategie 1.0	0	276	276	228	10	38	276
	2.10 Route 35	0	158	158	130	6	21	158
	2.11 Industrie en bedrijventerreinen	0	99	99	81	4	13	99
	2.12 Warmtetransitie	0	197	197	163	7	27	197
	2.13 Energie-infrastructuur	0	158	158	130	6	21	158
	Totaal programma 2	**355**	**2.281**	**2.635**	**1.884**	**86**	**311**	**2.281**
3. Vitaal Platteland	3.1 Gemeenschappelijk Landbouwbeleid	195	552	747	456	21	75	552
	3.2 Duurzame Landbouw	0	59	59	49	2	8	59
	3.3 Klimaatakkoord Landbouw Landgebruik	0	99	99	81	4	13	99
	3.4 Programma Natuur	104	313	417	259	12	43	313
	3.5 Natuurwetgeving	0	99	99	81	4	13	99
	3.6 Strategisch beleid Faunabeheer	0	99	99	81	4	13	99
	3.7 Natuurbeleid	10	79	89	65	3	11	79
	3.8 EU-Biodiversiteit	26	138	164	114	5	19	138
	3.9. Stikstof	0	197	197	163	7	27	197
	3.10. Nationale Database Flora en Fauna	900	0	900	0	0	0	0
	Totaal programma 3	**1.235**	**1.634**	**2.869**	**1.350**	**62**	**223**	**1.634**
4. Mobiliteit	4.1 Duurzame Mobiliteit	90	690	780	570	26	94	690
	4.2 Openbaar vervoer	0	158	158	130	6	21	158
	4.3 Verkeersveiligheid	0	288	288	238	11	39	288
	4.4 Fiets	149	177	326	147	7	24	177
	4.5 KpVV	1.800	20	1.820	16	1	3	20
	4.6 Goederenvervoer & Logistiek	0	89	89	73	3	12	89
	Totaal programma 4	**2.039**	**1.421**	**3.460**	**1.174**	**54**	**194**	**1.421**
5. Regionale Economie	5.1 Stimuleren innovatief en breed MKB	0	158	158	130	6	21	158
	5.2 Regionale Arbeidsmarkt, Circulair, digitalisering	0	158	158	130	6	21	158
	5.3 Circulaire Economie	0	59	59	49	2	8	59
	5.4 Cohesiebeleid	0	59	59	49	2	8	59
	5.5 Taskforce HRE en samenwerkingsagenda	0	254	254	210	10	35	254
	5.6 Vrijetijdseconomie	0	118	118	98	4	16	118
	Totaal programma 5	**0**	**806**	**806**	**666**	**30**	**110**	**806**
6. Cultuur	6.1 Toekomstperspectief	0	79	79	65	3	11	79
	6.2 Behoud erfgoed	0	39	39	33	1	5	39
	6.3 Cultuureducatie	0	20	20	16	1	3	20
	6.4 Toekomstbestendig Bibliotheekstelsel	0	20	20	16	1	3	20
	Totaal programma 6	**0**	**158**	**158**	**130**	**6**	**21**	**158**
7. Kwaliteit Openbaar Bestuur	7.1 Consultatie- en wetgevingstrajecten	20	256	277	212	10	35	256
	7.2 Lerend netwerk en uitwisseling 'best practices'	27	197	224	163	7	27	197
	7.3 Strategische kennisfunctie	63	197	260	163	7	27	197
	7.4 Overheidsfinanciën	104	373	476	308	14	51	373
	7.5 Vitale vereniging	159	229	388	189	9	31	229
	7.6 Europa	256	631	886	521	24	86	631
	7.7 Interprovinciale Digitale Agenda	1.250	2.089	3.339	1.726	79	285	2.089
	Totaal programma 7	**1.879**	**3.972**	**5.850**	**3.281**	**150**	**541**	**3.972**
8. Werkgeverszaken	8.1 CAO	199	197	396	163	7	27	197
	8.3 Integriteit en rechtspositie bestuurders	0	65	65	54	2	9	65
	8.4 Samenwerking	62	197	259	163	7	27	197
	Totaal programma 8	**261**	**459**	**720**	**379**	**17**	**63**	**459**
9. Overig	9.1 Werkbudget	300	0	300	0	0	0	0
	9.2 Stelpost L&P-compensatie	0	0	0	0	0	0	0
	9.3 Informatiehuizen Natuur en Externe Veiligheid	2.301	0	2.301	0	0	0	0
	9.4 Zeeland	6.700	0	6.700	0	0	0	0
	Totaal programma 9	**9.301**	**0**	**9.301**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal generaal		**18.590**	**11.953**	**30.543**	**9.875**	**450**	**1.628**	**11.953**

Bedragen x 1.000

Meerjarig overzicht 2021-2024

In de onderstaande tabel zijn de lasten per beleidsopgave meerjarig weergegeven.

Programma	Beleidsopgave	2021	2022	2023	2024
1. ROWW	1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	716	279	232	232
	1.2 Water	1.127	1.320	1.074	1.076
	1.3 Wonen	165	239	242	243
	1.4 Implementatie Omgevingswet	761	350	0	0
	1.5 Digitaal Stelsel Omgevingswet	1.650	1.700	1.750	1.800
	1.6 Nederlands Hydrologisch Instrumentarium	325	100	100	100
	Totaal programma 1	**4.744**	**3.988**	**3.397**	**3.452**
2. Milieu, Energie en Klimaat	2.1 Gezondheid	150	151	153	154
	2.2 Circulaire Economie	275	151	153	154
	2.3 Klimaat en Energie	150	151	153	154
	2.4 Omgevingsveiligheid	252	165	168	168
	2.5 VTH-stelsel en Omgevingswet	467	421	425	427
	2.6 Abonnementen/VTH-kennisdeling internationaal	41	41	41	41
	2.7 Coördinatie Klimaatakkoord	296	299	303	304
	2.8 6000 mw op land	118	120	121	0
	2.9 Regionale Energie Strategie 1.0	276	279	283	284
	2.10 Route 35	158	0	0	0
	2.11 Industrie en bedrijventerreinen	99	100	101	101
	2.12 Warmtetransitie	197	199	202	203
	2.13 Energie-infrastructuur	158	159	161	162
	Totaal programma 2	**2.635**	**2.237**	**2.265**	**2.154**
3. Vitaal Platteland	3.1 Gemeenschappelijk Landbouwbeleid	747	588	161	162
	3.2 Duurzame Landbouw	59	60	61	61
	3.3 Klimaatakkoord Landbouw Landgebruik	99	40	40	41
	3.4 Programma Natuur	417	420	425	426
	3.5 Natuurwetgeving	99	100	101	101
	3.6 Strategisch beleid Faunabeheer	99	100	101	101
	3.7 Natuurbeleid	89	90	91	91
	3.8 EU-Biodiversiteit	164	225	228	229
	3.9. Stikstof	197	4.299	4.302	4.303
	3.10. Nationale Database Flora en Fauna	900	0	0	0
	Totaal programma 3	**2.869**	**5.921**	**5.509**	**5.515**
4. Mobiliteit	4.1 Duurzame Mobiliteit	780	787	798	802
	4.2 Openbaar vervoer	158	159	161	162
	4.3 Verkeersveiligheid	288	291	295	296
	4.4 Fiets	326	328	330	331
	4.5 KpVV	1.820	1.820	0	0
	4.6 Goederenvervoer & Logistiek	89	90	91	91
	Totaal programma 4	**3.460**	**3.475**	**1.676**	**1.683**
5. Regionale Economie	5.1 Stimuleren innovatief en breed MKB	158	159	161	162
	5.2 Regionale Arbeidsmarkt, Circulair, digitalisering	158	159	161	162
	5.3 Circulaire Economie	59	60	61	61
	5.4 Cohesiebeleid	59	60	61	61
	5.5 Taskforce HRE en samenwerkingsagenda	254	257	260	262
	5.6 Vrijetijdseconomie	118	120	121	122
	Totaal programma 5	**806**	**815**	**825**	**829**
6. Cultuur	6.1 Toekomstperspectief	79	80	81	81
	6.2 Behoud erfgoed	39	40	40	41
	6.3 Cultuureducatie	20	20	20	20
	6.4 Toekomstbestendig Bibliotheekstelsel	20	20	20	20
	Totaal programma 6	**158**	**159**	**161**	**162**
7. Kwaliteit Openbaar Bestuur	7.1 Consultatie- en wetgevingstrajecten	277	279	283	284
	7.2 Lerend netwerk en uitwisseling 'best practices'	224	226	229	230
	7.3 Strategische kennisfunctie	260	262	265	266
	7.4 Overheidsfinanciën	476	480	485	487
	7.5 Vitale vereniging	388	490	493	494
	7.6 Europa	886	893	901	904
	7.7 Interprovinciale Digitale Agenda	3.339	3.362	3.389	3.399
	Totaal programma 7	**5.850**	**5.993**	**6.045**	**6.064**
8. Werkgeverszaken	8.1 CAO	396	438	441	442
	8.2 Integriteit en rechtspositie bestuurders	65	40	40	41
	8.3 Samenwerking	259	241	243	244
	Totaal programma 8	**720**	**719**	**725**	**727**
9. Overig	9.1 Werkbudget	300	231	231	231
	9.2 Stelpost L&P-compensatie	0	317	607	915
	9.3 Informatiehuizen Natuur en Externe Veiligheid	2.301	0	0	0
	9.4 Compensatie Zeeland	**6.700**	**6.700**	**0**	**0**
	Totaal programma 9	**9.301**	**7.248**	**838**	**1.146**
Totaal generaal		**30.543**	**30.555**	**21.443**	**21.733**

3. Formatietoerekening aan beleidsopgaven

Programma	Beleidsopgave	2021	2022	2023	2024
1. ROWW	1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	3,00	1,15	0,90	0,90
	1.2 Water	2,10	2,70	2,70	2,70
	1.3 Wonen	0,60	1,20	1,20	1,20
	1.4 Implementatie Omgevingswet	0,50	0,25	0,00	0,00
	1.5 Digitaal Stelsel Omgevingswet	0,00	0,00	0,00	0,00
	1.6 Nederlands Hydrologisch Instrumentarium	0,00	0,00	0,00	0,00
	Totaal programma 1	**6,20**	**5,30**	**4,80**	**4,80**
2. Milieu, Energie en Klimaat	2.1 Gezondheid	0,76	0,76	0,76	0,76
	2.2 Circulaire Economie	0,76	0,76	0,76	0,76
	2.3 Klimaat en Energie	0,76	0,76	0,76	0,76
	2.4 Omgevingsveiligheid	0,83	0,83	0,83	0,83
	2.5 VTH-stelsel en Omgevingswet	1,86	1,86	1,86	1,86
	2.6 Abonnementen/VTH-kennisdeling internationaal	0,00	0,00	0,00	0,00
	2.7 Coördinatie Klimaatakkoord	1,50	1,50	1,50	1,50
	2.8 6000 mw op land	0,60	0,60	0,60	0,00
	2.9 Regionale Energie Strategie 1.0	1,40	1,40	1,40	1,40
	2.10 Route 35	0,80	0,00	0,00	0,00
	2.11 Industrie en bedrijventerreinen	0,50	0,50	0,50	0,50
	2.12 Warmtetransitie	1,00	1,00	1,00	1,00
	2.13 Energie-infrastructuur	0,80	0,80	0,80	0,80
	Totaal programma 2	**11,57**	**10,77**	**10,77**	**10,17**
3. Vitaal Platteland	3.1 Gemeenschappelijk Landbouwbeleid	2,80	2,80	0,80	0,80
	3.2 Duurzame Landbouw	0,30	0,30	0,30	0,30
	3.3 Klimaatakkoord Landbouw Landgebruik	0,50	0,20	0,20	0,20
	3.4 Programma Natuur	1,59	1,59	1,59	1,59
	3.5 Natuurwetgeving	0,50	0,50	0,50	0,50
	3.6 Strategisch beleid Faunabeheer	0,50	0,50	0,50	0,50
	3.7 Natuurbeleid	0,40	0,40	0,40	0,40
	3.8 EU-Biodiversiteit	0,70	1,00	1,00	1,00
	3.9. Stikstof	1,00	1,00	1,00	1,00
	3.10. Nationale Database Flora en Fauna	0,00	0,00	0,00	0,00
	Totaal programma 3	**8,29**	**8,29**	**6,29**	**6,29**
4. Mobiliteit	4.1 Duurzame Mobiliteit	3,50	3,50	3,51	3,51
	4.2 Openbaar vervoer	0,80	0,80	0,80	0,80
	4.3 Verkeersveiligheid	1,46	1,46	1,46	1,46
	4.4 Fiets	0,90	0,90	0,90	0,90
	4.5 KpVV	0,10	0,10	0,00	0,00
	4.6 Goederenvervoer & Logistiek	0,45	0,45	0,45	0,45
	Totaal programma 4	**7,21**	**7,21**	**7,12**	**7,12**
5. Regionale Economie	5.1 Stimuleren innovatief en breed MKB	0,80	0,80	0,80	0,80
	5.2 Regionale Arbeidsmarkt, Circulair, digitalisering	0,80	0,80	0,80	0,80
	5.3 Circulaire Economie	0,30	0,30	0,30	0,30
	5.4 Cohesiebeleid	0,30	0,30	0,30	0,30
	5.5 Taskforce HRE en samenwerkingsagenda	1,29	1,29	1,29	1,29
	5.6 Vrijetijdseconomie	0,60	0,60	0,60	0,60
	Totaal programma 5	**4,09**	**4,09**	**4,09**	**4,09**
6. Cultuur	6.1 Toekomstperspectief	0,40	0,40	0,40	0,40
	6.2 Behoud erfgoed	0,20	0,20	0,20	0,20
	6.3 Cultuureducatie	0,10	0,10	0,10	0,10
	6.4 Toekomstbestendig Bibliotheekstelsel	0,10	0,10	0,10	0,10
	Totaal programma 6	**0,80**	**0,80**	**0,80**	**0,80**
7. Kwaliteit Openbaar Bestuur	7.1 Consultatie- en wetgevingstrajecten	1,30	1,30	1,30	1,30
	7.2 Lerend netwerk en uitwisseling 'best practices'	1,00	1,00	1,00	1,00
	7.3 Strategische kennisfunctie	1,00	1,00	1,00	1,00
	7.4 Overheidsfinanciën	1,89	1,89	1,89	1,89
	7.5 Vitale vereniging	1,16	1,16	1,16	1,16
	7.6 Europa	3,20	3,20	3,20	3,20
	7.7 Interprovinciale Digitale Agenda	10,60	10,60	10,60	10,60
	Totaal programma 7	**20,15**	**20,15**	**20,15**	**20,15**
8. Werkgeverszaken	8.1 CAO	1,00	1,20	1,20	1,20
	8.2 Integriteit en rechtspositie bestuurders	0,33	0,20	0,20	0,20
	8.3 Samenwerking	1,00	0,90	0,90	0,90
	Totaal programma 8	**2,33**	**2,30**	**2,30**	**2,30**
9. Overig	9.1 Werkbudget	0,00	0,00	0,00	0,00
	9.2 Stelpost L&P-compensatie	0,00	0,00	0,00	0,00
	9.3 Informatiehuizen Natuur en Externe Veiligheid	0,00	0,00	0,00	0,00
	9.4 Compensatie Zeeland	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**
	Totaal programma 9	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**
Totaal generaal		**60,64**	**58,91**	**56,32**	**55,72**

4. Bijdragen per provincie

In de onderstaande tabel is de onderbouwing van de bijdrage per provincie opgenomen.

Bijdrage 2021

		1. ROWW	2. Milieu, Energie en Klimaat	3. Vitaal Platte-land (excl. 3.10)	3.10. Nationale Database Flora en Fauna	4. Mobili-teit	5. Regionale Economie	6. Cultuur	7. Kwaliteit Openbaar Bestuur	8. Werk-gevers-zaken	9. Overig 9.1 Werk-budget	9.3 Informa-tiehuizen Natuur en Externe Veilig-heid	9.4 Compen-satie Zeeland	Totaal 9. Overig	Totaal IPO Begroting
Te verdelen bedrag ->		**4.744**	**2.635**	**1.969**	**900**	**3.460**	**806**	**158**	**5.850**	**720**	**300**	**2.301**	**6.700**	**9.301**	**30.543**
Provincie	**Proc. aandeel**														
Groningen	7,8%	370	205	153	52	270	63	12	456	56	23	195	279	498	2.135
Fryslân	8,2%	387	215	161	134	282	66	13	477	59	24	204	501	730	2.523
Drenthe	7,3%	347	193	144	81	253	59	12	428	53	22	183	107	312	1.880
Overijssel	8,2%	389	216	161	91	284	66	13	479	59	25	205	912	1.142	2.900
Flevoland	6,5%	306	170	127	27	223	52	10	377	46	19	161	3	184	1.524
Gelderland	10,2%	486	270	202	122	354	83	16	599	74	31	256	1.809	2.096	4.302
Utrecht	9,0%	426	237	177	54	311	72	14	526	65	27	225	215	467	2.349
Noord-Holland	8,3%	396	220	164	74	289	67	13	488	60	25	209	579	813	2.584
Zuid-Holland	9,9%	471	261	195	76	343	80	16	580	71	30	248	79	357	2.451
Zeeland	6,7%	320	178	133	38	233	54	11	394	49	20	169		189	1.598
Noord-Brabant	9,8%	464	258	193	96	338	79	15	572	70	29	245	1.461	1.736	3.822
Limburg	8,1%	383	213	159	55	279	65	13	472	58	24		754	779	2.476
Totaal	**100,0%**	**4.744**	**2.635**	**1.969**	**900**	**3.460**	**806**	**158**	**5.850**	**720**	**300**	**2.301**	**6.700**	**9.301**	**30.543**

Ten opzichte van eerdere jaren zijn de provincies in dit overzicht in volgorde van Noord naar Zuid weergegeven.

x € 1.000

3.10, 9.3 en 9.4: Bij deze beleidsopgaven zijn afwijkende verdeelsleutels van toepassing.

Bijdragen 2022-2024

Provincie	Proc. aandeel	2021	2022	2023	2024
Groningen	7,8%	2.135	2.138	1.671	1.693
Fryslân	8,2%	2.523	2.446	1.749	1.772
Drenthe	7,3%	1.880	1.851	1.568	1.589
Overijssel	8,2%	2.900	2.867	1.757	1.781
Flevoland	6,5%	1.524	1.542	1.383	1.402
Gelderland	10,2%	4.302	4.253	2.196	2.226
Utrecht	9,0%	2.349	2.359	1.927	1.953
Noord-Holland	8,3%	2.584	2.570	1.790	1.814
Zuid-Holland	9,9%	2.451	2.445	2.127	2.156
Zeeland	6,7%	1.598	1.608	1.445	1.465
Noord-Brabant	9,8%	3.822	3.795	2.098	2.126
Limburg	8,1%	2.476	2.680	1.731	1.755
Totaal	**100,0%**	**30.543**	**30.555**	**21.443**	**21.733**

Verschil t.o.v. 2021	**12**	**-9.101**	**-8.811**

Bedragen x € 1.000

		IPO Basisbegroting										IPO Kassiersfunctie								
		1. ROWW	2. Milieu, Energie en Klimaat	3. Vitaal Platte-land	4. Mobili-teit	5. Regionale Economie	6. Cultuur	7. Kwaliteit Openbaar Bestuur	8. Werk-gevers-zaken	9. Overig	Totaal IPO Basis-begroting	1.4 Imple-mentatie Omge-vingswet	1.6 Neder-lands Hydrolo-gisch Instituut	3.9. Stikstof	3.10. Nationale Database Flora en Fauna	7.7 Interprov. Digitale Agenda	9.3 Informa-tiehuizen Natuur en Externe Veilig-heid	9.4 Zeeland	Totaal IPO Kassiers-functie	Totaal IPO Begro-ting
Te verdelen bedrag ->		**3.659**	**2.635**	**1.772**	**3.460**	**806**	**158**	**2.511**	**720**	**300**		**761**	**325**	**197**	**900**	**3.339**	**2.301**	**6.700**		**30.543**
Provincie	**Proc. aandeel**																			
Groningen	7,8%	285	205	138	270	63	12	196	56	23	1.248	59	25	15	52	260	195	279	887	2.135
Fryslân	8,2%	298	215	144	282	66	13	205	59	24	1.306	62	27	16	134	272	204	501	1.217	2.523
Drenthe	7,3%	267	193	130	253	59	12	184	53	22	1.171	56	24	14	81	244	183	107	709	1.880
Overijssel	8,2%	300	216	145	284	66	13	206	59	25	1.313	62	27	16	91	274	205	912	1.587	2.900
Flevoland	6,5%	236	170	114	223	52	10	162	46	19	1.034	49	21	13	27	215	161	3	490	1.524
Gelderland	10,2%	375	270	181	354	83	16	257	74	31	1.641	78	33	20	122	342	256	1.809	2.661	4.302
Utrecht	9,0%	329	237	159	311	72	14	226	65	27	1.440	68	29	18	54	300	225	215	909	2.349
Noord-Holland	8,3%	305	220	148	289	67	13	210	60	25	1.337	63	27	16	74	279	209	579	1.247	2.584
Zuid-Holland	9,9%	363	261	176	343	80	16	249	71	30	1.589	75	32	20	76	331	248	79	862	2.451
Zeeland	6,7%	247	178	119	233	54	11	169	49	20	1.080	51	22	13	38	225	169		518	1.598
Noord-Brabant	9,8%	358	258	173	338	79	15	246	70	29	1.567	74	32	19	96	327	245	1.461	2.254	3.822
Limburg	8,1%	295	213	143	279	65	13	203	58	24	1.294	61	26	16	55	270		754	1.182	2.476
Totaal	**100,0%**	**3.659**	**2.635**	**1.772**	**3.460**	**806**	**158**	**2.511**	**720**	**300**	**16.021**	**761**	**325**	**197**	**900**	**3.339**	**2.301**	**6.700**	**14.523**	**30.543**

Ten opzichte van eerdere jaren zijn de provincies in dit overzicht in volgorde van Noord naar Zuid weergegeven.

Bedragen x € 1.000

3.10, 9.3 en 9.4: Bij deze beleidsopgaven zijn afwijkende verdeelsleutels van toepassing.

5. Afkortingenlijst

Afkorting	Volledige omschrijving
AAC	Ambtelijke Advies Commissie
AADV	Altijd Actuele Digitale Vergunning
ABP	Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds
ACS	Ambtelijke Commissie Stikstof
ACSG	Adviescommissie schade grondwater
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
ANLb	Agrarisch natuur en landschapsbeheer
Appa	Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers
AV	Algemene Vergadering
AZ	Ministerie van Algemene Zaken
B&W	Burgemeester en Wethouders van een gemeente
BAC	Bestuurlijke Advies Commissie
BAL	Besluit activiteiten leefomgeving
BAZEB	Bestuursakkoord Zero Emissie Bussen
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BCF	BTW compensatie fonds
BCS	Bestuurlijke Commissie Stikstof
BDU	Brede doeluitkering
BKL	Besluit kwaliteit leefomgeving
BNDW	Beleidsnota Drinkwater
BNG	betalen naar gebruik
BO	Beleidsondersteunend Onderzoek
BOb	Bestuurlijk Omgevingsberaad
BOD	Bestuurlijke Onderhandelingsdelegatie
BOFv	Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen
BRB	Beraad Ruimtelijk Beleid
BRG	Bestuurlijke Regiegroep
BRO	Basis Registratie Ondergrond
Brzo	Besluit risico’s zware ongevallen
BUZA	Ministerie van Buitenlandse Zaken
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
BZPW	bestuurlijk Stichting Zelfstandige Publieke Werkgevers
CdK	Commissaris van de Koning
CDS	Centrale Data Omgeving
CO2	Koolstofdioxide
COA	Centraal Orgaan opvang asielzoekers
CvdR	Comité van de Regio's
DAW	Deltaplan Agrarisch Waterbeheer

DG	Directeur Generaal
DOVA	Decentraal Overleg Vervoersautoriteiten
DROW	Duurzame Ruimtelijke Ontwikkeling en Waterbeheer
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
EFRO	Europees Fonds voor Regionale economie
ERIAFF	European Regions for Innovation in Agriculture, Food and Forestry
ESF	Europees Sociaal Fonds
ESIF	Europese structuur- en investeringsfondsen
EU	Europese Unie
EZK	Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
FIN	Ministerie van Financiën
FTK	Financieel Toetsingskader
GES	Gezondheidseffectscreening
GIR	Gemeenschappelijke Inspectie Ruimte
GLB	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
GLB	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
GLB-NSP	Nationaal Strategisch Plan
GS	Gedeputeerde Staten
GVB	gemeenschappelijk visserijbeleid
GWW	Grond-, weg- en waterbouw
HNP	Huis Nederlandse Provincies
HOFIN	Hoofden Financiën
I&W	Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
IBP	Interbestuurlijk Programma
ICP	Interprovinciale Contactgroep Personeel
IDA	Interprovinciale digitaliseringsagenda
IFV	Interbestuurlijke en financiële verhoudingen
IHW	Informatiehuis Water
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
IMPEL	European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law
IPO	Interprovinciaal Overleg
IPS	IPO programma organisatie stikstof
IPS2E	Interprovinciale Samenwerking Energietransitie en Economie
J&V	Ministerie van Justitie en Veiligheid
KB	Koninklijk Besluit
KIA	Kennis en innovatieagenda
KOB	Kwaliteit Openbaar Bestuur
KPS	Kring van Provinciesecretarissen
KpVV	Kennisplatform Verkeer en Vervoer
KRW	Kaderrichtlijn Water
LCW	Landelijke Coördinatiecommissie Waterverdeling
LEV	Light Electronic Vehicle

LGR	Landelijke Grondwater Register
LHS	Landelijke Handhavinsstrategie
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
LVMB	Landelijk Verkeers Management Beraad
MAP's	EU-milieuactieprogramma's
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
MJA3/MEE	Meerjarenafspraak energie-efficiëntie
MKB	Midden en Klein Bedrijf
MRB	Motorrijtuigenbelasting
MRDH	metropoolregio Rotterdam Den Haag
MTH	Milieu, toezicht en handhaving
MZPW	Medewerkers ZPW
NAL	Nationale Agenda Laadinfrastructuur
NAS	Nationale Klimaatadaptatiestrategie
NDFF	Nationale database flora en fauna
NGO	Niet-gouvernementele organisatie
NGR	Nationaal Geo Register
NHI	Nederlands hydrologisch instrumentarium
NNN	Natuurnetwerk Nederland
NOVB	Nationaal Vervoerberaad
NOVI	Nationale Omgevingsvisie
NP-RES	Nationaal Programma Regionale Energie Strategie
NSP	Nationaal Strategisch Plan
OBN	Ontwikkeling en beheer natuurkwaliteit
OCW	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OEM	overige eigen middelen
OGB	Opdrachtgeversberaad
Olo	Omgevingsloket Online
OM	Openbaar Ministerie
ORDPA	Overleg Rechtspositie Decentrale Politieke Ambtsdragers
OTAV	Ondersteunings Team Asielzoekers en Vergunninghouders
OV	Openbaar Vervoer
PAS	Programmatische Aanpak Stikstof
PBL	Planbureau voor de Leefomgeving
PF	Provinciefonds
PFAS	Poly- en perfluoralkylstoffen
PHEV	plug in hybride elektrische voertuigen
PHV	IPO Platform Huisvesting Vluchtelingen
POP	Plattelands Ontwikkelings Programma
PPO	Project- en Programmaondersteuner
PPS	Publiek Private Samenwerking
PS	Provinciale Staten
REE	Regionale Economie en Energie

REKS	Regionale Energie- en Klimaatstrategieën
RES	Regionale energie- strategieën
RISM	Road infrastructure safety management
RMP	Regionaal mobiliteits programma
Rob	Raad voor het Openbaar Bestuur
ROWW	Ruimtelijke ontwikkeling, Wonen en Water
RVV	Reglement verkeersregels en verkeerstekens
RWS	Rijkswaterstaat
RWZI's	Rioolwaterzuiveringsinstallaties
SCO	Samenwerkende Centrales van Overheidspersoneel
SDG's	Sustainable Development Goals
SDN	Safety Delta Nederland
SiSa	Single information, single audit
SLA	Schone luchtakkoord
SNL	Subsidiestelsel natuur en landschap
SodM	Staatstoezicht op de mijnen
SPV	Strategisch Plan Verkeersveiligheid
STOWA	Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer
SZW	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
TBO	Terreinbeherende organisatie
TdF	Tour de Force
Ten-T	Trans-European Transport Network
THA	Taskforce herijking afvalstoffen
UO	Uitvoeringsoverleg
UvW	Unie van Waterschappen
VHR	Vogel + habitat Richtlijn
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VP	Vitaal Platteland
VRA	Vervoer Regio Amsterdam
VSO	Verbond voor Sectorwerkgevers Overheid
VTH	Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en sport
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WKO	Warmte - koude opslag
WKP	waterkwaliteitsportaal
Wnra	Wet normalisering rechtspositie ambtenaren
WRO	Wet Ruimtelijke Ordening
ZBO	Zelfstandig Bestuurs Orgaan
ZPW	Stichting Zelfstandige Publieke Werkgevers
ZZS	Zeer zorgwekkende stoffen

Goedendag Griffier/medeweker van de Griffie,

Bent u genegen onderstaande lange berichtgeving door te sturen naar de Commissaris van de Koning, de gedeputeerden van uw Provinciebestuur, alsmede naar de Leden van de Statengeneraal van uw Provincië?

Bij voorbaat mijn hartelijke dank.

Mocht u er niet toe in staat zijn of geen toestemming voor heeft, zou u mij dat dan kenbaar willen maken, zodat ik een andere oplossing moet zien te vinden.

Deze lange berichtgeving heeft te maken met Mensenrechtenschendingen die de Nederlandse Regeringen in Nederland, **zoals het beliegen van de inwoners van de Provincies Groningen en Drenthe met betrekking op de schadebehandeling door de gaswinning, dat duurt al tientallen jaren.** Zelf heb ik het zijdelings meegemaakt, want ik heb van 1983 tot 1989 in Delfzijl gewoond, De Minister-President verkondigde enkele maanden geleden dat er 1.500.000 na de verkiezingen over enige weken zal worden geïnvesteerd in verbetering en schadevergoeding aan de getroffenen. Maar ja, april 2021 is na de verkiezingen en begin maart 2025 is ook na die verkiezingen van 2021! ! !

Daarnaast de leugens van mevr. Visser, Staatssecretaris van Defensie, aan de Provincie Zeeland met betrekking op de welles/nietes situatie van overplaatsing van Nederlandse Mariniers vanuit de Provincie Utrecht naar de Provincie Zeeland, waardoor de Overheid weer flink in de Staatskas grijpen en verder wat voor alle Provincies van toepassing is, zijn de leugens van Klimaat-Minister van Nieuwenhuizen richting de boeren.

Maar de grootste emotionele Misdaad, is de wijze waarop tienduizenden moeders en vaders (ouders) door de Nederlandse Overheid figuurlijk van de rotsen zijn gegooid voor de KINDEROPVANGFRAUDE die onder de leiding van het MINISTERIE van FINANCIËN DOOR DE BELASTINGDIENST is GECREËERD!

Verder de Nederlandse Oorlogsmisdaden en Mensenrechtenschendingen die gepleegd zijn vanaf de VOC tot en met de DEKOLONISATIEOORLOG, waar de Nederlandse Regering de waarheid al tientallen jaren in de DOOFPOT stopt.

Wij allen hebben het recht om de waarheid van onze geschiedenis te kennen, maar die waarheid zijn door alle REGERINGEN over een schutting gegooid.

Met vriendelijke groet,

Verzonden: zaterdag 13 februari 2021 12:33
Aan:

Onderwerp: Leugens/Bedrog/Oorlogsmisdaden van/door de Nederlandse Regeringen vanaf de VOC (1602) tot Vandaag (februari 2021.

Verzonden: vrijdag 12 februari 2021 09:03

Aan:

Onderwerp: Leugens/Bedrog/Oorlogsmisdaden van/door de Nederlandse Regeringen vanaf de VOC (1602) tot Vandaag (februari 2021.

Leugens/Bedrog/Oorlogsmisdaden van:

"De Nederlandse Regeringen vanaf de VOC (1602) tot vandaag (februari 2021)".

En veel van deze leugenaars gaan gewoon door op de volgende lijst.

NEDERLANDSE OORLOGSMISDADEN VANAF JAN PIETERSZOON COEN (VOC-1602) T/M DE:

MENSENRECHTENSCHENDINGEN VAN ALLE REGERINGEN TOT EN MET RUTTE 1, 2, en 3 (2021).

n

DUS VANAF DE GRONDLEGGER VAN DE HEERSCHAPPIJ IN DE INDISCHE ARCHIPEL TOT EN MET:

DE HEDENDAAGSE LIBERALE- (VVD) EN CALVINISTISCHE (CDA) "HOGE HEREN" VAN NEDERLAND.

DIE MET ONTELBARE LEUGENS EN BEDROG OP HUN HOGE STOELEN GESETTELD INTIMIDEREN.

ER IS, WAT DE OVERHEID BETREFT, IN 420 JAAR NIETS VERANDERD, WANT DE OVERHEID IN 1600,

HAD DEZELFDE CALVINISTISCHE- EN LIBERALE- BASIS/INSLAG ALS DE HEDENDAAGSE OVERHEID.

Vandaag 9 februari 2021, werd het volgende bericht op teletext pagina 112 weergegeven:

DE TWEEDE KAMER EIST: Erkenning Armeense Genocide van de Nederlandse Regering.

GEACHTE LEDEN VAN DE TWEEDE KAMER:

KON DAAR NIET WORDEN AANGEGEVEN ? ? ? ? ?

"DE TWEEDE KAMER EIST ERKENNING VAN DE NEDERLANDSE REGERING OVER":

"DE GENOCIDE OP (VOORMALIG) NEDERLANDS NIEUW-GUINEA DOOR DE REPUBLIEK-INDONESIË".

HIER ZIJN VANAF 1962 RUIMSCHOOTS MEER DAN 600.000 PAPOEA'S VERMOORD! ! !

WANT JULLIE HEBBEN IN 2011 en 2012 AL MOTIES AANGENOMEN MET ALGEMENE STEMMEN,

DAT DE REPUBLIEK-INDONESIË DE MENSENRECHTEN SCHENDT, OOK VAN NIEUW-GUINEA!

DAAR VINDT AL EEN GENOCIDE PLAATS VANAF 1962 TOT EN MET VANDAAG IN FEBRUARI 2021.

JULLIE LATEN HIER WEL ZIEN DAT DE POLITIEK IN NEDERLAND GEEN HAAR BETER IS:

ALS IN WAT ER IN DE MENSENRECHTENSCHENDENDE LANDEN GEBEURT ZOALS IN INDONESIË.

MAAR JA, JULLIE HEBBEN HET NU DRUK MET DE VERKIEZINGEN! MENSENLEVENS TELLEN NIET!

WAAROM WAST OOK DE TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL NIET EERST DE EIGEN OORLOGSMISDADEN, DIE UITGEVOERD ZIJN DOOR NEDERLAND, VANAF DE VOC TOT EN MET DE DEKOLONISATIEOORLOG EN AANSLUITEND DE MENSENRECHTENSCHENDINGEN VAN DE REPUBLIEK-INDONESIË EN VANAF 1962 DE TOT EN MET DE NU (2021) NOG VOORTDURENDE GENOCIDE OP VOORMALIG NEDERLANDS NIEUW-GUINEA, NU PAPUA EN WEST-PAPUA GEHETEN? ? ?

Er is in ieder geval één persoon die dat niet erg vindt dat hij nu aangesproken wordt over de erkenning van de Genocide in Armenië, die ruim 100 jaar geleden plaatsvond en dat is in ieder geval de huidige Minister-President Rutte, want dan hebben we het niet over de NEDERLANDSE OORLOGMISDADEN! ! !

Verder gaat deze lange berichtgevingen over Mensenrechtenschendingen vanuit de Nederlandse Overheid over Provinciale situaties, Groningen en Zeeland en particuliere situaties, o.a. de Kinderopvang en Fraude door de Belastingdienst, alsmede Adoptiefraude met Nederlandse kinderen door Nederland zelf (1956-1984), WAARBIJ 1.500 KINDEREN DIREKT NA HUN GEBOORTE WERDEN WEGGEHAALD BIJ HUN VEELAL ONGEHUWDE MOEDERS en Adoptiefraude met buitenlandse kinderen.

In beide adoptiesituaties zou de Overheid (maar ja, hebben wij een eerlijke overheid?) alles moeten doen om in ieder geval de geadopteerde kinderen te helpen aan gegevens van hun moeder/ouders.

Zo zijn er honderdtallen situaties waarbij de Nederlanders zich afvragen:

"Wat moeten we met die Belastinggeldvreters, rondom "het TORENTJE".

"Want het meeste wat we horen zijn leugens en bedrog of zinloos geleuter".

Zwolle: 15 februari 2021

Aan Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander en Hare Majesteit Koningin Maximá,

Geachte leden van de 355 Gemeenten in Nederland, alsmede burgemeesters en wethouders,

Geachte leden van de 12 Provinciale Staten, Commissarissen van de Koning en gedeputeerden,

Geachte voorzitter en leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal,

Geachte voorzitter en leden van de Eerste Kamer der Staten-Generaal,

Zwolle : 15 februari 2021,

Betreft:

Leugens en Bedrog door de Nederlandse Regeringen,

Nederlandse Oorlogsmisdaden en Mensenrechtenschendingen vanaf de VOC (1602)

Nederlandse Oorlogsmisdaden tijdens de Dekolonisatieoorlog 1945-1949,

Mensenrechtenschendingen van de Republiek-Indonesië op Java, de Molukken en Papua,

Onrechtmatig behandelen van de Nederlandse Overheden van hun burgers/inwoners,

Mensenrechtenschendingen - Misdaden tegen de Menselijkheid door de Republiek-Indonesië in Papua (voormalig Nederlands Nieuw-Guinea) en de Molukken.

Dat was toen in 2012 mijn aangifte bij de Nederlandse Overheid - het Kabinet Rutte I en II, ondanks het feit dat de Tweede Kamer tweemaal met Algemene Stemmen een motie heeft aangenomen in 2011 en 2012 dat de Republiek-Indonesië de Mensenrechten schendt, heeft Minister-President Rutte gemeend daar met een grote boog omheen te kunnen lopen.

MILJOENEN INWONERS VAN DE REPUBLIEK-INDONESIË WAREN/ZIJN, OOK NU NOG, IN HET BEZIT VAN EEN GEBOORTEACTE VAN NEDERLANDS-INDIË en/of NEDERLANDS NIEUW-GUINEA.

U WEET OOK DAT MEN DAT EEN VERSTREKTE GEBOORTEACTE/GEBOORTEBEWIJS ALS NEDERLANDER, MAAR ZO NIET VAN DE BETROKKENEN KAN ONTNEMEN, HETZIJ MEN VOOR ZWARE MENSENRECHTENSCHENDINGEN OF CRIMINALITEIT WORDT VEROORDEELD.

U kunt beide moties in deze beschrijving terugvinden, zowel de motie in 2011 als de motie in 2012.

WAT WAS TOEN DE REACTIE VAN DEZE MINISTER-PRESIDENT?

BEIDE MOTIES WERDEN ZOWEL DOOR DE MINISTER-PRESIDENT EN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE-ZAKEN TER KENNISGEVING AANGENOMEN EN TERZIJDE GELEGD! ! !

DEZE MINISTER-PRESIDENT, DE HEER RUTTE ! ! !, IS ZEER ZEKER VANUIT DE KABINETTEN RUTTE II EN III:

"MEDESCHULDIG AAN DE GENOCIDE OP (VOORMALIG) NEDERLANDS NIEUW-GUINEA",

DIE DOOR DE REPUBLIEK-INDONESIË OVER DE PAPOEA'S WORDT UITGESTORT "OMDAT HIJ VOLLEDIG IS HEENGELOPEN OM DE MET ALGEMENE STEMMEN AANGENOMEN MOTIES VAN HET NEDERLANDS PARLEMENT IN 2011 EN 2012 EN DIE MOTIES, ZONDER ANTWOORD TE GEVEN, TERZIJDE HEEFT GELEGD".

OOK ALLE MINISTERS IN DE KABINETTEN RUTTE 1, 2 en 3,
ZIJN HIER MEDESCHULDIG AAN! ! ! ! !

DE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN IN ZIJN REGERINGSPERIODES GEVEN EEN:

NIETSZEGGEND ANTWOORDEN! ! !:

"WIJ HEBBEN OVERLEG MET DE REPUBLIEK-INDONESIË"! ! !

Aan alle landen waar mensenrechten worden geschonden, wordt de Minister van Buitenlandse Zaken vaak aangestuurd door de heer van Helvert (CDA), maar dat is voor hem een gelegenheid om te laten zien van: "zien jullie wel waar ik mee bezig ben"?

Maar ja, de Minister van Buitenlandse Zaken, Stef Blok, zal wel tegen de heer van Helvert (CDA) gezegd hebben dat niet te doen inzake Mensenrechtenschendingen door de Republiek-Indonesië, want dan brengen we de Minister-President Rutte en Nederland in de problemen, want als ik een Nota met betrekking op de Rechtenschendingen moet sturen, dan krijgen we als Nederland grote problemen over ons hee gestort met betrekking op wat Nederland heeft uitgehaald door de VOC, Nederlands-Indië en de Dekolonisatieoorlog.

De wereld krijgt dan inzicht over het Nederlandse Kolonieverleden, de Genocide op de Molukken, de Oorlogsmisdaden in de periode Nederlands-Indië tot en met de Dekolonisatieoorlog 1945-1949.

Want Nederland heeft in die 420 jaar smerige praktijken gepleegd die we ver weg moeten stoppen. De wereld behoeft niet te weten wat de Nederlandse Regeringen aan hele smerige praktijken hebben uitgehaald.

MAAR OOK DE WIJZE VAN HANDELEN VAN DE VOORMALIGE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN, FRANS TIMMERMANS (PvdA) IS MEER DAN MERKWAARDIG! ! !

Tijdens het indienen van beide moties was Frans Timmermans nog een Tweede Kamerlid voor de PvdA en hij stond ook voor 100% achter de beide Moties van de Tweede Kamer net betrekking op de Mensenrechtenschendingen door de Republiek-Indonesië.

Vlak na die Tweede Motie komt de PvdA in 2012 als PARTNER van de VVD in het Kabinet Rutte II en wordt Frans Timmermans Minister van Buitenlandse Zaken van 2012 tot 2014, want dan stapt hij over naar de Europese Unie.

Vrij vlot na zijn benoeming als Minister van Buitenlandse Zaken gaat hij op bezoek bij de regering van de Republiek-Indonesië, maar ja hij moest wel heel voorzichtig zijn, want enkele maanden daarvoor had hij nog ingestemd met de Moties van de Tweede Kamer met betrekking op de Mensenrechtenschendingen door de Republiek-Indonesië en vond hij dat de Republiek-Indonesië aangepakt diende te worden, zeer zeker ook op de GENOCIDE die wordt uitgevoerd op voormalig Nederlands Nieuw-Guinea.

Rond 2010/2012 stond het dodencijfer van de Papoea's op ca. 500.000 en nu, ca 9 jaar later, 2021, staan het dodencijfer op 600.000 vermoordde Papoea's.

Ik durf voor 100% aan te geven dat. omdat hij geen stappen heeft genomen of te laten nemen, de heer Rutte, als Minister-President MEDESCHULDIG is bij het vermoordden van 100.000 Papoea's in ZIJN REGERINGSPERIODES! ! ! !

Ik beschik overeen berichtgeving over de agenda van dat tweedaagse bezoek van de heer Timmermans bij de Indonesische Regering in die twee dagen

bestond uit overleg van de handel tussen Nederland en de Republiek-Indonesië en daarnaast over de HANDEL VAN DE EU met de Republiek-Indonesië.

Dus waar hij eerste achter stond vanuit zijn Tweede Kamer Zetel, de Republiek-Indonesië schendt de rechten van de mens, heeft hij vervolgens een draai gemaakt van 180 graden, DE HANDEL IS BELANGRIJKER DAN MENSENLEVENS voor ook deze (PvdA)-Minister, waarmee hij niet afwijkt van de Liberale- en Calvinistische gedachten.

MAAR OOK INAKE DE NEDERLANDSE LEVERINGEN VAN WAPENS EN WAPENONDERDELEN AAN DE REPUBLIEK INDONESIË, EEN NATIE WAAROVER VELE LANDEN ZICH OOK UITGESPROKEN HEBBEN DAT ZIJ DE MENSENRECHTEN SCHENDEN

MEDE IN NAVOLGING AAN HET NEDERLANDSE PARLEMENT, WAAR U TEGEN HEBT GELOGEN DOOR DE LEVERANTIES TE RECHTVAARDIGEN EN UIT TE VOEREN.

HET IS MEER DAN AANTOONBAAR DAT ER IN UW REGERINGSPERIODES NOG VELE TIENDUIZENDEN PAPOEA'S ZIJN VERMOORD! ! !

De heer Rutte kwam onder druk te staan door het boven water komen van de Nederlandse Oorlogsmisdaden van Nederland in de Dekolonisatieoorlog. Hij moest voor zichzelf een andere taak bedenken om het contact met de Republiek-Indonesië over de Mensenrechtenschendingen te voorkomen.

Maar bij deze weergave hoort er nu ook te staan:

Onrechtmatige bezetting/verovering door de VOC in 1602 van de eilandengroep die sinds 17 augustus 1945 de Republiek-Indonesië heet.

Het gevangen nemen, deporteren en transporteren van 1.200.000 slaven door de VOC naar Zuid Oost-Azië. Slaven uit Afrika, India, Pakistan, de Filippijnen, Ceylon en andere landen in Azië.

Het uitvoeren van een GENOCIDE op de Banda-eilanden - onderdeel van de Molukken, door de VOC

Honderdduizenden eilandbewoners vermoord door de VOC bij de verovering van de eilandengroep, die sinds 17 augustus 1945 de Republiek- Indonesië heet.

In totaal zijn er dus door/onder Nederlandse handen, vanaf de VOC-periode (1602) tot aan de Dekolonisatieoorlog 2.500.000-3.000.000 Eilandbewoners/Indonesiërs vermoord.

GEACHTE MEDELANDERS/NEDERLANDERS:

"LEVEN WIJ IN NEDERLAND IN EEN VRIJE DEMOCRATIE"? ? ?

NEE: DAT IS EEN MYTHE! ! !

ALS U HET ONDERSTAANDE HEBT WAARGENOMEN, IS UW ANTWOORD MISSCHIEN: "NEE/JA, WIJ LEVEN AL HONDERDEN JAREN IN EEN MENSENRECHTEN SCHENDENDE LIBERALE- (VVD), CALVINISTISCHE(CDA)- EN SOCIALISTISCHE (PvdA) WETTELIJKE EN BURGELIJKE DICTATUUR", EN:

DIE OVERVOL ZIT MET REGERINGSLEUGENS EN BEDROG VANAF DE VOC t/m KABINET RUTTE III. WAARBIJ DE NEDERLANDSE REGERINGEN ZELFS OM DE TWEEDE KAMERS /HET PARLEMENT HEEN LIEPEN/LOPEN! ! !

DE GOLVEN VAN MENSENRECHTENSCHENDINGEN OVER DE EIGEN BEVOLKING DOOR DE NEDERLANDSE REGERING.

OORLOGSMISDADEN, GENOCIDE EN HET ONRECHTMATIG IN BEZIT NEMEN VAN INDONESIË, VANAF DE VOC (1602) TOT DE DEKOLONISATIEOORLOG (1945-1949) + SLAVENHANDEL.

GENOCIDE + MENSENRECHTENSCHENDINGEN, GEPLEEGD DOOR DE REPUBLIEK-INDONESIË, OP OOST-TIMOR, JAVA, DE MOLUKKEN EN OP VOORMALIG NEDERLANDS NIEUW-GUINEA.

DE LEUGENS VAN DE NEDERLANDSE REGERINGEN INZAKE DE DEKOLONISATIEOORLOG (1945-1949), DE LEUGENS VAN DHR. RUTTE (VVD),MIDDELS HET ONDERZOEK NIOD, NIMH EN KITLV.

Aan het einde van deze weergave kunt u waarnemen waaraan deze weergave ook is verzonden.

Onderstaande gelieve u een tweetalige beschrijving aan te treffen, gedateerd op 30 april 2012, omtrent de mensenrechtenschendingen aan te treffen die de Republiek-Indonesië uitvoert met name op voormalig Nederlands Nieuw-Guinea, nu Papua en Wes-Papua geheten, waarvan het overgrote deel van de Papoea's, in ieder geval de Papoea's die geboren zijn voor 1 januari 1962.

Zij zijn in het bezit van een geboorteacte van (voormalig) Nederlands Nieuw-Guinea, die dezelfde waarde heeft als uw en mijn geboorteacte van het Koninkrijk der Nederlanden. Maar zij zijn door het Kabinet Lubbers (CDA en VVD) van 1982 tot 1986, figuurlijk van de rotsen gegooid.

In 1984 heeft het CDA/VVD Kabinet Lubbers de volgende wet gecreëerd, met betrekking op de aanspraak die de inwoners van de Overzeese gebiedsdelen op het Nederlanderschap mochten verwachten:

Die luidde als volgt:

Inwoners van de Overzeese gebiedsdelen de geboren zijn voor 1 januari 1984 kunnen aanspraak maken op het Nederlanderschap, evenals hun kinderen en kleinkinderen. Het zal te maken hebben met mogelijke problemen die zijn ontstaan met de Republiek-Indonesië, Papoea's zochten toen nog op basis van politieke gronden, asiel in Nederland.

Maar heel expliciet stond erbij aangegeven: "DIT IS NIET VAN TOEPASSING VOOR NIEUW-GUINEA"! ! !

Dus toen ze vanaf 1962 te maken kregen met de Genocide die werd uitgevoerd door de Republiek-Indonesië, werden de Papoea's in 1984 door het Calvinistische- (CDA) en Liberale (VVD) Nederlandse Bewind als schietschijven door de Republiek-Indonesië informeel van de aardbodem geveegd.

Maar eerst zou ik u op de mensenrechtenschendingen willen wijzen die de Nederlandse regeringen al tientallen jaren (laten) uitvoeren op de Nederlandse inwoners,

Gecombineerd met : "Leugens en Bedrog".

DE NEDERLANDSE GOLVEN VAN MENSENRECHTENSCHENDINGEN OVER DE EIGEN BEVOLKING:

Dat gebeurt veelal vanuit de Calvinistische- (CDA) en Liberale (VVD) Regeringspartijen afgewisseld met de Socialisten (PvdA).

Ik zal niet te ver terug gaan over deze situatie en zal situaties aangeven uit de 4 Kabinetten Balkenende.

Het CDA - in combinatie met de VVD, afgewisseld met de PvdA en de 3 Kabinetten Rutte - (VVD in combinatie met het CDA ook afgewisseld met de PvdA.

Als eerste ga ik in op situaties de Nederlandse Overheid uitstort over hun eigen inwoners:

Een van de langstlopende situaties is de gaswinning waaruit miljoenen, zo niet miljarden euro's schade zijn ontstaan aan vele tienduizenden woningen van bewoners/eigenaren in de Provincie Groningen en het Noordelijke gedeelte van de Provincie Drenthe.

Hoeveel beloften zijn er niet uitgesproken door voormalig Minister en Staatssecretaris Wiebes (VVD)?

Zijn antwoord(en): "We zij er hard mee bezig en het komt allemaal wel snel in orde",

Dat sprak staatssecretaris Wiebes (VVD) voor het eerst uit in 2014, maar we zijn nu 7 jaar en er is weinig tot niets door de Overheid gedaan.

Wel zijn er tienduizenden schademeldingen bijgekomen! ! !

Minister-President Rutte (VVD) verstopte zich in die periode al in zijn Torentje, want hij was in andere problemen gekomen, die toen aan zijn Politieke carriére KNAAGDEN. Daardoor moest Staatssecretaris Wiebes (VVD) maar zorgen met vage beloften waardoor de inwoners van Groningen onder controle werden gehouden.

In die periode werd dhr. Rutte (VVD) tweemaal geconfronteerd met moties van de Tweede Kamer met daarvoor in 2010 met een uitspraak van 50 Democratische Congresleden van het Congres van de VS, maar ook van de

toenmalige President Obama, over de Mensenrechtenschendingen door de Republiek-Indonesië in eigen land

Maar de opkomende kritiek over de Mensenrechtenschendingen/Oorlogsmisdaden van het Koninkrijk der Nederlanden in de Dekolonisatieoorlog in voormalig Nederlands-Indië, waarbij door de Nederlandse Militairen in opdracht van Willem Drees (PvdA) met de poging tot herovering, 200.000 inwoners van de Republiek-Indonesië zijn vermoord.

Maar dan de Provincie Groningen en andere situaties waar Leugens en Bedrog orde van de dag zijn:

De schade in/aan het Aardbevingsgebied bleek bij een onderzoek, vele malen groter te zijn dan wat de Nederlandse Regering aangaf, want het gebied in Noord-Nederland waar woningen schade hebben opgelopen van de aardbevingendoor de gaswinning, is vele malen groter dan het door Nederlandse Overheid vastgestelde aardbevingsgebied. Het omvat de meeste gemeenten in de Provincie Groningen, maar ook 3 noordelijke gemeenten in de kop van de provincie Drenthe en ook de rechter zijkant van de provincie Friesland.

In die periode daalde de waarde van de huizen die waren getroffen door door de aardbevingen/trillingen met 30%. De eerste aardbeving is er in 1986, die kan ik me nog goed herinneren, want ik woonde van 1983 tot 1989 in Delfzijl, waarna er nog meer dan 1.000 aardbevingen plaatsvonden.

Jarenlang, tot 2012, had de aardbevingsproblematiek totaal geen prioriteit voor de Nederlandse Overheid, dus vanaf het Kabinet Lubbers (CDA) tot en met hat Kabinet Rutte (VVD) I en II, het ging de Nederlandse Overheid en de Bedrijven alleen om de financiën.

Er werd en er wordt zo af en toe wel gezegd "we gaan de gaswinning afbouwen", maar 2013 was het zelfs zo dat er in dat jaar nog de meeste gaswinning per jaar werd uitgevoerd, 55 miljard kuub.

En Staatssecretaris Wiebes (VVD), in opdracht van de Minister-President Rutte (VVD), maar laten zeggen: "Het komt allemaal in orde"!

Vandaag, 10 februari 2021, was er politiek debat in de Tweede Kamer, ALLE REGERINGEN VANAF HET BEGIN VAN DE SCHADE DOOR DE GASWINNING IN GRONINGEN, dienen zich "de ogen uit hun koppen te schamen", het is onvoorstelbaar hoe zij met de belangen van de tienduizenden slachtoffers zijn omgegaan of nu nog omgaan.

De totale opbrengsten van het Groningse gas wordt beraamd op 417 miljard euro, dat voor het meer dan overgrote deel verdween in de Staatskassen, die verder nog werd gevuld door de Belastingfraude met betrekking op de Kinderopvang, die al in het Kabinet Balkenende 4 (CDA) was begonnen. Dus zelfs nu in 2021 toch maar geen financiën ter beschikking te stellen aan de tienduizenden inwoners van de provincie Groningen/Drenthe met betrekking op de schade en waardedaling van hun huizen en geen compensatie voor al die duizenden gezinnen in Nederland die door de overheid (Ministerie van Financiën - de Belastingdienst finaal kapot zijn gemaakt.

Zou het Kabinet zich kunnen realiseren dat er al tientallen jaren inwoners in de Provincie Groningen met angst en beving in hun huizen moeten verblijven die met houtwerk/balken enigszins ondersteund te worden om er in te wonen en dat er heel momenten zijn dat zij zich 's avonds met angst en beving ter ruste leggen om te slapen?

De totale opbrengsten van het Groningse gas wordt beraamd op 417 miljard euro, dat voor bijna 100% in de staatskas is verdwenen en er worden nog jaarlijks tienduizenden schademeldingen ingediend. Voor de provincie Groningen is er in al die jaren amper een stuiver besteed aan herstel en er zijn vele honderdduizenden inwoners haast kapot gemaakt en die wachten nu nog op de eerste euro voor het herstel van hun woningen.

Ook zijn er vele tienduizenden gezinnen, moeders, vaders en kinderen kapot gemaakt door de KINDEROPVANGFRAUDE DOOR HET MINISTERIË VAN FINANCIËN - DE BELASTINGDIENST.

De Minister-President Rutte (VVD) heeft om stemmen te trekken voor de komende Kamerverkiezingen in maart 2021 al vast aangegeven:

Dat de Pensioenen (ABP) na de verkiezingen niet minder worden, maar ook dat er voor herstel van de provincie Groningen 1 1/2 miljard euro is gereserveerd

en dat de gezinnen die zijn mishandeld door de Kinderopvangbelastingfraude door het Ministerie van Financiën ook rond 1 mei 2021 van € 30.000 zullen worden voorzien, maar ja bij een normale regeringsperiode is februari 2025 ook nog na de verkiezingen in maart 2021. Rutte kan tot die periode altijd zeggen:

"Ik heb toch gezegd na de verkiezingen in maart 2021".

Er zijn tienduizenden ouders, vaders, moeders en kinderen figuurlijk van hoge torens gegooid, hen levens zijn kapot gemaakt door de Belastingdienst van het Ministerie van Financiën, **er wordt alleen maar gezegd dat zij hun werk volgens de regels uitvoerden.**

Als dat zo is, dan dient dit Kabinet helemaal van het toneel te verdwijnen, ze zijn nu wel Demissionair, **maar zij mogen straks voor het overgrote deel ook niet meer in de Politiek terugkomen! ! !**

De Staatssecretaris, mevr. van Uffelen **(VVD),** heeft meerdere malen, vanaf grote hoogte, aangegeven dat door de Overheid alle schulden aan/bij de Overheid zijn kwijtgescholden en heeft verzocht aan de particuliere schuldeisers daar ook gehoor aan te geven.

Wat heeft de verantwoordelijke Minister van Financiën eigenlijk meer gedaan dan alleen een staatssecretaris te sturen, waardoor hij zelf in de luwte kan blijven.

Maar zou mevr. van Uffelen **(VVD)** zich willen/kunnen realiseren dat ook die schulden zijn ontstaan door de foutieve handelingen vanuit het Ministerie van Financiën, de Belasting.

Die schulden dient het Ministerie van Financiën ook op zich te nemen en die schulden te voldoen aan de particuliere schuldeisers. Zij behoeven geen kwijtschelding te geven voor fouten die door het onmenselijke handelen van de Belasting zijn ontstaan.

We worden ook regelmatig geconfronteerd met de dwang die de Nederlandse Overheid op de boeren uitvoert. Minister mevr. van Nieuwenhuizen **(VVD)**

probeert duidelijk te maken dat de boeren overlast bezorgen in de klimaatproblematiek door extreme luchtvervuiling.

Maar mevr. van Nieuwenhuizen (VVD), u heeft op een leugenachtige manier de vervuilingen in de atmosfeer gemeten.

Voor de grootste vervuilers (het vliegverkeer en Tata-Steel) laat u meten/controleren op een hoogte van 5000 meter en voor de boeren heeft u dat op een hoogte van 3000 meter laten uitvoeren.

IK denk dat u toch wel zult weten dat als boeren hun veestapel willen vergroten, zij toestemming en een vergunning nodig hebben en u zult ook wel weten dat het voer dat zij aan hun veestapel geven aan voorwaarden dien te voldoen door de overheid wordt gecontroleerd.

U liegt tegen de regering waar u ook deel van uitmaakt om voor elkaar te krijgen dat de Luchtvaart kan uitbreiden. De gretigheid en snelheid van de Regering om boeren uit te kopen is zeer beslist gekoppeld aan uw leugens. Inclusief de Kabinetten Rutte 1,m 2 en 3 heeft de Nederlandse Overheid meer dan 30 jaar niets uitgevoerd met betrekking op de klimatisering in Nederland.

U wilt zelfs bossen laten verdwijnen voor autosnelwegen. Heel simplistisch geeft u dan aan: "We gaan wel zorgen voor nieuwe beplanting". Maar Jan en Alleman weten dat die nieuwe aanplant meer dan 10 jaar nodig heeft om te groeien en actief te worden.

Dan hebben we nog de situatie van de leugens van Staatssecretaris Barbara Visser (VVD) tegen de Provincie Zeeland met betrekking op de overplaatsing van het kops Mariniers van Doorn naar Vlissingen (provincie Zeeland), een situatie die een aantal jaren geleden begonnen is bij voormalig Minister Hillen (CDA), die op een meer dan schofterige wijze tanks te verkopen aan de Republiek-Indonesië terwijl de Tweede Kamer in die periode tweemaal met Algemene Stemmen een motie had aangenomen met betrekking op de Mensenrechtenschendingen van de Republiek-Indonesië.

De toenmalige Minister van Buitenlandse Zaken in die periode U. Rosenthal (VVD) gaf later nog wel aan dat de voorbereiding op de verkoop van die tanks geheimgehouden was voor de Tweede Kamer en pas werd

voorgelegd toen de verkoop van die tanks aan de Republiek-Indonesië geregeld was. Gelukkig is die verkoop niet doorgegaan.

Minister-President Rutte (VVD) gebruikte de smoes dat de Republiek-Indonesië met Duitsland in gesprek was over de aankoop van tanks. Terwijl hij/zijn regering aan de Republiek-Indonesië moest mededelen dat de aankoop van tanks aan de Republiek-Indonesië door het Nederlandse Parlement was afgewezen naar aanleiding van de 2 moties waarin de Tweede Kamer zich met Algemene Stemmen had uitgesproken dat de Republiek-Indonesië Mensenrechtenschendingen pleegt.

Minister van Defensie Hillen (CDA) gaf zelfs nog aan: "Ik ben geen politicus, ik ben KOOPMAN"!

Barbara Visser (VVD) hield ook tijden lang haar mond stijf gesloten toen ze met een andere locatie bezig was en liet ze de Provincie Zeeland in de waan dat het allemaal best in orde zou komen met/voor de Provincie Zeeland.

Geachte heer Rutte, u heeft in uw bijna 11 jaar als een Leugenachtige en niet Betrouwbare Regeringsleider al bijna € 2.000.000 (2 miljoen! ! !) Regeringsvergoeding ontvangen voor uw Leugens en Bedrog! en uw Ministers en Staatssecretarissen ca, € 140.000 tot € 170.000 per jaar, dus een bedrag van ca, € 550.000 tot € 680.000 in de periode van het Kabinet Rutte III.

En wat brengen jullie (VVD-CDA-D66-ChristenUnie)
daarvoor: ja hoor, "LEUGENS EN BEDROG"!

En U/JULLIE, (VVD-CDA-D66-ChristenUnie) laten met z'n allen de Papoea's vermoorden door de Republiek-Indonesië, de inwoners van de Provincie Groningen in hun zwaar beschadigde huizen met angst verblijven en natuurlijk al zo'n 15 jaar lang die Kinderopvangouders beschuldigen van fraude door de Belastingdienst.

Verder in deze beschrijving komt u nog een paar situaties tegen met betrekking op UW/JULLIE Mensenrechten schendende handelingen.

Naast uw bovengenoemde meer dan onmenselijk handelen naar de Nederlandse Burgers bent u ook keurig met een hele grote boog omgelopen om 2 moties van de Tweede Kamer in 2011 en 2012, waarin zij u met Algemene Stemmen aangegeven hebben dat de Mensenrechten in de Republiek-Indonesië (Java-de Molukken-Papua/voormalig Nederlands Nieuw-Guinea) worden geschonden.

Maar ja, u had meer belang bij het stilhouden van de Oorlogsmisdaden van het Nederlandse Leger in de Dekolonisatieoorlog van 1945-1949. In het begin van uw periode van Minister-President kwamen er ook signalen over de Nederlandse Oorlogsmisdaden op Java (Rawaghede) en Celebes (nu Sulawesi) en andere eilanden naar voren, maar u wist ook al dat, als u naar aanleiding van de moties van de Tweede Kamer de Republiek-Indonesië zou aanspreken,

"Er een "TSUNAMI" van Nederlandse Oorlogsmisdaden over u heen gegooid zou worden"!

Toen heeft u besloten om die moties vanuit de Tweede Kamer, alsmede een berichtgeving uit de Verenigde Staten in 2010 van 50 Democratische Congresleden samen met de toenmalige President Obama, waarbij zij ook aangaven dat de Republiek-Indonesië de Mensenrechten schond, maar terzijde te leggen en een zogenaamd Onderzoek te laten opstarten naar de Dekolonisatieoorlog door het NIOD, het NIMH en het KITLV.

MAAR ZEER BESLIST ZIJN DAT GEEN ONAFHANKELIJKE ORGANISATIES, WANT ZIJ ZIJN ,OM TE FUNCTIONEREN, VOOR 100% AFHANKELIJK VAN DE NEDERLANDSE OVERHEID.

Daar kwam u in 2016 mee, na een aantal jaren zogenaamd zoeken naar een oplossing voor de Tweede Kamerverkiezingen van 2017, mee over de brug en gaf u gelijk aan dat het Onderzoek na de Tweede Kamerverkiezingen eind 2021 gereed diende te zijn, NA DE TWEEDE KAMERVERKIEZINGEN IN MAART 2021.

MAAR JA ER IS OOK AL AANGEGEVEN DAT DAT AL DOORGESCHOVEN IS NAAR EIND 2021 TEN GEVOLGE VAN DECORONACRISIS EN IK BEN ERHEILIG VAN OVERTUIGD DAT HET LATER DAN EIND 2021 ZAL ZIJN.

U heeft uw periode als Minister-President op die manier meer dan 6 jaar verder geschoven en zorgde er op die manier voor dat men u niet zou aanspreken/met rust zou laten over het contact opnemen met de Republiek-Indonesië met betrekking op de Mensenrechtenschendingen,

U kon toen de leugen uitspreken dat het onderzoek over de Dekolonisatieoorlog en het aanspreken van de Republiek-Indonesië over de Mensenrechtenschendingen niet samen door één deur konden gaan.

Voormalig Minister van Justitie, Winnie Sorgdrager (D66) probeerde in haar periode als Minister van Justitie, de Nederlandse Regering en andere betrokken tot rust te brengen, door uit te spreken dat met betrekking op de Oorlogsmisdaden tijdens de Dekolonisatieoorlog, de Regering Drees in overleg met de Regering Soekarno goed gehandeld hadden door op die manier Nederlandse Oorlogsmisdaden onder de tafel te vegen, zodat Nederland er nooit meer op aan kon worden gesproken.

Zij heeft ondanks haar leugens toch van 2006 -2018 een hoge plaats mogen innemen in de Raad van State en is in 2018 benoemd tot Minister van Staat, waar leugenachtig gedrag van voormalige politici hen niet naartoe kan brengen.

Voordat ik verder ga met de Nederlandse Oorlogsmisdaden in de Dekolonisatieoorlog van 1945-1949, zou ik terug willen gaan naar de Nederlandse Kabinetten vanaf 1945 tot de Kabinetten Rutte.

Vooraf geef ik u nog het bewijs dat de "Heren Zeventien" van de zeven Nederlandse Provincies de VOC in 1602 de volgende opdracht gaven, omdat dat ook van toepassing is op/voor het begin van de Dekolonisatieoorlog.

De hoge "HEREN ZEVENTIEN" geven de VOC op 20 maart 1602 de volgende opdracht:

DE VOC MAG/MOET VEROVEREN, OORLOG VOEREN OM LAND IN BEZIT TE NEMEN, FORTEN TE BOUWEN EN VERDRAGEN TE SLUITEN. MAAR HET DUIDELIJKSTE IS:

ONRECHTMATIG LAND VEROVERENEN IN BEZIT NEMEN!

Even daarvoor was er een CALVINISTISCHE predikant uit Zeeland die hen toestemming gaf tot het uitvoeren van Slavernij, zijn woorden waren: "Als de Moren (donker getinte mensen), niet Christelijk zijn, dan hebben jullie toestemming om deze Moren te verhandelen als slaven.

Ik denk dat ook bij velen van u bekend is dat de VOC vanaf die tijd 1.200.000 slaven verhandelde en transporteerden richting Zuid Oost-Azië en dat de WIC ca. 600.000 slaven verhandelde en transporteerden richting Amerika en Zuid-Amerika,

U mag er ook van uitgaan dat tijdens de lange transporten door de Slavenschepen tussen de 10% en 20% van de slaven om het leven is gekomen en als visvoer in het water werd gedeponeerd. We praten dan ook over 200.000 tot 300.000 slaven die hun levenseinde als visvoer vonden tijdens de transporten op de NEDERLANDSE SLAVENSCHEPEN, die dus die opdrachten uitvoerden voor de overheid "de hoge HEREN ZEVENTIEN", van Calvinistische- en Liberale Huize.

Al eerder heb ik uitvoerig aangegeven dat de de Heren Zeventien (de voorloper van het Koninkrijk der Nederlanden), op ONRECHTMATIGE WIJZE bezit namen van toenmalig India zoals Indonesië toen genoemd werd en dat er onder hun verantwoording een Genocide en Mensenrechtenschendingen uitgevoerd werden.

Driehonderd vijfenveertig jaar later werd hetzelfde uitgevoerd in 1945 tot 1949 in opdracht van de Ministers Beel en Drees, zijgaven het Nederlandse Leger een opdracht, die geheim moest blijven, de opdracht om Nederlands-Indië te heroveren, dat toen al wel de naam Republiek-Indonesië voerde.

Dan volgt nu een gedeelte dat in april 2012 is verzonden.

Verzonden: maandag 30 april 2012 22:44

Aan:

Onderwerp: Pemerintah Indonesia palangaran hak asasi manusia / dan kejahatan tehadap kemanusiaan di Papua dan Maluku

cc:

aan de demissionair minister-president, de heer Rutte

aan de demissionair minister van Buitenlandse Zaken, de heer Rosenthal

aan de vaste Tweede Kamercommissie voor Buitenlandse Zaken

aan de Nederlandse ambassade in Jakarta

aan de demissionair minister van Immigratie, Integratie en Asiel, de heer Leers

aan de Tweede Kamer der Staten Generaal

aan het Internationaal Strafhof in Den Haag (inclusief documenten)

aan het Europese Hof van Justitie in Luxemburg

aan de EU in Brussel

aan de schrijvende pers in Nederland

Aan:

de Ambassade van de Republiek Indonesië

t.a.v. de ambassadeur

Betreft / Subject:

Mensenrechtenschendingen - Misdaden tegen de Menselijkheid door de Republiek Indonesië in Papua en de Molukken

Human rights violation and crimes against humanity by the Republic of Indonesia in Papua and the Moluccas.

Pemerintah Indonesia palangaran hak asasi manusia / dan kejahatan tehadap kemanusiaan di Papua dan Maluku !

Zwolle, 30 april 2012

Geachte mevrouw Retno Marsudi, ambassadeur van de Republiek Indonesië in Nederland,

Ik zou u graag mee willen nemen naar 2002, toen in Rome (Italië), het Internationaal Strafhof is opgericht en gezeteld is in Den Haag (Nederland) en dan naar, wat het Internationaal Strafhof aangeeft, over mensenrechtenschendingen en misdaden tegen de menselijkheid.

Dat zal ik in het Indonesisch - Bahasa aangeven:

Na de tekst in het Bahasa staat de tekst in het Nederlands.

Diatur dalam Statuta Roma dan diadopsi dalam Undang-Undang no.26 tahun 2000 tentangpengadilan hak asasi manusia (HAM) di Indonesia. Menurut UU tersebut dan juga sebagaimana diatur dalam pasal 7 Statuta Roama, definisi kejahatan terhadap kemanusiaan ialah "Perbuatan yang dilakukan sebagaibagian dari serangan yang meluas atau sistematik yang diketahuinyabahwa serangan tersebut ditujukan secara langsung terdapat penduduk sipil.

PENGADILAN KRIMINAL INTERNASIONAL

Pada tuhan 2002 di kota Hague di Belanda dibentuklah suatu pengadilan kriminal internasional yang dalam bahasa Inggris disebut International Criminal Court (ICC) dan Statuta Roma memberikan kewenangan kepada ICC untuk mengadili kejahatan genosida, kejahatan terhadap perikemanusiaan dan kejahatan perang.

Kejahatan-kejahatan terhadap prikemanusiaan sebagaimana yang dimaksud dalam pasal 7 Statuta Roma tersebut adalah serangan yang meluas atau sistematik yang ditijukan secara langsung terhadap penduduk sipil dengan tujuan:

a)

pembubuhan (ita berluka untuk Indonesia-Papua)

b)

pemusnahan (ita berluka untuk Indonesia-Papua)

c)

perbudakan

d)

pengusiran atau pemindahan penduduk (ita berluka untuk Indonesia-Papua)

e)

perampasan kemerdekaan / perampasan kebebasan fisik lain (ita berluka untuk Indinesia-Papua)

f)

menganiaya (ita berluka untuk Indonesia-Paua)

g)

memparkosa, perbudakan seksual, memaksa seorang menjadi pelacur, mengamili secara paksa, melakukan sterilisari secara paksa, ataupun bentuk kejahatan seksual lainya. (ita berluka untuk Indonesia-Papua)

h)

penyuiksaan terhadap kelompok berdasarkan alasan politik, ras, kebangsaan, etnis, kebudayaan, agama, jenis kelamin (gender) sebagaimana diatur dalam artikel 3 ICC ataupun adengan alasan-alasan lainnya yang secara umum diketahui sebagai suatu alasan yang dilarang oleh hukum internasional. (ita berluka untuk Indonesia-Papua)

i)

penghilangen seseorang secara paksa (ita berluka untuk Indonesia-Papua)

j)

kenjahatan apartheid (ita berluka untuk Indonesia-West-Papua)

k)

perbuatan lainnya yang tak berperikemanusiaan yang dilakukan secara sengaja sehingga mengakibatkan penderitaan, luka parah baik tubuh maupun ataupun kesehatan fisiknya. (ita berluka untuk Indonesia-Papua)

DAN VOOR DE DEMISSIONAIRE MINISTER-PRESIDENT RUTTE, EN DE VOORMALIGE MINISTERS ROSENTHAL en LEERS,

Maar ook voor de volledige Tweede Kamer der Staten Generaal, geef ik de Nederlandse tekst inzake de "normen voor erkenning van misdaden tegen de menselijkheid" aan, zoals het Internationaal Strafhof die weergeeft en leest u dan ook nog eens de aangenomen moties van oktober en november 2011 door, inzake de erkenning van het schenden van de rechten van de mens door Indonesië in Papua en de Molukken, een erkenning die met Algemene Stemmen is aangenomen, alsmede het overzicht van een gedeelte van de misactiviteiten van de regering van de Republiek Indonesië vanaf 1962 tot december 2011 !.

Het verdrag van 2002 - Rome, waar in artikel 7, de volgende misdaden staan vermeld tegen de menselijkheid !

a)

moord (van toepassing voor Papua)

b)

uitroeiing (van toepassing voor Papua)

c)

slavernij (kom ik aanvullend nog op terug)

d)

deportatie, of onder dwang overbrenging van bevolking (van toepassing voor Papua)

e)

gevangenneming of ernstige beroving van lichamelijke vrijheid in strijd met de fundamentele regels van het internationale recht. (van toepassing voor Papua)

f)

marteling (van toepassing voor Papua)

g)

verkrachting, seksuele slavernij of elke vorm van seksueel geweld met vergelijkbare waarde (van toepassing voor Papua)

h)

vervolging tegen elke identificeerbare groep of gemeenschap op politieke raciale, nationale, etnische, culturele, geslachtelijke als gedefinieerd in paragraaf 3 of andere gronden die internationaal erkend zijn als ontoelaatbaar onder de internationale wet, in verbinding met elke daad onder jurisdictie van het Internationale Strafhof. (van toepassing voor Papua)

i)

gedwongen verdwijning van personen (van toepassing voor Papua)

j)

de misdaad apartheid (van toepassing voor Papua)

k)

andere onmenselijke daden van een gelijkwaardig karakter, die opzettelijk lijden en aanzienlijke schade aan het lichaam, aan de geestelijke of fysieke gezondheid toebrengen. (van toepassing voor Papua)

Deze Minister-President Rutte doet voorlopig niets met de met Algemene Stemmen aangenomen Moties van de Tweede Kamer in 2011 en 2012, want dan wordt hij figuurlijk platgetrapt (misschien ook letterlijk) door de Republiek-Indonesië over Nederlandse Oorlogsmisdaden.

Hij heeft een schuilproject op tafel gelegd, namelijk het ONRECHTMATIGE onderzoek over de DEKOLONISATIEOORLOG door het NIOD, NIMH en het KITLV, want toen hij daar mee begon en de opdracht verstrekte rond 2016, terwijl hij daar al vanaf 2012 mee bezig was,, creëerde hij een periode rust van 5 jaar, want pas eind 2021 zou dat Onderzoek gereed zijn.

Een land dat direct en zelf betrokken is bij het plegen van Oorlogsmisdaden, is niet gerechtigd daar uitsluitsel over te geven en reken maar niet dat in dat onrechtmatige onderzoek wordt

aangegeven dat Nederland daar in die periode 200.000 inwoners van de Republiek-Indonesië heeft vermoord.

Geachte mevrouw,

Alvorens u mee te nemen naar het repressief en agressief schenden van de rechten van de mens en misdaden tegen de menselijkheid, die door Indonesië zijn gepleegd in Papua vanaf 1962, tot op de dag van vandaag, 01 mei 2012, laat ik u eerst de moties zien, die de Tweede Kamer der Staten Generaal,

"dus door het Nederlandse Parlement met Algemene Stemmen zijn aangenomen in oktober en november 2011."

Dus de schendingen van de rechten van de mens uit het verleden en nu, gepleegd door de overheid van de Republiek Indonesië, waarvan u deel uitmaakt, zijn erkend door het Nederlandse Parlement, dus inclusief ALLE KAMERLEDEN VAN DE REGERINGSPARTIJEN VVD en CDA.

Maar ja, van hen behoeft u geen ondersteuning te verwachten, zij zullen zeker van de Minister-President de boodschap hebben meegekregen zich op de achtergrond te houden.

Daarnaast is er de situatie, waarbij de Republiek Indonesië categorisch weigert hulporganisaties en mensenrechtenorganisaties toe te laten in Papua en dat geeft al aan dat de Republiek Indonesië vele misstanden en mensenrechtenschendingen onder het tafelkleed wil houden.

En, vooral Nederlandse kerkelijke hulpverleningsactiviteiten laat u graag toe, die zijn nog te sturen - dresseren, als ze zich maar onthouden van een openlijke politieke mening, dan mogen ze met al hun ondersteuning en hulp (geestelijk, financieel, economisch, medisch) terug komen brengen wat christelijk Nederland in 400 jaar verleden heeft geschonden en hun geweten sussen.

Ongeveer één jaar geleden, kwam ik er achter dat de commandant van het Leger des Heils - Nederland, werkzaam was geweest in Papua New Guinea, het voormalige Australische New Guinea, waar zoals ook bij u bekend is, ca. 12.000 - 15.000 Papoea's van voormalig Nederlands Nieuw Guinea, nu dus Indonesië-Papua, hun leven LIJDEN, velen al vanaf 1984. Op mijn verzoeken om met hem in contact te komen over het leven van die Papoea's in de ca. 30 vluchtelingenkampen kreeg ik één signaaltje dat hij daar niets vanaf wist. Dus wel regelmatig met veel subsidie hulp willen verlenen, maar niet uitkomen voor de keiharde feiten over wat men tegenkomt. Daar is christelijk Nederland geniaal in.

Dat er in een later stadium nog Leopard-tanks, met behulp van de switch-partij D66, aan de Republiek Indonesië gesleten zouden kunnen worden, geeft de Kameleonachtige werkwijze al aan van de Nederlandse politiek. Terwijl zij heel goed weten dat er aan een land, waar de rechten van de mens repressief en agressief werden en nu nog worden geschonden, overeenkomstig de Rechten van de Mens, GEEN WAPENMATERIAAL GELEVERD MAG WORDEN.

Het zal u genoegzaam bekend zijn, dat in het Koninkrijk der Nederlanden een gedeelte in 1962 ophield te bestaan als Nederlands Oost Indië, ten gevolge van de meer dan twijfelachtige handelingen van de Republiek Indonesië, de Nederlandse regering, de Verenigde Naties (VN), de Verenigde Staten (Amerika) en Rusland, inzake het voormalige Nederlands Nieuw Guinea, het laatste Nederlandse overzeese gebiedsdeel van het voormalige Nederlands Oost Indië en nu Papua geheten.

Het zal u ook genoegzaam bekend zijn, dat vanaf dat moment, 1955 de Molukken en 1962 Papua, voor die inwoners / bewoners van voormalig Nederlands Oost Indië een hemel op aarde veranderde in een hel van bestaan, die veroorzaakt werd door het schenden van de rechten van de mens door Indonesië in die gebieden daarbij een zwijgend Nederland op de achtergrond met een dichtgeschroeid geweten met af en toe nietszeggende schriftelijke vragen over het wel en wee van die bevolkingsgroepen.

Alvorens hier op in te gaan, nodig ik u uit naar de Tweede Kamer der Staten Generaal inzake 2 moties over de mensenrechten van de Molukkers, Papoea's en Christenen in Indonesië, met name in die gebiedsdelen en **waarbij ik wil aangeven, dat dat de eerste positieve handreiking was vanuit de Nederlandse politiek na 1962 want:**

Tot aan het moment van die eerste motie zweeg christelijk Nederland met een dichtgeschroeid geweten !

Ook wil ik aangeven dat dit schrijven aan u, net zo goed een

beschuldiging/terechtwijzing is aan de Nederlandse overheden vanaf 1962 en al die Tweede Kamerleden der Staten Generaal vanaf 1962:

De onderstaande 2 moties: Motie 1 (04-10-2011) en Motie 2 (24-11-2012) zijn de 2 moties waarbij de Tweede Kamer met Algemene Stemmen heeft aangenomen dat de Republiek-Indonesië de Mensenrechten schendt:

En waar de Minister-President Rutte dus al 10 jaar met een hele grote boog om heenloopt, nee, hij verstopt zich voor vele jaren achter het onderzoek over de Dekolonisatieoorlog, om zodoende geen contact op behoeven te nemen met de Republiek-Indonesië om hen aan te spreken op de Mensenrechtenschendingen die zij uitvoeren.

Want als de Minister-President de Republiek-Indonesië wel zou aanspreken over de Mensenrechtenschendingen die zij uitvoeren, komt er vanuit de Republiek-Indonesië, komt er een Tsunami van VOC-slavernij, Nederlandse Oorlogsmisdaden door o.a. Nederlands-Indië en Nederlandse Oorlogsmisdaden in de Dekolonisatieoorlog over hem heen.

En op deze manier heeft hij zijn positie als Minister-President over 3 Tweede Kamerverkiezingen (2012, 2017 en 2021) heen kunnen schuiven

Motie 1, van 04-10-2011:

Citeertitel : De mensenrechten van de Molukkers, Papoea's en christenen

Soort : Motie

Datum : 2011.10.04

Indiener : W. R. F. Kortenoeven PVV Lid Tweede Kamer

Mede-indiener : E. Dijkgraaf SGP Lid Tweede Kamer

Stemming : 2011.10.04, **AANGENOMEN MET ALGEMENE STEMMEN ! ! !**

Stemverdeling: voor CDA, CU, D66, GL, PvdA, PVDD, PVV, SP, VVD, SGP

Tekst:

De Kamer, gehoord de beraadslaging, constateerde, dat er een bijzondere historische band en betrokkenheid bestaat tussen Nederland en de Molukse bevolkingsgroep in Indonesië. **Die betrokkenheid tussen de Nederlandse overheid en de Molukse bevolkingsgroep is meer dan ver te zoeken vanaf 1955, maar dat is om de Nederlandse tekortkomingen in het geweten en Nederlandse daadkracht voor de Molukse bevolkingsgroep in Indonesië dicht te schroeien.**

voorts constaterende, dat er een historische band en betrokkenheid bestaat tussen Nederland en de Papuabevolking. **Daar heeft de Nederlandse regering en overheid helemaal niets van laten blijken vanaf 1962, daar zijn eerst tussen de 400.000 - 500.000 Papua-doden en vermisten voor nodig geweest, alvorens deze motie, 50 jaar later, werd aangenomen.**

Geachte Tweede Kamer der Staten-Generaal / Parlement:

Uit bovenstaande gegevens vanuit april 2011, kunt u nog waarnemen, dat er in de periosde dus zo'n 400.000 tot 500.000 Papoea's vermoord/vermist. Nu, 10 jaar later. februari 2021, is het dodental uitgegevens van de Hulpverleningsorganisaties al opgelopen tot ruim 600.000 vermoordde Papoea's door de Republiek-Indonesië en wat doet de Regering Rutte met de door u aangenomen moties inzake het schenden van de Mensenrechten door de Republiek-Indonesië?:

NIETS, NIETS, HELEMAAL NIETS, zij sluiten oren, ogen en geweten ! ! !

overwegende, dat aandacht voor de positie van de Papoea's en de Molukkers in Indonesië ontbreekt in de Kaderovereenkomst inzake een breed partnerschap en samenwerking tussen de Europese Gemeenschap en haar lidstaten enerzijds, en de Republiek Indonesië, anderzijds; tevens overwegende, **dat de mensenrechten van de Papoea's en de Molukkers veelvuldig geschonden werden en worden;**

voorts overwegende, dat de rechtspositie en de bescherming van christenen in Indonesië formeel weliswaar geregeld zijn, maar in de praktijk sterk te wensen overlaten, verzoekt de Tweede Kamer der Staten Generaal de regering de mensenrechten van de Papoea's, de Molukkers en de christenen in bilaterale contacten met de Republiek Indonesië en in de relevante internationale fora aan

de orde te stellen, met als inzet het stoppen van de mensenrechtenschendingen van de Papoea's, de Molukkers en de christenen, en een verslag daarvan op te nemen in de jaarlijkse mensenrechtenrapportage.

Dan gaan we naar:

Motie 2, van 24-11-2012

Citeertitel : **Onderdrukking van de Papoea's**

Soort : Motie

Datum : 2011.11.24

Indiener : W. R. F. Kortenoeven PVV Lid Tweede kamer

Mede-indieners : C. G. van der Staaij SGP Lid Tweede Kamer

: H. J. Ormel CDA Lid Tweede kamer

: J. S. Voordewind CU Lid Tweede Kamer

Stemming : 2011.11.29

Uitslag : **Aangenomen met Algemene Stemmen ! ! !**

Stemverdeling : **VOOR - VVD, CDA**, PVV, PvdA, SP, D66, GL, CU, SGP, PVDD

Tekst:

De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende, dat de Kamer in de motie - van der Staaij c.s. (32500-V, nr. 113), grote zorg heeft uitgesproken over de mensenrechten in Papua en de regering heeft verzocht, hierop voortvarend actie te ondernemen;

voorts wijzende naar de motie Kortenoeven /Dijkgraaf die ziet op de Kaderovereenkomst met de Republiek Indonesië (32431, nr. 10); constaterende, dat de Indonesische autoriteiten nog zeer repressief en met geweld hebben opgetreden tegen de Papoea's, die opkomen voor hun politieke, economische en maatschappelijke rechten, **verzoekt de regering om:**

1)

de Indonesische regering **met spoed aan te spreken** op haar verplichting om zich te onthouden van het plegen van geweld tegen de Papoea's.

2)

er bij de Indonesische regering op aan te dringen de onderdrukking van de Papoea's te staken en de om politieke reden gevangen genomen Papoea's vrij te laten.

3)

in internationaal verband aan te dringen op het instellen van beschermingsmechanismes voor de Papoea's.

4)

er bij de Indonesische regering op aan te dringen dat de dialoog met de Papoea's wordt hervat en dat uitvoering wordt genomen van de Speciale Autonomiewet.

Zoals u ziet hebben ook de Kamerleden van de beide regeringspartijen (VVD en CDA) meegestemd in de erkenning van het schenden van de rechten van de mens door Indonesië in Papua en de Molukken.

Dat zijn ook grotendeels de regerings-nazaten van de VOC-Nederlanders die vanaf het jaar 1600 tot op de dag van vandaag, meer kwaad dan goed hebben gedaan in Nederlands Oost Indië.

Nu zal ik u een summier overzicht geven wat de Papoea's hebben moeten ondergaan vanaf 1962 aan gewelddaden vanuit de overheid van de Republiek Indonesië. Deze incidenten zijn maar een handvol van de werkelijke misdaden tegen de Papoea's en/of beter gezegd: Misdaden tegen de Menselijkheid en schendingen van de rechten van de Papoea's / schendingen van de rechten van de mens.

Maar eigenblijk zou ik u die schendingen en misdaden niet voor behoeven te houden, want u bent als ambassadeur van Indonesië natuurlijk heel goed op de hoogte van wat er op Papua gebeurd is en wat er heden ten dage nog gebeurt en daarnaast weet u ook wel dat er al jaar en dag jaarlijks rapportages worden gemaakt door mensenrechtenorganisaties zoals : Amnesty International, Human Rights Watch, Cordaid, Justitia et Pax en vele andere nationale en internationale mensenrechtenschendingenorganisaties. Echter die rapportages worden zowel door de Indonesische overheid, als door de Nederlandse overheid, met een korreltje zout genomen en terzijde gelegd.

Misdaden tegen de menselijkheid / erkende schendingen van de rechten van de mens:

Het overgrote deel van de onderstaande mensonterende misdaden is ook terug te vinden in berichten van de UNHCR, van Amnesty International en Human Rights Watch.

Maar de Indonesische ambassadeur (lees ook de Indonesische regering) heeft ervaren dat de Nederlandse overheden vanaf 1962 al die berichtgevingen met gesloten ogen ter kennisgeving hebben aangenomen en terzijde heeft gelegd en kon gewoon doorgaan met de "STILLE GENOCIDE" in Papua - voormalig Nederlands Nieuw Guinea.

Men stelde plichtsgetrouw vragen aan de regering van de Republiek Indonesië als dat werd gevraagd door de Tweede Kamer der Staten Generaal en die nam dan weer genoegen met de nietszeggende antwoorden van de minister(s) van Buitenlandse Zaken uit die periode, met de woorden: "we hebben overleg".

1966/1967

Bombardementen in het Arfakgebergte, **vele Papoea's gewond, vermoord en/of vermist.**

1967

Bombardementen op Ayamuru- en Terminabuan dorpen, **vele Papoea's gewond, vermoord en/of vermist.**

1967

1.500 Papoea's vermoord uit Ayamuru-, Terminabuan- en Enarotali dorpen.

1969

14.000 Papoea's verdreven, vermoord en/of vermist door bombardementen in de regio's Paniai en Enarotali.

Tussen 1962 en 1969 zijn er bewijsbaar meer dan 30.000 Papua's vermoord door de Indonesische militairen, (geheime) politie en geheime diensten.

1970/1971

13.000 Papoea's verdreven, vermoord en/of vermist ten zuiden van Jayapura in het grensgebied met PNG (Papua New Guinea-voormalig Australisch Nieuw Guinea).

1971

Na eerst onder dwang hun graf te moeten delven, zijn er in Biak **55 Papua's geëxecuteerd / vermoord.**

1975

41 Papoea's vermoord in Arwan- en Rumbin dorpen.

1975

MASSAGRAF - 500 lijken van Papoea's ten zuiden van Jayapura.

1977

vele gewonden, doden en vermisten door/na bombardementen 1n/bij de omgeving van Akimuga, het Freeport McMoran Mijngebied, van waaruit meer dan regelmatig **op Amerikaans verzoek,** de Papoea's verdreven worden, zelfs door middel van bombardementen met **NAPALM.**

1977/1978

vele gewonden, doden en vermisten door/na bombardementen in de Baliem Vallei.

1978

6 niet meer identificeerbare Papua-lijken gevonden in het Dosai-district nabij Jayapura.

1978

5 OPM-Papualeiders gevangen genomen en na zwaar mishandeld te zijn werden zij vermoord, opengesneden en ik een kuil gedeponeerd.

125 Papoea's vermoord na bovengenoemd incident, omdat de Indonesische overheid hen betichten OPM-sympathisanten te zijn.

1978

14 mishandelde en doodgeschoten lijken van Papoea's gevonden ten westen van de luchthaven Sentani in het district Jayapura.

1978

122 Papoea's (6 vrouwen en 116 mannen) gevangen genomen, aan handen en voeten gebonden, in zakken gestopt en bij Merauke in zee gedumpt.

1979

12 Papoea's vermoord in Biak.

1981

10 Papoea's vermoord en 58 Papoea's na gevangenneming verdwenen tot op de dag van vandaag uit de Paniai-regio.

1984

Het Kabinet Lubbers 1 (1982-1986) neemt de (voor de Papoea's mensonterende) beslissing met betrekking op het Nederlanderschap van de voormalige koloniën:

Inwoners uit de voormalige Nederlandse koloniën kunnen, mits zij geboren zijn voor 1 januari 1984, aanspraak maken op de Nederlandse nationaliteit, alsmede hun later geboren kinderen en kleinkinderen. "Dit geldt voor Suriname en de Caribische gebieden".

Dan staat er heel selectief bij aangegeven: "Dit geldt niet voor Nieuw-Guinea"! ! ! ! !

1984

13.000 Papoea's vermoord door middel van NAPALM-BOMBARDEMENTEN in de Centrale Hooglanden.

1984/1985

400 Papoea's vermoord door aanvallen van de Marine, Luchtmacht en Grondtroepen in Nagarawa- en Ormi Kencil-dorpen.

1984

2.500 Papoea's afgeslacht en vermoord in het Paniai-district

115 Papoea's afgeslacht en vermoord in Iwandoga- en Kugapa dorpen.

10 Papoea's afgeslacht en vermoord in een Epomani-dorp

15 Papoea's afgeslacht en vermoord in een Ikopo-dorp

517 Papoea's afgeslacht en vermoord in een Monemane-dorp.

Vele dorpen verder verwoest en/of afgebrand en de inwoners verder verjaagd.

1986/1987

34 Papoea's afgeslacht en vermoord in het Paniai-district.

1998

100 Papoea's gemarteld en tenslotte in zee gedumpt en spoelen de lijken aan tot op 1000 km. van Biak.

1999

Op verzoek van de toenmalige Tweede Kamer, wordt er met veel tegenzin door het Kabinet Kok II (PvdA, VVD en D66) toestemmimg gegeven om nader onderzoek te verrichten naar het handelen van de Nederlandse Regeringen in 1950 tot1961 met betrekking op de overgang van Nederlands Nieuw-Guinea naar de Republiek-Indonesië.

Het verzoek is in 1999 verstrekt door de toenmalige Minister van Buitenlandse Zaken Jozias van Aartsen (VVD) aan Professor Pieter Drooglever van het NIOD en er is afgesproken dat het rond 2005 afgerond zou zijn.

2000

vele Papua doden na martelingen en moordpartijen in/nabij de gevangenis in Jayapura.

2003

vele dode, gewonde en vermiste Papoea's ten gevolge van militaire operaties in de omgeving van Wamena, waar 25 Papua-dorpen met de grond gelijkgemaakt zijn en de inwoners verjaagd.

2003

72 Papoea's vermoord ten gevolge van militaire zuiveringsacties in Kuyawaqi, waarbij 23 kerken, een ziekenhuis, een kliniek en een school met de grond gelijk zijn gemaakt.

2003

20 Papoea's vermoord door leden van de Jemaah Islasmiah of Lasker Jihad, alsmede de vernieling van 20 dorpen in het Hooggebergte.

2003

10 Papoea's vermoord door de TNI in Yaleka, op ca. 5 km. van Wamena.

2004

6.400 Papoea's verdreven uit de omgeving van Mulia, vele doden, gewonden en vermisten, dorpen platgebrand en vernietigd.

2005

10.000 Papoea's verjaagd en opgejaagd door de BRIMOB (de Indonesische Geheime Dienst), **vele doden, gewonden en vermisten,** dorpen vernietigd en tot de grond toe afgebrand.

2005 ! ! !

Professor Drooglever heeft zijn onderzoek naar het handelen van de Nederlandse Regeringen in de jaren 1950-1961 gereed en wil het aanbieden aan de Minister van Buitenlandse Zaken Ben Bot (CDA). Het toeval wil dat de zijn vader Theo Bot (KVP) rond 1960 Staatssecretaris was voor Nederlands Nieuw-Guinea in het Kabinet de Quay. Het toeval wil ook dat The Bot de laatste regeringsfunctionaris was die op, toen nog Nederlands Nieuw-Guinea, gesprekken/contact had met de Papoea's/de Raad van Papoea's.

Er waren door, ook het Kabinet de Quay, beloftes gedaan aan de Papoea's. Nederland zou hen naar 1969 begeleiden, naast de begeleiding van de VN, op weg naar ZELFSTANDIGHEID, waarvoor ze in 1969 zouden kunnen kiezen.

Vanuit die beloftes bood Staatssecretaris Theo Bot de Papoea's in december 1961, namens de Nederlandse Regering, EEN NATIONALE VLAG EN EEN NATIONAAL VOLKSLIED AAN. Ook Theo Bot wist al vooraf dat dat een grote farce/leugen was, want er was allang bekend dat Nederlands Nieuw-Guinea overgedragen zou worden aan de Republiek-Indonesië.

Daar was geen Papua mee bekend en toen zij daar mee bekend raakten was dat een DONDERSLAG BIJ HELDERE HEMEL. Die leugens kwamen vanuit de totale politiek in Nederland,

1951-1952 Kabinet Drees II (PvdA, KVP, CHU, VVD)

1952-1956 Kabinet Drees III (PvdA, KVP, ARP, CHU)

1956-1958 Kabinet Drees IV (PvdA, KVP, ARP, CHU)

1958-1959 Kabinet Beel II (KVP, ARP, CHU)

1959-1963 Kabinet de Quay (KVP, ARP,CHU, VVD)

DUS EEN GROTE OVERHEERSING VAN ROOMS-KATHOLIEK (KVP) EN CALVINISTISCH (ARP, CHU) NEDERLAND MET AAN HUN ZIJDEN SOCIALISTISCH- (PvdA)- EN LIBERAAL NEDERLAND (VVD).

Ook wil ik hierbij aangeven dat Kerkelijk Nederland voor 100% achter de woorden stond dat de Papoea's onder het Bestuur van de Republiek behoorden te komen, maar daar hebben ze recent, 51 jaar later hun excuses voor aangeboden.

Ook wil ik uit eigen ervaring aangeven dat er weinig tot geen dominee's en priesters of amdere geestelijken die in de laatste 50 jaar in Papua en West-Papua actief zijn geweest, zich hebben uitgelaten hoe de Papoea's werden behandeld door de Indonesische Overheid.

Nee men predikte onderdanigheid aan de overheid, de Republiek-Indonesië.

In 1962 werden de inwoners van toen nog Nederlands Nieuw-Guinea, door hun eigen Nederlandse Regeringen in de (figuurlijke) Ravijnen van de Republiek-Indonesië geworpen en dat tot en met vandaag al ruim 600.000 Papoea's het leven heeft gekost en waarvan het overgrote deel nog steeds in het bezit was en de overlevenden nog in het bezit is van NEDERLANDSE GEBOORTEACTEN.

Het rapport Drooglever werd toe in 2005 in ontvangst genomen door Jozias van Aartsen (VVD), de toenmalige fractievoorzitter voor de VVD in de Tweede Kamer.

Het verzoek voor dit onderzoek kwam vanuit de Tweede Kamer, dus men zou mogen verwachten dat het onderzoek aan de Tweede Kamer zou worden overhandigd, maar ook dat is een mythe, want door de Kabinetten Balkenende III en IV en de Kabinetten Rutte I, II en III is dit nog nooit overhandigd aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal. De Liberale- (VVD), en Calvinistische CDA) en Socialistische (PvdA) gevormde regeringen verstoppen hun smerige mensenrechten schendende praktijken liever verstopt als GEHEIM DOCUMENT.

We zien dus de voorlopers van het CDA (KVP, CHU, ARP) van 1951 tot 1963, de PvdA van 1951 tot 1958 en de VVD van 1951 tot 1952 en van 1959 tot 1963. Een hele duidelijke aanwezigheid van Calvinistisch-, Liberaal en Socialistisch- Nederland, net zo als vanaf de start van de VOC en ook na Nederlands-Indië en de Dekolonisatieoorlog.

Ik beschik over een kopie van het rapport van Professor Drooglever "DAAD VAN VRIJE KEUZE" en zijn kritiek over het handelen van de Nederlandse Regeringen is niet mis.

Toen hij deze rapportage aan de Minister van Buitenlandse Zaken in 2005 zijn onderzoek wilde overhandigen aan de toenmalige Minister van Buitenlands Zaken, Ben Bot, weigerde Ben Bot dit onderzoek in ontvangst te nemen.

Het zal ongetwijfeld te maken hebben met de handelingen van zijn vader, de toenmalige Staatssecretaris van Nederlands Nieuw-Guinea, de laatste Nederlandse Regeringsfunctionaris die contact had met de Papoea's.

ZOUDEN DE LEDEN VAN DE HUIDIGE TWEEDE KAMER OOK NIET EENS STAPPEN WILLEN NEMEN OM DIE RAPPORTAGE VAN PROFESSOR DROOGLEVER BOVEV WATER TE KRIJGEN, DAT ONDERZOEK IS GEDAAN DOOR DE TWEEDE KAMER TIJDENS HET KABINET KOK II IN 1998/1999!

2006

1.200 Papua-studenten verjaagd en verdreven uit de omgeving van Abepura richting de grens met PNG (voormalig Australisch Nieuw Guinea), richting de 30 vluchtelingenkampen met zo'n 12.000 - 15.000 Papua-vluchtelingen en waarvan het grootste gedeelte erkend is als vluchteling, hetzij door PNG, hetzij door de UNHCR.

2007

5.400 Papoea's verdreven uit de Jaimo Valley, door Indonesische militairen, **vele doden, gewonden en vermisten.**

2010

vele duizenden Papoea's verdreven uit de omgeving van Mulia door de Indonesische militairen, **vele doden, gewonden en vermisten.**

2011

(medio december)-**dus na de erkenning / Motie van het schenden van de rechten van de mens door het Nederlandse Parlement. Waarna de heer Rosenthal, op een meer dan afstandelijke manier beantwoorde vragen uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal naast zich neer legde.**

10.000 - 20.000 Papua-slachtoffers, 27 dorpen finaal van de kaart geveegd, vele doden, gewonden en vermisten, ik noem u de namen van de dorpen:

1. MUYADEBE
2. KEGOMAKIDA
3. BOKOWA
4. UWAMINA
5. KUGIDATI
6. BADAUWO
7. OBAIKEBO
8. WOUBUTU
9. YAGIYO
10. GEKOO
11. TOKOU
12. BIBIDA
13. ODIYAI

14. PAPATO
15. TIMIDA
16. KOPO
17. UWIBUTU
18. MADI
19. IPAKIYE
20. NUNUBADO
21. AWABUTU
22. KOGEKOTU
23. BOBAIGO
24. IYAITAKA
25. TOPUTO
26. AIKAI
27. PUTEYATO

MEDE-UITGEVOERD DOOR DE ANTI-TERREUREENHEID "DENSUS 88", een door de AMERIKANEN voor de Indonesische overheid getrainde ANTI-TERREUREENHEID ! ! !

En alsof dat nog niet genoeg was, werd de Papua-bevolking ook nog eens "ALS VEE" uit de volgende 130 dorpen OPGEJAAGD en VERDREVEN ! ! ! (ik noem u de 130 dorpen)

1. DAGOUTO
2. KOPABUTU
3. OBAIYOWETA
4. TOUWOMUTI
5. ODIMAA
6. KUBAYAI
7. JIKAWAPA
8. BUBUGIWO

9. DEI
10. DUKUBUTU
11. TAMUGAUWO
12. DEBA
13. KAIDOUTADI
14. OBAIPUGAIDA
15. EKAUWIYA
16. KAGAMA
17. WAIGEI
18. DOKUKIYAIDA
19. OKONOBAIDA
20. EYAGITAIDA
21. TEGIYE
22. BAGUWO
23. GEITAPA
24. NAKUWAGO
25. POGEIDIMI
26. ITEUWO
27. KOPABAIDA
28. KENEGEI
29. KENEPUGI
30. KOGAKADAGI
31. DEBABOMAIDA
32. TEGOUGI
33. IYOBADO
34. MUYABADO
35. WEGOU
36. DINUBUT
37. AYAGOGEI
38. MOMABAIDA

39. WAIMAIDA
40. PUGAITAPUDA
41. WOPAKAGOUTO
42. DUWAIDIDE
43. WATIMATO
44. KUGAIMAPA
45. ETOGEI
46. DIYAGEPUGI
47. WAUKA
48. WAGIBUTU
49. UTOUPAGOUDA
50. BAMAIDA
51. TOGOGEI
52. GANIYAKATO
53. KEGOWOUTO
54. KOTEMOMO
55. DAUWAGU
56. PUTAGUGI
57. ONAGEKAA
58. IBOUWAGU
59. EPOGOUMUTI
60. KATUWOBAIDA
61. AKOUBAIDA
62. DANETAKAIDA
63. DETAI
64. YUMAUWO
65. UWAGI
66. TAGIPIGE
67. MAKADIMI
68. BOGOBAIDA

69. NAMUTADI
70. NAWIPAUGO
71. BEBIYAGA
72. TUKA
73. IPOUWO
74. ABATADI
75. KOBEBAIDA
76. KOBEKATAIDA
77. YAGAPA
78. WETAMUTI
79. KOGADA
80. EMAIDIMADA
81. EMAI
82. TAGIYA
83. DEBAIYE
84. TUGUWAI
85. KAGOKOTU
86. WIDIMEIDA
87. BUMABADO
88. OGEIDA
89. BUMAIDA
90. PAGIMOUTADI
91. DETA
92. YONAIBUTU
93. BIYAMOMA
94. KOMOUBUTU
95. DOGIYO
96. PAGIMOMAKIDA
97. AYAIGO
98. DUWAGIKOTU

99. KAGUPAGU
100. TOGOWA
101. WODEBAPUGI
102. KEBO
103. MANATAIDAGI
104. KOBEYUWONOTAIDA
105. UKADEYA
106. GIYAIMANI
107. IYEIMOMA
108. POUGO
109. PAIYOGEI
110. KEDEGE
111. YAGAI
112. DETOUWO
113. DEYATEI
114. KOTOPO-OBANO
115. MUYE
116. MOGOYA
117. DIMIYA
118. EPOUTO
119. PODIDA
120. YAWEI
121. WATAI
122. KENIYAPA
123. PUGOBADO
124. KAGAMADE
125. TOUYETADI
126. WAIDIDE
127. PAGUBUTU
128. KOPAI

129. WOOGE

130. DUMA DAMA, enz., enz., enz.

Dan zou ik u ook nog willen wijzen op de Papua-vluchtelingen die al vanaf 1979 in Papua New Guinea (het voormalige Australische Nieuw-Guinea) verblijven, ca. 15.000 - 20.000 in erbarmelijke omstandigheden. Nu kunt u zeggen, dat dat hun eigen verantwoording is, maar ziende naar alle moordpartijen die hebben plaatsgevonden in Papua vanaf 1962 en die in februari 2021 nog plaatsvinden, kunt u zich voorstellen **dat IEDERE PAPUA WEGVLUCHT VOOR DE STILLE GENOCIDE die de Republiek Indonesië over hen uitstort.**

Die bovenstaande schendingen van de rechten van de mens/of eigenlijk misdaden tegen de menselijkheid, hebben tot dusverre aan meer dan 600.000 Papoea's het leven gekost ! ! !

EN DE WERELD ZWEEG, WAARBIJ AANGETEKEND DIENT TE WORDEN DAT, DE GROOTSTE ZWIJGERS, ZIJN DE NEDERLANDSE OVERHEDEN VANAF 1962 TOT EN MET HEDEN:

MAAR ZIJ HADDEN / HEBBEN HUN GEWETEN DICHTGESCHROEID ! ! !

Hier noem ik u de namen van de van de (UNHCR)-vluchtelingenkampen op het grondgebied van Papua New Guinea (PNG), voormalig Australisch Nieuw Guinea.

DE VLUCHTELINGENKAMPEN IN HET GRENSGEBIED INDONESIË - PAPUA NEW GUINEA (voormalig Australisch Nieuw-Guinea)

1. MARENTIKI

2. EVENKATOP

3. SEVEN COR

4. FINALBIN

5. TINQUI

6. **DIGO**
7. **KUNKIM**
8. **KATAWIM**
9. **KAIKOK**
10. **KUIU**
11. **MEMEYOP**
12. **MAPNIAM**

EN DAN DE VLUCHTELINGENKAMPEN DIE VERDER VAN DE GRENS VAN INDONESIË in PNG LIGGEN, VERWIJDERD ZIJN:

13. **KUNGIM**
14. **WISKEY**
15. **TRAKBITS**
16. **YOGI**
17. **WAMENA**
18. **ATKAMBA-3**
19. **ATKAMBA-2**
20. **ATKAMBA-1**
21. **WARASTONE**
22. **BLACKWARE**
23. **NIOGAMBAN**
24. **DOME-1**
25. **DOME-2**
26. **KOMOKPIN**
27. **EAST AWIN.**

Tenslotte heeft de EU ook normen en waarden als het gaat om het schenden van de rechten van de mens en inzake misdaden tegen de menselijkheid, echter er zijn ook een behoorlijk aantal landen die bilaterale contacten hebben met de Republiek Indonesië, ook de EU bilaterale contacten met de Republiek-Indonesië.

Voor Nederland zijn er de ABN-AMRO, FORTIS en de ING, die contracten hebben met Indonesië en die contracten omvatten honderden miljoenen euro's tot vele miljarden inzake het Freeport-mijnbouwgebied in Papua.

Mensenrechtenschendingen, moordpartijen en misdaden tegen de menselijkheid tellen dan niet, ook niet voor de Nederlandse overheid en van vele ander landen en de multinationals, **nee geld gaat voor het leven.**

Mevrouw de ambassadeur, u bent de vertegenwoordiger van de Republiek Indonesië, een natie die volgens de Tweede Kamer der Staten Generaal de mensenrechten in Papua en de Molukken repressief en agressief heeft geschonden in het verleden en nog steeds schendt.

Velen van de 400.000 - 500.000 doden in Papua waren in het bezit van een officiële Nederlandse geboorteacte, al hadden / hebben die door het achterbakse wegwerken van de inwoners van voormalig Nederlands Oost Indië door de Nederlandse overheid alleen maar theoretische waarde.

De Nederlandse Tweede Kamer heeft deze 2 moties (2011 en 2012) met Algemene Stemmen aangenomen en de Nederlandse Minister-President Rutte heeft er niets mee gedaan.

In die periode stond het aantal vermoordde Papoea's op 400.000/500.000. Maar nu in 2021, 9 jaar verder, is het aantal vermoordde Papoea's door de Republiek-Indonesië al gestegen naar ruim 600.000 doden.

En doet de Nederlandse Regering er iets aan ? NEE, NEE, NEE ! ! ! ! !

Velen van de nu nog levenden, die geboren zijn voor 1962, zijn ook nog in het bezit van zo'n Nederlandse geboorteakte, en ook al zijn het theoretische Nederlandse geboortebewijzen, de Republiek Indonesië maakt zich schuldig aan het VERMOORDEN van mensen die aantoonbaar kunnen maken dat ze eigenlijk officieel NEDERLANDERS zijn.

Want op papier hebben ze daarmee de Nederlandse nationaliteit en als ik dat doortrek op de wetten, die vanaf 1892 zijn gemaakt voor Nederlands West Indië, hebben hun kinderen en kleinkinderen het recht om de Nederlandse nationaliteit te dragen.

Misschien zegt u nu :

dat moet u maar met uw overheid regelen !

Ik geef u het volgende antwoord.

Geachte mevrouw Marsudi,

U maakt deel uit van een overheid (de Republiek Indonesië) die overeenkomstig een motie, die met ALGEMENE STEMMEN is aangenomen door het NEDERLANDSE PARLEMENT, de rechten van de mens in PAPUA, de MOLUKKEN, en inzake de christenen, repressief en agressief heeft geschonden en nog steeds schendt.

U bent onschendbaar in uw Ambassadepaleis, maar u maakt wel deel ,uit van die overheid die MENSENRECHTENSCHENDINGEN UITVOERT EN WAARBIJ VANAF CA. 1965 AL:

CA. 2.500.000 tot 3.000.000 INWONERS ZIJN VERMOORD IN DE REPUBLIEK-INDONESIË OP OOST-TIMOR, JAVA, DE MOLUKKEN, VOORMALIG NEDERLANDS NIEUW-GUINEA EN ANDERE EILANDEN.

EN VOOR DE NEDERLANDSE REGERING EN TWEEDE KAMER:

MAAR OOK, OP OOST-TIMOR NA, DAT BIJ DE IN DE REPUBLIEK-INDONESIË VERMOORDDEN:

HONDERDDUIZENDEN TOT MEER DAN 1.000.000 MENSEN ZIJN VERMOORD DIE IN HET BEZIT WAREN VAN EEN GEBOORTEACTE VAN NEDERLANDS-INDIË OF NEDERLANDS NIEUW-GUINEA.

DUS GELIJKWAARDIG AAN UW EN MIJN NEDERLANDSE GEBOORTEACTE! ! !

Alvorens u de Dekolonisatieoorlog voor te houden, geef ik nog enkele korte situatie weer vanaf de start van de VOC. Ik heb u het bewijs laten lezen dat Nederland onrechtmatig bezit heeft genomen van de eilandengroep die nu de Republiek-Indonesië heet.

De onmenselijke start van de VOC was een GENOCIDE op een gedeelte van de Molukken. Eén van de grootste Banda-eilanden was de verovering van een eiland van ca. 16.000 eilandbewoners. Zij verdedigden zich tegen het VOC-leger. In het begin verloren ca. 45 leden van het VOC-leger het leven. Jan Pieterszoon Coen nam gelijk wraak omdat de Bandanese eilandbewoners zich niet wilden onderwerpen, daarbij verloren 15.000 eilanders het leven en de 1.000 overlevenden werden getransporteerd naar Batavia en als slaaf verkocht.

In de volgende jaren zijn op die manier tot het einde van de VOC rond het jaar 1800, vele honderdduizenden eilandbewoners en slaven door het VOC-leger om het leven gebracht om zoveel mogelijk eilanden in handen te krijgen. In die periode moesten eilandbewoners de opbrengst van 20% van hun landerijen afstaan aan de VOC. Als daar geen gehoor aan werd gegeven, werden alle landbouwopbrengsten afhandig gemaakt en werden de landerijen zo vernietigd dat men de eerste jaren totaal geen opbrengsten zouden opleveren.

Het totaal van de vermoordde eilandbewoners en slaven in de VOC-periode is ca. 1.500.000 (1 1/2 miljoen) doden vermoord door het Nederlandse-VOC Leger, totdat de eilandengroep overging (ca. 1800) in Nederlands-India en naam die iets later werd gewijzigd in Nederlands-Indië. Maar waren de eilandbewoners verlost van de ONMENSELIJKE MOORDPARTIJEN? Nee die gingen

gewoon door, maar nu door het Nederland-Indische Leger. De Atjeh-oorlog begon in de loop van de jaren werden door het Nederlands-Indische Leger 200.000 tot 300.000 eilandbewoners op Java van het leven beroofd.

Eind 1800 / begin 1900 kreeg van Heutsz de opdracht op Java op orde te brengen, één van zijn adjudanten was Hendrik Colijn (ARP), in die opvolgende jaren werden er meer dan 250.000 Javanen vermoord/afgeschoten waarbij Hendrik Colijn ook bij betrokken was zoals hij later bekend heeft. Diezelfde Hendrik Colijn (ARP) zat later, in de jaren voor de Tweede Wereldoorlog als Minister-President in 5 Kabinetten. Dus een oorlogsmisdadiger als Nederlandse Minister-President. Hij was ook de aanjager voor het Concentratiekamp in Boven-Digoel, op Nederlands Nieuw-Guinea, waar duizenden eilandbewoners/Indonesiërs jarenlang op zijn geborgen.

Zelfs de Militairen van het Nederlandse Leger en de Bewakers begrepen toen niet waarom de die vele gevangenen in Boven-Digoel concentratiekamp gevangen werden gehouden, want het overgrote deel van de gevangenen waren Indonesische Burgers die op een normale manier onder de heerschappij van de Nederlanders weg wilden komen.

Ook in de periode Nederlands-Indië zoals de periode VOC, zijn er ca. 1.500.000 (1 1/2 miljoen) vermoord door het Nederland-Indische Leger. Dus op de eilandengroep Indonesië zijn er na het ONRECHTMATIG in bezit nemen, tijdens de VOC-periode en de periode Nederlands-Indië ca. 3.000.000 (3 miljoen) eilandbewoners vermoord, door het VOC-Leger en het Nederlandse Leger! ! ! ! !

Dan begint in 1942 de bezetting van Indonesië door Japan, die duurde tot 15 augustus 1945. Het overgrote deel van de Indonesiërs had een goede band met de Japanners, want zij zagen eindelijk de opening dat zij de ONRECHTMATIGE BEZETTING VAN NEDERLAND van zich af zouden kunnen schudden, een situatie waar zij door de Atjeh-oorlog en de latere oorlog op Java ook al mee bezig waren.

KOLONIE-WINGEWEST, er zijn veel landen die dezelfde handelingen zoals Nederland heeft uitgevoerd.

DE FINANCIËLE OPBRENGST UIT DE KOLONIES, WAS NOODZAKELIJK VOOR DE NEDERLANDSE STAATSKAS.

AAN HET EINDE VAN DE TWEEDE WERELDOORLOG OP DE RAND VAN EEN FAILLISSEMENT.

DE INDONESIËRS RIEPEN OP 17 AUGUSTUS 1945, DE REPUBLIEK-INDONESIË UIT! ! ! ! !

NEDERLAND HAD HEN 350 JAAR ALS SLAVEN BEHANDELD OM VEEL GELD BINNEN TE HALEN! ! ! ! !

Dan wil ik u nu willen meenemen naar de Nederlandse Oorlogsmisdaden in de Dekolonisatieoorlog van 1945-1949.

Om u te proberen duidelijk te maken dat Minister-Rutte, al vanaf die moties in de Tweede Kaer in 2011 en 2012 alles heeft gedaan om die situaties van de Moties in de Tweede Kamer met betrekking op de Mensenrechtenschendingen door de Republiek-Indonesië niet te behoeven op te pakken, ga ik daar eerst op in.

De heer Rutte beseft drommels goed dat, als hij de Republiek-Indonesië zou aanspreken over de Mensenrechtenschendingen, vanaf ca. 1962, die er als volgt uit zien:

De GENOCIDE in Papua en West-Papua (meer dan 600.000 vermoordde Papoe's)

In Oost-Timor, ca. 200.000 slachtoffers,

Op Java ca. 200.000 slachtoffers,

Op de Molukken ca. 500.000 tot 1.000.000 slachtoffers en op andere eilanden binnen de Republiek-Indonesië,

De heer Rutte beseft drommels goed dat als hij de Republiek-Indonesië zou aanspreken op de bovengenoemde Mensenrechtenschendingen:

Zijn periode als Minister-President met onmiddelijke ingang stopt! ! !

DEZE MINISTER-PRESIDENT LAAT DE GENOCIDE OVER DE PAPOEA'S LIEVER DOORGAAN.

WANT DAN ZOU HIJ VOORLOPIG ZIJN GANG KUNNEN GAAN ALS MINISTER-PRESIDENT, OCH, ZAL HIJ ZEGGEN, ER ZIJN TOCH MAAR 100.000 MENSEN/PAPOEA'S VERMOORD OP VOORMALIG NEDERLANDS NIEUW-GUINEA. DUS IK VIND HET VERSTOPPEN ACHTER HET ONDERZOEK OVER DE DEKOLONISATIEOORLOG BELANGRIJKER. DAT ONDERZOEK IS EIND 2021 KLAAR.

DE DODE PAPOEA'S LOPEN NIET WEG.

We praten al over meer dan 2.000.000 mensen die in de Republiek-Indonesië zijn vermoord vanaf 1962, eerst op Papua en West/Papua en vanaf 1975 ook op Java en op de Molukken

Deze zijn door het eigen Indonesische Leger uitgevoerd, waarvoor/waarover de Nederlandse Tweede Kamer 2 Moties heeft ingediend over de Mensenrechtenschendingen, die met ALGEMENE STEMMEN zijn aangenomen in 2011 en 2011 en de Nederlandse Minister-President Rutte:

"LOOPT DAAR AL 10 JAAR, MET EEN HELE GROTE BOOG OMHEEN"! ! ! ! !

MAAR DAN DE MENSENRECHTENSCHENDINGEN DIE ZIJN UITGEVOERD DOOR HET VOC-LEGER EN HET NEDERLANDSE LEGER, WE HEBBEB HET DAN OVER 3.000.000 (3 miljoen) vermoordde Indonesiërs en dat begon met 15.000 vermoordde bewoners op één van de Banda-eilanden.

Het vermoordden door de VOC en Nederlands-Indië schoof als een bloeddoorlopen mistbank over de bijna volledige eilandengroep, eerst grote delen van de Molukken, dan Java en ook Celebes (nu Sulawesi) en andere eilanden.

Nederland heeft in al die jaren dat men ONRECHMATIG INDONESIË in bezit had genomen ca. 3.000.000 eilandbewoners (gezinnen, vaders, moeders en kinderen) vermoord

Er schiet me plotseling de woorden van voormalig Premier Balkenende (CDA) te binnen.

"IK BEN TROTS OP ONZE VOC-MENTALITEIT"! ! MOORDEN, ROVEN EN IN BEZIT NEMEN! !

WE KUNNEN HEM HOREN ZEGGEN:

"HEB IN 8 JAAR ALS MINISTER-PRESIDENT RUIM € 1.000.000 VOC-DUITEN ONTVANGEN!

We belanden in 1942, Nederland wordt al 2 jaar overheerst door de Duitsers en dan komen de Japanners hun intrede doen in Nederlands-Indië, een periode die duurt tot 15 augustus 1945. Nederland is al 3 maanden vrij. Nederland staat op de rand van een faillissement en is al meerdere maanden bezig om hun bezit in Zuid Oost-Azië weer op te pakken.

Maar dan roept op 17 augustus 1945 terecht de Republiek-Indonesië uit. Nederland heeft de Republiek-Indonesië op dat moment ca, 350 jaar in bezit genomen middels de VOC in 1602 dat begin 1800 in naam overging naar Nederlands-Indië en van 1600 tot 1945 zijn er door de VOC en het Konikrik der Nederlanden ca. 3.000.000 eilandbewoners vermoord.

In de jaren Nederlands-Indië zijn er diverse pogingen uitgevoerd door de eilandbewoners (DE RECHTMATIGE BEZITTERS) om het Nederlandse juk van moord en diefstal door Nederland van zich af te gooien en dat heeft de eilandbewoners vele honderdduizenden doden gekost. Met hulp van Japan werd er vanaf 1945 een goede verdediging opgebpuwd om de Nederlandse Militairen te weerstaan, maar het werd zichbaar dat de Nederlanders met hun Oorlogsmisdaden vanaf 1945/1946 tot 1949 toch nog 200.000 eilandbewoners vermoord heeft om het voormalige Nederlands-Indië proberen te veroveren.

In het begin heb ik u aangegeven dat de VOC, de Hoge Heren Zeventien en de Generale Staten hen in 1602 opdracht toestemming/de opdracht gaven om de eilandengroep te veroveren, dus de 1e onrechtmatige in bezitneming door Nederland van de Eilandengroep Indonesië, dat ca. 345 jaar standhield met als resultaat 3.000.000 vermoordde eilandbewoners.

Dan geven de Ministers Beel en Willem Drees een zogenaamde Geheime Opdracht aan het Nederlandse Leger, waarin staat aangegeven dat zij voormalig Nederlands-Indië dienen te HEROVEREN.

DUS NA DE EERSTE ONRECHTMATIGE IN BEZITNEMING in 1602, GAAT NEDERLAND OVER NAAR DE 2E (OOK ONRECHTMATIGE) IN BEZITNEMING, van 1946 tot 1949.

Ik beschik over een kopie van deze Geheime Opdracht van de Ministers Beel en Willem Drees. Op deze Opdracht staat aangegeven dat de GEHEIM DIENT TE BLIJVEN,

Ook wil ik kenbaar maken dat met betrekking op de onderstaande gegevens over o.a. de Nederlandse Oorlogsmisdaden meer dan goede contacten heb opgebouwd met:

Een inwoner van Rawaghede (nu heet die kampong Balonsari) die op 7 jarige leeftijd in 1947 heeft ervaren/gezien dat zijn vader met 430 andere mannelijke bewoners door de Nederlandse Militairen zijn afgemaakt. Vrouwen en jonge meisjes op beestachtige manieren zijn verkracht en verwond. Hij woont nu al meerdere jaren in Nederland om die moordpartijen en martelingen te verwerken. Daar blijven wonen heeft hij ongeveer 50 jaar volgehouden.

Majoor Fons Wijnen was de leidinggevende van de Nederlandse militairen die de massamoorden op Rawaghede uitvoerden, er is na die Oorlogsmisdaden besloten door de Militaire Leidinggevenden deze Misdaden niet bekend te maken.

Een andere getuige komt van voormalig Nederlands Nieuw-Guinea en was één van de 1025 kiesmannen die onder grote druk vanuit de Indonesische Overheid moedten kiezen, kiezen voor aan sluiting bij de Republiek-Indonesië of de dood.

Verder heb ik la jaren lang vele contacten met Molukkers en andere inwoners van Java.

Twee inwoners van Zuid-Celebes (nu Sulawesi), die nadat Westerling en zijn mannen ook Oorlogsmisdaden hadden begaan op Java, door de Nederlandse Legerleiding overgeplaatst werd naar Zuid-Celebes, **hebben meerder Moordpartijen, Oorlogsmisdaden van Kapitein Westerling en zijn mannen nog net niet aan de lijve ondervonden, maar wel van heel dicht meegemaakt/ervaren.**

Zij wonen sinds 1980 in Nederland met hun gezinnen, kinderen en kleinkinderen, maar hun levens zijn emotioneel getekend door wat de Nederlandse Militairen daar als beesten hebben uitgevoerd.

Ik laat u een gedeeltelijke brief lezen van een onderzoeker op Zuid-Celebes die vrij snel na deze Oorlogsmisdaden onderzoeken heeft uitgevoerd.

Aanhef:

TOPGEHEIM

Aan kapitein - - - - - - - - - - -

- MID

Kamp - - - - - - - - - - - - - - - -

West - - - - - - - - - - - - - - - - -

Zuid-Celebes - - - - - - - - - - -1947

Kapitein!

In de afgelopen maanden heb ik, conform uw opdracht, een onderzoek ingesteld naar de manier

waarop het Depot Speciale Troepen (DST)de rust herstelde in het opstandige deel van Zuid-Celebes.

Uw belangrijkste vraag was of er oorlogsmisdaden zijn gepleegd en zo ja, in welke mate dat is

gebeurd.

Onder oorlogsmisdaden vallen alle daden die in de Tribunalen van Neurenberg en Tokio als zodanig

zijn genoemd, zoals standrechtelijke executies, marteling van burgers en krijgsgevangenen met het

doel informatie te ontlokken, verkrachting van vrouwen en meisjes, brandstichting van woningen

en vernieling van eigendommen.

Dat alles heeft in Zuid-Celebes plaatsgevonden en het antwoord op de eerste vraag luidt dan ook

volmondig: **JA,** het DST onder leiding van kapitein R. Westerling heeft zich schuldig gemaakt aan

moord, verkrachting, mishandeling, plundering en brandstichting.

Niet incidenteel, maar structureel en wel in zodanige mate dat het in een oorlogstribunaal vrijwel

zeker zal leiieden tot een veroordelong van de daders.

Er volgen over dit rapport nog tientallen pagina's, maar dier ga ik hier niet maar zo weergeven.

Afz, Sgt. - - - - - - - - - - - - --

Zoals al wel bekend zal zijn heeft de voormalige Minister-President Willem Drees kapitein Westerling helpen ontsnappen uit de Republiek-Indonesië omdat President Soekarno naar hem op zoek was voor het plegen van vele duizenden Oorlogsmisdaden met zijn DST op o.a. Java en Celebes. Ook was al bekend dat vele van de door het Nederlandse Leger uitgevoerde Oorlogsmisdaden door de Nederlandse Overheid en de Hoge Militairen zijn weggepoetst of verstopt in Regeringsdoofpotten

En reken maar dat deze Minister-President Rutte goed op de hoogte is wat er door Nederlandse Legers is uitgevoerd.

Na de Tweede Wereldoorlog zaten er 3 oorlogsmisdadigers in de Koepel van Breda, ze waren ter dood veroordeeld, maar door de gewetensbezwaren van Koningin Juliana werd de doodstraf omgezet in levens lange gevangenisstraf. Na 20 jaar werd hen vrijheid gegeven op basis van leeftijd en ziekte.

Dat is ook Nederland, Oorlogsmisdadigers die in Nederland te keer zijn gegaan krijgen de doodstarf of levenslang, maar Nederlandse Oosrlogsmisdadigers die in het Nederlandse Leger Oorlogsmisdaden hebben gepleegd worden nog met hulp van de Regering geholpen om te ontsnappen en dan kunnen ze vrij in Nederland rondlopen, zo kunnen ze niet gevangen gezet worden in het land waar ze die oorlogsmisdaden begaan en komt de Nederlandse Regering niet in de problemen.

Er zijn in die omgeving zo'n 12.000 tot 13.000 bewoners vermoord met verder de bovengenoemde uitspattingen. In de andere gegevens staat aangegeven dat er totaal in die periode zo'n 30.000 tot 35.000 inwoners door de DST troepen van kapitein Westerling dezelfde behandelingen moesten ondergaan als de bovengenoemde,

Ik beschik over enkele honderden documenten en zogenaamde geheime documenten waar verschrikkelijke en mensenrechten schendende misdaden in vermeld staan. De reden dat ik deze situaties niet in de openbaarheid kan/wil brengen is het feit dat Minister-President zich sinds 2012 verstopt achter een onderzoek over de Dekolonisatieoorlog door het NIOD, het NIMH en het KITLV.

Minister-President Rutte en Minister Slob hebben beiden ook Geschiedenis gestudeerd en weten drommels goed welke smerige streken de Nederlanders vanaf het jaar 1602 tot 1962 hebben uitgevoerd, tot aan de Genocide die door de Republiek-Indonesië wordt uitgevoerd op voormalig Nederlands Nieuw-Guinea.

De Tweede Kamer heeft in 2011 en 2012 in twee Moties met Algemene Stemmen uitgesproken dat de Republiek-Indonesië Mensenrechtenschendingen uitvoert, maar de Minister-President weigert de Republiek-Indonesië aan te spreken ondanks het feit dat dat vanuit de hele Tweede Kamer wordt verzocht. Het heeft ook te maken met de ruim 600.000 Papoea's die sinds 1962 tot op de dag van vandaag zijn vermoord door Indonesië.

De minister-President heeft dus een Dekolonisatieoorlogonderzoek op gang gebracht, zodat hij de Mensenrechtenschendingen en het contact met de Republiek-Indonesië over 2 termijnen voor de Tweede Kamerverkiezingen vooruit kon schuiven.

Daarnaast is het Onderzoek dat nu door het NIOD, het NIMH en het KITLV wordt uitgevoerd is niet rechtsgeldig, want een natie (in dit geval Nederland) die Oorlogsmisdaden heeft uitgevoerd kan/mag dat wettelijk niet uitvoeren.

In 1969 sprak de toenmalige Minister-President de Jong uit dat Nederland zich in de Dekolonisatieoorlog correct had gedragen. De Nederlandse Regeringen hebben heel veel in de doofpotten gestopt.

Twee jaar geleden heeft het Hoog Gerechtshof bepaald dat de Nederlandse Oorlogsmisdaden niet verjaren, daar gaat Rutte niet tegen in beroep, want dan weet hij dat de Nederlandse Oorlogsmisdaden door de Republiek-Indonesië over Nederland worden uitgestort.

Als u dit hebt gelezen heeft u de vele Calvinistische- en Liberale Mensenrechtenschendingen in de Nederlandse Kolonies hebben uitgevoerd (VOC/Nederlands-Indie/Suriname, bijna 2 miljoen slaven (VOC en WIC) en in ieder geval 3.000.000 Oorlogsmisdaden.

Daarnaast heeft u meerdere leugenachtige en mensenrechtenschendingen vanuit de VVD en het CDA gezien die zelfs vele tienduizenden Nederlanders in hun doen en laten en hun gezinsleven finaal kapot hebben gemaakt en dan willen die bewinslieden van Leugens en Bedrog (VVD en CDA) straks gewoon weer gekozen zullen worden. De huidige Minister-President M. **OpRo**/u**tte(n) loopt hier wel voorop.**

De Minister-President mag kiezen uit 2 namen:

1.Het Ministerie van Bestuurlijke Onkunde

2 Het Ministerie van Leugens en Bedrog

Als ik dit zo nalees dan is het onberijpbaar dat er kiezers zijn die op hem stemmen.

Dat zullen met aan zekerheid grenzende waarschijlijkheid, de laatste "HOGE HEREN" van "DE VOC" zijn ! ! ! ! !

Hoogachtend,

metropool
regioamsterdam

Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht (editie 46 - 9 februari 2021)

Geachte Raadsleden en Statenleden in de Metropoolregio Amsterdam,

Met deze maandelijkse brief informeren wij u graag in het kort over actuele ontwikkelingen van de samenwerking in de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Het maandelijkse Bericht wordt ook gearchiveerd op de MRA-website.

Nieuws uit de Metropoolregio Amsterdam

- Metropakket MRA serieuze optie voor financiering uit Nationaal Groeifonds
- Onderzoek naar vrachtvervoer via hyperloop: 'gamechanger voor de transportsector'
- Versterking MRA-samenwerking wordt in 2021 concreet (met brief)
- Ontwikkelingen rond migratie in kaart gebracht in Migratiemonitor MRA

16 februari 2021 - Metropoolregio Actueel: over MRA-metropakket

Femke Halsema, Dick Benschop, Marja Ruigrok en Marjan Rintel over het MRA-metropakket. Onlangs werd bekend dat het doortrekken van de Noord-Zuidlijn naar Schiphol en Hoofddorp en het sluiten van de Amsterdamse metroring (Isolatorweg-Amsterdam CS) serieus in beeld zijn voor financiering uit het Nationaal Groeifonds. Waarom is dit 'metropakket' zo belangrijk voor de MRA en is het zelfs in nationaal belang? De rechtstreekse uitzending van Metropoolregio Actueel op dinsdag 16 februari geeft u alle antwoorden.
Aanmelden kan weer via de MRA-website.

Vervolg Metropoolregio Actueel

De serie uitzendingen van Metropoolregio Actueel over de uitvoering van de MRA Agenda wordt in 2021 voortgezet. Ook keert het bekende format van MRA University terug, waarin onder meer wetenschappers dieper op specifieke onderwerpen ingaan.

U kunt zich al aanmelden voor de uitzendingen van Metropoolregio Actueel, die op dinsdagen van 16.30 tot 17.30 uur worden uitgezonden:

16 feb 2021 – Mobiliteitssysteem en ruimtelijke ontwikkeling Amsterdam-Schiphol-Hoofddorp (toelichting) - Aanmelden
16 mrt 2021 – Aanmelden voor Samen Bouwen aan Bereikbaarheid en MIRT
23 mrt 2021 – Aanmelden voor de polycentrische metropool (MRA University)

Strawinskylaan 1779 (WTC, I-toren)
1077 XX Amsterdam
info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

20 apr 2021 – Aanmelden voor MRA Huisvesting en bouwopgave
18 mei 2021 – Aanmelden voor Landschap en klimaatadaptatie

Metropoolregio Actueel: Het 'voorjaarsarchief'
Heeft u een uitzending gemist of wilt u een uitzending op uw gemak terugkijken? Alle uitzendingen zijn gearchiveerd op de MRA-website, zie het overzicht hieronder.

- Verdieping op Economische Verkenningen MRA van 19 januari 2021

Metropoolregio Actueel: Het najaarsarchief
Speciaal voor het najaar is een playlist via YouTube samengesteld. De losse edities:

- Duurzame en innovatieve mobiliteit van 20 oktober 2020
- Samenvatting Duurzaamheid Top van 29 oktober 2020
- Toekomst van het toerisme in de MRA van 17 november 2020
- Economische Verkenningen Metropoolregio Amsterdam van 24 november 2020
- State of the Region van 2 december 2020
- Verstedelijkingsstrategie van 8 december 2020
- Duurzaam investeren van 15 december 2020

Kalender op website MRA
Op de website van de MRA staat de kalender met alle activiteiten op MRA-schaal. De kalender wordt continu bijgehouden en geeft een actueel beeld.
Tevens vindt u hier een eenvoudig pdf-overzicht van de jaarplanning 2021 met alle nu bekende MRA-overleggen, waaronder alle Regiegroepen en Platform-bijeenkomsten.

Een overzicht van de deelregionale bijeenkomsten voor raads- en Statenleden die zijn aangemeld door griffiers en bestuursadviseurs staat hieronder:

3 maart 2021 - AM-Raadsledenplatform – Amstelveen
10 maart 2021 - MRA Raadtafel - MRA Bureau of digitaal
24 maart 2021 - Regionale raadsledenbijeenkomst Zaanstreek-Waterland

De MRA Agenda
De MRA Agenda, die op 17 april 2020 is gelanceerd, vormt de inhoudelijke basis van de samenwerking in de Metropoolregio Amsterdam en heeft een looptijd van 2020 tot 2024. U kunt de MRA Agenda lezen in een pdf-formaat en in de vorm van een e-magazine. Op de pagina op de MRA-website over de MRA Agenda vindt u alle informatie over de agenda en de voortgangsmonitor.

Het eerstvolgende bericht aan raden en Staten wordt volgende maand verzonden.

Middels deze brief hopen wij u voor dit moment voldoende te hebben geïnformeerd. Voor vragen of opmerkingen ben ik altijd bereikbaar.

Met vriendelijke groet,

Emiel Reiding
Directeur MRA
e.reiding@metropoolregioamsterdam.nl
06 - 39 36 20 77

*) De 35 deelnemers van de MRA zijn de gemeenten Aalsmeer, Amstelveen, Diemen, Haarlemmermeer, Ouder-Amstel, Uithoorn, Amsterdam, Almere, Lelystad, Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren, Weesp, Wijdemeren, Beverwijk, Heemskerk, Uitgeest, Velsen, Beemster, Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Waterland, Wormerland, Zaanstad, Bloemendaal, Haarlem, Heemstede, Zandvoort, de provincies Noord-Holland en Flevoland, en de Vervoerregio Amsterdam.
**) De 7 deelregio's zijn: Almere-Lelystad, Amstelland-Meerlanden, Amsterdam, Gooi en Vechtstreek, IJmond, Zaanstreek-Waterland en Zuid-Kennemerland.

Dit digitale 'MRA Raads- en Statenleden Bericht' verschijnt maandelijks, met uitzondering van de zomermaanden.

metropool
regioamsterdam

Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht (editie 47 - 9 maart 2021)

Geachte Raadsleden en Statenleden in de Metropoolregio Amsterdam,

Met deze maandelijkse brief informeren wij u graag in het kort over actuele ontwikkelingen van de samenwerking in de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Het maandelijkse Bericht wordt ook gearchiveerd op de MRA-website.

Nieuws uit de Metropoolregio Amsterdam

- Aanvullend onderzoek naar aardwarmte in MRA
- Zaanstad kiest locatie voor mogelijke vestiging Europese School
- Ondanks corona 101 nieuwe buitenlandse bedrijven en bijna 4.500 nieuwe banen in MRA
- Rijk komt woningnood MRA enigszins tegemoet
- Twee nieuwe eilanden voor Marker Wadden

Transitiecommissie: voorstel Versterking van MRA-samenwerking

Vandaag is het voorstel van de Transitiecommissie voor de versterking van onze samenwerking in de Metropoolregio Amsterdam naar alle raden, Staten en colleges verzonden. Met dit voorstel kan de regionale samenwerking meer vanuit gedeelde inhoudelijke ambities en gezamenlijke kracht worden bestuurd.
Via uw griffier ontvangt u het voorstel. Net als het proces van consultatie, Samenwerkingsafafspraken en vaststelling, zoals we dat gezamenlijk de komende maanden gaan doorlopen. Deze informatie is vanmiddag ook op de MRA-website geplaatst (voorstel en begeleidende brief), samen met een persbericht dat woensdag 10 maart zal worden verspreid.

Regiegroep van 9 april 2021 - Globale begroting 2022

Normaal gesproken zou in de Regiegroep van april de globale begroting voor 2022 worden vastgesteld. Door het proces van de versterking van de MRA-samenwerking zal de begroting qua onderverdeling echter aan (grote) veranderingen onderhevig zijn. Daar is nu nog geen concreet zicht op: deze hangen samen met hoe het voorstel van de Transitiecommissie verder wordt uitgewerkt, een proces waaraan in de komende maanden vorm wordt gegeven. Voor 2022 zal daarom geen globale begroting worden opgesteld.
Vlak voor de zomer wordt een uitgewerkte begroting en werkplan voor volgend jaar opgesteld, die in de Regiegroep van oktober zal worden vastgesteld.
De Verantwoording 2020 staat wel op de agenda van de Regiegroep van 9 april 2021.

Strawinskylaan 1779 (WTC, I-toren)
1077 XX Amsterdam
info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

16 maart 2021 - Metropoolregio Actueel: over toekomstbestendige mobiliteit in de MRA

Terwijl het aantal inwoners van de MRA gestaag blijft groeien, heeft de capaciteit van de wegen en het openbaar vervoer in de regio de grenzen al bereikt. Hoe zorgen we er in onze regio voor dat het toekomstige mobiliteitssysteem aansluit op de verstedelijking? En op alle andere regionale opgaven, zoals woningbouw, energietransitie en natuurbehoud?
Op dinsdag 16 maart kunt u zich laten bijpraten door verschillende sprekers, zoals de Amsterdamse wethouder Egbert de Vries (tevens voorzitter van de Vervoerregio Amsterdam) en gedeputeerde Jan de Reus (tevens voorzitter van het MRA-platform Mobiliteit). Aanmelden kan weer via de MRA-website.

23 maart 201 – Metropoolregio Actueel Verdieping: Polycentrische metropool

Wat wordt bedoeld met de polycentrische metropool? Kan de Metropoolregio Amsterdamop basis van deze ruimtelijk-economische ontwikkeling nog aantrekkelijker worden? En hoe vormen de MRA-programma's, zoals de Verstedelijkingsstrategie en Samen Bouwen aan Bereikbaarheid, een versterking van dit polycentrische principe? Aanmelden voor de polycentrische metropool (MRA University)

April 2021: Verstedelijkingsstrategie tijdens deelregionale bijeenkomsten

Lees alles over de stand van zaken in de Informatiebrief Verstedelijkingsstrategie op de MRA-website. In de maand april worden deelregionale bijeenkomsten georganiseerd waarin de volgende aspecten aan bod komen: aanpak van de Verstedelijkingsstrategie en welke lokale/deelregionale trajecten hierbij zijn meegenomen; specifieke verstedelijkings-opgaven die lokaal/deelregionaal spelen, ophalen waarde, urgentie en inhoudelijke ideeën daaromtrent; hoe gemeenten en provincies in de eigen trajecten van omgevingsvisie en -agenda gebruik kunnen maken van de Verstedelijkingsstrategie.
Plus het vervolgproces in 2021 en hoe de raden en Staten verder worden betrokken.
De reeds bekende data zijn (ook via uw griffie wordt u geinformeerd):

- 7 april 2021 om 18.45 uur - Zuid-Kennemerland & IJmond
- 14 april 2021 om 19.00 uur - Zaanstreek-Waterland
- 15 april 2021 om 18.30 uur - provincie Noord-Holland
- 19 april 2021 (tijd volgt) - Gooi en Vechtstreek
- 20 april 2021 om 17.30 uur - Amsterdam

Aanmelden voor de volgende uitzendingen van Metropoolregio Actueel

U kunt zich al aanmelden voor de uitzendingen van Metropoolregio Actueel, die op dinsdagen van 16.30 tot 17.30 uur worden uitgezonden:

- 20 apr 2021 – Aanmelden voor MRA Huisvesting en bouwopgave
- 18 mei 2021 – Aanmelden voor Landschap en klimaatadaptatie

Metropoolregio Actueel: Het voorjaarsarchief 2021
Heeft u een uitzending gemist of wilt u een uitzending op uw gemak terugkijken? Alle uitzendingen zijn gearchiveerd op de MRA-website, zie het overzicht hieronder.

- Over het MRA-metropakket van 16 februari 2021
- Verdieping op Economische Verkenningen MRA van 19 januari 2021

Metropoolregio Actueel: Het najaarsarchief 2020
Speciaal voor het najaar van 2020 is een playlist via YouTube samengesteld.

Kalender op website MRA
Op de website van de MRA staat de kalender met alle activiteiten op MRA-schaal. De kalender wordt continu bijgehouden en geeft een actueel beeld.
Tevens vindt u hier een eenvoudig pdf-overzicht van de jaarplanning 2021 met alle nu bekende MRA-overleggen, waaronder alle Regiegroepen en Platform-bijeenkomsten.

Een overzicht van de deelregionale bijeenkomsten voor raads- en Statenleden die zijn aangemeld door griffiers en bestuursadviseurs staat hieronder:

10 maart 2021 - MRA Raadtafel (digitaal)
24 maart 2021 - Regionale raadsledenbijeenkomst Zaanstreek-Waterland

De MRA Agenda
De MRA Agenda, die op 17 april 2020 is gelanceerd, vormt de inhoudelijke basis van de samenwerking in de Metropoolregio Amsterdam en heeft een looptijd van 2020 tot 2024. U kunt de MRA Agenda lezen in een pdf-formaat en in de vorm van een e-magazine. Op de pagina op de MRA-website over de MRA Agenda vindt u alle informatie over de agenda en de voortgangsmonitor.

Het eerstvolgende bericht aan raden en Staten wordt volgende maand verzonden.

Middels deze brief hopen wij u voor dit moment voldoende te hebben geïnformeerd. Voor vragen of opmerkingen ben ik altijd bereikbaar.

Met vriendelijke groet,
Emiel Reiding

Directeur MRA
e.reiding@metropoolregioamsterdam.nl
06 - 39 36 20 77

*) De 35 deelnemers van de MRA zijn de gemeenten Aalsmeer, Amstelveen, Diemen, Haarlemmermeer, Ouder-Amstel, Uithoorn, Amsterdam, Almere, Lelystad, Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren, Weesp, Wijdemeren, Beverwijk, Heemskerk, Uitgeest, Velsen, Beemster, Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Waterland, Wormerland, Zaanstad, Bloemendaal, Haarlem, Heemstede, Zandvoort, de provincies Noord-Holland en Flevoland, en de Vervoerregio Amsterdam.
**) De 7 deelregio's zijn: Almere-Lelystad, Amstelland-Meerlanden, Amsterdam, Gooi en Vechtstreek, IJmond, Zaanstreek-Waterland en Zuid-Kennemerland.

Dit digitale 'MRA Raads- en Statenleden Bericht' verschijnt maandelijks, met uitzondering van de zomermaanden.